הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · פלתי

פלתי על שולחן ערוך יורה דעה

רבי יהונתן אייבשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פלתי על שולחן ערוך יורה דעה

רבי יהונתן אייבשיץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פלתי-על-שולחן-ערוך-יורה-דעה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן א 5
סימן ב 20
סימן ג 23
סימן ד 25
סימן ה 35
סימן ו 36
סימן ז 37
סימן ט 38
סימן י 39
סימן יא 50
סימן יב 54
סימן יג 55
סימן יד 58
סימן טו 64
סימן טז 70
סימן יז 73
סימן יח 74
סימן יט 78
סימן כ 82
סימן כא 87
סימן כב 89
סימן כג 90
סימן כד 92
סימן כה 98
סימן כו 98
סימן כז 99
סימן כח 104
סימן כט 107
סימן ל 111
סימן לא 119
סימן לב 124
סימן לג 126
סימן לד 138
סימן לה 142
סימן לו 146
סימן לז 155
סימן לח 157
סימן לט 158
סימן מ 163
סימן מא 171
סימן מב 177
סימן מג 180
סימן מד 189
סימן מה 195
סימן מו 197
סימן מז 199
סימן מח 203
סימן נ 209
סימן נא 217
סימן נב 218
סימן נג 223
סימן נד 225
סימן נה 229
סימן נו 237
סימן נז 239
סימן נח 257
סימן ס 261
סימן סא 261
סימן סב 270
סימן סג 279
סימן סד 291
סימן סה 302

סימן סו 306
סימן סז 308
סימן סח 309
סימן סט 310
סימן ע 326
סימן עא 328
סימן עב 330
סימן עג 331
סימן עד 337
סימן עה 337
סימן עז 338
סימן עט 341
סימן פ 345
סימן פא 346
סימן פב 354
סימן פג 356
סימן פד 369
סימן פו 376
סימן פז 385
סימן פח 404
סימן פט 405
סימן צ 408
סימן צא 412
סימן צב 419
סימן צג 437
סימן צד 442
סימן צה 451
סימן צו 453
סימן צז 455
סימן צח 456
סימן צט 476
סימן ק 487
סימן קא 497
סימן קב 505
סימן קג 519
סימן קד 529
סימן קה 532
סימן קו 547
סימן קז 549
סימן קח 554
סימן קט 565
סימן קי 576
סימן קיא 607

סימן א

א הכל שוחטין וכו' בט"ז הביא דברי הטור דהעתיק דברי בריית' דתני רבי וזבחת וגו' כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה על שנים בבהמה ואחד בעוף ורוב של א' כמוהו. והקשה הט"ז דבעלמא דרשינן על הנאמר בקרא כאשר צוך נצטוה במרה ולמה נשתנה הך כאשר צויתיך מן כאשר צוה. ותי' לחלק בין תורה למשנה הורה ע"ש ובלא"ה לק"מ דבמרה לא נצטוו רק מצות שינהגו תיכף מאז והלאה וכמה מצו' שהקדים הקב"ה ליתן להם במרה עד נתינת כל התורה אבל מצוה שלא חל עליהם תיכף רק לאחר זמן מהכ"ת להקדימו במרה רק נתנו בנתינת התורה שאז באו כולם נהוגים תיכף או לאחר זמן. ובמדבר קיי"ל כר"ע דלא הצריכו בחולין שחיטה רק הותרה להם בשר נחירה. וכ"כ הרמב"ם להדיא. וא"כ איך ס"ד דנצטוו במר' על המצוה דלא חל עניהם תיכף רק לאחר ביאת הארץ ומה טיבו במרה. וע"כ כאשר צויתך קאי על משה שנצטוו על ביאת ארץ ופשוט : ובזה יש ליישב דברי הרמב"ם בפ"א מהל' שחיטה שכתב לימוד על שחיטות עוף מהתורה שהרי בעוף הא אומר אשר יצוד ציד חיה או עוף ושפך את דמו מלמד ששפיכת דם עוף כדם חיה עכ"ל. ותמה הכ"מ דהא בגמרא ילפינן מזה הפסוק דאין שחיטת לעוף מתורה דכתיב ושפך את דמו בשפיכה בעלמא ופריך ואימא חיה ותירץ הא אתקש לפסולי מוקדשין וכו' ואמרינן מאן חנא דפליג ואמרינן רבי היא דתניא וזבחת וכו' כאשר צויתך ונלמד שנצטווה משה על שנים בבהמה ורוב אחד בעוף עכ"ל הגמרא וא"כ אדרבא מהך קרא ושפך הוה ס"ד להכשיר העוף בלי שחיטה והרמב"ם לומד ממנו שצריך שחיטה. ותי' הכ"מ דהשתא דקיי"ל כרבי מן כאשר צויתך וכו' דנצטוה על עוף אזלא ליה הך ושפך בשפיכה עכ"ל. ועדיין צריך ביאור דמ"מ הגמרא לא הזכיר דילפינן מהך ואדרבה ס"ד לדייק מיניה להדיא ההיפוך וגם רבים מדייקין ודאי מן הך וזבחת מבקרך וצאנך כאשר צויתך שפיר נלמוד הציווי על בהמה אבל על עוף לא שמענו מאין רמיזא (ועיין תו' דדרשו ר"ת כאשר ע"ש) ונראה דודאי בקרא כתיב כי צוד ציד חיה או עוף פתח ברבים וסיים ביחיד ושפך את דמו ולא את דמם לשון. רבים (עיין חולין דף פ"ז ד"ה לחלק ע"ש) וצ"ל כמ"ש ושפך היינו שפיכה בעלמא בלא שחיטה וזהו רק בעוף ולכך כתב דמו או להיפוך הכתוב דיבר בלשון יחיד להורות דחיה ועוף כחדא הם וכאילו מין אחד הם לשחיטה ושניהם צריכים שחיטה. ואם אמרינן כר"ע דבמדבר הותר נחירה ל"ל פי' ראשון דבא ללמוד דסגי בשפיכה דהא אז במדבר פשיטא הכל היה בשפיכה ואין שפיכה דיוק כלל וע"כ ל"ל סי' השני להורות דשוים הם לעולם הן במדבר והן אח"כ או ששניהם בשפיכה או שניהם בשחיטה מבלי הבדל. וזהו רצון הגמ' דרבי

דאמר כאשר צויתך מלמד שנצטווה משה וכו' דל"ל במרה דס"ל הותר נחירה במדבר א"כ ל"ל ושפך להורות דעוף בשפיכה סגי וע"כ צ"ל להורות דחד דינא אית לי' עם החי' ומוכח דגם בעוף צריך שחיטה כמו בחיה וא"ש והן דברי הרמב"ם ודו"ק:

ב אפי' נשים זהו כתבו התוס' והרא"ש לאפוקי הלכות א"י דכתב נשים לא ישחטו לכתחילה משום שדעתן קלה וטענו התוס' עליו דריש פרק כל הפסולין פריך הגמרא כל פסולין ששחטו דיעבד אין לכתחילה לא הא שחיטה בזר כשירה לכתחילה ומשני משום דקתני ששחיטה כשירה בנשים ולעבדי' וטמאין וטמא לכתחילה לא דלמא יגע בבשר ולא משני מפני נשים וכו' אלא ש"מ דנשים לכתחלה כשר. והנה בתוס' ור"ן וראי"ש נזכר סתם מפני שדעתן קלות אצל הגהות מיימוני פ"ד מהלכות שחיטה כתב שדעתן קלות שמא יתעלפו ולפי"ז יש לדחות ראיי' שלהם או דודאי אם אחד עומד על גביו ורואה שלא נתעלפה כשר ובשחיטות קדשים אינו שכיח דישחוט אשה ולא יהיה גדול עומד על גבה דהא צריך כהן לקבל הדם דמקבלה ואילך מצות כהונה. ודוחק לומר דשחטה בסכין ארוכה חוץ לעזרה דבלא"ה אין דרך אשה בעזרה כמ"ש התוס' בדוכתי' טובא והכהן עומד בעזרה ומקבל דם דומיא דטמא במוקדשין דג"כ איירי בכהנ"ל וא"כ אין רואה לשחיטה דזה דוחק וס"ל לשחיטת א"י דבעומד ע"ג באשה לכתחילה שרי אף דאפשר למ"ד חיישי' לעילופי לא מתירין לכתחילה בעומד ע"ג באשה ודאי מתירין שהוא רק חומרא בעלמא : ואפשר דתוס' אזלי לשיטתן בחולין דף י"ב ע"ב ד"ה קטן כו' דקטן בעומד ע"ג יש לו מחשבה וא"כ אף בקדשים י"ל מהני שחיטתו וא"כ אלו איירי המשנה שם בעומד ע"ג למה קתני שהשחיטה כשירה בנשים וכו' ה"ל לאשמועינן רבותא טפי שכשרה בקטנים אם עומד על גביו אך אין זה מספיק להשיג על הלכות א"י: ואולי י"ל דתוס' באו על בעל הלכות א"י בממ"נ דק' לפי שיטתו הנך אמוראי דלא חיישו לקושי' וכולן ששחטו וכו' הוי להו לפרש המשנה בהך אוקמתא הכל שוחטין הכל אנשי' שוחטים אבל נשים לא ישחטו לכתחילה ואם שחטו שחיטתן כשרה ולק"מ וצ"ל דס"ל לגמרא ואם שחטו מיותר ואי להתיר בדיעבד הא קתני ליה בזבחים שהשחיטה כשירה בנשים כמו שהקשו בגמ' על טמא בקדשים ותי' הגמ' התם עיקר דבקדשים איירי וכו' וזהו לא שייך בפסול נשים דהוא עיקר בחולין ואין לעשות בו הבדל בין קדשים לחולין ושפיר ק' תרתי ל"ל. אך לפ"ז צ"ל הא דלא מיירי בעומד ע"ג דאל"כ טובא קמ"ל דאפי' באין עומד על גביו כשר בדיעבד וקו' התוס' שפיר ובממ"נ : איברא בגוף הקושי' הל"ל דלוקמי המשנה בכך הכל שוחטין אנשים וכו' קושיא זו יש להקשות בכמה אנפין והנכון כמ"ש ט"ז אך לא מטעמי' כי רק יש לומר דודאי דרך משל אם קתני נשים לא

ישחטו לכתחילה ממילא משמע דלכתחילה אסור בדיעבד שפיר דמי וא"כ תקשה הא דקתני תו ואם שחט שחיטתו כשירה בדיעבד מותר דכבר נשמע מדיוקא דרישא : אמנם לכל אוקימתא בגמ' ל"ק זה דרבה ב"ע מוקי לה בטמא בקדשים לא ישחוט לכתחילה וזהו אם לא אמר ברי לי שלא נגעתי אפי' בדיעבד פסול רק באמר ברי לי הרי זה בדיעבד מותר וא"כ הרי כאן אופן אחרת מה דלא נשמע מדיוקא דרישא וכן אביי ורבא דמוקמי כותי לא ישחוט אם אין חותך כזית בשר ואוכל אף בדיעבד פסול רק אם חותך ואוכל אז בדיעבד מותר ובזה שחיטתו כשירה. וכן רב אשי במומר ודאי אם לא בודק סכינו אחריו בדיעבד אסור רק כשר בדיעבד כשבדק סכין וכך הני תרי לישנא דרבינא אם לא שיילינן ליה הלכות שחיטה וללישנא בתרא אם לא אמר ברי לי שלא נתעלפתי והלך לו טריפה בדיעבד רק ביודע הלכות שחיטה ובאמר ברי לי אז כשר בדיעבד וא"כ המשנה איירי בתלת גוונא תחילה ודעבד פסול לגמרי משא"כ במ"ש אין כאן רק תחילה ודיעבד וזהו אין המשנה סובל כלל : איברא דמהרש"א לא ס"ל כן דהקשה לפוסקים דלכתחילה אין לסמוך ארוב מצוין אצל שחיטה מומחה רק אי שחט א"צ בדיקה דסמכינן ארוב. והקשה המהרש"א נוקמי' המשנ' הכל שוחטים מומחין ה"מ כשיודעים שיודע אבל אין יודעים לא ישחוט ובדיעבד שחיטתו כשירה ע"ש ולפמ"ש לק"מ דליתא כאן תלתא אופנים רק לכתחילה ודיעבד וא"א לומר כן במשנה כמ"ש : אבל בראש מה שהקשם על גאונים לא מיושב בהך תי' שכתבתי דשם ליכא כלל בבא דלכתחילה לא ישחוט עד דנידוק מיני' הא דעבד מותר א"כ סיפא לזו מיותר דהא מפרש הכל שוחטין על סמך הבדיקה אח"כ ואם לא בדק בדיעבד מותר ואין כאן דיוק מיותר כלל ודו"ק : אמנם בלא"ה יש ישוב להלכות א"י דודאי הם קאמדי לפי דקי"ל לעלופי לא חיישי' אבל אשה בחזקת העילוף אבל לחד לישנא בגמ' בתי' רבינא. בכל אדם חיישי' לעלופי ובעינן דאתחזק דלא יתעלף א"כ אף בנשים כן אי לא אתחזק פשיטא דאסור ואי אתחזק מהכ"ת לאסור : א"כ התם בזבחים ביק' הגמ' לתרץ אליבא דכ"ע אף אהך אקומתא דרבינא א"כ ל"ל משום נשים דמ"ש נשים מאנשים אפי' כהנים א"א לשחוט לכתחילה אם לא דאתחזק וה"ה נשים ואין כאן הבדל בין אנשים לנשים ולכך הוצרך לומר משום טמא. אצל לפי המסקנא דקי"ל דלא חיישינן לעלופי א"ש הלכות א"י : כללו של דבר דברי בעל הלכות א"י אין לדחות כלאחר יד ויפה כתב רמ"א שאין להניח לנשים לשחוט ואל תשגיח בעדות פר"ח שראה נשים שוחטות נהרא נהרא ופשטא:

ג עבדים בטור כתב עבדים משוחררים. ורבינו ב"י תמה דמשנה קתני שהשחיטה כשרה בנשים ועבדים וסתם עבדים היינו בלתי משוחררים דמשוחררים הן בכלל ישראל ולא

שייך בהו שס עבדים והט"ז בס"ק ב' דעתו דאף למשוחררים שייך שם עבדים ואינו בכלל סתם ישראל והרב השי"ך בנה"כ האריך להשיג ויפה דיבר. וראה ודע הרמב"ם בהלכות מגילה פרק א' דין א' כתב הכל חייבין בקריאת מגילה אנשים ונשים גרים ועבדים משוחררים הרי דלא כתב סתם עבדים רק עבדים משוחררים. אך באמת י"ל דס"ל אף דכללא כל מה שאשה חייבת עבדים חייבים מג"ש דלה לה. במגילה דנשים גופיי' חייבת מטעם דהם היו באותו הנס וזהו לא שייך בעבדים ולא גזר המן רק על בני ברית ולא על עבדים ולכך עבדים פטור ולכך כתב הרמב"ם משוחררים וזהו באמת נגד דעת התוס' דהקשו למה ליה קרא דנשים חייבין בד' כוסות תיפוק ליה דהיה באותו הנס די"ל דאיצטריך דמכח היה באותו נס היה עבדים פטורים משא"כ השתא דרבינהו קרא אף המה חייבים מג"ש דלה לה. עכ"פ האמת יורה דרכו דסתם עבדים היינו בלתי משוחרריס ובפרט מ"ש במשנה : והנה השי"ך בס"ק ב' העלה דסתם עבדים הם בחזקת פוחזים וקלי דעת ולא כשירים לשחיטה ולכך כתב הטור משוחררים והמשנה דקתני ששחיטה כשירה בעבדים היינו בהוחזק בכשרות ומכירן אותם : ולא הבנתי קצת דבריו דמה דוחקא דגמ' בזבחים לומר דעבדים דקתני במשנה היינו במכירין נוקי בסתם עבדים דאין מכירין ולכתחילה באמת אסור רק אי שחט ובדק דהוא בחזקת כשרות כשירה ולכך קתני במשנה לשון דעבד וא"כ מצוי לתרוצי בזה דנקט לשון דעבד משום עבדים וא"צ לומר משום טמא במוקדשין ; וגם קשי לי לוקמי המשנה בכה"ג דכל ישראלים שוחטים ולא עבדים ואם שחט ונמצא שהוא בחזקת כשרות שחיטתן כשירה. וגם וכולן א"ש דאם לא נתברר חזקתו חזקת כשרות ושחט ואחרים רואין שחיטתן כשירה : לכן נראה דאף הטור לא אסרו רק לחומרא בעלמא דאין להקל וזלזלזל בעבדים פוחזים וקלי דעת אבל לדינא מותרים ואוקמינן בחזקת כשרות ועיין לקמן סי' קכ"ו ס"ב דכל פסולי עדות כשרים לענין אסורים ולכן לדינא כשרים ומשנה דאיירי לדינא בכלל כשרים הם לכתחילה :

ד אבל אם הוא לפנינו וכו' שיטה זו היא שיטת הקדמונים וגאונים כאשר העיד הרז"ה והם סברי לכתחילה יכולין ליתן לכל אחד לשחוט על סמך שיהיה בודקין אותו לאחר שחיטה ואם הוא אחר שחיטה לפנינו צריך בדיקה אבל אם הלך לו כשירה דסמכינן ארובא : והתוס' והרא"ש הקשו דא"כ לוקי כך המשנה הכל שוחטין אפי' אין ידוע שהוא מומחה על סמך שיבדקנו אח"כ ואם הלך ולא בדק שחיטתו כשירה ותי' הרא"ש דלא מיקרי לכתחילה כיון דעדיין צריך תיקון למבדק לשוחט עכ"ל. ולכאורה י"ל בפשוט כיון דקתני הכל שוחטין אפי' אינו מומחים לכתחילה על סמך שיבדקנו אח"כ הך בבא

דסיפא דאם הלך בלי בדיקה דשחיטתו כשירה מיותר דפשיטא דאל"כ איך אפשר לסמוך וליתן לו לשחוט על סמך שיבדקו לאחר שחיטה דלמא משתלי ולא יבדוק אלא ש"מ דאין מעכב בדיעבד ולכן לא חיישי' לאשתלי וכ"כ כל המחברים וע"כ צ"ל דלא איירי במשנה בכך : אך מ"מ תי' הרא"ש איצטרכי דקשה לקמן בדף י"ז אמרינן הכל שוחטין דקתני במשנה שני' מה קמ"ל ותי' רבא חד לאתוי כותי וחד לאתוי מומר וקשה למה לא אמר רבא הך משנה בתרא לקתני סתמא הכל שוחטין הכל מומחין שוחטין לכתחילי' על סמך שיבדוק כתי' דרבינא והלא לא נאיד מן אוקימתא דרבינא רק בשביל רוב מצוין אצל שחיטה ובהך משנה אין מקום לקושיא זו וקושית' הרא"ש במקומו לתני הכל שוחטין לכתחילה אפילו אין ידוע דהוא מומחה אבל בתירי' הרא"ש מיושב דלא מיקרי תחילה כיון לעכ"פ צריך אח"כ בדיקה : ומעתה קו' מהרש"א שהקשה על ב"י ובעל עיטור לפסקי דלכתחילה צריכין לדעת דהוא מומחה רק אי שחט א"צ בדיקה. דסמכינן ארוב והקשה מהרש"א ולוקמי משנה בכך הכל מומחין שוחטין לכתחילה ואם שחט בדיעבד שחיטתו כשירה דא"צ בדיקה יש ליישב להא יש להבין למה לא מוקי רבא הך הכל שוחטין במשנה שני' הכל שוחטין לכתחילה אפי' אין מוחזק שלא יתעלף ללא חיישי' לעלופי וא"כ צ"ל כיון דלעלופי לא חיישינן כלל כמ"ש המפו' דאין בו חשש כלל א"כ אין זה הכל לרבות דלא חיישי' לעלופי לזה פשיטא ואינו בכלל רבוי כלל. ולפ"ז לכאורה לא מקשה מהרש"א לימא שוחטין ביודעין שהוא מומחה. דהכל אתי לרבוי וכאן הכל לית רבוי דהא בעי לוקא מומחין וא"כ לענין תחלה אין כאן רבוי וצ"ל כך הכל אפי' אין מוחזק שלא יתעלף אבל צ"ל מומחה בודאי ואם שחט בדיעבד אף שלא נודע שהוא מומחה כשר וזהו כוונת המהרש"א בקושי' אבל לפמ"ש ליתא למסקנא דלעלופי לא חיישי' אין זהו רבוי כלל. ללא חיישינן לעלופי וא"כ קשה שפיר הכל לאתוי מאי וא"ש ולו"ק : ואין לדקדק לדברי הרא"ש דס"ל הואיל ועדיין צריך בדיקה ושאלה לא שייך לשון תחילה א"כ מה פריך בסוגיא זו ויוצא ונכנס תחלה לא והא תנן אין השומר וכו' מה פריך ודאי דלא קרי' תחילה להא צריך לחתוך כזית בשר וליתן לו א"כ תו לא קרוי תחילה : די"ל היא גופי' קשיא כאן לתנן אין השומר וכו' ש"מ ליוצא ונכנס הוי כמו עומד ע"ג א"כ למה צריך תקנה לחתוך כזית בשר ביוצא ונכנס ובעומד ע"ג לא צריך וק"ל : ובאמת לולי למסתפינא הייתי אומר כאשר נראה וניכר מדברי הרמב"ן במלחמותיו כי הך דצריך בדיקה נלמד וחל דינא אי' ליה עם בדיקת הריאה דאף דאיכא רוב לא סמכינן עליהו ובעי נמי בדיקה וכתב הרמב"ן הא דאמרי' בגמרא ביצה דלחולין א"צ הפשט וניתוח רק לקדשים ומסייעין לן ממשנה לביצה כלי לאכול כזית מבית טביחתה ההוא

לדין תורה אבל תקנו רבנן דצריך למבדק ע"ש לזה מורה בבירור כי המשנה לא אזיל בתר תקנה רק קבע הדין כדין תורה דא"צ בדיקה רק אח"כ נתקנה או דהמשנה לא דיבר הימנו כלום ע"ש וא"כ הך חל דינא אית ליה עם בדיקת השוחט כמ"ש הרמב"ן להדיא וכיון המשנה קבע למשנתו לדין תורה לא"צ בדיקה לריאה אף לשוחט א"צ, וא"כ איך נפרש במשנה דצריך בדיקה. והמשנה סותר דבריו בכאן למשנה לביצה. והגאונים אמרו לדינם לדידן בתר המשנה דצריך בדיקה לריאה והוא הדין לשוחט ודו"ק:

ה בפנינו ואי מצינו לרדוף אחריהם למד הב"ח מדברי ראב"ן דס"ל אף רבינא ס"ל רוב מצוין אצל שחיטה מומחי' רק ס"ל אי איתא קמן ומצינו לרדוף אבתריה לא סמכינן ארוב ובעי בדיקה. וע"ז קאמר הגמ' וכולן ששחטו ואחרים וכו' דליתא קמן אבל מצינו לרדוף ומ"מ באחרים עע"ג אין צריך לטרחה זו. והש"ך כתב שהוא דחוק בפירוש הלזה. ואמת וברור ללכך נתכוון הראב"ן וא"כ אינך אמוראי ולא ס"ל כרבינא וס"ל רוב מצוין וכו' ש"מ דס"ל אפילו מצי למירדף לא צריך וסמכינן ארוב מצויין וכו' וזה דוחק לחדש בזה פלוגתא בין אמוראי רק הם ס"ל הואיל רוב מצוין מותר לשחוט לכתחילה על סמך הבדיקה שאח"כ וא"כ תו ליכא למימר אוקימתא לרבינא אבל בזה כ"ע מודה אם מצינו לרדוף אבת' להוי כאלו לפנינו וצריך בדיקה. והרמב"ן מדמה זה לבדיקות הריאה ואילו נאבדה ריאה ומצינו למרדף ולהשיגה ולבודקה וכי אינו מחוייבים לעשותו :

ו דאמרינן השתא הו' דאתרע הוא אגודה שלמד כן מהא דאמרינן שחט בסכין ונמצא פגומה דר"ח מכשיר ופרי' הגמ' מ"ש מהא טבל ונמצא עליו דבר חוצץ דלא עלתה טבילה ומשני הגמ' סכין אתרע ובהמה לא אתרע וכתב אגודה ה"ה כאן שוחט אתרע בהמה לא איתרע. ותמה הט"ז זהו לר"ח אבל אנן קיימ"ל כרב הונא דאפי' שיבר בה עצמות כל יום אסורה ש"מ דלא אמרינן סכין אתרע א"כ ה"נ בשוחט שיש להטריף למפרע. וכ' לתוס' הקשו מ"ש ממקוה שנמלל ונמצא חסר דמטמאין למפרע ולא אמרינן מקום איתרע אדם לא איתרע. ותי' התוס' כמה תי' וחד תי' דהוה ס"ס ספק היה פגימה אח"כ ואת"ל היה מקודם דלמא לא שחט בהך פגימה. וא"כ אף בנדון זה שייך הך ס"ס ספק עכשיו שכח ואת"ל מקודם דלמא עם כל זה שחט כהוגן רק זהו הכל לר"ח אבל לפי דקיימ"ל כר"ה ש"מ דלא אמרינן כן. וא"כ אף בשוחט יש לאסור. והרב פר"ח הסכים לזו והביא ראיה מן רשב"א דס"ל בעינן גבינות אם אתה צריך לומר שלא קרה עכשיו טריפות רק מקדם דאמרינן העמד למפרע וא"כ אף כאן א"א לומר דברגע זו שכח א"כ העמד למפרע. ודברים אלו אין לעזר ולהועיל דכי אמר הרשב"א לודאי לא אמרו רק לספק דאמרינן אולי מקדם היה. ואף אנו מודים בנדון זה דיש ספק רק הא הוי ס"ס

כמ"ש הט"ז. ורשב"א יליף סברתו מן כתם הנמצא ומן ראהו תי מבערב וזהו הכל לספק ולא ודאי : והש"ך בנה"כ טען כאן הוי רוב מסייעו אף ר"ה מודה דרוב מצוין אצל שחיט' מומחין הם. ולא הבנתי דהא בגבינות דעת התוס' לאוסרן בנמצא בהמה טריפה דלית לי' חזק' מבורר ולא אמרינן ניזל בתר רובא דרוב בהמות כשרות וצ"ל להא זה אתרע הרי היא טריפה לפניך ויצא מכלל ולכך לא מועיל בה רוב. וכ"כ מהרש"ל בהדיא בחולין דלכך מצריכן להכשר דיש חזק' מכח רובא ולא ברובא לחודא דבהמה בטרפתה יצא מגדר הרוב ואין הרוב מסייע לה ואף כאן ורוב מצוין אצל שחיטה מומחין היינו כמ"ש כי אין איש עומד לשחוט אם לא דקים לי' בנשי' שמומח' ויודע לשחוט והא קמן דזה רוצה לשחוט וא"י לשחוט וא"כ אצלו אזלא הך רוב כמו בבהמה טרפה. ואמת כי הרא"ש ספ"ק לחולין מכשיר גבינות מטעם רוב לבד אף כי ראינו דבהמה טרפה אבל הרשב"א ויתר מחברים לא ס"ל רק נתנו טעם חזק' מכח רוב עיין ישי"ש פ"ק לחולין : ומה שיש להמליץ בעד האגודה הוא דיש להבין ר"ה דפליג אר"ח ופוסל בנמצא פגימ' מה טעמא הא ה"ל ס"ס ובכל התורה סמכינן על ס"ס ועי' כתובת פ"ק דכתבו התוס' אפי' ר"י לפליג בס"ס גמור מודה וכאן הא הוי ס"ס וצ"ל דהוי בגדר שם אונס חד הוא ואף בזה וכי אנו דנין על הסכין אם פגום או לא אנו דנין אם נשחטו סימני בפגימ' או לא וא"כ מה לנו אם הי' פגימ' מקדם בסכין ולא שחטו בו סימנים או הי' פגומ' אחר שחימה וממילא לא הגיע פגימ' לסימנים הני תרי ספיקות חל הוא אם שחט בפגימ' סימנים או לא שחט יהיה מאיזה טעם שיהי' ולכך לא הוי ספק ספיקא מעליא ובאמת התוס' ריש נדה לא כתבו רק ספיקא טובי ולא ס"ס ולכך מטריף ר"ה אבל כאן בספקא דשוחט הוי ס"ס מעלי' ולא שייך שם אונס חל כי הלא נודע אם ספק א' מתיר או אוסר יותר מחבירו אין קרוי שם אונס חד ועיין בכללי ס"ס וכאן בספק דילמא עכשיו בהמב ששחט רביע שעה מקדם ודאי טריפה דבזמן מועט כזה א"א לשכוח מבלי ספק שגם אז היה שכוח וטריפה אבל בזה הספק דלמא מ"מ שחט כהוגן אתה מתיר כל שחיטות וא"כ ספק זה לא כשל זה ולא שייך שם אונס חד והרי זה ס"ס גמור ולכ"ע מותר ולזה נתכוון האגודי' דסמך אהך שנוי' בתו' להוי ס"ס : מיהו יש לתמוה למה משוה התוס' הך לספק דלמא אחר שחיטה נפגם הא במקוה שנמדד ונמצא חסר משווינן לי' לודאי גמור לשרוף הטהרת למפרע על שבפ"ק דנד' פריך הגמ' ורמי מקוה אחביות דבמקוה ודאי ובחביות יין שהחמיץ ספק ומשני הגמ' הא רבנן והא ר"ש וא"כ לרבנן ודאי היא, ודוחק לומר הך סברא דכאן י"ל בעצם מפרקת נפגם אף דבהך תי' ס"ל לתוס' דאין סברא זו מספיק להתיר הבהמה מ"מ מספיק לגרוס ספק ולא להחליט לודאי ולכך נכנס בכלל הספק כי

זה דוחק (וגם זה לא שייך בשוחט כמ"ש הט"ז ועדיין אין מקום לדברי האגודי). וצ"ל כי תוס' לא רצו להקשות בזה ארי"ח. לאולי ס"ל כר' שמעון למשוי' לי' ספק לא ודאי וא"כ י"ל דר"ה ור"ח בהא פליגי אי הלכה כרבנן או הלכה כר"מ. ועדיין קשה הא קיימ"ל כר"ה. וגם דוחק דיחלוקו בפלוגת' דתנאי לכן נראה דתו' ס"ל כרמב"ם דפסק במקוה ודאי ובחביות תרומה פוסק ספק וכבר תמהו ועיין במ"ל שהאריך בזה. ופשוטן של דברים דס"ל לרמב"ם ודאי מקוה הלכתא וכן הך חביות של תרומה הלכת' דהא בב"ב אייתי הגמר' מיניה ראיה כמ"ש מפרשים וה"ל לרמב"ם קשה איך מדמה הגמר' טומאה לאיסור טומאה ילפינן מסוטה דכתיב בי' ונטמא' ושם ספק עשה התור' כוודאי כמבואר בגמ' משא"כ איסור לא ילפימנן מסוטה ומהכ"ת לעשות מספק ודאי הא בגמר' קאמר להדיא דמקום הוא ודאי דילפינן מסוטה. וא"כ קשה מנלן לגמר' להקשות ממקוה דהוא טומאה לחביות דהוא איסורא וצ"ל דס"ל לגמר' אלו באיסור' ספק דאין חזקה מועיל למשווי' ודאי רק בטומאה גזירת הכתוב בסוטה זהו להחמיר אבל לא להקל וא"כ מעת לעת שבנד' דלב"ש די שעתה ובחולין אף לב"ה די שעתה וקאמרינן הטעם דהעמיד אשה על חזקת' חזקת טהרה. וקשה מה יועיל חזקת טהר' הלא בחביות דאיכא חזקת טבל ומ"מ מידי ספקא לא נפק' מכ"ש להקל בחזקת טהר' הא מידי ספק לא יצא וזהו ודאי דלא גרע מאיסור ועכצ"ל דזה אינו דאזלינן בתר חזק' והרי ודאי וא"כ הוא הן להקל והן להחמיר ולכך באשה חזקתה חזקת טהרה מועיל להקל. ושפיר פריך מקוה על חביות אבל לאביי ורבא דס"ל באשה טעמ' אחריני כמבואר בגמ' דאשה מרגשת וכו' וא"כ שפיר י"ל דלא דמי איסור לטומאה. ובטומאה חזק' משוי' כודאי ולא באיסור וא"ש ולכך מחלק הרמב"ם בין חביות למקום. דחזק' משוי לי' אצל טומאה כודאי ולא באיסור דה"ל רק ספק. והן הן דעת תוס' ואגודה דס"ל דהוי ספק אי הי מקדם וא"כ הוה ס"ס כצ"ל: ובחדושי אמרתי ליישב דברי רמב"ם כך דמהרש"א בריש מס' נדה דייק בגמ' דקאמר בחביות דקאמר העמד טבל על חזקתו וכו' ופריך הגמ' אדרבה נימא העמיד יין על חזקתו ולא החמיץ והקשה מהרש"א מה קושיא הוא הואיל דאיכא חזקה לכאן ולכאן הרי הוא ספק כמבואר בהדיא דהוא ספק. ולכאורה י"ל בפשוט דהא קיימ"ל תרומ' בזה"ז דרבנן וכמ"ש הרמב"ם וא"כ ה"ל איסור דרבנן וספק איסורא להקל וא"כ למה מחמירין בזה וצ"ל דאתחזק איסורא ואף בדרבנן לחומר' ופריך הגמ' שפיר אדרבה העמיד יין וכו' וא"כ הרי כאן חזקה מול חזקה והוה ליה כמאן דליכא חזקה כלל ובמילת' דליכ' חזקה יהיה מותר לגמרי כמו מילתא דרבנן דלא אתחזק כלל. ודיוק מהרש"א מיושב. רק י"ל קושיא מהרש"א דהא איירי בטבל וטבל ה"ל דבר שיש לו מתירין וקיימ"ל דאפילו בספקא דרבנן

אזלינן להחמיר וא"כ אין מקום לקושי' זו. אך באמת כפי פשוטן של דברים בריש ביצה וכן לבסוף גבי לבטל מים ומלח וכו' משמע דר"א חדית לן זה בדשיל"מ אפי' ספיקא דרבנן אסור אבל שארי אמוראי אביי ורבא לא ס"ל הך דדבר שיל"מ יהיה ספיקא דרבנן אסור ולכך הם מתרצים שם תירוצים אחרים ע"ש והך סוגיא דריש נידה הכל אזלי לאביי ורבא כנראה למעיין שם א"כ שפיר פריך הגמ' אדרבה העמד יין וכו' ולית כאן חזקת איסור ויהיה ספיקא דרבנן ודשיל"מ דספיקא איסור לא ס"ל לאביי ורבא. וא"כ גם דברי רמב"ם מיושבים דכבר כתבנו דהרא"ש מתיר בגבינות בהמה שנמצא טריפה מכח רוב והרשב"א לא ס"ל כן דהרי איתרע רובא דהי' טריפה לפניך. וא"כ להרא"ש לא פריך הגמ' מן חביות יין דודאי רוב יין אינו מתחמץ וזה יעיד המציאות ואם רוב יין מתחמץ יין מהיכן בא. וא"כ מה פריך הגמ' דנימא בחביות ודאי למפרע החמיץ דהא הוא לסתור הרוב משא"כ מקוה ליכא רוב נגדו וצ"ל דא"כ למה ספק החזקהו לודאי יין דהא יש כאן רוב וע"כ צ"ל כרשב"א דאיתרע רובא וא"כ חזר הדבר להיות שוה כמקוה. רק י"ל לעולם דאיכא רוב ומ"מ ספק הוא דבדישל"מ לא אזלינן בתר רובא כמ"ש ר"ן בביצה אף דרובא הם מקודם יו"ט מ"מ בדשיל"מ לא אזלינן בתר רוב ומחמרי' וטבל הא הוי דבר שיל"מ. רק זהו הכל לר"א דס"ל דשיל"מ אפי' ספיקא אסורה דעד שתאכול באיסור אכול בהיתר ה"ה לרוב אבל לאביי ורבא דס"ל דשוה הוא לשאר אסורי דרבנן אף בדבר שיל"מ אזלינן בתר רובא. (והארכתי בזה במ"א. ועיין לקמן בהל' תערובות וכו' בזה) וא"כ א"ש סוגיא דנידה אתיא לאביי ורבא ושפיר רמי מקוה אחביות וליכא למימר דיש כאן רוב דאל"כ מה ספק יש ואי דהוה דשיל"מ הם סברי אף בדשיל"מ אזלינן בתר רובא. ושפיר הקשו אבל באמת בחביות אין כאן ודאי דיש לו רוב ומ"ט אסורה דהוי דשיל"מ דלמסקנא קיימ"ל בדשיל"מ לא אזלינן בתר רובא להתיר לגמרי ודו"ק: יהיה איך שיהיה לדברי רמב"ם יש לאגודה יחד לתלות. להקל. כמש"ל: ויש סברה לחלק בשוחט בסכין פגומה מהכ"ת נימא דלא עשה פגימה בסימני' מאן מעכב הא לא ידע מפגימה משא"כ בשכח הלכות שחיטה מתחילה ידע ובקי ורגיל לשחוט כהוגן וא"כ הרגל נעשה טבע לשחוט כראוי בלי שהייה ודרסה וכו' ואף שאח"כ שכח הלכות שחיטה מ"מ הרגילות מביאו שישחוט כהוגן ומהכ"ת ישנה הרגילות וישחוט שלא כדין וכו'. ולכן נראה לחלק בשוכח דיני שחיטה והיה לו קבלה יש להקל מטעם שכתבתי אבל בשכח הרגשת הסכין להרגיש פגומה ואומר על סכין פגו' שהוא אינו פגום בזה יש להחמיר כי בלי ספק שחט בסכין פגום כיון שאין מרגיש לשחת סכין ובזה יש להחמיר בשל תורה כהרב הט"ז ופר"ח. ועיין כרתי שכתבתי אם יש דבר לתלות כגון שהיה חולה ועי"כ רגיל לשכח או

שהסיח דעת משחיטה ולא עסק בו תלינן בו השכחה דהולכין תמיד אחרי מצוי ורגיל ובפרט דכבר נטל קבלה ואינו אסור רק עד אותו זמן אבל מקודם מותר דאמרינן ודאי זכור היה ונכון וברור:

ז אם לא נטול קבלה כתב הש"ך ס"ק ח' דהקשה בד"מ מ"ש בגבינות בבהמה שנמצא טריפה דאמרינן השתא דאתר' ותי' דשם רוב בהמות כשרים אבל כאן אין רוב ב"א מומחים רק מצוין אצל שחיטה מומחה ועוד שם לא יצאה מחזקה מחיים די"ל השתא נטרפה משא"כ בא"י הלכות שחיטות והש"ך תי' דא"א דנולד כשהיה יודע וצ"ל דלמד ושכח וזהו לא אמרינן ע"ש ולא הבנתי דודאי אי אמרינן רוב ישראל גמירי לאו רוב גמור דתלוי במעשה וקיימ"ל בבכורות רוב התלוי במעשה לאו רוב היא אבל כאן כך אמרינן רוב אשר מזדקקים עצמן לשחוט אינם עושים אם לא שהן מומחים וא"כ הרי זה רוב גמור כרוב בהמות כשרות כך אנו אומרים רוב בני אדם כשרים ואינם באים לשחוט אם לא שיודעים בהל' שחיטות והרי זה רוב גמור ואדרבה דעת הרא"ה בבדק הבית רוב לאו דוקא כי אם צ"ל כל מצוי בשחיטה מומחין הם דאל"כ סמוך מיעוטא לחזקת איסור של בהמה ואתרע רובא ואף רשב"א דחולק עליו במשמרת הבית ריש שער א' מודה דרוב גמור הוא עד שלא שייך בי' סמוך מעוט' הנ"ל. ואם כי מן מלחמות ה' להרמב"ן משמע דמעוטי דשכיח יש דאינו מומחין הא מדמה אותו לריאה ובנמצא טריפה בריאה מכל מקום הכשירין הגבינות למפרע. וגם לא הבנתי תי' שני דהא פסק לקמן בסי' פ"א דלא כרשב"א דאפי' הוגלד פי מכה דודאי היה גם ימים קודם שחיטה ומכל מקום לא מחזקינן למפרע והפר"ח כתב דאתרע רובא רוב מצוין דחזינא דאינו מומחה ושחט ואין דבריו להועיל דגם בטרפה הרי טריפה לפניך והרי ודאי אתרע בו רובא רוב בהמות כשרות וכמש"ל א"כ בהוגלד פי מכה איך מכשירין דל"ל אחר שחיטה קרה טרפות זה ואין בדבריו שום סיוע ותי'. ולי לק"מ דבטרפות הא בהמה בחזקת היתר עומדת ולכך אמרינן העמד בהמה על חזקה ועכשיו דנטרפה ונאבדה ריאה כשר משא"כ כאן דספק בשחיטה ואין כאן חזקת היתר כלל ורב הונא דפוסל בסכין פגום אזל ר"ה לטעמי' בהמה בחזקת איסור עומדת ואף בזה השוחט הנ"ל דמי לשוחט בסכין פגום דאסור ובחזקת איסור עומדת ורובא דרוב מצוין לא יכול לסייע וכו' דאתרע רובו כיון דחזינן דאינו יודע ויצא מכלל רוב כמ"ש מקדם וזה ברור. דליכא רובא וליכא חזקה כלל. דבהמה בחזקת איסור לענין שחיטה ואין לדמות ספק בשחיטה לספק בטריפה ונ"מ לדינ' אם השוחט מכיר הלכות שחיטה רק אינו מכיר הלכות טריפות בשארי מיני טריפות הנמסר לשוחטים הכשירים למפרע כיון דאיכא חזקת היתר ורוב מסייע פשיטא דמכשירין מכ"ש דגבינות.

ועיין לקמן סימן נ' ופשוט. ולא יהיה רק כנאבד הריאה דג"כ כשר מה שאין כן אם נאבדו סימנים דטריפה וזה נכון. והנה כתב הש"ך בהמיר דתו וכדומה אין מחזיקין ריעותא לאסור שחיטה למפר' וצ"ע כי אמת יש יש לחלק בין המיר דאף שחטא ישראל הוא ותלינן באותו שעה כשר היה והיה שוחט כהוגן אבל בא"י לא סגי דלא מקלקל ומכל מקום צ"ע כיון דלא מצינו ראי' לזה בהדיא בדברי קדמונים וצ"ע:

ח וגם כלים לא הבנתי. כלים שעברו עליהם מע"ל הרי נטל"פ והוא רק חומרא דרבנן ומהכ"ת לאסור ואי למיתש שמא יבשל בו דבר חריף כילו האי לא חיישינן ואפשר כוונו להדברים שבשלו בכלים שהיה אז מע"ל ופלטו איסורא. יהיה איך שיהיה נראה כלים שעובר עליהם מע"ל אין לאסור מספיקא וברור: שוב ראיתי בספר כה"ג לי"ד דהרבה לפלפל בזה והעתיק הרבה מחברים דמתירים בכלים מטעם שכתבתי וכן נכון אף כי גם רבים אוסרים באיסור דרבנן להקל שוממים:

ט מי שיודע' וכו' רבינו ברוך הוכיח מהא דאמרי' לרבינא באינם יודעים אי הוא מומחה או לא בודקין אותו לאחר שחיטה ופריך הגמרא הא דקתני וכולן ששחטו ואחרים רואין אותו כשרה אהי אי אחש"ו עלה קאי ואי אמומחה בבודקין אותו סגי ומשני דליתנהי קמן וקשה למה קתני ששחטו דעבד אלא ודאי דלכתחילה מכל מקום אסור ודיעה זו דמכשירים י"ל ודאי אלו קתני וכולן יהי' מוסב לבד על חש"ו ושפיר עלה קאי והל"ל ואם שחטו מה וכולן אבל אם קאי גם על אינו מומחה יתכן וכולן אף על חש"ו דהא וכולן קתני. ואם כן יש לומר דעבד משום חש"ו קתני כדמצינו בפרק כל הפסולין דקתני ששחטו בדיעבד משום טמא אף דאינך דקחשיב כשרים לכתחילה ולק"מ:

י יש מחמירין הוא דעת רבינו ברוך הנ"ל. וכתב הש"ך אבל מסתם דלא בריר לו דלא גמיר מותר ליתן לשחוט לכתחילה בעע"ג ולא ידעתי מה צורך פלפול בזה דהא קי"ל רוב מצוין וכו' ומותרים לשחוט ואי לבדוק אחר כך הא אחרים רואים אותו וזה פשוט ופר"ח טען מכת רפי' אין מוסרין לשחוט חולין לכתחילה ופירש"י באחד עע"ג שמא יקלקלקלו כי מעשיהם מקולקלים ש"מ באחר מותר ליתן תחילה לשחוט באחד עע"ג דלא ידעתי מי סגיא לי' לפר"ח אם רבינו ברוך ס"ל כר"ת דאין מוסרין להם אפי' להאכיל לכלבים וכמ"ש לקמן סעיף ה'. וא"כ אין ראיה רק דבאחר מותר למסור תחילה לשחוט לאכול לכלבים אבל לאדם לא אלא דיש להבין בתוס' במשנה ד"ה שמא יקלקלו. דהקשו על רש"י רפי' אין מוסרים להם וכו' היינו לכתחילה לשחוט ואחרים עע"ג דל"ל הא מסיפא שמעינן וכולן ששחטו דיעבד אין תחילה לא וכו'. וכתבו התוספת דל"ל דעבד נקט משום טמא במוקדשין או אינו מומחים אבל חש"ו אפי' לכתחילה שוחטין באחרים

רואין אותו. דהא רבא דדייק זה ס"ל וכולן אחש"ו לבד קאי וכתבו וי"ס דגרסי רבה לקמן. ויש להבין איך ס"ד דאינו מומחין אסור לשחוט לכתחילה באחרים רואין וחש"ו יהיה מותר לכתחילה וכי אין מומחה יהיה גרע מחש"ו. וצ"ע לכאורה ומה שי"ל דס"ל לתו' חש"ו שהכל יודעים שהם מועדים לקלקל אף הרואים העומד שם משגיח ביותר לבל יקלקלו השחיטה ולכך אפילו תחילה כשר אבל במי שאינו מוחזק ושוחט הרואה חושב מסתמא כיון ששוחט בקי בדיני שחיטה ואינו משגיח כ"כ היטב ולכך אסור. וא"כ אזדא קושי' הפר"ח דאף באחרים אסור לכתחילה מ"מ קמ"ל בחש"ו. דה"א כסברת התוס' דבזה מגרע גרע. אך לפי הך סברא אין לר"ב ראיה מגמרא לדין שלו דגמרא איירי דליתנהו קמן ואין אנו יודעים אם מומחה או לא א"כ יש לחוש דהרואה לא ישגיח כ"כ כמש"ל דיחשוב דהוא מומחה ולכך תחלה אסור אבל לפי דקיי"ל רוב מצוין וכו' ואיירי בברור לן דלא ידע י"ל דבזה מידק דייק ואף לכתחילה מותר. אלא דאין להקל בסברא כל דהו. ובפרט לפיר"ת בלא"ה א"צ לכל זה: ומדברי התוס' דף ג' ע"ב ד"ה דליתא כו' והקשו הא איתא קמן ולא ידע אין שחיטתו כשירה אפי' אחרים רואים אותו. ולקמן אמרי' בידע דלא גמור ואחרים רואין כשר יש לכאורה ראיי' דליתא הך סברא שכתבתי דהא לקמן ידעי דלא גמור משא"כ כאן. רק י"ל דס"ל לתוס' ודאי לכתחילה מבלי למסור לשחיטה ודאי יש לחלק אבל שבשביל סברה זו נפסול בדיעבד זהו ס"ל לתו' לדוחק. אלא דהיא גופי' קשי' מה צורך לתוס' לראיה מן לקמן מימרא דר"נ והל' חש"ו דודאי לא גמירי ומ"מ בדיעבד כשר. ולכך צריך לומר דס"ל לתוס' כל הטעם דאסור לכתחילה או בדעבד לא מטעם דלא ישגיח הרואה רק אתא למטעי ויחשבו שחיטתו טוב' ויאכלו משחיטתו ואין רואה וא"כ בחש"ו ליכ' למטעי דהכל יודעי' דלאו בני שחיט' בפ"ע הם:

יא במקום שרוב ישראל מצוים הכל תלוי במקום שמצוים עוברים ושבים וכן הוא בח"מ סי' רנ"ט ס"ג דתלוי הכל ברוב עוברים באותו מקום אם עכו"ם אם ישראלים. והסמ"ע והפרישה תמהו שם מה בכך דבאותו שוק שכיחי למה לא אמרי' רוב וקרוב הולכין אחר רוב (והפר"ח בסי' ס' הקש' זה ג"כ ולא ראה שכבר קדמו סמ"ע) ותי' של הסמ"ע לא הבנתי דכ' דהואיל דאבידה במקומו לא שייך זה דהא בחלל בעגלה מרופה ג"כ החלל במקומו ואנו דנין מי הוא הרוצח שהרגו שם באותו מקום. וכהנה טוב'. ומ"מ קרינא ביה רוב וקרוב אלא באמת לא הבנתי תמיהתם ודאי אם אנו אומרים בשוק זה דרים עכו"ם אמנם העוברים ושבים הם רובם ככולם ישראלים ואנו רוצים לומר הואיל ונמצא סמוך לשכונת עכו"ם ניזל בתרם וממנם נפל בזה שייך רוב וקרוב וכו' אבל כאן אין אנו משגיחי' כלל בבתים ושכונם רק מי המה העוברים ושבים במקום ההוא אזלינן בתר

מצוי והוא הרוב כאותו שאמרו בעגלה ערופה וניזל בתר רובא דעלמא ומשני ביושבת בין הרים ואין רגל רוב עול' מצוי שמה אזלינן בתר רוב עיירות דשכיחי רגל עוברים שם: וכן הדבר הזה הכל בתר רוב המצוי בשוק זה מקום מציאתו. והם הרוב ורובא דעלמא אינו מצטרף כיון שאין רגלם מצוי שם אינו בכלל רובא. וכן אמרו בדלתות מדינה נעולות והיינו שאין רגל אחרים כ"כ מצוי. ואזלינן בתר מצוי שם בין לקולא ובין לחומרא כמ"ש הש"ך: אלא שאני חוכך להחמיר כיון דהרמב"ם לא החליט הך דינא רוב וקרוב אי הולכין אחר רוב דבההיא אצבא דאשתכח בפרדסא דערלה נתן הרמב"ם טעם דאלו מהך פרדס לא הוה מצנע בתוכו וזהו הטעם למ"ד לא אזלינן בתר רוב במקום קורבא אבל אי אזלינן בתר רובא בלא"ה מותר וכן בהל' י"ט בזימן ג' ומצא ב' כתב שהוא ספק מוכן ואלו רוב וקרוב הולכין אחר רוב ודאי מעלמא אתין וכו'. וכהנה יתר דוכתי' מורה באצבע דס"ל ספיקא הוא ובחדושי להלכות י"ט המלצתי בעדו דלא יקשה עליו מגמרא. וא"כ בכה"ג יש להחמיר בשל תורה וליחוש לדברי רמב"ם ולאסור. אם נמצא קרוב בקורבא דמוכח לשכונת עכו"ם וצ"ע:

יב רוב ישראל כתב הש"ך ה"ה אם אין רוב ישראל רק רוב טבחי ישראל בבהמה זולת עוף הכל מותר וכ"כ הפר"ח ועיין ח"מ סי' רנ"ט סעיף ו' מ"ש הסמ"ע שם. ולבבי לא כן ידמה דלא לחנם השמיט הש"ע ורמ"א הך דינא לחלק בין טבחי ישראל כמ"ש בח"מ. ולכן נראה בפ"ב דמציעא אמרינן ר"ח מצא גדי שחוט בין טברי' לצפורי והתירו לו משום מציאה כרשב"א ומשום שחיטה כר"ח בנו של ר"י הגלילי דתנן הרי שאבדו לו גדייו ומצאן שחיטים ר"ח מתיר ור"י אוסר ופריך הגמ' מדהתירו לו משום שחיטה כו' וכי אמר רשב"א אפי' ברוב ישראל ומשני רוב עכו"ם ורוב טבחי ישראל. והרא"ש שם כתב על שנגנבו דאיירי דרוב גנבי ישראל ותמה המעדני מלך כיון דאיירי ברוב טבחי ישראל וא"כ אפילו יהיו הגנבים רובם עכו"ם ג"כ מותר. ויפה תמה לכאורה אבל לק"מ דהא דמהני רוב טבחי ישר' הוא דאין בעלי בתים מגדלים בהמה לשחיטה בביתם ולוקחין הכל מטבחים אפי' עכו"ם לוקחין מטבחים ולכך מותר כשטבחים ישראל. אך זהו סתם בהמה ואמרינן ודאי מן טבחים בא אבל נגנבו גדיו שמכיר אותן והם שלו מה צורך לטבח וכי אינו יכול להעביר סכין בצוארו ולשוחטו מאן מעכב בזה לא משגיחין ברוב טבחים והמה כמו עופות לדעת הראב"ד דלא משגיחין בטבח. ולכך ר"ח דמצא גדי שחוט א"כ חזקה יש מטבח בא. ואזלינן בתר רוב טבחים כמבואר בגמ' אבל מי שאבדו או נגנבו גדייו דייקא בזה אין ענין לרוב טבחים טבח מה בעי התם ולכך בעינן רוב גנבי ישר'. א"כ חזקה שהם שחטוהו כי אינם חשודים על השחיטה. והדבר מוכרח דבגמ' דחולין

דייק מזה דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין וקשה הא כל שריות' הוא דרוב טבחי ישר' ומאתם בא זה וטבחי ישראל פשיט' דהם מומחין ומי מסתפק בהו רק שאלה על סתם אדם אם הם בחזקת מומתין ולדברי המ"מ דברי הגמ' צ"ע אבל הנכון כי בנדון שאבדו גדיו אין משגיחין כלל בטבחים כי אמרי' בביתו שחט וצ"ל דרוב מצוין מומחין הם. ואין לומר דלאו מן גדי רק מתרנגול דייק ובהו לא שייך טבחי ישראל. דא"כ להנך רבוות' דלא סברי דברי ראב"ד לחלק בין בהמה לעוף מה א"ל ועוד בתרנגול אף ראב"ד מודה וכמ"ש הסמ"ע שם סי' רנ"ט. וזה פשוט ונכון ולכך לא הזכירו פה טבחי ישראל רק בח"מ גבי גדי שחוט וזה אמת ונכון: ובהכי ניחא דקשי' לרבינ' דס"ל שלא אמרינן רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם א"כ צ"ל דפסק דלא כר"ח בריי"ג רק כרבי יהודה הא אצל ר"ח דמצא גדי שחוט פסקו למעשה כר"ח בריי"ג ומעשה רב כמ"ש הרשב"א על הרמב"ם. ולפמ"ש ניח' דשם במצ' גדי דעלמא צ"ל רוב טבחי ישר' ותו לא צ"ל רוב מצוין מומחים הם. והגמ' דחולין בגדיו נאבדי' דבזו לא שייך רוב טבחי ישר' וצ"ל רוב מצוין וס"ל לרבינ' דפליגי ופוס' כר' יהודה וא"ש מיהו ברמזים נאמר גדיו ותרנגולים שלו ואעפ"כ מצריך רוב טבחי ישר' וזהו סתיר לפי מש"ל. אמנם מ"מ האמת יורה דרכו כמש"ל באבדו גדייו שלו לא שייך רוב טבחי ישראל:

יג רוב גנבי ישראל לא הבנתי אם הוא מצאו במקום שרוב ישראל שכיח ואמרינן מהם נאבדו ודאי מה כ"מ אם רוב גנבים המה עכו"ם הלא העוברים ושבים במקום ההוא רוב ישראל ומאתם נאבד וא"כ ודאי מישראל הגנב נאבד ומה נ"מ אם רוב גנבים נכרים והגע עצמך אם נאבד ובעיר רוב עכו"ם רק בשוק שנמצא רוב ישראל עוברים ושבים הלא כשר וכן להיפוך והיינו דאמרינן דמאותן עוברים נפל בבירור וא"כ אף בנגנב מה בכך שרוב גנבים נכרים מ"מ הואיל ונמצא בשוק שישר' רובן עוברים ושבים אמרינן מישר' נפל בבירור. וזה נכון. והרא"ש אמר למילת' בלי שוק כי אם סתם עיר אם רוב עכו"ם או רוב ישראל ולכך בנאבד תלינן ברובו של עיר עכו"ם או ישראלים משא"כ בנגנב לא אזלינן בתר רוב עיר רק בתר רוב גנבים אם הם ישראלים מותר ואם לאו אסור אבל בנמצא בשוק מיוחד שרבים מצוים תלינן בתר רוב עוברים ושבים בשוק תו לא משגיחין ברוב גנבים וזה ברור:

יד בין בשוק והרמב"ם אוסר בנמצא בשוק וכתב שמא נתקלקל והשליך. וטענו עליו למה פסק הלכה כר"י נגד ר"ח בר"י הגלילי דהא בר"ח דמצא גדי שחוט התירו לו כר"ח בריה"ג ומעשה רב. והפר"ח ביקש לומר משום בשר שנתעלם מהעין אוסרו ולא זו שאין דבריו סובלים ברמב"ם דכתב דנתנבלה ולכך הושלך אף גם הא איירי שמכירו בטב"ע

וליישב נראה לפמש"ל דשם בעובדא דר"ח דמצא גדי צ"ל ברוב טבחים ישראל אבל בשאבדו גדיו לא מהני רוב טבחים רק רוב מצוין אצל שחיטה מומחין לפ"ז לא שכיח שישליך נבילה ומסתמא אמרינן כשר היה דרוב בהמות אינן נבילות רק כאן יש תרי מעוטי רוב מצוין אצל שחיטה מומחין ואיכא מעוטא דלאו מומחין וא"כ יש כאן תרי מעוטי או דשחט שלא כדין או דהשליך אותה היותה נבילה וא"כ איתרע רובא ולכך אסור אבל שם בטבחי ישראל הם ודאי מומחי' ולרמב"ם רוב טבחי ישראל לאו דוקא רק כל טבחי ישראל. (וכן משמע בחולין גבי שמעת' דמקולין ע"ש) וא"כ ליכא אלא חדא מיעוטי דשמא נבלה היה וכשר ויותר פשוט י"ל שם דאמרינן דמן טבח בא דאין דרך נכרי לשחוט בביתו אם כן לא שייך טמא נבילה והשליך דאין טבח משליך נבילות רק מוכרו לנכרים ולכך הותרו להכריז נפל בישרא למען יזבנו נכרי' מיני' ע"ש וא"כ אין חשש דהשליך אותו בשביל נבילה משא"כ כאן דלא איירי בטבחים ישראל רק הוא המוצא הנכרי או הגנב שוחטו וא"צ לטבח: א"כ פשיטא במוצא נבילה משליכו ולא יטפל בו למוכרו ולכך אסור וא"כ דאין משם ראיה פוסק הלכה כר"ן כמ"ש הכ"מ ודו"ק:

טו אע"פ שיודע ה"ש והטור מכשיר בדיעבד והרב פר"ח בס"ק כ"ט השיג על הטור דקטן במילתא דאורייתא לאו בר עדות הוא. ואני אינו מבין במצא גדי שחוט ברוב ישראל מצוין כשר דרוב מצוין אצל שחיטה מומחי' מה בכך דלמא טריפה קשחיט דהא אין כאן מעיד וצ"ל כיון דרוב מומחין וחזקה על מומחה דשחיט כדין וכשרות וע"ז סומכין לאכול הגדי וא"כ אף כאן כיון דקטן מומחה ומאמן ידו חזקה דבכשרות שחט ואנו סומכין על החזקה ומה צריך לעדות שלו אחזקה קסמכינן כמו דסמכינן במצא גדי שחוט. לכן נראה הא דכתב רמ"א דבן י"ג שנים ויום אחד נקרא גדול לענין שחיטה אף דקיימא לן במילתא דאורייתא לא סמכינן על שנים ובעי בדיקה בסימנים דוקא ומעולם לא שמענו להצריך בדיקה בשחט נער רך בשנים וצ"ל דסמכינן אטור דס"ל אפי' קטן מומחה ויש לו אומן יד שוחט בינו לבין עצמו וה"ל רק איסורא דרבנן ודו"ק:

טז חרש המדבר ואינו שומע וכו' אין להקשות לוקמי המשנה בכך הכל שוחטין בריאי' ואם הם אלמין לא ישחוט מפני ברכה ואם שחט שחיטתו כשירה דאין ברכה מעכב. (ועי' לעיל דלא מיירי משנה מן תחילה ובדעבד גרידא אם לא יש תיקון או שאר אנפי ביניהם ולק"מ) ולשיטת מהרש"א צ"ל דמה קמ"ל דקתני אם שחטו דברכה אינו מעכב הא מסיפא שמעינן וכולן ששחטו וכו' ואיכא חרש שאין שומע ואין מדבר בינותם ש"מ דברכות לא מעכב אך לתו' קשה מה שטענו על רש"י דל"ל שמא יקלקלו דאין שוחטין לכתחלה הא מסיפא שמעינן ששחטו וכו' וקשה דלמא סיפא משום חרש נקט דדוקא

דעבד משום ברכה אבל בש"ו ה"א לכתחלה יכולים לשחוט ואפשר דקשה ל"ל כלל וכולן ששוחטין רק הל"ל אם אחרים רואין אותן כשירה. ול"ל כלל ששחטו ואי להורות דאסור לכתחילה משום ברכה זהו כבר שמעינן מעלמא גבי תרומה וכדומה וע"כ להורות שאסור לשחוט לכתחילה משום שתיטה וצ"ע כי דוחק:

סימן ב

א אפי' אינו עובד עכו"ם וכו' הרמב"ם כתב בפ"ד מה"ש הל' י"ב גדר גדול גדרו בדבר שאפי' נכרי שאינו עובד ע"ז שחיטתו נבילה. ומזה למד הכ"מ דנכרי שאינו עובד ע"ז שחיטתו אסורה רק מדרבנן אבל הש"ך בס"ק ב' כתב דגירס' נכונה ברמב"ם בכותי אבל עכו"ם אסור ד"ת והביאו ראיה מן רמב"ם סוף פ"ב מהלכות אבות טומאה וכן מגמר' דאמרינן מכם להוצי' מומר דאפילו ישראל מומר לכל התורה חוץ משבת ועכו"ם אינו עובד ע"ז. והפר"ח חולק עליו. ואני אומר ראיה מן גמ' אינו דפשיט' בזה ישראל חמור מן עכו"ם דמה מומר שייך תו בעכו"ם אם אין עובד ע"ז. והרמב"ם בהל' מעשה קרבנות פ"ג כתב דעולת עוף מקבלין מעכו"ם אפי' עובד ע"ז ובהלכה ג' כתב שמומר ישראל אין מקבלין וא"כ קיל ליה עכו"ם מישראל. ובפ"ב מהלכות שאר אבות טומאה אין הכרח. והא דכתב וא"ת הלא היא אסורה באכילה מהתורה וכו' י"ל דקאי על עובד ע"ז גמור דאעפ"כ ס"ל לרמב"ם דטומאתו מדרבנן ולכך מחלק וכו'. וברמב"ם ס' היד החזקה אין הכרע אבל בפי' המשנה כתב להדיא הטעם אסור בנכרי משום סתם מחשבת עכו"ם לע"ז ע"ש הרי בעכו"ם שאינו עובד ע"ז מהתורה מותר רק חז"ל אסרו משום לא פלוג. והדברים מבוארים דלא כש"ך. ועיין כה"ג לי"ד שהבי' בשם גדול קדמון שדעתו ג"כ כמ"ש וכן נכון. ויש קצת ראי' לדברי תוס' ורא"ש מהא דאמרינן במומר לע"ז שחיטתו פסול פריך הגמ' דף ה' והעורבים הביאו לחם ובשר מביא טבחא דאחאב ותי' עפ"י הדיבור שאני והקשו התוס' לס"ד צריכין נמי מפ"י הדבור דבשר שנתעלם מעין אסור ותי' זה ידע עפ"י הדבור שאין מביאי' מנכרים אבל זה לא ס"ל שבא הדיבור להתיר האיסור שחיטת טבחים דאחאב עכ"ל ועדיין קשה דלמא עפ"י הדיבור ידע דטבחי' השוחטים אף דהמה מומרים לע"ז מ"מ בעת שחיטה נא היה מחשבתם לשם ע"ז ואין כאן היתר האסור ועכצ"ל דאין הטעם משום מחשבת ע"ז רק כיון דפורק על לאו בר זביחה מיקרי ומכ"ש עכו"ם. (ומהרש"א הקשה דלמא הי' ע"פ הדיבור דבא משחיטת עובדיה ואינו קושי' דעובדיה לא הי' שוחט קבוע לאחאב כנזכר מקרא (ואמת בקושי' התוס' יש לפקפק הא בשר שנתעלם מהעין הוא רק גזירה בעלמ' ובימי אליהו אפשר עדיין לא גזר. וצ"צ דס"ל

כמ"ש הפוסקים בפ"ב דמציע' בחזינן עוף דשקיל לכ"ע אסור ובאליהו עורבים הביא). וא"כ אין כאן קושי' לרמב"ם אי לא ס"ל הך: ולדברי רמב"ם יש ראיה מהא דאמרינן גיד הנשה דף צ"א וטבוח טבח פרע להם בית שחיטה והכן טול ג"ה וע"ש תוס' ד"ה כמ"ד דנזהרו אז בשחיטה אף דלא נצטוו וקשה וכי יודעי' שיוסף וביתו ישראלים הם הלא חשבו לעכו"ם ומה יועיל ששחט האיש אשר על הבית הלא שחיטת נכרי נבילה ולאו בר זביחה ועכצ"ל דיודעים היו כי יוסף וביתו אינה עובדים עבודה זרה ומהתורה שחיטתן כשירה. ועי' במהרש"א שפירש מחמת קושי' זו פרע להם בית שחיטה שהם ישחטו וזהו אין לשון פרע סובל. ולתוס' והרא"ש צ"ל כתי' השני לאו דוקא בית שחיטה אלא נחירה ע"ש:

ב אוכל נבילות לתיאבון (מסופק אני אם שוחט בחנם בלי טובת הנאה והחזקת טובה כלל אם לא יש להתיר אף דלא בדק סכין דמהכ"ת יעבור על לפני עור לשחוט בסכין פגום מה דלית לי' הנאה כלל מיני' ואינו אוכל מיניה ואין אדם חוטא ולא לו ומכ"ש בזה שכל קלקולו הוא בשביל תאות זמני ובהא ליכא תאוה ולכן צ"ע כי לא מצאתי למחבר בזה כלל:

ג ולכך יש לאסור והוא שיודעים בו וכו' זהו דעת הר"ן ורמב"ם אבל הטור כתב בשם רשב"א דא"צ לידע דגם הוא בכלל רוב מצוין וכו' (באמת לפי מ"ש התוס' ג' ע"ב ד"ה בודק דהקשו וכו' למה לא נימא דמסתמ' אינו שוחט בסכין פגומה דמירתת שיבדקנו ותי' דאינו מירתת דמהכ"ת יבדקו אחריו הלא ישראל גמור הוא לדעתו ולפ"ז ברוב מצוין מומחים שפיר י"ל כיון דהוא עומד לשחוט מסתמ' בקי ואי דקיל ליה האיסור הא מירתת דיבדקו אותו ואי דאין חושב שיבדקו זה לא שייך בדיני שחיטה דאפי' כל ישראל שלא הוחזק למומחה אע"ג דרוב מומחין מ"מ לדעת הגאונים צריך בדיקה עכ"פ אחר שחיטה וא"כ מירתת. ולדעת הר"ן צ"ל כשישראל עע"ג דחשיב הואיל ועומד דפה יאמר תן סכינך לבדוק מירתת אבל באין עומד פה אע"ג דמחייבים לבדוק מכל מקום לאו מירתת כולי האי וזה דוחק: ולכאורה יש ראיה לדברי הרשב"א דהא רב אשי מוקי למתני' הכל שוחטין אפי' מומר אוכל נבילות לתיאבון וכו' וקאמרינן כר"א לא אמרי משום קושיא וכולן ששחטו דל"ל על מומר קאי אי דלית לסכין אחרים עע"ג מה מהני ואי דאיתא מה צורך לאחרים. וקאמר ר"א לא קאמר כרבינ' דס"ל רוב מצוין אצל שחיטה מומחין וקשה לוקי המשנה כך הכל שוחטין אפי' ישראל מומר (ומסכין לא איירי המשנה כמו עכשיו דלא איירי המשנה דצריך להיות מומחה רק מיירי דהוא מומחה כן י"ל דלא איירי מסכין דאית ליה סכין כשר רק איירי המשנה מענין מומחה) והוא דיודע הלכות

שחיטה ואי אינן יודעין דיודע הלכות שחיטה ושחיט בודקין אותו אח"כ וכולן ששחטו וליתא קמן למבדקיה ואחרים רואין אותו כשר ומסכין לא קמיירי דאיירי דסכינו בדוק וכשר ובזה מיושב הכל ויכולים כולם לומר כר"א וגם ר"א יאמר כן ולא יקשה הקושי' מן וכולן וזה ראיה לרשב"א דהשת' דקיימ"ל רוב מצוין וכו' אף מומר כנ"ל בכלל ויש ליישב בדוחק. מכ"פ יש לעשות סברת הפוסק ורשב"א סניף אם יש עוד דבר אחר להקל ואולי י"ל בפירוק קושי' הנ"ל דודאי הנך אמוראי דפליגי ארבינא וס"ל רוב מצוין אלא שחיטה מומחין: גם בזה ה"ל מומחין כמ"ש הרשב"א בטעמי. רק כיון דרבינ' חולק וס"ל בכל אדם דאיני בחזקת מומחין רק אנן לא ס"ל כוותי' (ויש מחברים דפסקו כוותי') אבל להא מילת' דרבינא דהוה בתראי לגבי מומר פוחז כזה מבלי לומר בי' רוב מצוין ומבלי להחזיקו למומחה ובזה יש להחמיר כרבינ' כיון דהוא מחמיר בכל אדם וא"כ קושיא הנ"ל מיושב דאמוראי גופי' לא מחלקי בינו לשארי בני אדם ודו"ק:

ד ואומר שביפה שחיט יש להתבונן הרשב"א שכתב בח"ה לשון זה ויש להבין מה צורך לאמירה דיליה וצ"ל דכל מה דנוכל לברר מבררינן לשאלו אם בזו שחט וגם שכ' אח"כ שאומר מן מומחה נשחט טען הבדק מה צורך לאמירה וכי אמירה דיליה אית ביה הימנותא: ותי' במשמרת הבית דאמר מומחה פלוני דמרתת. ע"ש יקשה גבי סכין יפה מה תי' ואם דצריכין לברורי כמש"ל א"כ אף במומחה יאמר כן וא"צ להגיה כת"ה. ונראה דודאי ביש לו סכין יפה מילתא פשיט' הוא דהיינו בודק סכין ונותן לו לשחוט בו דמהני אף שיש לו בביתו כמה סכינים פגומים דלא שביק וכו' ומ"ש דנותן לו או דיש לו מוכן סכין יפה. דהא ע"כ איירי בידוע שהי' הסכין בידו בעת השחיט' ולא אח"כ. וצ"ל דבסכין אתא להורות דוקא ביפה שחט אבל אם אומר ששחט בסכין שלו והיה ג"כ יפה והוי אמינא דמהימן במגו דהיה אומר דשחט בזה היפה קמ"ל דמגו אתרעי כיון שהוא לפנינו וצ"ל ביפה שחט: וזה לא שייך ביש מומחה בעיר ואמר שהוא שחט לומר דנאמן במגו דמומחה שחט דמירתת דישאלו למומחה ויאמר לא שחטתי וק"ל:

ה מומחין ואם מקולין בעיר ברוב טבחי ישראל ודאי א"צ לאמירה דילי דלא יהא אלא נכרי וטבח ישראל מותר דמסתמא ממקולין לקח כמו חמצ' של עוברי עבירה שמחליפין ואם אין רוב רק יש מקולין ג"כ מותר אבל בעוף דלא שכיח לקנות במקולין צ"ל מקולין פלוני לקחתי וזהו פשוט. כי דברי אחרונים קצת מבולבלים:

ו ולרמב"ם צריך כו' עיין ש"ך ס"ק ח' דהקשה מן הרי שגנבו גדייו עי' מה שתי' בדוחק ולא הבנתי קושי' דהרמב"ם באמת לא העתיק רק הרי שאבדו גדייו ולא התוספתא הרי שגנבו גדיו ולהקשות מן תוספתא על רמב"ם אפשר דלא היה התוספתא מקובל אצל

רמב"ם וגם לא מוקי לי' ברוב גנבי ישראל וא"כ ודאי מהם נפל והם לקחו מן הגנב שגנב ושחטהו כהוגן ולק"מ ודו"ק:

ז וגם בדקו להם סכין הש"ך תמה דתוס' כתבו להדי' בכותי א"צ סכין דמרת' אולי יבדוק ישראל הסכין משא"כ בחשוד דלא מירתת דאומר ישראל אני וכן הקשה לחם חמודות: ונראה דס"ל למחבר ודאי תוס' אזלו לשיטת ר"ת לקמן בסימן קי"ח דיותר יש להחמיר בשני חותמות כשישראל חשוד מן נכרי דהוא אינו מירתת וכמ"ש התוס' כאן אבל לדעת מחבר דלא ס"ל סברת ר"ת ונכרי תמיר א"כ אף סברא זו פה דחשוד אינו מירתת וכותי מירתת ליתא והוי כמו חשוד ולא יש חילוק כלל. לכן ס"ל למחבר שם בכותי יש תלתא מירתת או דיקח הסכין קודם שירצה לשחוט לבדקו ואז לא יוכל להשמט בעצם מפרקת נפגמה או דיקח הימנו לאחר שכבר שחט בו ויבדקנו ושלישי דיתן לו כזית בשר לאכול והוא לא יאכול דאין אוכל איסורא. משא"כ באוכל נבילות לתיאבון אין מירתת מפני זה דהא אוכל נבילות ועל הנך עניני מירתת הנ"ל לא רצה לסמוך מחבר לכך צדוקים דנחשדו על אכילת טרפות. כמ"ש מחברים לא רצה המחבר להתיר ודו"ק. גם י"ל דהחולקים על ר"ת הנ"ל מפרשי' בגמ' דפריך רבא מ"ט לא אמר כשמעת' והקשו התוס' הא קאמר באמת לקמן חד לאתוי כותי וחד לאתוי מומר ופירשו הם דקושית הגמ' דאביי לא ס"ל כלל בודק סכין דס"ל רוב סכינים בחזקת בדוק ופריך הגמ' רבא דקאמר כאביי ולא הזכיר בדיקת הסכין בכותי ש"מ דס"ל דאין חוששין לסכין פגום מ"ט לא אמר כשמעתא גבי מומר ג"כ דא"צ בדיקת סכין ומשני לדבריו דאביי קאמר ולי' לא ס"ל ובאמת לדעתו בעינן בדיקת סכין וא"כ צדקו דברי מחבר וק"ל:

ח התחיל עיין ט"ז דהביא קושי' הב"ח דאם הפסול מין. כמ"ש רשב"א וא"כ סתם מחשבת מין לע"ז א"כ אפילו לא עשה מעשה נבלה אסור וזבחי מתים והרב הט"ז ביקש לומר דמ"מ אין אוסר דבר שאינו שלו עד דעושה מעשה רבה והשיגו הנה"כ ועיין לקמן סי' ד' ובלא"ה לק"מ דאיירי דנפל סכין מן מין שלא במתכוין ושחט דכשר ואין כאן מחשבת עכו"ם לע"ז אבל מ"מ כיון דלאו בר זביחה הוא פוסל ובעינן דבר שעושה נבלה ודו"ק:

סימן ג

א א"צ כוונה אמרינן בגמ' דחולין דף ל"ב אמר רבא שחט פרה ונשחטה בהמה אחרת עמה לר' נתן (פירש"י דמכשיר שחיטת חולין בלי כוונה) פרה פסול בהמה כשרה דשלא במתכון מכשיר אבל הפרה פסול אע"ג דהוא שלא בכוונה ולא מיפסלו מחמת מלאכה

מ"מ מיפסלי משום ושחט אותה ולא אותה ואת חברתה עכ"ל והרמב"ם פסק פ"ד מהל' פרה הלכה י"ח נשחטה אחרת עמה גם הפרה כשרה שהרי לא נתכוון למלאכה ותמה הכ"מ דהוא נגד גמרא ערוכה הנ"ל ובפרט דרמב"ם פסק בהל' שחיטה כר' נתן דחולין לא בעי כוונה והכ"מ כתב אולי גי' אחרת הי' לרמב"ם בזה וצ"ע: ומה שנ"ל ליישב דס"ל להרמב"ם הא דאמרינן בשחט אחרת שלא בכוונה דמ"מ שפסול משום אותה ולא חברתה אף דלא נתכוון לשחוט חברתה כלל וממילא נשחטה משום דאל"כ קשה ל"ל כלל הך קרא אותה ולא את חברתה בכוונה הא בלא"ה פסול משום מלאכה והיסח הדעת כמו דלעת. אך י"ל בכה"ג כי ודאי לא התיז ראש שני בהמות כאחד רק הוליך או הביא בסכין לשחוט שני בהמות פרה וחולין כאחד וא"כ דרך משל אם הביא סכין באורך הצוואר החולין ואח"כ הפרה טרם שהגיע הסכין לשחוט צוואר פרה כבר נשחט עכ"פ רובו של צוואר החולין כטיב וסדר השחיטה א"כ כשהתחיל לשחוט הפרה וכבר נשחט רוב החולין אזלא ליה המלאכה ואין דומה לדלעת שקוצצה בעת השחיטה וא"כ מחמת מלאכה כשר וקמ"ל התורה דמ"מ פסול משום אותה ולא חברתה אבל לעולם י"ל דמיירי בכוונה רק יש להבין בממ"נ אם אתה אומר בשחיטת פרה כבר נגמר שחיטת חולין ותו לא מפסל משום מלאכה רק משום אותה וכו' גם משום אותה וכו' לא תפסול דכבר כלתה שחיטה ואין זו בבת אחת. ואם נאמר מ"מ הוי אותה וכו' אף משום מלאכה שייך בי'. אך יש לחלק ודאי אם רוב חולין נשחט אף דנשחט אח"כ המיעוט כבר כלתה מלאכה דהא נשחט רובא דבי' תלי' חיותא וטריפות וכשרות אבל לענין שם שחיטה כ"כ דשחוט אף דכבר שחט רובא מ"מ שחיטה מיקרי וכ"כ רש"י להדיא גבי איבע' שהה והחליד במיעוט סימנים שפיר י"ל אף דכבר שחט רוב מחולין מ"מ כיון דטרם דגמר השחיטה התחיל לשחוט הפרה כחד שחיטה יחשב ופוסל מחמת אותה וכו' ולא דמי אלו שחט א' בבוקר ושני בערב דחד שחיטה איהו. אך זהו אם יש לשחיטה מתחילה ועד סוף אבל אם אין לשחיטה אלא לבסוף ותחילת שחיטה אין קרוי שחיטה ואם שחט קדשים מבחוץ לא מפסל ואם פשט בפרה בגדיו קודם ששחט רוב לא מטמא בגדים כמבואר שם חולין דף כ"ט ע"ש: א"כ אם הרוב נשחט מחולין קודם שהחל לשחוט הפרה לא ימלט שטרם ששחט רוב מפרה שכבר נגמר כל שחיטת חולין ובזה ודאי דלא שייך אותה דהוי כמו א' בבקר וא' בערב וא"כ א"ש רבא ס"ל זבחים ד"ל דאין לשחיטה אלא לבסוף א"כ ל"ל דקרא אותה אתיא באותן דשחט חולין ופרה בהבאה אחת זא"ז וא"כ טרם דהקל לשחוט פרה כבר נשחט רוב חולין דא"כ טרם נשחט הרוב מפרה כבר נגמר שחיטת חולין ולא שייך אותה וכו' דזה בבקר וזה בערב דקיי"ל אין שחיטה אלא לבסוף. וכמ"ש וע"כ אותה

בא למעט דנשחטה חולין שלא במכווין ולא שייך ביה מלאכה ומ"מ מיעטה התורה אותה אבל אנן לא קיי"ל כרבא כ"א כרבי יוחנן דס"ל ישנו לשחיטה מתחילה ועד סוף כמ"ש הרמב"ם בפ"ד מהלכות שחיטה א"כ שפיר י"ל כמ"ש דיש הבדל בין אותה וכו' ובין מלאכה ואין צריך לדחוק לומר דקרא ושחט דאיירי בכוונה ימעיט שחיטת חולין שלא בכוונה ולכך מכשיר הרמב"ם ודו"ק:

ב כח גברא וא"צ דעת גברא דאפי' חש"ו שחיטתן כשירה מידי דברי בו אזכרנו דלא הבנתי לכאורה דברי התוס' דהקשו חולין דף י"ב ד"ה מאן תנא דמשמע דאף באחרים עומדים על גבם לאו בני דיעה ובגמ' דגיטין אמרינן כשאחרים עע"ג ה"ל בעלי דעה והאריכו ולא ידעתי מנלן זה דלמא הגמ' באמת לא דייק מהך באחרים עע"ג רק מרישא דקתני לא ישחטו שמא יקלקלו ואיירי באין אחרים עע"ג וקשה מה שמא יקלקלו הא מקלקל ועומד ואין כאן שחיטה כלל דלית כאן כוונה כלל ולרבנן הא בעי' כוונה וזולת זה אין כאן שחיטה ואפי' נימא לרש"י דדייק מיניה דאין שוחטין לכתחילה אפי' באחרים עע"ג א"כ י"ל גם חוץ מחש"ו איירי בעע"ג ומ"מ לכתחילה פסול דזה אינו המשך וקישור המשנה דקתני ואם שחטו שחיטתן כשירה חוץ מחש"ו מורה בבירור דאפילו בדיעבד נמי פסול וע"כ איירי באין עע"ג ומשמע דחיישינן רק דיקלקלו ולא בשחיטה בעצמתו ודוחק לומר די"ל משנה קתני לכ"ע הן לרבנן והן לר"נ ולכך קתני שמא יקלקלו משום ר"נ דלדידי' בעצם שחיטה כשירה מ"מ משום שמא יקלקלו פסול' משא"כ לרבנן באמת בלא"ה פסול משום דאין כאן כוונה לשחיטה ולכך דייק הגמ' מסיפא דר"נ היא ולא רבנן דלרבנן לא מועיל עע"ג להכשיר דלית כאן כוונה ובזה שפיר דייק התוס' אך זה דוחק מנ"ל לתוס' לומר כן ולהקשות קושיא ולא פי' כפשוטה דעיקר דיוקא מרישא. ואולי י"ל דהא דמועיל לענין כוונה אחרים עע"ג משום דאמרינן אדעת' דהו קעביד וקשחט וא"כ אם רק בתחילה שהחל לשחוט היה הגדול עומד ואח"כ הלך לו כשר מחמת כוונה דעל דעתו שחט אבל בשביל שמא יקלקל בעי שיעמוד מתחילה ועד סוף וא"כ י"ל הא דתנן חש"ו שמא יקלקלו דהיינו דעמד בתחלת שחיטה והלך לו אבל כולם ששחטו ואחרים רואין מתחלה ועד סוף כשר וא"ש וצ"ע:

סימן ד

א שחט סתם כתב הש"ך משמע מדברי הטור אם שחט בפי' לשם מצות שחיטה אעפ"י דאח"כ זרק או הקטיר לע"ז לא מיפסל ש"ך ואמת שכן משמע לשון הטור דכתב שחט סתם משמע הא שחט בפי' לשם מצות שחיטה לא מפסל. אלא דלא הבנתי מה בכך

דהא הוא חושב לזרוק או זרק לע"ז א"כ חזינן דעתו היה שלא לשחוט לע"ז רק לזרוק היה אז דעתו והוכיח סופו על תחילתו וא"כ מה יועיל ששחט בפי' לשם שחיטה לבטל מחשבת סופו אם כך היה מחשבתו מתחיל' וצ"ע לכאורה. ומה שנראה כי דעת הטור הוא כדעת התוס' בכמה דוכתי כי מחשבת פגול אינו במחשבה בעלמא רק צריך דיבור גמור להוציא בפה עיין תוס' סוף פרק המפקיד ובאסיפת זקנים והארכתי בזה במ"א. עכ"פ דעת תוס' דבעי דיבור ולפ"ז המחשב בשחיטה לזרוק דם לע"א צריך ג"כ דיבור ולא סגי במחשבה דהא הא דמחשבין מעבודה לעבודה ילפינן חוץ מבפנים וכמו בפנים צריך דיבור כן בחוץ צריך דיבור אך ה"מ במחשב מעבודה לעבודה. אבל השוחט וחושב בעת השחיטה ששוחט הבהמה לע"ז זהו עיקר שחיטה לע"ז בזה לכ"ע א"צ דיבור דהיא היא דעושה מעשה גמור דשוחט לע"ז וזהו לא ילפינן חוץ מבפני' כלל וא"צ דהיא עיקר עבודה לע"ז ועיין גמ' דף ל"ט אלא זביחה דע"א וכו' ועיין תוס' שם וזה פשוט וברור: וא"כ קשה הא דאמרינן בחשב בשעת זריקה הוכיח סופו על תחילתו דהיה מתחילה דעתו כך מה בכך דהיה דעתו לכך נהי דחישב להדיא הא מחשבה בלי דיבור אינו מועיל וכי נאמר הוכיח סופו על תחילתו דדיבור מתחילה מה שהיא לא דיבר כלל ואין אומר ואין דברים בלי נשמע קולו. וזה ודאי אינו ולא דמיא כלל להך עובדא דרשב"ג דהורה הוכיח סופו וכו' דאמרינן מחשבתו היה מתחלה כך אמר אבל לומר דיבור מתחלה זו לא מסתבר כלל. וצ"ל דהא דאמרי' הוכיח סופו על תחילתו הכוונה דמתחילה היה דעתו כשהי' שוחט במחשבתו לשחוט לשם ע"ז ובזו לכ"ע א"צ רק מחשבה וא"צ דיבור כמש"ל. ולא דהיה דעתו לזרוק לע"ז דזה אינו מועיל דהיה מחשבה לבד. וא"כ אם שחט בפי' למצות שחיטה אזלא הך חשש דהיה דעתו לשחוט לע"ז ולזרק לע"ז דהא אינו אוסר במחשבה: ולפ"ז לפי דעת הרבה מחברים דאף בפגול סגי במחשבה בעלמא וכן נראה דברי רמב"ם בפי"ד מהל' פסולי מוקדשין דכתב אין מחשבה הולכת אלא אחרי עובד אפי' שמענו שהבעלים פגלו וכו' מדכתב אפי' ש"מ דסתם פגול הוא מחשבה בלי שמיעה. א"כ גם מבחוץ דינא הכי א"כ יש לפקפק על דינו של טור כמ"ש דמה בכך דשחט למצות שחיטה דלמא אז היה מחשבתו על זריקה כהנ"ל. וא"כ יש להחמיר אם לא נאמר הך דינא גופי' חומר' בעלמא דקי"ל כרבנן דלא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו וצ"ע:

ב הרי זה ספק וכו' עיין ט"ז ס"ק ה' דהביא בשם רש"ל דיש להתיר בהנאה כרבינו ירוחם והב"י אוסר בהנאה דנמשך אחרי רמב"ם דפוסק כרשב"ג דאמרינן הוכיח סופו על תחילתו. ולענ"ד אף להרמב"ם אין כאן איסור הנאה דלא ימלט מידי ספק וא"כ אוקי אחזקה בשלמא באכילה ספק בשחיטה דאם יש כאן מחשבת ע"ז הרי כאן שחיטת זבחי

מתים וכל ספק שבשחיטה להחמיר דבהמה בחזקת איסור עומדת אבל לענין הנאה הבהמה בחזקת היתר עומדת ואם יש ספק אמרינן אוקי אחזקה ובחזקת היתר עומדת. וצדקו דברי רי"ו ואין לדקדק הא בגמ' אמרינן הטעם דלכך ס"ל לרשב"ג דאמרינן הוכיח סופו על תחילתו דאמרינן הא דדא צווח מתחילה דסבר כי לא אתא לידי מה אצווח. ובזה לא שייך זו א"כ למה שתיק ולא חישב תיכף וע"ש חולין תוס' ד"ה כי לא וכו' ועיין ח"מ סי' קמ"ה דמחלק המחבר בין מתנת ש"מ למתנת ברי נראה ג"כ מהך טעמא דבש"מ לא שייך לא אתא לידו כי הכל יודעים דברי ש"מ ככו"מ והוי אתא לידו. וצ"ל דזהו סברה עושה דחשב רשב"ג לודאי ולא לספק דאמרינן ודאי היה מוחה רק דשתק מטעמ' הנ"ל אבל במקום דלא שייך הא טעמא ספק הוא. ואף פה מודה רשב"ג דהוא רק ספק זבחי מתים ולא ודאי וא"כ דאף לרשב"ג ספק פשיטא דיש להקל: אני מספק ובא אם אין עדים שחשב לזריקה רק הוא אומר שחשב כן והוא אומר שלא חשב כן בשעת שחיטה אם אינו נאמן במגו דלא חשבתי כלל. או נימא כיון דהוכיח סופו על תחילתו הוי כמגו במקום חזקה. וצ"ע כי לא מצאתי מזה למחברים דבר:

ג לא אוסרה עיין ש"ך ס"ק ה' ו' דלא קיי"ל כדעת האומרים אין אדם אוסר שאינו שלו אפי' במעשה רק קיי"ל אדם אוסר אפי' במעשה זוטא אם לא שיש לומר לצערו. ואמת שכן העלה בתור' הבית וכן משמע ברמב"ם בהל' עכו"ם ודעת העט"ז הוא רק מדרבנן ובשאר אחרונים משמע דאורייתי' ולהיות כי נ"מ טובי בי' כנודע אמרתי לברר כל הדברים. וצריך אני להתלמד בדברי הרא"ש כי בגמ' אמר ר"ה אעפ"י שאין אדם אוסר שאין שלו עשה בו מעשה אסרו והדר קאמרי ר' נחמן ור"ע ס"ל אפי' מעשה אין אדם אוסר ופרקינן ושנינן לבסוף קאמר ר"נ אפי' למ"ד אדם אוסר דבר שאין שלו ה"מ ישראל ונכרי אבל ישראל לחברי' לצעורי קמכוון וכו' ע"ש בגמ'. והרא"ש הביא דעת ר"ח דר"נ וסייעתו מודים במעשה רבה אוסר שאינו שלו והרא"ש הכריע כרש"י דאף במ"ר אין אוסר וקשה מה נ"מ בהכרעה זו דהא פסק לדינא נכרי מומר אפי' במעשה כל דהו אוסר וישראל וחבירו אין אסור משום לצעורי קמכוון אפי' במעשה רבה וא"כ מה נ"מ בין מ"ר למעשה זוטא. ובדברי רמב"ם בהל' שחיטה שכ' שאין אדם מישראל אוסר דבר שאין שלו שלא כיון אלא לצערו הוא כמעט סתירה מיניה ובי' פתח דאין אדם אוסר וסיים שלא כיון אלא לצערו מורה להדיא דיכול לאסור רק לא כיון לכך והסמ"ע ח"מ סי' שפ"ה כ' ג"כ לשון שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו פירש שאין דרכו של אדם לאסור דבר שאינו שלו ולכך אמרינן לצעורי מכוין והדוחק מבואר. ועיקר קושיא שיש בזה הוא כיון דר"נ דאמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו פי' מטעם לצעורין אבל זולת זה מודה לר"ה

דאוסר אפי' במעשה זוטא כהנ"ל א"נ מה דמקשה ר"ן מן ברייתא השוחט חטאת וכו' ליקשה לנפשי' דהא לא שייך לצעורי הא בשלו קשחט הוא ולמי יצער והוא בא לב"ד ושאל כמה חטאת נתחייב במחשבה הזה. וא"כ הא אף ר"נ ס"ל כן ובת"ה משמע דאמת מתחילה הי' דעת ר"נ אפי' במעשה לא אסור אפי' מומר ולבסוף הדור בי' וס"ל דאוסר במקום שלא שייך לצעירי'. וא"כ י"ל דהך קושיא קודם חזרה לא הקשה רק לר"ה ובתר דשמע התי' מר"ה חזר. אבל לא כן משמע פשטא דסוגי' דש"ס וביחוד דברי תוס' ד"ה ר"נ וכו' דכתבו לס"ד דר"נ ס"ל אין נכרי יכול לאסור יקשה מר"נ דהא עובד' שם דנכרי ניסך וכו' הרי דחשבו רק לס"ד דאנן טעינן בהבנת ר"נ אבל ר"נ בעצמו לית ביה חזרה דכתבו ס"ד וגם אין קושי' כלל מעובדא דשם היה קודם חזרה אלא ברור דס"ל לתוס' דכך היה דעת ר"נ מתחילה ועד סוף וא"כ תקשי ה"ל לר"נ להקשות לנפשי' מהך ברייתא ובחדושי ופלפולי הישיבה טרחתי ליישבו בכמה אנפי. אבל הם רחוקים מאמת (ואולי הי' זה להרב ט"ז לחומה וסברא ברורה כי דאף דר"נ מודה דישראל מומר ונכרי אוסרין בעשה מעשה היינו במעשה רבה אבל לא במעשה זוטא כי לא מצינו דר"נ יסבור כן וכן מורה רהיט' דשמעת' דאין לעשות פלוגתא רחוקה ריב"ב ס"ל אפי' במעשה רבה אין נכרי אוסר נימא דת"ק אפי' במעשה זוטא אוסר מהכ"ת לעשות פלוגת' רחוקה. ובזה אפשר ליישב מה שעמדנו בו מה ביקש הרא"ש בהכרעה זו בין רש"י לר"ח הא קיי"ל לצעורי דיש נ"מ דלר"ח צ"ל ניסוך קרוי מעשה זוטא כמ"ש הרא"ש ור"נ אוסר מ"מ בנכרי ש"מ דאף מעשה זוטרא אסור אבל לשיטת רש"י דניסוך קרוי מעשה רבה וא"כ י"ל במעשה זוטרא אף נכרי אין אוסר לר"נ וא"ש כל הנ"ל ולכך יפה תי' על קושי' הב"ח דמה בכך דאותו שוחט היה מין הא הבהמה אינו שלו ובעי מעשה רבה. ואם כי הוא אמרה לרשב"א ורשב"א ס"ל דאף במעשה זוטרא אוסר. מ"מ אין כ"כ השגה עליו כאלו טעה בדבר בדבר משנה וצריכין אנו לחוש לכבודו של אותו זקן): איברא לפי שיטת הפוסקים דאף במעשה זוטרא מודה ר"נ דנכרי אוסר קושי' הנ"ל במקומו עומד. גם יש להבין טעם של רש"י דס"ל ביש לו שותפות לא אמרינן לצעורי למה כמ"ש התוס' מה נ"מ בשותפות אם כוונתו היה רק לצער. וגם על דברי הרא"ה דס"ל דאף שכוון לצערו מ"מ שחיטתו אינו מועיל וה"ל נבלה וטען רשב"א בתורת הבית הא לא אתכוון לכוונה זרה רק לצערו בעלמא יש ליישב: ונראה דהא בע"ז דף נ"ז אמרינן מנלן דאוסר שאין שלו בקעביד בי' מעשה ואמרינן דילפינן מכלים דאחז דהוצרכו להפריש אחרים תחתן אף שהיה קדשים ולאו שלהן היה אלא דקעביד בהו מעטה ולכך אסרו ובדף נ"ב ע"ב ד"ה ברוך כתבו תוס' להדיא דלא אסרו כלים דאחז רק מדרבנן וכ"נ מדברי רש"י שם. וא"כ לפ"ז ממקום

שבאת כיון דכל ילפותא מן הכלים וכלים גופא רק דרבנן אף בעלמא במעשה דאוסר הוא רק דרבנן. וא"כ קשה מה פריך לר"ה דאמר עשה מעשה אוסר מהך בריית' דחטאת דשוחט לע"ז כיון דשוחט פורתא אפרה ואיך יתחייב משום שחוטי חוץ הא דס"ל לר"ה אוסר היינו מדרבנן כמ"ש אבל שם לענין שחוטי חוץ כיון דמהתור' אינו אסור וראוי לבוא בפנים קרינן בי' וחייב משום שחוטי חוץ. ודוחק לומר עכשיו דתקנו חז"ל לאוסרו אין ראוי לבוא בפנים קרינן בי'. דזה דוחק (ועיין גיטין דף נ"ה גנב והקדיש וכו'. וב"ק גבי גנב וטבח בשבת): הנה ודאי לפי דברי תוס' חולין ד"ה ר"ש דכתבו דכלים דאחז לא נעשו בם שום שינוי רק שימוש בעלמא ומיני' להדיוט במעשה ע"ש א"כ י"ל כך יליף הגמ' בשלמא אי בעושה מעשה אוסר ד"ת א"כ ראוי חז"ל לקנוס בכלים אפי' בשימש בעלמא אבל אי אפי' מעשה אינו אוסר ד"ת איך יחמירו חז"ל כ"כ לאסור שימוש. וא"כ א"ש אבל באמת התוס' ע"ז דף נ"ב ע"ב ד"ה ברוך כתבו להדיא דעובד' דאחז הי' מעשה זוטא הרי קראו לשמוש מעשה זוטא דבאמת וכי סגי דישתמש בכלי תמיד ולא יהא נפחת יותר מאלו חתך בסימן חתך כל דהו ולא עשהו טרפה. לא יהיה שמוש בכלים פחות מניסוך יין בין קרני בהמה דקרוי מעשה בגמ' ועיין ר"ן משמע דשמוש בכלים מעשה גמור' מיקרי. וכן גם קשיא לי לפי דברי תוס' בע"ז דילפינן הואיל מעשה זוטא לגבוה ש"מ מעשה רבה להדיוט א"כ איך אמרינן בשמעתין דחולין אי לאו דאמר עולא מעשה זוטא לא הוי הך בריית' דהכא קשיא דדילמא מה מעשה מעשה רבה. וקשה מעשה רבה מנלן דאוסר וצ"ל דילפינן מדאחז כמ"ש בגמ' וקשה קושיא התוס' הא כלים הקדש הוי וצ"ל תי' התוס' דנחית דרגא בהקדש אפי' במעשה זוטרא אסור וא"כ עדיין קשה מהך ברייתא דחטאת דעכ"פ במעשה זוטרא אין ראוי לבוא לפנים דהא הקדש הוא ואיך יחייב משום שחוטי חוץ. לכן נראה כי יש להבין במה נחלקו ר"ה ור"נ אם אמרינן לצעורי או לא וכי בסברא כזו יחלקו אלא נראה דודאי אף כבר נאמר דמעשה דאוסר רק מדרבנן מ"מ יש חולק דהקשה הר"ן בשם רמב"ם על הא דפריך הגמ' אשריהם תשרפון הא אין אדם אוסר דבר שאין שלו. והקשה הרמב"ם דילמא עשה בה מעשה אסרהו. ש"מ דס"ל דהוי תורה וגם כלים של אחז הוי להדיוט במעשה הר"ן דהי' לפדותן ולמוכרן להדיוט ע"ש. וזה סברא לצעורי אינו מוחלט כ"כ וכי לא סגי שבלב שלם עושה (ועי' מש"ל אם עושה בשוגג) ולכן תליא בזה אם זהו שיכול לאסור של חבירו במעשה אסור ד"ת א"כ ודאי לא סמכינן על סברא כזו להתיר איסור ברור של תורה ומידי ספיקא לא נפק דלמא לא כוון לצערו ואסור וזהו טעמי של ר"ה דלא ס"ל לצערו דיש כאן איסור של תורה אמנם ר"נ וסייעתו סברו מתחלה להנחה קיימת אין אדם אוסר שאינו שלו

אפי' במעשה והיינו לפי ד"ת רק חז"ל אסרהו מכלים דאחז וא"כ מסתעף אידך מימרי' שהוא אפי' למ"ד אוסר והיינו מדרבנן ה"מ נכרי אבל ישראל לצעורי מכוון ואי דיש בו ספק קצת מה בכך הא מילתא דרבנן היא הן אמרו והן אמרו. ומעתה לא קשי' לימא ר"נ לנפשי' מהך ברייתא דחטאת דהא ד"ת לר"נ אינו אוסר וא"כ ראוי לבוא בפנים אבל ר"ה דס"ל לא אמרינן לצעורי מכוין והיינו משום דס"ל ד"ת אסור כמש"ל וא"כ שפיר קשה מהך דחטאת דמתורה אין ראוי לבפני'. ומעתה נ"מ טובא בין רש"י ור"ח דמתחלת דבריהם של ר"נ וכו' הכל ד"ת אי אוסר או לא וא"כ לר"ח דמודים במעשה רבה אוסר ד"ת אף לצעורי לא אמרינן בהו כיון ד"ת אוסר. ולא שרינן בספק של תורה ולכך הכריע הרא"ש כרש"י ואף במעשה רבה ד"ת אינו אסור ומהני בדרבנן סברת לצעורי. וא"כ מה דהקשנו איך אמרן מעשה רבה א"כ מוכח בהקדש אפי' מעשה זוטר' לק"מ דזהו הכל למאן דס"ל דרבנן אבל ר"ה ס"ל תורה ואין לסברת התוס' מקום דנחית חד דרגא ושפיר קאמר הגמ' דלא הוי תיובתא. וגם ביש לו שותפות אי מצי לאסור חלקו של חבירו או לא בזו נחלק רש"י ותוס' רש"י ס"ל יכול לאסור כיון שיש לו יד בו לאסור לכל דבר וכ"מ בדברי רמב"ם וא"כ לא מהני לצעורי דהא אסור ד"ת אבל התוס' ס"ל דמ"מ אין לו יד ד"ת לאסור של חבירו רק מכח תערובות אוסר וא"כ שפיר אמרינן לצערו קמכוון ודו"ק. וגם דברי הרא"ה נכונים כיון דשורת הדין לאסור באכילה כמ"ש הר"ן דבזה לא שייך אין אדם אוסר א"כ תו לא מהני לצעורי דבאיסור תורה לא סמכינן על זה וא"ש וכן באמת יש להחמיר וכמו שאכתוב אח"כ. ולק"מ ולכך יפה כתב הרמב"ם אין אדם אוסר שאינו שלו דזהו יתד שהתירו לצערו קמכוון תלוי בו ודו"ק: הא דכתב הרמב"ם בהל' שגגות והעתיק הך ברייתא דמביא שלשה חטאות וכתב או בחטאת עוף וקנה פגום או באומר בגמר זביחה עובד' אע"ג דס"ל אין אדם אוסר ד"ת כמ"ש י"ל דס"ל ואזיל לשיטתו כר"י הגלילי דשלמים ממון בעלים הוא ואוסר שלו כמ"ש הגמ' התוס': ובזה יובנו ד"ת שם חולין ד"ה כיון דכתבו הא דאמרי' בזבחים על קושי' נעבד אסר שהקדיש הא אין אדם וכו' לר"ה דלאינך הא חטאות דידי' וכו' וקשה הא במסקנא כולם ס"ל אוסר רק לצעורי וצ"ל אליבהו ג"כ כמ"ש לר"ה וסוגי' דזבחים אתיא למסקנ' ונ"ע לכאורה. אבל למ"ש ניחא דאף למסקנ' לית להו דברי ר"ה דד"ת אין אדם אוסר וא"כ עדיין קשה לתני חטאת בהמה וצ"ל חטאת כדידיה דמי ודו"ק. ובטחתי שדברים אלו יש להם פנים בהלכה וה' יאיר חשכי ואעפ"כ יצא לנו ד"ת אין אדם אוסר כלל רק מדרבנן ונ"מ טובי בין איסור של תורה לרבנן וגם נ"מ טובי בין ר"ח לרש"י. לענין תורה ויפה הכריע הרא"ש:

ד דגם בזה בח"מ סי' שפ"ח סותם מחבר כרמב"ם מנסך יין ויש לו שותפות אוסר ולא אמרינן לצעורי מכוין ותמהו כל אחרונים למה סתם שם כרמב"ם מבלי זכר דעת הרא"ש ותי' הסמ"ע שם ביין ביש לו שותפים אלו נתכוון לצער חבירו הי' לו ליתן חלק חבירו בכלי בפ"ע ולסכו ולהציל שלו משא"כ בשחיטה א"כ לחלק וכתב הש"ך ותימא שהוא נגד ש"ס דחולין דף מ"א. ופי' לדבריו דהגמר' הקשה מן מטמ' ומנסך הא אין אדם אוסר וכו' ותי' דאי' לי' שותפות ואח"כ אמרינן ר"נ אמר לצעורי מכוון ופריך הגמ' מן הך המטמ' ומנסך ומשני בישראל מומר ולא משני דאי' לי' שותפו' כנ"ל ומזה הוכיחו תוס' גבי שנים שוחטין וכו' דלא פוסל שותפות ומ"מ יכול לומר לצעורי וכו'. ואין זה כ"כ קושיא בשלמ' על הך קושי' שני' שוחטין יפה דייק התוס' לשנוי ביש לו שותפות כדלעיל בגמ' אבל על הך מטמא וכו' ליכ' לאוקמי דאי' שותפות דהא ר"י ס"ל וכן קיימ"ל היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק רק חכמים תקנו שלא יהיה כל א' הולך ומפסיד לחבירו וא"כ אם במנסך לית אתה מוצא דיאסור רק בדאית ליה שותפות וזולת זה לא תנא כלל ומה תקון צריך בזה מי הוא השוטה שנסמך יינו שיש לו בשותפות להרע לחבירו מה שמפסיד לעצמו ג"כ ועיין תוס' ב"ב ד"ב ד"ה חיי' וכו' דכתבו להדי' במקום שמפסיד שלו ג"כ לא שייך הך קנס' שלא יהי' כו' ופשוט ולכך בלישנ' קמא דמוקי לי' הך דנזיקין בשותפות ע"כ כחזקי' מוקי לי' דד"ת חייב דהיזק שאינו ניכר שמי' היזק ולא לר"י דר' יוחנן בלא"ה ס"ל כר"ה דמעש' אוסר אבל למסקנ' דאתי' כר"י דמעשה אסרה רק לצעורי הוצרך הגמ' לומ' אוקימת' דאתי' במסקנ' כר"י ולא יתכן בשותפות בי' כלל. רק משני בישראל מומר דבי' תקנו תקנה מחמת שלא יהיה כל אחד הולך וכיון דתקנו לשל' אף ביש לו שותפות חייב לשלם כיון דכבר תקנו קנס' קנס לא זז ממקומו כלל ואף בשותפות יחייב ודוק כי דברי סמ"ע ברורים:

ה ולא לאסור הט"ז בס"ק ד' הבי' דברי הר"ן דס"ל דמ"מ שחיטתו לאו שחיטה ואוסרה מחמת נבילה והסכים מהרש"ל עמו וכן הט"ז ומישב קושי' הב"ח מב' אוחזין בסכין ויפה כ' והיינו דמיירי בסתם אפילו לא שחט הפסיל רק כל דהו וא"כ כיון שאינו עושה נביל' לא מיפסל ולא השיג הנה"כ עליו כלו' בזה אלא הקושי' שרומז עליו הש"ך בס"ק ה' מה שהקשה משמרת הבית לא תי' הט"ז כלום וכ"כ בנה"כ. ואני אומר ליישב הקושי' ושיש לר"ן ורא"ה ראיה לדונם כי קושי' רשב"א הא דפריך ר' נחמן לר"ה דאמר במעשה כל דהו אוסר איך יתחייב משום שחוטי חוץ הא בכח נאסרה משום ע"ז וקשה לימ' ר"ן לנפשי' דאין אדם אוסר מ"מ כיון ששחט ועשה בה מעשה נבילה ה"ז נבילה ואיך יתחייב אח"כ שחוטי חוץ וכן מה דהקשה הגמ' לר"נ דס"ל במעשה לא אסרה למה מוקמינן בחטאת

עוף לוקמי בחטאת בהמה. מה קושי' הא צריך לאוקמי כן דבחטאת בהמה כיון ששחט סימן א' נעשה נבילה דשחיטתו כלא יחשב ואיך יתחייב משום ש"ח וקושיא גדולה הוא: ונראה דיש ליישב ג"כ הגמ' שם פריך אר"ה מבריית' דמביא שלש חטאת כוון דשוחט לע"ז אוסרה ואין כאן ש"ח. ומשני הגמ' באומר בגמר זביחה עובדה ופריך גמ' אי הכי לתני זבח ופי' רש"י ללישנ' קמא דקושי' זו אף לר' נחמן דס"ל אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפי' במעשה נמי קשה למה קתני חטאת ולא זבח. וקשה וכי נעלם מעיני לשון ראשון דברי הגמ' ערוכה בזבחים די"ל רי"ג דזבחים היינו שלמים קדשים קלים ממון בעלים הוא והכי ס"ל כמ"ש הרמב"ם. ונראה דיש כאן קושי' לפי מה שהעלו התוס' בד"ה הא דאמר להר דאע"ג דהר לא נעשה ע"ז לאסור תקרובת מ"מ העובד' חייב מיתה ע"ש. וא"כ קשה מה פריך הגמ' מבריית' דילמ' איירי בשוחט לע"ז להר וא"כ כיון דבמזיד חייב מיתה בשוגג מייתי חטאת ומ"מ אין כאן תקרובת שיאסר בהמה משום תקרובת ע"ז ופשיט' דחייב משום ש"ח וצ"ע לכאורה וליישב צ"ל דתוס' בד"ה חייב ג' חטאת כתבו הא דלא חשיב יה"כ נמי ויהיה ד' חטאות דלאו לטפוי חטאות קאתא רק קמ"ל חידוש שבת אע"פ שלא תיקן אלא להוצי' אבר מן החי כדאמרינן פסחים וכו'. ובחוץ לע"ז הוי חידוש כדמוכח בשמעת' עכ"ל. ולפ"ז אין מקום לקושיא הנ"ל דהא דאמרינן שם בפסחים מה תיקן היינו כמ"ש רש"י דל"ל שחיטה מטהרה מידי נבילה דהא מ"מ מטמאה משום ע"ז וע"ז תי' להוציא מידי אבר מהחי וזהו חידוש שרמז התוס' עליו וזהו אם בהמה תקרובת ע"ז אבל אם בהמה לא אסור בתקרובת ע"ז דהוי כהר א"כ אין מקום לקושי' במה יתוקן דתיקן ככל שחיטות לטהרה מידי נבילה דהא לא מטמאה משום תקרובת. וא"כ עדיין קושית התוס' מה קמ"ל במנין החטאות ועכצ"ל דמיירי דנאסרה בע"ז וקמ"ל תיקן אבר מן החי וא"כ פריך הגמ' שפיר ובזה יש ליישב ג"כ קושיא שקשה מה פריך לר' הונא מבריית' דשלש חטאות נימ' הך בריית' אתיא כריב"ג דס"ל בבריית' דאפי' בניסוך אין אדם אוסר שאינו שלו והוא מעשה רבה ור"ה פסק כת"ק ולפמ"ש י"ל דבריית' בעי להודיענו חידוש כמ"ש התו' דליכ' מקלקל הואיל ותיקן אבר מן החי וע"כ כר"ש אתיא דס"ל מקלקל בחבורה פטור ורש"י ס"ל במעשה אדם אוסר דשש"ל ב"ק דף ע"ט בשוחט דפטור בתשלומין ד' וה' משום דה"ל שחיטה שאינו ראוי וש"מ דאדם אוסר ע"י מעשה וכמ"ש התו' ורשב"א שם ד"ה בשלמ' ולכך פריך לר"ה דס"ל אפי' מעשה זוטא דלולי כן היינו אומרים מ"ר ודוק: אך צריכין להבין כמ"ש התוס' דקמ"ל חידוש בשחוטי חוץ כדאמרינן בשמעת' ויש להבין מה חידוש יש ואי להורות כר"ה דבשעשה זוטרא יכול לאסור וא"צ מעשה רבה זהו לא נלמוד מן בריית' זו אדרב' אי

אמרי' דלא נאסר פשיט' דחייב משום שחוטי חוץ וא"צ לבדוק חצי קנה פגום וכדומה. וא"כ מה חידוש יש בזה בבריית' וצ"ל דהוי אמינא בקדשי' אפי' בלי מעשה כלל נאסר כמ"ש ברמב"ם בהל' איסורי מזבח פ"ד הלכה ו' דנאבד בקדשים אסר אף של חבירו אף בלי מעשה ועיין ראב"ד דהשיג דבעי מעשה ולשון רמב"ם מורה בלי מעשה וע"ש בכ"מ דבתוספ' משמע בלי מעשה. אך הך בריית' תיובת' דא"כ תיכף לא חזי לפנים ולית ביה שחוטי חוץ וטובא קמ"ל דבעינן עכ"פ מעשה זוטא כדעת הראב"ד וא"ש: אבל למ"ד דאינו אוסר אפי' במעשה רבה שפיר קשה מה חידוש קמ"ל בזה חטאות דשחיטת חוץ. ואי דהיא גופא קמ"ל דאינו נאסרת במעשה דהא בלא"ה צריך לידע זאת דמהך לא ילפי' רק דצריך מעשה רבה אבל דגם מעשה רבה לא יועיל לא שמענו די"ל דמועיל וע"ז וש"ח באי' כא' ובאמת אינו מועיל ועכצ"ל ממקום אחר נלמוד וא"כ אין כאן חידוש וכ"כ מהרש"א להדיא דלר"נ דס"ל במעשה רבה ג"כ אינו אוסר ל"ל דקמ"ל דאין איסר במעשה זוטא דהא אפי' מעשה רב אינו אוסר וא"כ קשה מה קמ"ל בחטאת דש"ח וצ"ל להיפוך דלעולם לטפוי חטאות קאתא והא דלא קחשיב יה"כ הך בריית' ר"ע היא דס"ל חולין דף ק"ב דיה"כ ושבת אינו חייב אלא א'. וא"כ א"ש הלשון ראשון דלמ"ד אפי' מ"ר אינו אוסר קשה ג"כ ליתני זבח דלדידיה קשיא בלא"ה מה קמ"ל בחטאת דש"ח כנ"ל ועכצ"ל לטפוי חטאת קאתא והא דלא חשיב יה"כ ר"ע היא א"כ ל"ל ריב"ג היא דהא ר"י בן גלילי מחייב שתים כמבואר בגמר' וכיון דלא אתיא כריב"ג קשיא שפיר מזבח דל"ל ריב"ג הוא דקדשים קלים ממון בעלים דא"כ ליתני יה"כ. דריב"ג ס"ל חייב שתים ואע"ג דאמרינן לקמן איפוך וריב"ג ס"ל חייב אחת ע"ש בתוס' ד"ה ר"ע דלפי מסקנ' לא צריכין תו לומר איפוך ולר"ע אינו חייב אלא אחת וא"ש: ובזה מיושב קושי' התפארת שמן אל דהקשה מה פריך הגמ' זבח ל"ל דלמ' קמ"ל דאע"ג דקרבו יחיד היא אינו ראוי בשבת לבוא לבפנים מ"מ חייב משום שחוטי חוץ כמ"ש התו' בד"ה חייב שלש. ודוחק לומר דא"כ לתני אשם ואינו קרבן צבור מעולם. ולפיהנ"ל לק"מ דלתני זבח ותמורת שבת לתני יה"כ דמ"ש הך חטאות מהך חטאות ותו ל"ל דמיירי מזבח צבור דיה"כ לא היה לו שלמי צבור כלל: ואחרי שבררנו כל זה בס"ד נראה דיש נר"ן ורא"ה ראיה לדבריהם דהא בררנו דלכך לא מוקי בעובד להר דס"ל בריית' ריי"ג ולכך לא קתני זבח וקשה אי לטפוי חטאת לחשוב יה"כ א"ו דקמ"ל תיקון משום אמ"ה וש"מ דאסורה משום זבחי מתים דאל"כ לא קשה מה תיקן. וקשה לר"ג מי ניחא דס"ל אין אדם אוסר שאינו שלו אפי' במעשה רבה כמ"ש רש"י וא"כ עדיין לא קשה מה תירץ דהא ליכ' זבחי מתים דאין אדם אוסר וה"ל כשאר שחיטה וטובא תיקן וא"ה עדיין לא חידש דלטפוי חטאת בלא

חידוש לא אתא וקושיא עצומה ה'. ועכצ"ל כדינו של הר"ן דאין שיטה מטמא משום נבילה ומה תיקן דהא עדיין מטמ' ועכצ"ל משום אבר מן החי וזהו קמ"ל כמ"ש התוס' וא"כ דברי הר"ן מוכרחים. (ותו' בפסחים דף ע"ב הקשו הא תקרובות ע"ז אינו מטמא אלא מדרבנן. ולפ"ז ניחא דודאי לענין טומאה באוהל וכדומה אבל כאן לית שחיטה כלל וה"ל כנוחר ויש כאן טומאת נבילות כמקדם. כמו מתה מאלי' וק"ל) וכן יש ראיה מהא דאמרינן בב"ק בשוחט לע"ז פוטר ר"ש מתשלומי ד' וה' דס"ל שחיטה שאינה ראויה וכתבו התוס' אע"פ שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה אסרו יקשה א"כ ה"ל להקשות מיניה למ"ד אפי' ע"י מעשה אינו אוסר כמו דהקשו מהך דשנים אוחזין וכו' ומטמא מנסך כו' ולפי' הר"ן ניחא דאף דאין אדם אוסר מ"מ שחיטה לא הוי רק מנבל ונוחר ואין כאן תשלומי ד' וה': ומעתה גם מה שטען הרשב"א יש ליישב הקושיא ראשונה נימא לנפשי' כי מחתך בעפר דהא אין שחיטה ל"ק דוודאי ידע דמיירי בחטאת עוף מכמה טעמים שכתבו לתני זבח ואשם רק זהו חשבו לדוחק דמיירי במציאות רחוק שהיה חצי קנה פגום והוא השלימו וא"כ לדידי' אין צריך לזה דיש לומר דהיה חטאת עוף ושחט בקנה ואימת נעשה נבילה בשחט רוב קנה ואז נגמר שחיטתו בחוץ ובהדדי קאתא אבל לדידך בחתך כל שהוא ה"ל זבחי מתים ושחוטי חוץ לא הוי עד דשחיט רובא וח' כבר נאסרה ולק"מ: קושיא שניה דמה פריך לוקמי בחטאת בהמה זהו א"א דהא כיון דשחט סימן א' נעשה נבילה י"ל הוא הדבר כמש"ל כיון דס"ל אפי' מעשה רבה אינו אוסר א"כ ל"ל דקמ"ל דבדעבד אינו אוסר ויש בו משום ש"ח דהא אפי' אינו אוסר וע"כ דלא אתא לחדש רק לטפוי חטאת כנ"ל וקשה א"כ למה מונה חטאת עוף דלא יתכן רק בעוף למני חטאת בהמה נמי וה"ה לשארי זבחים וכגון דאמר בגמר זביח' עובד' דלא משוי מקד' נביל' ואי דפשיטא אף בהך גוונא פשוט ואדרבא בזה קצת רבותא הואיל ואמר בגמר זביחה לא משוי ליה מקדם נבלה אבל בזה אופן אין כאן רק טפוי חטאת. (הרמב"ם בהלכות שגגת בהביאו ברייתא זו כתב כגון דאמר בגמר זביחה עובד') אלא ודאי במעשה רבה אוסר וקמ"ל דנעבד בלי מעשה לא מיתסר ומשני הגמר' דכדידי' דמי וא"כ הוי אמינא נעבד אוס' לגבי דידי' וקמ"ל דמכל מקום בעי מעשה ודו"ק: והנה אם עובד ושוחט בשוגג דאמר מותר כמו דמצינו דמביא חטאת וכדתנן מנסך בשוגג א"כ לכאורה משמע דלא שייך לצעורי דהא הוא חושב דמותר נר' דמ"מ מותר דבעל בהמה יאמר לאו כל כמינך אני אומר מזיד היתה והי' כוונתך לצעורי. וכ"כ אם בהמה בידו ויש לו מגו דלא נשחטה כלל והוא אמר נשחטה אבל לשם ע"ז ולא כוונתי לצערך ונרא' דאמרינן חזקה דהי' לצערו ומותרת: דאל"כ מה פריך הגמ' מן הי' שנים שוחטים הא

המשנה לא ביקש רק להורות דינו של שנים שוחטין ואיירי בכה"ג דשחט בשוגג או באופן דיש לו מגו וצועק לא לצער נתכוונתי וכן התוספ' ורשב"א דהקשו בב"ק בגונב וטבח לע"ז הא לצעורי קמכוין ולא אוקמי בשוגג א"ו דמה בכך לצעורי אמרי' ולא מהימן לומר דשוגג הי' להפסיד לשל חבירו ודוק וצ"ע:

סימן ה

א אפילו היא בעלת מום בגמ' פליגי בהו ר' ינאי ור' יוחנן ופסקו מחברים כר' יוחנן ותמה ב"י למה פסק כר"י במקום ר' ינאי רבו ונראה דאמרי' בפסחים דף נ"ג אר"י אמר רב האומר בשר זה לפסח אסור מפני שנראה כמקדיש בהמתו וכו' ולא מפליג אם בהמה הי' תמימה או בעלת מום וגם דפריך שם מן גדי מקולס ולא משני מקולס אפי' בעל מום ש"מ דרב ס"ל בכל גווני אסור וה"ל ר"י יחיד לגבי רב ור"י:

ב ואם נודע וכו' ודעת מהרש"ל דאם הוא לפנינו ואמר שמחייב חטאת הודאת בע"ד כמאה עדים ואסור והב"ח חולק דחלו עבר היה מפרסם וברור דמשקר ולזה הט"ז מכריע אם הוא מודה בחטאת הנעשה מחדש א"כ לא הי' זמן לפרסם. ובאמת לשון הט"ז דכ' דאלו עבר היה מפרסם צדקו דברי ב"ח אבל באמת מהכ"ת הא קיי"ל אסור לפרסם חטאו ודעת הרמב"ם אפי' בחטא מפורסם רק רש"י כותב דלא הי' מחפה וא"כ הי' ממילא נשמע ולא שהוא הי' מפרסם רק שלא הי' מחפה וא"כ וכי לא ימלט שלא נתפרסם אף שלא הי' מחפה וכיון שהודה אמרי' דלא נתפרסם. ואני שואל אלו בא בזמן הקרבן ואמר אכלתי חלב ואין עדים מכחישין אותו וכי אינו חייב להקריב חטאת אף דלא נתפרסם כלל. וא"כ מהכ"ת נתיר בהמה ולכן אין לנו אלא כדברי מהרש"ל ופשוט:

ג ויש פוסלין באשם הוא דעת הטור דפסק להחמיר כמ"ד מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום. ויש להבין יום שאחרי יה"כ שאין מביאים אשם תלוי כדתנן המתין עד שתכנס לבית הספק א"כ אם שחט במוצאי יה"כ יכשר. אך זהו אינו דאין מקריבים אשם תלוי לכ"ע י"א תשרי מ"מ היה יכול לנדבו להקריבו ביום מחר והלאה וא"כ הוא דבר הנדיב ויהי מראית עין ששחטו וה"ל כפסח. מיהו בא"ח פסק הטור לומר יה"ר על פ' אשם משום דמתנדב ולא כתב י"א תשרי מבלי לומר אפשר דס"ל הלכה כת"ק שם בכריתות דס"ל אף בי"א תשרי היה מתנדב דלמא בלילה בא לבית הספק. אלא בעי"כ אז לא היה מתנדב דבעי"כ א"א להקריב דממעט באכילתו וצ"ל דס"ל לבן בוטא כר"ש ולדידן יש לחוש דהפריש עי"כ להקריבו אחר יה"כ ואז יחול נדרו וא"כ אף דכיפר יה"כ הוא הפרישו לאחר יה"כ. ובאמירת פ' אשם בעיה"כ בלא"ה על שלמים נמי א"א דממעט באכילתו:

ד אלא לצערו ודעת קצת פוסקים לדיעה לעיל ביש לו שותפות אמרינן לצערו היה בזה וטען הט"ז א"כ הך משנה דבשנים אוחזין במה מוקי לה אי בשותפות הא מ"מ לצערו ושנוי' דמומר לא שייך בזה. ונראה דאין זה קושיא דמה פריך הגמרא מהך דשנים אוחזין דלמא הוא ואחר שוחטים בבהמה והוא שוחט לשם פסול והאחר שוחט לדבר כשר פשיטא דפסול דשלו הוא ולמי יצער ולא שייך אין אדם אוסר וכו' וצ"ל דבאמת המ"ל כן אלא דעדיפא משני לא מבעי דכולו שלו אף גם חצי שלו גם כן בשותפות גם הך תי' קאי ג"כ על מנסך ולא שייך שלו וא"כ הא דמשני הגמרא בתר כך במומר ה"ה דהמ"ל כך דהוא שלו רק חדא מיני' משני וכל דיוק התוס' דלא ה"ל לומר תי' חדש רק כתי' הנ"ל דאי' לי' שותפות אבל לומר תי' חדש אין קושיא וא"כ מן שוחט לשם קדשים י"ל ודאי דאיירי בשלו ודוק: וזהו ודאי לדעת הטור דכתב בריש סי' דאמרי' שהוא הקדישו וכו' וא"כ ע"כ מיירי דשוחט שלו דאל"כ איך שייך הקדישו הא אין מקדיש דבר שאינו שלו ומראית העין לא ס"ל לטור. וא"כ פשיטא דלא שייך לצעורי ולכן מ"ש הב"י על הטור השמיט לצעורי אין צור' לעמוד בו דע"כ מיירי מן שלו אמנם לפוסק' מפני מראית עיין בזו י"ל אפי' אחר והעולם יחשבו דבעל בהמה הרשהו לשחוט ולכך אסרו וא"כ שפיר שייך לצעורי: והנה יש לי להבין כיון דקיי"ל נשאלין על הקדשות ולדעת התוס' אפי' נשחט יכול להשאיל וכאשר תמהו שחוטי חוץ איך משכחת ליה ועיין לקמן הלכות חלה בט"ז ומ"ש שם א"כ מה כל חרד' בסי' זה ישאל על הקדשו ותו ליכא שחוטי חוץ ושום איסור ואי דמ"מ יש מראית העין דאיכא דלא ידע בהתרה א"כ בכל שאלה על הקדש יהיה אסור מפני מראית עין. וצ"ע כי לא מצאתי למחברים בזה דבר. ומה שנראה כי יש להבין שכתבו כולם כי יהי' מראית עין ששוח' קדשים בחוץ ולא קאמר שאוכל קדשים בחוץ א"ו זה לא חיישינן דיאמר אתש' על הקדשו ולא שבי' היתרא וכו' רק מראית עין יהיה על שחיטה דעכ"פ מתחילה קעביד איסורא ולכך נקטו דמראית עין מחמת שחיטה חוץ ואסרו חז"ל וא"כ תו לא יעשה כיון דאסור באכילה. וא"כ קשה לומר לצעורי דהוא קעביד שחיטה חוץ וצ"ע:

סימן ו

א ואפילו אם בטלו מהרש"ל החמיר כהרא"ש דבטלו בדיעבד אסור ולא ידעתי למה הא בגמרא אמרי' דייקא נמי דומיא דקנה וכללא הוא כל מקום שנאמר דייקי נמי איפשט' אבעי וע' סוף פ' א"ט ועיין רמב"ן במלחמות דכתב ג"כ כזה ואי דיש כאן דייקי מרישא נגדו דסכין הוא דלא מבטלי הא דבר המבטל אסור. הא לא איירי דא"כ קשין הדיוקי'

אהדדי דקתני נעץ סכין וכו' טעמא דסכין הא דבר המבטל ליה פוסל ואלו סיפא קתני עולה מאליו טעמא דעולה מאליו אבל כותל עלמא לא. אף דמבטל לי' אלא ודאי דייקא בתרא דוקא כדאמרינן דייקא נמי ודייקא דרישא בסכין לאו דוקא רק דקמ"ל אפי' בסכין דלא מבטלין ה"א בתחילה מותר דלא שייך לגזור ב' אטו מחובר מכל מקום לכתחילה אסור וכ"כ הרשב"א בת"ה ולכן לא ידעתי טעם האוסרים. ואין לנו אלא דברי הש"ע וכ"כ הפר"ח:

ב או בדבר התלוש לישנא דרמ"א מורים דנעץ בתלוש ומיירי דאין בידו וא"כ טעמא דאית ביה במחובר אף בתלוש איתא אבל אם נעצו בתלוש ואחזו בידו בזו בדיעבד פשיטא דמותר אבל בתחילה דעת הש"ך לאסור וטעמו דגמרא קאמר על הא דקתני בין שהסכין למעל' ובהמה למטה ובין שבהמה למעלה וסכין למטה ומוקמינן לצדדין קתני בתלוש אפי' הסכין למטה ומ"מ אסור לכתחילה וכן מוקמינן בעופא ומ"מ אסור לכתחילה. והפר"ח צועק מי יאמר לו דאסור דהא לעיל בהך ברייתא לא נזכר מילת דיעבד רק לכתחילה שוחטין בין בתלוש ובין במחובר וכו' ע"ש. והאמת אתו אבל בתוספתא קתני להדיא בין אם שחט וצוואר למעל' או שחט וצוואר למטה כשרה והיינו ג"כ לצדדין קתני מ"מ קתני לשמן כשרה דיעבד וכן הוא בכה"ג כמו בתוספתא לכן יש להחמיר כדעת הש"ך. ודע דכל זה דמוליך צוואר על סכין ולכך חיישי' שמא ידרו' אבל כשמוליך הסכין על הצוואר הכל קרוי סכין למעל' וצוואר למטה יהי' באיזה צד ורוח שיהי' אם הסכין על הצוואר קרוי סכין למעלה:

סימן ז

יכול וכו' בברייתא תניא ואם שחט במוכני כשירה ותניא אידך פסולה ומשני הא במוכני דיד דכשר הא במוכני דמיא א"א הא והא דמיא כאן כח ראשון כאן כח שני ונ"מ בין ב' תיר' אם דיד לכתחילה אסור או לא ופסק רשב"א כל"ב להקל דיד מותר לכתחילה. ומהרש"ל כתב די"ל תרתי אמת וקושטא דמלתא דאמר הגמרא הך אוקימת' והך אוקמת' והפר"ח כתב דמהכ"ת לאסור הא הוו גזיר' לגזיר' ואין בדבריו ממש דהא חזינא חד אוקמת' בגמ' ס"ל באמת לאסור לכתחילה. וא"כ מה צורך חקירה לטעם האיסור. אבל מ"מ לא הבנתי דברי מהרש"ל דבאמת בגמ' יש לומר כדבריו אבל הברייתא אינו סובל ב' פירושים דאם נפרש במוכני כשרה היינו מוכני דיד ודקתני אסורה היינו דמים מנ"ל להתיר כח ראשון כיון דברייתא סתמא קתני ואם נפרש במוכני מוכני דמים מנ"ל לאסור דיד לכתחילה אבל כך י"ל דעיקר כאוקמתא שניי' רק הא דמוקמינן במוכני כשרה כח

ראשון י"ל לאו דוקא כח ראשון רק כל מוכני שאין כח אחר מעורב בו כשרה ודאדם כולו כשרה ודמיא כח ראשון וא"כ במוכני כשרה כולל אדם ומים רק שאין כח אחר מעורב בו ואידך ברייתא דקתני פסולה ג"כ איירי כל שכח אחר מעורב בו אם הרוח סייע למוכני שאדם מסבב ג"כ פסול דלא נעשה הכל מכח אדם כדמצינו גבי הורג נפש אם רוח מבלבלו פטור וה"ה זה תדע דזה ודאי אי רוח מסייע דפסולה א"כ לוקמי הכל במוכני דידי' רק הא דרוח מסייע הא דאין רוח מסייע אלא דהוא היא היינו דמים דכל שכח אחר מעורב בו כמו מים אסור כל שאין כח אחר מעורב כמו סיבב הראשון או מוכני דידי' כשר וא"ש וא"כ אף לאוקימת' שנייה תחילה אסור. וכיון דהוא רק מילתא דלכתחיל' מהכ"ת להקל כיון דהרמב"ם ורא"ש משמע לאסור מהכ"ת להמרות פיהם לכתחילה:

סימן ט

שחיטתו פסולה כתב פר"ח בעוף ונזהר לשחוט הקנה לבד מבלי נגיעה בושט לכ"ע כשר דפסוק' גרגרת ברובו ונשחט רובו קודם שנפסק ודבר חדש הוא מה שלא מצינו למחברים שדברו בזו כלל וכל הפוסקים נתנו טעם להשמטת הרי"ף הך מילתא דר"ז משום דס"ל דלא אמרי' בית השחיטה מרווח רווח ולפי הפר"ח עדיין ה"ל להביאו לענין עוף. וכן הרא"ש הביא בשם רבינו יונה הואיל דקאמר מי לא אמר ר"ז ש"מ דמילתא דר"ז הי' הלכה פסוקה בידם ע"ש וקשה מה ראי' ודאי הי' מסורת בידם לענין עוף אבל בבהמ' יש כאן ספק אם בה"ש מרווח רווח. אלא ברור כמ"ש כשמתחיל לשחוט והקנה נחתך מן חדוד הסכין צדי החתך נכווים מלבונו של סכין והרי השחיטה וכוויה באים כאחד וטריפ' כי בפ"א נשחט ונפסק רובו ופשוט. א) ואני מוסיף דרמב"ם מפסקא לי' אי איתא להא דר"ז או לא מדחזינן דהנך אמוראי לית להו בה"ש מרווח רווח וקשה והלא הם בתראי וכי יחלקו אשמואל דאמר ליבן סכין כשר דמרווח רווח אלא ודאי דאמוראי נינהו אליבא דשמואל וס"ל דלא אמר' שמואל מעולם ופליגי אר"ז א"כ ה"ל גוף הדבר אם חדודו קודם ללבונו במחלוקת. דרמב"ם בהל' טומאת צרעת פ"ד הלכה ב' כתב לבן שפוד והכה בו אם הי' ראשו חד ה"ז ספק אם הוא מכוה אם שחין ויש להבין מה זה ספק הא קיימ"ל חדודה קודם ללבונו ובגמ' נסתפק דלמא דוקא חדודו ולא חבטו אבל בחדודו לכ"ע קודם ללבונו והרי זה שחין ולא מכוה והכ"מ הרגיש שם בזה דהא בחדוד ליכא ספק כדאמרי' בגמ' חדוד שאני וביקש לחלוק בין ראשו של שפוד לאמצעו וזה דוחק ולא נזכר בגמ' ממנו כלום אלא הא גופי' מספקא ליה אי קיימ"ל כר"ז וחדודו קודם לשחין או

לא קי"ל וא"כ לבונו ומכוה קודם ולכך הניחו בספק וזהו מבואר דרמב"ם נסתפק בהך דינא ולכ' הגי' נכונ' ברמב"ם וטרפה וא"כ אף בעוף טרפה כיון דמילת' דר"ז בספק:

סימן י

א שהוא מקלקל הקשה התוספת הא אמרי' בפסחים שוחט לע"ז בשב' חשו תקון דמוציאו מידי אבר מהחי ולא הבנתי הקו' בשלמא בשבת בעינן מקלקל וזה אינו מקלקל דמה שמקלקל בשחיט' מתקנו דמתירו מידי אבר מהחי אבל בזה באמת לא קרוי מקלקל אבל מ"מ גם נהנה לא מיקרי דיצא שכרו בהפסדו ולא נהנה מן ע"ז ומה בכך שאינו מקלקל כיון דלא נהנה ואולי יש לכוון זה בדברי התוספת ע"ש:

ב ואסור לשחוט מסוכנת הנה אם שח' הביא הטור בשם הרא"ש דהנאה מועטת כזה שרי דיעבד וראי' הרא"ש מדפריך ותיפוק ליה משום שמנוני' דאיסור' והא אתא לאשמועי' דנאסר כל הבשר ואי משום שמנונית לא נאסר אלא מקום החתך וגם אי פריך לי' אהיתרא דמותר לשחוט בה כו' קשה מה פריך הא איצטריך לאשמועין דהבשר מותר וכח דהיתרא עדיף לאשמועי' דאע"ג דאסור תחלה משום שמנונית מ"מ אם שחט שלא נאסר בדעבד וכו': וע"ז תמה מהרש"א וכ' לא ידענא מה קאמר דמ"מ פריך שפיר דלא המ"ל מותר לשחוט ולחתוך דהא לכתחילה מיהו אסור לשחוט משום שמנוני' אפי' על סמך שיקליפו דילמא משתלי ולא קליף כמ"ש הרא"ש גופי'. ואני לא זכיתי להבין לדברי מהרש"א וצריך פי' לדבריהם הא דלא הקשו בקצרה לא יהיה מותר לשחוט על סמך שיקלוף מ"מ לקושי' הרא"ש אין תי' שלו דאין אסור בדיעבד וקמ"ל דמקלקל לכתחילה מותר מספק דמה מקשה ותיפוק ליה משום שמנונית דאסור הא משום שמנונית ידיען דמותר לכתחיל' לשחוט על סמך קליפ' אבל ה"א משום הנאת ע"ז אסור קמ"ל דמקלקל וא"כ ה"ל להקשות על הרא"ש ממ"נ וצ"ל בשלמא אי מותר דקתני עיקר הכוונ' דבהמ' מותרת ולא נאסרה כמו במסוכנת שפיר י"ל דלא קשה משום שמנונית דשם אין איסור רק כ"ק ולישנא דמותר מ"מ שפיר דאף משום שמנונית מותר לכתחיל' לשחוט על סמך שיקלוף ואי קשה איך קתני סתם מותר משמע אפי' בלי קליפה ז"א דכוונה הוא להתיר בהמה ובזה אי צריך לשחוט על סמך שיקלפנו או לא לא איירי אבל אי בדעבד בלא"ה מותר וא"כ כל הכוונה דאמרינן מותר היינו להורות דיכול לשחוט לכתחילה בלי עיכוב שפיר קשה הא איכא שמנונית ועכ"פ ה"ל לומ' דצריך לשחוט ע"ד שיקלוף דהא כל כוונתו בשריותא דלכתחיל' ואיך לא קתני לי' ודוק. כי לזה נתכוין וא"כ י"ל בדברי הרא"ש כי כתב הרא"ש להדיא הא דאמרי' שוחט בסכין של נכרים קולף היינו

בידוע שהוא ב"י דאל"כ סתם כלים של נכרים אינו ב"י וה"ל נטל"פ ושרי. ולפ"ז י"ל מה פריך הגמ' ותיפוק ליה משום שמנונית והוצרך לדחוק בשינוי דחוקי בחטב בו עצים או ליבנה לימא דמיירי בסתם סכין דהוא אינו ב"י וה"ל נטל"פ ואפי' נאמר דסתם סכין שמנונית טח ע"ג נימא בשקנחה ומה צורך ליבנה ומכ"ש דהרא"ש לא ס"ל הך דשומן טח על פני'. ועכצ"ל דקושי' הגמ' לכתחיל' פריך דנטל"פ לכתחילה אסור ולכתחיל' אסור לשחוט מחמת שמנוני'. וא"כ טענת הרא"ש נכון דמ"מ קמ"ל משום הנאת תשמישי ע"ז דבשביל זה שמנוני' מותר לכתחילה לשחוט על סמך שישליך אח"כ כדי קליפה הבלוע מן שמנוני' ולא שייך דלמא אשתלי ולא קליף מה בכך הא אין אסורי דאורייתא ואי אכל בלי קליפה לא קעביד איסור של תורה דנטל"פ מותר. ומותר לסמוך על כך ושפיר הקשה. משא"כ לקמן דאיירי בסכין ב"י שפיר אוסר לשחוט על סמך קליפה אח"כ דלמא אשתלי ועביד איסור תורה וא"ש: ובאמת יש להבין בראש מה ראה ראש דבריו לומר דהך קושיא ותיפוק לי' משום שמנוני' קאי על הך דאסור לשחוט במסוכנת ולא פי' תיכף כמ"ש רש"י באמת דהקושיא קאי על דשרי לי' במקלקל וע' מהרש"א. ואפשר דס"ל להרא"ש הא דקולף לרב בסכין של עכו"ם יש לומר כמ"ש הסמ"ג דטעמו דרב נטל"פ אסור. ולפ"ז יש להקשות מה פריך הגמ' ותיפוק ליה משום שמנונית דלמא עד כאן קאמר רב קולף היינו דרב ס"ל נטל"פ אסור והחמירו כב"ש אבל לדידן דקיי"ל נטל"פ מותר רק לכתחילה אסור כולי האי לא מחמירן בחום בית שחיטה ואי דאמר בע"ז דלרב דמספקא איך סבר רב אי נטל"פ מותר אי אסור דלמא מה דמספקא ליה ולרבא לרב נחמן פשיטא לי' בדרב דנטל"פ אסור וכן צ"ל ברש"י פסחים דף למ"ד ולכך אין ראי' מהך דקולף ולכך פי' הרא"ש דקושית הגמרא ותיפוק קאי על הך דמסוכנ' אסור וזהו קאמר רבא ורבא קאמר ומסתפק ברב איך ס"ל בנטל"פ וע"ש: ומזה נראה דרמב"ם הפוסק דלא כהרא"ש משום דאיהו ס"ל כמש"ל בהלכות בשר בחלב דלכך נטל"פ מותר משום דהוי שלא כדרך הנאתן ובע"ז אפי' שלא כדרך הנאתן אפשר דאסור כמ"ש תוספת פסחים דף כ"ו ד"ה שאני היכל ובע"ז דף מ"ג ד"ה אמרו לו. וא"כ אף נטל"פ אסור ושפיר פריך הגמרא ותיפוק ליה וכו' ואזדא ראי' הרא"ש ודברי הרמב"ם נכונים:

ג מתקן ודעת הש"ך דאף הרא"ש מודה דעכ"פ כדי הנאת סכין צריך ליתן והפר"ח השיגו דהא דעת הרא"ש גבי אפה הפת כולו אסור ואין מובן בדבריו כי הרא"ש מחלק בין הנאת הפת להנאת סכין וס"ל להש"ך דהחילוק הוא דלא בעינן רק הנאת שכר הסכין לשחוט וא"כ מה ראי' יש מהפת. איברא הא קשיא א"כ עדיין קשה מה פריך הגמ' ותיפוק וכו' הא זה סגי בקליפה ולזה צריך הנאת שכר סכין ובמסוכנת ששכר סכין יוקר צריך ליתן

הרבה אלא ש"מ דלא קנסו חכמים בזה. ואי לאו דמסתפינא דלחייכי עלי בבי מדרשא הוי אמינא הך דלאכול בשחיטה הוא מצוה וזבחת דלא לנחור כבמדבר רק נצטוו על מצות שחיטה וכך מברכינן וא"כ מצות לאו להנות נתנו כשם שמצות לולב וכדומה מותר באשרה: ובזה יש ליישב דברי הרי"ף דהשמיט כל המימרא בסכין של ע"ז ותמהו למה: ולפמ"ש ניחא דס"ל הך אתיא קודם חזרת רבא בפ"ג דר"ה וס"ל מצות להנות ניתנו אבל לפי דקיימ"ל לאו להנות ניתנו ליתא לכל דברים:

ד מדיח בית שחיטה זהו דעת הרמב"ם הפוסק כרי"ף דפוסק דלא כרב דאמר קולף וכבר תמהו למה פסק כרבה במקום רב. ואי דקיי"ל בסכין ששחט טריפה בצונן הא כתבו תי' רבי' ובאמת תי' שלהם מוכרחים דאי חד דינא אית לסכין של עכו"ם לשוחט הטרפה א"כ למה העמיד רב ורבה מחלוקת שלהם בסכין של עכו"ם ור"א ורבינא בסכין ששחט טרפה ולא העמידו דבריהם באופן א' ועוד וכי ר"א ורבינא פליגי בפלוגתא דרב ורבה מה קמפלגי לימה הלכה כרב או כרבה ודוחק לומר דתרווייהו אליבא דרבה פליגי דס"ל מדיח ס"ל לרב אחי מ"מ התם דעבד דכבר שחט אבל כאן לכתחילה לשחוט בו בהמה אחריתי ס"ל לרב אחי בחמין דזה דוחק וגם הא דהקשה הגמ' כל בהמה אי' בו אבר מהחי לר' אחי ולא פריך לרב מדס"ל קולף: א"כ כל בהמה הא בלעו' אבר מהחי ויצטרך הסכין הגעלה. אלא ש"מ דיש מקום לתי' שכתבו ונ"ל לחלק בין הך דקולף להך סכין של טרפה וא"כ הקושי' על הרי"ף במקומו למה פסק כרב: הנה מדברי סמ"ג ל"ת ל"ז נראה הטעם דה"ל נטל"פ ורב לטעמי' דאוסר בכה"ג נטל"פ. ואין זה מספיק ברמב"ם דרמב"ם כתב ואם קלף הרי זה משובח וכי יאמר כן בדיני נטל"פ שהמחמיר משובח ודוחק לומר דאיירי בשמנונית טח על גבו ורמב"ם לשיטתו דס"ל דגם הטח ע"ג נעשה נטל"פ כמבואר שם בהמ"א פרק ט"ז. ומ"מ דעתו דטוב לקלוף דהא יש כאן שמנונית בעין וכל זה דוחק: אבל בהרי"ף יש לכאורה לומר כן דלכך פסק דלא כרב דס"ל רב לטעמיה דס"ל נטל"פ אסור. אך קשה מנ"ל לגמרא לומר דרב ורבה ב"ח מחולקים אי בה"ש צונן או חם נימא בהך פליגי אי נטל"פ בכה"ג אסור או מותר בשלמא לרש"י בפסחים דף למ"ד לטעמיה ד"ה דכתב רש"י דרב"ח ס"ל נטל"פ אסור וע"ש בתוס' ד"ה אמר רב וכו' למה לא מוקמינין פלוגתא דרב ורבא בזה: די"ל דא"כ רבה דס"ל דנטל"פ לכ"ע בעי הדחה כהנ"ל לוקמי פלוגתא דרב ורבה בב"ח בהכי אי נטל"פ מותר או אסור א"ו דגמ' קים קשי' לוקמא פלוגתא בהכי. ואדרבה אפשר ראיה רש"י דפסק כרב הוא מהך דקשיא ליה לי' דהלכה כרב וא"כ קשיא הלכת' אהלכתא דקי"ל נטל"פ מותר ולכך אוקי הגמ' פלוגתא בגוונא אחריתי ואיירי בבן יומא כמ"ש התוס'. אבל ברי"ף קשה

ודוחק לומר דס"ל דאם פליגי בנטל"פ לפלגי בעלמא א"ו אף רבה ס"ל נטל"פ אסור וס"ל מ"מ מדיח ובאמת י"ל לפי דקי"ל נטל"פ מותר הדח' נמי לא בעי רק הרי"ף החמיר וצ"ע: אך באמת לא ידעתי מה התמיה הלא הרשב"א צווח איך יהי' בה"ש רותח יותר מחום כלי שני דאינו מבשל ומכח זה הכריח לומר דכלי שני מבליע ומפליט עכ"פ. אבל הש"ע לקמן סימן ס"ח וסי' ק"ה לא ס"ל כן והקושי' במקומו והפר"ח בסי' ס"ח כתב באמת דקשי' למ"ד דלכך קולף משום בה"ש חמין אבל למ"ד דוחק' דסכי' לק"מ ובאמת גם זה דוחק דיהי' דוחקא דסכיני' יותר מבליע מחום כלי שני. ואף אם נאמר כב"ש מה נאמר במ"ש רוב המחברים עיין לקמן סימנים הנ"ל בכלי מתכות אפילו כלי ראשון אינו מבשל (ולדעת ר"ת ורא"ש מבשל ומבליע הכל אחד) עד שהאור מהלך תחתיו. וכי יהי' חום בה"ש יותר מחום כלי ראשון ואין האור מהלך תחתיו ולכן ס"ל לרי"ף דהכל נשני' להנך מ"ד ירושלמי פ' כירה ומעשרת דכלי שני או עירוי מבשל אף בכלי נחושת ושוה לשאר דברים אבל לפי דאסיקנא שם דבכלי מתכות אפי' כלי ראשון אין מועיל להבליע איך יפעל חום בה"ש להפליט מסכין שחיטה הבלוע ולהצריך קליפה. ולכך פסק להלכה דלא כרב וא"צ רק הדחה. ואפשר דיש לחלק חום כלי שני החום בא לו ממקום אחר במקרה וכ"ז שיעמוד מתקרר ולכך אין לו כח להבליע אבל חום בה"ש יש לו חום בעצמותו כי הדמים מרותחים ויש להם כח להבליע. מ"מ הא דאף כלי ראשון אינו מבשל עד שהאור מהלך תחתיו קשי' דכי לא יהי' כחו יפה כמו בה"ש או דוחק' דסכינ' ובחדושי אמרתי דמוכח דאין בה"ש חום כ"כ דאל"ה קשה איך שחטינן הפסח הא סכין השחיטה מחמם הבה"ש ואח"כ מטוה הסכין לקליפת בה"ש והוי טוי מחמת ד"א ועיין פסחים שמעת' נטף מרוטבו וכו' דהקשו תוס' כן אצל שפוד ועכצ"ל דאינו חום רק לרב דס"ל עלאי גבר א"כ אין הסכין נתחמם כלל ולא מטוי לפסח כנראה שם בשיט' הנ"ל ושפיר י"ל דחום בה"ש אלים. ולכך ס"ל לרב קולף א"כ לדידן דקי"ל תתאי גבר ליתא דמוכח דאין בה"ש חם. ולכך פסק מדיח ודוק: ובאמת נכון הוא וברור דאף דמצריך קליפה ס"ל רק לחומרא שהחמירו רבנן וא"כ אין כאן ראי' לבה"ש דבגזרת רבנן אין כאן קושי' ודמיון. וא"כ עכ"פ גזירה דרבנן ובמקום ספק הולכין להקל ואין מקום להחמיר:

ה במקום הדחק וכו' ואם נעצה בקרקע או שהדיח הסכין כ"כ באופן שאין בו שמנונית בעין והסכין ב"י. דעת הרשב"א דא"צ כלום כי אין חום בה"ש מפליט מסכין הקשה שום דבר (והוא קצת כמ"ש דבכלי מתכות בעינן אור תחתיו) וכ"כ הב"ח לדעת רשב"א וכ"כ הפר"ח ודלא כש"ך בדעת הרשב"א והמעיין בת"ה ימצא להדיא כן והאריכות בזה ללא צורך. אמנם המרדכי בריש פ"ק דחולין דעתו דוקא באינו ב"י סגי בנעיצה אבל בבן

יומו לא מהני נעיצה וצריך הגעלה: והנה בתוס' חולין ד"ח ד"ה שלבנה דכתבו הא דבעי בסכין של ע"ז שלבנה ולא סגי בנעיצה. כדי ליישב אפי' יהי' בית שחיטה רותח ע"כ ואלו ס"ל לתוספת כמרדכי דשורת הדין לדידן דקי"ל כרב בעי קליפה ולא מהני נעיצה ה"ל לתוס' לומר בקצרה דגמ' אתיא לפי מסקנא דבעי הגעלה ולא מהני נעיצ' ומה נ"מ אי בה"ש רותח או צונן סוף סוף לדינא לא מהני נעיצה וכי יאמר הגמ' נגד הלכה: אלא ברור התוס' ס"ל לפי דקי"ל הלכתא כרבינא בצונן משום דבה"ש צונן כמ"ש רש"י להדיא א"צ רק נעיצה דאין בה"ש מבליע או מפליט הבליעה בסכין וא"כ אף בהך סכין של ע"ז סגי בנעיצ' ולכך כתבו התו' דבעי ליישב אף למאן דס"ל בה"ש רותח והיינו ר' אחי דס"ל בחמין ומיושב ג"כ אליבהו ולדידהו לא מהני נעיצה. וא"כ מוכח דהתו' לא ס"ל כמרדכי רק לפי דקי"ל כרבינא סגי בנעיצ' וכדעת רשב"א: והנה רש"י כתב בד"ה והלכתא אפי' בצונן גבי סכין של היתר הוא דפסק הלכתא להיתרא דלא מיתסר בבליעה זו וקשה הוא לבלוע אלא ע"י רתיחה אבל גבי סכין איסורא של נכרים בפלוגתא דלעיל לא פסק מפני שהסכין והבשר רך לבלוע עכ"ל. וכן כתב הרא"ש ע"ש וכזה לפי פשוטן של דברים הוא דרב אוסר מפני שהבשר רך ובולע שמנוני' דאיסורא אבל במילת' דרבינא שהסכין יבלע מטרפה ע"י חום בה"ש וכ"כ בשחיטה שני' בה"ש יפלוט מסכין שהוא דבר קשה לא אמרינן. וכן כתב רשב"א ואם כן בסכין של נכרים שנעצה או קנחה יפה דלית בי' חשש משמנונית שע"ג רק מן בלוע בסכין חום בה"ש אין לו כח להפליט ולהבליע. ונעיצה מהני ואין צריך הגעלה. והן הן דברי רחב"א דגריר בתר רש"י: איברא בדברי הרא"ש יש לתמוה דרש"י הנ"ל ס"ל כרשב"א דסכין של נכרים איירי בשמנונ' טחה על גבה ולכך צריך קליפה דבה"ש מבליע בבשר שמנוני' דאיסורא: אבל הרא"ש דכתב סכין של נכרים איירי דידוע בן יומא דאל"כ הוי נטל"פ וש"מ דלא ס"ל שמנונית ע"ג דאל"כ אפי' אין ב"י נמי וא"כ הא אין בה"ש מבליע ומפליט בקשה וכאן הא הסכין קשה ודוחק לחלק בין בליעה לפליטה דכלל הוא כבולעו כך פולטו ול"ל דס"ל לרא"ש דאף דטח שמנוני' ע"ג מכל מקום באם סכין אינו ב"י אף שמנונית נפגם כדעת הרמב"ם וסייעתו. דהא הטור סימן קכ"ח כתב בלי מחלוקת כלל דבעין אין נפגם ואלו אביו ז"ל חולק איך סתם נגד דעתו וברור זה הוא לדעת הרא"ש דאין חוששין דשומן טח ע"פ כנראה מדבריו וא"כ הקושי' במקומו: ובאמת יש לנו לדייק היטב ברש"י דאם כוונת רש"י רק לחלק בין הך דרב לרבינא כנראה מרשב"א דשם דבר רך וברבינא סכין קשה מה זה שהזכיר רש"י בלשונו תמיד איסור' והיתר' וקאמר גבי סכין של היתר הוא הלכת' להיתר' וכו' אבל גבי סכין איסור' של נכרים דלעיל לא פסק מפני שהסכין והבשר רך לבלוע מה ביקש רש"י

בזה דזה היתר או איסור הלא הכל תלוי ברך וקשה ואם היתרא ג"כ רך קולף. ונראה דודאי זולת חילוק בין רך לקשה י"ל חילוק מרווח בין דרב לדרבינא. והוא זה ודאי על ידי חום בה"ש מבליע או מפליט בסכין דבר מועט כי אין תומו או דוחקא דסכינא גדול. ולכך בסכין שהוא בעצמותו היתר רק שחט בו בהמה טריפה ובלעה ע"י חום בה"ש דבר מועט ואח"כ כששוחט בסכין בהמה אחרת חום ב"ש מפליט מזה שני' דבר מועט א"כ הוי מעוטא דמעוטא ולא חיישינן אבל בסכין של נכרים בסכין אסורא ובליעה מרובה א"כ אף דחום בית שחיטה מפליט רק מועט עכ"פ איכא מעוטא וצריך קליפה. ולכך גם בסכין ששחט בחתך בו רותח אסור ובעי קליפה דמה בכך דבלע סכין רק דבר מועט מ"מ הך מועט ונפלט להדיא לרותח ואוסר ותי' זה תמצא סברת האלה כמעט בחדושי הרשב"א והרז"ה. ולזה אפשר נתכוון רש"י דמה דדייק לחלק בין איסור להיתר דוק בי' ותראה כדברי רק לכאורה קשה א"כ לאיזה צורך מחלק רש"י בין רך לקשה. ולכן נראה דודאי סתמא נאמר בגמ' סכין של נכרים איירי בבן יומא כמ"ש תו' ורא"ש או איירי באינו ב"י רק שאינו מקונח וטח עליו שמנונית. ובכל גוונא איירי רב ולהך גוונא דאיירי באינו ב"י ואנו דנין בשביל טיחת שמנונית בזה ליכא לחלק בין איסור להיתר דטיחה בעצמו דבר מועט כמ"ש כל פוסקים וא"כ אם תום בה"ש אינו מפליט ומבליע רק דבר מועט הרי זה מעוט' דמעוט' ועדיין קשה לישתרי ולכך נ"ל לחלק בין קשה לרך ואצל רך בה"ש מבליע טובי ולכך בסכין של נכרים טריפה: וזהו בהך גוונא אבל בגוונא אחריני דלא איירי מלתא דרב דטח ע"פ רק בסכין בן יומא וא"כ בזה ליכא לחלק בין רך לקשה דהא צריך לחום בה"ש להפליט מן בלעו של סכין לרב. וצ"ל בזה תי' השני דאף דהוא קשה ומבליע הבית שחיטה רק מועט מה בכך אסור הסכין מקדם ובולעו מרובה משא"כ בסכין טריפה דבלעו רק דבר מועט א"כ חום בה"ש אינו מפליט מקשה ג"כ רק דבר מועט והוי מעוטא דמעוטא וכולי האי לא מחמירינן וא"ש ומדוקדק היטב בלשון רש"י וא"ש דכתב הרא"ש בסכין ששחט אסור לחתוך בו רותח בלי הגעלה אף דפסק דאין חום בית השחיטה שולט בסכין שהוא קשה דדבר מועט מבליע בסכין למאן דאמר בית השחיטה רותח אף לרבינא וכיון דיש בו בלוע קצת הרותח שחותך אחר כך בולע לגמרי ואוסר. (ומה שכ' לקמן דלמאן דאמר צונן וכו' אכתוב בס"ק שאחר זה): וא"כ נתברר לנו מתוך זה דבסכין ב"י אף שנקי מטיחת שומן מ"מ חום בה"ש מפליט דבר מועט לתוך הבהמה הנשחט' אף שהסכין קשה וצריך קליפה ולא סגי בנעיצה והוא דעת המרדכי הנ"ל ומ"מ נראה דיש להקל כיון דבלא"ה דעת הרי"ף ורמב"ם לפסוק דלא כרב ורשב"א ותו' מכשירין בנעיצה עליהם יש לסמוך:

י מותר לשחוט וכו' הב"ח הביא בשם הגהת אגודה להצריך הדחה משום אבר מן החי דהא הגמרא הקשה למ"ד ברותחין מ"ט טריפה כשרה נמי דבלעי אבר מהחי ולא הקשה למ"ד בצונן כשרה נמי תבעי הדחה דבלעי אבר מהחי אלא ש"מ דקושטא דדינא דבעי הדחה והפר"ח כתב דכבר עמד בקושיא זו הרשב"א: ולי נראה בפשוט כי ודאי ידע הגמרא אף בס"ד דמכי שחט רובא תו ליכא אמ"ה רק סבר דמקדם נמי חם ומבליע ולכך למ"ד בצונן ומועיל הדחה להעביר שמנונית הנדבק ולכך בלית' דפרסא מועיל א"כ כשמתחיל לשחוט ונדבק השמנונית דאמ"ה כשמגיע לשחוט הרובח ואז תו ליכא אמ"ה א"כ ע"י שחיטה ברו' ודוחקא דסכינא נתקנ' שמנונית דאמ"ה הדבוק ע"י שחיטת הסמנים דאין בהם אבמ"ה וקילוח דם שוטפו. ואין כאן קושיא אבל למ"ד חמין דיש בו בליעה גמורה שפיר פריך דאין מועיל רק הגעלה ברותחין וזה לא משוי' לי' שחיטת הרוב והבליע' מאמ"ה עדיין בסכין ולא יצא ע"י שחיטה אח"כ ולק"מ ודוק:

יז לחתוך בו רותח ואם חתך לא ביאר הטור מה דינו אם אסור לגמרי או קליפה או כשר בהדח' הדבר רותח שנחתך בסכין כזו. ולברר הענין נעתיק דברי הרא"ש בפ' כל הבשר דף ק"ב ע"ב אר"נ אמר שמואל סכין ששחט בו אסור לחתוך בו רותח. צונן אמרי לה בעי הדחה ואמרי לה לא בעי הדחה ופרש"י אסור לחתוך איידי דבית השחיטה רותח בולע סכין מהדם ואסור לחתוך בה רותח מפני שחוזר ופולט בו ע"כ וכתב הרא"ש בפ' כ"ה אסור לחתוך בו רותח ומ"ד לעיל בה"ש רותח הוא בעי הגעלה ולמ"ד צונן הוא סגי בהדחה ואלו בפ"ק דחולין שמעת' הנ"ל לאחר שכתב הלכת' כרבינא בצונן ומחלק בין סכין של נכרים לסכין ששחט טריפה כתב וז"ל והא דפליגי רבינא היינו לשחוט בהו אבל לחתוך בו רותח אפילו שחט כשרה אמרינן בפ' כ"ה סכין ששחט בו אסור לחתוך בו רותח אפי' הדיחה דאפילו לחתוך צונן אמרי לה בעי הדחה ואמרי לה לא בעי הדחה ואסכין קאי וכו' עכ"ל: ויש כאן סתירה ג' דכאן אף על גב דפסק כרבינא בצונן פסק דלחתוך רותח בעי הגעלה והוכיח אותו כמ"ש התו' כיון דבצונן בעי הדחה ואסכין קאי ש"מ דרותח בעי הגעלה ובפ' כ"ה כתב למ"ד בה"ש צונן והיינו רבינא סגי אף בחתיכת רותח בהדחה קיי"ל להלכתא כרבינא וא"כ הדברים סותרים וגם ראיי' הרא"ש להיכן אזל דאי בהדחה מה יש הבדל בין לחתוך רותח לחתך צונן: ויותר יש לתמוה על הרמזים דפסקו בחתך רותח צריך הגעלה ולפי הנחת הרא"ש לרבינא דס"ל כוותי' סגי בהדחה: והנה הרב הש"ך ביקש לומר דלמ"ד בה"ש צונן בעי הדחה היינו אם כבר שחט וחתך בו דהוי בדיעבד אבל לכתחילה לחתוך בו מודה רבינא דבעי הגעלה והא דסגי בצונן לשוחט טרפה זם ה"ל בדעבד להגעיל הסכין בין שוחט טרפה לשוחט כשרה: זהו שרש

דבריו. וכבר דחה אותו הרב פר"ח כי לא מצינו סברא זו במחברים ואין לשון הרא"ש סובלו כלל: ולפ"ד הי"ל לומר בקצרה דמודה רבינא לרב דאמר קולף דלא ה"ל לשחוט בסכין של נכרים משא"כ בשוחט טרפה מה יעשה וכי יגעיל בין שחיטה לשחיטה ולכך הקילו. וכ"כ מה שדייקו התו' דלמה סגי בהדחה ולא בעי נעיצה ולא תי' דכאן הוי בדעבד דמי' וינעוץ הסכין בקרקע קשה יו"ד פעמים תמיד: ומה שנ"ל בזו הוא כי בדברי תו' ג"כ יש להבין כפי מ"ש מהרש"א שם בד"ה סכין טריפה וכו' דכתבו התוס' לשחוט אחר ששחט כשרה לכ"ע אף לרב אחי כשר אבל לחתוך בו רותח אסור וכתב מהרש"א יראה דאפי' המ"ד דס"ל הכא בצונן ס"ל לחתוך בו רותח בעי הגעלה והיינו דס"ל דבה"ש חם רק איידי דטרידי סימנים לפלוט לא בלעי וזה לא שייך ברותח. ועמד מהרש"א בעצמו דהא התו' תי' דלכך לא בעינן נעיצה משום דבה"ש צונן ומכל מקום לקמן בעי רותח ע"ש. ונראה דבלא"ה יש לדייק בתו' דמה בקשו בזה דאף דלרב אחי בשוחט כשרה מותר מכל מקום לחתוך בו רותח אסור מה נ"מ לתוס' ברב אחי הא לי' הלכתא כוותיה ודי דכתבו התו' כן לרבינא וכו' דמכל מקום לחתוך רותח אסור מטעם שכתב מהרש"א וכהוכח' התו' על ידי הגעלה דאל"כ מה הבדל יש בין צונן לחמין וע"כ לחתוך בו רותח בעי הגעלה אבל גם בדברי הרא"ש הנ"ל בפ' כ"ה דכתב למ"ד בה"ש חמין בחמין מה ביקש מזה הא להלכתא קיימ"ל כרבינא וגם איך ס"ד למ"ד בצונן בהדחה הא מוכח מהך דצונן מדיח דליתא אבל הרא"ש סובר הא דקאמר הגמרא צונן אמרי לה בעי הדחה ואמרי לה לא בעי הדחה מי הם המחולקים ומה טיבם למימרא דשמואל הא שמואל לא דיבר רק מרותח אבל ס"ל להרא"ש הוא דשמואל אמר סתם אסור לחתוך רותח ואם חתך מה דינו לא ביאר שמואל לא הכניס עצמו בפלוגתא וסמך על מחלוקת הנ"ל ר"א ורבינא כמ"ש הרא"ש דלזה בחמין ולזה בצונן וע"ז קאמר הגמרא בצונן אמרי ליה דהיינו ר"א דס"ל בית השחיטה רותח וא"כ בחותך רותח בעי הגעלה וא"כ בחותך צונן בעי הדחה דנחית חד דרג' ואמרי ליה היינו רבינא דס"ל בית השחיטה צונן א"כ אף בחתך רותח לא בעי רק הדחה א"כ ממילא בחתך צונן לא בעי הדחה כלל וא"ש: וא"כ שפיר כתב הרא"ש דלמאן דאמר צונן סגי בהדחה ול"ק הא צונן בעי הדחה דז"א לרבינא לא בעי צונן הדחה והן הן החולקים בגמרא. וזה ברור. ומכוון אל מרכז האמת: גם כוונת התו' סובבים על זה דלא ביקשו לדייק דלרבינא בשוחט כשרה מצי למשחט אחריו ומ"מ ברותח אסור לחתוך דזה אינו דלרבינא באמת אין צריך הגעלה אף לחתוך בו רותח אמנם על רב אחי דייקי דמודה דמותר לשחוט אם שחט כשרה ומכל מקום אסור לחתוך רותח דהא אליבא מוכח מן הך אמרי לי' דצונן בעי הדחה ש"מ רותח בעי הגעלה שפיר דייקי ומחלקי דטרידי סימנים

וכו' וגם קושיא התו' בדבור שאח"ז דדייקי דצונן בעי הדחה ש"מ רותח בעי הגעלה וע"כ בית השחיטה רותח מ"מ סגי בצונן בהדחה ולא בעי נעיצה על נכון דמ"ד דבעי הדחה הוא דס"ל ברותח בעי הגעלה וא"כ ע"כ בה"ש חם וא"ש ודברי התו' נכונים וברורים: הנה עדיין חל ליישב קושי' מהרש"ל דבפ' כ"ה כתב למ"ד צונן סגי בהדחה והוא כתב בפ"ק דלקמן בחותך רותח בעי הגעלה ודייק לה מדצונן בעי הדחה ולפמ"ש הא בהא תליא ומכ"ש דפסק ברמזים דבעי הגעלה: ונראה דיש להבין כפי מ"ש מהרש"א בתו' דאף דקיי"ל צונן מכל מקום ס"ל בית השחיטה חמין דהוא נגד דברי רש"י דפי' בצונן דס"ל בית השחיטה צונן. ואין דרך תו' לחלוק על רש"י ולא יזכרו אותו שהוא דלא כפי' רש"י. ואמת כי רש"י גופי כתב בצונן דבית השחיטה צונן ובפ' כ"ה כתב רש"י אסור לחתוך בו רותח דבית השחיטה רותח: ולכאורה יש סתירה ול"ל דבאמת ס"ל לרש"י דשמואל חולק על רבינא ולית הלכת' כוותי' כמ"ש מקצת מחברים דמי מכריח רש"י לדחות מימרא דשמואל דלמא כוונת שמואל באמת דאם רוצה לחתוך רותח דבעי הדחה ואי דאמרי אח"כ צונן בעי הדחה הא לרש"י זהו על האוכלו דבעי הדחה וכמ"ש תוס' ורא"ש להדיא דאי כפירש דקאי על אוכל אין כאן ראי': אבל ברש"י יש לומר דרך פשוט דודאי יותר מסתבר לומר כיון דבעי רק צונן דבית השחיטה צונן וטעמא דרב דאגב דוחקא דסכינא אך זהו יתכן לרבינא דמצריך לקמן דף י"ז בדיקה אתלת רוחא משום צדדין דלא אמרינן בית שחיטה מרווח רווח. ושפיר איכא דוחקא דסכיני אבל שמואל דס"ל ליבן סכין ושחט דכשר דבה"ש מרווח רווח עיין רא"ש ורשב"ם וא"כ ל"ל דוחקא דסכיני וצ"ל דבה"ש חם והדמים רותחים וא"כ מה בכך דלא נגע סכין בכותלי בה"ש הדם רותח והוי כמו רוטב ולכך אליבא דשמואל שפיר קאמר רש"י דבה"ש רותח. ואיו זה מספיק בתו' ורא"ש דלא פסקו הך דליבן סכין והך אסור לחתוך בו רותח פסקו להלכה לכן נראה ברור דקשיא להו מה שהקשו כולם רשב"א ויתר מחברים ועיין לת"ח דל"ל הלכתא בצונן הא כללא הוא ר' אחי ורבינא הלכה כרבינא. אלא ודאי מסתברא רבינא דאמר אף בצונן ס"ל בה"ש בצונן ולכך לא אמר רבינא דבליתא דפרסי ג"כ מועיל דפשיטא דלא בלעי רק בצונן. ואלו הוכיח הגמ' על הכנל דהלכה כרבינא ה"א בכולו דבה"ש צונן וזה אינו דבאמת קיי"ל רותח רק איידי דטרידי כמ"ש מהרש"א. ולכך קאמר והלכתא בצונן ולא כטעמא דרבינא רק לדינא סגי בצונן אבל לא מטעמא דרבינא. ולכך קאמר הגמרא אי איכא בלית' דפרסי דה"א הואיל ובליעתו בחמין לא מועיל. ודברי מהרש"א דפי' בתו' דבה"ש חמין נכון והיינו לפי דפסקינן הלכתא כרבינא ולא מטעמי' ולכך הא דכתב הרא"ש בפ' כ"ה אסור לחתוך וכו' דתלי במחלוקת מ"ד אי בה"ש רותח או צונן היינו ר"א

ורבינא ולכך לא כתב דתלי' למ"ד בחמין ולמ"ד בצונן רק כמ"ד הנ"ל: אבל אנן דקיי"ל הלכתא בצונן מ"מ ס"ל בה"ש חמין. וא"כ בחתך רותח בעי הגעלה וכ"כ ברמזים להדיא. וכן בפ"ק כתב להלכתא כשמואל דבחתך רותח בעי הגעלה דלמסקנא ולפי הלכה בה"ש חמין ודוק: ובאמת כי קשה לומר כן בתו' ממה שכתבתי לעיל דתוס' כתבו לכך משני ליבנה ליישב למ"ד בה"ש אם ולא כתבו דכך הלכה משמע דס"ל למסקנ' לא קאי בה"ש תם אבל יש ליישב בקל דתו' לא רצו בדיבור הזה לנחית במחלוקות הפירושים ותפסו דרך קצרה דלר' אחי ודאי א"ש. וכן ל"ל במהרש"א בלא"ה דמפרש דתוס' ס"ל בה"ש חם. ולכן האמת יורה דרכו דרך זה מרווח לכל ואין בו פקפוק והדין כמ"ש דלא כש"ך דאם חתך דעכ"פ צריך קליפה:

ח עד שידיחנה בצונן הא דפסקינן לעיל בסכין של נכרים כרב דאמר קולף ובעי קליפה עמש"ל מ"ש רש"י ומ"ש בביאור דברי רא"ש ומה הבדל יש בין חתך בו רותח. ובאמת לענ"ד בתו' י"ל בפשוט ולק"מ דודאי הך דבית השחיטה רותח או דיחקא דסכיני בולע ומפליט הוא הכל סברא ואין מוחלט אם פולט וכמה פליטה אם רב או מעט או שבטלה במעוטא. וא"כ כלל לנו במין בשאינו מינו דאסורה מדאורייתא ונשפך עד שאין יכולין לעמוד על השיעור וברור טריפה ספקא דאורייתא לחומרא ובמין במינו כשרה דספקא דרבנן להקל. וא"כ בשחט בסכין טרפה אף אם בלע הכשרה שמנונית דטרפה הלא הוא מין במינו ואנן מסופקין אם בלע או לא כמ"ש פשיטא דכשר דה"ל ספיקא דרבנן אבל בסכין של נכרים דאם יבלע ה"ל מין בשאינו מינו ספקא לחומרא והדין עם רב דקולף ולק"מ. ולכן בסכין ששחט בו ודם עליו ושחט רותח הוי מין בשאינו מינו דם בשאר דברים אף רבינא מודה דבעי הגעלה ולק"מ. ובהכי י"ל דפירש התו' בסכין של נכרים דידוע שהוא בן יומא ולא פי' כתי' הרא"ש בפ"ב דע"ז דנטל"פ לכתחילה אסור וכאן עיקר הדינין משום לכתחילה (ואפשר לפרש דברי הרא"ש דאף דנקט לשון דעבד היינו לרב דס"ל נטל"פ אסור אבל הגמרא דמביא פלוגתא אף דקיי"ל נטל"פ מותר הוא משום לכתחילה). דא"כ הרי זו אסור דרבנן ולא הוי הדין קולף וא"ש הכל. ובהכי ניחא הא דס"ל לרא"ש דלא מהני בליתא דפרס' בחותך צונן בסכין ששחט בו ובשוחט טריפה קיי"ל דמהני וע' ש"ך וכרתי ס"ק ח"י ע"ש ולפמ"ש דבשוחט טריפה ה"ל מין במינו ובחותך צונן ה"ל מין בשא"מ החמירו. ורש"י דלא תי' כן דרש"י אזל לשיטתו דס"ל איפכא מין במינו לא בטיל ד"ת ומין בשא"מ דרבנן דטעם כעיקר לאו דאורייתא. אבל לפי דלא קיי"ל כן הדבר נכון וברור: ואפשר לומר דמ"מ קשיא מהך דשחט ביה דאסור לחתוך בו רותח ואי דה"ל מין בשא"מ ודאוריי' הא כל חשש דרותח. ובלע דם ה"ל דם שבשלו או צלאו

מהתורה מותר וא"כ דינו שוה למין במינו. ואמת בחדושי אמרתי כי י"ל הא דקתני אסור לחתוך בו רותח ואם חתך סגי בהדחה והא דקתני צונן בעי הדחה י"ל צונן חמיר מרותח ואם ד"מ חתך תפוח ודם בעין מהסכין נדחק בו הרי זה אוכל איסור תורה אבל אם נדבק בדבר רותח הרי ברותח ההוא שהוא רותח כלי ראשון נתבשל ודם שבשלו דרבנן והרי כאן ספיקא דרבנן. ולענ"ד תי' זה מספיק ומרווח עד למאוד. ובזה גם מה שטענו ממש כל אחרונים על הטור דפסק דאם לא הדיח בשוחט טריפה דידיח בה"ש אח"כ דהא לא גרע מסכין של נכרים דקיי"ל קולף. דלפמ"ש ניחא אם שמנונו' טריפה נדבק בסכין ומשם לבהמ' כשרה ספק הוא ומין במינו הוא וה"ל כנטל"פ וכשרה משא"כ בסכין של נכרים מין בשא"מ וספק דאוריי' לחומרא:

ט ואם רגיל זהו תי' התו' דלמה בעי בע"ז נעיצה וכאן אין צריך ותי' דכאן הוא רק באקראי. ולכך פסק דאם רגיל דצריך נעיצה. אבל ר"ת מחלק באופן אחר דכאן הוי בלוע בצונן ובע"ז בלוע בחמין וטענו התו' מהא דאמר שמואל סכין ששחט בו אסור לחתוך בו רותח וש"מ דס"ל בה"ש רותח ומ"מ בצונן אמרי לי' בעי הדחה ותי' דם שאני דמשרק שריק והנה המחבר פסק כתי' התו' ולא כר"ת ולכך מחלק בין רגיל לאקראי בעלמא וא"כ ש"מ דלא ס"ל סברת ר"ת לחלק בין דם דמשרק שריק לשאר דברים וא"כ קשה לעיל סעיף ב' בסכין ששחט בו לא מחלק אם שחט באקראי או רגיל לשחוט ומעולם לא מצריך נעיצה והיינו משום דדם משרק שריק ואינו מתדבק והיינו תי' דר"ת מה דלא ס"ל לתו' דאל"כ לא הוה מקשי' על ר"ת וא"כ קשה אהדדי. והש"ך בס"ק ט"ו נתן הטעם דדם משרק שריק ולא הרגיש דזה אליבא דר"ת נאמרה אבל התוס' לא ס"ל. ודוחק לומר דזה ידע דדם משריק שריק פועל שאינו נדבק הרבה ואפי' שחט פעמים רבות מ"מ ה"ל כמו שוחט באקראי אבל לענין שלא יהיה צריך נעיצה כלל ויהי' כתשמישו ע"י צונן לא ס"ל לתו' לחלק וזה דוחק: ויותר נראה דודאי הא דנעיצה בקרקע פועל ב' בחינות אם שעי"כ כל מה שדבוק בתכלית הדביקות בסכין מעביר שאפי' קליפה החצונה קלופה דקנפלוט בנעיצה עיין ש"ך ס"ק ו'. והנה אם באנו לדין על הנדבק על פני סכין ודאי יש לחלק בין דם. לשארי דברים כי דם נפרך ושריק ואין דבוק כלל וכ"כ הרא"ה דף ט"ז שם. אבל אם אמרינן שמ"מ נבלע לתוך קליפה דקה החיצונה כזו קשה לומר שדם נפרך וכו' וכן להיפוך אם הוא להעביר הקליפה יש הבדל בין בלוע בחמין לבלוע בצונן כמובן והוא דעת ר"ת אבל אם הוא הנדבק בחוץ ע"פ סכין מה נ"מ בין חמין לצונן וא"כ א"ש ודאי התו' דלא מחלקי בין חמין לצונן והיינו דס"ל ודאי נעיצה להעביר הטוח ע"פ סכין ודאי דס"ל לחלק בין דם לשארי דברים ולק"מ אבל לר"ת דמחלק בין בלוע בחם לבלוע

בצונן וע"כ דס"ל דקליפה דקה החיצונה בולע ובזה לא ס"ל לתו' לחלק בין דם דלא שייך לדעתם משרק שריק ולכך טענו עליו מסכין ששחט דם ור"ת תי' מ"מ אמרינן הך סברא ודייק ודם צונן לא בלעי כ"כ הרי דדייק לא בלע וא"כ דברי הש"ך נכונים דלכ"ע אמרינן זה הסברא דם משרק שריק ודוק:

סימן יא

א לא ישחוט עיין כרתי והנה לא הבנתי דברי רשב"א דנתן בת"ה הקצר טעם שמא ישהה או ידרוס או יחליד מה ענין אור הנר או אפילה לשהייה ודרסה בת"ה הארוך נזכר חלדה גרידא בזה שפיר י"ל כי יתחוב תחת הצמר ונוצו' ואין רואה אבל שהי' וכי לא ידע באפילה אם שוחט דבר או הפסיק מעט כמו כן אם הוליך והביא או שחט בדרסה. ולכן לולי דמסתפינא להרים ראש נגד רבותינו הגאונים האחרונים בזה הייתי אומר דבלא"ה קשה לי דרשב"א יחלוק על רש"י מאין זכר דברי רש"י ומה ראה על ככה לחלוק אפי' רש"י ואין זה סדרו של רשב"א לכן נראה דרשב"א לא בא אלא לפרש דברי רש"י דקשי' לי מה זה חשש דלמא לא שחט רובו הא יכול לילך ולראות לאור הנר אם נשחט או לא אלא מפרש רשב"א דודאי כל זמן שלא נגמר השחיטה ונשחט רובא משגיח ביותר לבל יעשה דבר הפוסל שהייה דרסה חלדה. אבל כששחט רובא תו לא משגיח ביותר בדיני הלזו ואף דשהיי' במיעוט בתרא איכא מ"ד דאסור מ"מ מהתורה כשר ותו לא מוטל עליו השגחה כ"כ וא"כ בשוחט בלילה ודאי דאינו זז עד ששחט כל סמנים רק הוא יחשוב כבר נשחט רובו ויהי' שוהה או דרס או מחליד דלא ישגיח עוד בזה וגו' השחיטה רק לרווחא דמילתא ובאמת עדיין לא נשחט רובא והן דברים הפוסלים וא"ש דחוששין לשהיי' דרסא נמי. ודברי הרשב"א ורש"י אחד הן ודוק. ועכ"פ יצא לנו מזה דאף דחתך הסימנים מ"מ לרש"י אסור:

ב השוחט בשבת דע כי בזה דקתני במשנה השוחט בשבת שחיטתו כשירה עמדו בו רוב מפרשים הא הוה מומר לחלל שבתות ואיך יוכשר שחיטתו והרמב"ם בפי' משנה תי' דאיירי בשוגג דהא בשבת תיכף כשהתחיל לשחוט מחלל שבת בחבורתו והוי מומר לחלל שבת וכשגומר השחיטה כבר נעשה מומר לפסול שחיטתו ולכך מוקי בשוגג. וכן כתב רשב"א בחידושיו די"ל בשוגג דאוקימנ' לר' יהודה דמתניתן איירי שוגג. וכ"כ בתה"א דבמשנה י"ל בשוגג. וא"צ לכל תי' של תוס' אשר אכתוב לקמן ותמהו כולם דהא התוס' הרגישו בזה דהא בגמ' פריך ונוקמיה במזיד כר' מאיר וכו' ודחה הגמ' דומיא דיה"כ מה יה"כ ל"ש מזיד אף ה"נ ופריך הגמ' ומי מצית לאוקמת בשוגג ור"י היא והא

אעפ"י שמתחייב בנפשו קתני וכו' הרי דדעת הגמ' לומר דמשנה איירי מזיד ולישנא אעפ"י שמתחייב בנפשו מסייע ליה וקשה הא א"א לוקמי במזיד דא"כ שחיטתו נבילה. וע"ז סמכו התו' ראיה שלהם והארכתי בזה בחידושי: ומה שנ' בתכלית הקצרה היא דתוספת בדף י"ד ד"ה ונסבין הקשו פשיטא דאסור באכילה ביומא דהא צריך מליחה ומליחה בשבת אסור. ותי' שעבר ומלחה אי נמי לאוכלו באומצא וא"צ מליחה כאשר האריכו התו' והנה יש להבין כפי מה שכ' רש"י בד"ה ונסבין וכו' דדייקינן ליה מדקתני יום הכיפורים להורות שבת דומיא דיום הכיפורים מה יום הכיפורים אסור באכילה ביומו אף זה אסור באכילה ביומו. ויש לדייק מה קמ"ל דבשביל שחיטת שבת אסור הא בלא"ה אסור משום דמלחו והוי ליה כמבשל בשבת (ובפרט לראב"א דמוקי ליה בבהמה העומדת לגדל וולדות משום מוכן ורבי יהודא היא וקשה וכי נעלם מן ר"א ברייתא מפורסמת דרבי יהודא אוסר במבשל בשבת בשוגג ומכ"ש מזיד וא"כ אף עומדת לאכילה אסורה ול"ל מוכן וצ"ל דס"ל דוקא במבשל גזרו אבל לא בשוחט הואיל מחוסר מעשה טרם יבא לאכול מזהר זהור וכ"כ סברא זו בדוכתי טובא ועיין שם דף ט"ו ד"ה מורי ליה וכו'. אמנם הנ"ל קשה הא אי אפשר לאכול בלתי מליחה ובזה דמיא למבשל דלא מחוסר עוד מעשה וראוי לאכילה. וצ"ל דכבר כתב הר"ן הך מליחת בשר לאו מלאכ' דאורייתא רק מלאכה דרבנן ואמרינן בפ' הניזקין כי גזר ר' יהודה בדאורייתא בדרבנן לא גזר ע"ש וא"כ לא נאסר אי עושה בשוגג. אך תינח לר' יהודא הגמ' פריך ולוקי ר"מ וכו' וקשה איך אפשר כר"מ מה אריא שחיטה בלא"ה אסור משום מליחה ואי דהוא דרבנן הא אסקינן בפ' הניזקין דר"מ מחמיר בדברי סופרים יותר משל תורה וגזר שוגג אטו מזיד וצ"ל באמת תי' שני' של תוס' דתזיא באומצא בלי מליחה כלל. והנה בא"ח סי' ש"ח מבואר במ"א ס"ק נ"ח ובט"ז ס"ק נו"ן דכי אמרינן חזי לאומצ' ומותר לטלטלו בשבת היינו בר אווזא וכדומה בשר עוף דרכיך אבל לא בשאר בשר דקשה עיין תוס' וא"כ צ"ל דאיירי בשוחט עוף דחזיא לאומצא: והנה הרמב"ם במשנה נתן טעם דלכך הוי מומר ומודה נתוס' דבזה נעשה מומר לחלל שבת ואינו נמשה מומר לפסו' שחיטה רק נתן טעם תיכף כשהתחיל לחבול נעשה מומר לחלל שבת ובגמר שחיט' הוי מומר מעיקרא. ולפ"ז בעוף הרי כאן במציאות אפי' במזיד דהי' חצי קנה פגום וכמעט ששחט נגמר שחיטתו ואז נעשה החבלה וא"כ הרי החבל' ושחיט' באי' כאחד ואז נעשה מומר ומותר ופשוט: וא"כ כל הנ"ל א"ש ר' אבא דס"ל ר"י דהכנה היא. והיינו בבהמ' דסתמא עומדת לגדל ולדות אבל בעוף ודאי אסיקנא בריש ביצה דתרנגולת עומדת לאכיל' ולגדל בצים ע"ש וכך אמר' להדיא א"כ ל"ל כהנ"ל וא"כ ליכא למימר באומצא רק דעבר בשוגג

ומלחה א"כ לר"י שפיר קשה הא הוי מומר לחלל שבת וע"ז שפיר תי' הרמב"ם ורשב"א דלר"י איירי בשוגג ואין כאן המרה כלל ולר' מאיר דאמרינן נוקמי במזיד לר' מאיר כבר הוכחנו דל"ל דעבר ומלחה כהנ"ל וצ"ל באומצא וא"כ דאיירי בעוף שפיר מצינו במזיד וכמ"ש בחצי קנה פגום. והמרה ושחיט' באים כאחד. ולר"י דלא מוקי בעוף הא י"ל בשוגג ודברי הרמב"ם ורשב"א עולים כאחד: אלא אי קשיא הא קשיא הא דאמרי' ב"ק דף ע"א וכתובות פ' אלו נערות גנב וטבח בשבת וכו' משלם תשלומי ד' וה' וחכמי' פוטרי' ומוקי ליה הגמרא בטובח ע"י אחר דלא יהי' קים לי' בדרב' ופריך הגמ' מ"ט דרבנן דפטרי ומשני ר"ש הוא דס"ל שחיט' שאינו ראוי לא שמי' שחיטה וס"ל כר' יוחנן הסנדלר דס"ל מעשה שבת בשוגג יאכלו אחרים במ"ש במזיד לכ"ע אסור דילפינן מקרא ע"ש. וקשה א"כ ע"כ איירי במזיד דשוגג הא במ"ש ראוי לאחרים ושחיט' ראוי הוא. ובמזיד הא הוי מומר ולא זו דפשיטא דהוי שחיט' שאין ראוי וא"צ לר' יוחנן סנדלר אף גם כיון דמומר הוא לאו בר זביחה הוא כלל ואין כאן שחיטה רק נחירה כשוחט נכרי ואין כאן חיוב כמ"ש כל מחברים ותוס' גבי או"ב דבמומר אינו בגדר שחיטה וע' תורת הבית במשמרת הבית דף ח"י ע"ב וצ"ע. ודוחק לומר כיון דבשוגג אינו מומר א"כ י"ל ששחט ישראל בשוגג סימנים ולא שחט רובן ובהגיע לרובן שחטן ישראל אחר ונשחט במזיד א"כ אימת נעשה מומר בגמר שחיט' והמרתו ושחיטתו באים כאחד כנ"ל ומ"מ כיון דגמר שחיטה במזיד ה"ל שוחט שבת במזיד וא"כ לר' מאיר אסור וכן לר' יוחנן סנדלר ומיושב כל הנ"ל וע"ז נתכוונו הרמב"ם ורשב"א כיון דאתה מוצא בשוגג כשר א"כ הכל לא ק' כי י"ל כהנ"ל וגם י"ל כי שחטן בשוגג אך טרם גמר הרוב ואז התרו בו מחלל שבת אתה ולא השגיח וגמר שחיטתו ושחיטתו והמרתו בא כא' כנ"ל ולכך כתב הרמב"ם ורשב"א דמיירי דשחיט' הי' בשוגג ולק"מ: ועוד נראה דהא אמרינן בעירובין דף ס"ט דישראל מומר לחלל שבת בפרהסיא אין נותן ומבטל רשות מפני שאמרו ישראל נותן ומבטל רשות ונכרים עד שישכיר וזהו כנכרי יחשב ואלו שם אמרי' להדיא דלר"מ מומר לחלל שבת בפרהסיא מבטל רשות דישראל יחשב ולא כנכרי עיין שם עירובין דף ס"ט ד"ה הוציא. ולפ"ז ס"ל לר"מ דיכול לבטל רשות ואינו כנכרי. וא"כ אף שחיטתו אינו כנכרי ובר זביחה הוא וע' בדק הבית דף י"ט ע"ש: וא"כ א"ש הא דקאמרינן במזיד היינו ר"מ ולר"מ לא הוי מומר להיות שחיטתו כנכרי. (והתוס' דלא ס"ל זה והקשו בחולין אזלו לשיטתן ולא סברי בעירובין כפירש"י) ושפיר מוקמי במזיד וכן בב"ק דר"מ מחייב ולר"מ הוי שחיטה כמ"ש והא דלא מוקמי דר"ש ס"ל דהוי מומר כר' יהודא ואצ"ל לר"י סנדלר אין זה קושיא דמשמע דומיא דע"ז דהוי שחיטה רק מטעם שאינו ראוי ודוק כי זה נכון:

והנה התוס' וביחוד רשב"א כתבו דכאן איירי בצנעה ואינו מומר ויש להבין הרמב"ם דמוקי לי' בשוגג וכן התוס' לחד תי' דבאותו דבר אינו נפסל ולא תי' כפשוט' דאיירי בצנעה ונר' דרמב"ם ס"ל בפרהסיא לא דצריך יו"ד בני אדם רק בעשותו בפרהסיא הרי מגלה דעתו להפקיר עצמו ולפרוק עול ולהך דייקי כמומר ועיין מרדכי ריש פ"ק דחולין תמצא להדיא דברים הללו במפקיר עצמו ולכך במזיד והתראה כדתנן אעפ"י שמתחייב בנפשו והיינו בהתראה והתיר עצמו למיתה אין לך פומבי גדול מזה: איברא אין מובן לי בעניי בעו"ה דברי תוס' שהקשו דמוקמין מתניתין ר"מ הוא ור"מ ס"ל מומר לדבר א' הוי מומר לכל התורה: ולא ידעתי מה קושיא וכי אמרינן דאינו בר זביח' כלל והרי הוא בכלל נכרי ויצא מחזקת ישראל נחשד הוא לכל התורה וכך אמרו שם בכורות דף ל' ע"ב נחשד לדבר א' נחשד לכל התורה כולה כחשד הוא חבל לא שיצא מתורת ישראל שיהי' אינו בר זביח' א"כ מה קשי' לי' משוחט בשבת אטו מתורת נאמנות אתינן לי' המשנה גוף הדין אתא להודיענו ומיירי בעומד ע"ג אחד רואה ששוחט כדת וכהלכה ותו ליכא למיחש מידי יצ"ע: והתוס' מתרצים או דבפעם א' לא מחשב למומר או דבאותו שחיטה שנעשה מומר אותו שחיט' לא נפעלת וסבר' זו ס"ל לרמב"ם ג"כ אלא דכתב בחתיכ' א' בסימנים וכן בשחט כל דהוא מחלל שבת ונעשה מומר וכי גמר כבר הוא מומר. ול"ל דאף בשוחט כל דהוא ה"ל מקלקל בחבור' דלא תיקן להוציא מידי אבר מהחי כמ"ש כבר די"ל דהואיל דדעתו לגמור השחיט' ה"ל מקלקל ע"מ לתקן כמו קורע ע"מ לתפור וחייב. ותמהני על אחרונים שכתבו דאין נפסל באותו פעם ובש"ע א"ע סי' כ"ט סעיף ה' בהגה"ת רמ"א דאם כתב בזדון גט בשבת הרי זה בטל הרי דהחליט דלאו בר כתיב' הוא וזהו שלא כדברי האחרונים פה והב"ש בקש ליישבו ע"ש בס"ק ח' דלא הוי פ"א דכל ב' אותיות דכותב מחלל שבת והוי מומר וקשה דהא גם בשוחט סברא זו דכל חתיכ' וחתיכ' שחותך הרי מחלל שבת כמ"ש הרמב"ם בפי' משנה גופי' ודוחק לומר גבי שחיט' אם אין דעתו על הגמר מקלקל רק דעתו על הגמר ה"ל מלאכ' כחד' הוא משא"כ בגט כל שני אותיות מחשב מלאכ' בפ"ע ועיין ב"ח סימן זו אבל כל זו דוחק ומי מכריח אותנו לדחוקים הללו ולחלוק ארמב"ם ולהקל. ולכן ברור דאסור כהגהת רמ"א בא"ע:

ג לתוך הכלים עיין כרתי מ"ש בשם הבית הלל והפר"ח ובאמת לישנא אין שוחטין לתוך הכלי משמע כפר"ח דאל"כ הל"ל אין מקבלין הדם בכלי והוי נשמע תרתי אלא דלא הקפיד רק על שחיט' דזה הי' שכיח אצל אומות בימים ההם שהיו שוחטין לתוך כלים לזרקו לעבודתם. אבל זהו לא הי' שכיח שקבלו אחר השחיטה כשעיקר הקלות משחיטה כבר נשפך ארצה ואח"כ הדם לא היה להם לרצון לעבודתם ולא הי' שכיח

אצלם לקבלו וכן הי' עבודת הפנים לקבל תיכף מהדם הנשחט כמבואר בגמרא פ"ב דזבחים ורמב"ם הל' מ"ק: ולכך לא גזרו רבנן: איברא יש לדקדק במה דכ' הרא"ש ריש כיסוי דם בכוי דאין שוחטין בי"ט וכו' ולכתחילה לא ישחוט ויקבל הדם בכלי ויכסה בלילה דאסור לשחוט בכלי. ועיין לקמן סי' כ"ח ובש"ך ס"ק יו"ד ע"ש וקשה יקבל הדם אחר ששחט מן הקלות ולא ישחוט לתוך הכלי ויכסה דא"צ לכל הדם לכסות עיין סי' כ"ח סעיף ט"ו ע"ש. ומקיים מצות כסוי. ואולי י"ל דא"כ הי' מחויב שלא לשחוט עד שיהי' כלי מוכן לקבל הדם אחר שחיטה א"כ כיון דעל זה הכוונה שוחט הוי כשוחט לתוך הכלי דהשחיט' הי' על כך ואסור משא"כ בעלמא אין זה ענין לשחיט' כלל וכי בשביל שיקבל אח"כ דם נתרע ענין בשחיטה זה לא תקנו רבנן. והעיקר היתר כי בזה"ז לא שייך כל הנ"ל ומקילין כמו שכתוב בסי' י"ב בסופו אבל מכל מקום יש להחמיר בתחלה להניחו לקבלו ע"י נכרי:

ד ע"ג כלים העיקר כפי' רש"י דשוחט על כלי משופע באופן שדם יורד לתוך הים והפי' השני כמ"ש בכרתי דחוק ועכ"פ כמ"ש בכרתי בספינה מותר אבל לא בעלמא. דאל"כ עדיין קשה בי"ט לקבל הדם בכלי ולקבלו דרך אחורים אלא ש"מ דזולת הספינה דבל"ה מינכר שהוא לנקר הספינה אסור:

ה מקצת שוחטים נזהרין ח"ו להקפיד על כך כמו שראיתי עושין כמה שוחטים והו' בגדר דרכי אמורי כיון שאין הדבר מהקש הטבעי ושכלי ועיין בר"ן מסכת שבת מ"ש בזה ודי שאין למחות ביד הנוהגים כך אבל ח"ו להקפיד ע"ז ותמי' תהי' וכו' ואין כאן מקום להאריך כי אז בימי ר' יהודא החסיד היה הזמן גורם כי רבו אז המכשפים באווזות. וביאר בכתבי ר"א מגרמיזא כי רבים נמנעו אז לאכול שום אווזא. אבל עכשיו לית חשש כלל:

סימן יב

א וא"צ בדיקה דמוקמינין אדם בחזקת כשרות ואם נמצא מין אמרינן כל מה ששחט למפרע לתוך הגומא לשם עכו"ם הי' ואסור הכל בהנאה כ"כ מהרש"ל והעתיקו האחרונים ודבריו אינם כי מה שהחליט בשוחט לגומא הי' לשם עכו"ם זה אינו כי השוחטין לתוך גומא אין כוונתם בשחיט' לשם ע"ז כלל וע"ז מה טיבו רק הם מכת המנחשים וקוסמים בדם הנאסף אל הגומא. ולדעתם יקרה להם שיתנבאו עתידות ועיין ברמב"ן בתורה בפ' לא תאכלו על הדם וישראל בזמן שאול שהיו אוכלין על הדם הי' ג"כ באופן הלזה ולא נחשדו לע"ז על כך. רק הוא בכלל קוסם ומנחש וכדומה מהתועבת שאסרו המקום. ואם באנו לפסול השחיטה מחמת שהוא מין לא גרע ממומר לע"ז

שבאותו דבר לא נפסל שחיטתו רק מכאן והלאה. וכן כתב רש"י ויבדלו מפתו ומיינו אבל לא לאסור שחיטתו. ודי שאנו מחזיקין למפרע הואיל וראינו עושה גומא ושוחט אבל לא להורות שחיטתו למפרע אסור ובהכי ניחא דהא דהך שוחט לגומא צריך בדיקה ולא בשוחט להרים וכדומה והאחרונים למדו זה מזה ובגמ' לא נזכר רק בזה אבל הוא הדבר דשם חשש ע"ז לא נחשדו ישראל ע"כ לעבוד ע"ז והוא רק מראית עין אבל לשחוט לגומא לקבץ לדעתו שדים למען ינבא בתוך הבית ויגד עתידות זה שכיח עד שעם קדוש לה' בימי שמואל ושאול עשו כן לכך צריך בדיקה ופשוט וברור:

ב ובזמן הזה וכו' תמהני הא ה"ל דבר שנאסר במנין אף שבטל הטעם צריך מנין אחר להתירו ודעת הרמב"ם בהלכות ממרים גדול מחבירו בחכמה ומנין ועיין לקמן סי' קי"ו גבי גלוי שעמדו בזה וכתבו דאף אז כי הי' הראש לא גזרו וע' שם בפר"ח שהאריך וזה לא שייך כאן דבאותו זמן הי' גזרה כללית וא"כ מה בכך שבטל הטעם דבר שנאסר הוא וצ"ע. ומה שנ"ל כי הנך רבוותא ס"להא דתנן ובשוק לא יעשה כן אין הטעם דבשוק לא שייך לנקר חצרו. רק בשוק במקום שרבים שכיחי' לא יעשו כן מפני מראית עין כי על הרוב ישפטו שעושה כן לחזק דרכי מינות כי כך היו עושין בזמניהם אבל במקום דליכא רבים מותר ולא גזרו כלל וא"כ בזמנינו דאין הנכרים עושין כך ואין איש מעלה על לב תועבה ושטות כזה להתחבר לשדים וכדומה חזר השוק למקום מוצנע כי אפי' יהי' מרובה באוכלסין אין איש מעלה בלבו שהוא נעשה לכוונה זרה ויעשה תועבה והוי בצנעה ואף בזמן ההוא לא גזרו רק בשוק וזה מה שנ"ל בישובו אך לפ"ז צריך להיות ע"מ היכר כמו מדרון דאל"כ אף ברה"י אסור. וגם האחרונים ביקשו לו' בהנך דינין הנ"ל שוחט לנהר ולכלים ג"כ בזה"ז לא שייך וזה אינו דלשון רמ"א משמע להדיא רק אהך דשוחט לגומא. והוא כפי מ"ש נכון דבזה הותנה בגמרא דוקא במקום שרבים שכיחי' אבל בהנך דלעיל דלא הותנה א"כ הדרין לכללין דבר שנאסר במנין ואסור וכן נכון:

סימן יג

א דגים וחגבים אין טעון שחיטה בגמרא ריש פ"ב דחולין יליף דכתיב הצאן ובקר ישחט להם ואת כל דגי הים יאסף ש"מ באסיפה בעלמא ופריך הגמרא אלא מעתה דכתיב ויאספו השליו ה"נ וכו' ומשני הגמרא דכתיב אסיפא דילי' במקום שחיט'. והעתיקו הרמב"ם בפ"א מהלכות שחיטה ועל החגבים כתב דכתיב כאוסף החסיל. ותמה הרשב"א בת"ה הא לא כתב במקום שחיטה. וזה לי חמשים שנה כשהייתי פה בבית חמי זקני הנגיד הנדיב מפורסם רחים רבנן כהר"ר מרדכי כהן ז"ל אמרתי ישובו בדרך פשוט

כי ודאי לשון אסיף מורה על אסיפה בעלמא ולא שחיטה רק קושית הגמרא כך הא כתיב ויאספו השלו וזהו ודאי בעי שחיט' ועכצ"ל דלכך כתיב לשון אסיפה דבמדבר באמת לא היו שוחטים רק נוחרים בעלמא א"כ גם מדגי הים אין ראיה דאז במדבר שפיר נאמר דגי הים יאסף דלא נהוג שחיטה ומשני הגמרא דכתיב במקום שחיט' דכתיב צאן ובקר ישחט ואף הם לא צריכי שחיט' רק התור' דיבר' בלשון הנהוג שהי' לקדשי' וכדומה שחיט' וא"כ אף אסיפ' בדגי' הוא ודאי ואינו מטעם היתר בשר נחירה וזהו הכל במדבר אבל בזמן ישעי' הנביא שנאסר בשר נחיר' וכתיב אוסף החסיל ובלשון אוסף אי אתה יכול לפתור שחיט' ע"כ מותרי' בלי שחיט'. ושנים רבות אח"כ שמעתי כי אתמר משמי' דגברא רבא כוותי':

ב או לחתוך ממנו אבר הפר"ח כת' דכן משמע מגמרא ג"ה כל שאתה מצוה על דמו אתה מצוה על אבריו וכו' ויש לדקדק קצת אם כן הא דפריך הגמרא ולר' יהודה ל"ל קרא הא איסור אמ"ה נוהג בב"נ ומה קושיא דלמא להתיר דגים וחגבים קאתא אלא דבאמת א"צ לכל ראי' דריש פ' כל הבשר מבואר דבשר דגים אינו נקרא הן בלשון התור' והן בלשון בני אדם בשר ובקר' כתיב אך בשר בנפשו וגו':

ג שאר טריפות ובניקב הוושט או נפסק גרגרת יש לספק דזה מעכב השחיטה ושחיטה בעי מיהו יש לסמוך ארשב"א דאף בחלדה וכדומה מתיר וה"ה זה. ויש לזה סמך מדברי גמרא דנפל דובא עליה והתירו ר"י לשוחטו ומזה ילפינן דאין טריפות פוסל בו ויש להבין הא בדרוסת הדוב יש לחוש לסימנים דילמא דריס לסימנים ומקלי קלי וה"ל כניקב ושט ונפסק גרגרת דלא מצינו שצוהו לבדוק נגד סמנים א"ו כשר ואפשר דמהכ' יליף רשב"א דאף שהיה חלדה כשר כמו ניקב ווושט:

ד שחיטה והרשב"א בתשו' כתב שיש לברך כמו על כל מצות דרבנן. ופר"ח פקפק מדברי הר"ן פי' במה מדליקין בחצר שיש לו ב' פתחי' דמדליק בשניהם וכ' הר"ן דאין לברך הואיל וליכא רק משום חשדא ע"ש. ואין הנידון דומה דשם משום חשדא והכא משום מראית עיין ומי מדמה זה לזה גם שם הפי' שלא יברך בשני פתחים רק בפתח א' ומוציא חבירו דכיון דהוא משום חשדא הני ב' פתחים שייכים בהדדי וכחד ויחשב ומברך על א' ופוטר חבירו. אבל כאן לפטור אותו כלל מברכ' והוא מקיים מצוה דרבנן זו לא שמענו. ויש סמך לדברי רשב"א מגמרא בהא דאמר ר' אשי להההיא דנפל עלי' דובא שחטיה ופריך הגמרא הא הלכה כר"ש שזורי דא"צ שחיטה. ויש להבין כיון דהיה דרוסה והי' מתה לולי דנטל נפשה כמ"ש רש"י וא"כ ע"כ צריך להמית אותה א"כ מה יזיק לי' אם יהרגנה בחניקה ונחירה או ישחוט לי' הלא טוב לו שחיטה לקיים מילתא

דרבנן דאמרו דוקא שחיטה במקום דלי' פסידא ועכצ"ל דקאמר לי' סתם שחטי' היינו כשאר נשחטין ויברך ואם הלכה כר"ש בן שזורי דא"צ אף מדרבנן שחיטה אין כאן ברכה וה"ל ברכה לבטלה וא"ש ודוק:

ה שום ולד הנמצא בבהמה וכו' וכ' הש"ך בס"ק י"א אם ימתין ח' ימים יצא מחזקת נפל וכ"פ הפרישה וכ"כ פר"ח ואני שותא דמרן לא ידענו א"כ כל הפוסקים הסמ"ג ובה"ת ואו"ה מה קמ"ל הלא כך הדין בכל בהמות אם ידעינן דכלו חדשיו מותר ואף בהמה זו אם ידעינן דכלה מותר ואי לא ידעינן דאנן לא בקיאין לדעת זו כל בהמות אסורות עד דשהה ח' ימים וכששהה הא אף כאן מותר וא"כ מה הבדל יש בין בהמה זו לשארי בהמות. ונראה דהרב בעל לח"מ הרגיש קצת בקושי' זו ותמה למה תאסור המתן לה ח' ימים והוא כמ"ש לכן ברור דס"ל לגאונים הללו הא דסמכינן על ח' ימים אף דלא ידעינן בכלו חדשיו. משום דמצטרפין רובא רוב בהמות יולדים ולדות קיימי' כמ"ש התו' להדיא בדוכתי טובא ועיין בכורות. ולכך מהני שהיי' משא"כ כאן דלא נולדה הבהמה והי' במעי אמה אין כאן רוב וס"ל לגאונים דעל זה דשהה אין לסמוך ובפרש כי לא אפשטא בנדה דף כ"ד אי בהמה מולידת לז' ושהה ע"ש. ולכך אוסרים וזה ברור ופשוט. והאריכות בזה ללא צורך ושגגה יצא מלפני השליטי' האלה:

ו אין לו תקנה ואם זה הולד בא על בהמה דעלמא והוליד לכאור' נראה דגם אותו ולד אין לו תקנ' דמ"ש הרי כאן בולד זה קצת סימניה שחוטים וא"כ אף להנולד ממנו קצת סימנים שחוטים והרי כאן שהי' וכדומה. אלא דנראה דתלוי במחלוקת הב"ח וש"ך לקמן סי' י"ד ס"ק י"א אם חלב מאותו ולד מותר דלדעת הש"ך דהוי טריפה ע"ש א"כ בבא על בהמה דעלמא הולד מותר דהוי זו"ז גורם ומותר וכמ"ש התו' להדיא בפ' א"ט בשמעתא דשיחלא קמא דיש הבדל בין חוששין לזרע אב לזה וזה גורם דגבי חוששין הכל היתר ואסור ובזה וזה גורם חד טרפה ומותר עיין מ"ש מהרש"א בבהמה המקשה בפסקא מה לחוש לזרעו ע"ש. אבל לדעת הב"ח דמכשיר חלבו ואינו טריפה א"כ שייך בהו חוששין לזרע אב וגם הולד אין לו תקנה ועיין מ"ש לקמן בסי' י"ד בזה: ויש להקשות לדעת הש"ך דהולד טריפה וחלבה אסור א"כ הא דטרח הגמ' בזבחים למצוא במה דקתני במשנה טריפה ה"ד וכו' דלמא איירי בולד כזה שהוא נקרא טרפה ובאמת נתערב ואין לו מכיר ועיין מ"ש בזה לקמן סי' נ"ז באריכות ודוק:

סימן יד

א המקשה לילד גמ' דנקט המקשה להורות דמיירי בעובר מת וקמ"ל דראש כילוד אף בנפלים ולכך קתני המקשה דלאו מחמת עצמו הוציאו ולד האבר כי מת הוא רק קישוי וחבלים הם הוציאים כסדר קישוי בלי סיוע מבהמה. ומזה יובן מ"ש מהרש"א שם בתו' דהקשה מה פריך הגמ' מה קמ"ל דלמא קמ"ל דאף בנפלים פוטר הראש ותי' דאין הכרע במשנה די"ל דאיירי בראשו חי ובן קיימ'. וזה אינו דצ"ל דמשנ' קמ"ל כן דאל"כ קשיא מה משני הגמ' לא ילפינן בהמה מאדם לענין ראש פיטר לקשי' בהמה גופי' דמשכה שלימה בכורות פ"ב רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים והוציאו ראשם כאחד א"א לצמצם דלמא יצא זה ראשון והוא כילוד מזה מבואר בביאור דראש הוי כילו' וצ"ל דקמ"ל פה אפי' לנפלי' פוטר ומשנה כאן ע"כ אייר' בנפלים מטעם שכתבתי או אפשר סתם משנה ר"מ ולר"מ בן קיימא אין שחיטה מתיר כלל. ועכ"פ מוכח דלא כמהרש"א דמשנה פה ודאי איירי בנפל:

ב אבל אם ילדה וכו' ואם נשחט האם ונמצאת טריפה עד שהולד הנמצא בתוכו צריך שחיטה כי ד' סמנים אכשיר רחמנא אם שחיטת הולד מועיל אף לאבר היוצא דעת הב"ח דאינו מועיל וכ"נ דעת הש"ך והפ"ח השיג דמועיל. ומסתברי' דבריו מבלי ראי' כי הביא ראי' מהא דאמרי' לר"מ איסור יוצא ליכא ש"מ דשחיטת הולד מועיל לאבר ג"כ אין ראיה כי פשיטא לר"מ דאין שחיטת אם פועלת כלל בולד פשיטא דשחיט' ולד מתיר האבר אבל בטריפה דשחיטת' מועיל אף באבר היוצ' לטהרה מידי נבלה כנרא' ממשנה שם דף ס"ח ע"ב א"כ כבר חלה שחיטת אם ותו לא יועיל שחיטת ולד לטהרה לאכילה. אמנם יש ראיה מהא דבעי ר' ירמיה מה לחוש לזרעו ופריך הגמ' אלימא דבא על בהמה מעליות' מה אריא דאית ביה איסור יוצא בן פקועה מעליא נמי דאמר ר' משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע אב וכו' וקשה מה קושיא דלמא השאלה בכה"ג דהוציא ידו ואח"כ נשחטה האם והיא טריפה וא"כ לולד יש שחיטה אבל לאבר היוצא ליכא שחיטה והוא בא על בהמה דעלמא הולד יש לו תקנה דיש לו שחיטה מכל צד אבל האבר אסור דיש לחוש לזרעו. בשלמא מהא דאמרי' למאן אי לר' יהודא איסור יוצא איכא איסור חלב ודם ליכא לא קשיא דלמא בכה"ג וא"כ הולד צריך ומועיל שחיטה ואית בי' איסור חלב ודם. משא"כ על אבר איכא איסור יוצא דלא מותר בשחיטה. לא קשיא דהא איירי דבא על בת פקועה דכוותי' וא"כ ל"ל כנ"ל אלא הך קשיא מעיקרא ליתא דא"צ לבת פקוע' דכוותי' רק איירי בכה"ג ואמת לפירש"י וסייעתו דס"ל הך דר' משרשיא ליתא למ"ד ד' סימנים אכשרי' רבנן וא"כ הגמ' דפריך לר"מ ל"ל כהנ"ל דכיון דלא קיי"ל ד' סימנים כו'

בנמצא במעי טרפה ג"כ טרפה ואין לו תקנה כלל. ולק"מ אבל לשיטת רוב הפוסקים דס"ל דלא תליא זה בזה שפיר קשה וראי' מבוררת לדברי פר"ח ודוק:

ג רובו במיעוט אבר פי' הש"ך דעם זה המיעוט הוי רובו לחוץ ואמרי הלכו אחר הרוב היינו דהשתא עם המיעוט הוא רוב שבחוץ ולחנם דחק דהפשט כפשוטו דיש בחוץ רוב זולת זה המעט רק בפנים מחצה ולחוץ מחצה ומשהו ואלו נשדי המיעוט שבחוץ לבפנים הוי בפנים רובא ד"מ בפנים חמשה זתים ומחצה בחוץ זולת הך מיעוט הוי ששה זתים והך מיעוט אבר שבחוץ הוא שלשה רביעי זתים וא"כ הרי כאן רוב בחוץ ואם נשליך המיעוט לפנים בתר רוב אבר הרי בפנים ששה זתים ורביע בחוץ ששה הרי בפנים רוב אבל כשנשליך אחר רוב שבחוץ הוי רוב מכל צד ופשוט וזהו בעי דאפשט' בגמ':

ד ואם חתך זהו ג"כ אבעי' דלא אפשט' ונ"מ טובי בין ספק לודאי וא' חתך וכו' עד שנשאר רק מיעוט בבהמה ואותו מיעוט רוב אבר בחוץ דיש להתיר מכח ס"ס דלא הוה לילדה למיעוט אבר הנשאר בפנים את"ל דהוי לידה דשדינן בתר רוב דלמא לא נולד רוב דרובא בפ"א בעינין וזה מחותך וקאי. וא"כ מותר ומזה הטעם תמהו על הרי"ף ורמב"ם דהשמיטו הך איבעי' יצא אבר וחתכו אף דלכאורה סתמא כפי' דאף דלא העתיקו מ"מ דנין בו להחמיר ומהכ"ת להקל מסברא ואם יעתיקו ג"כ להחמיר ואין נ"מ ולפמ"ש ניחא. והנה יש לי ספק ראשו דנפק מחותך אם הוה כילוד או דלמא דוקא רובו כדאמרינן רובו בב"א בעינן משא"כ ראש. והנה רבינו הגדול המהרש"א בריש פרק בהמה המקשה דכתבו התו' בולד שלם אי הוי כילוד אף שבפנים הו' כילוד ובנחתך הוא דאיבעי' לקמן וכו' וכ' מהרש"א ובהאי שלימה שיצא מקצתו דאין שם אלא מיחוי ומ"מ מה שבפנים הוא כילוד צ"ל דעדיף מנחתך עכ"ל ומזה מוכח דס"ל אף בראש חל איבעי דגמ' דאל"כ לא מקשה מהרש"א מידי וע"ש הדיקדק דדייק לי' מדברי התו': אמנם מרש"י נראה היפוך דרש"י בב"ק דף י"א שליא שיצאה מקצתה אסורה פי' דחיישינן דלמא באותו מקצת הי' רוב של ולד וכ"כ הרא"ש ורשב"א בחדושיו לב"ק דלמא באותו מקצת הי' ראשו או רובו. והקשה מהר"ם מלובלין א"כ מה פריך הגמ' בחולין שמעת' הנ"ל ראשו נמי תנינא סימן ולד וכו' מה קושיא הא שם הטעם משום רובו והניחו בצ"ע. ובחדושי אמרתי דברים רבים. אבל בפשיטות הסוגיא צ"ל דודאי שם דאיירי לר"א ואיכא אוקמתא בגמרא בנדה פרק המפלת דס"ל לר"א כשמואל אין ראש פוטר בנפלים וצ"ל הטעם משום רובו וא"כ קושיא מהרש"א במקומו מה יועיל רובו הא נמוח הוי כנחתך. אך זה אינו דבאמת לר"א דס"ל אין ראש פוטר וכו' איפשטא איבעי' דאף בנחתך הוי כילוד. אבל איבעי בחולין אזלא למסקנא דקיי"ל ראש פוטר בנפלים וא"כ י"ל הך דשליא דיצאה מקצתה

משום יציאת ראשו אבל לא משום רובו ובראש לא נ"מ בנחתך וברוב מספקא לן וא"כ קושיא הגמרא בריש פירקן ג"כ ע"ז סובב תחשוב דנחתך לא מבטל רוב מהך דשליא דל"ל משום ראשו מה קמ"ל במשנה הא תנינא שליא וכו' וא"ש ודברי הגמרא נכונים וברורים ודלא כמהרש"א: איברא בזה חשבתי ליישב טעם השמטת הרמב"ם הך איבעי חתכו וכו' מהו דקשיא לרמב"ם שכי קושיות התו' מה פריך הגמ' בריש בהמ' המקשה ראשו תנינא שליא וכו' דלמא התם משום דגזרינן מקצתו אטו כולו. ושני שמואל דס"ל אין ראש פוטר בנפלי' הך שליא שיצאה מקצתה במה מוקמ' לי' ולומר דחיישינן דיצא רובו לא ס"ל לרמב"ם כמו שנראה דגם התו' לא ס"ל דלא הזכירהו כלל והטעם כי יצאה מקצתה תנן אפי' דבר מועט שאין לספק ברוב ולד (ובחדושי תרצתי בזה קושי' מהר"ם הנ"ל על רש"י די"ל ע"כ מקצתו דבר מוע' דאם לא כן בלאו הכי מה קמשמע לן דשליא אסורה הא אותו מיחוי דיצא ודאי אסורה ונתערב עם מחוי שבפנים ופשיטא דאסור ועכצ"ל דיצא דבר מועט כל כך עד שתערובות בטל ברוב אך למאן דאמר דאם החזיר האבר מותר יש לומר דאיירי אותו שליא שיצא במקצת החזיר ואין כאן ששת תערובות רק ע"כ אסור דיש ששת לידה. וא"כ א"ש בב"ק לר"א דס"ל אין ראש פוטר צ"ל חיישינן ליציאת רוב וא"כ ע"כ יצא רק מעט דאל"כ בלא"ה אסור מחמת תערובות י"ל ר"א ס"ל אם החזירה מותר אבל בריש המקשה דקושיא הוא לרב דס"ל אבר עצמו אסור א"כ ל"ל כן ומוכרח דיצא דבר מועט ורק ששת ראש ודוק: ליישב זה ס"ל לרמב"ם דבסוף פ' המקשה נחלקו אמוראי בהא דשליא שיצא וכו' ח"א דוקא אין עמה ולד אבל יש עמה אין חוששין לולד וח"א וכו' ותניא כוותי' אפי' יש מ"מ אסורה וס"ל לרמב"ם בשלמא אי אין עמה ולד דהוא ודאי ולד שפיר י"ל מקצתה אטו כולו דנפק כולו הוי איסור ודאי משא"כ ביש עמו ולד דהוי רק ספק איך יגזר מקצתה אטו הא בנפק כולו גופו הוי רק ספק ולד וכולי האי לא גזרינן וא"כ א"ש שמואל דס"ל אין ראש פוטר ס"ל במשנה הטעם מקצתו אטו כולו וס"ל באמת כמ"ד דאיירי דאין עמה עוד ולד אבל סוגיא דהמקשה אתיא למסקנ' דת"כ דיש עמה עוד ולד וא"כ ל"ל מקצתו וכו' כמ"ש וע"כ הטעם דחיישינן דיצא ראשו ושפיר קפריך ודוק. א"כ גם דברי הרמב"ם נכונים דס"ל דאיבעי בגמ' בחתכו ולא קשיא לי' קושיא מהרש"א מן שליא שיצאה מקצת' די"ל בשליא גזרינן מקצתו אטו כולו דודאי כילוד אפי' נימוק לגמרי. והיינו הכל למ"ד דאין עם השליא ולד אחר אבל לפי דקי"ל כתניא כוותי' דאף שיש ולד מ"מ אסור א"כ ל"ל מקצתה אטו כולו וא"כ ע"כ הטעם דאסור דחיישינן ראשו יצא וש"מ דאף בנחתך הוי כילוד והך איבעי' אפשט' ולכך השמיט הרמב"ם ודוק: ומתברר לן מתוך הך פסקא דגם ברא"ש שייך הך איבעי' כדעת

מהרש"א ודאפשט לחומרא ועכ"פ אין ממש בדברי בעל ספר פרי תואר שדעתו להקל בפשוט אם נחתך כל ולד לאברים ויצא כל האברים אשר בפנים לא נאסרו וזהו טעות דמלבד דשלי' יצאה וכו' קשי' לי' כנ"ל אף גם הא משנה יצא מחותך וכו' ואף דתו' כתבו לחלק בי' מה שנשאר בפני' היינו לברר ספקא של בעל איבעי' אבל ח"ו להחליט להקל. ודבריו דברים בטלים להתיר איסור ח"ו ודוק:

ה והרי זה כחלב וכו' והסכימו הב"ח וש"ך דאם נראה בבהמה ס' כנגד האבר הזה מותר ואף כי הדרישה והט"ז טוענים מי יכול לשער כמה חלב יוצא מכל אבר כתב הש"ך דודאי רובא איתא ומין במינו ד"ת ברובו בטל וה"ל כנשפך לקמן בתערובות ומותר. וכ"כ הפר"ח ולא הי' צריכין לזה רק דהוי ס"ס חדא דלמא הוי ס' באברים ואת"ל דלא הוי ס' דלמה הלכה דאין החלב אסור כלל דהא הוא איבעי' דלא אפשטא ולפי כללי ס"ס נכנס בכלל הספיקות לדעת הרבה מחברים והנה הרב בעל משנה למלך בהלכות טומאת צרעת טען א"כ דהוי ספקא דרבנן דודאי ברובא בטל א"כ למה פסק תיקו לחומר' דאוסר ולא פסק לקולא דאין החלב אוסר ולזאת הוכיח דהעיקר כדעת המרדכי בפרק זרוע לחי' וכו' דס"ל היכי דהיתר תיכף מעורב עם איסור כמו יבמה שרקקה דם שתיכף מעורב בו צחצוחי רוק וכדומה לא שייך בו שום ביטול ואף זהו כמוהו כי תיכף בהיות החלב איסור והיתר מעורבים ולא שייך בזה שם ביטול. ואף הוא הביא בשם הרב הכולל רבי חיים אלכסנדרי ז"ל שדעתו שהתלב עומד תחלה בפ"ע בתוך כל אבר ואבר. ומתקוה שם החלב ואח"כ כולם יורדים לתוך הדד ע"ש והמשנה למלך טען א"כ הדר הקושי' לדוכתי' למה ספק הרמב"ם להך איבעי לחומרא ע"ש והנה מה שטוען דהל"ל להרמב"ם לפסוק לקול' בספק דרבנן אין זה דבר מוחלט להניתו בצ"ע עיין א"ח סי' תל"ז הביא בשם הגהת מיימוני דדבר שעלה בש"ס בתיקו אפי' באיסורא דרבנן אזלינן לחומרא וכ"כ אחרונים בדוכתי טובא וכאן הא תיקו ולחומר' וגם כיון דגוף איסור הוא של תורה רק ע"י תערובות נתהוה ספיקא דרבנן לא אמרינן בי' ספקא דרבנן לא אמרינן בי' ספקא דרבנן לקולא כספק דרבנן עיין לקמן כללי ס"ס בש"ך ס"ק י"ט שכתב כן בשם הד"מ. (ואפשר דס"ל למשנה למלך דאם האיסור עומד בפ"ע ואז ספקא דאורייתא להחמיר רק אח"כ נתערב לא אזלא ספיקתו אבל כאן אינו במציאות שיהי' בפ"ע וא"כ תיכף ה"ל איסורא דרבנן זהו דוחק לחלוק בזה על רמב"ם) וא"כ בחנם נתחבט וטרח הבעל משנה למלך: ובאמת דברי הרב ר"ח הנ"ל אפשר צריכין אנו לומר בלא"ה דלא יקשה אם מן כל אברים באים יחד לתוך דד הבהמה ושם נעשה חלב א"כ ה"ל זוז"ג אבר הכשר ואבר טרפה וע"ש בתוס' ד"ה הכא תלת וכו' ועיין חדושי מהר"ם לובלין אבל לפי הרב הנ"ל

הרי החלב הי' עומד בפ"ע באבר האסור ואח"כ ירד לתוך ונבלע באבר הדד קראו חז"ל כחל. הרי איסור והיתר שנתערבו ומה ענין זוז"ג לכך וזהו שדייק הרמב"ם בלשונו הזך והרי זה כבשר טריפה שנתערב וכו' דלא תימא זוז"ג ומותר וקאמר דלא רק תערובות חלב גמור. ולדבריו יש עוד לצדד היתר דכאשר יורד חלב טריפה מן אבר האסור לתוך הדד ובה החלב מאיברים אחרים קמא קמא בטיל ובמין במינו לא אמרינן חוזר וניעור: והנה יש לי קושי' בגמ' דפריך ושאל מה לגמוע חלבו אף דיש בו איסור אבר מהחי אי אמ"ה רחמנ' שרי' ע"ש. ולא קאמר כל חלב דעלמ' מן חלב ודם קאתא ורחמנא שרי' וה"ה להך איסור' דאבר מהחי ול"ל בעלמא תרתי והכא תלתא דהא דחי' לי' הגמ' דכאן ליכא איסור חלב בבן פקועה כר' יהודא דחלבו מותר. וקושי' גדולה היא לי כי לא מצאתי שהרגישו בו המפרשים. והי' נ"ל כי ודאי כל שאלת הגמ' על חלבו ודאי דבטלה היא בבהמה מין במינו ברובו בטל ואידך ה"ל נשפך כמ"ש הש"ך וכמ"ש דאפשר ראשון ראשון בטל רק ה"מ דכבר יצא החלב ובלי ספק נתבטל אבל איך הותר לו לכתחילה להניח האבר האסור שיצא ממנו חלב איסור ויתבטל בחלב מותר הלא הוא מבטל איסור לכתחלה ומ"ש דמניח חתיכא אסורה לקדירה שיתבטל פליטתו ומ"ש זה ודאי אם אי אפשר לו לחתוך האבר מבהמה להשליכו פשיטא דמותר דהא נתבטל ומה ה"ל למעבד וה"ל כאיסור שנפל לקדירת היתר אבל אם בידו לחתוך האבר ולא להניחו שיהיה החלב זב ממנו ג"כ פשיט' דאסור דה"ל מבטל איסור ועל זה סובב איבעי' בגמ' מה לגמוע חלבו דאם אסור' אסור להניח האבר שיזוב חלבו ויתבטל דה"ל מבטל איסור או שיניח החלב לאסור' או שיחתוך האבר ואסקי' כספק לחומרא וזהו שכתב הרמב"ם והחלב אסור לשתותו הואיל ובא מכלל אברים שיש בו אסור והרי זה כחלב טריפה וכו' וא"כ אם ישתה יבטל איסור בידי' דכי שרי להניח לבטל חתיכא שדבוק בה חלב מבלי לחתוכו שיתבבל בקדרה הלא הוי מבטל איסור ומה לי זה אם מניח אבר הרי זה מבטל איסור ואסור לשתות החלב אף שנתבטל וברור. אך זה אם אפשר לחותכו ולהסירו אבל אם אי אפשר פשיט' דלא הוי מבטל איסור ושרי לכך לא מייתי הגמ' מחלב ודם דזה אינו בגדר מבטל איסור וכי יסיר מבהמה חלבה ודמה ואם כן פשיטא דמותר דאח"כ מתבטל ברוב ויותר לא גזרו אבל מהך אבר שפיר קשאיל דהא בידו לחתוך אותו וה"ל מבטל איסור כמו חלב נדבק בחתיכה: והנה בגמ' דבכורות דף ע"ב מפלפל הגמ' חלב טהורה מנ"ל דשרי וקאמר הגמ' הטעם דיונק מאבר החי. ויש לאוסרו והביא הגמ' פסוקים מחיר יין וחלב. ועשרה חריצי חלב וכו'. וקשה למה לא קאמר הטעם דיונק מן חלב כדאמרינן הכא לאסור דיונק מאבר היוצא. ובזה ליכא ראי' מן הך פסוקים הנ"ל דמייתי דדלמא

בחלב מן חיה דליכא איסור חלב ולמה בחר הגמ' ביונקת אבר מהחי אלא ודאי זה ידע הגמ' דברוב בטל ולכך שאל על אבר מהחי דכולו איסור ואין כאן ביטול כלל ודברי אחרונים קצת מוכרחים ודו"ק:

1 במעי אמו לא מיקרי שחיטה או דין זה דמשמע דאפי' בדיעבד טרפה צ"ע כי האחרונים הט"ז והש"ך ופר"ח נתנו טעם דהיא איבעי דלא אפשטא והשיגו על העט"ז דנתן טעם דהוי כמו חלדה. דאמת בגמ' דחולין דף ע"ד ע"ב בעי ר"א הושיט ידו למעי בהמה ושחט בן ט' חי וכו' מהו ופשיט ר' חנינא ממשנה הרי שנולדה טרפה מהבטן דלית לי' שעת הכושר ואי איתא הא יש שעת כושר דאי בעי מעייל ידו ושוחט אמר לי' רבא תני שנוצר טרפה מהבטן ע"כ. והעתיקו הרשב"א בחדושיו וכן הר"ן וכתבו הואיל ולא אפשט' אזלינן לחומרא אבל הרי"ף ורמב"ם ורא"ש והטור וכן רשב"א בתורת הבית השמיטו אותו. ומזה משמע דלא חשו לכך. אבל צא ולמד דברי התוס' בביצה דף ו' ד"ה וכי מה וכו' דהקשו על מה דקאמר הגמ' עגל שנולד מהטרפה דלית לי' בין השמשות ביו"ט שעת הכושר דאינו מוכן אגב אמו דהוא טרפה והקשו התוס' וז"ל ותימא הא מוכן הוא דאמרינן בחולין דבן פקועה ניתר בד' סימנים בשחיטת אמו או בדידי'. וא"כ יכול להושיט ידו לתוך מעי אמו ולשוחטו ותהיה מוכן. ויש לומר דקאמר הגמ' אליבא דרב אושעיא דקבעי ליה התם בחולין אי ניתר בן פקועה בד' סימנים. אי נמי יש לומר הואיל ולכתחילה אין לשחוט כי האי גוונא הואיל ואין יכול לראות מידי דהוה כשוחט בלילה דאסור לכתחילה לא מיקרי מוכן ע"כ. הנה דברי התוס' צריכין ביאור דקארי לי' מה קארי לי' הלא פשיטא דהוא איבעי דלא אפשט' ומהכ"ת להקשות ול"ל דקושי' התו' ותפשוט איבעי שם מהך דהכא הך מלתא דביצה לאו ברייתא היא רק שאלת ר' כהנא ור"א לרב ומאין יפשוט. ותי' התוס' דקאי אליבא דר"א דקמבעי התם מה אליבא דר"א הלא לא מצינו חולק ארב אושעי' כלל והוא בעי דלא אפשטי'. ועיקר התי' דהוי כשוחט בלילה. מה ביקשו בזה הא הוא מדינ' אסור אפי' דעבד ועיין פסקי תו' ביצה סי' כ"ב כתב אין שוחטין בלילה לכתחילה עכ"ל הרי דפסק להלכה דבדעבד מותר והוא נגד גמ' הנ"ל. וכל מפורשי תו' לא עמדו בזה. ומה שנראה כי התו' ויתר פוסקים הנ"ל שהשמיטו איבעי הנ"ל ס"ל הא דאמר רבא תני שנוצרה טריפה מבטן לא עינה רבא מלבו להגיה במשנה רק כך הי' קבלה בידו שכך צ"ל במשנה שנוצרה מבטן. וא"כ יש לדייק איפכא למה נקט המשנה שנוצרה מבטן דהוא דבר בלתי מצוי ולא נקט הפשוטי שנולד' מבטן דהוא מצוי ומ"מ ליתלהו שעת כושר ש"מ דמשנה ס"ל להלכה דיכול להוציא ידו למעי בהמה ולשחוט ולכך הוצרך למתני נוצרה מבטן דל"ל שעת כושר. וא"כ ממילת' דרבא

אפשט האבעי דמותר ולכך השמיטו פוסקים הנ"ל. וזהו דעת התוס' ולכך הקשו שם בביצה דיש לה שעת כושר לשחוט במעי אם כמסקנא דמלת' ולכך תי' בחד תירוצא דקאמרו אליב' דרב אושעי' דהוא לא ה"ל גיר' רבא במשנה ומספק' לי' ואליב' אתיא: וא"נ דאתיא אליב' דמסקנ' כרבא ומ"מ יאסור לכתחילה דה"ל כנשחט בלילה. וע"ז קאי פסקי תוס' דס"ל להלכה כרבא דאיפשט איבעי רק אסור תחלה דה"ל שוחט בלילה. וא"כ הך דינא דהחלי' רמ"א ואחרונים במחלוקת גדול נאמר ורבו הפוסקים המתירים עד שרשב"א בעצמו אף שבחדושיו הביאו בת"ה השמיטו ואפשר דגם העט"ז ס"ל דאיבעי אפשט' כדעת התוס' וס"ל בקו' התוס' דלשם דאסור דדמי לחלד' ולא דהוי חלדה לגמרי כמ"ש אחרונים דלא קרוי חלד' רק דמי' לחלדה ואסור לכתחילה ומיושב קושי' הנ"ל של תוס' בביצה דלא מיקרי מוכן הואיל בתחלה אסור כנ"ל. והנה מצאתי סמך לזו בשמעת' דריסוק אברים חולין דף נ"א דקאמר ר"נ דקאמר ר"נ בית רחם אין בו משום ריסוק אברים והביא הגמ' סיוע מהא דתנן עגל שנולד ביו"ט שוחטין אותו ביו"ט ודחי ביוצא דופן והדר מייתי סייעת' מהא דתנן ושוים שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן ודאי בהפריס על קרקע ותמהו כולם למה לא משני תיכף בסייעת' ראשונה בהפריס על קרקע. ונראה הא דמשני דגמ' על הך בברייתא ביוצא דופן היינו דבלא"ה צ"ל ביוצא דופן. דשם בביצה דף הנ"ל ת"כ דרב עגל שנולד ביו"ט מותר שהוא מוכן אגב אמו בשחיטה אפרוח שנולד ביו"ט אסור שאינו מוכן אגב אמו וקשי' בברייתא מה דהקשו ר"כ ור"א לרב מה בין זה לעגל שנולד מהטריפה ואם כי רב שתיק אנן איך שתקינן ועיין שיטה מקובצת מ"ש בה. וצריך לומר קושי' התוס' לתי' דיכול להושיט ידו למעי בהמה לשחוט וקשה הא לכתחילה אסור כשוחט בלילה דאינו רואה השחיטה. אבל אי איירי הך ביוצא דופן דזולת זה בלאו הכי אין שוחטין ביו"ט מחמת ריסוק אברים ויוצא דופן היינו שחתכו האם והוציא הולד א"כ שפיר מוכן הוא כקושי' התוס' דלהושיט ידו למעי בהמה ואי דהוי שחיטה בלילה כשחותך האם והרחם מקום שנולד מונח תו ליכא כיסוי ועין רואה איך שוחט והוי כשוחט ביום ואף לכתחילה מותר ושפיר הוי מוכן ודו"ק. וזה ברור כהנ"ל וכן בשיטה מקובצת לביצה מבואר בשם ריטב"א ג"כ כתוס' דאסור להושיט ידו למעי אמה לשחוט דהוי כשוחט בלילה ודו"ק:

סימן טו

א שמא נתרסקו אבריו מחבלי לידה והיינו כמ"ש הר"ן אפי' נתקשה בעת לידה מ"מ לא חיישינן דאזלינן בתר רובא ורוב ולדות אפי' בקשוי רב מ"מ הולדות בריאים חזקים. כ"נ

מדברי הר"ן וצ"ל דאינו זה דהי' הבהמה מתקשה כלל בכלל ריעותא דאל"כ מה מייתי הגמ' סייעת' לר"נ מעגל שנולד ביו"ט דלמא שם לא נתקש' האם וצ"ל דגמ' ס"ל לדבר פשוט אם זולת קישוי לא חיישינן לריסוק אף בנתקש' לא חיישינן. וכן העלה התוס' והרא"ש אפי' אינו יכול לעמוד (ובתו' נאמר א"י להלוך והעיקר כרא"ש דא"י לעמוד) והיינו דחזינן בבירור שא"י לעמוד דאל"כ מה צורך תו' ורא"ש לראי' הא גמ' ערוכה בהפריס ע"ג קרקע כ"ע מודה דכשרה וא"צ למלת' דר"ן. רק דשם חזינן דעמדה ופשיט' דלית חשש רק אי לא חזינן אם עמדה או לא עמדה ה"א זולת ר"ן דעכ"פ בעי בדיק' וקמ"ל תוס' ורא"ש דאף זו לא קמ"ל ר"נ רק קמ"ל בריעות' לפנינו דחזינן דאינו יכול לעמוד או להלוך מ"מ לא חיישינן וע"ש בתוס' ומהרש"א ופשוט:

ב ואם אין ידוע וכו' הרא"ש בפ"ק דביצה כתב וז"ל והא דשרי לאוכלו בו ביום היינו בידוע שכלו חדשיו אבל אם לא קים לי' דכלו לו חדשיו אסור עד ליל ח' כדאיתא בפר"א דמילה. וגם צריך שיפריס ע"ג קרקע שיצא מספק ריסוק אברים כדאיתא פרק א"ט עכ"ל. וע"כ הטור בא"ח והקשו כולם דהוא נגד הלכה דקי"ל בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים והגמ' ביקש לסייע לר"נ מהך דעגל שנולד הוא ומומו ודחזינן שהפריס ע"ג קרקע אבל לפי דקי"ל כר"נ לית בה משום ר"א אפי' לא הפריס כלל וכמש"ל בשם הרא"ש גופי' אפי' לא עמד' ורבו בו המפרשים ליישבו. ואתפוש ראשון דעת מהרש"ל ביש"ש חולין דפי' כונת הרא"ש ודאי בקים לי' דכלו לו חדשיו א"צ הפרסת קרקע ר"ל כמ"ש הרא"ש בפא"ט רק מדלא קים לי' בגווי' צריך המתנת ח' ימים וגם הפריס בקרקע ונסייע בכך מרבני שפירא הובא ברוקח. והב"ח והט"ז תמהו על זה דכתב כמבואר בפ' א"ט ושם אין זכר כלל מלא כלו לו חדשיו דבעי הפרים על גבי קרקע וגם מה ענין כלו חדשיו להפריס על גבי קרקע. ונראה לישבו ומבלי לדחות דשריו הנעימי' בשני ידים: ונשוב ונאמר מה טעם בעינן הפריס וצ"ל הואיל ולא כלו חדשיו חלוש ביותר ויש לחוש ביותר לריסוק אברים זה הוא טעות גמור דאם באמת אינו בן ט' חדשים שלימים הרי הוא נפל גמור ולא יועיל שהי' ח' ימים ויותר רק שהוי ח' ימים עדות הוא דהוא ולד שלם ונגמרו חדשיו וכיון שכן הקושי' במקומו מה נשתנה זה הולד מולד שידוע לנו שהוא בן ט' וכי בידעתו תלוי: ואם נאמר אין ח' ימים לבד מעידים שגמרו חדשיו רק בצירוף מפריס פרסה בקרקע. א"כ כל הטעם דבמינן מפריס להוציא מידי נפל ולדעת כי גמרו חדשיו ואולם הרא"ש לא אמר זה רק לברר דלית ביה ריסוק איברים ואם נימא דודאי אם אין הולך ביום שנולד ליכא ריעותא דחולשת הלידה גרמה אבל זה ששהה ח' ימים ומ"מ אינו הולך אתרע וחוששין לר"א. דא"כ בכל ולדות אף דקים לן דכלו חדשים ואינן הולכין

כמה ימים אחר הלידה נחוש לרסוק איברים: לכן נראה לומר דס"ל הא דסי' שהיה ח' ימים לכלו לו חדשיו לאו בכל לדות ואיכא ולדות דלא מלאו חדשים ומ"מ שוהי' ימים רבים כאשר העידו חוקרי הטבע רק רוב ולדות אינו כן ובכל התורה הולכין אחר הרוב ורובם השוהי' ח' ימים ולד מעליא הם והא דבית הרחם אינו חוששין לר"א היינו כמ"ש דרוב ולדות אף שא"י לעמוד מ"מ לית בהו רסוק אבל סמך תרי מעוטי מועט דלא כלו חדשיו ומועט דא"י לעמוד אתרע רובא הרי זה ספק ואסור ולכן בעינן דיפרוס ע"ג קרקע ולית בי' חשש כלל וזה נכון לענ"ד וע"ז כוונו רבני שפירא ברוקח: אמנם עדיין צריך ישוב הרא"ש כתב וכן משמע פ' א"ט ושם אין זכר וראי' כלל וכלל ונראה דכבר כתבנו בסי' הקודם מה שקשה בסוגי' שם דפריך מברייתא עגל שנול' ביו"ט ומשני ביוצא דופן והדר פריך מן ושוים שאם נול' הוא ומומו עמו שזה מהמוכן ומשני דהפריס ע"ג קרקע ולא משני תיכף על ברייתא ראשונה כך וגם דקארי לי' מה קארי' לי' לשני בהפריס או עמד: ונראה דבברייתא דת"כ דרב תניא עגל שנולד ביו"ט מותר ואפרוח אסור שזה מוכן אגב אמו וזה אינו מוכן. ועיין מהרש"א שהעלה לדינא לרב דלא ס"ל דמתיר עצמו בשחיטה אם נולד עגל ח' ימים קודם יו"ט ולא קי' לי' בגווי' דכלו חדשיו אסור ביו"ט דמוקצה היא ולא שייך מוכן אגב אמו ע"ש. והארכתי בשרש הלזה בחבורי להלכ' יו"ט לרמב"ם. ולפ"ז יש להקשות למה קתני בברייתא עגל ואפרוח לתני הכל עגל ובכה"ג עגל שכלו לו חדשיו ונולד ביו"ט מותר דמוכן אגב אמו אבל דלא כלו חדשיו ונול' קודם יו"ט וביו"ט כלו ח' ימים אסור לשחוט דאינו מוכן אגב אמו ויהי' אפרוח נלמו' במכ"ש דאסור דלא שייך בי' אגב אמו כלל. ויש לומר הברייתא ביקש אגב אורחא ללמדנו דאפי' לא הפריס ע"ג קרקע ונולדה ביו"ט מותר בשחיטה ולא חיישינן לר"א וזה נלמו' הואיל דקתני סתמא נול' ביו"ט ולא קתני בי' עמדה וסתם ולד אינו עומ' ביום שנול'. וגם דומיא דסיפא אפרוח שנול' ביו"ט דלא שייך בי' עמידה כלל. וזהו אי קתני אפרוח אבל אי קתני דנול' ולא קי' לי' דכלו וכו' כנ"ל וזהו ודאי איירי בהפריס דזולת זה אסור כמ"ש מהרש"ל הנ"ל וה"א רישא מיירי בכה"ג דהפריס ע"ג קרקע. ולא הוה ידענא דבלי עמידה ג"כ לא חיישינן לריסוק איברים: וזה קושי' הגמ' דפריך מעגל שנול' ביו"ט דכוונה להך ברייתא הנ"ל דת"כ דרב ומוכח כמ"ש דלא מיירי בהפריס כנ"ל ומייתי שפיר סייעתא לרב. ומשני הגמ' ביוצא דופן וא"כ תו לא קשי' ליתני בסיפא בדלא ידעינן דכלו חדשיו וביו"ט כלום ח' ימים כהנ"ל די"ל הא דסמכינן על שהי' ח' ימים לומר ודאי אינו נפל היינו דבלא"ה רוב מסייע רוב בהמות ולדו' מעליא יולדי' ואינה מפילת כפלים וזה זה שהי' ח' ימים גורמים על היתר ועיין תוס' שבת ובכורות ובכמה דוכתי. וזהו בילדה דרוב

בהמות אינ' מפילי' נפלים אבל אם חתכו הרחם והוציאו העובר אזדא הרוב דבאמת לא הולידה הבהמה ועל שהיה לחודא לא סמכינן. וא"כ ל"ל לא כלו חדשיו והכל מיושב ולק"מ. ודברי מהרש"ל מוכרחים. אך עם כל זה משה אמת ותורתו אמת רבינו רמ"א בד"מ כי ממקומו מוכרע שהרא"ש כתב בביצה ולא בחולין אלא מודה הרא"ש בכל ימות השנה מותר אבל ביו"ט לא דאולי ימצא טרפה באברים הפנימי' ויהי' שחיטתו ביו"ט ללא צורך והרגיש בעצמו בקושי' הט"ז ואחרונים דקי"ל עוף הנדרס מותר לשוחטו ביו"ט ופשטינן לי' מן אין מלבנין רעפים. ותו' הרמ"א שם יש לו חזקה וזה הנול' ל"ל חזקה זהו תמצית דבריו ועיין כה"ג: וכבר הקשה המ"א דגם שם ליכא חזקה דאינה מבוררת וצ"ל מבורר מכח רוב ואף בו יש רוב ולדות מעליא הן. ועיקר קושי' מה מייתי ראי' מן א"ט דשם ליכא ראי' כלל והלואי שלא יהי' לסתור. ונראה דהתוס' העלו שם בחולין דאף ר"נ לא מיירי רק ביש ריעות' דא"י לעמו' ולהלוך אבל בליכא ריעותא לכ"ע לא חיישינן לר"א דאזלינן בתר רוב ולדות. וצווחין בבי מדרשא א"כ מה פשיט הגמ' מהנך תרי ברייתא שנול' ביו"ט דלמא שם איירי דליכא ריעותא ומה צורך הגמ' להשיב דהפריס בקיצור ה"ל לדחות דליכא ריעותא. ונראה דודאי לפי מ"ש רמ"א דאף דבחול אין כאן חשש דאין חוששין לר"א ביו"ט דיש חשש לשוחטו ע"ש. וא"כ כשאנו דנין על בהמה מחמת ריסוק אברים לא על זה דנין אי מותר או אסור רק אי מותר לשוחטו ביו"ט או אסור. וא"כ ה"ל דבר שיש לו מתירין כי יכול להמתין עד ימי חול והשחיטה בלי פקפוק וכבר כתבתי לעיל סי' א' בשם הר"ן בדבר שיל"מ לא אזלינן בתר רובא כי עד שאתה סומך על הרוב המתן עד שיבא המתיר וא"צ ודאי רוב בהמות כשרות ואין בו ריסוק רק עד שאתה תשחוט ביו"ט ותסמוך על הרוב המתן עד למחר וא"צ רוב לשחיטה: והן הן דברי הגמ' בסייעת' לר"נ דבית רחם אין בו חשש ריסוק כלל ולכך אף דאתרע וא"י להלוך ולעמוד מ"מ אין כאן ריעות' דל"ל דיש חשש רק בעמדה לא חיישינן דאזלינן בתר רובא א"כ בשחיטה ביו"ט הא לא אזלינן בתר רובא כהנ"ל דה"ל דשיל"מ ואיך שוחטין אותו ביו"ט אף דראוי לעמוד א"ו דליכא האן חשש כלל לריסוק. ודחי' הגמ' לעולם בלא יכול להלוך חוששין ובראוי להלוך מותר מכח רוב ולדות כמ"ש התו' וזה באמת השחיטה ביו"ט אסור דאין הולכין אחר רוב רק מיירי דודאי הפריס לפנינו ולא בראוי להפריס ובודאי הפריס תו ליכא כאן חשש וא"צ לרובא ומותר השחיטה ביו"ט וא"ש: וא"כ אף דקיי"ל כר"נ מ"מ למדנו מדבריו דאם יש בו ריעותא דאינו יכול לעמוד מכשירין מטעם רוב וא"כ ביו"ט השחיטה אסור כנ"ל אבל אם ראי' לעמוד בזה לשיטת ר"נ א"צ לרוב ומותר ביו"ט וא"כ צ"ל הא דכתב הרא"ש והטור שהפריס אין הכוונה שהפריס בבירור רק חזי להפריס

לאפוקי שא"י לעמוד. אך לכאורה אין זה בגדר דשיל"מ דהא חמץ בפסח דעת פוסקים דלא הוה דשיל"מ דחוזר לאיסורו לשנה הבאה ולא שייך תו תאכלנו בהיתר וא"כ אף זו ד"מ ביום ראשון דפסח כשיגיע ז' דפסח יהיה ג"כ אסור לשחוט מטעם הנ"ל וא"כ חזר לאיסורו. אך זה אינו דכיון דאסיק בעמד תו ליכא חשש א"כ ה"ה בשהה מע"ל דכלל הוא עמדה ושהה מעת לעת דינא אית להו. וא"כ כיון דנולדה ביו"ט ראשון טרם הגיע יו"ט שני כבר עברו כמה מעת לעת ותו ליכא חשש איסור ושייך ביה דשיל"מ משא"כ בנדרת דעמדה לא מועיל ושהי' מעת לעת אינו מועיל עד שתלך או תשהה יב"ח וא"כ עדיין יכול להיות שתחזור איסורו אם לא הלכה והגיע יו"ט שני. וא"כ תו לא מיקרי דשיל"מ כיון דיש באפשרות לחזור לאיסורו וכיון דל"ל דבר שיש לו מתירין סמכינן ארובא ומותר לשחוט וק"ל: ובזה שכבתבתי דכוונת הרא"ש והוא דמפריס פי' דליכא ריעותא מיושב קושי' פר"ח בא"ח דהקשה להרא"ש מה מייתי סייעת' לר"ן מהך עגל שנולד ביו"ט הא מ"מ בעינן הפריס לשחוט בי"ט ואי איירי בהפריס בל"ה ליכא סייעתא דכפי מ"ש ניחא דידע דליכא ריעות' רק לולי דברי ר"ן לא היה מועיל מטעם דשיל"מ כנ"ל. מיהו בלא"ה תרצתי על קושי' הפר"ח כיש לדייק בגמ' שהפריס ופירש"י שפשטה רגלה לעמוד וכמו שאמרו פשטה ידה לעמוד וכו' ויש להבין מה ביקש רש"י מזה עד שהביא ראיה עלי' ולא פי' כפשוטה דבאמת הפריסה. ונראה דודאי לא נעלם מן ס"ד דאיירי בעמדה רק זה אינו במציאות ברגע אחת כשהולד נול' יעמו' ע"ג קרקע וא"כ למ"ד מוקצה לחצי שבת רגע זו קודם עמידה הי' מוקצה דאולי לא תעמוד ויהי' אסור בשחיטה מחשש ר"א. וכעין זו אמרו גבי בכור שנולד הוא ומומו דברגע טרם שראו המום אתקצאי ומשני דיתבו ב"ד שם ע"ש וא"כ כאן ל"ל עמדה דמה מהני ועכצ"ל דלית בי' משום ר"א ואין כאן חשש כלל (וזהו תניא דמסייע לך היינו ר"ן דס"ל ביו"ט מוקצה בריש ביצה דלמאן דפסיק כר"ש ליתא לכל זה) ומשני הגמ' שהפריס פירש"י לאו הפריס ממש דזה ג"כ אינו במציאות שיהי' תיכף בעת לידה רק פשט' רגלים וזהו יתכן במציאות תיכף בעת לידה וליכא מוקצה לחצי שבת ודו"ק. וא"כ אף קושי' פר"ח מיושב דאמת אף בדברי ר"נ צ"ל שהפריסה רק זה רק לכתחילה להתיר שחיטה כנ"ל וליכא ביה חשש מוקצה לחצי שבת: כדקיי"ל גבי טבל דלא קרוי מוקצה הואיל אם עבר ותקנו מתוקן ודו"ק: ובאמת אלו נאמר דמ"ש התוס' מילתא דר"נ בלי הלכה ולא כתבו כהרא"ש בלי עמדה וי"ל דתוס' ס"ל באמת אי עמדה צריכה בדיקה וכן דעת הגאון מהר"ג בתשובה שלו הובא בספר חות יאיר. דאיך אמרינן הפריס וכו' הוי כעמדה והא קיי"ל עמדה צריך בדיקה וזהו איבעי בביצה בעוף הנדרס ולק"מ דכבר הקשינו למה לא תי' על הך ברייתא עגל שנולד ביו"ט

וכו'. ולפי הנ"ל ניחא דזה ודאי אינו שכיח שתיכף ילך רק יוכל לעמוד ואי ישנה שעמד' תיקש' קושי' הגאון מהר"ג הנ"ל ותפשוט וכו' אבל בברייתא שני' דבלא"ה מוקמינן שם בביצה בדעבד ולכתחילה אסור לשחוט שפיר משני שהפריס' והוי כעמד' וא"כ איך מותר לשחוט לכתחילה דבאמת אסור רק אי שחט לית בי' משום ריסוק אברי'. ובזה גם קוש' הפר"ח מיושב דלולי קושי' מר"נ לא קשה מדעת הרא"ש דמוד' הרא"ש דאי עמד' א"צ בדיק' כיון דלא חיישינן לר"א וא"כ ידע הגמ' דמיירי בעמד' ולא קשה ותפשוט דהא אין צריך בדיק' כלל ולק"מ ודו"ק:

ג אין סומכין וכו' הש"ך העתיק דברי רשב"א בתשוב' דכתב דאין נכרי נאמן רק בעדות אשה ש"מ אף מסל"ת אינו נאמן בזה דהא באשה ג"כ אין נאמן רק במסל"ת. ויפה דייק אלא הוא גופי' קשי' הא הך רק איסור דרבנן דמן התורה אפי' לא שהה כלל מותר דאזלינן בתר רוב ורוב ולדות נולדים בשלמו חדשיו ולד מעלי' הוא ולכך פסקינן מן התורה א"צ חליצה ועי' תוס' בכורות דף כ' ע"א חלב פוטר דנתנו טעם למה החמירו בדרבנן דבעי שיהוי ח' ימים ולא אזלינן בתר רוב: ולכאורה מדברי תוס' מוכח דלא ס"ל כר"ן דבשיל"מ לא אזלינן בתר רובא דאל"כ אין כאן קושיא למה לא אזלינן בתר רובא רוב ולדות מעליא דהא יכול להמתין ח' ימים ומותרת והוי דבר דבר שיל"מ אבל באמת זה טעות דהר"ן אמר היכי דכבר קבעו חכמים לאיסורא כמו ביצה שנולדה ביו"ט דאסור ואנו באי' למידן על הך ביצה דניזול בתר רוב דלא נולדה ביו"ט ע"ז אמרינן דהוי דשיל"מ אבל כאן אנו דנין דלא היה לחכמים לתקן כלל איסור ושהיה כי אם לסמוך ארוב בזו לא שייך דינו של הר"ן ובית רחם אין בו משום ריסוק אברים ונתן התו' הטעם דאזלינן בתר רוב. ואף אנו נימא המתין עד מע"ל אלא דמחמת הרוב לא גזרו חז"ל מתחילה על כך ואף הנ"ל דכותי' ודו"ק כי נכון הוא. ובחידושי אמרתי ישוב על קו' תו' דהא אמרי' בגמ' דלולי דאזלינן בתר רוב א"א לאכול בשרא דלמא במקום נקב קשחיט רק אזלינן בתר רובא. וא"כ בלא שהה הרי חד מיעוט דלמא במקום נקב קשחיט ועוד מיעוט דלמא נפל הוא וסמוך תרי מיעוט' ואיתרע וכעין סברא זו כתב הר"ן גבי לוקחין ביצים דלמא עוף טמא הוא דסמוך תרי מיעוטא ואף זה כיוצא בו ודו"ק. עכ"פ לדעת כולם הוא רק איסור דרבנן ואולם מתוך דברים רבים ברשב"א ניכר שדעתו אפי' באיסור דרבנן אין נכרי נאמן במסל"ת ולכך מתמיר פה אבל לפי דקיי"ל בכמה דוכתי כש"ע ורמ"א דבדרבנן מסל"ת נאמן אף בזו נאמן וצ"ע:

סימן טז

א שזה ספק דמספקא לן אי חוששין לזרע אב ויש לספק אי מותר לשחוט האב בין השמשות וגם זה ספקא כמ"ש בסעיף ד' וא"כ ה"ל ס"ס ספק לא חיישינן לזרע אב ואת"ל חיישינן דלמא יום שעבר או יום שלאחריו הוא. ועי' ר"ן סוכה משמע דבה"ש בפנות היום לאו ספיקא הוא דתלינן דהוא יום והדבר צ"ע ואין כאן מקומו והארכתי בו במ"א:

ב בו ביום לאכול האחרון. אם בשוגג מותר או אסור לא אתפרש ודעת הרבה מחברים אפי' בשבת לפסוק כר"מ דשוגג שרי וא"כ כאן אפשר כ"ע מודה. מיהו מהראי' שהביא הרא"ש לכה"ג דאמרינן אם קדם הא' ושחטו זריז דקעביד מצוה ונשכר דאכל בשרא ודייק הרא"ש הא העובר לא קאכיל בשרא. מזה משמע דבשוגג ג"כ אסור דאל"כ מה ענין דהראשון אוכל בשר הלא אפי' השני דעבר בשוגג אוכל הואיל ולא הזיד מכ"ש בראשון דלא נעשה דבר. א"ו דאף בשוגג אסור כמו בשבת ויש להחמיר:

ג היתה בת הצבי' וכו' הרב הש"ך בס"ק טו"ב כתב כמה קושי' שיש בדברי הרמב"ם הזה קושי' אחד דאיך יחייב מלקות הא פסק בהדי' דמספק' בדברי חכמים חוששין לזרע אב או אין חוששין כמבואר לעיל ס"ב ספק אי נוהג בזכרים וכו' וא"כ אי ספיקא היא איך יתכן מלקות והש"ך דוחה כל מה שכתבו בזה הפוסקים והעיקר קושי' דהא גמרא ערוכה דף פ' אמר ר"פ באותו ואת בנו בתייש הבא על צבי' לאיסורא רבנן ס"ל אסור ור"א מתיר וצבי הבא על תייש למלקות. ואיך יכתוב הרמב"ם נגד גמרא ועוד גבי מתנות פסק צבי הבא על תייש חייב חצי מתנות משום דמספקא ליה ותייש הבא על צבי פטור ממתנות דהמע"ה וכאן משוי' לי' לודאי דמחייב מלקות וגם בכסוי דם כתב הרמב"ם סתם הן תייש על צבי והן צבי על תייש מכסה ואין לברך ואין שוחטין ביו"ט וזהו מורה על ספיקא דאי ודאי דמחייב מלקות לברך ולכסה ביו"ט ע"ש שהאריך והניח בצ"ע: ובאמת כל קושי' שלו הם צ"ע וביתור שהם נגד דברי הגמ' ערוכ' דלית בהו מלקות וצ"ע. ולהיות כי הוא דבר שמצו' עלינו לטרוח וליישב דברי רבינו הגדול אשר ח"ו שטעה בדברי הגמ' ודברי עצמו יגעתי ומצאתי בחמלת ה' עלי מעט ישוב לדבריו. והמעיין בצדק וישקול בשכלו דברי לדעת ימצא מרגוע בפשוט. והוא דהא הרמב"ם מפרש הא דאר"ח הכל מודי' בהיא צביי' ובנה תייש דפטור שה אמר רחמנא וכו' ומפרש הוא הואיל וקאמר פטור והא מותר ש"מ דס"ל פטור אבל אסור. וכן פסק פטור אבל אסור ויש לדייק מה קמ"ל ר"ח שפטור ממלקות וקאמר הטעם שה וכו' הלא בנה תייש גופי' אינו קרוי תייש דאם אין חוששין לזרע אב אינו תייש כלל. ואם שחט אותה ואת בנה אפי' מן התייש מ"מ ליכא מלקות דאולי אינו תייש כלל וא"כ מהכ"ת בשחט אותה ואת האם שהיא צביי' גמור' יחייב

מלקות מאין יבא חיוב מלקות הן היא והן בתה שניהם אינן בגדר בהמה לחייב מלקות. ומזה סיוע לרמב"ם דבאמת הבת ובתה חייבין במלקות אף דהיא הבת נולד מתייש הבא על הצבי' אבל בשחט אותה ואמה דהיא צבי' פטור כמאמר ר"ח וא"ש: ועוד יש לרמב"ם הוכחה דס"ל כמ"ש התוס' שם דף ע"ט ד"ה מהו וכו' דהקשו לר"א למה חלבו אסור ותי' התוס' דס"ל לר' יוחנן דלא פליגי ר"א באו"ב רק למלקות אבל לאסור מודה דמספקא לי' אי צבי מקצת צבי ע"ש. לפ"ז בברייתא דקתני סתם ר"א אומר כוי אין אותו ובנו נוהג ע"כ מלקות אינו נוהג אבל איסור' איכא כמ"ש התוס' להדיא דלא פליג רק למלקות דהא מספקא לי' אי אמרי' צבי אפי' מקצת צבי. ולפ"ז רבנן דפליג בכוי סתם בכל כוי פליגי הן בתייש הבא על צבי' והן צבי הבא על תייש דהא ר"א בכל גווני ס"ל דאוסר ולית בי' מלקות אם כן אף רבנן דס"ל נוהג בכל גווני איירי דדוק' לומר ר"א איירי בכל גווני דלר"א לית הבדל בשניהם אסור ואין בו מלקות ורבנן דפליגי בסתם יפלגו רק בחד גווני צבי הבא על תייש ובאידך גוונא יסברו כרבי אליעזר דאין רק איסורא והוא. דוחק גדול בשמעתא וסתימת לשון הברייתא ולכך ס"ל לרמב"ם דבאמת לרבנן בכל גווני מלקות ובכל גווני פליגי. וטעמו של דבר נדחה דס"ל לרמב"ם כמ"ש תוס' גופי ובד"ה מודה וכו' דר' יוחנן ס"ל תייש הבא על צבי ואף למ"ד אין חוששין לזרע האב מ"מ רבי קרא מאו לחייב במתנות ע"ש וצריך להסביר דבריו של ר"י הלא חיה לגמרי היא וכי יתחייב חיה במתנות. וצ"ל דודאי כח אב הבהמה בו והגע עצמך כשר שבא על הטריפה והוליד' בת למ"ד זוז"ג מותר הבת מותר אף דאין חוששין לזרע וכן כלאי' בקדשי' פסול הא אין חוששין לזרע אב ואין כאן צד כלאי' אלא לא חיישינן אבל מ"מ כח וזרע אב פועל בו והרי הוא מקצת שה ולכך חייב' התורה במתנות דמ"מ כח אב שהיא בהמה בו ויפה התורה כחו של כהן ליטול מתנות וס"ל הואיל ויש בו עכ"פ זרע אב יהי' חיישינן או לא חיישינן זרע אב וכחו בו: וס"ל לרמב"ם דבר כזה גבי או"ב דאמרינן שה ואפי' מקצת שה ויש בזה ב' פירושים אי כך משפט לשון הקודש ומקצת שה קרוי שה או כך הי' המסורת וקבלה מיוחדת הל"מ דשה דכתיב אפי' מקצת שה ומוכר' מדנחלק ר"א ונסתפק בו כמש"ל ולא יחלקו ולא יסתפקו בטיב הלשון וחוקת משפט לשון עברי. א"ו דנחלקו במסורת ומכ"ש לפי דעת מחברים האומרים אף דאמרינן שה אפי' מקצת שהצבי אפי' מקצת צבי לא אמרינן ואי טיב הלשון מורה כך מה לי שה מה לי צבי וע"כ דכך הי' המסורת וי"ל בהך היה אבל לא בהך. ולפ"ז דמוחלט דהי' מסורת קשה אנן דמספקא לן אי חוששין לזרע וכו' למ"ד אין חוששין למה המסורת שה ואפי' מקצת שה הא אינו במציאות כלל אי תייש בא על צבי אין כאן שה ואפי' במקצת דאין חוששין וכו' ואי צבי בא על תיישה הרי

כולו תייש לא מקצת שה דהא לזרע אב הצבי אין חוששין וצ"ל דגזרת הכתוב הוא לחייב אפי' אביו תייש ואף דאין חוששין לזרע אב מקצת שה עכ"פ אית בי' וחייב' התורה במלקות מקצתו ככולו כמו שחייבה התורה לדעת התוס' במתנות. ובזה נולד ספק אם למדין מהך דאו"ב לשארי דברים כה"ג כגון. כסוי. מתנות או היכי דגלי גלי. וקצת ראי' מדאצטריך כל לרבות החלב כוי ואלו ילפינן א"כ כל החלב כוי חייב מלקות. אלא דאין למדין זה מזה ויש לדחות. מ"מ ספק יש כאן אבל יש כאן קושי'. דבמשנה דבכורים פ"ב חשיב לכמה דרכים שוה כוי לחי' ולכמה דרכים לבהמה ואיסור או"ב לא קחשיב דשוה לבהמה. ובפשוט י"ל דכבר קתני בחלב דאסור כמו בהמה וה"ה לאיסור או"ב דמ"ש הך איסור מהך איסור ולא רצה התנא לפרוט והולך כל האיסורים וזהו אם שוה לחלב אבל לפי דהעלנו ברמב"ם או"ב יש מלקות ובחלב ליכא מלקות וא"כ קשה ליתני דשוה לבהמה דחייב מלקות באו"ב כמו בבהמה וזה לא איתא בחלב דאין בו מלקות ול"ל דסמיך על חלב. וא"כ לכאורה משמע דלא כרמב"ם: אמנם לפי מ"ש הרמב"ם גבי מתנות כהונה דחייב בצבי הבא על תייש חצי מתנות ובכוי שהוא בריה בפ"ע אשר לא הכריעו בו חכמים חייב בכל מתנות וכתב הר"ן דהרמב"ם מפרש הא דאר"י או לרבות מתנות בכוונתו על כוי כה"ג שהוא ברי' בפ"ע ומכרע לן האי מלתא מירושלמי דבכורים על הך בבא דקתני חייב בזרוע ולחיי' וכו' ור"א פוטר שהממע"ה כתב הירושלמי ר"א פוטר דאמר עכשיו נסתפק לו (הוא פטור פי' שאינו ברי' בפ"ע רק מחמת הרכבת צבי בתייש ונולד הספק וכן הוא בריש משנה ר"א אומר עז שעלה ע"ג צבי). ורבנן אמרי ברי' בפ"ע היא ולכך חייב עכ"ל והיינו דברי הרמב"ם דברי' בפ"ע ס"ל רבנן חייב דזהו גזירת הכתוב ופשוט. עכ"פ למדין מהך דמשנה דבכורות לא איירי רבנן מהך כוי צבי על תייש גרידא רק מן כוי ברי' בפ"ע נמי וכן חדית לן שם חולין דף פ' בתר דקאמר ר"פ מילתי' ר' יהוד' אמר כוי ברי' בפ"ע וכו' ע"ש תוס' ד"ה כוי דמפ' ר"י על משנה דאיירי בכוי כה"ג דברים בפ"ע ע"ש. ולפ"ז מיושב קושי' הנ"ל למה לא קתני במשנה דחייב במלקות על או"ב בבהמה דהא גם בכוי דברי' בפ"ע איירי משנה ובכה"ג ליכא מלקות לכ"ע וא"א למתני ומיושב קושי' הנ"ל: ובזה מיושבים דברי הרמב"ם דסוגי' בחולין דף הנ"ל וביחוד ר"פ לא ס"ל כס"ד דאיירי משנה בכוי ברי' בפ"ע: רק הכל מכוי בא מצבי ותייש כדפריך מהך דכוי אין שוחטין ביו"ט וא"כ קשי' לי' אם יש מלקות באו"ב א"כ לחשוב במשנה דשוה לבהמה כנ"ל ועכצ"ל דליכא מלקות וקשה שה אפי' מקצת שה ל"ל המסורת כנ"ל ועכצ"ל דבאמת לא היה מסורת רק הא דאמרו שה אפילו מקצת שה הוא טוב הלשון וא"כ ה"ה במתנות וצבי אפי' מקצת צבי בכסוי דשיי' ולכך אמר ר"פ למילתי' הלכך וכו'

אבל לבתר דקאמר ר' יהודא דמשנה כוי אין שוחטין וכו' איירי בברי' בפ"ע וא"כ לק"מ למה לא קתני למלקות כהנ"ל והדרן לסברא דשה ואפי' מקצת שה מסורת וא"כ מוכח דלוקין באו"ב בכל גוונא: ובכסוי ומתנות ספק ולכך כסוי אין מכסין ביו"ט ובחול אין מברכין. וגבי מתנות דמחייב חצי מתנות אף דמספקא י"ל דס"ל לרמב"ם כדעת הרבה מחברים דבס"ס מוציאין מיד מוחזק כדעת התוס' פ"ק דכתובות. והארכתי בזה השרש בספרי כלל התפיסות על ספר תקפו כהן (ומכ"ש במתנות כהונה דבלא"ה ס"ל לרמב"ם תקפו כהן אין מוציאין וא"כ על פלגא יש לכהן ס"ס חדא דלמא אין חוששין לזרע אב והרי כולו שה: ואת"ל חוששין דלמא שה אפי' מקצת שה אמרי' ויש לו חצי ולכך חייב בחצי מתנות. ולגבי כסוי אף דהוה ס"ס מ"מ מהכ"ת למנוע ממצות כסוי וכן צ"ל בתוס' דס"ל בדבור הנ"ל דר"א מספקא לי' אי צבי אפי' מקצת צבי למה לא פוטר ר"א מכסוי דהוה ס"ס כהצ"ל. א"ו למנוע ממצוה לא אמרינן ס"ס. וא"כ כל דברי רמב"ם נכונים דגבי או"ב לוקה ובכסוי יש ספק ובמתני' מוציאין החצי מיד מוחזק וא"ש ודו"ק היטב כי בשמי' סהדי שיגעתי עד מאוד ליישב דברי רמב"ם ולא עלתה בידי כי אם באופן הזה:

סימן יז

א ולמשוך עד אחר שחיטה כ"כ רי"ו לדעת רש"י וקצת אחרוני' פקפקו כי לא נמצא כן ברש"י והרב הש"ך הראה כמה מקומות ברש"י דמשמע דבעי חיותא לאחר שחיטה והפ"ח השיג וכ' דכוונת רש"י בסוף שחיטה דהיינו בגמר רוב סימני'. ובמחילה מכבודו רוח יתירה הי' בו בזה כי אלו אין משמע ברש"י כלל וריו"ו כתב בשם רש"י היה לנו לטרוח ליישב דברי רש"י שיעלה במכוון לדברי ריו"ו ומכ"ש שברש"י משמע כריו"ו להדיא בכמה דוכתי וכי לנו לדחוק שיהי' סתירה נגד ריו"ו אין זה דרך הישר והעיקר כי באמת בעינן שיהי' בסוף שחיטה חי בהחלט וא"כ אם פרכס בסוף שחיטה א"א לצמצם דאולי כלה פרכוס מעט קודם יציאת נפשה בשחיטת רוב סימנים ולכך בעינן פרכס לאחר שחיטה כדי שיהיה ברור בסוף שחיטה הוה חי וזה נכון ומה התמי' הלא אף כי בשחיטת הבהמה הלא עדיין הי' חי ולולי דהתורה עשהו כמת הרי זה מטמא טומאת אוכלין וא"כ הרי יש בו חיותא ולכן עיקר כש"ך:

ב בלילה הטור פסק כר"א דאם מצא כותלי בה"ש דם כשר ותמה הב"י למה פסק נגד ת"ק ונראה דס"ל דטעמא דחיישינן באמצע שחיטה בא הדם ולא לסוף. וא"כ ע"כ צ"ל רוב מסוכנת אינו בחזקת חיים ואינו מפרכסים בעת שחיטה דאל"כ למה לא נוקמי ארוב ונימא ודאי זינקה מתחילה ועד סוף בשלמא באין דם זהו ראיה אלו היה בה חיות היתה

מזנק אף כי זה דוחק דהא בראי' אינו מזנקי': מ"מ הוי ריעותא אבל לומר ולאסור אפילו בנמצא כתלי בית השחיטה מלאים דם מספק דלמא הוה באמצע שחיטה. א"כ אתה מחזיק מסוכנת לאיסור א"כ איך מותר לשוחטו ביו"ט דמבואר במשנה דמותר לשוחטה וכי עדיף ממלבנין הרעפים ועוף נדרס מספקא לן אי מותר לשוחטו יו"ט או לא וזהו יותר גרע דהא הוא בחזקת נבלה כ"כ דלא איתברר בפרכס וכשבאין לשוחטו לא נודע אם מפרכס או לא ושחט ביו"ט שלא כדת והוא לענ"ד קושיא גדולה ומזה הוכיח הטור דסוגיא דהתם הלכתא כהך דספיקא דמסוכנת להקל ולהעמידו בחזקת היתר: וא"כ שוחטין אותה דודאי יזנק ויפרכס כראוי ולכך פסק כוותי' ולענ"ד ראוי' הדברים לאומרן.

סימן יח

א שיעור פגימה כל שהוא ולא נזכר חגירות צפורן והש"ך כתב בשם מהרש"ל דאפילו לא חוגרת הצפורן מ"מ טרפה רק מסתם אין חוששין לפגימה קטנה כזה והשיג על הב"ח דמכשיר בגימה קטנה. והנה הפר"ח האריך בזה ועם כל אריכות לא מצאתי מנוח והעיקר בקושי' שכל יסוד רשב"א וטור דהרמב"ם לא הזכיר כדי שתחגור צפורן ומזה שפטו בפגימה כ"ש מטרף והוא בפ"א מהל' בית בחירה כתב פגימת מזבח כדי חגירת צפורן והוא הפוסל בסכין של שחיטה. וא"כ לכאורה דברי הרמב"ם סותרים ומה שנ"ל לכאורה היינו אומרים כי די בחגירת צפורן בשוחט קנה לבד בעוף כיון שאין כח בפגימ' לגודל קטנות לחגור ולעכב הצפורן אף הקנה לא יעכב דלא יקרה נזק לקנה כלל מחמת קוטן הפגימה ומותר לשחוט בו אבל לשחוט ושט שהוא רך וא"כ פגימ' קטנה כל שהוא אין בכחה לחגור הצפורן ועובר עליו אבל מעכב ועוקר בושט ולכך אפי' כל דהוא מעכב ולכך בהל' שחיטה כתב הרמב"ם סתם דשחט בסכין קנה וגם ושט אפי' פגימה כל שהוא מטריף ולא הזכיר כלל מן חגירת צפורן משא"כ בהל' בית הבחירה שכוונת הרמב"ם ליתן סי' למזבח שפוגם בו פגימה חגירת הצפורן אמר כמו בסכין של שחיטה והיינו הבא לשחוט הקנה וא"ש כנ"ל בדוחק: אבל האמת יורה דרכו כי ודאי קשה לומר דגמ' חשיב שעורא ופריך ואידך ולימא פגימת סכין מה קושי' דלמא ר"ל ס"ל דלימא פגימת הסכין בצפורן ופגימה כל דהוא כמו שכתב הרמב"ם פוגם. אלא ברור לענ"ד כאשר הסכימו עמי שוחטים מומחים מובהקים כי אין לך פגימה בעולם ממש קטן שבקטנים שלא יורגש ע"י צפורן ואם אין חוגר' אף מורגש בצפורן באמת אינו פגימה רק תלוי בהרגשת הבודק ולפי חריצת ועוצם הרגשתי כי יש אנשים שאפי' פגימה קטנה אינה מרגישי' ויש שמרגישים אפילו כחוט השערה ויש אשר אין מרגישים כלל והכל לפי הרגשת האדם

ועוצם בחינתן. וזה ברור ונודע לכל: ולכך כפי אשר בא המסורה והקבלה מחז"ל היה פגימה כדי חגירת צפורן כי המה דברו באיש השלם וישר בהרגשה ואין בו דופי ולא דברה תורה בחלושי הרגשה ומעטי בחינה ואז לא יבצר שום פגומה שלא יורגש בצפורן וזהו שיעור הנאות לו חגירת צפורן אמנם חז"ל לעוצם קדושת פרישתם יראו לנפשם אולי אין להם הרגשה נכונה על בוריו כפי הראוי לשוחט ולא מרגיש' בכל פגימה לכך בררו בדרכים אחרים לחקור מה שא"צ כ"כ הרגשה במיא ושמשא וכדומה. והן הן דברי הרמב"ם וסייעתו דכתבו פגימה כל שהוא דלא רצו לומר חגירת צפורן אולי אין השוחט שלם בהרגשה כראוי וירגיש בפגימה אבשרא אבל לא בצפורן כי אינו מרגיש שצפורן מעכבו ויתיר שלא כדת לכן אמרו סתם כל שמרגיש בפגימה טריפה. אבל באמת אלו היה הסכין בא ליד השלם בהרגשה ויעיד שאין מרגיש בצפורן ביה באמת כשר כי עיקר הפגימה אשר לנו במסורת הלמ"מ הוא חגירת צפורן. ולכך בהל' בית בחירה שבא ליתן סימן כפי הכלל ומסורת. ובני בינה בית ומזבח פשיטא שהם שלימים בהרגשה ומיד ה' עליהם השכיל פגימה דנתן סימן כפי התורה והמסורת אשר יסד שהכל תלוי בחגירת צפורן ופשוט ודוק. וכן יש לכוון דברי הרא"ש עכ"פ עלה מדברינו אפי' פגימה קטנה שבקטנות אסורה ד"ת ואף שאין נרגש בציפורן כי החסרון מפאת הבודק אלו היה מרגיש בסכין פגימה ההוא ודאי מעט לחוגר צפורן אלא שהרגשתו גסה ואין מרגיש דקות וזה ברור. ובעלה כל מחלוקת הפוסקים בזה:

ב מי שרוצה להכניס וכו' עיין ש"ך ס"ק י"ח דמאריך דלא כב"ח רק העיקר כמ"ש הרמ"א והן דברי תרומת הדשן. ובאמת בדברי רשב"א יש סתירה דכתב הא דמצריך בדיקה הוא רק עצה טובה שלא לאבד הנשתטים. ואח"כ חזר ודייק לשון מצריך לא כן משמע עצה טובה רק חיובא וגלל כן כתב דהוא חיובא מבלי לעבו' על בל תשחית ע"ש בתה"א וחדושיו. הרי דמשו"ה חיוב אבל לא מטעם איסורא כמ"ש הב"ח רק מטעם איסור בל תשחית ונ"מ אם בשר טרפה חד מקח עם בשר כשירה אפשר ב"ת ליכא אבל מ"מ עצה טובה ולכך בכ"מ לא פלוג אסור ובזה מכל מה שהביאו הש"ד אין כאן סתירה לדברי הרשב"א גופי'. וכן אמת נכון ולכך כתב הטור צריך לבדו' משום ב"ת:

ג להכניס עצמו ואם שחט לאחרים ולא בדק ונמצא טריפה דעת העט"ז לחייב לשוחט לשלם והט"ז בס"ק ח' חולק וראי' שלו מן אגרמתא דאתא לקמא דרב ופטרו דלמא הלכה כמאן דמכשיר וה"ה הכא דלמא במפרקת נפגמה וע"ש שהאריך. והנה"כ דחה אותו דשוחט ידע הלכה כר"י ב"י דמכשי' במפרקת והנה נחזה אנן בתו' שם ב"ק דף צ"ט ד"ה מנעך וכו' כתבו דרב בעצמו ס"ל להלכה דכשר כר"י בר"י רק החמיר דטרפה

וכתבו התוס' ולהכי אמר ספק גזל ולא ודאי גזל דאותו שוח' הו"ל לאסיק' דעת' שיחמירו עליו עכ"ל ומפי' זה נראה לכאורה כט"ז דהא היה ראוי להיות מסיק בדעתו דיחמירו ומ"מ פטרו רב ומכ"ש בזה דלא ידע דימצאו פגימה וחשב הסכין שלא יהי' נפגם באיזה שחיטות דאין לחייב לשוחט. אך מהרא"י בת"ה סי' קפ"ו עמד בזה למה באמת פטרו רב לשוחט ותי' דזה לא הוה ברירי' לי' לרב דעל השוחט לאסיק אדעת' שיחמירו על ע"ה חומרא כזו להטריפו עכ"ל. וא"כ בנדון זה מדינ' דגמ' דמצריך בדיקה בין כל חד וחד וכל השוחטים יודעים דיש ממש חיוב כמש"ל לבדוק בין א' לחברת' מבלי להכניס כל בהמות בחזקת ספק איסור והוא לא השגיח פשיטא דהוי פושע ולאידך תי' דתוס' שם ב"ק רהוי בשאר טבעות ומספקא ליה לרב ומ"מ פטרה משמע דעל ספק פטור ודוחק לומר כדברי נה"כ דידע הטבח דשרי רב לא ידע והוא הטבח ידע. ובאמת נראה הנה"כ אזיל לשיטתו דהרב הש"ך בח"מ ש"ו ס"ק י' כת"ה דכל החומרא שנתפשט וידוע אצל שוחטים והוא לא עשה ועי"כ נטרפה חייב דהוי כמזיק. אבל לפי דעת רמ"א שם דחולק וכן משמע במ"מ דאפי' שהה במיעוט בתרא ונטרפה מ"מ שוחט פטור מכ"ש בזה דפטור. ודברי הש"ך דבימיהם לא נתפשט שהייה במיעוט איסור לודאי איסור דחוק דה"ל לרמ"א להגיה כדרכו לסברו דאין שייך בזה"ז: ובאמת לענ"ד ע"ז נתכוין הטור בח"מ דכתב וכן אם מצא סכין פגום והוא בדק תחילה כיון דאיכא לומר בעצם מפרקת נפגמה לא מפקינן ממון מספק עכ"ל. משמע דאם אי אפשר למתלי בעצם כגון שתפס הסימני' בידו ושחט שברור שלא פגע במפרקת חייב אמאי אף דבעור נפגמ' ג"כ פטור מה ה"ל למעבד וכן כתב הרשב"א בתשובה הביאו שם הכ"מ דפטור דאמרינן בעור נפגמה והסמ"ע ופרישה ביקשו ליישב דאלו בעור נפגמה חייב השוחט דודאי היה סכינו רע דסכין טוב אינו נפגם מעו' וזהו דוחק דהוא דלא כרשב"א הנ"ל וא"כ בסכין בשוחט טוב נתלה בעצם מפרקת ולא נטרף הבהמה דתלינן לעולם בדבר המצוי ומה פריך הגמ' בדף י' בחולין לר"ח דאמר בעצם נפגם מהך דטבל ועלה כו' מה קושיא הא סכין טוב אין נפגם בעור ודאי בעצם נפגם א"ו כוונת הטור שסתם וכן אם מצא סכין פגום והוא בדק תחילה היינו דשח' בנתיים ולא בדקו בנתיים רק בדקו תחילה וא"כ ה"א דחייב כדע' העט"ז קמ"ל דלא דאמרי' בעצם מפרקת לבסוף נפגם ואם אנו מטריפין הוא מ"מ פטור וכתב הב"י דדמי' למוגרמת דרב וכו' והדבר ברור בכוונת הטור דלדברי הסמ"ע מה יעשה הטבח אם לוקח סכין מחודד וכי צורף הוא להבחין הברזל אם נפגם בעור או לא ועיין תוס' שם ד"ה סכין דיותר שכיח דנפגם בעצם מפרקת אחרון מקדם ואף דכתבו לר"ה מ"מ סברא לא זזה ואין להוציא ממון ודו"ק:

ד הואיל ויצא בהיתר הרב הב"ח הקשה מן סעיף ט"ו דפסק בספק אם נפל לקרקע קשה דאסור. והט"ז והש"ך שניהם כאחד עונים ואומרים דכאן דיצא בהיתר שאני והש"ך מפרש ביותר דכאן דסכין לפנינו אוקמינן בחזקת איסור אבל בסעי' י"ג דנאבד והותרה תו אי אתה יכול לאוסרה. ויש בהן מהטעם אף שהרב פר"ח דוחה אותו בשני ידי'. מ"מ הא קשיא לי הא דאמרינן בחולין אינקבא ריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא תלינן או לא תלינן וקאמר הגמ' מסתברא דתלינן דהא תלינן בזאב ופרש"י דאמרינן בפ"ק בא זאב ונטל בני מעים והחזירן אין אומרים במקום נקב נקב. וקשה מה ראי' בשלמא שם דכבר נטלו זאב והרי הן אבודים וכבר יצא הדבר בהיתר וא"כ אם אתה בא אח"כ לאסרו בשביל נקובים אמרינן הזאב נקב כמו דאמרינן בסכין שיבר בה עצמות אבל בלפנינו ואינם יודעים מאין בא הנקב אין תולין ביד הטבח כמו שאין תולין בנפלה על חודה. ולכן היותר נכון דבסעיף י"ג דנאבד הסכין יש ספיקא טובי ואופנים רבים איך קרה פגימה לסכין וכמה ספיקות יש ולכך תלינן להקל: אבל בסעיף ט"ו דאין לנו ספק דסכין בחזקת פגום רק לומר דלמא נפלה בחוד' על הארץ ותו לא הוי רק בחד ספיקא לא שרינן משא"כ בסעיף י"ג איכא ספיקא טובי דהסכין לא הי' בחזקת איסור הנ"ל:

ה הראה סכינו לחכם וכו' נראה דוקא שוחט בקביעות אבל בשוחט פ"א לפרקים לא שייך להראות סכין לחכם. דהא ריש פירקן דחולין קאמרינן הכל שוחטין לכתחילה אפי' מומר אוכל נבילות לתיאבון והוא דבודק סכין ונותן לו לא בדק לא ישחוט וכו' וקשה בלא"ה לכתחיל' לא ישחוט דהא צריך להראות סכין לחכם וחייב נידוי ואם הראה אין לך סכין בדוק יותר מזה. ועכצ"ל דכל התקנה היה בטבח קבוע ולא באקראי בעלמא הוא והמשנה איירי באקראי ונכון:

ו יכול החכם למחול עי' ש"ך דכ' הרמב"ם בפ"א מהל' שחיטה נתן טעם דלכך מנדין לפי שיסמוך על עצמו פעם אתרת וישחט בסכין פגומה ע"ש. וא"כ מה מהני ביה מחיל' במקום חשש איסורא ובאמת דברי הרמב"ם בעצמו קשה להולמן דבגמ' אמרו דהראי' סכין לת"ח הוא מפני כבודו של חכם והרמב"ם נתן טעם חשש איסור. ודוחק לומר דמתחילה צריך להראות לחכם מפני חשש איסור כמ"ש הרמב"ם דאל"כ מה ראו חז"ל לחלוק כבוד לת"ח בזה יותר משאר דברים אבל אי אתחזק והראה הסכין לת"ח ונמצא יפה כפעם בפעם תו אתחזק לבל יצא מכשול מתחת ידו. ומ"מ צריך ראית ת"ח מחמת כבודו של חכם וע"ז כוונו חז"ל כבודו של חכם ובאופן זה יכול למחול וכ"ז דוחק. ולכן נ"ל דס"ל לרמב"ם הא דאמרינן בגמ' דאי לא הראה לת"ח הסכין מנדין אותו ואי הטעם משום זלזל כבודו של ת"ח מה קמ"ל ידענו גם ידענו המזלזל בכבוד ת"ח חייב נידוי. וע"כ

דכוונת הנידוי מחשש איסור וס"ל להרמב"ם כמו שאמרו במור' הלכה בפני רבו דלא מסתייע מילתא להורות כהלכה ואפי' ת"ח מוחל לא מהני כמ"ש התוס' דהא מורה שלא כדין אף במעמיד סכין ולא מראה לחכם לא אסתייע מלתא להעמיד הסכין על בורי' ולא ירגיש בפגימ' שזה צריך ממש התבוננת יותר מהוראה ולכך מנדין אותו דהואיל דפקר יכשל בסכין שיש בו פגימה דלא אסתייע מלתא שיעמיד הסכין כראוי וא"ש. ודברי הרמב"ם וגמ' כאחד:

סימן יט

א ולא בירך דעת הב"ח אם לא בירך במזיד לו לשוחט הבהמה אסורה והאחרונים חולקים. ויש דמות ראי' דלא כב"ח דקתני שוחט בשבת כשרה וע"ש דומיא דיה"כ קתני וא"כ במ"ש מותרת לכ"ע והא השוחט ודאי לא בירך דהוא בכלל בוצע בירך וכו' ובגמ' ס"ד במזיד איירי ועיין פרק שלשה שאכלו ברא"ש ותוס' ומ"מ משמע דמותר במ"ש לכ"ע אפי' לשוחט וק"ל:

ב ואם אתילד ריעותא אע"ג דקיי"ל עוף הנדרס דאתילד ביה ריעותא שוחטין ביו"ט ולמה ניחוש גבי ברכה והא לאו שחיטה ביו"ט חמור אפשר דס"ל כדעת האומרי' שצריך לבודקן תנן ובאמת אסור אבל לפי דקיימ"ל בא"ח דמותר למה ניחוש לגבי ברכה. וצ"ל הואיל ויכול לברך אח"כ כשדבק לא סמכינן אחזקה משא"כ בי"ט דא"א באופן אחר:

ג מברך הרב הש"ך הביא כאן ספר ברכת אברהם דמכריע כהגהת הרא"ש דברכת מצות אם לא בירך קודם עשי' מברך אח"כ משא"כ ברכת הנהנין. וחולק ארמב"ם דס"ל בשחיטה וכדומה אם לא בירך קודם לא יברך אח"כ. והרב הש"ך הכריע כרמב"ם וראי' מהא דאמרינן בברכות א"ר שכח ואכל ולא בירך יברך אח"כ דתנן טבל ועלה מברך אשר קב"ו וכו' ודחי הגמ' שאני התם דלא הוה גברא חזי' וכו'. והראי' מבוארת דלמה לא קאמר אין לדמות ברכת נהנין לברכת מצוה. אלא דבאמת אין זה עיקר רק תלי' בגברא דחזי'. וכתב הפר"ח דאין כאן ראיה כלל דאי הוה משני לחלק בין מצו' ונהני' עדיין הוה קשה למה נקט ברייתא טביל' ולא כל מצות דחד דינא אית להו. ועכצ"ל דבשאר מצות אף דלאחר עשי' מחייב בברכה מ"מ צריך לכתחילה ברכה קודם עשי' משא"כ טבילה וצריך לטעמי' דהוא גברא דלא חזי עכ"ל. ואין בדברי' הללו ממש דכי לא ידע רבינא בכל טבילה אין מברך קודם טבילה מעשה בכל יום יוכיחו שהי' טובלים ומברכים אח"כ נשים ואנשים ולישנא דברייתא כך דייקי דקתני טבל ועלה מברך וכו' ולא קאמר טבל ולא בירך יברך כשעולה ברוך וכו' ועיקר חסר וע"כ הפי' טבל ועלה כו' דא"א לברך

קודם וא"כ רבינא דלא ס"ל לחלק בין נהנין למצות יקשה לנפשי' למה בנהנין ומצות מברכין קודם ובטבילה אח"כ אלא ודאי ידע דהוא גברא דלא חזי רק ס"ל אם אין מטבע ברכות לברך אחר עשי' מה בכך דלא היה יכול לברך תחלה יפטור בלי ברכה אלא מטבע ברכה לברך סוף ג"כ ודחי הגמ' דהן אמרו והן אמרו בכ"מ ברכה מקודם ובמקום דא"א מקודם לאח"כ וא"ש וא"כ נצבה וגם קמה ראי' הש"ך מה לו לגמרא לשנוי מלתא דליתא בקושטא דהא אפילו מילתא דהוי קודם מעשה מ"מ הואיל ומצוה היא מברך לאחר עשיה והל"ל לשנוי אמת נכון הדבר לחלק בין מצוה לנהנ'. והך קודם טבילה לא מברך הא כבר ידע לי' רבינא. וא"כ גם דחי' בעל ברכת אברהם דהמ"ל לשנוי באמת כן ליתא דאיך אפשר הגמ' יתן מכשול בדבריהם דמשמע מדבריהם במקום דאין שייך גברא דלא חזי לא מברך לבסוף ובפרט לפמ"ש דרבינא ידע הך סברא גברא דלא חזי רק ס"ל אין זו כדאי לשנות מטבע הברכות וא"כ למה מחולק עם התרצן בסברא זו אשר דוחק דאמוראי יחלוקו בסברא ולא תי' דבכל מצות מטבע חכמים הי'. א"ו דליתא ודברי הש"ך ברורים ומזוקקים וכמה טרחו' טרח הרב פר"ח באריכות לדחו' דברי רמב"ם ולחזק דברי הגה' הרא"ש. ואישתמיטי' דברי תוס' פסחים דף קט"ו ד"ה מתקיף וכו' דכתבו ס"ל מצות צריך כוונה דאי א"צ כוונה הנ"ל בהדי דנפק בטיבול ראשון אם יברך בטיבול שני הוי ברכה לבטלה. וכן כתבו אח"כ ואי א"צ כוונה פשיטא דלא יברך בטיבול שני דאפי' לא בירך בטיבול ראשון נפק ואי יברך בטיבול שני הוי ברכה לבטלה והא זה ברכת מצות כנודע וא"כ מה בכך דכבר קיים מצוה מ"מ כיון שלא בירך תחלה יכול עכשיו לברך ומה הוה לבטלה והדבר מבואר דס"ל המברך אחר מעשה הוי ברכה לבטלה. והאמת יורה דרכו. וכן משמע בר"ן בע"פ דאי נפק בטבול ראשון אין לברך על אכילת מרור וזהו מבור' כדעת הרמב"ם וכן עיקר: כתב הפר"ח דאפילו לרמב"ם תוך כדי דיבור לאחר מעשה יכול לברך מילתא דפשיטא ליה לדידיה מספקא לן טובי כי מה יועיל תוך כ"ד כיון דכבר נעשה מעשה ואין לברך אח"כ ובגר שטבל הא שורת הדין הוה שיברך קודם טבילה רק א"א עכ"פ ה"ל לתקוני שיברך תיכף תוך כ"ד לעלותו. והא לדעת הרמב"ם אין חילוק בענין זה בין מצוה לנהנה כהוכח' הנ"ל מגמ' וגם הא דקי"ל בלע משקין בלי ברכה בולען ואין עושה ברכה דא"א לפלוט דמאיס ואח"כ הוי לאחר מעשה וקשה יברך תוך כ"ד לבליעה. לכן אין לזה שחר ועיקר:

ד ברחוק ד' אמות לא הבנתי הרמ"א דפוסק בא"ח סי' פ"ג דאפי' בית הכסא אם מוקף מחיצות מותר לקרות חוץ לבה"כ וא"צ ד' אמות ואפילו החולקים שם עיין מ"א שם היינו בית הכבוד שעיקר ענינו ומיוח' לכך להטיל בו צואה וא"כ המחיצות ג"כ הוי דינו כצואה

אבל בית מטבחים וכי ענינו לצואה ומה בכך שמוטל בו טנופת היינו דם ופרש הבהמה אבל אין עקרו לכך עד שיבטלו המחיצות לכך ועיקר המחיצות למטבחים ופשיטא דיכול לברך חוץ וכן במרחץ דאסור לברך בתוכו אבל מבחוץ מתיר אגודה כמש"ל פ"ג דשבת והביאו המ"א א"ח סי' ס"ד הרוצה לשתות במרחץ יברך בבית החיצון ולא הזכיר כלל ד"א לכן ברור דאין כוונת האגוד' מהחדר שבו שוחטים להרחיק מחדר ד"א רק מיירי בחדר עצמו ששוחטים הבהמות אשר שם הדם והפרש מן הבהמות מקום טנופת זהו נקרא מטבחים כי אין כאן בית מקום הוכן לטבח ושם מקום טנופת וירחיק ממנו ד"א. וראה בלשון אגודה פ"ק דחולין וז"ל השוחט שצריך לברך על השחיטה במקום טנופת כמו בית מטבחים יברך חוץ לטבחיים ברחוק ד"א במקום נקי עכ"ל הרי דכתב חוץ לטבחים ולא כתב לבית טבחיים וגם במקום נקי ואי הוא חוץ לבית מטבחיים פשיטא שהוא נקי ככל מקומות אלא דדייק חוץ למטבחיים סתם מקום ששם שוחטין הבהמות ומצויה טנופת רק ירחיק ד"א משם ולכך כתב שיהי' נקי שלא יהיה טנופת מתפשט לשם ובית מטבחיים תחלה דתני היינו לדוגמ' בעלמא כי שם שוחטין אבל עיקר מקום רחיק' מקום שזובחים וזה ברור:

ה ד' אמות קודם וכו' אם בחדר אחר מדברי רמ"א משמע חדר אחר לא הוי הפסק ומ"א בא"ח סי' קס"ו הביא דברי האגוד' בשבת דכתב הרוצה לשתות במרחץ ושם א"א לברך יברך בחדר החיצון כדי לשתות במרחץ דהוי כמו מפינה לפינה עכ"ל והוא הדין בכאן. והמ"א תמה דשם איירי מענין קידוש במקום סעודה דכתיב וקראת לשבת עונג שפיר י"ל אם דעתו הוא לאכול שם הוי קידוש במקום סעודה אבל לענין הפסק מה יועיל אם דעתו לכך או לא עכ"פ הוי הפסק ונסתייע מדברי תוס' ע"פ דכתבו כן להדיא. ונראה לומר דודאי התוס' ורמ"א נתנו שיעור הפסק הלוך כ"ב אמה וראי' מהך דאמרינן בזבחים בהא דתנן אשם מצורע אין בו תיכף לסמיכ' שחיטה ופריך הגמ' למ"ד ביאה במקצת לא שמיה ביאה יכניס ידו ויסמוך ומשני מרחיק ליה צפון. ועמדו לחשבון והוא מהלך כ"ב אמה י"א אמה רגלי כהנים וי"א אמה רגלי ישראל. וטענו כולם המ"א וחות יאיר אלא מאי דביא' במקצת שמיה ביאה וא"א להכניס ידו סמוך בצד הפתח ויכניס האשם וישחטהו תיכף דהא בס"ד ס"ל כל עזרה קרוי צפון והניחו בצ"ע. וס"ל לאגודה ודאי בשני חדרים כל דהו קרוי הפסק רק בחדר אחד לא הוי הפסק רק כ"ב אמה. וא"כ דברי הגמ' נכונים אי ביאה במקצת שמיה ביאה וא"י להכניס ידו כלל רק לסמוך בחוץ ולהכניס הבהמה כיון שהוא בשני חדרים הוי הפסק אבל אי לא שמיה ביאה ויכול להכניס ידו א"כ הכל בחדר אחר ס"ל דלא הוי הפסק ומשני הגמ' מרחיק לי' צפון וכו' והוי כ"ב אמות והפסק:

והן הן דברי אגודה דמיירי דלא יש כ"ב אמות רק הוה מחדר לחדר ולזה יליף כמו לענין קידוש במקום סעוד' אם דעתו לאכול שם הוה כמו אותו מקום אף בזה דכל הפסק משום חדר לחדר אם דעתו היה על אותו חדר הוי כאלו הוא באותו חדר ואין חדר בפני עצמו ולא הוי הפסק וא"ש דלענין זה דחדר יפסיק הוי כמו קדוש במקום סעודה דאם דעתו על החדר ההוא הוי כמו חדר א' וכן גבי מרחץ ובית מטבחי' דכיון דדעתו הי' על חדר ההוא לשתות ולשחוט לא הוי כחדר אחר רק כאותו חדר ולא הוי הפסק כיון דליכא כ"ב אמות. ואי קשה עדיין בסמיכ' לסמוך חוץ ולשחוט בפנים ודעתו הי' על פנים וא"כ תו ליכא מחדר לחדר ולא הוי הפסק. ז"א דכיון דא"י לכנוס לשם מה בכך דדעתו לשם כיון דלא מצי עייל ומחיצות מפסקת פשיטא דהוי מחדר לחדר. והנה קשיא לי מדברי ירושלמי מס' שקלים פ"ג דתניא מדברין הי' עמו לבל יאמרו בפיו לוקח שקלים ופריך וימלא פי מים אר"ת מפני ברכה ופירשו שצריך לברך על הרמת שקלים וקשה לברך קודם שנכנס ללשכת השקלים על דעת לתרום שם ואח"כ ימלא פי מיא ויכנוס. וא"כ לכאורה מוכח דמן חדר לחדר הוי הפסק. ואפשר לומר כפי מש"ל דעכ"פ צריך להיות שלא יהי' כ"ב אמות הפסק. ולשכת שהיו בו השקלים לתרום הי' ארוך ביותר ולא סגי דיהי' בין מקום ברכה למקום תרומה כ"ב אמות והוי הפסק. ועכ"פ יצא מזה דכל דברי רמ"א היינו דאין מרחק כ"ב אמות אבל שיש מרחק כ"ב אמות הוי הפסק:

ו אם רוצה לשחוט. יש לי ספק אם התחיל לשחוט אחת ובירך על השחיטה ונטרפה אם יכול לשחוט אחרים בלי ברכה דבירושלמי נטל פוגלא ע"מ לברך ונפל ממנו צריך לחזור ולברך וא"כ אף זו כיוצא בו דהיינו נפל הימנו דהא נטרפה ובא"ח סי' ר"ו סעיף ו' פסק המחבר דצריך לחזור ולברך ורמ"א הגיה דהיינו שלא היה דעתו לאכול מאותו מין וא"כ אף פה אם דעתו הי' בבירור לשחוט בהמה אחרת א"צ ברכה. איברא בסי' ק"מ הביא המחבר שני דעות וע"ש ובמ"א וא"כ נפל במחלוקת. איברא לדידי נראה דלא דמי לשם דשם הברכה הי' שיאכל הפרי כיון דנאבד הפרי ברכתו ומחשבתו לריק. אבל כאן הי' ברכה לקיים מצות שחיטה וכיון דהוא שחט הבהמה כדין ודת רק הי' טריפה הוא מצות שחיטה קיים דכך מצו' לשחוט ולא לחוש דלמא ימצא טריפה דמוקמינן אחזקת כשרות וא"כ עביד מצוה ואף דנטרפה ומחוסר הניית' מ"מ מצוה לא זזה ממקומו ואף הוא בירך על המצו' וכדין בירך. ולענ"ד סברא נכו' מ"מ קשה עלי לסמוך ע"ז ולכך אם אין דעתו הי' ברור אז לשחוט אחרים ונטרפה לא ישחוט אחרי' כי מה לו להכניס בספק ברכה רק אם יש שוחט אחר שם יניחנו לשחוט בהמה או עוף ויברך ויכוין להוציאו וא"כ יכול הוא לגמור שחיטת הבהמה הנשארים בלי חשש ודו"ק: והנה מכל דברי ש"ע נלמוד דאם

יש לו לכסות דם עופות או חיות הרבה מברך על כסוי ראשונה ואח"כ יכסה והולך בלי ברכה וקשה דבגמ' בחולין דף פ"ז אמרינן דאם בו מצות כסוי ובא אחר וכיס' חייב ליתן לו יו"ד זהו' ובעי הגמ' שכר מצוה או שכר ברכה נ"מ לבה"מ דליכא אלא חדא מצוה וד' ברכות. וקשה למה קאמר נ"מ בדבר אחר שאין מענין הבהמה ולא קאמר בזה דהי' לפניו לכסות הרבה חיות או עופות ובירך על אחת וכיסה וטרם שבא לכסות שני' בא אחר וכיסה וא"כ אי הטעם משום מצוה צריך לשלם דגזלו מצוה אבל אי הטעם משום ברכה הא לא גזלו דלא הי' מברך. ואולי י"ל דאם תחלת דעתו בברכה על כל שיכסה אם אח"כ יכסה עושה שתי מצות מצות כסוי וגם ברכה אף שאין מברך עלי' מ"מ כיון דבתחילה היה דעתו על כיסוי זה ה"ל כאילו בירך על כיסוי זה פ"ש וברכה ראשונה עולה לכל ונוטל שכר ברכה וכיסוי ואם כן בבא אחר וכיסה שתים רעות עושה עמו כיסוי וברכה שנוטל וליכא נ"מ ודו"ק:

סימן כ

א והוא שבסוף וכו' ודעת מהרי"ל ומהרי"ו ויתר הגאונים אחרונים מחמירים מבלי לשחוט למעלה מטבעת גדולה וב"ח תמה הא גמרא ערוכה עד שיפוי כובע כשר והש"ך כתב שסמכו על מ"ש ב"ק דף צ"ט דאף יהיה כשר לרב מ"מ החמיר לע"ה ואף זו כן. ודוחק כי שם היה בתוך טבעת גדולה ואיירי בפלוגתא דרבנן וריב"י אבל כאן למעלה כיון דדעת ר"ח בן אנטיגנוס שכשרה מנלן להחמיר ונראה דקשי' אם הדברים כפשוטן נחלקו חכמים ור"ח כמו כן אם מן טבעת למעלה מקום כשר לשחיטה ומה זה דקרו מוגרמת פי' הכרע' ורש"י כתב כל שלא במקום שחיטה קרוי מוגרמת הא לר"ח ב"א הוא מקום שחיטה ולמה קראו מוגרמת ולכך ס"ל דכ"ע מודים דמדרבנן אסור לשחוט למעלה ממקום טבעת הגדולה רק אי הגרים חציה חוץ לטבעת וחצי בתוך טבעת לריב"י טריפה דבעי רובא בטבעת ולרחב"א כשר מידי דהוה חצי קנה פגום ומקום שחיטה הוא דמתורה כשר ולכך קראו מוגרמת דהוא חוץ למקום שחיטה ודו"ק: עי"ל דהנה נראה לכאורה לפמ"ש רש"י בשמעתי' השוחט מתוך הטבעת וכו' אבל בשאר טבעתי' אין שחיטתו כשרה ברובן כלל אלא בין טבעת לטבעת ופי' זה החזיק רש"י בעמוד ב' ד"ה לשון שלישי כו' דכתבו ולשון ראשון נ"ל ואין כאן מכשול להחליף הלכה דהא לית הלכתא בכולהו אלא כר"ח בן אנטיגנוס, ויש להבין א"כ למה כל הטורח הזה לרש"י לברר אי זה לשון נכון וצח בפ' הגמ' הא הכל הם פלפלא בעלמא. ולהלכתא לא קאי כמ"ש רש"י גופי'. וביחוד התוס' השיגו על פירש"י דס"ל דאין לשחוט בשאר טבעת' ופ'

פירש אחר וכן הוא בפסקי תוס' דלא כרש"י דמותר לשחוט אפי' בתוך טבעת אחר וכל זה אין מצורך דכיון דקיי"ל הלכה כר"ח ב"א נפיל הכל בבירא כמ"ש רש"י גופי'. לכן נראה. דבלא"ה יש להבין איך תלי' הך עדותו של רחב"א דעד שיפוי כובע קרוי מקום שחיטה דיהי' שאר טבעת' שאינו מקיפי' כל החלל כמ"ש רש"י מוכשר לשחיטה וכי תליא בזה טבעת גדולה לכ"ע מקום שחיטה ומ"מ לשחוט בטבעת למטה הימנו אסור מטעם כמ"ש רש"י דאין מקיפות כל קנה וא"כ י"ל אף דעדותו של ר"ח ב"א אמת דמקום שחיטה משיפוי כובע מ"מ יתכן ג"כ דשאר טבעתי' אין מקום שחיטה. אבל באמת אין זו קושי' כי מן טבעת גדולה עד שיפוי כובע החיטי וכדומה הכל אין מקיפין כל חלל הקנה רק רוב והנשאר הם דבוקים בעור והעור מקיף ולפ"ז כיון דרחב"א קאמר מן טבעת גדולה עד שיפוי כובע הוא ראוי לשחיטה ש"מ דלא בעינן שיקיף כל חלל הגרגרת וא"כ מכ"ש דשאר טבעתי' אשר למטה מן טבעת גדולה דקרוי' מקום שחיטה וא"ש דזה בזה תלי'. ולפ"ז יש להבין הא דאמרינן בגמ' דר"ז אכל מוגרמת' דרב ושמואל ופריך הגמ' ולית לי' לר"ז חומרא מקום שיצא וכו'. ומשני הגמ' מבבל לא"י לא שייך כן א"נ ר"ז אין דעתו לחזור. וצריך להבין מה קושי' הא ר"ז ס"ל כמבואר שם בגמ' ס"ל כרחב"א דמשפוי כובע מקום שחיטה אף דאינו מקיף כל חללו. ומכ"ש אגרמתא דרב ושמואל בשאר טבעתי' כמ"ש וצריך לומר דבבבל נתפשט לאיסור אגרמתא דרב ושמואל בשאר טבעתי' מכ"ש למעלה מטבעת כמ"ש ולכך פריך ולית ליה חומרא מקום שיצא משם כי אף דהלכה כר"ח ב"א בבבל הנהיגו איסור ומשני אין דעתו לחזור ולפ"ז יצא לנו דבבבל לא עבדינן כרחב"א ואף מגרמת' דרב ושמואל בשאר טבעו' הנהיגו לפסול ועי' לקמן פ' א"ט גבי חלב שעל קיבה דאקשת' וכו' דכתב רש"י ואף במקום דבני א"י ובבל מחולקים גרירי' אנחנו בתר בכי בבל ע"ש ולפ"ז לדידן ליתא לריב"י ואפי' מוגרמת דרב ושמואל אסירי ולכך טרח רש"י לברר מהו אגרמתא דרב ושמואל ובירר דלשון ראשון. עיקר בשאר טבעתים אסירי וכתב דאין כאן מכשול כיון דהלכה כרחב"א רק אנן נהיגי כבני בבל לאסור עכ"פ מדין תורה מותר רק מכח מנהג ואין כאן מכשול כלל במנהגא בעלמא ודוק. ולכך השיגו התוס' על רש"י והעלו אף לדידן דאוסרים כבני בבל זהו שרי' וכ"כ פסקי תוספות דלא כרש"י דנ"מ לדידן דנהיגי כבני בבל: ובזה יובן דברי רש"י בפ"ק דף צ"ט בהאי אגרמת' דטרי' רב ופירש"י חתך בתוך טבעת אחת והגרי' בין טבעת לטבעת. ולכאורה צ"ע כי למה לא פירש"י כפשוט' כמו אגרמת' בחולין דשחט חתך טבעת הגדולה והגרים למעלה מטבעת. וגם הך מוגרמת שכתב רט"י הוא חד פירוש שהבית רש"י במשנה דבשאר טבעתי' אין להגרים ולשחוט בין טבעת לטבעת. ורש"י

דחה להך פי' מכח ראי' מתוספתא מ"ש ובתוס'. ונראה דרש"י קשי' לי' הא דאמרינן ר"ז אכל מגרמ' דרב ושמואל וא"ל לאו מן אתר' דרב ושמואל את א"ל מאן אמרה רב"ח מכ"ע גמור ופירש"י שמא שמע מאיש אחר וכו' וקשה הך אגרמת' דאתי' לפני רב וטרפה מבואר דאגרמתא אסור' [והי' במקום דנחלק רחב"א דהא גלל כן פטרה לטבח מתשלומין ורב ור"א אמרו דעביד טיבות' דאסרה מזה מבואר דרב אוסר. ולכך ס"ל לרש"י דלא איירי מכך מוגרמת רק זה מוגרמת אחר דהיינו הכל למטה מן טבעת גדולה רק חתך בטבעת א' והגרי' בין טבעת לטבעת והא דדחה אות' פי' במשנה ודאי ס"ל לרש"י גופי' של דין מסתבר דקרוי הגרמה רק דחה אותו מכח ראי' מתוספתא ובאמת מתוספת' אין ראי' דא"א למתני חוט שער למטה דבאמת לפי שיטת ופירש"י כרב ושמואל רבנן ס"ל דאין לשחוט כלל בשאר טבעות דלא נקראי' קנה כלל הואיל דאין מקיפי' כל החלל וא"כ איך נימא בתוס' דישייר חוט למטה דהא לאו מקום שחיטה כלל וא"א לשחוט כלל בתוך שארי טבעתים ואיך יתכן בו הגרמ' כיון דא"א לשחוט בתוכו כלל. ועכ"פ מוכח דגם במשנה א"א לפרש כן ורש"י שהוכיח מתוספתא ולא הוכיח בפשוט כמ"ש דהא א"א לשחוט בו ואיך שייך רובא. משום דיש כאן ג' פירושי' כמ"ש רש"י ולאידך פירושא ולישנא כשר לשחוט בתוך שארי טבעותי' ולכך מביא רש"י ראי' מתוספתא יהי' איזה פי' שיהי' עכ"פ מתוספתא מוכח דליתא להך פירושא. אבל באמת אם אמרינן דרב ושמואל מכשיר' בשאר טבעת כרחב"א הוה מקום שחיטה כס"ד דר"ז א"כ שפיר י"ל דשוחט בטבעות אחרים והגרים בין טבעת לטבעת פסול וזהו הי' עובדא במגרומת הנ"ל והטריף רב אף די"ל שהוא מקום שחיטה וא"ש. כי אין כאן ראי' לר"ז ודוק. עכ"פ חזינן דבבל נהגו איסור דלא כעדותו של ר"ח ב"א ובתרי' גרירי. ונראה דגם ברא"ש יש לדקדק דמפרש רב ושמואל דאמרו אף ר"י לא אמר כו' היינו דאין רוב טבעת מספיק רק בעינן רוב חלל. וכ"כ הטור סי' כ"ד וכן ברמזים וקשה ר"ז אכל מוגרמת דרב ושמואל ולפי הרא"ש היינו רוב טבעת בעלמא ול"ל כמש"ל דהואיל דאסיק חומרא מקום שיצא וכו' אנו גרירין בתר בני בבל דמחמירין אך אין תי' זה מספיק דא"כ דשורת הדין רוב טבעת מספיק לשחיטה אף לענין טרפות אם נפסוק רוב טבעת הוי טריפה ולהדיא אמרינן לקמן בפ' א"ט דבדקה רבב"ח ברוב חללה של קנה ולא הי' כ"כ פסוק ואכשר' ואפילו רב אכל מיניה. (ועיין רמב"ן מלחמות ה' דכתב הך רוב עובי ורוב חללה לא שייך רק בשאר טבטתי' ולא בטבעת גדולה ע"ש) וקושיא עצומה היא וצ"ל דבזה מודה הרא"ש להרז"ה דר"ז דאכל מוגרמת אין הפי' דנשחט רק רוב טבעת דמה ענין זה לשם מוגרמ' רק איירי דשחט רוב טבעת ואח"כ הגרים חוץ לטבעת גדולה ולכך קרוי אגרמת' (ועיין

מהרש"א מ"ש בזה) ור"ז דאכל לא דס"ל דרוב טבעת די רק ר"ז ס"ל כרחב"א דמטבעת גדולה למעלה ג"כ מקום שחיטה וא"כ מה שחתך למעלה מטבעת מצטרף לרובא דטבעת וכשר וא"כ על זה קאי קושי' הגמ' ול"ל חומרא שיצא משם ומשני אביי ור"א תי' כו' אשר מורה להדיא דבני בבל נהיגי איסור וא"כ אף אנן בתר בני בבל גרירי ואסור. והטעם של הפוסקים דלא חששו לכך י"ל כמ"ש הרי"ף ורמב"ן גבי אקשת' דהואיל דאיסור' דנהגו בני בבנ לא מעיקר הדין רק מתורת תקנה לא גרירין בתרה ואף בזהי"ל כן דהא אין אחר עדותו של רחב"א כלום. ויותר נראה דס"ל במה דקאמרי והלכתא כר"ח ב"א דקאי ר"ן כוותי' ע"ש. יש לתמוה למה נקט ר"נ דקאי כוותיה הא קא חשיב שם ר"י וריב"ל ור"ח דפסקו כן ולמה נקט ר"נ אלא פשיט' דהלכה לדינא כרחב"א דאין אחר עדותו כלום רק ה"מ בא"י אבל בבל כבר פשטא לאיסורא מהוראת רב ושמואל עד שאילו הי' דעת ר"ז לחזור אף הוא הי' החמיר לאסור וא"כ אין כאן ראי' מר"י וריב"ל דכולם בא"י הוה ולכך הביא גמרא ראי' מר"נ דגם הוא היה בבבל ומ"מ קאמר הלכה כרחב"א ולא מזכיר דיש איסור בבבל ש"מ דלא פשטא איסור' מרב ושמואל ודו"ק. עכ"פ יצא לן דיפה הורו ויש להם מקום שיסמכו מהרי"ו ומהרי"ל מבלי לשחוט לכתחילה מטבעת הגדולה ושוחט ששוחט למעלה יש להעבירו כי הוא מקלי דעת ופורץ גדדן של רבותינו בעלי הוראה. ובלא"ה יש להחמיר בזמנינו כי אין בזמנינו בקיאים כלל בנגע בחיטי וכדומה. ואשתקד שאל אותו תלמידי הרב מובהק בהוראה מו' מאיר פרוסטיץ אשר משכנו כעת בשוועהרין בגין שוחט א' שהעלילו עליו שהגרים למעלה מטבעת גדולה ולפי שהי' סניפים הרבה הסכמתי מבלי להעבירו ולולי זה היה דעתי להעבירו ואל תטוש תורת אמך:

ב בלי שתאנוס בגמ' דף מ"ה אמרינן כל שפושטת צואר ורועה בלבד שלא תאנס פירש"י ע"י אדם ובעי הגמ' אנסה עצמה מהו תיקו וקאמר ר"י ור"ל נפק מילתא מבינהו אנס בסימנים ושחט פסול עכ"ל וכת' הפר"ח מזה משמע דכל ספק באיבעי הוא באנסה עצמה אבל אנסה אדם ודאי פסול והרמב"ם בפ"א מהל' שחיטה כלל בחד אנסה עצמה או אנס אדם הסימנים ושחט הרי זו ספק נבלה ע"כ והשיג הפר"ח דאנס אדם אינו בכלל ספק. ונראה דס"ל לרמב"ם ודאי אם אנס כ"כ בסימנים להוציאן כמו שהיה כבהמה מוציאה אם אנסה עצמה ודאי דכשר דמ"ש הוא ומ"ש בהמה רק אם הוציא ביותר בזו ודאי פסול וזהו אצלינו ספק דלא נודע אולי הבהמה הי' מוציא' באונסה או לא ולכך כללהו רמב"ם בחד:

ג שחיטתו פסולה וכ"מ שנאמר פסולה היינו נבילה. והעלו הש"ך והפר"ח דודאי בתורבץ הושט לית כאן נבלה רק דמיירי דלא שחטה עוד וכיון דשחיטה זו לאו שמה

שחיטה הרי היא כמתה מאליה ופשיטא דהוי נבלה. ולכן העלה הפר"ח אם חזר ושחטה אח"כ כראוי שחיטה זו מטהר מיד נבלה והרי היא רק טרפה ולא נבלה דתורבץ רק טרפה ושחיטה מטהרה מידי נבלה ונכון הוא ואין לפקפק עי' מש"ל בסי' ל"ג באריכות מזה אלא מ"ש הפר"ת בס"ק ה' וכן דעת הכ"מ אם נפסק רוב קנה למעלה במקום שאינו ראוי לשחיט' לא הוי אלא טרפה. דבר זה צ"ע לענ"ד כי מלבד במה שכבר עמד הפר"ח למה לא מנה הרמב"ם בכלל ע' טרפות פסוקת גרגרת למעל' ממקום שחיטה כמו שמנה נקובת תורבץ ושט היותו רק טרפה ולא נבלה ומ"ש זה מזה. אף גם הא אמרינן חולין דף י"ט הגרים שליש ושחט שליש ר"ה אמר כשרה דכי נפק חיותא בשחיטה נפקא וכן נאמר סברא זו בכמה דוכתי וקשה אם אתה אומר בפסוק' הקנה שלא במקום שחיטה לא הוי נבלה רק טרפה ש"מ דלא נפיק חיותא בפסיקה ההוא דהא הוא רק טריפה וא"כ איך נפק חיותא בהגרים שליש ושחט שליש ואיך יוכשר שחיטה הא לא נפיק חיותא כלל דשליש דשחט במקום שחיט' הא ליכא רובא וכשר ושליש דשחט למעלה ממקו' שחיטה הא שם לא נפיק חיותא דלמעלה ממקום שחיט' אינו אלא טרפה וא"כ מכל צד לא נפיק חיותא כלל ובגמ' אמרו נפיק חיותא. ואיך יוכשר השחיטה אם לא עשה מעשה נבילה. ולכן ברור דהואיל דנפסק רוב הגרגרת ורובו ככולו בכל התורה ה"ל כניטל ונפסק גרגרת ונבלה וא"ש. ומה שכ' הרמב"ם בפ"ג מהל' שחיטה הלכה כ"ב גרגרת שנפסק רוב חללה במקום כראוי לשחיטה ה"ז נבילה דביקש הכ"מ לדייק הא שלא במקום שחיטה טריפה אין זה דיוק גמור דקי"ל אפי' במקום שראוי לשחיטה בעינן רוב חללו ולא סגי ברוב עובי וכדומה ועיין ברמב"ן במלחמותיו פ"ק דחולין בשמעת' השוחט מתוך טבעת וע"ש ואין דיוק זה כדאי לדחו' דברים הנ"ל ואשר בראי' ברורה יסודתו וזה ברור.

ד ויודע שחתכם וכו' דברי הש"ע קשה להולמן וכבר עמד בזה הש"ך בס"ק ח' האריך ובלבל עין המעיין עד שקשה לעמוד בו. ואני אביא בקצר' נניח דברי התוס' ונתפס רק דברי הרא"ש דכתב על המשנה השוחט מצדדין כשרה דאיירי דידע דחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת. והרב הב"י פירש דבריו דמ"מ בעינן החזרת סימנים ג"כ וזהו אינו דא"כ עדיין קשה מה הבדל יש בין מצדדים לשוחט מול עורף דהא בתרווייהו אי החזיר כשר. ע"כ בידע אפי' לא החזיר כשר דיכול להיות דהי' סימנים שם ושחט בהן תחיל' משא"כ מול עורף אף שידע כיון דלא החזיר פסול דשקרא קאמר דידע דא"א דידע כלל וא"ש. ואי החזיר י"ל הרא"ש דסתם ולא מחלק כלל בהחזיר דג"כ צריך לידע. ואין להקשות א"כ מה דייק הגמ' במליק' א"צ חזרה דאל"כ מליקה דעורף דכשר ע"כ בהחזרת סימנים א"כ אף שוחט כשר. מה קושי' דלמא איירי דלא ידע ואין מועיל חזרה להכשיר

השחיטה הא לא קשי' דדומיא דרישא שוחט מצדדין ע"כ איירי בידע כמ"ש הרא"ש וא"כ אף בסיפא איירי בכה"ג ומ"מ פסול וזה ברור. וא"כ הש"ע דכתב וידע שחתכם וכו' לא היה צורך לכתוב דהחזיר דלפי דברי רא"ש חזרה א"צ. ואם נפרש כמ"ש הש"ך ויודע וי"ו מתחלקת וכאלו אמר או יודע וכו' גם זה אינו מתיישב דסיים הש"ע וה"ה לשוחט מעורף ובעורף ידיעה בלתי חזרה לא מהני כמ"ש והנה תוס' כתבו מצדדין מצינו למימר דוקא דעבד אבל לכתחילה אפי' החזיר סימנים גזרה אטו לא החזיר ובזה פי' מהרש"א דס"ל המשנ' איירי בכל גווני החזיר ולא החזיר ובכולם דוקא דעבד ואין זה גזרה לגזרה די"ל כולם חדא גזרה נינהו. וסתמא גזרו מבלי לשחוט מצדדים לכתחילה ואפשר אפי' בידע דשוחט סימנים ג"כ בכלל גזרה והרב הב"י תשב תוס' דפוסל בדעבד אי לא החזיר הסימנים ופי' הש"ך היינו דלא ידע דחתך בסימנים לכתחלה דאי ידע א"צ חזרה משא"כ בעורף צריך חזרה בכל אופן וזהו ההבדל בין צדדים לעורף. וזהו תמצית דברי הש"ך וא"כ עדיין צ"ל או דידע כמחבר ועדין קשה למה בידע גרידא בעורף כשר הא בעינן חזרה נמי וצ"ע. לכן צ"ל דס"ל למחבר ודאי ס"ל לתוס' דבעינן חזרה דבלי חזרה פסול רק בחזרה לא בעינן לתוס' שידע דשחט סימנים תחיל' דמסתמ' שחטן תחילה כמ"ש הגהת הרא"ש. אבל מ"מ עורף לא מהני חזרה אם לא שידע בבירור ששחט סימנים תחילה ואי קשה א"כ מה פריך הגמרא אמ"ד דס"ל אף במליקה בעי לשתרי מה קושי' דלמא איירי דלא ידע צריך לומר דכמו במליקה ודאי דצריך לידע בבירור דלא מלק סימנים תחילה רק המפרקת. דזהו עיקר מצות מליקה א"כ מיניה בשחיטה כיון דמצות שחיטה בסימנים צריך לידע דשחט סימנים תחילה כן צ"ל לדעת זו. וס"ל למחבר דרא"ש ותוס' מחולקים דתס"ל א"צ ידיעה רק בחזרה סגי והרא"ש ס"ל לא נ"מ בחזרה רק בידיע' סגי ומחמיר המחבר כשניהם דצריך חזרה וידיעה. לצאת ידי דעת שניהם וזהו אף בעורף כשר כיון דיש חזרה וידיעה וא"ש ודוק:

סימן כא

א שיחתכו שניהם עיין ב"י כי יש מחלוקת בין פוסקים אי בעוף יש לכתחל' לשחוט שניהם או בחד סימן סגי וזהו הכל מחמת חומר' אבל שורת הדין פשיט' דהכל בכך מן א' סגי. ולכן לא הבנתי דברי רבינו ב"י דכתב בשם רש"י דכתב בפ"ק דחולין דכל מצות שחיטה בעוף בסי' אחד ויותר מכאן אפי' מצוה ליכא. וכתב וכ"כ רבינו ברוך דהא רש"י בפ' השוחט דף כ"ז ד"ה אחד בעוף דלכתחל' אצריכו רבנן תרווייהו משום הרחק'

לעבירי דלמא לא אתא למעבד רובא דחד עכ"ל הרי פשיט' דמצוה של תור' הוא רק חד רק בדרבנן החמירו לשני' ואין זה ענין כלל למ"ש רש"י פ"ק דשם דברי תורה איירי:

ב ולזה יתכוון הב"י העתיק בשם הכלבו דאיכא רבוותא ס"ל דוקא ושט ותמה הב"י מי הוא זה שיאמר כן הא בגמרא דחי' ליה מהך אווזא דהוי מסמוס דמא וצוו לשחוט הקנה להניח ושט שלם לבודקו ותירץ הב"ח דס"ל דגמרא דחיה ליה לר"א בר אהבה מה דס"ל בדעבד פוסל קנה לבד אבל לכתחל' אי ראוי לשחוט ושט ולא קנה לא אדחי'. ואני אמרתי דס"ל להנך רבוות' דע"כ הגמר' לא נחית לדעת ר"א ב"א רק בס"ד דמעכב אבל באמת הנכון כמ"ש הב"ח לכתחל' אסור דקשי' לי' ר"א בר אהבה ס"ל בע"ז דף נ"ד אף דאין אוסר בהמת חבירו בניסוך לה יין בין קרנים הוה מעשה ואוסר' ומייתי ליה הך דעולא ודר"נ עשה בה מעשה ואסרה. והך דניסוך בין קרנים ודאי מעשה זוטא היא דלא עדיף משימש בכלים לע"ז דפתת' בשמוש מ"מ כתבו התוס' קרוי מעשה זוטא מכ"ש דכאן לא אתעבד מעשה בגוף כלל וזה פשוט ועיין לעיל סי' ר' מ"ש בזה באריכות וקש' לר"א ב"א קשיא הך קושיא בחולין דף מ' חייב שלש' חטאות מכי עביד בה מעשה פורתא אוסר' וכו' וצ"ל תי' הגמ' בחטא' עוף והי' חצי קנה פגום וקשה לר"א בר אהב' א"א לומר כן דהא ס"ל דבעי בעוף דוקא ושט בשחיט' ולא קנה (אף דבמליק' אפשר כשר מ"מ בשחיט' פסול) וקושי' במקומו וצ"ע לכאור'. ולכן ס"ל להנך רבוות' דקושט' דמלת' דאף הוא לא אמר רק לחומרא אבל בדעבד אף בקנ' סגי וא"כ שפיר יתכן פי' ב"ח: א"כ גם מהך אווזא דהוי ביה ספק נקב לית ראי' דשם אין ברירה וא"א באופן אחר כשר וא"ש ודוק כי קושי' גדול' היא לר"א ב"א וצ"ע:

ג ורוב שנים עיין בש"ך שכתב בשם מהרש"ל אם רוב קנה נשחט ועור החיצון של הושט כולו נשחט והוא שחט אף קצת מעור הפנים של הושט מ"מ לא הוי רוב. ויש לדבריהם ראי' מהא דפריך כנ"ל שלש' חטאות היכי משכחת לי' כיון דשחט בי' פורת' איתס' ומשני בחטאת עוף בחצי קנ' פגו' וע"ש בגמ' דטרח למצוא דרך אף בבהמ' משכחת כגון שחצי קנה ורוב עור מן עור החיצון של ושט פגו' וכש' דבעינן עד שינקבו שניהם והוא תפס בקנ' ובושט כא' וחתך חתך כל דהו עד שע"י החתך ההוא נשלם רוב מקנ' ורוב מושט והרי מעש' דע"ז וש"ח באים כאחד כי בפגימת הקנה וקרום עליון דושט לא נעשה טריפה כלל ולא נעבד בהו מעשה וע"כ צ"ל כדעת מהרש"ל דכה"ג לא הוי רובא עד דשחט כולו ואין באים כאחד ודוק:

סימן כב

א הווירידין כתב הש"ך שצי ווירידין ואמת שכן הוא במחברי' והוא מתוספתא אבל נראה דלאו כל ווירידין רק מיוחדי' וכן כתב התוספת' שווירידין משמע ידועים וניכרים ולא כל וירידין וביאר לנו רמב"ם בפירוש משנ' וירידין הם שני גידין דופקים בצוואר על שני צידי קנה וכו' עכ"ל הרי דוק' אלו כי הם המקור שמשם הדם מתפשט ליכנוס ולבוא. ולכן אנן דלא בקיאין בהו כ"כ צריך לשחוט כול' ולכן סתם הש"ע ולא כתב כמו רי"ו שני וירידין ואף הוא כתב לפחות שני וירידין ונתכוון לווירידין הנ"ל ופשוט:

ב כדי נטיל' ולקמן בסי' ס"ה בחוטין שנצלו אינו אוסר רק כ"ק תי' הד"מ דשם הם עבים ביותר ולפי פשיט' הואיל דדעת מחברי' אם חתך וירידין בצואר אין צריך בשום חוט יותר ניקור וכדומ' כי הכל תלוי בחוט ורידי צואר ובאופן זה איירי לקמן סי' ס"ה והואיל בלא"ה רבו מתירין הקיל בקליפה:

ג ושרי הרב הש"ך תמה כיון דצלי בעי נטיל' במליח' יהי' עכ"פ קליפה. ע"ש דמחלק בצלי לא אמרינן כבכ"פ דברגע שמסלק מחום בולע ולא פולט משא"כ גבי מליח' וזהו דוחק. כמ"ש הפר"ח ולי נראה דודאי דם בחוטין הוי דם בעין כנוס בכלי ומליח אינו אוסר רק כ"ק א"כ החוטין או וירידין בעצמן הם הקליפ' כמש"ל גבי קשקשי' בסי' ע' וכן בזה. אבל בצלי דבעי נטיל' כעובי אצבע באמת עובי חוטין מצטרף בתוך עובי ההוא. וחנ"נ לא שייך דאין הנאסר יכול לאסור ותמהני מאחרונה שהעלימו מזה עין:

ד בכל מה וכו' האחרונים תמהו דבעוף לבד צריך להיות ס' דחוטין דבוקים וה"ל איסור דבוק והאריכו והכל דחוק. ומה שנ"ל דהא דאמר ר' יהודא שצריך נקיבה לחוטין בשעת שחיט' וכי זה ודאי דאם לא נעש' בשע' שחיט' דאז הדם מחומ' דודאי לא יצא עוד זהו א"א להחלי' רק סבר' אולי לא יצא וכנוס בתוך חוטין אבל אין כאן ודאי והא דעת ר"י להכשי' בדעבד דר' יהוד' לא אמרה רק לכתחל' וא"כ הוי ספק איסור דרבנן דדם שבשלו אינו אלא דרבנן וכולי האי להחמיר באיסו' דרבנן לא אמרינן. ובזו ג"כ יתיישב מה שתמה הד"מ בב"י דאין משערין רק נגד דם ולא נגד החוטין וכתב רמ"א אטו אנן ידעינן כמה דמים בלעו. והסכים עמו הש"ך ולפי מ"ש התוס' חולין דף צ"ז ע"ב בכחל דאמרינן פשיט' דבדידי' משערין דאי במה דנפק מנא ידעינן וכתבו תוספת דהואיל חלב שחיטה דרבנן הוה ליה ספק דרבנן ומותר וא"כ אף בחוטין דלא ידעינן כמה בלעי ונפק מיניה היותו איסור דרבנן יש להתיר ובזה יש להתנצל רבינו ב"י ודוק:

ה שבכל החוטין ודעת הב"ח הואיל ונמלח תחלה ונאסר כ"ק בעינן ס' נגד קליפ' ג"כ. ועיין מ"ש ש"ך דכתב דאין להחמיר כ"כ ע"ש ולא הבנתי כלל דברי הב"ח דאף דקליפת

החוטין בעוף נ"נ הרי הוא בשר והדם שבתוך החוטין הוא דם ויש כאן שני מיני' וא"כ אם ס' בקדר' לבטל הדם שלא יהי' נ"ט מכ"ש דיש כאן ס' לבטל טעם בשר הנאסר בקליפ'. זיל הכא ליכא טעמ' וזיל הכא ליכא טעמא ולכך איסורין מבטלין זה את זה וזה מבואר לקמן בהל' תערובו' באריכות: ובאמת בלא"ה לא ידעתי מה נתחבטו הרב הב"ח והרב הש"ך הא מבואר לקמן דעת התו' דדבר שנאסר בקליפ' אפי' אם נתבטל אח"כ אין אוסר תערובת ואין צריך ס' כלל וא"כ מה תמי' זו ועיין לקמן מ"ט בזה. וע' ש"ך בזה סי' ס"ט לחלק בין קליפ' עומד בעינ' והכל צ"ע כמ"ש לעיל. ובחנם האריך הש"ך:

ו הבהמה וכו' ע' מ"ש בכרתי דאך דחותך באברים חתיכות רבות ומפצל אותו אם תלוי בבהמ' ולא נרתק הימנו לגמרי מ"מ שלם מיקרי ואפשר דלא ס"ל לבה"ג כן ולכך פסק אף בבהמ' צריך לחתוך ורידין ותמהו כולם בה"ג בעצמו העתיק דברי ר"ח דלא אמרו ר"י רק בעוף עיין ט"ז ס"ק ח' מ"ש בזה. ונראה דודאי ס"ל לבה"ג הא איכא גדי' וטלאים דצלאן כאחת כמו עופות. רק ס"ל לר' יהודא הא צריך לחתוך הירך וליטל גיד הנשה וקנוק' דגיד דר"י ס"ל בכמ' דוכתי יש בגידין בנ"ט וא"כ לא סגי דלא שקיל לי' קודם צלי ובישול והרי זה כמנותח וא"ש אבל לפי דקי"ל אין בגידין בנ"ט וגם שומנו לדעת ר"ת דלא החמירו יותר מגופן של גיד א"כ יכול להניח כך בתוך ירך עד אחר צלי ובישול ואח"כ להוציאו דפליטתו אין אוסר א"כ שפיר דיצלהו שלם ולכך אוסר: או אפשר איך שכיח דיצלה גדי וטלה כאחד הא צריך לחתוך זרוע לחיים ליתן לכהנים מתנות ואופנים דפטירי לא שכיחי. ורוב בהמות דחייבים וא"כ לא שכיחי דצלהו כאחד ולכך ר' יהודא דדיבר בארץ ישראל דחייבים במתנות כהונה שפיר לא שכיח אבל אנן בחוץ לארץ דלית לן מתנותכהונה שפיר שכיח דצלהו כאחד וזהו הוא דעתו של בה"ג:

סימן כג

א אם שהה וכו' דין זה היא הכל לשון הרמב"ם בפ"ג מהלכות שחיטה ומקורו מן הגמ' דס"ל לרב כדי שחיטת בהמ' לבהמ' ועוף לעוף ושמואל ור' יוחנן אמרו אפי' בהמ' לעוף. במערבא משום דריב"ח כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט דקה לדקה וגסה לגסה. ופירש"י לדעת הרי"ף ורמב"ם דריב"ח לא אמר אלא בבהמה דקה לדקה אבל בעוף מודה דהקלו בו כדי שחיטת דקה אבל בבהמ' דקה לא הקילו לשער יותר מדקה לדקה. ומדלא אדכר ריב"ח עוף משמע דליכא אלא הנהו תרי שעורא דקה וגסה ועוף ג"כ בכללן. והן הן דברי רמב"ם הנ"ל והרא"ש תמה וכתב דמקילין לפי דבריו לשער בהרבצת בהמה לעוף למה לא נשער בהרבצת גסה לעוף. ועוד שכתב דמשערין מדק' לדק' ולא מגסה לדקה

א"כ למה נקל בעוף לשער בהמ' דקה. וכתב הכ"מ מה שהקש' הרא"ש כאן דמקילין לשער בהרבצת בהמ' לעוף למה לא נשער בגסה לעוף דברים תמוהים הן דאין דבר זה תלוי בנו להקל או להחמיר שהוא בכלל שעורין הלמ"מ ומה שהקש' למה הקילו בעוף יותר מבהמ' י"ל דהכי גמירי הלמ"מ וכמ"ש רשב"א עכ"ל ובאמת לכאור' דברי הרא"ש תמוהים דמה קולא וחומרא יש כאן וכי מקילין באיסורים וספק נבלות ופשיטא דהוי הלמ"מ ומה יש להקשו' מזה לזה. לכן נ"ל דכן כונת הרא"ש דהא דפסקינן בעוף כדי שחיטת בהמה נלמוד מדברי ריב"ח דקאמר גסה ודקה והשמיט עוף ש"מ דס"ל דעוף בכלל הנך שעורא דקה וכו'. וע"ז יפה טען הרא"ש לריב"ח אם אתה באתה למדה זו להקל בעוף לשער בהרבצת בהמ' אף בגסה לעוף נקל ולמה מקילן בעוף מבהמ' ולא בעוף מעוף ול"ל דכך הלכה לריב"ח א"א לומר כן דאיהו ס"ל בנזיר דף כ"ט איש מדיר בנו בנזיר לחנכו במצוה והא דמולק דס"ל אין שחיט' לעוף מהתור' וא"כ כל ה' הלכ' ליתנהו בעוף מהתור' רק רבנן אסרי משום לתא דבהמ' וא"כ הא דשהיי' מרובה משל בהמ' לאו הלכ' כלל רק דרבנן ראו להחמיר ולהקל בזו ושפיר פריך א"כ דלריב"ח רק גזרת דרבנן מה ראו חז"ל להחמיר ולהקל כקושי' הרא"ש: ועכצ"ל דאין זו כוונ' ריב"ח כלל ור"י לא איירי בעוף כלל וא"ש. וזהו שיעור דברי הרא"ש וברור ודוק:

ב עד רוב וכו' בכרתי כתבתי פי' הש"ך ברמב"ם דהוא כתב אם שהה כדי שישחוט מיעוט סימנים לא כדי שישחוט שחיט' גמור' הרי זה ספק נבילי' עכ"כ וכתבו המפרשים דכך מפרש הרמב"ם איבעי שהה במיעוט סימנים והוא אפשר הי' לי' גירס' כמיעוט סימני' בכ"ף. ופי' הם כמ"ש בכרתי וזהו דוחק גדול בממ"נ כמה יחסר מן הרוב רב או מעט התכלית צמצום: ולכן נראה לומר דהא הלמ"מ היה אם שהה זמן שיכול לשחוט שחיט' המועיל הוי שהיי' וא"כ בפשוט אמרינן זמן לשחוט קנה ושט כל אחד. ועיין כרתי שכתבתי רק זמן לשחוט קנה ושט כאחד ולא זא"ז. וא"כ יש זמן הכשר שחיט' בפחות ג"כ אם יש חצי קנה פגום הרי זמן שחיטת ושט רוב ומשהו מקנה הוא שחיטה כשרה ואם שהה זמן כזה ג"כ י"ל דהוי שהה כדי הכשר שחיטה דהא בזמן כזה יש מציאות שיוכשר השחיטה ויש לנו להחמיר וזה שאלת הגמרא שהה במיעוט סימנים דבאמתלא שחט רק מיעוט סימנים רוב ושט ומשהו מקנ' אבל מכל מקום יש מציאות שהשחיט' כשרה הוי שהיה ויפה נסתפק וזהו שכתב הרמב"ם כדי שישחוט מיעוט סימנים והיינו באופן הנ"ל ואתי שפיר ודוק. כי לדינא ודאי נכון: ואמת כי דברי הר"ן שכ' שמשערין זמן לחתוך העור ג"כ דשחיט' כסדרן ילפינן סותר זה דהא אם אמרינן דמחמירין דיש במציאות חצי קנה פגום מכ"ש דיש במציאות דעור נקרע מקדם. וברשב"א ג"כ דכ' בתשוב' דנוצת

לחותכן אינו מצטרף משמע דבעור מודה להר"ן איברא אין מזה ראי' דרמב"ם לא יסבור כמ"ש דאיהו מפרש פי' אחר על שהה במיעוט סימנים. והת"ה בסי' קפ"ה כ' לרש"י דשהי' לעוף כדי שחיטת עוף בציר לי' שיעור' למאוד בחצי קנה פגום סגי במשהו. הרי ברור דדעתו כמ"ש והוא הנכון וברור כדברי רמב"ם. יש להחמיר דלא כר"ן:

ג כשיעור ואם אינו שוחט מהר או שסכינו אין כ"כ יפה ולכך שוהה בשחיט' אם משערין כדי הכשר שחיט' היינו כדי שהוא ישחוט לפי ענינו וענין סכינו בהמ' אחרת או לא משגיחין בי' רק זמן כדי שאומן בסכין יפה ישחוט אחרת. לכאור' הדבר בספק. אמנם התוס' דפי' הא דשאל שהיי' במיעוט סימנים היינו ששחט בסכין רע ושחט כל הסי' וכששחט רוב כבר אזדא שחיטת הסי' ההוא וה"ל כמחתך בבשר בעלמא וא"כ זה שגמר מיעוט בתרא טרם ששחט סי' השני הרי זו שהיי' ועלתה בתיקו וצ"ל למה נקט ששחט בסכין רע דאם בסכין יפה שחט מה בכך שאותו מיעוט היא שהיי' הא אינו שיעור כדי הכשר שחיטת רוב ולכך קאמר בסכין רע ושוהה ביותר וא"כ אי ס"ד בשוחט בסכין רע גם הכש' שחיט' שעורו בכה"ג עדיין לא הוי שיעור שהיי' דהא לא שחט רק מיעוט ובעינן רוב סימן בסכין רע אלא ש"מ דלא אזלינן שיעור שהיי' בסכין יפה אף דהוא שוחט בסכין רע וא"כ בלא"ה אף לדיעה זו כמעט נפל שיעור שהיי' בבירא כי אפשר אומן וזרוז גדול וסכין חרי' למאוד בציר לי שיעורא למאוד: ואמת כי עדיין קשה בתו' למה לי סכין רע הלא אפי' סכין יפה יפול בו הספ' שהה במיעוט סימן והיינו דשהה זמן מה רק לא כ"כ כדי הכשר שחיט' אמנ' נצרף דשהה בשחיטתו מיעוט סימן הנשאר שהוא ללא צורך כמ"ש התו' הרי זה שהיי' גמור' והוא כדי הכשר שחיט' וזהו הספק בגמ' אלא דהתו' חדא מנייהו נקטי וק"ל:

ד שכל שלא נגמר' שחיט' וכו' והוא דעת התו' ונרא' דס"ל לרש"י דפסול תור' הוא דמהכ"ת לעשות איבעי על דרבנן וגם לא ה"ל לעשות ספיק' לחומר' מיהו זהו י"ל דספק תיקו הוא ודוחק ועיקר דהתו' הקשו על רש"י דמשמע מן תוספת' דכשר' ומה קוש' דלמא כשר דאוריית' קתני:

סימן כד

א שתיהן וכו' בעו"ה לא יכולתי לירד לסוף דעת הב"י ואחרונים ולכן אעתיק דברי ראשונים בקצרה. בחולין דף ל"א דאמרינן דבעינן חוץ לצואר כמלא צואר כתבו התוס' לכאורה נראה שצריך להוליך כל אותו מלא צואר שחוץ לצואר ולכך צריך אותו שיעור ומיהו נראה דאין צריך ולא הוצרך שיעור זה אלא כדי שישחוט ברווח ופעמים שהסכין

חריף ושוחט בלי הולכת כ"צ עכ"ל וכ"כ הרא"ש: ועתה נחזה במ"ש הרא"ש ביש כאן שני בהמות ושוחטין כא' ואין בסכין רק כמלא שני צוארין מכוון. ולחלק בין ראשונה לפנימ'. ונבאר דרך משל בהמה אחת וצואר' ד' אצבעות אבגד מונח ובצדה בהמ' ג"כ ד' אצבעות הוזח וסכין הוא ח' אצבעות א ב ג ד ה ו ז ח. וא"כ כשמתחיל לשחוט דרך הולכ' וא"כ ח' מסכין בא אצל פ' דבהמה וכשמוליך וגו' השחיטה בשתיהם הרי בא א' דסכין על ד' דבהמה שני'. ודעת הרא"ש להכשיר ראשונה ולפסול שני' וכן להיפוך א"כ אות א' מסכין בא לאות ד' מבהמה שני'. ואז שני' כשרה וראשונה פסולה. ולמד הב"י דבעינן תמיד שיעבור כל סכין מחזיק ח' אצבעות על פני כל בהמה ולכך באופן הראשון דשוחט דרך הולכה הרי הולך הסכין על כל צואר בהמה ראשונ' דהתחיל בח' והוליך עד שעבר עליו א' אבל שני' בגמר שחיטה בא א' דסכין על ד' מבהמה וא"כ אין על הצואר עובר רק ד' אצבעות ומזה הולי' הב"י תולדה אם רצונו להעביר כל הסכין חוצה לו עד שח' סכין בא על אות ה' דבהמה שני' והרי כל ח' אצבעות עברו עליו כשר וכן להיפוך כשמביא לא עברו על בהמה ראשונ' רק ד' אצבעות מסכין מן אות ה' עד אות ח' והנשארים עומדים בבהמה שני' ג"כ טרפה אבל אם הוליך ומוליך עד שאות ח' מסכין בא על אות א' מבהמה ראשונה וכל הסכין חוץ לבהמה ג"כ כשר. וא"כ תלה הכל כס"ד דתוס' דבעינן שיעבור כל צוארי' היינו ח' אצבעות על כל בהמה. והא התו' דחה אותו וביותר הרא"ש כי בסכין חריף חותך בקל תיכף וא"צ שיהי' עובר כל הסכין רק דעת התו' והרא"ש כשיש לו סכין ארוך אינו דורס אבל סכין קצר רק כפי בהמה דורס ונ"ל דהך סכין צריך להיות פנוי מבלי טרוד בשחיט' אחרת וא"כ הרי זה סכין ארוך ומרווח ליה לשחוט אבל כשד' אצבעות. הנשארים מסכין הם לשחוט אחרת עדיין לית הרווחה והוי כשוחט בסכין מחזיק ד' אצבעות צוואר שמחזיק ג"כ ד' אצבעות. ולכך כאן ששחט ב' בהמות כא' בהולכה או בהבאה ודאי עיקר שחיטה לא יתכן כא' כי בהמה אחת נשחט רובו קודם לשני רק קרוי כאחד כי גמר שחיטה כאחד כי כשמוליך סכין מהבהמה לחברתה הראשונה נשחט רובו טרם בא לשני' אבל בבא לשני' לשחוט הרוב גומר שחיטה הראשונה והרי קרוי כא' וכ"נ דעת הט"ז ע"ש ולכן א"ש כשמתחיל בהולכה א"כ ראש סכין שהוא ח' מתחיל מתחילת צואר הראשון שהוא א' ומוליך והולך ובגמר צוואר הראשון שהוא ד' מגיע מסכין אות ה' וד' אותיות הנשארים המה חוץ לבהמה א"כ הרי שוחט בהרווחה בסכין מחזיק ח' אצבעות ולכך כשר אבל בגמר בהמה שני' שמגיע אות ח' מסכין על אות ח' מבהמה שני' הרי ד' אצבעות על בהמה ראשונה לגמור השחיטה מרובו ואילך וד' אצבעות על בהמה שניה לשוחט' ואין כאן סכין פנוי כי על

בהמה שניה הסכין מן ה' עד ח' וא' ב ג ד מן סכין על בהמה ראשונה לגמור שחיטה עד תכליתו ואין סכין פנוי ולא רווחי' לי' ולכך דורס והשנייי' טריפה. וכן להיפוך בהובא' מבהמה שניה לבהמה ראשונה חצי סכין לבהמה ראשונה שהוא מאות א' עד ד' וכן בבהמה מא' עד ד' אבל מה' עד ח' בסכין נשאר בבהמה שניה לגמור השחיטה ואין רווחא וא"ש וא"כ לעולם חד טריפה וחד כשרה ואין נ"מ אם מעביר סכין אח"כ על כולו או לא כי בשעת שחיטה צריך להיות הרווחא לסכין שיהא פנוי ואם לאו טרפה ומה שעושה אח"כ מה נ"מ ולכן לא ירדתי לסוף דעת הב"י: והנה הרמב"ן טען כשדור' א' גם השני נדרסת וגם בזה לא זכיתי להבין דהא הראשונה ששחט בהולכה יש לו רווחא סכין מחזיק ח' אצבעות והצוואר רק ד' וא"כ אינו דורס ואח"כ כשמגיע לשניה ובשניה ליכא רווחא ודורס ואם כי אז גם בראשונה דרסה הא כבר נשחט רובא וכי ס"ל לרמב"ן דרסה במיעוט בתרא טריפה וצ"ע להבין ואולי כשמתחיל לשחוט ורואה כי על בהמה שניה לא יהי' הרווחא בסכין מכין ידו לשחוט בכח שהוא דרסה וא"כ אף בהמה ראשונה נדרסה וצ"ע ועכ"פ לדידן דפוסלין דרסה במיעוט בתרא צדקו דברי רמב"ן מבלי פקפוק ודוק כי צ"ע לחולשת שכלי בעו"ה:

ב רוב מפרקת הרב הט"ז הביא בשם הרשב"א דכתב בהא דאמרינן דלא לשוייא גסטרא היינו שלא ישבר במפרקת קודם שחיטה דאז מבליע דם באברים וכו' עכ"ל והקפה הט"ז בפ"ק ב' דא"כ דתורה לא הרשה לשבור במפרקת למה יועיל מליחה והרשב"א בעצמו פסק דמועיל מליחה ע"ש. ותי' הש"ך בנה"כ דקרא אשמועינן דאפי' בקדשים דה"א לדם צריך ולכך לא ישבר מפרקת וכו' וכתב וכן נכון ולא תי' כלום דהא הרשב"א בדף כ"ג הביא חד לימוד לקדשים וחד לימוד לחולין מן וזבחת מן בקרך וא"כ הקושי' הוא על הך קרא דלחולין איירי ולא תי' הש"ך כלום. ולכן העיקר דה"א מצות שחיטה בכך לשבר מפרקת ולהתיז הראש כי בכך תצא נפשו כדתנן באהלות דבכך יוצאת מתורת חי וא"כ אף דמבליע דם באברים לית לן ביה דכך מצותו ואם כן מותר לאכול חי דלא הוי דם שפי' קמ"ל דלא מצוה בכך וא"כ ממילא ידעינן דאסור לאכול חי דהוי דם (שלא) פירש רק ע"י מליחה ואז שרי דהא הדם בלוע נפרש ונפלט ופשוט:

ג חלדה כתב הט"ז ס"ק ג' לשון הטמנה ע"כ נקראת חלדה בלשון זה שמטמנ' עצמה בארץ ע"כ. וכתב שכן הוא בגמ'. אבל מגמ' משמע היפוך דעל מלק בסכין אמרו שם שחיטתו פסולה ח"א דדורס וח"א דמחליד וקאמר הגמ' מ"ד דורס מ"ט לא קאמר מחליד ומשני ה"ד חלדה כחולדה הדרה בעיקרי בתי' דמיכסי והך מגלי ומפני שמחליד שם פירשו תוס' ששוח' הסימנים ממטה למעלה ע"ש הרי דזה לא דמי' לחולדה ואנן קיי"ל

דהוי חלדה בדוחק סכין ושוחט ממטה למעלה א"כ ש"מ דלא בעינן דמי לחלדה כלל רק סתם הטמנה ובמח"כ לשון יתר בט"ז הוא זה:

ד פסולה וספק כי הוא איבעי דעלתה בתיקו:

ה ויש מי שאוסר גם בזה הט"ז הקשה הא דשאל בגמ' הושיט ידו למעי בהמה ושחט ולד מי מכשר ומה זו ספק הא הוי חלדה כמו מטלית פרוס על צווארה. ואין כאן קושי' דהא זהו פרוס עליה מטלית הוא איבעי דלא איפשטא א"כ קאי האיבעי בדרך את"ל דלא הוי כלל חלדה מי מהני שחיטה במעי אמה. וכן משמע בפר"א ולכך אפשר כמש"ל בסי' י"ד דרמב"ם דייק מהך דביצה להנצל מקושי' התוס' הא יכול להכניס ידו למעי אמו ולשחו' והוי כשוחט בלילה לא ס"ל לרמב"ם דעכ"פ בדעבד כשר וקרוי מוכן ולכך פי' הוא דהוי חלדה כמ"ש העט"ז וט"ז ודבריו מוכרחים ועיין מש"ל סי' י"ד והדברים נראים לשיטת הרמב"ם וק"ל:

ו תחת מיעוט הראשון ושחטו ממטה למעלה. מורי' הדברים דחלדה היה שהחליד הסכין תחת מיעוט הראשון ושחטו בחלדה ולא קאמר בפשוט שהחליד הסכין תחת עור ושחט מיעוט סימן ואח"כ קרע עור והוי חלדה במיעוט קמא. והש"ך בס"ק י"א ביקש באמת לפרש כן בש"ע דזהו כוונתו אבל לשון החליד הסכין תחת מיעוט ראשון לא משמע כן כמו שהבין ג"כ הב"ח. ולא ידעתי כיון דתחת עור אמרי' אינו יודע וחלדה במיעוט סימנים עלתה בתיקו ה"ל ס"ס ספק אין חלדה תחת עור ואת"ל הוי חלדה דלמא לא מיטרף במיעוט סימנים וכן להיפוך דאת"ל דהוי תלדה במיעוט דלמא עור לא הוי חלדה ולכן השמיט הש"ע עור וק"ל:

ז מיעוט הראשון בחלדה דעת הש"ך ופרישה היינו ושט דמשהו פוסל בו אבל קנה מידי דהוי חצי קנה פגום ולמה יפסול בו חלדה לחנם אמנם הב"ח העתיק דברי הגהת מהרש"ל וכן הש"ך ראה הגהותיו דכתב כמו בהגרים שליש ראשון פסול ה"ה בשהה או החליד ודרס במיעוט ראשון אפי' בקנה והש"ך תמה עליו וביחוד מ"ש בשהיי' במיעוט קמא דהא ברייתא מפורשת נשחט חצי קנה ושהה דכשרה וכן בכולם ע"ש. והנה נראי' דבריו בשהייה אף דבאמת משחיטו' אשכנזית שהביא הב"י סי' זה משמע דגם בשהיי' י"ל שהחמירו חז"ל שכ' אפי' למ"ד דשהיי' במיעוט קמא דקנה דכשרה מ"מ בדרס' במיעוט קמא דקנה יש להחמיר וע"ש דמחלק הרי מודה בבירו' דזה להכשי' איכא רק מ"ד דאמר כך אבל לדינ' לא החליט להכשיר וכן מורי' דברי הרא"ש בשו"ת הרשב"א בסי' שס"ז להדיא דלרש"י אף בקנה במיעוט קמא לא אסור ש"מ דוק ביה ותמצ' כדברי. ואמת כי קושי' הש"ך מברייתא דקתני נשחט חצי קנה ושהה כשר לכאור' תיובת' אך

ליישב י"ל הנך רבוות' ס"ל דתלי בפלוגתא דריב"י ורבנן דלריב"י סגי ברובא בכשרות אבל לרבנן בעינן כולו בין בתחילה ובין בסוף בכשרות ועי"ש דף ל' ברש"י ותוס' ותראה כן וא"כ י"ל הך ברייתא דשהיי' במיעוט קמא כשר ריב"י היא אבל לפי דקיי"ל להחמיר כרבנן כמ"ש רש"י אף שהייה בקנה במיעוט קמא פוסל. ובזו יש ליישב קושית ר"ת מן תוספ' ובריתות דסתרי אהדדי די"ל חד רבנן וחד ריב"י ע"ש בתוס' דף ל' ע"ב ד"ה החליד עכ"פ יניח שהיי' במיעוט קמא במקומו אבל דרסה חלדה בקנה במיעוט קמא הרבה רבוותא דפסלו כמ"ש הב"י בשם שחיטות אשכנזית ונתנו טעם בין שהיי' דעומד משחיט' ולא שחט בפסול משא"כ בדורס ומחליד שוחט בפסול ועושה מעשה לפסול. ומה לנו יותר מבה"ג (ורשב"א בתשובה כיון עליו) דכתב חלדה במיעוט קמא בסימנים פסולה מדאורייתא והיכי דהכניס סכין בין סימן לסי' ונתחרט טרם ששחט יוציאו בנחת וישחוט ממקום אחר ויבדוק באותו מקום אי פגע בקנה או בוושט וקשה פגיעה בקנה מה נ"מ הא חלדה בקנה במיעוט אלא ש"מ דס"ל דפוסלו כמ"ש שחיטות הנ"ל ויתר מרבוותא סברין כן ואם כן ח"ו לדחות ד' מהרש"ל כלאחר יד במקום שיש לו יתד נאמן לתלות ולהחמיר:

ח ואם דרס או החליד וכו' צווחו הריב"ש ויתר רבותינו הא הרמב"ם כ' וכן אם שחט מיעוט סימנים בחלדה וגמר שלא בחלדה הרי זו ספק נבילה דהוי איבעי' דלא אפשני' וכאן פסק ודאי פסולה. ועי' בש"ך שרוצה לומר דתרתי מיירי רמב"ם כאן באותו שליש שהגרים החליד וכו' והדוחק מבואר וכמ"ש פר"ח והדרך היותר קצר בדברי הרמב"ם הוא הואיל והרמב"ם מפרש איבעי שהה במיעוט סימנים כמ"ש המחבר לעיל סי' כ"ג סעיף ד' דהכוונ' שהה כדי שחיטת מיעוט סימנים קרוב לרוב ועיין מש"ל עכ"פ לא מפרש כפשוטא דשהה מתחיל' כששחט מיעוט סימנים דס"ל זה פשיטא דטרפה דהא נקיבת כל שהוא בוושט פוסלו והיינו שהייה היינו נקיבה וכן הביאו התוס' התוספתא דשהייה במעוט קמא בוושט פסולה. ולפ"ז גם בהך איבעי' החליד במיעוט סימנים צ"ל ג"כ דרמב"ם מפרש לי' כעין פיר"ת דהיינו ששחט ד"מ הקנה רובו כראוי ומיעוט הנשאר החליד הסכין תחתיו וחתכו מלמטה למעלה וא"כ הספק אם זהו קרוי חלדה או לא כיון דבלא"ה רובו נשחט. וזהו כוונת הרמב"ם וכן אם שחט מיעוט סימנים בחלדה פי' דחלדה הי' דשחט רק מיעוט סימנים ע"י שהחלי' הסכין תחת המיעוט וגוף החלדה היה בזה שתחב תחת מיעוט הסי' שעדיין לא נשח' ואם כי הלשו' קצת דחו' איהו דחיק ומוקי נפשי' והוי ספק אבל אח"כ בא הרמב"ם בגוף דינו דעושה חלדה שהוא חלדה ודאי בלי ספק רק לא שחט בחלדה רק מיעוט מסימנים הוא טרפה ודאי כמש"ל דהוא

תוספתא וע"ז לא מספקא בש"ע כלל רק מספקא לי' בטוב חלדה אי קרו חלדה או לא. וכן מורים. דברי פר"ח אלא שהאריך ללא צורך וכתב דכן דעת הטור והטור האיר נתיב וכדומה. ולא דיבר בזה נכונה דהא לפי מ"ש הך איבעי דשהה במיעוט סימנים א"א לרמב"ם לפרש על מיעוט קמא דהא לדעתו כמ"ש זה ודאי טריפה מבלי ספק וע"כ הפי' כמש"ל דהיה כשיעור הכשר סמוך לרוב וכו' ואלו הטור בסי' כ"ג כתב להדיא דרמב"ם מפרש הך איבעי על מיעוט קמא וא"כ ע"כ דס"ל דלא ס"ל כן ברמב"ם ועיין בב"י אבל האמת יורה דרכו דיותר טוב לפרש זה מכל הפירושים:

ט פסולה היינו ודאי וכתב הש"ך בס"ק כ' אע"ג דהחליד במיעוט קמא דוושט הווי ספק נבלה. מחלק הריב"ש דכיון דדרך שחיטה י"ל דלא ניקב אבל הגרמה דאין במקום שחיטה ה"ל כנקוב ע"כ. ולא היה צריך לזה כי דברים הללו הן דברי הרשב"א והרא"ש והן באמת לא מפרשי על חלדה במיעוט סימנים במיעוט קמא כי הרא"ש מפרש ליה על חלדה במיעוט בתרא ורשב"א מפרש לי' כפי' ר"ת א"כ י"ל בחלדה גמורה במיעוט קמא מודים דפסול ולא ס"ל חילוק של ריב"ש:

י בין במיעוט בתרא דעיקור במיעוט בתרא מדינא מותר והב"ח כתב ה"מ אם נעקרו סימנים אבל בסכין פגום שהוא ג"כ עיקור בזה אפי' במיעוט בתרא פסול מדינא. ודבר חדש הוא לאסור בלי ראי' ולא מצינו רמז בפוסקים אך בתוס' נדה דף ב' ע"ב סכין איתרעי כתבו התוס' בסכין פגום יש כמה ספיקות דלמא בעצם מפרקת או במיעוט בתרא אפגום וכו' ש"מ דס"ל במיעוט בתרא הבהמה כשרה ולא כב"ח ודו"ק:

יא לענין חלבו הט"ז הקשה הא בחולין דף ס"ט קאמר הגמ' י"ל דלכך חלב דעלמא אף דאתיא מאמ"ה מותר דיש תקנה בשחיטה ואבר היוצא ל"ל תקנתא בשחיטה והא הך עיקור מה בכך דאינה טרפה הא אין תקנתא ואסור החלב משום אמ"ה. ותי' הט"ז הא דאמרי' דאית לי' תקנתא פירש קיל לי' איסור אמ"ה ואין אוסר החלב ולכך אף בעיקור אין אוסר ע"כ ואני תמה הא הרשב"א בחידושיו פ' בהמה המקשה הקשה מה קשאיל בהמה דיש בו אבר היוצא אם חלבו מותר פשיטא דאסור מידי דהוה חלב טריפה ותי' הרשב"א דאבר היוצא אין עליו שם טריפה רק לית ליה הכשר שחיטה דהא כל בהמה שחוט והוי כאבר מן החי ולכך קשאיל אם נכנס בכלל היתר של אבר מהחי ע"ש וא"כ הרי דגם שם רק איסור אבר מהחי ומ"מ אסרינן ולמה נתיר בזה וצ"ע לכאורה. ומה שנ"ל כי ודאי תוס' ורא"ש ורשב"א דיברו הכל ענין מחלוקת רש"י ובה"ג אי הוי טרפה או לא ולא בררו מה נ"מ ודוחק לומר דכולם היה מחשבתם על חלב. לכן נראה דנ"מ טובי סימנים שנעקרו או נשמטו אי יכולין להיות הדר בריא ע"י רפואות וכדומה בסמנים

שיהי' חוזר ונקשר לרש"י א"א דכיון דהוא טריפה אין טריפה חוזר לכשרותו ואם ראינו שנתחב' לשעה במעט זמן יחזור למחלתו. משא"כ לבה"ג אין כאן טריפות רק הלמ"מ כל זמן שהוא נעקר לא יועיל בו שחיטה דהא אינם מחוברים או מטעם רמב"ן דא"א לשחוט על נכון אבל אם הדרי ברי' וחזר ונתתבר יפה הרי הוא בכל אופן כשר וא"כ ממילא נשמע דחלב מותר דהא יש יותר היתר משחיטה לאמ"ה ופשוט ואמת לא מצאתי כן למחברים מ"מ כ"ל נכון ואמת:

סימן כה

א מיהו א"צ לבדוק והש"ך האריך לכתחל' לדעת בה"ג לבדוק דהוי מעוטי דשכיח וגם י"ל סמוך מיעוטי לחזק'. ובאמת עי' מהרש"א גבי בחולין ילפילן מפרה דכתבו הך סמוך מעוט הוא רק דרבנן וא"כ יש להקל בשגם י"ל דהא קשיא קו' רש"י גבי ריאה אתמול אכלנו מחלבו וסמכינן ברובא ואיך נצריך כמת בדיקה בה"ג לשיטתו דס"ל חלב עיקור מותר אבל לרש"י דטריפה הקושיא במקומו. ויש לדקדק כיון דפסקינן לעיל אם נעקר הרוב ומיעוט מחובר בזה מעט ובזה מעט טריפה א"כ מה יועיל שדוחק באצבעו הא א"א לצאת דמחובר במקצת ומ"מ בכה"ג טריפה והא חיישינן למיעוט לכתחלה בזה דיש חזקת איסור וצ"ל דכולי האי דהוי מיעוטא דמיעוטא לא חיישינן וצ"ע:

ב ולא חיישינן שמא ע"י פירכוס וכו' עיין אחרונים שהאריכו ובדעבד ודאי כשר אבל לכתחלה דעת מהרי"ק ג"כ להכשיר מהא דר"ז בדק גירא והאחרונים מחלקים בין נשחט כולו או רובו או קנה או ושט. ונראה ד"ה תלי' ברש"י ורשב"א דרש"י ס"ל דלכך לא ישחוט תחלה בלילה שמא לא ישחוט רובא וקשה הא יוכל לראות בבוקר ובאור הנר דנשחט רובו צריך לומר דלמא על ידי פירכוס נתרחב. וש"מ דלכתחיל' חוששין אבל לשיטת רשב"א דלא חשש לכך רק שמא ישהה וכדומה ש"מ דלא חיישינן שבפירכס יתרחב ובזה יש לסמוך על רשב"א:

סימן כו

א טריפה והיינו דעדיין לא נשחט רוב הושט אבל אם כבר נשחט הושט רובו אם ניקב כשר דכבר הוא כלא הי' כן העלו רוב מחברים ראשונים ואחרונים זולת הב"ח ובאמת מה צורך אריכות בזה הלא התוס' חולין ד"ל ע"ב ד"ה החליד וכו' כתבו להדיא וז"ל וכאן נמי אם לאחר שחיטת הרוב עקר המיעוט שחיטתו כשרה כיון שלא הוי דרך שחיטתו עכ"ל הרי דבר מבואר דעקר המיעוט מקרי שלא דרך שחיט'. ואמת כי קשי' לי הא

דפליגי רבנן וריב"י בקנה השוחט בטבעת גדולה ובכל הגרמה הכל בקנה ולא פליגי נמי בושט דשחט הרוב במקומו ומיעוט בתרא הגרים בתורבץ ושט לרבנן דבעינן כל שחיטה במקומו פסול ולריב"י הא רוב שחיטה במקומה ואי דניקב משהו בתורבץ ושט אוסר הא כבר נשחט רוב ושט ואין שום נקב ופיסוק פוסל בו. אך ממקום שבאו התוס' והרא"ש פ"ק דחולין וכן רשב"א בתשוב' סי' שס"ו כולה עונים ואומרים דעיקור לא הוי דרך שחיטה וא"כ לפי דברי רמ"א דאף בעיקור מחמירין במיעוט א"כ ה"ה בניקב הסימן לאחר שחיטת רובו וכאן לא שייך דזהו דרך שחיטה דהא הם הסכימו דעיקור לא הוי דרך שחיטה. ודוחק לומר דמחמירין סברי דהוי עיקור דרך שחיטה דזה דחוק לכן יש להחמיר שלא במקום פסידא כדעת הב"ח:

ב טריפה ואע"פ שבסעיף הקודם נאמר אם שחט ושט ונקב כשר יש לחלק בין שאר אבר לאותו אבר כ"כ הדרישה וכן משמע בתשובת רשב"א. וכן מוכח מדברי רא"ש דכתב דלא קי"ל כר"ל דאמר שחט קנה ונקבה ריאה כשרה דר"ל אמר שני דברים סותרים כאן ששחט במקום חתך וכו' ולא ידעינן הי מינייהו באחרונה ועבדינן לחומרא. ויש להבין הא הך דאם נפסק הקנה דמועיל אח"כ שחיטה לא קאי להלכה דהא ר' יוחנן לא ס"ל הכי ותי' אלו אסורים קתני וא"כ הלכה כר"י. ול"ל הך מלתא רק אידך דינא כמאן דמנחן בדקולא. (וכן צריך לומר להנך דלעיל בס"ק שלפני זה הא י"ל כתי' ר"ל בנפסק גרגרת ברובו מ"מ מועיל בו שחיטה מכ"ש דחל עליו טרפות ומ"ש דנפסק בעצמו או על ידי שחיטה. והא הרא"ש חושש לתרין מילין דה"ל להחמיר. וצ"ל דזה ודאי תקום הך תי' דהא ר"י פליג וסבירא ליה כל שנפסק תו לא מועיל שחיטה והרי הוא כשחוט ועומד) וצ"ל דס"ל לרא"ש פלוגתא רחוקה לא עבדינן דכיון דר"ל ס"ל אפילו באותו אבר עצמו חל שחיטה וטריפות לאחר שנפסק ור"י פליג דוקא באותו אבר אבל בשאר אברים מודה ר"י לר"ל דחל טריפות והכי הלכתא ודו"ק:

סימן כז

א אסור לאכול וכו' הרמב"ם כתב דהוי איסור תורה רק אין לוקין משום דהוי לאו שבכללות ורש"י חולין דף קכ"א כתב דהוא מדרבנן ואסמכתא בעלמא מקרא וצריך טעם מנ"ל לרש"י זה דבגמ' משמע דהוא דאורייתא ואפשר ס"ל לרש"י כיון דאמרינן שם חולין דחותכו מבית שחיטה תיכף קודם צאת נפשה וממתין לה עד שתצא נפשה וקשה איך התירו חכמים לחתוך תיכף דלמא משתלי ואכל קודם שמתה הבהמה וקעבד איסורא דאורייתא א"ו דרבנן היא ולא חשו חכמים לכך כולי האי:

ב עד וכו' אמרי' בגמ' דחולין קכ"א ישראל ששחט בהמה טמאה לנכרי שחט בו שנים ומפרכסת בשר ואבר הפורש ממנו אבר מן החי ואסור לב"נ אפי' אחר שתצא נפשו. הרוצה שיבריא גופו יאכל מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מב"ש וממתין עד שתצא נפשה א' נכרי וא' ישראל מותרין בה ופרש"י בטמאה דליכא שחיטה כ"ז שלא תצא נפשה אבר מהחי א"ת בי' אבל טהורה דאית בי' שחיטה מותר' אפי' מפרכסת והואיל ושרי לישראל אף לנכרי מותר ובדף ל"ג אמר ראב"י מזמלין לישראל על בני מעי' דבני שחיטה נינהו ושחיטה מתרת ואין מזמנין נכרי דלאו בני שחיטה וה"ל אמ"ה אמר ר"פ הוי יתיבנא ובעינ' למשאל מי איכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור ולא אמינא דהא טעמא קאמר תניא דלא כר"א ב"י הרוצה וכו' א' נכרי וא' ישראל מותרין. ומזה שפט רשב"א דטהורה מפרכסת אף לנכרי מותר ותמה על הרמב"ם דפסק בהלכות מלכים דמפרכסת אסור לב"נ אפי' בהמה טהורה וצ"ע ומה שיש לומר דס"ל לרמב"ם מדקאמר תניא דלא כר"א ב"י ולא קאמר תיובתא לראב"י דהוא נגד הברייתא ובתוס' ד"ה אחד נכרי כתבו להדיא ר"ל לא ס"ל האי כללא מי איכא מידי כראב"י ומסתמא לא יחלוק ר"ל אברייתא אם לא דיש לו סמוכין מברייתא אחרת וצ"ל דידע הגמ' דאיכא ברייתא כוותי' רק כונת הגמ' דהך דראב"י לאו ד"ה היא ותניא בברייתא דלאו כוותי'. והנה יש לידע במה מחולקים הך ברייתות ואיה איפה טוב מחלקותם נראה כי התוס' כתבו ולאו טעמא קאמר היינו מי איכא מידי וכו' והקשו התוס' ישראל בר שחיטה ונכרי לאו בר שחיטה היא כדאמרינן גבי יפת תואר ע"ש. ונראה הא דאמרינן מי איכא מידי דלישראל שרי וכו' יפורש בשני אופנים או דישראל נתקדשו במצות יתירא איך יתכן דהי' להם היתר ולנכרי איסור ובזה שייך שפיר תי' התוס' דהמה בני שחיטה וכו'. אמנם יש עוד אופן והיינו דהא עיקר אזהרה לא מצינו להדיא בב"נ רק מרומז ובא בקבלה דנוהג בו אזהרה הנאמר בישראל ובזה שפיר קשה הא בישראל גופי' שרי ואין כולל אזהרה החומרא ואיך תאסרו בב"נ וכי תפתר אזהר' אחד לשני פירושים לזה מותר ולזה אסור. ובאופן זה לא מועיל תי' התו' דלאו בר שחיטה נינהו דמה בכך סוף כל סוף א"א לחלק אזהרה אחד לשני פירושים. והנה אמרו בסנהדרין פד"מ שבעה מצות נצטו' אדה"ר שנאמר ויצו אכל תאכל ולא אמ"ה והרמב"ם בהל' מלכים פסק ששה מצות נצטוו לאדם ולנח הוסיף אמ"ה דכתיב רק את בשר וכו' וכתבו מפורשים דס"ל לרמב"ם הך מימרא דאדה"ר לא הותר לו לאכול בשר פליג דאין במציאות אמ"ה ות' התוס' דחיקי לי'. וזהו ודאי הך תנא דיניף אכילת אמ"ה מן אכל תאכל שם לא מבואר איסור אמ"ה רק רמז בעלמא הרמז שבו איסור אכילת אמ"ה אשר איסורו נאמר בתורה לישראל וא"כ א"ש הך ברייתא דפליג

אראב"י וס"ל דאף מפרכסת טהורה מותר לב"נ היינו דס"ל כהך ברייתא אכל תאכלו זו אמ"ה דנצטוה לאדם ופירושו על פרטי הלאו הנאמר בישראל ואם כן שפיר קשה מי איכא מידי כהנ"ל איך תחלק לאו אחד לשני פירושים לישראל אין מפרכסת בכלל ולב"נ בכלל ולא שייך דברי התוס' לאו בני שחיטה דאין אנו דנין על טעם הדבר רק דעכ"פ אין מקרא אחד סובל פירושים מתחלקים. אמנם ראב"י סובר דבאמת אדם לא נצטווה רק נח ושם נאמר בפי' הלאו דמו בנפשו וכו' ואין כאן פירושים מתחלפים דיש כאן שני פסוקים והקושי' שני' מי איכא מידי דישראל נזהרין במצות שפיר י"ל תי' התוס' דלאו בני שחיטה והרמב"ם דפסק בהל' מלכים דנח נצטווה ולא אדם א"כ שפיר פסק כראב"י דנכרי מפרכסת אסור. ובחדושי אמרתי בתו' ביאור דקשי' לי' להרמב"ם להך ברייתא דאכל תאכלו זו אמ"ה איך ס"ל הא לא הותר לאדה"ר בשר ולומר דנחלק בזה דוחק דמשמע דד"ה הוא. ונראה דתלי' בפלוגתא סוף זבחים קרבנות שהקריבו בני נח אי עולה הי' או שלמים מ"ש ואי שלמים היה הוצרכו לאכול בשר וח"ו לבא לידי נותר ואכלו בשר וה"א אפי' אבר ובשר מדולדל דהוא לרמב"ם איסור גמור ג"כ יאכלו קמ"ל דלא דהוא אמ"ה אבל למ"ד עולות אין כאן במציאות לאכול בשר ולכך ס"ל לרמב"ם הך ברייתא דס"ל אדם נצטוה על אמ"ה ס"ל דהקריבו שלמים ושפיר יתכן בי' אכילה אבל הרמב"ם פסק בהל' א"מ דעולות היה ול"ל דאדם נצטווה לכך כתב דנח נצטוה. והנה אם אמרינן דאדה"ר נצטוה והיינו שלמים א"כ ע"כ מוכח דלא נצטווה על מפרכסת דמי איכא ול"ל לאו בני שחיטה דהא כל המצוה הזאת בקדשים כי חולין לא הי' אז במציאות ועיקר מצותו בשחיטה וע"כ דלא נאסרה מפרכסת וא"כ כיון דלא נצטוו עוד אזלא איסורא משא"כ הרמב"ם דפסק עולות הי' ובאמת לא נצטווה אדם וכו' ושפיר י"ל כקושי' התוס' לאו בני שחיטה וכו' ולכך פסק הרמב"ם כראב"י ודו"ק: והנה יש לדקדק לרמב"ם א"כ למ"ד אין לשחיטה לעוף מתורה א"כ מפרכסת אסורה דאין שחיטתו מתיר א"כ אף דחכמים תקנו אח"כ שחיטה וכי להקל אמרו זו לא שמענו דאיכא מ"ד דאוסר עוף מפרכס לישראל וצ"ל כמ"ש התוס' ביבמות דבר הדומה יש כח ביד חז"ל לעקר ד"ת אפילו בקום ועשה וכשתקנו שחיטה התירו מפרכסת: והנה נדפס בס' קושי' בשם הגאון מהרר"ש הא דפריך הגמ' בפ"ב דפסחים הא דתנן לא יושיט אדם אמ"ה לב"נ וכוס יין לנזיר משום לפני עור וכו' תיפוק ליה כל מקום שנאמר ל"ת אחד איסור אכילה ואיסור הנאה במשמע מה קושי' דלמא איירי במפרכסת ומותר ישראל לאכול אף כי ליהנות בו ולנכרי אסור. ובאמת קושיא זו לא לרמב"ם לבד קשיא אף גם לכ"ע דהא אסקינן בחולין דף ק"ב בטמאה אין אמ"ה נוהג לישראל אבל לנכרי אסור וא"כ דלמא איירי באמ"ה

הטמאה ומותר בהנאה אף דכתיב לא תאכל כמבואר בגמ' שם. לכן נראה דיש להבין תרתי ל"ל כוס יין לנזיר ואמ"ה לנכרי בחד סגי להורות דאין להכשיל לאחר. וצ"ל דאי תנא נזיר ה"א ה"מ ישראל אבל נכרי דאינו בכלל ערבות מה נ"מ ואי תנא אמ"ה ה"א ה"מ מה דהו' ג"כ נצטוה בזו שייך לפני עור אבל בנזיר דהוא מותר לשתות יין רק לנזיר אסור ה"א לית לן בי' קמ"ל דאסור ומזה מוכח דל"ל באופנים הנ"ל דא"כ עדיין קשה לתני אמ"ה גרידא דהא גם בזה ליכא אסורו עליו וע"כ דאיירי באבר מן החי דגם הוא בכלל איסור ושפיר מקשה ודוק וע"ל מ"ש בסי' ס"ב: והנה עכ"פ יצא לנו נ"מ בין הרשב"א ורמב"ם למכור לנכרי בשר מן בית שחיטה טרם שתמות לרמב"ם אסור ולרשב"א מותר וסתמא דרובא דפוסקים כרשב"א דנכרי מותר לאוכלן טרם שתצא נפשה או לא לכאורה יש לאסור דכל שריותא דידהו משום הואיל לישראל שרי ובזה הא אסור עד שתמות ואי דאיסורא דישראל לא מן השם הזה דאמ"ה רק איסור אחר לא תאכלו על הדם כפי מ"ש התוס' שם דף ל"ג ד"ה אחד וכו' משמע דמ"מ אינו בכלל מי איכא וכו' כיון דעכ"פ לישראל אסור אפי' מהשם אחר מ"מ יש לסמוך בזה ארש"י דס"ל דגם לישראל ד"ת שרי רק מדרבנן החמירו וא"כ שייך שפיר מי איכא וכו' אבל למכור לנכרי בני מעיים דעת הרשב"א בטמאה איסור גמור דהוי אמ"ה ובטהור' מותר מי איכא מידי וכו' ולפ"ז אם לא היה שחיטה ונתנבלה בידו אסור למכור בני מעים לנכרי אבל הפר"ח השיג דזהו בגמ' הכל אליבא דר"ל דס"ל שחט הקנה וניקב' הריא' כשר אבל לדידן דלא קיי"ל כר"ל ליתא להך דינא. והקיל ביותר באיסור תורה דהא לפני עור איסור תורה הוא כי הרא"ש כ' דלכך קיי"ל שחט הקנה וניקב' ריאה טריפה דר"ל אמר דברי' סותרי' ומי יודע הי אחרונ' וא"כ כאן דאנו באנו להתיר אמרינן הך דאחרונה והוי אמ"ה ולעולם חוששין להחמיר והרמב"ן בס' מלחמות ה' כתב דלכך נקבה הריאה אסור דלא בריר לן דניקב' הריאה מקנה לבד דלמא מן תרי סימנים קנה ושט וא"כ כששחט שני סימנים לכ"ע כמאן דמניח בדיקולא דמי. והוי אבמ"ה והא דאמרי' לראב"י לר"ל אין מזמנין וכו' ויש להבין מאי ארי' ר"ל לכ"ע הוא דבתר ששחט שני סימנים לכ"ע כבשר בדיקולא הם. אמת הוא אבל לא מצינו שמי שאומר כן להדיא דלמא הם כשארי אברים שתלוי מיקר חיותא במיתת בהמה אבל לר"ל שמעינן דאמר כן וא"כ בשני סימנים לא מצאנו חולק אר"י ומהכ"ת לחדש מחלוקת חדש ובהכי ניחא הא דקשיא דפלפלו ראב"י ור"פ לכאורה שלא אליבא דהלכתא דהא לא קי"ל כר"ל. דלפמ"ש ניחא בתרי סימנים כ"ע אית להו דר"ל ולכן יש להחמיר. ובפרט דבזה לא שייך דבעינן תרי עברי דנהרא דאמ"ה כזו לא שכיח דהנכרים אין שוחטין כלל קנה ושט. וכי מיית משתרי ולכן אם נמצא כן בישראל

שנתנבלה הבהמה יש למחות מבלי למכור לנכרי בני מעיים. והנה בסוף סימן הביא הגאון בעל ט"ז תשובה מאחיו הגאון ז"ל שניהם כאחד עונים הא דקי"ל נשבר מפרקת ורוב בשר עמו נבילה. והיינו דגם חוט שדרה נפסק עמו הא בלא"ה כשר. וכל ראי' שלהם מתוס' שם דף ל"ב ע"ב ד"ה ולחשוב וכו' דהקשו למה לא פריך הגמ' ולחשוב הך דזעירי נשבר' מפרקת וכו' ותי' וי"ל דאינה נבלה אא"כ נפסק החוט וזהו הא תני' לי'. ומזה שפטו דבעינן חוט נמי. ולזה הסכים הרב פר"ח. והנה הגאון חכם צבי בתשובתו דף כ"ט נוטה דעתו להחמיר אף כי מודה דמדברי התוס' ברור דבעינן ג"כ נפסק החוט מ"מ הואיל הרמב"ם וכל הפוסקים סתמו סתם ש"מ דאפילו בלי חוט נבילה ולכן חששו להחמיר וכ"נ משארי אחרונים. ובאמת אלו הי' מן שאר פוסקים ראי' לאסור בלי חוט לא הי' מן תוס' כ"כ הכרח די"ל התוס' כתבו דהגמ' לא רצה להקשות ולחשוב נמי דזעירי משום דאיכא למדחי כונת זעירי עם החוט והא תניא לי' התם. משא"כ למסקנא דלא קשי' מדזעירי דהא נבילה מחיים לא קתני י"ל כפשוטא דנבילה בלי חוט. אבל אין כאן הכרח להוציא דברי התוס' ממשמעתן דדבריהם מורים כהלכה דבלי חוט כשרה: והנה נחזה בנמ' שם כ' דף ע"ב א"ז נחתכה מפרקת ורוב בשר עמו נבילה. אמר ר"ח אף אנן נמי תנינא מלק בסכין מטמא בגדים וכו' אי אמרת טרפה הוי תהני סכין לטהר מידי נבלה וכו' וקשה אי ס"ד מילתא דזעירי בלי חוט מה סייעת' מייתי ר"ח מן מלק בסכין וכו' הא שם במליק' לא זו שמשבר העצם אף גם פוס' החו' כדאמרי' שם מצות מליקה חותך שדרה והיינו חוט שדרה ומפרקת וא"כ פשיטא דהוי נבילה וא"א לסכין לטהרו אבל זעירי קמ"ל דנחתכ' מפרקת ברוב בשר ואפי' חוט שלם דמ"מ הוי נבילה וא"כ מה סיוע יש (ובתשובת חכם צבי הנ"ל האריך בדברי גמ' ולא הבנתי כונתו) וזהו ראי' ברורה להגאונים הלוים אלה. וכן מוכח מדברי רשב"א שמעתי' הנ"ל דהקש' על זעירא דאמר נשבר מפרקת וכו' נבילה ושמואל דאמר מטמא באהל הך דתנן במשנה דאהלות דקתני דוקא הותזו ראשיהם מטמאין אע"פ שמפרכסין ותירץ דאינהו מפרשי היינו הותזו ראשיהן כיון דנשברו מפרקת ורוב בשר אע"פ שהסימנים קיימים וע"ש וקשה איך שייך הותזו ראשיהם כיון דחוט השדרה עם הקרום והעור דהוא העיקר מתבר הראש אל הגוף קיים ומה אריא סימנים דנקט רשב"א ועכצ"ל דאף זעירי לא אסרו רק בנפסק החוט. וזהו ברור ראי' התוס' דהחליט דזעירי מיירי בחוט מכח הותזו ראשיהם כקושי' רשב"א. והנה יש לי להתלמד בדברי רמב"ם דכתב בפ"א מהל' טומאת המת הלכה ט"ו המת אינו מטמא עד שתצא נפשו נשברה מפרקתו ורוב בשר או שנקרא כדג או שהותזו ראשו וכו' הרי זו מטמא אע"פ שעדיין הוא מפרכסת והכ"מ פי' שם הותזו ראשו לגמרי בלי

הבדלה ע"ש. ויש להבין אם נשברה מפרקת ורוב בשר לבד מטמא אף שלא פגע בסימנים מכ"ש הותז ראשו לגמרי דמטמא וכן בפ"ב מהלכות אבות הטומאה כתב דאינו מטמא עד שתמות או שיתיז ראשן ואח"כ כתב נשברה מפרקת ורוב בשר עמה הרי היא נבילה ויש להבין א"כ הך דהותז ראש מיותר ולכן צ"ל דכונת דהותז הראש אבל חוט השדרה עדיין שלם ובזה הראש מחובר לגוף משא"כ נשברה מפרקת דגם החוט שבתוכו נדבק ונפס' וא"כ הם תרי גווני בזה החוט קיים ובזה החוט נפסק וזה ברור דל"ל הותז ראשו מיירי הרמב"ם ולא הראש רק הסימנים דהא הרמב"ם כתב בנשחט בסימנים וכו' אינו מטמאים וגבי שרצים בפ"ד מהלכות אבות הטומאה כתב אפילו שמחוברים בעור וזהו לא כתב גבי בהמה וברור דכיון למ"ש ועיין רשב"א דכתב דיש הבדל בין שרצים לבהמה ולכן הדברים מוכרחים כמ"ש וצדקו דברי גאונים הנ"ל:

סימן כח

א ואין שוחטין וכו' וכ' הרא"ש לקבל הדם בכלי וימתין עד לילה ואז יכסהו ותי' אין מקבלין דם בכלי ע"ש וקשה לי דאמרי' בביצה דף ח' ע"ב ודאי כי אתא וקעביד כתיש' אתא עשה ודחי ל"ת וכגון דבהדי דכסה עביד כתישא ופריך הגמ' הא יו"ט עשה ול"ת הוא וכו' וקשה איך ס"ד העשה דכיסוי ודחה עשה דיו"ט הא אפשר לקיים שתיהן דיקבל הדם בכלי ומכסה בלילה כאשר עבר יו"ט ומקיים שתיהן ואי דאין מקבלין דם בלילה הלא זו רק רק גזרה דרבנן ומדאורייתא משרי שרי ואיך ס"ד דידחה ל"ת של תורה. ואהא לא עבדי רבנן לעקור ד"ת וצ"ע לכאורה וצ"ל בדוחק דודאי עיקר מצות כיסוי לכסות תיכף כשיצא הדם מהנשחט ולא יאוחר ואם איחר ממש ביטל מצות כיסוי והרא"ש דהקשה לקבל הדם בכלי ולכסותו בלילה היינו עכ"פ יותר טוב משיבטל מצות כיסוי לגמרי אבל אם מקבל בכלי ומכסה בלילה לא קיים על בורי' מצות כיסוי ולכך ס"ד דידחה ל"ת גם לקיים על בורי'. וכיוצא בזה אמרינן גמ' דמנחות דף ע"ב דהקטר חלבים זמנו כל הלילה ומ"מ דוחה שבת משום כמה חביב' מצוה בשעתה ואף כאן בכיסוי דם חביבה מצוה בשעת' לכסות תיכף ודחי יו"ט ודו"ק:

ב וראהו אחר בגמ' יליף לי' מקרא אמור לבני ישראל אזהרה לכל ישראל ובטור כתב מצות עשה מוטלת על כל ישראל כשאר מצות ותמה הט"ז הא ללמוד מקרא ונראה די"ל הא דהוטל התורה החיוב זולת השוחט היינו בעל בהמה שהבהמה שלו וכן הדם אבל לשחוט הוא להנאתו ולהטיל חיוב על אחרים ה"א לאו כל כמיני' מי ביקש זאת מידך

שתשחוט ותטיל עלינו הכיסוי לכך כתב הטור דזהו בכלל שארי מצות ומדכת' זאת בלימוד פרטי ש"מ דהכל שוין בזה בעל בהמה או אחר:

ג אחר אי מי ששחט וא"כ עליו מצות כיסוי יכול לכבד מצוה זו לאחר לכסות יש לעיין כי הרב הש"ך בח"מ סי' שפ"ג כתב בס"ק ג' בסופו ומדברי הרא"ש שהבאתי מוכח דמי שהוא מוהל א"י ליתן את בנו לאחר למול וחייב הוא בעצמו למוהלו דומי' דכיסוי דם מי ששפך יכסה וכו' הבאתי זה לפי שראיתי אנשים שיכולים בעצמן למול ומכבדין לאחר למול בנם והם מבטלים מצות השם עכ"ל. ומזה נראה דבכיסוי פשיטא דאין לשוחט לכבד לאחר במצות כיסוי. ומילתא דפשיטא ליה להרב הש"ך מספק' ליה לרמ"א דכתב בי"ד סי' רס"ד בד"מ בשם הא"ז דאם אב מוהל אסור למנות אחר וכתב הד"מ וצ"ע מ"ש משאר מצות דיכול למנות שליח. והנה נחזה אנן הא בב"ק דף ק"מ אמרינן דכהן זוכה בעבודה וזו משפט הקרבן מ"מ מבואר להדיא דיכול ליתן לכהן אחר להקריב במקומו. תרומה הוא שלו ועליו להרים כנודע ומ"מ עיקר שליחות ילפינן מתרומה אתם גם אתם וכן טובי וביבמות דף מ' משמע באכילות מנחות מצוה בו שכהן העובד לאכול ואין לו לתתו לאחרים מי שאין מבית אב שלו. לכן נראה כי ודאי שליח של אדם כמותו והוא המשלח מקבל שכר מצוה כאלו עשהו דהא גבי עבירה המשלח לעשות עבירה לולי דיש סברא דברי רב ודברי תלמיד דברי מי שומעין היה משלח חייב בעונש כאלו עשהו וא"כ במדה טובה במצוה הוא מקבל שכר מצוה כאלו הוא עשהו וא"כ למה יהי' פקפוק למנות שליח כיון דלא נגרע שכרו אך ה"מ במינהו לשליח ואומר לו עשה זו בשליחי פשיטא שלוחו של אדם כמותו אבל אם מכבדו בדרך כיבוד במצוה זו אינו מקבל שכר כי מצוה היה בידו ונתנו לאחר בזו ודאי לא שייך שלוחו וכו' ולכך באכילה מילתא דהכא' לא אמרי' בעבירה שליח של אדם וכו' כמבואר שם בגמ' מכ"ש במצוה והוא הנכון לדינא לחלק בין דרך כבוד לעשהו שליח:

ד דם שנפל עיין כרתי וצ"ע לדעה ראשונה לקמן סי' קל"ד ס"ג כפי הגהת נכונה של הש"ך דלא אמרינן כלל אפי' נתרבה פחות מס' חוזר וליעור ובזו דאין אמרין דחוי אצל מצות מכ"ש דלא אמרינן באסורין א"כ מ"ש כאן:

ה או עוף והב"ח כתב עוף ע"ג בהמה פטור והאחרונים בכלל השיגו אותו ועיקר הדבר מטור דכתב כתב ב"ע מאן דשחט צפור או חיה ושחט בהמה עליו פטור מלכסות בהמה ואח"כ חי' חייב לכסות ע"ג ותמה הב"י הא ברייתא ערוכה היא ריש פרק כסוי שחט חי' ואח"כ בהמה פטור לכסות בהמה ואח"כ חי' חייב לכסות. ולכן תי' הב"ח דב"ע התחיל בשתים צפור או חיה ואח"כ בהמה דפטור ואח"כ בחיובא בהמה ואח"כ חי' חייב לכסות

ולא זכר עוף ש"מ דבעוף אף זה פטור כיוו דדם עוף מועט. וטעם זה לא ישר כלל בעיני אחרונים וכאשר האריך הט"ז ויתר אחרונים. ולי נראה דהב"י הביא בשם הגהת מיימוני שאם שחט תרנגולת כשרה ושוב שחט ונתנבלה חייב לכסות עכ"ל ותמה הב"י הא הוי דם חיה למטה ודם בהמה למעל'. ודברים אלו הם בהגה לחלק בין ידוע וכו' ליישב קושי' הב"י. והרב הש"ך בנה"כ ביקש לומר דשם מיירי דלא שחט עליו רק נתערב בצדו ודחוק וגם להב"י ורמ"א לא נעלם ממנם זה רק קשיא ליה מה קמ"ל מהר"ם בזה פשיט' נתערב דם בדם חייב לכסות: לכן נראה דקשי' לי' למהר"ם למה בשחט למעלה בהמה לא יכסה יכסה בשביל דם חי' שלמטה הימנו ואם דדם בהמה חוצץ ומפסיק בין דם חיה לעפר מה בכך הא קיי"ל בפ' לולב הגוזל דמין במינו אינו חוצץ וס"ל או דדם בהמה ודם תיה אף דלענין תערובות בעצם מין במינו מקרי דם חיה ודם בהמה דהא שניהם דם מ"מ כאן לענין חציצה שלא יחוץ צריך להיות מין במינו היינו ששניהם בכלל מצות כיסוי אבל אם אחד אינו במצות כיסוי לענין חציצה במצוה אין מינו מיקרי דהא אין מין הטעון כיסוי ואיך לא יחוץ ואינו מינו איקרי ולית ליה חד שמא. או מי יימר דלכך לא יכסה משום הפסק או חציצה רק אם יראו מכסה לדם בהמה כדין כסוי ומברך לא יבחינו דדם חי' למטה רק יחשבו חיה היא ויתירו חלבו. ומשני טעמים הללו יש להצריך כיסוי בעובדא דמהר"ם אם למטה דם צפור הטעון כיסוי ולמעלה דם צפור דלא בעי כסוי דמין במינו הוא דהא מינו חייב בכיסוי רק מחמת ניבול נפטר מין במינו מיקרי ואינו חוצץ ולא שייך התרת חלבו וא"ש ודברי מהר"ם ברורים: ונשוב אל בעל עיטור הנ"ל דבגמ' ריש פ' כסוי דם הזכיר הגמ' עפר שלמטה מעכב עפר שלמעלה מהך ברייתא דשחט בהמה ואח"כ חיה יכסנו והא אין טפר למטה ומשני ראוי לבילה הוא. ויש להבין מנ"ל דלמא איירי הברייתא באופן דהיה עפר למטה ואי דלשון הברייתא שחט בהמה ואח"כ חיה ולא קתני דנתן עפר על דם בהמה משמע דאין עפר מפסיק בין בהמה לחיה דומיא דהיפוכו שחט חיה ואח"כ בהמה דודאי אין ביניהם עפר מפסיק דהא איתכסי רק דלמא קודם ששחט הבהמה נתן עפר למטה ושחט בהמה ואח"כ חיה או להיפוך. רק דמה בכך הא דם בהמה דלמט' סמוך לעפר ההוא מפסיק בין דם חיה לעפר. רק אי אמרינן דהכל מין במינו אקרי מ"ש בהמה מ"ש חיה ומין במינו אינו מפסיק והא דמפסיק למעלה בדם בהמה למעלה הוא משום התרת חלבו כנ"ל אבל אי מין במינו חוצץ ל"ל דהיה עפר למטה דהא בהמה חוצץ וצ"ל דלא היה עפר למטה ושפיר דייק הגמ' דאין עפר למטה מעכב. הנה התוס' בסוכה פרק לולב הגזול כתבו דהך אי מין במינו חוצץ מספקא ליה והוא איבעי בפרק בהמה המקשה כרכתו אחותו ע"ש אלא רבא פשיט לנפשי' דמין

במין אין חוצץ וא"כ שפיר פריך הגמ' דמוכח מהך דם חיה למעלה דא"צ עפר למטה ול"ל דיש דמה בכך הא דם בהמה חוצץ ואי דה"ל מין במינו תפשוט איבעי דמין במינו אינו חוצץ וכך סוגיא בכל הש"ס ודחה הגמ' כל ראוי לבילה וכו' אבל לפי דקיי"ל כרבא דמין במין אינו חוצץ וא"כ גם קושיא וליגררי' מיושב דמה פועלת יש בגרירה לעפר דלמטה הא אית ליה עפר למטה כמ"ש ולק"מ: ובזה דברי העט"ז דכתב דאיירי דאית עפר למטה אמת ומה שטענו עליו מדברי הגמ' אין טענה כי הגמ' קאי ותפשוט ואנן אמרינן כמסקנא: והנה זו ודאי דם בהמה ודם חיה מין א' הוא אבל דם בהמה ודם עוף לא שייך בי' מין א' טיבו של זה לא כטובו טל זה בכל דבר בכמות ואיכות וא"כ א"ש דבעל עיטור איירי ביש עפר למטה למסקנא ולכך שחט בהמה ואח"כ חיה מכסה וא"צ גרירא דהא איכא עפר למטה ואין חוצץ אבל עוף למעלה מה יועיל כסוי הא אין כאן עפר למטה ואי דיש מכל מקום הא הוי חציצה דדם בהמה וחיה ועוף ה"ל מין בשאין מינו וחוצץ וא"כ על כל פנים צריך גרירה לכסות בעפר וצדקו דברי ב"ח והכל על אדני סברא וא"ש:

סימן כט

א שמונה וכו' בגמ' ריש פ' א"ט אמרי' שמונה מיני טרפות דן חנק נפש. לאפוקי לקותא דלא לאפוקי רכיש דאמר לקתה בכוליא טריפה. והקשה הלח"מ הרמב"ם וכן הש"ע פסקו כרכיש כדאמרי' בגמ' הלכתא כרכיש א"כ ה"ל לחשוב לקותא ג"כ והן תשעה. ולא תי' כלום נראה ליישבו. או דבאמת קשי' להו איך אמרי' לאפוקי דרכיש ולקמן פסקינן הלכה כרכיש ולכן ס"ל דבגמ' א' רכיש לקתה בכולי' טריפה בני מערב' אמרו והוא דמגיע לקותא עד מקום חריץ. וס"ל לרמב"ם דבני מערב' פליגי על רכי' דלדידי' א"צ להגיע למקום חריץ כלל. והנה הרמב"ם וכן הש"ע פסקו דאין לקותא בכולי' של עוף פוסל ולפ"ז י"ל הא דלא מנה לקותא באלו ח' טריפות דמה דמנה עולא הן בקבלה בין בבהמה ובין בעוף ולכך לא מנה לקותא דליתנהו בעוף אך הרשב"א בתה"א דף נ' נתן טעם דלכך לא פוסל בעוף דעיקר טריפות במקום חריץ ולובין וזה אינו בעוף ולפ"ז ה"מ לבני מערבא דלא מטרפי עד שיגיע למקום חריץ וא"כ לא שייך בעוף וי"ל דלכך לא קחשיב עולא לקותא דבין בעוף ובהמה בעי אבל לרכיש דס"ל דלא בעי לקותא למקום חריץ א"כ תו ליכא סברא לחלק בין בהמה לעוף וא"כ דגם בעוף טרפה קושיא שפיר ה"ל למחשב לקותא וצ"ל דלא ס"ל הך דרכיש. וא"כ א"ש הגמ' קאמר לאפוקי דרכיש דאיהו ס"ל לא בעינן למקום חריץ וא"כ אף בעוף טריפה ואלו ס"ל עולא כוותי'

ה"ל למחשב לקותא אלא דלא ס"ל רק כבני מערבא דבעינן למקום חריץ וא"כ בעוף כשר ולא קחשיב כהנ"ל וא"כ לא קשה לרמב"ם והש"ע דפסקו כבני מערב' ועוף באמת כשר. ויותר מתיישב לשיטת האגור דנתן טעם כמ"ש הפר"ח בסי' מ"ד דכל הטרפות דלקת' בכולי' משום דילקו בני מעים והם התלוים במקום חריץ. ולכך בעוף כשר דאין תלוי בבני מעים. ולכאורה קשה אם עיקר הטריפות משום בני מעים איך יחשוב לקותא דרכיש בכלל ח"י טריפות שם בגמ' וכן ס"ד למחשב גבי שמנה מיני טרפות הא אין טרפות רק מחמת נקיבת בני מעים והא תנא להו וכ"כ התוס' שם דלכך לא מנה חסרון גלגולת הואיל דסיבת הטריפות שיקוב קרום והא תנא ליה ניקב קרום וא"כ ה"ה בזה וצ"ל דרכיש דס"ל לא בעינן לקות' לחריץ ע"כ טריפות מחמת עצמו דקודם חריץ לא מתחבר לבני מעים וא"כ א"ש הא דקאמר הגמר' דעולא לא ס"ל דרכיש ולאפוקי היינו רכיש דס"ל דהוי טרפות מחמת עצמו וא"כ ה"ל למנותו אבל לדידן דקיי"ל כבני מערב' דבעינן לקות' למקום חריץ א"כ לא קשה דלחשיב ליה דאמרי' הטעם משום בני מעים וכבר תנא לי'. ובס"ק שאח"ז תמצא עוד ישוב:

ב מיני בגמ' אמרי' ח' מיני טרפות נאמרו למשה מסיני וכן כ' הרמב"ם ויש להבין לפי מ"ש הרמב"ם בהקדמת סדר זרעים כי כל מה שלמדו חז"ל מרוחב דעתם ועוצם בינתם בהו נפלה שכחה ומחלוקת אבל מה שקבלו הלמ"מ לא יפול בו מחלוקת ושכחה כלל והן הן הדברים כהווייתן תמיד ע"ש ואם אלו טריפות הלמ"מ הא מצינו בם מחלוקת חסרון בשדרה ב"ש וב"ה ניקב מרה ר"י ב"י מכשיר גלודה נחלקו ר"מ וחכמים צומת גידין ונשבר רגלי' פליגי וכו'. ולכן צ"ל כמו שכתבתי בכרתי כי לא נמסר למשה מסיני רק כללים יש ח' מיני טריפות ומסורת וכו' וחז"ל הוציאו לאור פרטי טרפות איך ומה וכל טוב אופני הטריפות כפי סדר למודם וחכמתם וא"כ חסרון היה הלמ"מ ויכלול בו חסרון שדרה או חולי' אחת או שתיי' נקובה היה הלמ"מ וכולל נקבים רבים ניקב הלב וכדומה שאין בו ספק וחז"ל נחלקו ונסתפקו אם גם במרה חל נקובה וכן כולם. וזהו שייך בכל שמנה מינים הנ"ל אבל לקותא אלו היה זה הלמ"מ הא לקותא לא מצינו שום טרפות רק לקתה בכולי' וא"כ קשה איך מצינו בו מחלוקת דאיכא אמוראי דלא ס"ל הך דרכיש א"כ חל מחלוקת על הלמ"מ דל"ל דהקבלה הי' על אחר דהא ליכא וצ"ל דבאמת אף כי לקתה בכולי' טריפה היינו שחז"ל דנו אותם כפי עוצם שכלם וכחם החזקה בתורה אבל הלמ"מ לית בו (ועי' במחברי' הבדל מה שיש ממה שהוציאו חז"ל משכלם או במה שבא הלמ"מ) ועיין נקודת הכסף דס"ל ג"כ סברא זו לחלק בין הלמ"מ או טריפה מצד דברי חז"ל אלא שלא נחית לדייק ולברר הדבר כמו שכתבתי. וא"כ א"ש לאפוקי לקותא

דאינו הל"מ אבל מ"מ אסורה היא. ולכן הרמב"ם כתב באלו ח' טריפות הלמ"מ. ובמחבר נשמט הלמ"מ. ואינו נכון.

ג טריפות הן ע' כרתי שכתבתי שהט"ז ויתר מחברים תמהו על הטור ורמב"ם שהוציאו מהך פסוק לכלב תשליכון אותו דטריפה אינה חיה ובגמ' קאמר ר"ל דכתיב זאת החיה חיה ושאינו חיה אינו אכול ולמה שינו להביא ראיה אחרינ: מה שנראה כי ודאי אף למ"ד טריפה חי' מ"מ אם ניקבו סימנים של שחיטה ודאי אינו חי כדקי"ל באמת נבלה היא ומתה. וא"כ י"ל דכך המשך הפסוק ובשר בשדה טריפה לא תאכלו הורה לנו הפסוק איסור לאו דטריפה וקאמר הפסוק אפי' שהטריפות כ"כ עד שלכלב תשליכון אותו שהוא טריפה בסימנים אשר ודאי לכלב תשליכון מ"מ שחיטה מטהר הוא רק משום בשר בשדה טריפה ל"ת. וכך המשך פסוק טריפה שסופו למות ה"א נבלה. היא קמ"ל דמ"מ שחיטה מטהרה ואינו לוקה רק משום טריפה. רק זהו אם ניקבו סימנים שחיטה מטהרה מידי נבלה אבל אי באמת אינה מטהר' א"כ ל"ל זה. ובפ' השוחט דף ל"ב ס"ל לר"ל בשחט שלא במקום חתך שהי' מעיקרא שחיטתו משוי לי' רק טריפה ור"ל ס"ל דמ"מ הוי נבילה והכי קי"ל. וא"כ א"ש דודאי הרמב"ם תפס הך דרש לכלב תשליכון שהוא דרש הפשוט וכדרך הרמב"ם דתופ' תמיד דרך הפשוט והקצר דל"ל הא י"ל דקרא אתיא אפי' שהוא בסימנים שעומד ודאי לכלב מ"מ הוי טריפה דזה באמת אינו דפסול בשחיטה אין שחיטה מטהר אבל ר"ל אזיל לשיטתו דר"ל דשחיטה מטה' אפי' בניקב סימנים א"כ שפיר י"ל דקרא מורה זה דאפי' בכה"ג שחיטה מועיל ולכך הוצרך ר"ל להביא דרש' אחריני זאת החי' וכו'. ועוד י"ל דבגמ' יליף הך מ"ד דס"ל דטריפה חיה מן קרא להבדיל בין חיה נאכלת בין חיה שאינה נאכלת היינו טריפה וקראו הפסוק חיה. וא"כ י"ל הא דאיצטריך קרא זאת החיה דטריפה אינה חיה ולא יליף מן לכלב תשליכון וכו' דהך פסוק דכלב אינו מיותר דחז"ל דרשוהו בפסחים פ"ב אותו אתה משליך ואי אתה משליך שאר אסורין או חולין בעזרה. רק הרמב"ם יליף לי' ממשמעות הפסוק אף דאינו מיותר רק זו נכון אם אין דרש אחר למולו אבל כיון שיש כאן פסוק להבדיל הנ"ל להורות דטריפה חי' א"כ מהכ"ת נימא דאינו חי' כיון דפסוק לכלב אינו מיוחד להך דרשא ואינו מיותר ולכך דרשינן מן זאת החיה דמלת חי' מיותר דה"ל רק לכתוב זאת אשר תאכלו להורות דטריפה אינו חי' ועכצ"ל ולהבדיל על דרשא אחריני. והנה לכאורה יש להקשות מנלי' למדרש בפסוק ולהבדיל על טריפה וא"כ טריפה חיה דזה דוחק דהתורה יקרא לטריפה חיה דאף דחי מ"מ חיה לא מיקרי דחי' משמע בריאה בתכלית הבריאה משא"כ טריפה דלכ"ע בתכלית החולשא. וכ"כ התוס' חולין דף ק"מ

ד"ה טריפות וכו' ה"ל למדרש בפשוט לפי דעת בה"ג והתוס' ופוסקים דעיקר סימנים אינו טריפה וחי' יחי' וחלבה מותר רק שחיטה לא מהני ואסורה באכיל' א"כ זה מכוון בפסוק בין החיה אשר לא תאכל שהיא חיה ובריא' באמת עד שחלבה מותר ומ"מ לא תאכל כדין מיקר אבל מנלן להביא ראי' על טריפה. רק קרא מוסב על עוף ובהמה ואין עיקור סימנים בעוף לחד מ"ד א"כ ליכא לפ' בקרא כך. ובחולין דף כ' ע"ב ברש"י ד"ה ההוא דר"י כתב רש"י דזהו אי יש עיקור או אין עיקור בעוף תליא אי יש שחיטה לעוף מהתורה או לא ע"ש. ואמרינן בגמ' דנזיר במשנה איש מדיר בנו בנזיר ס"ל ר"י הלכה היא בנזיר ור"ל אמר לחנכו במצות ופריך הגמ' הא מולק בחטאת עוף ומשני קסבר ר"ל אין שחיטה לעוף מהתורה וא"כ א"ש דר"ל שפיר הי' מוכרח ללמוד דטריפה אינו חיה מן זאת החיה דמותר דל"ל מן לכלב כו' כיון דלאו מיותר הא י"ל מהך להבדיל דטריפה חי ואת"ל. דלמא הך קרא על עיקור נתכוון זה אינו דר"ל סבר אין שחיטה לעוף מהתורה ואם כן אף עיקור ליתא בעוף וקרא להבדיל מוסב על עוף ג"כ. אבל לדידן דקי"ל יש שחיטה לעוף ויש עיקור לעוף מהתורה א"כ שפיר י"ל להבדיל על עיקור כהנ"ל ואין מקום לטעות ותפס רמב"ם וטור דרך קצרה ופשוטה כי פשוט' של קרא לכלב תשליכון אותו. ומדי דברי בזה יש לעורר ברש"י בתור' דמפרש על קרא להבדיל הנ"ל בין יש בו סימני טהרה ובין יש בו סימני טריפה והיינו חיה בלתי נאכלת ועיין מזרחי וא"כ ס"ל טריפה' חי'. ובפ' מצורע צפרים חיות פירש"י להוציא טריפה ומבואר בגמ' דחולין דף ק"מ דזהו למ"ד דטריפה אינו חי' וכ"כ הרמב"ן שם ברש"י וא"כ דברי רש"י סותרין זה את זה. ובמזרחי לא מצאתי שעמד בו ולעיין בשאר מפרשי תורה אפס אצלי הפנאי וצ"ע לכאורה: ומה שנ"ל בישובו דבלא"ה יש לדייק דגמ' קאמר הך תנא דבי ר"י דס"ל טריפה חיה יליף לי' מן פסוק ולהבדיל וכו' ואורח' דתלמודא למפרך כאשר הקשה מקדם על זאת החי' וכו' ואידך וכאן לא פרי' וצריך טעם וצ"ל דהרשב"א ומהרש"ל האריכו דהא דטריפה חיה או אינו חי' הוא רק לספק טריפות אבל ודאי טריפה אפילו חיה ימים רבים מ"מ טרפה והוסיף מהרש"ל בטעם דרוב טריפות אינו חיים אבל מעוט' חיים ולכך בספק טריפה אזלינן בתר רובא ומדחי ש"מ דאינו טרפה כי רוב טריפות מתים אבל בודאי טריפה אמרינן מן מועט הוא וא"כ י"ל דזהו הפי' בקרא מן החיה דהיינו טרפה ודאי והי' חי' מ"מ לא תאכלו להוציא מלב השואל בתשו' רשב"א דס"ד הואיל וחי שרי והורה לנו התורה אע"פ שהי' חי' מ"מ לא תאכל כיון דאיהו טריפה וזהו טעמא של ר"ל דס"ל טריפה אינו חי' אמנם ר"י יליף מ"מ מן קרא להבדיל וכו' דכל כונת ר"י אי טריפה חי או לא הוא לספק טריפה דאי טריפה חי אין להתיר ספק טריפה אף דחי יב"ח ושפיר

הוכיח ר"י עכ"פ אהך קרא דאיכא טריפה דחי ואמת הוא רק מיעוט מ"מ אין להתיר בספק טריפות דתנא דבי ר"י ור"י הכל חד (עיין קדושין ד"מ) ור' ישמעאל ס"ל בבכור' ד"כ דחיישי' למעוט' וא"כ אף בספק טריפה י"ל מן מיעו' היא ומ"מ טריפה וא"ש וא"כ אין כאן סתיר' בדברי רש"י ודבריו נכונים דלדידן דאזלינן בתר רובא שפיר י"ל דהפסוק מיירי בטרפות ודאי ואין כאן קושי' ודו"ק. עמש"ל סי' ל' ול"א:

סימן ל

א נפתחה וחסר כסלע טריפה יש מיני אווזות שנבראו בחסרון בעצם גלגלתם אבל לא ניקב הקרום ויש סימן על ראשם בנוצות שהם קצת גבוה שקורין שעפליך וקצת חושבין לאסור בשני טענות א' כי כסלע כפי מ"ש רי"ו הוא בראם הגדו' ומכאן ואילך הכל לפי ערך וגדלו וא"כ לפי ערך ראם אווז' ומכ"ש בר אוזא זו זוטר' לי' שעורי' למאד עד שנקב שיש בו חסרון כל דהו מיטרי' דהוי בערך חסרון כאיסור: ויש לעיין כי כבר כתבתי בסימן מ"א כי בזה מחלוקת רבוותא אי משערין מראמי' גדולים וממנו למטה הכל לפי ערך או כל בהמה וחי' גדולם וקטנה הכל שעורא חד רק בעוף משערין לפי ערך הבהמה ולפום הנך רבוותא א"כ בבהמה קטנה דשעור' סלע בעוף יש כאן ערך בהמות בחסרון ולא מועיל חסרון כל דהו כי אם לפחות שליש סלע וכדומה אבל לדעת האומרים דמן שור הגדול מתחיל הערך א"כ בעוף הנ"ל חסרון כל דהו מחשב סלע ועיין לקמן בסי' מ"א סתם הש"ע כהך דיעה ובאמת לפי הך דיעה ראשונה מרווח יותר דהא הך חסרון דסלע באדם אתמר בחסרון גלגלת לטמא באהל ואיך הי' ערך אדם וערך שור הגדול בשוה זו לא שמענו וגם אם במין ח' יש ג"כ ערך והבדל בין גדול לקטן כמו בין שור לעגל א"כ חסרון בגלגלת דאינו מטמא יהי' הבדל בין אדם גדול לאדם קטן וזהו לא מצינו בשום מקום ואם באנו להך דיעה דמשערין הכל לפי ערך שור גדול א"כ ע"כ צ"ל חסרון בגלגלת' היינו חסרון ביד ולא נברא חסר דהא אם בשור הגדול סלע שור בן יומו חסרון כל דהו מטריף וא"כ בנברא חסר הא אז הי' בן יומו ומטריף בחסרון כל דהו וכי יחזור הטריפה לכשרותו כשיגדל וא"כ איך יהי' ואיך תמצא חסרון בסלע ולמה קתני בניטל וכסלע לתני בנברא בחסרון כל דהו וזהו כונת ת"ה בסי' קע"ז דכתב דחסרון בשדרה היינו ניטל ביד ולא נברא חסר דהא כייל לי' בהדי חסרון גלגלת וזהו איירי בניטל ביד ולכאורה קשה היא גופי' מנ"ל ולפי מ"ש ניחא דס"ל לת"ה כהרא"ש דמשערין בשור הגדול ואם כן א"א בנברא חסר ודו"ק. כללו של דבר מכל צד משמע בכהאי גוונא בנברא מותר ועיין לקמן סי' ל"ד דכתב דשיעור איסר הוא לכל פחות חצי רוב רוחב הקנה אם כן פשיטא דסלע

גדול מאיסר הוא לפחות שיעורו כך וזהו אינו באווזות: ובפרט כי זה חסרון דגלגלת לאו הסכמת כל פוסקים כי רבים חולקין ומכשירין ובפרט אם קרום העליון קיים בעל עיטור והרא"ש כפי שהעיד הטור בנו ורבינו יונה: ובדברי תוס' יש ספק כי הא דפריך בגמ' ריש פרק א"ט על ח"י טריפות שמנה ר"י ולחשוב חסרון בשדרה דתניא כמה חסרון בשדרה ב"ש אומר ב' חולי' וב"ה אומר חוליא אחת ואר"י אמר שמואל וכן לטריפה והקשה התוס' דשם ג"כ נאמר חסרון בגלגלת ב"ש אמר כמלא מקדח וב"ה אומר כדי שינטל מן החי וימות דהוא סלע ואר"י אמר שמואל וכן לטריפה ולמה פריך הגמ' מחסרון בשדרה ולא מחסרון בגלגלת ותי' דר"י לא קאי אגלגלת דס"ד דחסרון דגלגלת הוי עס חסרון דקרום ובהמה מיטרפה בנקיבת הקרום לבד והא דתנן בעירובין דחשיב תרי חומרא דסתרי כגון שדרה וגלגלת אגב שדרא נקט גלגלת וכו'. צ"ע בתוס' כי יש להבין מה זה שכתבו בתוס' דס"ד דחסרון דגלגלת הוי עם חסרון דקרום הא לפי התוס' באמת כך הוא מדלא פריך בהך ואת"ל דס"ל לתוס' רק בס"ד אבל במסקנא חסרון גלגלת לבד בלי קרום ליטרף די"ל חסרון בשדרה וגלגלת חדא היא מלבד דתוס' שם ד"ה הנך כתבו אם אין שווין בשיעור לא חשבינן כחדא אף א"כ א"צ לתוס' לדחוק ולומר גלגלת דנקט בעירובין אגב שדרה וכדי נקטי דהא למסקנא משפט אחת לגלגלת כמו לשדרה. ונראה ליישב דלכאור' יש ליישב קושי' התוס' בפשוט דזה ודאי מקובל מקדמונים דחסרון בגלגלת כדי שינטל מן החי וימות ויש בזה המאמר חסרון בגלגלת שני פירושים אם כוונו לגלגלת בלבד אובצירוף הקרו' ומילתא דא נתברר מהך אי טריפה חיה או אינו חיה אי טריפה אינו חיה ובמשנה נאמר חסרון הקרום טריפה וכיון שאינו חי' הרי זה שניטל מן החי וימות וא"כ לאיזה צורך נאמר חסרון בגלגלת דל גלגלת מהכא הלא בחסרון הקרום לבד ניטל מן החי וימות וע"כ דכיוונו לחסרון גלגלת לבד אבל אי אמרינן טריפה חי א"כ אף דמיטריף בנקיבות הקרום מ"מ אינו שינטל מהחי וימות ולענין טומאות אוהל אינו טהור עד שיחסור כ"כ כדי שינטל מהחי וכו' דאז נפקא לי' מתורת אדם ולכך בעינן תרווייהו גלגלת וקרו' ואז גבר החולשא שינטל מהחי וימות וא"כ א"ש לדידן דקיי"ל טריפה אינו חי א"כ חסרון דגלגלת בעצם לבד מטריף ושפיר קאמר שמואל וכן לטרפה על גלגלת לבד ואמרינן בעירובין דהוי תרי חומרא וכו' אבל לתנא דבי ר"י דס"ל טריפה חי' י"ל כהנ"ל חסרון גלגלת היינו עם הקרום דאף דמיטריף בקרום מ"מ אינו בכלל שינטל מהחי וכו' וא"כ א"א לו למנותו בחשבון הטריפות דכבר חשב ליה ניקב הקרום וצ"ע לכאורה. ומה שיש ליישב נראה דקשי' לי' לתוס' קושיות התוס' בעירובין דמאי קמ"ל שמואל וכן לטריפה כיון דקתני שינטל מהחי וימות פשיטא דטריפה הוא דהא מיית וליישב כי תירץ התוס'

בעירובין דחיקא ליה ולכך ס"ל דשמואל אמר למילתי' למאן דאמר טריפה חיה ולגבי טומאה מקובל בידינו דצריך להיות כ"כ שינטל מהחי וימות ואז טהור מטומאת אהל א"כ י"ל הנ"מ לטהר טומאת אוהל בעי שיעור סלע דאי הוי ליה חסרון כ"כ ודאי מיית אבל לטריפה לא בעינן שיעורו דסלע דבאמת אינו מיית ומ"מ טריפה היא דטריפה חיה ולכך קאמר שמואל לא כן היא וכן לטריפות דשיעור הנאמר בטומאה הוא הנאמר לענין טריפות ובעינן סלע דוקא וזה מין הטריפות חמו' עד שאפי' מיית ביה אע"ג דבעלמא טריפה חיה וא"כ קושי' התוס' שפיר מעירובין דל"ל דסוגיא דשם קאי למ"ד טריפה אינו חי' דהא עיקר מימרא דשמואל אתיא כמ"ד טריפה חי' ודו"ק. וכן מצאתי בנדה דף כ"ד דס"ל לשמואל בריה שיש לו ב' גבין וב' שדראו' דבאשה הוי ולד לטומאת לידה ואף דודאי טריפה דכל יתר כנטול דמי' ואילו גבי גוף אטום מסקינן למ"ד טריפה אינו חי' אינו טמאה לידה וע"כ צ"ל דס"ל לשמואל דטריפה חיה ודוק (ועיין מה שכתבתי לקמן בסי' ל"א). ומעתה גם דברי התוס' דכתבו לס"ד ניחא. דקשה לי' לתו' לר"ת דאוקי הך חסרון דגלגלת רק באדם ולא בשארי בעלי חיים הא קתני במתני' כדי שינטל מהחי וימות מלת מהחי מורה על כל מיני חיה דאל"כ ה"ל למתני מאדם וא"כ איך נימא לר"ת דאיירי דוקא באדם רק אי אמרינן טריפה חי' כדעת שמואל ותנא דבי ר"י וא"כ חסרון הקרום באדם כשר ובבהמה טריפה אבל מ"מ אינו בכלל ינטל מן החי וימות דטריפה חי' אבל בנחסר גם הגלגלת איכא תרתי לריעותא אז בכל בעלי חיי' כשינטל ימות ומיני' באדם אף דאית לי' מזל מיטרפא כיון דחזינן דהאי חולשא כ"כ עד שגורם מיתה בבעלי חיי' וא"ש וזו הכל לשמואל ולתנא דבי ר"י אבל לדידן דקיי"ל טריפה אינה חי' א"כ ל"ל חילוק ר"ת לחלק בין אדם לבהמה דהא מהחי קתני דכולל כל מיני בעלי חיים ותירץ הנ"ל לא שייך דהא טריפה אינו חי' וע"כ מקרה אחד לאדם ולבהמה ולתנא דבי ר"י לא קשה ולחשוב כו' דהוא ס"ל טריפה חי' ושפיר יש הבדל בין אדם לבהמה ושפיר כתבו התוס' לס"ד דבמסקנא לא קאי. וכן לתי' השני' בתו' דאיירי חסרון בגלגלת וניקב הקרום העליון אפי' למ"ד קרו' עילאה לבד באדם שאני דקרום התחתון קשה וקשה ג"כ היאך קתני במשנה כדי שינטל מהחי ומשמע בכל בעלי חיים והא בבהמה דקרום העליון בלבד מיטריף וצ"ל ג"כ כמו שכתבתי דטריפה חי' לכך לענין שימות בעינן אף בבהמה תרתי גלגולת וקרום והא דקאמרינן התם בעירובין וכן לטריפה וכו' הכל למ"ד טריפה חי' אבל לפי דקיימ"ל טריפה אינו חי' לא שניי' לן בין אדם ובהמה. ואמת כי בתוס' שאר דוכתי משמע דר"ת ס"ל כך באמת לחלק בין טרפות אדם לבהמה. אבל עכ"פ מתו' הנ"ל משמע להיפוך כו'. והנה עדות הטור נאמנ' כפי מה שהעיד בשם אביו הרא"ש דס"ל

דמכשיר חסרון בגלגלת. ונוטים הדברים כי השמיט הך דינא. אבל מ"מ צריך ישוב כי מה שטענו עליו הא דהעתיק ר"נ כסל' כיות' מסלע י"ל כמ"ש המפרשים דקאי על גלוד' אך הא קשי' בטענותו על הרי"ף דמפרש בעופא מאי אם נחסר כאיסר וטען הרא"ש א"כ אף בחסרון גלגלת בסלע ג"כ ה"ל לשאול בעופא מאי ע"ש. ומזה מבואר דס"ל אף חסרון דגלגלת לטריפה אתמר בבהמה ובעוף ובאמת לולי דברי הטור הייתי חושב דהרא"ש ס"ל כדעת התוס' בעירובין דיש לחלק בין נטולה בידים דאז חולשא ביותר דטריפה לנטל ממילא או מחמת חולי דכשרה ולכך בגלגלת שחסרה דהיינו ע"י חולי וכדומה ס"ל לרא"ש דכשר ולכך העתיק המשנה כצורתה ולא כ' דחסרון סלע טריפה אבל על הרי"ף טען דעכ"פ דבנטל ביד וחסר סלע טריפה ה"ל לשאול בעופא כמה שיעורא אך בטלה דעתי בזה נגד הטור. ואולי י"ל לא להשיג על הרי"ף כ' הרא"ש הזאת רק לפרש דברי רש"י בא דרש"י פי' בעופא מאי על נקב כנפה ולא פי' כהרי"ף דקאי על חסרון כאיסור ומפרש הרא"ש דקשי' לי' לרש"י דא"כ אף בחסרון דגלגלת ה"ל לשאול דרש"י ס"ל חסרון בגלגלת טריפה בכסלע אבל באמת הרא"ש לנפשי' לא ס"ל. ויותר נראה דודאי ס"ל להרא"ש בנחסר גלגלת לחוד א"א לומר טריפה כמ"ש התוס' מעשים בכל יום בני אדם חיים שנים רב וגלגלת חסר רק י"ל בנחסר גלגלת וקרום עליון אז טריפה כמ"ש התוס'. אך אין לשון משנה סובלתו דקתני כמה חסרון בגלגלת וכו' ואין זכר מקרום כלל וקרום מאן דכר שמיה והנה הרי"ף פסק נקב קרום טריפה דקתני נקב היינו קרום התחתון כי העליון אינו מעלה ואינו מוריד וצ"ע דאף דסתמא קתני נקב קרום מ"מ אין עליון בכלל וכלא יחשב כי הוא בטל לגבי גלגלת וא"כ שפיר י"ל נחסר גלגלת דקתני היינו עם קרו' עליון והא דלא קתני ליה דהא בטל וטפל לגבי גלגלת כמו דלא מני לי' במשנה טריפות וקתני סתם ניקב קרו' והיינו קרו' תחתון ואין זכר לקרו' עליון אבל להרא"ש דס"ל בעינן נקיבות שני קרומים וא"כ ניקב קרום דקתני במשנה היינו קרום עליון ותחתון וא"כ א"א לומר דנחסר גלגלת במשנה היינו בצירוף קרום עליון דמאן דכר שמיה הקרום והא באלו טריפות נזכר קרום ולמה לא נזכר באהלות במשנה וע"כ צ"ל דלא כוונה במשנה אהנות דקתני חסרון גלגלת לקרום ובאמת אינו טרפה בבהמה ולפ"ז הרא"ש דטען על הרי"ף טען לשיטתו כי לשיטתו יפה טען ה"ל לשאול גם בחסרון גלגלת נמי בעופא דלשיטת הרי"ף הוי טריפות כחסרון גלגלת אבל לשיטת הרא"ש לא ס"ל דיש טריפות אך לפ"ז אף להרי"ף צ"ל דס"ל דחסרון גלגלת לחוד לא הוי עד דאינקב קרום עליון וצ"ע: והנה רי"ו כתב בשם ר"ת דנחסר גלגלת וניקב קרום עליון טריפה והקשה הב"י הא לר"ת ניקב קרום עליון לבד טריפה וי"ל דהא דאמרינן דגבי אדם קרום התחתון קשה ולכך בעינן

גלגולת נמי כמ"ש התוס' ליישב מלתא דר"ת או כמ"ש ר"ת בעצמו דאדם יש לו מזל מ"מ נ"מ דהא דפסק ר"ת ניקב העליון לבד טריפה בבהמה מכח שני לשונות ואזלינן לחומרא א"כ הוי ספק לפ"ז בספק אי ניקב קרום עליון מותר מכח ס"ס ספק לא ניקב ואת"ל ניקב דלמא הלכה כמ"ד דבעינן קרום תחתון משא"כ בנחסר גלגלת דמדינא טריפה אפי' באדם ליכא כאן רק ספק אחד וטריפה ודו"ק: עכ"פ לא פלטי מספיקא כי גדולי חכמי מכשירין בחסרון בגלגלת ויש לצרף לעובד' הנ"ל. וטענ' ב' שטענו להריף אווזות הנ"ל עיין מ"ש בסוף הסי':

ב שיש בהם חסרון האחרונים ובתוס' הש"ך נסתפקו באין בהם חסרון אם מצטרף לרוב ואני אומר רוב זו לא הבנתי אם כוונו כמו רוב גרגרת שפירשו היקף הקנה אף שהוא רק סדק בעלמא ואינו מחזיק כמות כלל זהו לא יתכן דא"כ קשיא קושי' אחרונים לקמן סי' ל"ד דמאיסר תוכל לחתוך רצועות על כמה וכמה רוב היקף ומכ"ש מסלע וא"כ ביש חסרון קיל מאין חסרון כמו שהקשו הש"ך וט"ז לקמן סי' ל"ד ובזה לא שייך תי' האחרונים בין אורך להיקף בזה אין נ"מ בין אורך ורוחב כלל ואם באמת כוונו שהיה כ"כ הרבה סדקין עד שבצירופין רוב כמות מגלגלת נסדק זהו בכלל גלגלת שנחבסה דהיינו שיש שברים וסדקים כמ"ש הערוך להדיא ברובא ואף שיש לחלק בחסרון בכח או במקרא כמ"ש הרשב"א בחידושיו יש לנו להחמיר בשל תורה ולא לסמוך על חילוק קלוש כזה:

ג חסרון ואם השלם שביניהם מצטר' נחלק הב"י והש"ך. ולענ"ד מוכרע מדברי הרא"ש דטען על הרי"ף דפי' בעופא מאי על נחסר כאסר והקשה דא"כ אף בחסרון גלגלת כסלע ה"ל לשאול בעופא מאי ולכן פי' הרא"ש דשאלת הגמ' על נקבה כנפה הואיל מצטרף השלם וגם משערין לפי ערך בציר ליה שיעור' וק' עדיין ק' ה"ל גבי חסרון כסלע ג"כ למשאל דאם נצטר' השלם ולפי ערך בציר ליה שיעורא ומה בכך שסלע יותר גדול אף הערך משתנה ע"כ צ"ל הואיל הוא עצם וקשה ואינו נפחת ונתרע בקל וגם לרוב פוסקים טריפות חסרון גלגלת הוא שגורם שנקב בקרום וא"כ כשיש הפסק אין כאן גרם לנקיבת הקרום ולא דמי לגרגרת שהוא חסרון מצד עצמו:

ד שהיא שליש טפח וכו' הגמ' אמרו ד' נ' ע"ב אר"נ סלע כיתר מסלע איסר כיתר מאיסור ולפי פרש"י ויתר מפרשים פירושו סלע מצומצם דינו כסלע ברחבה אבל לפמש"ל בסי' ל"ד ס"ל לרמב"ם דחסרון גרגרת כאיסר מצומצם כשר וקשה ע"ז הא אמרו חז"ל איסר כיתר מאיסר. ונ"ל דאיהו מפרש איסר כיתר מאיס' פירש מה שנזכר בדברי משנה איסור פירושו איסור מרווח דהיינו יתר מכאיסר ועי' מש"ל סי' ל"ד ולפ"ד אף בחסרון בגלגלת

דקתני סלע פירושו יתר מסלע ובהכי נכון דרמב"ם בהל' טריפות בחסרון סלע בגלגלת כתב בחסרון סלע טריפה ובהל' טומאות המת פ"ב כתב ג"כ בחסרון מגלגלת סלע טהור ואילו פ' סלע מצומצם וקשה כהנ"ל טומאה ה"ל להחמיר ולומר דטמא עד יותר מסלע כמבואר בגמ' דכל שיעורא דרבנן להחמיר עיין חידושי רשב"א שם אבל לפמ"ש דבאמת פירושו יותר מסלע לגמ' דתו ליכא להחמיר ביותר וא"כ הדבר סרה ממילא קושי' הש"ך שהקשה איך נתן הש"ע שיעור שליש טפח שהוא שיעור של יותר מסלע על סלע כמבואר לקמן סי' מ"ח דלפמ"ש אף בזה פירושו יותר מסלע ולק"מ: אך לישנא הש"ע ודעת רוב מחברים סלע מצומצם וא"כ קשה קושית הש"ך אבל לא על הש"ע לבד רק על הרא"ש קשה דס"ל גבי נקדרה כסלע אם נקדרה יותר מסלע טריפה שאם תמתת תעמוד על טפח פי' חוט המקיף את הקדירה כשתמתח יהיה טפח נמצא רוחב הסלע שליש טפח עכ"ל פתח מיתר מסלע וסיים דרוחב סלע שליש טפח. ועיין מעדני מלך שהגיה סלע במקום קדירה ואין ענין זה להך דלעיל ויותר ישוב היה להגיה במקום סלע יותר מסלע. וכ"כ רבינו ירוחם להדיא כמ"ש המחבר דרוב סלע שליש טפח שהקיפו טפח ושם א"א לתלות בטעות והיה נראה לומר דקשה מאי פליגי בגמ' על הך נקדרה אי רוחב סלע או יותר מסלע הא במשנה לא נזכר שיעור רק שיעור קרע טפח וא"כ בא ומדוד אם סלע אלכסנו שליש טפח א"כ בהמתחו טפח בסלע טריפה דהוא קרע טפח הנאמר במשנה ואם סלע אין אלכסנו שליש טפח וא"כ אף בהקיפו אין טפח כשר דקרע טפח שנינו ובעי יותר מסלע שיהיה אלכסנו שליש טפח ומה פליגי בזה אמוראי בדבר שתינוק יוכל לברר לכן נראה דבהך פליגי במשנה קתני בגדולה טפח והוי כאילו נאמר עד טפח עיין תוס' דף נ"ד ע"ב ד"ה כסלע ומר סבר כך פי' בגדולה אם נקרע הרבה טפח טריפה ועד ולא עד בכלל א"כ טפח כשר ומר סבר מלמטה למעלה אם נקרע קרע קטן עד טפח כשירה הא טפח טריפה דלא עד בכלל וא"כ בזו נחלקו גבינא ס"ל דטפח טריפה ואף כסלע מצומצם טריפה הוא בהקיפו טפח ור"ח ב"א ס"ל דקרע טפח כשירה ולכך אף קדירה סלע כשר ובעיצן יתר מסלע ואז טריפה וא"ש ולא נחלקו במציאות. והן הן דברי הרא"ש. דפי' אחרי דפסק יותר מסלע בדברי גבינא כסלע שאם תמתת יהיה טפח נמצא רחב סלע שליש טפח ובזה ליכא מחלוקת רק נחלק אי טפח טריפה או כשר וקמ"ל דכשר אבל זה לכ"ע דסלע אלכסנו שליש טפח והקיפו טפח. והן הן דברי רי"ו שהחליט דרוחב סלע שליש טפח כנ"ל ומ"מ פסק יותר מסלע דוקא והיינו כמ"ש דקרע טפח כשר וישוב זו נכון בדברי הרא"ש ומהרי"ו אבל הש"ע אשר בסי' זו נמשך אחרי דברי הרא"ש ורי"ו ופסק דסלע הוא שליש טפח ובסי' מ"ח נמשך והעתיק ל' הרמב"ם שכתב על יתר

מסלע שאם ימתח קרע זה יהיה קרע טפח והוא מורה בביאור שפחות מזה אין קרעו טפח וא"כ קשה איך נמשך פעם אחרי הרא"ש ופעם אחרי הרמב"ם. ונראה עוד דודאי קושי' הנ"ל חזקה איך יחלקו גבינא ור"ח ב"א במציאות נמדוד כמות סלע אם הקיפו טפח או בפחות ונקרע טפח שנינו במשנה ומש"ל דקרע טפח גופיה י"ל כשר דוחק. ומה שיש ליישב היא דרשב"א בחידושיו על הך מילתא דר"נ כסלע יותר מסלע העלה דעל חסרון בגלגלת קאמר ר"נ דסלע מצומצם כפי' רש"י וכתב רשב"א דשורת הדין לא מיטרוף רק כיתר מסלע רק להחמיר אמרו דאף בסלע טריפה ע"ש וצ"ל דהחמירו לבל יטעו ויהיה יותר והם יחשבו שהוא רק כסלע לכך החמירו אף בסלע להטריף. וצריך ליתן טעם לר' חייא בר אבא למה לא החמירו בקרע בכרס ג"כ להטריף בסלע כמו יותר מסלע משום טעות וצ"ל דזהו לא שכיח ולא גזרו משא"כ חסרון גלגלת שכיח כמ"ש התוס' ריש אלו טריפות הרבה בני אדם וכו' וגזרו. ובזה י"ל טעם מחלוקת גבינא ורחב"א דגבינא סבר גם בזה גזרו כמו חסרון בגלגלת ולכך מטריף אף בסלע מצומצם ור' חייא בר אבא ס"ל לא גזרו ובעי דוקא יותר מסלע ושניהם מודים בקרע טפח דטרפה וצ"ל למה לגבינא לא החמירו בקרע טפח להטריף אפי' בפחות מטפח כמו בסלע אבל הענין כי בסלעים שייך שפיר להחמיר כי נודע לכל עושה המטבעות כי אין שומרים תבנית המטבע כ"כ על בוריו שלא יהיה לפעמים א' רחב מחבירו מעט מכפי הכאות הדפוס ברקוע הכסו' ויש סלעים רחבים ויש סלעים בלתי רחבים ובינונים כפי הזדמן במלאכת המטבע ובאמת שיעור שליש טפח הוא סלע בינוני וקצת יש לחוש שיקח סלע רחב ועוד ויכשיר והוא שלא כדת לכך קבעו חז"ל כשיעור סלע מצומצם וא"כ אף שיקח סלע רחב לית לן בי' כי מהראוי באמת להיות יותר מסלע: אך זהו בסלעים אבל אם אנו משערין בקרע טפח ודאי כל אחד יוכל לשער בצמצום טפח או פחות מטפח ואין בו טעות ולכך לא גזרו בו והניחו על הדין טפח שהוא יותר מסלע ולא החמירו בו כלל כיון שאין מקום טעות ואתי' ככ"ע א"כ עכשיו דאין לנו סלעים לשער בו רק צריכין לשער אם הקדירה עגול עד שאלכסנו שליש טפח דבהקפו טפח בזו יש לשער אף שבאמת הוא יתר מסלע כמ"ש דכאן ליכא גזירה כי בין טפח נפחות מטפח ליכא מקום טעות וא"כ דברי הש"ע ברורין לענין חסרון גרגרת בעי רק סלע להחמיר כמ"ש דלא נטעה בין סלע לסלע אבל עכשיו דאין לנו סלע ואנו משערין בהקיף הקדירה הוא באלכסון הקדירה בשליש טפח ואף דזהו שעורו של סלע ויותר מה בכך כך הוא שורת הדין ומקום טעות שנחמיר במדת הטפח ליכא ולא שייך נמי טעי ולכך לא מטריף רק כפי הדין ודברי הש"ע זקוקים וברורים ודו"ק: והנה עוד קושיא א' הקשה הש"ך הא כלל כל שיש ברחבו

טפח יש בהקיפו ג' טפחים אינו מדוקדק לפי חכמי הנדסה רק הוא טפח וחלק שביעית משליש טפח. קושיא גדולה לכאורה. וליישב דברי קדמונים וכו' כי הא דהיה מקובל קרע טפח הכרס טריפה היה הקבלה לקדירה אשר אלכסנו שליש טפח טריפה וממנו למדו חז"ל דקרע טפח טריפה דכל שיש בהקיפו טפח וכו' ותו לא קשה הא לפי חכמי הנדס' הוא טפח ושביעית משליש טפח דלחומרא לא דק להטריף אפי' בקרע טפח כל דהו. משא"כ אלו היה הקבלה על קרע טפח א"כ אלכסנו אפי' בפחות משליש טפח טריפה כפי חכמי הנדסה ומדות קשה כמ"ש ש"ך:

ה ובעוף המים. הנה כתבתי לעיל ריש סימן אווזת ובר אווזת שיש להם נקב בגלגלת הראש אבל קרום שלה בלי דופי אשר פלפלנו בו מחמת חסרון גלגלת אבל הטענה כי אווזות שלנו כעוף של מים וא"צ נקיבות הקרום בזו לכ"ע וכבר עמדו גדולי הדור בזה והרב בעל צ"צ ראש מדברים להתיר וכ"כ רבו האוסרים ואני בביתי מחיתי לאוכלן ולא יהיה אלא כבשר שהורה בו חכם. אבל לאוסרו לעלמא לא ידעתי טעם ברור לאוסרו כי הרשב"א שכתב בתשובה סימן שפ"ג לאסור נקב בדקין כתב ואף שאומרין שנברא כך רבים מבהמות שיש לו כך מי יודע ורבים דאומרים שלא נברא כך רק מנגיחות השוורים וא"כ משמע בזה דכ"ע מודים שנברא כך אין לפקפק. ואמת להתיר מכל הני חיוי ברייתא אי' לי' קשה להתיר דאנן לא בקיאין כיצד יהיה שכיח ובאיזה אופן עד שנימא שיש כאן מין יוצא מכלל שארי אווזות ויש להם נימוס וטבע אחרת רק זו אם אמרינן לחדש מין בטבע חדשה אבל בזו האווזת דיבשה כשרות בכה"ג רק אווזות המים קרומן רך ומטריפים בנקב הגלגלת ואמרו אווזא דידן כאווזא דמיא דמי' והיינו משום דרובא הם אווז מים. אבל מ"מ אינו מוחלט שאין מין אווז כלל מיבשה עיין תשובת הרא"ש כלל ד' וא"כ כיון דחזינן דחיים הם י"ב חדשים ומולידים זו לראי' ולעדות שאווזות ההמה אינם מין אווז דמיא רק אווז דיבשה ואין נקב עצם לבד פוסלת ולכך הרי הם כשארי חיים לחיות ולהוליד ואם כי ודאי טריפה אין לידה וחיות יב"ח סימן זהו כי אין לשנות הכלל. אבל כאן אנו דנין אם הוא מין אווזות דמיטרף או לא וכיון שרואין דמוליד וחי ראיה ברורה שהם מין אווז דיבשה ואין כאן הכחשה לכלל טרפה אינו חי'. וכבר בקשו חז"ל להביא ראיה מן איוב וכדומה לברר הספק אם הוא טריפה אף כאן כיון דלא ברירי לן דטריפה סימן לידה י"ב חודש סימן גמור שהוא מן כשירים בעופות שאינם נטרפים בנקיבות עצם גרידא. וזה ברור. וגם בגמ' ופוסקים לא נזכר רק נשבר ונקב יש לחוש לנקיבות הקרום כי הקרום רך ונשען על העצם וכשנקב עצם כשל עוזר אבל במה שנברא בטבע הטבע מחזק ואימץ לקרום שיהיה ברי אולם ולא יפול בו חולשה ואין כאן שבירה

ונקיבה רק כך היה וכך יתמיד וא"כ במה יטרוף ואף שדעת הרבה בטריפה לאסור ג"כ מה שנברא חסר מ"מ אין זהו טריפה מחמת עצמו רק מחשש שיקרה נקיבה לקרום א"כ נשבר אתמר אבל נברא חסר לא אתמר ומהכ"ת ניחוש לנקיבות הקרום מה שרואין שהתמיד בעוף זה ואין כאן רושם לנקובה מהכ"ת להטריף ולחדש דין בגמ' דתנן נשבר לומר נברא. וקצת יש לדייק מ"ש מהרא"י בשערים וכן או"ה דלא רצה לברר ענין עוף של מים דגם בעוף דיבשה אין אנו בקיאין בבדיקה וא"כ תו ליכא נ"מ. וקשה הא נ"מ טובא אם יולידו ביצים או יחיה יב"ח בעוף דיבשה כשר דהא אין כאן רק חשש טריפה. משא"כ בעוף דמים הא ודאי טריפה ולא יועיל יב"ח וטובא נ"מ. ולכן י"ל דס"ל אף בעוף המים הפי' הואיל וקרומו רך יש לחוש בשבירת העצם אולי אח"כ קרה נקב קטן לקרום הרך אבל לא ודאי אף בזו מועיל בציים ויב"ח ולכך ליכא נ"מ ודו"ק. כי זה כתבתי אשר המקיל בזה לא הפסיד ויש לו עמודים גדולים לסמוך:

סימן לא

א המוח יש לו שני קרומים וכו' ודעת הרבה גאונים דס"ל דבעינן נקבו שניהם עליון ותחתון וכתב או"ה לשיטה זו אפשר דדמי לקרקבן דזה שלא כנגד זה כשרה והב"ח חולק ועיין פר"ח סק"א. ונראה דראב"ן ס"ל כאו"ה דראב"ן הוכיח דבעינן שינקבו שניהם דאל"כ מה מועיל דאמרינן בגמ' מכניסין ידו ודוחק לראות אם מבצבץ דלמא אנקב תתאי ולא עלאי וא"כ בנקיבות תתאי טריפה ומ"מ אין מבצבץ דעילאי לא אינקב מעכב וסותם ותמה הרא"ש הא החולדה הכה על ראש עוף מבחוץ ואיך יתכן שיהי' הנקב הפנימי ולא החיצון וצריך ישוב כי דבר פשוט כזה לא נעלם מעין חכמת הראב"ן אבל צ"ל דבגמ' אמרו דשיני' של חולדה עקומות. וצ"ל למאן דבדק ביד ודאי לא יחלוק במציאות שיני חולדה אם הם עקומות או לא רק סובר דחותך העצם במקום מכה של החולדה והלאה סביב והקרום מגולה ותו ל"ל דהעצם סותם דחותך העצם ובודק בקרום. וזה פשוט: אך קשה דלמא הוה מכה במקום ועובר דרך ב' קרומים זה שלא כנגד זה. וא"כ אף דמבצבץ דרך נקוב בקרום תחתון יהיה קרום העליון באותו מקום סותם דנקב עליון אינו מכוון נגד נקב התחתון. רק מה נ"מ באמת אם אינם מכוונים כשר דחד מגין בעד חבירו כמו קרקבן אך זהו כמ"ש האו"ה אם בעינן נקבו תרווייהו אבל אי נקב תחתון לחוד טריפה שפיר קשה דלמא ניקבו שלא במכוין וטריפה מחמת נקב בקרום התחתון וא"א לבצבץ כי באותו מקום קרום עליון מגין והנקבים היה משופעים ואם כי לא היה זה כנגד זה

מה בכך הא בקרום תתאי לבד אי אינקוב טריפה וע"כ צ"ל דבעינן תרווייהו וא"כ כיון דהם זה שלא כנגד זה כשר כמו בקורקבן ודין או"ה מוכרח:

ב נקב התחתון נקב מפולש טרפה. יש לדקדק הא דאמרינן בגמ' מכניס ידו לפנים ובודק אי מבצבץ הא פסקינן לקמן סי' ל"ג ישב קוץ בוושט חיישינן דלמא נקב עור החיצון ונתרפא בקרום מחמת מכה ואף כאן דיש קוץ ושן חולדה בקרום החיצון למה לא ניחוש דקרום הפנים עלה קרום מחמת מכה ונתרפא וליכא למימר דקרום פנימי הוא רך ופקע אגב דוחקי' דהא להך מ"ד דניקב קרום תחתון בלבד לא אמרינן סברא דקרום פנימי רך ופקע דאל"כ יקשה למאן דבדק ביד ג"כ דמפסיד ממון ישראל כמו דמאן דבדק במסמר דמכח דוחק יפקע התחתון ויבצבץ ובאמת לא ניקב תתאי וע"כ צ"ל דס"ל דתחתון לא רכיך וא"כ קשה כהנ"ל. וצ"ל דאף דאמרי' דתחתון לא רכיך ולא פקע היינו קרום ממש אבל זה שהיה נקוב והוא רק קרום מחמת מכה זהו ודאי פקע ורכיך ולא קשי' מידי ומזה היה אפשר להנך רבוותא ראיי' דפסקו אינקוב עילאי דקשה למה פריך הגמ' למ"ד אינקוב עילאי לחודא אף למ"ד אינקוב תתאי ג"כ קשה דלמא עלה קרום ונסתם ואי כתי' דרכיך ופקע הא עדיין לא אסיק אדעתי' הך ולכך ס"ל דבאמת הוי מצי למימר כן רק פריך אליבא דהלכתא דקיי"ל אינקוב עילאי לחוד. ולפ"ז הראב"ן והרא"ש אזלו לשיטתן דפסקו דלא חיישינן שמא הבריא ולא קשיא מידי ואין כאן ראי' ולכך פסקו דאינקוב תרווייהו ודו"ק:

ג שנרקב מעט ממנו וכו' ברוב מחברים הביאו מלת מעט ודייקו הש"ך דווקא מעט אבל לא יותר ועדיין מתוס' ידיעה מה נקרא מעט ומה נקרא הרבה ונתן הש"ך סי' וכן פר"ח הסכים לסימן שלו שאם היה נחס' כ"כ שכנגדו בשדרה א"י לעמוד טרפה ובפחות מזה כשר וע"ש שכתב שהאריך בזה בספרו אשר לא ראינו עד היום. ואני תמה דא"כ מאי פריך הגמ' מברייתא דנתמזמז כשרה מהאי גברא דנתמזמז מוחי' וס"ד דהיה טריפה דלמא התם נתרוקן הרבה ואין לומר דמלת מזמז מורה על חסרון מעט דזה אינו רק מזמז מלשון חלל כדמתרגמינן רפאים יחוללו נתמזמזו ועיקר קושי' מ"ש מסמס ומ"ש מזמז לשיטה זו ולמה מחלק בין מזמז למסמס דקתני מסמס טריפה ומזמז כשירה בממ"נ אם יכול לעמוד בשניהם כשרה ואי א"י לעמוד בשניהם טריפה ומה לנו אם מעט ואם הרבה הלא הכל תלוי ביכול לעמוד. וגם לא הבנתי בשלמא נסמוס דהוא בשומי איכות המוח וזהו גורם שא"י לעמוד בחוט השדרה א"כ יש כאן לקותא אמרינן אף במוח פסול כיון דחזינן דלקותא מעכב עמידה. אבל אם א"י לעמוד הואיל הוא מעט ונופל למיעוט המוח שבתוך החוט זה אין ערך לראש דרך משל חסר בראש רביעית וכי נימא הואיל ואלו

חסר בשדרה רביעית טריפה אף בראש טריפה וכי נילף זה מזה אם יחסר משדרה חצי רביעית לא יהיה יכול לעמוד ובגלגלת כלא יחשב החסרון הוא לפי רב המוח והחזקת הגלגלת. ומעולם לא מצאנו למילף חסרון במוח מן חסרון בשדרה וכן הרמב"ם והאו"ה כתבו סתם נחסר ולא כתבו מעט ולכן ברור דאין קפידא במעט או רב רק כוונת הרמב"ם והאו"ה דלא תימ' נתרוקן רובו וזהו חסרון דפוסל מגזרת השכל דה"ל כנחסר כולו דמ"ש ולכך קאמר קצתו לאפוקי רובא דזהו ודאי מטריף בכה"ג וא"ש ודוק:

ד ונחסר מהמוח וכו' דעת הט"ז ומהריק"ש דוקא שנחסר ממוח אבל אם המוח שלם ויש כאן מים לא מיטריף אף שנוגעים בקרום. והפר"ח השיג דמה בכך סוף כל סוף המים נוגעים בקרום ואני לא ידעתי מקום השגה דכי בעל ה"ג וראבי"ה להוסיף על הטריפות שמנו חז"ל באו כי אנה נזכר טריפות זה בגמרא מים בתוך מות ונוגעים בקרום בדברי חז"ל הלא טריפות זה ה"ל לחז"ל להזכיר. אלא ברור דעיקר טריפות נזכר בגמרא הומרך ופירש"י שנשפך כמים ובאו הגאונים הללו רק להקל ולומר כפי מסורת בידם דוקא שנוגע לקרום דאז לא הדר בריא אבל באמצע מוח היינו רבית' שלפעמים נשפך קצת כמים והדר ברי' וכן בנסמסמס שאין כ"כ כמו מים וג"כ אם אין נוגע בקרום הדר ברי' וכמ"ש הפר"ח בס"ק ב'. אבל אם לא נחסר מהמוח ולא שייך כאן נמרך המוח רק דבר חדש שנמצא מים בגלגלת אנן נבא להטריף טריפות זה חדש הוא ומנין לנו לחדש טרפות מה שלא נזכר בדברי חז"ל נשתקע הדבר ולא נאמ' להוסי' על הטריפות וזה פשוט וברור וצדקו דברי הט"ז כי בה"ג בא להקל ולא להוסיף על הטריפות:

ה והכי כו' הקש' הש"ך בלאו הטעם דאין אנו בקיאין יש להטריף דהא ודאי ניקב עליון ויפה הקשה לפי דעת הגה"ת הרא"ש כ"כ בהגה"ת הרא"ש אבל באמת במרדכי וכן תו' גיטין משמע דלא מינקב כלל ועייל דרך חוטמו וא"כ הא גופי' דמטריפין בניקב עליון הוא משום דהוי תרי לישנא בגמרא ואזלינן לחומרא וא"כ הוי ס"ס אולי לא ניקב כלל ואת"ל ניקב דלמא לא ניקב רק עליון ואינקב עילאי כשר להך לישנא. ולכך אסור מחמת דצריך בדיקה ואין אנו בקיאין ובזה לא מועיל ס"ס כיון דאפשר למיבדק ואנן אין בקיאין תו לא שייך ס"ס ודוק: והנה באמת כל טעם המקילין דסמכו אהך עובדא דיתוש של אותו רשע והקשו הא טובא דברים הנעשים ביתוש אשר הם חוץ להקיש הטבעי היה כמשקל צפור וצפורן של נחושת וכנ"ל אבל לק"מ הי זהו הכל לרעתו של אותו רשע אשר שש י"י להרע לו הואיל והכחיש שאין דבר יוצא מידי הטבע נפרע בדברים חוץ לטבע אבל לעשות לו שינוי טבע להטי' לו כי ע"י יתוש נעשה בטבע טרפה ויהי' הנס שחיה יחיה יותר מיב"ח זהו לא אמרינן שיהיה כן לעוכר ישראל כזה ובאבוד רשעים רנה אמנם

להחמיר יש לנו לשמוע דברי רי"ת דמחלק בין אדם לבהמה ואין מטיטוס ראיי' לטרפות שהמה אך לפ"ז צ"ל אף בנקב שני קרומים באדם כשר א"כ איך ס"ד בגמרא בנתמזמז מוח דטריפה הת כל ריעות' דמזמז דע"כ ירקב הקרום הא הי' גופי' כשר וצ"ע ולכן צ"ל כמ"ש התו' סוף זבחים דילפינן טריפה פסול לב"נ דכתיב אתך בדומין לך והקשו דלמא נח גופי' טריפה הוי והקש' התו' הא חי בתר המבול זמן רב ותירץ לר"ת דרגיל לחלק בין טרפות אדם דלית ליה מזלא לבהמה דאית ליה מזלא לק"מ. ופירש הפסקי תו' דטריפות אדם חי יותר מן בהמה וא"כ גם בטיטוס י"ל דנעשה ע"י יתוש טרפה ומ"מ היה חיה כמה שנים ואמת כי בזה צווחו המחברים דהא בגמרא דחולין מייתי ראיי' על חסרון דגולגולת משפחה אחת וכו' והוא טריפות אדם וזה לק"מ דהא על חסרון דגלגלת באהלות דמירי מאדם קתני כדי שינטל מהתי וימות אלמא דאלים טריפות זו דאפי' באדם ימות תיכף וכמש"ל ולכך שאלו והא חזינן דחי' וע"ז תי' תוך יב"ח הוי. אך הא קשה מהא דקיי"ל גבי עגונה דאם בעלה טריפה מתירין אשתו לאחר יב"ח והוא מירושלמי ואמרו שנפל במים והעלו רגליו אם הוא מארכובה ולמעלה אשתו מותרת ש"מ דטריפה אינו תי' אפי' אדם. ועיין בה"ז ופר"ח. ונראה דלק"מ דודאי עיין יש"ש דפי' הא דאמרי' טריפה אינו חיה היינו רוב אינו חיים אבל מיעוט חיים וספק טריפה מכשירין דאזלינן בתר רובא אבל עם כ"ז קשה לומר כן בבהמה דא"כ מאי דוחקי' דגמרא דפרש הך דתנן ולד טריפה ר"א אומר לא יקריב וכו' בעברה ואח"כ נטרפה ולמה לא פי' בפשוט דהיה בהמה מהמיעוט שהיא טריפה אלא ש"מ דאינו שום בהמה טריפה יולדת או חי יב"ח ודוחק לחלק בין חי יב"ח ללידה רק ה"מ בבהמה אבל אדם דאית ליה מזל לפעמים המזל גורם דחי יותר מיב"ח זמן רב. רק מיעוט הוא וא"כ אזלי כל קושי' דבעגונא הולכין אחר הרוב כדקיימ"ל ורוב טריפות אפי' באדם אינו חי יותר מיב"ח אבל מנח שפיר פרי' דלמא נפיש מזלא דהאי גברא דחי ביותר והי' מהמיעוט ומ"מ הוי טריפה וכן י"ל בטיטוס דקיימא ליה שעתא כנודע והי' מהמיעוט לחיות ביותר. ובחנם הרעישו על התו' ופסקי תו' ודו"ק: גם ראיי' לפמ"ש לעיל סי' למ"ד דשמואל ס"ל טריפה חי וקשה בפרק א"ט אמרינן בספק דרוסה דאתי' לקמי' דשמואל חנקינהו ושדינהו בנהרא ופריך הגמרא לשהינהו יב"ח וקשה הא שמואל ס"ל טריפה חי ולפי הנ"ל ניחא דס"ל גבי בהמה לא חי ובאדם חי: והנה יש להבין במה שהקשה התו' על ר"ת בהא דהקשה רבנן לריב"י דאמר ניקבה המרה טריפה מאיוב דכתיב ישפוך לארץ מרירתי ועדיין איוב קיי' ומאי קושיא הא יש חלוק בין אדם לבהמה קו' זהו לכאורה יש ליישב בקל דודאי אם הגיע החולשא עד שמגיע לכלל טריפות מה יועיל מזל אין מזל משנה מהיפוך להיפוך רק בזה הענין פועל המזל שיהי' רפואה שלו

מצליחי' כי זהו מפעולת המזל כאשר נחשו הקדמונים מבלי לעשות רפואה רק בזמנים ידועים במהלך כוכבים וכדומם בלקוט עשבי רפואה ועיין רמב"ם פרק מקום שנהגו בגניזת ספר רפואה לחזקי' ולכך באדם אינו טריפה דאי בדרי לי' סמא ותי' דמזל הועיל שיצליח רפואה משא"כ בהמה דלית לה מזלא ואין מצליח רפואה ומאיוב לקמן שפיר פריך הא לא בדרי לי' סמא ובזה אדם ובהמה שוה (ועי' תו' דף מ"ג ד"ה יפלא כליותי ובשבת דף נ"ג אמרינן קמיע מועיל לאדם ולא לבהמה דאית לי' מזל) וא"כ אין טענה וקושי' להתו' על ר"ת דכתבו תו' להדיא דבאיוב לא עשו שום רפואה וצ"ע לכאורה: אולי יש ליישב דבלא"ה יש להבין רבנן דשאלו לר"י מן ישפוך לארץ מרירתי איך נעלם מהם יפלח כליותי וכו' וצ"ל זהו ידעו דנאמר בשטן רק את נפשו שמור רק סברו השמיר' היה לדבר אם בדרי סמא דחי' וא"כ לאו גברא קטילא הוא ולאו טריפה הוא רק מסוכן למות בזה שמרו השטן דכתיב נפשו שמור אבל במה שהוא טריפה וגברא קטילא בזה לא ישמרהו השטן לחיות מתים ואיוב אמר הן יקטלני ולא שכבר נקטל דטרפה גברא קטילא ואך את נפשו שמור הפי' לא יעשנו טריפה דאל"כ מה לי קטלו כולו וכו' וא"כ שפיר שאלו מן מרה אשר לפי' ר"י הי' טריפה אבל כליותי אף שהוא מסוכן מ"מ אינו טרפה וזהו ברור וא"כ שפיר הקשו לר"ת מה קושי' ממרה דלמא באדם דאית לי' מזלא מועיל רפואה וא"כ אינו בגדר טריפה ודמי לכליותי ושפיר שמרו שטן ודוק. אמנם בלא"ה אין קושי' לר"ת על איוב דאיך נימא דאית לי' מזל מסייע הא מזלו של איוב הי' לרוע לו ומן שמים נלחמו כוכבים ממסילותם דכתיב יאבד יום אולד בו וכו' והכל ברה"ק נאמר ואין בו מהגוזמא ודמיון כדרך מקוננים ודוק. ועיין לקמן סי' נ"ז והארכתי בישוב דראי' לדברי ברכת הזבח ודו"ק:

ו נהוג הב"י תמה דלמה לא נימא לאחר שחיטה פי' והביא הש"ך תי' אחר דהואיל דיש לחוש דנקב רק קרום א' יותר חוששין מחיים משא"כ בריאה דבעינן שני קרומים והד"מ בעצמו סתר תי' זה והדרישה והש"ך תי' דריא' מרחפת תמיד יותר שכיח לאחר שחיטה דנקב: ועוד תי' דקרום מוח רך ביותר ותי' אלו בכלל הוא דיהיה ספק שקול אם קודם או לאחר שחיטה אבל עדיין קשה למה לא נוקי בהמה בחזקת כשרות ונימא השתא לאחר שחיטה ניקב ומ"ש מגבינות דמכשירין הגבינות למפרע לכ"ע אפי' לרשב"א אם אין אנו מוכרחים לומר קודם שחיטה נעשה אמרינן השתא דאתרע ואף בזו וכ"ש לרמ"א דס"ל אם אנו מסופקים אם תולע פירש אתמול קודם שחיטה או ביום המוקדם תלינן אתמול להכשיר הגבינות הנעשים למפרע ולומר היום פירש ואף כי שם ליכא חזקה רק השתא דאיתרע אבל לא חזקת כשרות דסוף כל סוף בהמה טריפה ומכ"ש פה דיש כאן חזקת

השתא דאיתרע וחזקת כשרות דבהמה דאמרינן לאחר שחיטה פי' וכשרה. לכן נראה ברור אם דנין איך בא התולע לשם דרך חוטמו או אינקב ואתא ודאי דאמרינן כאן נמצא התולע וכאן היה מקדם וכו' אך זהו דחוק וגם למה לא נימא בתוך הגלגלת גדלו ע"י עפושי ואידים סריחים שבמוח ואם מגדל שלחופית וכדומה למה לא יגדל תולע אבל העיקר דמיירי דמצינו התולע בין קרום לקרום ואין נקב ולכך אמרינן אלו לאחר שחיטה היה ניקב ורוחש היה נקב מכה אין ניכר וע"כ קודם שחיטה והבריא בקרום מחמת מכה מה שלא יתכן לאחר שחיטה אבל באמת בנמצא נקב בלי קורט דם פשיטא דאמרינן לאחר שחיטה פירש והעמי' הדבר על חזקתו ודוק:

סימן לב

א שנפסק רוב וכו' בטור נאמר כולו או רובו ודייק הב"ח כולו ל"ל ומזה הוליד הדין דכוונת הטור דרובו צריך להיות ככולו שלא יצטרפו נקבים לרוב כמו בגרגרת והפר"ח השיג ובאמת תמהני על הב"ח שסמך על דקדוק קל כזה להתיר ספק איסור תורה דמסבר' יש ללמוד מן גרגרת ומן גלגלת דמצטרפין דמ"ש ולא שייך אין אומרין וכו' דהא הגמ' גבי נקב' כנפ' פריך לגרגרת מן גלגלת ש"מ דס"ל דהך סברא יש ללמוד זה מזה והא דנקט כולו הוא להורות דקתני נפסק העור אבל המוח לא מעלה ולא מוריד וקמ"ל במוח לא זהו רובו אפי' כולו כשירה וכן למטה מן פרשות: והנה הגמ' הקשה נתמזמז כשר בשדרה ופריך הג' הא תנן נתמזמז מוח טריפה ומשני נתמסמס תנן והקשו תוס' איך מדמינן שדרה למות דנקובתו במשהו ובשדרה ברובו והיינו כל לקותא דמוח דמטריפין ביה הוא שבסופו יהי' קרום מוח או שדר' נלקה ולכך הקשו איך לקותא של זו כשל זו דלקותא כ"כ לגרוס נקב משהו אבל לא כ"כ לגרום פסיקא ברובו ויש ליישב קושיתם דזהו ודאי מסתבר לי' כתו' דלקותא דמזמז בקל יגרום נקב בעור אבל לא יפסל שיהיה רוב מהקרום נפסק אבל זהו ודאי אינו סברא לומר דלקותא דמזמז יפעול לנקוב נקב אחד בקרום ולא שני נקבים דזהו נגד השכל הלא לקותא זו מתפשט בכל רוחב הקרום ושדר' ולמה יגרום לקותא ונקב בצד אחד ולא בצדו ג"כ כיון שגם שם הקרום ריק מן המות שהוא מזמז. ומ"ש זה מזה וא"כ כיון דיש חשש לאיזה נקבים הלא בצירופם איכא רובא ומטרפי ושפיר מדמי הגמ' מוח לשדר' ולק"מ: והנה בגמ' אמרינן חוט השדרה שנפסק ברובו ר"י אומר אפי' ניקב וקאמר הגמ' רוב עורו ואמרי לי' רוב מוחו ושאל הגמ' מ"ד רוב עורו רוב מוחו מאי וכתבו התוס' והא דלא נקט רוב מוחו דה"א רוב עורו א"צ רוב וקשה לכאורה הא אי אמרת א"צ רוב א"כ מיטרף בניקב דאין כאן אמצעי או ניקב

או הפסק רוב ות' מיני טריפות דמנה עולא הוא נקוב' ופסוק' אבל בין נקוב' לפסוק' לא מצינו דבר שיחשוב ור' יעקב דאמר ניקב ע"כ בטור מירי דאיך שייך במוח שהוא כמו שומן בעלמא נקב ופשוט. וא"כ איך ס"ד בטורו מיטרף בנקב' ת"ק היינו ר' יעקב במאי פליגי. וצ"ל דודאי ר' יעקב לא פליג אכל פסוקת שדר' וסתם פסוק' היינו ברוב רק רוב עורו היינו כמ"ש הב"ח דוקא בלי הצטרפות נקבים ולכך קתני חוט שדר' שנפסק ברובו דלכאורה הך שנפסק ברובו מיותר דאילו אינקב לא הוי למתני פסוק' רק נקובה וכיון דקתני פסוק' היינו ברובו בשלמא גבי גרגרת קמ"ל רוב עובי או רוב חללה לכל חד כפי דאית לי' אבל כאן פשיטא וצ"ל דקמ"ל דאין נקבים מצטרפין וע"ז קאמר ר' יעקב אפי' ניקב מ"מ מיצטרפין למשוי' פסוקות גרגרת ברובו ובזו י"ל נמי הא דאמר הורה ר' כר' יעקב ופירש"י לחומרא ולכאורה איך הדר רבי משמעת' ודאי הי' מקובל אצל רבי א"כ לא שייך תו לחומרא דאפי' כבר הורה לאיסור יכול לחזור כיון דאגמרי' סמוך כמ"ש התוס' גבי רוב חללה ע"ש. אלא זה י"ל דהורה לחומרא לצרף נקבים עד רובא. וא"כ א"ש דברי התוס' דאי הוי תני רוב מוחו זה ודאי הוי ידעינן דבעי רוב דאל"כ היינו ר' יעקב רק ה"א ברוב עורו אין צריך להיות נפסק בב"א רק נקבים מצטרפין ור"י מטריף בנקב אחד משא"כ רוב מוחו אין מצטרף ולכך קתני רוב עורו דאינו מצטרף וא"ש ודוק ובזה ניכרים דברי הב"ח לאמת ומ"מ יש להחמיר בנקבים כמ"ש אחרונים:

ב נסדק העור לאורכו האחרונים נחלקו אם בעינן ג"כ שיור למעלה או לא. ונראה דתלי' במחלוקת שיש בגרגרת גופי' אי אותו שיור צריך להיות דוקא במקום הראוי לשחיטה או אפי' למעלה ממנו. דאם אמרינן אפי' למעלה והיינו דכיון שהוא למעלה מחובר מחזק לי' לגרגרת ולא יתפלג א"כ הא היא יורד מהראש והראש גופי' יחשב לשיור ומשוי' לי' כאחד לבל יתפצלו ויתפרדו ומה יוסיף אם יהיה לאחר הראש קצת מהשדר' שלם או הראש גופי' לבדו שלם עכ"פ מחברין. משא"כ אם אמרינן דבעינן דוקא מקום שחיטה וצ"ל דצריך שיור באותו אבר דאל"כ אין שם שלם עליו א"כ אף בשדר' גם כן וזה ברור ופשוט:

ג ועד בכלל מכלל דס"ל דפי פרשה שלישית ג"כ טריפה וכן הוכיחו מחברים מדאמר פרשה תדון כבשר מכלל דפי פרש' עצמו אינו כבשר וטריפה והרמב"ם דעתו להכשיר ולא תקשה לי' למה לא קתני פי פ' עצמה י"ל ודאי בפרשה ראשונה דהוא טריפה אף פי פ' טריפה דנכלל במעט עם עד בין פרשות אבל במקום שהוא ספק בזו י"ל דיי לבין פרשות אבל מהכ"ת להטריף הפי פרשה וא"כ א"ש הברייתא ידע ולא נסתפק כלל א"כ הא דקאמרי פרש' נדון כבשר או דנתכוון על ראשונה דידע' מכאן והלאה כשר או

דנתכוון על פרש' שני' דגם זה ידע' דטריפה ולכך דייק פרשה ולא פי פרשה וזהו דברי הגמ' מאי לאו ראשונה ושנייה אשר לכאורה תמוה אם שני' מכ"ש ראשונה אלא כך פי' הברייתא ידעה מקום חוט שדר' מכוון אי ידעה מראשונה פי' ראשונה אי ידעה משניה דגם כן טריפה פי' שנייה ואם כן א"ש דלכך קתני פרשה עצמה ולא פי פרשה אבל לדידן דמספקא לן אם כן עד בין פ' שניה מספקא ליה איך נחמיר בפי פ' שלישית ולכך באמת מותר וא"ש:

סימן לג

א ע"י המראה והלעט' האחרונים דייקו למה לא מנה בכלל טריפות וכן הקשה במה דפסק הרמב"ם ניטל לחי וכן בהך כלל כל שאין כמוה חי' טריפה דמהדר הגמ' מה אתי' לרבוי נימא דאתיא להנך תרתי דאינם חיים. ודוחק לומר דהוא בכלל שארי טריפות דסוף להיות לקותא בכל אברים שנטרפה בהם דמ"מ איצטריך למתני בזה הכלל וכו' ועוד דקשה להא דפריך הגמ' לתני נקיבת הדופן בהדי ריאה וכבד בהדי מרה לימא לנפשי' למה לא קתני הך תרתי ולכן נראה דהך אינו ברור ומוחלט לטרפה דיש מין חיה שיכולין לחיות ע"י ריח וכדומה בלי המראה וכ"כ בניטל לחי עליון מ"מ אפשר להחיות וטבעם חזק לבל יזיק להם הרוח ולהיות שאין להבחין בב"ח אי הוא ממין זה או לא לכך טריפה מספק אבל לא ברירא לן הטריפות ולכך שפיר דייק רמב"ם דקתני ניטל לחי תחתון כשר ולא קתני עליון טריפה מספק אבל בכלל טריפות א"א למנותו דהוא רק ספק ואסרינן הואיל ואיכא ריעות' אבל כל י"ח טריפות הם טריפה ודאי ונ"מ לדין ס"ס וכדומה וא"ש ודו"ק:

ב ושט וכו' נבילה דעת הרב ב"י וכ"מ ברמב"ם דנבילה מחיים אבל הרב הש"ך והפר"ח בסי' כ' חולקין ותמהו דהא בגמ' דף ל"ב אמרינן להדיא דלכך קחשיב במנין דח"י טריפות נקובת הושט ולא תנו נטילת הירך דנבילה מחיים לא קתני ש"מ דנקובת הושט אין טריפה מחיים. והעיקר אשר הפר"ח והש"ע תמכו יסודותם אדברי הרמב"ם פ"ב מהל' שארי אבות הטומאה דכתב להדיא אפי' נשחט רוב א' וטהור' שנפסלה בשחיטתה ואפי' שחט ב' סימנים והיא מפרכסת אין מטמאה עד שתמות ע"ש והאריכו ע"ש והרבנים האלה השוו דין לאו דלא תאכל נבלה עם טומאה וחשבו להיותן שווין בכל הדברים וכך הם פשוטן של דברים אבל הב"י סבר דהרמב"ם לא יחשוב כן וס"ל טומאה ולאו דלא תאכל נבילות אינו שוין ומצינו נבלה לענין לאכילה מידי דלא חזי לגר לא שמי' נבילה ומטמא עד שתפסול מאכילת כלב. וכן להיפוך לענין טומאה בעינן מיתה גמורה.

דכתיב במותם ואתקש לטומאת מת. אבל לאכילה כל דהוא חלושה בתכלית הרי היא נבילה ואכילת' אסור' מלאו לא תאכל נבלות ואף דבגמ' דחולין דף ל"ו קאמר. הגמ' לאחר מיתה קרי' רחמנא ולא מחיים אופן כזו קרוי לאחר מיתה לאפוקי מסוכנת. והוכח' לזו מחולין כ' ע"ב דקאמר הגמ' על הא דקשאל לזעירא דס"ל נשבר מפרקת ורוב בשר עמה נבלה וכי מתה עומד ומולק וא"ל אביי תיקשי לך עולת העוף דבעי שני סימנים וכי מתה עומד ומולק וכו' וקשה מה בכך דנחתכו שני סימנים מ"מ אינה מטמאה משום נבילה כ"ז שמפרכסת ובפרט להרמב"ם דס"ל בפ"ד דאבות הטומאה דהותזו ראשיהן פירושו דכל גוף נחתך כריש לקיש דאמר כן בחולין דף הנ"ל וא"כ קשה וכבר עמד בזה הרשב"א בחידושיו וע"ש שדחק ולפמ"ש ניחא דאמת בנשבר מפרקת ורוב בשר מטמא בחיים אבל הא כאן לא נחתינן לטומאה רק לנבילה וכיון דכבר היא באיסור לא תאכל נבילה מה נ"מ אם מטמאה או לא מ"מ איך יוכשר אח"כ לעבודת ה' וברור. וכן אנו מוכרחים לומר ברשב"א דטרח בריש פ' א"ט ולעיל דף כ' דהא דאמרינן בניקב ושט נבילה היינו דאין שחיטה מועיל אבל מ"מ אינו נבילה אלא לאחר שחיטה. ומה לו לטורח הזה הלא הוא משנה שלימה באהלות ובגמ' דחולין דף קכ"א נכרי ששחט טהורה ומפרכסת אינו נבילה ובכמה דוכתי בגמ' ומכ"ש נקובת ושט במשהו בעלמא אלא כל פלפול שלנו אולי י"ל טומאת נבילה ואכילתו אינו שוים זה קודם לזה: ולפ"ז דברנו דיש הבדל בין טומאת נבילה לאיסור אכילת נבילה אם כן י"ל דנקובת ושט הוי נבילה כמבואר בגמ' מחיים אפילו קודם שחיטה דהיינו לענין איסור דלא תאכל נבילה אבל לענין טומאה צריך שתצא נפשה. ולא קשה כל מה שטענו הש"ך ופר"ח מגמ' ואדרב' דייקא ליה לישנא דקתני כי קתני נבילה דלא מטמאה בחיים אבל נבילה דמטמאה בחיים לא קתני ולכאורה קשה ומה זה דדייק דמטמאה בחיים הל"ל בקצרה נבילה מחיים אלא דגם זה נבילה מחיים רק מטמאה מחיים לא קתני דהרי זה כמת ועבר מעולם ואינן בכלל מנין ופשוט. ובזה מיושב קושית התוס' דהקשו דלמא לכך מנה נקובת ושט בכלל טריפות ללמדך דאם חתך כזית מחי' דלקו משום טריפה דבאמת ז"א לוקה משום נבילה ולא משום טריפה. איברא עם כל זה שטרחנו בהבנת דברי ב"י מ"מ לדינא יותר נח לי לומר דכונת הרמב"ם ג"כ לאחר שחיטה רק קודם שתמות וקרוי נבילה מחיים דהא הי' בחזקת חיים ואינה מטמאה טומאת נבילה רק טומאת אוכלין דחיים היא מ"מ לענין איסור נעשה נבילה אבל בחיים קודם שחיטה אין נבילה ולכן כתב בחיים ולא קודם שחיטה דעיקר נבילה עושה שחיטה והא דכללן הרמב"ם עם נשברה שדרה וכו' דהוא נבילה בלי שחיטה דזהו פשיטא דמה ענין שחיטה לשבירת השדר' וכך נראה

לי דלא מצינו קודם שחיטה נבילה כלישנא דגמ' דזבחים פ' חטאת עוף טריפה איתנהו בחיים נבילה ליתנהו בחיים ושם איירי בענין איסור חל על איסור אין ענינו לטומאה רק לאיסור ואף דיש לדחות בכמה אנפי ומ"מ פשוטן של דברים מורים דאין נבילה בעוד שלא נשחטו הסימנים וכך הוכיח הרשב"א מהא דפרכי' מלק עולת עוף לאחר שנעשה נבילה עומד ומולק ולא קשי' לי' מכל שחיטה דעלמא כיון ששחט פורתא בושט נעשה נבילה ומה יועיל שחיטה אח"כ הא נעשה נבילה אלא ש"מ דעדיין אינו נבילה עד לאחר שחיטה ואף שיש לדחות דכל הקושית הוא מדבר שאין הכשירו של שחיטה כמו עולה דבעי ב' סימנים וסגי בסי' א' אבל מה דהוא הכשרו של שחיטה לא קשיא לי' דכך גזירת התורה ובכל שחיטה כך. מ"מ פשוטן של דברים מורים כך דבסי' א' כמו חטאת עוף לא קשיא לי'. וגם הבאתי ראי' דודאי במה שנעשה נבילה מחיים אפי' קודם שחיטה אם כן ע"כ הטעם דכבר גבר החולשא כאלו כבר מתה זהו לא יתכן במה דאמר ושט דניקב זה הקרום שלא במקום זה דבאמת דמגין א' על חבירו רק הואיל דמזדמן להדדי אסורה דיהי' נבילה דהא כל זמן שלא יזדמן אין כאן תכלית החולשא שיקרא נבילה וכאילו מתה דהא אלו יתקיים כ"כ ולא יזדמנו הרי הוא כשר לגמרי ובשביל שהתורה אסרה הואיל שסופה להזדמן בשביל כך אין כאן תכלית החולשה שיהי' נבילה ודי שיהי' טריפה אבל אי אמרינן דאין שחיטה מועיל זהו יתכן אף בזו סוף כל סוף אסרה התורה הואיל ויזדמנו להדדי א"כ פסול בשחיטה ואין שחיטה מועיל וכי קשחיט הוי נבילה כמו נוחר סימנים ולפ"ז אי ס"ד הא דקתני בפ"ב נבילה היינו נביל' מחיים כס"ד הנ"ל א"כ מה פריך בגמרא מהא דקתני אלו טריפות נקובת ושט מה קושי' דלמא קמ"ל מיני טריפות בנקובת הושט דהוי רק טריפה לחוד ולא נבילה והיינו באופן שכתבתי דניקבו זה שלא כנגד זה דהוי טריפה דמזדמני אהדדי ומ"מ עדיין לא הגיע לתכלית החולשא דיהי' חל עליהם שם נבילה כמ"ש והא דקתני לעיל נבילה היינו בניקב לגמרי זה מכוון עם זה וע"כ צ"ל דגם נבילה דקתני בפ"ב היינו שאין שחיטה מועיל וא"כ אף בנקבה זה שלא כנגד זה וא"ש. ואין לומר דבאמת לא קשיא ליה מן נקובת ושט רק מפסוקת גרגרת גם בהא י"ל כך דהא מבואר לקמן סי' ל"ד דאם בהיקף עומדים נקבים אפי' בהם חסרון מצטרפים להפסק רובי משלם שביניהם ג"כ מצטרף ולפי דעת הפוסקים הטעם שהם מצטרפין מפני שסופן לחסור וא"כ כ"כ דלא חסרו עדיין א"א לקרא שם נבילה אבל שם טריפה חל דהא סופן לחסור וא"כ גם בפסיקת הגרגרת י"ל כהנ"ל גבי נקובת ושט ודוק: ולכאורה מוכח מנדה דף כ"ג דאמר רבא המפלת בושט נקוב אמו טמאה לידה ופרש"י ותו' דס"ל לרבא טריפה חי' וקשה הא נקובת ושט ה"ל נבלה ומה ענין זה לטריפה חי'

וע"ש דף כ"ד וע"כ צ"ל קודם שחיט' אינו אלא טריפה. והדבר מוכרח ואמת אף לרמב"ם בלא"ה קשה דפוסק ושט אטום אינו טמאה לידה משמע הא נקוב עמאה והרמב"ם פסק טריפה אינו חיה י"ל מטעם שכתב רשב"א דעכ"פ חי יב"ח וזהו לא שייך בנבלה לכן העיקר כמ"ש:

ג או תורבץ וכו' הרב הש"ך השיג דלא מצינו נבילה בתורבץ רק טרפה דאינו פסול בשחיטה ושחיטה מועיל בו וכן ממש מבואר ברמב"ם שמנהו בכלל טריפות והשמיט נקובת ושט משום דהוי נבילה ויש להבין חדא רב דאמר בתורבץ ושט במשהו אנה רמיזא במשנה במנין הטריפות ואם נאמר דנכלל בכלל נקובת הושט הרי הדבר מוכרח דהוי נבלה דהא קי"ל נקובת הושט נבילה כדלעיל ודוחק לומר דתנא ושייר ואתיא בזה הכלל גם קשה מה פריך הגמ' בפ"ב דנקובת ושט נבילה וקתני אלו טריפות נקובת הושט דלמא מיירי בתורבץ דקרוי ג"כ בלשון המשנה ושט כדאמרינן ושט נתנו חכמים בו שיעור וא"כ מיירי מזה והרי הם טריפות בעלמא אבל מנקיבת ושט במקום שחיטה לא חשיב דהוא בכלל נבילה דקתני לי' בפ"ב דהודה ר"ע ועי' חדושי רשב"א דכ' בכלל נקובת הושט גם תורבץ נכלל דחד אבר הוא רק שינוי מקום הוא ע"ש: ואלו היינו אמרינן דאצל גרגרת אפי' למעלה ממקום שחיטה נבילה דכיון דרובא הוי הרי הוא נבילה א"כ י"ל דקושית הגמרא בפ"ג לא על נקובת הושט די"ל בתורבץ איירי רק על פסוקת הגרגרת דהוי נבילה ובפ"ג מנה לי' בכלל טריפות. אבל לפי דעת פר"ח וכ"מ דבקנה למעלה ממקום שחיטה אפי' ברובו טריפה א"כ גם על פסוקת גרגרת י"ל דמנוהו ליה בכלל הטריפות למעלה ממקום שחיטה. והקושיא במקומו ודוחק לומר דהמ"ל כן רק דא"כ יקשה לשמואל דס"ל נקובת תורבץ ברוב ול"ל דמשנה איירי בתורבץ ולכך משני מלתא לתרווייהו ודוחק דה"ל הניחא וצ"ע:

ד אלא בניכר וכו' משמע מלשונם דבעינן ניכר מחמת חולי אבל בסתם חיישינן לקוץ. וא"ל הא לקמן בסי' נ"א בנקב קורקבן וכדומה כ"כ דלא ידעינן דנקב מחמת קוץ תלינן בחולי ונתנו הטעם דהוא ס"ס וכאן ג"כ דהוי ס"ס כמו התם ספק ע"י קוץ ספק ע"י חולי ואת"ל ע"י קוץ אולי לא ניקב רק פנימי ולא חיצון וכן הקשו הט"ז ופר"ח ונה"כ תי' לעולם בדבר שכיח ובושט שכיחי קוצים כדאמרינן בגמרא כל חיוי ברייתא אכלו קוצים ובקל יזדמן שיהי' נתחב הקוץ בעור וינקבו ולכך בעינן דוקא שיוכר החולי ולפ"ז ה"מ בניקב הפנימי מקום דשכיחי קוצים אבל בניקב החיצון קוצים מה בעי שם ועיין או"ה כלל ל"א דטרח למצוא בניקב החיצון ע"י קוץ מהיכן בא הקוץ ע"ש ולא אמר בפשוט דקוץ בא מבחוץ וניקב העור ואח"כ קרום החיצון של ושט משום דזה ס"ל לאו"ה רחוק במציאות

דלא יהי' רושם דמנכר בעור החיצון שעל גבי ושט עכ"פ לא שכיח ומוכח דרחוק שיהי' נמצא בהקוץ מבחוץ נקב לושט ונתרפא העור שעליו עד שאין רשומו ניכר דאל"כ הא דטרח הגמ' בפ' התערובות האי טריפה ה"ד אי ידע ניתי ונשקול ואי לאו מנא ידע מה קושי' דלמא בפנינו נקב קוץ ושט ונתרפא עד שאין רשומו ניכר ונתערב באחרים ואותו בהמה א"א לשחוט וא"כ הדרן לכללא דלא תלינן מספק במחט כדלקמן וא"כ בזה יובנו דברי הגהה דכ' אבל אם יש לחוש שנקב ע"י קוץ אפי' לא ניקב רק פנימי טרפה ולא קאמר ג"כ דאם ניקב רק החיצון טרפה דאנן לא בקיאין בבדיקה כמו שהוקשה הש"ך והפר"ח דבניקב החיצון לא תלינן בקוץ כלל ומכ"ש להחמיר ולומר דאנן לא בקיאין בבדיקה דהא שורת הדין א"צ בדיקה דתלינן בחולי: איברא בגוף הדין אי ניקב החיצון ולא נודע שהוא מחמת קוץ דתלינן בחולי כמו לקמן בסי' נ"א יש לפקפק דודאי ס"ס גמו' לא הוה מכמה טעמים וכמ"ש לקמן אי"ה רק כל הטעם דיש לו חזקת היתר כמ"ש ביבמות ובפ' אלו טריפות ד' מ"ג ד"ה ספק דרוס דהקשו תו' דנימא נשחטה הותרה וכי' ויש לה חזקת הית' וכו' דדרוס' שכיח וא"כ בנקב באברים פנימים לא שכיח קוץ ומחט וא"כ אף שיש לו ספק כיון דנשחטה הותרה. ולפ"ז לא קשיא קושי' הט"ז לקמן בסי' מ"ט דלמא בושט בספק אמרינן ע"י קוץ וא"צ לתי' הנה"כ דשכיח וכ' דכן כתבו התו' בפא"ט דהם לא כתבו רק בדרוס' אבל בנקובת הושט הא הוי ספק בשחיט' ולא שייך נשחטה הותרה וספק איסו' לחומרא וא"צ לכל תי' של אחרונים כי אין לדמות ספ' בשחיט' לס' שאר טריפות ולפ"ז אף בניקב החיצון יש לתלות ע"י קוץ ודוק:

ה לא ניקב רק הפנימי וכו' משמע בניקב החיצון בדקינן בפנימי והקשו הא רמ"א ס"ל דאנן אין בקיאין בבדיק' והש"ך תי' במקום ידוע יש לנו ג"כ בדיק' והאחרונים השיגו כי לקמן גבי ריאה כ' רמ"א דכ"מ דמדינא צריך בדיק' אין אנו בקיאין ושם במקום ידוע הוא מקום הסרכה עי' סי' ל"ט סעיף ד' ע"ש ובאמת א"צ לכל זה דרמ"א גריר אחר הרא"ש והתו' דדייקו דגמ' דקתני נקבו זה בלא זה כשר הן ניקב החיצון לבד והן ניקב פנימי לבד כשר היכי משכחת לי' והא אפי' ניקב לחוד טריפה וע"ז תי' ע"י חולי וזהו ענין רמ"א ג"כ דביקש לתרץ האיך קתני זה בלי זה דכש' דחבירו מגין וא"כ מהך דניקב החיצון ולא פנימי לא קשיא דהא קמ"ל גוף הטריפות דבעי שני עורות וא"כ בתחב ביד המחט ונקב במכוון עור חיצון ולא פנימי קמ"ל דכש' דחבירו מגין ואצ"ל דמיירי בחולי אבל בניקב פנימי ולא חיצון דכש' איך אפש' הא אין בדיקה לחוץ וכי יתכן שהכניס ידו ותחב בפנים ולא עבר החיצון דזהו כמעט א"א במציאות ולכך הוצרך לתרץ דע"י חולי וא"ש דבחוץ

א"צ לחולי כלל. ובזה גם הך קושיא בניקב החיצון ניחוש דלמא הבריא הפנימי לק"מ דבחיצון איירי דידע דלא תחב רק החיצון ואיך שייך שמא הבריא על פנימי ולק"מ:

ואם נתחלפו עט"ז סק"ח מביא בשם ר"ן דרש"י כתוב חילוף בפנימי אדום טריפה דחיישי' לדרוסה ומוכח זה למד הב"ח אפי' אדום במקצת יש להטריף והט"ז כתב שגדולי ישראל התירו ובראב"ן דף מ"ח כ' חילוף דאמרינן דאכלה סם המות או ארס חויא נכנס בה ונתהוה החילף ע"ש והוא כמעט דברי רש"י שכ' הר"ן ובאמת בוושט האווזות הלעטות שכיח דפנימי אדום במקצת ומה שנראה לי דהט"ז הקשה דהרשב"א בתורת הבית בית ב' שער ג' ד' למ"ד ע"ב כ' דנראה מפרשים דס"ל דצריך להיות חילוף לגמרי אבל שניהם לבנים או אדומים כשר. והק' הט"ז דברי רש"י אהדדי דלפי הטעם חשש דרוסה אפי' שניהם אדומים טריפה ולכן נראה דודאי ס"ל לרש"י דבעי לקותא בשניהם דאל"כ א' מגין על שני כמ"ש רשב"א וזהו ס"ל לרש"י לכאו' בלתי אפש' ודאי אם יש כאן לקותא בבהמה וחולשה נחזה במה הוא איכות החולשא אם הוא איכות חם ולכך גרם שאפי' קרום שבטבעו לבן נהפך לאדום איך יתכן לגרום מה שבטבעו אדום להפכו ללבן וכי יפעול שני הפכים בנושא א' וא"כ איך אפשר ששלט לקותא בקרום הלבן וכ"כ אם פעל הלקותא שאדום נעשה לבן כי איכותו קר ולח איך יפעל מה שבלא"ה לבן וקרי יהופך לחה ואדום דבר זה מהנמנע ולכך קשיא ליה לרש"י כיון דבעי' לקותא בשניהם דאל"כ חבירו מגין ואיך אפשר זה מהיפוך להיפוך לכך פירש"י דאמת שחיצון לבן ופנימי אדום אמרי' באמת מסיבת החולשא לא הי' רק ללבן האדום והא דפנימי נתאדם לא מחמת סיבת החולשא רק היה דרוסה וא"ש. ולכך חשש רש"י לדרוסה דהא ריעותא לפנינו וא"א לתלות בחולי וחולשא הא נתאדם הלבן לבדו מהכ"ת לתלות בדרוס' תלינן בחולשא וכן מוכח לקמן סי' נ"ב סעיף ו' בנמצא שינוי באיברים ירוקא שהאדימו וכו' אפי' לא ידעינן דנפלה לאור דעת הרמ"א להתי' וק' דל נפילה מהכא לטרוף מחמת דרוסה וע"כ צ"ל דלא חיישינן לדרוסה כל כמה דלא נכנס לבית הספק דיש כאן הדורס כמו ספק דרוסה שאמרו ואף דדיעה קמייתא חושש לנפלה באור דג"כ לא שכיח בעופות שכיח דפורחים באש. וגם בדרוסה אלו הוה דרוסה היה רושם מבחוץ וכמ"ש הש"ך באריכות בסי' נ"ז ס"ק ל"ו דעיק' תלוי ברושם מבחוץ ואפי' לא נימא כמ"ש מ"מ ודאי אמת דעיק' בדיקה מבחוץ דאם דרס אשתכח על העו' מבחוץ. ולק"מ ודו"ק וברו' דלא תלינן בדרוס' רק שנתחלפו שניהם הלבן אדום והאדום לבן: וקצת און מצאתי לדברי הב"ח לחוש לדרוסה מהא דאמרי' דף ט"ו ע"ב ד"ה אלא ל"ש דכתב התו' דאדומה טרפה ולקמן דקתני כשרה מדר"ן דמתלבנה ע"י נפיחה והקשה מהרש"א א"כ מה שהק' התו'

אוכמא מהא דתנן כדיותא טריפה דלמא ג"כ איירי שמתלבנת ע"י נפיחה וי"ל דכבר הקשו אי מתלבנת ע"י נפיחה מה צורך לר"ן הא כל מניני ריאה דנין כשהיא נפוחה דבחייה הריאה נפוחה רק י"ל דלולי ר"נ היינו מטריפין לא מחמת לקותא בריאה דהא מתלבנת בנפיחה רק מחשש דרוסה והארס בנפיחה נכסה ואח"כ נגלה קמ"ל דכשר מדר"נ ולא תלינן בדרוסה. משא"כ באוכמ' ל"ל דמתלבנה ע"י נפיחה דא"כ פשיטא וכל המראות אנו דנין כדנפיח' היא וכאן ליכא חשש דרוס'. אך עם כל זה המחמיר יחמיר לעצמו וח"ו להפסיד לאחרים:

ז ומכ"ש אם יש לו שני וושטין וכו' הר"ן בהגהת מהרי"ו כ' דעובדא הי' בקראקא בעוף שהי' לו וושט ונתפצל לשני וושטין ולבסוף חזר לאחד והטריף רמ"א והפר"ח השיג עליו דמ"ש משני מעין דאי הדר ערבי דכשרים והפריז על מדה להמרות פי' ראש בסנה' הרמ"א שהורה למעשה להטריף והוא דעת קלה עליו להתיר ואמת דרמ"א הכריע לקמן גבי בני מעי' בסי' מ"ז דבעי קודם פיצולים ולאחר שנתערבו אצבע ולפ"ז אף בושט בעי אצבע קודם פיצולים ואח"כ אלא דשיעור אצבע הוא בשו' הגדול והעוף לפי ערך הוא דבר משהו בעלמא א"כ אלו דמי' לבני מעיים הי' מותרים אלא מי הוא דידמה טריפות להדדי ולכן ברור דאסו': אמנם בגרגרת המצוי באווזת קטנים שקורין ענטין שבגרגרת הזכר יש כמו שני גרגרת בזו דעת הפר"ח להתי' ונכון הוא כי מלבד כל מין יש לו כך אף גם באמת הוא רק גרגרת רק משונה משאר אבל מ"מ הוא רק גרגרת אחד והמחמי' בזה מאבד ממון ישראל:

ח ושט אין לו בדיקה מבחוץ דברי הרא"ש פה צריכין ביאור ולהיות כי אין נ"מ בו לדינא לא רציתי להעלות בדפוס והוא כתוב בחידושי באורך:

ט ולענין נקב וכו' והא דקאמר הגמרא נ"מ לספק דרוס' ולא נ"מ לנקב והתו' דף כ"ח סייעו בזו לריב"א דס"ל לענין נקב יש בדיקה וצ"ל דקשי' לי' לישנא אלא מבפנים פשיטא דבקרום פנימי שהוא לבן דיש בו בדיקה וה"ל למימר רק אין לו בדיקה מבחוץ אלא דאיירי בדרוסה וקמ"ל דעכ"פ בפנים יש בדיקה דלא תימא כקושי' הרא"ש דאף בפנים לא יועיל כהנ"ל ומכ"ש לפירש"י דס"ל בדרוס' לא שייך במקום דרוסה שחיט א"כ מסתמ' איירי בבהמה וקמ"ל בפנים יש בדיקה ולא אמרינן במקום דרוסה שחיט:

י נקב נמי וכו' הריב"ח וכן נוטים דעת הרא"ש דלענין נקב יש בדיקה והתו' טענו א"כ הא דפרכי' לר"מ דחייש למיעוטא איך אכל בשרא מה קושיא בדקינן לוושט בחוץ ושחיט ואח"כ בדיק לכולא. ודברי תו' קשה להולמן דודאי הא דס"ל לריב"א דלענין נקב יש בדיקה ולא חיישינן לסברת רש"י וסייעתו דאולי טיפת דם סותם הנקב והואיל החיצון

אדום וא"א לראות טיפה דם ההיא מטעם דזה לא שכיח ורוב וושטין נרגש אפי' בחיצון הנקב או טיפת דם. ואזלינן בתר רוב ולכך מתיר ריב"א בנקב וזהו הכל לרבנן דלא חיישינן למיעוטא אבל לר"מ דחייש למיעוטא פשיטא דצדקו דינא שנ רש"י דלנקב ג"כ אין בדיק' דאיכא לפעמים נקב אשר אין מורגש וא"כ קושיא הגמ' שם לר"מ איך אכל בשרא והיא חייש למעוט' ובזה אף לנקב אין בדיקה ולק"מ. ודוחק לומ' דלא שכיח כולי האי אף לר"מ לא אסרי' דהוי מיעוט' דמיעוט דמנ"ל זה לתוס' להקשות בזה קושי' לריב"א ודוק:

יא כל עוף או בהמה דצווארה מלוכלך וכו' ויש להבין בהמה מאן דכר שמיה הא זה אף למתבר אסור דלמא במקום נקב שחט כמבואר בגמ' והיה אפשר לומר ה"מ בשכל הצוואר מלוכלך אבל אם אין מלוכלך רק תחב קוץ במקום אחר פשיטא דיכול לשחוט למטה או למעלה הימנו ולבדוק בפנימי אבל להרמ"א מהני דאין לו בדיקה מבפנים וא"כ מזה מוכח דלא על מקום מלוכלך לבד אמר רמ"א אלא אפי' במקום ידוע דס"ל למחבר אף בבהמה כשירה מ"מ לרמ"א דאין לו בדיקה מבפנים וזהו לא כש"ך לעיל סק"ז ע"ש ולכן הנכון כמש"ל: הנה הטור הביא דעת רבוותא דס"ל במקום ידוע אף מבחוץ יש בדיקה והן הרמב"ן והרשב"א ור"ן ויש לי להתלמד דכל הטעם כמ"ש רשב"א בחידושיו כיון דא"צ להיות עינו משוטט בכל המקום רק על מקום אחד נגד נקב בפנים שפיר מצי דייק לבדוק אחר נקב. א"כ אפי' אם כל צווארו מלוכלך וכל הצואר בכלל הספק הרי יכול לבחור וליתן עינו על מקום א' קטן בכל הצואר ולבדוק אותו אם יש בו נקב ומה נ"מ אם כל הצואר בחזקת ספק עכ"פ על אותו מקום ידוע יכול לבדוק וא"כ למה בבהמה אין תקנה לשחיט' הלא יכול לבדוק רק מקום אחד בושט כמלא סכין מבחוץ ובזה בדיקתו שפיר וישחוט ואח"כ לבדוק מבפנים כל משך הושט ואם לא ימצא נקב הרי כשר דמה בכך שבחוץ ניקב כיון שפנימי שלם ובמקום ששחט שיש לומ' פנימי ליקב ומקום נקב שחט הרי חיצון לא ניקב דהא בדיק לי' וצ"ל כיון דקי"ל בשני קרומים אפי' ניקבו זה שלא כנגד זה טריפה דלפעמים מזדמנים אהדדי ולפ"ז כיון שכל הנוחר בחזקת ספק נקוב הואיל ומלוכלך וא"כ מה בכך שבדק מקום א' והחיצון שלם אלו הי' ניקב הפנימי ובמקום נקב שחוט ובשאר צדדי ושט ניקב החיצון ואז הי' אותו קרום הפנימי שהי' עכשיו בזמן שחיט' מול מקום ששחט הי' מקודם מול נקב ההוא שבצד הושט ונקבו שניהם טריפה וא"כ אף שעכשיו הוא תחת מקום החיצון שבדק ולא נקוב מ"מ אולי פנימי ניקב וטריפה והוא במקום נקב שחיט והי' קודם שחיט' מכוין נגד נקב בחיצון משוך מן מקום שבדק לשחיטה והלא' וע"כ צריך לבדוק כ"מ מלוכלך וזהו אינו ידוע ולא

מועיל בדיקה וא"ש אבל באין מלוכלך רק תחב קוץ בקרום פנימי דעת הפוסקים שיוכל לבדוק החיצון נגד הפנימי ולא חוששין אולי הי' מקום אחר בקרום החיצון מכוין נגד פנימי וניקב ונתפשט אח"כ עד שעכשיו מקום כנגד שלם בלי נקב וא"כ יצטרך לבדוק כל ושט וה"ל אינו ידוע זה אינו דכיון דשאר הושט אינו במקום ספק דלא אתרע בקוץ לא מחזקינן לחששא דניקב והי' אז בהזדמן נגד מקום הקוץ וניקב משא"כ בשכל צוארו מלוכלך וצ"ע לחלק: ואין להקשות הא דקאמר לר"מ איך אכל בשרא וכו' דלמא במקום נקב שחט ולא אמרינן דבדק במקום אחר בושט ושחיט ובזו ל"ל כמ"ש דהא לא אתרע הושט כלל וכו' וצ"ל כי בעינן אתרע כמ"ש היינו לדידן דאזלינן בתר רובא ולכך בעינן דאתרע אבל לר"מ דחיי' למעוט' תמיד כל הצואר בחשש נקוב' ולעולם חיישינן דלמא הי' אז בעת נקיבת הפנים מקום אחר בקרום עליון מכוין כמש"ל: והנה יש לדקדק כיון דקי"ל לקמן בס"ט דחוששין שמא נתרפא א"כ מה יועיל שחיטה בעוף למחבר וכ"כ לרמ"א למה לן טעמא דלא בקיאין בבדיקה האיש לחוש דנקוב חיצון במקום לכלוך ואין לו בדיקה וגם פנימי ניקב ונתרפא: וקושי' זו קשה לשיטת המפרשים הבריא נתרפא אף לגמ' גופי' דקאמר בשחט קנה יוכל לבדוק ושט והי' עולה ברוחי לומר דבלא"ה קשה א"כ בכל נקובי בכל אברים ליחוש דלמא הי' קרום מחמת מכה ונתרפא לכן י"ל ודאי כי קרום מחמת מכה ניכר כי נשאר קצת דם צרור והוא משונ' משאר האבר ולכך אמרו אם אין שם מכה קורט דם מנין דהיינו כי נרפא הנקב של מכה ונשאר רושם ק"ד וניכר אבל החיצון שהוא אדום אין אודם הקרום והשינוי שבו ניכר ולכך דוקא בושט אמרו כן ולא בשאר אברים וא"כ בפנימי לא שייך ונתרפא דפנימי הוי לבן והוי כשאר נקובים דעלמא ולכך להך שיטה לא קשי' מהמסס וביח הכוסו' כי שם ניכר קרום מחמת מכה: אלא דלפ"ז קושי' הש"ך בס"ק כ' דהקש' ל"ל למחבר שמא נתרפא הא ס"ל אין לושט בדיקה מבחוץ ותי' דנ"מ לקרום הפנימי שלא ניקב מעבר לעבר (או י"ל בתחוב קוץ בקרום החיצון דיש לו לפנימי בדיק' רק דמ"מ חיישינן לקרום) נסתר דלפמ"ש דוקא בקרום החיצון אדום חיישינן: והנה עוד י"ל דאף לפי דקי"ל חוששין שמא הבריא היינו בישב קוץ בושט דלא ידענא כמה זמן נתחב שם ויום יומיים יקום ונתרפא אבל בהך עובדא דאווזא במסמס דמא שהוכה לפנינו ונשחט איך אפשר בזמן קטן יתרפא ולכך פלפלו לעיל אי ושט יש לו בדיקה מבחוץ דלנתרפא אין כאן זמן. וע' שבת דף ל"ו ד"ה למחט ע"ש. וא"כ הש"ע ורמ"א מיירי בצואר מלוכלך בדם שנעשה המכה ברגע לכך ס"ל דלא חיישינן לנתרפא אבל אם הזמן ארוך אף המחבר מודה דאין לו תקנה דשמא הבריא. אך לפ"ז לא הקשו התו' אריב"א דס"ל נקב יש לו בדיקה מהך לר"מ איך אכל בשרא די"ל

הריב"א מפרש שמא הבריא היינו נתרפא ולא שמא ניקב וכך מוכח דהא אסקינן לדידן דחוששין לספ' דרוסה חיישינן שמא הבריא והא ס"ל יש לו בדיקה ודוח' לומ' דס"ל כל פלפול לענין אי צריך בדיק' תחלה ויותר מרווח אי ס"ל הבריא קרום מחמת מכה וא"כ אף זו מודה ריב"א דחיישי' אבל בהך דמסמס קועי דמא דה"ל בזמן מועט דליכא למיחוש להבריא ס"ל לריב"א דיש לו בדיקה מבחוץ. וא"כ שמה דפריך ר"מ האיך אכל בשרא שפיר פריך אולי הי' נקב ונתרפא דחיישי' למעוט'. דהא לא נודע אימתי היה הנקב וא"ש. מיהו י"ל דהא בגמ' אמרי' א"ר כהנא ישב אתמר אבל נמצאת לא צריך לעולא ש"מ דס"ל לרב כהנא לדינא דעולא דאל"כ מה נ"מ לדינא בממ"נ אם דברי עולא בישב א"כ לא קי"ל כוות' וישב טריפה נמצא כשר ואי עולא גופי' איירי בנמצא א"כ הלכה כוותי' דהא בזה לא קשי' מן ספק דרוסה וא"כ אף להך פי' ישב טריפה נמצאת כשרה וא"כ ליכא נ"מ וא"כ ע"כ רב כהנא ס"ל כעולא לא חיישי' שמא הבריא ואלו התם הך שמעתא ר"מ איך אכל בשרא רב כהנא היא וקשי' שפיר. ולהך פי' שמא הבריא ונקב וא"כ צ"ל דס"ל עולא ושט יש לו בדיק' ורב כהנא ס"ל כותי' צ"ל דהא דפריך לר"מ איך אכל בשרא דמקום שאין ידוע לכ"ע אין לו בדיק'. ובזו מיושב קושי' המהרש"א דהקשה דלמא השאלה לר"מ איך אכל בשרא מחשש דרוסה דהא רב כהנא ס"ל כעולא וקשי' לי' קושי' הגמ' מ"ש מספק דרוסה וצ"ל ג"כ כתי' הגמ' לא חוששין לספק דרוסה וא"כ ל"ל איך אכל בשרא מחשש דרוסה דהא רב כהנא ס"ל אין חוששין ודוק ואין לך ספק יותר מזה דלא ראינו דדרס כלל ואין רגלי': ויותר לא לומר כי חוששין שמא הבריא בנקב אחד לפנינו וחוששין על השני אולי עלה לדרוסה קרום ונסתם אבל אי לא ידעי' כלל מנקב רק אמרי' הואיל ואין לו בדיקה דלמא נקוב הוא תו לא מחמירין לומר אולי גם השני נתרפא כולי האי לא אסרי' וא"כ דברי הגמ' במסמס קועי דמא וש"ע בצואר מלוכלך בדם א"ש דכולי האי לא חיישי' וא"ש:

יב לאורכו או לרוחבו וכו' הש"ע סתם דלא כרמב"ם לפי דעתו בכ"מ דס"ל ברחבו חיישי' והנה יש להקשות לפי שיטת רוב מחברים דס"ל שמא הבריא שמא נקב ולפ"ז אם אין עור פנימי נקב מעבר לעבר כשר לכ"ע א"כ בממ"נ אם עור פנימי לא ניקב מעבר לעבר לו יהי' דינו כתחוב הא ג"כ כשר ואי דניקב הא כ' רמ"א לעיל סעיף ד' בהג"ה דכל דיש רק לחוש לקוץ טריפה דאין לו בדיקה מבחוץ ובעינן דוקא שניכר שבא מחמת חולי ע"ש וא"ה וכי בשביל שנמצא קוץ לאורכו יגרע ויוכשר: וצ"ל הא דמסתמא תלינן ע"י קוץ משום דתלינן בדבר שכיח כמ"ש בדרוס' ולכך תלי' בשכיח ועמש"ל וע' נה"כ סי' מ"ט כמש"ל וזהו לדידן דחיישי' לספ' דרוס' והטעם דתלינן במידי דשכיח ואף זו כמוהו

אבל לעולא דס"ל לא חיישינן לספק דרוס' וס"ל דלא אזלינן בתר דשכיח ולא מחזקי' ריעותא אף בזה כ"כ דלא חזינן לקוץ תחוב תלינן בחולי ולא חוששין שמא הבריא: א"כ לדידן דקי"ל חוששין תו ליכא נ"מ בין ארכו לרחבו והמחבר חושש להך דיעה שמא הבריא ונתרפא ואפילו לא ניקב קרום פנימי מע"ל טריפה ובזה מחלקי' בין תחוב לנמצא בארכו או ברחבו וא"כ כיון דבלא"ה רוב מחברים לא ס"ל הך פירושו דהבריא נתרפא רק המחבר חשש להחמיר כדעת הרמב"ם כולי האי לא מחמירין בקוץ מונח ולכך סתם אפי' לרחבו כשר וכן נכון:

יג עליו קורט דם מבחוץ והש"ך דעתו דוקא בתחב ע"ש והפר"ח ביקש להביא ראי' ממחט בבה"כ ולא הבנתי ראייתו דשם המחט תחוב במקצ' ולכך בק"ד אסור אבל כאן באין תחוב ק"ד לחוד לא מעלה ולא מוריד וכ"כ בנה"כ בהשגתו על ט"ז ע"ש: איברא הרשב"א והר"ן דהוכיחו כפירש"י ולא כתוספת בישב קוץ למאן דחייש א"צ ק"ד מבחוץ דאל"כ איך קאמר ישב אתמר אבל נמצאת וכו' לפלוג וליתני' בדידי' בין דיש ק"ד או אין ק"ד אלא אפי' בין אין ק"ד טריפה וקשה דלמא נמצאת אפי' בק"ד כשר וקמ"ל טובי וע"כ צ"ל דס"ל בק"ד טריפה דלא שייך כל הני חויא ברייתא אית ליה וא"כ מדמחלק ש"מ בלא קורט דם ומוכח דעת רמ"א: והט"ז הוסיף להחמיר אף בק"ד מבפנים דאל"כ מאי קאמר כל הני חויא ברייתא וכו' אטו אית להו ק"ד. ונה"כ השיג מה בכך ק"ד לא מעלה ולא מוריד ואין זה השגה דהא חזינן בנמצא בחוץ מעלה וטריפה אפי' בנמצאת א"כ הא אף בקרום הפנימי ביש ק"ד ונמצאת זהו לאות שניקב קרום הפנימי והחיצון הא אין לו בדיק'. וטובא קמ"ל דכשר דכולי האי לא לחוש לקוץ ולומר אין לו בדיקה לא אמרי'. אמנם ממ"א יש לדחות הראייה דאיך קאמר עולא נמצא קוץ בושט אין חוששין פשיטא כל הני חויא ברייתא ואי דמיירי בק"ד עיקר חסר בדבריו הלא לא הזכיר ק"ד כלל אבל ראיית רשב"א להיפוך לתו' דס"ל דמיירי מק"ד וסמיך אברייתא מחט שנמצא וכו' דמיירי מק"ד א"כ אף בנמצא:

יד ויש מכשירין וכו' דלא חיישי' שמא הבריא היינו דהך דיעה ס"ל כריב"א דלענין נקב יש לו בדיקה רק לענין קרום ונתרפא או לענין נקב קאמר עולא וקאמר לא חוששין דא"צ בדיקה כלל וע"ז פריך מ"ש מספק דרוס' והנך רבוותא פסקו כעולא ולכך א"צ בדיקה כלל וזהו פשוט: וכל מה שנאמר לעיל בסעיף ד' הוא הכל לפי פסק מחבר דנמשך אחרי רוב מחברים דאף לענין נקב אין בדיקה וכן מבואר בראש דהק' לרש"י דאף לנקב אין בדיקה זה בלי זה איך משכחת ליה ותירץ כמ"ש בסעיף ד' לעיל. אבל הנך רבוותא סברי כריב"א ופשיטא דלא שייך הך דלעיל ורמ"א הביא הנך דעת רבוותא דסבירא לי' להקל

בכל כי זהו סמיכת המקילים באווזת וזהו פשוט אלא הש"ך בס"ק כ"א ואחריו הפר"ח ביקשו לחלק דגרע בשאין הקוץ לפנינו משהקוץ תחוב ומלבד דהוא סברא רחוקה אף גם א"כ מה דחקה דרא"ש ותו' ור"ן לתרץ לשיטת רש"י הך דנקב זה בלי זה דאיירי בחולי ולא ניכר רושם וכו' ולא פשוט דמשכחת ליה בקוץ תחוב דאי יש לו בדיקה ובעינן נקובת שני קרומים וכן ק' על מ"ש הש"ך בקוץ תחוב דהוי יותר מקום ידוע עדיין ה"ל לאוקמי הך זה בלי זה בכה"ג ואין צריך לחולי ולכן לא הבנתי דברים אלה. ומ"ש ברמ"א דפסק דאין אנו בקיאין בבדיקה בכמה דוכתי' באמת הרמ"א להלכה לא ס"ל כהנך רבוותא רק הביא מאין מסתעף סמיכת המקילים: והנה קשה לי על דעת מכשירין דתמכו יסודותם בהא דמכשירין בהמסס ובית הכוסות כמ"ש הרא"ש ולכאורה לק"מ דהתוס' הקשו למה חוששין לספק דרוסה נימא בהמה בחזקת היתר עומדת ונשחטה הותרה וכו' ותי' דדרוס' שכיח ולא הקשו כן מתחלה אישב קוץ בושט היינו משום דושט ספק בשחיטה דנקובת ושט נבילה ומעכב שחיטה וס' בשחיטה לא אמרינן בחזקת היתר עומדת אדרבא אתחזק איסורא ולכך לא הקשו רק מדרוסה וא"כ לק"מ מבית הכוסו' דשם נשחט' הותרה ואינו שכיח כמו דרוסה אבל בושט דס' בשחיטה פשיטא דמחמירין. וכ"כ ברמב"ם דסבירא ליה דרוסה הואיל מפורשת בתורה החמירו בס' א' ע"ש בכ"מ וקש' א"כ מה פריך הגמ' מן ספק דרוסה שם החמיר בס' א' משא"כ אינך טריפות וצריך לומר דנקובת הושט אין בכלל טריפות רק נבילה ואסור מהתורה כמו דרוסה ושפיר פריך אבל גבי המסס ובית הכוסות שפיר י"ל כהנ"ל דאין מפורש והקלו בספקן: ולכן במקומות ששכיחי אווזת הלעטה ובא' לפני ושט מלאה חטטין הן בושט והן בתורבץ הושט למעלה לצד הראש בושט הייתי מחמיר כמש"ל אבל לא בתורבץ כי תורבץ אינו נבילה ואין מעכב השחיטה כמש"ל ברסי' זה א"כ לא דמי לספק דרוסה ויש להקל בו כדברי עולא וכמו המסס:

טו דשכיח יותר מסרכות הריאה ולכן הרבה יראי ה' אין מניחין אווזת כאלה לשחוט הושט רק הקנה אולי ישחוט במקום החטט והרבה אין מדקדקים דה"ל ס"ס שמא אין במקום שחיטה ריעותא וחטט כלל ואת"ל שיש דילמא לא ניקב החיצון והעיקר דניכר אף ששחט כמ"ש רש"י בדרוסה והחוש מעיד ע"ז והנה בגוף הדין מ"ש הט"ז עם הש"ך והכל תלוי בתואר העגולים דאם אין בהם קוץ בתוך הקמח ואין בהם עוקץ רק עגולים מהכ"ת להחזיקן לקוץ ובפרט שאינם תחובין ולא חיישינן לקוץ אם אינם תחובין לדעת הרבה מחברים ויש להחזיקן לושט מחמת חולי אבל אם קוצים בקמח או שהעגולים יש בהם עוקץ ברור דיש להחמיר: והנה התוס' והרא"ש דכתבו נקבו זה בלי זה איירי בחולי ובחיצון לא ניכר שום חולי וזה משמע דאם ניכר שום חולי דמודה תו' דטריפה

והט"ז תמה ובאמת תו' ס"ל דאף ע"י חולי לא הוי לנקב בדיקה דהא אפי' לריב"א לנקב יש בדיקה מ"מ כתבו ונראה לי שיש שום חולי שמאדים כמו דרוסה ואין לו בדיקה ומדריב"א נשמע להחולקים דבהא לא יחלקו ועוד ס"ל לתו' דאם הבהמה משומר מבלי לאכול קוצים אין לחוש כלל לקוצים אפי' לר"מ וא"כ קשה איך אכלינן בשרא לר"מ דלמא בכה"ג וע"כ צ"ל דגם לנקב ע"י חולי לית להו בדיקה וצריך להיות דנודע דלא שלטה חולי בחיצון וזה א"א לדעת בחיי' ודו"ק:

סימן לד

א נקב שיש בו חסרון הש"ך והט"ז ופר"ח תמהו דהא רוב היקף הקנה הוא רק דבר מועט שיש לו אורך ולא רוחב חוט בעלמא מקיפו אבל איסר דיש לו אורך ורוחב וא"כ אם תחתכו לרצועות יעלה היקף ממטבע הקטן באורך רב למאוד כאשר נדפס הציון בש"ך זיל קרי בי' וא"כ איך יהי' אין בו חסרון חמור מיש בו חסרון ושיעורו דילי' זוטר' ע"ש שמחלקים במעמד הנקבים אם הם בהיקף או באורך דבאורך לא הוי רק נסדק וכשר משא"כ ביש בו חסרון הן שעומדים בהיקף או באורך בכאיסר טריפה: ויש להבין לפירושם דהגמ' דפריך על הא דאמר אם נקבה כנפה מצטרפים לרובא למה לא מצטרפין לאיסר ופירשו התו' בד"ה אשתמיטתה וכו' דס"ל לס"ד דאיירי בנקבים שיש בו חסרון כנפה וקשה מ"מ מה קושי' דלמא איירי דעומדים בהקיפה ולא לאורך וא"כ פשיטא דמצטרפין לרובא ולשון כנפה משמע היקף כמ"ש רש"י: גם דאמרי' בגמ' נטלה הימנו רצועה מצטרפין לאיסר פי' הטור לארכו וקשה הא חסרון המשנה דקתני בכאיסר ע"כ איירי בלארכו דלרחבו א"צ איסר לדבריהם וגם לישנא בטור דכ' בפי' בהיקף קשה להולמן כמ"ש הש"ך גופי': ונראה בפשוט דודאי מה דכשר בשחיטה פוסל בנפסק או ניטל וע"ל סי' כ"א דאם שחט בקנה במקום א' ואח"כ גמרו במקום שני אם אינו בצד א' כזה והוא רובא כשר וא"כ ה"ה אם נפסק כזה אם הוי רובא טריפה אבל אם שחט בצד א' כזה אין שחיטה מועיל ולא אמרי' אם תצטרף באורך הו רובא דהא רוב הקנה קיים ומה לנו אם באותו מקום נחתך פעם א' או הרבה פעמי' זה אחר זה וא"כ ה"ה בנפסק בכה"ג כזה אין מצטרפין לרובא דהא לא נפסק רוב הקנה אך ה"מ בנפס' שאין בו חסרון הטריפות לא מחמת פסוקת הקנה רק מחמת חסרון א"כ אין נ"מ יהיה באיזה אופן שיהיה טריפה: וא"כ ניקבה כנפה קתני פירושו נקבים בהיקף הקנה זה למטה מזה כזה ודאי אם תקח כמות הנקב ותחתוך אותו לרצועות ותצטרפן הרי כאן רוב היקף אך א"א לצרפן דהנקב כזה הוא מלא סדקים כזה ואין מצטרף רק קו העליון כי שארי קוים

הם זה למטה מזה ואינם מטריפים כמש"ל וקו העליון לבד אינו רוב ולכך האיסר שצייר הש"ך על דף איסר אין לך רק קו עליון כי שאר הקוים ורצועו' הנמתחים הם זה תחת זה ואין מצטרף להיקף כהנ"ל ולכך כשר עד שיהיה נקבים עומדים כזה אשר אם תקח רק קו עליון לבד מ"מ עולים רוב היקף טריפה. משא"כ אם עולה נקבים לאיסר אמרינן דהכל מצטרפין כל נקבין ולא קו עליון לבד דלא מטעם פסוקה מטריפין רק מטעם חסרון והרי חסר לפניך מ"ש אם הם זה בצד זה או זה למטה מזה וא"ש ולק"מ. והכל נכון וברור ואריכות בזה ללא צורך רק שים עיניך במה שכתבתי ויתבררו הדברים:

ב ולפי מה שיתבאר בסמוך וכו' האחרונים ז"ל לא ירדו לכוונת הרמ"א עד שבא הרב הגדול בנו של הרב הש"ך בספרו נקודת הכסף וביאר דברי הרמ"א ביאור היטיב כי כוונתו על הרא"ש דפי' בהא דאיבעיא בעופא וכו' אינקבה כנפה דאם נצטרף שלם ביניהם וגם לערך איסר בבהמה זוטרי' ליה שיעורא עד מאוד וע"ז קאמר הגמרא מקפלו וכו' ש"מ דהך שיעורא נפיש מהך שיעורא דאיסור וא"כ יפה הקשה רמ"א דכתב להקל וע"ש: והנה על הרשב"א שהביא דין זה בחידושים לא קשיא כי הוא קאי על דברי הרי"ף דהביא הך בעי בעופא על המשנה דקתני חסרון קנה בכאיסר ועלה קשאל בעופא וע"ז משני מקפלו וכו' והא ודאי דמשערין לפי ערך כמ"ש הרא"ש וא"כ ערך איסר בעוף כמו איסר בבהמה ומ"מ סגי במקפלו ומניח ע"פ הקנה ש"מ דאידי ואידי חד שיעורא ומכ"ש אם נבא ליישב קושית הרא"ש על הרי"ף דלמה לא בעי בכל השעורים בעופא מהו אלא דפשיטא ליה דמשערין לפי ערך שור הגדול א"כ ס"ד כ"כ לענין נקיבת הקנה רק די"ל בכל מיני טריפות אין בעצם הבדל בין בהמה לעוף רק זה גדול וזה קטן ופשיטא דמשערין לפי ערך בהמה גופיה שור וגדי וטלה הרך וקטן הכל לפי ערך אבל בקנה דבבהמה אם שחט הקנה לבד חין מועיל שחיטה דלא תליא בי' חיותא לבד אבל בעוף אם שחט קנה לבד שחיטה מועיל דנפק חיותא וש"מ דבקנה לחוד תליא חיותא א"כ איך מדמה טריפות דבהמה בענין קנה לטריפות עוף דבהו נפק חיותא בפסוקת הקנה ביותר ויותר מבהמה ושפיר פריך ומשני הגמ' דבאמת בעוף נתנו שיעור מקפלו וכו' וא"כ מוכח דהוא שיעור קטן מערך איסר דאל"כ אדרבה מה שיש מהסברא להחמיר בעוף אתה מיקל. וא"כ דברי בעל עיטור שהעתיק הרשב"א בשמו נכונים: אך קושי' הרמ"א על המחבר דמעתיק בס"ד כהרא"ש דהך בעופא קאי על נקבה כנפה וא"כ לא ה"ל לסתום פה כרשב"א ובאמת י"ל דס"ל למחבר ודאי אף הרא"ש ע"כ מודה דזה וזה חד שיעורא דאל"כ ה"ל להקשות ארי"ף בקצרה דאיך נקל בעוף ליתן שיעור יותר מן ערך איסר ואם כי כך הי' מסורת לחז"ל להיות שיעור חופהו וכו' נמסר לעוף פשיטא דאין

מקום לתמיהת הרא"ש למה שאל בעופא גבי נקובת הקנה ולא בשאר טריפות דשם לא ידע דיש סברא לחלק לא שאל דמהכ"ת ודאי משערין הכל לפי ערך כמ"ש הרא"ש אבל בכנפה ידע דיש מסורת שיש לעוף שיעור אחר ולכך שאל מהו השיעור והשיב מקפלו וכו' ולק"מ אלא דבלא"ה יש להתלמד בדברי הרא"ש דמפרש כפירש"י דשאלה בעופא קאי על נקבה כנפה והיינו דידע כי משערין בעוף לפי ערך בהמה שיעור חסרון קטן מאד אין מחמירי' בשיעור קטן כזה לצרף השל' עם החסרון קטן למאד ומשני דלא אלא שיעור אחר נתנו חז"ל וכו' וק' אם שורת הדין דמשערין לפי ערך וגם השלם שביניהם מצטרף דסופו לחסור ומה בכך דקטן מאד יהי' קטן או גדול כך תורת ה' תמימה להטריף כמות שהוא אם קטן או גדול והא ושט במשהו מטריף ויותר תמוה דמשני דנתנו שיעור אחר וכי מרחמין בדין בשביל ששיעורו קטן ובקל יטרוף בהו נתנו שיעור אחר להקל נגד שורת הדין דין זה לא שמענו בטריפות ודוחק לו' דזהו שהשלם מצטרף הוא רק חומרא דרבנן והן אמרו והן אמרו להקל. דזה דוחק וא"כ חומרו קולו לכן נראה ודאי אם עפ"י הדין בא השיעור וחסרון ודבר דמטרף בו בתכלית הקטנות והמיעוט לאו משגיחין בי' ומה בכך שהוא הקטן כך נתן בעל התורה בחוקותי' הישרים והצדיקים רק זהו לשער בעוף בערך בהמה בשיעורים הללו סלע ואיסר וכזית וכדומה לעשות מרך מכוון כמעט בכל אלה לא מצאתי איש שיודע שיעור הללו על בורי' רק הואיל א"א לכוין נחמיר להקטין השיעור בתכליתו עד שיצא ספק מלבנו שזהו ודאי ערך השיעור לגבי בהמה כי כך חובותינו וכך יפה לנו: ולכך לא שאל על שום טריפות סלע וכזית וכדומה אבל לגבי חסרון בגרגרת דבלא"ה מחמירינן לצרף השלם שביניהם דסופו להתבלות ולרתוק א"צ בצירוף תרי חומרות ולרתוק א"צ בצירוף תרי חומרות שלם הנ"ל להחמיר בשיעור הערך מחמת חסרון ידיעה א"כ יכבד מאוד עד שבנקב קטן יטרוף ולכך השיבו דמה שהשלם מצטרף מה לעשות רק מחמת חסרון ערך ולא תצרף להחמיר ביותר יש כאן שיעור אחר מקפלו וכו' ובזה א"צ אומד ושיעור ערך עד שתצרך להחמיר בו ואי שיש חומר מחמת שלם שביניהם לא משגיחין כיון ששורת הדין כך. וזה ברור בדברי הרא"ש וא"כ מוכח דשיעו' מקפלו חד שיעורא עם איסר דאל"כ איך יעברו על הדין ליתן שיעור אחר להקל משל תור' א"ו חד שעורא והקולא הוא רק בניקב' כנפה לבל יצטרך להחמיר בערך האיסר כמ"ש כי בזה מקפלו וכו' שעורו מובן. וא"כ דברי רשב"א לכ"ע אתמר אך עם כל זה לבי חוכך דאף דלא ידעינן כמה איסר ואף דאמרינן פשיטא זוטרא ובגמ' דברכות עד שיראה איסר כנגד לבו פי' מטבע קטן מונח בקרקע ואם אינו שוחה הרבה לא יפול בו הראות מ"מ יש לדחות כי מי יודע אולי בערך מטבע אחר היא קטן ומ"מ

בעצם היא גדולה רק זהו הוא לדקד' שיעור' דסלע נפיש מאיסר כנודע ושיעור דסלע שליש טפח כהנ"ל ס"ס למ"ד והיא לערך אצבע ומחצה ועין ראתה ותעידה בבהמה בקנה שלה יוכל להכניס כמה אצבעות אגודל ברווח לכן צ"ע לדינא. וביותר נראה דס"ל לרשב"א הא דחזינן בעוף מקפלו ומניחו וכו' והחוש מעיד דהוא גדול מאיסר כמ"ש דשניהם במסורת מחז"ל חלל רוב רוחב הקנה בעינן בלתי ספק כי העיקר טריפות תלוי ברוב בפסוקת הגרגרת זהו בהקף וזהו ברוחב רק לפעמים בבהמה קטנה הקנה קטן ושיעור כיסוי רוב רוחב הקנה מעט נתנו שיעור בכאיסר שאם אין בו איסר אף שמכסה רוב רוחב מ"מ כשירה ותרווייהו בעינן ולכך בבהמה משערינן בכאיסר אף שלפעמים אין בו חיפוי רוב קנה מ"מ החמירו ונתנו שיעור בכאיסר אבל בעוף שקשה לשער בערך נשאר שיעור חיפוי קנה וא"ש וצ"ע לדינא כי הרשב"א גופי' נסתפק בהו ולא החליטו להלכה למעשה: והנה מדברי הרא"ש נלמוד דאם אין בנקבי' ושלם לחפות חצי מרוב רוחב חלל הקנה דודאי כשר דהא הרא"ש כתב כל החרדה הוא הואיל ושלם שביניהם מצטרף ואם הנקבים ושלם מחפים רוב רוחב הקנה הנקבים לבדן חופים חצי רוב רוחב הקנה דהא שלם שביניהם הוא רק כמלא נקב פשוט. ואם חצי רוב רוחב הקנה נפיש מערך איסר א"כ עדיין קשה מ"ש בזה בעוף דלא משערין לפי ערך ואי דכאן מחמירין לצרף השלם דל שלם מהכא ואין מהצירוף הלא הנקבים לבדן אינן מחפים יותר מן חצי רוב רוחב הקנה והוא נפיש מאיסר ועדיין אתה מכשיר האסורה דשיעור בכאיסר וע"כ צ"ל דחצי הנ"ל ה"ל ודאי פחות מאיסר ומותר לכ"ע רק השלם שביניהם שמצטרף הוא הגורם שיעור אחר ודו"ק כי זה ברור:

ג השלם שביניהם דעת הש"ע דבאין בו נקבים אין מצטרף השלם שביניהם דלא כר"ן וכן כתב הש"ך דכן דעת רש"י ורשב"א וטור ורא"ש והפר"ח רוצה להחמיר כר"ן ואין לדחות דברי הש"ע ובפרט דלהרמב"ם לא מצטרף השלם פי' בנקבים שיש בו חסרון ונראה דזהו דעת הרי"ף ולכך מפרש הך איבעי בעופא קאי אמשנה נקב שחסרה כאיסר ועקר האיבעי' ממקומו אשר נאמרה על נקבה כנפה ושתלה במקום אחר על הך משנה והוא הטעם דס"ל אי אניקבה כנפה קאי איך קאמר מקפלה ומניחה עפ"י חלל הקנה הא איכא שלם ביניהו ואין כאן חיפוי להטריף דהא השלם אינו מצטרף ולכך מפרשי ליה הרי"ף על הך משנה דחסרה באחד כאיסר ולזו שפיר שייך מקפלה דאין כאן שלם בתוכו וחיפוי הקנה מעיד מל רב חסרנה ודוק. וא"כ עכ"פ מדברי כולם נלמוד דאין השלם מצטרף באין בו חסרון וכדאי לסמוך ונכון:

ד אסורה ואמרינן בגמ' באיסר כיתר מאיסר ודייק הגמ' ועד אינו בכלל ולכך פסקו כולם איסר מצומצם טריפה ולא תכשיר רק בהיותה פחות מאיסר ואולם הרמב"ם בפי' המשנה כתב להדיא דאיסור מצומצם כשר וכבר תמה הפר"ח וצריך לדחוק דרמב"ם מפרש בגמ' כך איסר הנאמר במשנה אין כוונתו על איסר דזה כשר רק כוונת המשנה דקתני כאיסור היינו יתר מאיסר גופי' כשרה ודייק הגמ' דע"כ ס"ל עד ולא עד בכלל דאי בהלל איך אפשר לומר דמשנה דקתני עד כמה תחסר עד כאיסר פירושו יותר מאיסור ועד בכלל אם כן הרבה יכנס דהכל בכלל יתר ואין כאן שיעור מוגבל א"ו דלא בכלל ואם כן כל שהוא יתר מאיסור אינו בכלל היתרא ואין מותר רק איסור מצומצם והן הן דברי הרמב"ם ודו"ק:

ה תלוי ועומד וכו' זהו פירש"י אבל הרי"ף מפרש כמ"ש בסעיף של אחריו דהנקב מפולש. וא"כ יש לתמוה על מחבר דהביא שני דיעות ביחד ואי הא לאו הא. וצ"ל דתפס לעיקר כפירש"י דנקב מפולש ואיסר בעוביו כרי"ף מאן דכיר שמי' לא נזכר במשנה כלל ולכך פסק לדינ' כרש"י דהואיל פחת עומד בעינן איסר מרווח אבל הך בנקב מפולש אין סברא לאוסרו כי עובי איסר לא נזכר ומ"מ חש לדברי הרי"ף הואיל ונפק מפומי' וסתם ג"כ לאסור אבל העיקר כפי' רש"י ולכך מתיר בהיות הפתח תלוי ועומד שאינו אסור רק בנכנס האיסר מרווח. ונראה דהרי"ף אזיל לשיטתו דס"ל הך בעופא מאי קאי אחסרון כאיסר דאין לשער בעוף באיסר כהנ"ל ונתנו חז"ל שיעור אחר לחפות רוב החלל קנה וקשה עדיין בנפחתה כדלת בעופא מאי דכדי שתכנס איסר במרווח הא בעופא ליכא שיעור איסור כלל. ולכך הרי"ף דפי' נקב מפולש וכדי שתכנס איסר בעוביו וזה אף בעוף יתכן דעובי איסור במציאות בעוף כמו בהמה ולק"מ משא"כ רש"י דמפרש בעופא על נקבה כנפה אבל בחסרון איסור משערינן לפי ערך כמ"ש הרא"ש א"כ ה"ה בנפחתה כדלת משערינן לפי ערך וא"ש: ובאמת יש להבין למה בכל הדברים משערין בבהמה ובעוף הכל לפי גדלו וקטנו ובזה בעובי איסר בנפחתה כדלת יהיה בהמה ועוף בשוה בשיעורו כדמשמע מתוך דברי הפוסקים והש"ך ולכן הרי"ף והרמב"ם חשבו שזה השיעור לאמר בעוף ומזה ההיפוך דבהמה צריך יותר והערך מהופך וצ"ע:

סימן לה

א כל זה מיקרי חליף וטריפה האחרונים ובראשם מהרש"ל חולק להכשירן כי אין להם שרש בגמ' ובאמת אלו אפשר לצייר דהראשונים טעו בזה ודאי יש מקום להתיר אבל זה רחוק להאמין שיחשבו שיש לזה שרש בגמ' כי אלו כוונת הגמ' על הך חילוף היה

ליה לגמ' לומר ראשון תואר וצורת האונה ומקומו ואח"ה לומר עליו חילוף וטריפה אבל כיון שלא הזכיר כלל מזה חלוף איך שייך וטריפ' הא עדיין לא נזכר צורתו האמיתי עד שיחול עליו חילוף ושום בר דעת לא יסתפק בזה דיהיה כוונת הגמ' חל על חלופים הללו שלא עברו כלל בגמ' וגדול לבעלי הורא' מהרי"ו הביאו בתשוב' שלו וברור דבר קבלה היה בידו מקדמונים כי התורה היה מסור לחכמי אשכנז ובקעה מצאו וגדרי גדר וקיימו וקיבלו לעשות כפי שחיטת מהרי"ו א"כ איך אפשר לבטלו בשלמא אי נוכל לתלו' בטעות שחשב שכך פי' בגמ' אליף וטעה בהבנתו הוי מנהג בטעות אבל זה לא עלה בלבי שיהיה גדולי הדור כאלה אשר מהם ממש יצא תורה באשכנז ואגפי' יטעו בדברים פשוטים כאלה ואין זה רק מסור' בידם מקדמונים וקבלו לעשות כן וא"כ הרי איסור גמור לשנות מנהג זה כיון שאינו בטעות ומה נדע אשר לא ידעו הם והרבה דברים שיש במסורת מה שלא נזכר בדברי חז"ל כמו בשר ששהה ג"י בלא מליחה וכדומה וח"ו לשנות ולכן רבים סומכים עצמן אדברי מהרש"ל ומקילן ביותר וח"ו להקל והרי זה פורץ גדר מה שקבלה בידינו מאבותינו והם היה להם מסורת לאסור בחלופים כאלה ח"ו שיטעו בדבר פשוט ואל תטוש תורת אמך:

ב אם נמצאו ב' ורדות הט"ז בס"ק ד' הקשה הא לקמן פסקינן דיתרת מקמא כשר ולמה יטרוף בב' ורדות ותי' לאו משום יתרת אסרינן רק הואיל ולה' תואר ורד ה"ל כל יתר כנטול דמי וחסרה ורד טריפה עכ"ל: ועדיין קשה דהא אמרינן בגמרא האי ביני ביני דאתא וכו' סבר למטרפי' אמר כל הני חיוי ברייתא אית ליה וקרו להו עינונת' דורדא ופירש"י דחד היה ומכח זה פי' אי חסר כשר דהא ס"ד לטרוף כדאיתא אבל רבינו אפרים תי' חד ודאי מעכב רק שם היה תרי ומ"מ הכשיר. וא"כ קשה בנמצ' ב' ורדות מה מפרשינן בגמ' בכל הני חיוי דברייתא וכו' אי הפי' כפרש"י דה"ל רק חד אינוני' דורדא א"כ הא לפי' זה העלו רש"י ותוס' דחסרא ורדא כשר א"כ ביש לה שני ורדות ג"כ כשר דמשום יתרת ליכא למטרף דהא חסרה ורד כשר ואי דמפרשי כפירש רבינו אפרים בשני ורדות היה העובד' פשיטא דכשר דהא אכשיר לה להדיא משום דכל הני חיוי ברייתא ודוחק לומר דאצלינו לא שייך כל הני חיוי ברייתא דהא לא שכיח באמת דזה נגד משמעות הפוסקים וצ"ל דמפרש ליה כפירש"י ומ"מ אף דלפי' זה חסרא ורדא כשר מ"מ ביש שנים טריפה דס"ל כפי' הרמב"ן כל יתר כנטול דמי והוי נקב במקום ההוא ואף כאן דכנטל הורדא דמי ה"ל ניקב הריאה וכ"כ הש"ע לקמן גבי טחול דלדעת הרמב"ן אם שני טחול ודבק בסימכי' טריפה אף דניטל טחול כשר מ"מ זהו הוי כנקוב בסומכי' וכן י"ל כאן וא"ש ודוק: אלא שאני לא ידעתי התוס' החליטו אם כפי' ר"א דעובדא היה בתרי

אוניית' ומזה החליטו דבחסר ורדא טריפה מנ"ל כיון דאיהו לא מכשרי יתרת מקמאי י"ל דלכך חשב למטרפי' דהוי יתרת אבל לא דכנטל הורדא דמי דמה בכך אם חסרה ורדא כיון דאין מקובל דצריך להיות ורדא רק שם האיסור דהוי יתרת שלא בדרא דאונא ומנ"ל להוסיף טריפות דרבא אמר ה' אוני ועלה קאמר או חסיר ויתיר טריפה ולא הזכיר כלל מן ורדא וגם קצת מוכח דלא קאי עלה אם חסר דהא יתיר לא קאי עלה ולית דכר מן ורדא וא"כ מאין הפסק בא לאסור ויש ליישב: והנה יש לתמוה ברמב"ם דפסק חסרא ורדא או שנים כשר ויתרת קמא ג"כ כשר א"כ מה טעם ולאיזה צורך אמר ליה כל הני חיוא ברייתא אית ליה מהכ"ת להטריף אי משום ורדא הא בכל אופן כשר ואי משום יתרת הא יתרת מקמ' כשר: וצ"ל דס"ל לרמב"ם הא דמתיריו כל יתרת מקמא היינו הואיל וחזינן דכל הני חיוא אית ליה ש"מ דאין מספר חמשה אוני מוחלט כי ורדא ג"כ בכלל יתרת אוני נחשב וראינן דאית ליה אחד ושנים אף כל יתרת מקמא כשר משא"כ לולי דחיוא ברייתא אית ליה הוי יתרת מקמא טריפה ודו"ק:

ג מ"מ בעינן שלא יהיה יותר אונות בשמאל מימין והפר"ח השיג בס"ק צ"ד ע"ז דכיון דאיכא תלתא בימין מה נ"מ אם בשמאל יותר ונסתיי' מדברי הרמב"ם ע"ש ואף דעתי נוטה לכך דהא בגמרא נאמר חלוף טריפה וע"כ הכוונה דנחסר והיה רק ב' מימין ובשמאל ג' דאי הכל קרוי חילף אף דיש בימין ג' ובשמאל ד' זהו ליכא למימר בכוונת רבא דהא רבא ס"ל ליתר' אפי' בדרי דאונא טריפה וא"כ אין כאן במציאות ואי איכא יתרת בלא"ה טריפה וא"כ דלא נתכוון רבא לזה א"כ אף דאנן קיימ"ל דלא כרבא להכשיר יתרת מ"מ אין לנו לחדש טריפות בחלוף מה דלא עלה ברוח רבא מעולם שיהיה זה נכלל בכלל חילוף. לכן במקום הפסד מרובה אפשר להקל ולסמוך ארמב"ם וסיעתו כמו שכתב הפר"ח:

ד אבל מקמא הפיצול נופל למטה וסופו להתפרק וכתבו הש"ך ופר"ח אפילו למ"ד יתרת מקמא כשר הכי שאני דהפיצול מגוף הריאה וכשנפחי' הריאה הפיצול נופל למטה והרי נראה שנתפצל מגוף הריאה וסופו להתפרק וטריפה ואין להקשות כיון דטעם הואיל נתפצל מגוף הריאה א"כ הא דטרחינן בגמ' מ"ז ע"ב למצוא פי' על הא דקתני ריאה שנקבה או שחיסרה מהו שחסרה נימא בכה"ג שנחסרה מגוף הריאה ונתפצל והוא מקמאי וטריפה וזהו קמ"ל דכה"ג טריפה דסופו להתפרק ואי דא"כ דטעמא דסופו לפרוק וניקבה הריאה וא"כ ליתי כאן י"ח טריפות דנקבה וחסרה בחדא חשבינן דהא במסקנא דאוקמי' לא צריכה אלא לר"ש ג"כ חסרה היינו נקבה: ועיין לקמן בסי' ל"ו ושם תמצא תירץ לכל קושי' האלה כחדא ונראה כיון דטריפת זה אינו מחמת יתרת רק

מחמת שסופו להתפרק אפי' בפחות מטרפא דאסא טריפה שסופו להתפרק ולומר אם אינו כ"כ גדול הריאה אינה מתפרקת דזה דוחק ומנלן להקל באיסור תורה כ"כ ודלא כמהר"ץ בהג"ה שחיטות דמיקל בזה:

ה סדק והעלו דאמרי' בסדקים להכשיר ולא להטריף ואפי' במקום אחד כמ"ש הש"ך והיינו דמקילין משום הואיל רוב ריאה אין חסר מצינו ולכך כל מה דנוכל לומר להו שאינן בכלל חסר אמרינן אם כן נראה הוא הדין באונה עליונה שנתפצלה הפצולים משלימין למנין אונות דאף דמקילין לבל יהיה יתירות מ"מ הרי כאן מנין אונא להשלים וזה פשוט דעדיף מסדקים:

ו ויש מכשירין וכו' ומהרש"ל הסכים לרמב"ם ובאמת יש להבין בגמ' דאמרי' דמי לאופת' דשוע' טריפה מה צורך לכך הא חסרה אונות ובהדיא אמרי' חסר מן ה' אונות טריפה וכאן הא חסרו כולם ומדברי מהרש"ל נראה דס"ל היכי דבוקה כולה יותר יש להתיר דאין סדר שיהיה חסירין אבל בחסרה א' או ב' גרוע ביותר וזהו דוחק והש"ך כתב כדברי הר"ן דביש היכר כל דהו אמרי' דנסרכה להדדי וזה אינו מועיל להך דאמרי' דמיא לאופתא בממ"נ אי יש היכר הא באמת כשר ואי אין היכר ת"ל דהוי חסר ומהש"ך נראה דמחמת חסר היכר כל דהו מהני משא"כ בשביל דמיא לאופתא בעינן היכר סדק. ולבבי אומר דהא כל אונה מוקפת קרום הריאה ובתוכו מונח כבשר הריאה וא"כ אף שתי אונות כראי' כחד נבדוק אם נחתך אותו ומצינו לכל אחד קרום מיוחד הרי ברור דהיה שני אונות דהא יש כאן שני קרומים ואם נסרכו בחוזק בידוע דימצאו בדביקן שני קרומים תכופים זה לזה וזה לאות שהיה שני אונות רק נסרכו ואין כאן פסול מחמת חסר דהא היה שני קרומים רק פסול דדמי' לאופתא ובזה מועיל סדק וכדומה אבל אם נחתך האונות ואין כאן קרום א"כ מוכח דהוא רק אונה אחת וחסר המנין וטריפה ולא מועיל סדק וסמפון דהרי ריעותא לפניך וא"ש. ונקט מיהו לדינא להחמיר ומבלי לסמוך אסדק וסימפון אם נחתך ואין כאן רק קרום אחד ודוחק לומר ולהקל דכ"כ נדבקו ביחד עד שא"א להכיר בין קרום א' או שנים ונדבקו דזה קשה במציאות שיהיה ד' קרומים כי בלא"ה לכל אונה יש שני קרומים שיהיה נדבקו ארבע ולא יורגש. ולכן יש להחמיר ואם ניכר הקרום פשיטא דאין כאן חסר רק מחמת דמי' לאופתא וא"כ סרו כל קושי' הנ"ל ודו"ק:

ז ואם ימצא אין לו מנין ידוע והא דלא משני בחולין דף נ"ו בהא דאמר חזקיה אין ריאה לעוף ופריך הגמ' הא חזינן דאי' לי' ודחה הגמ' לא לנפול ולא לחמור ולא קמשני בפשוט לא למנין הריאה לענין חסר המנין ויתיר וחליף דאין להם מנין ידוע ודוחק לומר דבחר

בהנך תרתי שהוא טריפות השנוים במשנה משא"כ הך דחסיר ויתיר רק מימרא ונראה לומר דיש להבין דשם פליגי ר"י ושמואל בשמוטת גף בעוף אם טרפה או תבדוק שמא נקבה הריאה ועלה קאמר חזקיה אין ריאה לעוף הרי דמיירי מזה שאין לחוש לנקובות הריאה שאתה מצריך בדיקה וא"כ איך שייך לא לנפול ולא נחמור מה ענין זה להך חששא שמא נקבה הריאה וי"ל דכך כוונתו בנפלה מגג דאין חוששין לבדוק הריאה ולא חיישינן שמא נשתברו צלעות או נתרסקו עצמות הקטנים המחוברים לה לריאה ונקבו וע"כ דלא מחזקינן ריעותא בריאה א"כ ה"ה בשמוטת גף לא מחזקינן ריעותא בריאה והם חלקו דיותר יש ריעותא בשמוטת גף מן נפולה וא"כ א"ש דל"ל דכוונתו על חסר ויתיר דמה ענין זה לשמוטת הגף דעלה קאי מימרא דחזקיה:

סימן לו

א ניקבו זה בלא זה וכו' יש להבין להך דס"ל לעיל סי' ל"ג במחט בישב קוץ או מחט דחיישינן שמא הבריא היינו קרום מחמת מכה ונתרפא א"כ למה לא חיישינן דקרום העליון נתרפא ואין לומר דבאמת כאן מיירי הכל מחמת חולי אבל במחט חיישינן באמת כמו בושט דהא לקמן סי"ד במחט שבתוך הריאה דבודקין הריאה מה יהנ' בדיקה דלמא נתרפא ודוחק לומר דהואיל ואינו תחוב בקרום ה"ל כנמצאת דלא חיישינן ליה דזה דוחק דבשלמא כל הני חיוי ברייתא אכלי אבל בריאה הלא זה רחוק במציאות שיבא לתוך הריאה מחט ומה ענין זה לנמצאת הלא בריאה חתוכה אסרינן דאמרינן בשלימה נקובה היה ואף בשלימה נימא כן דנקיבה היה ונתרפא וצ"ל א' משנים שכתבתי לעיל סי' ל"ג או דלא אמרינן קרום ונתרפא רק בקרום החיצון מן הושט כהנ"ל או דבשאר מיני טריפות דאמרי' נשחטה הותרה לא אמרינן הבריא דלא שכיח רק בושט דהוי ספיקא בשחיטה ולא שייך נשחטה הותרה ודו"ק:

ב ויש מטריפין זה שלא כנגד זה הש"ך בס"ק א' נתן טעם דלפעמים הרוח נכנס בזה ויוצא בזה וא"כ אפי' משני רוחות יש להחמיר והט"ז נתן בס"ק או הטעם זימנין דמזדמנין להדדי ולכך מכשיר בשני רוחות לכ"ע. ולא הבנתי לדבריו א"כ במחט דנמצא בריאה ס"ד דבדקינן לי' מה יהני בדיקת' דלמא המחט נקב או כשהיה נקבים זה מול זה דהזדמנו כך ועכשיו הם זה שלא כנגד זה יועיל הנפיחה והוי כחתוכה דריאה. ואם בסתם חיישי' שמא יזדמנו מכ"ש בריעותא לפניך ממחט בתוך הריאה דעל הרוב נקיב ואתא עד שבחתוכה אסרינן כן רק הואיל שלימה היא לפנינו מכשירין בכל גוונא אפילו בקופא לבר ולגו ולמה לא ניחוש דנקוב ואתא כשהי' בהזדמן. ולשיטות הש"ך לא קשיא דאע"פ

שהרוח יוצא מזה לזה א"א להעביר מחט מזה לזה דרך הקרומים הדבוקים וגם א"כ אף בנפיחה יעכור הרוח ואף שהש"ך כתב לפעמים יעבור הרוח היינו הואיל קרומים דבוקים אבל אין כ"כ ריוח שעובר מחט אף שהרוח יעבור בלי ספק וא"ש ודו"ק:

ג ונקרע הקרום מחמת הנפיחה וכו' הש"ך בס"ק ה' דעתו דמיירי דנפחוהו כדרכו אבל אם נפחוהו יותר מדאי כשרה דאמרינן בחי' לא היו נפוחה כ"כ. והא דאמרי' לקמן סי' ל"ז בהג"ה בשלא היה בבועי' היקף בשר מראה ריאה וע"י בודקין בכחן יפה יפה שהרבו לנפוח ושבו למראה בשר דכשר והוא מדברי ר"י בהרא"ש שאומר שאותן אחרונים היה כחן יפה יותר מראשונים וכן בסימן ל"ט ס"ה נראה כשנופחין אותה הרבה וסרכ' בחתוך וצ"ל הואיל בהמה בחזקת היתר עומדת דנין בכל צד לקולא. אבל זה באמת אינו כלום בשום אופן להשוות בעלי חי למת ויצא נפשו דכל זמן שנפשו בו כח טבעו חזק כי הוא הטבע באמת ועומד בפני כל לדחות כל מקרה אבל כאשר מתה ואין בה רוח חי וטבע בקל תקבל היזק ושכר והלא אם תעשה נקב כל דהו בבשר מת אפילו באלף אספלנית ורטי' לא תרפא לשוב לקדמותו אבל בחייה בקל תרפא וא"כ איך נדמה בהמה בחיי' אשר רוח חיים בקרבה דוחה כל פגע וטבע' קשה לעמוד נגד כל נגע למותה אשר עלולה להפסד ורקבון ותולעים ימשלו בה תיכף במותה ההעדר והפסד קשור בה ולכן אין לדברים אלו ממש והעיקר כמ"ש מהר"ן שבלא"ה סביבה יבש וכדומה ואיגלי' ע"י שבירה בהיית' אבל בלא"ה אין להטריף כלל כמ"ש אחרונים:

ד ועלה בו קרום ונסתם וכתב הט"ז בס"ד ד' דלא דמי לריאה שנקבה ומרה שנקבה ודופן וכבד סותמו דמהני דשם תיכף בשעה שנעשה הנקב נעשית סתימה ולא הי' בכלל נקב משא"כ כאן בקרום שעלה בתר שכבר נעשה נקב ע"כ וכ"נ מדברי הש"ך ס"ק מ"ג וכתב שכ"נ מדברי רש"י פא"ט דף מ"ג ע"ש וז"ל רש"י שם ואם ניקב ונסתם אפי' עלה בה סתימה עבה אינה מתקיימת כדאמרינן ביבמות בכרות שפכה ניקב פסול נסתם כשר וזהו פסול שחוזר לכשרותו זהו למעוטי קרום מחמת מכה בריאה אינו קרום דכל נקובי לא מהני בנ' סתימה דסלקא לאחר זמן ולא דמיא לריאה שניקבה ודופן סותמה ומרה שכבד סותמה וכו' דכל הני סתומה מעיקרא ולדבריהם לא היה לרש"י צורך לומר שבקרו' מחמת מכה אינה מתקיימת בלא"ה הא כבר הי' נקב וכן להיפוך מה צורך לסתומה מעיקרא הא דופן ודכוותיה מתקיימת ותרתי ל"ל. אמנם באמת אלו הטעם כמ"ש הט"ז וש"ך הא דקי"ל בדופן הסותם דבעינן סריך וסביך אם כן הלא קודם הסירכא היה נקב מעליא והסרכא נולד אחר הנקב ומה לי רגע אחד או יום אחד ושנה א' א"כ יש כאן נקב וכמו כן אם הטעם דאין סופו להתקיים אם כן אף סרכא הסובך

הריאה לדופן אין סופו להתקיים ולמה יהיה סותמה לכן ס"ל לרש"י הטעם דאין קרום מחמת מכה סופו להתקיים הואיל ולא היה לקרום הויה בעולם רק עי"כ מכה נתהוה הקרום ומלחות המכה נתהוה ואם כן בהבל בא ובהבל ילך כי אין יסודו דבר קיום וסופו להתפרק אבל הלחות היוצא מדופן לסתום ולסרוך הריאה וכן בכבד הוא שרשו מדופן ובו נאחז שרשו כי אף שיוצא מריאה מ"מ עיקר אחיזתו בדופן הוא מעיקרא וכן יהי' תמיד ולכך סתימה ודוק כי זה ברור ברש"י ולא הטעם הואיל וקדמו הנקב שני טעמים ברש"י שייכים אהדדי:

ה שלקחו זאב ורי"ו כתב דה"ה עכו"ם והאחרונים חולקין ולא ידעתי א"כ בני מעים שאנו מוכרין לעכו"ם ואין צריך בדיקה א"כ למחר יבא עכו"ם ויראן נקובים יהיו אסורין מעולם לא שמענו זו כיון דיצאו מתחת ידינו לידו דלית בה הימנית ומי יודע מה עשה בי' ולאו כל כמיניה לאסור על ישראל ואנו אמרינן בכונה עשה להזיק לישראל וכדומה עי' לקמן סי' מ"ט בתשובת מהר"ם לובלין בעכו"ם שאמר שמצא מסמר וא"כ חיינו תלוים מנגד שהיום אנו מוכרין ומחר יחזירן בנקבים ונקבים והרי הכל אסורין וכמה דמותר למכור הבני מעים אף הריאה מותרת למכור דהא דבעי ריאה בדיק' משום סירכות דשכיחי אבל נקב הא לא שכיחי בריאה כלל כמו בשאר י"ח טריפות וא"כ פשיט' דא"צ בדיק' ומהכ"ת לאסור ולא משגיחין כלל בכל מעשה עכו"ם ומי יודע מה הי' לו בו והעיקר כדברי מהרי"ו ודו"ק:

ו וכן אם נמצא עלי' תולעי' דעת רוב מחברים דצריך להיות נמצא תולע ע"ג הריאה ואפי' אינו בתוך הנקב עכ"פ סמוך לנקב בזו תלינן דמחמת התולע נעשה הנקב אבל כשאין פה תולע רק בתוך הריאה יש תולע' לא תלינן ביה הנקב ואסור והש"ך והפר"ח ביקשו לסמוך על מ"ש בשם רגמ"ה להניח הריאה בחום השמש ואם ירחשו לחוץ זהו למופת שאחר מיתה כאסיפת חום טבעו מבהמה רחשו לחוץ והנקב נשאר. ואין לסמוך על זה להקל דהא במורנה בריאה והתולע לפניך איכא מ"ד בגמ' דלא תלינן בי' א"כ אף המכשיר היינו בתולע לפניך אבל לא באין כאן מורנה ופלוגתא דחוקה לא אמרינן דלהך מ"ד אפילו במורנ' לפניך אסור ולאידך אפילו ליכא רק פרוש אח"כ בחום השמש. והמופת שרוחשי' ע"י חום השמש הוא באמת אין ראיה כי כך נמצא ברחשי' ותולעים שאין להם כח גדול לרחוש אבל יזרח להם השמש הוא קיום לכח הרחש שבהם עד שע"י כח חום ההוא רוחשים וכן הדבר בזה שלא הי' להם כח לרחוש והי' בתוך הריאה ולא יצאו וממש כפגרים מתים כזרח עליהם השמש עזרו כח לרחוש לצאת לחוץ וזה פשוט

לכל משכיל בטבעי הרחמים ואין כאן ראי' כלל וח"ו להקל בשל תורה מה שלא מצינו יתד בדברי התלמוד:

ז ניקב אחד מהסמפונות שבפנים לחבירו כגון במקום שמתפצלים וכו' עיין ט"ז שהעלה וכ"כ הש"ך דאף לרמב"ם דכתב ריאה שניקבה אפי' לחבירו טריפה אם ניקב הסימפון למטה ממקום פצולו לתוך הבשר שכשר ופי' הט"ז דהא דכתב הרמב"ם אפי' לחבירו היינו הכל למעלה במקום פצולו שאין שם בשר ריאה להגין ולא מיבעי אם ניקב נגד הקרום ואין סימפון חבירו מגין עליו דטריפה דאין כאן הגנה או סתומה אלא אפי' נקוב נגד סימפון חבירו שהוא סותם ומגין מ"מ אינו הגנה וטריפה וזהו נכון. אלא דנתקשה הט"ז וכן תמהו רבים בגמ' דפריך במחט בריאה דאמרינן אי איתא ולא אינקוב קרום כשר האר"נ האי סימפנא דריאה דאינקוב טריפה ומשני ההוא לחבירו אתמר ולרמב"ם ה"ל לגמ' לומר על קושי' סימפנא דאינקב טריפה בקצור דמיירי טרם שניקב לבשר ומה ביקש הגמ' דדייק לחבירו ונראה דהרי מהרש"א הקשה למה דס"ד בגמ' דפריך דר"נ דס"ל אין הבשר מגין א"כ הא קתני במשנה ר"ש אומר עד שתינקוב לבית סימפונות דמשמע דוקא בנקבה מבחוץ לסימפון הגדול אבל בניקב מסימפון לבשר הריאה כשר ורבנן לא פליגי עלה בהא וכו' עכ"ל. ולייישב קושייתו צ"ל הא דס"ד דנקב סימפון טריפה יש להבין אנה מדכר טריפות זו במשנה דצ"ל דס"ל הואיל ושלט לקותא כ"כ עד דאי נקוב הסימפון ש"מ דרבתה הלקותא ודאי ניקב הקרום או סופו לנקוב והרי טריפות מחמת נקיבות הקרום וזהו אם ניקב קרום טריפה אבל אם נקב קרום כשר אף זה פשיטא דכשר וא"כ הך דפליגי רבנן ור"ש בנקב קרום שייך בהך פלוגתא דנקב סימפון ואין כאן פלוגתא חדשה וחדא בחברתא מישך שייכי דרבנן דאוסרין בנקב הקרום אף בניקב סימפון אסרי דלקותא דסימפון מעי' על נקיבת הקרום ור"ש דמכשרי בקרום פשיטא דמכשיר בסימפון ולכך בעי עד שתנקוב לבית הסימפונות והיא היא ולק"מ וק"ל ולמהרש"א צ"ל דנקיבות סימפון טריפה בעצמותו ולא מטעם דשלטא לקותא בקרום והנ"מ אי סתימה מהני דלמהרש"א מהני סתימה אבל לפמש"ל מה בכך דיש סתימה בבשר לסתום הנקב עכ"פ חזינן דשלטא לקותא עד דנקב הסימפון וא"כ אף בקרום שלט ולכך ס"ד בגמ' דסתימת הבשר לא מהני ויש להבין וכי לא ידע דסתימה בבשר מהני רק ס"ל הטעם כמ"ש. וא"כ דבס"ד ס"ל במילתא דר"נ דאמר האי סימפנא דאינקוב טריפה סתם וה"ל לחדא דמשמע תרתי סימפנא דאינקוב חבירו מגין וסותם דהוי משמע מיני' ג"כ במקום דליכא סתימה דטריפה וע"כ צ"ל דס"ל דבאמת אין סותם ומגין ולכך סתמא קתני ומשני מהדור' דכנת' וצ"ל דשאני הכא דלא יועיל סתימה כמ"ש דיפסיק קרום ולפ"ז אף סתימא בשר לא מהני

ושפיר מקשה וע"ז משני הגמ' דהאי באמת אפי' לחבירו אתמר דאינו סותם ול"ק מן הדור' דכנת' דאין אומרים בטריפות וכו' וזהו קשה לסתימ' וזהו רק לסתימ' אבל לעולם הטריפות מחמת עצמי וא"כ שפיר הבשר מגין ולק"מ ודו"ק: בהכי ניחא גם כן קושית מהרש"א דלמא לא פריך הגמ' הך קושיא מר"נ מהאי סימפון דאינקוב על רבנן דמכשרי במחט נמצא בריאה דיש לומר אינהו סברי הלכה כר' שמעון דלקמן דאיכא טובי דסברי הלכה כר' שמעון אבל על הך דקאמר אלו הוי קמן הוי מינקבה שמע מיניה דסבירא ליה דלא כר' שמעון דהא הוא מכשיר נקובה שפיר פריך ודו"ק:

ח נימוק אפי' סימפון א' והא דלא משני בגמ' על ריאה שחסרה שחסר סימפון שהי' נימוקה כ"כ עד שחסרה סימפון א' וצ"ל דריאה שנקבה הוא בין על קרום הריאה ובין על סימפון הריאה במקום דלית לי' סתומה מבשר וא"כ בנמוח הסימפוו מקדם אנקב והבשר אין להגין ולסתום כי בלי ספק נמוח הבשר קודם סימפין ובכח טריפה מכח אינקב הריאה וא"צ תו לומר חסרה סימפון דכבר נקב ותני' לי' בכלל. ובזה מיושב נמי הך דיעה דס"ל בעכורים וסרוחים טריפה ול"ק לוקמי ריאה שחסר' היינו בנשפך כקיתון והמים עכורים וסרוחים. דהרמב"ן במלחמת נתן טעם דלכך אסורה דלמא נימוח הסמפונות וא"א למבדק ע"י כלי לעכירות הריאה שנימוח ע"ש וא"כ דטריפות מחמת סמפון הרי זה בכלל נקובה כמ"ש ואינו חסרה וגם הטריפות אינו מחמת חסרון הריאה רק מחמת עכירות ונמוקים הסמפון שהוא בכלל ניקב ולא שייך גבי הריאה שחסרה:

ט ואם עכורים וסרוחים טרפה קשה לשיטות הרי"ף מהא דאמרינן בסוכה דף ל"ו בעי רבא נולדו באתרוג סימני טריפות מהו ומפרש בהא נשפכה כקיתון והוא דקיימי סמפונות וכו' הכא מאי התם דלא שליט בי' אוירא הדר ברי' הכא דשליט בי' אוירא סרוח מסרח או דלמא ל"ש ופשיט לי' אתרוג תפוח סרוח פסול מאי לאו חד מחוץ וחד מבפנים וקשה מאי פשוט פשיטא סרוח מבפנים פסול דאפי' בריאה פסול ומכ"ש באתרוג והרמב"ן במלחמת דיבר מזה הגמ' ולא כתב שיש כאן קושי' ומה שנ"ל לפי מ"ש הרמב"ן במלחמת מה שטענו הני דקיימי כנדי ולא א"ל מידי ה"ל למבדק אולי המוגלא סרוח ותי' הרמב"ן באמת הנך אמוראי מכשרי אף בעכורים רק אח"כ בא סתמא דגמ' להטריף בזה ע"ש ומבואר בגמ' דמ"ח דרבא ס"ל כנדי כשר ואם כן אף בסרוחים כשר לס"ד דגמ' ורבא הוא דאיבעי בסוכה דאזיל לשיטתו ומזה יש להבין דתמהו ולמה השמיט הרי"ף איבעי דאתרוג דהוא איבעי ולא אפשטי' וע"ש ברא"ש ודחה עצמו ברי"ף ולפי הנ"ל אתי שפיר דס"ל לרי"ף ודאי אם נימוק אתרוג ולא אסרח ולא ס"ד למפסל ולא שמיה חסרון כלל רק נימוס ואסרח ס"ל לרבא בריאה כשר ולכך שאל דלמא התם הדר ברי' אבל לא באתרוג

ולכך פשוט הגמ' מן סרוח דכל איבעי הוא בסרוח וזהו הכל לרבא אבל לפי דמסקי' אף בריאה פסול ליתא לאיבעי ואין כאן מקום ספק ולכך השמיטו הרי"ף: ודע הנך רבוותא דמטרפי בעכורים וסרוחים הך מטריפי' ג"כ בועי ג"כ בעכירי וסריכי כדלקמן ריש סי' ל"ז שהוא גי' הרי"ף וסייעתו ואף דאפשר במקום דלא קיימי סמפונות יש לחלק מ"מ במקום דקיימי סמפונות ודאי ליכא לחלק וא"כ הרמ"א דהעיד לקמן בבועי סתם אפי' במקום דקיימי סמפונות דכשר בעכורים וסרוחים וכתב דכן המנהג א"כ אף בזה יש להקל וא"צ לחוש לדעת מחמירי' דמ"ש:

י ויש מי שאוסר הוא דעת הרמב"ם בפרק ח' הלכה ז' וז"ל וכן אם חסר מגוף הריאה אע"פ שלא נקבה הדי זה כמו שחסר מנין אונות וטרפה וכבר תמה הכ"מ קושי' התוס' דה"ל לגמ' לשנוי כך חסרה דקתני במשנה היינו שחסרה מגוף הריאה וכ"כ הש"ך ס"ק כ"ד דסוגי' הש"ס כמכשירים וגם תמה הכ"מ על הגמ' דלמא לא משני שחסרה היינו חסרה מנין אונות כדאמרינן חסיר או יתיר או חליף טריפה הכל מטעם חסרון כמ"ש רש"י וברמב"ם למשנה משמע דהוא מפרש על חסרה היינו חסר מנין אונות ועיין פר"ח מ"ש בזה והכל בתכלית הדוחק. ובאמת יש בזה תי' מרווחים או כל הטעם בחסרון כעין קמט או חסרון אונות הוא הכל כמ"ש המפרשים דסופו לנקוב קרום כיון דיש כאן לקותא ולפ"ז אם נקבה הקרום כשר מכ"ש דהנך כשרי' דהא כל פסול הוא משום נקיבות הקרום. ולפ"ז במשנה קתני הריאה שנקבה או שחסר' ר"ש אומר עד שינקב לבית הסמפונות מבואר דר"ש לא פליג רק על נקבה אבל על חסרה לא פליג כלל וא"כ אי ס"ד דמשנה איירי בחסרון כהנ"ל הא אף בזה ר"ש מכשיר. דלא גרע מנקוב' וא"כ לפלוגי ר"ש אף בהא וע"כ צ"ל דמיירי מגוני חסרון דלא תליא בנקובה ולא פליג ר"ש ומזה ביקש לפשוט דחסרון מבפנים שמי' חסרון ודחי' הגמ' דר"ש בנקב שיש בו חסרון. והשתא דאתינא להכא שפיר י"ל או שחסר' איירי בחסר כהנ"ל חסר אונות וגם קמט הנ"ל הטעם דסופו לינקב וא"ק לפלוג ר"ש בהא דהא ביש בו חסרון ר"ש מודה וזהו סופו לנקוב ביש בו חסרון ולכך במסקנ' הך שחסר' לרבנן ולא בציר לי' ממנין י"ח כמ"ש התוס' בריש פ' אלו טריפות דבאמת רבנן היא ועיין כ"מ ולכך בפי' משנה העתיק כנ"ל בחסרה ממנין אונות דלמסקנא א"ש ודו"ק. יתי' שני הוא דא"כ שחסרה איירי שנחסר' מנין אונות או חסר גוף הריאה דהוי כמו שחסר מנין אונות דא"כ איך קתני כל מה שמנו חז"ל בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן עוף וכו' הא חסר אונא ליתא בעוף כמ"ש הרמב"ם דאין להם לעוף מנין ידוע כלל ואיך קתני דהכל בעוף וע"כ צ"ל דלא מנו חכמים במשנה חסר ויתיר רק חסרון בגוף הריאה וזה פסול באמת בעוף ופשוט ולק"מ ומיושב כל הקושיות ולהיות

כי שמיושב הכל ודאי יש להחמיר ככף כפופה כיון דרמב"ם מן אוסרים מי יקל נגדו בשום אופן ועיין תוס' ד"ה היינו רבית' בדף מ"ו דמשמע דאומה קרוי ריאה ולא אונא וא"כ אפשר דל"ל שחסרה מנין אונות דהא הריאה שחסרה קתני ואין זה ריאה ודו"ק:

יא יתר מרביעית טרפה הט"ז הקשה דאם כן לשנוי דהיינו שחסרה דנימוק יותר מרביעית ולפמש"ל תי' שונים גם זה יש לומר באנפי טובא אבל לדינא מסתברים דברי רשב"א וכן הרמב"ם השמיט הך ריאה שנימוקה וסמך עצמו על הך ריאה שנשפכה כקיתון ולא חילק בין רביעית לאינו רביעית לכן במקום הפסד מרובה יש לסמוך אט"ז ופר"ח. וכן בקצור פסקי הרא"ש העתיק הך ריאה שנימוקה דכשירה והשמיט הך עד רביעית שמע מיניה דלאו דוקא דאם לא כך הוה ליה להעתיקו לדינא מזה ביתר טריפה:

יב שיבשה וכו' הרמב"ם כ' דהרי זה כחסר ותמה הכ"מ דהא ה"ל נקובה והיא כעין קושי' הגמ' אלימא חסרה היינו נקוב' ואפשר דקמ"ל הרמב"ם אפי' יבשה במקום דדופן סותמה וסביך כדלקמן בסי' ל"ט וכאשר נתפרק הדיבוק מן דופן לריאה נמצא יבשה וא"כ מחמת הנקב הא הוי סתימ' משא"כ אם הטעם דהוי כנחסר מגוף הריאה מה יועיל סתימות הדופן סוף כל סוף הא חסר הריאה ודוק. אלא דיש להבין ברמב"ם פ"ז הלכה ו' כתב על אטום דהוי כנקיב' ולא כנטולה כמו גבי יבש וכדומה ואולי אפשר דס"ל לרמב"ם אטום טריפה לא מחמת הטעם שכתבו מפורשים דאם אינו רוחף הריאה בכל מקום א"א להתקיים רק ס"ל הטעם הואיל ואין כאן מוגלא ושום ריעותא דנוכל לתלות בהם סיבת האטום והוא יוצא מחק טבע הריאה ודאי דהי' נקב ועלה בו קרום מחמת מכה ולכך אותו קרום אין לו טבע הריאה ואין עולה בנפיחה להיות רק קרום שעלה מחמת מכה ואין רוח החיים נכנס בו להיות עולה בנפיחה וזה נכון ולכך אמר הרמב"ם דהוי כנקובה שזהו סיבה לטעם האטום: ובהכי ניחא דלא תקשה יבש ודאי אטום הוא דאם עולה בנפיחה הוי יבש ודוחק לומר דמיירי דקרום יבש ותחתיו דם ומוגנא ולא מפסל מחמת אטום רק מכח יבש מפסל דזה דוחק אבל לפמ"ש ניחא דכיון שיש טעם לאטימתו ואין לשפוט דהוי קרום מחמת מכה ולכך צריך למיפסל יבש ובה"ג נתן טעם דלכך אטום טריפה מחשש יבש דלמא יבש היא ולכך צריך בדיקה להוציא מספק יבש:

יג צמקה כולה דעת מהרש"ל ליישב הגהת הרא"ש דבאונה אחת הוי כנחסר אונא וזהו אינו דבממ"נ אם אתה עושה אותו לחסרון מבחוץ א"כ אף בצמקה מקצת ריאה טריפה דהוי חסרון מבחוץ בכל דהו ואם אתה משוה אותו לחסרון מבפנים אף באונה כשר ואונה שנשפכה כקיתון וכי לא מכשר ופשוט. אבל נ"ל דבגמ' לא נאמר צמקה כולה רק דייקינן ליה מדקאמר יבשה מקצתה ש"מ בצמקה בעינן כולו או רובו. וס"ל הטעם

דבצמוק מקצת הוא מקרה בעלמא ועבידי להיות כך והדר בריא אבל בצמוק כולו אין זה שכיח ואינו מקרה וריעותא הוא ולא הדר בריא ולפ"ז ס"ל להג"א דצמוק אונא אחד ג"כ לא שכיח ואין לתלותו במקרה ולכך אסר ומצריך בדיקה וא"ש:

יד אם מחמת בני אדם וכו' הרמב"ם בפ"ח מהלכות שחיטה נתן טעם דהוי כחסר' וצ"ל סימן בעלמא נקט דאי הטעם דהוי כחסרה א"כ לשני בהא דפריך חסרה היינו נקבה דלמא צמק' אייריי גם הא דפריך ריש פרקין למני בכלל י"ח טריפות חרותה וקשה הא היינו חסרה דקתני לי' וע"ש בתוס' ד"ה אפיק חדא וכו' וכן מ"ש דלכך לא קתני נקדר' כסלע דהוי בכלל נקובת הקרום וע"כ צ"ל דהוא טריפות בפ"ע ולא מטעם חסרה וזהו דלא כדעת מהרש"ל דהוי ליה חסרה אונה:

טו ואם נראה שבא לה בי"ש הנה הרשב"א והר"ן מחולקים אם שמעה קול רעם ואח"כ צמקה דהיינו שיש זמן דתיכף אחר הרעם לא יתכן הצמוק כ"כ הרשב"א דעת הרשב"א דמ"מ מידי ספיקא לא נפקא אולי מ"מ היה מקדם פחד בני אדם ונצמק וצריך בדיקה והר"ן דעתו דא"צ בדיקה כיון דידענו ששמעה קול רעם וצמוק לפנינו תלינן בו וא"צ בדיקה אבל היכי דלא נודע כלל בזה יש בדיקה ונראה דכ"כ לרשב"א בידוע שפחדוהו בני אדם לא מועיל בדיקה ואפי' חזרה לבריאתה טריפה דסופו להצמק והבריאות הוא רק למקרה דאל"כ מה יש בין חרותה באדם לחרותה בי"ש אם הדר בריא בכל אופן כשרה ואם לאו בכל מקום טריפה ובדיקה צריך לעולם וע"כ צ"ל כמ"ש פר"ח דבידי אדם אפילו בדיקה לא מהני ואפילו הדר' ברי' משא"כ לשיטת הר"ן י"ל ודאי בדיקה מהני בכל מקום רק בידי שמים א"צ בדיקה אבל באדם צריך בדיקה ומשמעות רש"י דמפרש על מה דקתני במשנה חרותה בי"ש דבעי בדיקה ש"מ כרשב"א ולכך הא דקתני כשירה היינו בבדיקה וקתני כשרה לאפוקי בידי אדם לא מהני בדיקה ומיושב קושיות מהרש"ל דהא קתני כשרה דהיינו ע"י בדיקה וכ"כ הרשב"א להדי' בחידושיו בישו' קו' זו. אלא דהט"ז טען למה שאל רבב"ח אהני דכרי דמצא במדבר הא משנה חרותה בידי שמים נמי הכי מתפרש ליה ויש ליישב לשיטות הרשב"א ודאי במשנה ידע דבעי בדיקה דהא יש ספק אולי מחמת אדם ואף שראינו שנחרד' לקול רעם דלמא בלא"ה היה לה מבן אדם פחד וקרה לה מקרה זו אבל במדבר דאין בן אדם מצוים ושם צמוקה ריאה י"ל דתלינן ודאי בדבר מצוי. רעם ורעש וכדומה דבן אדם מה בעי התם במדבר מקום שאין בן אדם מצוי ולכך שאל והשיבו לו דמ"מ צריך בדיקה. ומידי ספיקא לא יצא. וא"כ אין כאן ראיה ומסתימת דברי רמב"ם משמע כרשב"א וכן רש"י דפי' במשנה על חרותה בי"ש דבודקין משמע כהרשב"א דלהר"ן במשנה אייריי בשמעה קול רעם וא"צ בדיקה

כלל וא"כ הדבר שקול. אלא נראה דתליא במש"ל סימן נ' דדעת הרמ"א כל היכא דאיכא ריעותא מחיים לא אמרים בחזקת היתר עומדת וזהו כטעם הרשב"א בזה הדין דכתב להדיא דלכך לא תלינן ברעש ובידי שמים דהואיל אתיליד ריעותא מחיים. אבל לפי דהעלו האחרונים דאף בריעותא מחיים תלינן ובפרט במדי דשכיח וכאן הא רעש ורעם שמים יותר שכיח מפחד בני אדם א"כ יש להקל ורמ"א לשיטתו אזיל. נשמע עכ"פ דהא דבידי אדם אסור משום דלא הדר ברי' ואפי' לדעת רשב"א כמ"ש הטעם דתלינן במקרה ולעולם תחזור לחוליה ולצמוקה ובידי שמים מותר דהדר' ברי' ואין נ"מ בעניני טריפות בידי שמים או אדם רק בזה הדרא ברי' ובזה לאו. ולפ"ז אין לדמות זה לזה דקיי"ל פצוע דכא בידי שמים כשר ובידי אדם פסול דס"ל להו א"ש דע"י חולי הוי ע"י אדם דשם תרווייהו לא הדרא ברי' רק גזירת הכתוב פצוע דכא בידי"ש דכשר וס"ל לרמב"ם דהיינו בידי"ש כי משמים נזדמן לו החולשא והרא"ש ס"ל דהיינו בידי אדם כי שם תלוי הכל בגזירת הכתוב אבל כאן תלוי הכל אי הדרא ברי' וא"כ אי ע"י חולי הדרא ברי' אף הרא"ש מודה דמותר ואי לאו אף הרמב"ם מודה דאסור ודוחק לומר כיון דמצינו בפצוע דכא להרא"ש דמיקרי ע"י אדם אלו היה כאן לענין צמוקה בידי"ש לא ה"ל לגמרא לומר בידי אדם אסור דכיון דגם זה קרוי בעלמא בידי אדם דזה דוחק. ולכן מי לנו גדול בזה מרמב"ם דבקי בטבעיות וידע דהדר ברי' ולכך כתב בפי' המשנה דע"י חולי הוי בידי שמים ולא מצינו חולק מהכ"ת לחלק השוי'. מיהו לכתחלה יש להחמיר ולהצריך בדיקה אבל אם בדקוהו ונמצא דהדר ברי' כשר אפי' לדעת הרשב"א דס"ל בידי אדם לא מהני בדיקה ובזה ודאי סמכי' אהר"ן דמכשיר בבדיקה וברור והפר"ח ביקש לדמות הכא למחלוקת הרמב"ם והרא"ש גבי פצוע דכא ולפע"ד ברור כמ"ש:

טז ואם היא חתוכה וכו' הפר"ח העלה דוקא שיש לה עוקץ ולכך אין הבדל בין עוקץ לבר או לגו אבל אם כמו גרעין תמרה דאין לו עוקץ כלל פשיטא דמותר דהא אין כאן מקום לנקוב כלל ונכון הוא ולכן גם עגולים שמפטים בו האווזות באם הוא עגולים ידועים שהם כגרעין תמרה ואפי' משוך קצת באורך מ"מ אין להם עוקץ והרי כגרעין של תמרה ואין לחוש לנקב והוי ע"י חולי ומותר עכ"פ:

יז יש עליו קורט דם עיין ש"ך דהביא בשם הב"ח דבאין ק"ד י"ל לאחר שחיטה נקב כמו גבי בה"כ. וע' רשב"א גבי וושט אין חוששין שמא הבריא דהקשה ג"כ בוושט ועמ"ש ולא שייך בזו. עכ"פ תי' הש"ך ופרישה לא ס"ל לרשב"א דאל"כ אף בוושט לא הוי מקשה מידי אבל באמת לא הבנתי הקושיא דשם בבה"כ אמרי' מחיים ניקב עד סמוך לצאתו ונשאר רק מעט מעט שלא נקב ובמותו ע"י משמש ותנועה נגמר הנקב אבל כאן הלא

לדעת רש"י לא מחזקינן דבא דרך סמפון רק נקב ושט ומשם נקב ואתא לקרום של ריאה ונכנס בריאם וא"כ נקב זה מטרף בהו וא"כ וכי נימא כ"כ עשה אחר שחיטה לנקוב ושט ולעבור דרך ריאה ולנקוב לאחר שהבהמה מתה ובטלה תנועה וכן לפי' תוספת דלא סברו דנקבו הושט מודים דנקבו הסמפון ויצא וחזר ונקב הריאה ונכנס דרך שם וכי זהו טבע בהמה לאחר שחיטה וא"כ במצא נקב דחיישינן בהו כמו בחתיכה דריאה דהא ליכא מעליותא דשלימה דהא נקובה לפניך ואין כאן מקום היתר כלל ולק"מ ודו"ק:

סימן לז

א וכן המנהג כתב הש"ך אע"ג דלעיל לא מכשיר גבי נשפכה כקיתון רק בהפסד מרובה שמא יש חשש סמפונות שנמוחו. ומוה משמע דכאן מיירי דקיימי סמפונות אבל במקום שיש סמפונות הא גם בזה חשש לנמוח אלא שאני תמה דהא הרמב"ן במלחמות ה' בלחמו לסייע הרי"ף נתן טעם דלכך עכירי וסריחי אסור דא"א לבדוק סמפונות לרב עכירות וחוששין שמא נמוח סמפונות א"כ משמע הא דעכירי וסריחי בבוע' אסורות היינו במקום סמפונות אבל שלא במקום סמפונות אף להרי"ף מותר. מיהו לרמב"ן דס"ל דטעם דא"א לבדוק בסמפונות א"כ אף צמחים וטינרי יש לחוש אולי נמוחו סמפונות וכי במוגל' יותר לבדוק מן מים נמוחים. והרמב"ן אזיל לשיטתו דס"ל בצמחין בעי בדיקה דלא עכירי ור' יוחנן באמת לא מורי בי' התירא דס"ל צריך בדיקה אבל לפי דקיימ"ל טנרי וצמחי' וכנדי הכל כשרים וא"צ בדיקה א"כ ליתא לטעמא של רמב"ן. וצ"ל טעם אחר הואיל והם עכירי וסריחי ע"כ יש כאן רקבון ועפושי ויש לחוש לרקבון הקרום וסופו לרקוב משא"כ בקיימי טינרי וקשין והם מוגלא אף הסרחון הוא מחמת עיפוש המוגלא וזהו סופו לרפאות ולא שליט לקותא בקרום וכשר. ולכן במקום דקיימי סמפונות באמת יש להחמיר לכתחילה:

ב ויש מכשירין וכו' מים זכים הפר"ח טען לדעת רשב"א דתרי בועי סמיכי להדדי החשש דדוחקים זה לזה ומנקבים א"כ מה נ"מ במים זכים או עכורים מיהו לפי מה דמשמע בהגהת שחיטות דאם הוא מים זכים יתהפך מהם למוגלא וישוב לבשרו וא"כ י"ל טרם שיבא לידי ניתוק ונקב יתרפא ולא יהיה עוד: ובזה יש ליישב מה דקשה להך שיטה דמים זכים כשר א"כ מה זו דנתחבטו שם דף מ"ח אי העלתה צמחין וטנרי וכנדי אסורים ורבא גופא הוצרך להביא מן ר' נחמן ולא פשיט רבא מדידיה דאמר ב' בועין סמוכין וכו' הא חד בועי כשר ומכ"ש דטינרי כשר דלכ"ע חמור בועי מטנרא ודוחק לומר הא דנסתפקו היינו בטינרי סמוכי זה לזה דלא כן משמעות הגמ' ופוסקים וע"כ צ"ל די"ל

הנך תרי בועי במים זכים ולכך בלתי סמוכים כשרה אבל במוגלא י"ל אפי' טינרי מכ"ש בועי אסור ולכך הוצרך להביא ראיה דאין מטריף וה"ה לבועי וא"כ מוכח דאף מים זכים קרוי' בועי ולדעת המכשירין אין קרוי' בועי כלל קשיא ולפי הנ"ל ניחא דהא דמכשירין תרי בועי במים זכים דסופו להיות מוגלא ושב לבשרו אבל בס"ד דמוגלא אסור אף מים זכים אסור דדוחקי' זה לזה וא"ש. אבל למסקנא דמוגלא כשר דשב לבשר אף מים זכים שרי דשב למוגלא ודו"ק: ובזו יובנו דברי הרא"ש דטען א"כ למה קאמר בגמ' על מים זכים כשרי' מוגלא פסול בכולי' אתמר ולא קאמר בבועי ולכאורה אין מקום לדבריו דהא י"ל הך דמכשירים ס"ל דמים זכים אין שם בועי עליו כלל וא"כ איך יתכן בבועי אתמר הא מילת בועי ע"כ במוגלא איירי ולפמ"ש ניחא דע"כ בס"ד הוי אמרי' בועי איירי במים זכים ואף זהו קרוי בועי ודו"ק:

ג ואפילו מים זכים וכו' דעת מהרש"ל דבועה מע"ל הוא רק חומרא בעלמא ולכך מקיל במים זכים וכן דעת הט"ז בס"ק י"ד אמנם הרב הש"ך בס"ק כ"ה האריך דבוע' מע"ל אסור מדינא דגמ' במקום דקיימי סמפונות כמו ריאה שנשפכה כקיתון דבעינן עכ"פ בדיקה לקיום סמפונות ובזו לא שייך בדיקה והאריך בזה הש"ך. ואני שואל ובהך ריאה שנשפכה כקיתון מה יאמר בו הש"ך אי פירשו כל ריאה אבל מקצתו לא א"כ אין מקום לדבריו דבכל הריאה כיון דלקותא כ"כ גדול עד שנתפשט בכל הריאה חוששין לסמפונות אבל במקצת דאין כ"כ לקותא לא חיישינן לסימפון. ואי תאמר ריאה סתמא קתני אפי' מקצתה א"כ כמו דאמרינן באורך ורוחב דא"צ בכל אונה כן בעובי אונא וא"כ בועה במקום סמפונות ועברה ממש כל עובי ריאה עד שנשתייר כל דהו יהי' ג"כ חשש סמפונות כי מה יתן ומה יוסיף שיור כל דהו להכשיר או לפסול ולמה בעינן דוקא מע"ל הא שיור כל דהו כשר אלא אמת יורה דרכו מלבד שיש לחלק בין פשטה הלקותא בכולו ובין פשטה במקצת' כמ"ש דפשוטו של דברים נשפכה כקיתון היינו בכולו אף גם זה העיקר דנשפכה כקיתון ובועי לא דמיא להדדי דשם נחסר מגוף הריאה דהא נשפכ' כקיתון ולא אפשר רק נחסר מגוף הריאה כמ"ש רש"י להדיא וכיון דשליט הלקותא לחסור מגוף הריאה אף בסמפונות יש חשש ולכך אמרו בלשונם חסרון מבפני' וכו' כי נחסר מגוף הריאה ואבד ברקבון משא"כ בבועי אין כאן חסרון בגוף הריאה אדרבה יותר מחזיק בכמות ממקדם שהרי פולט ואינו הלקות' מחסרון רק נפוח בין עור לבשר נעשה מוגל' ונתפשטו בכל הריאה וכמ"ש רשב"א ור"ן וא"כ אין זה כלל ענין לנשפכ' כקיתון וראי' לכך הא דפריך הגמ' על ר' יוחנן דמכשי' ריאה שנשפכה כקיתון ממשנה דחסרון מבפנים חסרון ולא פריך לעיל בדף שלפניו דאתמר רבא בועי חדא דמתחזי

כתרתי כשרה ה"ל לגמ' לפרוך הך קושי' ממשנה דמוכח חסרון מבפני' שמי' חסרון אלא ברור כמ"ש בועי' לא שמיה חסרון דלא נחסר מריאה רק מחמת חולשא נעשה נפוח דרך מכות ואבעבועות ולא קשה מן משנה ולפ"ז דברי הש"ך ממילא מפורכים ולכך כתב המרדכי וכן הגהת מרדכי דעולם נהגו להכשיר כל בועי אפי' מע"ל ולא הי' נעלם ממנם ריאה שנשפכה כקיתון וכדומה וכן מהרי"ק ויתר מחברים ולכן אין לזוז מדברי מהרש"ל כמ"ש:

סימן לח

א אם נשתנית למראה המותר ודעת הישׁ"ש דוקא למראה ריאה וכן דעת הט"ז ונראה שזהו דעת התוס' בדף מ"ו ע"ב ד"ה ל"ש דכתבו הא דאמרינן אדומה כשירה מדר"ן היינו שאחר נפיחה מתלבנת ע"ש ותמהו הרא"ש בכל הריאה אנו דנין כשהוא נפוחה דבהמה היא נפוחה (וע' מש"ל בסי' ל"ג) ולפמש"ל ר"ל דאיירי דחוזרת אחר נפיחה למראה כשרה א"כ אלו הי' אדומה בכלל לקותא הי' צריכה לחזור למראה ריאה הואיל בי' קצת לקותא אבל כיון דאדומה כשרה מדר"ן אין כאן לקותא כלל וא"כ אם חזרת לאחר נפיח' רק למראה כשרה כשר וא"ש. גם בזה י"ל קושי' מהרש"א בד"ה אוכמא דנימא ג"כ מתלבנת ע"י נפיחה דאוכמי ודאי לקותא וא"כ ל"ל הכי וצריך ודאי לשוב למראה הריאה ודו"ק. ולכן במקום דליכא הפסד מרובה יש להחמיר כרש"ל וט"ז כיון דתוס' ומחברים הרבה כוונו להנ"ל:

ב וי"א אם יש מכה בדופן האחרונים הט"ז והש"ך והפר"ח הביאו בשם הישׁ"ש דמכשיר דר"א והרא"ש חולקין על הרי"ף ורמב"ם וסייעתו ע"ש. ואני לא מצאתי שיחלוק הרי"ף על דינו של רבינו אפרים כי אמת חולק עמו בפירוש הגמ' דרבינו אפרים מפרש הא דקתני האדימה מקצתה היינו ביש מכה בדופן והרי"ף לא מפרש כן דדחק לי' מכה בדופן מאן דכיר שמחה אבל באמת לדינא אם יש מכה בדופן מודה הרי"ף דטריפה. דהא ע"כ צריך לומר לח' שרצים מדמינן לי' נצרר הדם אע"פ שלא יצא כו' דאי לשאר שרצים מדמינן ל"ל דקאמר אדומה כשירה מדר"נ דלדר"נ הא צרירות דם אינו ובמה יטרף הא אין כאן נקב וע"כ צ"ל דלח' שרצים מדמינן ליה ומ"מ כשר מטעם דר"ן וזהו באין ריעותא לפניך אבל במכה בדופן מהכ"ת לתלות בדר"נ דהוא דבר בלתי מצוי ולא נתלה במכה שלפניך וריעותא לפניך וכיון דיש מכה הרי נצרר הדם לחוד משו' לי' חבורה דלח' שרצים מדמינן ומודים כל פוסקים לדינא דרבינו אפרים ועוד ראיה מהא דאמרינן לקמן אין ריאה לעוף ננפול ולחמור שצלעות מגינים וקשה לשיטות החולקים

על רשב"א לקמן איזהו ירוק לפסול בו אי גע"ל בלאו הכא פסול מפני שינוי מראה ואי ירוק ככרתי בלא"ה כשר מר"נ וע"כ צריך לומר הואיל ונפלה לאור לא תלינן בדר"נ ולכך לולי שצלעות מגינות היה טריפה ועיין לקמן סי' נ"ב בט"ז ונה"כ ומש"כ שם על כל פנים מוכח היכי דיש לתלות במקום אחר תלינן בדר"נ וא"כ ביש מכה בדופן מהכ"ת לתלות בדר"נ ולכך ברור דאסור לכ"ע אפילו במקוה הפסד מרובה. ואם נמצא שינוי מראה בריאה אדומה וירוק' יש להטריף ממ"נ דאם צריכה דם מדר"ן א"כ אדומה מה טובה. ובזה אפשר ליישב מה שהקשו על מה דמפרשי ל"ש וטריפה הא לקמן אמרינן אדומה כשירה מדר"ן דהכי פי' אלא ל"ש בין כולו או מקצתו לח' שרצים מדמינן ונ"מ אם יש כאן ירוק' ואדומה ואם כן אלו לשאר שרצים הוה מדמינן וכשרה בלי ר"ן א"כ אף דגם איכות ירוק' כשרה דאמרינן דל"ל דם רק זה אדום אינו לקותא דהדר' בריא כשאר שרצים ולכך אמר דל"ש דלח' שרצים מדמינן והוי לקותא ולכן אם יש ירוקה טריפה ממ"נ. והנה דעת הט"ז דאפי' לא עברה שינוי מראה כל ב' קרומים רק קרום ראשון טריפה והפר"ח דעתו דבעינן כל ב' קרומים דהא נקב קרום אחד כשר ומדברי רשב"א בחדישיו דכתב דלא קתני גבי נפלה לאור ריאה משום דירוק ככרתי כשר מדר"ן וירק כמוריקא בלא"ה בלי נפלה לאור אסור מחמת שינוי מראה וקשה הא מחמת שינוי מראה בעינן תרי קרומים משא"כ נחמר' באור אפילו במשהו כמש"ל כל מפורשים ועי' סי' נ"ב. ועל כרחך צריך לומר דגם בשינוי מראה אין צריך רק קרום עליון דשדי תכלה בכולי' כמו שכתב הט"ז והדברים מוכרחים ודו"ק: והנה בהלכות מילה השמיט הרמב"ם ועור וש"ע דאם מלה בנה פעמים ושלש שהוחזק למות ורואין בולד הנולד סימני אדום או ירקון דמותר למולו ש"מ דסבירא לי' דאין לסמוך עליו ור"נ לא ידע שכבר החזיק אבל אם ידע לא היה סומך בספק סכנה ואם כן צ"ל דפה בריאה ליכא ריעותא אבל בריעותא כמו מכה בדופן לא סמכינן וצ"ע:

סימן לט

א חוץ מן הריאה וכו' דהוי כמו מיעוט דשכיח ויש להבין הא דדייק הרא"ש בפ' אין צדין: מהא דאמר ר"ע מבית טביחת' בלי הפשט ונתוח דמותר לאכול מריאה בלי בדיקה וכן הוא בש"ע א"ח סי' תצ"ח ע"ש וקשה מנלן דלמא ודאי לידע כל י"ח טריפות צריך הפשט ונתוח לידע פרטי בהמה אבל לידע מומי הריאה א"צ הפשט כלל ומעשה בכל יום חותכין קצת מעור וחצי הכבד ומכניסין יד ובודקין ובהמה נשארה בלי הפשט כמה ימים בשלמא אם אמרינן אין חילוק בטריפות ניחא אבל אם יש לחלק בין שאר טריפות

לטריפות הריאה לא ידעתי איך למדו מדברי ר"ע לשיטה זו וצ"ל דכך למד דהא דאמרינן דא"צ בדיקה משום דאזלינן בתר רובא אבל לר"מ דחיישינן למעוטי י"ל דצריך למיבדק וצ"ל דלא אזלינן בתר רובא וחיישינן לכך ור"ע ס"ל בבכורות דאזלינן בתר מיעוטי ועיין ספ"ק דמכות בתוס'. וא"כ מדר"ע בשאר ח"י טריפות יש לנו להחמיר בבדיק' כיון דאפשר ומ"מ ס"ל משום פסידא לא מחמירין לבדוק ומכ"ש לדידן בריאה דאזלינן בתר רובא דא"צ למיחש ואחד הוא לדידן בדיקת הריאה לר"ע דחייש למעוטי שאר ח"י טריפות וא"ש. אלא באמת איהו גופי' קשי' הא לר"מ אמרי' דלא אפשר וכ"כ רשב"א בחדושיו דלר"מ דוקא דלא אפשר אבל לרבנן דאזלי בתר רובא אפי' אפשר וא"כ לר"ע דס"ל כר"מ הא אפשר למבדק ודוחק לומר הואיל טריחא למבדק הוי לא אפשר וכן בדיקת הריאה ודוחק וצ"ע:

ב הפורץ גדר וכו' ואין לדקדק מדברי תוס' ביצה דף כ"ה ע"ב ד"ה אורח וכו' דס"ל דלא הוי איסורא דמשנשחט' הותרה רק אם אח"כ נמצא טריפה נדון כשוגג ולא כאונס דלא הי' לו למהר. וכאן אמרו ישכנו נחש ול"ל דתו' מיירי בשאר טריפות ולא טריפות הריאה דזה לא שמענו מעולם לבדוק אח"כ ואין בו פקפוק עד שיהי' נאמר מקטע רגל הממהר גם קשה מה שהקשה התוס' דלמא הא דאמרי' אורח היינו בשאר ח"י טריפות והא דאמרי' מקטע היינו בטריפות הריאה ואין לומר מה מקטע הא עביד איסורא בועל נידה יוכיח וצ"ע. והנה אם נאבדה ריאה ויש כאן חלב דנחלב תוך ג' ימים אפשר דלא הוי כנאבדה דכיון דאתה חושש לבשר תו לא שייך מה הועילו חכמים בתקנתם וגם הוי ס"ס ספק לא הי' ריעות' ואת"ל הי' דלמא לאחר החליבה נולד. וגם יש לצדד כי רש"י טען על המחמירים בבדיקות ריאה אתמול אכלנו מחלבו ולייישב נראה כי י"ל בגמ' דחולין דטרח למצוא ראיה דאזלינן בתר רובא ולא דייק איך אכלינן חלב דלמא בהמה טריפה ודוחק דלא אכלינן חלב רק לאחר שחיטת בהמה ונבדקה ונראה דודאי כל בהמות בכלל ספק וברור דרוב בהמה כשרים והרי זה כמו ט' חנוית דלא נודע הטריפות וא"כ פריש מרובא קפריש רק הואיל והכל בבית הספק ה"ל קבוע אבל החלב ה"ל פרוש כמבואר לקמן סי' ק"י גבי ביצה דהוי לגבי תרנגולת כמו פרוש ולכך לח קשה מחלב וגם קושי' רש"י מיושב דהוי פרי' ומרוב קפריש ולכן יש להקל ודו"ק:

ג ויש מחמירין אם נאבדה הריאה וכתב הש"ך דבספרו הוכיח דהוא רק מדרבנן ואסורה הואיל ועבר אתקנתא דרבנן דאם לא כן מה הועילו חז"ל בתקנתם ונכון הוא ואווזת הנלעטים וושט יש להם אשר דימו אותן רמ"א לעיל סי' ל"ג לריאה שכיח בהו ריעותא אפשר דיש להחמיר בו ביותר אם נאבד הושט י"ל דושט ה"ל ספק בשחיטה כמ"ש

באריכות בסי' ל"ג וצ"ע. ונראה דאם שחט השוחט והלך לו ואין כאן לבדוק הבהמה ואם ימתין עד שיבא הבודק יתקלקל הבשר דמותר לאכול בלי בדיקה דבמקום פסידא לא גזרו כמבואר בהלכות יו"ט סי' תצ"ח דמשום פסידא דהיה מסוכנת מותר לאכול בלי בדיקה וה"ה בכיוצא בזה:

ד שלא כסדרן טריפה הש"ך בס"ק י' הביא דעת רש"י וסייעתו דס"ל אין סרכה בלי נקב רק כסדרן הסרכה סותמת ודעת החולקים דיש סרכה בלי נקב רק סופו לפרוק ולנקוב וכסדרן אין סופו לפרוק והדברים מבוארים באריכות בגמ' דף מ"ו ובתוס' ד"ה היינו רביתא ע"ש וצריך לבאר מה נ"מ בין שני דיעות הללו סוף כל סוף כסדרן כשר שלא כסדרן טריפה ונראה דאם היה סירכא כסדרן וקפלוהו לסרכה ולגליד וקרום ואח"כ נמצאת ריאה נקובה לדעת רש"י כשרה דהא ידעינן דיש כאן נקב רק הסירכה סותם ובכסדרן הוי סתימה מעליא משא"כ לתו' אין סרכה סותם נקב כלל ולא הוי סתימה כי הוי קרום מחמת מכה רק סתם סרכה הוא בלי נקב ובכסדרן אין סופו להתפרק וא"כ בנמצא נקב הרי זה טריפה וכן לפי מה דס"ל לרוב פוסקים לקמן סי' פ"א דאין סרכה פחות מג' ימים והחלב תוך ג' ימים טריפה וקצת פוסקים חולקים תלי' בהנ"ל דאם הי' נקב רק העלה סרכה וקרום לסתום פשיטא דצריך לזה ג' ימים כדאמרי' הוגלד פי מכה דהיינו שעלה גליד על מכה ודאי בעי ג' ימים ואף בנקב שהוא המכה והעלתה גליד וקרום הסרכה לסתום פשיטא דצריך לזה ג' ימים אבל אי סרכה כבלי נקב ואין כאן מהכלל רק להתפשטות הליחות נסרך למקום אחר ושם יתפרק זה סגי ביום יומיים ואין מוחלט שצריך ג' ימים וא"כ נ"מ טובי ודו"ק:

ה אם נסתפק אם הוא וכו' הוא רשב"א ונתן הטעם נשחטה הותרה והעמידה בחזקת היתר ולפי מ"ש רמ"א לקמן בסי' נ' דכל היכא דאיכא ריעותא מחיי' לא אמרינן נשחטה הותרה א"כ קשה מה יועיל וביחוד קשה על רשב"א דאיהו גופי' גבי חרותה בידי שמים וכו' כ' להדי' די"ל דנולד ריעות' דחרותה בחיים לא אמרינן נשחטה הותרה. וצ"ל דהואיל דהיינו רביתא א"כ אם הוא בחיתוך היינו ריבות' ואין כאן שום ריעותא כלל וא"כ לא ברירא לן דנולדה ריעותא בחיים ולכך תלינן ואוקמינן אחזקה משא"כ בחרותה אף דהוא בידי שמים מ"מ ריעותא איכא רק הדרא בריא א"כ לא אוקמינן אחזקה כיון דריעותא מחיים ודו"ק:

ו סרכא שהיא ממקום למקום וכו' ודעת מהרש"ל לאסור לשיטות רש"י דס"ל אין לסירכה בלי נקב וק"ק א"כ למה קתני תרי אונא דסרכון שלא כסדרן לית להו בדיקותא לאשמועינן רבותא טפי אפי' באותו אונא טריפה ומכ"ש מאונא לאונא במקום דלאו רבית' ואולי

י"ל למהרש"ל מאונא לאונא לית להו בדיקותא כלל דודאי נקב אבל באותו אונא מועיל בדיקה רק בדיקה צריך ואנן לא בקיאין בבדיקה וא"כ לא קשה מכלבו דאיהו אפשר ס"ל דאנן בקיאין בבדיקה ודו"ק:

ז כיון שבאו שניהם כאחת עיין לקמן סי' קכ"ז דהביא הש"ך דעת הריטב"א דכי אמרינן כן בדבר שבערוה ובדכוותי' דצריך שנים א"כ אם מאמינים לע"א שבא ראשונה ה"ל כשנים אבל בשאר אסורין דקי"ל ע"א נאמן באיסורין אין לו נאמנות יותר מע"א אפילו בא בתחילה וצ"ע כי לענ"ד כן דעת רמב"ם דהלח"מ נתקשה בו גבי שני' אומרי' מת ושנים אומרים לא מת דעת הרמב"ם לא זו בבא ע"א כשר תחלה דינו כשנים אף גם בבא אשה בתחילה דינם כשנים ואין אשה אחרת יכולה להכחישה. ואולם גבי ע"א אומר נטמאה בסוטה וע"א או' ראיתי הורג בע"ע פוסק הרמב"ם דוקא בעדות כשר הוא בבא תחילה ה"ל כשנים אבל לא בבא אשה תחילה והניח הלח"מ בצ"ע. ונראה דלפי ריטב"א צ"ל הא דקאמר הגמ' גבי סוטה וע"ע בבא ע"א תחילה דה"ל כשנים הא הוי כאיסורין דעלמא כמו שהקשה כן הש"ך לקמן וצ"ל כיון דקרא מיותר להכשיר ע"א ל"ל קרא הא כללא ע"א נאמן באיסורין וצ"ל דבכוונה יחדה התורה קרא להורות דע"א בזה דינו כשנים הואיל ופרטה התורה להדיא דאל"כ מיותר אך זה על ע"א כשר אבל נשים וכיוצא לולי דרבינהו קרא לא היה נאמן כלל ודי דרבינהו להיות נאמן אבל לא להיות נאמן כשנים וא"כ א"ש גבי שנים אומרים מת שורת הדין דאין דבר שבערוה פחות משנים רק חז"ל הימנהו כשנים וא"כ בבאה אשה תחלה נאמנה כשנים אבל בע"ע וסוטה דא"צ לשנים א"כ התורה הימנהו להיות כשנים מדאיצטריך קרא ולכך בבא תחילה ה"ל דבריו של א' משא"כ פסול עדות די דהורה לנו הקרא להיות כעד כשר אבל לא כשנים והוא רק כשאר עד כשר דנאמן באיסור וחזר הדין לסברת הריטב"א ולא אמרי' דהוי כשנים ודוק וזה ברור ולכן הואיל הרמב"ם מסכים לריטב"א ודאי יש להחמיר כדבריו ואפי' בא ע"א תחלה ואמר כסדרן היה ואח"כ הכחישו השני מ"מ ספיקא הוה ודו"ק:

ח ודופן סותמתה וכו' הפר"ח ס"ק מ' האריך להשיג על הטור דבגמ' אמרינן אר"נ ריאה שנקבה ודופן סותמה כשרה אמר רבינא והוא דסביך בבשרא ופריך הגמ' מהא דתנן זהו פסול דחוזר לכשרת' לאו למעוטי כה"ג וכו' וכתבו התוס' והרא"ש דרב בר שלום פסק כר"נ ולא כרבינא ומדבריו למדנו דס"ל דפליג רבינא אר"ן והוכח' לדבריו דאלו גם ר"נ ס"ל כרבינא הא דפריך לעיל אר"נ דאמר ריאה הסמוכה לדופן והעלתה צמחים דחוששין לה דהא ר"נ ס"ל בדופן סותם כשר ומשני הא במקום ריבות' דאונא ולמה לא משני דלא סביך וכו' ש"מ דס"ל דלא בעינן ועוד מדפריך לרבינא ולא לר"נ ש"מ דר"נ

ס"ל לא סריך ולא סביך וכו' עכ"ל וכתב הטור ברמזים ובטור דרבינו שר שלום פסק כר"נ דסריך סותם ולא בעינן סביך ותמהו דהא התוס' והרא"ש העלו מכח קושי' דלר"נ לא בעינן לא סריך ולא סביך וכבר דחק הב"ח ומרי"ט ליישב והפר"ח דחה דבריהם אלא יפה הי' שתיקתו מדיבורו שכתב על הטור שלא הבין כונת אביו: ולענ"ד נכונים דברי הטור דהא דנימא דרבינא ור"נ מחולקים הוא מכח שני הוכחות הוכחה ראשונה דהא דפריך הגמ' על העלתה צמחים מהא דדופן סותמה ומשני דאיירי שלא במקום רביתא ולא משני דלא סביך וזהו נכון ומוכרח דלר"נ סותם אפי' לא סביך אבל מהכ"ת לעשות פלוגתא רחוקה דר"ן מכשיר אפי' לא סריך כלל. וי"ל דמודה ר"נ דבעי סריך ומל הא העלתה צמחים לא הוי מ"ל דאיירי דלא סריך כלל דהא ר"ן אמר ריאה הסמוכה לדופן ופירש"י דבוקה לדופן. ואין לך סריך גדול מזה עד שצריך סכין לפרוק מהדדי כמבואר בגמ'. והוכחה שניה היא דלמה פריך מהא דתנן ניקב פסול על רבינא ולא על ר"נ (ומה שתמה מהרי"ט והפר"ח דהא דברי ר"נ סתומים ואיך נפרוך עלה אולי כוונתו דלא סריך כלל כבר עמד בזה מהרש"א וכ"כ מהר"מ מלובלין ושיעור כוונות תי' של מהרש"א אי רבינא לפרש דברי ר"ן דאמר דופן סותמ' כשר קאתי דפרושו דסביך וקשה איך סתם ר"נ כולי האי ואמר סתם דופן סותמה אולי נטעה בפשוט דהנקב נגד הדופן א"כ כיון דאיירי במקום רביתא דאונא פירש"י דהריאה והדופן גדילין כאחד סמוכין תמיד ה"ל סתם ריאה שנקבה נגד דופן כשרה דהא במיצר החזה ע"כ לא סגי בלא"ה דדופן יסתום כמ"ש רש"י דהם סמוכים תמיד וע"כ צ"ל דכוונתו דיהי' סביך בדופן וזהו פי' דופן סותמה וא"כ זולת דברי רבינא ג"כ צ"ל דעכ"פ מיירי בסריך דאל"כ דופן סותמה מיותר כמ"ש וא"כ תיכף ה"ל להקשות אר"נ מהך ברייתא ניקב וכו' וא"ש ותי' הלזו פשוט ונכון וא"צ לפנים) והוכח' זו מוכרח לומר דר"נ אפי' סריך לא צריך דאל"כ ה"ל לפרוך אר"נ מהא דתנן ניקב דעכ"פ לא הי' סתימ' מעיקרא ומזה הוכחות התוס' והרא"ש דלר"נ א"צ כלל לא סריך ולא סביך אך זהו לס"ד אבל לבסוף הקשו ז"ל דלמא פסק רבינו שר שלום כר"ן ולא כרבינא דהוא בתרא והעלו דאין זה רבינא אחרון רק רבינא דהיה קודם לרבא בימי ר"י ומכ"ש קודם לר"ן ולפ"ז אין כאן מקום קושי' וטענה למה פריך לרבינא ולא לר"נ הא רבינא הי' מוקדם ואז הקשה ר' יוסף קושיתו לרבינא ור"נ ממש לא היה בעולם ואז תי' רבינא וכשבא אח"כ ר"ן ואמר מימרא שלו כבר נודע תירוץ של רבינא ותו לא הי' יכול להקשות לר"נ מידי וא"כ ליכא כאן הוכח' וס"ל דר"כ לא פליג רק אסביך ולא אסריך מהכ"ת נימא פלוגתא רחוקה וגם דופן סותמה מכריח לכך כמ"ש וזה ברור ועי' דף מ"ז בתוס' דכתבו להדי' דר' יוסף הקשה קושיא זו מן ברייתא ניקב

וכו' למה דשמע ברישא ולכך לא הקשו לרבא דהך שמע ברישא ע"ש. בזה צדקו ג"כ דברי מרדכי שהביא בשם ר"ח בריאה סמוכה לדופן במקום רבות' דכשר היינו כשאין שחין ובועות במקום הסירכה אבל ביש טריפה ותמהו על ר"ח דאם דופן יסתום נקב למה יטרו' שחין ובועות ועוד הא על העלת' צמחים קאמר דשלא במקום רבותא טריפה אבל במקום רבותי' כשר ועיין פר"ח ס"ק הנ"ל ומה שדחק ולענ"ד הדבר פשוט וכ"כ מהרי"ט דאם בעינן מסובך בבשר לא שייך בבועי ושחין דהא אינו מסובך דאיך יסבוך ובועי מעכב וס"ל לר"ח כתוס' דרבינ' פליג אר"ן וס"ל דרבינא הוא רבינא אחרון והלכת' כותי' כמ"ש התוס' ולכך לר"נ דפליג ארבינא וס"ל דלא בעינן סביך א"כ שפיר אמרינן במקום רבות' אפי' העלתה צמחים כשר אבל לפי דקי"ל כרבינא בעינן סביך ובצמחים ושחין לא שייך כן ולכך טריפה ולק"מ. ובזה יובן מ"ש התוס' מדמשני במקום רבית' ולא משני דלא סביך ש"מ דר"נ פליג והקשה הפר"ח דלמא שלא במקום רבותא אפי' סביך טריפה וקושטא קמשני ולפמ"ש אינו במציאות דיהי' מעלה צמחים אפי' סביך וא"כ ליכא למימר דקמ"ל דשלא במיצר החזה והעלתה צמחים אפי' סביך טריפה דזה אינו במציאות אי העלתה צמחים ליכא סביך ודו"ק:

סימן מ

א ניקבו לאחד מהם טריפה אמת לכאורה משמע דהויא ספק דהא בגמ' מספקא ליה לבית חלל גדול או לבית חלל קטן וחשב אביי לפשוט כמו דאמרינן ר"ש אומר עד שתנקוב לבי' סמפונ' ואמר רבי עד שתנקב לבית סימפון גדול ה"ה הכא לבית חלל גדול ודחה הגמ' הכא השתא התם לבית סמפונות קתני ולהיכי דשפכי סמפונו' כולהו הכא לבי' חלל קתני מה לי חלל גדול מה לי חלל קטן וא"כ הדבר בספק ומסתימ' רוב פוסקים משמע דאי נקב אפילו לבית חלל קטן טריפה ודאי ומדברי הרא"ש נראה דנשמר מזה וכתב דהא נפשט מדקתני לבית חללו ולא לבית חללים כמו לבית סמפונות ש"מ דכל חלל מיטרף. אבל לא הבנתי בשלמא התם כל סמפונות הם נשפכים לסמפון גדול והיינו בית סמפונות מקום לכל סמפונות אבל בלב אין החללים מתאספים ביחד כלל ואיך יכנה בית חללים הא לא שפכי אהדדי כלל ומרשב"א נראה דדייק בית חללו מיותר די לומר הלב שנקב בס"ד ה"א דקאי לבית חלל גדול אבל במסקנא דלא משמע מיני' ע"כ להורות לכל חללים ע"ש. ולפמ"ש הר"ן קמ"ל דאפילו נקב מפולש מעבר לעבר כל שאינו עובר החלל כשר ואצטריך. ונראה לומר דודאי איך ס"ד לספק הא סתם קתני מה לי חלל גדול מה לי חלל קטן ואי כוונת המשנה דוקא על חלל גדול לא ה"ל למסתום

רק בעל האבעי' ר"ז ס"ל אולי סמך המשנה בית חלל הוי כמו בית סמפונות דמפרשינן סמפון גדול ה"ה חלל גדול אבל בתר דפשטי' דלא דמי' זה לזה חלל לסמפון א"כ תו ל"ל דסמך התנא על כך א"כ תו ליכא לספק דנתכווין לסמפון גדול דלא הוי לסתום על כך ודו"ק:

ב וי"א דלא מהני סתימת שומן הלב וכו' הרמ"א כנראה בד"מ תמך יסודתו על מה שכתב בס"ס ממרדכי וכבר השיגו האחרונים כמש"ל אמנם היה לו להביא דברי רמב"ם בפ"י מהל' שחיטה הלכה ט' שכ' חלב טהור סותם חוץ חלב הלב והקרום על הלב כולו וכו' וחלב המעי אחרון מפני שהם קשים עכ"ל וכן כתב או"ה וכן כתב בה"ג אר"נ חלב העשוי ככובע אינו סותם א"ד חוטא דכרכשתא וא"ד חלב דטרפש' דלבא ומן הכא טרפינן בתרבא דליבא עכ"ל ונראה דלהבה"ג דכתב מן הכי יש להבין בממ"נ אם מפורש בגמ' כגי' הרמב"ם מאי מן הכא פשיטא אי תניא תניא אי לא מפורש מהכ"ת לאסור וצ"ל דודאי גי' שלו כרמב"ם רק דקשיא הא נותן טעם דעשוי ככובע ולא מהדק שזהו שייך בטרפש ולא בשומן הלב בעצמו וס"ל להבה"ג דבאמת עיקר אסורו בטרפש הואיל ועשוי ככובע רק דלא למחלף שומן הלב בטרפש דגם זה מיקרי שומן הלב כנראה מהך ראי' של רמ"א וכמ"ש האחרונים גם זה אסרו דלא לסתום וזה דברי הבה"ג טרפשא דלבא ומהכא טרפינן בתרבא דליבא והיינו מהך חשש דלא לאחלופי ולפ"ז ה"מ בבהמה אבל שומן הלב בעוף דלא שייך אחלופי כשר וסותם וכן הרמב"ם שנתן טעם שהן קשים ופי' אינם מתדבקים יפה בנקב וזה לא יתכן בשומן של עוף השומן רך בתכלית ומהדק ותרבא דעל מעי אחרון אינו סותם ובעוף הכל סותם משום דשם אינו קשה וה"ה לשומן הלב ולכך רמ"א כוונתו לאסור אפי' של עוף הביא ראי' מהך דלקמן ס"ו דעובדא היה בעוף ע"ש לכן לדינא נראה בבהמה יש להחמיר כדעת בה"ג ורמב"ם אבל בעוף שייך להקל וכן מסתבר. ובאמת אני תמיד חוכך בזה מה שנהגו לסמוך על סתימת שומן של אבר עצמו כמו שומן לב קרקבן וכדומה כי שומן אבר אינו בקביעות על מתכנ' א' ומשתנה יום יום על טוב העוף ובהמה ואם שמן אף שומן יתרב' ואם יהיה רזה ויכחיש אף שומן יתמעט וזהו משתנה יום ביומו וא"כ אף כי השומן סותם בנקב אולי אתמול וימים כי עברו היה רזה ולא הי' השומן כ"כ והיה הנקב מפולש וא"כ אין זה סתימה מעיקרא וכן להיפוך למחר יתמעט השומן ויהי' רזה ויראה הנקב א"כ אין זו סתימה המתקיימת כמו שאמרו בקרום מחמת מכה ודוחק לומר דהולכין בזה הכל אחר מציאתן אם שומן אם רזה. אבל דוחק לומר כי דבר שכיח ומצוי והוא ענין טבע איך לא נחוש לכן וצ"ע:

ג מיהו אם לא נמצא וכו' מקור הדין הוא בה"ג וז"ל מחטא דאשתכח בלבא אע"ג דלא נקיב טרפה וה"מ כי משתכחא בסמפון רבא דלבא לגואי דלית לי' דוכתא למיפוק וכי רישא לתתאי דכמה דאתא נקובי מנקבי מטרפה אבל קופא לתתאי דלא על אלא בסמפון רבא תלינן דלמא בהדי דשעיל פלטי לי' ואחזוקי באיסורא לא מחזקינן וכו' עכ"ל ובזה רבו פרושים. ומה שנ"ל פשוטן של דברים כך דטבע הלב לדחות כל הבא לחללה כי היא מלא תנועה ודם ההולך ושב כנודע ולכך בבא מחט לקרבה מן סמפון וירד למטה מן סמפון לבפנים ללב (וזהו לשונו כי משתכח בסימפנא דליבאי לגיואי ופירושו מן סמפון ללב מבפנים הסמפון נוטה ונמשך ללב) הלב לא יכול לסובלו ויעשה הטבע כל פעולות להוציא ולהעלתו לסמפון ולשוב אחורנית וקשה מאוד והטבע בוחר תמיד דרך הקצר והקל לעשות ולכן ברור שתדחה המחט לנקוב הלב ולצאת הואיל כי ראשו דהיינו חודו לתתא וכמה דאתי נקובי מנקב וא"כ ודאי יפעול הטבע לנקוב ולצאת וכיון דודאי סופו לנקוב ולא ספק טרפה אבל אם קופא וראש עב מחט לתתא דאין באפשרי למיעל ונפק אלא דרך סמפון (דלא על דרך סמפון שכתב בה"ג על פי' על ויוצא ותפס לשון קצר וכך אמרו חז"ל הוצאה והכנסה חד) א"ו צ"ל על ונפק א"כ הטבע דלא אפשרי לנקוב אף הוא כחה תסייע להוציאו דרך שיעול ופליטה וא"ש ואין כאן חשש איסור ופי' זה הוא מרווח וא"צ לשום דוחק או הג"ה וכדומה אלא שהרב בב"י כתב דא"כ לפ"ז עיקר הטריפות שסופו לנקוב וכתב אבל קשה בעיני לומר מפני שסופו לנקוב ולכן פירש הוא פי' אחר וכן שאר מפורשים פי' בו ובכולם החמיר הרמ"א וצריך ביאור מה זה שקשה בעינו אף כי מ"ש הפר"ח דמצינו כן באכלה קורט של חלתית וכן מורה אליו הב"ח באצבע אינו ראיה ואפשר תיכף באכילתו נקב ואתי וגם שם תיכף מתחיל אולי קדחת אש צרבת בכל גופי' עד שנמוס אברים הפנימים ואמרינן שם מאן דאכל תלתא חלתית וכו' משלח משכי' ופרש"י לרב חמימת ואחיזת קדחת כי יש בו חום גדול ובזה מיושב מה שמקשים דפריך ברישׁ פרק תערובת כל זבחים שנתערב בהם טרפה וכו' ופריך הגמ' אי ידיע' לשקליה ואי לא מנא ידעי וקשה דלמא אכלה קורט של חלתית והיא טרפה ונתערבה ועיין מש"ל בסימן נ"ז ע"ש. ולפמ"ש ניחא דאכול קורט של חלתית אחזה תיכף קדחת וחמימות אש אכלה למאוד בכל גידיו ודופקי' וא"כ ינכר החולשא מבחוץ וקשה ליתא ולשקליה ולק"מ אלא חסרון בגלגלת שנתנו הטעם סופו לנקוב ונתמזמז המוח ושדרה טריפה שסופו לנקוב הקרום וכ"כ רש"י כל מומי ריאה ולקותא הטעם דסופו לנקוב כמ"ש רש"י דף מ"ג ע"ש ובכל הסרכות חלקו אבות עולם אי הטעם דאין סרכה בלי נקב או סופו להתפרק וסופו לנקוב וכן טובא. ואי דעכ"פ אחזתו תיכף החולשא אף בזה ברור

בהגיע מחט לחדר לבב שקרה לה חולשא גדולה כי אין הלב סובל דבר בקרבה וקרה לה חום וכובד נשימה וחולי שיעול וכדומה כידוע לרופאים טבעי ובעלי חכמת נתוח ולכן לא הבנתי קושי' שהי' לרבינו ב"י בזה: אברא בכל הדברים כאלה שאין עכשיו חולשא רק אח"כ יקרה לה שיהיה נקב באברים המטרפי' אם בתוך הזמן טרם שנקב ונפרק תוכל להוליד או לא קשה כ"א אמרינן שאינו מוליד משום דהחולשא גרידא מונע ממנו פרי בטן אף שלא נטרפה עדיין א"כ בסריכי כסדרן דכשרה דאין סופו להתפר' ובשלא כסדרן משום דסופו להתפר' ואם כן טרם שנתפר' החולשא בשניהם שוה בסירכה דכי בשביל שהם בהדדי ואין סופן להתפרק והי' מתחילה חולשא בפחות ודאי שוים הם רק אח"כ זה נתפרקה וזה לא נתפרקה א"כ כל סירכה כסדרן לא תוכל להוליד והחוש מכחישו בכל אופן. וכי תימא ההיפוך בכה"ג דסופו לנקוב כל זמן שלא נקב בהחלט תוכל להתעבר ולהוליד א"כ הא דטרח הגמ' בחולין דף נ"ח למצוא דרך בהא דפליגי ר"א ור"י בולד טריפה אם יקרב הא טריפה אינו מוליד והוצרך לאוקמי בעיברה ולבסוף נטרפה ולא משני בכה"ג דנסרכה שלא כסדרן והוא טריפה דסופו לפסוק אבל מ"מ מוליד וצ"ע: ואם נאמר כמ"ש הת"ח כלל ע"ב דטריפה חיה יב"ח בשנת עיבור י"ג חדש וכו' כמו שדרשו במדרש אקרא וכו' גומר עלי שמסכימים לגזירת ב"ד ואם הגיע סוף אדר הרי הגיע זמן בהמה למות ואם ימלכו ב"ד לעבר שנה חי' יחיה עוד חודש דהטבע מסורה ביד ב"ד וא"כ י"ל זה הלכה למ"מ דאם סופה לפסוק ויהי' טריפה דטריפה מהיום וחלבה אסור הואיל והוא טריפה אף הטבע מוכנע מבלי להוליד כמו דמוכנע ענין חיות אבל אם אין סופה להיות טריפה אף שהוא עכשיו בתכלית החולשא הואיל ואין נקרא טרפה אף הטבע גורם הריון ולידה וחדא בכלל חברתא שייך וא"ש. אלא דגם זה גוף הדין של ת"ח לא נח לי ועיין מש"ל סי' נ"ז ע"ש וע"ז נאמר כמעט אין לנו עסק בסתרי טבע ומה שנ"ל דבל"ה צ"ל לפי דעת מהרש"ל דהא דאמרינן טריפה אינו חי יב"ח היינו רובא אבל יש מיעוט דחיים ודאי דה"ה ביולדת דמ"ש חי או יוליד שניהם סימנים לטריפה וא"כ קשה מה טרח הגמ' למצוא פלוגתא דנ"מ אליבא דאמימר דס"ל טריפה אינו מוליד מפלוגתא דר"א ור"י בולד טריפה דלמא הא דס"ל אינו מוליד היינו הרוב אבל מיעוטא דמיעוט המה מולידין וא"כ יש במציאות טריפה המוליד ובהך איירי ר"א אי הוליד אם יש להכשיר הולד ומ"מ שפיר קאמר הני ביעי בשיחלא קמא דבספק טריפה אזלינן בתר רוב וצ"ע לכאורה ועמש"ל סי' כ"ט ולקמן סי' נ"ז אבל י"ל דהא דפריך הגמ' אי איירי בנטרפה ואח"כ עיברה וקמפלגי בזו"ז גורם אדמפללי לגבוה לפלגי בהדיוט ומשני להודיע כח ר"י דאפילו לגבוה שרי וזהו דיהי' ס"ד לאסור לגבוה ע"כ מדרבנן דהחמירו אצל גבוה

דהתורה מ"ש הדיוט ומ"ש גבוה או זו"ז גורם מותר או אסור רק מדרבנן י"ל דההחמירו לגבוה. וזהו ידוע מילתא דלא שכיח לא חשו רבנן ולא גזרו. וא"כ א"ש איך ס"ד דאיירי בנטרפה ולבסוף עיברה ובמעוט' דמיעוטי קשה אדמפלגי לגבוה וכו' ול"ל דה"א בשל גבוה החמירו דכיון דאינו במציאות רק דמעוט' בשביל זה לא חשו חכמים להחמיר בגבוה חוץ לשורת הדין ונכון הוא. וא"כ גם קושי' הנ"ל מיושב דודאי הוא דסופו לפסוק ולנקוב הוא הכל באברים פנימי' ריאה ומוח ושארי פנימים וא"כ איך יתכן ולד טריפה דלמא לאחר שנתעברה קרה זה הטריפות ומוקמין אחזק' השתא דאתרע ובשעת עיבור הי' כשרה ואי אתה מוצא רק בחסרון דגלגלת דראינו דנחסר בידינו אבל של בה"ג אף דראינו דבלע מי יודע אימת הגיע מסימפון הגדול לתוך הלב דסופו לנקוב ואין לנו רק חסרון גלגלת לדעת ר"ת ובזו א"ש תי' הנ"ל דמשום כך לא תקנו רבנן ודו"ק. מכל הנ"ל נראה דהא דמטריפין בסופו לנקוב היינו כשמתחיל תיכף חולשא באיברים וכדומה ואם כן בעצם הנמצא בלב מיני' קגדיל ואין חולשא בבהמה וגם אין הטבע דוחק עליו להוציאו מן הלב כי בו נתגדל ואין כאן ודאי שינקוב ולא דמיא כלל לעובדא דבה"ג לכן אין להחמיר יותר מדעת הב"ח ודו"ק:

ד ניטל הלב וכו' טריפה ברמב"ם בפ"י מהלכות שחיטה הלכה ט' נתן הכ"מ טעם שהשמיט הרמב"ם ניטל הלב מפני שלא רצה למנות רק אם יחסרו וינטלו האיברים מ"מ אפשר לבהמה להחיות קצת זמן אבל איברים שאם ינטלו לא יכלו להתקיים אפי' שעה אחת לא מנאם לפי שזה לא תקרא טריפה אלא נבילה ולכך לא מנה ניטל הלב וכו' עכ"ל. גילה דעתו שניטל הלב נבילה ואלו פה בספרו כתב טריפה ול"ל דלית נ"מ דבסי' ל"ג דקדק בנקיבת הושט לכתוב נבילה אף דהטור כתב טריפה כי באמת אף לדידן יש הבדל בין טריפה לנבילה כמ"ש האחרונים. וכ"כ קשה על הטור דבסי' כ"ז העתיק נשברה מפרקת וכו' נבילה ועיין כ"ה דנ"מ לענין או"ב ודניטל הלב כתב טריפה הרי להדיא דלא ס"ל הך דכ"מ ורוב פוסקים ותוס' ורשב"א ר"ן רא"ש כללהו לב בהדי קיבה ויתר איברים דלכך לא נמנו במשנה הואיל קתני דנקבו טריפה ולא ה"ל לכלול לב בהדיא דעל לב לא חל כלל השאלה למה לא נמנה דבדף ל"ב איכא כמה שנוי' בגמ' לחד תי' אלו טריפות דוקא ונבילות לא קחשיב כלל ולחד תי' דאלו אסורות קתני מ"מ הא אמרינן נבילה דמטמאה בחיי' לא קחשיב ולפי שיטת הכ"מ היא נבילה ומטמאה מחיים דבזה לא שייך שחיטה כמו בניקב ושט וא"כ איך יזכירו לב במה דלא קשי' כלל למחשבי'. דלכ"ע נבילה דמטמאה בחיים לא קחשיב. והרמב"ם גופי' בפ"ג מהל' שחיטה מנה ששה נבילות ולא מנה שגם ניטל הלב נבילה כמו דחשיב ניטל ירך אף דמנה ניטל מן

ארכובה למעלה דטריפה מ"מ חוזר ושנאה ניטל הירך דהוא נבילה משום איסור נבילה. ואיך לא ימנה ניטל הלב במה דלא מנה עצם טריפות כלל רק ניקב. וכן בפ"ב מהל' אבות הטומאה מנה הכל דמטמאין מחיים כנ"צ והשמיט דניטל הלב מטמא מחיים והוי נבילה אם מיהר לשוחטו וכדומה והדברים צ"ע: לכן נראה טעמו של הרמב"ם כי זה דניטל הלב נבילה לא מצינו לו ראיה ברורה וזכר מדברי חז"ל רק הרמב"ם לרב חכמתו וחקירתו בטבע חשבהו למשפט היותו מצב הגוף בחסרונו היא נבילה. ויראתו היתה קודמת לחכמתו לכך בכל הפרקים לא רצה לחשבו בכלל נבילה הואיל לא מצא לו עזר ודבר מדברי חז"ל. ועל שכלו לא רצה לפסוק וכבר העיד על עצמו שרוב ספרו הכל מפי סופרים וספרים ולא עינה מלבו ובמקום שעינה מלבו אמר בפי' נראה לי וזעיר זעיר שם בספרו: לכך לא מנאם בשום מקום אף להיפוך ג"כ לא רצה לכתוב נגד המושכל ומציאות הטבע לדעתו לכך לא מנאם גם כן בכלל טריפות והעלים עין ממנו וזהו ברור ולזה נתכוון ג"כ הכ"מ וא"ש. ועתה נבוא מ"ש בשו"ת הגאון מהור"ר צבי אשכנזי ז"ל סי' ע"ז בריבה אחת שהיה פותחת תרנגולת והחתול עומדת בחדר לאכול כי יפול הנופל ולא נמצא הלב והאריך בו הגאון הנ"ל ודבריו תחילתו מתוק וסופן מרור ולא יכלו עדת בני ישראל לשתותן כי מרים הם כי נשען מל דברי הכ"מ וחשבהו לבלתי אפשר שיהי' בעל חי זמן בלי לב ולכך שפט בלי השגחת הריבה נפל לארץ והחתול אכלתו וזהו יפה הורה כי תלינן תמיד דבר המצוי ושכיח ולהיות חסר בלי לב ולהיות בריא מ"מ לא שכיח ולכך תלינן בחתול וכדומה ודאי מה שנמצאו בפ"פ בשם מהר"ל מפראג שהתיר ניטל הלב הי' ע"ז אופן. וסוף דבריו אפי' נפתח התרנגולת בעדים כשרים והעידו שהשגיחו ולא נמצא לב פסק כי עדים שקרים המה ונשען על רשב"א שכתב כן גבי ודאי טריפה אף שהעידו שחי יותר מיב"ח ע"ש. והפריז על המדה ביותר כי איך מדמה חומרא לקולא הרשב"א אמרו להחמיר דאין לסמוך על עדותן לבטל ד"ת ולהקל באיסורים אבל להקל לא שמענו דנימא עידי שקר הם ולאכל תרנגולת בלי לב הס מלהזכיר להתיר טריפות וספק נבילות ויאמר נא העדים שהם פתחו בהשגחה ולא מצאו לב מותר להם לאכול או לא אם תאמר מותר לאכול הם מלהזכיר הם ראו והעידו שלא מצאו לב ושוי' תד"א וכי אמרינן לי' אכול תרבא ואי אסור נמצא חתיכה א' לזה אסור ולזה מותר נשתקע הדבר ובפרט כי הרשב"א אמר מה שמקובל בידינו ומסורת הל"מ שטריפה אינה חי' יב"ח אפי' חוקות שמים וארץ אינם יכולין להכחישו ולנתק מוסרות התורה של בע"פ ואם תאמר כן הרי אתה עוקר ד"ת. אבל דבר זה וכי יש עליו קבלה או רמז בדברי חז"ל רק בנוי לדעתו עפ"י השכלת הטבע ומציאות שלא יצויר לב"ח להיות חי בהעדר הלב

וכי זהו הכחשת הקבלה והתורה עד שנימא שיבטל אלף עדים ואות אחת מהתורה לא יבוטל וכי בזה הכחשה לתורה וקבלה אדרבה חיזוק מבלי לילך אחר מציאות הטבע רק כפי התורה אשר לנו מורשה ומה בכך שמכחיש חוקות הטבע וכי עי"כ יצא חורבה כמו שיש לחוש אם נכחיש כללות התורה בטריפה אינו חי' וכדומה ובפרט יסודת חכמי טבע בנוי עפ"י נסיון היום היתה הסכמה כך וכאשר באו אנשים שראו ההיפוך אף הם נזרו אחור מהסכמתם ועשו כלל אחר וכן תמיד עד כי עכשיו ע"י נסיון בזה נסוגו אחור ממש מכל הנחת גלינוס ארסט"ו וכדומה ובחרו הנחות ויסודות חדשים א"כ איך בשביל יסודות טבע מציאות נכחוש העדים ונתיר איסור טריפה וספק שלה. וכל זה אילו הדבר מוסכם וברור בלי חולק מבעלי תורה אבל הוכחתי לעיל דאבות עולם אינם מסכימים על כך וסוברים דהוא רק טריפה והרמב"ם בעצמו לא מנאוהו בכלל נבילות בשום מקום ולכן ח"ו להקל באופן כזה והנה ברור דלפעמים נימס וניטל הלב רק יש אבר אחר אשר למראית עין אין מראהו דומה ללב כלל ולא תואר לו כלב רק יש לו בעצמתו חללים וכדומה כמו לב אזי שם משכן רוח חיוני ויכול להחיות הן בהמה והן עוף אלא בבהמה ודאי מורגש בכמות אבל בעוף אין לו ממש כמות רק הוא קטן בתכלית הקטנות ויחשב רק כחתיכות בשר קטן אשר נמצא כזה הרבה בפתיחת עוף ואין אנו שם על לב להשגיח בו שהוא משמש במקום הלב וע"י חיה העוף וא"כ איך ס"ד להתיר ניטל לב אולי הי' נמצא בו כזה ולית דמשגיח בי'. וזהו אשר כתבו פוסקים הנ"ל ניטל הלב טריפה ודאי ידעו כי א"א להחיות בלי לב כלל רק הם כוונו אל אופן כזה שיש בו כמו דנדל משמש במקום לב וגוף ניטל א"כ יכול להחיות והלב אינו והוא טריפה וזהו שכתבו טריפה ודבריהם אמת וברוך שבחר במשנתם. ולמען בירור הדברים כי תורה היא ולא יהיה גרעון במלאכת שמים קמתי וכתבתי ע"י הישיש התורני המופלא מוהר"ר העניך האלי לעשות בשמי שאלה שקורין רעזפאנזי אצל כל רופאים בהאלי וזהו העתק תשובתם אות באות. וא"כ ידין כל א' כמה צריך להיות מתון בהוראה: אחרי אשר הגיעו לידינו שתי שאלות. לא ידענו סבתם ונתבקש מאתנו חקירת הרופאים פה מהמדרש הזה להשים עליהם ע"פ יסודות חכמת הרפואת והנתוח. התאספנו יחד בישיבה ואחרי העיון והעצה הסכמנו בדבר התשובה הזאת. נציע הנה. אמנם השאלה הא' זה תורפה. אם אפשר לבעל חי איזה שיהיה להחיות זמן מה. אחרי אשר נטל הלב מקרבו אם ע"י חולי או בסבה אחרת איזה שתהי'. קודם כל צריך שנודע כי לא ימצא בשום אופן ואפשרות ע"פ חכמת הרפואה שניטל הלב ע"י איזה חולי. אמת הדבר לפעמים יגיע איזה חולי ללב עצמו והנסיון הורה גם הוא לפעמים שהיה הלב רך וחלוש בתכלית הרכות. גם נמצא

בו תולדות חדשות כדמות השרץ הנקרא פאלופוס. לפעמים היה נמוח מבחוץ גם נמצא בו מכות בשר כאלו נשרף באש בסיבת הדם הנבלע בורידים ועורקים שבגופו וכדומה לזה נמצא בשר בשטחו החיצון אבעבועות קטנות. אמנם בכל אלה האופנים הוא תקוע כיתד במקום נאמן בחזה ולא יזוז ממקומו אף לא נמוח ונפסד לגמרי מה שא"א. הנה הבעל חי אשר יקרה לו חולי' הלב כזה יתמיד להחיות כל עוד שלא יוגבר החולי באופן שתנועתו אשר הי' מקור החיים לא נתבטל' לגמרי. אך אם יגבר החולי ותכלה התנועה אזי בודאי תמות הבריאה אשר חלתה החולי הזה. ומבואר א"כ מזה שאם הי' אפשר ללב שיוטל בשום אופן לגמרי היינו שיפסיד ויאבד לגמרי. שאי אפשר לאותו החי להחיות אף רגע אחת. כמו שא"א לשום בריאה להחיות אם ניטל ממנה הלב ביד רמה או שנחתך מקרבו אבל תמות מיד או בזמן מועט אחרי אשר נטל ממנו הלב. כי בהכרח יצא הדם במהירות ובשפע כעין נחל הנובע ועל דברי השאלה השנית עוף שנפתח כעין תרנגול או אווזין ולא נמצא בו לב. אם נוכל לומר שיש שם אבר אחר שנולד במקום משכן הלב. שיפעול פעולות הלב. וא"כ יחי' העוף אע"פ שנטל הלב. הנה נקדים לך כלל זה. לנמנע טבע קיים שיחי' שום בעל חי אם עוף אם בהמה אם לא יהי' שם לב או עכ"פ איזה אבר או בשר חי שתבניתו ומתכונתו כתבנית הלב. דהיינו שיש בו חלל. גם וורדים ושופכים מוכנים לתנועת הדם וסביבו. ולפיכך אם יש שם אבר אחר כזה כדמותו וכתבניתו. בעל ב' חללים גם ב' אזנים וירידים ועורקים מוכנים לתנועת הדם כנ"ל. בודאי אפשר שתחי' הבהמה הזאת או העוף הזה ויתקיים זמן רב. אע"פ שאין צורת האבר הזה דומה לצורת הלב מבחוץ. ואע"פ שימצא במקום אחר בחזה אם למעלה ממושב הלב או למטה ממנו אי בצד אחרת ממה שדרכו להיות שם. כל זאת הסכמנו ולראי' באעה"ח. ע"כ התשוב':

ה בעובי הלב קורט דם. נראה דראבי"ה ס"ל כהנך רבוות' דסברי כמו דאמרי בריאה אין סרכה בלי נקב כן הדין בשאר אברים בלב ודכוותי' ודאמרינן דסרכ' מעיד על נקב היינו נקב מפולש דאל"כ אף בריאה נימא דלמא קרום עליון לבד אנקב. אלא דודאי פי' נקב דמטרף בהו וסרכה סותמ' וא"כ אף בלב כך רק הואיל וטרפש הלב אין הנקב פוסל א"כ מאן ימר דהסרכה מלב דלמא מן טרפש ואין הנקב פוסל כמ"ש הר"ן להדי' הך דינא. אבל בנמצא בחלל הלב קורט דם זה ראי' דהיה מכה בלב כי אם מכה ק"ד מנין וא"כ הואיל וברור דהי' מכה שם תלינן אף הסרכא בו דכמו דאמרינן העלתה צמחין חוששין לה. ולק"מ על הראבי"ה ולפ"ז לדידן דקי"ל לעיל סי' ל"ז וסי' מ"ו דאין סרכה אלא בריאה אין מקום לחילוק זה אם לא דנימא דבלא"ה הרבה פוסקים דיש אף בשארי אברים סרכה ומטריף רק רבים חולקים דישנו בלי נקב וס"ל לרמ"א ה"מ בסתם אבל ביש ק"ד דודאי

הי' מכה לכ"ע אמרינן אף בשאר אברים אין סרכה בלי נקב ולכן במקום הפסד מרובה יש לצדד להכשיר:

סימן מא

א ניטל הכבד וכו' משמעות כל הפוסקים דניטל הכבד מטריפות מחמת עצמו ולא מחמת המרה וכן משמעות הש"ס אולם התה"ד דף מ"ג ע"ב בטענותו על הרמב"ם דס"ל ניטל הכבד דוקא טרפה ולא נבראה חסר הכבד והא כל טריפות הכבד מחמת המרה בבריאה ודאי טריפה דאפי' ניקב טריפה וזה מורה דס"ל דטריפות כבד מחמת מרה וזהו תמוה לכאורה בש"ס דקאמר דחשב טריפות דמינה דשלא מינה לא קחשיב וע' ברש"י לחד פירושא על הא דר' שמעון ב"ר מטביל בי' דסבר נשמה תלוי בכבד וחיות ע"ש ש"מ דהוא מחמת עצמה. ונראה דודאי לכו"ע תלוי בכבד חיות ונפש רק אינו מסוי' דוקא במקום מרה דמה אלימא מקום מרה משאר מקומות. ודוחק לומר דבמקום מרה יהי' תלוי חיות זהו אפשר לומר על מקום חיותא אבל על מקום מרה אין טעם שיהי' בו תלוי חיות ומשכן נפש (ובדרוש אמרתי דרך צחות בגמ' האי פולמסא דאתא לפומפדיתא ערקו בי' רבה ור"י פגע בהו ר"ז א"ל עריקי כזית שאמרו במקום מרה תנן דמה ענין זה לבריחתם ממס המלך אבל הענין לפי פשוט' דלכך בעינן כזית במקום מרה משום דשם תלוי חיות הגוף ואף דאין לך יותר ממרה וממש כל חולי ומחלה תלוי' במרה ושטן כאשר רצה לייסר את איוב בנגעים ותחלואים שפך לגופו המרה כדכתיב ישפוך לארץ מרירתי: מ"מ כך היא במקום משפטו שם פעלו לטוב במקום הרע שם הטוב תמיד וכך חכמתו בטוב בריאה ומשה קבור בפעור וכן כולם זה לעומת זה: והנה הם רצו לברוח לא מחמת מס כמ"ש התוס' רק לא רצו ללמוד תורה במקום גזירת המלך וצרת ישראל והי' קשה להם ללמוד תורה שם א"ל ר"ז שאין לעשות כך וכך הוא המדה כמו שאמרו מיום שחרב ביהמ"ק נגזר ללמוד תורה מתוך צער וטירף ודוחק והראיי' כזית שאמרו שתלוי בו החיות הכבד במקום מרה היא וק"ל) לכך ס"ל לרשב"א ודאי דבעי שיור בכבד הוא טריפות מחמת עצמה ואם אין שיור כזית הרי הוא טריפה אבל שיהי' דוקא מקום מרה ולא במקום אחר לזה אין טעם חיות הגוף דמ"ש זה מקום מזה מקום אלא כדי להגין על המרה והטריפות תלוי במרה וא"ש. ויפה טען מ"מ על הרמב"ם דאם נברא חסר הכבד בלי שיורה כשר להרמב"ם ושפיר הקשה הא עכ"פ אין כאן הגנה למרה ונאסר המרה טריפה וא"ש וברור. והנה הפר"ח כתב לפי התוס' אין לו ראי' דעמדו בזה ר"פ א"ט ניטל הכבד ולא נשתייר כלום ל"ל הא בלא"ה טריפה מחמת ניטל המרה טריפה ותי' די"ל

דנשאר מעורה בגידים וסמפונות עכ"ל ואפשר לומר ודאי אם הכבד ניטל מחמת חולי שפיר שכיח דניטל ונימוק בחולי והגידים והסמפונות נשארים משא"כ בנברא חסר אם ע"י הטבע לא נברא כבד מהכ"ת יהי' סמפונות קיימים ונבראים דבר זה בלתי שכיח אי הא ליתא הא נמי ליתא וא"כ הרשב"א דאמר בחסרה הכבד שפיר אין מקום מצב למרה דליכא סמפונות אבל התו' איירי בניטל' שפיר י"ל דנימק בשר הכבד וסמפונות קיימים ובהם תלוי המרה והא דלא טען הרשב"א בקצרה על רמב"ם אי חסרה הכבד ע"כ חסרה הסמפונות והא הרמב"ם פסק בניקב סמפונות כבד טריפה וא"כ ה"ה בחסרה י"ל דרשב"א לא ביקש לתלות דין זה בדין זה דא"כ אי לא קי"ל כרמב"ם בהא לא יהי' קושי' בהא ולכך הקשה רשב"א קושיא שלו מכבר וקושיא בכל אופן אפי' לא קי"ל כרמב"ם בהא. אך באמת בלאו הכי כמש"ל התוס' ורשב"א נראים כמחולקים בגוף הדין דלרשב"א סימפוני כבד וגידים בכלל השיור והא דתני שיור כזית גידים מצטרפים לכזית. ואולם התוס' ס"ל כרמב"ם דאין מצטרפים ואם כן בלאו הכי לית ליה לרשב"א דתלוי בגידים כמו שכתבו התוס' דהא לא נשתייר כלום תנן ואפילו גידים ליכא ועיין מש"ל בזה. אבל בגוף הדין אי טריפות הכבד משום מרה נראה דגם תוס' ס"ל כן דקשיא מה צורך תוס' לדוחק הזה דמרה תלוי בסמפונות ולא תי' בפשוט דלכך איצטריך לאשמועינן ניטל כבד אף דבלא"ה ניטל המרה דקמ"ל אפי' במין בהמה ועוף דלית להו מרה כגון צבי ותורים ומ"מ טרפה מחמת ניטל הכבד אבל לפמ"ש ניחא דס"ל לתוס' הא דבעינן כזית במקום מרה היינו משום מרה אבל מין דלית ליה מרה א"צ כזית במקום מרה וא"כ אי ס"ד דמתניתין דקתני לא נשתייר הימנו כלום איירי במין דלית להו מרה ומתניתין דקתני ולא נשתייר כזית ומפרש"י כזית במקום מרה היינו דאית להו מרה וצריך כזית להגן מה פריך הגמ' משניות אהדדי ומוקמינן ר"ח ורשב"א ולא מוקמינן בפשוט רישא איירי במין שאין להם מרה ולא בעי הגנה למרה רק ענין כבד בפ"ע סגי בשיור כל דהו אבל סיפא במין שיש להם מרה ובעינן שיור כזית להגן על מרה כנ"ל ולק"מ. וע"כ צ"ל דגם רישא מיירי במין שיש לו מרה ואתיא דברי התוס' שפיר ודו"ק:

ב כזית והנה דעת רשב"א וטור דסמפונות וגידי בכלל השיור ומדברי תוס' הנ"ל נרא' דס"ל דאינו בכלל השיור אפשר לומר דכללא הוא פלוגתא רחוק' לא עבדינן והנה ר"ח דס"ל שיור קצת מהני ורשב"ר בעי שיור קצת איך נימא פלוגתא רחוק' לר"ח מהני שיור כל דהוא אפי' בצירוף גידי' וסמפונותו לרשב"ר אפי' בשר לא יהני עד שיהי' כזית וכן להיפוך לרשב"ר איך נימא דסמפונות אין מצטרפין לכזית מה דלר"ח לא בעינן כזית כלל וסגי בשיור כל דהו לכן הנכון דלר"ח בעינן שיור כל דהו בשר לא סמפונת ולרשב"ר

בשיור כזית סגי בצירוף סמפונות ג"כ וא"כ אי חסר חד סמפון ואיכא כזית כשר וזהו קשי' לרמב"ם דלדידהו טרפה מחמת סמפונו' ודו"ק. ולכן לדינא כרשב"א וטור דהכל מצטרף ודנין סתם כזית וכן עמא דבר:

ג מתלקט או כרצועה וכו' אסור' ובאמת היא איבעי' דלא אפשטי' וכתב הרמב"ם הרי זה ספק ויראה לי שהוא אסורה וצריך טעם למה כתב פה יראה לי הלא בכל ספיקא דאורייתא לחומרא ונ"ל דזה דבענין כזית במקום מרה וחיותא הוה מחמירן מכח ספיקא הואיל ולא נודע לאיזה זית שכוונו חז"ל במשנה וזהו אי מרודד הוי שיור או לא ג"כ ספיקא א"כ אם כזית א' מאלו שני זתים הוא מרודד וא"כ יש כאן ס"ס דלמא א"צ לכך כזית כלל ואת"ל דצריך דלמא מרודד הוי שיור (ולא דמי לדידן דבעינן ג' זתים במקום מרה במקום חיותא בכליות וטרפש לא הוי ס"ס דלמא במקום מרה או כליות דעכ"פ על הך כזית איכא רק חד ספיקא אם הוא זית שכוונו עליו חז"ל או לא) לכך כתב הרמב"ם יראה וכו' או דה"ל ספיקא דתיקו לא הוי ספק או הואיל והגמ' אמר להדיא הלכך בעינן תרתי במקום מרה ומקום חיותא יצא מכלל ספק והרי הוא כודאי אמנם בזה ספק אי כזית במקום תלוי בטרפש או כליות שפיר י"ל דהי' ס"ס:

ד אפילו בשור הגדול די וכו' בחולין דף מ"ד ד"ה כדי תפיסת יד וכתבו תוס' על תפיסת יד ב' פרושים רש"י מפרש ד' אצבעות ובה"ג ב' אצבעות ואח"כ הביא תוס' בשם ריב"ם דזהו שור הגדול אבל בשאר בהמות חי' ועוף משערין הכל לפי ערך וס"ל לרבינו ב"י בסימן כ' הנ"ל דריב"ם לא אמרו אלא לדעת רש"י דנפיש שיעוריה וא"א לומר כן בשאר בהמות אבל לדעת בה"ג כל בהמה וחי' שוין לשור הגדול חוץ עוף ונראה דרבינו ב"י למד זאת מדברי רמב"ם ורשב"א בתורת הבית דף כ"ה דכתבו שיעור זה דתפיסת יד הוא לבהמה ולחי'. אבל בעוף לפי ערך והיינו דהמה פוסקים כבה"ג ב' אצבעות ולא ד' אצבעות ולכך אין כאן סתיר' דרשב"א כתב דף ל"ז גבי תפיסת יד גבי מקום הדבק שהוא תפיסת יד שהשיעור הזה הוא לשור ולבהמה דקה לפי ערך שיעור זה ולכאורה יש כאן סתירה דהא לעיל כתב דכל בהמות שוים כמו כן כתב דף ל"ח על שני זתים של הכבד מסתברים אפי' בשור הגדול ובעופות הכל לפי גדלו והוא מה דקאמר אפי' בשור הגדול משמע דשאר שורים ובהמות שוים זולת עוף א"כ סתרי אהדדי ויש כאן לכאורה סתירה אבל באמת לק"מ היכי דנפיש שיעוריה כגון ב' אצבעות וכן בכבד (שורת הדין רק כזית רק אנן מחמירין מספיקא להצריך ב' זתים) וכל הבהמות שעורים שוים אבל במקום שצריך ד' אצבעות שזה אינו בנמצא בכל הבהמות שעורים לכל הבהמות לפי ערך ומה שכתב בסימן מ"ו על ד' אצבעות בשור הגדול ובדקה לפי ערך קאי אליבא דכ"ע דזה נאמר בגמ'

בטדא דתורא ולא נאמר בבהמה ש"מ תורא דוקא ולכך כאן קושי' לרשב"א ולמחבר ולכך לעיל בסימן כ' ובכל דוכתא לא נתן המחבר שיעור לפי ערך רק בעוף. אמנם הטור לא ס"ל כן דבסימן כ' אחר שהביא דעת בה"ג דפירש שני אצבעות כתב מ"מ דינו של ריב"ם דמ"מ הכל לפי ערך שור הגדול אפי' בהמה והב"י תמה עליו ובאמת הוא הלך בשיטות התוס' והרא"ש דלא זו דתו' הביאו דינו של ריב"ם ולא חילקו בין פי' רש"י לפי' בה"ג אף גם הרא"ש כתב להדי' גבי נקבה כנפה כתב דמילתא דפשיטא דזתים הנאמרים בעוף לפי ערך והן בבהמה גדולה ובבהמה קטנה משערין לפי קטנו כמו שכתב הריב"ם גבי תפיסת יד ע"כ ואילו ס"ל דלא אמר הריב"ם רק הואיל דבעי ד' אצבעות האיך הקישן לכבד וסגי בזית אחד שהוא רק שליש ביצה א"ו דס"ל דאין לחלק ולא תלי' בשיעור קטן וגדול ולכך הטור השמיט סי' זה מילת אפי' בשור הגדול רק כתב סתם בעוף לפי ערך ה"ה בבהמה רק איידי דרא"ש כתב כן בעוף כתבו היא ג"כ בעוף. וא"כ דין זה במחלוקת שנוי' ויש להחמיר. וכמעט יש לי קצת ראי' לדברי הרא"ש והטור דאי אמרינן עגל קטן ושור גדול הכל שיעורא ב' זתים דשוה א"כ ידוע כאשר יתגדל הבהמה כן אברים פנימים וא"כ עגל שנחסר היום הכבד ואין שיור רק חצי זית והרי היא טרפה והיא תוך יב"ח יתגדל ויתרב' כערך הבהמה עד שיהי' נעשה מחצי זית זית שלם כדרך גדולי בהמה ויהי' נשמש והרי היא כשרה וא"כ מצינו טריפה חוזרת לכשרתה מתחלה הי' טריפה ועכשיו תוך ז' ח' חדשים נעשה כשרה ודבר זה מהנמנע ולא שייך בזה טריפה אינו משבחת דהא אין זה משובח רק דרך גדולים וא"כ עגל טריפה אם ירעה בעדר לא יתגדל ויהי' שור זה אינו ובפרט למ"ד משבחת מא"ל וע"כ צ"ל דלעולם משערין לפי ערך א"כ לא שייך הנ"ל דבממ"נ כפי הערך בהמה כן ערך טריפות ואם היה אז הגדול קטן הי' חצי זית כבד נקרא שיור זית וג"כ כשר ואם נתגדל אח"כ גם הזית נתגדל ודו"ק: ואולי הוא בכלל מה שאמרו במידי דמטרף בי' לא משבחת וכ"כ בכבד:

ה דסופו לרקוב הכל הט"ז ויתר אחרונים חלקו בדין זה דמהכ"ת לחוש לזה רק הרקח איירי שנמוק כל הכבד אפי' ב' זתים נמי אבל בשיור שני זתים כשר. ואין לי לחדש בזה רק להיות כי חוב' להיות מתחבט ונושק עפרות רמ"א. אמרתי להליץ קצת דיש לדקדק בגמ' פ' מי שאחזו דאמרו ברוקק דם אם מריאה קאתי אית לי' תקנתא ואי מכבדא לית לי' תקנתא וקאמר הטעם הואיל מפומא קאתי אימר אתמוחי אמחי וצריך ביאור קאמר לית לי' תקנתא א"כ אתה מחליטו ודאי למיתה ואח"כ קאמר אימר אתמוחי אמחי משמע ספק אם נמחה או לא ואיך מחליטו דודאי לית לי' תקנתא ע"כ הכוונה דסופו להיות נימוק רק בשביל כך לא מטרפינן דהא עדיין לא נימוק רק ה"מ אם יש גבול שיתקיים

אבל כל זה זמנא הוא שימוק א"כ אף דלא נימוק עדיין מ"מ ה"ל כנימוק וזהו כוונת הגמ' אימר אתמוחי פי' כל שעה הוה בחזקת להיות נמחה:

ו קשה כאבן טרפה הרב ב"י פקפק בזה והמכוין אתו דכי למידן טריפות זה מזה ובעה"ג דלמד דין יבש שהוא גם במומו בהמה איתא רק דה"א דשאני התם שלא שליט אוירא והדרי' בריא ילפינן מן ריאה דיבש כה"ג דנפרך בציפורן לא הדרא ברי' אפי' לא שליט אוירא וזהו כלל לכל מקום אבל יבש כאבן דלא אתמר רק גבי ריאה איך נלמוד הימנו למ"א וא"כ אף במומי בכור אוזן בהמה שקשה כאבן יטרוף כמו ריאה דהא בגמ' מדמה זה יותר מכבד וכל המומים שאמרו חז"ל בריאה וגם בכבד הל"ל למתני אלא דווקא בריאה אמרינן כן דהא כל טריפות הוא כמ"ש רש"י שמא ינקוב קרום וזהו לא שייך בכבד כי אם בריאה לכן בהפסד מרובה ודאי יש להתיר:

ז ואם צד עב שלו בגמ' אמרינן גבי מחטא דאשכח בחתיכה דכבדא חזינן אי קופא לבר נקוב ופה"ג מ"ש ממחט שנמצא בבה"כ ולא מחלקינן בין קופא לבר ומשני הגמ' התם איכא אוכלין ומשקין דחקהו ופי' רש"י ההבדל אם ראש העב נוטה לצד הכבד וחודה לצד חלל גוף א"כ איך אפשר דמחוץ וחלל בהמה אתא דא"כ הי' ראש עב נוקב בכבד וזהו קשה במציאות ותלינן בדרך סמפון נכנס וכשר אבל להיפוך שמא עב נוטה לצד חלל הגוף א"כ איך אפשר דרך סמפון נקב אין ראש עב נקוב וא"כ מחלל גוף נקב בכבד ובחלל גוף בא דרך ושט וטריפה זהו דעת רש"י וסייעתו וזהו היא דעת הש"ע פה ודעת הרשב"א וסייעתו להיפוך והא דס"ל לעולם לא חיישינן דבא המחט דרך חלל הגוף רק דרך קנה וסמפון בא רק בבוא חודו נוטה לקנה וסמפונות ועובי לצד הכבד א"כ אף דדחק ונכנס לתוך בשר הכבד מ"מ אין כחה של מחט לנקוב בהליכתה ובשפוע כי עובו וקופי מעכב ולכך כשר משא"כ להיפוך חיישינן דרך הלוכה באתה בחודה ונקבה הסמפון וכדומה שנקובתו במשהו והמהרש"ל ויותר אחרונים חששו לדברי רשב"א וא"כ לפ"ז נפל דינא דגמ' ההבדל בין קופא לגב ולקופא לבר בבירא כיון דרש"י ורשב"א פי' מהיפוך להיפוך וחוששין לשניהם להחמיר. אם בתוך הכבד נבלע המחט ששני ראשיהם עב ואין חוד כלל בזו לרשב"א כשר דאיך נקב באלכסון ועקימת הליכתו אבל לרש"י טריפה דתלינן בנקיבת הושט ואם דא"א לנקוב הלא גם בסמפון א"א לנקוב: ולרמב"ם שיטה שלישי דאיהו לא ס"ל לחוש לוושט או לקנה רק ס"ל דסמפון הנבלע תוך הכבד ג"כ נקובתו במשהו ולכך במחט יש לחוש לנקיבת הסימפונות ולכך אם חודו נוטה לצד חלל בהמה טריפה דנקב הסימפון ויצא אבל להיפוך כשר דהא בקופא לא הי' אפשר לנקוב הסמפון רק יצא דרך פה הסימפון הפתוח לכבד ונכון הוא מפרש במילת לבר ולגאו כפי'

רשב"א ובקושי' הגמ' מ"ש מבית הכוסת פי' רשב"א אף לשיטת הרמב"ם דכיון דאמרת במקום עביו קשה הציור לומר דנוקב והולך א"כ בבית הכוסת אם תחב המחט בבית הכוסת וקופא נוטה לצד חלל בית הכוסות יהי' טריפה דע"כ מבחוץ נקב החוד ועבר עובי העור עד שהקופא יצא לחוץ לצד החלל דאי מצד פני' לצד חוץ איך הי' הקופא יכול לנקוב ותי' הגמ' אוכלין ומשקין דחקהו. והקשה הפר"ח הרמב"ם מפרש בבה"כ מצד אחד היינו שנוקב החיצון ולא הפנימי וא"כ אם כך כוונת המקשן בקופא לצד חלל בה"כ יהי' טריפה דודאי מבפנים ניקב והולך לחוץ דלהיפוך איך אפשר לקופא לנקוב. מה משני הגמ' אוכלין ומשקין דחקהו אדרבה זהו מסייע שעבר מבפנים לבחוץ. ועיין פר"ח מפרש במילת דחקהו פירש זר שהם דוחקו המחט לאחור וזה פי' נדחה ואין נראה. אבל נראה דודאי מצד אחד כשרה כולל כל אופנים או שנקבה מבחוץ ולא הגיע לחלל בית הכוסות או להיפוך שנקבה מבפנים ולא הגיע לחלל בהמה והנה הרשב"א כתב בפסקא האי מחטא וכו' לישב דרש"י ס"ל אם ראש המחט התחב בכבד יוצא לחלל בהמה דלא הוי בגדר מחט בחלל הגוף דטריפה משום דלא אמרו אלא בקוץ שתנקוב בכח מבחוץ ונכנס בדוחק ובענין זה יש לחוש שמא עם כניסתו בדוחק פוגע ונגע שנקיבתו במשהו וכו' ולפ"ז ממחט שבא מבחוץ לחלל הגוף ונתחב באבר כמו בית הכוסת מבחוץ הלא ע"י הדוחק הוא ובכח הלחיצה שנתחב באבר ההוא א"כ אין כאן קושיא אם קופא לתוך חלל הבה"כ איך אפשר לנקוב דדוחק הכניסה כמ"ש הרשב"א דחקו בע"כ ולק"מ. רק קושי' הגמ' להיפוך בנקב פנימי ולא חיצון דנכנס דרך הלוכו בבה"כ שבא קוץ ע"י אכילה ונתחב בעוד שפיר פריך וע"ז משני כיון דאיכא אוכלין כו' ולק"מ:

ח ניקב טרפש הכבד וכו' הוא מדברי בה"ג שדבריהם דברי קבלה ויש לדקדק לשיטות הס"ד בגמ' דפריך בדף מ"ח לתני נקובת כבד נקובת דופן וכו' ש"מ דס"ל אפי' טריפות שהוא מחמ' אבר אחר ה"ל למשנה למנותו למה לא קשי' לי' למר עוקבא למה לא קתני נקב' הטרפש ומה בכך שהטעם בשביל לקותא דכבד ודוחק לומר הואיל דמהני ביה סתימה כל דהוא לא קחשיב. ולכן נרא' דכי אמרינן דטריפה היינו לפי דקיימ"ל בכבד בעינן שיור גמור ב' זתים א"כ בשליט החום דרך החצר הכבד ילקו ב' זתים ויתמעט שיעורו אבל לתנא דמשנה דס"ל דסגי בשיו' כל דהו (ולפי רוב מחברים אין שיעור כזית נזכר במשנה רק ברייתי' דר"ח) זהו אפילו ניקב חצר הכבד כולי האי לא שליט לקותא דיהיה נלקה בכל מבלי שריד ופליט כולי האי לא חיישינן:

ט בוודאי יש שם קוץ או מחט בהיותי בפראג ושם שכיח למאוד בבהמות הגדילי' שם במדינה למצוא בכרס כי השפחות הנותנים מספוא לבהמו' בראשם מחטי' הרבה והם

נופלים לתוך המספוא וכאשר באו אל קרבנה יעשו כאלה. והיה הדבר קשה לטבחים והפסד מרובה והמתקנו סוד במושב זקנים כי הרב בעל צ"צ דעתו בתחב המחט אף כי אין נקוב מעבר לעבר מ"מ הסרכה שנסרך לטרפש ה"ל כק"ד דהא לדעת הרבה מחברים הוי סרכה כנקב בכל אברים וא"כ בכה"ג לכ"ע הוי כק"ד ודקדק מאחר דהעיד ודאי יש מחט וזה אמת ברור כאשר הוא על הרוב ואם לא ימצא נאבדה בלי ספק בפרש. א"כ בדיקה מה צורך ודאי יש כאן נקב וא"כ טריפה ובדיקה זו מה טיבו א"ו דסרכה גרע מק"ד כיון די"ל בשאר איברים אין סירכה מטריף ואמרינן ע"י שהתחיל המחט לנקוב עלתה במקום ההוא נפוח כסדר הנקב במחט ולרבוי הנפוח והליחות נסרך לו הטריפה ואין מוחלט שעבר המחט מעבר לעבר כמו בק"ד דאמרינן אם אין שם מכה ק"ד מנין כי סרכה בשאר אברים בא מחמת ליחות ונפוח ולכך צוה לבדוק כי אם אין נקוב מפולש אין להטריפו וצ"ע לכך במקום שהיה בלא"ה צדדים להקל גם על זה שמנו לבנו ומי שדעתו רחבה יכריע ועיין שו"ת חוט השני שהאריך וצ"ע אבל אם איי בלא"ה צדדים להתיר ואינו ה"מ ח"ו להקל כל דהוא:

סימן מב

א וטועמו וכו' דין זה כתבו הרב בעל ה"ג ואחריו נמשכו רוב פוסקים וטען הרב בעל פ"ח מה בכך דנפל' בתוך הכבד עכ"פ עור המרה דבי תלי' טריפות נקובה וכיוצא בו מה דנין בי' הלא אין לפנינו ושאלה גדולה שאל ובאמת אני וחבירי ועמיתי אשר בפראג תמהו כי לא ראינו לאבותינו ולרבותינו בעלי הוראה שעמדו בזה וגלל כן שפטנו כי קבלה היה ביד בה"ג כי קרום מרה קרום דק ודבק בכבד וכאשר יצא ממנו כל ליחה וכל אשר בקרבה לתוך הכבד אף היא מתדבקת לכבד והכבד ברוח נשימה וכח הנפש מושך לקרום עד שמתדבק לכבד ונעשה קרום אחד עם קרום הכבד ולכך אם תחפש הקרום לא תמצא כי דבוקה לכבד וכך היינו לומדים ברבים בהגיענו עם התלמידים לדין זה וכן משמע בראב"ן סי' רי"ד: ויתר נראה לי ממה דקשי' לי' ממה דהקשה רבנן לריב"י מהא דישפוך ארץ מרירתו ועדיין איוב קיים מה קושי' וכי בשביל כך ניקב המר' הלא ליחת המר' המרים יכולים להתפשט תוך סמפון הכבד כדאמרינן בגמ' ולקמן ס"ט ומשם נקב הסמפון דכשרה ונתפשט המרה בכל גוף ובכל מקום בצעקת איוב אבל בשביל כך לא ניקב המרה עיין פר"ח ס"ק י"ב בשם אוהל מועד דאם נתרוקן הכיס דכשר דאמרינן דרך סמפון ולא ע"י נקב נתרוקן. ועוד קשה לראבי"ה וסייעיתו דמכשירין ניטלה וחסרה מרה רק ניקב טרפה קשה למ"ד בדף כ"ה ע"א וא"א ניקב לחוד ונחתך לחוד דנחתך לא הוי

כנקוב רק בניטל מה טענו לריב"י מן איוב ישפוך לארץ דאלמא השטן לא ניקב המרה כי נפשו שמר רק חתך המר' ופשיטא דהי' נשפך מרירתו ומ"מ לא נטרף בכך ודוחק דלארץ דייק דאם הי' בתוך הגוף איך שייך לארץ וה"ל בקרבו אלא דהוציא המרה לחוץ מגופו ישפכו לארץ וה"ל ניטל המרה ודוק וזהו ראיי' לטריפות נטילת מר' וע"כ צ"ל דקים לי' חז"ל טריפות המר' הוא משום מרה ליחה המרור' שבתוך הקרום והקרום הוא רק שומר לליחה הז' ובו תלוי טריפות אבל קרום לא מעלה ולא מוריד בעצמותו רק שומר לבל יצא המרירות ויתפשט בגוף וכדומה ולכך ניקב הקרום טריפ' כי המרירות יתפשט ויצא ולכן אף שנפשט המרירות בדרך סמפון והקרום קיים מ"מ טריפה ומכ"ש אם לחתך הקרום שעכ"פ נתפשט המרורות וא"כ כשנשפך באיוב מרירתו לארץ פשיטא דהוי טריפה וא"ש וא"ש מזה הורה בה"ג אם המר' בתוך הכבד לא משגיחין תו בקרום המרה דאין מעלה ומוריד בגוף הטריפות ובאמת בס' אוהל מועד י"ל נתרוקן לאו דוק' שלא נשאר כלל רק שנחסר והיינו' לשון נתרוקן וקמ"ל דכשר דלא חיישינן לנקב וצ"ע:

אך יותר נראה כמ"ש פ"ח אבל לא מטעמי' דבה"ג נסתפק בדין אם נטלה המר' או חסרה כשרה כיון דלא נזכר בגמ' טרפות או טריפה הואיל וניקב טרפ' כמ"ש המחברים וס"ל לבה"ג אם אנו מסופקים אם הי' לה מרה הרי זה ספק טרפה וא"ל העמד בהמ' על חזקתה חזקת כשרות דהא אם לא הי' לה מרה כלל לית לי' חזקת כשרות וע"ז אנו דנין אם כשרה או טרפה ואיך שייך חזקת כשרות ואפי' לר' שמשון דס"ל דניזול בתר רוב כאן אתרע דלית ליה מרה ולא שייך רובא אבל בידעי' דהי' לה מרה א"כ הרי היא כשר' ואנו מסופקי' אח"כ הרי לה חזקת כשרות ואוקמינן אחזקה וא"כ א"ש דודאי בלא"ה קשה להבין וכי בשביל דמרגישין טעם קצת מר נשפוט דכל מרה בא לכבד ומעשי' בכל יום דמרה זורק טפה אבל בשביל לא כלה המרה לגמרי עד שלא יהי' נמצא שארית אבל באמת הבהמה ועוף לפנינו ואין כאן מרה יש כאן ספק אי נטלה מדה כשר אי לא ולקעמיד על חזקת היתר א"א דאולי חסרה וא"כ מעולם לא הי' לה חזקת היתר ולכך אי טעמן טעם מר בכבד זהו מופת חותך שהי' פה בנמצא מרה רק אח"כ נטלה א"כ כיון דטריפות ספק אוקמינן בחזקת היתר וכשרות משא"כ אי לא נמצא טעם מר אין כאן חזקת כשרות וספוקא אסורא לחומרא ואסור וזה ברור ונכון ומי שדעתו לש"ש יודה כי האמת בזה:

ב אם יטעום ואע"ג דספק איסור אסור לטועמו כתב הש"ך בס"ק ד' הכא הקילו דרוב שיש להם מרה וירגישו טעם מרה וזהו דוחק כי אדרבה לא שכיח ומעודני שזה לי חמישים שנה שאני מורה צדק לעדת ה' ת"ל ולא מצאתו ממש שני פעמים בחסרון הכבד שהי'

מורגש טעם מר בכבד וכן העיד הגאון זקן ומורה הוראה מהר"ג בעבודת גרשוני סי' טו"ב בנאבדה כבד קודם טעימה וכתב דלא נמצאו כן בכבד וכ"כ הגאון בעל ש"י ולכן צ"ע להתיר בנאבדה כבד ועל דינו של בה"ג אנן מצערים ובפרט כי אין ראיי' להתיר מבה"ג כי שם לא נאמר רק לטעום אבל לא נאמר ע"י ישראל ואפשר ע"י קפילא דלא מרע אומנתו ונאמן לדינא אבל באמת לפי מש"ל דמספקא לי' א"כ הוי כמו קצת ס"ס ספק ירגיש טעם מר או לא ירגיש ואת"ל ירגיש דלמא נטלה מרה וכשרה: אבל לפמ"ש הריב"ש בסימן רפ"ח דטעימ' הוא רק מדרבנן וא"כ ה"ל ספיקא דרבנן ולקולא ולא אתחזיק איסורא כלל. ולא דמי' לבשר בספק מלוח דאתחזיק איסורא דלא נמלח ולכך אסרו מהרש"ל משא"כ כאן דלא אתחזיק איסורא ומילתא דרבנן:

ג יש להכשיר בבהמת ישראל הקשה הב"ח דתשובות רשב"א שהביא ב"י כתב בסתם להחמיר שיש להזהר ולא כתב להתיר בבהמת ישראל וכתב הש"ך בס"ק י' דלכך התיר כיון דהרבה פוסקים מכשירין לגמרי בשני מרות. ויפה כתב אך עדיין קשה הא גם רשב"א ה' למרא' עינו שיש לצדד כי בלא"ה הרבה מכשירין בנטלה מרה ומ"מ כתב לחסור אך זהו היתר הוא לדעת האומרים יתר כנטול לגמרי אבל רשב"א דס"ל כנטול והוי נקב וא"כ לכ"ע בשני מרות טרפות אם הם קצת מחובר' דה"ל נקב מרה ולכ"ע טרפה וא"כ הרשב"א אזיל לשיטתו ואין צידוד להתיר אבל לדידן דקי"ל דלא הוי נקב רק כנטול לגמרי וא"כ למאן דמכשיר בניטל מרה אף ביותרת מכשיר ויש כאן צידוד להתיר:

ד יש מיני עופות שאין להם מרה יש לדקדק בהגהת הרא"ש ריש א"ט הבי' בשם ראבי"ה דדייק מדקתני כזית במקום מרה ולא אצל מרה ש"מ דניטלה מרה כשר ע"ש וקשה דהא יש מינין שאין להם מרה ואיך יתנה סתם אצל מרה הני דלית בהו מרה מה א"ל ולכך קתני במקום מרה שראוי להיות וכ"ת דס"ל אם אין להם מרה באמת א"צ כזית במקום מרה דמ"ש הא לדעתו ניטל מרה כשרה ומ"מ בעינן כזית עיין מש"ל ריש סימן מ"א. וצ"ל דס"ל כהרא"ש דשיעו' זית דוקא בשור וראמים גדולי' כדעת הריב"ם וא"כ כזית דנקט ע"כ במיני' אלו איירי ומיני' אלו יש להם מרה ולא מצינו רק בצבי ואיל חיות קטנות ותורים עופות קטנות אבל לא במינין גדולים ועיין לקמן סימן מ"ח:

ה כמו גרעיני של תמר' שאין ראשו חד מותרת לפי שיטת הרמב"ם וסייעתו דגבי זית חוששין משום דיש לו ראשו חד ונקוב בשפולו משא"כ תמרה א"כ אף שאינו גדול כמו תמרה כיון שאין ראש חד כשר. וזהו כונת הב"י שכתב דדעת הטור כתו' ורא"ש דאלו לשיטת רש"י לא היה לו לכתוב אלא אם כשל תמרה שאין ראשו חד עכ"ל ומילת רש"י ט"ס וצ"ל רשב"א דס"ל כרמב"ם וכמ"ש דלרש"י הכל כשר כמו בריאה ובחנם השיג

הב"ח ולא הרגיש בש"ס והפר"ח ביקש להשי' לב"י לדרך אחרת והנכון כמ"ש: אך עם כל זה לא הבנתי דהא בסי' שלפני זה סעיף י"ח קאמר שיעור אלימתא כגרעינו תמרה והן דברי רשב"א וטור ועיין לעיל פ"ח ס"ק י"א ויש להבין בממ"נ אי ס"ל הך דראשו חד והך דיוכל לנקוב חדא היא אם ראש חד יוכל לנקוב ואם לאו לא מה קשי' לי' לרבינו ב"י דלא ה"ל לכתוב כמו גרעיני תמרה רק ראשו חד דהיא היא לדידן כל זמן שאין כמו תמרה מיקרי ראשו חד ואי ס"ל ראשו חד ואין יכול לנקוב כלל תרתי נינהו א"כ אף בשל תמרה דלמא נקיב ואתא והא דשם מותר הואיל ואין ראשו חד אף דיכול לנקוב מ"מ דמים לריאה ולכן דברי הטור ברורי' ובחנם השיג רבינו ב"י:

י מפני שהוגלד פי המכה מזה משמע קצת דלא מועיל נפיחה במרה כמו בריאה אבל נראה דרש"י ס"ל דמועיל ובזה מיושב קושי' מהרש"א ד' מ"ט ברש"י זיתא מבזע בזע דס"ל לרש"י מאן דמכשיר בריאה מכשי' בהא נמי ותמה מהרש"א מאן מכריחו הא בכבד קיימינן הכא ולפמ"ש ניחא דרש"י ס"ל כל הבדל בין ריאה לכבד דזהו אי' לי' בדיקה משא"כ כבדא ולכך בחתוכה דריאה דל"ל בדיקה ג"כ ס"ל לתלק בין קופא לגאו ולבר וכמ"ש רש"י דף מ"ח ע"ב ד"ה הלכת' ועיין רשב"א וא"כ המרה דאית לי' בדיקה דמי לריאה ולא לכבד ויפה דן רש"י דשניהם שוים בדינא וגם מ"ש מהרש"א כיון דהך דמרה אליבא דמטריף אתמר ומ"מ מכשיר בשל תמרה א"כ ה"ה יכול להכשיר בקופא לבר וכו' ולמה כתב רש"י בד"ה הנ"ל דבכל גוונא טריף דלפמ"ש ניחא דגבי מרה יש לה בדיקה א"כ תרתי לטיבות' בדיקה ואלימתא מכשיר מה שאין כן כבד דליכא רק חד ודו"ק:

סימן מג

א אם ניקב בראש עב וכו' הט"ז כתב בעגלים שבראש העב נקב מפולש והעור מקופ' ובכל עגלים שנמצא הכל במקום אחד עד שנראה שנברא כך חסר ואנשים אומרים שכך בנמצא שם והורה הט"ז להתיר דאין זה נקב רק חסר וכשר ובשו"ת צ"ל ביאר דבריו דבשלמא בדברים חלולים שייך נקב אף שנברא אבל בדבר שטחי כמו דף אין שייך נקב אם נברא כך ומה לי דנברא בקצה הטחול חסר או באמציעיתו. והסכים הצ"צ ג"כ להתיר אמנם הש"ך בנה"כ וכן פר"ח הורו לאסור וטענה א' כי מי יאמר שהיה בעת בריאה רק לאח"כ מחמת החולשא והבריא כ"כ עד שהוא נראה כמו שנברא וזו טענה יש ליישב כיון שרואין שכולן במקום א' מכוון וזהו מופת שכך נעשה במציאות הטבע ובריאה ואילו ע"י חולה ומקרה לא היה מזדמן תמיד במקום א' במקום מכוון ובתשובת רשב"א סי' שפ"ג לא היה נקבי בני מעיים מכוונים בכל בהמות על מקום אחד. ולכן אין ראי'

שהיה נקב בדקין שהיה הרשב"א מסופק אלו נעשה אח"כ ע"י חולי או מקודם כי שם לא היה מכוין במ"א אלא בגוף הדין של היתר דאין זה קרוי נקב בזו אני מסופק מתרי ראי' חדא מהא דכתב רשב"א אם יש שני טחלים וחד מדובק בחבירתה בסומכי' למ"ד כנוטל דמיא עם מקום חיברו הרי טריפה דה"ל נטל מן סומכי' וה"ל נקב וטריפה עכ"ל ואע"פ שהרי היא מתחילת הבריאה דכנטל דמי הוי כניטל מתחילת הבריאה ומ"מ טריפה אך זה יש לדחות דיש לומר דזה יתר כנטל דמי מסורת ביד חז"ל וכך הי' מסורת דלרבי הטחלים גורמת חולשא לבהמה כאלו באותו מקום שהיה דבוקה נחסר ונוטל קצת ביד דטרפה מחמת חולשה בשני טחולי' ודבוקי' במקום שעושי' טריפה לבהמה כאלו נקרא לו עכשיו וטרפה ודייקו ליה מדקאמר כנטל דמים ולא קאמר כחסר דמי וקצת משמע כן בתה"א דף ל"ט וראיה שניי' ממה שנתחבטו התוס' וראש ומחברים דדייקו הא דלא מנה במשנה ניטל לב קיבה וכו' דהו' כ"ש מניקב וכן משמע במשנה ניקב הזפק רבי אומר אפי' ניטל ש"מ דיותר יש להכשיר בניקב מניטל והקשו מא"ל ונכנסו בדחוקים. ולכאורה התי' בפשוט כי ודאי זהו שהחליטו אם ניקב טריפה מכ"ש ניטל אין מוכרח דהא כ' רש"י דף כ"ה ד"ה ה"ה וכו' שחמיר ניקב מניטל שע"י נקב הוא הולך ומוסיף מכאוב וחולי רב בגופי' רק ה"מ בנקב ביד וחולי אבל נברא בנקב לא שייך דברי רש"י דאין כאן מכאוב וחולי ופשיטא דשפיר י"ל אם ניקב טריפה מכ"ש ניטל לגמרי וא"כ בלב וקיבה וכדומה דהם אברים חלולי' דשייך בהו לקב אפי' בתחלת בריאה כמ"ש הצ"צ שייך שפיר כ"ש של הפוסקים דל"ל מחמת כאב דהא ניקב למשמע אפי' בתולדה ובריאה אבל בטחול דלא בטחול דלא שייך נקב בבריאה כמ"ש הצ"צ רק בכלל ניטל הוא דאי אתה מוצא נקב בטחול רק ע"י חולי וקוץ בזה אין כ"ש לניטל כמ"ש רש"י ולק"מ. מיהו י"ל לאידך גיסא אדדייק מתוס' דייק מרש"י הנ"ל דכתב דלכך ניקב טריפה וניטל טחול כשר דמוסיף לה חולי ומכאוב נברא בנקב מא"ל דכ"מ שנאמר נוקב אפי' נברא כך דהא אין כאן כאב וע"כ צ"ל דרש"י ס"ל דלא שייך בטחול נברא נקב כדעת בעל צ"צ וצ"ע. והאמת אגיד כי אני הייתי תמיד חוכך להחמיר בספיקא דדינא רק את זה נתתי אל לבי כי כפי מ"ש הט"ז והצ"צ וכן כולם הי' הכל בעגלים וכן לידי בא שאלות רבות כאלה הכל בעגלים אבל בשורים ופרות לא נדכר שאלה כזו ולא בא לידי מעולם שאלה בשור או פרה רק פ"א. והדבר מתמו' אם שכיחי בעגלים כמוהו יהי' שכיח בשורים ופרה כי עגל נעשה שור כשיגדל. ומזה שפטתי כאשר יגדל הבהמה יתרפא הנקב ויהיה החסרון נתמלא וישיב לבשרו כמקדם ולכך אינו מורגש בבהמה גדולה ומזהו לאות כי אינו נקב מוחלט כי איך יחזור ויתרפא אם הוא טריפה ואיך יהי' תמיד קרום מחמת מכה אלא

הטבע לא שלמה הבריאה ונמצא חסר וברוב ימים מלאה חסרון וזהו מושג מאוד לחקרי הטבע ולכן דעתי נוטה להתיר רק מ"מ לא התרתי כל ימי רק מניח לאחרים להתיר אשר אין לבם נוקפם ובמקום שאין איש אין להתיר רק להפסד מרובה וצריך עויין גדול:

ב נקב מפולש. רש"י פי' אי אשתייר כעובי דינר זהב ולא יצא מחט לחוץ. והב"ח להציל מקושי' דהא הוי מחט בחלל הגוף פירש דנקב דרך הכרס והטחול דבוקה בו סותמו. ואמת כי רש"י לא ס"ל הך דלקמן סי' מ"ו ס"א בהג"ה דאבר אחר אינו סותם כנראה מדברי רש"י בדף מ"ט ע"ב ד"ה טרפשא וכו' אבל מ"מ הא חלב טמא מפסיק בין טחול לכרס וזהו הוא ככובע ואינו סותם כי יש חלל על הנקב ואין מיהדק בתוך הנקב וא"כ מה יוסיף שהטחול דבק עליו וסותם. ולכן כולם הסכימו דאיירי במחט לחלל גוף ותחבו בפנינו דליכא תו חשש לשארי אברים פנימים. וזה אמת לדינא אבל מ"מ אין פותר לי דמי הכריח לרש"י בכל זה דאיירי במחט ותחבו בפנינו ולא פי' כפשוטו דניקב ע"י חולי ומוגל' כמו מעשי' בכל יום. ואמרתי בזה דברים רבים ולא הנין לי' שיהי' קרובים בכוונת רש"י ומה שנ"ל ביותר כי קשי' לי' לרש"י לישנא דגמ' דקאמר כי אשתייר ביה כדינר זהב כשרה ומשמע מלשון דלהתירה בא בשיור דינר כשרה ובאמת נהפך הוא דסתם נקב הוא נקב מפולש בכל דוכתי' ובכל טריפות וא"כ לולי דברי הגמ' אפי' בשיור כל דהוא כקרום ביצה הי' כשר רק הגמ' החמיר להצריך עובי דינר א"כ מה זה דקמ"ל דכשר כאלו בא להורות לנו היתרא אסורא קמ"ל וכך ה"ל לומר ואי לא אשתייר דינ' זהב טריפה דלא תימא בענין מפולש. ולכך ס"ל לרש"י דאיירי במחט ורש"י ס"ל בהמסס הואיל לית לי' רק קרום א' חיישינן שמא הבריא ולא בעינין מפולש וא"כ אף בטחול בנקב במחט ה"א א"צ מפולש כלל דחיישינן שמא הבריא ולכך קאמר הגמ' בטחול רק באשתייר עובי דינר כשר וטובא קמ"ל להתירא דלא אסרינן בנקב שאינו מפולש כמו ודוק ודברי רש"י ברורים:

ג ואפילו נחתך וכו' רבים תמהו מאי אפילו וכו' הא לחד תי' ניקב טריפה ונחתך כשר וכ"כ בעל העיטור. ונראה כי דעת בע"ה לפסק בנחתך אפילו בסומכי' כשר כחד שינו' בגמ' דמשני על הא דפריך ממשנה פרק בהמה המקשה חותך מן עובר מותר מן טחול וכליות אסור הא בהמה מותר ומשני אף בהמה אסור ואיידי וכו' א"כ ניקב לחוד נחתך לחוד וזהו התי' תפס בע"ע ותמה הרשב"א למה פסק להקל כתי' שני. וכמו כן כתב רשב"א לרש"י ריש פ' בהמה המקשה (וכ"כ ר"ע ברטנורה) דלכך נקט במשלה טחול וכליות מידי דלא מיטרפא בהו וכתב דרש"י ס"ל כב"ע דהלכתא כלשנא בתרא אבל הר"ן כתב דלפי דקיי"ל לחלק בין סומכי' לקולשא לא צריכין לכל זה וליכא לחלק בין ניקב

לנחתך. וכ"כ הפר"ח והשיג חתי"ט שהקשה ג"כ קושי' רשב"א ובאמת דברי הרשב"א והר"ן הי' בהעלם עין מתיו"ט שלא זכרם כלל. ואח"כ הביאם במ"מ. ונראה דב"ע ורשב"א לא נעלם ממנם סברות הר"ן שהוא פשוט די"ל דנחתך בקולשא רק קשיא לרש"י למה קחני טחול ואי דלא מטרף בהו לתני כבד דג"כ לא מיטרף בהו אלו חתכו ושייר זית לכל חד כדאית לי' ול"ל דמשנה ביקש להודיענו בחותך כל האבר משא"כ בכבד בעי שיור לכ"ע וא"א לחתוך כל הכבד אבל בטחול איירי דחותך כל טחול לגמרי בלי שיור וזהו כשר לכ"ע דה"ל ניטל טחול ז"א דא"כ אין מקום לקו' הגמ' דבניטל כל טחול לכ"ע כשר מבלי חולק וצ"ל לישנא חותך מן הטחול משמע לא כל טחול וכ"כ פר"ח סק"ד והא דלא נקט המשנה כל טחול היינו דקמ"ל דאין שחיטת בהמה מתרת דבעינין תמימה דוקא ולא חסרה כמ"ש רש"י וה"א בחסר כל אבר אבל בחס' מקצת ובהמה עכ"פ יש לה כל אברי' ומכ"ש בחותך מקצת ה"א רובא ככולה ושלימה איקרי קמ"ל דלא וזה פשוט וצ"ל דלא ביקש המשנה לנחות בדינים כי כבד צריך להיות שלא יחתוך במקום מרה וחיותא וכדומה. וסתמא קתני נחתך יהי' באיזה מקום שיהי' וקשה הא גם בטחול צריך תנאי שלא יהי' החתך בסומכיה וע"כ צ"ל דלא ס"ל למשנה לחלק. ושפיר צ"ל דנחתך כשר אף בסומכי' ולכך לא הקשה רשב"א רק מכח תירץ ראשון בגמ': ובאמת בתי' ראשון יותר קשה דמשני הא דקתני אסור באכילה ה"ה בהמה רק איידי ל"ל זאת במה דמיטרוף בהמה למה לא קתני כבד ג"כ או כליות לבד וצ"ל דלריש לקיש טובא קמ"ל דקתני אסור באכילה שאין שחיטת בהמה מתרת אבר מן החי דאף דודאי אם בהמה נטרפה פשיטא דאסורה וכי יועיל שחיטה להתיר טרפה רק קמ"ל דאין שחיטה מועיל להתיר משום אבר מן החי אך זהו תליא בפלוגתא לרבא איהו בעל הך שמעתתה דניטל הטחול וכו' וס"ל לקמן בסוף כ"ג דאם תלש ממנו אבר וטריפה לר"ל מחייב משום אבר מן החי ולר"י חייב שתים משום טרפה ומשום אבר מן החי וא"כ י"ל דמשנה אגב אורחיה קמ"ל דאסור משום אבר מן החי לבד דומיא דכליות דאין בו איסור רק משום אבר מן החי והיינו כר"ל דסב"ל רק אבר מהחי לבד חל. ויותר נראה דטוביה קמ"ל דחייב משום אמ"ה פי' בשר מן החי ולר"י בחולין דף ק"ב ע"ב אינו חיוב רק משום בשר בשדה טרפה ואם אכלו עם בשר טריפה אינו לוקה רק א' כמ"ש הרמב"ם בפ"י מהלכות מ"א וא"כ קשה מאי קמ"ל דאסורא דפשיטא דאסור דהא כל כל בהמה אסורה ואי משום בשר מהחי היינו בשר טרפה והכל לאו אחד ועי' בפ"ה מהל' מ"א ונראה דרמב"ם ביקש ליישב קושי' זו ולכך ס"ל אבר שאין בו עצם כמו טחול לוקה משום אבר מן החי וא"כ הרי כאן תרי לאוין אבל להראב"ד דס"ל דגם זה רק בכלל בשר בשדה וכו' א"כ קושי' הנ"ל במקומו וצ"ל

דבאמת הך שנוי' בגמ' אתיא לר"ל דס"ל דהכל לקי משום אבר מן החי וזהו סברת ב"ע וא"כ כיון דהלכתא כרבי יוחנן ליתא תי' ראשון וכיון דקיי"ל כר"י וקיי"ל כתי' שני צדקו דברי ב"ע. והנה עוד מקום לומר בדברי רש"י דכתב דטחול לא מיטריף וקשה דהא בס"ד דאמרינן דמטריף ומ"מ קחשיב טחול וגם למה לא קתני כבד דהא הם הקשו על האי כללא דכ"מ דניקב טרפה אף ניטל טרפה מהך דטחול ותי' שאני טחול דלא מיטריף בנקב רק בסומכי' וקשה בס"ד דפריך מן בהמה המקשה ש"מ דס"ל דכ"מ פוסל הנקב איך הבין קושית הפוסקים. ונראה דבלא"ה צריך להבין תי' שלהם דמה בכך רק בסומכיה מ"מ סומכי' גופי' קשיא הנקב פוסל ואם ניטל כל הטחול עם סומכי' כשר. אלא ודאי הא דבסומכי' טריפה דמגיע לקותא לכרס שדבוקה בו וע"י לקותא שבו מגיע רקבון ולקוי לכרס ומטריף ולכך באינו דבוק כשר ולפ"ז פשיטא דלא שייך הך כללא אם ניקב פוסל מכ"ש ניטל דזהו אם מצד עצמו ש"מ דאית בי' חיותא ואיך יכשר בניטל דבר שחיות תלוי בו משא"כ בטחול שהנקב הוא מחמת הכרס ולכך כשר בניטל כשאינו דבוק לכרס אף לכרס אינו מזיק וא"כ י"ל אף בס"ד ידע דכל טריפות דנקב מ' כרס רק חשב אפילו למטה ממקום שדבק בכרס כיון שאבד אחד הוא ומחציתו דבק בכרס אף אם לקותא למטה הימנו החולשא מתפשט ועולה עד שמגיע למקום כרס ושם מטריף ומכלה לכרס וא"כ ל"ק כלל מניקב וניטל וא"ש: ובזה יובנו דברי רש"י ומשנה דלא נקט כבד כי המשנה קמ"ל דאין שחיטות בהמה מועיל לאברים שלה דבעינן בהמה שלימה ויש מקום לטעות ה"מ אברים שחיי בהמה תלוי בהם א"כ הם שייכים נבהמה כי זולתן אינה בהמה וטרפה היא אבל אבר שאין חיי בהמה תלוים בהם וזולתם ג"כ חיה ה"א דאינן בכלל בהמה ואף כי ינטלו מ"מ שלימה מיקרי ועי' בעירוכין האומר ערך כבד הואיל וחיי' תלויה בו הוי ערך כולו משא"כ שארי אברים קמ"ל דמ"מ אין שחיטתו מתירתו וזהו כוונת רש"י דנקט וטחול וכליות דלא מיטריף בהו דאף דניקב טחול בסומכיה טריפה הוא מחמת הכרס אבל בעצמה לית בהו חיותא וה"א דלא שייך גבי בהמה ולכך לא קתני כבד דניטלה לגמרי טרפה ותלי' בי' חיותא וא"ש ולכך הס"ד בגמ' דס"ל בכ"מ פוסל נקב מ"מ לא קשי' לי' לתני כבד דידע כמ"ש דבזה תליא חיות ולא בזה ודו"ק: או בדרך קצרה דלכך ס"ל לעיטור כשינוי בתרא משום דסתם קתני חותך מן טחול הן בסומכי' והן בקולשא ובחותך מן סומכי' פי' המשנה אסור באכילה וגם הבהמה ובחותך מן קולשה פי' המשנה הנחתך אסור באכילה ולא הבהמה וא"כ בהך מילתא אסור יהי' שני פי' וזהו דוחק ולכך ס"ל כשינוי בתרא והכל מותר בנחתך. ואף אנן דלא ס"ל כעיטור ובסומכי' באמת הבהמה אסורה ועדיין קשה הא יש שני פי' במשנה בבבא אחת וא"כ יש מקום

לטעות ולומר דנחתך בב"א טרפה וא"כ אתיא המשנה בפשוט האבר הנחתך מבהמה אסורה ולכך קמ"ל כשרה ושפי' יתכן מילת אפי' גבי נחתך. גם י"ל כיון דחתך גורם כאב במקום חתך כמ"ש רש"י דה"ל ניקב והנה מחצית הטחול עב ומחציתו קלש ואם הוא חותך באמצע בין עב לקלוש הא צד עב ג"כ מקבל כאב כי הוא מכאיב משני צדדי החתיכה וה"א דטריפה כי מכאיב לצד העב ג"כ קמ"ל דכשר דמ"מ גוף החתך היה בצד קלוש וא"ש אפי' ודו"ק: ומה שטען הפר"ח על בה"ע מהא דפרכינן בריאה שנקבה או שחסרה מאי או שחסרה היינו נקבה דמה קושי' הא יש הבדל בין ניקב לנחתך. ולא על הב"ע תלונתו כי אם על הגמ' דכל אמוראי דפרכי זאת הל"ל הניחא לחד שינוי דהא איכא בגמ' תרי שינוי אלא דאין כאן קושי' ריאה שנטלה טרפה פשיטא דאין לחלק בין ניקב לנחתך אבל בטחול דניטל כשר א"כ י"ל דנחתך היינו ניטל ולא דמי' לנקב דכאיב לי' ביותר ולק"מ:

ד אם הבשר סביבו שלם. הט"ז והש"ך והפר"ח כולם הסכימו דמים הן זכים ומכ"ש עכורים הוי כנקב וכ"כ הרב רמ"א בד"מ ודלא כב"ח דהפריז על המדה להקל אלא דקשה להבין במ"ש הבשר שלם ויהי הכוונה כעובי דינר מה קמ"ל ומה כל העדות הזה שהעידו הזה שהעידו שראו אצל ראבי"ה שהכשיר בנשאר יפה ושלם דינר זהב פשיטא והם ז"ל פירשו דל"ת הואיל יש שם מי' שדי תכלה בכלהו ואפילו נשאר כדינר מ"מ טרפה דבר זה דוחק מהכ"ת נימא כן בריאה דאיכא סמפונות ונשפך כקיתון מ"מ לא חיישינן דירקבו א' מסמפונות או הקרום למה נימא כן בטחול. ומה נשתנה זה מכל אברים. וגם שלם מכל צד לא הבנתי וגם למה לא הזכיר שהבשר הי' שלם כעובי דינר דזהו עיקר היתרא. לכן ברור דנתכווין למ"ש הט"ז בסוף סימן אשר הסכים עמו גם הפר"ח דאם מכל צד לא ניכר בטחול רק בפנים באמצע טחול לקות' במי זכים. עכורים מוגלא. וכדומה ומכל צד אין שיור עובי דינר דמ"מ כשר ואמת כי ראיי' הט"ז מחסרון בפנים בריאה אין ראיה כי בריאה עיקר פסול בקרום וסמפונות ובבשר הריאה אין נ"מ ולכך חסרון מבפנים כשר כי מה נ"מ כיון דקרומים וסמפונות קיימים אבל בטחול אין הפסול בקרום הטחול רק בגוף הטחול שלא יהי' נקב א"כ י"ל בפנים ג"כ פסול מיהו באתרוג אמרינן ג"כ בגמ' דתלי' בחסרון מבפנים ושם ג"כ אין טריפות בקרום אלא דא"צ לראי' בגוף התי' דניקב הטחול תנן ומה נקב יש בו הלא מכל צד שלם וסתום ואיך שייך בו נקב רק שלא תאמר היינו נקב כיון דמבפנים נלקה סופו להיות שולט בחוץ ויתגלה הנקב ולזה שפיר מביא ראיה מריאה דאי איתא להך חששא גם שם ישלוט בקרום וינקוב א"ו דלא חיישינן לכך וא"כ אין כאן נקב כלל וזהו היה העובדא אשר בא לפני ראבי"ה כי היה נפוח אבל הבשר

היה יפה ולא הי' בו ריעותא רק נפוח וצוה לחתכו ויזו בו המים וגרר מכל צד ומצא שלם סביבו מכל צד רק באמצע היה נפוח והכשיר ולא דקד' כלל לדעת אם הוא עובי דינר כיון דהוא רק מבפנים ומכל צד שלם וזהו פשוט וברור ומ"ש עד סומכי' היינו עד בכלל שהנפוח התחיל במקום קולשא למראית עיין מבחוץ אבל כשחתכו הי' בתוכו החלל מתפשט אילך ואילך כסדר הבועות שראשן קשה ומתפשטין אילך ואילך עד שהגיע לתוך הסומכה ג"כ. ולכך בדק ומכל צד הי' שלם והכשיר ובאגודה נאמר כי הך מעשה ונפוח היה בסומכי' ולא בקולשי' ע"ש וט"ס נזדמן בשאר ספרים שנאמר בו בקולשי'. ודברים אלו ברורי' ותו אין לפקפ' על דינו של ט"ז כי כן דברי ראבי"ה:

ה שכל מה שדבק לכרס קרוי עב ולא יותר ובלח"מ כ' שאח"כ לאחר דביקות הכרס ג"כ עב ומונח על הכרס אבל לא דבוק והסכים הגאון בעל כלי יקר וחכמי עיר פראג ואף הוא במנין לאסור ואח"כ חזר בו דרוב מחברים זולתו מהר"ן וש"ד כתבו מה שדבק בכרס קרוי עב ולא יותר ובאמת לפי מש"ל וכן מצאתי בפרישׁ' דטעם דטריפה לא מחמת טחול רק מחמת דיקרה לקותא בכרס הדבר מבואר דתלי' הכל בדביקת בכרס. ומ"מ אני חוכך להקל הואיל יצא הדבר מפי גדולי הדור להחמיר והלח"מ ג"כ אמר להלכה ולא למעשה וגם אדרבה כיון שאחרי מקום דבוק ג"כ עב אלו העיקר מה שדבו' בכרס איך אמר גמ' סתם בסומכה הא איכא סומכי' מ"מ כשר ואיך אמרינן סתם בסומכה ופירש"י בעוביו מלמעלה ולכן אם בא לפני טחול ולא ניקב מעבר לעבר רק הי' שיור והשיור למטה בתכלית הדקות וקלישות עד שאין בו ספק שאין שיור עובי דינר זהב אני מטריף דהא קרוי העב. אבל אם יש בו שיור רק אנן לא בקיאין שיעור עובי דינר ובעינן דוקא עד חצי ובזו פשטה לקותא יותר מחצי ובזה אם הוא בצד עב כזה שאינו דבוק אני מכשיר דהוי כס"ס ספ' יש בו עובי דינר ספק אין בו עובי דינר ואת"ל אין בו ספק אי זה הוי מקום עב דאולי הוא קולשא ואין נקב פוסל בו כלל וכן להיפוך ולכן יש להכשיר:

ו עובי דינר זהב וכו'. ואני בעניי אמרתי למצוא שיעור במקצת כי ידוע בתורה במלאכת המשכן נאמר בכלי קודש ארון שלחן מזבח הזהב וצפית זהב. ומסתמא הי' צפוי' שווים כשיעור שניתן למשה מסיני כמה יהי' עביו אם מעט אם הרבה דמהכ"ת לשנות ואלו הן שינוי הי' מתפרש ועי' תוס' סוף חגיגה ומנחות דף צ"ו ע"ב דס"ל דצפוי דשלחן היה כעין צפוי דארון והי' ב' שלחנות כמו ג' ארונות ע"ש ולא מצינו דהי' ג' שולחנות רק ג' ארונות עשה משה אלא דס"ל צפוני' כהדדי נינהו ולא יש הבדל בין שולחן לארון וכן בתנחומא פ' תצוה נותן שיעור ציפוי מזבח נחושת שהי' נחושת כעובי ציפוי זהב למזבח זהב והטעם כי הכל אחד וכל הציפוי' הנכתבים סתם שוים הם בלי פקפוק ובב"ב די"ב

מבואר לר' יהודא הי' דופנו של ארון עוביו אצבע מארבע אצבעות בטפח ע"ש רש"י ותוס' ד"ה אצבע ושלשה ארונות הי' זה בתוך זה וא"כ הי' ארון של זהב שהי' מחוץ לצפות ארון עץ שליש אצבע. ובסוף חגיגה אמרינן שהי' בעובי דינר זהב הרי דעובי דינר הוא שליש אצבע וכן בתנחומא צפוי נחושת למזבח נחושת הוא עובי דינר זהב והיינו דכל צפוי' הם שוים. ולתנא דס"ל בב"ב דעובי דופן הם שני אצבעות לא יחליק אמציאות דדינר זהב רק ס"ל ארון עץ דהי' עיקר היה עב ביותר ועי' תוס' חגיגה ד"ה דכתבו דצפוי של משה היה דק וקלוש למאוד וא"ש והרי מבואר השיעור דעל כל פנים לא יותר משליש אצבע. ואני בעו"ה לרב חולשת גופי וחסרון דעתי וחשכת שכלי א"א להעמיק בו ביותר להעמידו על תלו ומי שחננו ה' בדעת רחבה ובקיא בתורה ישמע ויוסף לקח לברר הדבר כשמלה ושכר הרבה משמים יקבל לברר הספק בתורה ולהזכיר הנשכחות. ומדי דברי בזה אמרתי להעלות מילי מעליותא על הספק מרגנית' קטנה לבל ישכח כי סוף חגיגה אמרינן פושעי ישראל אין אור של גיהנם וכו' ק"ו ממזבח הזהב שהי' עליו רק כעובי דינר זהב אין האש מכלה אותו מכ"ש לפושעים שמלאים מצות כרמון. וכתבו התוס' במדרש יש שהי' משה מתמיה ע"ז א"א שלא ישרוף העץ וא"ל קב"ה כך דרכו אש של מעלה אש אכלה אש ואינו מכלה עכ"ל ותמהו מה ביקש התוס' בזה והוא דבר שיש בו סתיר' לכאורה כי מה דאין אש מכלה צפוי מזבח לא הי' מחמת חיבת הקודש ומצוה רק טבע של מעלה ואפי' הסנה לא אוכל וא"כ מה ענין זה דמצוה יגן על מדורת אש. אמנם הדברים כפשוטים כי ידוע על מזבח הזהב לא היה אש מעלה כלל רק הכהן הכניס בבקר ובערב מחתה גחלים והקטיר הקטורת וא"כ אייך שייך דרכו אש של מעלה מה בעי תמן אש מעלה אבל באמת מקום המדרש הוא תנחומא שנאמר כנ"ל כי הי' רק על מזבח נחושת צפוי נחושת כעובי דינר זהב והי' האש בו תמיד יומם ולילה והי' משה מתמי' שלא ישרוף העץ ואמר לו הקב"ה כך דרך באש של מעלה אש אוכלה אש וכו' וא"ש כי במזבח נחושת היא מזבח העולה הי' אש של מעלה. והן הן דברי תוס' כי קשיא לתוס' למה יליף ק"ו ממזבח הזהב שלא הי' גחלים רק מחתה אחד בבוקר ובערב ולא יליף ק"ו ממזבח נחושת שהי' ג"כ רק ציפוי כדינר זהב נחושת והי' האש מתמיד יום ולילה כדכתיב אש תוקד על המזבח והמזבח נחושת התמיד תת"פ שנים עד בנין שלמה ולכך כתבו התוס' דממזבח נחושת אי אפשר להביא ראיה דבמדרש יש שהיה משה מתמיה ע"ז והשיב לו כך דרכו באש וכו' ואין כאן ראיה ולא ק"ו ולכך יליף ק"ו ממזבח הזהב שהיה ג"כ כעובי דינר ולא היה שם אש של מעלה כלל וליכא למפרך ולק"מ וא"ש ודו"ק:

ז ויש מחמירין עיין בשו"ת צ"צ נ"ח כ' דאם יש כאן ב' טחלים וידענו איזה נכונה ואיזה יתרת ונקבים בסומכי' דכשר. ויש להקשות דאם הן מה פריך הגמ' לרבא דאמר ניקב טריפה מן משנה חתך מן טחול וכליות אסורה הא בהמה שרי' מה קושיא דלמא איירי בכה"ג דחתך מן יתרת וקמ"ל דמ"מ שחיטת אמו מתרת כנ"ל ובאמת בהמה גופי' שרי' כיון דנחתך יתרת כמ"ש הצ"צ ויש ליישב. ודע במ"ש הריב"ם וכן הרא"ש גבי בטדי בתורא דשיעור שנתנו חז"ל הכל בשור וראמים הגדולים ולפי ערכן נלמד לשער בשאר בהמות וכ"כ הרא"ש להדיא בכל שיעורי' כמש"ל גבי כבד כן שיעור עובי דינר וא"כ הרשב"א למד דבשור הגדול שעור דינר הוא פחות מחצי עובי טחול בשאר בהמות ג"כ פחות דמ"ש דאם חצי עובי טחול בשאר בהמות קטן מעובי טחול בשור אף עובי דינר בשאר בהמות פחות והכל לפי ערך ולק"מ מה שהקשה הב"ח דאם עובי חצי טחול בבהמה קטנה כעובי דינר א"כ אותו עובי נקח ונשער בו בשור הגדול והפר"ח סק"א הסכים לדינא וח"ו להקל בו רק לק"מ דהשיעור דינר בשור הגדול ומכאן והלאה הכל לפי ערך שאם בשאר בהמה א"צ לדינר אף חצי עובי טחול אין כ"כ גדול אך קושיא ב"ה ופר"ח לרשב"א ורמב"ם דס"ל דכל שעורי' תנן בבהמות גדולים וקטנים וא"כ אף עובי דינר בכל בהמות שור ועגל והקושיא במקימו אם כן על כרחך חצי עובי טחול דעגל כעובי א"כ יספיק עובי חצי טחול דעגל לשור. וצ"ל דרמב"ם ורשב"א לא אמרו אלא להחמיר אולי הך שיעור ד"מ בטדי או ב' זתים בכבד אמרו חז"ל אף בקטנה. אבל להקל ולומר דשיעור חצי עובי טחול בעגל כשיעור דינר לא אמרינן וחוששין להחמיר דלא נתנו חז"ל שיעור רק בשור הגדול כריב"ם. ובאמת אין חצי עובי טחול בעגל כעובי דינר רק לפי ערך ודו"ק:

ח לפיכך אין הנקב פוסל בו הן דברי רמב"ם וכתב רשב"א אע"פ שיש לפקפק כבר הורה זקן והר"ן ואח"כ האחרונים לרב יראתם פני זקן לא נהדרו ופקפק בו דהא הגמ' מדמה עוף לבהמה ואי דלית לי' סומכה אדרבה לית לי' קולשא וכולו טריפה ולפמש"ל דטעמא דנקב בסומכא טריפה דיגרם רקב לכרס. וא"כ צדקו דברי רמב"ם דעוף אינו דבק לכרס ואין לו חיבר בו פשיטא דכשר דהכל כקולש' יחשב. והבאתי קצת ראי' לרמב"ם דקתני נקב הקרקבן נקבו דקין גבי אלו טריפות בעוף וקשה למה לא קתני נטל קורקבן נטלו דקין דטריפה דזהו ודאי טריפה כקושית התוספת בבהמה דקיבה וצ"ל תי' התוספת ומחברים כיון דנקב פוסל בו מכ"ש ניטל וקשה מן טחול ניטל כשר נקב טריפה ול"ל תי' דלא מטרף אלא בסומכה דהא בעוף קיימין ובכל גוונא טריפה ואין בו הבדל כלל. וע"כ צ"ל דבעוף כשר בכל גוונא ולכך ת"ח יחמיר לעצמו אבל ח"ו להחמיר לאחרים נגד

פי' הרמב"ם ז"ל. שאל זקנך ויאמרו לך: והנה מה שבררנו לעיל דטריפות דניקב הטחול הוא דיגיע לקותא לכרס אין להקשות אם כן ריש פרקין דאלו טריפות מנה ח"י טריפות ובתוכם ניקב הטחול הא הוי בכלל נקבה הכרס כמ"ש התוס' דלכך לא מנה חסרון בגלגלת הואיל טעם דטריפה מחמת הקרום והא תנא לי' י"ל דמכאן יש ראיה להנ"ל דהא התוס' כתבו בד"ה הנך דלכך לא מנה חסרה הריאה וחסרון בשדרה לא' משום דמשונה בשעורו. זה במשהו וזה בחסרון תוליות וכו' וקשה א"כ איך כללהו לנקוב טחול בהדי שאר נקבים ולא חשבינן לי' רק בחד הא כל נקובים צריך להיות מפולשים וניקב טחול גם לא נשתייר עובי דינר טריפה וצ"ע דר' עוירא לא ס"ל לחלק בין עובי דינר זהב כיון דס"ל בכל טחול פוסל נקב א"כ אין הטעם משום לקותא דכרס ואף שיעור דינר ליכא רק נקב בעינן בכל נקובים ושפיר חשבינן כחדא ולמסקנא דקי"ל עובי דינר זהב ובסומכי' דוקא א"כ אמרינן דטריפות בשביל הכרס באמת בלא"ה אין לחשוב אותו וא"ש ודו"ק: ובאמת קשי' לי' לס"ד דאמר ר"ע נקבה טריפה יהי' הפי' נקב מפולש או בלי שיור עובי דינר מ"מ אם קלף וחלק הטחול שיש לו עובי דינרים חולק אותו בעוביו לשנים עד שכל א' אינו עב רק דינר וחתך אחד הלא כשר דלא יהי' נקב כשר וא"כ מה פריך הגמ' מן משנה חותך מן טחול דלמא חתך בכה"ג וא"כ הטחול אסור ובהמה שרי וצ"ל דכיון דכאיב לי' ביותר בחתך ס"ל לס"ד אף דחתך בזה אופן מ"מ הוי כנקב עד דאין שיור דינר מועיל דכאב לי' ביותר ולפ"ז י"ל הא דמשני הגמ' ניקב לחוד וכו' דקשה כמ"ש רש"י גופי' הא כל חתך וחתך היינו נקב וצ"ל דמשנה דאיירי דחתך בעובי ומשנינן דלא דמי לניקב דזה יורד וניקב עד בלי שיור עובי דינר זהב וזה יש לו שיור אבל בנחתך לגמרי פשיטא דגרע מניקב וכל חתך וחתך אי' בו נקב ויפה כתב הטור אפי' ודו"ק:

סימן מד

א או נחתכה וכו' ואע"ג דדעת הרבה מחברים וגם מהרש"ל בנחלקה לשנים טריפה ודייקי ליה מדברי איוב יפלח כליותי והיינו בקיע לשנים כמו פולח ובוקע עץ וקשה א"כ בנחתכה עד מקום חריץ היינו לשנים דכי בעינן שיהיה שוי' לא' א' גדול מחבירו. ונ"ל דרך משל הכוליא עב טפח ורחבה טפח ואם נחתכה דרך עוביו עד שהבקיעה עובר לגמרי והרי הן ב' חלקים טריפה אבל לא עבה כל עובי החתך רק ברוחב נחתך החתיכה אחת אבל בעובי שלימה ולא נבקעה כשרה ופשוט וכן מורי' הדברים באו"ה:

ב נחתכה הט"ז בס"ק ב' הביא הטור דכתיב נחסרה אפי' הגיע חסרון עד חריץ מ"מ כשר ורש"ל חולק דמ"ש נתמסמסה ומ"ש נחסרה והט"ז דוחה דגבי מסמס יגדל כאב משא"כ

חסר ולעג"ד דברי הטור מוכרחים דאם נאסרה טריפה א"כ ה"ה לקותא ע"י מסמס דכל שנתמסמס היינו חסרון א"כ הא דאמרי' בריש פ' אלו טריפות שמונה מיני טריפות מנה עולא ולא מנה לקותא לאפוקי לקותא דרכיש בכוליא וקשה הא מנה סוג חסורה וא"כ היא בכלל חסרה הכוליא דטריפה ומכ"ש לקותא במסמס דהיינו חסרון שהרופא גוררו וכוליא יחשב ורש"י מנה נחתכה רגליה וצומת הגידין בכלל חסרה ומכ"ש חסורה דכולי' ומה לאפוקי יש כאן א"ו דחסורה כשרה רק לקותא וא"כ א"א לכלול אותו בסוג חסרה דהא חסורה כשרה ובפרט אם נאמר רכיש סתם אמר לקתה בכוליא טריפה ובני מערבא הוא דאמרו עד שיגיע למקום חריץ אבל רכיש סתם אמר (ועיין מש"ל סי' כ"ט ע"ש) אפי' לא הגיע למקום חריץ וקשה ממשנה חותך מן טחול וכליות ואין לך חסרון מה שחותך ממנו חתיכה ומניחו בגוף ועכצ"ל דנחתך מותר ולקתה איירי בנתמסמס ואסור והרי דברי הטור והט"ז מבוארים ומוכרחים. מיהו י"ל לאידך גיסא לדברי מהרש"ל דלכאורה קשה דריש פ' אלו טריפות משמע דהלכה כעולא דמנה ח' מיני טריפות לאפוקי הך דרכיש וכאן קיי"ל הלכה כריב"ש ועיין מש"ל סי' כ"ט לרמב"ם א"ו דלרכיש דלא ת"ל עד מקום חריץ א"כ אתא לאפוקי דל"ל דהיא בכלל חסורה דהא חסורה כשר ומוכח ממשנה דבהמה המקשה. אבל לפי דקיי"ל דבעינן מקום חריץ א"כ לק"מ מהך משנה חותך מן טחול וכליות ושפיר י"ל דהוא בכלל חסרה ול"ק הלכתא אהלכתא ויש למהרש"ל סעד מזה:

ג שיעשה בשרה הט"ז הביא בס"ק ד' בשם מהרש"ל דחסר מבפני' בכולי' כשר רק ק"ל הואיל מגיע לחריץ לא שייך חסרון מבפנים ע"ש ולא הבנתי הא אמרינן כשר בריאה פסוק בכולי' והיינו מוגלא לפירש"י טינרי וח"ו דיהי' מוגלא עובר קרום אין לך לקותא יותר מזה וצ"ל דמוגלא רק תחת קרום מוגל' וממנו מהות הטינרא והא חסרון מבפני' וקשה ובכה"ג אף בכוליא כשר. ואין הבדל בין ריאה לכוליא א"ו בשלמא במקום דקתני ניקב כמו בריאה וכמ"ש בטחול בזה חסרון מבפנים לא שמיה חסרון אבל במקום דקתני סתם לקותא סוף כל סוף איכא לקותא וטרפה וברור:

ד עד הלובן דעת הש"ך ורוב אחרונים לקותא צריך להיות בלובן גופי' ויש להבין לפי מ"ש המחבר סעיף ג' דלקותא בלובן לבד טרפה א"כ כל לקותא בכוליא דאתמר ל"ל רק ה"ל להודיע דאי יש לקותא בלובן דממ"נ אי לקה הלובן לבד מטריף וא"צ לכל הכוליא ואי לא נלקה הלובן אפי' לקותא בכל הכוליא כשר. ואין לומר דקושיא זו קשה ג"כ לכבד בנטילת כזית במקום מרה וכן בגלודה בניטל סלע ע"פ רוחב שדרה וכו' דמשם יליף הב"י הך דינא דלובן. זה אינו בכבד לא נשנה כלל רק במשנה נזכר ולא נישתייר כלום

דס"ל לא בעינן כלל כזית ואידך דס"ל בעינן כזית קתני ניטל כבד ונשתייר כזית כשר ואיך ה"ל למיתני ולק"מ. ובגלודה שפיר יש לכאורה קשה דלמה קתני גלודה דהיינו נפשט כל העור ולא קתני רק נפשט העור ממקום שדרה טריפה דבממ"נ אי איתא שם באמת כשר ואי ליתא מטרפא בהו. אך ז"א דהא כתב רשב"א בנפשט כל העור ושייר רק שדרה בעי' כל שדר' יהי' מכוסה בעור בלי אז מקום פנוי אבל בנפשט רק מן שדרה צריך להיות כל שדרה ערום אבל חצי מכוסה וחצי מופשט כשר משא"כ בגלודה צריך להיות כולה מכוסה ואם לאו טריפה וא"כ לק"מ דהא יש הבדל אבל כאן בלובן קשיא ודוחק לומר רכיש לא ס"ל דבעי לקותא בלובן ושפיר קאמר לקת' בכוליא ובני מערבא החולקי' ס"ל דבעי מקום חריץ באמת חולקים וס"ל הא דנקט עולא לקתה בכוליא בכדי נסבה דהכל תלוי בתריץ וזה דוחק ויותר נראה דבלקתה הכוליא אם נתפשט הלקותא במקצת מקום לובן טרפה דכל כוליא מצטרף והוי רובא לקוי משא"כ בלקותא לובן לבד בעינן רוב מהלובן דמעוט בטל לגבי רוב ואחרי רבים להטות וצ"ע. או לחלק בלקתה בכוליא ונאבדה ולא ידעינן אי פשיט לקותא במקום לובן טריפה כמבואר תשובת מהרשד"ם סי' ל"ה ודברי ריב"ם ע"ש אבל אם אין לקותא רק בלובן צריך בור דהי' שם לקותא ומספיקא לא מטרפינן ואוקי בחזקת כשרות וצ"ע:

ה מכת חרב וכו' תמהו הא רמ"א מתיר בנחתך הב"ח והט"ז תי' באיירי בנבקעה לשנים וכבר דחה הש"ך ויפה כתב כי נבקעה לשנים מאן דמטריף מטריף אפי' בלי חרב אפי' ע"י חולה וסיבה דהא למדו מן איוב יפלח כליותי ולא הי' השטן דוקרו בחרב. והש"ך פי' בכח גם זה דחה הפ"ח והדין עמו כי מי ישער וישקול אם נעשה בכח או לאו ולאו כל כוחות שוים כי יה' נמסר הדבר לכל אחד. אבל הענין פשוט ודאי אם נחתך דבר אפי' בחרב אינו מכאיב כ"כ ומילה יוכיח שמולי' וחתכין הערלה בסכין ומתרפא בקל אבל אם עושה פצעים בבשר דרך הכאה בחרב דהוא מוליד חום וארס בגו' והוא סכנה וזהו מכת חרב ועי' ע"ז דכ"ח תוס' ד"ה מכה שע"ג יד דכתבו התוס' היינו חולה שלא ע"י מכת חרב אבל מכת חרב אמרי' דבכ"מ מחללין שבת כדאמרי' כדעתא וכו' ומפרשים מכת חרב כ"כ פצע מכת חרב ע"ש ובפוסקים ומרדכי ותמצא וזהו שנתכוון לו רמ"א. והנה יש להתלמד למהרש"נ וסייעת דס"ל נבקעה לשנים טריפה ויליף מן יפלח כליותי דאיוב. וקשה עולא דלא ס"ל הך דרכיש מימרא דר"י דאהדר ריב"י לרבנן מן יפלח כליותי איך מתוקמא הא לדידיה כשר ומכ"ש לפי מה שלתב תוס' בדף נ"ד חזי' ר' יוחנן לית ליה דרכיש ור"י גופיה בעל מימרא זו דאהרו חברי' לר"י מן הך יפלח וכו' ויש ליישב ע"ש:

ו עד הלובן הש"ך בסק"ח ויתר אחרונים הביאו הדעת הרבה פוסקים במכת חרב הוא דבעינן עד מקום חריץ אבל במוגלא בלקותא כל דהוא מיטרף. ולא הבנתי דלפי הנראה מגמ' בני מערבא הוא דחששו עד חריץ אבל רכיש ס"ל אפי' לא הגיע לחריץ ואי ס"ד דמיירי במכת חרב הך משנה חותך מן טחול וכליות איך מתוקמא ול"ל כתירוץ ראשון בגמ' דבאמת טריפה ואיידי דסיפא דמלבד דזה דוחק אף גם א"כ למה הקשה הגמ' לר"ע ולא לרכיש א"ו רכיש דאמר לקתה י"ל רק במוגלא ומוכח דגם זה בעינן עד חריץ וכן הנכון:

ז נמצא דם דינה כמים ומהרש"ל החמיר רק אחרונים כתבו בשם או"ה הטעם דכוליא בעצמותה דם ואו'. דשיטתו דס"ל בלקותא לא בעינן מקום לובן א"כ שפיר כתב בנמצא דם לא הוי לקותא דכך תולדתו אבל לפי מה דקיי"ל דבעי לקותא במקום חריץ א"כ צ"ל דגם מקום לובן נתהפך לדם ובזה לא שייך כולו דם הלא הוא חלב כנודע בנקור לכ"ע ולכך צ"ע. גם נ"ל הא דמכשירין היינו בנשאר כשיעור כוליא רק מחמת לקותא בזה אמרינן דטבע הכוליא כך אבל בלית כשיעור כוליא כפול וכענבה קיים מי יועיל דם הא לית ביה שיעורא ואי דנימא דיתהפך לבשר א"כ בכבד נמי והא אמרינן בשני זתים דנתהפכו לדם דטריפה והשתא כבד כולו דם לא אמרינן דיחזור ויתהפך לבשר כבד איך נימא כן בכוליא. וביותר קשה על רמ"א שם דלעיל בכבד ס"ל דהוי לקותא אף דלא נמוחו שני זתים אמרינן סופן נימוק דהוי לקותא וכאן בכוליא לא ס"ל ללקותא כלל. ולא שייך אין אומרים בטריפות זה דומה לזה כיון דלא נזכר זה בגמ' ופוסקים קדמונים עד שנאמר שאין ללמוד זה מזה. ולי נראה לא שהוא דם בהחלט רק המים מראיהם כמראה דם וזהו דמכשיר דלית כאן לקותא כי עצמות הכוליא דם ואם יתערב במים איזה טיפות דם תיכף יהיה למים מראה דם בהחלט עד שישפט כל רואה שהוא כולו דם בהחלט. ולכך אין כאן לקותא ובזה מיושבים כל הקושיות אבל דם הוי לקותא כמו בכבד ויש להחמיר:

ח ואיך תחזיר להכשר' ומהרש"ל צעק מה בכך ועיין מ"ש אחרונים וביחוד הט"ז ואני הבאתי ראי' כפי מ"ש המהרש"ל דטריפה יכולה להתעבר אבל א"י להוליד וא"כ הא דדחק הגמ' גבי ולד טריפ' דר"א אומר לא יקריב ור"י אומר יקרב וקאמ' הגמ' למ"ד טריפ' אינו מוליד במה קמפלגי דל"ל בזה וזה גורס דהא טריפ' אינו מוליד ומוקי הגמ' בעיברה ולבסוף נטרפה ובעובר ירך אמו. וק' לן קמא בהאי גוונא דהקטינ' הכוליא והיא טריפ' ונתעבר' דטרפ' מתעבר וטרם שהגיע ימי' ללדת נתרפא כי ניטול הכוליא והרי היא כשירה ובכח' להוליד ועכ"פ בשעת שנתעברה היה בהמ' טריפה ופליגי ר"א ור"י אי זו"ז גורם מותר או אסור וא"צ לאוקמי בפלוגתא אחרינ'. מיהו זהו יש לדחות דמ"ש

מהרש"ל דיכולה להתעבר ולא להוליד היינו שאין בכח טריפה להיות מעוברת מולד זרע קיימא רק מולד נפל ולכך אם תלד ולד קיימא אות היא שאינה טרפה אבל להוליד לבד מודה רש"ל דהא בנתעברה ואח"כ נטרפה אמרינן בגמרא דמוליד וא"כ ליתא להנ"ל כיון דאז היה טריפה לא היה בכחה להתעבר ולד קיימא שילדה אח"כ מה בכך שחזרה לכשרותה סוף כל סוף אז בשעת שנתעברה הי' טריפה וא"ש: אמנם התוס' לא ס"ל כסברת הרש"ל דבחולין דף י"א דילפינין דאזלינן בתר רובא מעדים זוממין דדילמא הך דאסהידו בי' טרפה הוי והקשה התוס' ד"ה ודלמא וכו' וא"ת יחבשו אותו י"ב חודש ואם יחי' לאו טרפה וקשה מה קושיא כיון דלא אזלינן בתר רוב וחיישינן לכל חששות אולי בשעת העדות הקטין הכוליא של הרוצח וטרפה הוא ועדים פטורים ומה שתי אח"כ הוא דנתמעט והלך עד שניטל הכוליא וחזר לכשרתן וחי' יתי' אפי' מאה שנים ובין כך העדים בשעת עדותן פטורים ולכאורה כ"כ יש לדקדק בהא דהקשו תוס' במה דפריך הגמ' דזבחים ע"א דלמא נח טריפה היה בעת מבול דהא חי כמה שנים די"ל דחזר לכשרתן כנ"ל רק זה אין כ"כ ראי' דתוס' כתבו בע"א דטריפות דלא היה צריך להיות גלוי וא"כ כמעט אינו במציאות דינו של מהרש"ל אבל מהנ"ל קשה ודוק: והנה לדינא של ש"ע אף בטחול דניטל אפי' בחולי כשר היינו חולי שהקטינה דטחול לא מיטרף בהקטין ואין שיעור לגדלתה אבל אם ניטל בחולי שנימוקה טרפה דהא מתחלה נימוק בסומכי' והיינו נרקב בשר שהרופא גוררו ומיטרף ואיך תחזור לכשרתה בניטל ולכן באמת טריפה והש"ע סמך עצמו אכוליא ודוק:

ט ברייתה וכשרה וכו' כתב הרמב"ם בפ"ח מהל' שחיטה הלכה כ"ה דנבראת בכוליא אחת כשרה ואני תמה דהא בבכורות דף ל"ט תניא בברייתא ואת שתי כליות לא בעל כוליא אחת ולא בעל שלש כליות פי' לפסול למזבח ותניא אידך יסירנה לרבות בעל כוליא אחת פי' שכשרה ופריך הגמר' אהדדו ואסקינא דפליגי איברי' באח' פירש"י אין בריה נברא בכוליא אחת והך בהמ' שאין בה רק אתת מיחסר דחסר ומר סבר יש בריא' בא' ומ"ס אין ברי' באחת והא ודאי חסר הוא ולכך פסול ומאן דמכשי' סבר יש ברי' באחת ונבראת באחת וליכא חסרון וכשר. ור"י אמר דכ"ע אין ברי' באחת רק כאן שחסר קודם שחיטה וכו' עכ"פ נשמע לפום הך ברייתא שתי כליות ולא בעל כוליא אחת או שלשה דלית ברי' באחת והרמב"ם בפ"ב מהל' איסורי מזבח העתיק הך ברייתא וכן הרי"ף הביא אותו וא"כ ע"כ דס"ל לית ברי' באחת ואיך כתב בספרו בהל' שחיטה דנבראת בכוליא אחת כשר הא ליתא במציאות וצ"ע לכאורה: ומה שי"ל הוא דרמב"ם ופוסקים מפרשי איפכא מפירש רש"י דהך ברייתא ואת שתי כליות סבירא ליה יש ברי' באתת. ולכך

התורה דפרטה שתי כליות ודאי דממעט אחת ושלשה ושתים דוקא איירי אפי' נבראת חסר דהא דומי' דשלשה הוא כמבואר שם בגמ' דבעינן אתת דומי' דשלש וא"כ תו איך אפשר לומר כתניא אידך דיסירנה מרבה בעל כוליא אחת הא באותו פסוק אתמעט מן שתי כליות ול"ל דפסו' מרבה בחסרון אח"כ הא כ"ש הוא השתא בנבראת דלא שייך חסרון כלל פסול מכ"ש כשנטלה ופשוט וע"כ יסירנה לדרשא אחרינא אבל אידך ברייתא ס"ל דאין ברי' באחת וא"כ ל"ל שתי כליות למעט אתת דהא ליתא במציאות ועל חסרה ל"ל דהא דומיא דשלשה בעינן ועיין שם רש"י ד"ה מר דפסיל וכו' מ"ש רש"י בשם מורי ז"ל ורש"י דחק בתי' ולדידן א"צ. וע"כ דשתי כליות לא למעוטי חד קאתי רק בעל שלש ואף דאין במשמעות הלשון מכל מקום אידחק ומוקי אנפשי' וא"כ שפיר דרשינן יסירנה לרבות בעל כוליא אחת אפילו חסרה דאין חסרון מבפנים וא"ש לפ"ז כיון הך דקיי"ל ברייתי' ב' כליות וכו' כמ"ש הרמב"ם אף הך דיש ברי' באחת קי"ל: והנה הפר"ח סוף סי' מ"א הקשה להך דאמרי כל יתר כנטול דמי הוא רק במקום דביקות א"כ למה בעל ג' כליות פסול לגבוה דהא לית כאן חסרון עד שיחול עליו שם בלתי תמימות ולק"מ דרשב"א וסייעתו כמ"ד שם טע' דפסול משום תמים אבל במסקנא דדרשינן שתי כליות וכו' להוציא הנברא בלי כוליא לא שייך הטעם משום חסר דסוגיא דשמעתא שם דנברא בלי כוליא לא מיקרי חסר רק מגזרת הכתוב וה"ה לבעל שלש מגזרת הכתוב ולא מטעם חסר ונכון: ובזה יובנו דברי התוס' חולין דף י"א דילפינן דאזלינן בתר רובא מן פרה אדומה דלמא טרפה היא וחטאת קרי' רחמנא והק' הפוס' בד"ה אתיא כיון דפרה בת שתי שנים וטרפה אינו חי יותר מי"ב חודש וא"כ יש לה חזקה וצ"ל דס"ל דל"ל דסוגי' אתי' למ"ד טריפה חי כמ"ש התו' שם בד"ה ודלמא וכו' דא"כ תקשה למ"ד טרפה אינו חי מא"ל מנ"ל דאזלינן בתר רובא וקשה מאי קושי' הא חיישינן למועט א"כ דלמא הך פרה יש לה רק כוליא אחת או שלוש וא"כ פסול למזבח ואף לפרה פסול דחטאת קריו רחמנא וטריפה אינה ותוכל להחיות והא דנקט הגמ' בלישנא טרפה היינו דס"ל טרפה חי אבל באמת הדין מוכח לכ"ע. וצ"ל התוס' מפרש כפירש"י לעיל ולא כמ"ש לרמב"ם וא"כ לפי דפסקי' כברייתא דשתי כליות ליכא במציאות שיהי' בהמה חסירה בבריאה הכולי' וליכא כאן חשש רק דלמא חסרה אח"כ בחולי כדומה וע"ז שפיר אזלינן בתר חזקה דהא נולדה ודאי בשתי כליות. ולפמ"ש דלא אתמעט מן תמימה רק מגזרת הכתוב ובתוס' ד"ה חטאת וכו' כתבו דלאו מוחלט דטרפה פסול משום דתטאת קרי' דלא קאי רק הואיל וכתיב תמימה ובשלש כליות שייך ולק"מ ודו"ק: ובזה יובן דתוס' דייקי מפרה דלמא לא אזלינן בתר רובא רק בפרה הי' חזקה ודחו דיש חזקה כנגדו העמד טמא וכתבו

מיהו לקמן דאמרי' יליף מרוצת קשה וכו' וזהו תליא אם אמרינן אדם טרפה יב"ח אין כאן ראיה עיין לעיל סי' למ"ד ולא הוכיחו בפשוט למ"ד דיליף דאזלינן ב"ר מן עגלה ערופה קשה לרבנן דס"ל במס' פרה עגלה בת שתים מנלן דאזלינן בתר רובא דלמא חי י"ב חודש ואזלינן בתר חזקה ולפמ"ש ניחא דעגלה ערופה כפרה כתיב בי' בקדשים ואם כן שפיר יש לומר דלמא הוא בעל שלש כליות וכו' ופוסל בקדשים:

י אין טריפות בכוליא של עוף הטעם היותר נכון ופשוט דלא אי' בי' תריץ וכל טריפות תלוי בחריץ וזה סתירה למחברים דס"ל במוגלא וכדומה לא בעינן חריץ וא"כ אף בעו' יפסול וא"ל מכולי' שהקטינ' דג"כ לא שיי' תריץ וא"כ יפסול בעוף ועיי' כה"ג זה אינו דשיעור כולי' בדקה כפול א"כ אף שיעור חריץ בדקה אורך פול דהוא הולך על פני משך הכולי' ואם הקטינה אף התריץ תקטון משיעור הראוי לו ולכך טריפה וזה לא שייך בעוף דלית בי' תריץ. והאגור נתן טעם דהם סוגרים וליכא חשש דיזיק לבני מעיים והיינו כמ"ש דהאגור סובר כדעת האומרים דבמוגלא בעינן חריץ. ומה שטענו עליו מנלן זה דטריפת דכליות מחמת היזק לבני מעיים נ"ל דס"ל כמ"ש בסי' שלפני זה בפי' בדברי רש"י בריש פ' בהמה המקשה דלכך נאמר במשנה טחול וכליות דלאו מטרוף בהו הכוונה דאין תלוי בו חיות כלל להכשיר ולהטריף וטחול דטריף בסומכא הטעם דיזיק לכרס וס"ל לאגור כליות מא"ל ולכך ס"ל דגם פה הטעם משום בני מעיים וא"ש ודוק. ואי קשה איך ס"ד ריש פ' א"ט למנות לקתה כולי' למנין טריפות הא טריפות מחמת בני מעיים כמ"ש התוס' דלכך קא מנה חסרון דגלגלת. עיין לעיל סי' כ"ט מ"ש שם:

סימן מה

א או עוף והתוס' בדף נ"ה ע"ב ד"ה איבעי כתבו לפרש דברי ר"ת דפסק בטרפות לחומרא בניטל אף דאסיקנן בבכורת לטוע' בד"מ מאן דמטריף בניטל ותי' דר"ח מירי בעוף בשלל של ביצים. ובו הורו להטריף. ובאמת דברי ר"ח דברי קבלה הן וראוי לחוש לדבריו. איברא הפר"ח דחה דבריו בטענתו כשם דקתני אלו כשרות בבהמה ניטל אם כך באלו טריפות בעוף ה"ל למיתני ניטל טרפחת זהו טענתו ואין בדבריו ממש דאדרבה הדין עמו דאיך יתכן למיתני הורו בטרפחת לאיסורא מה דלית בי' מחלוקות כלל וכך אמרו תמיד הלכה מכלל דפליגי וכן הדבר מדקתני הורו מכלל דאיכא דמורה להתירא ואי הוא הא ר"ט חזר לגבי רבנן ואמר הלכה חמורך טרפון ע"ש. אבל הוא הדבר שאמ' הפר"ח התנא דמשנה דלא קחשיב טרפות בעוף הוא דמכשר בעוף כמו בהמה. ולכך הם הורו להחמיר ולאסור והם עשו מעשה והורו וכוותי' נקטינן לחומרא וזהו כוונת התוס' דתו'

על מה דלא תנא לוי יתר העוף משום דלא מיירי בפלוגתא כמו דלא מנה ניטלה הנוצה דמטרף ר' יהודא ולכאורה הדבר תמו' דשם לא רצה למנות טרפות מה דרבים פליגי עלה אבל כאן אי איפוא מי דפליג דבבכורות בבהמה שנינו אבל בעוף לא מצינו דמכשיר ועיי' מהרש"א ומהר"מ מלובלין ולפמ"ש ניחא תנא דידן תנא דמשנה דלא קחשיב באלו טרפות פליגי ומכשיר ושפיר לא מעייל נפשי' בפלוגתא וברור ונכון. ואמרתי כי לכך אמרו אם ואמרו טרפחת כי אם כינוי לבהמה וטרפחת לעוף וקצרו בלשונם כסדר וצריך להיות מטרפחת ומטר בכל לשון יון רומי אף כי בלשון עברי אם כחץ למטר"ה היינו נרתק ואם לחצי' ופחו לשון אפרחים קטנים התלוי' באשכול כדאמרינן ביעי דפחי ע"ש ברש"י וערוך וזהו מטרפחת אם לאפרוחים וקצרו בלשון והשמיטו מ"מ מן טרפחת וצ"ל מטרפחת וכינוי לאם ביצים ולענ"ד זהו הי' קבלה בר"ח:

ב ויש מחמירין לאסור בנקב. ודעת האחרונים להחמיר ואני לא ידעתי עיקר ומרא דהך הוא רוקח והוא כפי מ"ש הב"י בשמו סי' מ"ב דעתו להתיר נטלה המרה וש"מ דלא ס"ל כלל התוס' היכי דניקב טריפה ה"ה ניטל דהא מרה ניקב טריפה וניטל כשר לדעתו וא"כ אף כאן באם י"ל ניקב טריפה ומ"מ ניטל אם כשר כסתם דמשנה. אבל לפי דפסקנין לעיל סי' מ"א נוטל מרה טריפה דדינו שוה לניקב וא"כ אם אנו מטריפין פה ניקב אף ניטל טריפה ובהדי' תנן ניטל כשר. ולכן אין לדין שרש ומכ"ש דברי הב"ח שזכינו לתשובתו וכל מ"ש ראי' מפרק א"ט דחוק ובנוי על יסוד רעוע במח"כ הרמה והעיק' הקושי' מה שהקשה הב"ח בתשובה הוא איך נעלם מר"ט משנה שהיה מקובל אז בידם אף כי לא היה בכתב קודם רבי נטלה אם כשרה ומה היו צריכין לעדתו של טובי' הרופא. י"ל בפשוט כי ודאי ידע מה שהי' מסורת בידם נטלה אם כשרה רק חשב הפירוש על נברא חסר דלא כאיב לה אבל בניטל בידים דכאיב לה טריפה. אבל בנבראת חסר ידע לה וכבר אמרו בגמ' דיבמות פ"ו על שרה אין לה ולד אפי' בית ולד לא היה לה ושרה לא היה טריפ' אבל בניטל בידד דכאו' לה לא סבר להכשיר וזה פשוט ולכך הביאו עדות מטובי' הרופ' דחותכיו במצרים בידים האם ולק"מ. ובנימוק דמטריף לא הבנתי דא"כ ניטל האם למה כשר הא מתחילה נימוק קצת ואח"כ נימוק כולו ואיך טרפות יחזור לכשרותו כמו בסי' שלפני זה וכ"ת באמת טרפה ומעשה דר"ט היה ניטל בידים כעובד' דעדות דתודה במצרים א"כ מה זה שנתחבטו האחרונים בהא דהורו בטרפחת לאסורא הא ה"ל טועה בדבר משנה דעובדא היה בסתם ניטל ולא ידעו אי בסתם או ביד והטריפוהו כהך דלעיל בכוליא אבל ר"ט ידע היה שניטל ביד וע"כ צ"ל דלא ס"ל לתוס' ויתר מחברים דין זה ולכן אין להחמיר ועיין לקמן בהל' נדה סי' קצ"ד דבררתי מתוך דברי הרמב"ם בפי'

המשנה דנחתך האם טריפה. והנה הב"ח ואחרונים העתיקו בשם א"ז דנימוק הולד במעי אמו אף הפרה טריפ' חוץ שליל כשרה ואחרונים כתבו דאין להוסיף על הטריפות ולי קשיא דא"כ הרי בהמה טריפה מבלי אות ורושם בגופה כי נימוק הולד בקרבה וא"כ בפ' כל התערובות דפריך הגמ' נתערבה בטריפה ה"ד מנא ידעו וכו' ע"ש שדחק ולא משני בכה"ג דבהמה טריפה ואין אות ורושם בגופי' וא"כ א"א להכירו ואולי ס"ל לא"ז כדעת התוס' דהקשו בנתערב טריפה אמאי ירעו הא אין פודין קדשים לכלבים בשלמא למ"ד דהם טריפה בדרוסה או בנפולה א"ש דאחר שחיט' בדקינן ליה אלא למ"ד ולד טריפה מא"ל והיינו דתוס' אזלי לשיטתו דס"ל ולד טריפה לר"א להדיוט אסור אבל לפירש"י דרק לגבוה אסור אין מקום לקו' התוס' וא"כ הא"ז ס"ל כרש"י גבי ולד טריפה ובדרוסה ונפולה כתיב התוס' דיש לה בדיקה אבל בהך גוונא שהקשינו דנימא בדנימוק הולד. דא"כ אין לאם תקנה וטריפה לעולם ונצבה וגם קמה קושי' התוס' הא אין פודין כו' אלא דבלא"ה קושי' אחרונים מה יועיל ויזיק שנימוק הולד להטריף הבהמה וכי להוסיף על הטריפות שמנו חז"ל באנו ולכן נראה כמש"ל דניטל האם בסתם אילו הוה תלינן שמתחיל' נימוק האם אחת לאחת עד שנימוקו כולה א"כ הרי טריפה כנ"ל דכבר נטרפה בתחלת הנימוק ואיך תחזור לכשרותה אבל מסתם לא תלינן בנימוק ואמרינן מחמת חולשא ניטלה בפ"א בלי נימוק אך אם ראינו שמקד' נימוק הולד בקרבה הרי הוחזק להיות חולשא זו להמיק בקרבה כיולדה נימוק וא"כ אם נטלה אח"כ תלינן מכח נימוק היה הדבר הזה וטרפה דאינו חוזר לכשרותו ודו"ק וא"כ מ"ש הא"ז נימוק הולד היינו דגם ניטל האם ולק"מ ודו"ק:

סימן מו

א ואם חלב טהור סותם כתב הש"ך ס"ק ב' דמעובדא שהביא התוס' הי' מחט בקרקבן והי' שומן סותמו דכשר משמע דאפי' במחט חלב טהור סותם וכ"כ האחרונים. מיהו לדין יש תשוב' כי התוס' אזלו לשיטתן דאינהו מפרשי גבי ושט שמא הבריא שמא ניקב וגם ס"ל אפי' בהמסס דנקב במחט מ"מ צריך להיות הנקב מעבר לעבר ואף בשומן אמרינן דסותם אבל לפי דעת הרמב"ם והמחבר לעיל סי' ל"ג דחוששין שמא עלה קרום ונתרפא וכן דעת רש"י בהמסס הואיל וקרומו רך כמ"ש הרא"ש א"כ מכ"ש שיש לחוש בשומן שהוא רך שניקב ונתרפא חוששין שמא הבריא ובפרט שמחט תחוב ואולי י"ל הואיל ולא הזכירו הפוסקי' ס"ל שומן הואיל והוא רך ונוטה לכל צד אינו מתרפא בנקב כי מניח הנקב ומתפשט לצדדין וצ"ע: והנה לפי מה שכתב הרמב"ם דבשר ג"כ סותם

ועיין כ"מ וב"י וי"ל בשר דנקט הרמב"ם ולא סתם להוציא העצם דאינו סותם כמו שאמרו בריאה שניקבה ודופן סותמה דוקא סביך בבשר אבל לא בגרמי א"כ ארווח לנו מ"ש לעיל הש"ך בסי' ל"ג ישב קוץ בושט חוששין שמא הבריא פי' קרום ונתרפא והקשה ל"ל זה הא בלא"ה ושט אין לו בדיקה מבחוץ ועמש"ל סי' ל"ג באריכות. אמנם לפי דמש"ל ניחא בלא"ה ושט בצד אחד דבוק בבשר ועור הבהמה למאוד כנודע וא"כ מה בכך דכל הושט ניקב הבשר ועור הדבוק בו בתולדה סותמו ובעור ובשר יש בדיקה אם יש בו נקב דהא אפי' בשומן יש בדיקה מכ"ש בעור ובשר ומיהו י"ל באמת כשר והא דאמרינן דבהמה א"א לשחוט דושט אין לו בדיקה מבחוץ ולא בדקינן לעור ובשר דאיירי דנקרע בשר ועור כמו בגמ' הוה עובדא דמסמס קועי' דמא והרי העור ובשר נקרע ונבלה אך לפ"ז קשה מאי פריך הגמ' ור"מ איך אכל בשרא דלמא בדק לעור ובשר ויש לומר דאין הושט דבק בבשר רובו רק מקצתו ואם כן הלא צריך לשחוט רוב הושט ובמקום שאינו דבוק צריך ג"כ לשחוט ואולי ניקב שם ואין לו בדיקה אבל אי אתרמי בהם צד אף דאין לו בדיקה מ"מ העור יש לו בדיקה וזהו אם הטעם משום אין לו בדיקה משא"כ אי אמרינן שמא ניקב ונתרפא אבל בעור יש לחוש ואין מועיל בדיקת העור וא"כ נ"מ טובא בין הנך פירושים ועין מש"ל בסי' ל"ג אי חוששין בזה בשאר טריפות זולת טריפות דנקובת הושט ועכ"פ בהנך אווזת המלעיטים ונמצא בעור פנימי שחין וגרב כנודע אשר בלא"ה רבו דיעות להתיר ועיין לעיל סי' ל"ג ב' ט"ז יש לצדד אם הוא באותו מקום בושט מקום שמחובר לעור ובשר והם שלימים דיש להקל כיון דרוב מחברים לא פירשו שמא נתרפא רק שמא ניקב ודו"ק:

ב כשירה הט"ז ויתר אחרונים הביאו דעת או"ה בטחול אין מועיל סתימת בשר וחלב דבטחול גופי' לא בעינן מפולש ואם ניקב ואין שיור כעובי דינר טריפה וא"כ מה יועיל סתימת בשר או חלב ופשוט הוא אלא שלא ידעתי המציאות איה מקום יחול בו בטחול סתימת החלב וכיוצא בו הא בצד קולשי' בלא"ה אין נקב פוסל ובצד עב הא מדובק לכרס ושם חלב טמא בין כרס לטחול ומאין יבא חלב טהור לסתום. אין שם לא בשר ולא חלב טהור ומצד שני לצד חלל הגוף ג"כ אין חלב טהור ולא בשר מתולדתו כי נסרך למקום אחר בלא"ה אין סתימה ורחוק אצלי המציאות וכי ח"ו לריק יגעו ודבר שאינו פלפלו ופלפל שוא ואפשר לומר דיש כאן יתר שני טחולי' וס"ל לאו"ה כראב"ן וכמ"ש בשני טחולי' באיזה שיקרה נקב אף אם נטלו כולם כשרה. וא"כ יש במציאות שטחול השני דבק אצל חלב כשר אצל חלב כנתא וכדומה ונקב וחלב סותמו ולגבי טחול הזה קרוי ברייתא שכאן היה וכאן נמצא וקמ"ל הואיל ושיעורו דינר אין חלב טהור סותם

וא"ש. ואולי דעת האו"ה כרא"ם דטחול בעוף נמי טריפה אבל ודאי דבעי דינר זהב לערך כהנ"ל וא"כ שם שפיר יתכן דשומן סותם דבעוף הכל כשר ולזה קאמר דלא ודו"ק:

ג ואינו סותם ע"ש בתשוב' שער אפרים במחט שנמצא בריש מעי באמת' אי חלבו סותם והפר"ח בק"א הסכים ע"י ע"ל בסי' ס"ד אי"ה נאריך בזה ושם תדרשנו:

ד אלא באותו אבר שהשומן דבוק וכו' וכ' הט"ז אבל בשר סותם אפילו באבר אחר וראיה מריאה שניקבה ודופן סותמו וכבר השיג הפר"ח דמשם אין ראיה ולי נראה להיפוך דאפי' הרמב"ם דס"ל כמ"ש הב"י ברש"י דשומן סותם אפי' אינו אותו אבר מ"מ בבשר מודה דהא כתב כרס שניקב טריפה ואין לך דבר שיסתם אותו וכו' וקשה בצד שני מהכרס שאין עליו מכסה חלב הרי יכול בשר לסתום א"ו הואיל לא שייך לי' לא סותם ופשוט:

ה אם נהפכו קשה מאי דחקו בגמ' בזבחים בפרק התערובות במציאות טריפה שנתערב דאם ידע לי' ניתי ונשקול ואי לא ידע מנא ידעי דלמא בהמה נקרע ונהפכו בני מעים והחזירן ונתפור וא"כ היא טריפה ולית דידע לי'. ואם נאמר דקריעה או תפר רישומן ניכר אף דמציאות מכחישו ובכל יום מרפאין קרעים ופצעים בבשר ואין רשומו ניכר אף גם י"ל דהיה כאן בהמות הרבה שיצאו לחוץ ודקדקנו בהם שלא נהפכו הבשר ונתרפא בהחזרה ונתערב עם אחת דהיפכו ורישומן אי אפשר להתברר דכולן נתפרו וצ"ע:

ו וה"ה אם לא יצאו ודעת ראבי"ה להתיר וכתב הש"ך אין לנו אלא פסק המחבר ופשיטא מי יקל אלא דדחיק' ליה ברמב"ם דמנה ע' טריפות ובתוכו יצאו לחוץ ונהפכו המעים יצאו לחוץ ל"ל הא אין מעלה ולא מוריד אם נהפכו תמיד טריפה ובשלא נהפכו תמיד כשירה אפילו היה לחוץ ודוחק לומר אורחא דמילתא נקט שהם מהופכים על ידי יציאה מי דחק דהל"ל רק בקצרה נהפכו מעיים. ואולי ס"ל לרמב"ם כשיצאו לחוץ הם בחזקת מהופכים ואפי' לא ידענו דנהפכו וטריפה וזהו כוונת יצאו וחזקה שנהפכו מעיים וצ"ע:

ז אבל אם לא נמצא תפיר' וכו'. ואין לדקדק מרא דהך הוא הראבי"ה ס"ל בנהפכו בלי יציא' כשר אבל לפי דקי"ל דטריפה א"כ מה בכך דלא יצאו דלמא נהפכו בתוך הגוף וצ"ל כ"ז שלא הוחזרו בידים אין חשש להיפוך אבל בהוחזר בידים הוא דיש חשש דא"א לכוון כמבואר הגמ' בגברא דשחטה לברי'. ולכך בנקרע חיישי' דלמא תלוי בו ידי אדם ויש חשש היפוך משא"כ בלא קרע אין כאן חשש היפוך דבחזרה ממילא לית היפך.

סימן מז

א בהמה שנמצא וכו' אמרינן בדף נ"ח ע"ב שני מעים היוצאים מן הבהמה כאחד שהיא טריפה וכנגדן בעוף כשר בד"א שיוצאין בשני מקומות אבל יוצאין במקום א' וכלין עד

כאצבע כשירה ופירש"י כנגדן בעוף דעוף זמנין דהוי הכי ואע"ג דלא משתכח לי' הכי קים להו. ויש מפרשין דכל עוף דרכו כן וכו' עכ"ל. והביא רשב"א ב' אלו פירושים וכתב דנ"מ אם נמצא יתר מעים בעוף אי כשר או טריפה והסכים הוא לפי' ראשון של רש"י דכשר דקים לי' לחז"ל דכך הוא. אבל הרמב"ם דכתב והרי הוא מובדל בין בבהמה ובין בעוף דטריפה ש"מ דס"ל כפי' השני דרש"י וזהו פשוט. והנה הש"ע בסעיף א' העתיק לשון הרמב"ם כמ"ש ואלו בסעיף ב' כתב דבעוף כשרה היינו לשון ראשון דרש"י וכרשב"א והדברים סותרים. והרב הש"ך בס"ק ב' תי' דהא דמכשי' הש"ע בס"ב היינו שחוזרים ומתערבי' והא דאוסר בס"א היינו דנשארים מובדלי' ולא מתערבים ולא הבנתי דבריו דממ"נ אם אתה מפרש כפי' ראשון מרש"י וא"כ הא בגמ' אמרו וכנגדן בעוף כשר בד"א שיוצאין בשני מקומות הרי אפי' שני מקומות בעוף כשר ובחוזרים ומתערבים הא לדיעה ראשונה אף בבהמה כשר ומה רבותא דעוף ואי אינה חוזרים ומתערבים ומ"מ בעוף כשר הא זה דלא כש"ך שביקש לומר דבזה אף הרמב"ם מודה והב"ח ביקש לצדד דהגמ' מיירי דהמה מובדלים באופן שאינם כלים כאצבע אבל מ"מ אינם נפרדים כ"כ והדבר דחוק בעצמו א"צ לפלפל עליו ואם אתה מפרש כפי' השני מנלן לחלק כלל בין עוף לבהמה והרב הט"ז בס"ק ב' משמע דשני דיעות בש"ע הם לשונות של רש"י הדיעה ראשונה ברמב"ם מעתיק לשון שני של רש"י ובדיעה שנים הוא הדעת החולקים שהביא אח"כ דיעה שני' לשון ראשון של רש"י והדבר צריך תלמוד מה ענין הך ב' פירושים של רש"י בכנגדן בעוף על שתלאן הש"ע זה בזה: ולכן נראה דודאי רש"י פי' על וכנגדן בעוף שני פירושים ומי יכריע להקל בלי ראי' בספק אסור של תורה אמנם יש להבין דקאמר בד"א שיוצאין בשני מקומות אבל במקום אחד וכלין עד אצבע כשירה ופי' החולקים על הרי"ף דפי' וכלין עד כאצבע דתחילתן צריך להיות מחוברים ברוחב אצבע ואח"כ יתפצלו קשה אדמחלק בין שני מקומות למקום אחד לפלוג בדידי' אפי' במקום אחד אם מחוברים כאצבע ואח"ג מתפצלים כשר ואם אין מתחברים כאצבע טריפה ויהי' כ"ש כשאינן מחוברים כלל דטריפה. וצ"ל כפי' הראשון ברש"י דבעוף כשר וא"כ אלו הוי קתני באינם מחוברים כאצבע טריפה ה"א בזו דעוף כשר אבל ביוצאין בב' מקומות אף בעוף טריפה קמ"ל אפי' בב' מקומות דוקא בהמה טריפה הא כנגדו בעוף כשר. וא"כ לשון ראשון ברש"י מוכרח אבל לפי' הרי"ף היא היא היינו ב' מקומות היינו מקום אחד דהכל תלוי אם יוצאי' מהשרש א' כאצבע והיינו שני מקומות דלא יוצאין משרש א' כאצבע וא"כ אין כלל הכרח לפי' ראשון של רש"י. וא"כ צדקו דברי הש"ע דבדינו של רמב"ם דהוא כפי' הרי"ף א"כ אין הוכח' לאיזה פי' של רש"י ולכך פסק להחמיר דאף

בעוף טריפה אבל לי"א דצריך להיות מחובר כאצבע מוכח כפי' ראשון של רש"י קשה קושי' הנ"ל לפלוג וליתני בדידי' וצ"ל עוף אצטריך לי' וא"כ מוכרח דינו של רש"י דעוף כשר ופסק כן ודוק לכך כ' בד"א בבהמה וכו'. וא"ש ודברי הט"ז נכונים:

ב והרי שניהם מובדלים באמצע יפה פי' הפר"ח לשיטה זו דברי הגמ' בשלמא למ"ד דהדרי ערבי היינו כלים עד כאצבע פי' שחוזרים ונעשים המעים כאצבע כאחד אבל למ"ד אע"ג דלא הדרי וערבי מה עד כאצבע ומשני כאצבע ולמעלה פי' כמו אצבע שמתפצל מהיד ואינו חוזר מתערב להיות שני אצבעות כאחד כן פיצול בבני מעים וכתב דלא כר"ן דדחק ובאמת עיקר דוחק הר"ן כי נמשך אחר רוב גי' שנאמר בהן אצבע למטה אבל באמת אף לגי' מלמטה ישר דברי פר"ח דאין פירוש מלמטה סוף פצולים סמוך לבית הרעי רק מטה קרוי' מקום פצולים לגבי השרש שלהם מקום אשר באים ומתפצלים זהו נקרא למטה בשרשן וסימן לדבר לעיל סי' ל"ט ס"ו מיהו אם הורדא נדבקת למטה בשרש שלה וכו' הרי מקום השרש נקרא למטה וכן בזה פצולים המעי' מקום יציאתן משרש נקרא למטה וא"ש דברי הגמ' כפי' הפר"ח:

ג בד"א בבהמה כבר כתבתי דלפי מ"ש הרמ"א וכן עיקר על וי"א גם דין זה עיקר לחלק בין עוף לבהמה והב"ח רוצה להחמיר אם הם נפרדים מתחלתו דטריפה ולא ידעתי מאין החכם מצא פשר דבר דאם כפי' שני מרש"י בכ"מ טריפה מ"ש עוף ומ"ש בהמה ואי כפי' ראשון מרש"י הא על הך וכנגדן בעוף כשרה דקתני תנא בד"א שיוצאין בשני מקומות וכו' הרי דכנגדן בעוף עלי' דשני מקומות מתני ופשוט:

ד הדרא דכנתא וכו' באורך אצבע כשר. היש"ש תמה דהוא נגד ס"א לכל הדיעות דבעי אפילו להדיעה ראשונה בלי מובדל כלל רק הדרי ערבי בתחילתו ובסופו ע"ש ותי' הש"ך בס"ק ז' דבס"א איירי דיוצא שנים מקיבה אבל הכא יוצא רק מעי א' ואח"כ עוד מעי כשר וכו' עכ"ל ודבריו לכאורה תמוהים הא בס"א אמרינן דעד רוחב אצבע הם יחד ואח"כ חוזרים להתפצל וכו' וא"כ הרי יצא מן מעי דכבר עבר אצבע והיה כאחד והרי מובדל מן מעי ולא מן קיבה ומ"מ בעינן הדרא ערבי ובלא"ה פסול. ודוחק לומר דאף דהם בחבור אחד אצבע מ"מ ניכר בסדק וכיוצא בו שהם שני מעיים רק נתחברו מתחלה לאחד והדברים דחוקים למאוד. ונראה גברא רבה אמר מילתא אין מדיחין אותו דהרא"ש בגי' בה"ג בשלמא למ"ד אע"פ דלא הדר ערבי היינו דקתני עד אצבע אלא למ"ד הדרי ערבי מאי וכלין עד אצבע ומשני אצבע מלמטה ופי' הרא"ש כך דודאי במקום חבורם ויציאתם הי' מחוברי' תחלה כאחד ברוחב אצבע ואח"כ נתפצלה ונפרדו והיו לשנים ופריך הגמ' בשלמא דלא הדרא ערבי היינו דקתני וכלין עד אצבע כדפי' מתחלה מחוברים ברוחב

אצבע ואח"כ נפרדו והן לגמרי שני בני מעיים שאינו מחוברים כלל אלא למ"ד והוא דהדרי ערבי מה וכלין עד אצבע הלא צריכין להתחבר יחד ומשני מה כלין כלין למטה פירש דהדרי וערבי כרוחב אצבע סמוך לבית ריעי עכ"ל. ויש להבין קושי' הגמ' דכיון דמפרשינן כלה עד אצבע אפי' למ"ד דלא הדרי היינו בתחלת שרשן וחבורן היה כאצבע ואח"כ נפרדו כן י"ל דהדרי וערבי ג"כ פירושו דעכ"פ בעינן בתחלת חבורן שיהי' ביחד אצבע וזהו וכלין עד אצבע ומ"מ צריך להיות חוזרים ומתערבי' ובזו אין גבול יהי' באיזה מקום בגוף שיהי' כן ברוחב אצבע או יתר עכ"פ צריך להיותן חוזרין ונעשו לאחדים ותרתי בעינן מתחלת פרידתן צריכים להיות כאחד ברחב אצבע וגם צריך להיות פצולין חוזר ולבוא כאחד ועיין ס"א וא"כ מאי פריך הגמ' וצ"ע לכאור'. ונראה דזה ידע גמ' דמן מעיים שכיחה להתפצל ענפים ופצולים הרבה והיינו רבות' של בהמה אך כל הפצולים ממעים ולא מקיבה גם כל פצולים אין להם פה בסופן להריק הריע רק סתומים מבלי פה והליחה הבא לתוכו שם היא שבה ללכת בתוך מעים כי סגר עלי' המבוא. וא"כ דברי הגמ' שפיר בשלמא למ"ד דהא הדר ערבי שפיר י"ל דכלין עד כאצבע למעלה בתחלת פרידתן המעי רוחב אצבע. והטעם דאז אין זה יוצא מקיבה רק ממעים וכך אורחיי' בכמה פצולים ואי דכל הפצולים אין להם פה כלל כי אם חוזרים למקום שבאו גם בכאן איירי באופן כך שאינו להם פה ולא הדרי ערבי רק להמעי שב ללכת. ולכך בעינן דיהי' בתחלתו כאצבע ביחד ואח"כ יתפצל וא"כ אין זה יתרת רק אורחי' בכך שהמעי יתפשטו ענפים אלא למ"ד דהדר ערבי א"כ ל"ל דאורחיי' דהא אדרבה שם אינו חוזרים להתערבה ואין להם פה כלל וא"כ דלא מדמינן לי' להא א"כ מאי צריך בתחילתו להיות כאחד כאצבע ואי דצריך להיות ענף מן מעי ולא מקרבה אף ענף מהמעי יחשב כיותרת דלאו אורחיה דכולם אין להם פה וזה יש לו פה ומשני הגמ' דבאמת למעלה אין נ"מ אם הם כאחד או לא דאף אם הוא יוצא מקיבה כשר הואיל למטה מתערב כרוחב אצבע לא כיותרת דנין ליה בשום פנים וא"ש. א"כ יוצא לנו מזה כשהם יוצאים מהמעים ולא מקיבה ואין להם פה כלל כי סתום הוא דכשר וכפסק הרא"ש ואזיל לשיטתו ודו"ק: והנה עוד י"ל דמחב' בירר דרך לעצמו בהבנת הגמ' לגי' בה"ג בשלמא למ"ד לא הדרי ערבי היינו דקתני וכלין אלא למ"ד הדרי וערבי מה וכלין ומשני כלין למטה והדבר תמו' ונראה דודאי מחבר ס"ל כאשר הנסיון מעיד שנמצא לפעמים מן המעי' יוצא ענף וסעיפים רק אינן גדולים יותר מאצבע כי לכך נתנו חז"ל פה הכל שיעור אצבע כי דרך הענף להיות אצב'. וא"כ קושי' הגמ' שפיר בשלמא למ"ד לא הדרי ערבי רק כשר הואיל וכך הסדר ענף יוצא א"כ צריך להיות רק אצבע וזהו וכלין עד אצב' ואין לו משך יותר כאורחי' הענפים המתפצלים אלא

למאן דאמר הדרי וערבי א"כ אין שיורת' מחמת אורחי' דענפים רק הואיל ומתערבים אחד הוא ואם כן מה צורך משך אצבע ומשני באמת פי' כאצבע למטה קודם עירוב לצאת צריך להיות אצבע שיתערבו יחד וא"ש והן דברי הש"ע ואף כי באמת בתחילת דברי הרא"ש משמע אצבע לאו דוקא אבל בסופו כ' ועמדו דברי רבותינו שהכשירו למעי אחד כאצבע היוצא הרי אצבע דוקא ולק"מ דהא דהכשיר למטה היינו דוקא מצומצם כאצבע שהוא דרך הענפים ובס"א איירי שהם גדולים מאצבע וכן ראוי להורות דוקא אצבע דבטל ולא יותר:

סימן מח

א ואם החלב וכו' עיין מש"ל באריכות בסי' ס"ד ע"ש:

ב כרס וכו' ואין לך דבר שיסתום אותו הט"ז כתב ס"ק ב' הא דאין טחול סותם משום קרום טחול דמפסיק ולא הבנתי הא חלב המכסה הקרב מפסיק בין הכרס לטחול והוא חלב טמא איך יסתום הטחול:

ג שיסתום אותו ודאי להסוברים כרבינו יואל א"כ פשיטא שומן הדבק בכרס שאוכלין אותו ודאי סותם והרמב"ם ס"ל כרבינו אפרים דהוי חלב טמא והא דלא הגיה רמ"א לדידן שומן סותם הואיל ובני (ריינים) אוכלים אותו א"כ אינהו מיכל אכלי וכו' עי' מ"ש בזה סי' ס"ד איברא לא הבנתי לו לא יהי' הלכה כר"א דהוא אסור באכיל' מ"מ הא רש"י כ' דלכך חלב טמא אינו סותם דלאו חבור הוא אלא תותב והרשב"א בתה"א דף ל"ז כ' חלב טמא אינו סותם דקרום יש מלמטה וכן פי' אינהו מיכל אכלו חלב דאייתרא אינהו מיכל אכלי משום דלא הוי תותב כלומר אין הקרום מפסיק בינו לבין הבשר וכו' ומה"ט דין הוא שיסתום אפי' לבני בבלי וא"כ זה השומן הדבוק שנחבטו בו ר"א ור' יואל הוא השומן הדבוק בכרס בעצמתו והקרום למעלה הימנו וא"כ מה נ"מ דהוא אסור או מותר סוף כל סוף לאו תותב הוא ועיין במרדכי פ' א"ט דכתב להדי' דשומן הדבוק אינו תותב כלל ומכ"ש דאין קרום מפסיקו ולמה לא הי' סותם לכ"ע. ואפשר לומר דדייק לי' הרמב"ם מהא דקאמר אינהו מיכל אכלי ולדידן מסתם לא סתים ע"ש בתמיה משמע הא אם גם בני א"י החמירו מבלי אכול לא הי' סותם וקשה למה הא זה מבואר לעיל דלר"ע דבעינן תותב קיבה מותר ש"מ דאינו תותב ואף רבי ישמעאל לא נחלק עמו בדבר הזה רק ס"ל דאין צריכין תותב אבל כ"ע מודה דאין תותב ופשיטא דסותם ומה צורך לתמי' זה אינהו מיכל אכלי בקצור הל"ל כיון דאין תותב בדין שיסתום אלא ס"ל לרמב"ם אמת שורת הדין מה שאינו תותב סותם רק משום לא פלוג עבדי רבנן מה שהוא אסור

באכילה משום חלב לא יסתום הואיל ורוב תותב ומשום ל"פ הכל אינו סותם ולכך אלו כל ישראל לא אכלו לקיבה לא הי' סותם אף דאינו תותב משא"כ הואיל בני א"י אוכלים אותו לא שייך ל"פ וכיון דאינו תותב סותם. ולכך כרס כיון דרמב"ם ס"ל כר"א ואסור משום חלב אף דאינו תותב משום ל"פ אינו סותם. ובזה מיושב תמיהת מהרש"ל שתמה בפא"ט סי' נ"ד על הא"ז שנסתפק בסימן הנ"ל אם סותם והוא בכלל אינהו מיכל אכלי וכו' ותמה מהרש"ל מה זו ספק הא לשיטת ר"א הוא איסור כרת ולא דמי לקיבה דהוא רק חומרא דהלכה כר"ע ע"ש ולפי הנ"ל דאדרבה שורת הדין ודאי סותם רק משום חומרא דלא פלוג ושפיר נסתפק כיון דבני (ריניס) אוכלים אפשר תו לא שייך ל"פ ודו"ק: ובזו יתיישבו דברי בעל שער אפרים והפר"ח בק"א שפלפלו בחכמה במחט בראש הדקין שהחלב סותם הנקב אם יש להתירו מטעם הואיל הרבה פוסקים ס"ל ריש מעי באמת' לא קאי רק על סוף בני מעיים סמוך לרעי וה"ל בגדר אינהו מיכל אכלי ע"ש ומה להם בטורח הזה הא מבואר במרדכי הנ"ל בפי' דריש מעי' אינו תותב כלל וא"כ פשיט' דסות' ומה נ"מ אי טמא או טהור ולפי הנ"ל ניחא דאם נימא אף דאינו תותב מכל מקום אינו סותם ודו"ק:

ד אע"פ שלא הגיע קרע זה לכרס וכו' זהו דעת הרמב"ם ורוב מחברים חולקים כמ"ש האחרונים זה. ולי נ' או דזה קרום דק דכ' רש"י המחפה הפאנצי ברובו הוא דבוק לקרום ההוא כנודע וא"כ כשנקרע קרום עב הרי החלב המכסה הכרס דבק בו וא"כ קשה לר' ששת דס"ל חלב טמא סותם. א"כ איך יתכן הא החלב סותם הנקב ולכך ס"ל לרמב"ם דלא בעינן נקב מפולש וא"כ אף סתימה לא מהני לי' כדלעיל סי' מ"ו ע"ש בט"ז. או י"ל דבגמ' דף נ"ב ע"ב בהך מילתא דשמואל בשר החופה רוב הכרס ברובו בעי ר"א ברובו קרוע או ברוב ניטל וקשה תפשוט דברישׁ פירקין דאלו טריפות מוקמינן כל הנך ח"י טריפות נקובי תמניא הוי חשבינן ליה כחד אפיק שב עייל שב היינו שב שמעתתא ופריך הגמ' אי הכי נקובי נמי וכו' אלא הנך תרתי דאפקת לא תיפוק ע"כ וק' עדיין חסר חד הא נטולה נמי במשנה ניטל הכבד וניטל רוב בשר החופה דאיהו משב שמעתתה דאמר שמואל וא"כ בצרי לי' מח"י טריפות דתרי נטולי כחד חשבינן לי' ע"כ ברוב קרוע קאמר שמואל וא"כ תפשוט ומזה הוכיח רמב"ם דבריו דקרועה ונטולה במלתה שמואל לא מפולש רק רוב וניטל דמשנה לגמרי וא"א למחשב כחד כיון דלא דמין בדינא וא"כ כיון דר"א הכי ס"ל יש להחמיר כוותי' וגם י"ל קשה לשמואל היינו נקרעה בשר החופה וכו' ונקרע רוב חיצונה דמפרש לי' לשמואל על זה בשר החופה וכו' כמ"ש רש"י א"כ הרי כאן קרוע ב"פ כחד חשבינן בצרי לי' מנין דח"י כמ"ש התוס' דכך ס"ל דקריעה זהו רק רוב עובי וא"כ

לא שייך להך קרוע דנקרע לגמרי ותי' התוס' בד"ה הנך לא ס"ל לרמב"ם דבאמת תירוצם דוחק דמ"ש דרובו של זה לא כרובו של זה באורך דמ"ש דסוף כל סוף יש שני קרעים דהוא בגדר קרוע ומה נ"מ אם זה ברוב בשר החופ' וזהו ברוב כל הכר'. מיהו לא הבנתי כל הקו' דלא זו אם אמרינן דר"י דאמר בגדולה טפח לפרש קאתא בלא"ה לא קשה קושי' התוס' דהא בכרס חיצונה לא פסיקי' ליה רוב דהא בטפח בגדולה נמי טריפה משא"כ בשר החופה וכו' לשמואל בעינן רוב דוקא (מיהו הרמב"ם בפי' המשניות משמע דס"ל ר"מ בא לפ' דברי ת"ק) אף דנימא דר' יהודא פליג מ"מ מה קושי' דלמא תנא דבי ר"י כר' יהודא ס"ל ואיכא כאן תרתי כרס חיצון בגדולה בקרע טפח ואלו בשר החופ' ברוב שהוא יותר מטפח וצ"ע לכאורה אם לא דנימא דס"ל לתוס' שמואל מקצר בלשונו וסמוך אמשנה דקתני ברובו ופי' כר"י בגדולה טפח וכו' כן במה דאמר שמואל בשר החופ' וכו' סמיך אר"י בגדולה טפח וכו' דלא מצינו בזה בגמ' דיחלוקו בזה אם בבשר התופה וכו' בגדולה טפח ולזה נראה דעת הב"ח דתמה על הב"י דהוכיח דהרמב"ם וטור הואיל כתבו הך בשר החופה כריב"ח דמפרש במשנה כרס חיצונה דמנלן כל זה הא שמואל ס"ל להדיא כך ולכאורה לא דבר כלום כי מחמת שמואל ידענו ברובו אבל לא ידענו בגדולה טפח משא"כ לריב"א דהיינו דנקט במשנה כרס החיצונה הא תנא לי' בגדולה טפח ורמב"ם וטור כתבו בגדולה טפח ולפי הנ"ל ניחא דבזה אף לשמואל אמרינן מלתא דר"י אבל זה דוחק וצ"ע בתוס':

ה אם נקדר הבשר וכו' גבי חסרון גרגרת אמרינן נקבים שאין בהם חסרון דהיינו סדקים מצטרפים לרובא יש בהם חסרון מצטרפין לסלע והנה ודאי אף בזה הדין כך דלא שייך בזה אין אומרים בטריפות דהא בגמ' יליף גרגרת מחסרון בגלגלת ופשוט ולפ"ז אם יש כאן קרעים זא"ז מצטרפין בזה. ואם הקרעים יחד רוב או טפח טריפה וזה פשוט. אלא לפי דהביאו ש"ך וט"ז בסי' ל"ג וציירו על הלוח דנוכל לחתוך ממנו רצועות ארוכות הרבה ולפ"ז אף כאן יקשה למה צריך דוקא סלע אפי' רוחב פרוטה קטנה תוכל לחתוך רצועות ארוכות למאוד בלי רוחב רק אורך יותר מטפח ויותר מרוב וכל הקושי' שהקשו שם על איסור הוא כאן בסלע ותי' שלהם שם וגם מה שכתבנו למעלה בישוב קושיתו אינו מתישב פה וצ"ל אמת דרך משל אם הקרע הוא כזה ובצדו עוד כזה אף אם תשימם לאורך הרי י' טפח מ"מ באמת ז"א דכי אמרי' מצטרפי' היינו כזה שהם באורך ומצטרפים יחד אבל כשהם כזה מה נ"מ אם קרע א' או שתים סוף כל סוף באורך אין נקרע יותר וליקח מה שבצדו להעמידו באורך לא עבדינן וזה ברור בשכל. וא"כ יקשה כי נקד' כסלע כך למה מצטרפן הא עשה כל סלע קוים כזה הא כל קוים אינם מצטרפים לעשות אורך

יותר שהם הכל במשך א' וצ"ל באמת ראוי שלא נצרף רק כך הל"מ אם נקדרה כסלע והקיפו הוא טפח אף שאינו ראוי לצרף מ"מ יטרוף כך גזרתו של התורה ית'. ובזה מיושב למה נאמר נקדרה כסלע דוקא ובקטן שאינו קרע מחזיק טפ' רק ב' שלישי טפח ונקדר כחצי סלע ראוי להיות טריפה שאם תמתח יהיה שליש וחצי רובו של ב' שלישים וטריפה וזהו לא נאמר בגמרא ולא מנינו שיעור רק לסלע ולא לחצי וק' למה אבל כיון דכל גופו של שיעור הוא הקבלה והל"מ ולא קבלנו רק לענין טפח ולא לענין רוב ולכך אם נקדר כחצי סלע לא מיטרף ודו"ק:

ו והכי דבנע מחט וניכר לנו ושחטו מיד ונמצא תחוב כמשמעות התוס' בפ"ב דשבת אף רש"י מודה דשרי דלא חיישינן שמא הבריא ובהכי ניחא דתוס' בחולין בעסקם בדברי רש"י כתבו והא בבה"כ במחט מצד א' כשר היינו מבפנים דאי מבחוץ מחט בחלל גוף טריפה וצריך להבין מה ענין זה לפירש"י הא בבה"כ לא נחלקו כלל ולפי הנ"ל ניחא דיקשה לכאורה אף לרש"י עדיין אינו מיושב למה לא קתני המסס ואי דשם א"צ להיות מפולש דהא צריך באופן הנ"ל ואי דמזה לא איירי הברייתא דלא שכי' דהא ע"כ איירי דאל"כ הא הוי מחט בחלל הגוף וע"כ דאיירי בתחוב לפנינו ולזה כתב דלא איירי בתוחבו דלא שכיח רק איירי בצד פנים וא"ש ודו"ק:

ז ואפילו בלי נקב והש"ך בס"ק י"ד כתב בפשיטות דאפי' ק"ד מבחוץ א"צ ופשוט. ולכן קשי' לי' מה דוחקא דרש"י בהמסס לא בעי מעל"ע משום דקתני בברייתא מחט שנמצא בבה"כ וכו' ולא קתני בהמסס וגם דקתני סוף פ"ב דשבת אשתני שמי' מהובללא לבי כסא נ"מ למחט שנמצא בב"כ זו שהכריח לרש"י לפרש כך דיש נ"מ לדינא ואף דקושי' התוס' ממשנה דקתני המסס ובה"כ שניקבו לחוץ. וגם ר"ת דאין סברא שיהי' טרפה בחצי עובי כותל לא חש להו רש"י ולא מפרש כפשוטו דבהמסס הואיל וקרומו רך אם ניקב משני צדדים טריפה וא"צ לק"ד דשכיחי דנקב ואתא ולא תלינן לאחר מיתה דהא השתא ס"ל לרש"י נמי דלא תלינן לאחר שחיטה משא"כ בבה"כ וא"כ א"ש הברייתא קתני נמצא עלי' ק"ד א"א למתני המסס ובה"כ דהא קתני עלה נמצא עלה ק"ד בחוץ וזהו ליתא בהמסס וגם שפיר ל"מ בהא אשתני לענין קו"ד דבהא בעינן ק"ד ובהא לא בעינן והמשנה ג"כ על נכון המסס ובה"כ שניקבו לחוץ וצ"ע ולכן היה אפשר לומר להיפוך במחט הטבע להיות ק"ד אף רש"י ס"ל גם בהמסס בעי ק"ד דאלו נקב היה ק"ד רק המשנה איירי בחולי דבזה לא שייך קורט דם ובזה יש לחלק בין המסס לבה"כ ודוק וצ"ע:

ח כתב הש"ך ס"ק י"ד דלרש"י דאסרינן בנקב המסס אפי' בלי מע"ל ופשיטא דטריפה אפי' בלי ק"ד מבחוץ מ"מ מבפנים צריך דאל"כ דלמא אחר שחיטה נתחב וכ' דכן משמע

בת"ח ואני חפשתי ולא מצאתי בת"ח מזה ולכאורה יש לחלק דבפנים אימא אוכלין ומשקין דחקהו ועוד בשלמא בתחוב בו שפיר י"ל אחר שחיטה ע"י תנועה שנשא וזרקו בהמה אילך ואילך הלך המחט לחוץ אבל כאן מי יכוין אחר שחיטה לתקוע המחט תוך המסס וא"כ ודאי קודם שחיטה ואוכלין ומשקין דחקהו. אבל דברי רשב"א גבי ושט דמחלקין דשם אוכלין ומשקין יורדין בשטף משא"כ בה"כ דנייחי קצת משמע כדברי הש"ך דחיישינן לאחר שחיטה נתחב. וגדולים מזו צ"ל דבגמ' פריך דף מ"ט אלא הא דתנן מחט וכו' ולמה לא אמרינן לתזי אי קופא לבר או לגו ופירש"י ולא אמרינן היכי דלא נקבה אלא אחת אי קופא לבר שקופא תחובה בדופן ופיה כולה בתוך הכרס ודאי מבחוץ וכו' דאי דרך פנים קאתא אין דרך הקופא לנקוב ומשני כיון דאיכא אוכלין ומשקין אימא אוכלין ומשקין דחקהו ומתוך הדוחק נכנס הקופא בבשר. וקשה עדיין בבה"כ הקופה נוטה לצד הבהמה והחוד לחלל הכרס בניקב משני צדדים למה צריך קורט דם דל"ל דאוכלין ומשקין דחקהו וא"כ אף אתה אומר שקודם שחיטה נקב הקופא ע"י הדחק מן אוכלין דאי לאחר שחיטה הלא הכל נוח מבלי תנועה ומה דוחק שייך לומר לאחר שחיטה וא"כ איך ס"ד דקופא נקב ואתא לאחר שחיטה ועדיין ק' ה"ל לאפלוגי בין קופא לבר ולגווצ"ע לכאורה וע"כ צ"ל דלאחר שחיטה ע"י טלטול הבהמה וכדומה יקרה התחיבה והדוחק לדחוק למחט לצאת ולבוא אף כי בהמה פגר מת וא"כ אף דינו של הש"ך נכון דע"י הטלטל נתחב המחט אף לאחר שחיטה ומ"מ מתחלה יש להחמיר:

ט והכי נהוג הש"ך והט"ז שניהם כאחד עונים דוקא ע"י מחט דחיישינן שמא הבריא אבל לא ע"י חולי ודבר זה כבר קדמם הל"ח שהאריך והראה פנים לכל צד ולדידי קשיא למה דוקא ע"י מחט ול"ל הטעם משום שמא הבריא א"כ כל יסוד רש"י הואיל וקתני מחט שנמצא בבה"כ ולא בהמסס א"כ עולא וסייעתו דס"ל לא חיישינן שמא הבריא הך ברייתא דמחט שנמצא בבה"כ איך מתוקמא למה לא קתני המסס דלא חיישינן לשמא הבריא ואם נאמר בזה אף עולא מודה דקרומו כך ושכיח ביותר וחיישינן א"כ מה טען הרא"ש על הרי"ף מהך בית הכוסות לושט דלמא ושט רך משא"כ בה"כ קשה. ודוחק דא"כ מ"ט דעולא דהא י"ל בזה נחלקו אבל אי אמרינן אף בחולי חיישינן שמא הבריא הואיל ורך לגמרי ול"ל בוושט רך א"כ לא טען הרא"ש על הרי"ף דא"כ אף בחולי ניחוש שמא הבריא וא"כ נקבה זה בלא זה היכי משכחת לי' ודוק ולכן אף בזה ע"י חולי במקום שאין הפסד מרובה יש להחמיר:

י כשרה עיין ש"ך ס"ק י"ט לחלק בין ושט דאמרינן חיישינן שמא הברי' וכבר כתבתי לעיל סי' ל"ג דלא דמי' לושט דהוי ספק בשחיטה ומכ"ש לדעת הרמב"ם ע"ש:

יא סביב והסכימו כולם דמצד אחד בעינן ק"ד מכוין למול המחט אבל משני צדדים א"צ מכוין ומזה מוכח דק"ד גרידא בלי נקב כנגדו כשר דאל"כ דל נקב מהכא ק"ד לבד יטרוף אלא ש"מ דבק"ד לחוד לא מיטרף וכ"כ הצ"צ ונכון ודלא כש"ך:

יב ויש מקילין אפילו בניקב וכו' הט"ז בס"ק י"ב והש"ך ס"ק ל"ב האריכו זה מול זה. ואין דברי הט"ז מוכרחים אבל קושי' הש"ך על הטור שכתב הופכין אותו משמע דבעי בדיקה ואלו לעיל גבי ישב קוץ בושט הביא בשם ראב"ן והסכמת הרא"ש דהוכיח דקי"ל כעולא דאין צריך בישב קוץ בושט בדיקה מהך דבה"כ ש"מ דס"ל ג"כ לא צריך בדיקה ובאמת לכאור' צריך ישוב אבל באמת נראה אם נתחב לתוך עור איך ס"ד מבלי לבדוק הא ריאה רובן כשרות ומ"מ הואיל ומעוטים דשכיחי' צריכי בדיק' ואף כאן ודאי שכיחי כיון דהנקב עד תכליתו ואין שיור רק דבר מועט שיהי' גם זה ניקב וכן משמע בתו' דגמ' מדמה לספק דרוסה וכתבו דספק דרוסה שכיח וכיון דשכיח איך ס"ד מבלי להצריך בדיקה מ"ש מן כל הריא' דצריך בדיקה וע"כ צ"ל בדיקה לכתחיל' ודאי צריך רק אי נאבד בלי בדיקה וגבי ריאה קיימ"ל מותר אי גם בזה מותר וכן בריא' מקום פסידא מותר לאכול בלי בדיקה ומכ"ש פה אם נאבד בזו אנו דנין אם צריך בדיקה א"כ בדיעבד טריפה או א"צ רק לחומרא והוי כנאבד ריאה דכשר וה"ה זה. וא"כ א"ש דברי הטור דהופכין אותו יפה כתב דמתחלה צריך בדיקה כמו ריאה אבל לעיל מיירי הכל אם מעכב בנאבד בלי בדיקה מסיק דושט א"צ בדיקה היינו לעכב שיפסול בנאבד הריאה וזה ברור ונכון ומתוס' מוכח קצת דס"ל בכ"מ צריך בדיקה דאל"כ מה דוחק דתוס' לתרץ הך דמסכת שבת דאשתני שמי' מן הובלילא לבי כסי בדרכים דחוקי' ולא תרי' בפשוט בב"ה דעור שני' קשה אם ניקב א' א"צ בדיקה לשני משא"כ המסס דיש לו רק עור א' וניקב צריך בדיקה וא"כ נ"מ טובי לענין מחט וע"כ צ"ל דס"ל לעולם צריך בדיקה לכן באמת יש להחמיר כהוראת הט"ז וב"ח אם לא בה"מ ועוד בלא"ה סברות להתי' ונרא' דאם נתחבו לפנינו מחלל הגוף לבה"כ מצד חוץ לצד פנים ולא ניקב מעבר לעבר אפשר דלא צריך בדיקה אחר ק"ד דבשלמא להיפוך דאיכא אוכלין ומשקין דדחוקים מסתמא שכיח ויש חשש דכולה נקב ולכך צריך בדיקה אבל להיפך דאיכא אוכלין ומשקין ואדרבא הם דוחקים ומעכבים המחט לבל ינקוב ויצא חוצה מהכ"ת לחוש וזה פשוט בסברה ולפ"ז אין כאן ראי' מהרמב"ם דכתב מצד א' כשרה ולא כתב בדיקה דרמב"ם מפרש דמחט תחוב מחוץ לפנים כמ"ש הכ"מ ולזה לכ"ע כשרה כיון דליכא אוכלין ומשקין ודו"ק:

יג ויש מחמירין וכו' ובתוס' משמע כרשב"א להקל דז"ל התוס' חולין דף מ"ח ע"ב ד"ה אי קופא וכו' דסיימו וכן אם נמצאת בתוך הקרקבן כשר לפי שדרך הושט בא מחט עם

המאכל שהקרקבן תלוי בושט עכ"ל ואם כוונתם בפשוט שמחט נמצא בקרקבן פשיטא הכל יורד לתוך הקרקבן מה שבא לגופה ואם נטריף בקרקבן אף בבה"כ בבהמה נטריף וזה אינו דתנן מצד אחד כשר ומה קאמר התוס' בזה אלא ברור דפי' נמצאת בעובי קרקבן נבלע בתוך בשרו נא ידעינן אם מבפנים נתקע ודרך ושט או מבחוץ ודרך ושט נקב ואתא וכתב התוס' כמו בריאה תנינן הכל מן ושט וכן קרקבן תלינן הכל בושט ואמרינן דמבפני' בא דקרובה לושט ולכך כתבו קרקבן ולא בה"כ דקשה במציאות שיהיה נתחב מבלי רושם מבפנים ומבחוץ. וכיון דתוס' ג"כ מסכימין להיתרא כדאי הם לסמוך עליהם:

סימן נ

א כל מקום שאין יכולים לתלות שנעשה אחר שחיטה וכו' הרי זה ספק טרפה ולא אמרינן נשחטה וכו' ועיין ש"ך ס"ק ג' שהאריך בזה וכן הפר"ח ריש סי' כ"ט האריך בזה ענין ולבר' כל זה בקצרה נאמר כי אמרו בגמ' יבמות פ"ג וכולן שהיה בהם ספק קדושין קרוב לו קרוב לה וכן ספק גרושין חולצות ולא מתייבמת וכה"ג למה לא קתני גבי גירושין קרוב לו וכו' ומשני רבה משום דסיפא אשה זו בחזקת היתר לשוק קיימי ומספק מחמת גרושין אתה בא לאוסרה אוקימינין אחזקתא ומותר ולא אמרי' להחמיר להצריכה חליצה אם אתה אומר חולצת מתייבת משא"כ בקדושין אשה זו בחזקת היתר ליבם קיימת ומחמת ספק קדושין אנו באנו לאוסרה אנן מחמירין לחלוץ ול"ל אם אתה אומר חולצת מתייבמת מה בכך תייבם הא מדינא מותרת ליבם ע"כ והקשו תוס' בד"ה אשה זו וכו' בספק דרוסה למה חיישינן הא יש לבהמה חזקת היתר ואי דנולד ריעותא מחיים הא אף כאן ריעותא מחיים ומ"מ אזלינן בתוך חזקה ותי' דדרוסה שכיח וכן בישב קוץ בושט ע"ש וכ"כ התוס' חולין דף מ"ג ע"ב ד"ה קסבר והנה הד"מ כתב בסי' ל"א מעשה שהיה בקראקא במוח שהיה בו מים ולא נודע אם היה מוח מקיף למים או לא ואסרו חכמי קראק' הואיל ריעות' מחיים לא אמרינן נשחט' הותר' וכמ"ש התוס' ביבמות ותמה הר"מ מלובלין דמייתי חובא לנפשי' דבתו' נזכ' בפי' דמהך דיבמו' ספק קרוב לו ספק קרוב לה מוכח דסמכנן אחזק' אף דנולדה ריעותא מחיים מיהו כתב הש"ך די"ל דלא פליגי בגוף סברא רק הם סברו להחמיר מצריכין חליצה ולא אמרינן אם אתה אומ' חולצ' תהיה מיבם אבל לא פליגי אעיקרא דדינא דלא הוי חזקה והרב פרי חדש הוכיח דאל"כ מאי פריך התוס' מספ' דרוסה דלמא הך בתר מסקנא נשנית דלא הוי חזקה הואיל ריעות' מחיים. ונראה דלק"מ ודברי רמ"א מוכרחים דהא בגמ' אמרו שם אמר אביי יגיד עליו רעו תנא בקידושין וה"ה לגירושין וקשה איך סתם המשנה ותני' בקידושין וסמיך

למילף לגירושין הא אין הנושאים שוים בקידושין שפיר י"ל דהחמירו לחלוץ ואי דיש לחוש דתייבם בכך שורה הדין דמותר' לייבם משא"כ בגירושין איך נחמי' לחלוץ אולי תייבם ופוג' באיסור של תורה ואף דבאמת לא חיישינן לכך דאם תחלוץ תייבם מ"מ הא סברא יש ואיך סמך המשנה על כך לומר הך בבא בקדושין דנלמוד הימנו לגירושין הא דתיהם שונות ובזה אם מתייבמת לאו איסורא קעבדי ובזה פוגע בערוה וע"כ צ"ל למסקנא ליכא חזקה הוא ואיתרע מחיים וא"כ גירושין וקדושין שווים שפיר יש ללמוד זה מזה. וזהו נכון וישר. ומה שטען הפר"ח א"כ מאי פריך התוס' מן הך ספק דרוסה לק"מ דהא מבואר שם בחולין אמר רבה ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים נ"מ לספק דרוסה וכתב רשב"א בחידושיו בשם רש"י הא דנקט ספק דרוסה דאגב קמ"ל דחוששין לספק דרוסה וש"מ דרבה ס"ל דחוששין לספק דרוסה ואולם לרבה הוכיחו התוס' בהוכחה גמורה דס"ל דאפי' בריעותא מחיים אזלינן בתר חזקה ושפיר הקשה התוס' מרבה לרבא. ובענין זה תרצתי מה דמשני תוס' דרוסה שכיח וא"כ ס"ל לתוס' דחזקה חזקת הגוף דאינו טריפה מסייע ליה לומר דלא דריס לא מהני הואיל ולא שכיח א"כ בכתובות היא אומרת מ"ע אני ס"ל לר"ג דנאמן דאית לה חזקת הגוף ומוציאין ממון אף דמ"ע לא שכיח כמבואר ברא"ש וירושלמי ועיין דיני מיגו להר"ש הובא בש"ך ח"מ סי' פ"ב דמ"ע לא שכיח ומ"מ הואיל אית לה חזקת הגוף נאמנת ול"ל התם הוי ברי ושמא דבדף ל"ה מוכח שם מגמ' ותוס' דאף בשמא ושמא טענינן מ"ע אף דלא שכיח. וכן כתובות דף ע"ז פריך הגמ' מודה ר"מ במומין הראוי לבא בית אביה שעל האב להביא ראי' ופריך הגמ' ואמאי ממון לי בידך הוא וקשה מאי קושי' דלמא הפי' מומין הראוי דלא שכיחי דיהי' נולדים בזמן קצר שהיא בבית בעלה וא"כ היינו חזקת הגוף כיון דלא שכיח להיות אח"כ בבית בעלה ועכצ"ל דאף דלא שכיח כיון דחזקה מסייע אזלינן בתרה ולכאורה צ"ע: אבל באמת נפי הנ"ל לק"מ דתוס' לא אמרו בהחלט הך תי' דלא שכיח ושכיח דבאמת כיון דאיכא ריעות' מחיים אזלה החזקה רק התוס' כתבו זאת לרבה דלרבה צ"ל דלכך חוששין לספק דרוסה הואיל ושכיח ולדידי' ל"ק מהך דמ"ע אני די"ל דס"ל כאידך שנויי שם דאין הטעם משום חזקם רק מכח מיגו ולק"מ: והן הן דברי הרמ"א מכוונים להנ"ל והרשב"א ג"כ הסכים כמ"ש הש"ך וגבי חרותה בידי אדם וכו' כ' באר היטב דכל ריעותא מחיים לא שייך העמיד על חזקתו וצ"ל אליב' דלמסקנא לא קאי הך ביבמות ואין להקשות א"כ דתוס' ס"ל דבריעותא דחיים לא אזלינן בתר חזקה א"כ הא דטרח התוס' בחולין דף י"א ד"ה אתיא לאסור גבינות שנמצא בהמה טרפה ולא אמרינן העמד על חזקת כשרות והשתא דנטרפה דאין לה חזקה מבוררת ע"ש ולא כתבו בפשטות

בהוגלד פי מכה וכדומה כגון סרכה דודאי מטרפי בהו דהי' ריעותא מחיים תו ליכא חזקה וביותר יקשה על רמ"א סמ"ק ואו"ה דס"ל בריעותא מחיים לא אמרי' דאזלי' בתר חזקה למה לקמן סי' פ"א פסקו בגבינות אפי' בהוגלד המכה דקודם שלשה ימים גבינות מותרות דאזלינן בתר חזקה והא אי' ריעותא מחיים וי"ל הא לא קשיא בספק יבום או ספק דרוסה ואתה אומר העמד על חזקתה ולא נגרשה ולא נדרסה היא ריעותא דקרה לה מחיים מנגדתו ומחליש כח החזקה ואתרע כח חזקה משא"כ בחזקת הגוף לומר העמד על חזקתה חזקת הגוף דהשתא אתרע אין מחזיק הריעותא בחיים ואין מנגדתם דע"ז אנו דנין אם נולד ריעותא היום או אתמול ואמרינן דנולדה היום ואתמול לא הי' ריעותא כלל וצדקו שניהם. ומה שיש ליישב עוד לדברי רמ"א כי בלא"ה בימי חורפי דקדקתי בדברי התוס' דנ"ל ד"ה אתיא דכתבו ויש ללמוד מתוך כך הלכה למעשה דאם עשה גבינות מהרבה בהמות ואח"כ נשחטה אחת ונמצאת טריפה שכולם אסורת ואין לומר העמד פרה על חזקתה וכו' עכ"ל ויש להבין מה ביקש התוס' מזה דעשו מהרבה בהמות ונמצאה אחת טרפה בקצור הל"ל דאם עשו גבינות מחלב בהמה ונמצאת טרפה וכה"ג כתבו התוס' ריש מס' נדה ע"ש ולכן נראה דודאי אפילו לדעת מהר"מ מלובלין וסייעתו דקיי"ל כרבה דהיכי דאתיליד ריעותא מחיים מ"מ אזלינן בתר חזקה מדרבנן ודאי אסור ולא מוקמינן בתר חזקה להקל דהא אביי ורבא ס"ל דחולצת הן בקידושין והן בגירושין והיינו דס"ל להחמיר כמ"ש הב"י וע"כ הא דסברי להחמיר לא דוקא מטעם איסור יבום וחליצה גרידא דמ"ש בזו דכל טיבו של חליצה הוא רק לאו ומה אולמא הך לאו משארי לאוין בתורה א"כ כי היכי דס"ל להחמיר בלאו חליצה ולא לסמוך אחזקה כה"ג ה"ה בכל איסורי לאווין יש להחמיר בכה"ג ומבלי לסמוך אחזקה וזה פשוט ונכון וכמו שאמרו בתרי ותרי ספיקא דרבנן. דרבנן החמירו מבלי לסמוך אחזקה וה"ה בזה וא"כ מדרבנן ודאי אין סומכין אחזקה וא"ק א"כ מה הקשו התוס' מספק דרוסה לוקמי אחזקתה אף דנולד ריעותא מחיים דלמא מדרבנן אסירי י"ל בדף נ"ג ע"ב דילפינן דשמואל אוסר ספק דרוסה הוא מהני ספק דרוסה דאתא לקמי' דשמואל ושדנהו בנהר ופריך הגמ' לשהנהי יב"ח ומשני אתיא לידי תקלה והקשו הא הוי ס"ס ספק טריפה ספק כשר ואת"ל טריפה דלמא לא יבא לידי תקלה ותי' דספק ראשון מהתורה אסור וא"כ מוכח דמן התורה אסור ושפיר הקשו ותי' דשכיחי וא"כ נראה ברור לכ"ע בריעותא מחיים לא אזלינן בתר חזקה מדרבנן ואסור וצדקו לדינא דברי רמ"א וזה נכון וא"כ י"ל דגם תוס' ריש חולין ס"ל כך וא"כ בפשוט בפרה שנשחטה אי להתיר חלבה שנתחלבה מקדם מכח חזקה ידע התוס' דזה ל"ח דאתיליד ריעותא מחיים ועכ"פ מדרבנן אסור ולכך כתבו התוס' דנחלבו בהמות

הרבה וא' מהן טריפה וא"כ מן התורה מותרת דברובה בטל מין במינו רק מדרבנן אסור לח בלח בס' במין במינו וא"כ תרתי דרבנן לא אסרינן ויש מקום להתיר ולכך בא התוס' בטענה אחרת ואסור דליכא חזקה מבוררת וכו' ודו"ק. ואם כי הדברים נוחים בפשט התוס' ולישנא מ"מ בזה הדרני בי והאמת כמ"ש דלומר אוקי חזקה והשתא דנטרפה אין הך הואיל ונולד ריעותא מחיים מבטל דהא ע"ז אנו דנין אם הריעותא נולד עכשיו ואי מימים ימימה אבל מ"ש לחלק בין תורה לדרבנן יש בו פנים מהלכה ויפה כתב רמ"א. דכן מוכח מפרק ד' אחין דעכ"פ מדרבנן אסורה דהא חזינן דמחמירין לגבי חליצה מבלי לילך אחר חזקה וא"כ בכל דוכתי' בכה"ג אסרינן מדרבנן ולא ידעתי מה הרעש הלזה להתיר במקום דאיכא ריעותא מחיים דעכ"פ מדרבנן אסור ואין כאן ממש שני פוסקים המתירים והרי זה ברור לאסור אבל אם לא אתילד ריעותא מבוא' בדע' התוס' להתיר רק במקום דשכיח עדיין לא ברירי לי בדעת התוס' אם ג"כ טריפה או לא אמרו התוס' רק בדרוסה ודכוותי' דריעותא מחיים כי כבר כתבתי לעיל מראי' דמ"ע דאף דלא שכיח וכן משארסתני נאנסתי דיש קול לאונס ורובא דרצון כמ"ש התוס' והרא"ש ומ"מ דחה החזקה והתוס' בכתובת דף ל"ו ד"ה החרשת העלו להדיא לא מטעם ברי רק מטעם חזקה וע"כ ס"ל דאין לחלק בין שכיח ללא שכיח דמתחלה עלה בדעת התוס' לחלוק על רש"י דנטעון לחרשית ושוטית נאנסתי להוציא ממון בשביל חזקת הגוף דאתרע ולבסוף הודו והביאו ראי' ממחט שנמצא בבה"כ דאיו המוכר צריך להפסיד ומוציא מעות מיד טבח הלוקח ולא יכול לומר ברשותך נטרף דהעמידו על חזקתו וקשה מה ראייה שם שכיח דמ"ש קודם מכירה או לאחר מכירה אבל אונס ומ"ע לא שכיח אלא ש"מ כנ"ל דאף דלא שכיח אלים החזקה והא דתי' בדרוס' משום דשכיח מלבד מ"ש לעיל אף גם י"ל כיון דאיכא תרתי נולד ריעותא מחיים ושכיח מטריפינן אבל במקום דלא נולד ריעותא מחיים חזקה אלים ודחי אף דטריפות שכיח. מ"מ נראה להחמיר במקום דשכיח אבל במקום דטריכות וכשרות כי הדדי נינהו כבר כתבתי ברור מדברי התוס' דאזלינן לקולא וסמכינן אחזקת כשרות וכן כ' רמ"א להדי' בדבר שנוכל לומר שנעשה הריעותא אמרינן נשחטה הותרה: אבל הש"ך ופר"ח הביא דברי רשב"א ור"ן בשם רבינו יונה דפסקו כל ספק בשחיטה לאו דוקא ה"ה בכל דבר שאין רגלים לדבר שנעשה לאחר שחיטה תלינן להחמיר וכו' שכ"כ הסמ"ק ואו"ה וצ"ל הא דאמרינן קודם שחיטה הרי הוא בחזקת איסור ולאחר שחיטה בחזקת היתר היא לענין להצריך בדיקה דבשחיטה צריך לבדוק אח"כ בסימני' ובסכין משא"כ בשאר מיני טריפות דיש לה חזקת היתר (ולא קשה הא זה לאו מתורת חזקה רק מתורת רוב כדאמרינן דנילף משחיטה עצמה דאזלינן בתר רוב

י"ל דספק ד"מ אם שחט כדי צרכו או סכין שאין פגום וה"ל בידי אדם לא אזלינן בתר רובא וצ"ע. ואני בער ולא אדע בהמות היתר דבהמה שנעשה גבינות מחלבה ונמצאת טרפה אנו באים לדון על החלב וגבינות דעת הרשב"א והר"ן דאם יש מקום לומר שנעשה הטרפה סמוך לשחיטה ממש אנו מתירין הגבינות ומכ"ש אם יש מקום לומר שלא נעשה רק אחר השחיטה כדעת רשב"א במשמרת הבית דצריך להיות ספק אולי נעשה לאחר שחיטה ואז הגבינות מותרת ועיין לקמן סי' ס"א בט"ז דחולק וכמ"ש לקמן דהנכון אתו ולכ"ע אם יש ספק אם הטרפות נעשה לאחר שחיטה מתירין הגבינות ובהמה אתה אוסר ומשוי' לי' ספק של תורה. ואפשר לדעת משמרת הבית בחלב איכא ס"ס דלמא אינו טרפה כלל דלאחר שחי' קרה ואת"ל דקודם שחיטה דלמא לאחר שנחלבה אבל בבהמה ליכא רק חד ספק דזהו דוחק דכל לתא של תורת הבית הוא שם בדף פ"ז משום חזקה ודעת ר"ש דחזקה מכח רוב ולא מטעם ס"ס וזה תשובה למ"ש במשמרת הבית די"ל לאחר שחיטה דא"כ דל חזקה מהכא הא איכא ס"ס (ואף שאינו מתהפך ל"ל בה כמ"ש לקמן סי' ק"י ע"ש) וגם כפי שנראה מחידושי רשב"א הפי' סמוך לשחיטה ולא אחר שחיטה וביותר יקשה על הסמ"ק ואו"ה דהעתיק רמ"א לקמן בסי' פ"א דבריהם בהוגלד פי מכה דודאי תוך ג' ימים נטרפה אבל מקודם לג' ימים החלב מותרת הרי דיש כאן רק ספק אי קודם ג' ימים או לאח"כ והבהמה ודאי טריפה והחלב מכשירין ואוקמא אחזקתה חזקת כשרות ואם הספק בבהמה אי קודם שחיטה או לאחר שחיטה לטרוף משום ספק תורה דבר זה רחוק מהשכל והרשב"א גופי' גבי חרותה תלה הספק לאיסור משום דאתיליד ריעותא מחיים והרי אע"פ שכ' כנ"ל בשם ר' יונה גבי נשחטה הותרה דבהמה בחזקת איסור עומד כ' להדיא דאם נולד ספק טריפות כל שנוכל לתלות לאחר שחיטה מוקמינן לי' בחזקת היתר דסתם בהמות אינן טריפות עכ"ל וצ"ע ולכן ברור דהן לא אמרו אלא בדבר שרחוק במציאות שיהי' נעשה לאחר שחיטה כגון נשבר הגף קודם שחיטה שכיח דהעוף פורח וכדומה אבל לאחר שחיטה מונח במקומו מי ישברו ולכך לא תלינן ובאמת כ' רשב"א אם אפשר לתלות שדרסו עלי' באמת כשר וכן כולם אבל אם הוא ספק שקול ואין כאן ריעותא מחיים לכ"ע מותר כדעת הרמ"א בש"ע ואין בזה לזוז מהוראתו הן להחמיר והן להקל. אלא שצריך אני להתלמד כיון דתוס' אוסרים הגבינות משום דלא הוי חזקה מבוררת ולא ס"ל כרש"י דהוי חזקה מכח רובא מה קשי' לי' מספק דרוסה הא לית כאן חזקה מבוררת ואפשר דתוס' לא כיוונו לחזקה חזרת כשרות דאין מבוררת אולי יש שום טריפות בבהמה אבל התוס' כיוונו לחזקת הגוף דנימא אוקי אחזקה דלא נדרסה וא"כ זהו לגבי ספק דרוסה מבוררת דכי נדרסה בעת לידה רבוצה

תחת אמה אבל זהו דחוק דא"כ גבי ספק בשחיטה דאמרינן אוקי בחזקת איסור נימא אוקי בחזקת הגוף דכי נולדה שמוטה או עקורה וכדומה וכ"כ בגבינות בסרכה בריאה שמטריף בהו או מחט בבה"כ מעבר לעבר והוגלד המכה נימא אוקי אחזקה כי לא נולדה במחט ומכה בהוגלד וק"ד מבטן וע"כ צ"ל דמה בכך מ"מ יכול להיות דבלי זה הי' נקובה מבטן וא"כ כ"כ בדרוסה נימא דהטעם דטריפות דארס מנקב לבני מעיים ואולי נקובה היה מרחם ואם נמצא טריפה בכוליא שהקטינה יוכשר החלב מכח חזקה מבוררת דאלו נולדה מבטן כשרה אף שהקטינה והרי כאן חזקה מבוררת אלא כיון דאין כאן ברור בכל טריפות מה נ"מ טריפות אחר או באבר זה מ"מ אין ברור שכשרה היא וא"כ אף בדרוסה כן. ולכן נראה דודאי התוס' דהטריפו לגבינות דלית להו חזקה אף דקיי"ל דאזלינן בתר רובא ורוב בהמות כשרות כמ"ש מהר"ש וצ"ל כמ"ש מהרש"ל ביש"ש רוב בהמות אין להם ריעותא. ובזה א"ש הא דאמרינן נשחטה הותרה ובא זאב ונטל בני מעים והחזירם נקובים דתלינן בזאב משום חזקה הא לא הוי חזקה מבוררת דאולי ניקב מחיים אך לפי הנ"ל ניחא דהא רוב בהמות אינן נקובות וכאן ליכא ריעותא ואמרינן דלא ניקב כלל וחזקה דקאמר הגמ' לאו דוקא רק עיקר הטעם משום רוב ולפ"ז גם בס' דרוסה י"ל דניזיל בתר חזקה ורוב ולא נראה כלל כמ"ש התוס' נשחטה הותרה והיינו משום רוב וה"ה בזה ולכך יפה תי' התוס' דדרוסה שכיח ומה יועיל הרוב הא רוב חיות דורסין ושכיחי הדרוסה ובזה מיושב מש"ל דגבי חזקה אמרינן אפילו בדבר שכיח דהא כאן עיקר הדבר מכח רוב ובא זה וביטל זה אך עם כל זה אין לבי נח בזה כי לשון התוס' מורה הכל על חזק' ולא על רוב ומי שדעתו רחבה ישים לבו ליישב דברי תו' על בורי' ויקב' שכר מנותן התורה. ואפשר שעיקר קו' התו' מן רוב רק דלא תאמר הואיל וריעות' פה לא אזלי' בתר רוב דרוב לא אית בהו הך ריעות' כהך עובד' דהי' מים בראש ורוב בהמות ל"ל מים בראש וע"ז הביא התוס' מחזקה כמו דלא מזיק הך ריעותא דמחיים לחזקה כן לא יזיק לרוב ואם כי הלשון משמע על חזקה איהו דחוק ומוקי אנפשי'. והרב המהרש"א פי' כן בדברי התו' דהתו' הקשה על ריב"א דס"ל לענין נקב יש לווושט בדיקה מה פריך ור"מ איך אכל בשרא דלמא בדיק והקש' מהרש"א דלמא מחשש דרוסה הי' לו למנוע מאכילת בשר דלית לי' בדיקה ולכאורה דבריו צ"ע דהא התוס' פירשו דלכך חוששין לספק דרוסה דשכיחי וזהו בבהמה דחזינן איהו שתיק וכו' וכדומה אבל בהמות דעלמ' וכי יהי' שכיח שיהיו נדרסים א"כ לא הנחת בהמה לרועי צאן וא"כ אזלינן בתר חזקה ולפי מ"ש ניחא דכל קושיות התוס' היא משום רוב והקושי' לר"מ דלא אזל בתר רוב. וכן הרמב"ם דכתב הואיל שדרוסה מפורש בתורה כל ספק שיסתפק בו הרי זה אסור וליישב קושי' הב"י

איה ספק דשרי בשאר אסור' י"ל כמ"ש הט"ז בריש סי' כ"ט דכוון הרמב"ם לקושי' התוס' דלמה נימא דספ' דרוס' אסור ולא אוקמינן אחזקה ולכך ס"ל לרמב"ם הטעם דמפורש מהתור' והא דפריך הגמ' על עולא בישב קוץ בוושט מן דרוס' אף דזה מפורש וזה אינו מפורש ל"ק דהא אירע דנקב בושט הוא נבילה ומפורש בכלל נבלה ואין ענין לכללת דטריפות ובז' מיושב קושית הרא"ש מן מחט בבה"כ דשה לא נתפרש בתורה כהנ"ל בסי' ל"ג ויש עוד להסביר דמה בכך דמפורש בתור' או בא בהלמ"מ למה יהי' בזה הבדל לאסור ספיקו אבל לענין דעיקר הטעם דחוששין לספק דרוסה דשכיח רק מאן מעיד דשכיח רק התורה העידה דבחרה בזה טריפות לפרשה יותר משאר ח"י טריפות והיינו משום דמצוי ושכיח וא"כ כיון דתורה העידה דשכיח פשיטא דיש לאסור ספקו ודוק וא"כ לפי דברי רמב"ם פשיטא דמותר אם הם שוה בשוה כדעתו בכל טריפות ודו"ק:

ב ובהפסד מרובה יש לסמוך אמכשירין הנה הרב בב"ח סי' נ"ד תמה דלעיל בסי' מ"ג סתם המחבר ורמ"א לא הגיה דבשני כבדים טריפה והיינו כרשב"א דהא לרמב"ם כשר ואיך הביא מחבר כאן דעת הרמב"ם ג"כ ורמ"א כתב דיש לסמוך עליו בה"מ. והנה אמת כי ברמב"ם גופי' בפ"ו מהל' שחיטה דין כ' דכתב ניטל הטחול או נמצאו שני טחולים כשר ולא כתב שני כבדי' משמע דס"ל כבה"ג דטריפה מיהו מזו אין ראי' דס"ל נקבו סמפונות שבתוך כבד דטריפה וא"כ ה"ה חסר ובנחסר הכבד ודאי דנפסדו סמפונות ולכך טריפה ואין עליו טענה מדין של בה"ג אבל לדידן דקי"ל דלא כוותי' ואין נקב פוסל בסמפונות ומ"מ מטריף בשני כבדים משמע דלא כרמב"ם מיהו כפי מ"ש ברי' סי' מ"ג י"ל דבלא"ה הר"ן מכריע דלא כרמב"ם מדקתני כל יתר כנטול דמי ולא קתני כחסר דמי אילו יש הבדל בין ניטל לחסר ע"ש ולדבריו צ"ל אף לרשב"א יקש' למה קתני כנטול ולא כחסר וצ"ל דלישנא בעלמא נקט כיון דלית נ"מ לדינא וזהו לא הוטב בעיני רמב"ם לכך ס"ל אדרבה יש הבדל בין נברא חסר לניטל אמנם חז"ל הי' להם במסורת כי ביתרת כ"כ גובר חולשא בבהמה כאלו ניטל האבר אשר החולשא חזק יותר מנברא חסר כן ביתרת האבר החולש' גובר עד שא"א להתקיים ויהי' שניהם כלים והולכים ויהי' נטלים ע"י חולשא וזהו שדייק במתק דבריהם כל יתר לא כנברא חסר דמי כי אם כניטל דמי כי ע"י יתרת סוף האבר ההוא להיות כלה והולך ולהיות נחסר וא"ש דוקא כניטל דמי וא"כ הך דב' כבדי' דטריפה לכ"ע אך הרב בת"ה כפי מ"ש לקמן בסי' נ"ד משמע דלא ס"ל כן ועיין מש"ל בה כי לענ"ד ברור כמ"ש והנה לכאורה יש ראי' לרשב"א החולק ארמב"ם מגמ' דנדה דף כ"ד ע"א גוף אטום אינו מטמא לידה ואיזהו גוף אטום רבי אומר כדי שיטול מן החי וימות ר' זכאי אומר עד ארכובה ר' ינאי אומר עד לנקביו ר"י אומר משום ר' יוסי

בר יהושע עד מקום טבורו וקאמר הגמרא בין ר"ז לר"י איכא בנייהו טריפה חיה מ"ס טריפה חי ומ"ס אינה חיה ופירש"י דנחתכה מן ארכובה למעלה טריפה וס"ל טריפה אינה חיה ור' ינאי פליג וס"ל טריפה חיה ובין ר"י לר' יוחנן א"ב הא דר"א ניטל ירך וחלל שלה ופירש"י ר' יוחנן לית לי' דר"א וכו' ע"ש ולכאורה קשה הא תנן נתתך רגלים מן ארכובה ולמעלה וכו' אבל חסר לא תנן רק נחתך דהיינו ניטל וא"כ בנברא חסר לדעת הרמב"ם כשירה והא שם בגוף אטום הא נברא חסר וא"כ כשירה לדעת הרמב"ם ובגמ' משמע לכ"ע טריפה רק החולק ס"ל טריפה חיה וזהו לכאורה ראי' לדברי רשב"א אבל באמת בלא"ה י"ל דהרמב"ם מודה בחסר הרגל דטריפה. אמנם בתר עיון ראיתי כי ממש זה אחד מהראיות שהיה לרמב"ם בדין זה דרמב"ם פסק בהלכות איסורי ביאה פ"י הלכ' י"א דגוף אטו' דאינו טמאה לידה היינו עד טבורו כר"י בן יהושע וכבר תמהו עליו דר"י בן יהושע ס"ל דניטל ירך וחלל אינו נבלה וגם טריפה חיה אבל לפי דפסק דניטל ירך וחלל שלה נבילה א"כ ה"ל לפסוק עד לנקבי' והדבר צ"ע לכאורה בשלמא הך דהא דפסק דטריפ' אינו חיה ל"ק די"ל דס"ל כמ"ש חדושי רשב"א בשם רמב"ן הואיל וחי יב"ת ולד הוי וצ"ל הא דאמרינן טריפה אינו חיה שם בנדה היינו כר"מ שם בחולין דאינו חי יותר מחודש אבל הך קשיא ולכן נראה דקשיא ליה לרמב"ם א"כ דפליגי תנאי בהך דר"א דאמר ניטל ירך וכו' מה פריך הגמרא בחולין דף ל"ב ע"ב ולחשב נמי דר"א נטלה ירך וחלל שלה נבלה וקשה לוקמי מתניתין כר"י בן והושע דפליג אר"א וסתם משנה כר"י בן יהושע דהוא תנא וכה"ג משני הגמרא בפ' א"ט כתנאי טובא ע"ש לכן ס"ל לרמב"ם דלא נחלקו בגוף הטריפות רק בהך סברא אי נברא חסר וניטול חד דינא אי אית בנייהו ולכך ר"י דאמר עד לנקביו ס"ל דכמו דניטול טריפה או נבילה כן בנברא חסר אבל ר"י בן יהושע ס"ל אמת דהיא נבילה רק ה"מ בניטל אבל בנברא חסר טריפה ולא נבילי' והני כולם נבראים חסר ואין כאן נבילות ולכך בעינן עד טבורו ולכך לא מצי הגמרא בחולין הנ"ל לאוקמי הך מתניתין דאלו טריפות ר"י בן ר' יהושע היא דפליג אר"א דבגוף הדין בניטול לא פליג רק פליג אנברא חסר כמו גוף אטום והרמב"ם דמחליט זאת הסברא בין נברא חסר בין ניטל ולכך פסק כר"י בן יהושע וחד מסתייע לחברי' והדברי' ברורים ודוק. וכן מוכח מתוספת דף נ"ז ד"ה דלמא וכו' דכתבו וזה תימא דאפי' נבילה נמי מיקרי אם ניטלה ירך וחלל שלה ניכר כדאמר ר"א וליכא מאן דפליג וכן כתבו בדבור שלפניו למה וכו' דלא משתמט למנקט בחד דוכתא שמוטת ירך בבהמה כשירה האיכא ר"י בן יהושע דלית לי' וע"כ כשר לגמרי ס"ל דאי טריפה הא ר' ינאי ס"ל טריפה אינו חיה וכי נימא ר' ינאי ור"י בן יהושע בתרתי פליגי בטריפה אי חי' ובדר"א ניטל הירך וכו' ואין

זה סוגית הש"ס בשלמא מהך דתמורה דף י"א ע"ב דאמרינן ר' לית לי' דר"א דאמר ניטל וכו' ל"ק לתוס' דשם י"ל ל"ל דר"א דאמר נבילה אבל טריפה מיהו איכא אבל כאן מוכח דס"ל כשירה לגמרי ק' וע"כ צ"ל דתוספת ס"ל כרמב"ם דדוחק לומר דפליגי בגוף הדין דלא מצינו וכו' רק אם נחסר בכלל אבל ניטלה ודאי טריפה והדברי' הם כהווייתן כי תו' ורמב"ם מסכימים כאחד ומי ימרה פיהם ולכן הואיל יש לרמב"ם יתד יפה כ' הרמ"א דיש לסמוך בה"מ וכן דעת תה"ד והאו"ה ובפרט במקום שיש בלא"ה סניף להתי' ואף הפר"ח המחמיר ברור:

סימן נא

א או מחט וכו' א"כ אם נתחב מחט בפנינו מחוץ לתוך חלל הגוף והנקב חזר ונתרפא היטב הבהמה טריפה דהא חזינן ודאי דהגיע מחט לחלל הגוף וצריך בדיקה ופשוט ולפ"ז י"ל הא דקאמ' הגמ' בפ' התערובות ודאי טריפה במה אי דידע ניתי ונשקול ואי לא ידע מנא ידע ויש להקשות דה"ל לשנוי בכה"ג והוא טריפה וא"א למידע וישוב לזה ודכוותי' עיין לקמן בסי' נ"ז ושם נאריך בחקירה זו:

ב ואם הוא ספק וכו' הרב הט"ז בסי' מ"ט חולק על זה ובאמת ס"ס זה מלבד שכתב הט"ז דלא מתהפך דע"ז יש עוררי' אשר עקרו לקמן בכללי ס"ס דמצאנו הרבה ס"ס שאינן מתהפכי' אלא שאני חושב שכל ב' ספיקות הוא רק הכל חד אם נעשה נקב באברי' פנימי' ומה לי אם היה מחט בקרב הבהמה או לא סוף כל סוף הספק אם נקבו בני מעיי' ויתר אברי' או לא ומה לי אם אני אומר ספק שלא הי' מחט ולא נקבו אברי' ומה לי אם אני אומר הי' מחט ומ"מ לא נקבו בני מעי' אין כאן רק ספק חד נקבו או לא נקבו יהיה מאיזה טעם שיהי' אם להעדר מחט ואם שלא הגיע המחט לשם ולא נקבה עכ"פ ספיקא חדא היא לכן ברור דלא נתכוין האהל מועד לס"ס גמור רק כוונתו דנשחט' הותר' והעמד בהמה בחזקת היתר ואי דריעות' לפניך ט"ז קאמר דליכא ריעותא כיון דאיכא כאן ספיקא טובי ספק לא הי' מחט וספק כשהי' אי נקבה וא"כ לא שייך ריעותא וא"כ אמרי' נשחטה הותר' דהעמד בהמה בחזקת היתר וא"ש ולק"מ מישב קוץ בושט דשם לא שייך נשחטה הותרה וכמ"ש לעיל בסי' ל"ג ע"ש:

ג אפי' כולו טמון בבשר ובעוף דעת הרבה אחרונים לאסור דלית להו אגב דוחקו בכותל נתחב המחט עם קופיו ויש לדקדק א"כ ה"ל ללוי לאתנויא יתר עליה' העוף דנמצא מחט תחוב בשר בקופיא לגו דטריפה דודאי נקבו א' מן אברים פנימי' ואי דלא קתני הואיל טריפות דנקבת אברי' פנימים קתני מה נ"מ וכי למנינא קאתיא הלא לוי אתיא להודיענו

דיש בעוף יותר טריפות מן בהמה ואף זה בכלל ויש ליישב וק"ל מיהו הכל לפי מוף כמ"ש בכרתי וא"כ א"א למתני יתר עוף:

סימן נב

א והוריקו ככרתי כו' הש"ך כתב דמדברי טור משמע דבכל לב וקורקבן וכבד אין מראה (געהל) פוסל רק ירוק וכן כתב ר"ן בשם הרא"ה אבל הרשב"א בת"ה דעתו לפסול זולת בכבד ואף בזה יש ספק אם כונה בכל כבד או רק בכבד שהיא שמנה והפר"ח כתב דמדברי רמב"ם בפ' המשנה משמע להחמיר. ואני תמה כי לא מצאתי בדברי הרמב"ם מקום איסור כי כתב באלו אברים שדרכן להיות ירוק וכעין כרתי ושפטו הם מזה כי ירוק כונתו (לגעהל) כמרא' ביצה ובאמ' אינו כי בשינוי מרא' לריא' כתב הרמב"ם והכרתי כעין כשותא והוא עשב הצומח בין וכו' אלו חמשה גוונים טריפה והכרתן כעין של כרתי או הירוק כתכלת היא כשירה הרי דגרס בגמרא אלא ירוקה דכשר' ה"ד ככרתן וכמ"ש התוספת דיש גורסין כך והתוספת ס"ל דכרתי וכרתן הכל אחד אבל הרמב"ם מפרש על כשותא כרתי וטריפה וכרתן ס"ל כשר ש"מ דס"ל לחלק בין כרתי לכרתן ולכך הרמב"ם שכתב מראות הללו שדרכן להיות ירוק או כעין כרתי ולא כתב כעין כרתן ש"מ שנתכוין לשני מראות הללו כרתי וכרתן ושניהם ירוק שדרכן להיות ירוק נתכוין לכרתן וכעין כרתי נתכוין לכשותא ושניהם ירוקים ולא (געהל) ובאמת כשותא הוא מין בושם שקורין (נעגליך) כי תרגום ירושלמי שחלת כשותא ובתרג' טופרא דהוא (נעגליך) והם נוטים לשחרירות ולכך איקרי כשותא לשון כושי שחור וזה ברור בדברי הרמב"ם ולכך אין כאן ראי' להטריף אבל מ"מ יש להטריף בידוע שנפל' לאור אבל אם לא ידוע דנפל' אף הרשב"א לא אמרה ואין להטריף רק במראה ירוק דומה לעשבי שדה. והנם בחדושי רשב"א פ' א"ט בפסקא והא דאמר ר' מני וכו' סיים לבסוף על הא דלא מנה ריאה בכלל אברים שנפלו עוד י"ל דא"א לערב ולשנות עמהם ריאה לפי שהירוק כולל שני צבעי' צבע אחד ירוק ככרתי ועשבים ושני כמוריקא והירק הפוסל בלב וקורקבן וכבד הוא ככרתי דאלו כמוריקא הכבד כשהיא שמן דרכה להיות כן ומסתמא מדעריב ותני לב וקורקבן ירקות הפוסל בלב וקורקבן כירקות הפוסל בכבד והוא ככרתי אבל בריאה הירק ככרתי אינו פוסל מדר"נ וכו' הירק הפוסל בריא' הוא כמוריקא והיא אפי' בלי נפילת אש טריפה אפי' נתברר שלא נפלה לאור עכ"ל והנה יש להבין דבריו דמתחלה הביא דירק האמור בלב וקורקבן וכבד הכל מיירי בירק ככרתי דומיא דכבד וא"כ ל"ק למה לא קתני ריאה דמיירי בירוק ככרתי ולגבי ריאה כשירה מדר"נ ומעתה נא צריך לומר כמוריקא

בלא"ה פוסל משום שינוי מראה. וכן להיפך כיון דאסיק דלא שייך בריאה כלל נפלה לאור דירוק ככרתי כשירה מדר"נ וכמוריקא בלא"ה פסול מפני שינוי מראה ומה צריך היה לרשב"א בזה דירוקה של לב וכו' דוקא ככרתי דומי' דכבד וצ"ע: ונראה ליישב דאם נחליט דירוקה כשרה מדר"ן א"א לומר כמ"ש רשב"א דירוק' הפוסל היינו ככרתי דומי' דכבד דא"כ איך יובן מ"ש אין ריא' לעוף הא גם לבהמ' אין ריא' לחמור אפילו אין צלעות מגינות דהא לא שייך בי' לקותא דירוק מדר"ן וצ"ל ודאי אף דגמ' לא איירי רק מירוק ככרתי דומי' דכבד מ"מ לדינא אף במיריק' טרפ' וא"כ נראה לומר דודאי אי הך מימרא ירוקין שאמרו בלב וקורקבן וכבד דרך כלל נאמרו הן בבהמה והן בעוף קורקבן בעוף לב וכבד דאיתנהו בבהמה ועוף בתרווייהו שייך שפיר י"ל ירוק אפי' כמוריק' דכבד של בהמה אינו ירוק כמוריקא כאשר הנסיון וחוש יעיד אבל אי לא דיב' רק בעוף בזו ע"כ איירי רק מירוק ככרתי כי עוף לפעמים הכבד כמוריקא ואף דמראה כמוריק' ג"כ פוסל בשאר איבר' לא דיבר הגמ' רק מכרתי כמו כבד וא"כ בא הרשב"א בטענת ממ"נ אי איירי הגמ' בעוף לבד וא"כ צ"ל ירק מוריק' דהא אצל כבד דעוף אינו שינוי מרא' וצ"ל ירוק גרין וקשי' ירוק' כשרה מדר"נ אבל זה לא קשיא איך ס"ד כמוריקא הא בלי נפל' לאור ה"ל שינוי מראה. הא לא קשי' בשביל שינוי מראה א"צ בדיקה כמ"ש הט"ז משא"כ מחמת נפלה לאור צריך בדיקה. ולכך דחה בקיצור דכשרה מדר"ן. ואי איירי הגמ' בין בעוף בין בבהמה וא"כ שפיר י"ל ירוק כמוריקא ויתכן בכבד של בהמה עדין א"א למתני ריאה דה"ל שינוי מראה וצ"ל כהנ"ל דצריך בדיק' וכו' דלגבי בהמה הכל צריך בדיקה כל מום וחשש בריאה וא"כ מתרץ רשב"א בממ"נ ומזה נרא' באמת דאף בחדושיו דעתו לפסול ירוק כמוריק' רק הגמ' לא איירי בי' אך נראה כי הרא"ה והר"ן משמע דס"ל אין ירקות כמוריקא פוסל והרשב"א לבד חולק דהוא אזיל לשיטתו דס"ל ירוק' כשרה מדר"ן אף בנפלה לאור א"כ צ"ל דאין ירקות פוסל רק ככרתי א"כ מה אין ריאה לעוף שצלעות מגינות הא אפי' בהמ' כשרה מדר"ן ולכך צ"ל דירו' כמוריק' פוסל אבל באמת הא רוב מחברים חולקים כמבואר לקמן בסעי' ב' דלא שייך בנפלה מדר"ן א"כ אמרי' דומי' דכבד דוקא ככרתי וכמ"ש הר"ן והרא"ה ולכך סתם המחבר ונכון: ועיין לעיל סי' ל"ח דעת רבינו אפרים ביש מכה בדופן לא אמרינן מדר"ן ואף זהו כמכה יחשב כי נפל' לאור ורשב"א לא ס"ל דעת ר"א. ובעצם לא הבנתי הא זה מדר"ן אינו ענין מיוחד לריאה הא אמרינן גבי מילה בכל הגוף דאם הדם לא נבלע ירוק וא"כ מ"ש ריאה ומ"ש לב או כבד או קורקבן ולמה מטריפין בי' ירוק ולא אמרינן בי' ג"כ מדר"ן וצ"ע.

ב והכבד וכו' הט"ז בס"ק ג' הביא המרדכי דכתב אע"ג דניקב הכבד כשרה מ"מ הואיל והוריק הכבד חוששין אף ללב ומעי' אע"פ שאין ניכר בהם ועוד יש לחוש שמא סופו ליטול כולו מכאן יש סמך לדברי גאונים דמטריפי' בנקב חצר הכבד דחיישינן סופו לנטול כל הכבד וכו' עכ"ל ותמה הב"י דא"כ למה אמרו הוריקה כבד כנגד בני מעים וגם הט"ז תמה בזה ובאמת נראה פשוט דקשי' ליה למרדכי למה שאל הוריקה כבד כנגד בני מעים ולא שאל כנגד מרה או כנגד כל זוית במקום חיותא דטריפה באמת א"ו דזה ידע גמ' בכל כבד טריפה כדאמרינן ירוקין שאמרו בלב וכבד ומשמע דאין חילוק רק איבעי בגמ' הוריקו כבד כנגד בני מעים היינו צד פנימי של כבד שהיא כנגד בני מעי' ובני מעים לא נחסרו כלל כמ"ש הרשב"א באריכות וא"כ יפול הספק אילו הי' מכות אש שולט איך יתכן צד נגד בני מעים צד גבוה וצד החיצון וצד חלל בהמה אשר שם שולט אש ביותר ובני מעים שהם רכים ובקל קולט אש לא יהי' רושם ניכר ובפנימי מן הכבד יש הרקה אין זה מחמת אש רק מחמת מקרה אחר או קיטרא עלה בה וזהו שאלת הגמרא הוריקה כבד כנגד בני מעים דוקא אבל ודאי ידע הברייתא כבד שהוריקה טריפה באלו אמרו וכו' ופשיט לי' דמ"מ הואיל דחזינן דיש כאן ריעותא אמרינן דעיקר אש לא שולט בכבד רק בבני מעים וקוטרא דעלה בכבד וטריפה ומכ"ש אם יש לקותא בכבד נוטה לצד גוף אשר שם שולט האש פשיטא דשכיח הוא וטריטה וא"ש:

ג הריאה וכו' הטור כתב וקאמרינן בגמ' דבריאה אין לחוש לנפילת אור מפני שהצלעות מגינות וכתב הרשב"א דלא קאמר אלא לענין שא"צ לבדוק וכו' אבל אם ראינו שהאדימ' (והב"י הגי' שהוריק') טריפה שהרי ראינו שלא הגינה הצלעות וא"א הרא"ש כתב אפי' אנו רואין אותו אדום (ולהגהת ב"י ירוק) מ"מ כשרה וכו' עכ"ל והאריך הרב הט"ז סק"ה והעתיק דברי רשב"א בתה"א דכתב לדחות המביאי' ראיי' דדין נפלה לאור לא שייך בריא' מדקתני אדומים שהוריקה באיזה ירוקין לב וקורקבן וכבד ואלו ריאה לא קחשיב ודחה רשב"א דירוק כולל כרתי ומוריקא וכרתי בריאה הוי בטבע מדר"ן ומוריקה דלנפילה הא הוי שינוי מראה ופסול וא"כ ס"ל לט"ז דעל זה לא יחלוק הרא"ש א"כ הא אף הרא"ש מודה דירק כמוריקא דפוסל מכח שינוי מראה וככרתי אף רשב"א מודה דכשר וא"כ במה פליגי וזהו עיקר דבריו. ובאמת אם לדין יש תשובה דהא מבואר בגמ' ופוסקים והש"ע ס"ג דאם לא נשתנו ואירע ששלקן ונשתנו דטריפה דע"י ששלקו אתגלי ריעותא וה"מ בנפלה לאור כמבואר בש"ע עיין ש"ך ס"ק י"ב אבל בשינוי מראה גרידא לא נמצא שינוי מראה בריא' ושלקן ואח"כ נמצא שינוי מראה מעולם לא עצה על לב מור' לחוש לי' כלל וא"כ י"ל כאן נ"מ טובא אם אירע בכה"ג דלא נמצא שינוי

רק אחר ששלקן דלרשב"א דס"ל דנפלה לאור אף בריאה דבהמה שולט א"כ הרי אתגלי בהייתו וטריפה משא"כ להרא"ש דאין אור שולט כלל בבהמה מה תאמ' הא יש שינוי מראה זה אינו דהא נבדק' ריאה ואין שום שינוי ולאחר ששלקן לא משגיחין ביה כלל. ואני מוסיף כיון שאם נמצא לאחר ששלקן טריפה ה"ה בנמצא כשהריאה לא נפוח' וא"א לנפוח דנחתכה וכדומה טריפה דלא יהי' אלא שלוקה ואין נפוח' וטריפה משא"כ משום שינוי מראה לא משגיחין דדינן בכל מראות הריאה הכל בתר נפיח' ולא מחזקינן ריעותא כ"כ ולא חזינן הריעותא דשינוי מראה אחר נפיח' וא"כ נ"מ טובי ולק"מ מכל מה שטען. איברא הרב הש"ך בנה"כ דעתו דהרשב"א חזר מזה הסברא לומר דירוקה כשרה מדר"ן כיון דריעותא דנפלה לאור לפנינו לא תלינן בדר"ן ולכך בתה"ק לא הביא סברא זו ואחריו נגרר הטור כי לא ראה הטור תה"א. והאריך בזה בנה"כ והדין עמו וכ"כ הפר"ח. ואני חושב כי הרשב"א לא החליט הדבר לדינא לומר דאפי' ריעותא דנפל' לאור לפנינו לתלות בדר"ן וכאשר כתבתי למעלה רק אמרו לדחות הבאים מחמת טענה שאין דין נפילה שייך בריא' מדאמרו לב וקורקבן ומעיים וריאה לא אמרו וע"ז בא רשב"א להשיב והוא ודאי צבע הריא' אינו לא אדום ולא ירוק עד לולי ר"ן היה אדום וירוק שינוי מראה אצל ריאה וא"כ בנפלה לאור והאדימה או ירוקה טרפה דיש לקותא דאור וא"כ הא בגמ' אמרו על המשנה דקתני אם ירוקין פסולים אם אדומים כשרים לא אמרו ירוקין פסולים אלא בלב וקורקבן וכבד אבל אדומים כשרים וא"כ איך לחשוב ריאה בכללן הא ריא' אף אדומים פסולים ובמשנה קתני אדומים כשרים וע"כ דאין ריאה בכלל ואי קשה על המשנה באמת למה לא קחשיב ריאה די"ל ג"כ דמשנה חשיב מה שדרכן להיות אדומים ונשתנו לירוק אבל בריא' דמטרפי בכל שינוי מראה לא קחשיב הא ירוקים שהאדימו לא קחשיב במשנה ואיך נחשב מה דמטרפי בכל צבע ומראה וע"כ צ"ל דיש אומרים הללו סוברים דמ"מ בריא' אדומים כשר מדר"ן רק ירוקים פסולים היינו כמוריקא וע"ז שפיר טען הרשב"א במ"נ לדבריכם א"א לחשוב דבכרתי מידים אתם דכשרה וכמוריקא הא הוי שינוי מרא' וא"ש. וזהו הכל לדבריהם אבל באמת ס"ל לרשב"א ג"כ כיון דאיכא לקותא לא שייך מדר"ן. אלא דזהו לא ס"ל לרבינו ב"י דשלח יד להגיה בדברי הטור הריקה במקום האדימה ולכאורה הוא ללא צורך דהא כבר בררתי דאף אדומה פסול בריאה בנפל לאור אלא דסבירא ליה להרב ב"י דמ"מ כשר מדר"ן וכמו שכתב רשב"א ולכך הגיה הוריקה והיינו כמוריקא וא"ש. כללו של דבר לדינא לא נ"מ בירק ככרתי לכ"ע כשר וכ"ה בהאדימה אבל ירק כמוריקא נראה להחמיר וכ"כ הפר"ח ונכון:

ד וטחול וכו' זהו ראי' לרמב"ם דאין בטחול של עוף פוסל נקב דאל"כ יקשה הא דמנה הגמ' לב קורקבן כבד למה לא מנה טחול ג"כ כמו שהקשה בריאה וע"כ צ"ל כרמב"ם דבעוף אין הנקב פוסל בטחול וכו' והמשנה איירי בעוף וראיי' גמורה היא:

ה שהוריקה וכו' אמת שכ"כ הרשב"א אבל לא ידעתי מי המגיד לרשב"א צבע טחול עד שנאמר שהוריקה טרפה הא האדימה כשרה דלמא צבע טחול באמת ירוק כמוריקא כאשר ניכר לעין כל וכשהאדימה טרפה ואמת שבחולין דף קי"א אמרינן וה"מ כבדא אבל טחול שומנא בעלמא משמע דס"ד דבלועה דם וא"כ אף צבע האבר נוטה לאדום ומ"מ צ"ע להקל דהא חזינא ריעותא:

ו בכבד של עוף ביית' והרב הט"ז בס"ק ט' תמה דבשלמא הרשב"א ס"ל בנאבדו בני מעיים וא"א לבדוק כשר' ולכך בזו הוי כנאבד דלא ידעינן אי הוא בייתי או מדבריי משא"כ לפי דקיי"ל בסעיף ה' דנאבדו בני מעיים טריפה א"כ כיון דלא ידעינן אי בייתי אי מדבריי הוי כנאבדה וטריפה ויפה כתב דגם לעיל דס"ל ירוקה חלינן בדר"נ ג"כ מוכח דס"ל דנאבדו כשר' אבל אי נאבדו טריפ' א"כ לא דמי לשינוי מראה דשם נאבדה ריא' מדינא כשרה דמה דקיי"ל טרפ' הוא רק משום תקנת חז"ל כמ"ש הש"ך לעיל סי' ל"ט ולכך בספק אי מחמת לקותא או מדר"ן תלינן בדר"ן אבל כאן הוי ספק אי תלינן בדר"ן או לא והוי כנאבדה וטריפה וע"כ צ"ל דס"ל נאבדו כשר והנה הרב בנה"כ תי' דכי אמרינן טריפה בנאבדו כל בני מעים אבל כאן מיירי דכל בני מעים לפנינו ואין בו לקותא רק כבד בייתי יש לו לקותא תלינן במדבריי ומילתא דמסתבר אלא דא"כ אף בנאבדו י"ל בכך א"כ הר"ן דהוא מרא דהך דינא יליף לי' מהא דריאה צלעות מגינות בממ"נ אי ליכא ריעותא פשיטא דכשר ואי איכא הא חזינן דלא הגינו צלעות וע"כ צ"ל דליתנהו וטעמא דצלעות מגינות הא זולתו טריפה וקשה שאר איברים לב וקורקבן וכבד מה טובן אי ליתנהו עדיין לפי דינו טריפה דהא ליתנהו למבדקי' ואי איתנהו ולית בהו ריעות' עדיין קשה ל"ל צלעות מגינות הא איתנהו לאידך וליכא בהו ריעותא וא"כ ברור דאין דעת הר"ן לחלק: איברא הט"ז גופי' כתב דמדברי הר"ן אין ראי' דכל קושי' שלא נשתנה הריאה הא חזינן דלא הגינו הצלעות וכבר כתב הרא"ש דתלינן השינוי בדבר מקרה וכן פסק הש"ע וא"כ ליתא לדינא של הר"ן רק י"ל מסברא פסקו המחבר כיון דנפל לאור איתרע וממילא צריך בדיקה ובפרט לפי מ"ש בסעי' ו' דשינוי פוסל בלי נפילה לאור וא"כ נפלה לאור ל"ל וצ"ל דנפלה לאור לחוד מחייב בדיקה וא"כ שפיר יש לחלק כמו שכתב הש"ך ודוק. גם י"ל דמחבר איירי בלא נפלה לאור ובזה לא שייך כלל נאבדה וא"ש וכן יש להורות וכ"כ הפר"ח:

סימן נג

א נשמטו ידי בהמה וכו' ועיין ש"ך ס"ק ה' בשם ש"ד דמטריף בשמוטת יד בבהמה שמא איעכול ניבי' וכן העיד הב"ח שראה כן בכ"י ע"ש וכתבו דהוא נגד הש"ס דבגמ' מבואר דשמוטת יד בבהמה כשרה ובאמת לכאורה תמוה. ונראה דהם ס"ל דלא כת"ח דפירשו דשמוטת ירך פי' איעכול ניבי' דהא סתם קתני שמוטת ירך ועיין ר"ן ורשב"א ויש להם הוכח' דהא שמוטת ירך יד בבהמה ובעוף בהדדי קתני ואלו סי' של שמוטה דאיעכול ניבי' מה זה לשמוטת בעוף דטריפות יד מינקב לריאה ומה נ"מ אי איפסיק או איעכול ניבי' ועכצ"ל דבאמת שמוטה טריפה בלי איעכול ניבי' וא"כ קשיא ר"י אדר"י דס"ל לעיל בוקא דאטמא דשף מדוכתי' כשר (ולגי' הרי"ף אפי' באיעכול ניבי' כשר עיין חדושי רשב"א) ובשמעתן ס"ל לר"י שמוטת ירך טריפה וכל סוגי' דשמעת' דטריפה ורבא לפי גי' דידן פליג וס"ל דכשר בבוקא דאטמא קשה איך יפלוג אכל הני שמעת' וגם ל"ל כמ"ש התוס' דשמוטת ירך היינו באיעכול ניבי' א"כ ר"ה דאמר שמוטת ירך בעוף כשרה ה"ה בהמה כמ"ש התוס' מלוי וקשה הא ר"ה אמר דנ"ח ע"ב חסר ויתי' ברגל טריפה דכל יתר כנטול דמי וגם איך אמרינן דר"י מכשיר בבוקא דאטמא דשף וכו' הא ס"ל הלכה כסתם משנה שנחתכה רגלים וכו' וא"כ סתרי המשנה אהדדי דר"י מרבה דבוקא דאטמא דכשר מן יתורא דמשנה זה הכלל ולחלק בין חתיכה לשף מדוכתי' עדיין לא אסיק אדעתי' כי אם לבסוף גבי שמוטת ירך וכו' דקשיא רב אדרב ואלו לר"י לא קשי' לי' מידי לכן ס"ל להגאון ר"י ש"ד וסייעתו בוקא דאטמא היינו ענין משותף ליד ורגל ראשו של אטמא שהוא תחוב בתוך החור כבוכנא באסיתא הוא נקרא בוקא דאטמא והוא לר' מתנא בכ"מ טריפה והיינו באיעכול ניבי' דיש כאן ריעותא דרקבון אבל ר' מתנא דהוא אמר דרך כלל בין איד בין ארגל והוא לא ס"ל רק ברגל אבל ביד מכשיר ואפסק' הלכתא באיעכול ניביה בכ"מ דאף בוק' דשף מדוכתי' הן ביד והן ברגל טריפה וזו שכתב בשמוטת יד בגף טריפה דשמא איעכול ניבי' כי אנן לא בקיאין בהו להבחין בין נפסק לאיעכול וא"ש ויש להחמיר בבהמות שאינן של ישראל ולחוש לדעת המחמירין: והנה התוס' כתבו להדיא דף נ"ז בד"ה שמוטת וכו' דכולה שמוטה דשמעתין באיעכול ניבי' איירי בבהמה ובעוף וכו' והשתא ניחא במה דנקט בכולא שמעת' שמוטה ולא נקט דשף מדוכתי' כדר"מ. משום דר"מ איירי בלי איעכול ניבי' אבל הכא איירי באיעכול ניבי' שייך לשון שמוטה וכן סיימו התוס' דכולה שמעתה איירי באיעכול ניבי' ויש להבין שמוטת גף בעוף דטריפה שמא ניקבה ריאה ושמואל אמר וכן תבדוק מה צורך בזה איעכול ניבי' וצריך לומר דלא מחזקינן ריעותא בריאה רק כדחזינן דנרקבו ניבי' א"כ

כאן לקותא דאין עיכול ורקבון רק מחמת לקותא חיישינן דשלטה ע"י שמוטת הגף ג"כ לקותא בריאה ורקבון משא"כ כשלא נרקב ואין כאן לקותא לא חיישינן לריאה וכן צ"ל בתוס' וכן מוכח באגודה פא"ט דכתב נשמט סמוך לשחיטה וא"י אי קודם או לאחר שחיטה מותרת דבעי עיכול ובזמן מועט א"א וכן הדין בעוף לפירוש התוס' הרי דס"ל כי דעת התוס' כל שמוטה אפילו בעוף פירושו אעיכול ניבי' וקשה מה יאמר בשמוטת גף וע"כ דגם בזה אי לית ריעותא כשר. והן הן דעת התשב"ן שהביא הש"ך דכתב שמוטת גף בעוף במקום חבורו בגף טריפה והוא דאיעכול ניבי' עכ"ל וכתב הש"ך שהוא טעות דמוכח דמה ענין לגף דחשש נקיבת הריאה איעכול ניבי' ומכח זה שלח ידו להגיה ואינו כי הדברים בתוס' כמ"ש וח"ו להגיה בזה אפילו אות אחת ובהפסד מרובה יש לסמוך אי הניבי' קיימין ולא פסוקי כלל וכן הוא דעת בה"ע כמו שכתב הטור בנשמט גף עוף דודאי איעכול ניבי' והיינו כמ"ש דלא חיישינן לנקיבת הריאה אם לא דאיעכול ניבי':

ב ויש אוסרין הב"ח כתב בשם מהרי"ק דאם חזר ונקשר יפה יש להתיר ותמה הש"ך הא כאן החשש טריפות דניקבה הריאה וא"כ מה יועיל דשבר אל שבר נדבקו. ולא ידעתי מה החרי אף הזה הא לקמן בסי' נ"ו הביא הטור מרבוות' דס"ל בנשבר במקום צ"ה ונקשר יפה דכשר וג"כ קשה מה יועיל דנקשר השבר לחשש פסיקת צ"ה וצ"ל הואיל וע"י קרה טריפות לא היה נקשר יפה אלו מטריף בהא ובלא"ה אמרו טריפות לא משבח ולא הדר בריא והוא כמו בנשבר העצם מקום דנעשה טריהה דמתירין במקום שנקשר יפה וה"ה בזה ואולי לזה נתכוין מהרש"ל ביש"ש פרק בהמה המקשה דיליף ליה מהך דצומת הגידין להכשיר אף במקום חשש נקיבת הריאה וא"כ אף בזה י"ל אלו ע"י שבירה קרה טריפות בריאה לא היה חוזר ונקשר וא"כ נשבר במקום דבלא"ה אינו טריפות מדברי הגמ' מהכ"ת להתמיר ויאמר לא הש"ך מה הבדל יש אם השבירה גורם פסיקת הגידין או שגורם נקב בריאה למה בזה נסמוך על קישור שבר אל שבר ולמה לא בזה ואי דלקמן בעצם מחלוק' רבוותא כאן דהא מה דלא נזכר בגמ' י"ל על מקילין זהו מה שנ"ל להסיר קושיא הש"ך אבל מ"מ ח"ו לסמוך ע"ז להלכה למעשה להקל מה שהעיד הש"ך כי גדולי הדור הסכימו עמו. ומה שהקשה המרדכי דלמה לא קתני יתר עוף בנשמט הגף י"ל דודאי הא דלא מהני בדיקה בריאה הוא דלמא בגף קרה סדק קטן בריאה ובקל סותמו ליח' וכדומה אף זה אי נקב שאין בו חסרון פוסל בריאה אך זהו פלוגתא דרבנן ור"ש כמבואר בגמ' דף מ"ז ע"ב וא"כ ל"ק דלחשוב לוי דכבר כתבו התוס' דף נ"ה ע"ב ד"ה איבעי' וכו' דבפלוגתא לא מיירי לוי ולר"ש דבעינן חסרון מהני בדיקה ודו"ק:

סימן נד

א נעקר מהצלעות גדולות הרשב"א ס"ל דאפילו נעקר צלע בעינן צלע גדול וראי' שלו יש לדחות דראי' שלו דלא מוקמינן לר"י ו' מכאן ושש מכאן דאיכא בתוכן אותן צלעות קטנות די"ל דפשיטא דצלע בלי חליות בעינן גדולות כמבואר בגמ' אבל הא אסקינן לשמוא' צלע וחצי תולי' י"ל אפי' בצלעות קטנות ולכך התוס' בריש פ' א"ט הנ"ל דהקשו לר"י אין מילתא דשמואל במנין ולא משני דהוי במנין בצלעות קטנות אלא התוס' ס"ל כבה"ג דלא בעינן חולי'. והיש"ש הביא ראי' לסתור דא"כ מאי פריך הגמ' על ר"כ ור"א היינו דרב דלמא רב איירי בצלעות גדולות והם שתלו בצלעות קטנות וזה יש לדחות דלשיטת רשב"א סתם צלע פירושו גדול דהא במשנה ג"כ לא קתני גדולות ומ"מ מפרשינן גדולות דזהו סתם צלע וא"כ אף במילתא דר"כ ור"א א"א לפרושי כי אם גדולות וכמ"ש היש"ש גופי' די"ל דלכך סתם הרא"ש דסתם צלע היינו מאותן שיש בהן מוח. אבל אי קשי' הא קשי' מה דוחקא לאוקמי הך דחסרון בשדרה בשילהי כפלי ובס"ד אין בכלל שדרה כלל ולא מוקי לי' תולי' בצלעות קטנות שהם אחרי גדולות צלעות כמבואר בטור דמחמת נעקר צלע כשר ולכך בעי חוליא וטריפה ומה צורך לשלהי כפלי ועכצ"ל אף בקטנות עדיין נעקר לצע וחצי חולי' טרפה ועדיין קשה קושי' הגמ' והוצרך לתרץ בשלהי כפלי: מיהו י"ל דבלא"ה יש לשום ללב דמה פריך א"כ ה"ל מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה דמה ענין קו' זו לכאן בחולין. בבכורות אשר שם אמר שמואל למילתא וכן בעירובין ולעיל ריש פא"ט דאיירי בהו הגמ' ה"ל לאקשוי'. וי"ל דודאי הא דחסרון בשדרה אינו מטמא הוא הלל"מ דודאי אם יש באדם שארי טריפות וכי בשביל כך לא יטמא באוהל אלא דלא משגיחין בי' רק בחסרון בשדרה הלל"מ דבחסר שאינו ראוי להחיות אינו מטמא לפ"ז י"ל וודאי ב"ש וב"ה לא נחלקו כלל לענין טריפות מודה ב"ש דטריפה רק ס"ל ב"ש לא משגיחין אי טריפה או כשר הלל"מ דצריך לחסור שנים וב"ה ס"ל דהלל"מ דחסרון מה שהוא גבי טריפה הוי ג"כ לענין טומאה ולכך ס"ל בחסרון חול' כו' דכן לטריפות וא"כ לק"מ לחשוב מקולי ב"ש דלענין טריפות מודו ב"ש ולא נחלקו כלל בהאי וע' תוס' עירובין דבזה מתורץ קו' הנ"ל והנה י"ל דמוקי לי' בשלהי כפלי דאיכא אולי' בלי צלע הא סתמא קתני חסרון בשדרה ב"ש אומרים ב' חוליות וכו' ואיך נימא דקאי על שדרה בשלהי כפלי וכי כך דרך המשנה לסתום כולי האי. אך י"ל דקשי' איך יאמרו ב"ש ב' חוליות הא כאשר ניתק ונלקח חוליא אחת לא סגי דנפס' חוט השדרה דהוא עובר בפנים החולי' וא"כ איך אפשר דנלקח החוליא והחוט קיים וא"כ הא ינטל מהחי וימות מכח פסיקת החוט אבל אי איירי למטה משלהי כפלי לק"מ דשם אין פסיקת

החוט מזיק דכבר עברו בין פרשות וכ"כ התוס' בעירובין דף ז' (ורמ"א כ' בסי' זה דניטל חוליא אפי' במקום שאין פסיקת החוט פוסל מ"מ פוסל וכ' הלח"מ לא ידעתי מנין לו וממ"ש הדבר מוכרח ועומד ובאותו שעה הי' דברי תוס' בעירובין בהעלם דבר ממנו) אבל לפי הנ"ל דב"ש מודה לטריפות אין כאן הוכחה ושום ראי' דב"ש ס"ל דריפות אינו תלוי בטומאה ואמת אף דטריפה מחמת פסיקת החוט מ"מ מטמא רק בחסרון שדרה גופי' דהלל"מ ב' חוליות וא"כ עדיין אינו מוכרח לומר בשלהי כפלי וא"כ א"ש בל"ז לא ה"ל להקשות ולחשוב מקולי ב"ש כו' די"ל כנ"ל מודו ב"ש דטרפה ב' חוליות בחוליא אחת אבל מ"מ אינו מטמא עד שיחסרו ב' חוליו' אבל השתא דמשני בשילהי כפלי וקשה איך קתני סתמא וצ"ל דהדבר מוכרח דאל"כ הא הוי טריפה מחמת חסרון ופסי' החוט וקשה מה בכך מ"מ אינו מועיל לב"ש עד שיחסר השדרה ועכצ"ל דליתא והא בהא תליא אם טריפה אינו מטמא ושפיר קשה וליחשוב כו' וא"ש. וא"כ גם קושיא הנ"ל מיושב דל"ל בצלעות קטנות דהיכי מסיימי דאיירי בהו דהא שם עדיין בין פרשות ופוסל פסיקת החוט. אך עם כל זה יש ליישב טרם שיקול כי נוטין הדברים כמ"ש בכל אופנים אסור כי העיקר טריפות תלוי בנעקר חצי חולי' ומ"ש אם יש בהן מוח או לא (ועל מה שהקשינו למה מפס' הגמ' באותו מנין דוקא וליחשוב מקולי ב"ש כו' י"ל בדרך אחר כי אמרו כדי שינטל מן החי וימות ויש ב' פירושים פי' א' וימות ולא שהוא כבר מת שהוא נבילה ובו מיתה ולפ"ז י"ל תרווייהו ס"ל בחוליא אחת טריפה שנים נבילה ובהא פליגי ב"ש ס"ל בעי דוקא חסרון שיהי' נבילה וב"ה ס"ל סגי כשהוא טריפה וא"כ ל"ק ולחשוב מקולי וכו' דלא נחלקו בין טריפה כלל. אבל השתא דמוקי לי' בשילהי כפלי וק' איך סתם וצ"ל דא"כ דניטלה חולי' הוי גיסטרא והוי נבינה ובמשנה משמע רק טריפה ולפ"ז ל"ל כהנ"ל ושפיר פריך ולחשוב ודו"ק:

ב אבל אם אירע כך חסירה וכו' דין זה הוא מבעל ת"ה ובזה נחלקו רבותינו האחרונים זה אוסר וזה מתיר. ועלינו לחקור במקצת לפי פשוטן של דברים תלוי זה לכאורה במחלוקת הרמב"ם ורשב"א אם נבראת חסר בכלל נטולה או לא דלרמב"ם י"ל דאינו בכלל נעקרה וכ"כ בחסרון בשדרה דאמרינן כדי שינטל מהחי וימות ונטל משמע אבל לא נבראת חסר ואף שינטל מהחי לא נאמר רק על חסרון גלגולת מ"מ אם חסרון בגלגולת פי' דוקא בניטלה ה"ה חסרון בשדרה ג"כ פי' נטלה ולא נבראת חסר אבל לפ"ד רשב"א טריפה. ואף כי רשב"א ס"ל כנטול דמי פי' דעושה במקום חבורו נקב וא"כ מה בכך דניקבו וכי נקב מטריף זה אינו דבהך דינא פסקינן כרמב"ם ובהא כרשב"א וכי תליא הענין זה בזה. אלא דהרב בת"ה כתב דלא מסתבר אף לרשב"א שיהי' טהור באוהל אם בתחלת

ברייתו לא היו ח"י חוליות ונברא חסר לב"ש ב' ולב"ה א' וכן בנעקרו צלעות בנברא חסר ובאמת סברא זו אינו מכיר כאשר באמת הרב פר"ח טטן ועשה לעצמו סמוכים מתשובת הרשב"א. והנה קצת יש ראיה לדברי פר"ח מהא דמקשינן על הא דאר"י א"ש נעקרה צלע טריפה מהא דחסרון בשדרה דאר"י א"ש וכן לטרפה הא בלא"ה טריפה מחסרון צלע ומשני בשילהי כפלי וק' המקשן דלא ידע משילהי כפלי מה איירי הך דנעקרה צלע בקיצור אם ניתוק וחסרה חוליא הא ע"כ נפסק החוט דכי יהי' חוט תלוי באויר הלא בתנוע' קטנה יפסוק ופשיטא דטריפה. ולמטה מבין הפרשות עדיין לא אסיק אדעתיה דפשיטא דשם ליכא י"ב צלעות ועכצ"ל דנחסר חוליא פירש בתולדה ואין כאן פסיקות החוט כלל כי החוט יורד כסדר ואין בו שום ריעותא כלל וכמו שיורד מקדם כסדר בין ח"י חוליות יורד עכשיו בין י"ז חוליות והדבר מוכרח ולכאורה יש לדחות כמש"ל כי ידע שהוא למטה מבין פרשות אבל מ"מ ס"ל דצלעות שאין בו מוח ישנו שם והקו' הוא מצלעות שאין בו מוח כמש"ל בדעת הרא"ש וסייעתו דגם בהו טריפה. אבל מתוס' מוכח להדי' איפכ' דמפרש דלכך לא פריך ולחשוב חסרון בגלגולת דעיק' טריפות דסופו ינקוב קרום והא תנא לי' וכתב אבל בחסרון בשדרה ל"נ סופו לנקוב החוט דאיירי אפי' למטה מבין הפרשות וקשה בקיצור הא חסרון בשדרה וגלגולת דפליגי ב"ש וב"ה איירי אפיל' חסרון בתולדה וא"כ בגלגולת מה בכך דנברא חסר מ"מ סוף קרום לפסוק דאין העצם מגין דהא חסר בבריאה משא"כ בשדרה בנבראת בי"ז חוליות מה מזיק זה לחוט שדרה עד שיהיה גורם הפסק וע"כ ס"ל לתוס' נבראה בחסר חוליא כשרה ודוחק לומר דס"ל לתוס' כרמב"ם דכ"מ שנא' ניטל ה"ה נברא חסר דז"א דהא לא תנא ניטל רק חסרון בשדרה וכמ"ש הפר"ח אלא דס"ל לתוס' כסברת בעל ת"ה. והדבר קצת מוכרח. והנה בנעקר' צלע נראה ג"כ דנבראת חסר כשרה ודוקא נעקרה תנן דאי אמרינן בכלל נעקרה אף נברא חסר נמי א"כ הא דשאל ר"כ ור"א לרב נעקרה צלע מכאן וצלע מכאן מהו וא"ל גיסטרא קאמרת. ומה קו' דלמא שאל בנברא חסר צלע מכאן וצלע מכאן ובחולי' תחובים צלעות שאין בהם מוח. וא"כ לא חסר חוליא ומה גיסטרא אם אין נברא תמורת י"א יו"ד צלעות שיש בהן מות מכל צד איך שייך גיסטרא וכ"ת אף דבכלל נעקרה ה"ה נברא חסר מ"מ לשון נעקרה פירושו נעקרה ממש והוי גיסטרא וכעס רב על לשון נעקרו דקאמרי היא גופי' קשיא למה שאלו בנעקרה דהויא גיסטרא ולא שאלו בנברא חסר אי יש בו טריפות מחמת חסרון הללעות ולא מחמת גיסטרא דליכא גיסטרא. אלא בנבראת חסר כשר וא"כ מוכח גם בנברא חסר תולי' כשר דאל"כ מה פריך הגמ' על שמואל דאמר נעקרה צלע טרפה מהך חסרון בשדרה חסרון איירי בנברא ובזה נעקרה צלע כשר ועכצ"ל

דגם חוליא בנברא חסר כשר ושפיר פריך. והנה תוס' בעירובין דף ז' הקשו מה קאמר ב"ה על חסרון גלגולת כדי שינטל מהחי וימות שהוא שיעור סלע וב"ש ג"כ ס"ל דשיערו של תי הוא כמלא מקדח דהא ב"ש מטריף בי' וא"כ מה קאמר ב"ה כדי שינטל מהחי וימות הא ב"ש ג"כ ס"ל הך רק ס"ל דלא מת עד כמלא מקדח. וכן מה קמ"ל ר"י א"ש וכן לטריפה הא קתני כדי שינטל וימות ותי' התוס' דרגילה היא למות ע"י נטילה בחסרון מועט יותר מן ע"י רקבון או חולי עכ"ל פי' המהרש"א ומהר"ם מלובלין דחסרון בגלגלת איירי ע"י רקבון וחולי לכך ס"ל לב"ש דלא סגי בסלע שהוא שיעור לנטילה רק הואיל הוא ע"י חולי צריך כמלא מקדח וב"ה פליגי וס"ל שיעור שניהם שוים וקאמר כדי שינטל דייקא דמודה ב"ש דסגי בסלע כן הוא בכל חסרון אפי' ע"י חולי די בסלע כאלו ניטל ע"ש. ולפ"ז צ"ל הא דקתני כמה חסרון בגלגלת היינו שנחסרה ע"י חולי כאורחא דמילתא שניטלה ע"י חולי ואלו חסרון סובל פי' שנברא חסר א"כ בזה ודאי דלית חולי ומכאוב כלל דהוי כניטל ביד וסגי בסלע ואיך קאמר ב"ש כמלא מקדח סתם א"ו דלא איירי כלל מנברא חסר רק חסרון אח"כ והוא סתמא ע"י חולי. ואמת דוחק גדול בתוס' לפי מה שהעצו שם דטעם טריפות דחסרון גלגלת דגורס לקרום לנקוב וא"כ כל בעל טבעי וכמ"ש הפוסקים כמה פעמים יותר תל ושליט לקותא בקרום אם העצם שעליו נמוס' מתמת רקבון וחולשא ממה שנלקח ביד ואין כאן מחלה או רקב לשלוט בקרום התתתון ואיך יכתבו התוס' היפוך הטבע דבזה צריך שיעור יותר והיה לתוס' לתרץ בפשוט ודאי אם נברא חסר בגלגלת שלא שלטו בו ידים ומכ"ש חולשא לרקבון ודאי לא בקל יש לדחות לנקיבת הקרום אם לא בחסר הרבה דשליט אוירא טובי בקרום משא"כ בניטל דיש כאן לקותא בקרום וא"צ לחסרון רק כסלע וא"כ חסרון השנוי איירי בחסרון בתולדה וס"ל לב"ש דלא מיית רק כמלא מקדח אבל מודה בניטל דהוא כסלע וב"ה פליגי ואמרו דגם בזה שיעורו כסלע כדי שינטול מהחי ינטל דייקא סגי בסלע וה"ה בחסרון וזה דאר"י א"ש וכן לטריפה דגם בנברא חסר שיעורו כסלע. ומיושב כל תמיהת התוס' ברווח. ועכצ"ל דהתוס' לא ס"ל הך דינא דנברא חסר פוסל בשדרה וגלגלת כמ"ש הת"ה ודו"ק: ואחר שבררנו זה כפי העולה בידינו נשוב למ"ש הת"ה ביתרת בצלעות ובחליו' שהם י"ב וט"ו. והנה לשיטת ת"ה דבזה נברא חסר לדעתו אף ביתרת כשר. וזה אינו לפי מש"ל בסי' נ"א דכל יתר כנטול דמי וכך שערו חז"ל ביתר דהיה כאילו ניטל ביד או בחולי דאין סופו להתקיים ויאבד ויטלו והרי זה כנטול ביד. שנית משמע מתוך תשובת רשב"א כמ"ש הש"ך דאם יתרה צלע מה בכך כנטול דמי היינו צלע אחת לא מטריף בחוליא אחת לדעתו בנברא חסר כשר אף זה כשר. ובאמת לא הבנתי דלדבריהם אם יש כאן שלשה

מרות יהיה כשר דנשאר א' לבדה. ושגיאה כזו קרה להרב פר"ח לעוצם פלפולו וצוחים עליו בבי מדרשא ונטל שכרו הואיל ולא שם מחסום לפיו לדבר גבוה גבוה נגד גדולי תקרי לב אשר דעתו בג' מרות להכשיר וזה אינו כי יתר כנטול דמי כל אותו מין ואפי' אלף מרות כולם כנטלו דמי כי הטעם הטבע לא יכול לכלכל אותם וכולם יאבד וספו תמו וא"כ ביתר צלע או חוליא ה"ל כנטול כל צלעות וכל חוליות וא"כ מה יועיל נברא חסר דכשר זכי ס"ד בחסר כל צלעות וכל חוליות דיכשר תמן תנינן השסוע' שיש לו ג' גבין וב' שדראות דטריפה ואינו מוליד והטעם כל יתר כנטול דמי וא"כ איך נאמר דלא הוה כתסר ואף ב' שדראות יכשיר ומה לי צלע וחולי' אחת או הרבה: והנה בזה דאם חסר צלע או שתים דכשר יש לי קו' במה דפריך הגמ' דגבי נעקרו ברוב שני צדדים הא דלא סגי דלא הוי גיסטרא וקשה מאי קשיא הא יש במציאות דבצד אחד י"א צלעות ובצד אחד רק תשעה צלעות וא"כ מאותן תשעה נעקרו רובן והיינו חמשה והנשאר קיימים ומאותן י"א נעקרו רובן ששה וחמשה קיימיה ונגד החמשה הקיימין נעקרו החמשה מצד השני שיש בו רק תשעה צלעות וא"כ לי' כאן גיסטר' כי הששה שנעקרו מצד הגדול היה מול צד שנשארו צלעות קיימין אצל צד הקטן ואין כאן גיסטרא כלל ועכצ"ל דחסר פוסל ולכן לדינא יש להחמיר כדעת הפר"ח ובהיותי במיץ נמצא בהמה כזו ולא הייתי רוצה להורות בו לא איסור ולא היתר ושלחתי לזקן וחכם הרב המופלג מוה' פייבש עמריך ז"ל להור' בו ואף הוא נסג אחור ואמר שג' רבו מובהק הגאון מו' גרשון ז"ל מנע להתיר' ויצא הדבר באיסור:

סימן נה

א בין הערקום להשוק טריפה ואם נחתך בערקום גופי' דהיינו עצם קטן שקורין טשיך בין פרק ראשון לשני עיין ש"ך ופר"ח דהעלו לאסור בשם המחברי' וביחוד הרא"ש והט"ז מן מכשירין ויש לעיין ודאי הרא"ש וכל סייעתו דפסקו כהך לישנא ודאי י"ל כמ"ש דארכובה עצמה ג"כ טרפה אבל לפי שיש לנו מחלוקת בין פוסקים ודעת רי"ף ורמב"ם להכשיר כל עצם אמצעי זולת צ"ה וא"כ מהכ"ת לעשות פלוגתא רחוקה ולטרוף אפי' ארכובה גופי' ובש"ד משמע ארכובה מחמת עצם כשר רק מחמת צ"ה בנחתך טריפה וא"כ מיוש' דיוקי' שדייק הרא"ש במשנ' כו' דודאי המשנ' לא ר"ל דארכוב' טרפה דמחמת שבירת עצם כשר ולא לומר כשר דמחמת צ"ה טרפה ולכך סתם ולא היתר ודוק. וא"כ יש לסמוך אט"ז: ויש לדקדק הא דפריך בגמ' דף ע"ו ע"א דפריך הגמ' למ"ד עצם אמצעי טרפה מאי וכן שניטל צ"ה והקשה התוס' בד"ה אלא דלמא ס"ל דצ"ה מתחילין

ביוצאין מעצם ולמעלה מארכובה לא מטריף בצ"ה ותי' התוס' דר"י סבר מעולי ערקומא ועדיין ק' אם בתוך ערקום נשבר טרפה וצ"ה אינו מתחילין רק מלמעלה מערקום א"כ מצינו נשבר וטרפ' וצ"ה עדיין לא התחילו דזהו ס"ל לרוב פוסקים דצ"ה אין מתחילין בתוך הערקום. ודוחק לומר דרא"ש דייק דיוקי' במשנה אהדדי דקתני מן ארכובה ולמטה ומן ארכובה למעלה והעלה כיון דספק להחמיר וי"ל התנא למה נקט דיוקי' דסתרו אהדדי צ"ל דגם התנא גופי' מספקא לי' בארכובה אם לפסול או להכשיר לכך כתב לי' בלשון ספק וא"כ שפיר פריך דתפשוט דאל"כ מה וכן וכו' אך זהו דוחק ויותר נראה מלת למעל' קשי' לי' כיון דתנא נחתך רגלים מן ארכובה היינו עצם קטן הנ"ל ולמעל' היינו למעל' ממנו בעצם אמצעי ממש אם כן תו ל"ל וכן שניטל צומת הגידין דהא כבר במילת למעלה תנא ליה בעצם אמצעי. ולכך הקשו התוס' מה בכך בעצם אמצעי הא איכא דוכתא בעצם אמצעי גופא ואין בו צו"ה (ולכך ניחא דלא קשי' לתוס' ממילת למעלה דלפמ"ש א"ש ארכובה היינו עצם קטן הנ"ל ולמעל' ראש ותחילת עצם אמצעי) ולכך תי' התוס' דר"י סבר דתיכף בתחילת עצם אמצעי מתחילין וא"כ לא יתכן מילת למעל' וא"ש והנה בעוף דל"ל ארכובה דהיינו עצם קטן הנ"ל דעת פר"ח לאסור והנה נראה שיש מיני עופות שיש להם עצם כנ"ל כמ"ש רש"י בהנהו אנקורי דנשברו בארכובה או למעל' ולא יצא לחוץ וקשה מה דוחקא דשבירה היה למעלה מארכובה ולא יצא לחוץ דא"כ צריך בדיקה אי יצא לחוץ ולא נאמר בגמ' רק נאמר דרבא בדקהו על כך ויותר נראה לומר דהי' בארכובה וא"צ בדיק' כלל וקש' לרש"י א"ו דס"ל דגם בזה בשבירה בעינן לא יצא לחוץ וא"ק מ"מ מהכ"ת לומר דהי' בארכובה נראה דקשי' לי' לרש"י מה קמ"ל בהך עובדא ולכך פירש"י דהיא בארכובה ואין צ"ה פוסל בו ומ"מ הצריך בדיקה הואיל וקרוב לצ"ה ודינא רבה קמ"ל. ונראה דזהו פי' במשנה ואלו כשרות בעוף נשתברה רגלי' ויש להבין מאי אריא בעוף הא במקום דכשר בעוף גם בבהמ' כשרה אלא קמ"ל דלהך מ"ד כנגדו בגמל ניכר איירי דנשברה במקום צ"ה ולמ"ד ארכובה נמכרת בראש איירי בארכובה גופי' ובשניהם צריך בדיק' לצ"ה וה"מ בבהמ' דיש לה רק ג' גידין שפיר מהני למיבדק אבל בעוף שצריך בדיקת י"ו גידין ה"א לא מצי למיבדק קמ"ל דמ"מ כשר בבדיק' וק"ל:

ב ונהגו וכו' כסברא אחרונ' ומהרש"ל ביש"ש דחק להעמיד דברי רש"י דליכא פלוגתא כלל ודבריו דחוקים אבל באמת לא ידעתי מהכ"ת מבלי לפסוק כאוקימתא ראשונה בגמ' בארכובה הנמכרת בראש ואי משום דקשי' לי' בגמ' והא נחתכו קתני ושתיק ולא תי' כלום י"ל דודאי מה קו' והא נחתכו ופירש"י ול"ל תנא ארכוב' עם צ"ה והדר תנא צ"ה בלי ארכובה דא"כ ניתני ניטל צ"ה וכ"ש נחתכו. וקשה מה ירוויח בזה אלו יתני ניטל

צ"ה לבד מ"מ יצטרך למתני נחתכ' להורות דאי חתוך בעצם למעלה מצ"ה דטרפ' דזה לא שמענו מניטל צ"ה וא"כ מ"ש דתנא תיכף נחתכו או קתני לי' על עצם מלמעלה סוף כל סוף לא מרווח מידי וצ"ל דבניטל צ"ה לבד מוכח דבניטל למעל' טרפה כקו' הגמ' מי איכא מידי דמדלי וחיי ולמט' טרפ' וא"כ השתא למסקנ' דאסקינן דאין זו קו' דאין אומרין בטריפות זו דומ' לזו אין האן קו' נחתכו קתני דאף דקתני ניטל' אצטרך למתני נחתכ' וזה מכוין ברש"י דבא"ד דכ' רש"י כי מתתאי פסק כתב רש"י דהלכת' כלישנא קמא וכו' היינו דתלי' זה בזה ודו"ק: וגם המהרש"א נראה דסבירא ליה זו דהקשה להך תי' דה"ל לומר למעלה מצ"ה והקשה המהרש"א אם כן ניתני נטלה וכו'. ותירץ להוציא מלב הס"ד דאין אומרים וכו' וקשה מנלן דהוא ס"ד דלמא הך מ"ד סבירא ליה באמת כמסקנא דלפי מה שכתבנו ל"ל דכבר אסיק הך סברא אין אומרים וכו' דאי אסיק בלא"ה לא קשה מידי ודברי רש"י ברורים להלכה ולדינא:

ג והוא דעכול ניבי' הרב הש"ך בס"ק ב' הביא דברי תוספת בכורות דף מ' במשנה הטחול שנשמטה יריכו כתבו התוספת פי' בקונטרס וכגון דלא איעכל ניבי' דאי איעכל ניבי' טריפה נמי הוה וכו' וקשה לפירושו (גי' ישינה) דטריף התם אפי' לא עיכול ניבי' ולא איפסוק אלא נראה לפ' דנשמטה כן מתחלת ברייתא וכו' עכ"ל ונתקשה בו הרב הב"ח ומכח זה דעתו דתוספת מחמיר כראב"ד והלח"מ נתקשה דהא הלכתא עד דאיעכל ניבי'. וכתב הש"ך וגריר אחר מהרש"א דקו' הוא לר"מ דס"ל סתם בוקא דאטמא דשף מדוכתי' טריפה. ותמה על הגאונים ההמה שנעלם ממנם זה ואני לא הבנתי זה דלפ"ז אין כאן טענה לתוספת על רש"י דגם רש"י ס"ל כסברת התוספת דיש לפרש נשמטה מתחלת ברייתו ולכך ל"ק לר' מתנא כלל. אמנם השתא דלא קי"ל כר"מ ובעינן איעכל ניבי' א"צ לפרש נשמט דוקא מתחלת ברייתו רק בפשוט כיון דלא איעכל ניבי' וקאמר רש"י פי' שלו למסקנא ובפרט לפי מש"ל לרשב"א דיש אומרים דקאי על נשמטה ביד דקרוי במשנה ג"כ רגל כמבואר שם ואף ירך איקרי כמש"ל א"כ י"ל ר"מ מוקי ליה ביד ועכ"פ אין כאן קושיא מתוספת על רש"י ומה שנראה לי הוא דודאי הא פסוקה דבעינן ואיעכל הטעם דאל"כ הדרי ברי' ושב על מקומו ואפי' דאיפסק הדר ברי' ולכך בעינן איעכל אבל אם ידוע דלא הדרי ברי' בכל גווני טריפה ועיין ר"ן בפ' א"ט. וא"כ ק' כאן בנשמטה ירך באיזה אופן איירי אי איירי דלא בריא א"כ טריף אפי' לא פסיק ולא עיכול דהא לא הדרי בריא והיינו דר' מתנא ואי איירי דיכול להיות דהדרי וברי' א"כ אף זה אין מום קבוע רק מום עובר כיון דהדר ברי' ושב למקומו ראשון ולמה פוסל במשנ'. ושפיר הקשו דהא ר"מ מטריף בכל גוונא רק דנחלקו עליו והטעם כמ"ש הר"ן דהדרי בריא וכאן

א"א לומר כן דא"כ מום עובר יחשב. ושפיר הקשו לכ"ע לא לר"מ לבד ולכך תי' בנשמט מתחלת ברייתו ולא הדרי ברי' ומ"מ כשר והוא מום קבוע: והנה התוספות ע"כ צריך לומר כרמב"ם דיש הבדל בין ניטל לנברא חסר ולכך אף דשף מדוכתי' טריפה מ"מ נברא שף מדוכתי' כשר משא"כ לרשב"א דס"ל דאין שינוי בדינא וחד הוא ניטל או נברא מה בכך אי שף מדוכתי' שף א"כ קושית התוספת הנ"ל במקומו דל"ל דנבראת שמוט דמכל מקום טריפה וצ"ל דרשב"א מפרש דשם ירך במשנה איירי הכל מיד כדתנן בעל ג' רגלים ופירשו יד וכך זה נשמטה לענין מומין הוי מום ולטריפה כשר מיהו לדידן דבעינן איעכל ניבי' לא נ"מ בין רמב"ם לרשב"א דכיון דלא שייך דנבראת עיכול ניבי' כשר ודוחק לומר דאז לא שייך הדר בריא ואין צריך עיכול דמכל מקום כשיגדל יפעל הטבע ולקשרן כי קשירת הגידים ואברים נעשים אחר כך כשיגדלו ובהכי ניחא הא דפריך הגמרא בחולין דף נ"ז דברי רב אהדדי דסבירא ליה שמוטת ירך כשירה ומטריף בניטל צומת הגידין דלמא רב כוונתו בשמוטת ירך בנשמטה ירכה השנוי במשנה מחמת תולדה ומכשיר ודוחק לומר דאם כן מה קמ"ל רב היינו משנה דלפי מה שכתב ניחא דהא בעינן עיכול ניבי' ואם כן תו אין לחלק ועיין שם בתוספת ד"ה שמוטת כו' דהכל מיירי בעיכול ניבי':

ד וי"א דוקא כשעור ובשר וכו' כן כתב הד"מ בשם תשובת הרא"ש והש"ך השיג עליו דלא נמצא כן בדברי הרא"ש וכבר כתב הפר"ח דלא עיין שפיר בכלל כ' סימן י"ז שם מקומו דוק ותשכח הנה כפי מה שכתב הר"ן סוף בהמה המקשה בשם ר"י ראיה לדינו של רש"י לאסו' עצם אמצעי דגמרא פלפל גידין שסופן להקשות מצטרפין לבשר החופה רובו והנך גידין ליתנהו כלל מעצם השלישי רק בעצם אמצעי וקשה מה קו' דלמא איירי בנשמט עצם השלישי מן עצם אמצעי וצריך רוב ובשר חופין את רובו משני אברים מעצם השלישי ואמצעי וקשאיל אי בעצם אמצעי גידין מצטרפין אלא ש"מ דלא ס"ל לרבינו יונה דין זה מיהו בלא"ה לא הבנתי קו' ר"י דאטו הי' הוא בקי בכל עופות טהורין אשר רבו עד שאמרו לעופות טהורין אין מספר שאין למין א' גידין בעצם השלישי: והנה הרשב"א כתב בתשו' סימן פ"ט דלא מצינו בבוקא דאטמא דשף מדוכתי' הבדל בין עור ובשר חופין או לא ובאמת אין ראי' דעור ובשר פעולתו שני עצמות הנפרדים לחברן ולקשרן כאחד אבל בוקא דאטמא מחובר לגוף כיון שניתק וכי יועיל עור ובשר לחברו לגוף דעצם מן בוקא דאטמא טפל לכל גוף ואין כח בעור ובשר לחבר. וגם פשוט וגם שם עיקר הקיום תלוי בגידין אי הם קיימין בלא"ה הדרי בריא אין צריך עור ובשר ודאי לאו קיימין הם יתדות הבנין ואם הם נהרסים מה יועיל עור ובשר ויש לרא"ש ראיה ברורה מגמרא דף נ"ז דר' ירמי' בדק בצ"ה בעוף אמר ליה למה לך כולי האי הא אמר רב

שמוטת ירך בעוף כשירה ופירש רש"י והרי הכל ניטל ומכ"ש אם ניטל צ"ה לבדן וכו' ושמוטת ירך פירושו כמו שהעלה רוב מפורשים ורשב"א פירש בוקא דאטמא ואיעכל ניבי' וכמ"ש התוספת ד"ה שמוטה אבל עצם השלישי שנשמט מן עצם אמצעי לכ"ע כשר (לאפוקי מדעת הסוברים כן) וכמו שכתב בזה הסעיף בש"ע וקשה בממ"נ אם סבירא ליה כשנשמט אינו כאילו ניטל מה שתחתיו אם כן לא מקשה מן נשמט הירך דמכל מקום לא הוה כניטל צ"ה שתחתיו. ועל כרחך סבירא ליה דנשמט למעלה כל מה שתחתיו הוה כניטל צ"ה אם כן מה אריא דרב מכשיר שמוטת ירך לא יהיה כאידך מימרא דרב מטריף מכל מקום הא שמוטת עצם אמצעי מעצם השלישי מחובר לגוף ודאי כשר ואין בו מחלוקת ואם נשמט עצם ההוא הרי כל צומת הגידין שבסופו ניטלים ואינם: ומה ענין זה להך שמוטת ירך דפירש בוקא דאטמא וקושיא גדולה היא לכאורה אלא ודאי בשמוטה כזה צריך עור ובשר חופין רובו ואם כן הדר בריא ולא הוה כניטל צ"ה אבל משמוטת ירך דהוא בוקא דאטמא דסבירא ליה לרב אפילו איעכל ניבי' אינו מטריף ומכל שכן דלא בעי עור ובשר חופין רובו שפיר פריך דהוי כניטל ודברי הרא"ש מוכרחים: והנה יש לדקדק להך מ"ד דהרי"ף וסייעתו פסקו כוותי' בנחתך צ"ה טריפה ואם נחתך למעלה כשירה ואל תתמה וכו' ואם כן מה זה דחדית לן להקשות משמוטת ירך דכשירה מכ"ש צ"ה נימא לנפשי' למעלה מצ"ה כשרה ובתוך צ"ה טריפה וצ"ע לכאורה. אמנם י"ל דודאי ידע לחלק דהא כה"ג משני לעיל הגמרא בחד תי' על טחול נחתך טריפה וניטל כולו כשר (ובזה אפש' לומר יש לפוסקים ראיה גבי טחול דקיימינן כהך תי' ונחתך הוי כניטל דאל"כ מה קשיא בזה עד דהוצרך לשמעתתא דרב) רק ס"ל כמ"ש התוספת והפוסקים בניקב טריפה ש"מ דחיותא אין בו א"כ אף ניטל טריפה וא"כ אף בזה כיון דחזינן בניטל צ"ה דטריפה ש"מ חיותא אית ביה ברגל ואיך יוכשר בניטל כולו הא אית ביה חיותא זהו כונת קו' שלו. משא"כ בהך דנחתך למעל' מנ"ה ל"ק דבאמ' חיותא אית בי' ולכך בנחתך כל עצם טרפה וכיון דעכ"פ אית בי' חיותא באיזה מקום שיהי' תו אין לתמוה אם ניטל צ"ה דטריפ' ודוק וצ"ע: אך י"ל דקצת משמע היפוך די"ל בס"ד דלא שני' לי' בין חתוכ' לשמוט' פשיטא דהוא ס"ל נשמט עצם המחובר לגוף מן עצם האמצעי טרפ' דהיינו נחתך ולכך לא קשי' לי' די"ל באמת טרפה ואיה מקומו בגמ' דכשר' אבל השתא דחדית לן דשאני בין שמוט' לחתוכ' אמרינן באמת כשר דמהכ"ת להטריף נחתך נשבר תנן שמוט' לא תנן ומדחזינן דמטריף בשמוט' ירך ש"מ בשאר שמוטת פרקי' דכשר דאל"כ לאשמועי' בשא' שמוט' בין פרקי' ויהי' שמוטת עצם מגוף במכ"ש ואדרבה יש ראי' דהא אסיקנן אמוראי טובא דס"ל דרב ס"ל שמוטת ירך בעוף

טרפ' וק' איה עדותו של רבי ירמי' דקאמר בפי' אמר רב שמוט' כשרה חתוכ' פסולה וכי ישקר ח"ו ר' ירמיה בעדותו אלא דרב לא אמרה על שמוט' כהך דבוק' דאטמי וכו' רק שמיט' בין פרק ג' לפרק ב' וילפי' עכ"פ מדבריו דשאני לן בין שמוטה לחתוכ' וא"כ ה"ה שמוטת בוקא דאטמא ודוק. אבל עכ"פ מכשי' בשמיט' שאר פרקים: אלא דקשי' לי אם הבדל יש בין שמוט' לחתוכה בעצם ולכך בשמוטה א"צ עור ובשר חופין והטעם דחתוכה אין הדר ברי' משא"כ שמוטה מה צריך רב לומר אל תתמה שהרי חותכה מכאן וחי' ומכאן ומתה הלא בלא"ה שמוט' הדר ברי' משא"כ בחתוכ'. ונראה דבזה הדיוק רש"י ותו' מחולקי' ע"ש בתו' ד"ה דלא שאני דפירש"י שמוטה אפי' ניטלה כולה כשר משא"כ חתוכה טרופה אפי' צ"ה ל"ל הטעם דהדר ברי' דהרי ניטל כולו וצ"ל מקומות גרם שהרי חותכ' מכאן וכו' אבל התוספת דלא הסכים לפירושו דאם ניטל היינו דר"א ניטל הירך וחלל שלו רק פי' שמוטה נשמט בעלמא ושפיר י"ל תי' הנ"ל ורש"י ס"ל כיון דנשמט היינו נטולה גמור' ולפ"ז אף בין הפרקי' היינו ניטל לגמרי ופשיטא דטריפ' ולכן פשיטא דיש להחמיר כדברי רמ"א וח"ו להקל בדברים כאלה: ונראה דאף הרא"ש לא אמרה אלא בשנפסק הניבי' המקושרים אבל ביש ניבי' המקושרים בעצמות אפשר מודה דא"צ בשר לחפות העצמות הנשמטים וא"כ אין כאן סתירה לתשובת הרשב"א סימן פ"ט דלא מיצריך לעור ובשר לחפות דשם מיירי דעדיין הניבי' קיימין כנראה מדבריו להדיא שם. וא"כ גם דברי רמ"א לקמן בסי' ס"ב דפסק כרשב"א אינו סותרים למ"ש כאן ואין צריך לדברי הפר"ח לחלק בין איסור תורה לשל דבריהם רק שם מיירי לא איפסק ניבי' וכאן מיירי דנפסק והנה לא הבנתי הרשב"א והר"ן הביאו דעת מפורשים רבים דמפרשי בשמוטת ירך היינו ראש עצם השלישי מחוב' לעצם השני דא"כ ר"י אמר רב דאמר שמוטת ירך טריפ' היינו ע"כ ס"ל דנחתך עצם הב' טריפה דאל"כ מה נ"מ אם נשמט עצם השלישי מהשני לא יהי' דחתך לעצם השני לגמרי ועכצ"ל דטריפה ולכך בנשמט הימנו ג"כ מטריף וא"כ קשה איך. בשילהי פרק בהמה המקשה קאמרינן לאידך לישנא דאמר ר"י אמר רב דעצם אמצעי בכ"מ שיחתך וישב' כשר א"כ תו לא נ"מ אם נשמט מעצם ג' לא יהי' אלא דנחתך וא"כ קשה דברי אר"י א"ר אהדדי וכמו כן תמיה לי על הראב"ד דבדין נשבר עצם לא השיג ארמב"ם דפסק נשב' ונחתך עצם אמצעי כשר משמע דס"ל כוותי' ואלו אח"כ בדין בוקא דאטמא וכו' פסק דבוקא דאטמא היינו עצם השלישי שנשמ' ממקום חיבור עצם הג' עם הב' טריפה דקשה כמ"ש לא יהי' אלא נחתך עצם השני לגמרי וצ"ע לכאור' אם לא שנאמר כי יש חיבור בין פרקים נקרא גלי"ד כמ"ש

הט"ז בשם הגהת או"ה סעיף קטן א'. ובזו גלי"ד בין עצם השני לשלישי לכ"ע טריפה ובזה אף שמוט טרפ' ולהראב"ד קרוי בוקא דאטמא וצ"ע:

ה מראש עצם התחתון למעלה כל האחרונים האריכו בזה בדברי הטו' דמשמע מדבריו בארכובה הנמכרת עם הראש ושם יתרת רגל דכשר דהא לפי שיטת רש"י דס"ל כוותי' הטו' בשני טחולים דא"צ להיות מחוברים בסומכי' ומ"מ טריפה ה"ה בזה. ולי נראה לפי טעם שכתבו דלכך יתר כנטול דמי דמה שבטבע להשפיע לאבר אחד עכשיו נחלק לשנים ואלו ואלו לא יתקיים. וא"כ בנחתך אחד הלא הנשא' כשר כי אין צורך הטבע להשפיע רק לאחד וא"כ ביתרת ברגל הלא יכול לחתוך אותו היותרת בשלמא בגוף ובפנים מי יבקע הכרס ומי יודע אנה תלה היותרת וצריך לשרש עד שרשה דאל"כ הרי חוזר וגדל וכ"כ ברגל אם הוא יתרת אינו מועיל חתוך עד שישרש שרשה והרי פוגע ברגל אבל כשיתרת דבוק בלמטה מארכובה הרי יכול לחתוך כל ארכובה התחתתונ' עם היתרת ותו א"א להיות גדל כי נחתך השרש וא"כ כשר ואין זה בגד' טריפה שחוזר לכשרותו כי הואיל דיכול לעשות כן לא נטרפ' מעולם ולענ"ד זה ברור בכוונת הטו' ונכון הוא לדינא ודו"ק:

ו ואם נבראת חסר רגל טרפה ודאי אם נבראת בלי רגל כלל טרפה כמבוא' בגמ' ואם נבראת ברגל שיש בו רק עצם העליון שהוא קוליא ולא עצם האמצעי שהוא שוק לדעת הרי"ף והרמב"ם בדיעה קמייתא לעיל דאם נחתך כשר מכ"ש בנברא חס' אבל לדעת רש"י ודיעה שני' בש"ע דאם ניטל השוק ונחתך טריפה בזו י"ל דנבראת חסר ג"כ טריפה או י"ל דנברא חסר אינו בכלל נחתך והא דאמרינן בגמ' חס' רגל איירי דגם עצם השלישי אין לו. ובאין לרגל ההוא שיש לבהמ' צומת הגידין זו י"ל לרמב"ם ודאי כשר כי ניטל צ"ה שנינו אבל נחסר' לא שנינו ומה ענין צ"ה לחס' הרגל וא"כ תליא במחלוקת הרמב"ם ורשב"א ולזה אפשר נתכוון רבינו ב"י דכתב חסרה הרגל תלי' במחלוקת הרמב"ם ורשב"א כי לא נעלם הימנו דברי הגמרא ורמב"ם רק נתכוין לחסר השוק לדיעה בתרייתא וצ"ה לכ"ע ולכך כאשר כתב דתלוי במחלוקת רמב"ם ורשב"א הביא ת"ה דמחלק בין עצם לעצם וק"ל. מיהו משמע דנבראת בלי צ"ה ג"כ לרמב"ם טריפה דאל"כ מה פריך הגמ' והא נחתכה תנן ולפי' רש"י והא ל"ל תנא ארכובה עם צ"ה והדר תני צ"ה דא"כ ליתני צ"ה כ"ש נחתכה וק' מה קו' א"כ. לא הוה ידעינן כלל דיש טריפות בנחתך בארכובה וכ"ת מה נ"מ הא איכא נ"מ בנברא' חסר צ"ה דמחמת צ"ה כשר ואם נחתכה בארכובה טריפה מחמת חתך ארכובה ואלו לא קתני במשנה מנא ידעינן דחתך מטריף ומחמת צ"ה הא נברא כך ועכצ"ל דנברא חסר ג"כ טריפה והכל בכלל חסר רגל ודו"ק:

ז והאבר אסור מדרבנן ודעת הרמב"ם דאסור מהתורה עיין פ"ו מהל' מ"א ומ"מ הלכה י"ח דמפרש הא דאמרינן אין בו אלא מצות פי' שאין בו לאו אבל איסור תורה יש בו כמו חצי שיעור ועיין במ"מ שטרח להביא ראיה לדברי רמב"ם. ונראה גם זו לראיה דקשי' לי' לרמב"ם קושי' רבינו יונה בר"ן במה דשאל גידין אי מצטרפי לעור ובשר חופין רובא הא להך דיעה דס"ל לרמב"ם ג"כ דאין שבירה פוסל רק בעצם עליון ושמה ליכא גידין כלל וצ"ל דקאי כשנשבר עצם אמצע ולענין להתיר אותו אבר וקשה איך אמרינן שם ר"פ ור"ל ואיסורא דאוריית' הא אינו אלא מצות פירוש ועכצ"ל דמהתורה אסור ודבריו מוכרחים. והנה הרב הלח"מ טען הנך רבוות' דסברי דאינו אלא מדרבנן ובהוציא עובר ידו דאינו ניתר בשחיטת אמו פסקו מהתורה אסור איך אמרינן שם חולין דף ע"ג הרב' מצלת על שאינו גופה מעל גופה וכו' והא חזינן להיפך שמצינו אבר מדולדל שמותר מהתורה באכילה ולא אבר עובר ולא מצאתי בו טענה דאנן אמרינן אבר מדולדל הוא עדיין קשו' בבהמה שייכ' לבהמה ואין כאן נדנוד איסור אמ"ה דבר תורה וא"כ איך שייך הצלה א"צ הצלה היא כשאר אברים ומה הצלה שייך בזה רק חז"ל דאסרו משום גזירה ואנו דנין אם תטמא מדרבנן ע"ז קאמר הגמ' שם מצלת הרבה ובזה באמת אינו מצלת וכו' ולק"מ ולמוכרו לנכרי ודאי אי אמרינן דהוא מצות פי' פשיטה דלא שייך למכור לנכרי כדעת רשב"א והר"ן ואי דס"ל לסמ"ק דחז"ל דאסרו משום דלא אתי למיחלף באמ"ה אף במוכרה לנכרי אתי למיחלף מ"מ אין לנו ראיה לאסרו ואפשר דדייק לי' לסמ"ק לישנא אבר מוטל באשפה וכן בתוספתא משליכו ולא אמרו סתם אסור ש"מ דאין לו תקנה אלא אשפה דאסור לגוי ומילתא אגב אורחיה קמ"ל. אבל לדעת הרמב"ם דס"ל כהנ"ל דאסור מהתורה בזה יש לספק אם גם לב"נ אסור או לא דהא ילפי' מן פסוק בשר בשדה טריפה ומה ענין ב"נ לאיסור טריפה אלא שגם בשר מן החי קי"ל כר"י דילפינן מן בשר בשדה טריפה ומ"מ פסק הרמב"ם דאסור לב"נ וכבר הניח הכ"מ בצ"ע וא"כ צ"ע אבל בעוף ודאי יש להקל דהא הרמב"ם פסק דאין ב"נ נהרג על אמ"ה מעוף ועמש"ל בסימן ס"ב באריכות א"ה:

ח קודם שימלחנה הש"ך העתיק הגהת ש"ד נסתפק אם נתבשל או נצלה ביחד ותמה הב"ח מה ספק יש בזה משארי איסור דרבנן ונ"ל דס"ל כרמב"ם דאצל איסור מדרבנן סגי בנ"ט זיתים כמו כחל נסתפק אם הוא איסור דרבנן או דאורייתא כרמב"ם ודו"ק:

סימן נו

נטלו צ"ה האחרונים בכלל וביחוד הט"ז הסכימו עם הראב"ד וכפי מה שפי' הם אם קיימין רק נתקפלו ממקום חיבורן עד למעלה טריפה והט"ז דחק מאין יליף הראב"ד. דינו ונ"ל בפשוט דהגמ' פריך והא נחתכו קתני ופירש"י כמש"ל בשמו דל"ל קמ"ל חתוכת העצם עם צ"ה וקמ"ל נטולת צ"ה לבד דא"כ ליתנו ניטל צ"ה וכ"ש נחתכה וקשה הא איצטריך נחתכה דאם נתקפלו צ"ה ונחתך ארכוב' מנא ידעינן דטרפה כי בצ"ה לא נעשה דבר עד שיטריף מחמתן כי רק נתקפלו וחתך עצם הא לא שמענו במשנה דמטרי' ומהכ"ת להטריף ולכך איצטריך לאשמועינן דחתוכת עצם ג"כ מטריף ולא מקשה הגמ' מידי ועכצ"ל דקפולת צ"ה ג"כ מטריף וא"כ בניטל צ"ה א"צ ואין נ"מ בחתוכת עצם והוא משנה שאין צריכה כי לא אפשר שיחתך שלא יקרה ע"י טרפות לצ"ה או שיהיו נחתכים ג"כ או עכ"פ נתקפלו למעלה והרי הן טריפה וא"ש. וכן נוטים דברי רש"י דכתב ארכובה בלי צומת הגידין דנשבר עצם ולא כתב בפשוט דנחתך וצ"ה נתקפל אלא ש"מ דטריפה. מיהו י"ל ה"מ כשמקום שהיה מחוברין ונתקפלו ג"כ נחתך א"כ א"א לשוב למקומן ולהיות הדר ברי' והרי הוא תלוי באוי' והן טריפה אף דבשביל חתך גופי' בעצם ליכא טריפות כדעת הרי"ף והרמב"ם אבל אי מקום שהיה מחוברים קיים רק צ"ה נתקפלו משם י"ל דכשר כי הלא יכולין לחזור למקומן ולחיות ע"י רפואה וכדומה מתדבקים כמקדם ומכל מ"ש אין ראיה לאסור כי ראי' שהבאתי הוא רק בנחתך ג"כ ארכובה שהיה דבוקין בו וצ"ע כי לא מצינו דינו של ראב"ד בשום מחבר ולפמ"ש ניחא קצת דלדעת הסוברים כרש"י אין נ"מ בדין זה דבלא"ה בנחתך טריפה ובקיפול בעלמא ועצם קיים עד שיכולי לחזור ולהתדבק באמת כשר. מיהו יש לכאורה ראי' מרש"י להיפך דרש"י הביא ראיה מהך מחלוקת דשמואל ורב בנשבר עצם אי עצם מותר דהלכתא כלישנא קמא ונוטים הדברי' דס"ל לרש"י דשמואל ס"ל ג"כ כלישנא קמא כי דוחק לומר דרב ושמואל יחלקו בהנך תרי אוקמתא וקשה לשמואל איך יתרץ קו' הגמ' מאי וכן שניטלה צומת הגידין ול"ל ארכובה בלי צ"ה (ודקדוק נחתכה קתני ל"ק להו כ"כ) ופירש"י נשבר העצם וצ"ה קיימין דהא לשמואל ל"ל כך דלשמואל בנשבר בהמה מותרת ועכצ"ל לשמואל דוקא נחתכה וא"כ קשה איך אתה מוצא נחתך בלי צ"ה ועכצ"ל הא דנקט רש"י בלישנא נשברה לאו דוקא ולדוגמא נקטו רש"י די"ל באמת נחתך ומ"מ אין פגם בצ"ה דהמה נתקפלו וא"כ הדבר מבואר דלא כראב"ד. אבל באמת יש לדחות די"ל לשמואל אידך שינוי דמתי' מן ארכובה צ"ה ולמעלה מן ארכובה וצ"ה ודיוק מן ארכוב' ולמעלה לא דייקי לי' כולי האי בשלמא לרש"י לדידן לא נח להו בהך תי' דאיך נימא למעלה מצ"ה

א"כ נשבר במקום צ"ה לא ידענא מה היה לו ואיך יעלים המשנה הדין זה להודיענו נשבר במקום צ"ה מה טיבו ולכך לא ס"ל הך פירושא אבל לשמואל שפיר י"ל כזה ול"ק א"כ במקום צ"ה מה טיבו דלשמואל באמת כשר דס"ל נשבר במקום צ"ה כשר ואין כאן קושי' ודוק. (ובאמת מהר"ם לובלין עמד בזה אם בארכובה ולמעלה פי' למעלה מצ"ה מקום צ"ה מה תהא עלה ע"ש). ונראה דעתו באמת דבמקום צ"ה העצם באותו מקום אינו טריפה מחמת עצמו וצ"ע. וכי הוא ממש נגד כל הפוסקים. ואין להקשות בנשברה ואין בשר החופה דה"ל כניטל א"כ הא צ"ה תלוי באויר דאותו עצם ה"ל כמאן דליתא ואין להם לצ"ה על מה שיסמוכו והיינו נתקפלו ויש לדחות דלאו לכל מילי ה"ל אותו עצם כמאן דליתא רק לענין חיותא דטריפות דלענין אמ"ה ה"ל כמחובר דקיי"ל אין בו אלא מצות פירוש וא"כ י"ל ה"ה לענין צ"ה ואין ללמוד בטריפות זה מזה. והנה הטור הביא בסי' זה דעת הרמב"ן לדעת הרי"ף דקיי"ל עצם אמצעי בנחתך למעלה מצ"ה דכשר אם נחתך צ"ה וחתך הוא למעלה עצם עם צ"ה והשליכה כשר וכתב הב"י דלא מצינו דעתו בפוסקים ולי נראה דכן דעת התוס' בדף נ"ז ד"ה ל"ל דהקשו ל"ל דאמר מתניתא ידענא בהמה שנחתכה רגליה וכו' ואמרי' וכן בעוף. והקשו התוס' בלאו זה ה"ל לדקדק ממשנה דקתני בהמה וה"ה לעוף וכן הקשו א"כ אי רק בעוף כשר ולא בבהמה יקשה ללוי דלא מנה וכו' והקשו מהקו' דהא י"ל רב ס"ל כרשב"א דס"ל נחתכה רגלים כשרה וכתנא דבי' ר"י לעיל בס"ד ואין כאן קו'. ולכך הקשה הואיל דרב אמר וכן בעוף ש"מ דס"ל הכא הלכתא. וגם על לוי ליכא קו' דבפלוגתא לא קמיירי כמ"ש התוס' בדף נ"ו ע"ב ד"ה איבעי וכו' והא רשב"א אף בבהמה מכשיר וצ"ל דס"ל לתוס' דרשב"א לא נחלק על צ"ה רק נחתכה רגלי' שיכול לכוות ולחיות אבל על נטילת צ"ה לא פליג. וכן מוכח מהא דנידה דף כ"ד בגוף אטום דס"ל לר"ז עד למעלה מארכובה ור"י עד נקביו וקאמר הגמ' דפליגי בטריפה חיה ולא קאמר ר"י כרשב"א ס"ל ונחתכה כשר ואין לחדש פלוגתא אבל לפי הנ"ל ניחא בגוף אטום אף צ"ה חסרים ובזה ל"פ רשב"א. (וא"כ מוכח ממש"ל דלרמב"ם נברא חסר בצ"ה טריפה כמו חסר רגל דהא בזה נברא חסר ודוק וא"ש): אמנם יש להבין דברי התוס' דף מ"ב דהקשו למה לא פריך מן בהמה שנחתכה צ"ה ותי' דהוה בכלל בהמה שנחתכה רגלי' וקשה תינח בקו' אבל בתי' ס"ל כרשב"א יקשה מהך צ"ה דהא בזה לא פליג רשב"א כמ"ש. וצ"ל דודאי מן צ"ה בלא"ה לא קשה די"ל דלא מנה בתוך ח"י טריפות רק מה שהם טריפות בהחלט אבל זה יכול לחזור לכשרותו אי מחתך לי' למעלה מצ"ה כדעת הרמב"ם רק קו' התוס' להך מ"ד דמארכובה תחתונה למעלה בכ"מ שיחתוך טריפה א"כ א"א לחזור לכשרתו לעולם כשיחתוך למעלה פשיטא דטריפה וא"כ

פריך לחשוב צ"ה ומתרץ הגמ' דכיון דרשב"א ס"ל דנחתך כשר א"כ הדר דינו של רמב"ן לדוכתי' דיכול לחתוך מה שלמעלה ממנו וחוזר לכשרתו ולא קחשיב ודוק ודברי רמב"ן מוכרחים בתוס'. ובאמת לפי מה שמחלק מהרש"ל לעיל גבי כוליא שהקטינה לחלק בין נלקח בידי אדם ובין ע"י חולי אפשר גם בזה י"ל כן ונדחה בזה כל טענות של רשב"א ור"ן ולכך ח"ו לסמוך אהרמב"ן בזו אך אפשר לשארי צדדים יש לצרפו מאחר לענ"ד דעת התו' מסכימין לכך ודו"ק. ובאמת לישנא דגמ' מסייע רמב"ן דהקשה מי איכא מידי דאלו מדלי' פסיק לי' וחיה ואלו מתתא פסיק ליה ומתה וקשה מאי קושי' הא דמתתא פסיק ליה אין טריפות מחמת עצם רק מחמת צ"ה אבל מדלי' טריפות מחמת עצם ועי' רמב"ם פ"ח מהל' שחיטה דין נ"ד ואין העניני' דומין זה לזה. ולכך ס"ל לרמב"ן דקושי' הגמ' כך דטריפות חוזר לכשרתו דמתתאי טריפה ואח"כ יחתוך למעלה וכשרה. והתוס' בע"ז ובזבחים דהקשו על מה דפריך הגמ' בנח דלקח בעלי חיים שאינם טריפות הכתיב אתך בדומה לך ופריך הגמ' דלמא נח גופי' טריפה הוי והקשה תוספות הא חי' אח"כ זמן רב וקשה מה קושיא הא בלא"ה כתבו התוס' דמה דס"ד דטריפה הוי היינו טריפות נכר מבחוץ ואם כן י"ל בשעת לקיחת הב"ח נשברו רגליה בצ"ה או נחתך והיה טריפה כדין כל טריפות ואח"כ חתך נח למעלה הימנו ונתרפא מן טריפות וחיה זמן רב ועל כרחך צריך לומר דלא כרמב"ן ואינו חוזר לכשרתו ודו"ק:

סימן נז

א הזאב אין לו דרוס' בגסה. והש"ך בס"ק א' כתב כיון דדעת הרבה פוסקים דס"ל אף בגסה יש לזאב דרוס' ויש להחמיר. והנה הרא"ש פסק להקל וכתב דאי אמרינן דרב דאמר מן זאב ולמעלה בבהמה לא שמענו כלל דאית דרוסה לחתול ובשמעתא אמרינן דיש דרוסה לחתול. ודחה הפ"ח דמדר' יהודא נשמע דאמר דרוסת הזאב בדקה משמע למעוטי חתול ובזה לא פליגי רבנן ודבריו אינם כדאי לדחות דברי רבינו הרא"ש דבשלמא במלתא דת"ק שפיר דייקינן דאמר דרוסת הזאב ולא קאמר דרוסת החתול ש"מ דאין חתול דורס אם כן ר' דפליג את"ק דאמר זאב בגסה נמי דריס ופליג הוא דאמר אינו דורס רק בדקה חתול מה עבידתיה עד שנאמר למה לא הזכיר ר"י חתול הלא קאי רק אמלתא דת"ק: והנה כל דברי הרא"ש הוא לשיטת התוס' דס"ל ללישנא קמא רב הוא דאמר בבהמה מזאב ולמעלה דקמ"ל דזאב בגסה נמי דריס וא"כ אין כאן זכר לחתול. אבל לשיטת רש"י דאף בתי' קמא כונת רב למעט רק למטה הימנו דנקט זאב להורות דבהמה גסה נמי טריף אין כאן ראי' לרא"ש. והנה רש"י לא מפרש כפי' התוס' דא"כ דרב אתא

להורות דזאב בגסה דריס הל"ל הלכה כת"ק וממילא ידעינן דת"ק ס"ל זאב בגסה נמי דריס והלכה כוותי'. וקושי' זו מורגל בש"ס ולימא הלכה וכו' ולתוספת צריכין לדחוק ולומר הואיל לא מפורש בפלוגתא לא שייך הלכה ורש"י לא הוטב לו דוחק זה. והנה הרא"ש טען על רש"י לימא דרב מודה דר"י מפורש רק לולי דברי רב למעט חתול ה"א דמדקתני זאב ולא חתול ש"מ דפליגי ת"ק ור"י וס"ל לת"ק בגסה נמי דריס אבל השתא דקמ"ל רב דחתול לא דריס אמרינן דלא פליג וסבירא ליה כר' יהודא רק ממעט חתול. ובאמת יש ליישבו דר"ב בר יפת דס"ל דר"י מפרש דברי ת"ק ויש להבין איך קאמר ת"ק סתם דרוסת הזאב ולא פירש אם בדקה אם בגסה ואיך סתם הוא דבריו וכי סמך הת"ק אר"י דיפרש דבריו וע"כ צריך לומר דהיה זה פשוט אצל ת"ק דזאב בגסה לא דריס דהוא חיה קטנה עד שלא יפול בו ספק כלל ואם אין בו ספק איך נספק אנחנו בדבריו והוצרך רב לפרש שלא נטעה דזאב בגסה דריס מה שסברת חוץ הוא דלא דריס דאם לא כן הוי ליה לפרש ועל כרחך צריך לומר דלא מצי לטעות דסברת חוץ הוא דלא דריס וא"כ א"צ רב להודיענו: והנה הב"י הביא דרש"י ס"ל ג"כ להחמיר כתוספת ולא מצאתי. ואולי דקשה קושית מהרש"א דרש"י בד"ה מן הזאב משמע דס"ל דלמטה מזאב אינו דורס רק בעופות ואולם לקמן אמרינן להדיא דבגדיים וטלאים יש לחתול דריסה (והפר"ח הקשה זו ולא הרגיש דכבר קדמו מרא דכולא תלמודא המהרש"א) ומה שיש ליישב הוא דודאי אי אמרינן דזאב אין לו דריסה רק בדקה והטעם דגסה נפיש מן הזאב אין לו דריסה דזאב קטן ככלב. וא"כ מה דמעט חתול ל"ל דממעט מן אמרי רברבי דפשיטא הן גדולים מחתול ומהיכי ס"ד לדרוס בגדולים הימנו זאב יוכיח וע"כ בזוטרא מיניהו אימרי זוטרא ג"כ לא טריף אבל אי אמרינן דזאב אפי' בגסה בבהמה גדולה הימנו מ"מ דורס וא"כ ה"א אף חתול ידרוס באמרי רברבי ומה בכך דנפיש מיני' קמ"ל דאין דריס לחתול אבל בזוטרא באמת דריס. וא"כ א"ש הא דכתב רש"י דאף באמת זולת עופות לא דריס היינו להך תי' דזאב בגסה לא דריס רק בזוטרא וא"כ ע"כ בחתול איתמעט אפי' אימרי זוטרא רק עופות אבל סוגי' דשמעתא לקמן אזלי דזאב בגסה נמי דריס וא"כ איתמעט חתול ברברבי מיני' אבל לא בזוטרא מיני' ולפ"ז לפי דקי"ל במסקנא דחתול בזוטרא דריס קאי להלכה דזאב אפי' בגסה נמי דריס. והן הן הדברי' של ב"י דרש"י ס"ל דזאב בגס' נמי דריס. ובאמת כי בחדושי אמרתי בפשוט דקשי' לי' לרש"י מאי פריך הגמ' אלימא למעוטי חתול תנינא דרוסת הזאב מה קשי' דלמא משנה איירי באין מצילין ורב קמ"ל אפי' ביש מצילין ולכך כתב רש"י דלשון בבהמה מן זאב וכו' משמע למעט כל בהמה רק עופות וכמ"ש מהרש"א דלשון בהמה ממעט זאת וק' הא רב ס"ל דיש דרוסה בגדיים

ואימרי זוטרא וצ"ל דשם איירי ביש מצילין ורב איירי באין מצילין וא"כ דרב איירי באין מצילין שפיר פריך מה קמ"ל תנינא ודו"ק. אבל הראשון נראה עיקר: והנה הישׁ"ש טעין לו דהאמת דגברא אגבר' קרמית מ"מ לא איכרע שמעתתא אי אין הלכה כר"ב בן יפת. ותמה הפר"ח מה ענין רב חד מחברות' קדמאי לגבי ר"ב בן יפת. ונראה דס"ל לישׁ"ש הא דאמרינן גברא אגברא קארמית ודאי דלא יחלוק ר"ב בן יפת על רב שהי' קדמון תיכף אחר דורו של רבי. אלא הכי פירש דר' יהודא א"ר פי' דאמרה ר' יהודה בשם רב וכו' ומזה ילפינן דפליגי רבנן ור' יהודא במשנה וע"ז חולק ר"ב בן יפת על ר' יהודא ואמר דמעולם לא אמרה רב כי לא בא ר"י אלא לפרש דברי חכמים וזהו גברא אגברא רב יהודא ור"ב בן יפת וא"כ שפיר קאמר הישׁ"ש דלא מכרע מלתא הלכת' כמאן אליבא דרב אי ר' יהודא או ר' בנימין בר יפת וא"ש: כללא דמילתא דבר זה במחלוקת שנוי ולהחמיר שומעין. אמנם לפי מה שכתבו הרבה פוסקים דמחלוקת רבוותא ספק מיקרי כמאן הילכתא א"כ בספק דרוס' יש להקל דהוי אולי הלכה כהנך רבותא דסבירא להו אין דרוסה לזאב בגסה ואם תמצא לומר יש דרוסה אולי לא דריס אבל ודאי דרוסה הוה חד ספק יש להחמיר:

ב שאף מטיל ארס היינו פי' הרמב"ם והרי"ף עד שתנקב לחלל ואז יש לארס כח להמית. והקשה הב"ח הא אמרינן באין לו מצילין ל"ל ארס ובריתא דקתני עד שתנקב לחלל איירי באין לו מצילין וקשה הא לית לי' זיהרא. וקושיא זו דחה הפר"ח דאית לי' מעט ואין בכחו לעבור העור לחלל אבל אי בא לחלל אז אף שהארס מעט מ"מ שורף. ויפה דיבר ואני אמרתי חילי' דרמב"ם ורי"ף מזה דכבר הקשו התוס' שם ד"ה מ"מ דהקשו ללישנא קמא לוקמי ברייתא ברברבי ובאין להם מצילין ותי' דומי' דנץ. והקשו א"כ בלישנא בתרא דמוקי לי' לברייתא באין לו מצילין הא לא הוי דומי' דנץ ולא תי' כלום. ונראה א"א ביש לו מצילין ג"כ אין דרוסה וקשי' מהך עובדא דתרנגולת דהוי כיש מצילין ואשתכח הרבה ארס וצ"ל תי' התוס' יש לו ארס אבל אינו שורף. בזה הקשה ב"ח דכי בשביל שעבר העור והגיע לחלל ישרוף הא יש לו ארס הרבה בלא"ה רק אין לו כח לשרוף ומה נ"מ מבחוץ או מבפנים ויפה הקשה וצריך לומר באמת לשיטה זו עד שתינקב לחלל כפירש"י משא"כ לפי דקי"ל ביש מצילין ליכא למ"ד דלא טריף לרברבי יש חילוק ולרבנן לעולם יש דרוסה ואם כן תרנגולת דהוי יש מצילין שפיר אשתכח ארס ואצ"ל דזיהרא אית לי' ולא קלי ושפיר י"ל אנקב לחלל כפי' הרי"ף ורמב"ם אבל לפי חד איקומתא דאף ביש מצילין ליכא דרוסה וקשיא מהך תרנגולת וצ"ל לא מקלי קלי זיהרא אם כן ל"ל לחלל מחמת דרוסה רק כפירש"י מחמת קוץ ואם כן א"ש דמהכ"ת לחדש דומיא דנץ ולבנות עליו יסוד כמה פעמים חזינן בש"ס דליכא דומיא רק דקשיא ליה נץ ל"ל השתא

חתול לית ליה דרוסה מכ"ש נץ א"ו דלכך נשנית בברייתא לדומיא וזהו ללישנא קמא דאמרינן ברייתא רבנן אפי' ביש מצילין אין דרוס' וקשה מהך תרנגולת וצ"ל דאינו שורף וקשה אם כן יועיל כשיגיע לחלל וצריך לומר באמת להך מ"ד נקב לחלל משום קוץ אף לאידך מ"ד דינא הכי דלא מצינו בזה בנקובת חלל כלל מחלוקת בין תנאים ואם כן קשה ל"ל נץ ול"ל לארויי דבהגיע לחלל דורס דהא לאו משום נקובת הקוץ ס"ל וע"כ לדומיא אתא וא"ש דברי התוס' אבל ללישנא בתרא אמרינן לכ"ע דארס שורף וא"כ נקב לחלל הוא משום ארס ול"ק נץ ל"ל דגופא דדינא קמ"ל בהגיע לחלל דורס אבל לעולם אין סברא כלל לדומי' וא"ש ודברי הגמ' מזוקקים ודברי הרמב"ם מוכרחי' ודוק כי חריף הוא. ומ"ש האחרונים מה נ"מ אם הטעם משום דרוס' או קוץ. טובא נ"מ דחזינן דהכני' צפורנו ונקב במקום א' וחזר והוציאו א"כ הוי כתחבו בפנינו ורואים מה שהוא מאברים פנימי' מול הנקב ואם שם אינו נקב שמטריף בהוכשר כי איך אפשר שנקב בכל איברים כיון שרואין שתחב הציפורן וחזר והוציאו מיד והנקב באבר פנימי מכוין בפנינו ה"ל כתחבו בפנינו יותר אין לחוש מאלו המחט בפנינו שא"א לומר שיצא מאבר זה ונכנס לאבר אחר וכן כאן שנקבו לפנים והוציא תיכף אין אפשר רק לנקוב א' והרי הנקב מכוין משא"כ בדרוסה יוכל לזרוק ארס לכל צד ואבר בפ"א ומה יועיל בדיקת האבר:

ג וכל שלא הכהו אין חוששין נחלקו אחרונים אם דברי הר"ן עיקר כמו שכתב בש"ע דוקא שלא הכהו הא הכהו חיישינן אף דלא רדף כלל או כפי מה שכתב הרשב"א רדף והכהו אבל הכהו גרידא לית לן ביה. ונראה לענ"ד דלאותו עוף שהכהו חיישינן בהכאה גרידא דהא חזינן דהכהו אבל כל עופות שבלול בהכהו גרידא לא איתרע שאר עופות ועדיין לא יצא מזה מחזקת בני תרבות אבל כל שראינו רודף ומכה הרי הוא דורס גמור דחזינן רודף ועביד מעשה וא"כ כל עופות בחזקת ספק דרוסה ודוק וזה ברור:

ד אבל ספק אם נכנס וכו' עיין ש"ך ופר"ח מה שכתבו בשם הרשב"א והר"ן טעם למה תולין בכלבא וכדומה וא"ל הטעם דהוה ס"ס ספק כלבא ספק שונרא ואם תמצא לומר שונרא דלמא לא הטילה ארס ולא דרסה ודוחק לומר דלא הוי מתהפך דא"א לומר ספק דרס ספק לא דרס ואת"ל דרס דאי דרס ודאי שונרא דמנין לכלב דריסה וארס ל"ל דדעת הרבה פוסקים דא"צ מתהפך ע"ל ס"ס ק"י וצ"ל הואיל ואפשר לברורי ע"י בדיקה אי דרס או לא דרס לא מהני ס"ס וע"ל בכללי ס"ס להש"ך סי' ל"ה ועמ"ש שם בזה ומכאן ראי' דלא דכוותי' ודו"ק:

ה ואפי' ודאי דרוסה וכו' דע בגמ' אמרו דרוסה שאמרו צריכה בדיקה וכו' ופירש"י דרוסה שאמרו כגון ספק דרוסת ארי או שראינו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ

והתוס' העתיקו לשון רש"י זו וכתבו משמע מדבריו ודאי דרוסה לא מהני בדיקה וכן פי' הריב"ם דודאי דרוסה אין לה בדיקה פעמים שמאדים הבשר ואין יכול להכיר וכו' והקשו התוס' כמה קושיות ובתוכם קושי' מהא דמורה בה רב מכפא דמוחא ועד אטמא וע"כ בודאי דרוסה דרב לא חייש לספק דרוסה וכו' ולכן כתבו התוס' ונראה דגם לרש"י לא נקט ספק אלא משום דאז צריך לבדוק כל מקום וכו' אבל אם הי' ניכר מבחוץ מקום הדריסה לא הי' צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום וכו' עכ"ל. ועדיין צריך ישוב רב דמורה מכפא דמוחא ועד אטמא במה איירי בודאי דרוסה הא א"צ רק נגד אותו מקום שניכר מבחוץ ואי בספק הא רב לא חייש לספק דרוסה. ותי' הב"ח דגמ' קאמר רק המקומות שחל בהן דרוסה אבל לא הצריך לבדוק כל מקומות בפעם אחד רק אם נמצא כנגד כפא דמוחא הי' מצריך כנגדו וכן אם נמצא כנגד אטמא היה מצריך בדיקה כנגד אטמא. והש"ך כתב והסכים הגאון מהו' העשיל זצ"ל כי בס"ד ס"ל לתוס' אם ראינו שדרסה ואין מקום דריסה ניכר מבחוץ הוי ספק דרוסה (וכ"כ מהרש"א) אבל במסקנא אמרינן דמ"מ מיקרי ודאי דרוסה דהא ודאי דריס ובזו הוה מורה רב מכפא דמוחא עד אטמא וצריך בירור למה קרוי בס"ד ספק דרוסה ובמסקנא קרוי ודאי ולכן י"ל תוספת ביאור לדבריו דודאי הס"ד דס"ל לרש"י ודאי דרוסה לא מהני בדיקה א"כ ע"כ בראינו שדרסה ולא ניכר מקום דריסה ספק דרוסה איקרי דהא ודאי לא מהני בדיקה ומצינו בדיקה בגמ' וצ"ל דזה מיקרי ספק דאף דחזינן דהכה אולי לא הטיל ארס וא"כ לרב לא חיישינן ושפיר הקשו התוס' מן רב דמורה מכפא וכו' אבל למסקנא דאף ודאי דרוסה יש בדיקה רק דאין צריך לבדוק כל מקום החלל א"כ י"ל בראינו שדרסה ואין מקום דריסה ניכר ודאי מיקרי ופשיטא דצריך בדיקה בכל החלל דאיה מקומו אשר נבדק אבל ודאי מיקרי ומ"מ צריך בדיקה ובזה איירי רב דמורה מכפא וכו' וזהו כונת הש"ך: אבל מהר"ם לובלין אף דהוא פי' ברש"י דראינו שדרסה ולא ראינו אם היה כנגד החלל מקום דמטריף הדריסה או חוץ לחלל מ"מ כתב דצ"ע דיהי' בס"ד זה נחשב לרב לספק דרוסה דלא יחוש לה רב דלא אמרי' בגמ' רק באיהו שתיק וכו' אבל בכה"ג אין כאן מחלוקת ומכ"ש באופן שכתב מהרש"א והש"ך דודאי דריס במקום דטרף בו רק לא נודע מקומו דזה יהיה ספק דרוסה ויכשיר רב דבר זה קשה להבין הא אפי' במקום ציפורן ולא ראינו דרוסה כלל מטריף רב ומכ"ש בזה. ואיך ס"ד דרב מכשיר. ואני מוסיף קושיא מה מקשה התוס' מהך דרב מורה בו מכפא וכו' דלמא סברת ריב"ם אינו מוחלט רק ספק. דודאי דרוסה לפעמים מאדים ואינו ניכר ולפעמים ניכר אבל אין הדבר מוחלט שיהיה ניכר עד שנאמר שאם דרס והטיל ארס ולא ניכר ומדלא ניכר שמע מיניה דלא דריס רק מ"מ מידי ספיקא לא

נפקי ויש פנים לכאן ופנים לכאן וספיקא לחומרא: ולכך בספק דרוסה מועיל בדיקה ולא אמרינן אולי דריס ואין מקום דרוס' ניכר כמ"ש רמב"ם דה"ל ס"ס. אך זה הכל למאן דחייש לספק דרוס' אבל לרב דלא חייש לספק מדאורייתא אך בודאי דרוס' אם בדקהו ולא נמצא רושם כשר ואמת י"ל דאין אדמימות ניכר אך י"ל איפכא וה"ל ספק דרוס' ולרב אין חוששין. וא"כ הא דרש"י פירוש בדיקא לספק ולא לודאי דרוסה היינו לפי דקיי"ל חוששין לספק דרוסה וא"כ בודאי יש לחוש לסברת רמב"ם דלא ניכר וה"ל חד ספק ואסור אבל לרב ודאי לודאי דרוסה מהני נמי בדיקה דמה בכך שיש כאן ספיקא אולי כריב"ם מ"מ לא הוי רק ספק ואין חוששין לספיקא ולכך מורה בודאי דרוסה מכפא וכו' ולק"מ. ואין מקום לקו' התוס': אבל האמת עד לעצמו דלאו בכל ספיקות ס"ל לרב אין חוששין ולא פליג רב רק בהך ספיקא דנאמר בגמ' דשתיק ומקרקרין אבל בשאר ספיקות דעלמא פשיטא דספק איסורא לחומרא (ועיין רמב"ם דס"ל בדרוסה יש להחמיר יותר בספק משאר איסורי טריפות דהואיל נאמר להדיא בתורה) וא"כ ספיקא דלעיל אף לרב אסור כמו לשמואל. ולכן קשה לומר דבס"ד יחשוב התוס' בראינו שדרסה ואין ניכר מקומו יהי' לרב בכלל אין חוששין וכו' ובאמת לא הייתי מרי' ראשי לדבר נגד גדולים מהרש"א והש"ך והגאון מוהר"ר העשיל ז"ל. אבל כבר נפתח בגדולים כי מהר"ם לובלין פקפק בזה. והנה הרב בעל פר"ח עמד דהתוס' כתבו וכן כתב הריב"ם על פירש"י והא מתנגדים דלריב"ם ראינו שדרסה ואין מקומו ניכר מ"מ אין לו בדיקה מטעמא כיון דודאי דריס אולי אינו ניכר ואלו רש"י ס"ל דמ"מ מועיל בדיקה ולכך רוצה לפרש הך וכך כתב ריב"ם לאו דוקא דודאי מחולקים וכל מה שטען התוס' מרב דמורה מכפא וכו' הוא הכל לריב"ם אבל לרש"י לא ק"מ דבראינו שדרסה ואינו ניכר מצריך בדיקה וזהו ודאי דרוסה ובזה איירי רב עכ"ל וזה דוחק דהתוס' יכתבו וכן כתב ריב"ם והם מרוחקים זה מזה למאוד וגם מה קשיא לריב"ם מרב דלמא ס"ל לריב"ם כהנך פוסקים דגרסי בגמ' אתרא דשמואל הוא ולא אלא אתרא דשמואל הוי וס"ל דרב חזר לגבי שמואל וס"ל חוששין לספק דרוסה. וכל טענות התוס' לרש"י דס"ל דגרסינן אלא וכו' ולא הדר רב לגבי שמואל ולכן בעיקר קושיתו איך יתכן על ריב"ם במה די"ל דס"ל לרב חוששין. ולכן נראה דלא מתנגדים רק דס"ל לתו' דרש"י כתב שני פירושים אחד וכגון ספק דרוס' ארי או שכתב רש"י הפי' אי נמי דדרסה בפנינו ואין מקומו ניכר א"כ יש ברש"י ב' לשונות אי דוקא ספק דרוסה או אפילו ודאי רק שאין ניכר ועיין בחידושי רשב"א דהעתיק לשון רש"י וכתב במקום או אי נמי והיינו שני לשונות ברש"י וכתבו התוס' וכן כתב ריב"ם על לשון א' דריב"ם תפס לעיק' לשון א' ברש"י ואח"ז נמשך התוס' בכל דבריהם הכל ללשון א'

של רש"י הואיל וריב"ם תפסו לעיקר ובזה כל פלפולם וזה נכון. ולפ"ז הקושי' יותר חזקה דאיך יפרש רש"י דלשון קמא לא שייך בדיקה אך בספ' א"כ איך בדק רב מכפא דמוחא עד אטמא ואי ודאי דרוסה הוא א"צ אלא כנגד מקום הניכר. ונ"ל דרשב"א בת"ה דף מ"ה ע"ב הקשה אף כשאתה מוצא מקום אדמימות מבחוץ במקום א' מפני מה אין אתה חושש שמא גם במקומות אחרים דרס אלא שאין ניכר מבחוץ ותי' דע"כ צ"ל דארס של דרוסה כיון שהוא מאדים כאן אלו דרס ג"כ במ"א כך היה ניכר מקומו וכו' עכ"ל נמצא דס"ל בניכר מקומו דא"צ בדיקה במ"א דאלו דרס במ"א ג"כ היה מקומו שם ניכר ג"כ כמ"ש. וזהו אם בדקו מבחוץ ולא מצאו רושם אלא במקום אחד אבל אם עדיין לא בדקו מבחוץ בכל מקומות חשש רשב"א במקומו דלמא יש גם במ"א ובאמת יהי' גם שם ניכר ועכצ"ל דצריך לבדו' בכ"מ אם ניכר ואם אין ניכר תו א"צ לבדוק מבפנים כמ"ש רשב"א אבל מבחוץ צריך לבדו' כמו מבפנים כמ"ש רשב"א וא"כ לק"מ דהשתא דתי' התוס' דא"צ לבדוק אלא מקום דרוסה היינו כמ"ש דמבפנים א"צ לבדוק אבל מבחוץ צריך לבדוק אולי מקום דריסה ניכר וא"כ י"ל דרב איירי בודאי דרוסה ורושם ניכר אמנם מ"מ מבחוץ בעי לבדו' כל בהמה מכפא עד אטמא אולי יש עוד רושם ודברי תוס' מכוונים מאוד. ולק"מ וא"צ לכל דברי אחרונים כי רב איירי בודאי דרוסה ומינכר מקום הדריסה ומ"מ צריך לבדו' מכפא דמוחא וכו' דאולי גם שם דרס ב' פעמים: והאמת אגיד כי עלה ברוחי דעת אחרת ברש"י דרש"י ס"ל כריב"ם ולא מטעמי' כי התוס' במשנה דרוסת הנץ כתבו דדרוסה לא משום דסופו לינקוב דא"כ בכלל נקובה היא ומה"ט לא קתני במשנה דמיא לדיותא וכו' אלא טעמא דדרוסה שהארס שורף וסופו למות עכ"ל וכ"כ במרדכי ריש פ' א"ט ע"ש. ודבר זה לכאורה סותר דברי רש"י בדף נ"ג ע"ב ד"ה צריכה לבדוק שכתבו בארס שסופו לשרוף עד שינקוב וכו' אף גם סותרים דברי הגמ' שם דבעי קנה שיעור דריסתו כאיסר כנקובתו בכאיס' או לא ומפש' פשוט דמקלי קלי ש"מ דהכל מחמת נקובה ולא מחמת שהארס ממי' ולכן הי' נ"ל שדברי תוס' לעיל הולכים לשיטת רש"י דלרש"י קשי' לי' קו' התוס' דמשמעות הגמ' הוא שסופו לנקוב א"כ איך קתני לי' במשנה ולכך ס"ל לרש"י דודאי אף שלא ינקוב כלל מ"מ הארס ממית רק זה אינו מוחלט לפעמים קליש ואינו ממית. ומידי ספיקא לא נפקי לכך ס"ל לרש"י בודאי דרוסה אין מועיל בדיקה דאמרינן אמת ליכא ריעותא באיברים פנימים וליכא חשש נקובה מ"מ יש לחוש דהארס ימית וטריפה מספק ואין מועיל בדיקה אבל בספק דרוסה הוי כעין ס"ס אולי לא דריס ואת"ל דדריס אולי קליש ולא ימות ולכך צריכה בדיקה באיברים ואם בהם רושם מיקלי קלי וסופו לינקוב טריפה וא"כ ע"כ המשנה איירי בודאי דרוסה

ואין הטעם משום נקב אלא סופו לשרוף ולהמית אבל בגמ' איירי בספק דמהני בדיקה וקאמר הטעם משום סופו לנקוב. ולכך ס"ל לרש"י בודאי לא מהני בדיקה ועיין בדק הבית דף מ"ה ע"ב שכ' ג"כ ודאי דרוסה לא מהני בדיקה שיש חשש דשורף ומסייע ממשנה והרשב"א במשמרת הבית כ' דליכא ראי' מן משנה ולא הבנתי הלא ראי' תוס' חזקה דאם הטעם משום נקובה לא ה"ל למשנה לחשוב דאיהו בכלל נקובה מיהו עם כל זה צ"ע התוס' כתבו לעיל דברים אלו וכאן החליטו אף לודאי דרוסה יש בדיקה וק' הא אין נ"מ בהאדים בני מעיים וצ"ל דמ"מ צריך כנגד ב"מ דאף דאית בי' ארס להמית אינו ממית אא"כ נתפשט באבר שנקיבתו פוסל ומטריף ונסתפק הגמ' אי בעינן שעורא או לא והיינו הא דאמרינן זיהרי מיקלי קלי אין הפי' שינקוב בני מעיים רק יהי' שם אף בלי נקב רק כמו נקב מכאיב וגורם מיתה כן הארס הוא גורם מיתה כאלו נקב דיש בו כח להמית כמו נקב אבל מ"מ צריך להיות במקום שנקב מטריף דאין כח ארס יותר מן ניקב ובמקום שאין נקב מטריף אף ארס אינו מטריף אבל במקום שנקב מטריף אף ארס מטריף ולא שסופו לינקוב אלא הוא בעצמו מכאיב כמו נקב וגורם מיתה כאלו נקב ומה שהנקב גורם כ"כ ארס ג"כ ודוק וא"ש ולכן מלבד דאנן אין בקיאין בבדיקה אף אלו היה בקואין מ"מ יש להחמיר בודאי דרוסה כדעת רש"י וריב"ם ורא"ה:

ו שוחטין הנדרס. הרב הש"ך הרבה להשיב מן קו' בגמ' בזבחים בטריפה שנתערבה דמנא ידע דאיהו טריפה ומשני דנתערב דרוסת הזאב בנקובת הקוץ. ואידך לא ס"ל דזה משוך וזה עגול והק' הן לשיטת הריב"ם דס"ל ודאי דרוסה לא מהני בדיקה דלפעמים אין אדמימות ניכר וכן הרא"ה והר"ן ס"ל דאם ראינו שדרסה ואין רושם ניכר טריפה וכן התוס' ס"ל דא"צ להכיר רושם מבחוץ וא"כ לכולם ק' לוקמי בכה"ג דראינו שדרסה ואין רושם ניכר מבחוץ דלא מיבעי' לדעת המטריפים בהחלט פשיטא דא"ש אלא אפילו לדעת התוס' הא עכ"פ בעי בדיקה וזהו לא שייך בקדשים משום הקריבהו נא לפחתך כמ"ש ברש"י שם אלא ודאי אם אין רושם הדריסה ניכר מבחוץ כשר כדעת הרשב"א בתו"ה וא"כ שפיר פריך הא ידוע הוא ואיצטריך לשנוי דנתערב בנקובת הקוץ: באמת קו' זו הקשה מהר"ם לובלין בחדושיו אשמעת' הנ"ל ותמהני שלא זכרו כי הי' לפניו והביאו בס"ק ל"ה וקושיא גדולההיא ובעל בה"ז כ' ליישב ודבריו דחוקין כמ"ש הפ"ח להשיב עליו והנה כמה ישובים אמרתי ע"ז והם בחדושים בכתבים ומפורסמי' אצל תלמידי ופה הנני מתלקט בקצר מה שראוי לאומרו. כי באמת הבה"ז כתב דסתמא דמשנה איירי בטריפה ודאי והפ"ח חולק ולכאורה י"ל דאלו אינו ודאי א"כ יש לו תקנה ביב"ח כפי הדין בספק טריפה למה קתני ירעה עד שיסתאב משמע ירעה לעולם עד שיפול בו מום

הא קתני כל זבחים ויש בהם זבחים לאחר יב"ח א"כ ירעו עד כלות י"ב חודש ואז מותרים ועכצ"ל דהוא טריפה ודאית דהיינו האדימה בשר ונתמזמז הבשר מעבר לעבר ונפל בהן נקב טריפה ודאי ולא מהני יב"ח אבל אי איירי דאין דרוסה ניכר אף דלשיטת ריב"ם ר"ן ורא"ה לא מהני בדיקה בראה שנדרסה דלמא הארס טמון ולא האדים מ"מ יב"ח מהני דאתברר דלא היה ארס וא"כ אמאי ירעה. לעולם אך ז"א דעדיין ק' לר' ינאי ל"ל דמשני דאערב בנקובת הקוץ לישני כמ"ש הש"ך דאין ניכר מבחוץ ולר' ינאי ל"ק א"כ נמתין יב"ח דהא ר' ינאי ס"ל בנידה דף כ"ב דטריפה חי ואין יב"ח סימן. ועוד נפולה דודאי מהני יב"ח ק' אמאי ירעה נמתין יב"ח וא"כ ר"ל דאמר בנפולה ולא מדייק לי' ירעה כנ"ל א"כ לוקי כר' ינאי ובאין דריסה ניכר ולא שייך מידע ידעי מיהו י"ל דיש להבין הא דקאמר הגמ' כולי כר' ינאי לא אמרינן דמהכ"ת יאמר ר"ל כר"י מה לי נפולה ומה לי דרוסה בנפולה א"צ לכלום ובדרוסה צ"ל דכולהן נקובת קוץ הן וזהו דוחק רק הגמ' ס"ל דבנפולה צריך לדחות ירעה היינו בקדשים דצריכין להיות דוקא בני שנה דאל"כ הא אית ליה תקנה לוקמי בדרוסה ודאי דטריפה ודאי ולעולם אסור ומשני הגמ' דא"כ דאיירי בדרוסה ודאי הא מנכר ואתערב בנקובת הקוץ דזה מידע ידע ובהיפוך ליכא לאקשוי' א"כ הא דקאמר ר' ינאי אמאי לא אמר כר"ל דלמא ירעה דחיק לי' כר"ל ז"א דר"י ס"ל טריפה חי ולא ק' לי' מן ירעה ור' ירמי' ג"כ כיון דמוקי משנה כחד תנא ולד טריפה כר"א לוקי לי' כמ"ד טריפה חי וא"ש: ובהכי ניחא דברי תוס' זבחים דף ע"א ע"ב ד"ה ובטריפה דהקשו הא אין פודין קדשים לכלבים וא"כ מה יועיל ירעו וכתבו למ"ד דרוסה יש לה בדיקה לאחר שחיטה אם האדימה בשר כנגד בני המעיים או כנגד סימנים א"ש. וק' הא קיי"ל ושט אין לו בדיקה מבחוץ וא"כ דלמא במקום דרוסה שחיט. ודוחק לומר דתוס' בזבחים ס"ל כדעת רשב"א וש"ך דצריך רושם בבשר ואם לאו כשרה וא"כ אם כנגד סימנים לא אדים תו ליכא חשש דרוסה בושט. דזה דחוק דתוס' יסתמו נגד דעתם בחולין גם נומר דס"ל כרש"י דדרוסה אף במקום שחיטה ניכרת זה ג"כ דוחק דהתוס' לא הזכיר דברי רש"י כלל. ולפמ"ש ניחא דכוונת התוס' דכיון דמועיל בדיקה בדרוסה רק דלמא במקום נקב שחט א"כ אם ימתנת יב"ח ה"ה מותר' רק המשנה דקאמר ירעה או דמיירי באותן קדשים דבעינן דוקא תוך שנה להקרבה. או אתי' כרב יהודא דס"ל בעלי חיים נדחין וא"כ כיון דאדחי לי' תוך יב"ח שוב אין לו תקנה להקרבה ולכך ירעו אבל במומין כשרים בעברה יב"ח ואף דר"י ס"ל טריפה חי המשנה אתיא כתנא טריפה אינו חי: והנה עוד דרך אחר יש בקו' זו ונוקמי שאין דרוסה ניכרת בביאור דעת ר"י ור"ת דלפי' ר"ת כמ"ש הטור בסי' זה בשם סמ"ג דספק דרוסה שנתערב באחרי' מותר מכח ס"ס

ספק טריפה ספק כשר ואת"ל טריפה דלמא לא הוא זה וק' הא ר"ל מוקי למשנה זבחים הנ"ל טריפה נפולה ואיהי ספק דקאמרינן צריך בדיקה וא"כ איך קתני טריפה שנתערבה באלף כולן אסורות הא ה"ל ס"ס. וצ"ל דס"ל לר"ת כהנך דאמרו במקום שיש לברר לא מהני ס"ס ובנפולה. יש לברר ע"י בדיקה וא"כ לא מהני ס"ס ולגבי קדשים א"א לבדוק כמ"ש רש"י משום הקרב נא לפחתך וכו' אך ק' א"כ גבי דרוסה נמי הא מהני בדיקה ואיך התיר ע"י ס"ס וצ"ל דהא בבהמה אירי וא"א לשחוט משום ושט כמבואר בש"ע סי' ל"ג וא"כ א"א להתברר ובאין להתיר מכח ס"ס וא"ש. ולפ"ז אלו פי' טריפה במשנה שם דלא ניכר מבחוץ הא אין לו בדיקה קודם ולברר ג"כ א"א ה"ל ס"ס ואיך ירעה ועכצ"ל דראינו דהאדים ונתמסמס עד שהוא ודאי טריפה וא"כ ליכא ס"ס ולא קשה הא אין פודין קדשים לכלבים לר"ת לא קשה דר"ת אזיל לשיטתו דס"ל בחולין אמרינן נכבשינהו דניידי וכו' רק בקדשים משום חומרא דקדשים אסרינן וא"כ כשנעשה בעל מום אז שייך ונכבשינהו דניידן ומותרי' וא"ש. אבל לר"י דס"ל דלא הוה בכה"ג ס"ס וקשה ה"ל לוקמי בכה"ג דאין ניכרת כהנ"ל ודאי לפי הדיעה דלכך לא אמרינן בכה"ג ס"ס משום דספק ראשון מהתורה כמ"ש הטור בסי' זה. י"ל בפשוט. דבלא"ה תמהו על הטור דכתב בהך ספק דרוסה דנתערב לסמוך אס"ס לא אמרינן רק יש תקנה אפי' לודאי דרוסה דנכבשינהו דניידי ונאמר כל דפריש מרובא קא פריש והקשה הב"י הא בסי' ק"י ס"ל הטור דלא אמרינן כן הואיל ואין האיסור ניכר גזרינן שמא יקח מן הקבוע. ונראה דכך כוונתו דס"ל לטור דאף לודאי דרוסה יש בדיקה וא"כ אף ודפי דרוסה שנתערב בכלל ס"ס ספק לא היזק בדריסתו ואת"ל היזק שמא לא זהו (ודוחק לומר הא דכתב הטור אפי' ודאי דרוסה דחזינן דלא דריס נגד סימנים וא"כ מצי לשחוט וה"ל מצי לברורי ולא שייך ס"ס) אבל בפשוט ודאי ג"כ הוי ס"ס רק דספק ראשון אסור מהתורה ולכך מהני התקנה דנכבשינהו דניידי וא"כ מהתורה מותר דהוא ודאי הכשר דמרובא קפריש רק חז"ל אסרוהו שמא יקח מהקבוע א"כ אח"כ ה"ל ס"ס דהא אין ספק ראשון אסור מדאורייתא ודו"ק: ואף דאין כוונת הטור לכך אבל הדברים ברורים בכך וא"כ ל"ל בדרוסה שמועיל בו בדיקה דקשה קושי' הגמ' לכבשינהו וכו' ואח"כ יהי' מותר מהתורה מכח ס"ס. ועכצ"ל דאירי בודאי דרוסה כהנ"ל ואינן בגדר ס"ס. ומהך דאין פודין י"ל כמ"ש התוס' התי' לר' ירמי' דאמר בולד טריפה: אך לפי דעת הרשב"א דלכך לא אמרינן ס"ס בגופו ובתערובות משום דלא הוי הספיקות ממין אחד לשיטתו שפיר י"ל דראינו דרס ולא ניכר מ"מ לא הוי ס"ס מטעם ספק בגופו וכו'. מיהו הרשב"א דעתו באמת דכל שאינו ניכר מבחוץ לית חשש. אבל אלי' וקוץ בי' דכתב דוקא אם בדקה תיכף אבל אם אח"כ בדק אמרי' דהי' רושם

והלך לו אדמימות א"כ עדיין קשה לוקמי בכה"ג דראינו דורס ולא בדקהו אלא לאחר זמן ולא מצאנו שם רושם ומ"מ ספק דרוסה איכא וצ"ל דס"ל אם לא ראינו א"כ אף סימנים בחזקת ספק. בשלמא בראינו רושם ואינם רואים רושם הארס נגד הסימנים א"צ בדיקה אבל בלי רואה אף סימנים בעי בדיקה וא"כ א"א לשחוט וקשה קו' התוס' מה יועיל ירעה הא אין פודין קדשים וכו' ול"ל דיש לו בדיקה דהא א"א לשחוט כנ"ל ואי ק' בולד טריפה מא"ל הא אין פודין וכו' ואי דס"ל כמ"ד פודין אף לזה י"ל כן. ז"א די"ל דרשב"א ס"ל כרש"י דס"ל ולד טריפה לא יקרב דוקא לגבוה הא להדיוט שרי ולא חלה כלל קו' התוס' אין פודין דלהדיוט היא מותרת: ובזה יש לכוון דברי ב"י דכתב דטור תמה על הסמ"ג עד שאתה סומך על ר"ת להתיר מכח ס"ס הי' לך להתיר אפי' לודאי ע"י דנכבשינהו וכו' ולכאורה הדבר תמוה וכי בשביל דסומכין אר"ת בחד דינא נסמוך בדינא אחרינא מה דלא תליא זה בזה וצ"ע לכאורה: אמנם לפי הנ"ל ניחא דאי אמרינן דרוסה היינו ספק ל"ק הא אין פודין קדשים וכו' כמ"ש התוס' דלאחר שחיטה יבדוק אבל אי איירי ודאי דרוס' וטריפה קושי' התוס' במקומו וצ"ל לר"ת לק"מ דאחר שנעשו בעלי מומין הרי הם חולין ואית להם תקנתא בכבישה. וא"כ טען הטור ממ"נ אתה מתיר ס"ס בכה"ג וקשה מהמשנה דקתני טריפה דמוקמינן בדרוסה ולא מותר בס"ס וצ"ל דאיירי ודאי טריפה וקשה קו' התוס' הנ"ל וצ"ל דינו של רבינו תם דלחולין מועיל כבישה וכו' וא"כ שפיר טען דגם בזה יעשה כן ודו"ק ועיין לקמן סי' ק"י כתבתי עוד: גם י"ל על הך קושיא. אין פודין להאכיל לכלבים בדרך אחר לשיטת רשב"א דבעי ב' ספיקות דומין לפי שהעלו הפוסקים דאם נמצא טריפות בבהמה דהגבינות כשרות דאמרינן העמידו על חזקתו (דיש להם חזקה מבוררת מכח הרוב כמ"ש רש"י) וכה"ג התוס' בכמה דוכתי' הא דתנו מזמן לזמן ומת שנמצא מטמא למפרע היינו חומר' דקדשים וי"ל כמו דהחמירו בעוסקי קדשים לטמא למפרע ומבלי לילך אחר חזקה כן י"ל בקדשים גופה להקריב קרבן לה' מחמירין לחוש למפרע מבלי לילך אחר חזקה ואם בעוסקי ואוכלי קרבן מחמירין מכ"ש בקרבן גופי' וא"כ י"ל הא דמוקי בולד טריפה היינו שנולדה מבהמה ואח"כ נשחטה הבהמה והיא טריפה ויש כאן ספק אם היתה טריפה בעת הריון א"כ הרי ולד ג"כ טריפה או שעכשיו איתר' והולד כשר ולכך לקדשים להקריב קרבן הא מחמירין ולא אזלינן בתר חזקה והרי זה ספק טריפה אבל כשהומם והרי הי' חולין בזו אזלינן בתר חזקה ואמרינן עכשיו איתרע ומותר ולק"מ. והתוס' לא רצו לתרץ כן דא"כ הך ולד הוי ספיקא וא"כ בתערובת הוי ס"ס וספק ראשון אינו אסור ד"ת כלל דמדינא אזלינן בתר חזקה ולמה אסורה אבל לרשב"א דס"ל דבעינן שני ספיקות מענין א' שפיר י"ל כה"ג ולא קשה מצידי

צדדים ודוק. הארכתי בזה וכתבתי כל סברות מה שיש לומר בסוגיא זו ויראה המעיין ויבחר אשר טוב בעינו ליישב כל הנ"ל:

ז לשהוי י"ב חודש. האחרונים כולם השיגו על הרמ"א דפסק בשנת עיבור בעינן י"ג חודש וטעמו נכון דבגמ' קאמר כיון שעברו ימי צינה ופירש"י ורשב"א בת"ה בארכובה שיש מכה שהצינה מכאיבה ויש שהחמה מכאיבה ולכך בעינן שיעברו שני זמנים הללו במלואו וא"כ מהכ"ת להקל ולהכשיר בשנת עיבור שלא נשלמו העיתים כלל. וזהו לדידן דמעברין הכל מפני התקופה אבל בזמנם שהי' מעברין בשביל שאר צרכים וכטוב בעיני ב"ד א"כ פשיטא דאין טיבור בכלל כי מה טיבו של עיבור לטריפות ולכך קאמר י"ב חודש ולא שנא כי לא פסיקי' לי' כי בדיניהם אף בשנת העיבור הי' די בי"ב חודש ולכך סתמו הדבר: וקצת ראיה מהא דאמרינן בעכו"ם ד"ז להחיות זרע למעט טריפה ופריך הגמ' הניחא למ"ד טריפה אינה יולדת. אבל למ"ד יולדת מאי איכא למימר וכתבו התוס' וא"ת טריפה היכי ממעטינן מהא קרא דהא מאן דאית לי' טריפה יולדת כ"ש דאית ליה נמי טריפה חי דאפי' למ"ד אינו מוליד ס"ל דחי וכו' ויש להבין מה צורך כל האריכות בקיצור ה"ל לומר אי ס"ד טריפה לא חי איך יעלה על דעת דיכנס נח לתיבה טריפה הלא הם היו לצורך קיום עולם וטרם יצאו מתיבה ימותו כי הי' בתיבה מן ז' בחודש השני עד י"ז בשנה שאחריו והוא יותר מיב"ח ורש"י בתורה כ' שי"א היתרי' הי' ימי החמה העודפים על שנות הלבנה. ועכצ"ל די"ב האמורים בטריפה ג"כ חדשי שס"ה ימים וש"מ דהכל הולך אחר קור וצינה ודו"ק: ואני אמרתי במה שאמרו בגמ' דף נ"ז ע"ב ועשה לו חיזוק וחיה והשיבו משם ראיה ימות החמה הי' וכיון שעברו ימות הצינה מת ל"ל כולי האי הל"ל שקר לא חיה י"ב חודש אלא הענין כי ידוע מ"ש רש"י בר"ה דשנות עולם הם שנים לכל דבר ואף שני אדם מונין כך עד שאיבעי לן שנים בקדשים אי הם שוים דלהון או שנות עולם והנה זהו העוף הי' חי מניסן עד ניסן ובתשרי מתחיל שנה אחרת לשנות עולם א"כ לפי הסיגנון הנהוג דהכל לשנות עולם חי זה העוף לאחר שקרה לה הטריפות ב' שנים וזה היה מקובל בידם וטעו דשמעו העוף שנטרפה חי אח"כ שני שנים וחשבו כד"ח והשיב דטועה את דמעשה היה בימות החמה ועברה עליו גם ימי הצינה וגשמים ואח"כ מתה והוא באמת ב' שנים לשנות עולם ומ"מ לחדשים לא יותר מי"ב חודש והכל אמת. כללו של דבר אין להקל ולהתיר בפחות משנת עיבור:

ח או בנקבה שתתעבר ותלד. בגמ' דעכו"ם דף ט"ז ע"א אמרינן תני' ר"י מתיר בשבור' מפני שאינו יכול להתרפאות ומסתמא לשחיטה זבני ולא משהי לי' דתיפוק מיני' תקלא. א"ל הלא מרביעין עליו וילדה וכיון דמרבין עליו ויולדות אסא לאשהוויי' א"ל כשתלד

אלמא לא מקבלה זכר. ופירש"י כשתלד תאסר דלא ילדה מעולם ע"כ ולפ"ז הרי כאן מחלוקת ת"ק ור"י אי טריפה מוליד ור"י ס"ל אינה מוליד. וא"כ קשה הרמב"ם וכן כל הפוסקים ועיין רמב"ם פ' כ' מהלכות שבת דלא כר"י דאף שבורה אסור למכור וא"כ מוכח דטריפה מוליד ואיך פסקינן דטריפה אינו מוליד והדברים סותרים לכאורה ונראה דרש"י בפ' מקום שנהגו נתן טעם דלכך אמרו חז"ל שבורה גזירה אטו אינו שבורה וכ"כ הברטנורא. ולכאורה בגמ' משמע הטעם משום דמרביעין עלי'. ונ"ל דקשי' לרש"י הנ"ל הא אנן קי"ל טריפה אינו מוליד ולכך ס"ל לרש"י דהטעם הוא דגזרינן אטו אינו שבורה רק הם לדברי ר"י קאמרי דלא ס"ל גזירה בשלמא לדידן הטעם משום גזירה אבל לדידן דל"ל גזירה עכ"פ אודי לנו דמרביעין עליו וכו' וע"ז השיב ר"י כשתלד אבל הטעם דחכמים דפליגי עלה דר"י הוא משום גזירה. ובזה צדקו דברי ברטנורא דבפסחים פרק מ"ש נתן טעם בחכמים כמ"ש רש"י גזירה אטו אינו שבורה ובעכו"ם נתן טעם כמ"ש הרמב"ם בפי' המשנה דאף דהיא שבורה מ"מ טוחנת. וכבר עמד בזה התיו"ט ע"ש ונ"ל דס"ל להברטנורא שניהם אמת דודאי אם אין עושה מלאכה בשבת לא היה אוסרים כיון ששבתה ממלאכה והוי כמו בהמה דקה ולכך נתן טעם דטוחנת רק דקשה מה בכך מ"מ כיון דהיא טריפה לא משהי אותה דלמא תמות ולא שייך גזירה כמו שאמר ר"י בהדיא בגמ' ולהרבעה ליכא חשש כיון דקיי"ל טריפה אינו מוליד ולכך הוצרך לטעם דרש"י דמ"מ גזרינן אטו אינה שבורה וא"ש. ועוד י"ל כמ"ש התוס' שם עכו"ם ד"ה אלמא יכול דאין מקבלת זכר ואינה מוליד תרי מילי נינהו וא"כ י"ל כי ודאי טריפה אינו מוליד אבל זה אינם יודעים העכו"ם ואינם מאמינם שטריפה אינו מוליד הלא הרבה מחכמי ישראל שסוברים שמוליד ודעת התוס' דגם ר"י ס"ל כן א"כ העכו"ם חושבים שתלד ומשהים אותו להרביע ולכך משני ר"י דאין מקבלת זכר כלל וזה ניכר לעין כל וא"כ לא ק' קו' הנ"ל דחכמים מודים דאינו מוליד רק ס"ל מקבלת זכר וא"כ אתא לאשהוי דהמה לא ידעו דאינו מוליד. ויותר נראה במ"ש התוס' ד"ה אלמא הנ"ל משמע דס"ל דאינו מקבלת זכר ברצון אבל אם מרביעין עלי' זכר בע"כ מקבלת הריון ומולידת א"כ א"ש דברי רש"י בפסחים נמי דחכמים טענו לדידן דאינו מוליד ולא אתא לאשהויי מ"מ גזרינן אטו אינו שבור אבל לדידך דלא גזרת מ"מ הא ס"ל טריפה מוליד א"כ ירביע עלי' זכר ואתא לאשהויי ומשני דאף מוליד בע"כ אבל אינה מקבלת זכר בסתם וא"כ תו לא חיישינן לשהוי להרבע' כיון דצריך טורח גדול להרביע בע"כ ולא חיישינן וא"ש. וזה אפשר לומר ברמב"ם דכתב בפי' המשנה דלר"י אפי' שבור יד מותר למכור וקשה קו' הגמ' הא שבור יד אינו טריפה כלל ואם כן אתא לאשהוי להרביע עלי' ולפמ"ש י"ל דאמת שבור יד אינו

טריפה ומולידת לכ"ע מ"מ הואיל וכאיב לה אינה מקבלת זכר אלא ע"כ ובאופן זה לא משהנו ודו"ק: והנה האו"ה כלל כ"ו דין ד' כתב דיש סימן לזכרים כל זמן שנזקק לנקבה וכתב עליו המ"י בת"ח כלל ע"ג סק"ה ולא ידעתי מאין יבא לו והוא להדיא נגד משמעות הש"ס פא"ט והפוסקים עכ"ל. ונ"ל דיצא לו לאו"ה מגמ' הנ"נ דאמרינן דטענו לר"י הלא מרביעין עלי' וילדה כתבו התוס' ובזכר נמי יכול להרביעו על כמה נקיבות והיינו דתוס' ס"ל דלכך אוסרים חכמים שבורה מה"ט דמשהי לרביעה וקשה תינח נקיבות זכרים שבורין מפני מה אסרוהו ולכך פי' התוס' דגם בהו איכא צורך להרביע כמה נקיבות. וקשה ר"י דמתיר שבורה בין זכר ובין נקבה וכן משמע בפי' המשנה לרמב"ם בפסחים וקשה קו' הא משהין אותו להרביע ול"ל ג"כ תירץ ר"י שאין נזקק לנקבה והוא הדבר של או"ה וצ"ל ג"כ כמ"ש בנקיבה דאין מקבלת זכר אבל בע"כ מתעברה וכן בזכר אין מזקק לנקיבה אבל בע"כ מזריע ומעבר ואע"פ שבזכר יש לחלק דאין קשוי אלא לדעת אפשר באדם אבל בבהמה דל"ל דיעה שוה בזה לנקבה ודו"ק. ועיין ירושלמי בפסחים ועכו"ם דקאמר הלא מרביעין על' זכר ומשני לא אר"י אלא בשבור זכר ופריך הלא מביאין נקבה ורובע' ועיין מפרש דכתב דר"י ס"ל דשבורה לא נרבעת ולא רובע. אבל מ"מ מה זה דמשני בשבור זכר וכי נעלם הימנו קושיא דמביאין נקבה לרבעה אלא דנחלק בזה דר"י ס"ל בשלמא נקבה אף דאין מקבלת זכר מ"מ מכריחן אותה אבל בשבור זכר הא אין מקבל נקבה ואי דמכריחן אותו הא אין קישוי אלא לדעת וחכמים סוברים כמה שכתוב בבהמה לא שייך זה. ודברי או"ה מבוררים ודו"ק. ובזה י"ל מה דהקשו התוס' בעכו"ם דף ו' דאם טריפה מוליד א"כ למה מסתבר למעט טריפה יותר ממחוסר אבר ואי דהוא לקיום עולם הא טריפה מוליד ולפי הנ"ל לק"מ דודאי אינה מקבלת זכר רק כשמרביעין עליה בע"כ תלד וא"כ אין בו ישוב עולם דמי יכניס עצמו תמיד בזה להכריחן לקבל זכר ונקבה ויותר מסתבר עכ"פ ממחוסר אבר ודו"ק. והנה א"א דאין מקבלת זכר ואין נזקק לנקבה קשה הא דמשני על קושיא אתך בדומה לך גבי נח דלמא נח גופי' טריפה הוי ומשני א"כ אמרה התורה טריפה עייל שלמים לא תעייל וק' דלמא מה"ט דהא אמרי' טמאים וטהורים היינו שלא נעבד בהן עבירה ופריך הגמ' מנא ידע נח ותי' בגדר הנס וזו דוחק ואלו לא הי' מכניס רק טריפה סתמא דמלתא לא נזדקקו ולא קיבלו זכר וליכא חשש עבירה אם לא בידוע שהרביע בכח זכר וא"כ שפיר ידע ויש ליישב ודו"ק: והנה אי זכר יכול להוליד כמשמעות בגמ' יש לי קצת עיון דמשמעות לשון גמ' בזכר י"ב חודש ובנקבה שתלד משמע בזכר ליכא סימן כלל בלידה בשום אופן דזכר מוליד וכן משמעות סתמא דפוסקים אלא מקשינן ליה הא דאמרינן בעכו"ם דף ה' ע"ב

דמכל חי למעט מחוסר אבר ופריך גמ' החי למעט טריפה ומשני מלהחיות זרע נפקא ופריך הניחא למ"ד אינו יולדת אלא למ"ד יולדת מא"ל. וקשה אף למ"ד אינה יולדת תינח נקיבות זכרים והן טריפות מהיכן מתמעט ואיצטריך חי ול"ל דמ"ש דכיון דנקבות אתמעטו ה"ה זכרים. ז"א דשם הכל בשביל קיום עולם וכמ"ש התוס' נקיבות דאינה מוליד לא הי' לנח להכניס אבל זכרים דמולידים מהכ"ת לא יקחם. וכ"כ יש לתמוה הא דדחיק הגמ' בולד טריפה כיון דטריפה אינו מוליד היכי משכחת לי' והוצרך הגמ' לשנות בעיברה ואח"כ נטרפה וקמפלגי בעובר ירך אמו וכו'. וקשה הא מבואר בפרק בהמה המקשה דף ס"ט דלמ"ד חוששין לזרע אב אף הזכר אוסר תולדותיו כמו הנקיבה והאם וע"ש ברשב"א כל מכח לא אמרינן דברות בחוששין לזרע אב הולד אסור כמו אם האם הוא טריפה וא"כ לוקי בכה"ג הזכר טריפה ור"א ור"י ס"ל לכ"ע מספקא לן בחוששין לזרע אב כמבואר בפרק אוא"ב ולר"א זוז"ג אסור ולר"י זוז"ג מותר ולכך יקריב ושפיר י"ל דפליגי בזוז"ג. ואם נפשך לומר למ"ד דחוששין לזרע אב הולד אסור ואין האם בכלל זוז"ג כי כך אמרו שם דף ס"ט מהו לחוש לזרעו דהקשו התוס' דה"ל זוז"ג והגמ' דלא ס"ל כן ש"מ בחוששין לזרע אב לא חוששין לזרע אם כלל וחוששין לזרע אב גרידא ולא ה"ל זוז"ג כלל. ועיין ספ"ג דעכו"ם דס"ל לתוס' דזרע הפרי וארץ לא מקרי זוז"ג ע"ש א"כ לפ"ז הולד טריפה לכ"ע אף מר"י דלא תליא בזוז"ג כלל. וא"כ א"א לאוקמי בכה"ג דמ"ט דר"י אך קשה ר' ירמי' דמוקי בפ' התערובות בולד טריפה וקאמר הגמ' כולהו כר"י לא אמרי דלא מתקומי משגה כר"א וקשה לוקי בכה"ג דאב טריפה וחוששין לזרע אב וטריפה לכ"ע ואף ר"י מודה דטריפה וצ"ע. ובחידושי אמרתי בישוב ג"כ קושי' תוס' אין פודין קדשים להאכילן וכו' די"ל דמשנה איירי בספק טריפה וא"כ יש לו תקנה בשהי' יב"ח ואז יכול לפדותו אבל קדשים אסור דיש דיחוי אצל קדשים ולפ"ז דאיירי בספק לא קשה מחוששין לזרע אב דהא מספקא לן או חוששין לזרע אב וא"כ ה"ל ס"ס ספק טריפה או כשרה ואת"ל טריפה דלמא אין חושש לזרע אב: ולכן צ"ע כי פשוטן של דברים מורים דזכר מוליד ובזה אמרתי בתוס' במכות סוף פ"ק דאר"ע ור"ט אלו היינו שם לא היה אדם נהרג מעולם וקאמר הגמ' ברוצח דאמרו טריפה או שלם ואת"ל שלם דלמא במקום סייף נקב. בנואף ונואפת ראיתם כמכחול בשפופרת והקשו התוס' בעכו"ם ומחלל שבת מא"ל ותי' דלא שכיח ועי"ל ראיתם שמחלל שבת אינו טריפה דהוא עדות שאאי"ל והקשה מהרש"א א"כ אף בנואף נימא כן דלמא טריפה הוה ועוד הק' דתוס' הקשו דלמא טריפה הוי והיינו דר"ע ור"ט חיישי למעוטי הא במקום דלא אפשר דכאן עקרת מ"ש בתורה לא חיישינן למעוטי ותי' התוס' דאפשר שהי' הקרו' של מוח מגולה והוא נקבו בפני עדים

ומ"מ קרינן לא נהרג אדם דזה אינו כמעט במציאות והקשה המהרש"א ברוצח לא שייך תי' התוס' וקשה א"כ הא לא אפשר לא חיישינן למעוטי. גם יש לדייק דנקט התוס' בתי' מחלל אינו טריפה ובקושי' פתח בשנים מחלל ועכו"ם. ונראה דשם בחולין דף ט"ז יליף רבינא דאזלינן ב"ר מעדים זוממין דלמא הך דאסהידו בי' טריפה וה"ל עדות שאאי"ה. והקשו התוס' דלמא חובשין להעובר יב"ח ותי' שמא ס"ל טריפה חי. וצ"ל הא רבינא ס"ל בא"ט דף נ"ט דטריפה אינו מוליד וצ"ל דאף דחי מ"מ אינו מוליד כמ"ש התוס' בכמה דוכתי' ולפ"ז קשה איך אמרינן דלמא מחלל טריפה הא לא אפשר ועקרת מ"ש בתורה וצ"ל דאפשר דאף דטריפה חי ס"ל לר"ע ולר"ט (ואף דר"ע ור"ט אמרו דניטל אם כשרה דאין פרה וחזירה יוצאת ממצרים עד שחותכין אם שלה מה בכך הא חי וא"כ מה נ"מ בחותכין. דמ"מ מתכוונת והולכת ומי יקחנה) דאין מוליד וא"כ אם עברה לחלל שבת ואח"כ הולידה במקרה הרי זה אות ומופת דאינה טריפה ונאמנים עדים כמ"ש התוס' על יב"ח אך זהו במציאות אבל מ"מ לא שכיח דמי יהיה שוטה כזה יודעת כי החיים ומות תלוי' בזה שתזקק לבעל ולהוליד וע"כ ימיתו אותה הב"ד ושפיר קרינן לא נהרג אדם אבל בתורה יש מציאות אי אירע דהי' מעוברת שאנסוהו וכדומה אך ה"מ בנקבה אבל בזכר המחלל שבת שפיר קשה הא ליתנהו במציאות ואי שתלד הא זכר יכול להוליד כנ"ל אך באמת י"ל דתורה לא דברה בזכר רק יש במציאות בנקבה וא"כ עכ"פ לא שייך עקרת וכו' דשייך בנקבה. אבל בנואף ונואפת לא שייך כן דהתורה דיבר להדיא בנואף ולנערה לא תעשה דבר ושפיר קשה עקרת מ"ש בתורה ולק"מ וכן בע"ז כתב בקרא להדיא איש או אשה וא"כ באיש עקרת מה שכתוב בתורה ולכך לא נקט התוס' בלשון רק מחלל כי בעכו"ם לא שייך תי' התוס' ודו"ק:

ט ימיתנו קודם שימכרו. לא ידעתי למה ימיתנו יחתוך הרגל למעלה מן ארכובה וימכרנו לנכרי ול"ל דימכרנו לישראל דהא טריפה היא וצ"ל דאסור לגרום טריפות לבהמה כמבואר בגמ' דעכו"ם דף י"ב דהא אין לך איבוד גדול ממה שהורגו ובגמ' לא קשיא דרבים היה וטריחא לי' מלתא להטריף לכל אחד וצ"ע שם בעכו"ם דמשמע דיותר צער ב"ח אם חתך פרסותיו מהורגו דלזה עומד הבהמה אבל לחתוך ממנו אבר כאיב לה טפי והוי צער ב"ח ודו"ק:

י ודאי טריפה אע"פ ששהה יב"ח והוא חי אסור. והנה הישו"ש בסי' פ' בפ' א"ט טרח ליישב הנ"ל ואמר דאין להכחישו במציאות שראינו שחי יב"ח היינו רובא אינם חיין ומעוטי חיים והנך דחזינן מן מעוטי הם ובספק טרפות אזלינן בתר רובא. והפ"ח השיג וטען א"כ מה ראיה מאיוב דיפלח כליותי וישפוך מררתי ואיוב קיים דלמא הי' ממיעוט.

י"ל דודאי צ"ל דקיי"ל ההורג טריפה פטור דבר קטלא היא זהו הדין אף דטריפה חי וכתבו התוס' להדיא סנהדרין דף ע"ח וכן מוכח מחולין דף י"א ד"ה ודלמא והיינו דמ"מ מתנדד והולך וסופו למות ולשטן נאמר אך נפשו שמור היינו שישמר אותו שבכל היסורין לא יהי' נעשה טריפה דזהו הוי כהרגו דהעושה לאחד טריפה הוי כהרגו. וא"כ שפיר טענו הא עבר על ציווי ועשה טריפה אף דטריפה חי מ"מ בן מות קרי' והם השיבו רק את נפשו שמור הוא שישמרו בדרך ניסא אף שישפוך מרירתו מ"מ לא יקרה החולשא בגופו ואיבריו להמית. וזה ברור ונכון ושניהם ידעו הפסוק ובזה דנחלקו וא"ש כי לכ"ע י"ל טריפה חי. ומה שטען מהא שהקשו התוס' בשמעת' הנ"ל דלמא פרה אית להו חזקה דחי יב"ח וכן הקשו בהך דעדים זוממין דחששו דלמא טריפה הוי דלמא חובשין אותו יב"ח. דלמהרש"ל אין קו' דהא מעוטי טריפה חי והשתא איירי בס"ד דלא אזלינן בתר רובא כבר קדמו להקשות בספר מ"י. אבל נראה דהא דטריפה אינו חי ילפינן מקרא דהתורה כתבה זאת החיה חיה אכול ושאינה חיה לא תאכל והורה לנו התורה דטריפה אינה חי' וכתבו רשב"א ויתר מחברים דתורה כתבה דנ"מ לספק טריפה לברר אי חי או לא. וא"כ ודאי עכשיו דאזלינן בתר רובא שפיר י"ל הא דהורה לנו התורה דטריפה אינה חי' היינו רובא אבל מיעוטי חיי' ומ"מ נ"מ לספק טריפה דאזלינן בתר רובא ולא למגן כתבה התורה זאת החיה אבל לס"ד דלא אזלינן בתר רובא א"כ ל"ל דמעוטי חיי' דא"כ קרא מה למדנו ואי בשביל ספק טריפה דהא מ"מ אסורה דלמא ממעוטי הוא דלא אזלינן בתר רובא ועכצ"ל דקרא אתיא דטריפה לא חי כלל אפי' מיעוטי וא"כ דברי התוס' שפיר דלס"ד דלא אזלינן בחר רובא מוכח מקרא זאת החיה דאפי' מיעוטי לא חיי' כלל וסמכינן עלי' בספק טריפות. ומכ"ש דלא פריך מנח דקו' התוס' איך ס"ד דנח הי' טריפה הא חי זמן רב. והקשו הם אולי נח היה ממיעוט די"ל דאם אנו באין לדון על נח ועומד לפנינו טריפה הוא או כשר הא אמרינן כשר הוא דאזלינן בתר רובא כמו דמחייבין הרוצח דאמרינן הנקטל ודאי כשר הי' וכן התורה אמרה על נח בדומה לך ואנן מספקינן אם טריפה אם כשר אזלינן בתר רוב וא"כ קו' התו' בגמ' מה פריך דלמא נח טריפה הי' הא אזלינן בתר רובא ועכצ"ל דקו' הגמ' למ"ד דחיישינן למעוטי מנ"ל בן נח פסול בטריפה דמנח ליכא למשמע. וא"כ להך מ"ד שפיר פריך התוס' הא חי כמש"ל דחייש למעוטי טריפה אינה חי' כלל אפי' מעוטי. והנה זולת טענת הפר"ח יש לדייק מהא דמביא הגמ' שם דף נ"ח ראי' מקדירות הקנה ושמוטת ירך וחסרון בגלגולת דהי' חיי' ולא משני דהיא מהמיעוט נ' שכבר הרגיש בזה המהרש"ל דכמו דסומכין בספק טריפות היכי דחזינן דחי ולא אמרינן דלמא מהמיעוט כך בספק מחלוקת רבותא זה מתיר וזה אוסר סמכינן

אהך דחי ואמרי' ש"מ דהלכה כמאן דמתיר ולא אמרינן דלמא מהמיעוט הוא וכן הביאו ראי' להכריע כמאן דמתיר מדחזינן דהנך הי' חיי' אך בלא"ה חסרון בגרגרת זהו לכ"ע אינו חי אפי' מיעוט דהוי נבלה בנחסרה הקנה וסימנים וכמו כן חסרו דגלגולת דנאמר להדיא שינטל מהחי וימות וממנו ילפינן לטריפה ואיך ס"ד לומר דמיעוט חי ובחסרון הירך הא התוס' כתבו בבכורות דף ס"ג ע"ב ד"ה ר"ה דחסרון ברגלי' למעלה מארכוב' אין חי' פי' למ"ד דס"ל טריפה בנקובת הושט חי: ומצאתי ראי' למהרש"ל מן ראב"ן סי' רס"ג דף כ"א דכתב ולד בהמה טריפה מותר שקיבלה מזכר וה"ל זוז"ג ומותר דבר זה תמוה דהא קי"ל טריפה אינו מוליד והך משנה דתמורה מיירי בעיברה ולבסוף נטרפה ואין כאן זוז"ג כלל. ולפי המהרש"ל ניחא דמשכחת לי' טריפה דמוליד דמעוטא הם דחיים ומולידים. והא דלא מוקי למחלוקת ר"א ור"י בהך גוונא כתבתי לעיל בסי' מ' ישוב לזה עכ"פ משמע כדברי מהרש"ל והנה הפר"ח הביא דעת רשב"א דיותרת חי יותר מיב"ח ולכך כ' ספק ביותרת לא מהני י"ב חודש. לכאורה דבריו נגד התוס' דאל"כ מה פריך התוס' גבי פרה אדומה דחי' יב"ח דלמא אי' לי' יותרת וגם גבי עדים זוממין דחי יב"ח דלמא אית לי' יותרת וזהו סותר דברי רשב"א גופא בחידושיו דהביא הך ראי' התוס' מפרה אדומה לגבינות. הא לשיטתו לא קשה מידי דאולי יש לה יותרת. ועיקר דקשיא מהך ולד טריפה מה דוחקיה לאוקמי בעיברה ואח"כ נטרפה ולא בפשוט שהי' לה יותרת ודוחק לומר דאף דכתב רשב"א דיותרת חי מ"מ מודה דאינו מוליד. דיותר נח לחיות משיהי' מוליד כנראה מגמ' דכ"ז דוחק דגמ' כללהו בחד בבא לזכר יב"ח ולנקב' הנידי' ש"מ דשוה הן החיות והליד' ולכן ל"ע: ומה שנראה ליישב דברי רשב"א נראה דשם במשנה תנן כל אסורים לגבי מזבח ולדותיהן מותרים ותני עלה ר"א אוסר ואוקימנא נמי דפליגי בזוז"ג ואח"כ תנא ולד טרפה ר"א אומר לא יקרב וחכמים אומרים יקרב ולהך אוקימתא דטרפה מוליד צ"ל ג"כ דנטרפה ולבסוף עוברה ופליגי בזוז"ג אי אסור או מותר ויש לדקדק למה חליקנהו בתרי פלוגתא או דכבר נכלל באיסורין ע"ג מזבח דגם טרפה אסור למזבח ואת"ל דאינו נכלל עכ"פ הל"ל בחדא כל אסורים לגבי מזבח וטרפה ר"א אומר לא יקרב ורי"א יקרב ולמה פלגינהו בתרי בבא אלא דשם בגמ' איכא תרי לישנא לחד לישנא והוא מימרא דרבא (ועיין פ"ג מהל' אסורי מזבח לרמב"ם דדעת ר"י קורקוס לפסוק כוותי') דמחלוקת בהך כל איסורין לגבי מזבח רובע ונרבע וכו' כשנרבעו כשהי' ונתעבר' אבל אם נרבעו כשהי' כבר קדשי' ואח"כ נתעברה לד"ה אסור וזה הוא אצל איסורי מזבח הנ"ל. אבל בטרפ' אפי' נעשה בשכבר היה קודש מ"מ ס"ל לחכמים דמותרת דכאן לא שייך ביזוי וא"כ לכך לא כללן משנה בחד בבא דהבדל ביניהם כמ"ש

ולפ"ז ליכא למימר דטרפ' אינו מוליד רק ביותרת א"כ הרי הוא טרפה מהבטן וע"כ נטרפ' ואח"כ הקדישה וזהו בשארי איסורי מזבח ג"כ מותר וק' לכללינהו בחד בבא וכן לאידך לישנא דמחלוקת בהקדיש' ואח"כ נרבעת כו' י"ל דודאי בנרבעת דוקא דהעיבו' הי' לאחר הרביע' דאי קודם אף לחכמים אסור דקי"ל כרבא היא וולדה נרבעת אסורה משא"כ בטרפ' להך לישנא דטרפ' מוליד יהי' מעוברת איזה זמן שיהי' הן קודם טרפ' והן לאח"כ כשר' דבטרפ' לא אמרינן עובר ירך אמו וכמ"ש התו' החילוק וא"כ א"א לכללו כחדא דיש הבדל לדינא ואלו כללינהו כחדא ה"א אף בטרפה אמרי' היא וולדה נטרפ' כקו' התו' וא"כ ה"א דוקא שנטרפ' מקודם אבל אם נטרפ' אח"כ טרפ' ובאמת כשר כתי' התו' ולכך פלגינהו בב' בבא אבל אם אמרי' דטרפ' אינו מוליד רק משנה בטרפ' ביתרת שהו' טריפ' מהבטן וא"כ אין כאן מציאות לולד טרפה אם לא דטריפות הי' מקדם ואין כאן מקום לטעות וה"ל לכללינהו כחדא וא"ש ודו"ק: ולכן באמת מסתבר דעת מהרש"נ ומכל מקום יש להחמיר בספק הנולד ביותרת הואיל ונפיק מפי הרשב"א דיתרת חי זמן רב דהיינו לענין י"ב חודש אבל לא לענין לידה דלא מצינו כן להדיא לרשב"א: והנה הסכימו האחרונים במחלוקת הפוסקים הוי כספק טרפה ומהני שהי' י"ב חודש ואני תמה כל החומרות הנאמר לעיל בהל' טרפות בחסר ויתר או יתרת בתרין עינונית' דורדא ושינת' מקומה וכה"ג דאפי' רוב פוסקים מכשירין אנן מחמירין לחוש לדברי יחיד איך מחמירין בשור הגדול הא זהו קרה בבטן ושור הוא חי יותר מיב"ח. ולכן צ"ל כמ"ש לעיל כי ידעו רבותינו הקדמונים שהוא מותר רק החמירו לצורך שעה ולמיגד' מלתא ודו"ק וברו' היטיב:

סימן נח

א אם יש מכריסה זהו גמ' ב"ק בתורא דנפל לאורית' דדלאי ולא היה יו"ד טפחים וטרפה ר"נ משום ריסוק אברים ופריך הגמרא ממשנה מה בור שיש בו להמית כדי עשרה טפחים וש"מ סבר ר"נ חייב משום הבל בבו' ולא משום חבט ואסיק הגמרא דמכריסה מצרף ג"כ והוי יו"ד טפחים ומשנה איירי דהיתה מתגלגלת. וזהו דברי הש"ע פה ועיין ט"ז דכתב דכן משמע בטו' אלא דהקשו בח"מ סי' ת"י לא כתב זה דאם נפל לבור דא"צ לבו' יו"ד טפחים רק במתגלגלת. ולא תי' תי' מרווח. ויש לומ' שני תי' תי' אחד דודאי הך סברא דהגובה שיש בין כרסה לארץ מצטרף לחבט יו"ד דלא ברירי לן ועיין ברי"ף ומפרשיו רק הוה ספק ומ"מ מחמירין לאיסו' ספק תורה לחומרא ובניזקין שהוא ממון פטור כיון דהוה ספק' והממע"ה רק קשה א"כ מה צורך לגמ' לומ' דהמשנה

איירי בנתגלגלה לימא מספקא לן ולכך זולת עמוק הבו' יו"ד פטו' מספק ויש ליישב דשם משנה ריש פרק פרה מוקמינן כסומכוס דס"ל ממון מוטל בספק חולקין בספק הנראה לב"ד והך ספק ס"ל לגמ' אלים כספק הנראה לב"ד דהא אנן ספוקי קמספקי אם גורם מיתה אם לא. וכן צ"ל דהך ספקא אלים וממש קרוב לודאי דאל"כ למה טרפה ר"נ ואמ' אלו שהה מרא דתורא מע"ל הי' מכשיר בבדיקה וקשה הא הוי ס"ס דלמא אין רסוק אברים כלל בכה"ג דליכא באורייתא יו"ד ואת"ל דאיכא דלמא לא נתרסקה ולא נטרפה ועכצ"ל דספק זו אלים ולא דנין ביה ס"ס ועיין לקמן סוף כללי ס"ס. וא"כ יקשה באין בבו' י"ט למה פטו' יחלוקו מבעי כסומכוס ממון מוטל בספק חולקין וצריכין לומר רישא סומכוס וסיפא רבנן וזהו לא ניחא לי' לגמ' כנודע ולכך מוקי לי' דנתגלגלה ואין כאן ספק וא"ש אבל לדינא הדרא לכללא מידי ספקא לא נפקי ולאיסו' מחמירין ובממון הממע"ה: ועוד י"ל בדרך היות' קרוב כי זהו ודאי דיש חבט הואיל מכרסי' עד ארעא ד' טפחים אינו בכל בהמות ואיכא מיעוט דלית ביה חבט בכה"ג עיין חדושי רשב"א לב"ק דדעתו רובא לית לי' חבט בכה"ג ואף דלא ס"ל לפוסקים כרשב"א די דנאמ' מיעוט' דלית ביה חבט ולגבי אסורים ומכ"ש בטרפות הולכין אחר רוב ורוב אית ביה חבט וטרפה משא"כ בממון קי"ל אין הולכין בממון אחר רוב וכיון דמיעוטי לית בהו חבט אין לחייב בעל הבור אולי מהמיעוט הוא. רק קשה לרב חדא דאמרינן טעמא דרב דס"ל בור שחייב התורה הוא להבלו ולא לחבטו משום דכתיב כי יפול הנופל וקשה הל"ל בקצרה דקשיא ליה לרב דקתני בור וכו' דדוקא בור שיש בו יו"ד טפחים להמית. קשה הא ו' סגי ואי מיעוטי אין להם חבט באופן הזה הא רב ס"ל הולכין בממון אחר הרוב וע"כ מוכח דחבט אין מחייב דקרקע עולם היא והכל תלוי בהבל ולכך צריך בור עמוק יו"ד להבל וגם המשנ' דקתני אחד בור וכו' על הכל קאי אפילו בור ברשותו כמ"ש הרשב"א בפ"ק וקשה הא בזה מודה רב דחייב על החבט וא"כ מ"ש בור הא בו' טפחים סגי ואי דמיעוט אין להם חבט הא רב ס"ל בממון הולכין אחר רוב ולכך איצטרך לשנוי דמיירי בנתגלגלה ואיכא במציאות יו"ד. ובהכי ניחא הנך רבותא דהביא הרי"ף דפסקו הלכה כרב ולכאורה קשה הא ר"נ דמוקי לי' במתגלגלת ע"כ כשמואל אתיא כמ"ש הרי"ף להדיא והלכ' כר"נ בדינא. ולפי הנ"ל לק"מ דאף לרב צ"ל במתגלגלת כהנ"ל ודו"ק:

ב מן כריסה ולא קתני סתמא דבארץ הבור עמוק ששה משמע לכאורה דלאו ברור דלפעמים הרגלים מבהמה קצרות ואינם ד' וצריך מדידה ור"נ דטרפה באמת מדדה. והרשב"א בב"ק כתב דבאמת סתמא דמילתא מן רגלים עד לארץ יות' מד' טפחים והא דקאמר ד' משום אורייתא דנפלה שמה השור היה עמוק ששה ולא הצריך ר"נ יותר מזה

מוכח דסבירא ליה דאין לך בהמה שאינה יותר מד' דאם לא כן מנלן לרשב"א דלמא מעשה שהיה כך היה אלא ודאי דפסיק ליה דהוא יותר מד' ואם כן אף בבו' עמוק חמשה יש להחמי': ובאמת איך יתכן לכאורה דמן הכרס השו' עד קרקע רק ד' טפחים יו"ד אצבעות הא היא הולכת על רגלים שלשה פרקים ופרק אמצע בו צומת הגידין ושיעורן מלא בטדא וכתב הש"ע לעיל י"ו אצבעות שהם ד' טפחים ואם כן מה הרווחה למעלה בצומת הגידין ובעצם תחתון ועצם עליון פשיטא דהוה קרוב לששה טפחים ולכן צריך עיון. אפשר לומ' דהכרס בולט לארץ ועוברת הרגלים עד למטה מצומת הגידין ושוב מצאתי שבב"ה ופר"ח בק"א סימן זו הרגישו בזה מן צומת הגידין ותירץ דחוק ולכן העיק' כרשב"א דד' טפחים לאו דוקא:

ג או הפילוה אחרים ויודעה הקשה הט"ז וש"ך הא אם יודעת שרוצה להפילה ה"ל בית מטבחים וכשרה ותי' הש"ך דמיירי דלית לה מידי למסרך דכל הטעם צפורנו נועץ ובדלית ליה מידי למסרך לא שייך זה ומ"מ הואיל ואין בבת אחת כי היא מתאמצת בעי חבט עשרה עכ"ל ולא ידעתי איך מלאו לבם להקל כ"כ בדלית מידי למסרך דיצטרך יו"ד טפחים ומנין לנו סברא זו לחלק בין בבת אחת לשני פעמים ולהקל בכל דברי הר"ן לא נזכ' רק לחלק בין נפלה מעצמה להפילה אחרים אבל בין בת אחת לשני פעמים זו לא שמענו בגמ' אמרו על בית מטבחים הטעם צפורנו נועץ אבל לא הבדל בפ"א לשני פעמים אם הנפילה כאחד דאלו לאו כאחד אין כאן חבט יו"ד טפחים ולכן העיקר כט"ז ואין להקל בסברה בדויה באיסו' תורה ובמחב' נר' דרבות' קמ"ל דזה כלל אם יודעת שיפילו אותה נועצת צפרנים וא"כ כשעוסקין להפילה יקרה שנפלה מעצמה ה"א דבין כך הא צפרנים נועצת ותהי' מותרת קמ"ל דמ"מ בחבט יו"ד אסור הואיל דנפלה מעצמה לא שייך בי' צפרניו מוכני'. וזהו כוונת המחבר או שהפילוה אחרים וכו' ובין כך נפלה מעצמה ואמת הוא דחוק בלישנא דמחבר אבל כל דחוקי' נסבול ממה שנתחדש דין בטרפות להתי' האסור ח"ו:

ד אם עמדה וכו' הפר"ח הקשה בגמ' דזבחים דף ע"ד ע"ב דמוקי הגמרא טרפה דקתני במשנה שנתערב היינו בנפולה וקאמר הגמ' אינך אמוראי דלא ס"ל בנפלה משום דס"ל עמדה א"צ מע"ל הלכ' א"צ בדיקה וא"כ כיוון דבהמה זו הלכה הרי היא כשר מבלי בדיקה. והקשה הפר"ח הא עיקר התו' דהלכה ולא בעי בדיקה מה נ"מ אי סברי עמדה א"צ בדיקה אי בעי בדיקה הלא אנו דנין בהלכה וצ"ע לכאורה: ומה שנ"ל. ליישב הוא די"ל עדיין לוקמי בנפולה והיינו בהמת קדשים ולא הוכשר מחמת נפילה לקרבן והיא נתערב באחרים אפילו באלף ול"ל הא הלכה א"צ בדיקה ז"א דודאי טיב בהמה כשנפלה

מכת מיתה שאין יכולה להלוך תיכף רק שוהה זמן מועט עד שישוב כחה ורוחה אלי'. וא"כ תיכף נדחי' ואח"כ כשתחזור לילך הא יש דיחוי אצל קדשים ופסולה ואוסרת תערובות רק סתמא דמילתא כיון דחזינן דהלכה דהא תנן ירעה וכו' ודאי תיכף בעת נפילה עמדה וא"צ מע"ל ש"מ דעמדה בחזקת בריאה וא"כ ודאי תלך ולא קרוי דחוי אצל קדשים כיון דודאי תלך ותהי' כשר ודו"ק:

ה הלכה כשרה וכתב הפר"ח דאם הוכתה במקום א' וצריך בדיקה לא מהני הלכה ומ"מ באותו מקום צריך בדיקה וכן לעיל סי' נ"ב העתיק דברי הר"ן בהכאה במקל בפלגא דשדרה דצריך בדיקה במקום דשלים חוטרא דבזה לא מהני הלכה כלל וקשה הא דמוקמינן בזבחים טריפה דאיירי המשנה היינו דנתערב בנפולה וקאמר הגמ' דאידך תנאי לא ס"ל כר"ל דס"ל הלכה א"צ בדיקה וכאן הוי הלכה כמ"ש דתנן ירעה וכו' ולפי הנ"ל עדיין קשה לפרש נפולה בכה"ג דהוכת' אבן או שלים חוטרא אפלגא דשדרה דבעי בדיקה ולא יתכן בקדשים כמ"ש רש"י הקרב נא לפחתך ומ"מ הלכה לא מהני כמ"ש הר"ן והקושיא במקומו וצ"ע. ואולי י"ל כי בלא"ה צ"ל לר"מ דחייש למעוטי איך אפשר לשחוט בהמה של קדשים דהא צריך לבדוק ריאה דהוא מעוטי דשכיחי והא א"א במקדש לבדוק משום הקרב נא לפחתך וצ"ל לבדוק כל בהמה מכפא דמוחא עד אטמא דזה אין דרך כבוד לגבוה והקרב נא אבל לבדוק רק אבר א' כמו ריאה ל"ל בי' וא"כ בנפל במקום אחד דא"צ בדיקה רק במקום א' אף בקדשים יכול לעשות כן בדיקה ולא שייך בי' הקרב נא וכו':

ו קשורים הש"ך והב"ח העתיקו או"ה שכתב אם השליך הכבש מן כתפיו לארץ טריפה דמן כתפים לארץ יותר מיו"ד טפחים אבל אם אחז הרגלים בידו ונשמט הגוף ונפל לארץ כשר ותמה הב"ח הא מן כתפי' הוי י' טפחים. ונראי' דברי הש"ך דמיירי מקום אחיזת ידו ברגלי כבש הי' נמוך לארץ דלית בי' י' טפחים וקמ"ל האו"ה אף דגוף וראש הכבש היה על כתפיו והם גבוהים יו"ד טפחים מ"מ כשר דהכל נגרר בתר אחוז' ידו ברגלים ודעת בהמה על כך וא"כ אין לחשוב אלא מן גבוה דאחיזת ידים שהוא בפחות מן י' טפחים ונכון ופר"ח כתב דברי ש"ך מגומגמים ולא הבנתי דבריו אמנם צ"ל מה שכתב או"ה דהשליכו מכתפיו על הארץ צריך לומר לאו דוקא שהפיל לארץ בכוונה רק הכוונה שנכבד עליו הכבש ומעצמו השליך לארץ. דאל"כ מה בעי כאן י' טפחים הא בהפיל אחרים א"צ יו"ד טפחים ועי' לעיל ס"א ודברים המנגדים. ולכן צ"ל שלא היה כוונתו להפיל כמ"ש והוה כנפלה מעצמו ודו"ק:

סימן ס

בהמה שנתפטמה וכו' מקור דין זה מסכת תמורה דתנן רחב"א אומר כשרה שינקה מטריפה אסורה ומקמינן שהאכילה חלב רותח שחרית וערבית דנתפטמה באיסור וכתבו התוס' ה"ה נתפטמה בכרשיני עכו"ם ולכאורה משמע מסתימת לשונם דלהדיוט נמי אסור אבל בפסקי תוס' כתבו לגבוה אסור ולהדיוט שרי ושלא יהיה סתירה במשמעות לשונם העלו ש"ך ופר"ח לחלק בין חלב לכרשיני עכו"ם דהוא איסורי הנאה והשיגו על רמ"א דאסר להדיוט אפי' באיסורי אכילה דבעינן דוקא אסורי הלאה. ולי נראה להוסיף אפי' נתפטמה בחמץ מ"מ מותרת משום דמה בכך דעי"כ מגיע הנאה מאיסורי הנאה הא הוי שלא כדרך הנאתן ואין לוקין רק על כדרך הנאתן וכי זהו דרך הנאתן שיתחלק האיסור לשפע מזון לבהמה דבאכילת בהמה נהנה מאיסור אין לך שלא כדרך הנאתן יותר מזה לכך דברו הכל מכרשיני עכו"ם דבעכו"ם אסור אפי' שלא כדרך הנאתן כמש"ל בסי' י' ע"ש וא"ש אבל בשאר איסורי' לכ"ע מותר. ועיין כה"ג שכתב שגם דעת מורו שהוא מהרי"ט נוטה דוקא כרשיני עכו"ם ולא נתן טעם לדבריו: והנה לכאורה כל דברים אלו היה רק לרחב"א וכנראה מתוך דברי רמב"ם בפי' המשנה והרב רע"ב אבל חכמים חולקים והלכה כוותיה ומהתימא על תוספת שלא הזכירו כלל כי ת"ק חולק ודוחק לומר כך כוונתו למה שכתבו ולכאורה נראה דגם להדיוט אסור ולא כתבו ממה נראה וצ"ל דהואיל דגמ' שקיל וטרי' על הך כשרה שינקה וכו' משמע דהן דברים להלכה וקשה הא ת"ק חולק ולזה ס"ל דרחב"א אמר אף על הדיוט ובזו ת"ק פליג אבל בגבוה מודים ובזה אתיא שקלי וטרי' בגמ' וזו דוחק והרב בכה"ג דעתו להחמיר וכתב מסתימת רוב פוסקים דשלא זכרו ת"ק החולק על רחב"א ש"מ דלית חולק כלל על רחב"א ולא מצינו כלל. ואני תמה איך ס"ד דליכא מ"ד דחולק ארחב"א כדמשמע מתוך דברי פוסקים א"כ הא דטרח הגמ' בפ' התערובות למצוא דרך האי טריפה שנתערב וקאמרי בולד טריפה ודחינן דרבנן פליגי וקשה לוקמי בכה"ג בהמה שינקה מחלב טריפה ולגבוה ודאי אסור והרי כאן תי' מרווח ועכצ"ל הואיל דרבנן פליגי על רחב"א לא רצה הגמ' לאוקמי כה"ג דלא קיי"ל כרחב"א ודו"ק:

סימן סא

א שמותר לאכול דעת התוס' שאסור לכתחילה וכתב הפר"ח לדעת התוס' מה רבותא דיחזקאל דשיבח עצמו שלא אכל מבשר שלא הורמה מתנותי' ותי' דיחזקאל גופי' הי' כהן והתו' בדף ל"ו דחה להך תי' דכהן גופי' אסור לאכול טבל ונראה דיחזקאל הנביא

בח"ל היה בבבל ובבבל אין מתנות כהונה נוהג כדקיי"ל להלכה ומ"מ החמיר על עצמו מבלי לאכול בלי הפרשת מתנות ומיני' יש אפשר ללמוד דיש להחמיר בח"ל ג"כ לאיש חסיד ופרוש כמו יחזקאל:

ב במקום שאין מכירין בגמ' דף קל"ג פריך ולפרוס ידי' ומשני' עדנה אנס לי' וא"כ לא ה"ל לש"ע לסתו' רק לכתוב במקום דיכול לישא את כפיו א"צ ופר"ח דחק עצמו בזה ונראה דס"ל מה קושיא יפרוס ידו לדוכן כל השנה כן כתב רש"י פשיטא דזה טורח גדול וגם איכא דידעי מזה ולא ידעי מזה אלא ס"ל הא דבעינן נ"כ לא לסימן שהוא כהן דגם לקיחת מתנות אינו סימן דלמא אשתו כהנית כהנ"ל דא"נ לסימן רק להיפוך כאשר יראו כמו ערב יוה"כ דנפישי מתנות והכל לוקחים והוא אין נוטל ישפטו דלא כהן הוא וחלל כהונתו ולכך לצאת מחשד נוטל ופריך הגמ' א"כ איך הניח אביי כל שנה ולא נשא את כפו ואיך ינצל מהחשד דיאמרו בשביל דלא נשא כפו והוא מצות עשה מברכין עליו ודאי חילול הוא ומשני הגמ' זה אין תימא לגבי ת"ח דיודעים דעידנא מאנס להם ומונע מזה וליכא חשדא משא"כ במניעות מתנות דיש חשדא דמתקיים ע"י שליח אבל לא שתהא נשיאות כפיו לסימן ודברי הש"ע נכונים:

ג שיקבלנו מיד מכיריו הפר"ח הביא דברי רש"י בפ' כל הגט הואיל ומכיריו הוא אסחו כל הכהנים דעתו מיני' ע"ש וכפי הענין פה שמזכה לת"ח שהוא יטול עבורו כל מתנות מזובחי זבח א"צ לכל זה דכי לא יכול לעשות שליח לקבל בשבילו מתנות וא"כ ת"ח המקבל מתנות זוכה בשליחות הכהן שלוחו של אדם כמותו בכל תורה רק רש"י כ' שם דלא הגיע ליד כהן מעולם וא"כ לא שייך שליחות וכן בסעיף זה אם זה ישראל הזוכה בשביל כהן מכר המתנות טרם שהגיע לידו ליד אחר וא"כ לא שייך שלוחות ומ"מ זוכה מטעם שליחות ופשוט:

ד אי הפסידן וכו' וכתב הפר"ח דלפי דעת רשב"א בחידושיו דאם נטל מבעל בהמה שיש בו מתנות והפסידן פטור וכתב דלמ"ד טובת הנאה ממון א"כ בעל בהמה הי' לו טובת הנאה לתתן למי שירצה וא"כ הוא התובע מן המזיק טובת הנאה וחייב לשלם והוא יתנם לכהן וקשה א"כ מאי פריך הגמ' בעה"ב שהי' עובר וכו' א"א עני היה באותו שעה הא עשיר חייב והא מזיק מתנות כהונה וקשה מאי קושי' הא בעה"ב נטל ממי שיש לו מעשר עני לחלקן וא"כ אלו עשיר הוא הי' חייב לשלם לו טובת הנאה משא"כ דעני הי' ובדין הי' נטל לפטור וי"ל כיון דהוא לקח המעשר מיד מי שיש לו מעשר הי' לו לבעל מעשר טובת הנאה שנתן לו המעשר ואי עשיר הי' יותר טובת הנאה שהי' מהנה לעשיר וא"כ תו לא מצי לתבוע טובת הנאה כי מרצונו נתן והוי טובת הנאה והפר"ח איירי שנטלו

בלי רצונו ולא דק. איברא מה שסיים הפר"ח שיתן דמי טובת הנאה לבעלים והבעלים יתנו לכהן לא הבנתי למה הלא טובת הנאה לבעלים והתורה זכהו בו שיכול ליתן למי שירצה וזהו שלקח ואפסיד לטובת הנאה דצריך לשלם כהן מה עבידתי' בי' ומה לו בשל בעלים ולכן אגב שיטפ' כתב כן. מיהו אף בגוף הדין אני מסופק דוודאי להך לישנא דלכך המזיק מתנות פטור משום דה"ל ממון שאין לו תובעי' יפה כתב פר"ח בזה הבעל תובע אפסדתין טובת הנאה שלי אבל לאידך טעמא דהתורה פטרה מתשלומין משום דכתי' זה וא"כ י"ל אם גוף מתנות פטרן התורה איך יצטרך לשלם טובת הנאה וכי יהי' כח הבעל עדיף מיד כהן והך דתרי לישנא ספיקא הוא והממע"ה ופטור ולכן צ"ע:

ה חייב לפרוע לצאת וכו' כ"כ הרא"ש והתוס' להך לישנא דהוי ממון שאין לו תובע והפר"ח הסכים להר"ן דאינו חייב לצאת י"ש רק מכח מדת חסידות ועיקר ראיתו מהא דאמרינן בגמ' לרבנן טעמ' דעני הא עשיר משלם אמאי להוי כמזיק מתנות כהונה וקשה הא לצאת ידי שמים חייב: והנה באמת יש לעיין בתוספת ד"ה תנא דהקשו מה פריך הגמ' תנא תני ישלם ואת אמרת מדת חסידות הא ישלם פי' לצאת ידי שמים כדאמרינן בב"מ ותי' דאפי' להך טעמא דאין לו תובעין דחייב י"ש ה"מ שלוקחן באיסור אבל בעה"ב העובר שלקחן ברשות אפי' לצאת י"ש פטור ולכך אמר ר"א מדת חסידות בעלמא וכתבו א"כ הא דקאמר טעמא דעני הא עשיר חייב וכו' ומאי קשי' עשיר חייב י"ש (והוא קושי' פר"ח). ומפר"ח דה"ק תנא תני ישלם לר"א ורבנן פליגי עלי' ואת אמרת מדת חסידו' כו' ועל מדת חסידו' לא יפלגו רבנן עכ"ל. ויש להבין מ"מ לפי ר"ת איך מיושב מה פריך הא עשיר וכו' דלמא עשיר חייב לצאת ידי שמים ויש לומר דוודאי אי מדת חסידות ולצאת י"ש חד בבא או תרי נינהו בזה יש פנים לכאן וכאן ואי חד בבא א"כ ר"ח דמשני מדת חסידות בס"ד דחייב בב"ד לפרוע: וא"כ יפה מקשה עשיר נמי בב"ד פטור דהוי מזיק מתנות אבל אי אמרינן תרי בבא ור"ח אמר דאין צריך רק מדת חסידות וזולת ר"ח ה"א לצאת ידי שמים לכ"ע חייב א"כ לא פה"ג מהא עשיר דעשיר חייב לצאת י"ש: והנה בס"ד בתוס' דס"ל הקושי' תנא תנא ישלם משמע לצאת י"ש ואת אמרת מדת חסידות וכך שורת הדין דאין בזה לצאת י"ש כמ"ש התוס' כיון דברשות אכיל שפיר פריך התוס' מוכח בזה דלצאת י"ש ומדת חסידות תרי בבא א"כ מה פריך הא עשיר וכו' בעשיר חייב לצאת י"ש אבל השתא דחדית לן ר"ת דהקושי' תנא תני ישלם לא מן ישלם קאי רק איך יחלקו חכמים עם ר"א בזה א"כ אמרינן לצאת ידי שמים ומדת חסידות הכל חד והמקשן לא הקשה מן ישלם וכו' כמ"ש התוס' רק מן רבנן: ולפ"ז שפיר פריך הגמ' הא עשיר חייב ול"ל לצאת י"ש דזה מדת חסידות דשני באמת ר"ח ובס"ד ס"ל תשלומין לגמרי וא"ש:

ועיין תשובת רמ"א סי' ק"ז ותראה דנתכוון ג"כ למ"ש וא"כ למסקנא מדת חסידות היינו לצאת י"ש דהיינו מדת חסידות ולא קשי' מהך מהא עשיר וכו' וכ"כ התוס' דלצאת י"ש חייב. מיהו הא דכתבו בפסקי תוס' דבעה"ב העובר ונצרך ליטול חייב לשלם לצאת י"ש קשה בגמ' לא נאמר רק מדת חסידות בעשיר דאל"כ מה בין עני הי' באותו שעה לעשיר וצ"ע. והרמב"ם בפי' משניות גבי בעה"ב פי' וכו' דחייב לשלם ממדת חסידות ומוכח עכ"פ דעשיר חייב לצאת י"ש עכ"פ דאל"כ מה אריא עני כנ"ל: ובאמת הך קושי' לתי' ר"ת מה פריך הא עשיר דלמא לצאת י"ש לא ידעתי מה קו' בשלמא לר"א שפיר הקשו התוס' מה פריך דלמא משלם לצאת י"ש ולא קשה להך לישנא דמפיק ליה מזה אם כן אף י"ש פטור דמנ"ל להקשות דלמא רבי אליעזר לא דרש זה רק מכח שאין לו תובעין דהא דחינן ליה לגמרי דרבי אליעזר ל"ל כלל הא דר"ח אבל לחכמים שפיר פריך הגמ' הא עשיר חייב ול"ל לצאת ידי שמים היינו לאידך לישנא להך לישנא מא"ל דאליבא דרבנן צריכין להיות כל הלשונות אתיא על נכון ויש ליישב בדוחק ועכ"פ אין כאן כ"כ קושי' מהך אם עשיר: והנה יש להבין איך ס"ד בגמ' דר"א ל"ל הא דר"ח המזיק מתנות וכו' הא ר"א ס"ל מי שנטל פאה ואמר הרי זה לפלוני עני ראוי לו וקאמרינן אפי' בעשיר לעני מגו דמפסיד נכסי' והוי עני וחזי לי' ואיך יפקיר נכסיו הא יחזור ויזכה בו שנית דכי ישליך הונו בחוץ א"כ יצטרך לשלם מה שנטל מפאה ומה זכות אית לי' אם יצטרך לשלם במלואו בשלמא א"א אין מן הדין חייב לשלם רק מדת חסידות א"כ שפיר אית ליה בגווי' וקרוי מגו לנפשי' כו' אבל א"א דחייב לשלם א"כ מה זכי' לנפשי' יש כאן כיון דצריך לשלם תמורתו ואולי אפשר לומר. דהא דצריך ליתן לעני היינו למי שירצה אם כן באומר זה לפלוני עני שפיר יכול להפקיר נכסי' ואח"כ לזכות שנית בנכסיו ואי דיצטרך לשלם לאותו עני שחופץ בטובתו וזהו שמבקש ודו"ק:

ו וכן נהגו היינו דקיי"ל כר"א בראשית הגז כדאמרינן נהוג עלמא בראשית הגז כר"א ומהרש"א הקשה על רש"י דפי' במשנה זרוע ולחיים בארץ ובחוץ לארץ איידי דחולין ומוקדשים נקט לי' והקשה הא הך גופא קמ"ל בח"ל דלא כדקיימ"ל ויש לומר דס"ל לרש"י כיון דקתני בראשית הגז בארץ ובח"ל א"כ מכ"ש מתנות וא"כ במשנה דזרוע מיותר ולכך פי' רש"י איידי דמקודשין וכו' א"ש: והנה כתבו אם ירצה א' להחמיר וליתן לכהן לקיים מצות עשה לית ביה משום יוהרא ובאמת לא ידעתי אנשי מעשה המחמירין בכמה דקדוקי מצות וחומרות למה אינם מהדרים לקיים מ"ע של תורה אשר לדעת רוב מחברים נוהג בח"ל ורוב חז"ל בש"ס שנהגו בו ואפשר הואיל אין לנו בעו"ה כהן ידוע מיוחס רק כהני חזקות (ועיין תשובת ח"י ומ"ש במ"א בגין זה) ובאמת חתני הרב החסיד

המפורסם לרבים מהורר בנימין וואלף פרענקיל ז"ל כשעשה פדיון הבן לבנו הילד ה' יאריך ימיו הב"ח המופלא ומעולה כהרר זעליג יצ"ו לקח אז בהמ' משלו ימסרו לטבת ליקח הימנו בשר לסעודה והוא ירצה לתתם לכהן שפודה ממנו ילד הנ"ל ואמר מה איחוש הוא רק כהן חזקה הלא אני פודה בני ממנו ונתחרט אולי הוא בכלל דאין ליתן כל מתנותיו לכהן א' פדיון והנ"ל ולכך נתן המתנות לחמי הגאון המפורסם מהור"ר יצחק שפירא ז"ל שאכלן בשביל אשתו חמותי הרבנית מרת מאטי בת חמי זקני הנגיד כהרר מרדכי כהן ז"ל ואני מסופק אם נהוג ליתן לכהן אם לא הוה קבלה דיקבל לנהג מצוה זו אף בח"ל וצריך לקיים תמיד מצו' זו כמ"ש בכמ' דוכתי' גבי תפלת ערבית רשות ודכוותי' וצ"ע כי לא שכיח דרוב ב"ב אין להם בהמו' לטבוח וכמה אנשי מעשה שנתנו להני חכמים שלימים דאזלו לא"י מעות ומינהו לשלוחים לקנות בשבילן בהמות ולהפריש מתנות כהונה בעבורן זרוע לחיים ראשית הגז ושלוחו של אדם כמותו בכל דבר ואני הייתי מסופק כיון דאיהו לא מצי עביד כי רחוק ממנו הדרך איך מצי שוי' שליחא וכ"כ דייקו התוס' בנזיר על הפרשת חלה והארכתי בזה במקום אחר וכל לבבות דורש ה':

ז לוים ספק וכו' כבר העלה הש"ך בפשיטות דספק הוא אם הלוים מחוייבים ליתן מבהמתם מתנות דכתיב וזה משפט כהנים מאת העם אם גם לוים בכלל או לא חייבה תורה לוים אבל שיהי' הלוים נוטלים מנות מישראל הטבח זהו לא ס"ד כלל דכהנים כתיב וכי לוים כהנים מקרי ור"י ס"ל דזהו היה קלקול בני שמואל שלקחו מתנות ולא הי' כהנים רק לוים ולכך נאמר בהו ויטו אחר בצע ומכח זה עמד הרב פר"ח בתוס' ב"מ דף ו' ד"ה וכו' דכתבו וז"ל ובפרק הזרוע דאמר בן לוי דחטף מתנות פריצתא הוא משמע דאין חייב לשלם אין ראי' דשמא מיירי כשאכלן כדאמרינן התם המזיק מתנות כהונה וכו' עכ"ל מזה משמע דס"ל לתוס' דלוי הנוטל מתנות ויש לו בו צד זכות ותפיסה ולכך הקש' הא תקפו כהן מוציאין מידו ודבר זה צ"ע כי אין כאן נדנוד ספק כלל ומה לו ללוי לתפוס מתנות של ישראל ומעולם לא ס"ד בזה ואין כאן מקום תפיסה והרב בעל פ"ח ביקש לשלוח יד בתוס' להגיה ובכל זה לא תי' כלום לכן נראה דקשי' לי' לתוס' למה שתק רב במה דקאמר לא די דמיהב לא יהיב אלא משקל שקיל ולא כף כאגמון ראש הלוי החוטף להחזיר הגזל גמור כי מה לו במתנות כהונה והוא לוי ומה שייכים יש זה לזה לא די דלא יהיב משקל שקיל מה שייכים זה לזה ליתן פטור אבל לו אין זכי' ליטול לכן ס"ל לתו' דהאי לוי דחטיף מתנות' לא של ישראל חטיף רק לוים אחרים שלא ידעו הדין ושלחו המנות ע"י תנוקות ובא הלוי הזה וחטפן כי אמר שלא כדין נותנים הלוים מתנות והם אתיאשו מיני' ובא הוא כזוכה מן הפקר ולזה אמר רב לא זו שהוא מקיל

לעצמו מבלי ליתן ולא מחינין בידים משקל איך שקיל מה שלוי' אחרים החמירו ליתן וע"ז שפיר הקשו התוס' איך יכול לתפוס מספק אולי לוי חייב והרי הוא לכהן איך נתפס מה שאין לו בו זכות והרי זה גרע מתקפו כהן ושפיר הקשו וע"ז תי' דכבר אכלן ולא הי' אפשר להוציא ממנו אבל אלו הי' קיים היה מוציאין כי מה לו בשל אחר הא אין לו זכות בו והם שייכים לכהן הנשלח לו ודוק כי לדעתי כוונו התוס' לכך ועיין בכה"ג שהאריך בזה למה שתק רב ולפמ"ש הדברים ברורים:

ח ויי"א שצריך להחזירן הוא דעת הר"ן דקיי"ל תקפו כהן מוציאין מידו ובחבורי על ח"מ ספר אורים ותומים אשר שם מחברתי על ספר תקפו כהן קראתי אותו קונטרס התפיסו' שמה הארכתי דהר"ן טעין על הרמב"ם מתקפו כהן מוציאין מידו ולכאורה תמו' הא הרמב"ם פסק תקפו כהן א"מ מידו ושם בררתי דס"ל להר"ן דלא אמרה הרמב"ם רק בבכור דאין בה קדושה וחלק גבוה מעורב בו ולא זולתו וע"ש. והנה טענו על הטור קושי' הר"ן דהוא גופי' פסק תקפו כהן מוציאין וכאן פסק בזה הלשון אם נטלה הכהן מידו א"צ להחזירן לו ותי' הש"ך אשר באמת הן הן הדברים הנאמרים במשמרת הבית כי בזה אין ספק בעצם המתנות רק במקבלין אם רשאי לזכות בהן או לאו ולכך זכה זהו תורף דבריו והם דחוקים לדינא כאשר בררתי בקונטרס התפיסות הנ"ל: ובאמת אם נדייק בלשון הטור דכתב ואם נטלן הכהן מידו א"צ להחזירן ולא קתני אם חטפן וגם כתב מידו דווקא ולא ממנו או מרשותו רק מידו היינו שנתנו לו מיד ליד ואז א"צ להחזירן וא"כ הוי תפיסה ברשות דהא נתנם לו ובתפיסה ברשות לכ"ע אפי' תפיסה לאחר שנולד הספק מהני ועיין בהרא"ש בכורות מ"ש שם ועיין תרומת הדשן ותמצא הכל ולק"מ וברור בכוונת הטור:

ט והמשתתף עמהם הא ישראל שותפים חיבים ובגמ' דחולין דף קל"ז ע"א אמרינן מתנות אע"ג דכתיב ונתן וה"א נילף נתינה מראשית הגז ושותפים פטורים כתיב מאת זובחי הזבח ופריך אדרבה נילף מתרומה ופירש"י לקולא וחומרא לחומרא מקשינן ומשני אין ה"נ וזובחי זבח אתי' שהדין עם טבח והרמב"ם כתב שותפים חייבים במתנות דכתיב זובחי זבח ותמהו הא לא קאי בגמ' ונראה דס"ל לרמב"ם הא דקאמר רבא הכי הכל לר"א דאייתי בי' ושפיר י"ל לילף מתרומה ול"ל אי מה תרומ' ח"ל פטור אף זה בח"ל פטור דלר"א באמת ח"ל פטור אבל לדידן דקימ"ל בח"ל חייב ליכא למילף מתרומה דאדרב' שם פטור וחומרא ילפינן מראשית הגז ושפיר איצטריך זובחי זבח ואדרב' בזה י"ל דרש"י פי' אדרב' נילף מתרומה דקולא וחומרא לחומרא ילפינן וקשה ה"מ באיסור אבל בממון קי"ל לעולם קולא לנתבע המוציא מחבירו ע"ה ואף בזה קולא מבלי ליתן המוציא מחבירו ע"ה ולכן ודאי תוס' כתבו בדף קל"ב ע"ב ד"ה כאלו אוכל טבלים משום

דילפינן מתנות מתרומה וא"כ י"ל הא דס"ל לר"י אוכל בלי מתנות אוכל טבלים והיינו לר"א אבל אנן דס"ל דלא ילפינן נתינה מתרומה דהא בח"ל חייב אינו כאוכל טבלים ולכך בס"ד כר"א הוי בלי מתנות כאוכל טבלים וא"כ הוי חומרא וקולא לחומרא מקשינן דהא הוא מלתא דאיסורא אבל לדידן דלא קיי"ל כר"א לית הלכתא כר"י ולא הוי מלתא דאיסורא ולא שייך קולא וחומרא ולכך כתב הרמב"ם הקר' זובחי זבח וק"ל:

י הוי תנאי זהו בגמ' דחולין באומר חוץ מתנות המקח קיים וחייב ליתן לכהן המתנות אבל אמר ע"מ המקח קיים והתנאי בטל ויכול ליתן מתנות לכל מי שירצה וכן כתב הרמב"ם ואלו האומר שדה זו מכור לך ע"מ שהמעשר שלי פסק הרמב"ם דמקח קיים וחייב ליתן המעשר והדברים סותרים כאשר האריכו האחרונים. ומה שיש ליישב או דזהו אי תנאי הוי או שיורי שייר ספיקא הוא ועיין פ"ב מסכת נזיר ולכך הלוקח מוחזק בבהמה וטעון אני אומר תנאי היה ותנאי בטל דה"ל מתנה על מה שכתב בתורה והמקח קיים והממע"ה אבל קרקע אין הלוקח קרוי מוחזק אדרבה מוכר קרוי מוחזק דקרקע בחזקת בעלים קיימי וא"כ המוכר טוען שיורא הוי ולא מתנה על מה שכתב בתורה ולכך אם רוצה הלוקח להחזיק מקחו יקיים תנאו והש"ך אפשר ג"כ כוון לתי' זה רק לשונו מגומגם ובחנם כתב פר"ח עליו שלא דיבר נכונה ועי"ל לפי דאמרינן בפ' הזהב כי אמרינן מתנה על מה שכתב בתורה תנאו בטל ה"מ היכי דוודאי עקר אבל בספק עקר לכ"ע תנאו קיים והנה במתנות ודאי עקר דמתנה ליתן לו מתנות והרי עקר דאין באים לידי נתינה כלל משא"כ במוכר שדהו כמה הרפתקאות דעדו טרם שיגיע לכך אולי לא יצמיח ולא יעשו פרי בכרי או אולי יפטרם מן מעשר דרך גגין וכו' וא"כ לא ודאי עקר. וגם לא ידעתי עיקר מצוה מהמעשר בתורה להפריש מעשר וליתן ללוי וכהן אבל אם בעל השדה נותן או אחר בשבילו אין זה עקירה ממ"ש בתורה וא"כ בשלמא מתנות דרצון התורה שיהי' בעל בהמה נותן מתנות לכהן וזה אם הכהן שייר לעצמו את המתנות אינו מחמת נתינת המתנות רק שלו הם ויזכו בו כי הוא פטור מן מתנות א"כ פשיטא דמבטל ממה שכתב בתורה אבל במתנה על שדה שיהי' לוהמעשר אמרינן שיורי שייר בקרקע וא"כ הוא מקבל המעשר מיד הלוקח וא"י להחזיק לעצמו רק צריך לחלקן ללוי וכהן דכיון שהוא שלו אף הוא צריך להפרי' משלו ואפי' נאמר דיכול להחזיק לעצמו ליתנם דווקא ללוי מ"ש לוי אחר מ"ש לו על כל פנים נתקיים המצוה בפרשת מעשר ונתינה לנוי מה לי זה ומה לי אחר ואין כאן בטול מה שכתב בתורה וברור: ועי"ל בשלמא מתנות ע"כ לתנאי נתכוון דאי לשיור הל"ל בקצרה אני משייר לי מתנות וש"מ לתנאי נתכוון משא"כ בשדה הא צריך לומר כיצד ואיך יהיה שיור אם יאמר אני משייר חלק ט' בשדה זה אינו מוחלט

אם צד אחד מרבה מצד אחד ממעט ואנה יהי' השיור וגם בשנה שאין בו מעשר כגון ז' לעשות בו שאר צרכיו בזה לא שייר ואיך יאמר סתם שמשייר וצריך לפרש שמשייר בשביל שיזכה רק במעשרות וזולתו וזהו שצריך לומר וזהו דבריו ע"מ שהמעשר שלי כי ע"י כוונת בשיור כדי שאזכה במעשרות אבל מ"מ שיור הוי ולא קשה הנ"ל כי הוצרך לפרש כוונתו ודו"ק:

יא מכרן הפר"ח עמד במה דקאמרי בגמ' על המזיק מתנות כהונה דפטור מהא דתנן הרי שאנס המלך גורנו אם בחובו חייב לעשר ואם באנפרות פטור ופירש"י אלמא דינא הוא ויש לו תובעין דאי חיוב מצוה הוא הא לא פש גבי' ומשני הגמ' שאני התם דמשתרשי לי' בגווי' ופירש"י התם לאו להוציא בדיינים אלא לחיובא בעלמא וחיובא ודאי איכא דהרי מרווח מעות ומשתכר שהי' מוכן להרוויח מעות עכ"ל וכתב הפר"ח א"כ במכרן והדמים פה הוא מרווח מעותו וא"כ יהי' חייב לפרוע וע"ש דביקש לומר בדעת הר"ן נגד דעת התוס' דהקשו באוכל מתנות כהונה ג"כ מרוויח שא"צ לאכול דבר אחר ותי' דיכול להתענות וזה לא שייך במכרן והדמים צבורים. ולכן נראה דיש להבין במה דפריך בגמ' לקח הימנו במשקל נותן לכהן ומנכה לו מדמים ואמאי להוי כמזיק מתנות כהונה וקשה הא המוכר מתנות כהונה משתרשי לי' דהא שקלן ולפי משקלן קיבל הדמים מן הלוקח וא"כ צריך לשלם לכהן וא"כ למה לא יתנם לכהן הא חייב תמורתן לכהן וגם יש להבין במה דפריך הגמ' על הך דבעה"ב העובר ואין לו נוטל לקט וכו' מעשר עני וכו' וחד אמר עני הי' באותו שעה טעמא דעני הא עשיר חייב ואמאי להוי כמזיק וכו' וקשה הא בכל גוונא איירי דזה העובר הי' חייב לאחרים אשר לקח לצורכו והיא לקט ומעשר עני לפרוע חובתו וא"כ אם ישיג ידו הרי חייב לשלם דהא משתרשי' לי' ופרע חובתו רק ח"א עני הי' באותו שעה וצריך ישוב. ולכן נראה דהא התוס' והרא"ש ס"ל דהנך תי' טעמא דמזיק מתנות פטור או דכתי' זה או ממון שאין לו תובעים נ"מ אי חייב לצאת ידי שמים ללישנא קמא פטור ובזה י"ל הא דפטור אף לצאת י"ש היינו בדלא משתרשי' לי' אבל בדאשתרשי' לו' ודאי דחייב לכ"ע לצאת י"ש דכיון מרויח בהן אמנם בב"ד ודאי דפטור אף דמרויח בהו דמ"מ אין כאן דין ממון ועיין ודוק ברש"י ותמצא כדברי. ובזה יובן מה שעמדנו לעיל בתוס' דהקשו מה פריך הגמ' הא עשיר הא חייב לצאת ידי שמים והקשינו לעיל דלמא קו' הגמ' לתי' ראשון דכתיב זה וא"כ אף לצאת י"ש פטור ועמש"ל ולפ"ז ניחא דהא כאן משתרשי לי' ולכ"ע חייב לצאת י"ש וא"ש ועכ"פ הגמ' דס"ל ישנם מדינא בב"ד שפיר הקשה הא עשיר דמדינא אין מועיל משתרשי לי' והא דפריך הגמ' הרי שאנס המלך גורנו ודאי להך לישנא דס"ל חייב לצאת י"ש לא מקשה הגמ' דחייב

דקתני היינו חייב מצוה לצאת י"ש ועיין רש"י רק קושי' הגמ' ללישנא קמא דאף לצאת י"ש פטור וע"ז משני הגמ' שאני הכא דמשתרשי' לי' ומרויח וזהו ודאי לצאת י"ש חייב ולכך פריך הגמ' לקחן המינו במשקל דנותן לכהן וכו' דמשמע בדין ולא לצאת י"ש דמה לו לצאת י"ש בלי רצון חבירו כיון דדינא הוא שפיר פריך ולא מועיל משתרשי ליה וזה פשוט ונכון. ואמת כי הר"ן לא ס"ל כן בדעת רש"י ותוס' מ"מ האמת יורה דרכו ולכך סתם הש"ע בכאן אף דמרויח הדמים דמה בכך לצאת י"ש בלא"ה אמורה לעיל בכל מקום חייב ולדין פטור אפי' מרוויח וק"ל:

יב נותנן לכהן ואע"פ שנאמר לעיל דהלוקח מותר לאכלן ולמה צריך ליתן לכהן נראה דכיון דיכול לנכות מהדמים לא מפסיק מידי והוי כאלו לא לקחן וצריך ליתן לכהן והא דמוכר חייב ולא הוי בגדר מזיק מתנות תירץ בגמ' שאני הכא דאיתנהו בעיני' ופשוט ופר"ח דחק עצמו:

יג במשקל הפר"ח הביא דלפי דקיימ"ל מתנות שלא הורמו כהורמו אם הפקיד בהמה שחוטה שלימה ביד כהן זוכה בהן במתנות הן למ"ד טובת הנאה ממון איכא דעת א' מקנה ואי אין ממון זוכה מהפקר והביא בשם הר"ן דכתב ג"כ כנ"ל למ"ד כמי שהורמו דמי זוכה הכהן במתנות וכתב והכי קיי"ל דרבא אסיק בפ' בתרא דנדרים כמ"ד טובת הנאה ממון וכן דעת ר"ח ז"ל עכ"ל וכתב הפר"ח דאין לשונו מדוקדק דאי לאו ממון פשיטא דיכול הכהן לזכות ואין זה דהוי כמו שהורמה ענין כלל להך טובת הנאה ממון וכתב דצ"ל ט"ס ע"ש. ולי נראה בפשו' דעל הך ברייתא הגונב טבלו של חבירו דרבי ס"ל משלם דמי כולו וריב"א ס"ל דמי חולין שבו מוקמינן דפליגי או בטובת הנאה ממון או אי מתנות כמי שהורמו דמי ע"ש סוף נדרים והנה א"א טובת הנאה אין ממון א"כ נאמר דרבי וריב"י פליגי אי מתנות שלא הורמו כהורמו דמי ועדיין לא מוכרע לן אי הלכה כר' או כריב"י אבל א"א טובת הנאה ממון ס"ל לרבי לכך חייב לשלם דמי כולה וריב"י דלא ס"ל טובת הנאה עדיין קשה למה לא ישלם דמי תרומה הא עדיין לא הופרש וצ"ל דס"ל כמה שהופרש והורם דמי וא"כ אף בזה י"ל רבי מודה דרבי ס"ל טובת הנאה ממון וא"כ מהכ"ת לחדש פלוגתא אחריני בין רבי לריב"י ואמרינן לכ"ע כמי שהורמה דמי והן הן דברי הר"ן כיון דקיי"ל טובת הנאה ממון א"כ י"ל ברבי הך טעמא ממון טובת הנאה ממון דכי נימא רבי וריב"י תרווייהו ס"ל אינוז ממון ואתי' דלא כהלכתא וא"כ צ"ל דרבי ס"ל כמו שהורמה דמי וזה לא מצינן לרבי חולק דהא צ"ל דס"ל טובת הנאה ממון הלכתא וריב"י ס"ל אינו ממון כהורמה דמי וע"ז לא יחלוק רבי דמהכ"ת לומר בתרתי פליגי והלכה כך דכמו שהורמה דמי ודברי הר"ן מדוקדקים היטיב:

יד ספק ולא דמי לחלה דכאן ממון ויש לי' ספק בידוע שנתגייר חצות היום רק הספק אי קודם חצות נשחטה או אח"כ למה לא מוקמינן פרה אחזקת חיים והשתא דנשחטן והלא אמרינן בגבינות השתא נטרפה ולמה לא נימא כן בפרה השתא נשחטה ואף דיש להגר חזקת ממון דמי מתנות הא גבי הנושא אשה בריש פ"ק דכתובת מוקמינן אחזקת הגוף השתא נבעלה והבעל חייב וכו' ולכן צ"ע כי אין כאן מקומו והארכתי בזה במ"א:

סימן סב

א אבר מן החי וכו' דעת הרמב"ם בתולש מן אבר שאין בו עצם אפי' מקצתו חייב וכתב הפר"ח דראיי' שלו מהא דאמרינן דחלב הוי כאמ"ה וחידוש הוא דשרי תורה וכו'. ואין זו ראיי' דלכ"ע אסור מידי דהוי חצי שיעור רק דראב"ד ס"ל דאין בו מלקות וחלב דס"ד לאיסור לא למלקות רק לאיסורא בעלמא כמו חצי שיעור וגם בלא"ה למ"ד טעם כעיקר דאורייתא ולוקין עליו א"כ אם אבר מהחי שלם שנתן טעם בקדירה וכי אין לוקין עליו ולא אמרינן לו יהי' דחתך מן אבר אינו לוקה ולמה על טעמו ילקה וע"כ כיון דכ"ע דאורייתא ה"ל כאלו אוכל כל האבר שלם כברייתא וא"כ אף החלב ס"ד לאסור משום הטמאין לאסור צירן ורוטבן ודו"ק. ועיין מש"ל סימן מ"ג ע"ש:

ב ועוף והרמב"ם סוף הלכות מלכים כתב דעוף יראה לו דאין ב"נ נהרג עליו מורה דאין מוזהר מהתורה דאזהרתו זו היא מיתתו ועיין תשובת אמונת שמואל כתב ג"כ בזה והנה הראב"ד השיג עליו ונ"מ לדינא אם מותר ליתן אבר מהחי מהעוף לב"נ אם יש בו משום לפני עור לא תתן מכשול או לא. והנה קצת ראיה לרמב"ם מהא דהקשו תוס' חולין דף ל"ג ד"ה אחד נכרי וכו' דהקשו לר"מ דס"ל אבר מהחי אין נוהג בחי' ובעוף בישראל אבל בנכרי נוהג מי איכא מידי דלנכרי אסור ולישראל שרי ותי' התוס' דמ"מ אסור לישראל משום דבעי שחיטה וכו' עכ"ל וקשי' לרמב"ם למ"ד אין שחיטה לעוף מהתורה וא"כ איסור אבר בלי שחיטה ג"כ אין נוהג הרי יכול לתלוש אבר ולאוכלו דהא מצוה וזבחת לא חל ביה וקשי' התוס' במקומה וע"כ מוכח דר"מ דס"ל ישנו לשחיטת עוף מהתורה וקשה א"כ הא דתנן חולין דף כ"ח מלק בסכין מטמא בגדים תהני סכין לטהר מדי נבילה למ"ד אין שחיטה לעוף מהתורה וקשה למאן פריך ע"כ לר"מ כמ"ש התוס' להדיא שם ד"ה תהני וקשה הא לר"מ בלא"ה מוכרח מהנ"ל דס"ל יש שחיטה לעוף מהתורה ומה קושי' ולכך ס"ל לרמב"ם דאין בן נח מצוה על אבר מהחי בעוף ולק"מ מי איכא מידי דגם לבני נח שרי ודו"ק: והנה יש להקשות לרמב"ם בהא דאמרינן פסחים דף ע"ג למ"ד מקלקל בחבורה פטור הא דתנן השוחט חטאת בשבת לעכו"ם ובחוץ חייב עליו שלש

חטאת מה תיקן ופירש"י דל"ל לטהרה מידי נבלה דהא תקרובת עכו"ם מטמאה באוהל ומשני שמוציא מידי אבר מהחי ע"כ ופירש"י לב"נ שאם אכלו אינו נהרג ובחולין דף מ' הוכיח הגמ' מדלא קתני זבח דבחטאת עוף איירי ע"ש (ועמש"ל סי' ד' ע"ש) וקשה לשיטות הרמב"ם הא בעוף ליכא אזהרה לב"נ כלל וא"כ עדיין קשה מה תיקן וצ"ע: ומה שנראה בישובו הוא דיש לדקדק מנ"ל לרש"י לפרש תיקן מידי אבר מהחי לענין ב"נ דלמא פשוטא בישראל ואי דעדיין לא הועיל דהא מ"מ אסור משום תקרובת עכו"ם וכדומה ז"א דבכולן צריך כזית בשר אבל אי אכל כזית בשר וגידין ועצמות בצירוף אין לוקה משא"כ באוכל אבר מהחי לוקה בכה"ג משום אבר מהחי כמ"ש הרמב"ם ותוס' להדי' אבל כשנשחט הוציאה מידי אבר מהחי וא"כ האוכל כזית בצירוף בשר ועצמו' וגידין כיון דליכא כזית בשר פטור משום איסורי אחריני וטובי תיקן וא"צ לב"נ רק י"ל רש"י ס"ל בפי' הגמ' למ"ד מקלקל בחבורה פטור כמ"ש התוס' ד"ה לדברי ר"י היינו ר"י לדברי ר' שמעון פריך ואליבי' קשה מה תיקן וא"כ שפיר פריך מה תיקן לאמ"ה ול"ל כהנ"ל דבעינן כזית דהא ר' שמעון ס"ל כל שהוא למכות ולא אמרו כזית אלא לקרבן וא"כ אפי' במשהו בשר יש כאן מלקות לכל איסורים ואסור באכילה והנאה וא"כ עדיין קשה מה תיקן ולכך הוצרך רש"י לפרש תיקן לגבי ב"נ אבל הרמב"ם לא ס"ל דהקושי' לר"ש רק הקושי' לר"י דאף אליבי' מקלקל בחבורה וא"צ לדם פטור וא"כ שפיר י"ל דתיקן לאבר מהחי דאין חייב על משהו בשר גידין ועצמות וצריך כזית בשר והכל לישראל ולא איירי מבן נח כלל ולק"מ. אלא אי קשיא הא קשיא דאמרי' בגמ' דחולין דף ק"א ע"ב אבר מהחי נוהג בבהמה חיה ועוף בין טהורין ובין טמאין וכו' ואר"י בין שניהם מקרא א' דרשו דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר ר"י ס"ל כל שאתה מצוה על דמיו אתה מצוה על אבריו והני טמאין דאתה מצוה על דמיהן אתה מצוה על אבירהן ופריך הגמ' לר"י ל"ל קרא ליתי איסור אבר מן החי וליחול על איסור טומאה שכן איסורו נוהג בב"נ וקשה מאי קושיא הא אפי' בעוף אמ"ה נוהג והיינו מקרא דאתה מצוה על דמיהן משא"כ לולי קרא רק הואיל ואיסורו נוהג בב"נ זהו לא שייך בעוף טמא דאין ב"נ מוזהר על אמ"ה וצ"ע לכאורה: ומה שנראה ליישב על שני אופנים אופן אחד דהתו' הקשה בד"ה בו וכו' הקשו מהכ"ת לא יחול איסור אבר מהחי על איסור טמאה למ"ד לאברים עומדת הא הוי איסור בבת א' ולכ"ע איסור חל איסור ותי' דאיסור טומאה קדים בעוד שלא נקשרה אברים בגידין ע"ש עכ"ל וזהו בבהמה אבל בעוף הא רמב"ם בהל' מ"א פרק ג' הלכה ח' פסק ביצת עוף טמא שהתחיל האפרוח להתרקם בה ואכלה לוקה משום שרץ העוף הרי כל זמן שהאפרוח בתוך ביצה אין כאן לאו דלא תאכל טמא רק לאו השרץ

רק בצאתו לאויר העולם אז חל לאו דלא תאכל טמא אבל בתוך ביצה איסור אכילת שרץ אית ביה ועיין כ"מ מ"ש בזה ולפ"ז אפרוח טמא אימת חל איסור לאו דטומאה כשיצא לאויר מן ביצה דאז פרח איסור שרץ וחל איסור טומאה ואקרו ג"כ איסור אמ"ה דבחיי' לאברים עומדת וא"כ הוי איסור בבת אחת טמא ואמ"ה ואין שייך אין איסור חל על איסור כקושי' התוס' ותי' התו' דאיסור טומאה קדים לא שייך בזה דאין חל לאו דטומאה רק משעת יציאת מביצה ואז חל אמ"ה וא"כ א"צ קרא דפשיטא דנוהג דהוי איסור בב"א וע"כ קרא לבהמה קאתי דשם לא שייך בב"א כתי' התוס' שפיר פריך הגמ' הא איסורו נוהג בב"נ וא"ש ול"ל דלאו לאברי' עומד' וא"כ מ"מ איסור טומאה קדים דא"כ תקשה למ"ד לאברים עומדת ודו"ק: והנה המהרש"א בדף ק"ג מר סבר הקשה לריש לקיש דס"ל דאין אמ"ה חל על טריפה משום דלאו לאברים עומדת א"כ ל"ל קרא דאין אמ"ה בטמאה דכתיב נפש עם בשר כל שבשרו מותר וכו' תיפוק לי' דאיסור טומאה קדים ואף אי לאברים עומדת דאסור טומאה קדים כמ"ש התוס' ע"ש ויש להבין למה הקשה כן לר"ל ולא לר"י דס"ל לאברים עומדת דהא מ"מ מודה דאיסור טומאה קדים בעוד שלא נקשר בגידין וא"כ קשה ל"ל קרא איך יחול איסור אמ"ה על איסור טומאה הקדום וכולל לית להו ולפי זה ניחא די"ל דקרא איצטריך לעוף דאין איסור טומאה חל רק בצאתו מביצה ואז איסור אבר חל וקמ"ל דאינו נוהג ולכך הקשה לר"ל דס"ל לאו לאברים עומדת וא"כ אף עוף איסור טומאה קדים וא"ש. מיהו בלא"ה יש ליישב די"ל דהא דאמרי' לאו לאברים עומדת י"ל דילפינן מהא דגילה לנו התורה כל שבשרו מותר וכו' דלאו לאברים עומדת ואיסור טומאה קדם ועיין תוס' רק עיקר קושי' מהרש"א דהא טומאה קדים אפילו לאברים עומדת בעוד שלא נקשר בגידין ש"מ דסברת חוץ הוא ואין למילף כלל אבל לפמ"ש שפיר יש למילף מעוף דחל רק בצאתו לאור העולם לק"מ ודו"ק: ועי"ל דלכאורה קשה ל"ל קרא פשיטא דאיסור אמ"ה חל קודם איסור טומאה דברור תחילת הוית בהמה הוא קטן בתכלית הקטנות מה שקשה לצייר שיהיה באבר כזית בשר לבד מבלי גידין ועצמות אבל ודאי טרם שיהי' באבר בשר יש מתחלת קצת בשר וקצת גידין ועצמות עד דבצירוף הם כזית וזה מעיד טבע התולדה שטרם שיגדל האבר ויהיה לו כזית בשר שיש לו רק קצת בשר אבל בצירוף גידין ועצם הוא כזית. וא"כ איסור אבר מן החי קודם דבקטנותו הוי אמ"ה דהא בצירוף יש כאן כזית בשר עצם וגיד אבל איסור טומאה ליכא דאין כאן כזית בשר וכשיגדיל אח"כ ויש לו כזית בשר אז חל איסור טומאה וכבר חל אבר מן החי ואע"ג דמ"מ אסור משום חצי שיעור כיון אין בו מלקות ומשום איסור אבר יש מלקות א"כ איסור אבר קדם ושוב לא יחול איסור טומאה

ועיין ר"ן תוס' שבועות דכ"ב וא"כ קשה ל"ל קרא הא אמ"ה קדים וצ"ל דבאמת בכה"ג לא איצטריך רק ודאי יש בהמות גדולים אשר תיכף בהויתן ויצירתן נקשרו האברים בגידים ואברים גדולים ויש להם כזית בשר כראמים גדולים ופילי' וה"א טומאה קדים דחל תיכף ולכך איצטריך קרא כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו וכו'. ואף בזה חל אבר מן החי. וזה בבהמה אבל בעוף הנולד מן הביצה א"א שיהיה באחת מאיברים המרובים כזית בשר בלי עצם וגיד צא וחשוב כמה נפיש חילא דהאי אפרוח עד שיהי' הביצה מכילו ונרתק לו (ואפשר ביצת בר יוכני שדיברו בו חז"ל בחידה) ורוב אברים אינו אלא בצירוף בשר והעצמות וגידין טרם שיהיה כזית בשר וא"כ איסור אבר מן החי קדים ולפ"ז על סוף לא צריך קרא דודאי אמ"ה קדים רק קרא לבהמות גדולים ושפיר קשה הא איסורא נוהג בב"נ ולק"מ ודו"ק: בזה גם דברי מהרש"א הנ"ל דהקשה ל"ל קרא שבשרו אסור תיפוק ליה אין איסור חל על איסור י"ל דאיצטריך בכה"ג דאין אבר מחזיק כזית בשר רק בשר גידין ועצמות וכמ"ש דלא שייך איסור חל על איסור רק דא"כ עדיין איך ניליף ממי שבשרו אסור דהא גם בזה בשרו מותר לגמרי ומה נ"מ אי מינו נאסר רק זהו לר"ל אבל לר"י לק"מ דחצי שיעור אסור מתורה ולכך לא הקשה מר"ל דס"ל חצי שיעור מותר: ובזה נמי מיושב מה דכתב רש"י בדף ק"ג דאתא אבר וחל על טריפה משום מגו דחל לב"נ ולא כתב משום מגו דחל על אברים שאין בהם בשר כזית רק בצירוף גידין ועצמות חל על כל אברים אפי' גדולים למאוד דס"ל לרש"י דסתמא קתני אפי' בראמים גדולים דלית בהו שום אבר דלא יהיה בו כזית בשר. ובזה מיושב מה שכתבו התוס' לרבא דאמר שתלש אבר ונטרף ש"מ ס"ל לאו לאברים עומדת א"כ הא דאמרי' תלש חלב מן טריפה חייב ג' איך משכחת לי' כי איך יחול אמ"ה על טריפה ול"ל איסור כולל דהא רבא לא ס"ל דאל"כ למה בעי דווקא נטריפה בו ולפמ"ש ניחא דהא כולל דנוהג בב"נ לא ס"ל אבל הך כולל ס"ל מגו דחל על אבר שאין בו כזית בשר חל נמי על כל אברים ורבא לא מוקי ליה דאיירי בחד בהמה רק בשנים וליכא כולל אבל הא דאמרי' תלש מטריפה וכו' איירי בבהמה אחת ואית ליה כולל כמ"ש ודו"ק:

ג ובשר הפורש מהחי בהל' מלכים פסק הרמב"ם דגם לב"נ בשר הפורש מהחי אסור ותמה הכ"מ הא איסורו הוא מקרא בשר בשדה טריפה עד שאמרו אכל אמ"ה ובשר מהחי לוקה שתים וא"כ מה טיבו של בן נח להך לאו דטריפה וכי ב"כ מצווה על הטריפה ע"ש ואם כי דבריו נכונים מ"מ לא על הרמב"ם הקושי' כי אם על הגמ' דר"י יליף לי' מהך קרא בשר בשדה וכו' וזהו שב"נ אסור בבשר הפורש מהחי מבואר בפ' העור והרוטב להדי' וא"כ הקושי' לר"י מן הך ברייתא דעור וכו'. ולכן צריכין ליישב דברי הגמ' בפשוט

והוא דוודאי פשטא דקרא לא תאכל נפש עם בשר מורה על בשר מהחי כי אבר מאן דכר שמי' ולכך ס"ל לר"י הך לאו דב"נ דכתיב בי' בשר בנפשו דמו לא תאכלו אמרינן דאתי' על דמסתבר על אבמ"ה כפשטא דקרא דלאו בשר בשדה כתיב בי' טריפה ומה ענין ב"נ לטריפה וא"ק א"כ מנ"ל אמ"ה ז"א כיון דנאסר בשר מהחי אבר מהחי דיש בו בשר גידין ועצמות פשיטא דאסור ותרתי שמעינן ואי דבשר מהחי צריך כזית בשר ואמ"ה משהו בשר גידין ועצמות זהו שייך בישראל דבעי כזית אבל ב"נ דהוא במשהו כמו שכתב הרמב"ם דלא נאמרו שיעורן אלא לישראל א"כ משהו בשר נמי בכלל בשר מהחי ולכך לב"נ בשר מהחי ואבר מהחי מחד קרא נפקא כמו שכתוב אבל בישראל ליכא למילף אבר מהבשר דבזה צריך כזית ובזה א"צ כזית לכך פרט לן התורה לאו מיוחד בשר בשדה וכו' ואתיא חד לאמ"ה וחד לבשר משא"כ ב"נ א"צ ילפינן אבר מן בשר ולק"מ ודו"ק: בזה י"ל דר"י יליף בשר מהחי מן בשר בשדה טריפה ור"ל יליף מן לא תאכל נפש עם בשר וכו' אזלו לשיטתן דלר"ל קשיא הנ"ל מנלן לאסור לב"נ שתיהן אבר ובשר ואי כהנ"ל ר"ל לא ס"ל להך דשיעורן לא נאמרו לב"נ דהא ר"ל ס"ל חצי שיעור מותר מהתורה וקשה מי איכא מידי דלנכרי אסור חצי שיעור ולישראל שרי לר"ל לגמרי וע"כ דגם בב"נ נאמרו שיעורי' וא"כ קו' הנ"ל במקומו מנלן אבר ובשר לב"נ וע"כ צ"ל דחד קרא בשר בנפשו וכו' כולל שניהם אבר ובשר וכן לישראל משא"כ ר"י ס"ל דלא אמרו שיעורין לב"נ ולא קשה מי איכא מידי דהא לישראל עכ"פ אסור חצי שיעור וא"כ שפיר י"ל כהנ"ל דגבי ב"נ א"צ רק פסוק אחד לבשר ולאבר ולישראל שני פסוקין כהנ"ל. (והנה המשנה למלך בהל' חמץ והל' שבועות פלפל בדברי הרא"ם אשר דעתו סתם אכילה היא כל שהו רק הקבלה אפיקתו דאין חיוב רק בכזית ותמה עליו ופלפלו בו וגם המ"ל ומהנ"ל מוכח דאי סתם אכילה בכזית איך יהי' לב"נ בכל שהוא הא בקרא אכילה כתיב וסתם אכילת בכזית וע"כ צ"ל סתם אכילה במשהו רק הל"מ אפיקתי' וגבי ב"נ דליכא קבלה במשהו (וע"ש המ"ל דבעצמו מודה דלר"ל ליתא וסתם אכילה בכזית וא"כ פשיטא דס"ל דאף ב"נ בעי כזית דהא נאמר בי' אכילה ודו"ק). ואח"כ מצאתי פ' העור והרוטב הביא רשב"א קושי' זו בשם רמב"ן דאיך יתחייב הנכרי בבשר מהחי דנפקא לר"י מן בשר בשדה טריפה וכו' ותי' דקרא הנאמר בב"נ סובל שתיהן אבר ובשר אבל קרא הנאמר גבי' ישראל אין סובל רק אבר ולא בשר ע"ש: והנה יש להקשות הא דפריך בפסחים ריש פרק ב' לר"א דאמר לא תאכלו אף איסור הנאה משמע והרי אבר מן החי דכתיב לא תאכלו וכו' ומנין שלא יושיט אדם אמ"ה לנכרי שנאמר לפני עור לא תתן מכשול טעמא לפני עור אסור הא בלא"ה שרי הא אסור בהנאה וכו' וקשה דלמא איירי בבשר מהחי וא"נ נפקא לן מן בשר

בשדה טריפה ל"ת וזהו אין איסור הנאה במשמע דטריפה רחמנא שרי' לכלב תשליכון אותו אבל לב"נ אסו' כהנ"ל ויש בו משום לפני עור וכו' ואי דנקט משום אמ"ה ולא נקט בשר מהחי הא זה ל' מושאל וכולל כמ"ש במס' סנהדרין ב"נ מצוה על אבר מהחי וחשב לי' בשבע מצות ואין פורט בשר מהחי כי הכל בכלל אמ"ה (ואולי יש לדחות הואיל כל קפידא בבשר מהחי דאמ"ה אפי' הנאתו אסור לא ה"ל לסתום ודוחק): והנה יש ליישב קו' זו מגמ' דפסחים (ועי' כה"ג דטרח ליתן טעם למה לא נאמרו שעורים לב"נ וא"צ והדבר פשוט כי הך חצי שיעור אתרבי לר' יוחנן מן קרא כל אוכל חלב וזה לא נאמר בב"נ וכן לשון הרמב"ם כי לא ניתן שעורים רק לישראל מורה כך והדבר כמ"ש כי סתם אכילה היינו משהו) ולפי מש"ל דלכך ב"נ חייב על בשר משום דמסתבר פשטי' דקרא על בשר והא דלא אמרי' כן בישראל דלא איצטריך קרא לבשר מהחי כבר נפקא לן מכללא דבשר בשדה וכו' א"כ ק' דהתינח אלו דאין הבדל בין לאו בשר בשדה טריפה וכו' ובין לאו דלא תאכל נפש עם בשר אבל אם אמרינן לא תאכל איסו' הנאה במשמע אבל בטריפה רק איסו' אכילה דכתיב לכלב תשליכון וכו' א"כ י"ל לעולם לא תאכלו נפש לבשר מהחי כמו ב"נ ואי קשי' הא כבר נפקא לן מן בשר בשדה טריפה הא לא קשה כונת התורה לאוסרו בהנאה ולכך כתיב לא תאכל הנפש עם הבשר ואיסור הנאה במשמע אבל מהך קרא בשר בשדה וכו' הוי רק איסור אכילה כשארי טרפות והקושיא במקומו דלמא לא תאכל רק לבשר מהחי וע"כ לס"ד ליתא להאי כללא דפשטא דקרא מסתבר על בשר ואדרבה על אבר ולא על בשר ודלא כברייתא דעור ורוטב. וא"כ אתי שפיר דלס"ד דפשיטא דקרא יותר מסתבר לפרשו על אבר ממה שנפרשו על בשר וא"כ לפ"ז אף בב"נ י"ל כן (זהו הכל לפמ"ש ודלא כרמב"ן) ובאמת צריך לומר לס"ד דבני נח מותר בבשר הפורש דליכא כאן קרא ואתי שפיר לס"ד דהן לא תאכל דלר"א אבר מהחי אסור בהנאה א"כ מוכח ממ"ש דהך פסוק לא תאכלו נפש עם בשר פשטא דקרא באבר מן החי והך קרא בשר בשדה בבשר מחי דליכא איסור בבשר מהחי לגבי ב"נ ולא ס"ל לר"א הך ברייתא בפרק עור ורוטב ושפיר פריך הגמ' דל"ל בשר מהחי דלא שייך בי' לפני עור דלא נאמר' לב"נ ומשני הגמ' אמ"ה מותר בהנאה וא"כ הדרן להנ"ל דיותר מסתבר בשר מהחי רק בישראל ילפינן מן ובשר נשדה וכו' והדין דין אמת בשר מהחי אסור לב"נ ודו"ק: ובדרך חדוד לתלמידים הייתי אומר בהך קושיא שהקשינו לעיל הל' שחיטה סימן כ"ז מה פריך הגמ' בפסחים והרי אבר מהחי וכו' דלמא ר' נתן דאמר מנין שלא יושיט וכו' ס"ל כחכמים דאין נוהג בטמאה וה"מ בישראל אבל לב"נ אסור כמימרא דרב שם וא"כ אייר' ר"נ באמ"ה של טמאה דלא נצטווה ישראל כלל מכ"ש דלית ביה

איסור הנאה אבל לב"נ אסור ליתן משום לפני עור דב"נ מצווה עליו ועי' מש"ל בישובו וי"ל דס"ל הך דנכרי אסור באמ"ה דטמאה לאו ד"ה הוא דהך מ"ד דס"ל מפרכסת מותרת לב"נ אף דלא שייך בי' שחיטה משום טעמא מי איכא מידי לנכרי אסור ולישראל שרי ע"ש גמ' ותוס' חולין דף כ"ח מ"ש בזה. א"כ ה"ה בטמאה ומ"ש התוס' דמ"מ לישראל אסור משום טמאה ס"ל לגמ' דוחק דמה ענין זה לזה סוף כל סוף לגבי הך איסורא אמ"ה שייך מי איכא מידי. אך כל זה אם גזירת הכתוב מי שבשרו מותר וכו' דאמ"ה אינו נוהג בישראל בטמאה א"כ שפיר י"ל דה"ה לב"נ דמי איכא מידי אבל אם הטעם משום דאין איסור חל על איסור א"כ בב"נ דלא שייך זה דאין אצלו איסור טומאה פשיטא דנוהג וכמו דאמרינן הא טעמא יהיב וא"כ א"ש דבס"ד דס"ל דאמ"ה אית בי' איסור הנאה א"כ צריך טעם למה אין חל אמ"ה על טמאה דל"ל משום אין איסור חל על איסור דהא איכא איסור מוסיף דמגו דחל על איסור הנאה וכו' דטמאה מותר בהנאה ואיסור מוסיף לכ"ע איסור חל על איסור וצ"ל גזירת הכתוב לבל יחול אמ"ה בטמאה דבשרו אסור וא"כ אף לב"נ אינו אסור דמי איכא מידי וכו' ושפיר פריך הגמ' מהך דלא יושיט וכו' דלס"ד ל"ל באמ"ה דטמאה דלא שייך בב"נ כמו בישראל אבל למסקנ' דמותר בהנאה וא"כ ליכא איסור מוסיף וא"כ אין איסור חל על איסור שפיר י"ל בב"נ אף בטמאה שייך אמ"ה ולא שייך מי איכא מידי דבישראל טעמא דאין איסור חל על איסור וא"ש ולק"מ ודו"ק:

ד מהחי וכתב הטור דאין נוהג בטמאין ותמה הב"ח מה נ"מ לדינא הא סוף כל סוף אסור משום טומאה ועיין מ"ש אחרונים. ואי נאמר דנ"מ בחייב מלקות או איסורא בעלמא לענין פסול עדות כמבואר בח"מ סי' ל"ד ע"ש לק"מ דאם אכל אבר שיש בו בצירוף בשר ועצם וגידין רק כזית אינו חייב מלקות משום טומאה אבל בשביל אבר מהחי חייב מלקות ומפסל לעדות ונ"מ טובי. גם אם נשבע שלא אוכל אבר זה ויש בו משהו בשר וכו' חל על טמאה דשבועה חל על חצי שיעור ועיין לקמן סימן רל"ח ומה שכתב הש"ך הנ"מ לענין חולה אם צריכין להתיר השבועה אבל אי אמ"ה חל הרי נשבע לקיים דאורייתא ולא חל כלל וא"צ התרה כי אמ"ה נוהג בטמאה: אמנם בלא"ה י"ל ישראל מומר ושכיח גבי איברי בהמה טמאה אבל לא שכיחי גבי איברי מהחי וידוע דאין איסור משום לפני עור רק דזולת זה לא שכיח גבי האיסור וכדאמרינן דקאי בתרי עברי דנהרא וא"כ אם לא אסור הך רק משום טומאה מותר ליתן למימר ומשום לפני עור לית בי' דהא אברי טמאה שכיחים גבי ולית בי' משום לפני עור אבל אם הם גם אסורין משום אבר מהחי זה לא שכיח גבי המומר ואסור ליתן לו משום לפני עור וכו' ונ"מ טובי וק"ל:

ה אסור אם הבהמה טריפה אם חל אבר מן החי על טריפה (ונ"מ כמ"ש לעיל מומר ודכוותי') אמרינן בחולין דף ל"ג אכל אמ"ה ומן הטריפה ר"י אמר חייב שתיים ור"ל אמר אין חייב אלא אחת ומוקי לי' רבא דהלכתא כוותי' לגבי אביי דאיירי דתלש אבר וטריפה בו ובהמה לאו לאברים עומדת וא"כ איסור טריפה ואיסור אבר בהדדי קאתין ור"ל סבר לאברים עומדת ולא אתא איסור טריפה וחל על אמ"ה ואח"כ אסיק הגמ' בשם ר' יוחנן תלש חלב מן הטריפה וחי ואכלו לוקה שלש ונחלקה הגמ' בטעמא דמילתא או הואיל לאברים עומדת וחלו שלשתן כא' ואיירי שנטרפה תיכף בעת לידה או דלאו לאברים עומדת ואיסור אבר חל על טריפה וחלב וע"ש עוד אוקימתא אחרינא. והנה הרמב"ם בהל' מ"א פ"ה הלכה ח' כ' דתלש אבר מהחי וטריפה בנטילתו ואכלה חייב שתיים משום אמ"ה ומשום טריפה ששני איסורין באו כאחד מזה משמע דס"ל לרמב"ם לאו לאברים עומדת ואמ"ה לא חשיב איסור כולל הואיל ונוהג בב"נ דאל"כ האיך חלי' כאחד הא אמ"ה תל תיכף בעת לידה וגם אי אמ"ה ה"ל איסור כולל מה בכך דטריפה אפי' שהי' טריפה מקדם הא ה"ל איסור כולל וגם לכאורה תמיה דהא הרמב"ם ס"ל בעצמו כולל וקשה כקו' התוס' על ר' יוחנן וגם אחר זה כתב הרמב"ם דתולש חלב ואכלו לוקה שתיים משום חלב ומשום אמ"ה (וזה קשה כיון דלאו לאברים עומדת איסור חלב קדים מיציאות לאויר עולם ואיך יחולו איסור אמ"ה הא גם כולל לית לי') תלש חלב מטריפה ואכלו לוקה שלש ע"כ וזה ביותר קשה כיון דלאו לאברים עומדת איך יחול איסור אבר על חלב וטריפה דהא גם כולל לית לי' ולא נזכר שטריפה בו. וכבר עמד בו הלח"מ ומחברים והא שתירצו דחוק כאשר כתב הפר"ח וגם תי' הפר"ח דחוק וקשה הבנה: ומה שנ"ל כי ודאי קשה איך יאמר רבא לר"י אם לא איסור אבר וטריפה באין כאחד. אין חייב משום אבר ומשום טריחה ואח"כ אמר ר' יוחנן סתם דחייב משום אבר וטריפה. ולכן נראה דזה ס"ל לרמב"ם דלהוי איסור כולל משום נוהג לב"נ לא אמרי' כמש"ל דלאו הנאמר בבני נח אינו לאו דיתחייב בהו ישראל וס"ל הא דאמרינן בהמה בחייה לאברים עומדת ופירש"י לנתחה לנתחים וצריך פי' איך יהי' עומדת לנתחה הא אם ינתחה החתיכות אסורות משום אמ"ה ומהכ"ת ישחית הבהמה וצ"ל דכך הן הדברים לולי דתורה אסרה משום אמ"ה הי' בהמה עומדת לנתחה כרצונו רק התורה אסרה משום אמ"ה וא"א לנתחה ולכך על כל חתיכה וחתיכה חל אמ"ה לבל ינתחה ויחתוך ממנו ותיכף האיסור חל וס"ל לרמב"ם ה"מ שאר חתיכות ואברים בגוף עומדים לנחת לולי אסורא דרחמנא אמ"ה אבל אבר דמטריף בי' בגוף כגון צ"ה וכדומה א"כ איך ס"ד לחתוך מי משוגע ופתי שיחתוך אבר ויטריף עי"כ כל בהמה. וזהו ודאי לאו לנתוח

ולאברים קיימי וזהו שחידש רבא ודאי בעלמא לאברים עומדת ולא אתא איסר טריפה וחל אבל בחותך אבר דמיטרף בי' זהו ודאי לאו לאברים עומדת וחל איסור טריפה דה"ל איסור בבת אחת וזהו דס"ל לר"י בכה"ג לאו לאברים עומדת וא"כ השתא דחדית לן אבר דמטרף בהו כגון ירך וצ"ה לאו לאברים עומדת וא"כ בהמה שנטרפה כל אברים כיוצא בזה חל עליהן איסור טריפה דהא לא עמדו לאברים ובשעת טריפה חל עליהן כי אז יכול לתלשן דבלא"ה בהמה טריפה וא"כ הם בהדדי קאתין במלתה דרבא וחל עליהן וא"כ אף על שאר אברים דלית בהו טריפות תלוי ואף דאמ"ה קדם בשאר אברים דהמה לאברים עומדים מ"מ חל איסור טריפה דמגו דחל על אברים שטריפות תלוי כמו ירך צ"ה וכו' חל על כל אברים של בהמה בכלל והוא איסור כולל א"כ רבא דחידוש לנו זה באברים שנטריפה בו ה"ל איסור ב"א וחל מזה נלמוד אידך דר' יוחנן דחל טריפה על אבר מהחי בכל מת ובכל אופן שנטריפה מתורת מגו וכו' וחדא מכלל חברתה אתמר ודוק כי נכון ועמוק והן הן דברי הרמב"ם דכללו במימרא חדא דתלש אבר וטריפה דה"ל איסור בב"א והורה לנו זה באותו אבר ודכוותי' לאו לאברים עומדת ונתחדש לנו כולל לכל אברים ולכך כתב אח"כ דחייב שלש דטריפה חל על אבר ודוק כי נכון הוא: והנה יש לדקדק למה לא יחול איסור טריפה על אבר מן החי ולא נימא מגו דחל על חלב בהמה דחלב טריפה אסור חל נמי אבהמה גופיה וה"ל איסור כולל. ואפשר דלכך ס"ל להרמב"ם דחלב טריפה לית ביה איסור לאו רק איסורא בעלמא ואם כן לא שייך מגו דחל אחלב דלא חל רק איסורא בעלמא ואנן בעינן שיחול איסור לאו טריפה על אבר מהחי והא ליכא: אי י"ל בנמצא טריפה החלב שנמצא במעי בהמה הא לא מתסר שורת הדין משום טריפה רק החלב הנתהוה אח"כ וזהו לא מחמת טעם דטריפה רק הוא מין בהמה ודבר אסור ודמי לציר ורוטבן ואך באמ"ה צירן ורוטבן אסור אך זהו דוחק דהא באמ"ה לא אסרינן חלב הואיל דיש היתר לאמ"ה וא"ה עדיין ה"ל מגו דחל אחלב מה דלא שייך באמ"ה דהואיל והיתר לאיסורו ומחוורחא כתי' הרא"ש: עכ"פ הט"ז כתב לעיל בהל' שחיטה סי' כ"ד הא דאמרי' בגמ' דחלב מותר באמ"ה דיש היתר לאיסורו ופי' הט"ז היינו דאיסור אמ"ה קל בעצמותו הואיל וישנו היתר לאיסורו לא משמע מסוגי' זו דא"כ מהראוי לאיסור טריפה לחול על איסור אמ"ה באיסור חמור: אמנם הא קשיא לפי מה שכתבו התוס' ביבמות פ"ב הבא על אשת אחיו ואחות אשתו דסב"ל לר"ש דחייב משום אשת אחיו דלא הוי איסור בב"א דאיסור אחותו יש היתר לאיסור' במות אשתו משא"כ אשת אחיו אין היתר ע"ש בתו' וא"כ הא דקאמר הגמ' ל"ל קרא דאיסור אמ"ה חל בטמאה תיפוק ליה דאסור' נוהג לב"נ ומשני הגמ' לר"י ה"נ לא נצרכה אלא לר"א

והקשה תו אף לר"א למ"ד לאברים עומדת הא ה"ל איסור בב"א ע"ש וק' מאי קו' דלמא ר"א כר"ש ס"ל ואיסור אמ"ה יש היתר לאיסורו בשחיטה משא"כ טמאה וא"כ לא הוי איסור בב"א ואיסור טומאה קדים וצ"ע:

ו אבר או בשר וכו' בגמ' אמרינן שאין בו אלא מצות פרוש ולדעת הרמב"ם היינו דאין בו מלקות אבל איסורא דאורייתא איכא ונתן המ"מ הטעם מידי דהוי חצי שיעור דאתרבי מן כל ומ"מ לא אתרבי רק לאיסור ולא למלקות ופר"ח דחה דכיון דליכא שיעורא לא שייך ביה אכיל' ולכך לית בי' מלקות ודברי המ"מ נכונים דתינח חצי שיעור הא כוי למ"ד ברי' בפ"ע היא אתרבי ג"כ ביומא מן כל ואית ביה רק אסורא ולא מלקות ומה יאמר בזה הפ"ח והמ"מ חדא מנייהו נקט אלא ש"מ דאיתרב' לאיסורא ולא למלקות וה"ה באבר מדולדל ודעת התוס' ורש"י ויתר מפרשים דעתם מצות פרוש אסור דרבנן לפרוש מאיסור דאורייתא עי"כ אבל איסור תורה לית בהן והפר"ח הביא לדברי הרמב"ם ראיה מן תוס' דע"ז דקתני בהו דאבר ובשר מדולדלין אסורין לישראל ולבן נח ואלו מצוה דרבנן בן נח מה טיבו לאסור אבל יש להבין הך מצות פרוש ילפינן בגמ' מן ריבוי דבשר בשדה טריפה לא תאכלו ומה ענין ב"נ להך קרא בשר בשדה טריפה ועיין מש"ל דעמדנו בשם הכ"מ ורשב"א על בשר הפורש מהחי דנולד מן בשר בשדה טריפה דמה ענין ב"נ גבי' וכל מש"ל בישובו אין עולים כאן ולכן נראה לפי' רש"י דרבנן אסרו לאבר ובשר מדולדל וסמכו אקרא י"ל כי אסורו שווינהו כאמ"ה לגמרי דאף לב"נ יאסור כדי שלא יהי' הבדל בו לבין אמ"ה גמור. וסברה זו כתבי מקצת מחברים עי' לעיל סי' נ"ה ולרמב"ם צ"ל דמיירי דחתך לאברים מדולדלין בבהמה מקדם והוא חתכן לאחר שחיטה ואתרבי מקרא לאוסרן. ולב"נ לית להו שחיטה אסור ג"כ דמי יתירן. ואפי' למאן דמתיר מפרכסת משום מי איכא מידי אבל בזה הא גם בישראל אסור ודוק כי נכון הארכתי בזה קצת הואיל וש"ע קיצר והדינים גופי תורה אמרתי טוב להאריך קצת ולהעיר אוזן לומדים:

סימן סג

א וכבר אסרו חכמים וכו' אלה הן דברי הרמב"ם בפ"ח מהלכות בשר שמ"ע דפסק כרב דבשר שנתעלם מן עין אסור וכן דעת הרי"ף והרבה מחברים. אלא דהרמב"ם מוסיף אפי' נמצא ביד נכרי וזהו לכאורר נגד הגמרא דבגמרא פריך על רב דאוסר בשר שנעלם מעין מהא דתנן ט' חניות וכו' ובנמצא הלך אחר הרוב ומשני הגמרא נמצא ביד נכרי שאני ולכ"ע מותר וכבר עמד בזה הרב מ"מ וכתב דהרמב"ם נמשך אחרי דברי ירושל' דבהדי' אמרינן אף ביד נכרי כיון שנעלם מעין אסור ותפס הרמב"ם דברי ירושלמי והניח

סוגי' הגמרא דידן וזהו מהתימא דהוא נגד סוגיא דעלמא ועמוד הוראה לילך אחר דברי גמ' דידן ומבלי לחוש לדברי ירושלמי. והנה באמת אני אומר לולי דברי המ"מ והבאים אחריו הייתי אומר בכונת הרמב"ם לא דחולק על גמרא דידן רק הא אמרו בגמ' דצריך להכריז בטבחי ישראל אם היא טריפ' ונתנו המחברים הטעם דשורת הדין בטבחי ישראל דרשאין ליקח מן הנכרי דודאי רבו כשרים הן ומרובא פריש רק דא"כ בהזדמן טריפות לטבח ישראל לא הי' רשאין למכור לגוי שמא ימכרנו לישראל ולכך תקנו הכרזה. ואלו במקום שאין מכריזין אסור ליקח מנכרי וס"ל לרמב"ם דודאי מהדין אין לאסור בנמצא ביד נכרי משום בשר שנתעלם מעין דהא לא מעלים עין אבל חכמים ראו לאסור משום הא כל בשר שאינו מושגח מישראל מה עשו חשבו לבטל הכרזה שלא יכריזו כדי שממילא לא יהי' היתר ליקח מגוי ולכך הגמ' קאמר לדינא דהי' מכריזין נמצא ביד גוי מותר ולית בי' משום בשר שנתעלם מעין אבל בירושלמי קאמר דרב אסור היינו עילה מצא ושלא יכריזו נפל בשרא לבני חילא וא"כ ממילא נאסר מהדין וז"ש הרמב"ם דחכמים אסרו כל בשר משום דאין לו הכרזה כלל כמו שלא זכר הכרז' כלל בכל הרמב"ם וצ"ל כיון דנאסר משום שנתעלם מהעין בטלה הכרזה זהו משנ"ל: אבל המ"מ לא נראה מדבריו רק ס"ל בפשוט הואיל בשר שנתעלם מהעין אסור איך שייך הכזרה לכך השמיט הרמב"ם הכרזה כי אינו במציא' ובכה"ג דעומד ורואה לוקח ממקולין ולא מעלים עין זהו לא שכי' שיתקן בשבילו הכרזה וא"כ הדרא קו' לדוכתי' דבגמ' אמרינן דביד נכרי לא שייך בשר שנתעלם מהעין וכן בגמ' בדוכת' טובא אמרי' הוכרז ולא הוכרז הא אינו במציאות וע' לקמן סק"י מ"ש שם: ומה שנ"ל בזה בקצרה הוא שני אופנים בד"א דודאי כפי' רש"י בנמצא ביד גוי לא שייך העלמת עין דמסתמא הגוי לא עלי' עין אמנם כפי מה שכתב המ"מ בפי' הירושלמי יותר יש לחוש לעורב בנמצא ביד גוי מאחר דאל"ה יש צד ספק אולי ממקולין טרפה לקח ע"ש ואעפ"י שכתב הרמב"ם אפי כל המוכרין ישראל מכל מקום איירי במקום שאין מכריזין כמ"ש ואם כן מה בכך שהטבח ישראל אולי טריפה שחט ומכרו לנכרי דהא מותר למכור מזה יש לומר אם אין טריפה כלל במקולי' והכל ישראל דתו ליכא למיחש אף הרמב"ם מודה דמותר כנראה מדברי המ"מ ודעל חששא דעורב לבד לא אסרו ובזה יובנו דברי רמב"ם במשנה דשקלים דפי' חתיכות מותר היינו בעיר שכולה ישראל אבל יש בו נכרי אסור מבשר שנתעלם מעין ותמה התי"ט בעיר ישראל נמי ולפמ"ש ניחא דביש נכרי חיישינן דישראל מכר לו טרפות משא"כ בכולו ישראל לית חשש ולא חששו לבשר שנעלם מן עין וצ"ע כי נראה שבחיבורו חזר בו הרמב"ם ודו"ק: ונראה דזה תלי' בשני סברות הנצמאים במחברים בהא דאמרינן

דכל דפריש מרובא קפריש אם זהו ודאי ומחלט ואין בו שיעור ספק כלל ואנן סהדי שמרובה קפריש וכן משמע בתו' בפ"ק דכתובות ובדוכתא טובא ולפ"ז ליתא לסברת המ"מ במ"ש דלספק עורב מצטרף נמי ספק אולי מחניות טרפ' לקח דהא רוב חנות המה כשרין ומרובא קפריש וא"כ הרי זה ודאי מחניות הכשרים ואין כאן ספק כלל: אמנם לפמ"ש באסיפת זקנים דפ"ק דב"מ גבי קפץ א' מן המנויין לתוכו וכו' וכ' בשם הרא"ש אע"ג דאמרינן דמרובה קפריש מ"מ ספק הוי רק התור' התירה ספק זה ע"ש. ולפ"ז דברי המ"מ ברורים דאף דרוב חנות כשרים מ"מ יש ספק אולי טרפה קפריש. ונראה דבסברות אלו נחלקו רב ושמואל בהא דסוף פ"ק דכתובות ופ' ט' דיומא אי הולכין בפקוח נפש אחר הרוב או לא דלרב פי' מהרוב עע"ז ואין מחללין עליו את השבת דמרובה קפריש ועובד עכו"ם ודאי הוי והיינו דס"ל כסברות התו' הנ"ל דאין כאן שום ספק כלל אבל שמואל ס"ל אין הולכין וכו' ומחללין עליו את השבת ש"מ דס"ל דמ"מ ספיקא הוי וספק פקוח נפש דוחה שבת דאלו אין כאן ספק מהכ"ת לחלל עליו את השבת וא"ש דסוגי' דגמ' דידן אזל לרב דס"ל דאין כאן שיור מקום ספק כלל כנ"ל שפיר משני בנמצא ביד נכרי לא חיישינן לעורב דהא לא העלים עין כפירש"י וסברת המ"מ דיש כאן עוד ספק אולי מחמת טרפה בא ליתא דהא דרב אין כאן ספק כלל אבל הירושלמי אזל מסקנות שמואל הנ"ל דמוכח דס"ל דמ"מ יש בו ספק וא"כ סברת המ"מ נכונה מהכ"ת להקל בשל נכרי דיש בו ג"כ ספק אולי מחנות טרפ' ואנן דקי"ל כשמואל קי"ל כהך ירושלמי ודברי הרמב"ם ברורים ודו"ק: בד"א נ"ל משנקדים מה דקשו לי' טובא מהא דאמרינן שם בגמ' והאי דרב דאמר בשר שנתעלם מהעין אסו' לא בפי' אתמר אלא מכלל' דהאי גברא הוי תרי' לרישא שדא חדא ואסיק תרין אמר ליה רב עבידי הכא ואסרינן אמרי' בגמ' אי מכללו מאי ומשני התם פרוות' דנכרי תדע דאמר לי' דאיסורי' שכיח טפי עכ"ל יהי' איך שיהי' עכ"פ רב לא אמר בפירוש בשר שנתעלם מהעין אסור רק יליף מכללא דעובדא הנ"ל והגמ' דחי ליה דליכא למילף מיני' ועיין תוס' דהקשה דלמא לא ילפינן מהך דלא עלי' ורב ודח' אותו וא"כ כפי סוגי' ש"ס בכל דוכתי' אין לפסו' כרב כיון דלא מצינו לי' בפירוש רק בכלל וק' על הרי"ף והרמב"ם ויתר מחברים דפסקו בשר שנתעלם מהעין אסו' מנ"ל זה כיון דרב לא אמרה כלל וצ"ע לכאורה כי לא מצאתי בשום מחבר שעמד בזה ומה שנ"ל צ"ל כך דודאי בגוף הדין דבשר שנתעלם מהעין אסור משמע מרב להדיא דאמר אברים שנמצא בגבולים מותרים ומפרש ליה רב משום נבילות אבל באסורי קיימי' והיינו דרב וצ"ל א"כ מאי קמהדר אי אמר מכללא או בפירוש ונראה דבזה קמהדר אי בשר שנתעלם מעין איסו' ודאי ומוחלט או רק חשש איסו' וספק ועיין לקמן בכללי ס"ס

דדעת או"ה דבשר שנתעלם מעין אינו ודאי איסו' כמו גבינות של נכרים רק ספק איסו' דרבנן וא"כ דמהך נמצא בגבולים וכו' מוכח דיש בו חשש איסו' אבל איסו' ודאי לא שמענו ורב אמ' בשר שנתעלם מהעין אסור משמע איסו' ברור ומוחלט וע"ז קאמ' הגמ' דרב לא אמ' בפירוש רק מכללא בהך עובד' הנ"ל דאסו' רב כל שני ראשים ועיין בתוספת דאיירי במקום שרוב טבחי ישראל ואסרי מחשש עורבי' וקשה וא"כ חתיכה אחד תהי' מותרת מכח ס"ס ספק דלמא זהו שנפלה ואת"ל לא הוא שנפל דלמא לא בא מעורבי' רק נפל שם מטבחי ישראל. (ובפרט הרמב"ם בהלכות י"ט משמע ספק אחד בגופו וספק א' בתערובת הוי ס"ס ועיין סימן כ"ט במ"ש בהגהת הרא"ש בתערובת חד בחד) ועיין בכללי ס"ס דמשמע דלא סגי חד בחד אבל ע"ש מ"ש בזה שם דלא בריר' לן הך דינא וע"כ צ"ל דרב משווייי ליה לודאי ואסור ואין כאן ספק ולכך אסרינן וע"ז דחה הגמ' דמזה ליכא למילף דשם רוב נכרים היה וא"כ אין כאן ספק דודאי נתערב טרפה בכשר חד בחד וא"כ כך הוא באמת המסקנא דרב לא משווי' ליה לאיסור ודאי רק לאיסור ספק וא"כ א"ש דודאי לכאורה קשה מאי פריך הגמ' נמצא וכו' כשרה מאי קושיא דלמא זהו לדין תורה אבל אח"כ אסרוהו חכמים משום שנתעלם מהעין וזהו ממש לשון הרמב"ם דזהו דין תורה אבל חכמים אסרוהו וכ' וצ"ל מה נ"מ עכ"פ אסור רק הא יש נ"מ טובא אם נתערב חתיכ' כשר עם חתיכ' זו אם טריפה מחמת דרובא חניות טריפ' פשיטא דאסור אבל מחמת זה כשר רק מחמת שנתעלם מהעין אסור הוי לי' ס"ס כנ"ל וכשר רק סוגי' הגמ' אזלי בס"ד דהוי לודאי אסור וגם בזה חד בחד טרפה וא"כ שפיר קשה מה נ"מ אם אסור מטעם זה או מטעם זה ולכך הוצרך הגמרא לדחוק לומר בנמצא ביד נכרי לית בי' כלל בשר שנתעלם מהעין אבל במסקנא קאמר הגמרא דמכללא ליכא למשמע כלל ורב לא אמרה מעולם ובאמת בתערובות חד בחד מותר ואם כן שפיר יש לומר הא דקתני בנמצ' הלך אחר הרוב היינו בד"ת ומכל מקום עכשיו אסרוהו חז"ל כנ"ל ול"ק מה נ"מ הא יש נ"מ אי חד בחד אסור או לא כמש"ל וא"ש ולכך העתיק הרמב"ם זה לדין תורה אבל חכמים אסרוהו וכו' ודוק ועיין לקמן סי' ק"י:

ב ונעלם מהעין אסור ודעת הש"ך בבהמה שלימה לכ"ע לא חיישינן לעורבים והא דלא עלים רב עין מבהמת' דהוי בחנוותא ורץ טבח לקראתו משום דשם רוב טבחי נכרים ואיכא למיחש לאחלופי והפר"ח כתב דגם בבהמ' שלימ' שייך והנכון עמו דכן משמעות התוס' ורש"י ובפרט התוספת דכתב דהך עובדא דרב י"ל איירי בטבחי גוי דחוק לאמרן דכוונת התוס' דגוים החליפו דזה רחוק מכמה טעמים רק חושבין באותו עיר לעורבים כמ"ש בעה"ת להדי' עיין ש"ך ס"ק ח' וא"כ ע"כ מוכח דגם בהמה שלימה עורבים

מחליפים ומה לי מקום רחוק לקרוב ודו"ק: ועפ"ז קשה איך אמרינן ב"מ ר"ח מצא גדי שחוט והתירו הא ה"ל בשר שנתעלם מהעין והש"ך ס"ק וי"ו תי' דהטור לשיטתו דלא ס"ל בשר שנעלם מהעין להלכה וכו' ואין זה מספיק לשיטת רמב"ם וסייעתו בגמ' דר"ח מצא גדי שחוט ומעשה רב והא ה"ל בשר שנתעלם מהעין והש"ך לשיטתו דבהמ' שלימה לא חיישינן ולכך לא תי' רק להרא"ש דס"ל דחיישינן בשלימ' מיהו גם לרא"ש לא תי' דאף דרא"ש ס"ל לא חיישינן ברוב טבחי ישראל משום דפסק כלוי אבל מ"מ לרב קשה מהך עובדא דר"ח ומעשה רב וגם קשה מן דמצא פרגיות' שחוטין וג"כ התירו והא ה"ל נתעלם מהעין ובזו ודאי חיישינן לעורב לכן העיקר כתי' הדרישה שחיטה הוי סימן והש"ך טען דשחיטה אינו סימן אמת היא לענין איסו' של תורה דשחיטה אין סימן מובהק רק סימן אמצעי וסימנים לאו דאוריית' אבל בהך איסור שנתעלם מהעין שהוא רק אסורא דרבנן בהא סימן דרבנן מועיל ושחיט' סימן וא"ש ואמת דהרא"ש כדמשמע מדבריו פ' א"מ דמביא ראיה מהך עובדא דבשר שנעלם מותר לא משמע כן אבל בדברי הרמב"ם וסייעתו יש ליישבו (וצ"ל האי חיותא דתלי' נחתך בית השחיטה). וכן מוכח מהא דהשולח אדם ירך לעכו"ם וכו' מפני שמקומו ניכר ופריך הגמ' אי במקום שאין מכריזין חתיכה נמי לשדר דהא לא מזבינינן מיני' ואם במקום שמכריזין שלימה נמי דלמא מחתך ליה ומשני הגמ' לחד שינוי במקום שמכריזין וחתיכה דישראל מידע ידע וע"ש בתוס' דדייקי מזה דאין לסמוך על סימן שחוטה וסימן ניקור להחזיקו בכשרות ע"כ וקשה לשיטת הרמב"ם דרב אוסר בשר שנעלם מהעין אפילו ביד עכו"ם והכי קיי"ל הך משנה שולח אדם ירך לנכרי איך מתוקמא דחתוכה נמי לשדר דהא לא אתא למזבן מניה דאסור ודוחק לומר דהך תי' באמת לא קאי לרב רק אידך תי' דמה דוחקי' דגמ' לומר תי' מה דלא קאי לרב דהכי הלכתא ועוד לשיטת הפוסקים כרב ודאי אביי ס"ל כרב ועיין שם דף כ"ד ע"ב ד"ה אמר אביי דכתבו התוס' דאביי לא מצי סבר שום תי' רק הך תירץ חתיכ' וכו' וקשה כנ"ל וע"כ צ"ל דלענין בשר שנתעלם מהעין הוי חתיכה דישראל סי' ומותר ליקח מנכרי במקום שמכריזין והדברים מוכרחים וברורים. ובזה אפשר לשיטות הרמב"ם לומר דקשי' לרב מה כל הכרזה דמצינו בש"ס נפל בשרא לבני חילא מה תועלת יש בו הא אין לקח משום עילום עין ולפמ"ש גם בזה ניחא ליקח הימנו ירך מנוקר מגיד ושארי דברים המנוקרים ומכ"ש צואר מבית השחיט' ווורידן משום דם דכולם הוי סימן לענין זה ומותר ליקח במקום שמכריזין ודוק: והנה בזה הסברא ישבתי דברי תוס' חולין דצ"א טבוח טבח והכן טבוח טבח פרע להם בית השחיטה והכן טול גיד הנשה בפניהם כמ"ד ב"נ נאסר בגיד הנשה והקש' תוספת דלמא לא נאסר ואפ"ה היה מקיימין כמו

שחיט' דאמר פרע בית השחיטה ולפי הנ"ל ניח' דכבר כתב היפ"ת ועיין פרשת דרכים להרב בעל משנה למלך שהאריך בזה דאבות קיימו את התורה טרם שנצטוו עליה היה אצלם רק כמצות רבנן דקיימו כל מה שאמר אברהם לקיימו כדאמרי' קיים אברהם כל התורה וא"כ בשחוטה קאמר הגמ' פרע להם בית השחיטה ולא קאמר שישחוט בפניהם כי לא נצטוו על שחיטה והי' רק מצוה דרבנן וסמכינן אשחיטה סימן ולכך דייק פרע להם בית שחיטה שיהיה ניכר היטב ויהיה להם לסימן וא"צ לראות משא"כ בגיד הנשה אף דניכר סימן ניקור ונטילת הגיד כיון דהמה מצווים על גיד בשל תורה לא סמכינן אסימן ולא יועיל מה שיהי' ניכר נטילתו ולכך צוה שיטול בפניהם מבלי ספק ושפיר דייק ומצא ב"נ מצווה על גיד הנשה דאל"כ אף חתיכה דגיד היה מועיל לסימן ולא צריך בפניהם ואתא שפיר ודו"ק:

ג מב"ע כתב הש"ך ס"ק ז' בשם פוסקים ות"ח דכל אדם אפילו אינו צורבא מרבנן נאמן והוא דוקא חתיכות שראה אותן מתחלה היטיב עכ"ל והנה לא משמע כן בגמ' ותוס' דשם חולין דף ק"ה אמרינן אמר רבא מריש ה"א סימנ' עדיף מטב"ע דהא מהדרינן אבידתא בסימנ' ולא מהדרינן בטב"ע השתא דשמענהו להני שמעת' אמרי מ"מ עדיפא וכו' והקשו תוס' בד"ה ולא וכו' דמה דלא מהדרינן אבידה בט"ע התם טעמא דמשקר ולת"ח באמת מהדרינן ותי' הא דמהדרינן לת"ח היינו טב"ע גמור ולא טב"ע כל דהו והנך דעובדא בגמ' לא היה טב"ע גמור דאי בטב"ע גמור פשיטא מה צורך שאלה ומ"מ התירו בי' עכ"ל הרי דדעת התוס' להתיר בנדון הבשר שנתעלם מהעין אפי' בט"ע גרוע והיינו שלא ראה אותו היטב (כהנך אמוראי אין דרכם לראותו מתחלה ולדקדק בשימת עין עליו) וכ"כ הפוסקים ויש"ש דזהו קרוי ט"ע כל דהו דלא דקדק תחלה ומ"מ הכשירו וזהו ברור דלא כש"ך. והנה עדיין לא פירשו התוס' בתי' כל צורך ליישב הקושי' אם ט"ע עדיף מסימן דהא שרי' להך בשרא בט"ע כל דהו למה לא מחזירין אבידה בט"ע כל דהו לת"ח דלית בי' חששא דמשקר ת"ו ונראה דהרב הט"ז לזה נתכוין דאל"כ אין מקום לקו' שלו דלמא לא מהדרינן אבידה בט"ע דהא ס"ל דחיישינן במשקר אלא נראה דכוונתו להנ"ל בט"ע גרוע ותי' לחלק באיסור בשר שנעלם מן עין הקלו. אך א"כ איך אמרינן דטב"ע עדיפי מסימנים הא נהפך הוא דזה לא סמכינן רק באיסור ובסימן בכ"מ סמכינן ודברי ט"ז בלא"ה סתומים שלא הביא דברי תוס' כלל. ומה שנראה הוא טב"ע הגרוע דהיינו דיש עוד חפץ דבו ג"כ טב"ע כעין זה ומיעוט הבדל בינותם ולכך מי שראהו מתחילה וירד לדקדק עד תכליתו מרגישו ומבחין הבדל שיש בין שניהם אף שלכאורה טב"ע שלהם שוה אבל מי שלא ראה מתחלה אינו יכול להבין ההבדל וטועה בקל בין

חפץ לחפץ וא"כ י"ל בנאבד בשר דניחוש דעורב החליף ונזדמן לה חתיכה אחרת עד שג"כ בו קרוב לטב"ע הראשון זהו לא חיישינן שיהי' בהזדמן שקרה לחילוף העורב שיזדמן דוקא חתיכה ושוה בט"ע משא"כ חפץ ובו טב"ע שפיר י"ל אולי הזדמן איזה חפץ הדומה לשלו ואיך ניתן לו בספק. בדברים הללו יובן דברי המרדכי בפשוט דכתב עובדא דמסר לנכרי תרנגולת והוא בעל תרנגולת לבדו היה לו טביעת עיין ואין זולתו והכשירו דלא קי"ל כרב בשר שנעלם מעין אסור ותמה הב"י מה נ"מ לו אי הי' דהלכה כרב או לא הא כיון דמכירו בט"ע לכ"ע מותר ונתחבטו בו אחרונים לפרשו ונ"ל בפשוט דודאי זהו ט"ע שהיה לבעל תרנגולת היה ט"ע כל דהו דטב"ע גמור אינו בגדר השאלה כמ"ש התוס'. והנה בגמ' מצינו כמ"ש התוס' דהתירו אף בטב"ע כל דהו אך י"ל ה"מ ברוב טבחי ישראל דליכא חשש איסור גמור רק לחשש עורב החליפו בזו י"ל הקלו אף בטב"ע כל דהו וכמש"ל אבל אם יש חשש חילוף בשר בטריפה במקום שרוב טבחי נכרים דנמצא ביד נכרים מדינא אסור בזו י"ל לא סמכינן אטב"ע כל דהוא אך זהו אם קיי"ל כרב בשר שנעלם מעין אסור א"כ י"ל כל הני עובדא דאמוראי היה בכה"ג והתירו משום טב"ע אבל בנמצא ביד נכרי ורוב טבחי ככריס לא סמכינן אטב"ע גרוע אבל אי לא קיי"ל כרב וא"כ הנך דאבדו בשר ע"כ הי' ברוב טבחי נכרים וא"כ הרי זה ספק אסור ומ"מ התירו בטב"ע גרוע כמ"ש התוס' ש"מ דאף בהו מועיל: והנה התרגולת שהי' ביד נכרי ולגבי עופות הוי רוב טבחים נכרים דכל אחד שוחט לעצמו בביתו ויש לחוש החליפו טוב ברע והוא ספק גמור כמ"ש אחרונים וא"כ י"ל טב"ע שהי' לבעל התרנגולת בזה לא מהני באיסור ברור ולכך קאמר המרדכי כיון דלא קיי"ל כרב לאסור בשר שנתעלם מהעין וע"כ הנך עובדא הי' ברוב טבחי עכו"ם דהיה חשש איסור גמור ומ"מ התירו בטב"ע א"כ אף תרנגולת אף דבהו חשש איסור גמור מ"מ סמכינן אטב"ע וא"ש ודברי מרדכי ברורים: הנה בסיום זה הסימן אמרתי לכתוב מה שהרב פר"ח נתקשה ברמב"ם ואני יעדתי לכתוב בזה בסימן א' במה דקי"ל דברי ר"ח רוב וקרוב הולכין אחר הרוב ודעת תוס' כדמשמע מדברי גמ' אפי' בקורבא דמוכח ועמדו בזה לרמב"ם דלפ"ז צ"ל בקושלא הגמ' בע"ע והי' הקרובה וכו' וניזול בתר רובא דעלמא וצריכין לשנוי ביושבת בין הרים ואולם הרמב"ם בה"ל ע"ע השמיטו וכן ניפול הנמצא וכו' דפריך הגמ' ג"כ וליזול בתר רובא דעלמא ומשני בשביל כרמים וכו' והרמב"ם בהל' גזילה ואבידה השמיט הך דשביל של כרמים וכן בהא חצבא דאשתכח בפרדסא דערלה ושרי' וקאמר הגמ' אפילו למ"ד אזלינן בתר קרוב מ"מ הך שרי' דבאותו גינה לא מוצנע וכתב הרמב"ם זה הטעם אף דלר"ח א"צ לזה דאזלי' בתר רוב אפי' במקום קורבא כל אלה טען הרב פר"ח: ואני מוסיף

לשאול בביצה גבי יוני שובך בזימן ב' ומצא שלשה קאמר הגמ' לימא מסייע לר"ח רוב וקרוב הולכין אחר הרוב ודחי הגמ' בדף וזהו אי ליתא לדר"ח אבל לר"ח א"צ לאוקמי בדף והרמב"ם בהל' יו"ט העתק בדף והעיקר דכתב זימן שנים ומצא שלשה הרי זה ספק מוכן ואלו הולכין אחר הרוב אף במקום קרוב אין כאן ספק כי ודאי מעלמא אתא והם ודאי שלא מהמוכן וע"כ צ"ל דלא ס"ל לרמב"ם הך דר"ח להלכה ול"ע. והרבה דברים שנאמרו בפירוק הקושי' האלה. ודרך היותר ברור וקצר הוא מה דאמרינן בפ"ב דנדה נמצא בפרזדור חזקתן טמא שבא מן מקור וקאמר רב הונא נמצא מן לול ולפנים ודאי טמא מן לול וחוץ ספיקא טמא ופריך אביי בממ"נ אי בתר חששא אזלינן ולכך מלול וחוץ ספק דלמא מן החדר ואזדרקה מן לול ולפני' ג"כ ספיקא דמן עלי' ואולי שחתה ואי בתר חזקה כאן ודאי טמא וכאן ודאי טהור ומשני אביי באמת אי בתר חששא כאן וכאן ספיקא ואי בתר חזקה כאן ודאי טמא וכאן ודאי טהור וס"ל לרמב"ם ליישב הקושי. לרב הונא כי קושיא חזקה היא והוא דס"ל לר"ה הא דאמר ר"ח רוב וקרוב הולכין אחר הרוב היינו דליכא קורבא דמוכח אבל במקום דאיכא קורבא דמוכח הוי רק ספק אי ליזול בתר קורבא או בתר רובא ועיין תוס' ב"ב בשמעתין דניפול ע"ש ולכך ס"ל לר"ה מן לול ולפנים אף דעלי' קרוב החדר הרוב וקורבא דמוכת ליכא דהא אי אמרינן דאתיא מעליה צ"ל דשחתה חוץ לחדר ומה קורבא דמוכח יש וע"ש תוס' נדה דכתבו להדיא כן דלא מיקרא קורבא דמוכח אבל מן לול ולחוץ איכא רוב דחדר וקורבא דעלי' וקורבא דמוכח דאי מן חדר קאתיא צ"ל דאזדרקא חוץ לחדר ואינו שכיח כמ"ש התוס' וא"כ הוי ספיקא ולכך ס"ל לר"ה דהוי ספק אבל אביי ס"ל כסוגי' דב"ב אפי' קורבא דמוכח אזלינן בתר רובא שפיר פריך מ"מ ניזול בתר רובא וא"כ הרמב"ם דפסק בהל' איסורי ביאה פ"ח כר"ע ע"ש ובמ"מ וא"כ קיימ"ל בקורבא דמוכח הדבר ספק וכל הך סוגיא דב"ב וביצה הכל לאביי כנראה שם מגמ' אבל לפי דקיי"ל כר"ה אף כאן הדין בקורבא דמוכח הוי ספק וא"כ צדקו דברי רמב"ם בכל מקומות בע"ע נגד רובא דעלמא הוי העיר הקרובה קורבא דמוכח כמ"ש התוס' והוי ספיקא ועל ספק בא ג"כ וכן בחצבא דערלה הוי קורבא דמוכח כמ"ש התוס' והיה אסור מספק ולכך נתן טעם דלא הוי מצנע בי' וכן ביוני שובך דהוי קורבא דמוכח כתב בפי' דהאי ספיקא והדברים נכונים ודו"ק: הנה יש לרמב"ם ראי' מהא דתנן בשקלים בהמה שנמצא חוץ לירושלים ממגדל עדר וכו' זכרים עולות נקבות שלמים וקשה ניזול בתר רובא דעלמא דמן א"י וסביבות באו והם חולין גמורים ומה לן ליזול בתר ירושלים שהוא קרוב וע"כ צ"ל הואיל ושכיח בסביבות ירושלים הנ"ל כעין קורבא דמוכח ולא אזלינן בתר רוב: אך אם כל זה רבו רוב מחברים הרשב"א ורא"ש וטור דפסקו

אפי' קורבא דמוכח רוב עדיף וצ"ל כהך דלעיל ודאי בהמה שנמצאת בירושלים ודאי דחוששין לקרבן ואף דאיכא למימר לחוש לרובא דעלמא דבהמות בירושלים קדשים קביעים וכמחצה על מחצה דמי ועירושלים לא שייך פריש עד דנימא מרובא קפריש וא"כ מן ירושלים עד מגדל עדר שייך הכל לירושלים הואיל הבהמות ירושלים רועים שם וא"כ כל בהמות הנמצאים אינם בגדר פרוש רק בגדר קבועה וכמחצה על מחצה דמי ודוק וצ"ע: הנה מדברי הרי"ף דהעתיק משנה דניפול הנמצא וכו' ועלה דברי ר"ח רוב וקרוב הולכין אחר הרוב וכן הלכתא ולכן העתק קושית הגמ' בסיפא וניזול בתר רובא דעלמא והתי' בשביל של כרמים דוקא וכן הרא"ש העתק המשנה בצורתה דמלתא דר"ח דהלכתא כוותי' אפילו בקורבה דמוכח (וא"כ ל"ל דס"ל כהרמב"ם כמש"ל אבל לרי"ף י"ל דס"ל כהרמב"ם ולא פי' דהך משכה איירי בשביל של כרמים וזולתו אזלינן בתר רובא דעלמא): ומה שנראה בישובו הוא דרשב"א פי' וניזול בתר רובא דעלמא היינו עוברי דרכים ולכך משני בשביל של כרמים דלא שכיחי ע"ד וכן כתב הסמ"ע ח"מ סי' ר"פ דפירש רובא דעלמא היינו עוברי דרכים והנה התוס' כתבו בשמעת' דלא חיישינן לעוברי דרכים דמשגיחים לבל יפול הנופל אם אין ברור הנפילה ע"ש. ונראה ודאי אם הניפל מפריח שפיר י"ל מהכ"ת לומר דנפל מעוברי דרכים אשר בטבען משגיחים ולא נימא בפשוט' דהניפול פרח ואתא מהשובך וזה מצוי ביותר אבל אי איירי במדדה וא"כ בנמצאת חוץ לחמשים מה טיבו של יונה פה הא אין מדדה כ"כ וע"כ אתה צ"ל דנשתנו בה סדרי עולם וחוץ לטבע הלא יותר טוב לומר מעוברי דרכים נפל ולא מדדה יותר מנו"ן רק עוברי דרכים הפילו וכמנהגו נוהג ולא שינוי הטבע וזה פשוט. והנה הרמב"ן כתב בשם ירושלמי בנמצא בין שלשה שובכים הרי הוא של מוצאו דבעל היונה מייאש הימנו דאמר שנתערבו עם יונים משובכים אחרים אבל בב' לא וכ' הרמב"ן דדמי' להא דאמרינן בפ' אלו מציאות ראה סלע שנפל משנים לא הוי יאוש מג' הוי יאוש. לפמ"ש תוס' והרא"ש שהטעם דבשנים לא מייאש דסבר תבענהו לדינא ויתחייב שבועת היסת ולא ישבע לשקר וישלם דעליו טענת ברי אבל בשלשה כיון דאין לו על שום אחד טענת ברי לא מצי משביע ליה והוי יאוש ולפ"ז ה"מ בתר דתקון ר"נ היסת אבל קודם ר"נ אף בשנים מייאש דהא אי תבעי לי' בב"ד אין לו עליו כלום כופר הכל פטור והוי כמו שלשה לדידן ומייאש. ולפ"ז ק' במשנה דקתני שנמצא בין נ' קרוב לזה שלו קרוב לזה שלו אמאי הא הוי יאוש כמו בג' שובכי' ויהי' של מוצאו דבזמן המשנה לא היה עדיין היסת וצ"ל דמשנה איירי במדדה וא"כ לא שייך מייאש דהא מתחלה לא מייאש כלל דנימא הוא גופי' מייאש מתחלה דחושש שיתערבו יונים שלו עם יונים אחרים ועיין ש"ך סי' ר"ס

דהא לא אסיק אדעתי' שתהי' מדדה יותר מכפי סדר המדדים נ' אמה ולא תבא לכלל עירוב שאר יונים ולא מייאש כלל ואם היא עברה הגדר וטבעה ומדדה ביותר על זה לא אסיק אדעתה והוי יאוש שלא מדעת ולא הוי יאוש ולק"מ. ולפ"ז דע"כ איירי במדדה שפיר קשה וליחוש לעוברי דרכים וא"כ א"ש במשנה דהיה קודם תקנת ר"נ בהיסת קשה כהנ"ל בשנים למה לא הוי של מוצאו הא הוי יאוש וע"כ צ"ל במדדה כנ"ל דהוי יאוש שלא מדעת וא"כ דאיירי במדדה שפיר פריך וניחוש לעוברי דרכים דהיינו רובא דעלמא והוצרך לשנויי בשביל כרמים וכו' אבל הרי"ף והרא"ש שהעתיקו המשנה לדידן לדינא דתיקון ר"נ היסת א"צ לאוקמי במדדה והא דלא הוי יאוש דמשביע לי' ול"ק וניחוש לעוברי דרכים ולכך השמיטו הקושיא והתי' ודו"ק: ובזה מיושב ברמב"ם דפסק כר' הונא נגד אביי אף דגם רבא ס"ל כאביי כדאמרינן הדר בי' רבא וכו' די"ל דכל דאלו דנין דלא יהי' בקורבא דמוכח רוב עדיף מקושי' במשנה של בעל שובך אע"ג דאיכא אחריתי דנפישי ואי דליכא מה טעם חוץ לחמשים של בעל המוצאו ותי' הגמ' דחיקי ליה רק י"ל חוץ לחמשים מתורת יאוש נגע בי' ובפרט די"ל דאיכא ב' שובכים חוץ לחמשים רק הם בכלל אינו מחזיקים כ"כ יונים כמו הראשונה שאנו דנין עלי' וא"כ ה"ל יאוש כמ"ש בירושלמי ומ"מ אינה נפישי וצ"ל כמש"ל דהוי יאוש שלא מדעת דלא אסיק אדעתי' דתעבור חוץ לחמשים דעד חמשים מלי כריס' זהו לפי דקיי"ל אבל רבא ס"ל יאוש שלא מדעת הוי יאוש ואם כן שפיר יש לומר בדליכא ומ"מ של מוצאו מתורת יאוש ולכך ס"ל דלא משגחינן בקורבא דמוכח אבל אנן דלא קי"ל כרבא ולא הוי יאוש דחוק לפרש במשנה כנ"ל ופסקינן כר' הונא דס"ל קורבא מוכח שקול עם רוב ודו"ק: ואמת כי דברי הרא"ש קשי' קצת להולמן במ"ש הלכה כר"ח ואפי' בקורבא דמוכח דאל"כ מה קמ"ל משנה היא ט' חניות ואע"ג דמותיב ר"ז לא פליג רק לברר הענין וליישב שמעת' ותדע דהא אמרינן ש"מ תלת ש"מ הלכה כר"ח וש"מ כר"ז אע"פ שדלתות המדינה נעולות עכ"ל: ויש להבין מהכ"ת נימא אין הלכה כר"ח בשביל דר"ז מקשה ובכל הש"ס דגמ' נושא ונותן אליבא דאמוראי מותיב ומפרק לא יהי' הלכה כוותי' ועוד לו דר"ז פליג כיון דאביי ורבא מסכימים הלכה כוותיה וגם תדע דקאמר הרא"ש אינו מובן דבממ"נ אי מהך דאע"פ דאין דלתות מדינות נעולות מוכח דרוב עדיף אפילו מקורבא דמוכח לא היה צריך להביא הש"מ וכו' רק איך אפשר דר"ז פליג הא ס"ל אע"פ שאין דלתות וכו' ואז אין הכרח די"ל דמיירי בשאין קורבא דמוכח א"כ עדיין אין ראיה מהך ש"מ תלת ש"מ איתא לדר"ז גוף הדין דלא בעינן תרי רובא וצ"ע לכאורה: וליישב נראה כי התוס' דייקי מהך מה קמ"ל ר"ח הא משנה דט' חניות היא ותי' או דה"א לחלק בין קורבא דמוכח

וכו' או דה"א בעינן תרי רובא או דלא הוי ידעינן ממשנה מידי דה"א דנמצא באמצעי והנה הרא"ש החליט הך תי' דקמ"ל אפילו בקורבא דמוכח דאל"כ מתניתין היא ולומר דמשנה איירי בנמצא ס"ל לרא"ש לדוחק וכתב הרא"ש אע"ג דר"ז מותיב וקשה ליתבי' ממתני' דט' חניות ולומר דכוונתו רק על קושיא שניי' וליזול בתר רובא דעלמא דחיק ליה לרא"ש דה"ל לר"ז אם כוונתו על קושיח שנייה להקשות תיכף קושיא שניי' וא"כ מוכח לכאורה ר"ז ס"ל למשנה בנמצא באמצע וא"כ ש"מ דיש מהסברא לומר כן כיון דר"ז ס"ל וע"ז דחי רא"ש ר"ז לא אתא אלא לברר וא"כ באמת י"ל דעל משנה היה פריך רק המסדר הגמ' העמיד קושייתו על מילתא דר"ח כדי להקשות קושיא שניי' דהוי קורבא דמוכח וזהו לא שייך אמשנה רק י"ל מנלן קורבא דמוכח דלמא ממשנה ה"א תרי רובא וקמ"ל ר"ח אפי' חד רובא וקאמר הרא"ש תדע דא"כ אתה צריך לפרש במילתא דר"ח רוב וקרוב היינו חד רוב דתרי רובא נפקא ממשנה דט' חנוות וא"כ קשה הא דקאמר לקמן ש"מ תלת ש"מ רוב וקרוב הולכין אחר הרוב היינו חד רובא דתרי רובא נפקא ממשנה וא"כ איך קאמר עוד ש"מ איתא לר"ז אע"פ שאין דלתות מדינות וכו' והיינו חד רובא וקשה הא דיינו הך מילתא דר"ח ותרתי ש"מ בחדא עולים וע"כ צ"ל דליתא ודברי הרא"ש מדויקים וברורים: ואמת לדעת ריב"ם בתוס' דתי' דקמ"ל ר"ח דלא בעינן תרי רובא קשה א"כ איך קאמר ש"מ תלת הא הך דר"ח היינו הך דר"ז דבחד רובא צ"ל לר"ח דממשנה דט' חניזת נפקא ודוחק ליישב אף דלא ס"ל לריב"ם דר"ח קמ"ל דלא משגיחין בקורבא דמוכח מ"מ מקום טעות יש ולולי ש"מ לדר"ז ה"א דר"ח מצריך ב' רובי וקמ"ל קורבא דמוכח אבל השתא דאיתא לדר"ז אמרינן דגם ר"א נתכווין לזה דוחק וצ"ע: ויותר י"ל דהא דלא ביקש ריב"ם לומר תי' התוס' והרא"ש דממשנה ה"א בקורבא דלא מוכח ול"ל דלא ס"ל סברא לחלק בכך דהא הך סברא לחלק צ"ל לקמן בגמ' גבי ניפול לחלק בס"ד בין תוך חמשים לאחר חמשים ע"ש בתוס' וי"ל דדייק במשנה ט' חניות מוכרות שחוטה ואחת נבלה כו' בנמצא הלך אחר הרוב מה זה הלך אחר הרוב הא ידעינן דרובא שחיטות ל"ל בנמצא מותר וצ"ל דמשום הך ט' חניות השחוטות מ"מ אין הבשר מותר דאיירי אף בשאין דלתות מדינה נעולות. וא"כ אם בסביבת וחוצה לה רוב טבחי נכרים הרי החתיכה הנמצאת אסור דאזלינן בתר רובא דעלמא ואין להתיר רק בשגם סביבת רוב טבחי ישראל וזהו הלך אחר רוב מדינה ג"כ וזהו ברור ונכון לדינא. וקשה הא לגבי רוב דעלמא הוי הנך ט' חניות קורבא דמוכח וא"כ בתרייהו ניזול ואצלם דפריש מרובא פירש וע"כ צריך לומר דלא אזלינן בתר קורבא אף דמוכח ועדיין קשה מה קמ"ל ר"ח הא גם קורבא דמוכח נלמוד ממשנה והוצרך הריב"ם לומר דה"א תרי רובא בעינן וכו'

אך זהו אי לא בעינן תרי רובא אבל אי בעינן תרי רובא פשיטא דלק"מ דליתני מותר הא לא ע"ז רוב לבד סמכינן וצריך עוד רוב ושפיר קאמר הלך אחר הרוב ואין כאן הוכחה ממשנה דלא מהני קורבא דמוכח דאף דנגד רוב דעלמא הוי קורבא דמוכח מ"מ הא נגד רוב חניות ליכא קורבא דמוכח וכיון דבעינן תרי רובא מה בכך דנגד רוב ח' איכא קורבא דמוכח ופשוט וא"כ אתא שפיר דקאמר תרתי ש"מ זולת ר"ז דלא בעינן דלתות מדינה נעולות היינו אומרים לכ"ע בעי תרי רוב ור"ח קמ"ל דלא מיני קורבא דמוכח ולח קשה הא מתנית' היא כמ"ש דהא נגד רוב מדינה הוי קורבא דמוכח דהשתא דס"ל דבעינן תרי רובא אין לדייק ממשנה דלא מהני קורבא דמוכח כמ"ש התוס' וקמ"ל ר"ח דאף קורבא דמוכח לא מהני ולכך קאמר עוד ש"מ לדר"ז דסגי בחד רובא וא"כ קשה למה לא קתני מותר וצ"ל כהנ"ל דרוב מדינה מצטרף וא"כ מוכח ממשנה דקורבא דמוכח לא מהני וצ"ל דקמ"ל דלא בעינן תרי רובא ודו"ק: והנה זה הדין דהא דקתני בט' חניות בנמצא הלך אחר הרוב אם בעינן דיהי' דלתות מדינה נעולות או גם במדינה וסביבות רוב טבחי ישראל אבל נכרים אסור או לא ראיתי כי הרשב"א בת"ה דף קמ"ז כ' אם שכונה בעיר בפ"ע ורובה ישראל מותרין ולא אזלינן בתר רוב העיר הנכרים ומביא ראיה מהא בנמצא הלך אחר הרוב והיינו רוב חניות אע"פ שאין דלתות מדינה נעולות והרא"ה השיג וכי תחלק העיר למבואות וקי"ל כר"ח רוב וקרוב הולכין אחר הרוב והרשב"א במשמרת הבית חילק דאם שכונה מובדלת ואין דרך נכרים מפסקת לא על זה אמר ר"ח רוב וקרוב רק במקום שאין שכונה מיוחדת וצ"ע: והנה מצאתי לרשב"א ראי' מן משנה שקליה פ"ב משנה ב' מעות שנמצא לפני סוחרי בהמה לעונם מעשר בהר הבית וכן בירושלים בשאר ימות השנה חולין וקשה למה לפני סוחרי בהמה מעשר ואי דלוקחים הם רובא והמוכרים מיעוט כמ"ש ברטנורא ורוב לוקחין במעות מעשר ניזול בתר רובא דעלמא היינו רוב העיר מאנשי ירושלים וכל מעות שלהם חולין והלא הכל בעיר אחת ומה בכך שנמצא לפני סוחרי בהמות רוב וקרוב כו' ועכצ"ל דעת רשב"א כיון דבאותו שוק אין רגל אנשי ירושלים מצויות רק סוחרי בהמות ובהם רוב המעות מעשר לא אזלינן בתר רוב ודברי הרשב"א מוכיחי': מיהו לפמ"ש בישוב הקו' מה שהקשו האחרונים על הטור ומחברים שכ' הטעם בחצבא דערלה וקנקנים יין דמותר משום דאלו מגנב בהאי גוונא לא הוי מצנע דל"ל זה הא בלא"ה רוב וקרוב הולכין אחר הרוב והניחו בצ"ע וחשבתי לתרץ דכאן אנו דנין על היין אם י"נ או ערלה או יין כשר וכ"כ על החצבא וקנקן אם בולע אסורה או לאו וכלים הללו מהני בהו ישן יב"ח וכדומה הכשר וא"כ הוי דבר שיל"מ ובפרט בישן יב"ח ועיין סי' ק"ב בי"ד וכבר כתבנו לעיל סי' א' בשם הר"ן דבדבר שיש לו

מתירין לא אזלינן בתר רובא וא"כ אף בזה הכלים צריכין הכשר ולא שייך הולכין אחר הרוב ומכ"ש דקרוב מסייע ולכך צריכין ליתן טעם אחר דבגוים הוי מצנע ואף הכלים מותרין וא"צ הכשר ולפ"ז גם לעיל במעשר שני ה"ל דישל"מ (ואף בירושלים עשהו כדשיל"מ כדלקמן) ולא אזלינן בתר רובא ודו"ק: ודע הא דאמרינן רוב וקרוב הולכין אחר הרוב אף דחזקה מסייע לקרוב דהא גבי חשה שחזקתו מהמקור אף דאיכא עלי' מקרבה והאשה בחזקת היתר עומדת וגם תני ר"ח שורפין תרומה קדשים ויש להם חזקת טהרה ש"מ דרוב דוחה חזקה נמי והח דלא תי' התוס' דר"ח קמ"ל דאפי' נגד חזקה דזה לא מוכח מט' חניות דלא מסיימו בדברי ר"ח דלא הזכיר חזקה כלל ואלו עיקר כונתו על חזקה ה"ל להזכירו רוב וקרוב וחזקה: ובחדושי הארכתי בהא דדרשינן מקרא זקני עיר דמניחין עיר שאין בה ב"ד ומודדין לעיר שיש בה ב"ד דעיר שאין בה ב"ד איך במציאות הא חובא על העיר לקבוע ב"ד כמ"ש הרמב"ם ריש הלכות סנהדרין וצ"ל דלית בעיר מנין שמחויבי' להקים ב"ד היינו מאה ועשרים ועיר שיש בה ב"ד אית בי' המנין ואם כן הא היא דנפישי ובלא"ה היא מחייבת לע"ע וצריך לומר דהך מנין מאה ועשרים צ"ל אנשים בני עשרים לצבוא צבא אבל פה לחשש דהי' רצחנים הכל בכלל נערים וכודמה ודו"ק. וצ"ע כי ברמב"ם הלכות סנהדרין לא ביאר:

סימן סד

א וי"א שאם שלמו חדשיו וכו' חלבו אסור וכו' זהו היא דעת הרמב"ם דס"ל לחלק דאף דקי"ל כר' יהודא דבן ט' ניתר בשחיטת אמו מ"מ חלבו אסור וכבר תמהו כל הפוסקים ובגמ' דחולין דף צ"ב אמרינן דפליגי ר"מ ור"י בחלבו דשליל ואמרינן מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ ור"י לשיטתן הרי דתלי זה בזה וכיון דולד מותר בשחיטה אף החלב מותר והאריכו בזה האחרונים. ואני הבאתי ראיה לדברי הרמב"ם מהא דאדרינן בדף ע"ד ע"ב דפליגי ר"י ור"ל לדברי המתיר בחלבו אי מותר בדמו דלר"ל אף דמו מותר כחלבו ופריך ר"י דתנן קורעו ומוציא את דמו אר"ז לומר שאין ענוש כרת פי' וזהו כונת ר"ל דאמר מותר היינו שאין ענוש כרת ופה"ג למאן קאמרי לר' יהודא לא יהא אלא דם תמצית דס"ל לר"י בכרת וקשה מאי קושי' למאן קאמרי לר' יהודא לא לר' יהודא קאמרי אלא לדידן דקי"ל בהא דחלבו מותר כר' יהודא וע"ז קאמר ר"ל לדידן ליכא כרת בדם דהא אנן לא קי"ל בהא כר' יהודא דדם תמצית בכרת רק אזהרה בעלמא ומה בכך דר"י ס"ל בכרת וכי בשביל שאנו קיימי לן כר' יהודה בהך דחלבו מותר אנו אחראין לפסוק כל מילתא דר"י בש"ס ולכך הכריח הרמב"ם דעתו דלהלכתא לא קיימ"ל כר' יהודא וחלבו באמת

אסור והא דפליגי ר"י ור"ל אי דמו כחלבו או לא לא לדינא פליגי דלדינא שניהם אסורים רק פליגי ופלפלו אליבא דר"י דסבירא ליה חלבו מותר איך ס"ל בדם אי מותר או אסור ופה"ג מקורעו ומוציא דמו בבן ח' דליכא בהו פלוגתא כלל כמו שכתב רש"י וקאמר הגמ' דר"ל דס"ל מותר היינו לפטור מכרת וזהו הכל לר"י דלדידן הכל אסור ופריך הגמ' שפיר לר' יהודא הא דם תמצית בכרת ואתי שפיר ודברי רמב"ם מוכרחים: ובישוב גוף הקושיא והענין בגמ' כהנ"ל נראה דס"ל לרמב"ם בהא דפריך הגמ' ריש פרק ג"ה וקסבר ג"ה נוהג בשליל ופריך מי מצי וכו' מדקתני סיפא ונוהג בשליל מכלל דרישא לא בשליל עסקינן הכי קאמר דבר זה מחלוקת ר"מ ורבנן והקשו התוס' הא דבריהם איירי בנשחט האם אי שחיטתו מתרת וכאן איירינן בנוהג בשליל קודם שנשחטה האם וע"ש בתוס' מה שכתב כי קושיא גדולה הוא (ול"ל כמש"ל בסי' ס"ב דהיכי דיש היתר לאיסורו לא שייך איסור בב"א וא"כ קשיא ליה לגמ' כיון דיש מציאות היתר לאיסורו ע"י שחיטת אם תו לא שייך איסור גיד ואיסור מוקדשין איסור בב"א דא"כ גם לר"מ דסבירא ליה נוהג בשליל קשה דהא מכל מקום מודה בשוחט האם בהיות בן ה' ו' שחיטת אמו מתרת ועדיין אף לר"מ לא הוי איסור בבת אחת) ולייישבו נראה דהא דאר"א מחלקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו כפשטא דפשיטא מה קמ"ל אם אין שחיטת אמו מתרת מהכ"ת יהיה החלב מותר הא היא כשאר בהמות דעלמא אלא כך הפי' הא דס"ל לר"י דאף בן ט' שחיטת אמו מתיר משום דקשיא הא דכתיב כל בבהמה תאכלו להתיר חלבו הא חדשים גרמי' ליה וכל זמן דלא שלמו חדשיו לית ביה איסור חלב כלל ואי איתי ליה החדשים הא תו ליכא שחיטת אם מתרת (ולומר בן ט' ומת זהו לא שייך דאפשר דהא דאמרינן לר' יוחנן חדשים גרמ' היינו חדשי' חיים ועוד מי יודע אולי מת כבר במעי אמו מכמה חדשים וכצ"ל דאל"כ למה מוקי פלוגתא דר"י ור"ל בתלש חלב בן ט' חי דהוא קצת רחוק במציאות ולא חלב בן ט' מת אי מותר או אסור דלר"י אסור ולר"ל מותר דאויר חי בעינן אלא דזה אינו מי יודע דחי כ"כ אולי בהיותו בירחים קדמונים מת) ועכצ"ל דאף בן ט' שחיטת האם מתרת רק עדיין י"ל דלמא באמת אין מתיר וכל בבהמה לא קאי על היתר חלב רק על היתר גיד ולזה לכולי עלמא לא בעינן חדשים כמו שכתבו תוספת ומחברים רק לר' יהודא לשיטתו דסבירא ליה גיד אינו נוהג בשליל ול"ל דקאי על גיד וע"כ על חלב אבל ר"מ לשיטתו דסבירא ליה נוהג בגיד ואם כן יש נפרש קרא על גיד ור"מ סבירא ליה באמת דאין שחיטת אם מתיר בן ט' ודברי הגמ' מיושבים היטב הואיל ור"מ ור"י מחולקים בגיד אי נוהג בשליל אזלי לשיטתן לפלוג אי חלב בן חי ניתר בשחיטת אם וקושית גמרא שפיר דמוכח מהך דהלכו לשיטתן וכדומה דר"י פליג לגמרי אי גיד

נוהג בשליל וקושי' התוס' מיושב היטב היטב: והנה הרמב"ם בחר בדברים אלו במקצת מבלי לפרש כפירש"י דר"י ור"מ לשיטתן דזה ס"ל בן ט' שחיטת אם מתרת אף חלב מותר ולר"מ דאין מתיר אף חלב אסור דא"כ חד פלוגתא והיא היא ומה קמ"ל אלא ס"ל דהכל אליבא דר"י דס"ל בן ט' שחיטת אמו מתרת מ"מ לשיטתו נחלקו ר"מ והוא והיינו להתיר בבהמה תאכלו לחלב דוחק ויותר מסתבר להתיר גיד דלית ביה כרת משנתיר חלב דאית ביה כרת רק ר"י לשיטתו דסבירא ליה דבלאו הכי אין גיד נוהג בשליל ואין צריך התירא ועל כרחך להתיר חלב ור"מ סבירא ליה נוהג איסור גיד בשליל ומוקמינן קרא להתיר גיד אבל חלב אסור וא"ש הלכו לשיטתן והגמרא דייק שפיר דר"י סבירא ליה דאין גיד נוהג בשליל אפי' בלי שחיטת אם דאל"כ מנלן להתיר חלב וא"ש: וא"כ אנן פסקינן כסתם משנה דג"ה נוהג בשליל א"כ מוקמינין בבהמה תאכלו לג"ה דשחיטה מתיר אבל לא לחלב דיש בו כרת ואף דקי"ל שחיטת אם מתיר בן ט' מ"מ חלב אינו מתיר רק גיד וכ"פ הרמב"ם דמיד הולד בני שחיטה וכן ג"ה כמ"ש המ"מ אבל לא חלב ודבריו מיוסדים כהלכ' ודור: אמנם הרב פר"ח טען מ"ש בגמ' אהך איבעי' על בן פקועה שהוציא ידו דאסור מה לחוש לזרעו מי נימא הא בעלמא נמי מכח חלב ודם קאתינן או דלמא התם תרתי והכא תלתא ופריך הגמ' למאן אי לר"מ איסור דם וחלב איכא איסור יוצא ליכא אי לר"י איסור יוצא איכא איסור חלב ליכא והקש' הפ"ח לשיטת הרמב"ם הא י"ל האיבעי קאי לדידן דקי"ל דחלב אסור ושחיטת אם מתיר לולד וא"כ יש כאן תלתא יוצא וחלב ודם וקו' עצומה וצריך נגר למפרקיה: ואני חשבתי ליישב דודאי הא דאמרינן דבן ט' מת שחיטת אמו מתיר אף החלב משא"כ בבן ט' חי הוא דעיקר איסור חלב תלוי כשקרוי שור דכתיב חלב שור וכו' ושור בעינן לידה ואז קרוי שור דכתיב שור וכו' כי יולד ועיין בדברים הללו חדושי רשב"א לחולין ר"פ ג"ה. ולכך בבן ט' מת דאין עליו שם שור מסתברא שחיטת האם מתיר אבל בבן ט' חי דיכול לשוחטו דקי"ל ד' סימנים אכשר בי' רחמנא והרי היא בעל חי גמור א"כ קשה לומר דשחיטת האם יתיר חלבו והרי הוא שור גמור. אך זה למ"ד ד' סמנים אכשר רחמנא אבל לפי שיטת החולקין דלא מהני בו שחיטה והרי הוא כשחוט ועומד עד דשאיל בגמ' דיהיה נחשב אוכל למנות בו ראשון ושני פשיטא די"ל דשחיטת אם יתיר והרי הוא כבשרא בדיקלא ולא קרינן בי' כל בבהמה תאכלו והנה לדעת הרי"ף ורמב"ם הא דאמר ר' משרשיא בן פקועה שבא על הבהמה אותו ולד אין לו תקנה לא ס"ל ד' סימנין אכשיר רחמנא ופליגי ולפ"ז קו' הנ"ל מיושב דשם בבהמה המקשה מתחלה קאמר הגמ' מה לחוש לזרעו וכה"ג אלימא דבא על בהמה דעלמא הא א' ר"מ בן פקועה שבא על הבהמה דעלמא אותו ולד אין לו תקנה

אלא דבא על בהמה דכותי' וכו' מיהו שאר בהמות לאו מכח חלב ודם קאתיא או דלמא הכא תלתא וכו' והא דלא משני דשם דבא על בהמה דעלמא ואליבא דמ"ד דפליגי אר"מ דס"ל ד' סימנין אכשרי רחמנא צ"ל דידע הגמ' הנך איבעי' לכ"ע אזלי אפי' לר' משרשיא ולפ"ז שפיר פריך אי לר"מ וכו' אי לר"י איסור חלב ליכא ול"ל כקו' הפר"ח לדידן דס"ל כר' יהודא ומ"מ חלב אסור דהא איבעי' קאי אף לר' משרשיא ואליבא דכ"ע שחיטת האם מתיר החלב כמו ולד: ובזה י"ל ג"כ בקושיא הנ"ל דבלא"ה כתב הרשב"א בג"ה דסוגי' דריש פרק ג"ה פליג אר"א א"ר אושעי' דהלך ר"י ור"מ לשיטתן וכו' וס"ל לרמב"ם ר"א אמר ר' אושעי' ס"ל כר' משרשיא א"כ פשיטא דאזל ר"י לשיטתו דאם שחיטה מתיר והוו כבשר בדיקלא גם החלב ניתר וכו' אבל סוגיא דריש פרק ג"ה ס"ל ד' סימני' אכשר רחמנא א"כ ל"ל הלך ר"י לשיטתו דלאו זה בזה תלי' דהא מ"מ בעל חיים הוא ויכול לשוחטו ואף החלב אסור וע"כ צ"ל בלא"ה פליגי אי גיד וחלב נוהג בשליל ולא מטעם התרת שחיטת האם כלל ושפיר פריך והא מפליג פליגי ולפי זה לפי דקי"ל ד' סימנים אכשרי רחמנא אמרינן פלוגתא אחרת בין ר"מ לר"י אי נוהג בשליל ולכך אף דקיימ"ל לענין שחיטה כר"י לענין נוהג בשליל פוסק כר"מ כסתם משנה וא"ש: ועוד י"ל בקושית הפר"ח באיסור יוצא איכא וכו' כך דודאי אף דלרמב"ם דס"ל בשחט אם ולד מותר בני שחיטה מ"מ החלב אסור היינו החלב שהיה אז כיון שהוא חלב אין שחיטתו מתירתו אבל מה שנתגדל ורבה אח"כ לכ"ע מותר דהא הולד כשחוט דמי וכי אמרה תורה חלב שנתגדל באוכל לאחר שחיטה חלב שור כתב רחמנא ולא זה שהוא רק חלב אוכל גמור הלא אין כאן שור חי וחלב שור חי כתב רחמנא וזה פשוט. והנה הא דס"ד בגמרא לאסו' החלב משום דיונק מהחלב ע"כ דקים ליה דאין כל האברים שהחלב יוצא משם ס' נגד החלב דאל"כ פשיטא דמותר לבטל ועיין לעיל סי' י"ו מ"ש באריכות באחרונים רק זה ברור דחלב של בן ט' ואברים של בן שתים שהוא אז בהמה גדולה ס' דכל הולד ממש מצער היא נגד מה שגדל אח"כ עד שראוי להיות מניקה אך בשאר בהמה מ"ש כמו דמתגדלים האברים כן מתגדל ג"כ החלב והכל בערך אחד ושומר מידתו בעת היריון כן בעת הגידול כו' יזקין וזהו בכל בהמות אבל בן פקועה לר' יהודא דמותר בשחיטת אמו והרי הוא כשחוט אף שתאסר החלב אינו אסור אלא החלב שהו' בעת שחיטת אם שהיה מצער למאוד וכעובר במעי אמו אבל לא הגדל אח"כ ובין כך גדלו כל האברים וחלב עצמו עד שהגיע לזען לחלוב והחלב מאותו זמן מותר כהנ"ל ומצטרף להיתרא וא"כ פשיטא דאותו החלב בזמן לידה אסור בטל בס' ושפיר פריך הגמ' לר"י איסור חלב ליכא ודוק כי הוא נכון וברור:

ב תותב קרום ונקלף כן הוא לשון הטור ג"כ ויש לדקדק כיון דדעתו דעת אביו הרא"ש דאנן נוהגין איסור בין דאקשתא ובין דאייתרא והיינו כמ"ש רש"ל וכל המחברים דנהג כר' דאמר קרום ונקלף הוי חלב ולאייתורא הוי קרו' ונקלף א"כ הרי מנהגם לתפוס לדינא כר"י דקרום ונקלף איך סתם הטור כאן דבעינן תותב לאסור החלב הלא נהיגינן כר"י דקרום ונקלף לחוד הוי חלב וצ"ל דס"ל לטור אף דנהגי לאסור דאייתרא משום דהוי קרום ונקלף לא בכל דוכתא נהיגו לאסור קרום ונקלף גרידא רק גבי אייתרא דיש לטעות להתיר דאקשתא נמי ושם הוי חלב של תורה אבל בעלמא לא נהיגי לאסור קרום ונקלף ולכך פסק הטור בפשיטות דבעינן תותב לכ"ע. ואמת כי מדברי רש"י לא משמע כן רק דס"ל להחמיר כר"י אבל מדברי תוספת יש ראי' למ"ש דמפרשי להך לישנא דאייתרא פליגי דהפי' בניחותא אינהו בני א"י אכלו להו ולדידן בני בבל לא סתום וקשה למה הא דאסר משום דנהיגי כר' ישמעאל אבל למה לא יסתום הא לא הוי תותב ולכ"ע מסתם סתים (וע' לעיל סי' מ"ח מ"ש בזה) ואף ר"י מודה וצריך לדחוק הואיל דנהיגי לאסור דאייתרא משום גזרה דאקשתא ובעלמא קרום ונקלף מותר אף לענין סתימה יש לגזור דאייתרא אטו הך דאקשתא וזהו תותב ואינו סותם ודו"ק:

ג לבטלו בס' והט"ז ורש"ל כתבו דמ"מ לא אמרינן בי' נ"נ והפר"ח החמירו כיון דלדידן חלב גמור למה לא נימא נ"נ ואין להחמיר דרא"ש ופוסקים מפורסמים סבירא לה בתותב קרום ונקלף כר' יואל דהקרום נקלף מן החלב ולא שתח' הקרום דבוק חלב וצריך קליפה מהבשר וכן כתב הטור להדיא בפי' תותב קרום כר' יואל וכפירוש רש"י וכן מורים דברי רשב"א דכתב דלכך חלב טמא אינו סותם דמפסיק הקרום בין לבין חלב וקשה הך חלב שתחת הקרום ולדעת רבינו אפרים חלב טמא גמור הוא למה אינו סותם וכללא אמרו חלב טמא אינו סותם והא בזה אין קרום מפסיק (ועיין מש"ל בסימן מ"ח בזה דגזירה הוא אטו שאר חלב טמא וזה דוחק) וע"כ צריך לומר כרבינו יואל ולכך כיון דהעיקר כר"י אין להחמיר:

ד אבל אין אוסרין הכלי ודעת הש"ך דאפי' אם נתבשל ואין ס' נגדו מכל מקום מותר והפר"ח דעתו לאסור דטעם כעיקר דאורייתא ולפי מה שכתב בס"ק קודם דרוב פוסקים מורים כר' יואל אתי שפיר גם בלאו הכי צריך עיון לקמן סי' צ"ח אם חלב בבשר לענין טעם כעיקר מיקרי מין שאין במינו דלמאן דאמר דהוי מין במינו לא שייך טעם כעיקר:

ה שהוא סוף המעים ואין להקשות הא דאמרינן חיטי דכרכשא פי' בחלחלת האחרון אין סותם דלא מהדק הא בלא"ה חלב טמא הוא ואינו סותם וי"ל דחלחלת ארוך וקביעי בי' חיטי במשך האורך כל חלחלת וריש מעי דאסור אינו אסור אלא לבסוף אמה אחת

וא"כ הנשאר חלב טהור היא וקאמר דמ"מ אין סותם דלא מהידק וא"ש ולק"מ ובחנם נתחבטו בו אחרוני זמנינו בשו"ת שלהם:

ו אבל לא השומן הדבוק וכו' וכ"כ מהרש"ל והב"ח וכתב דהכי דייק לשון הגמ' בעי גרירה היינו גרירא בעלמא עד הקרום וכן כתב הלחם חמודות והשיג על הלבוש שלשונו מגומגם בזה וכ"כ החוט השני וכן נהיגי עלמא רק להסיר הקרום ומניחין החלב הדבוק בטבחתא וממילא הי' חלב טהור וסותם הנקב מעולם לא נשמע פוצה פה כי באמת הממרה פי גאונים הללו ממש כזקן ממרא יחשב. וקרה בפראג שהי' מסמר תחוב בריש מעי רק החלב הדבוק במעי הי' סותמו ויצא הדבר בהכשר דהא מותר לאכלו וטהור הוא וסותם ובא השמועה לאזני הג' מהור"ד אופנהיים ז"ל אב"ד דפראג והורה לאיסור וצווחי' עליה בבית מדרשא ואמרכי הרמ"א טעה במקור הדין מח"ו שיהי' מותר באכילה וחבר ע"ז שו"ת ושלחן וחלקן ביעקב ורובם לא שמעו בקולו כאשר תראה בשו"ת כנסת יחזקאל ובש"מ שלמ"ל הל' שגגות זולת הרב בעל שב יעקב בשו"ת שלו החזיק בדבריו דלכתחילה יש לאסו' דהרמ"א טעה בט"ס שיש בס' כל בו ולא הרגיש רמ"א בטעותו ובאמת רע המעשה לא בלבד לחלוק אגאונים הנ"ל אף גם להוציא לעז על אבותינו שנהגו כך עכ"פ מזמן הרמ"א עד היום הזה אכלו חלב גמור וסוג כרת אבות יאכלו בשר חלב ח"ו וכי כך המדה כל רבותינו נוחי נפש טרחי ויגעו ליישב דברי מנהג אבותינו לבל יהי' בם פקפוק ונהפך זה טרח עמל ויגע בסברות רעות לומר אבותינו חטאו ואכלו תמיד חלב גמור מי יתן ושתיק ויהי' לו לחכמה. ולברר הדבר בקצרה כי האריכות בזה ללא צורך נאמר כי יתד שהדין זה תלוי בו הוא במה דאמרינן חולין דף מ"ט ע"ב להביא חלב שעל הדקין ואסור ופירש"י ולקמן אמרינן ריש מעי באמתא בעי גרירה וזהו שעל הדקין כשהמעים מתחילין למשוך מן הקיבה הוי חלב שעל הדקין ואסור עד אמה לדברי ר"י מפני שהחלב על הקרב שקורין טילא מחובר בו והכתוב מרבה בכללו מאת כל החלב וכו' עכ"ל והרא"ש בפרק ג"ה כתב על הך דריש מעי באמתא וכו' פירש"י שהראש של המעים כשהמעים יוצאין מהקיבה צריך לגרור החלב מהן עד שיעור אמה מפני שסמוכין לחלב מכאן וכו' עכ"ל פשוטן של דברים הללו אמרו כי החלב שעל הדקין אסור שהם סמוכים ומתחברים עם הפריסה שהוא חלב שעל הקרב שקורין טילא ולכך התורה מרבהו וא"כ הוא פשיטא דאין לאסור רק מה שלמעלה מהקרום שיש לו חיבור עם פריסה הנ"ל אבל מה שתחת הקרום הא קרום מפסיק ולא שייך חיבור וכי הפריסה בוקע הקרום ויורד עד שנאמר החלב הדבוק בדקין מתחבר או יונק מן פריסה מה שהוא מתפשט למעלה מהקרום והחלב שתחת הפריסה אפי' לדעת רבינו אפרים שהוא אסור

מ"מ אינו מתחבר כלל עם החלב הדבוק בדקין תחת הקרום עד שנאמר שמפני זה יהיה אסורים וזה פשוט: וגם הרב בעל שב יעקב מודה בזה דלפי פי' הנ"ל ברש"י ודאי תחת קרום מותר אלא שרצונו להסיב בפי' רש"י לכונה אחרת דקשיא ליה קושית בעל כה"ג למה לי' לרש"י כלל כלל לומר הטעם דסמיך לפריסה וכו' ולא פשוט תיפוק לי' דהוא תותב כמו שכתב רש"י אח"כ שהדקין תותב בראשון והי' חלב גמור ואסור והאריך בזה הבעל כה"ג ותמצית דבריו דרש"י לא פירש רק לברייתא ראשונה דשם לא נזכר כלל מתותב ע"ש (ואף לדבריו דין הנ"ל דכיון לברייתא ראשונה לדעתו מה שתחת הקרום מותר כמש"ל וא"כ וכי נימא בברייתא שני' לאסור ויחלקו שני הברייתות בדין זה אם תחת הקרום אסור או לא וע"כ דלכ"ע תחת הקרום מותר) אלא שכל דבריו דחוקים דודאי לא יחלקו ברייתות בכלל זה תותב קרום וכו' ומה דסתם זה מפרש זה אף גם א"כ לפי דקי"ל תותב וכו' א"צ לדברי רש"י שסמוך לחלב הקרב א"כ הרא"ש דכבר פי' תותב וכו' לא הי' לו להעתיק לשון רש"י שסמוכין לחלב וכו' דהא באמת הך סברא לא קאי: והרב בעל שב יעקב תירץ דכונת רש"י רק לומר למה מרבינן מאת כל החלב דקין ולא דפנות וכדומה ולכך פירש"י דהואיל מחובר דרשינן בו רובו שהוא שייך בכלל שמכסה הקרב ודבריו אין להם שחר כיון דלדבריו חלב דקין תותב מה קושי' למה אתרבי הלא הם חלב ואדרבה להיפוך קשה למה צריך כלל קרא ומה זה שכתב דהל"ל חלב דפנות מיעטה התורה מן ולא תקריבו דאין נקרב הא אלו הי' קרב הי' נידון משום חלב ודקין דנקרבים אלו הם תותב פשיטא דנידונים כחלב ומה זו קושיא דהל"ל חלב דפנות מה דמעיטה התורה להדיא וגם תינח ברש"י דקאי על פסוק זה מה יאמר ברא"ש דלא הזכיר כלל שום פסוק רק סתם ראש מעי וכו' וכתב מפני שסמוכין אל החלב מה שייך לתירץ כיון דלא הזכיר כלל שום פסוק: סוף דבר. מדברי שניהם נעלם דברי מרדכי פ' גיד הנשה דכתב וזהו חלב שעל הדקין פי' שריבה ר"ע מכל החלב וכו' והחלב המכסה הקרב הוא מתפשט על הדקין ומקום פשוטו בעי הדקין גרירה עכ"ל הרי מבואר דלכך בעי גרירה מחמת התפשטת החלב שעל הקרב וכתב שמתפשט בכל האמה ולכך בעי גרירה וזהו דלא כדעת כה"ג דכתב דרש"י כתב הכל לברייתא קמא והא המרדכי כתבו לפי מסקנא דעיקר כברייתא שני' ויותר תיובת' להרב בעל שב יעקב דכ' המרדכי להדי' הטעם מפני שמתפשט וכ' בכל מקום התפשטותו אסורו ש"מ ברור דאיסו' מחמת התפשטותו ולא דלכך מרבינן מאת כל החלב אבל לא נ"מ בהתפשטותו והי' ממנו המרדכי בהעלם דבר וגם מזה מוכח בידי' דאינו אסור רק מה שלמעלה מהקרו' כיון דנתן גבול דאסור כפי התפשטותו והא למטה מקרום אינו מתפשט כלל ואינו בוקע חלולי קרום וכיון דאינו

מתפשט מהכ"ת לאסור הא אפי' למעלה חוץ למקום התפשטותו אין אסור ומכ"ש למטה מקרום ולכן זה שאינו אסור למטה מקרום יש לו יסוד מוסד ברש"י ומרדכי ורא"ש: ובגוף הקושי' מכה"ג תיפוק לי' דבלא"ה אסור דתותב הרבנים אלו חשבו שעל הדקין תותב דאינו תותב רק אמה ולדבריהם קשה מה זה שנתחבטו אבות עולם ריש מעי וכו' אה איך קאי אי על דיוצא מקיבה או חלחלות נחזה אנן אם ראש דקין תותב פשיטא דאסור כיון דהם תותבים והם להקרבה ולא כמו חלב דפנות חלב גמור הוא וכן להיפוך אם הך דחלחלת תותב וגם מה זה דנבכו בשיעור אם אמה גמור או רק ראש או כמלא זרוע כמ"ש האחרונים ורמ"א נחזה עד היכן התותב מגיע עד שם חלב ואסור ומכאן ואילך מותר ובטלה מחלוקת. ועיין מרדכי פ' אלו טריפות מ"ש במחלוקת ר"א ורבינו יואל הביא ראייה ר"א וז"ל ולקמן אמרינן ריש מעי באמתה בעי גרירה אע"פ שאינו תותב הואיל ונקלף הוא אסור וכ"ש חלב שעל הכרס עצמו דבעי גרירה ואסור שהוא נקלף וקרא מסייע לי' דתנן כל החלב אשר על הקרב אע"פ שאינו מכסה כי המכסה נאסר כבר מן החלב ומכסה וכו' והיינו הפריסה דמן ואת כל מרבה חלב הקיבה וכוף אזניך ושמע אם שעל הקרב מותר מפני שאין פריסה כמ"ש היכי מרבה מאת כל החלב שעל הדקין וקיבה הלא אינו פריסה ועוד מנ"ל קרא לאוקמי לרבות חלב קיבה ודקין אדרבה נימא דאיצטרך קראי שע"ג קרב אלא ש"מ דחלב ע"ג קרב בלא"ה אסור וכו' ע"ש הרי לפניך מבואר דס"ל לר"א ולא מצינו בזה שר"י נחלק עליו דחלב שעל הדקין אינו תותב כלל רק מחובר לפריסה שהוא טיל"א בראשו והדקין סמוכים ויונקים ולכך אסורים ומ"ש רש"י בתותב בראשן דייקא התחלת התפשטות המעי ששם פריסת הכרס וגם עובר קצת על הדקין בתחילתן וזהו הוא תותב וזהו מטענת ר' אפרים אתה אוסר לדקין שהם סמוכים לפריסה איך לא נאסר שומן הדבוק בכרס שהוא יותר סמוך ודבוק ויונק מפריסה שעליו ממש בדביקות ובאבר אחד ולא באברים נפרדים בכרס ודקין ויותר מסתבר לדרוש רבוי דכל על החלב הדבוק בכרס שהוא באמת על הכרס משנדרוש אותן על הדקין דאינו תותב כלל דוק בי' היטיב ותמצא כי נכון: ובהכי נראה ליישב קושי' כ"ג דרש"י כתב בפי' א"ט דר"י דס"ל לרבות קיבה דהוא קרום ונקלף מכ"ש דס"ל לאסור הדקין ובפרט ג"ה ראש מעי באמתה בעי גרידא וזהו חלב שעל הדקין פירש"י שנחלקו בו ר"מ ור"י מבואר דאית ביה פלוגתא ולפי הנ"ל יש ליישבו דאי לפמ"ש רבינו אפרים בדקין בעצמתן קרום ונקלף וצ"ל כהנ"ל בכל הדקין קרום ונקלף דאי רק ריש מעי א"כ מה זה שנחלקו בשיעורא נחזה עד כמה הוא קרום ונקלף ואסורה ותו לא א"ו דכל הדקין קרום ונקלף ולר"י באמת כל הדקין הם אסורים רק לר"ט דמתיר בקרום ונקלף

אף הדקין מותרים ולא נאסר רק ריש מעי באמתה ששם מתפשט חלב פריסה ושיעור אסורו כפי התפשטתו כמ"ש המרדכי הנ"ל להדיא והי' לחז"ל מסורת עד כמה מגיע עצם התפשטותו וזהו כוונת רש"י ריש מעי בעי גרידא וזהו חלב שעל הדקין שנחלקו בו ר"ע ור"י היינו אם לאסור הכל רק אמתא וא"ש. והיה עוד מקום לומר בזה אי ר"י מודה בדקין או נחלק תליא בהנך תרין אוקימתא בגמ' דלמ"ד באקשת' פליגי א"כ חלב שעל הדקין מכ"ש אסור מן חלב שעל קיבה דקיבה אינו מחובר לתלב התותב כלל רק הכל נקלף משא"כ דקין מחובר בראשן לחלב תותב כהנ"ל וא"כ פשיטא דאסור אבל לאידך לישנא דאקשתא לכ"ע אסור ופי' רש"י דהוי תותב רק פליגי באייתרה י"ל בזה ס"ל לר"י דהוא סמוך לאקשת' שהוא תותב והוא אבר אחד משא"כ לדקין אף שאדוק בתותב מ"מ שני אברים הם ועיין מש"ל בר' אפרים דג"כ דעתו יותר לרבות הסמוך לתלב תותב בחד אבר משני אברים וא"כ אף בזה אם נאסור דאייתרא והיינו משום דדבק לחלב אקשתא הוי כחד אבר משא"כ בדקין לאסור הואיל סמוך לחלב הכרס והיינו שעל הקרב איכא תרי אברים ולכך להך לישנא לר"י דמרבינן דאייתרא תו לא מרבינן חלב שעל הדקין וא"ש מ"ש רש"י דפליגי בחלב שעל הדקין ר"ע ור"י: ובזה דברי הסמ"ג וסמ"ק ואו"ה שכתבו דפסקינן כר"ע להחמיר בחלב שעל הדקין ותמה הכה"ג הא אף ר"י מודה בזה ולמ"ש א"ש למסקנא דבאייתרא פליגי מסתבר ר"י פליג אדקין ולכך אמר הלכתא כר"ע להחמיר וא"ש מכל הנ"ל נשמע דלא נאסרו הדקין רק מחמת חלב הקרב וזהו לא שייך למטה מהקרום וגם הקרום בעצמו אלו אפשר לנקר אותו מן החלב הדבוק בו הי' מותר באמרם בעי גרירה היינו גורר מעל הקרום והקרום מותר ובזה סרה קושית שב יעקב דה"ל למנות הך קרום בכלל קרומים אסורים דאינו אסור בעצמו הקרום רק מחמת חלב שטח ע"ג ופשוט. וכתב המרדכי פרק ג"ה כשמושך הדקין מקיבה חמין אין נשאר חלב שצריך גרירה בהן ונדבק הכל בכנתה וזהו ברור דקאי על תלב שעל הקרום וכשמושך מושך הקרום גם מה שעליו אבל חלב הדבוק תחת קרום בעצם הדקין אם ימשך כל היום מהכ"ת יזוז ממקומו חלב הדבוק בו בתולדה ומה ענין חלב ההוא לכרס ומה נ"מ אם מושך חמין או לא. מזה נשמע ברור דלא נאמר רק מה שלמעלה מקרום ונשוא צרף צורף בעל שבות יעקב לאסור מדינא כאלו אכלו אבותנו חלב כמש"ל: והנה לא השיג יד לעמוד על דעתו ולכך שלח ידו להגיה בס' כל בו אשר הביאו הב"י וז"ל המנהג לגרר שניהם מיהו של צד הקיבה ושל צד הכרכשתא אין גוררין אותו לגמרי לפי שיש חלב טהור אבל מסירין קרום הארוך עם החלב שאינו דבוק עם הכרכשתא בשאר שומן עכ"ל וכבר כתב הב"ח דהך תיבת מיהו צ"ל אח"כ ואין בזה קפידא אבל הוא ביקש להגיה מיהו של צד

הקיבה גוררין אותו לגמרי ושל צד הכרכשתא אין גוררין אותו לגמרי ודברים אלו אין להם שחר כמ"ש הוא בעצמו דבממ"נ אם הך ריש מעי באמתה פ' כל החלב אף תחת הקרום א"כ להנך דס"ל ריש מעי פי' חלחלות ג"כ יצטרך כל החלב ואי פי' רק למעלה מקרום א"כ גם לצד הקיבה אין ליקח יותר והוא ז"ל ביקש ליישבו דהואיל דשם בצד הכרכשתא החלב הדבוק אינו תותב רק חיטי חיטי לכך מותר והביא ראיי' משו"ת חוט השני והביא חובתא לנפשי' דהא החוט השני כתב זאת על דקין היוצאים מקיבה כמ"ש בעל שב יעקב וא"כ עדיין הקושיא במקומו מ"ש הא ומ"ש הא ועוד וכי בסברא זו נסמוך ונתיר החלב החו"ש אמרו לפי דמסורת בידנו לאכול וטרח ליתן טעם אבל לפי דבריו אין כאן מסורת דא"כ אף בדקין נתיר ורק מסברא בעלמא נתיר זהו לא שמענו שעל סברה רעועה שדופת קדים נתיר ממש איסור כרת: ובאמת תי' חוט השני רחוק למאוד כאשר יראה כל מבין וקשי' שלו דלמא חלב הדבוק בכרס אסור לר"א וגבי דקין חלב הדבוק מותר לק"מ המעיין במרדכי במילתא דר"א יראה דלכך חלב הדבוק אסור דהוא סמוך לחלב הפריסה ע"ש אבל בדקין אף מה שלמעלה מקרום אין איסור רק הואיל דבוק לכרס אבל איהו גופיה אינו חלב איך נאסר תחת קרום מה דלא סמיכה עם חלב הקרב ומכ"ש לפי המרדכי דאסור מחמת התפשטות וזה לא שייך תחת הקרום: ולכאורה יש לומר בפשוט ודאי הא להתיר חלב שתחת קרום יש לו פנים לכאן ופנים לכאן ולכך מחמירין אבל בחלחלת בלא"ה רבים מכשירים ואינו לדעתם ריש מעי וכו' א"כ אף שמחמירין מכל מקום די דנחמיר למעלה מהקרום אך זה אינו דהא הב"ע בהלכות ניקור כמ"ש הטור פוסק כהך מ"ד ריש מעי קאי על חלחלת ועיין ב"י ומכל מקום כתב רק להשליך הקרום ולא יותר ע"ש ש"מ דס"ל דכך מסורת או לישנא בעי גרירה מורה דסגי בהשלכת הקרום ואם כן ה"ה לדידן דקי"ל יוצא מהקיבה וזה פשוט וברור: ותמהני איך מלאו לבו להגיה כ"כ הא הב"י כתב וכן הוא בא"ח וא"כ אימת קרה טעות הלזה אם בהעתקת ב"י דבריו הלא בכל בו ישן ג"כ כדברים האלה ואי בספר הכל בו וב"י העתיק דבריו לתומו בלי הרגיש בטעות א"כ נחזה איך נכתב בא"ח אי ס"ל דלגבי קיבה בעי גרירא בכולל איך העיד הב"י שכ"כ א"ח מה שיש הבדל גדול היתר ולאיסור ואיך לא הרגיש הב"י בהפר' וברור שגם בא"ח כ' כן וצ"ל דגם בא"ח כ"כ והזדמן בשניהם טעות מכוון דבר זה אין הדעת סובל וח"ו לשבש כל הספרים ואשתבש כהא במה שפי' בב"י וכתב הם תופסים עיקר דאריש מעי קאי הכוונה על כל בו וא"א ולכך נתקשה הא הכל בו מחמי' בשניהם רק דברים כפשוטן על מנהג עולם דנהגו שלא ליטול אורך אמה ומה שטען א"כ מה אפשר נשאל לבעלי מנהג הבל הביא גם הוא בזה מנהג שנתפשט ואנו מפלפלים

טעם למנהג נימא מה בפלפול נשאל למייסדי מנהג וכי בזמן ב"י נתייסד המנהג ולכן כל דבריו בחלום ואין כדאי להוציא דיבה על אבותינו שאכלו חלב: הנה אם עבר המחט עד חוץ לקרום רק החלב שעל הקרום סותמו והוא חלב טמא מ"מ דעת ש"א בתשובה דסותם הואיל הנך רבותא דפי' ריש באמת' על סוף חלחולית וא"כ אינהו מיכל אכלו ולדידן מסתם לא סתום והסכים עמו הפר"ח בק"א והרב בעל שב יעקב דחה זה והרחיב לשונו כי הפי' כך אינהו מיכל אכלי ש"מ דס"ל כר"ע דבעי תותב וזהו אינו תותב ואם כן למה לא יסתום לדידן דאף דמחמירין כר"י דסגי בנקלף מ"מ אינו תותב וא"כ איך לא יסתום הא כל טעמא דחלב טמא אינו סותם משע דלא מהדק והיינו כמ"ש רש"י תותב: דברים הללו יצאו מפי רשב"א בת"ה דף ל"ז דפי' אינהו מיכל אכלי דאינו תותב ולכך לדידן סתים אף דלא אכלין משום דחוששין לדברי ר"י ע"ש. ואמת דרשב"א כתב ג"כ ריש מעי באמת' ואי בי' חלב טמא אינו סותם אף דרשב"א הביא ג"כ הנך ב' דיעות בריש מעי אי קאי על תחלת מעים או על סופן ומ"מ אין זה תיובתא לש"א הנ"ל דהרשב"א לשיטתי' דהוא הכריע ריש מעי פי' תחילת מעים וא"כ אין כאן ספק בריש מעי דודאי יש שם חלב טמא דאין סותם: אלא דכל זה להך לישנא באייתרא פליגי אבל להך לישנא דבאקשתא פליגי ולפי' רש"י אף להך לישנא אמרינן אינהו מיכל אכלי כדרך בתמי' ולא בניחותא ולהך לישנא ליכא למימר כהנ"ל דאינהו דאכלי משום דס"ל דלא הוי תותב אבל החולקים ס"ל דהוי תותב וא"כ שורת הדין דלא יסתום והרשב"א דכתב כן דס"ל הך אזלא בניחותא כמ"ש התוס' אבל לפירש"י ליכא למימר כהנ"ל. וצ"ל או דס"ל הך דחלב טמא אינו סותם לאו דבר מוחלט הוא דהא אמרינן רב ואסור תורה ואת אמרת התורה וכו' ואלו מוחלט דאינו סותם מה נ"מ בדאורייתא או דרבנן הלא אין כאן סתימה כלל וע"כ נ"ל דזה דהלכה כרב ספיקא היא ולכך באיסו' תורה ספיקא להחמיר לפ"ז הא דלא אכלו דאקשתא משום דמספקא לי' דלמא הוי תותב וא"כ שפיר קאמר אינהו מיכל אכלו דס"ל בריר דלא הוי תותב א"כ די לנו לעורר ספק אי מיקרי תותב וא"כ הוי ס"ס ספק חלב טמא סותם או אינו סותם ואת"ל אינו סותם דלמא חלב טהור הוא וא"ש וכן י"ל בסברות הרבנים הנ"ל: אלא כפי מ"ש סימן מ"ח דיש להם יתד גדול רבינו אפרים כמרדכי דס"ל חלב שע"ג דקין אינו תותב רק דבוק לחלב כרם וא"כ ניקב שלא במקום דביקתו הא אינו תותב וסותם וכתבתי לעיל הואיל שם חלב טמא עליו אינו סותם וא"כ שפיר מביא ראיה מן אינהו מיכל אכלי דל"ל כרשב"א דכיון דאכלו אינו תותב דמה בכך כל חלב טמא אינו סותם וע"כ צריך לומר ה"מ מה שהוא מוחזק לחלב טמא אבל זה אינו מוחזק דהא אינהו מיכל אכלי וכו' ואם כן אף ראש דקין אינו מוחלט לשם

חלב דהא קצת רבותא ס"ל דראש חלחלת קרוי חלב טמא ולא זה וא"כ הדרן לכללא מה שאין תותב ואף ריש מעי אינו תותב בעדות רבינו אפרים ולכן אין לפקפק כ"כ על הוראתו: ואמת אגיד כי הגאון בעל שב יעקב כפי שאמר לי אחי ותלמידי הרב ר' אברהם מטיפיליץ חזר מדבריו ושגגה יצא מלפני השליט וראיי' לדבריו דאל"כ הי' מוחה בפ"פ בטבחי' שלא לסמוך על הסרת הקרום ולהאכיל חלב לשיטתו ואני חקרתי ואין א' יודע מזה רק היורשים החזיקו בעיזבון אביהם והדפיסו. לכן הארכתי קצת להעמיד הדת על תלה ולקיים מנהג קדמון על מכונו:

סימן סה

א ונהגו להחמיר כן העיד מהרלב"ח מעיר גדולה של חכמים וסופרים שהודה על חלב דשליל להתיר ועל הגיד לאסור ויש ראיה מגמר' דכריתות דף ק"א ע"ב דקאמר יצא דם חגבים ודגים שכולו היתר וקאמר הגמ' מה שכולו היתר חי חלב הרי חיה מותר ואי ג"ה והרי עוף דלית בהן גיד ודמו אסור אלא דלא בעי שחיטה. וקשה שליל שנשחטה אם יוכיח דלא בעי שחיטה ודמו מ"מ אסור כדקיי"ל דדמו אסור וע"כ צ"ל בשליל גיד הנשה אסור ואין כולו היתר דהא איכא ג"ה משא"כ בדגים מיהו יש לדחות דמינו כולו היתר משא"כ שליל והנה סוגי' דבגמ' ריש פרק כ"ה משמע דחד דינא אית לי' וגם יש להקשות הא דאמרי' בפסחים דף כ"ג דס"ל לרי"ה דגיד מותר בהנאה מק"ו דחלב מה חלב דענוש כרת מותר בהנאה מכ"ש גיד דליכא כרת וגמ' פריך מה לחלב שהותר מכללו אצל חי' ע"ש ולמה לא פריך מה לחלב שהותר בשליל ושחיטת האם מתירתו משא"כ גיד אינו מותר בשליל ואין שחיטת האם מתירתו כלל. ולכן נראה טעמו של דבר דאין הגיד מותר משום דהר"ן נתן טעם למה אין דם שליל מותר קרי כאן כל בבהמה תאכלו ותי' דם אינו בכלל אכילה ושתי' יחשב והכתוב אומר תאכלו עכ"ל וזה קצת דוחק בכל התורה היינו שתיה היינו אכילה. והנה אם אין בגידין בנ"ט ועץ הוא והתורה אסרתו אינו בכלל אכילה וכ"כ התוס' בפסחים דף כ"ב ד"ה ורבי שמעון וכו' דכיון דאין בגידין בנ"ט לא שייך בי' אכילה הכל ולכך לא מוקמינן אגיד מכ"ש דלא מוקמינן אדם וזה נכון וברור : אך זהו אם אין בגידין בנ"ט אבל למ"ד יש בהו בנ"ט לא שייך זו באמת כל בבהמה תאכלו ואף גיד במשמע והנה סוגי' דריש פרק ג"ה הוא הכל למ"ד דיש בנ"ט וא"כ פשיטא דשחיטת האם מתרת וחד דינא אית לי' עם החלב דמ"ש וגם הן סוגי' דפסחים דאמרינן אי כשהותרה נבלה חלבה וגידה הותרה ע"כ הכל למ"ר יש בגידין

בנ"ט ע"ש וא"כ אף גיד שוה לחלב לענין היתר שחיטת אם וליכא למיפרך כלל משלי"ל וא"ש ודו"ק :

ב ג"ה מותר בהנאה כ"כ הרמב"ם. וטעמו עליו חכמי לונ"י"ל כיון דפסק כר"א כ"מ. שנאמר לא תאכל אף איסור הנאה וקאמר הגמ' בפסחים דף כ"ב דלכך גיד מותר דכשהותרה נבלה היא וגידה הותרה ופריך הגמ' הניחא למ"ד יש בגידין בנ"ט אלא למ"ד אין בנ"ט מא"ל וקאמר הגמ' מאן שמעת לי' אין בגידין בנ"ט ר' שמעון דתנן האוכל ג"ה של בהמה טמאה ר"ש פוטר ר"ש באמת ס"ל ג"ה אסור בהנאה עכ"ל ולפ"ז אנן דקיימ"ל אין בגידין בנ"ט יש לאוסרו במאה וקושי' זו הביא הרא"ש בפ' ג"ה וכמה יגיעות יגעו נושאי כלי הרמב"ם ליישבו והנה צריך לומר לכאורה מה כ"כ הקושי' דלמא הרמב"ם דקשי' לי' אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע וקיימ"ל אין בגידין בנ"ט ע"כ צ"ל לס"ל כחד שינוי' בגמ' סתם משנה שולח אדם ירך דמשמע דמותר בהנאה וס"ל כר"א ל"ת דפסחים דף כ"ג ע"ב דלגבי חלב ודאי- אמרינן כשהותרה נבלה היא וחלבה הותרה וגם איכא פסוק דחלב מותר בהנאה וא"כ איכא ק"ו ומה חלב דענוש כרת מותר בהנאה : גיד ליכא כרת פשיטא דמותר בהנאה וכן י"ל קושי' הרא"ש בפרק ג"ה דלמה פסק כר"א במקום חזקי' ואי דאמרינן דרי"ג ור"ע כ"ע ס"ל דאיסור אכילה ואיסור הנאה במשמע הא ל"ל איפכא דכ"ע רק אכילה במשמע דהא ריי"ג אמר להדיא לולי קרא יעשה לכל מלאכה ה"א חלב אסור בהנאה ולפי הנ"ל יש ליישבו דהא התוס' כתבו בדף קי"ג דאף לחזקי' ס"ל לר"ש ג"ה אסור בהנאה דלא יתכן לא תאכל על איסור אכילה דעץ הוא וכו' וא"כ אף ריי"ג ס"ל כן וא"כ לולי דהתירה התורה חלב להדיא הוי ילפינן ק"ו להיפוך ומה גיד שאין ענוש כרת אסור בהנאה מכ"ש חלב דענוש כרת דאסור בהנאה ולכך אצטריך קרא בחלב להתיר ועכשיו דשמענו היתר בחלב י"ל הק"ו להיפוך דגיד מותר אף דכתיב לא יאכל וכו' (עיין מהרש"א בפסחים דף כ"ג ע"ב ד"ה שאני וכו' דהקשה מהרש"א הא ריי"ג ע"כ ס"ל כר"א ולפמ"ש ניחא די"ל ריי"ג כחזקי' ס"ל) : וצ"ל דעיקר כסברת התוס' ד"ה ומה וצו' שהקשו כמה אסורי הנאה דלית בי' כרת ותי' דכך הק"ו מה חלב דאית בי' כרת מ"מ הוא בכלל היתר נבלה וחלבה הותרה מכ"ש גיד דהוא בכלל היתר נבלה וא"כ ליכא למימר לרמב"ם הך ק"ו כיון דקיי"ל אין בגידין בנ"ט א"כ מה לחלב שהוא בכלל היתר נבלה דיש בו נ"ט ושם נבלה עלי' משא"כ גיד דלית בי' נ"ט לא שייך בי' שם נבלה וגם להיפוך ליכא למימר מה גיד דאין ענוש כרת ואינו בכלל היתר מכ"ש חלב דלכך אינו בכלל הואיל ואינו בכלל נבילה דאין בו נ"ט ואליבא דהך קיימינן הכא. (ואין להקשות בגמ' דדחי לק"ו דחלב שכן הותר מכללא בחי' ולא יליף ק"ו מדם

שענוש כרת ומ"מ מותר בהנאה וכו' ד"ל דם יש היתר לאיסורו דם שבשלו משא"כ גוד ודו"ק). וא"כ הדרא קושי' חכמי לוניל לדוכתי' ומה שצראה בשנקדים דרמב"ם פסק בהלכות מ"א פ"ח הלכה ו' האוכל ג"ה של נבלה ושל עולה חייב שתים ובהלכה ה' כתב האוכל גיד של בהמה טמאה כולו פטור דגיד אינו בטמאה הואיל ובשרו אסור ואיסור טמאה ליכא דאין בגידין בנ"ט וקשה מיני' ובי' למה של נבלה ועולה חייב הא לית כאן איסור נבלה ועולה דאין בגידין בנ"ט והרשב"א הוסיף להקשות בתשובה דאמרינן להדיא בגמ' ריש ג"ה דאמרינן גיד הנשה נוהג במוקדשין פשיטא וכו' וכ"ת אין בגידן מ"מ ואיסור גיד איכא ואיסור מוקדשין ליכא וכו' הרי מבואר דכי אין בגידין בנ"ט לא חייב משום מוקדשין ואיהו פוסק של עולה חייב שתים וצ"ע. ועיין כ"מ שג"כ לא מצא מענה. לכן נראה דס"ל לרמב"ם אף דאין בגידין בנ"ט היינו לענין אכילה דלא שמי' אכילה אבל הנאה מיקרי דעכ"פ נהנה מגיד ועיין תוס' פסחים שהבאתי לעיל דס"ל דלכך לא דרשינן לא יאכל לאיסו' אכילה דלא שייך בי' רק לאיסור הנאה וא"כ קשי' ליה הא דאמרי' האוכל של נבילה חייב שתים וח"א אינו חייב אלא אחת ומודים באוכל של עולה ושל עיר הנדחת חייב שתים וטרח הגמ' לאוקמי טוב פלוגת' בכולל ואיסור חמור וכו' וק' לימא בהך פליגי ת"ק סבר יש בגידין בנ"ט ולכך חייב וחכמים ס"ל אין בגידין בנ"ט ולכך על נבלה לא חייב אבל של עולה ושל עיר הנדחת דהם אסורי הנאה מיהו איכא וחייב מלקות ועיין משנה למלך הל' יסודי תורה דכתב להדיא להרמב"ם הנהנה מאיסורי הנאה כדרך הנאתו לוקה ולכן ס"ל לרמב"ם הך דאוכל גיד של נבילה אליבא דהלכתא דאין בגידין בנ"ט אתמר ומ"מ כיון דחייב משום אוכל גיד אף דלא חזי' והתורה אחשביה לאכילה אף לענין נבילה אחשביה והאוכל גיד שהוא נבלה איך נאמר לענין גיד הוי אכילה ולענין נבילה לא הוי אכילה והוי שני הפכים בנושא אחד לכן גם משום נבלה חייב דהא אחשבי' התורה שיהי' קרוי אכילה לגבי גיד ולכך גיד של טמאה פטור דמשום גיד ליכא דבשרו אסור וכיון דליכא משום גיד אף משום טמא פטור דאין בנ"ט ולא שייך רחמנא אחשבי' לגבי גיד דיהי' קרוי אכילה דהתם אינו חייב משום גיד כלל וא"ש : אך לפ"ז יש לדקדק בהא דקאמר הגמ' בפסחים אי אין בגידין בנ"ט לא אמרינן כשהותרה נבלה היא וגידה הותרה וקשה למה הלא האוכל גיד של נבלה לוקה משום לא תאכל נבלה נמי וא"כ כשהותרה להנאה אף גיד הותר דהא הוא בכלל ל"ת נבלה ונראה דבלא"ה יש לדקדק דקאמר מאן תנא דס"ל אין בגידין בנ"ט ר"ש ר"ש ס"ל ג"ה אסור בהנאה וקשה הא איכא ר"י בן ברוקא דס"ל אין בגידין בנ"ט ודכוותי' פסקינן : ולכן נראה דלכאורה קשה מאי איריא לר"ש דאין בנ"ט אפי' יש בנ"ט הא ר"ש ס"ל אין

איסור חל על אסור בשום אופן א"כ מעולם לא חל נבלה על גיד והאוכל גיד של נבלה אין לוקה משום נבלה ואיך יתכן כשהותרה נבלה גידה הותרה הא אין כאן בגיד אסור נבלה ואיך יחשב בכלל היתר וצ"ל מה בכך דאין כאן מלקות משום נבלה דלא חל מ"מ הגיד בעצמותו נבלה וכשאוכל אותו אוכל נבלה ושפיר יתכן כשהותרה נבלה היא וגידה הותר' אך זהו אם יש בגידין מ"ט אבל אם אין בו בנ"ט א"כ בממ"נ בעצמותו אינו כאן כל נבילה דהא לית ביה נ"ט רק דנימא דמ"מ האוכל אותו חייב משום נבלה דרחמנא אחשבי' לאכילה אף כשהותרה נבלה גיד וכו' זהו ליתא לר"ש דס"ל אין איסור חל על איסור וא"כ אין לוקה משום נבלה וגם בעצמותו אינו נבלה דלית בי' נ"ט פשיטה דבשום צד לא שייך כשהותרה וכו'. וא"ש לר"י בן ברוקא אף דס"ל אין בגידין בנ"ט מ"מ י"ל כשהותרה וכף דהא האוכל גיד נבילה חייב משום נבילה דרחמנא אחשבי' כנ"ל וא"כ שייך שפיר כשהותרה וכו' אבל לר"ש דס"ל אין חיסור חל על איסור וא"כ האוכל גיד של נבלה אינו חייב משום נבלה וגיד בעצמותה ליכא נבלה דהא אין בנ"ט א"כ אין צד לומר כשהותר' וכו' ולכן לר"ש אמרינן דאסור אבל לפמ"ש דקיימ"ל דאיסור חל על איסו' וכמ"ש הרמב"ם האוכל גיד נבלה חייב שתי' א"כ פשיטא שיש לומר כשהותר' וכף ולכן פסק מותר בהנאה ודברי הרמב"ם ברורים ומדויקי' בגמ' דנקט ר"ש ולא ר"י ב"נ ודו"ק : ועדיין חובה ליישב קושי'. רשב"א מה דקאמר הגמ' אין בגדין מ"ט ואסור גיד איכא ואסור מוקדשין ליכא ונראה דהתם שם ריש פ' ג"ה ד"ה אלא וכף הקשו איך ס"ד דאין בגידין מ"ט איך קתני אין נוהג בטמאה דלא חל איסור גיד על טמאה הא ליכא כאן איסור טמאה דאין בגידין מ"ט ונראה ליישבו דתו' בד"ה אלמא כתבו בשם ר"ת דמתחילה עצמותו של גיד בשר ולבסוף נתקשה ונתלבן ונעשה גיד ובגמ' דע"ז פלוגתא אי בעינן נבילה דחזי לגר או לכלב לאפוקי סרוח' מעיקרא דמתחלה לא היה חזי לגר לכ"ע מותר וזהו דנחלקו אי בגידין בנ"ט כתב רשב"א דטעם קלוש אית בי' ונחלקו אי הוי טעם גמור או לא וא"כ ברור דלכלב חזי וכמ"ש התוס' דמשליכין לחתולי' ולפ"ז י"ל הא דהאוכל גיד של טמאה דחייב משום טמאה לאו משום דיש בהן בנ"ט רק מתחלה קודם שנעשה גיד ונתקשה היה בשר א"כ חל עליו איסור טומאה ואם שנתקש' ונעשה עץ מ"מ חזי לכלב כנ"ל ונבלה שהיה מתחלה נבלה ואח"כ נפסל צריך שיפסל מאכילת כלב וזה אינו בגיד ולכך אסורה משום טמאה אבל גיד עצמו כשחל איסור כבר נתקשה והוי סרוחה מעיקרא רק אמרינן עץ הוא והתורה אסרתו ולפ"ז אין מהך דאין נוהג בטומאה ראי' דיש בגידין מ"ט אבל בריש ג"ה דקאמר דיחול איסור מוקדשין בהקדישו לאחר שכבר נעשה הגיד והוא עץ הוי סרוחה מיעקרא ואין נוהג במוקדשין וא"כ (ואפשר התוס' לא הקשו

אלא לאינך דלא סברי כר"ת הנ"ל) : ומעתה גם דברי רמב"ם הנ"ל יבואו על נכון דרמב"ם ס"ל לסברה כיון דנחלקו תנאים אם יש בנ"ט או לא דה"ל רק טעם קלוש ונחלק אי קרוי טעם ס"ל ודאי מתחילתו כשנוצר במעי אמו ועדיין רך ודאי יש בו בנ"ט והמציאות מעיד וגם פלוגתא רחוקה דלזה יהי' אף בגדלותו בנ"ט ולזה אף תחילת יצירה באין נ"ט לא אמרינן וא"כ א"ש הא דאמרינן עץ הוא והתורה אסרתו והיינו גזירת הכתוב א"צ לכאורה לכך רק בהיותו נוצר הי' בו בנ"ט וחל עליו איסור גיד ואם כי אח"כ נתקלקל ונתקשה מ"מ הא בעינן חזי לכלב ואסור וא"כ אף באוכל נבלה דלגבי נבלה ה"ל סרוח מעיקרא מותר ואין לומר הא אחשבי' לגבי גיד דגיד שאני דמתחילתו הי' נבלה ממילא רק ה"מ למ"ד חזי לכלב אבל הרמב"ם פסק חזי לגר (ואף דר"מ אמר גיד של נבלה ור"מ ס"ל חזי לכלב ר"מ באמת ס"ל יש בגידין בנ"ט ואנן פסקינן כר"מ ולא מטעמי' דבעינן חזי לגר) וא"כ אף לענין גיד פקע איסורא כשנעשה עץ וצ"ל רחמנא אחשבי' כנ"ל ולכך פסק האוכל של נבלה ועולה חייב שתים דרחמנא אחשבי' כנ"ל משא"כ ברישׁ ג"ה טרח הגמ' למצוא אוקימתא ליישבו וקאמר הגמ' אי נימא דאין בגידין בנ"ט ואתיא כהך תנא חזי לכלב ולכך איסור גיד איכא ואיסור מוקדשין ליכא וכו' וא"ש וכפרט כמ"ש ר"מ דסתמא מתניתין ר"מ ס"ל חזי לכלב וא"ש ודו"ק. יהי' איך שיהי' אין כאן קושי' לחכמי לונ"ל על רמב"ם כיון דפוסק דנהוג בנבלה ודו"ק :

ג שמא לא השלים וכו' יש להבין ולמה אמרי' בגמ' לא ישדר חתוכה לעכו"ם הא לא יקח הימנו דלמא ישראל לא השלים ניקור הא אף בישראל גופו' צריכין לידע ומכ"ש בעכו"ם ומאותו ראיי' הוכיח הראב"ד דרוב מצוי' בניקור מומחים הם ואי דחיישינן לפושע ויסמוך על הניקור הלזה אף לראב"ד אין כאן הוכחה וצריך לדחוק בשלמא זולת הראב"ד אף אם ביד ישראל צריך להראותו לבקי א"כ אף בעכו"ם כן דלא ישנה בין עכו"ם לישראל אבל בזה אם ישראל שולח לחבירו אמרינן ודאי השלים הניקור א"כ חוששין דאף הוא ינהג כן שהוא ביד עכו"ם וצ"ע:

סימן סו

א חייבים עליו והקשו כל האחרונים דלקמן סי' פ"ו ס"ח העתק המחבר לשון הרמב"ם דביצי עוף טהור אפי' התחיל הריקום אינו אסור רק מדרבנן והפרישה והש"ך תי' דהדם שנהפך לבש' יצא מאיסורו דגבלא ונעשה עפר והפר"ח תי' דשם לא היה דם רק בשר ובחמת זה אינו דמעולם תחילת הריקום דם וגם א"א מוצא בשר בלי דם בתוכו כנודע לטבעים. רק בלא"ה לק"מ דמה בכך דבתוך בשר דם בשלמא אם דם גרידא פשיטא

דיש לאסור אבל אם אח"כ נבלע בבשר לו יהיה חתיכה מלא דם כ"ז שלא פירש מותר דבטל אגב חתיכת בשר ואף זה כמוהו הא הדם נבלע בבשר והרב ב"י שכתב דמן רמב"ם משמע דדם בצים דרבנן היינו דה"ל להזכיר דאם דם בריקום בלי בשר דאסור מהתורה אלא ש"מ דס"ל דגם זה מדרבנן אבל לא דנלמוד מגוף הדין וא"כ אין כאן סתירה בש"ע דהא באמת כתב בסי' זה דאסור מהתורה ומה צורך עוד וק"ל

ב ומזה נתפשט המנהג והאחרונים כתבו כי לא מן השם הזה רק מדינא כי חששו לדעת הרא"ה וסייעתו דסברי נמצא על חלבון אסור ועל חלמון מותר והפ"ח כתב לדינא העיקר כרא"ה כי הטבעיים העידו שכל יצירת האפרוח היא בחלבון והחלמון נמצא לפעמים בתוך קיבת אפרוח ע"ש ובאמת קשה לדעתי לומר שכל גאונים והרי"ף והרמב"ם בהי' ראש לטבעיים יטעו בדבר זה ולכן נראה כי כל ראי' הרא"ה מהא דאמרינן אנן איפכא תנן ואביי הוא דתרצ' נהלי' הוא דאביי טעה כדעת הגאונים אבל באמת איפכא תנן אבל זהו בתכלית הדוחק כיון דהנכון כסברא וכטבע איפכא מה ראה אביי על ככה לחלוק אמאי דתניא איפכא בלי טעם הלא תמיד האחרון החולק על מי שקרמו חוקר ומדקדק בדברים אם יתכנו ואיך אביי יטעה במושכל ויוסף עוד להפך דברי ראשונים וגם ה"ל לגמ' לומר ואביי דתירצו נהלי' ולית הלכה כדבריו. אבל נראה ודאי כי האמת כמ"ש הרא"ה דעיקר הריקום בחלבון וחלמון אינו מעלה ואינו מוריד כלל ליצירת אפרוח אבל הענין רוב דם הנמצא בביצה הוא לריקום אפרוח בא וזולתו לא שכיח דם שם כלל. והדם בא לביצה טרם שהתחיל הריקום ואח"כ ממנו מתחיל הריקום ולכך כשנמצא דם בחלבון אשר שם עיקר רקום אפרוח מי יאמר שכבר התחיל הריקום דלמא עדיין לא התחיל ואת"ל התחיל דלמא כאן היה וכאן נמצא ומנ"ל שדי' תכלה בכולו אבל בנמצא בחלמון כאן אין מקום ריקום כלל ולתלות שלא היה דם ריקום כלל הוא מלתא דל"ש וע"כ אמרינן דלכתחילה היה הדם בחלבון וגרם גם ריקום אפרוח ושדי' תכלה בכולו ואח"כ כשנגמר הריקום בחלבון וכבר עשה הדס פעולתו בריקום ושדי' תכלה בכולו אף הדס יורד מחלבון לחלמון בקצרו הנוגע לחלבון כי ודאי גם חלמון מסייע ליצירת ולד דאל"כ מה טיבו ופעולתו ולא לחנם נוצר וא"כ א"ש דמתחלה היה שונים כסברה הרא"ה אבל אביי הבין כמ"ש ולכך הוא דתירצי ניהלי' צריך להיות להיפוך בחלמון אבל בחלבון לא מחזיקנין בריקום כי כאשר בא ריקום נתהפך הדם לבשר אבל בחלמון הוא משיורי ריקו' אשר בחלבון וא"ש וזהו דעת כל הפוסקים ולפי הגי' שלנו בירושלמי ג"כ הוא כך דחלמון חמור מחלבון וכן עיקר :

ג אם נצלה או נתבשל וכו' וכ"כ כתבו דחד בתרי יש להקל אף בנתבשל וכו'. ואני לא אדע מה אידון בזה הלא כל איסורו של הך משום דם דהואיל דיש בה ריקום הוי דם בשר ולא מחמת ריקום דהא בשר ריקום ודאי דרבנן כל איסור משום דם וכ"כ התו' והפוסקי' וא"כ כשנתבשל הא הוי דם שבשלו דמותר מהתורה ורק איסור דרבנן דכי יהיה דם זה חמור מדם שחייבין עליו כרת ומותר בבישול ומכ"ש זה וא"כ לעולם אין כאן ספק איסור של תורה רק דרבנן מכ"ש אם לא ידעינן דהי' במקום אוסר א"כ הוי ליה ספיקא דרבנן לקולא ולא אתחזיק אסורא דלמא לא היה במקום אוסרו והעמיד ביצה על חזקת היתר וצריך עוין כי מחברים לא דיברו בזה ולענ"ד בביצה בשולה יש להקל בכל אופן ואינן רק ספיקא דרבנן ודו"ק:

ד מותר לאכלם הב"י כ' בשם שבולי לקט בשם גאונים דאם שהתה הביצה תחת תרנגולת ג' ימים אסור משום שקוץ והב"י כ' דרש"י סותר דכתיב נפש יפה תאכלנו אפי' ישבה עליו ימים רבים וביקש הש"ך לחלק בין איסטניס לאינו איסטניס ויפה דיבר הפר"ח דהביא מגמ' פרק מקום שנהגו דלאחר ג' ימים הביצים נפסדים ואינם ראוים לאכילה אפי' לאינו איסטניס כמ"ש רש"י שם דתוך ג' ימים לא הוי הפסד גדול דנפש יפה תאכלנו אבל באמת הגאונים מיירי בביצים דלא ספני מארעא וראוי' ללידה ושייך בהו בקל ריקום ובהו איירי ג"כ הגמ' בפסחים דאי ספנא מארעא למה יחזי' בי"ד ובמועד התרנגול' לאחר ג' ימים משום פסידא דביעי אף אם יחזיר הם נפסדים ולא יצליחו לאפרוח ודבר חפץ וע"כ בביצים ראוי' לאפרוחי' מיירי ורש"י כתב להדי' על ספנא מארעא אפי' ישבה ימים רבים וגם הב"י דהשיג על שבולי לקט היינו בספנא מארעא ונכון ובירושלמי פ' מקום שנהגו משמע בעינן ג' ימים מע"ל ע"ש:

סימן סז

א ונבלע במקום אחר ובטור מסיים דלוקין עליו ותמה הפר"ח הא בהך דשובר מפרקתו של בהמה דאמרינן מבליע דם באברים איבעי' לן אי נדידי' שרי או לאו א"כ הך דנבלע דם איבעי' דלא איפשט' וספיקא לחומרא אבל מה טיבו של מלקות לספיקא ועיקר קושי' שלו לשיטות הטור דפי' כרי"ף ורא"ש דהשאלה הוא למיכל באומצא דלשיטת רש"י השאלה אי מהני מליח' לק"מ רק לשיטתם דהשאלה הי' אי למיכל באומצא יפה תמה אי דם שנבלע ממקום למקום בלאו פשיטא דאסור למיכל באומצא. ונראה דהטור לא מפרש כר"ן דהספק אי לאסור דם הנבלע ממקום למקום או לאו רק הספק דדם שבבית השחיטה ע"י שבירת מפרקת נבלע בכל אברי בהמה וא"כ ברור שמעט הוא הדם נגד

הבהמה ובכל אבר ואבר שבו דמו דם אבר אם נבלע דם שחיטה ומתחלק לאברים הלא מצער היא ובטל חד בתרי ולכך שרי' או מ"מ אסור דהוי כמבטל איסור וגם אפשר שאינו מתחלק לאברים בשוה אולי לזה מועט ולזה הרבה עד שאין רוב וא"ש:

ב אף לצלי הפר"ח כתב דלא כש"ך דנתן טעם לחתיכה לחוש לדעת רש"י דס"ל דאי מליחה מהני מספקא לן אבל בחתיכה ודאי מהני והפר"ח השיגו דלרש"י למאן דאוסר לית ליה תקנתא כלל והוא כתב דחוששין לדברי רמב"ם דכתב בפרק ו' מהלכות מ"א כיצד יעשה חותך החתיכה ומלחו או צלהו והיינו דמדמהו לאומצא דאסמיק ויפה כתב אלא כתב דלצלי א"צ חתיכה כמו באומצא דאסמיק ולשון רמב"ם דכתב או צלהו לבסוף משמע דהך חתכו גם על צלי קאי ולא דמי לאומצא דאסמיק שם הדם עומד בפתח החתוכה כאשר ניכר ובקל יחול בו החום מאש וישליטו אבל בזה דאין רושם ניכר כלל והדם טמון בבשר יש לחוש דלא יחול בו חום האש וצריך חתיכה וזה פשוט. אלא דלא הבנתי הן במליחה הן בצלי הדם נבלע בכל אברים וא"כ כל אברים בכלל בלועים מדם והוי כל בהמה חתיכה אחת וא"כ כשמחתך הבהמה לנתחים היינו חתוך והגע עצמך כמה חתכים צריך לעשות בחתיכה וכמה יהי' כמות החתיכה הלא די כשחתכו ומקום הדם לזוב וכאן שכל אברים קבלו כולם כחתיכה א' יחשבו ובנתוח אברים היינו חתוך וצ"ל הוא הדבר אשר כתבתי בס"ק א' כי לא ברירי לן שנבלע בכל אברים ואפשר דאיכא אברים דלא בלעו לכך לא מהני נתוח אברים דאלו אפשר לא בלעו ולא יזוב הדם ע"ש וא"ש לפ"ז אם נתח אבר א' א"צ לחתיכה עוד ופשוט וברור:

ג בשר מבית שחיטתה הפר"ח תמה דבזה באשר הוכיח הר"ן מגמ' בעי אף לצלי מליחה וגבי שובר מפרקת הסכימו דא"צ מליחה ע"ש ונראה דהא בית שחיטה רותח קצת לכ"ע וא"כ יש לחוש דחום מבליע הדם ולא שייך איידי דטרידי דסימני' טרידי ולא בשר ולכך מחמירין להצריך ג"כ מליחה כיון דבלעו ע"י קצת חמין:

סימן סח

א אפי' הניחו על הצדדים וכו' וכ"כ הר"ן ונתן טעם דלהסיר השער אינו משה' על הרמץ זמן רב ומותר והקשה הפ"ח הרמ"א בהג"ה נתן טעם משום דאינו מונח במ"א הא מונח במ"א אסור וי"ל בבהמה אף דמונח במ"א כיון דלא שהה אינו מבליע ומפליט ומותר אבל בעוף דרכיך במעט רגע מפליט ומבליע והרמ"א דיבר מעוף ולכך צריך ליתן טעם דאינו מונח במ"א ומה שהקשה עוד דהוא נגד דעת רש"י ותוס' דפי' רש"י בכבשא להסיר שער והרמ"א כ' דכן עיקר כר"ן דלהסיר שער וסותר דברי רש"י ותוס'. ונראה דס"ל להרב

דרש"י ותוס' לא מחולקים עם הר"ן כי ברור אינו משהה להסיר שער פן יתמעך העור ויהי' נפסד וזהו אם אין שם מים על השער אבל בשם מים על השער מגין לבל יחרך הבשר ושוהה טובי ולכך התוס' והרש"י כתבו דשם מים על השער וזהו אסור דשוהה משא"כ הר"ן והרב מיירי דלא שם מים וא"כ אינו שוהה ומותר ודו"ק:

ב צלאו כתב המרדכי מעשה בר"ק שבשלו ראש אווז שלם והתירו ר"ק הואיל ואין בדמו כזית והת"ת השיג וכן הפר"ח ונראה דאיירי דנתבשל עם כל האווז ולא נודע אם ס' נגד המות או לא ור"ק ס"ל כרמב"ם ור"ח כהן דאם מין בא"מ נתערב פחות מכזית בא"פ טעם כעיקר לאו דאורייתא דחצי שיעור לא שייך בתערובות ועיין לקמן סי' ק"ט מ"ש שם וא"כ דהוי דרבנן ה"ל מין במינו ונשפך דתלינן להקל ואף באינו מינו מבואר בראש למ"ד טעם כעיקר ל"ד ויש להקל ובפרט דם שבשלו ג"כ דרבנן ובאמת יש לצרף דברים אם יש שאר צדדים להקל כי בזה טעם כעיקר ל"ד:

סימן סט

א צריך להדיח וכו' הנה בגוף הדין אם דם שמלחו או צלאו או בשלו אסור מהתורה או רק מדרבנן תפשו רוב פוסקים האחרונים דעתהתוס' וסייעתו דאינו אלא דרבנן אמנם רש"י ורמב"ם סבירא להו דאורייתא דבפ' כ"ה פירש"י הלב קורעו לא קורעו אינו עובר עליו בלב עוף אבל לב בהמה דיש בו כזית עובר עליו אף דהוא כבר נתבשל וכן בפ' עור ורוטב אמרינן הקפה את דם ואכלו חייב פירש"י באור ובישל. ותמהו הא אמרינן בגמ' דמנחות דף ע"א ע"א דם שבשלו ודם שמלחו אינו עובר עליו ולכך פסקו ההיפוך דבאמת אינו עובר: ולדידי דבריהם להקשות על רש"י בלתי מובן כי רש"י אזיל לשיטתו דאמרינן שם במנחות יתיב רבא וקאמר להא שמעתא דם שבשלו אינו עובר עליו ופריך אביי מברייתא דקתני הקפה הדם ואכלו חייב ומשני כאן בחמה דהדר כאן באור דלא הדר ופריך הגמ' באור אף דהדר נימא כיון דאדחי הא"ר יוחנן דם שקרוש ואכלו הואיל ואדחה ידחה ופירש"י קס"ד אפי' בחולין (יש להבין למה נטר למפרך מהך ברייתא הקפה הדם ואכלו דחייב על רבא ולא פריך על דפוטר בדם שנקרש אפי' בחולין לדעת רש"י ובברייתא מחייב בדם קפוי וי"ל די"ל פטור דנקט ר' יוחנן היינו מכרת דבעינן דם הראוי לזריקות קדשים כ"כ רש"י בד"ה דם שבשלו והא דתנן הקפה ואכלו היינו מלקות דלאו איכא דכי יהי' גרע מדם אברים דאינם כלל בגדר הזי' ולאו לכפרה ולזריקה עומדת ומ"מ הם בלא תעשה וה"ה לדם קרוש אבל לזעירא שפיר פריך דאמר אינו עובר עליו משמע גם מלקות ליכא והא דפריך אח"כ מר"י לא בגופא דדינא רק לראי' דאין

לחלק בין קפה בחמה ובין קפה בבישול דר' יוחנן אף בקרוש פטור אף דהדר ברי' משום דכיון דאדחי אדחי) ומשני הגמ' כאן בחטאת הפנימיות כאן בחטאת חיצונות פירש"י הא דתנן הקפה הדם דחייב היינו בחטאת חיצונת וה"ה בחולין דחזי' לכפרה והא דאמר זעירי אינו עובר עליו בחטאת פנימית וע"ז קאמר הגמ' טעמא למילתא דר"ח דמחלק בין פנימית לחיצונית דבזה כתיב ולקח ונתן ובזה כתיב וטבל והזה וקפה וכדומה לאו בר הזי' נינהו ורבא דידי' אמר אפי' בחטאת פנימית ואכלו חייב הואיל וכנגדם ראוי בחטאת חיצונת על כרחך אם כן מסקנא דמילתא דזעירי דקאמר אינו עובר עליו אליבא דר"ח דמחלק בין פנימות לחיצונות אמר למילתא בפנימית אבל לא בחיצונית ומכ"ש חולין ולרבא דלא מחלק בין פנימית לחיצונ' לעולם חייב ומכ"ש בחולין כדתנן הקפו וכו' דחייב וליתא לזעירי כלל ולעולם חייב ועיין ת"י נדפסים בש"ס דפוס פ"פ דמבואר להדיא לפירש"י רבא חולק על זעירא דקאמר אינו עובר עליו והוא בתראי: ולכן מה כל הרעש מאחרונים ופר"ח בתוכם על רש"י מגמ' הנ"ל הא לרש"י הדבר מבואר דבחולין לכ"ע עובר ורבא נחלק בכל הדבר דזעירי ואין כאן תימא על רש"י והתוס' דחולקין בזה על רש"י הוא דאזלו לשיטתן שטענו שם בת"י על רש"י דאיך יסתור רבא דברים שאמר אביי משמו וגם מה קשיא לי' לגמ' ל"ל קרא דא"צ מליחה לדם קדשים תיפוק לי' דם שמלחו אינו עובר עליו ומה קושיא הא אף שמלחו אינו נקרש תיכף ונשאר צלול וא"כ עדיין ראוי להזי' וקרינן בי' והזה ולכך פי' הם הא דמחלקין בין חטאת פנימית לחיצונית היינו בדם צלול וקרש אבל בדם שמלחו או בשלו לכ"ע אפסל לי'. ובאמת דעת לנבון נקל הקושי' התוס' על רש"י בקל יש ליישב מה שטענו על הגמ' דפריך ל"ל קרא דאין למלוח דם קדשים תיפוק לי' דה"ל דם שמלחו והקשו דלשני דאיירי בדם צלול וזה אינו קושיא דהא רש"י גופי' פי' דם שמלחו בין בחולין ובין בקדשים דתו לא חזי' למילתא ואף דרש"י גופי' מחלק בין חטאת נאכלות לאין נאכלות ש"מ דרש"י ס"ל דזהו הכל בס"ד דלא נחית לחלק בין ולקח ובין והזה והכל פטור וא"כ כל סוגיא לעיל לס"ד דלא מחלק בין חטאת לחטאת ולא ס"ד ההבדל בין ולקח והזה וא"כ פשיטא דאין לחלק בין דם קרוש לצלול ושפיר פריך הגמ' ל"ל קרא למעט מליחה מדם אבל למסקנא דחדית לן גמ' הבדל בין נאכלות לאין נאכלות דבזה כתיב והזה וכו' פשיטא דאין מקום לקושית הגמ'. ובאמת למסקנא נדחה כל הנ"ל ופשיטא דלרש"י צ"ל דקושית הגמ' דל"ל קרא למעט מליחה מדם לא קאי למסקנא דהא איצטריך לחטאת הנאכלות ועל כרחך צריך לומר דקאי לס"ד דלא אסיק ההבדל וא"כ קושית תוס' מיושב ומה שהקשה רבא ארבא או הא קאמר רבא דידיה אמר והיינו חד דידיה וחד דרבו וגם שכיח בש"ס ובתוס' דגרסינן רבא

במקום רבה וא"כ דאין כאן קושיא על רש"י. ויש ידים מוכיחות לרש"י מהך דמוקמינך לי' במס' כריתות בלב עוף דאין בדמו כזית דדוחק לומר דמש"ה איירי בלב חי' בלתי מבושל גם יש ראי' מהא דילפינן בפסחים ונזיר טעם כעיקר מגעולי עכו"ם והקשה תוס' מנלן לנזיר דלמא נזיר יש היתר לאיסורו ותי' דאף לנזירי' צוה התורה להגעיל ועדין ק' דם מנלן דטעם כעיקר דהא יש היתר לאיסורו אם בשלו ול"ל דנזיר יוכיח דגם הוא יש היתר לאיסורו ומ"מ אסור כמ"ש התוס' דמה לנזיר שכן היתר מצטרף לאיסור ממשרת משא"כ דם ומזה מוכח דלמסקנה דם שבשלו אסור: גם יש לרש"י ראיה מהא דאמרינן חולין דף קי"ג ע"ב לשמואל אייתר תרי גדי דסבר שמואל אסור חע"א וחלב ומתה מחד קרא נפקא דם נמי לאו גדי הוא וכו' והקשה התוס' מה בכך דדם לאו גדי אדרבה לכך צריך גדי וע"ש. והנה לפי' רש"י דהא דאמרינן איסור חל על איסור ילפינן בב"ח מהך גדי דמרבה הכתוב וילפינן מיניה חלב ומתה דבתרווייהו חל דהי מנייהו מפקת דהא מין גדי הם ונפ"ז י"ל כך פי' בגמ' דם נמי לאו גדי הוא וא"כ לא שייך בהו הי מנייהו מפקת והרי הוא בכלל אין איסור חע"א ולא צריך קרא למעט דמן גדי לא אתרבי דקאי על חלב ונבלה דהה מן גדי וא"ש ולק"מ. אבל התו' אזלי לשיטתן דס"ל דם שבשלו מותר מתור' וא"כ ליכא בגדר איסר חע"א בב"ת ול"ל כמ"ש ושפיר הקשו ולכך רש"י לתרץ קו' תו' ס"ל דם שבשלו עובר וא"ש כמ"ש וגם הרמב"ם דעתו כרש"י וכן דעת הרי"ף דהעתיק הך מימרא על הלב קורעו דאיירי בלב עוף ותמהו מה נ"מ לדינא יש בו שהעתיקו אלא ברור דלכך העתיק להורות נתן דלב בהמ' עובר דדם שבשלו אסור מד"ת ולכך לא העתיק בשום דוכתא דדם שבשלו דרבנן וכן הרא"ש העתק בשום דוכתא דדם שבשלו דרבנן וכן הרא"ש העתק הך דנרא' מדבריו בכמה דוכתי דמסתפק בדם שבשלו והמתב' בהל' בב"ח העתק לשון הרמב"ם בב"ת דאין עובר משום בב"ח משמע משום דם עובר ולכן צ"ל דאחרונים תפסו זה לעיקר דם שבשלו אין בו אלא איסור דרבנן דלענ"ד צ"ע:

ב אם חתך הפר"ח הקשה דברים אלו כתבן המרדכי אגב דוחק' דסכינ' פולט והא הוא והתו' ורבים מחברים ס"ל דוקא בצירוף חום בה"ש אמרי' כן ולא דוחק' דסכינא לבד וי"ל דעיקר שם להבליע ולהפליט תוך ומן דבר קשה כמו סכין אבל להפליט ולהבליע רק אצל בשר דהוא רכיך אמרי' אפי' בלי חום בה"ש בולע ואין להקשות להך דיעה דס"ל באם חתך דצריך לחזור ולהדיח מחמת פליטת הסכין א"כ איך אמרי' בגמ' הטבח צריך שיהיה לו שני סכינים אחד לחתוך בו בשר ואחד לחתוך בו חלבים דבסכין א' חיישינן דלמא יחתוך בי' חלבים תחלה וכ' הר"ן דמיירי דחללו בי' טבח' דאין צריך עוד הדחה דאל"כ מה בכך דחתיך חלבים תחלה הא בלא"ה צריך הדחה קמייתא וישפשף החלבים

ולשיטה זו דאם חתך לעולם צריך הדחה קמייתא א"כ קושי' הר"ן על הגמ' דתמיד אם חתך צריך הדחה ומה יש לחוש וצריך לומר הנך רבוותא ס"ל כהנך דסברי לקמן סי' ע"ו דצלי א"צ הדחה קמייתא דנור' משאב שאיב אפי' לדם בעין ע' לקמן סי' ס"ו וא"כ יש לחוש דיחתוך חלב תחלה ואח"כ יחתוך בו בשר ויהי' החלב טח עליו ואח"כ יצלה הבשר ואין כאן הדח' כלל ודוק:

ג ועי"ז יש לסמוך בדעבד וכ' פר"ח דהיינו דכבר נתבשל אבל לא נתבשל ימלחנו שנית אף שהודח לא אמרינן נסתמו נקבי פליטה דהא לא שהה שיעור מליחה ואין נסתמי' והקש' אולי הלכתא כהנך רבותא דלא מצריכין שעה ודחק ליישב ודבריו תמוהין מה קפידא יש כאן הלא ע"ז אנו דנין וכל הספק הוא אם זה השיעור קטן מספיק לפלוט הדם או לא וא"כ בממ"נ אם הספיק הרי נפלט כל דם ואין חשש ושריא ואם אנו חוששין דלא הספיק הזמן ועדיין חתיכה זו בלוע מדם א"כ אף נקבי פליטה לא נסתמו עדיין ואף מליחה שנית מועיל ודבריו בלתי עיון נכתבו אגב רהיטא:

ד שעה הרב בעל ת"ה הוציא דין זה מדאמרי' בפ' מקום שנהגו דבע"פ מקדימין עשית התמיד שעה כדי שיהי' שעה אחת פנוי לצליית פסח ש"מ שיעור צלי שעה וגם במליחה משערין כמו צלו שעה והיינו שעה בינונית כי בע"כ בירושלים הי' יום ולילה שוין והך שעה שעה בינונית: איברא גוף ושרש הדבר דיליף מן פסח אינן מבין דמה צורך שעה לצלי הא יכול להיות נצלה בשבת גופי' בלילה אפס יהי' זמן קודם הכנסת שבת נדבק בתנור וש"ד ולית ביה כלל וכך מבואר במשנה משלשלין פסח בתנור עם חשכה וא"כ מה צורך זמן שעה להקדים בשביל כך סדרו של תמיד וע"כ צ"ל הא דנקט שעה לצלי לאו דוקא רק להכנת הצלי ללקט עצים (ואמרו בריש פסחים שעה א' ללקט עצים ולהחמם התנור וכדומה) וא"כ אולי סמך בעל ת"ה לגמרי ואולי ס"ל לת"ה זמן שעה לצלית הפסח הנאמר בגמ' דוקא רק חז"ל מתחלה כאשר קבעו זמן לתמיד ופסח לא רצו לסמוך ע"ז שיהי' פסח נצלה בשבת ולשלשלו סמוך לחשיכה רק קבעו סדר וגבלו זמן שעה א' בע"ש לצלי וזהו מאמרם רק אם קרה מקרה שלא נצלה בע"ש בעוד היום גדול מותר לשלשלו אפי' ע"ש עם חשיכה ול"ל בה אבל לכתחילה הי' נצלה בע"ש והי' זמנו שעה א': אלא אף מראי' זו מסתעף שיעור הרמב"ם ואינך דהם שיעורים מתחלפין לאינך הילוך מיל שהוא שליש שעה ולרמב"ם חצי שעה בקרוב דצלי שיהי' נפלט כל דמו הוא אם נצלה כמאכל ב"ד וכן הוא לקמן סי' ע"ג אם נצלה כמאכל ב"ד שוב נפלט הדם וזהו ברור דפסח היה דצולין אותו כל צרכו וראוי לאכילה לגמרי וכי הי' קדשים לאכלים מאכל לסטים וע' סוף פסחים דפסח כתיב ביה למשחה ולגדולה כדרך מלכים אוכלים ולכך נאכל על השובע

וע"ש ברשב"א ולפ"ז דכל צליתו היה שעה א"כ מאכל ב"ד לדעת רבוותא הסוברים מאכל ב"ד הוא שליש צליתו וע' לקמן סי' קי"ב ואם בשליש שעה נצלה שיפלוט כל דמו אף במליחה כך וסגי בשליש שעה וכל הדעות נבעו מראיית ת"ה ודו"ק:

ה במי פירות הרמ"א בתשובה דכתב דמדברי הר"נ גבי השוחט ולא מצא דם משמע דהדחה קמייתא במי פירות לא מהני דמטרשי' ליה ותמהו הט"ז והש"ך והפר"ח הא לא מצינו בר"ן דבר רק על קו' התו' שהקשו על הא ונאכלין בידים מסואבות דהא הוכשר בהדחה וע"ז תי' הר"נ דהודח במי גשמים עכ"ל וא"כ איך יליף רמ"א מזה למי פירות מה דלא זכרו כלל ונראה מבלי לעשות לרמ"א אשר בצלו חיינו למדבר בלי דעת ח"ו כך דיש להבין בר"ן דס"ל הודחו במי גשמים אינן מכשירין הא אמרו במשנה דמכשירין כל שתחילתו או סופו לרצון מכשירין והכא הא המה לרצון להדיח הבשר ולתקנו לאכילה ואין לך לרצון יותר מזה ומכשירין וצ"ל דדעתו הי' לצלותו דלא במי הדחה וא"כ דעתו הי' מבלי ללחלח הבשר במים ולא ניחא לי' כלל בהדחה זו וא"כ הוי שלא לרצון ואינן מכשירין אבל מ"מ קשה איך נאכל בידים מסואבות הא כשהומלח עכ"פ במי הדתה בתרייתא ואי דהוכשר בגשמים זה ודאי ניחא לי' דלא סגי בלי הדחה וא"כ אף מי גשמים מכשירין ולא תי' הוא כלום ול"ל דודאי הדחה בתרייתא איירי דהודח במי פירות ולא צריך מי גשמים רק הדח' קמייתא דלא מועיל מי פירות קשי' וע"ז תי' מי גשמים ולא ניחא לי' דרצונו הי' לאכלו ואינן מכשירין ודוק:

ו אפילו לא הושם רק בכ"ש טרם עמדנו על שרש דין זה צריכין אנו להקדים הדין מה שהט"ז והפר"ח נחלקו הוא כי אמרינן בפר' כירה מילחא צריכה בישולא כבשרא דתורא דאפי' בכלי ראשון אינו מתבשל כי אם דוקא ע"ג אור והביאו הרא"ש וכתב מיהו אם נמלח אפי' נמלח מחדש נהי שהבשר אינו מתבשל מ"מ הלחלוחית והמלח והדם שבתוכו נתבשל ונבלע בבשר ואסור עכ"ל ונחלקו המחברים בכונת דברי רא"ש כי הרב רמ"א בת"ח סבירא ליה אפילו לא נמלח כלל מ"מ אסור כי הלחלוחית מתבשל ונמלח דנקט הרא"ש לאו דוקא וראי' כי הטור א"ח סי' שי"ח כתב אסור ליתן בשר שור חי בכלי ראשון בשבת דלחלוחית מתבשל ולא כתב נמלח ש"מ נמלח לאו דוקא וכן פסק בא"ח סי' שי"ח דנמלח לאו דוקא: אמנם המהרש"ל וט"ז בא"ח סי' זה ס"ק כ"ג דעתו דלא לחנם כתב הרא"ש נמלח רק הרא"ש מיירי בענין דם וא"כ מה בכך שהדם מתבשל אין הבשר מקבל בלוע מדם דהא צריך להתבשל ע"ג אור וטרם זה אינו בולע ולכן מצריך הרא"ש נמלח דאז המלח מבליע דם משא"כ לענין שבת פשיטא דהדם ולחלוחית מתבשלין בלי מלח ואסור הטור בא"ח לענין שבת לא זכר מלח עכ"ל והרב פר"ח חשב לדוחק דיהי'

דברי הרא"ש סובבין שם על מליחה לדם דמה ענין זה להתם רק מירי מענין איסור שבת רק אף דלכתחילה אסור דמבשל לחלוחית מ"מ יש לפקפק למה יאסור בדיעבד החתיכה דהיא לא נתבשלה ואי דלחלוחית נתבשל יקנח הלחלוחית לכך קאמר דהמלח ממהר להבליע וא"א להתקנח עכ"ל. ודבריו דחוקין כי מה ביקש הרא"ש בזה דקאמר המלח והדם נתבשל הל"ל סתם לחלוחית וגם איך יתבשל המלח הא אין מתבשל בכלי ראשון וגם רחוק במציאות לקנח כל לחלוחת מכל שייפא ושייפא בשרא הא לחלוחית הרבה ואם בא לקנח צריך לפרפר הבשר לחלקים דקין בלתי נחלקים ממש ולכן כפי פשטא לישנא דרא"ש משמע כהרב ט"ז וכן מסכים עמו רי"ו דכ' בחתיכה שנתנה לכ"ר מותר חוץ אם יש עליו מלח וכ' דכ"כ הרא"ש והיינו כמ"ש הט"ז: ואמת כי יש לפקפק בהרא"ש כיון דס"ל דאף דלחלוחית מתבשל מ"מ אין הבשר בולע בכ"ר א"כ מה יועיל נמלח להבליע וכי לא יהיה חום כ"ר יותר מבליע מן מלח ואם נימא בצירוף מלח וחום כ"ר הם גורמים הבלוע לפ"ז לא היה צריך הרא"ש ליתן טעם דלחלוחית מתבשל רק בקצרה אף דכ"ר אינו מבשל בצירוף מלח מבשל ויש ליישב בדוחק: ואחר שבארנו הנך דיעות רבוותא נראה ודאי הסומך עצמו על הט"ז ומהרש"ל אין גוערין אותו בנזיפה כאשר פסקתי זה איזה שנים שבקשו להוריד זקן מורה הוראה הואיל פסק בבשר שור שהושם לחמין כ"ר דאין אסור וכתבתי דיש לו מה שיסמוך על גדולי עולם. אמנם לכתחילה לדינא ת"ו להקל נגד פסק הרמ"א מכמה טעמים דאף דנימא בכונת הרא"ש כט"ז דאף דהדם מתבשל מ"מ אין נבלע בבשר דהא כ"ר אינו מבשל בבשר שור היינו דהרא"ש נמשך גבי עירוי אחר דעת ר"ת כנראה מדבריו פרק כירה גבי אלפס וקדרה וכו' דס"ל הואיל עירו בלע כדי קליפה אף מבשל כ"ק משום דס"ל בישול ובלוע חד דינא אית לי' ועיין ר"נ ורשב"א בחדושיו ותה"א ותוס' זבחים וא"כ שפיר יליף הרא"ש אם אין כ"ר מבשל בבשר שור אף מבליע אינו ואין בולע מהן ולכך צריך דוקא דחתיכה נמלח אבל לפי דעת רשב"ם והרבה פוסקים דנח יותר להבליע מלהתבשל ועירוי יוכיח וא"כ מה בכך דבשר שור דאין מתבשל בכ"ר הדם נבלע בכ"ר דנח להתבלע ופשוט וכן מורים פשטן של דברים דבליעה לא יותר מבישול דודאי אין חום מליח יותר מקומו של כ"ר כנראה בכל דוכתא וא"כ אם אין כ"ר מועיל בבשר שור א"כ אף חום מליח אין מועיל בבשר שור ולפ"ז הא דר"מ דאמלח לי' בשר שחיטה בהדי בשר נבילה יהי' הכל בשאר בשר וכן הני אטמת' דאמלח בגיד הנשה וכו' דבר זה קשה לאומרן ועכצ"ל דיש הבדל בין בישול לבלוע וחום מליחה מבליע. גם לא ידעתי מנ"ללרא"ש לומ' דמלח מסייע לכ"ר מה דלא מצא לו עזר מגמ' וזכר לו ואף ע"ז דבלחלוחית מתבשל הי' לבי הומה מנ"ל לרא"ש

לחדש דין מה שלא נמצא בש"ס ודברים אלו הן סתרי טבע ומי יבא בסודם עד שמצאתי לו ראי' מגמ' דזבחים דאמרינן אחד שבשל בו או שעירה לתוכו רותח ישבר וע' תוס' וירושלמי דלמדו ממנו דעירוי מבשל ולכך צריך שבירה כדכתיב אשר תבושל בו וכו' וקשה תינח אם עירה לתוך הכלי שארי בהמות אם היה החטאת עגל ושור ועירה לכלי למה ישבר הא לא יהיה עדיף מכ"ר גמור אינו מבשל ומכ"כ עירה וע"כ צ"ל לחלוחית מתבשל וכן בעירוי לחלוחית מתבשל ושיי' יבשל בו וטעון שבירה ול"ל שם איירי דנמלח דמלבד דזה א"א לומ' מליח מאן דכר שמי' אף גם מנ"ל לרבינו תם וסייעתו למילף מיניה דהתם דעירוי מבשל דלמא התם מליח מסייע ואפילו בכ"ש י"א דמסייע ומכ"ש בעירוי: אבל דנחדש לומ' דמליחה מסייע לחום כ"ר לא ידעתי מנ"ל זה לכן יותר נראה כדעת רמ"א דלחלוחית מתבשל ומובלע בבשר ובפרט אם אין מובלע בלי מליחה א"כ בשר שור בחלב וכ"ר הבשר אינו מתבשל וגם לחלוחית שלו אינו מובלע וא"כ יהא מהתורה הבשר מותר רק מדרבנן וכ"ת ה"נ א"כ הא דפרכינן על רב דאמר כזית בשר שנפל ליורה רותחת הבשר אסור וחלב מותר אמאי חלב נבלה הוא ומוקי' ליה בשינוי דחיקה אמאי לא משני בבשר שור דאינו אסור רק מדרבנן ונאסר מחמת הבליעת חלב אבל החלב אינו נאסר מחמת בשר דהבשר מותר דלא נתבשל כלל ובב"ח דרך בישול נאסר וגם לא בלע כלל וא"ל דהא מ"מ מדרבנן אסור הא בדרבנן לא אמרינן חנ"נ וכה"ג צ"ל במה דמשני גדי אסרה תורה ולא חלב ולא מצינו בשום דוכתא דחלב מבב"ח מותר ועכצ"ל מדרבנן אסור ומ"מ לא אמרינן ביה חנ"נ ולכן הדבר מוכרח דלחלוחית מתבשל ומובלע בתוך בשר כדעת הרמ"א וא"כ הרי כאן איסור בב"ח תורה ואמת כי המחבר בסי' שי"ח דעתו אפילו לחלוחית אינו מתבשל בלי מלח ולא נראה כן מדברי הרמב"ם דהעתיק בה' שבת דמלחא צריך בשולא ואין מועיל כלי ראשון והך דבשרא דתורא צריך בשולא באור ולא מהני כלי ראשון השמיט וצריך טעם למה השמיטו אבל לדעת רמ"א ניחא דס"ל דעכ"פ לחלוחית נתבשל ואסור ולא נ"מ לדינא כלל דסוף כל סוף מתבשל ולכן לא זכרו וזהו ראי' לרמ"א: והנה הר"ן בפ' ג"ה כ' בהך דאין למלוג גדי וטלאים הק' בהא דאמרי' בפ' מקום שנהגו מקום שנהגו למלוג עגלים מולגין ותי' דאיירי דנתקנח מחלבו והוציאו דמו לכאורה קשה האי קושיא מעגלים הא המה בשרא דתורא וצריך בשולא ואין חום כ"ר מבשלו ופשיטא דמותר למלוג משא"כ בגדיים וטלאים ואי נימא דחלב מ"מ מבליע לא היה להר"ן לתרץ דפלט דמו דלענין זה לא מהני כ"ר ולו' דיש חילוק בין עגל לשור דגמ' קאמר בשרא דתורא לא יתכן דמי נותן גבול כמה יהיו ימיו עד שיגיע לבחינת שור ומי מפיס ומכריע בזה ואמרו חז"ל שור בן יומא קרוי שור ולכן ברור דס"ל דלחלוחית אף בלי

מלח מתבשל ושפיר הקשה הר"ן ודוק: ובאמת אף דהרא"ש היה מקיל יש לנו להחמיר כי הרא"ש כנראה מדבריו פ"ק דחולין בשמעתא שוחט בשבת ס"ל דם שפירש ממקום למקום מותר (ומ"ש בפ' כ"ה גבי כלי שא"מ דדם שפי' ממקום למקום אסור הוא רק לשון ר"פ) וא"כ אי' לומד דאף דאין חום כ"ר מועיל גבי בשרא דתורא מ"מ הא חומו גדול כ"כ עד שעכ"פ מוליד תנועה בדם מבליעה בחתיכה לצאת ואם כי אין החום כ"כ כחו גדול כמו על אש להוציא הבליעה לחוץ מ"מ פירש הדם לצאת והרא"ש לא חש לכך כי ס"ל מותר אבל לפי דקיימ"ל גבי כלי שא"מ דכל החתיכה אסור משום דם שפי' ממקום למקום אף זה כיוצא בו לכ"ע: וי"ל דגם הרא"ש ס"ל נמלח לאו דוקא כמשמעות הטור א"ח רק ס"ל אם נתן בשר חי לתוך כ"ר ה"ל חליטה ואין הדם יוצא כלל וע' ב"י סי' זה דכ' בשם א"ח להתי' בהך עוגדא דה"ל חליטה ועיין לקמן סי' ע"ד דאף דלא בקיאין בחליטה מ"מ בדעבד יש לסמוך וא"כ אף הרא"ש ס"ל כן דה"ל חליטה ולכך כתב ונמלח דכיון דכבר החל המלח לעורר כח הדם לצאת שוב מי רותחין גומרין והדם נפלט ונבלע ודברי רא"ש נכונים וברורים ודוק:

ז אפילו בכ"ש מבשל ומהרש"ל חולק דכ"ש אין מבשל והש"ך בס"ק ל"ז נראה דעתו להסכים למהרש"ל ולסמוך על הרא"ש ופוסקים דכתבו כ"ר מבשל בצירוף מלח משמע כ"ש לא ואין כ"כ דיוק ויש לדחות בכמה אנפין וביחוד הא דכתבו דכ"ש מבשל היינו זולת בשר שור אבל בשר שור מודים דהא אפי' כ"ר אין מבשל והרא"ש איירי בכ"ר ולזה צריך סיוע מלח אבל אי קשיא הא קשיא הא תנן הקדרה וכו' לא יערה עליהם רותחין אבל מערה לתוך הקערה ותמחוי ר' יהודא אומר לכל נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר ואיבעי להו ר' יהודה אריאשא פליג ולקולא דאפי' כ"ר בעי חומץ וציר או אסיפא ולחומרא דאפי' כ"ש מבשל בחומץ וציר ולקולא ופשטי' מברייתי' דר' יהודא אריאשא קאי דס"ל דכ"ש אין מבשל רק בחומץ וציר מכלל דת"ק דפליג ור"י ס"ל אפי' בחומץ וציר ומליח אין כ"ש מבשל רק כ"ר דהא לא מצינו לת"ק ור"י פלוגתא בסיפא וקשי' לי לאו"ה ורמ"א: ודוחק לו' ולחלק בין ציר לציר וע' ירוש' מס' שבת פ' הכירה דקאמר על דעת דר"י מלח כציר יין כחומץ ולחלק בין בישול לבלוע קשה דהא או"ה והרמ"א תפסו הכל לשון בישל ומה שי"ל דאפשר דראיי' או"ה מהא דאמרינן בפסחים דף מ' ע"ב אין מוללין את הקדרה בפסח והרוצה למלו' נותן את הקמ' ואח"כ החומץ וי"א אף ליתן החומץ ואח"כ הקמח מאן י"א אר"ח ר' יהודא היא דאמר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר פירש"י לכל הוא נותן לכל מיני מאכל הוא נותן תבלין בכ"ש חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר שהחומץ מבשלן אע"פ שקדם וצ"ע קצת דהא בשבת אסיקנא ר"י אריאשא קאי

על כלי ראשון ולא על קערה ותמחוי דהמה כ"ש כדפשטינן מברייתא וצ"ל דרש"י"ס"ל הך דמוללין דין כ"ש יש לו דאל"כ מה קשאיל מאן י"א ר' יהודא הא הת"ק לא נחלק אר"י בכלי ראשון רק ס"ל מבשל אפי' בלי חומץ וציר ומוכרחין לומר דמוללין וכו' ככ"ש דמי ונשאר הקושי' הא לא מצינו לר"י דנחלק בכלי שני כנ"ל וצ"ל כך הפי' בברייתא ר"א לכל הקדרות פירש מילת כל מורה הן כלי ראשון והן כלי שני חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר דאסור בכל קדרות הן כלי ראשון והן כלי שני לא פלוג וא"כ הך דמוללין דהוי כ"ש אתיא כר"י דבחומץ וציר חד דינא אית לי' לכ"ר וכ"ש זהו מה שיש ליישב דברי רש"י ועדיין הקו' על או"ה דפסק דלא כת"ק דנחלק אר"י דאמרינן מאן תנא ר"י ש"מ דת"ק פליג: נראה דס"ל הא התוס' בשבת פי' דהא דר"י פליג ארישא לא דס"ל כלי ראשון אין מבשל רק ס"ל תבלין קשין להתבשל א"כ י"ל לא עבדינן פלוגתא רחוקה ע"כ פליג ת"ק אר"י דחומץ וציר אין מבשל בכ"ש היינו בתבלין הקשים אבל בשארי דברים הרכים מודים לר"י דמבשל דהא הוא אפילו בתבלין הקשים ס"ל דמבשל והך דמוללין מלילות היינו תבלין ולכך לת"ק לא מבשל ואו"ה איירי בשארי דברים זולת תבלין ודוחק: ויותר נראה דיש להבין ת"ק דס"ל אפי' בציר ואין כ"ש מבשל מ"ט מתיר ליתן קמח תחלה ואח"כ חומץ דחומץ יבשלו וימנעו מחימץ הא אין פועל כלל וצ"ל כי פליגי ת"ק ור"י שיש חומץ וציר בקערה בתבשיל ואח"כ רוצה ליתן לתוכו תבלין מתיר ת"ק דכח החומץ וציר כבר נתבטל תחלה בתבשיל ור"י אוסר מ"מ אבל ליתן לכ"ש תבלין ולערות עליהן חומץ עם כו' תיכף בהגיע החומץ מצטרף לחום ומבשל ואסור. וכן במלילות אם נותן קמח תחלה ואח"כ החומץ קודם שיתערב א"כ מחומץ מבשל הקמח לבל יתחמץ וא"ש וזה מה שנראה בכוונת או"ה בשר מליח שנתן בכ"ש הרי תיכף מבלי פנאי להתבטל מצטרף עם חום כ"ש ואוסר: ובחדושי אמרתי דיש לרש"י ראיי' לפ"ז דרי"א למילתי' הן בכ"ר והן בכ"ש דרש"י ס"ל כרשב"ם דעירוי אינו מבשל וק"ל קו' התוס' למה קתני אבל נותן לתוך הקערה לתני רבותא טפי אבל מערה עליהם רותחין ולפירש"י לק"מ דמשום ר"י נקט דאפילו בקערה בחומץ וציר אסור ואלו קתני עירה ה"א בעיר' ס"ל לר"י לאסור בחומץ וציר ולא בכ"ש וקמ"ל דאף בזה אסור ודוק:

ח וכ"ש שאסור לאכול המלח הש"ך בס"ק מ"א כתב בשם אפי רבי דבדעבד מותר בנתייבש היטב והש"ך הניחו בצ"ע ולדידי אין ספק לאסור דאף דהר"ן הביא בשם הרמב"ן ועוד מחכמים דס"ל המלח מותר דהדם כלה בו והולך אין מהם ראיי' דהם אזלו לשיטתן דלא אמרינן בשאר אסורים חנ"נ וכמו כן משמע דגם אפשר לסוחטו מותר ס"ל לדעת התוס' דחד תלוי בחברתה וא"כ דכיון דם הבלוע כלה ואבד פשיטא דמלח מותר

דהא נסחט ונאבד אבל לפי מה דקיימ"ל בכל אסורין נ"נ וכמו כן אפשר לסוחטו אסור אפי' למ"ד לא אמרי' חנ"נ א"כ זה מכח שבלוע מדם לא זו דחנ"נ הא המלח אף שכלה הבלוע הדם מ"מ א' לסוחטו אסור והרי המלת אסור כי כבר נאסר מדם ואיך תחזיר להתירו ולכן אין כאן ספק דאסור:

ט במסל"ת והנה יש להבין הא דם בבשר הוי מין בא"מ ויוכל להתברר ע"י טעימא א"כ יטעמנו העכו"ם דסמכינן אטעימת עכו"ם כמבואר לקמן הלכות תערובות ומה לנו לנאמנות לסמוך אטעימתו ואם אמר אין בו דם הרי הודח ומותר ואם לאו אסור ודוחק לומ' דלענין אם הודח סמכינן עליו אבל לענין נאמנות בעינן שבקי בהבחנה דלא כן משמע במחבר לק' ריש סי' צ"ח ע"ש א"כ מה צריך לנאמנות תן לו ויטעמנו וי"ל דר"ן פר' כל הבשר עמד במה דאמרו שיעור מליחה מיל הא חזינן המוהל היוצא מן הבשר אחר שיעור זה יותר מאדים מן הראשון ותי' דוודאי אין המליחה באה אלא להוציא דם שעל פני הבשר והסמוך לו הא לדם הבלוע בחתיכה לא חיישינן דה"ל דם אברים שלא פי' דשרי ועוד תי' דלאחר שהיה שיעור מליחה אין כאן דם רק המוהל מאדים וכו' ולפ"ז לדעת זו כל חתיכה מלאה דם רק לא אסרו חז"ל רק דם שבשטח עליו ולא מה שהוא בעצם בחתיכה וא"כ איך יאמר אינו יודע על טעימתו דאינו מרגיש טעם דם וא"כ נשפוט שהודח מדם דמה בכך הא יש בו מ"מ דם ממקו' התתיכה וגם איך נטרף אם מרגיש דם הא ישנו דם ומ"מ מותר דלא נאסר רק מה שע"ג החתיכה ומכ"ש להך תי' דמוהל בעלמא היא דוודאי בטעמא שוה לדם וא"כ איך נסמוך דעכו"ם אומר דטעם טעם דם האמת כדבריו ומ"מ אינו אוסר דה"ל מוהל כ"כ הרשב"א בחידושיו לחולין בי דוגא דאי אפשר למטעם הנוטף להרגיש טעם דם דגם השומן הנוטף טעמו כדם וא"א להבחין ומכ"ש מוהל הבשר: ובזה הקושי' דהקשה על רמ"א דהוא פסק אף באיסורי דרבנן אין סומכין על מל"ת ובדין זה כתב דיש לסמוך אמל"ת מתיישב דכאן חתיכה בדמה כיון דאיסור הוא רק דם שע"ג ותוך החתיכה מותר ה"ל רוב דם להיתרא ומין במינו ברוב בטיל וא"כ יש כאן תרתי דרבנן או דמין במינו חד בתרי בטיל או דם שבשלו מדרבנן ולכך ס"ל לרמ"א דמסל"ת מהני אף דס"ל לקמן דאף במלתא דרבנן לא מהני מסל"ת דלפמ"ש ניחא דכאן איכא תרתי דרבנן: ועוד י"ל דכאן העכו"ם מרתת דאולי יטעמנו ויוכר הדם שבתוכו כיון דיודע דלא הודח והומלח גם הא הרבה פוסקים ס"ל דחתיכה עצמה ס' נגד דם הבלוע רק החולקים לא ברירי לי' ומידי ספיקא לא נפקא ויש כאן ס"ס ספק הודח ואם תמצא לומר לא הודח דלמא יש ס' וע' לקמן כלל ס"ס דבכה"ג לא שייך מתהפך וא"כ עכ"פ מהני מסל"ת:

י בשר שנתבשל אשה בשלה בשר ושכחה אם היה נמלח קודם בישול והתיר הרב הט"ז דהוי ספק דרבנן להקל וגם כמו בספק קרא בפ' שנייה דאם התחיל למען ירבו וכו' דאמרי' דסרכא נקט ואתא כן האשה ברגילות שלה ודאי מלחה והרב בעל נה"כ השיג דהא אתחזיק אסורא ול"ד למען ירבו דמליחה עסק גדול ואיך יתכן ששכחה מליחה ועיין פר"ח: והנה אי באתחזקא אסורא מהני ספיקא דרבנן לקולא ע' לקמן כללי ס"ס מ"ש בזה ומשם תדרשנו ונראה אם האשה תולה טעותה בדבר כאשר הוא בלי ספק למה שכחה וכיצד באתה לידי ספק נראה ברו' להתי' דאמרינן בדוכתי טובא פסחים ט"ז נדה חבר שמת והניח מגורה פירות הרי המה בחזקת מתוקנים ודייק הגמ' מיניה דספק מוציא מידי ודאי כתבו התוס' נדה דף ט"ו פ"ב ד"ה חבר דהך ספק מוציא מידי ודאי דהוא ספק טוב ורגיל ולכך דוחה ודאי ועוד קאמר הגמ' דלכך בחזקת מתוקנים דודאי הוא דחזקה דאין מוציא מתחת ידו שאין מתוקן ועוד דהאי נמי ספק דאולי הכניס במוץ וכו'. והנה ברו' אם נמצא קדרה בשר מבושל והמבשלת אינו לפנינו לשאלה אם מלחה בשר פשיטא דמות' לאכול הבש' וזו לא שמענו מעולם דיצטרך לשאול מאשה מבשלת אם מלחה וכמ"ש גבי חמץ דהחזקה דבדק הבית דהכל חבירי' אצל חמץ עיין ריש פסחים כן הכל חברי' אצל מליחה למלוח הבשר וא"כ הרי ספק מוציא מידי ודאי אף דחזקה היה מתחלה שלא נמלח וספק נמל' ה"ל כמו חזקת מתוקן להפריש מעשרות מ"ש למלח ומ"ש לתקן תרומת ומעשרות וכמו דהתירו שם כן נתיר בזה ואין כאן הבדלה כלל ואם נאמר כאן ריעותא איך שכח מעשה רב מליחה וכדומה נימא לאידך גיסא איך נספק אם מלחה מה הביאוה לכלל ספק הזה לו' דעשתה מעש' רב והלא דבר הוא אבל צא ולמד ספק התפלל וס' לא התפלל אינו חוזר ומתפלל משום דתפלה דרבנן ואף דודאי חייב להתפלל וספק אי התפלל איך ס' מוציא מידי ודאי גם איך שכח מעשה רב כזה אם התפלל או לא דצריך רעותא דלבא וכי דברו בחסרי לבב במתפללים משפה לחוץ ויותר מוטל לזכור מעלין מליחה אשר ידים עסקניות כל היום וא"ל בתפלה שאני דאיך נחמי' להתפלל שני' א"כ יברך ברכה לבטלה וחומרא קולא דהא בק"ש למ"ד ק"ש דרבנן ספק קרא ס' לא קרא אין חוזר וקורא דהוי ספקא דרבנן וכאן ליכא ברכה עד דנימא דהוי חשש ברכה לבטלה ויש להקשות לחד תי' בגמ' דפסחים וכו' הנ"ל דאף בדרבנן דלא אמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי א"כ מ"ט דפטו' מתפלה וק"ש למ"ד ק"ש דרבנן הא החיוב ודאי אם קרא ק"ש ודוחק לו' כי תקנו דרבנן כמו תפלה וק"ש שאני הם תקנו לודאי ולא לספק עכ"פ יצא לנו בכה"ג ספק מוציא מידי ודאי ומכ"ש לפ"ד התוס' שם דהך בהמה וכו' הכל ד"ת אבל מדרבנן מ"מ חייב במעשרות וא"כ במה דתי' התם נמי

ספק וכו' היינו ס' דאורייתא אבל מדרבנן ודאי היא ומודה הגמ' דבדרבנן ספק מוציא מידי ודאי וברורים דברי ט"ז ולא הוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו אך עדיין במקומו מש"ל מה החרדה נקח קפילא לטעום אם בו טעם דם ודאי שכחה ואם לאו ודאי לא שכחה וכי בשביל שאנו מחמירין לבלי לסמוך אקפיל' נקל בעובדא זו וצ"ל כמש"ל דכל חתיכה מלא דם רק חז"ל לא אסרו וא"כ אף דטועם טעם דם אין ראיה דלא הומלח כנ"ל ולפמש"ל דזהו כגדר ספק מוציא מידי ודאי לא קשה הא יוכל להתבר' דבנדה דף ט"ו ע"ב אשה שראתה ודאי אי בעלה מצי מחשב ימים לטבילתה לבא עליה בלי שאלת פי' ומדמה אותו הגמ' להך חבר שמת וכו' דספק מוציא מידי ודאי (והוי ג"כ ספק הרגיל) וקשה הא יכול לברר בשאלת פיה וע"כ צ"ל דא"צ בירור וא"כ אף בזה א"צ חקירה וטעימת קפילא וכן בחולין דף צ"ז דפריך הגמ' אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסו' ופי' התוס' אף דהוי ספק אי בקדרה ראשונה נפק כולו או רק מקצתו דה"ל ספיקא דרבנן ולקולא ויש להבין הא בנפל לקדירה אחרת דאוס' בגמ' היינו דטעים לי' קפילא וא"כ מה ספיקא דרבנן ישנו כאן טעימת קפילא יכריע ויבר' אי נפק כולו בפ"א או לא וספק שעומד להתברר הוא וצ"ל דקושי' הגמ' במקום דליכא קפילא ואי סמכינן אספיק' דרבנן וא"כ אף לדידן דלא סמכינן אקפילא הוי כמו ליכא קפילא וסמכינן אספיקא דרבנן וצ"ע להקל כי יש לדחות כי קושי' הגמ' אם עכשיו נתרבה הקדירה דליכא טעם חלב בו רק מ"מ אסור כיון דמתחלה היה בפחות מס' ונ"נ ואסור משא"כ אי ספיקא דרבנן לקולא א"כ מעולם לא נאסר אבל אטעימה באמת לא סמכינן אלו היה אפשר לטעום ולכן צ"ע. כתב הצ"צ הובא בכרתי אם ספק אם נמלח חלב עם בשר או לא דה"ל ספיקא דאורייתא דה"ל מין בא"מ ואסור וכן הסכים הפ"ח. ואני אומ' אם קולף הבשר מות' דזה דהחלב מפעפע במליחה דעת רוב הפוסקים דאין מפעפע וסגי בקליפה ועיין ת"ח כלל ל"ח ולקמן סי' ק"ה בש"ך ס"ק ל"ג דהרבה רבוותא ס"ל דאין מפעפע יותר מקליפה ואפי' הנך המחמירים לא החליטו ודאי למפעפע עד שיפסקו אפי' בס' צריך נטילה דדלמא לא מפעפע וע"ל סי' ק"ה וא"כ יש ס"ס דלמא לא הי' חלבו כלל נוגע ואת"ל נגע דלמא לא מפעפע יותר מכדי קליפה ואם א"י איזה מקום נגע עד שלא נודע מקום קליפה חד בתרי בטל כנודע וע"ל סי' צ"ב בש"ך ומ"ש בפלתי ואין לפקפק כלל: אלא מש"ל עדיין קשה הא חלב בבשר הוי מין בשא"מ ויכול להתברר ע"י טעימת עכו"ם ואיך נימא לקולא דלא סמכינן עליה ונ"ל כנראה מדברי מחברים דמליחה טעם קלוש וא"א למטעם ועיין רמב"ם הל' מ"א פט"ו הלכה ל"ד בשר נבילה מליח שנבלל עם בשר שחוטה הרי זו אסורה מפני שהמליח נבלה וכו' וא"א לעמוד כאן לא על הטעם ולא על האיסור ע"ש

וצ"ע: כתב הצ"צ הא אם ספק חלב ספק שומן דהוי מין במינו ובטל ד"ת והוי רק ספיקא דרבנן ולקולא והפר"ח פקפק עליו דיש כאן שני ספיקות להחמיר אולי נמלחו יחד ואולי נמלח החלב ולא השומן עכ"ל ולא הבנתי דבריו סוף כל סוף יש כאן ספק אי נמלח החלב או לא דאם לא נמלח מותר והוי ספיקא דרבנן מה נ"מ בתרי ספיקא או לא מה לנו להחמיר באיסור דרבנן:

יא אותו חתיכה דלמא לא יצא חוץ לחתיכה רק פירש ממקום למקום ויש להבין הא עכ"פ דם שבשלו הוא ודרבנן וא"כ ה"ל ספיקא דרבנן ולקולא ולא אתחזק איסורא כלל דמהכ"ת נימא דפי' ממקום למקום והלא הדם בלוע במקומו: ודוחק לומר טעם אוסרין דאפשר להתברר ע"י קפילא וטעימא דלא נזכר סברא זו בפוסקים: ולכן י"ל דודאי נפלט הדם כטבע מתבשל רק חוששין טרם שיצא שהה בחתיכה ופי' ממקום למקום ונאסרה ואותו החתיכה נעשה נבלה ואף שנפלט אח"כ אפשר לסוחטו אסור ולכך אותו חתיכה נשארת באיסורה ולכך לא מהני בי' טעימא כי ליתנהו ואך יצא יצא וסברא זו כתבו התוס' חולין דף צ"ו ע"ב ד"ה וכחל דהחלב בכחל טרם צאתה מהכחל אוסרת הבשר וה"ה להך דהכא. ואין להקשות א"כ בכל חתיכה שנמלח טרם גמר כל הפליטה פירש ממקום למקום ונ"נ ותאסר החתיכה וצ"ל אף כי כח המלת להפליט כל הדם הוא דם שלא פי' אבל להבליע טעם הדם אינו נבלע ע"י מליחה רק כ"ק ולא שייך נ"נ:

יב ואין להשהות וכו' והא דמתירין ספק עוף טרפה ואפי' ביצה דנח להתבשל דהתם בדילי' מיני' ולית לי' שיורתא לא גזרינן דאתא למיכל מיניה אבל הך בשר לא בדיל דאית לי' חיורתא בצלי גזרינן ועוד דבשלמא שם יש תועלת בשהייתו דבין כך יתברר הספק או דתטען ביצים וכדומה אבל בזה מה תועלת בשהיתו לבישול לעולם לא יהיה ניתר ולצלי תיכף מותר וא"כ מה צורך יש להשהות ולבוא לחשש תקלה:

יג ספק אם נמלחה וכו'. ואם הספק הוא בבהמה אימת נשחטה כגון דרך משל היום יום ד' הבשר לפנינו ואין אנו יודעים אם נשחט ביום א' וא"כ כבר עברו ג' ימים או השחטה יום ב' ועדיין תוך ג' ימים אמרי' העמד בהמה בחזק' חיים והשתא דמת וכן הוא בשמעתא דנדה כתובות קדושין ובדוכתא טובא העמד חי על חזקתה וכ"ש בראהו חי מקדם דה"ל ראהו חי מבערב ובזה אצ"ל הואיל הוא רק חומרא דגאונים הקלו כי כן הדין:

יד וכן הדין בנתבשל בלי מליחה הרב הש"ך הקשה הא הוי דם עם בשר מין בשא"מ וא"כ לא בטל יבש ביבש חד בתרי שמא יבשלם ויתן טעם (ולשיטתו אזיל דס"ל לקמן סי' ק"ט דאפי' באיסו' דרבנן לא בטל חד בתרי ע"ש) ומחומרא דגאונים לא קשי' כי לא החמירו כך אבל על הרמ"א דכ' בבישל ק' ונראה דכבר הקדמתי להק' הא אפשר להתברר ע"י

טעימת קפילא ואיך שייך ביטל ויש בזה ב' תרוצים או כמ"ש הר"ן דכל חתיכה מלא דם רק לא אסרו רק דם הטח למעלה ולא מה שבתוך חתיכה אבל מ"מ דם הוא ורחמנא שרי וא"כ איך יטעים קפילא ירגיש טעם דם המותר הנבלע בחתיכה וא"כ גם קו' הש"ך מיושב דאף דיבשל לא יתן טעם דאיסורא דאיכא דם היתרא וטעם איסור בטל ברוב טעם היתר או י"ל דכשיבשל הוסף אח"כ מים שהוא יותר מס' נגד הדם ומ"מ חנ"נ ואוסר אבל א"א למטעם דכבר בטל טעמו בס' וא"כ גם הך חששא דיבשלם יתנו טעם ליתא דכבר בטל טעם הדם ביותר מס' ואין עליו רק תורת תערובת מין במינו ולק"מ ודו"ק:

טו בשר מלוכלך וכו' לצלי הא דטען הש"ך איך יועיל צלי על לכלוך דהוי דם בעין וכבוש כמבושל י"ל דכל החתיכה ל' נגד דם בעין שעל החתיכה ואם אמרו כן בדם בהדחה בתרייתא מכ"ש בהדחה קמייתא דידוע דיותר דם טח על החתיכה בבתריית' מקמית' והחתיכה הכבוש במים מכל צד ועבר לא יתכן אם לא המים יותר מן החתיכה וא"כ הרי כאן שני פעמים שלשים נגד הדם ובטלה מכל צד ולק"מ: אמנם בגוף הדבר איך יועיל צלי אחר כבישה כיון דכבוש כמבושל והרב פר"ח הקשה דמחבר גופי' בסעיף י"ח פסק בכלי שא"מ מה שנכבש בציר אין מועיל צלי מיהו על הך קשי' י"ל דמחבר מספקא לי' אי כבוש כבישול לגמרי ואין מועיל צני או לא וכאן דהוא נשרה במים דהרבה רבוותא ס"ל דבמים לא הוי כבישה דוקא בחומץ וציר והרבה ס"ל שלשה ימים דוקא לכך צירף זו לזה והכשיר לצלי אבל לקמן בציר לא רצה לסמוך אהך סברת המיקל דצלי יועיל בכבישה לחוד אבל גוף הדין צריך לימוד מה יועיל צלי ונראה דס"ל למחבר כבוש עושה פעולה לבשל לפלוט או לבלוע אבל להפליט ולבלוע כאחד נידון כבוש כיורה רותחת דהא לא נח מכבישתו והוי כלא נח מרתיחתו והרי זה כדין יורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פלט ועשה רק פעולה להפליט או להבליע אבל לעשות פעולת בליעה ופליטה כאחד לא אמרי' דהוא כיורה רותחת וראי' להם ממשנה דתרומות פי' כל הנכבשים זע"ז מותרים חוץ מן החסית וקשי' לי' הא קיימ"ל כבוש כמבושל ובשביעית תנן במשנה ורד חדש שכבשו בשמן ישן וכו' משמע דכבוש אסור (וע' ר"ש שם דלפי ירושלמי הגי' נשלק) ולכך ס"ל ודאי גבי ורד פועל הכבישה שיהי' השמן נבלע או טעם ורד בשמן אבל תרומה וחולין שיהיה מופלט טעם תרומה ומבליע בתוך חולין תרתי לא עבדי וא"כ כל הנ"ל נכון דחתיכה בלוע בדם ונכבש כ"ז שבלוע בתוכו אינו אוסר דה"ל דם שלא פירש רק דכבישה הפליט הדם מחתיכה ואם חוששין דחזר הכבישה והבליע דם הנפלט לתוך חתיכה זהו חששא רחוקה דיעשה שני פעולות ברתיחת הכבוש לפלוט ולהבליע ולכך

מקלי' בצלי משא"כ לקמן ס"כ דהציר מלא דם לפניך והחתיכה נכבש בו ופועל הכבישה להבליע דם שבציר וחד פעולה עושה לברור אסורים ולכך לא מהני צלי:

טז ס' נגד קליפה מקערה ע' ש"ך ופר"ח ומדבריהם נלמוד דאין קערה נאסרת רק כ"ק דמליח אינו אוסר יותר מכדי קליפה וצריך לימוד הא הציר שהה בתוכו כדי שיתן על האור וירתיח א"כ ה"ל כבוש ואוסר כולו כמ"ש הש"ע בסעיף ח"י ואי דאין מליחה לכלי היינו להפליט אבל לא להבליע וצ"ל דלא שייך בזה כבוש דכבוש קרוי כשציר מקיפו מכל צד משא"כ בזה דהכלי מצד חוץ לאויר העולם אין שום דבר מקיפו רק הציר בתוך הכלי והכלי מקיפו אינו נדון בכבוש רק כמליח בעלמא וצ"ע כי המ"א סי' תמ"ז סקט"ז האריך וסיים ובמליחה יש להחמיר שאם שהה כדי שירתיח בציר מפליט מן הכלי והיינו דה"ל כבוש אף דצד חוץ אינו כבוש וכן אם שהה מים תוך הכלי מע"ל ס"ל לאו"ה דהוי כבוש וע' לקמן סי' ק"ה אף דדופני הכלי לצד חוץ אינו כבוש מועיל בהן מוכרח מכמה מקומות מהא קערה שמלח בה בשר דלמה יאסור הא אין מליחה לכלים כמ"ש הרא"ש גבי דפוסי גבינות וע"כ צ"ל מטעם כבוש ודפוסי גבינות איירי בנקב ולית כאן כבישה וצ"ע:

יז קליפה והק' הש"ך למה מצריך קליפה מהכלי ולא קליפה מדבר חם שנתן לתוכו דתתאי גבר וכמ"ש הרמ"א בת"ח וי"ל כיון דהרבה מחברים סוברים דהקערה נדון כחמה הואיל בלועה ציר וא"כ אף להחולקים וס"ל דקרוי צונן היינו דאין כח ביד הציר להחים הקערה אבל הציר במקומו עומד שהוא רותח וא"כ במערה לתוכו רותח פשיטא דחום מעורר חום דהא חום זה ודאי דאלים מחום דכלי שני דהא זה עכ"פ כ"ק מבשל וכ"ש אין מבשל כלל מ"מ כ' רמ"א לעיל בכ"ש בצירוף ציר מבשל וא"כ מכ"ש בעירוי דמבשל ולכך בעינן קליפה נגד כל הכלי ולא סגי בקליפת מאכל ובזה מיושב קו' רשב"א בהא דאמרי' פ' כ"ה דף קי"א ע"ב קערה שמלח בו רותח דאפשר לטעום ע"י קפילא והק' רשב"א הא אינו אוסר בעירה לתוכו רותח רק כ"ק מהמאכל א"כ מה טעימה יש בדבר שבעי רק קליפה ולפי הנ"ל ניחא דאסור כל המאכל ושפיר קשה לטעם וכו' ודו"ק:

יח אפי' בלי נקיבה הק' הדרישה בשהה כדי שיתן על האור הא ה"ל כבוש כמבושל ותי' דגבי כלי לא משוה ציר כבוש דאין מליחה לכלים וזה סותר לדברי המ"א בסי' תמ"ז דמבואר אף בכלי אמרינן בציר כבוש כדי שיתן על אור ע"ש וא"כ להמ"א קושית הדרישה במקומה עומדת. ויש להבין הא דפוסי של גבינות נכרים טעם המתירין דאית בי' נקבים והשער דורא דאוסר דלפעמים נקבים סתומים וה"ל כלי שאינו מנוקב ש"מ דבכלי הוי כבישה בכדי שיתן וכו' ולכך מחלק בין נקבים סתומים לאין סתומי' דאז

ליכא כבישה וש"מ דהוי כבוש: לכן נראה דיש לחלק אם חתיכה במלח ולא זב הציר ממנו בזה אין איסור בכלים דאין מליחה לכלים אבל אם הציר זב ממנו לא שייך אין מליחה לכלים דציר משוה לי' רותח והוי אף בכלי כבושה ובש"ע כאן איירי דלא זב הציר וכן יש להחמיר ועכ"פ צדקו דברי מ"א דהא בגבינות דהתיר מהרא"י דפוסי' ונתן טעם דכל איסור בלוע אינו אלא דרבנן גבינות וכו' דחלב טמא לא שכיח ע' יש"ש בכ"ה אבל בנדון המ"א חמץ דהוא איסור תורה מהרא"י מודה דיש לאסור ואין להקשו' לשיטות המ"א דבכלי אי' כבישה הא דאמרינן חולין דף קי"א ע"ב דליתא לדרבין דאמר מליח אינו כרותח דהאי פנכא דמלחי' בי' בשרא ותבר' ר' אמי וכו' וקשה מנלן מתורת מליח תברי' דלמא רק מתורת כבוש דמלחי בי' ושהה בכדי שיתן על אור והוי כבוש ולכך תברי' דיש כבישה לכלים ואי דרבין ס"ל ג"כ כבוש אינו כמבושל דלמא כך ס"ל כבוש אינו כמבושל רק כרותח דצלי ומליח אינו כרות' דצלי ונאסר הפנכא מחמת בליעה רות' דצלי וצ"ל דגמ' ידע להך עובדא דפנכא דלא שהה זמן בכדי שיתן ומ"מ תברי' ר"א ושפיר מוכח: ועי"ל דהא יש להבין מנלן להגמ' לומר דליתא לדרבין דכבוש אינו כמבושל מהך פנכא הא אינו מוכ' רק דמליח הוי כרותח אבל כבוש כמבושל לא שמענו ומנלן לדחות דברי רבין דאמר אינו מבושל וי"ל דוודאי הא דס"ל כבוש אינו מבושל וכי יחלוק זו כמה משניות בזרעים דכבוש מבשל וצ"ל כבישה מע"ל מודה דמבשל אבל כבוש בציר בכדי שיתן על אור וכו' ס"ל דאין מבשל וצ"ל הטעם דליכא כאן דבר רותח דמרתח ליה עד שיהא כבישה בשלמא אם מליח כרות' הרי דבר דמרת' בשהה בכדי שיתן הוי כבוש אבל אי מליח אינו כרות' וצונן הוא ובי בשביל דשהה פורתא יהיה כבישה מבושל וא"כ חד בחברתה מישך שייך אם מליח אינו כרות' אף כבוש בציר אינו כמבושל וא"ש וא"כ אף הא דהקשינו דלמא לכך שברה לפנכא משום כבישה מיושב דהא בהך תלי' אי אין מליח כרות' אף כבישה ליכא ודוק:

יט ושהה וכו' משמע אף דלא שהה שיעור מליחה לקדרה ומ"מ קרוי רות' ואף דלקמן סי' צ"א משמע דקודם זמן זה לא מיקרי רותח עמש"ל לחלק בין דם לשאר בלועים מיהו י"ל דאף דאין רותח מ"מ בעת כבישה אוסר וחומץ יוכיח דאינו כרותח להבליע ומ"מ משוי' לי' כבוש וה"ה בזה דלא קרוי רותח ומ"מ משוי ליה כבוש אלא דא"כ יקשה למעלה מכבישה דבעי קליפה למה הא אין קרוי רות' וצריך לו' דקודם שמלחו בכלי א"מ מלחה בכ"מ ושהה זמן ואח"כ הניח בכלי שא"מ ושהה בכדי שיתן על אור וכו' דהוי רות' דהא באמת שהה כדי מליחה בצירוף שני כלים ואמת כי הל' לא משמע קצת כן מ"מ לדינא נכון:

כ אלא כדי קליפה ואם לא נודע איזה צד היה מונח תוך הציר כל חתיכה אסור פר"ח ונראה דיש ספק אולי רוב חתיכה היה בתוך הציר אבל אי ברור לן דלא היה רובא א"כ ברובא בטל דא"צ חד בתרי גמור רק רובא וע' לקמן הלכות תערובות:

כא ויש אוסרין כל חתיכה דנתעורר הדם לצאת וכו' והוי דם שפירש ממקום למקום ויש להק' הא דאמרי' דגים ועופות שמלחן זע"ז אסורים ופריך הגמ' אי בשא"מ מאי ארי' דגים עופו' ועופות נמיוקשה מאי קושי' רבין דס"ל מליח אינו כרותח מודה דמלח מוציא דם דטבע מלח להוציא דם דכי ל"ל לרבין מליחה לקדרה וא"כ מודה רבין לשיטת ר"פ בנמלח בכשא"מ אוסר דהא נתעורר הדם לצאת וכו' וא"כ הגמ' ביקש להורות דלא כרבין דמליח באמת כרות' וזה מבו' מדקאמ' דגים אסורים דבלע דם פליטת עופות ש"מ דרות' דמליחה כצלי להבליע ולהפליט אבל אילו קאמר עופות ועופות ה"א דאסורים מחמת דם שפי' ממקום למקום אבל אין מליח רות' להבליע למקום אחר ואינו כצלי וא"כ טובא קמ"ל וא"ל דכך פי' אפי' עופות ועופות ולא קאמר פשוט אפי' עופות נמי אלא בתרי גוונא עופות שפלטו דמן ועופות שלא פלטו דמן דחד אוסר חברתה מטעם בליעה ש"מ דמלי' כרותח אך זה יש לדחו' דקמ"ל דאפילו דגים לא פלטו כלל לא אמרינן איידי דטרידו ואסור וי"ל:

כב והכי נהוג הפר"ח תמה לעיל סימן כ"ג ס"ק ב' בדברי הרא"ש דבפר' כ"ה נבי כלי שא"מ גריר בתר דברי רבינו פרץ דדם שפי' ממקום למקום אסו' ובפ"ק דחולין בשמעת' דמבשל בשבת כתב כדעת התו' דמות' ותי' דבפ' כ"ה כ"כ לדע' ר"פ ומדבר בלשונו ולי' לא ס"ל רק כדעת החו' ויפה דיבר ברא"ש אבל מרא דעובדא בכלי שא"מ הוא ר"ת אשר אסר תרנגולת לגמרי שהי' נמלחה בכשא"מ ור"ת כפמ"ש התו' בשמו בשמעתא המבשל בשבת כתב להדיא דמותר בפי' ממקום למקום א) וקשי' אהדדי וצ"ע: ולייש נראה לחלק בצלי כיון דראוי לאכילה בצלותו א"כ הדם שפי' הוא דם שצלאו מדרבנן רק אסו' ולא החמירו בדם שפי' וע"ז קאי מילת' דר"ת בצלי שלא נצלה כל צרכו אבל בעובד' דר"פ תיכף כששמהו התרנגולת לכלי שא"מ תיכף התחיל הדם לפרוש ולא היה לו תיכף מוצא שהי' בכשא"מ וא"ש אז עדיין ממש לא הי' דם מלוח ואיסורו קודם למליחתו אסור משא"כ בצלי צליתו קודם ודוק:

סימן ע

א דאין פולטים וכו' כ"כ הרא"ש דקשקשו' קמטי כמו עופות והטור כתב וז"ל הואיל ואינו אוסר יותר רק בכדי קליפה אם לא נטלו קשקשים שרי משמע מזה דטעמו

דקשקשי' הם במקום קליפה וכ"כ ש"ך ופר"ח דהטור לא כ' כהרא"ש משום דאין נ"מ דהא אין מליח אוסר יותר מכ"ק והם במקום קליפה ודוחק דלמה ישנה הטור ל' אביו ז"ל ובפרט דברא"ש גופיה יש להבין ל"ל הטעם דקמיטי' הא ס"ל מליח אינו אוסר רק כ"ק והקשקשים הן הן הקליפה וצ"ל אם לקח קשקשים לאחר שמלחן זע"ז ובשלן עם תבשיל להך טעמא דהם במקום קליפה צריך ס' נגד קשקשים בלועים מדם וע' לקמן בהל' תערובות דבנדון זה דבר שנאסר בקליפה צריך ס' לבטל אבל לפי טעמו של הרא"ש דקמיטי ולא בלעו א"צ כלום וטובא קמ"ל וא"כ גם על הטור יקשה למה העלים סבר' רא"ש מה דנ"מ לדינא:ולכן נראה עופו' שנמלחו ודגים תפילים מ"מ אסורים ולא אשמעינן אם ימלחו דגים אגב דיפלטו דם דידהו יפלטו דם עוף דדם עופות נסרך בבשר דגים הרך למאוד ואין יוצא ע"י מליחה אבל קשקשים קמטו ואין נסרך אך מ"מ למ"ד מליח בס' עופות ודגים שמלחו דהיינו עופת מליח ודגים תפל אף דיש להם קשקשים אסורים דהא המלח מבליע הדם בתוך דגים ונסרך בבשר שאחרי הקשקשים ואינו יוצא ע"י מליחה ומה בכך דקשקשים קמיטי ואין נדבק בהם הבשר שלאחר קשקשי' אינו קמיט ולדבק בהם וא"י כלל והוא אסור אבל למ"ד דאין אוסר רק כ"ק א"כ אין הדם נבלע רק תוך קשקשים והם קשים ויפלוט ע"י מליחה ואף הקשקשים מותרים וזה כוונת הטור הואיל ואין יותר מכ"ק אם לא נטל קשקשים שרי אפי' קשקשים דאגב דיפלוט וכו' כי לבשר שתחתון אינו מגיע בליעה כלל וא"ש:

ב דג תפל וכו' משמע אפי' דג לא נמלח כלל מ"מ אסור ולא אמרינן אגב דיפלוט דם דידהו יפלוט דם עופות ודעת רמ"א אינו כן וע' פר"ח סק"ז ויש לדקדק בגמ' דפריך אי בכשא"מ מאי ארי' דגים ועופות אפי' עופות ועופות נמי וק' עופות ועופות היינו דשניהם מלוחים אבל אחד התפל אינו נאסר דמה בכך דמונ' בכשא"מ הא הוא תפל אבל עופות ודגים אף דהמה תפילי' מ"מ אסורים ואין זה קושי' דזהו דחדית לן הגמ' בתי' דרפו קרמי אבל בס"ד לא ידעינן מזה כלום שפיר פריך אבל התוס' ורשב"ם וכן הרא"ש דדייקו דקתני דגים ועופות שמלחו זע"ז ולא קתני דגים שמלחן וכו' קשה זע"ז היינו שעופות נמלחו ודגים מונחים בצד עופות והם תפילים מ"מ אסורים משא"כ אלו קתני דגים שמלחו ה"א דווקא מלחו אבל תפילין מותרים אגב דיפלוט דם דידהו וכולו וע"כ דהנך רבוותא סברי כרמ"א דבאמת מותר וכן הנכון ואין להחמיר:

ג פלט כל דמו ולא הודח ודעת אחרונים דכיון דהודח נסתמו נקבי פליטה ולא יועיל אפי' מליחה שנית והרב הצ"צ ערער מנלן דלא יועיל מליחה שני' והסכים עמו הרב פר"ח ואני מצאתי און מהא דכתב הר"ן דהא לאחר שיעור מליחה עדיין דם בחתיכה ותי'

דהוי דם שלא פי' וכתב דלכך דעת הרמב"ם טרם דנתן לקדירה צריך להחליט החתיכה ברותחין וקשה תינח לעת בישול קודם בישול איך יתנו וימלח בשר שכבר נמלח והודח בכלי שאינו מנוקב ואין כאן עדיין חליטה וזו לא מצינו לרמב"ם דבשר דנמלח והודח דיהי' אסור למולחו שנית בכשא"מ קודם חליטה וע"כ צריך לומר דכשהודח כבר נסתמו נקבי פליטה ואף שימלח שנית לא יצא דם מקרבו ולכך מותר עד עת בישול כי כח בישול מוציא ובאמת צריך חליטה וזה ברור וממנו מצאו סמיכה אבל מ"מ במקום הפסד מרובה יש לסמוך אמקינן ודו"ק:

ד יום שלם בט"ז הגיה כי די בכבישה שיתן על האור והש"ך והפר"ח כתבו דוודאי איירי בכלי מנוקב א"כ לא הוי כבישה ולכך צריך מעת לעת ועדיין לא הועיל דגם במע"ל לא יתיישב ומה קמ"ל בזה רמ"א גבי ציר ה"ה במים נמי כמ"ש הט"ז ואפשר לומר דנסתפק רמ"א אי כבישה בכ"מ קרוי כבושה וגם זה ספק אם כבישה בחומץ הוי כ"כ כמבושל דלא יועיל מליחה אח"כ להוציא ולבטל כח ציר ולכך הוי תרי ספיקות ספק אי הוי כבישה בכ"מ ספק אי הוי כבישה גמורה בציר בכדי שיתן על אור והוי ס"ס ולכך בעינן תרתי וליכא רק חד ספיקא וכן במים אית פוסקים דלא הוי כבישה ולכך בעינן ציר ומע"ל דאית ביה תרתי:

ה בשר וכו' אם נתערב חתיכות תפלות עם חתיכות שנמלח בכש"מ האריך הש"ך להתיר ע"ש ובאמת אם אנו רוצים לאוסר' מחמת כשא"מ פשיטה דיש להתיר. אבל לדידי קשיא הא הך החתיכ' שנמלח בכשא"מ נאסרה מחמת דם שפירש ממקום למקום נ"נ ואם כן חתיכות תפלות בלעו משמנינות אותו חתיכה ולא שייך כאן אין הנאסר יכול לאסור דלמא קצת לחלוחלות הולכת עמו ולא שייך אין הנאסר וכו' ואם כן כולו אסור. ואפשר הואיל דהך דלאסור מטעם דם שפי' היא חומרא בעלמא ולא רצו לדון בי' נ"נ והקלו אבל לכתחילה יש להחמיר ויש לפרש כן במרדכי ודו"ק:

סימן עא

א חותכו לשנים הש"ך והפר"ח העלו למצוה מובחר לחותכו לשנים דאם מלח הראש סביב סביב ש"ד כמבואר שעיף ג' ולכך כתבו זהירות בעלמא קתני ולדידי נראה דהא יש מרבוותא דס"ל דאין למלוח על השער דהשער מעכב כח המלח (וצ"ל הא דבקדשים מולחין הראש ואינו מסיר הצמר כמבואר בגמ' ורמב"ם הל' מ"ק התם לא מיירי מליחה להוציא דם רק גזירת הכתוב למלח קדשים ואפי' מנחות) ורשב"א חולק וא"כ בנחתך ונמלח צד פנים ג"כ אף דנימא דמליחת צד חוץ שער מעכב הא נמלח צד פנימי ולדעת

הרבה מחברים צד אחד אם נמלח ג"כ כשר וא"כ מה יש לחוש אבל בנמלח רק צד חוץ אולי שער מעכב ואין כאן מליחה כלל לא משום צד ולכך צריך לפתוח ולמלחו עבר ועבר אבל בס"ב איירי דליכא שער ואין כאן בית מיחש:

ב וינקוב גם הקרום וכתב הש"ך דלא מהני אותבי' אנחירי' ודץ בי' מידי ונר' דהיינו דאין נק' הקרו' אבל העצם פתוח בנחירים רק הקרום סתום ומפסיק ולכך בצלי אין חשש להפסק קרום דנורא משלט שליט ולכך סגי בדץ בי' מידי שלא יסתום הנקב אבל במליחה הקרום מפסיק ולכך צריך ג"כ לנקוב הקרום ומיני' אם תוחב עץ או ברזל בנחירים לנקוב הקרום א"צ עוד לנקוב בעצם גלגלת דבנחירים עצם פתוח רק קרום מפסיק והא נקב הקרום וחדא מינייהו נקט דינקוב וקרום וה"ה בנחירים בנקובת קרום סגי וברור. וכך כתב הרא"ש גיד הנשה סי' ד' דאף דנאסר המוח מ"מ בשר מותר דקרום מפסיק והקשה המע"מ הא העצם מפסיק ולפ"ז לק"מ דבנחירים העצם פתוח אלא הא קשי' דבזה סעיף מבוחר דגם במוח עצמו מחזיקין דם וחנו תוס' חולין דף צ"ג בד"ה רישא בכבשא וכן הרא"ש בפ' ג"ה סי' ז' וי"ד מבואר דכל חששא דבקרום יש דם ונבלע דם זה במוח כן משמע בחידושי רשב"א פרק ג"ה גבי רישא בכבשא וצ"ע דמנלן זה ולמה לא נימא בפשוט במוח גופי' נבלע דם והוי חתיכה שנתבשל בדמו. ודוחק לומר דס"ל הואיל המוח ממלא כל חלל הגלגלת כנודע וא"כ בתוך עצם גלגלת אין מקום שיתפשט הדם חוץ למוח ויחזור ויתבלע כי אין מקום פנוי וא"כ הוי רק דם שפי' ממקום למקום אשר לפי דעת התוס' וסייעתו מותר וא"כ לא דמי לחתיכה שנתבש' בדמו שיוצא הדם ע"י בישול לחוץ וחוזר ונתבלע משא"כ בגלגלת ולכך חששו רק מחמת דם הקרום יהי' נבלע והוי דם שפירש מחתיכה לחתיכה ודו"ק: ויותר נראה כי לגבי מוח מועיל מליחה וצלי ואין הפסק בעצם כמו שאינו מפסיק בשאר עצמו' שיש בהן מוח אמנם בקרום דאית בי' שוריקי סומקי בהם עצם מפסיק ואין מועיל מליחה ועיין ש"ך ס"ק י':

ג ושאר הראש מותר ש"ך ס"ק ח' נתן שני טעמים או דעצם מפסיק או דכבכ"פ והסכים הש"ך לטעם ראשון ואני אומר דבר מוכרח הוא דכיון דקיימ"ל חנ"נ בשארי איסורין נמי וידוע דהא דאמרי' עצם גלגלת מפסיק היינו לפליטת דם אבל לשמנונית דאיסורא לא הגע עצמך אם יבשל ראש טרפה וכי מעכב עצם גלגלת פליטת' ולפ"ז כיון דנעשה נבלה ואוסר פליטת שמנינות דאיסורא להנשאר דלגבי' אין עצם מפסיק וע"כ צ"ל אין הנאסר יכול לאסור דדם לא נפלט כלל ואלו כבכ"פ הא פולט א"כ לא שייך אין הנאסר יכול לאסור והדבר מוכרח ודו"ק:

סימן עב

א דכבולעו כך פלטו ועיין אחרונים שהביאו אע"ג דלגבי דם לא שייך כך"פ מ"מ סברת לב. שיע מסייע דדינו כדם פליטה ועוד תי' דע"י מליחה מתייבש דם ונעשה דם פליטה והאחרונים כתבו דנ"מ לענין שאר בשר שנמלח וא"צ לזה רק יש נ"מ אם נפלה דם בעין מבחוץ על הלב שהוא צלי אש ואסור ולא שייך כך"פ רק מחמת שיע מהני דכל לב אפי' מבחוץ שיע כמ"ש התוס'. ובאמת עיקר כהך תי'. ובזה מיושב קו' רשב"א והיש"ש בחולין דטען אלו תי' לב שיע לא קאי מהכ"ת לגמ' לחדשו ולדחות מה דקיימ"ל להלכה כך"פ דבר שאינו ע"ש שהאריך ולפמ"ש ניחא דודאי שיע ידעו דאל"כ לא שייך כבב"פ דהוי דם בעין רק הגמ' סבר דלא מהני לב שיע רק למשוי דם פליטה אבל לא למנוע לגמרי הבליעה והגמ' דחה כיון דאתינא להך סברא נוכל לומר דמעכב הבליעה לגמרי וא"ש:

ב עד שיהי' ס' נגד הלב האחרונים העלו בכלל דאף שנמלח הלב לפלוט דמו מ"מ בעינן ס' נגד כל הלב משום דנמלח מצד א' דלא ידעינן כמה דם הי' בחללו ע"ש. ואני תמה בעוף למה יצטרך לשער נגד דם חללו יותר מכזית שהוא במילתא דרבנן רק שליש ביצה דגמ' ערוכה היא ל"ש אלא בלב עוף שאין בדמו יותר מכזית לכך אינו עובר עליו. ובאמת הייתי מסתפק דודאי לאו כל עופות שווין יש עופות גדולים דדמו יותר מכזית ויש עופות קטנים דאין בדמן כזית והגמ' מחלק בין עוף לבהמה דבהמה עובר דאיכא כזית בדם הלב ולא מחלק בין עוף לעוף הוא משום מילתא פסיקא נקט דעוף איכא במציאות דליכא כזית משא"כ בבהמה דליכ' במציאו' דיתמעט מכזית דמלבד דזה דוחק אף גם לא הכנתי מה קמ"ל המשנה דאינו עובר והטעם דליכא כזית פשיטא וכי עוד לא שמעינן דבפחות מכזית ליכא כרת ומלקות והייתי חושב דקמ"ל סתם עוף ליכא בלב כזית וסתם האוכלו אינו עובר אבל לפי מ"ש דיש הבדל בין עוף א"כ תו א"א לסמוך אסתמא וצריך חקירה אם יש בו כזית או לאו כי הלא לא נתפרש במשנה לאיזה מין ד"מ תורים או תרנגולים שנתכוונו וא"כ עדיין קשה מה קמ"ל ואפשר לפיר"ת דס"ל טעם כעיקר עד שהיתר נהפך לאיסור גמור והאוכל ממנו כזית לוקה א"כ ה"א אף דאין בדם כזית מ"מ בשר הלב מקבל טעם ומצטרף לכזית קמ"ל דלא דשיע וכו' אבל לפי רוב הפוסקים דלא ס"ל כר"ת רק כר"ח כהן דליכא מלקות קשיא וע"כ צ"ל כללא הוא וקים לי' לחז"ל דאין בעוף בלב יותר מכזית יהי' איזה מין שיהי' מגדול ועד קטן טובא קמ"ל לכן נראה דאין צריך לשער בעוף יותר רק ס' פעמים נגד כזית שהוא שליש ביצה ודו"ק:

ג אפילו אין בו הראש והרגלים ומהר"י מינץ מקיל אפי' נטלו כנפים והרבה אחרונים סמכו עליו להקל וכן יש להורות ונראה דאם אין עוף שלם לפנינו כגון שנאבד הימנו או

נאכל הימנו יש להקל דאלו הי' לפנינו הי' אפשר לשער למראית עין אם יש בו ס' או לא כמ"ש מהרי"מ ואחרונים וא"כ כשאין לפנינו ה"ל כנשפך כדלקמן סי' צ"ח ומקילין להקל דהוי ס' ואי הדם בבשר הוי מבשא"מ הא העלה תשובת אמונת שמואל במילתא דרבנן אף בא"מ תלינן להקל בנשפך ודם שבשלו ומלחו דרבנן על כרחך יש להקל בשלמא בעוף לפנינו ואין אנו יכולים לשער לא מקלינן כמו בקדרה דאינו יודע אם יש בו ס' אבל בנאכל או נאבד הוי ליה כנשפך ולהניח לעכו"ם לטעום עיין מש"ל סימן ס"ט מה שיש לפקפק:

סימן עג

א בענין כבד אי כבוש מע"ל וכדומה אי אסור או מותר חשבתי למשפט לברר הדין קצת באריכות דברי הרמב"ם ומפורשים מן האוסרין הוא הרמב"ם דפסק להדיא דמדינא אם בשלו הכבד דכבד אסורה וכן דעת הרי"ף כמ"ש הר"ן ונתן המ"מ ויתר מחברים הטעם דפוסק כר' ישמעאל בנו של ריב"ב דאמר שלוקה אוסרת ונאסרת ועדיין צ"ל למה כתב דכבד שבישל' אסור' ה"ל להתיר בישול ולאסור שלוק וברמב"ם לא שייך סברת המרדכי וסייעתו דאין אנו בקיאין בין שלוק למבושל דהוא העתק דינו כפי האמור בש"ס וצריך לחלק בין שלוק למבושל ואיך סתם לאסור בישול ולא חילק כלל ולכן נראה דס"ל להרמב"ם דשלוק גרוע מבישל וכן הוא דעת ירושלמי בפ"י במס' תרומת משנה ח' ע"ש בר"ש דהביא ירושלמי דקאמר על כל השנוי שם כבוש לית כאן כבוש אלא שלוק וכתב הרא"ש משמע מזה דשלוק גרע מן בישול ובהך מילתא דכבד אוסרת משמע דבישול גרע משלוק ע"ש ולכך הרמב"ם ס"ל הא דאמר ר' ישמעאל שלוקה אוסרת וכו' לאו למיעוטי בישול אדרבה בישול פשיטא לאסור רק למעט כבוש דאינו אוסרת ועיין רמב"ם פ' המשנה פ"י תרומות משנה י"א ר"י אומר כל הנשלקים וכו' שכתב וז"ל כל התנאים חולקין וכו' והוא כי מאמר המוקדם לא התיר רק כבישה לבד ואר"י אפי' נשלקי' וכו' והוסיף ר' עקיבא אפי' מבושלים הוסיף ר"י בן נורי ואמר לא כל הבשר אלא הכבד וכו' ע"ש והדבר מבואר דשלוק גרוע מבושל ואם אוסר ר' ישמעאל בשלוק מכ"ש בבישול רק למעט כבוש קאתא ומכוין לירושלמי במשנה ח'. ויצא לנו מזה דאף לדעת הרמב"ם המחמיר ביותר בכבד מודה בכבוש במים מע"ל דמותר דכבוש מודה ר' ישמעאל דמותר אפי' כבוש זמן דסתמא קתני במשנה נכבשי' יהי' אפי' לזמן ארוך וכן סיים הרמב"ם דכתב על כל דברי התנאי' ודברי' דחוין הן ואינו מותר אלא המכובשין לבד אבל זולתן בודקין אותן בנ"ט: איברא הרשב"א והר"ן טענו על הרמב"ם איך שבק דברי ר"י בן נורי

במשנה ותפס להלכה דברי ר' ישמעאל בברייתא ועוד הא ר' זריקא וכן רבי נחמן הורו להיתרא בשלוק ול"ל דר"נ ובר שבא נתחלקו או חליטה מועיל סברא זו כבר דחו התוס' דאם כן לא יתכן כתנאי ע"ש והרב הב"י דחק בזה והאריך ומה שנראה לי ליישבו הוא: דז"ל הרמב"ם שם ר"ע אומר כל המתבשלי' זה ע"ז מותרין אלא עם הבשר ר"י בן נורי אומר הכבד אוסרת ואינו נאסרת מפני שהיא פולטת ואינו בולעת וכתב הרמב"ם והוסיף ר"ע ואומר אפי' המבושלין כמו הזרעים וזולתן כמבשלי' תרומה עם חולין לא יאסרו זה אם זה אלא אם נתבשל בשר עם ירק תרומה אז יאסור הבשר לזרים לפי שהוא מושך את הירק ומתקן טעמו וזה ברור והוסיף ר"י ב"נ על זה ואומר לא כל הבשר אלא הכבד כשיתבשל בירק של תרומה אינו אסור לפי שהוא פולט ואינו מושך כלל וכו' עכ"ל הרי מובן מתוך דבריו דהא דאין הכבד נאסרת לא איירי מדם כלל רק מירקות של תרומה וחושב ר"י ב"נ כמו בשאר דברי' אין להן כח מושך ולכך אינן אוסרין זה את זה זולת בשר אבל כבד אין נדון בזה כבשר רק כמו שארי דברים שאין לו כח מושך ומותר לזרים וזה ענינו פולטת ואינו בולעת שאין לו כח מושך כבשר רק כשארי ירקות וזהו פשוט בדבריו ולפ"ז לכאורה יקשה איך קאמר ר' זריקא למיסר נפשי' לא קמיבעי' לי' דתנן אינה נאסרת הא שם לא איירי כלל משום דם רק בירקות של תרומה ואין לכבד כח מושך רק כמו שאין לשארי ירקות ושארי דברי' זולת בשר ואין ענין כלל מבליעת דם מ"מ י"ל אף לענין דם מוכח דאל"כ מה אריא דיאסור לזרים מכח בליעת ירק תרומה הא נאסר לכ"ע מבליעת דם ועכצ"ל דבשביל דם אינו נאסר רק ס"ד דיאסור משום ירקות של תרומה לזרים דלגבי בליעת שארי דברים לא שייך איידי דטריד כמ"ש הר"ן קמ"ל דלא דאין לו כח מושך כמו בשר ושפיר הוכיח רק עדיין י"ל דלמא באמת משום דם אוסר רק שמה איירי דכבר חליט לי' וא"כ אזדא חשש דם רק חשש איסור תרומה וע"ז מתיר ר"י ב"נ דאין לכבד כח מושך ודמי לשארי דברי' זולת בשר וזהו אם חליטה מועיל אבל לדעת בר שבא דאין חליטה מועיל כמ"ש התוס' ליכא למדחי וא"כ שפיר מוכח דאף לענין דם אינו נאסרת והנה ר"ז דבעי למפשט מהך קני' בקופא ולא דחה לי' ש"מ דס"ל כבר שבא דחליטה אינו מועיל וא"כ שפיר פשוט לי' לשיטתו מהא דאינה נאסרת כמ"ש אבל לאינך אמוראי דס"ל חליטה מועיל א"כ אין מן הך נאסרת ראי' כמ"ש די"ל דקאי על ירקות תרומה וא"כ ר"נ דצוה לרב שבא לאכול היינו דחליט לי' כמ"ש התוס' ובממ"נ מותר לאכילה דאי חליטה מועיל א"כ פשיטא דמותר ואי אינו מועיל א"כ אף דאינו נאסרת קאי על ירקות מ"מ מוכח דאיסור דם ליכא דל"ל חליט לי' דהא חליטה אינו מועיל אמנם רב שבא ס"ל חליטה אינו מועיל ובאמת לר"י ב"נ אף משום דם אינו נאסר

כהנ"ל רק ר' יוחנן בן ברוקא אוסר בשלוקה וכוותי' ס"ל לרב שבא אבל ר"נ ס"ל כת"ק וא"ש כתנאי ומיושב קו' התוס' וא"כ הרמב"ם פסק כת"ק רק איירי בירקות של תרומה אבל משום דם נאסר ואיירי בדחליט וכן פסק דחליטה מועיל וזולת חליטה אוסר כת"ק וכר"נ וא"ש. בהא ניחא הא דאר"נ גאמו לשבא להאכילו בע"כ הא ר' ישמעאל אוסר ואם הוא רוצה להחמיר על עצמו ולחוש לדברי ר"י ב"ב מי ימחה הא הרוצה לעשות כדברי ב"ש במקום ב"ה עושה ומכ"ש בזה דלפי הנ"ל דזה ודאי לא הי' רב שבא מחליט דאין חליטה מועיל רק נסתפק וא"כ התירו ר"נ מכח ס"ס דאולי חליט מועיל ואי אין מועיל אולי הלכה כת"ק ר"י ב"נ ומותרת דאינו בולעת וא"ש: ולפ"ז דדעת הרמב"ם לאסור דס"ל במשנה לא איירי לענין דם כמש"ל א"כ לכאורה אף כבוש יש לאסור דכללא הוא כבוש כמבושל אבל באמת בלא"ה י"ל דודאי מידי ספקא לא נפקא אי נאסר משום דם או לא רק הרמב"ם אזיל לשיטתו דס"ל דם שבשלו מהתורה אסור וא"כ ה"ל ספקא דאורייתא לחומרא אבל לפי דקי"ל דם שבישלו דרבנן א"כ לו יהי' שיש כאן ספק הא ספיקא דרבנן לקולא וא"כ אין להחמיר דספק רבנן להקל. אמנם הסמ"ק נתן טעם דקי"ל כריב"ב ואנן לא בקיאין בין מבושל לשלוק וזהו ג"כ חומרא בעלמא ויתירה דלדידי' קשיא קושית הרשב"א והר"ן מהכ"ת לפסוק נגד ר' זריקא ורב נחמן ות"ק דמשנה תרומות וכל מש"ל בישוב הרמב"ם לא שייך בי' וחומרא בעלמא דמחמיר הסמ"ק וא"כ מהכ"ת להחמיר כבוש דאתמר ביה רק כמבושל והרב בעל שו"ת צ"צ וכן בעל חות יאיר בסי' כ"ז החמיר וכ' בעל חות יאיר דלרי"ף ורמב"ם קי"ל כרבנן דפליגי אר"י ב"נ והכל אסור נמשכו אחר לשון הר"ן ושפטו כי רבנן הם דיעה שלישית לא ר"י ב"ב ולא ר"י ב"נ ובאמת זה אינו דא"כ הגמ' דקאמר כתנאי ומייתי ברייתא דריב"ב ולמה לא מייתי רבנן דפליגי ומי הם ואיזהו מקום שהוציא הרמב"ם ממנו דאיכא רבנן אבל ברור כמ"ש דרמב"ם מפרש הכבד אוסר וכו' הכל על כח מושך מירקות של תרומה ובזה ס"ל דרבנן בכל דוכתי דס"ל טעם כעיקר פליגי אבל בגוף איסור של כבד מחמת דמו אינו רק ריב"ב וריב"נ וא"כ אם באנו לאסור מחמת דם מבואר מדברי ריב"ב דכבוש מותר וכמש"ל. והנה הצ"צ וחות יאיר חששו שניהן דאולי אם נכבש יותר מע"ל הוי כשלוק והרב בעל צ"צ מפקפק בזה דנימא כבוש גרע ממבושל וכבר כתבתי מירושלמי דאמר לית כאן כבוש רק שלוק ש"מ דאינו כשלוק אפי' לזמני' טובא וכמ"ש הרמב"ם במשנה מבואר כבוש אפי' לזמן מרובה אינו כשלוק ע"ש וגבי מצה פסקינן דאינו יוצא לא מבושל ושלוק וקאמר בפרק כיצד מברכין הטעם דבישול מפיק טעם מצה דהרוטב הנבלע מפיג טעמו וקי"ל יוצאין במצה שרוי שלא נמחה אפי' שרוי ימים רבים והרי היא כבושה ש"מ דאף כבוש כמבושל מ"מ אינו

בולעת כ"כ רוטב או מים שיבלבלו ויפיגו טעם מצה: והנה דזה אי כבוש הוי כשלוק או רק כמבושל אינו מורגש במציאות ואינו נכנס בגדר ספק חסרון ידיעה כי א"א לאדם לעמוד בו ואפי' גוף הדבר אי כבוש כמבושל או לאו א"א לאדם לעמוד בו כי הא נחלקו בו חכמי גמרא רבין ור"י אי כבוש כמבושל ואיך יחלקו בדבר שהחקירה והמציאות יברר הספק הנכון עם מי וא"כ כ"ש אי כבוש יותר מע"ל הוי כשלוק וא"כ הא הוי ס"ס אולי אינו כשלוק ואת"ל דהוי כשלוק אולי הלכה כת"ק וכו' ור"נ דאף שלוק מותר וספיקא דרבוותא ובפרט בכה"ג דרובא מתירין ה"ל ספק והרי יש כאן ס"ס גמור ובפרט במלתא דרבנן: והנה הרב בעל ח"י טען לפירש"י דכל הספק בגמ' הוא בכבד שנמלח אבל בכבד שלא נמלח לא איירי הגמ' ואם כן אף בכבוש י"ל נאסרת כיון דלא הומלח הכבד ואמת כי בסמ"ק שכ' בהל' דם וז"ל וכבד במליחה לפירש"י מסיק דשרי לבשלו לבדו ולפיר"ת אפי' בלי מליחה ונהגו עולם כפירש"י הרי אפי' לבשלו לבדו ס"ל לרש"י לאסור בלי מליחה והיינו כהנ"ל אלא דתוס' ורשב"א סותרי' זה דהקשו לפירש"י מה קאמר למיסר חברת' נמי תנן אוסרת וכו' דלמא איירי בלי מליחה וקשה איך קתני ואינו נאסרת וע"כ צ"ל דלאסור נפשי' אדרבה קודם שנמלח דמה רב ויותר טרודה לפלוט ולא בלעה כדחזינן לריב"ב דמפליג בין כבוש למבושל דכ"כ שדמה רב אין בולעת משא"כ כשדמה מועט וכ"כ מהרש"א להדיא ע"ש: ובאמת קשה לומר דסמ"ק יחלוק על זה נגד תוס' ורשב"א ונגד הסברא והיה אפשר לומר דס"ל לסמ"ק כדעת מהרש"ל הביאו הש"ך בס"ק ט' דאם אין ס' ברוטב א"כ נאסרה ונ"נ וחוזרת ואוסרת הכבד ואף שהש"ך השיג דקי"ל אין הנאסר יכול לאסור וכמ"ש מהרש"ל גופי' וי"ל דודאי מחמת שטרודה לפלוט לא בלע בשפע שיהי' כ"כ הבליעה מספיק לאסור הכבד אבל דבר מועט אפשר דבלע וא"כ תו לא שייך אין הנאסר יכול לאסור כיון דבלע קצת וחנ"נ וסברא זו כתב הרא"ש בשמעתא דגים ועופות וכו' ע"ש אך י"ל הך אי כבד אוסרת אחרי' הוא לא אפשט בגמ' וא"כ הוי ס"ס אולי אין בולע כלל אפי' משהו ולא שייך חנ"נ דאין הנאסר וכו' ואת"ל דבולע קצת דלמא לא נאסרה להרוטב מעולם דאין הכבד אסורה וזהו בנמלחה הכבד אבל קודם מליחה לפירש"י לכ"ע אוסרת אחרים א"כ אין לבשלו לבדו דסתמא איירי שאין ברוטב ס' וא"כ הרי חוזר ונאסר כמ"ש ואיכא איסורא אבל מ"מ התוס' לא ס"ל כן כמ"ש דא"כ אין מקום לקושיתו ברש"י דנוקמי באינו מלוח דא"כ יאסרה מחמת בליעת רוטב מכל הנ"ל בהא סלקא ובהא נחתא דהעיקר כדעת המתיר בכבד שנכבש וכמ"ש הפר"ח וכן נכון ושכיח בזה בפיהם ומעהרין המדינה שכבדים של אווזות פטומות דרכן להניח בתוך המים כדי שיתלבנו ויתקשו בטוב ולרוב מונחין יותר מע"ל ויש להתירן

כנ"ל אבל הכלי אסור דהא בולע דם כבד וכן מניחין ג"כ הלב ושומן בתוך המים והן אסורין אבל מ"מ אין אוסרין הכבדים אף דאינו ס' נגד הלב והשומן דכמו דהואיל דטריד לפלוט אין בולע דם עצמו אף דם אחריתי אין בולע וכן צ"ל לדעת הסמ"ג והר"ן דפי' הא דמוקי לי' אוסר' בכבדא דאסורה הא דקתני ואינה נאסרת הוא משום דמה ולצדדין קתני ולכאורה קשה אם אמרינן אוסרת בכבדא של איסור אבל לא משום דם דלא אסרו הדם שנפלט מכבד א"כ איך קתני ואינו נאסרה דפולטת ואינו בולעת ל"ל טעם זה הא הדם אין נאסר כלל ואם אין אוסרת שארי חתיכות איך תאסור כבד עצמו ומה טעם של ריב"ב לאסור בשלוק אפי' דנימא דבולע הא לא אסרוהו חז"ל כלל ולפי מ"ש ניחא דפשיטא דאינה נאסרת מחמת דם הכבד דלא אסרו חז"ל דמה כלל רק אם נתבשלת עם שארי בשר שלא נמלח ג"כ אינה נאסרת דאף דדם הוא אסור מ"מ טרודה לפלוט דמה ואינה בולעת וריב"ב אוסר בשלוק עם שארי בשר וא"ש דאף מדם אחר כהנ"ל לב וכדומה אינו נאסרת:

ב וכן נוהגין וכו' בבישל עם בשר טריפה עיין פר"ח ס"ק א' כי דעת רשב"א כיון דאמרינן בכבדא איסורא מיירי וקאמר אינה נחסרת ש"מ דאין בולע אפי' שמנונית וכו' והפר"ח כתב דזהו רק לדחות דדם כבד אינו אסור ומשנה מיירי משמנונית ואינו נאסר ג"כ אבל לפי דאמרינן דדם כבד אוסר וא"כ לא איירי מתניתין כלל משמנונית אמרינן לגבי שמנונית נאסרת ולא שייך איידי וכו'. איברא ס"ל לרשב"א לולי דקים לי' לגמ' הך דינא בלא"ה מהכ"ת לפסוק ולומר דמיירי בכבד' דאסורא ואינו נאסר דגם שמנונית אינו בולע מהכ"ת לחדש כן ולספק וצ"ל דגמ' ידע דאין בולע שמנונית ולכך נסתפק בפשוט ופירוש המשנה ועיין ר"נ דכתב קים ליה לגמ' דאוסרת היינו בכבדא דאיסורא. ובאמת ספק זה הוא בירושלמי ר"י בעי שלקו בחלב מהו ולא אפשיטא הרי לפניך הספק ואם בני מערבא נסתפקו אף בני בבל נסתפקו והרי ספק איסור תורה. ויש להבין להר"ן דפי' לצדדים קתני ואינה נאסרת קאי על דם אבל ודאי בולע הא הר"ן ס"ל חנ"נ בכל איסורין ולא ס"ל הך סברא אין הנאסר יכול לאסור כי דחה ליה בשמעתא דטפת חלב בשני ידים א"כ למה אינה נאסרת הא רוטב נאסר מחמת דם וחנ"נ וחתיכה בלעה מרוטב ואין הנאסר כו' לא ס"ל להר"ן. ודוחק לומר דהך משנה אזלא כתנא דס"ל אפשר לסוחטו מותר ולא אמרינן נ"נ. ויותר נראה דס"ל לר"ן דלא שייך דטריד לפלוט לא בלע דאולי קודם שהי' הפליטה כמעט רגע הי' הבליעה ואמרינן ביורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פלט וע' במפורשי' מ"ש שם ועכ"פ מדברי כולם נלמד דקדמ' בליע' לפליט' א"כ איך שייך טריד לפלוט לא בלע הא קדמה בליע' רק איירי בזה אופן דיהי' הכבד פולטת לאסור

המים ואח"כ לחזור ולבלוע בזה אמרינן איידי דטרידי וכו' אפי' בשמנונית כמו בדם דהא קדמה פליטה לבליע' בהכרח ודו"ק:

ג וכן נוהגין וכתב הש"ך בשם ת"ח כלל כ"ד דהקערה שאכלה בה הכבד נוהגין להתיר ונראה דמיירי דאכלו בה ולא ידעו אם עירה לתוכו כרותח דכלי ראשון רק סתמא ולכך מתירין דהא לא איפשטא אי הכבד אוסרת כלל אבל אם נודע שעירו לתוכו רותח דכלי ראשון פשיטא דאוסר כ"ק לכ"ע כמבואר בגמ' אדמיקר לי' וכ"כ הרב הרב בעל מנחת יעקב בת"ח כלל כ"ד ע"ש:

ד ואם יש ס' הכל מותר ואפי' אותו חתיכה לדעת רוב מחברים ובזה נ"ל ליישב מה שטענו על ר"ת דס"ל בנמלח הכבד דינה כשאר בשר מה ראי' יש ממקריבו לי' קני' בקופיא הא ודאי נמלחה הריאה ומהכ"ת לא ימלחו הכבד ג"כ וא"כ פשיטא דמותר וזהו עיקר הטענה על ר"ת ולפי הנ"ל יש ליישב דשם שכחו למלוח הכל ובא לפני ר"י ברי' דרשב"פ והתירו ואכלו דהי' ס' נגד הכל ואי דכבד הי' דבוק בקנה והוי איסור דבוק וצריך ס' נגד כל הכבד זה אינו דכבד אינ' נאסרת ולא שייך גבי נ"נ ובכל הקדרה הי' ס' ולכך אכלו אבל הכבד אוסרת א"כ הי' הריא' נאסר מכבד מחמת איסור דבוק עם הכבד ולא הי' מה שבקדרה מצטרף וחנ"נ ומזה הוכיח דגם אינו אוסרת כלל ונגד הריאה הי' כל קדרה מצטרף וא"ש ודו"ק. כי הוא תי' הגון לפיר"ת ואין בו מטענה כלל:

ה מיהו הכבד עצמה אסורה בת"ח כתב כי רבינו ירוחם אוסר וכבר תמה הלח"מ ואחרוני' כי לא נמצא ברי"ו רק הפוכו והרב בעל מ"י כתב שצ"ל מהרי"ל במקום מהרי"ו שהוא כתבן ונכון הוא אבל בגוף הדין יש לתמוה הא מבואר הכבד אינו נאסרת. ובאמת י"ל להנך דסברי בחתיכה שנתבשל בדמה אף דאיכא ס' מ"מ חתיכה אסור דחיישינן שנתבלבל הדם בחתיכה ולא יצא והוי דם שפי' ממקום למקום א"כ איך קתני כבד אינו נאסרת מפני שטרודה לפלוט ואינה בולעת מה בכך מ"מ יאסור דהדם פי' ממקום למקום ול"ל דחתיכה יש בה שני בחינות בליעה ופליטה הם מבלבלים טוב ענין החתיכה עד שדם הבלוע פורש לצאת ואינו יוצא מחמת בלבול טוב החתיכה כי הם שני הפכים בליעה ופליטה אבל כבד דאינו בולעת כלל אין כאן בלבול בעצמת' ולכך הדם שנעקר ופירש לצאת יוצא ואין כאן איסור וזהו לדינא דגמ' אבל לפי דקיימ"ל לאסור כבד שנתבשלה דאולי שלוק הוא וא"כ בולעת ולפ"ז עדיין יש לחוש שיהי' הבליעה מבלבל להפליטה ויהי' פירש ממקום למקום כג"ל ולכך אסור וא"ש כן הוא ליישב דברי מהרי"ל אבל האחרונים הסכימו להקל ולהתיר הכבד עצמה ונכון הוא כי בזה א"צ לדוחק הנ"ל רק י"ל אף למ"ד אם דם כבד פירש אוסר כשאר דם מ"מ בתוך הכבד אף שפי' ממקום

למקום לא נאסר כמ"ש התו' דשריא לנו כבדא משמע דיש היתר בכבד יותר משארי חתיכות והיינו י"ל כמ"ש דמותר בפרוש ממקום למקום כי כולו דם גה הא דדם כבד שפי' אוסר לא איפשט' בגמ' כהנ"ל א"כ הוי ס"ס דלמא כבד אין דמו אוסר כלל ואת"ל אוסר דלמא לא פי' ממקום למקום וא"כ שריא ודו"ק:

סימן עד

הט"ז הביא בשם ת"ח כלל ל"א בה"ש בהגהת ש"ד בטחול שנצלה בלי ניקור והתירו רבינו משולם וסייעתו דשיעורו דטחול וחלב כשר שבו היא ס' והרב הת"ח כ' דמשמע דכללא הוא בכל טחולין דאל"כ מה קמ"ל אלא דקשה לי' למה כתבו הפוסקים אין לך עוף שאין בו נגד הלב ולא כתבו כן בטחול ש"מ דנמסר הדבר למראה עין וכן החמיר והאחרונים החמירו ביותר וח"ו להקל במקום שהם מחמירין אבל מ"מ נוטי' הדברים כמ"ש הת"ח דלכל טחולים נתכוונו דאל"כ מה קמ"ל והא דהקשה הת"ח לתנהו בהדי לב לק"מ דודאי בלב הוצרכו לקבלה דאין לך עוף דאף דהיה רוב עופות ואיכא חד עופות דלית בהו ס' בבירור אסור דדם בבשר מין בשא"מ ולדעת רמב"ם ורש"י דם שבישלו דאורייתא אבל בטחול דהוי מין במינו דהיה שם חלב טהור ובלא"ה דעת הרבה פוסקים דבשר וחלב מין במינו וא"כ ודאי דאזלינן בתר רובא והוי כמו נשפך ולכן נראה בנתבשל יש להקל דודאי רוטב מצטרף שיהיה בס' ולאיסור דבוק שהוא רק חומרא בעלמא כולי האי לא חיישינן וכל טורח של רבינו משולם בנצלה אבל בנתבשל ודאי יש להקל ודו"ק:

סימן עה

כגון בכרס. הש"ך והט"ז ופר"ח כולם כאחד חונקין על פרישה אשר דעתו דגם בקורקבן אין מחזיקין דם אף דאמרו בגמ' בכרס נמצא בו קורט דם אבל למאן דאסו' בכרס מודה דדם בקורקבן בחזקת איסו' וא"כ לחנם טרח הט"ז להביא ראיה דגם בקורקבן נאמר קורט דם דלהך דיעה דדייקי מן ק"ד מודה הפרישה. ובאמת הט"ז ביקש להביא ראיה הואיל ורש"י לא הקשה למה למשנה למנות טרפה בניקבה הקרקבן הא תני ליה בבהמה ניקבה הקיבה ש"מ דאין לקרקבן ענין עם נקיבה וזהו לא קשה מידי דודאי אין קורקבן קיבה בבהמה דהא רש"י במס' ברכות דף ס"א ע"ב קורקבן טוחן פירש"י קורקבן בעוף הוא המסס בבהמה ע"ש וא"כ רש"י לשיטתו דס"ל בהמסס א"צ להיות ניקב מעבר לעבר ובקורקבן אפי' במחט צריך להיות מעבר לעבר א"כ פשיטא דצריך למתני ולק"מ: אבל עכ"פ כ' רש"י דהוא המסס בבהמה ש"מ דחד דינא איתי לי' ואם שם אין מחזיקין דם

למה נחזיק בקורקבן יותר ולא ידעתי מה חוש אשר תעיד ביותר בקורקבן מן המסס הנ"ל וקצת יש סמך מהא דאמרינן בני מעים אוכלהון לאו בר נש ואם בא לקנות יקנה בשר הוא הטעם דעיקר בריאת הגוף הוא כח הנפש בבשר כדאמרינן הרוצה שיבריא יאכל כזית בשר מבית שחיטה קודם שתצא נפשה וכו' דשם כח הנפש והנפש הוא הדם ולכך הנהו דלית בי' דם אין כח נפש בו ולכך לאו הגון הו' לבריאות וזה ברור כי איך יאמר רשב"ג אוכליהן לאו בר נש איכא דניחא להו בהא ואיכא כהא ודעת בני אדם משונה באוכלים אלא כוונתו שהיא אינו הגון לבריאות כמו שאר בשר ולכך יש לזבין שארי בשר. וא"כ דברי פרישׁ' מבוארי' ועיין רמב"ן על התורה פ' ויקרא גבי עולת עוף כי המשנה בפ' קודש קדשים דתנן עוף נוטל את הזפק ואת הנוצ' את בני מעיים היינו קורקבן כמשנת אבא יוסי דאמר דנוטל קורקבן עיין רמב"ן ומזרחי הרי דמשנה נקט סתם בני מעיים ונתכוון לקורקבן לבד ולכן דין פרישה צ"ע ואין לדחות אותו בשני ידים ונ"מ אם ספק אם נמלח הקורקבן דיש להכשירו מכח ס"ס אולי נמלח ואת"ל לא נמלח אולי אין בו דם כדעת הפרישה: ובימי חורפי הקשתי הא דהוכיחו התו' בפ"ק בשוחט בשבת דאמרינן עלה אסורה באכילה ליומו והטעם אמרו משו' מוקצה והקשו התוס' הא לא מצי לבשולי או לצלותו או למולחו ומזה הוכיחו דדם שלא פירש מותר ומותר לאכול באומצא בלי מליחה כלל והקשתי דלמא רוצה לאכול בני מעיים והם א"צ מליחה כלל דאין בהם דם והוצרך הגמ' לאסור משום מוקצה וכדומה: וכעת אחר העיון נראה ליישב בפשיטות וכי ברור לן שאין בו דם הלא החוש יעיד שכמה פעמים נמצא בהם דם ועיין ר"ן מה שכתוב בזה רק לא ברור ומ"מ מותר דאימת יאכל לאחר מליחה וצלי' הא דם שבשלו דרבנן וספיקא דרבנן להקל וכאן לא הוי אתחזיק איסורא דאין מחזיקין דם בב"מ וכו' ואי שרוצה לאוכלו באומצא פשיטא דלית כאן חשש דלו דיש בו דם מכל מקום דם אברים שלא פירש מותר וזו הכל א"א דם אברים שלא פירש מותר אבל א"א דם אברים שלא פי' אסור א"כ אסור לאכול בני מעיים דלא ברירי לן דלית בהו דם ובעודנו חי הוי ספיקא דאורייתא ושפיר דייקו התו' דמותר לאכול באומצא דאל"כ ל"ל משום מוקצה כקו' התוס' וא"ש ודו"ק:

סימן עז

וכ"ש אם נמלח הפנימי וכו' הרב הש"ך השיג על זה ודעתו היכי דנמלח הפנימי ושהה כדי מליחה והחיצון לא נמלח דטריפה וממילא מובן דאם נמלח החיצון ולא שהה כדי מליחה פשיטא דטריפה והרב פר"ח ומ"י טענו עליו המ"י כתב דמדברי מרדכי בפ' כ"ה

בהך שמעת' דמלייתא מוכח דלא כש"ך אין בדבריו ממש ודברי מרדכי בלא"ה צריך ביאור דז"ל מרדכי בשם ר"ת דהך מלייתא איירי דשניהם הפנימי והחיצון לקדרה ולא שהה כדי צליי' אבל אם נמלח החיצון ולא שהה והפנימי לא נמלח שמא הפנימי אסור כיון דלא טריד א"כ הוא בולע דם חיצון ואינו פולט ובשניהם אינ' מלוחים ל"ל דמיירי דפשיטא כבולעו כך פולטו ועוד אי מיירי בלא נמלחו מה מייתי ראי' מנותן כרעיו ובני מעיו לתוכו דלמא התם מיירי שנמלחו יחד אבל למה דפירשית דנמלחו לקדרה ולא שהה לא מצי מדחי ההיא דנותן כרעיו וכו' מיירי דשהה כדי מליחה והודח כמו לקדירה דמסתמא מולחן כדרך שעושין לצלי עכ"ל ולכאורה דברי קשי' להולמן דמה קשי' לי' אי איירי בלא נמלחו והיינו אבל בנמלחו ולא שהה אסורים מה מייתי ראי' מנותן כרעיו דלמא התם מיירי שנמלחו וגם מה כוונתו במליחה זו אם כוונתו דנמלחו ולא שהה הא על זה אנו דנין דנימא כה"ג אסור ואיך אפשר לאוקמי בכה"ג בפסח מה דאסור ואי כוונתו מליחה לגמרי לקדירה ושהה הא כתב זה אח"כ דסתמא דמילתא דלא נעשה כן בפסח ועוד עדיין קשה אי איירי בנמלחו ולא שהה מה ראי' מייתי מפסח דלמא שם לא נמלחו כלל הן חיצון והן פנימי וזהו מותר לכ"ע כמ"ש דהוא מילתא דפשיטא וצריך ביאור לכאורה ומה שנ"ל או שנימא כי המ"י והפר"ח טענו על הש"ך דהא בפסח כתבו התוס' בקושי' דאיך נתנו הכבד לתוך הפסח דהוי כבדא עלוי בשרא ותי' דהי' מולחין אותה מליחה גמורה כמו לקדרה דנתמעט ריבוי הדם אף בכבד ע"ש וא"כ החיצון שלא נמלח הא נאסר הכבד וקושי' זו לא על הש"ך לבד רק במרדכי הנ"ל ג"כ דהא איהו מוקי להך פסח בנמלח חיצון ולא שהה א"כ יאסור הכבד דהא כתב בחיצון נמלח ולא שהה והפנימי לא נמלח כלל דאסור כיון דלא טריד הוא בולע וא"כ כ"ש שכבר נמלח ושהה רק באמת נמלח מליחה גמור' ושהה איירי בכבד אבל עדיין לא הודח וא"כ כבדא עלוי בשרא לא שייך כיון שכבר נמלח ושהה אין כאן שפע דם כמ"ש התו' אבל מ"מ ליכא למיחוש דבלע מהחיצון דהא טריד לפלוט ציר ולא בלע כדקיימ"ל בכמה דוכתי ואין כאן טענה על הש"ך וגם מה שטען הפר"ח מקושי' הרשב"א דהקשה מה מייתי ראיי' מנותן כרעיו דלמא איירי דמלחו לבני מעיים ש"מ דס"ל דמ"מ הפנימי מותר ג"כ לא קשה דכוונתו דלא הודח ופולט ציר ולכך אינו אוסר דלית לי' דם ואינו נאסר דטריד לפלוט ציר ודוק: ובזה יובנו דברי המרדכי דודאי לחלק בין לא נמלחו כלל או נמלחו שניהם ולא שהה צ"ל דהואיל דנמלח דם שעל החתיכה הוי לגבי חברתא כדם בעין וכח אש מבליעו בחתיכה ולא שייך בי' כבולעו כך פלטו זהו דס"ד לחלוק ולפ"ז אף דנמלח ושהה כדי מליחה מ"מ כ"ז שלא הודח עדיין יש לחוש כזה לדם שעל החתיכה וא"כ א"ש דודאי

בפסח דנמל' לצלי סתמא איירי הן מלח ושהה הן לא שהה אבל להדיחו טרם צליתו מן מלח זה לא איירי דהא לצלי קאי וא"כ בשלמא אי אמרי' דאיירי בנמלחו שניהם דבלא נמלחו ודאי מותר רק כל סייעתא לנמלחו שניהם דס"ד לאסור וצ"ל הטעם משום דם פליטה שפיר סייע מהך דנותן וכו' דל"ל דשהה כדי מליחה מה בכך הא מ"מ יש עליו דם ואי דהודח בזה לא איירי מסתמא כיון דלצלי הוא ולכך דייק המרדכי בלשונו והודח אבל אי אמרינן דכל סייעתא בלי נמלחו דאמרינן כבכ"פ אבל לא בנמלח שניהם וקשה שפיר מה מייתי ראיה מנותן כרעיו וכו' הא הכבד ע"כ נמלח ואי דלא הודח הא איסר דם בעין כנ"ל בנמלחו שניהן ואי דכבר הודח הא פנימי הודח והחיצון לא נמלח אסור כמ"ש הש"ך וע"כ צ"ל דגם החיצון נמלח והודח ולא אמרינן סתמא דמלתא וא"כ שפיר ק' מה סייעתא הא מוכח כן דאיירי בנמלח לקדרה והודח ודברי המרדכי ברורים ומורים כדברי הש"ך והמ"י לא ירד לעומק הבנתו: והפר"ח טען מ"ש משפוד בתוך הצלי דמותר והלא זה כפנימי הודח ונמלח וחיצון לא נמלח כלל וקשי' זו לכאורה גם למרדכי קשה בנמלח חיצון ולא שהה ופנימי תפל דאסור למה לא יהי' שפוד אסור רק זה י"ל דכל החשש דיבלע מן החתיכה קודם שיפלוט ויבלע ע"י מליחה ואין מליחה לכלים וכו' וע"ל אי אף להבליע אמרינן א"מ לכלים אבל לש"ך קשה דס"ל דיבלע מן החיצון הנצלה שפיר קשה מ"ש משפוד מיהו י"ל דס"ל למרדכי שאני כלים דלא מסרך סריך ולכך לא מהני הגעלה וגם כבכ"פ לא אמרינן: ומ"ש הפר"ח ראיה מדברי הרמב"ם דפסק בהלכות מ"א פ"ו בעופות שצלאן ומלחן אעפ"י שהבשר שבתוכן חי ואפי' פיהן למעלה כו' מיירי שמלח תחלה העופות כדמשמע מדבריו הלכוי"ב אבל לצלי מולח וצולה וכו' הרי דגם לצלי בעי מליחה וכו' אעפ"י שבשר שבתוכו חי משמע דכ"ש צלי ומבושל כמ"ש ברישא וזהו דלא כמרדכי דדעתו לאסור ודלא כדעת הש"ך אך הרמב"ם אפשר דס"ל כדעת הש"ע סי' ע' דאם הניח בשר שכבר הודח אצל בשר שנמלח להוציא דם מ"מ מותר דע"י מליחה יפלוט וה"ה ע"י חום אש דאין החיצון מעכב כח האש ליילך לפנים ולהפליט הדם אבל לפי דהכריע הרמ"א לעיל לאסור אף כאן יש לאסור וגם כתבתי ודאי מה בכך דיוצא אח"כ ע"י מליחה או אש הא אפשר לסוחטו אסור ולומר דיוצא לגמרי ואין שיור אפי' כל דהו ולא שייך אפשר לסוחטו כמ"ש התו' בחולין דף קי"ב ד"ה תרי גללי ע"ש מי הנביא שהגיד שנפלט הכל מבלי שיור כל דהו ולכך אסרינן א"כ הרמב"ם דל "ל חנ"נ בשחר איסורין ואפשר דגם אפשר לסוחטו מותר ופשיטא דמותר: איברא יש ראי' להנך דס"ל אין מחזיקין דם בבני מעים אפי' ציר ל"ל א"כ קשה איך נותן מעים לתוך הפסח ואי דס"ל דלא נמלח החיצון והמרדכי ס"ל דבני מעים יש להם ציר ואיירי דנמלח ק'

הנך רבוותא דסברא דאין להם ציר עכ"ל דלא נמלח הא דעת הש"ך דמ"מ אסור דפנימי ה"ל כנמלח והודח לגמרי וע"כ מוכח דהנך רבותא לא ס"ל כדעת הש"ך וכיון דהש"ך לא מצא ראיה ברורה דיש פוסקים החולקין ע"ז מהכ"ת נחדש מחלוקת בין מחברים ופוסקים ודוק: והנה אם החיצון נמלח ולא שהה והפנימי לא נמלח כלל דעת המרדכי אסור מספק ויפה טען הפר"ח הא קי"ל אם הניח בשר שלא נמלח אצל בשר במלחו מ"מ מותר דאגב דיפלט דם דידיה ומ"ש זה מזה ודוחק לומר שחום אש מבליע אח"כ ביותר ואינו יוצאלא ע"י מליח ולא ע"י בישול דזה דוחק ואולי מרא דשמעתא המרדכי הוא מכלל כת האוסרין בסי' ע"ו אבל לפי דקי"לדשרי יש להקשות מ"ש ויפה טען ועכ"פ דמיון שעשה הש"ך לומר ה"ה איפכא פנימי נמלח ולא שהה והחיצון נמלח והודח אסור דבולע ג"כ מפנימי קודם הצלי' אינו מוכרח דבחיצון כח אש ביותר ומפליט מה שבלע מפנימי מקדם כמ"ש בחתיכה שלא נמלחה דכח מלח יוצא וה"ה כח אש ולמ"ד דצלי צריך מליחה א"כ הא דטפלי לי' לבר אווזא ע"כ מלוח הי' וטפלה הוי כנמלח והודח ואיך יוכשרו ע"ש בתו' דהוכיחו ג"כ בזה וע"כ דמותר א"כ מנלן לעשות מחלוקת ודוק:

סימן עט

א ואם יש לה קרנים יצא מספק חזיר מזה מבואר דקרנים לבד לא הוי סי' דטהור הוא רק הואיל ויש לה פרסות סדוקים ואין לספק רק בחזיר בזו קרנים לאות דאינו חזיר והוא כפי' ריב"ם בחולין דף נ"ט ד"ה אלו וכו' דמפרש על הא דאמרינן בגמ' ת"ר אלו הן סימני חי' להתיר חלבה כל שיש לה קרנים וכו' א"א צריך לחזור על טלפי' יש לה טלפי' צריך אתה לחזור על קרנים ופי' ריב"ם דח"ק ס"ל קרני' סימן להתיר חלבה דחי' היא והייינו חרוקת וכו' וטלפי' סימן דמין טהורה דאף דיש לה קרנים עדיין י"ל חי' טמאה היא אבל ביש לה טלפים שהוא פרסות סדוקות תו ליכא לספוקי דאין כאן רק חזיר וחזיר אין לה קרן ור' דוסא ס"ל קרני' לחוד סי' לחי' טהורה דטמאה אין לה קרנים והא דקתני בנדה כל שיש לה קרנים יש לה טלפי' הא מני ר' דוס' היא וכ"כ הר"ן ג"כ וסיים וסתמא דנדה ר' דוסא היא משמע מזה דהלכה כר' דוסא כיון דסתם משנם כוותי' וכמו שדעת פר"ח באמת דהלכה כסתם משנה ומזה צץ הקוץ שהק' מהר"ם רבקש ואתמר משמי' הגאון מוה' מרדכי קראשניק ז"ל על הא דכתב הר"ן במס' ר"ה דשופר של בהמה טמאה פסול לשופר של מצוה והקשה דהא אינו במציאות דכל שיש לו קרני' יש לו פלטים ולא טעו בפשוט ולא העלימו בין מדברי ש"ע בסי' זה דבעי' תרווייהו קרני' וטלפי' רק התם הקשו בהר"ן דס"ל להלכה כר' דוסא כמ"ש וא"כ קשי' דברי הר"ן אהדדי: איברא אף

דיהיה כן דהלכה כר"ד מ"מ לק"מ דודאי בת"ק דקאמר כל שיש קרנים הוא סימן לחיה א"כ בחרוקות ומפצלי איירי כמ"ש התו' ובגמ' וא"כ ר' דוסא עלי' קאי כל שיש להקרני' יש לה טלפי' איירי ג"כ בהך קרנים דחרוקות וכו' דכי נימא קרנים דת"ק וקרנים דר"ד שני פירושי' יש להם ומהכ"ת להרחיק הפלוגתא ופשוט דאף ר"ד ס"ל חיות טמאות אין להן קרני' אבל בהמות טמאות יש להן ולכך אם יש להן קרני' חרוקות וכו' דהיא חי' ודאי אף טלפי' א"צ דחיות טמאות אין להן קרני' בהמה הי' אף טמאה יכול להיות דבהמה טמאה יש לה קרנים ואם כן משנה דנדה כל שיש לה קרני' כר' דוסא היא פירש קרנים בחרוקות וכו' וכן כ' הרמב"ם בפי' המשנה כל שיש בה קרנים היינו להבדיל בין חיה לבהמה והיינו לענין חלב וכמו שכתב מהרש"א וא"כ על כרחך פירשו קרנים היינו חרוקות דזהו הסימן להתיר חלבה ולפי זה לא קשה מידי דאף דהלכה כסתם משנה היינו בחרוקות אבל זולת זה אף בהמה טמאה יש ובזה איירי הר"ן דאוסר השופר לתקיעה של מצוה ופשוט וכן מוכח מדברי התוס' יו"ט שם בנדה: והנה לדינא רוב פוסקי' ובכללם הרמב"ם פוסקים כת"ק דר"ד וכן הרי"ף לא העתיק כלל דעת ר"ד ולא משנה דנדה ש"מ דהלכה כת"ק ואע"פ שהלכה כסתם משנה י"ל דסתם משנה בחולין דקתני סתם בהמה וחי' נאמרו מהתורה ולא קתני נמי דקרני' הוא סי' להתיר בהמה וחיה וכה"ג פריך בע"ז בדגים דלתני שדרה ניכר וע"כ כת"ק ואין קרני' סי' כלל רק לענין חלב ולא לגוף אם היא טהורה או טמאה דבי' איירי המשנה: אך מההיא דשבת קושי' דפושט הגמ' דתחש שהי' בימי משה הי' טהור הואיל תנן קרן אחד הי' לו במצחו וכן מצינו לשור אדה"ר וזהו כר"ד וכ"כ התוס' חולין דף נ"ט ע"ב ד"ה וקרש דהך דשבת אתיא אליבא דר"ד וס"ל קרני' סי' לבהמה טהורה ע"ש אבל לפי דקי"ל כרבנן ואפי' שני קרני' יש לבהמה וחי' טמאה מכ"ש קרן אחד ומה מוכח דהואיל דהי' לתחש קרן אחת ש"מ דהי' טהור הא אפי' יש לה קרנים ג"כ י"ל טמא וקשה לומר דכל סוגי' הגמ' שם שלא אליבא דהלכתא אתמר וכבר עמד בזה הפר"ח ג"כ ולא תי' בזה גם לפמש"ל דקרני' היינו חרוקות וכמ"ש התי"ט א"כ גם לר' דוסא קשה מה ראי' מתחש אולי לא הי' חרוקות ולכן נראה לומר בדרך חדוד כי ודאי משמעות הלכה דוקא יש לה קרני' שתים הוא דס"ל לר"ד דיש טלפים אבל לא בקרן חד דאל"כ מה ראי' קרש דנקט דאע"פ דיש לה קרן אחד בקיצור הל"ל אפי' אין לה רק קרן אחד יש לו טלפים ואף קרש בכלל אלא ש"מ דהך כללא ליתי' רק גבי קרש דיודעין בו דהוא טהור בסימני טהרה וקרן אחד להתיר חלבו אך לפ"ז פשיטא דגם לר' דוסא אין ראי' לתחש רק י"ל דבלא"ה מוכח דטהור הי' דקאמרינן בברייתא דהי' רק לשעה ונגנז מנלן זה דלמא עדיין הוא ביערות ואיי הים הרחוקים וצ"ל דקשיא לי' אמרינן דגלוי וידוע

שטמאים בהמות מרובים על הטהורים לפיכך מנה הכתוב טהורים וקשה תחש טהור הי' למה לא מנה תחש ג"כ וכעין קושיא זו הקשה התוס' בדבור הנ"ל על ר"ת ולזה קאמר הגמ' דלפי שעה ונגנז ולכך אין נמנה במספ' שבין לילה הי' ובין לילה אבד וא"כ מוכח דטהור הי' רק הא תינח לרבנן אבל לר' דוסא י"ל אדרבא טמא הי' וכלל מסר לנו מרע"ה כל שיש לו קרני' יש לו טלפי' וטהור והא תחש דטמא היה ויש לו קרנים וא"כ כללו של משה פלסתר ח"ו ולכך קאמרינן דלפי שעה הי' ואין זה סותר הכלל הנמסר על בהמות לדורות אך תינח אם הי' לו שני קרנות אבל אם הי' לו רק קרן אחד אין זה סותר הכלל כמש"ל וע"כ כצ"ל כתי' הראשון דטהור הי' ולא נמנה במספר טהורין וזהו מכוון הגמ' דביקש להוכיח לכ"ע דטהור הי' ולת"ק מוכח בפשוט כמ"ש רק לא תימא לר' דוסא אין הוכחה די"ל דלכך אמרו דלשעה הי' מבלי לסתור הכלל המקובל ממשה ולזה קאמר הגמ' מדקאמר קרן אחד הי' לו א"כ אין נסתר הכלל וע"כ דטהור הי' כתי' הנ"ל רק דלא תקשה א"כ למה לא הכריעו חז"ל אם בהמה אם חיה בשלמא אם הי' מין טמא אפשר דגם בהמה טמאה יש לה קרן א' אבל אם טהור הי' הא כל בהמות טהורות הידועין לנו אין להן קרן א' ובלי ספק שהוא חיה ולזה קאמרי דגם בהמה יש לה קרן א' שור של אדה"ר וכו' וגם קרש מין חיה יש לה קרן א' ולכך לא הכריע וא"ש ומיושב הכל אך כל זה בדרך חדוד. וצ"ל בדרך פשוט דודאי ר"ד דמתיר ש"מ דס"ל רוב כל בהמות וחיות שיש להם קרנים הם טהורות ולכאורה קשה הלא ת"ק לא יחלוק אמציאות וצ"ל דג"כ מודה דרובא כן מ"מ מיעוטא דשכיח דגם טמא יש להן ולכך לא סמכינן אהך סימנא ורובא כמו בבדיקות הריאה דלא סמכינן על רוב בהמות כשרות וצריכין לבדוק בפרסה ומעלה גרה ואם נחתך ריעותא לפניך ולא סמכינן ארובא כיון דאתרע והרי זה יותר חמור מנאבד' ריאה דדעת הרבה מחברים אסור ומכ"ש בזה דפרסאות חתוכות ולכך אסרו אבל מודה דרובא דיש לו קרנים כשרים הם ולכך כי מחמירין בבא הבעל חי ואם נדון אם להתיר או לאוסרה בזו יתכן מ"ש אבל אם דנין אנו על בעל חי למרחוק שהעידו עליו שיש לו קרנים אמרינן מסתמא כל דפריש מרובא קפריש ויש לו סימנין ואם יבדקו ודאי יהיה לו סימנים ולכן בתחש כיון דיש לו קרנים אמרינן מסתמא יהיה לו סימנים של טהרה באמת ונדון הכל בתר רובא וא"ש. וזהנראה נכון ולק"מ ולכן ודאי דיש במציאות טמאים דיש להן קרני' רק לא חיישינן למעוטי אבל ודאי בבא לפנינו ויש לו סימני טומאה ודאי יש במציאות והוא מן מעוטי וא"כ בלא"ה שפיר יתכן שופר של בהמה טמאה ופשוט: אך לפ"ז אין מקום לקו' ההוא על ר"ת דמפרש לת"ק בעינן קרנים וטלפי' לסי' חי' והקשה התוס' הא בהמות הידועין אינן חרוקת וליתר בהמות טהורות השנוים בקרא לא אפשר

ע"ש דלפי הנ"ל לק"מ דודאי רוב שוורים לא מבלע חריקו אבל מעוטי מבלעי ור"ד לא חיישי' למעוטי ולכך לא מכשיר בקרני' לבד ות"ק חייש למעוטי ומעוטי אף בשוורים מבלע ולכך מצריך ג"כ טלפים ולק"מ על ר"ת וצ"ע: ועוד י"ל דודאי הא דשאיל מאי הוי עלה דתחש מה ספק הא ר' יוסף אמר לא הוכשר למלאכת שמים אלא עור טהורה ואם כי הי' נתכוין לעור של תפילין סוף כל סוף הסבר' נותנת מלאכת הקודש ושמים משכן לא הי' עור טמאה וצ"ל דכל ספק כיון דילפינן עור עור ממשכן הסברה אם במשכן לא הי' רק עור טהורה אף בטומאה אין לטמאות רק טהורה וכ"כ רש"י שם דף כ"ח ע"א ד"ה מאי קמבעי ע"ש וחזינן דמסקינן דלטומא' אף עור בהמה טמאה מטמא א"כ הסברה נותנת דאף במשכן הי' עור בהמה טמאה דלא לסתור הג"ש וכ"כ חדושי רשב"א דהואיל דמטמאה עור בהמה טמאה מסתבר דאף במשכן הי' טמא ולכך קשאיל מה הוי עלה וע"ז פשיט הגמ' דליתא הך סברא דהא מדקרן הי' במצחו ש"מ לר"ד טהור וא"כ יקשה לדידי' הא עור בהמה טמאה מטמא ועכצ"ל דלא תלי' זה בזה א"כ אף לרבנן נימא כך דמה"ת יחלוק בסברא אר"ד והדרן לסברת חוץ דמהכ"ת יהי' במלאכת משכן דבר טמא הוא טהור וכל מקום משכנו טהור ודו"ק: ויש להבין הא דשאל מאי הוי עלה דתחש וכו' הא לעיל אמרינן הא דאר"י לא הוכשר למלאכת שמים אלא עור טהורה למה הילכתא ופירש"י דלענין תחש מאי דהוי הוי וא"כ כי הדר שאל מאי הוי עלה דהאי תחש מאי נ"מ מאי דהוי הוי ובפרט לפמ"ש דע"ז לא הי' הספק אם לחי' טהורה יספיק קרן אחד די"ל זהו נ"מ דאם טמא הי' והי' לו קרן א' ש"מ דטמאה יש לה קרן א' ותחלת סוגי' הגמ' לא אסיק אדעתי' דטמאה אין להקרן עד לבסוף דלפמ"ש ליתא זו בכלל שאלה וא"כ הקושי' במקומו וכבר עמד הרשב"א בקושי' זו נ"ל דר"ת פסק דנעל של חליצה צ"ל מעור טהור דהא דצריך להיות של עור ילפינן נעל נעל דכתיב ואנעלך תתש ותחש טהור הי' וקשה לפיר"ת מה קאמר למאי הלכתא ואי דתחש והי' בימי משה טהור הי' מאי נ"מ מאי דהוי הוי קשה הא נ"מ בחליצה אם המנעל צריך להיות דוקא של עור טהור. ונראה דודאי יש בזה דתחש שהי' בימי משה לשעה הי' ב' פירושים כמ"ש המפרשים עיין במזרחי וי"ל שני מיני תחשים הי' אחד טמא ואחד הי' צורך משכן טהור וזו הי' לשעה כי לאחר כלות המשכן לא הי' צורך בו או י"ל דלא הי' רק אחד והי' טהור לצורך משכן וכשעבר המשכן לא הי' שום תחש בעולם. והנה לס"ד הא דאמר ר"י לא הוכשר למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד קאי על תחש וקשה מנלן דלא הוכשרו רק טהור אילו הי' תחש טמא ג"כ הוכשר דמצותה הי' בתחש כמו דמצוה הי' בעורות אלים וגדי עזים כי כך הי' גזירת החכמת מלאכת המשכן ורצון ה' לבחור המינים וא"כ אין כאן ראיה שהרצון הי'

דוקא על מין טהור אילו הי' תחש טמא הי' ג"כ נרצה כי עיקר הרצון הי' על תחש ועל כרחך צ"ל דשני מינים הי' אחד טמא ואחד טהור ובחר דוקא בטהור שמע מיניה דלא הוכשר וכו' וזהו אם כוונ' ר"י על תחש אבל לפי מה דמסקינן דכוונת ר"י על תפילין ולא על תחש אין כאן ראיה כלל וי"ל רק חד מין הי' ואם אמרינן דשני מינים הי' אין כאן ראי' דנעל של חליצה צריך להיות טהור דכתיב ואנעלך תחש דגם במדבר י"ל דמנעלים הי' של מין תחש טמא דמהכ"ת יקחו למנעל של טהור מה דלא הי' בנמצא וא"כ אתי שפיר דבס"ד דר"י אומר למלתי' לא הוכשר למלאכת שמים על תחש על כרחך מוכח כהנ"ל דהי' שני מיני תחשי' אחד טהור ואחד טמא וא"כ נעל דיחזקאל לא הי' של תחש טהור וליתא לדינא של ר"ת ושפיר קשה מאי דהוי הוי אבל למסקנא דלא קאי הך דלא הוכשר על תחש רק על תפילין א"כ אמרינן דלא הי' רק חד מין תחש וטהור דמהכ"ת להרבות בתחשים בלי הכרח וא"כ נעל דיחזקאל הי' טהור ודינו של ר"ת אמת ויציב ושפיר קשאל מאי הוי עלה דתחש דנ"מ רבתא לדינא לענין חליצה ודו"ק:

ב הנולד מן הטריפה כו' כ' הט"ז שמ"כ אם נדרסה אם והוא מעוברת דחוששין לולד אולי הזיק הארס גם לולד ועי' פר"ח וצ"ע לכאורה הא דטרח הגמ' בפ' התערובת האי טרפה ה"ד וכו' לוקמי בכה"ג דנדרס' האם א"כ הולד טרפ' מחשש דרוס' ואין מכיר אותה ובקל תוכל להתערב. ונ"ל דס"ל להנך רבות' ולד טרפ' דתנן לא יקרב לגבוה אבל להדיוט שדי כפי' רש"י ולא כפי' התוס' א"כ הך קו' דהקש' התוס' איך קתני ירעה הא אין פודין קדשים להאכילן לכלבים ל"ק דהא להדיוט מותר וכן הנך אוקימת' נפול' ודרוסת הזאב בנקובת הקוץ כבר תי' לי' התוס' דהא יש להן בדיק' וא"כ פודין אותו לבדיק' ואין מאכילין אותן לכלבים וא"כ אי הוי מוקמינן טרפה בכה"ג דנדרסה האם א"כ הולד טרפה ואין לו תקנה ואיך קתני ירעה הא אין פודין קדשים להאכיל לכלבי' וע"ל סי' נ"ז ותמצא דרכי' שוני' ליישב זה:

סימן פ

א וחכמים נתנו סימנין וכו' עמש"ל בסי' הקודם ע"ש:

ב שור הבר מין בהמה וראה מין חיה והנה התוס' זבחים דף קי"ג ע"ב ד"ה אורזילא וכו' כתבו ואותו בופלס שאנו קוראין ראם ליתא וחלבה אסור דראם ודאי מין חיה וחלבו מותר דבופלס שבמקומינו קטנים דאין לומר שהוא מן ראם ויש במינו גדול דא"כ מאי קשי' לי' היכי קם הא לא קשי' לי' ארי' דבי עילאי היכי הוי קם שהי' אריות קטנים שיכול להכניס וכו' ושמעתי מקשי' מה ראי' הא הגמ' משני על הך קושי' איך קאי רימא אר'

ינאי גורתיו הכניס ופריך הגמ' והאמר רבב"ח לדידי חזי' לי' וכו' וא"כ מארי' דבי עילאי לא מצי להקשות די"ל גורתיו הכניס ותו לא מצי להקשות דגורתיו של ארי' אין רואה אבל מן רימא שפיר פריך דל"ל גורתיו דהא רבה ב"ח חזי' לי' לאורזילא בת יומא וכו' ולק"מ דאם אמרינן דאריה יש במינו גדולים וקטנים וכמו כן ברימא יש במינו קטנים וגדולים ומקטנים אינן נעשין גדולים דאל"כ עדיין לא יקשה האיך קם דנח קטנים הכניס ואח"כ נעשו גדולים ומכצ"ל דאינו נעשה מן קטן גדול ועם כל זה צריך לומר דנקרא מין אחד דאל"כ עדיין א"א למשרי חלב בופיל הואיל וראם חיה דהא שני מינין הם ועכצ"ל דמין אחד הם ומ"מ מקטנים אינו נעשה גדולים וא"כ נח ע"כ הכניס גורות זכר ונקבה מן גדולים וזכר ונקבה מן קטנים דהא יש בעולם גדולים וקטנים והן ממה שהכניס נח והולידו ועשה פרי ולפ"ז הכניס ארבע והא ארי' מין טמא והכל מין אחד והתורה אמרה ממין טמא יביא רק שנים שנים וא"כ א"א משא"כ בראם שפיר י"ל דיש קטנים וגדולים הכל ממין אחד ואין נעשה מקטן גדול ומ"מ גורתיו הכניס מזה זכר ונקבה ולא קשה הא ה"ל ארבעה דהא בופיל מין טהור ובטהור הביא שבעה ודברי התוס' נכוני' ואמת בתוס' לא הוי צריך להקשות איך קם ארי' דבי עילאי רק בקיצור הא הוצרך להביא במין אחד טמא ארבע כיון דעל כרחך מן קטנים אינו נעשה גדולים אלא דעדיפא פריך איך קם ולפי מ"ש יובנו דברי תוספת דהקשו דלמא לא פריך מן אריה דבי עילאי דמה קושיא מה שכתב דהקשה איך קאי ראם או דהקשו איך קאי אריה ואלו הקשו מן אריה הוי קשה לן למה לא פריך מראם ולפי מה שכתבתי ניחא דעל ראם יכול לשנוי גורתיו הכניס וצריך לומר קושית הגמ' לדידי חזי לי וכו' משא"כ אלו הקשה מאריה לא המ"ל גורתיו הכניס כמו שכתבתי וזה ברור וק"ל:

סימן פא

א ויש מי שמתיר במי רגלים הוא דעת הרמב"ם ותמהו כל המפרשים דהא אפי' נימא דפסק כאיכא דאמרי בריש פ"ק דבכורות הא אמרינן שם דסוסי' וגמלים לא קמבעי דלא שתו אינש רק בחמור קמיבעי דמעלי לירונקא ופשטינן לאיסורא מלישנ' דמשנה דכל היוצא מטמא טמא ומה שנ"ל ליישב דס"ל לרמב"ם מה בכך דהוא תמצית הגוף אפי' בשר חמור גופי' אם אינו חזי לגר אינו אסור דקי"ל נבלה חזי' לגר בעינן וא"כ המתמצה מבשר החמור יהי' אסור הא לא חזי לגר ואם כי שתה אינש לרפואה בשביל כך לא חזי לגר מיקרי ולרפואה אוכל כל מידי דמסרח ובשביל כך לא קרינן בי' חזי' לגר והחוש מעיד דמי רגלי חמור הם מאוסין בתכלית המיאוס ואם כי שקצים רמשים המאוסין מ"מ

אסורין הוא דהוי גזירת הכתוב אבל כאן לא מצינו דאוסרן התורה רק אנן בעינן לאוסרן דהוי תמצית הגוף מה בכך הא לא חזי'. ולכך ס"ל לרמב"ם דר' ששת קמבעי להבין לישאל דמשנה דקתני היוצא מהטמא טמא אי דוקא ואפי' מי רגלים בכלל או לאו דוקא ופשטילן לי' דאף מי רגלים בכלל איסור ומעתה לא קשה הנ"ל דסתם משנה ר"מ היא ור"מ ס"ל בע"ז דנבלה אף דלא חזי' לגר כיון דחזי לכלב אסור ואף מי רגלים חזי' לכלב ואסור ושפיר קתני כל היוצא וכו' אבל לדידן דלא קיימא לן כר' מאיר ובעינן חזי' לגר מי רגלים דלא חזי לגר שריא וא"ש ודו"ק:

ב שלא אירע לה עתה דעת הט"ז דאף דבאמת קודם שחיטה קרה רק די"ל סמוך לשחיטה נעשה מכשירין למפרע והפר"ח הסכים לדעת רשב"א במשמרת הבית דפי' סמוך לשחיטה היינו לאחר שחיטה אבל קודם שחיטה מה לי רגע א' או זמנים טובא ובאמת יפה דייק הט"ז מתוך לשון רשב"א והמעיין יראה בכמה דוכתי בדבריו דכונתו סמוך לשחיטה נטרפה ואי כוונתו לאחר שחיטה אין שייך לשון טרפות וגם הביא ראיה מכתם יבש וכתב להדיא דהוא ודאי מזמן טובא ולא כתב בפשוט דודאי דראתה כתם דאי חוששין מעלמא אף בלח נמי וכהנה דיוקים הרבה ברשב"א בחידושיו ובספרו ת"ה מורים ע"ז אשה דלחולין אינו מטמא למפרע לכ"ע ואמרינן אוקי אשה אחזקתה אף דודאי ראתה עכשיו וממנו יליף התו' להתיר הגבינות לדעת ר"ש וכל הספק רק אם עכשיו או זמן ארוך וכן בגמ' דאמרי' על חביות דלכך טבלה למפרע דאיכא תרתי לריעותא וכן במקוה והרי חומץ לפניך וחסר לפניך מ"מ לולא תרתי לריעותא היינו מכשירין ומ"ש זה מטריפה: ובאמת משמרת הבית דחה להרא"ה בקש לומר לשיטתו דיש קו' מן סרכה הלא יוכל לפרש דסמוך פי' לאחר שחיטה מיירי ואין כאן מקום להשיג אבל באמת בלא"ה לק"מ מן סרכה דאוסרה הרשב"א למפרע דהרשב"א ס"ל כהנך פוסקים סרכה בת יומא לא שמי' סרכה והיא ריר בעלמא וא"כ אם חזינן סרכה גמורה ודאי דהוא מאתמול וא"כ יצאה בהמה יום א' מחזקתה ולק"מ ומכ"ש להאומרים אין סרכה פחות מג' ימים דבלא"ה לק"מ:

ג ואם יש ס' בהמות הא דבעינן בבצים ס"א ע' כרתי מ"ש בשם ט"ז וש"ך ובאמת עיקר גזרה בביצה הי' ביצה שיש בו אפרוח או דם וה"ל מין בשא"מ ופשיטא מהתורה צריך ס' ולכך חששו אולי ביצים אחרים הם קטנים וליכא ס' אבל כאן הוי מין במינו ודמי לנשפך: והנה הטור כתב דאם נתערב כתב רשב"א דבטל בששים ותמה הב"י מה קמ"ל ומה צריך לרשב"א ואפשר דמיירי כסדר החולבים שחולבים מן בהמות לתוך כלי אחד ואם כן אם ראשון חלבו מן בהמה טריפה ואח"כ חלבו לתוך הכלי מן בהמות אחרות

ה"א ראשון ראשון בטל להחמיר וכן להיפוך וקמ"ל דלא לענין איסור דתלי' בנ"ט לא אמרינן ראשון ראשון בטל הן להקל והן להחמיר:

ד דהוי ס"ס כ"כ הרא"ש והטור ולפי מ"ש הטור בא"ע סי' ל"ט דאם נמצא בה מומין והיא ארוסה הקדושין בטלים ודאי וא"צ גט כך היח דעת הטור ע"ש בבית שמואל דס"ל חזקה כאן נמצא וכאן הי' הוא ודאי וע"ש שהאריך. וקשה א"כ למה כאן ספק הא הוא משום כאן נמצא וכאן הי' לודאי עד שא"צ גט אפי' בטענת ברי מכ"ש כאן הכל שמא ושמא וצ"ל דבשלמא כאן אף כאן נמצא הוי חזקה אך יש חזקת כשרות דבהמה כנגדה ואמרינן השתא דאתרע ולכך ה"ל ספק משא"כ התם אף דחזקת הגוף ממדתו לעומת זה יש חזקת פנוי' וה"ל תרתי במקום חדא ולכך ודאי הוא אבל כאן איכא חדא כנגד חדא ולפי זה דהעלתי כאן נמצא הוי חזקה א"כ י"ל דלכך אנו מחמירין בגבינות אם אין נוכל לתלות שקרה תיכף ולדעת משמרת הבית אחר שחיטה אף דאיכא חזקת הגוף משום דאיכא כאן נמצא והוי חזקה ולפ"ז ה"מ אם באין לדון על החלב גרידא אבל אם נתערב החלב בשאר חלב המותר א"כ לחלב זו יש חזקת היתר ולבהמה יש חזקת הגוף הרי כאן תרתי חזקות ואלים מחזקה כאן נמצא ואמרינן העמד חלב על חזקתה ובהמה על חזקתה ועכשיו נטרפה והחלב מותר וכן משמע בריש נדה. דדייק התוספת להכשיר גבינות מן ב"ה דאמר כיון דאיכא ריעותא מגופיה לא אמרינן העמד אשה ודייק התוספת טעמא דאיכא ריעותא אבל בלא"ה אוקמינן אחזקת כשרות וקשה לכאורה טפי ה"ל לתוספת להוכיח דהא ב"ה מודה לחולין דיה שעתה היינו דאוקמינן אחזקה אע"ג דחזאי מגופה א"כ מכ"ש גבינות. וצ"ל דבל"ה הקשה מהר"ם לובלין ל"ל קאמרינן דהעמד טהרות על חזקתן ולכך דיו שעתן וצ"ל בקדשים החמירו דלא משגיחין בחזקת טהרות ולכך נתן גמרא טעם חזקת אשה וא"כ א"ש דברי התוס' דמחולין אין ראיה דיש כאן שני חזקות חזקת גוף וחזקת טהרות ולכך מביא תוס' ראי' מקדשי' דלא משגיחין בחזקת טהרות ומ"מ לולי דמגופו חזאי אזלינן בתר חזקת גוף וה"ה לגבינות ולפ"ז שפיר י"ל במקום דאיכא תרי חזקות לא אמרינן לאסור למפרע דתרי חזקות אלים מחזקת כאן נמצא וכו' ואל תשיבנו כתם יבש דמחזקינן למפרע והוי ג"כ תרי חזקות חזקת הגוף וחזקת טהרות דבלא"ה צ"ל דהרא"ש והטור דמכשירין בסרכה מכח ס"ס קשי' לי' כתם דאיכא נמי ס"ס ספק מעלמא ואת"ל מגופא דלמא אח"כ אחר שהתעסק' ראתה והש"ך בס"ק ט' ביקש לחלק בין טריפה לכתם דכאן איכא רוב בהמות וז"א באשה רוב נשים טהורות מדם אלא דבגמ' פ"ק דף ג' דנדה אמרינן דכתמים לא נכנס בכלל ספק אולי מעלמא אתא דבצפור לא נתעסקה ובשוק טבחי' לא עברה וכו' ויש לכוין שם ברש"י דפי' על קו' הגמ' והרי

כתמים דתנן מטמאה למפרע ובמה דקאמר הגמ' לימא דלא כב"ש פירש"י דיש לטהר דלמא מעלמא אתא ויש להבין א"כ מה דוחקא לרש"י דפי' הקו' על כתמים למפרע ולא פשוט בגוף כתמים למה יטמאה א"ו דס"ל לרש"י זה אין קו' דחז"ל אסרו כך והחמירו רק הקו' דאין לטמא למפרע דה"ל ס"ס וע"ז משני הגמ' בשוק של טבחים וכו' ואינו נכנס בגדר הספק ועכ"פ אין ראי' מכתם וא"כ י"ל דמהני ולכך כתב הטור דאם נתערב בחלב אחרים אוסר ואפי' ס' בעי לדעת רשב"א ולא אמרינן דעכ"פ יתבטל ברוב והטעם דאפי' נגד תרי חזקות אלים חזקת כאן הי' א"ש ובזה מיושב שכ' הטור דאסור ותמהו וכן פ"ח מה קמ"ל ולפמ"ש טובא קמ"ל דה"א דלא ליתסר דאיכא כאן ב' חזקות ודו"ק:

ה ויש אוסרין אפי' בסרכה הוא דעת רשב"א וכבר כתבתי דבסרכה א"א לומר סמוך לשחיטה נסרכה וא"כ אזלינן בתר רובא דבת יומא לא שמי' סרכה והש"ך הוסיף להאריך דכ"ע מודים דאין סרכה פחות מג' ימים והרא"ה בהשגתו על רשב"א ורשב"א במשמרת הבית ס"ל אפי' ביום א' יכול לסרוך ע"ש ומה שמביא הש"ך ראיה מטור ח"מ סי' רל"ב אין ראיי' דשם לא נזכר זמן רק סתם בלקח בהמה ומצא סרכה וכו' הא כבר כתב הסמ"ע דמיירי בסרכה עבה שוודאי לא הי' תיכף ברגע ולפמ"ש איירי שבו ביום שלקח שחטה א"כ הי' ודאי מקודם דסרכם בת יומא לאו סרכה ומהך שכתב המחבר לעיל סי' ל"ט סעיף י"א דסרכה בת יומא משמע דיותר מיום א' קרוי סרכה אפי' בתוך ג' ימים אם עבר יומו דביומו הוא ריר בעלמא: ולענ"ד נראה דתלי' במחלוקת אי אין סרכה בלי נקב או יש בלי נקב רק סופו לנקוב דאם צריך להיות נקב וזהו העלה הסרכה א"כ היינו הוגלד פי המכה ואין לך הוגלד יותר מזה דהעלה סרכה והעל' קרום לסותמו כמ"ש רש"י דעלה בו קרום מחמת מכה ונסרכה ע"י כך למקום אחר פשיטא דבעי ג' ימים יותר מהוגלד פי המכה אבל לדעת הרמב"ם רשב"א ותוס' ור"ן דיש סרכה בלי נקב רק סופו לנקוב אבל עכשיו מחמת ריבוי לחלוחית העלתה סרכה זה יכול להיות תוך ג' ימים וא"צ לזה ג' ימים ומי הוא הנביא שאמר כן שצריך ג' ימים לסרכה ובגמ' אתמר ג' ימים גבי נקב אבל גבי סרכה מנ"ל ולכן ברור דתליא במחלוקת הנ"ל וע"ז סמך רמ"א כיון דרוב גדולים מחברים ס"ל יש סרכה בלי נקב ודו"ק:

ו שליא שהחמור נוצר בו מותר דפירשא בעלמא הוא כ"כ הטור וכתב הש"ך בס"ק י"א וכ"ש בשליא של שאר בהמות טמאות והרמב"ם פסק האוכל מנבילה וטריפה ומן בהמה וחיות טמאות מן השליא שלהם אע"פ שהוא אסור הרי הוא פטור שאין ראוי לאכילה עכ"ל משמע בראוי לאכילה אסור וחולק על הטור והפר"ח סייע לזה ממשנה דקתני השוחט בהמה ומצא בה שליא נפש היפה תאכלנה והיינו דשחיטת אמו מתירתו וכן

קתני בברייתא כל בבהמה תאכלנו לרבות השליא ופירש"י דשחיטת אמו מתרת ש"מ דלולי כן הי' אסורה ש"מ דלאו פירשא בעלמא היא דאל"כ למה לי קרא ויפה דייק ומכח זה ביקש לומר דהטור רק בשלית חמור התיר דהוא מאיס ולא בשאר שליא של שאר מיני טמאים והשיג על הש"ך דמשוי' לי' אהדדי ובאמת לומר בטור דוקא חמור דחוק דהא בגמ' ביקש לסייע לזה דחמור שיליא מן דאדם דשילי' שלו מותר הואיל מותר אצל אדם וש"מ דלאו תלי' בחמור דמאוס דא"כ איך מביא ראי' מאדם והך סייעתא קאי למסקנא דאמרינן אי תניא תניא ומה ענין לענין טומאה דשליא אין טמאה לענין להך טעמא דמאוס סוף כל סוף לאו פירשא הוא אלא ש"מ דכל שליא פירשא היא מבלי הבדל וא"כ קושית פר"ח מהך מתני' וברייתי' קושיא אלימתא היא. ומה שנראה ליישב הוא דרש"י פירש וכ"כ הר"ן בהא דתניא דשליא אינו מטמא טומאת נבילות דלא בשר הוא אלא כשאר אוכל בעלמא עכ"ל הרי דמשוה ליה אוכל רק לאו בשר וא"כ ודאי אם באנו לאוסרה מחמת נבלה או טמאה התורה אוסרה בשר נבילות ובשר טמאות והך לאו בשר היא ואין כאן ענין לאוסרה וא"א יכול לומר דעובר על אכילת בשר נבילות או בשר טמאות אבל אם באנו לדון מאיסור אבר מהחי זה אינו תלוי בבשר כלל הא אילו לא ילפינן מקרא הוי אסרינן חלב וביצה ואלו ודאי לאו בשר מיקרי והם חלב וביצים רק מה בכך כללא הוא כל היוצא מן החי יהיה בשר או שאר מאכל אסור ולכך איצטריך קרא להתיר חלב וביצים ולפ"ז הך שיליא אמת לאו בשר הוא מ"מ אוכל הוא והוא יוצא מהחי פשיטא דאסור משום אבר מהחי ולכך בשוחט בהמה כשרה ומצא בה שלי' הרי הוא אסור משום אמ"ה דהא אוכל הוא אף שאינו בשר ולכך איצטרך קרא כל בהמה להורות שחיטת האם מתרת וכן המשנה קמ"ל השוחט בהמה ומצא בה שליא דמותרת דקמ"ל כמ"ש רש"י דשחיטת האם מתרת משום אמ"ה דזולת זה אסור משום אמ"ה אבל בטמאה דליכא איסור אמ"ה רק איסור טומא' וזהו הואיל לאו בשר הוא ואם הוא כמאכל אחר אינו בכלל איסור טומא' וא"ש דלכך שלית חמור וכל טמאים מותרים וסייע להו הגמ' משלית אדם דטהורה דלא שייך באדם וה"ה בטומאה נמי איסור אמ"ה משא"כ בטהור' דאיסור אמ"ה בי' פשיטא דאסור משום אמ"ה ואפי' במי חלב איכא מ"ד דאסור ומכ"ש שליא. ולכן צדקו דברי הטור ברמזים שכתוב שליא בבהמה טהורה שאינו מותר רק מה שלא יצא אבל מה שיצא אסור ול"ק מהנ"ל דהא שליא חמור מותר דבבהמה טהורה דאיכא איסור אמ"ה שני ושני. ואמת על הראב"ד דהשיג על הרמב"ם וס"ל שליא של בהמה טהורה ג"כ מותר קשי' לי' הך דפר"ח דהא איצטריך קרא להתיר ויש ליישב בדוחק דמודה ראב"ד מדרבנן אסור ולכך לא השיג על הרמב"ם במה שכתב

דאסור שליא של נבלות וטמאות וא"כ הך ברייתא מכל בהמה תאכל הוא רק אסמכתא כדמשני הגמ' באמת על סיפא דברייתא רק השגת הראב"ד על הרמב"ם דהוסיף להחמיר בשליא שיצאה רק מקצתה לאסור אפי' מקצתה בזו טען כיון דשורת הדין אפי' יצא כולו מותר דהוי פירשא רק מדרבנן אסור אין לנו לאסור יצאה מקצת ורוב שליא בפנינו דשדי' מיעוטא בתר רובא והוי כלא ילוד ואם אנו מחמירין באבר שיצא דהוא של תורה אבל במה דמחמירין איסור של דרבנן אין לנו לאסור המיעוט וא"ש. כלל של דבר בשליא דבהמה טמאה הן חמור והן שאר בהמות דעת הטור להתיר אבל שליא דטהורה אסור' לכ"ע משום אמ"ה אבל אין אוסר תערובתו כמ"ש הגהת הרא"ש דאין נ"ט כלל דהוי בזה כפירשא ודו"ק:

ז ויש מי שאוסר בזה דס"ל נסיובי דחלבא התירה התורה אבל מי נסובי באיסורא קיימי וכתבו והא דשרינן חלב אף שמי חלב מעורב מידי דהוי דם שלא פירש מותר ולאחר שפי' אסור כ"כ הרא"ש. ומחברים ואני לא הבנתי הא גופי' קשי' מנ"ל דחלב עצמו כל זמן שלא פי' הנסובי מותר הא לחד לישנא בגמ' נפקא לן שירותא דחלב מהך קרא חריצי חלב הנאמר בישי אבי דוד א"כ מנלן למשרי חלב אם מעורב בו מי חלב דאסור ולדמותו לדם שלא פירש דלמא הוא ככל אסורים שנתערבו בהיתר דאסורין עד שיפרוד איסור מהיתר והא דמצינו היתר בחריצי חלב הוא שכבר נתבשל ונפרד המי חלב מגוף גבינות וזהו מותר ובהך איכא שריותא אבל כל זמן שהאיסור מעורב מנלן דמותר הא לא מצינו בקרא היתר להך לישנא (ואפשר דלאידך לישנא ג"כ דיליף מזבת חלב ודבש דמה בכך דשבח א"י בזבת חלב דעכ"פ שבח איכא לאחר שבישלו ויוציאו מי החלב מחלב יהי' מותר ויאכלו ויתענגו על רב טוב) אבל כל זמן שלא נפרדו מנלן דשריא ולכן נראה דס"ל דאי אסור א"כ החלב לעולם אסור דאף דבישל ודכותי' נפרד א"א שלא ישאר בו איזה טיפת ממי חלב וא"כ אוסרין וכי תימא הא בטל ברוב ובפרט הוא מין במינו י"ל הך רבוותא ס"ל כדעת מרדכי בסוף פרק הזרוע בחולין בקושי' על יבמה שרקקה וכו' דתבטל ברובא ותירץ כל דבר שלא היה מעולם עומד וניכר בפני עצמו רק תיכף נתערב לא שייך בי' ביטול ברוב ואוסרת לעולם ע"ש שהאריך ועיין לעיל סי' י"ד מה שכתבתי בזה וא"כ זה הטיפת מתחלת ברייתה הא אסור ומעורב עם נסיובא ודאי דאין הטיפות בטילים ואי אפשר לאוכלן וע"כ צריך לומר דלא אסירי רק כשהם נפרדים אבל בעודן מעורב אינו אסורים כמו דם שלא פירש לכך אין איסור בתערובתן מתחלה ודו"ק: והנה יש לברר להנך רבותא דאוסרים מי חלב משום איסור אמ"ה רביע עליה אם מותר למוכרן לנכרי דאם הוא משום אמ"ה אף לנכרי אסור דב"נ נצטווה על אמ"ה והיינו באופן דאינו

מצוי לנכרי במקום אחר כמו בתרי עברי דנהרי דאף דודאי אין אסור רק משום בשר מהחי מ"מ גם בזה דעת רמב"ם לאסור לב"נ עיין לעיל סי' ס"ב לכאורה הייתי אומר הא דיליף הגמ' בבכורות היתר מן חריצי חלב ואידך לישנא מן זבת חלב ודבש משתבח קרא במידי דאסורי ויש להבין לישנא קמא איך שביק ד"ת ויליף מדברי קבלה והרא"ש בפסקא הביא כלישנא בתרא מן זבת חלב ודבש והשמיט לישנא קמא והרב בעל מעדני מלך למד בזה למה השמיט הרא"ש לישנא קמא בגמ'. ונראה דמקדם מביא הגמ' ראי' ממשלי דכתב חלב עזים ודחי דלמא לסחורה וכן בהך דחריצי חלב קאמר הגמ' וכ"ת לסחורה אורחא דמלחמה בסחורה ויש להבין הך סחורה מה טיבו הא אסור באכילה ואי למוכרו לא"י הא אמ"ה אף לא"י אסור כנ"ל ודוחק לומר למוכרו לא"י דמצוי לו חלב כזה ולא הוא כב' עברי דנהר כיון דיש לו בלא"ה דלמא יקנה אותו ואי דלהוי לו בהרווח' עדיין אסיר משום לפני עור לא תתן מכשול ועי' לקמן סי' קנ"א רק שם בגמ' דקא' חלב חידוש הוא וקא' הגמ' לר"מ דס"ל דם נעכר ונעשה חלב חידושו הוא דהא גופו דם ולרבנן דס"ל אין דם נעכר רק אברי' מתפרקין וכו' חידושא הוא משום אמ"ה וע"ז שאל הגמ' דלמא באמת אסור ומנלן חידושיו א"כ הקושיא בין לרבנן דלמא אסור משום אבר מהחי ולר"ח ג"כ איסור מוסיף משום דם וא"כ ודאי הא דדח' הגמ' דלמא לסחורה לרבנן לא דחי דאי ס"ד דאסור משום אבר מהחי באמת מותר רק איסורא משום דם ושפיר י"ל לסחור' דאין ב"נ מצוה על דם (והא לא קשיא א"כ דחזינן דהתורה התירה משום איסור אמ"ה למה יאסרו משום דם הא לא קשי' דאמרינן בגמ' דחולין דף ס"ט דאין לדמות הבא מכח שארי אסורים להבא מן אמ"ה דקיל דאית ליה היתר בשחיטה ע"ש) ועל הך דחריצי חלב י"ל דלמא היה נעשים מחלב שחוטה ומותרת דלית ביה משום איסור אמ"ה דשחיטת פרה מתרת אך זהו לאיסור אמ"ה אבל לאיסור דם אינו מועיל שחיטה וא"כ א"ש דתרווייהו צריכי דהך זבת חלב דבש ל"ל משתבח קרא במילתא דאיסורא דמה בכך הא ראוי לסחורה ולהתעשר וכהנה שבחה התורה ארץ אשר אבניה ברזל וכו' וכן זה דעומד להתעשר ע"י סחורה רק הוא אסור למכור לנכרי רק תינח לרבנן לר"מ מה איכא למימר דלמא אסיר' משום דם ומותר לסחור' ולכך מביא מהך דחריצי חלב ול"ל לסחור' דלאו אורחא במלחמה ולחלב שחוטה ל"ל דהא אסורה משום דם וא"כ במ"נ מותר לכל מ"ד ולכך הואיל דלא קיימ"ל כר"מ דדם נעכר ונעשה חלב רק כרבנן דאיברי' מתפרקין וליכא חשש רק משום אמ"ה ובזו לא שייך סחורה ושפיר ילפינן מהך דכתיב זבת חלב ודבש ולכך הביא הרא"ה הך קראי וא"ש: אך עם כל זה נחמתי ואין דעתי נוחה דמה בכך דאסור לבני נח משום אמ"ה מ"מ יתכן בו סחורה אם יש לעכו"ם כאשר שכיח לרוב

בהמות בעדר החולבים א"כ מותר למכור כדאמרינן באמ"ה דלא אסור רק בתרי עברי דנהרא ומ"ש דלא שכיח כמדומה לי לדוחק וא"כ שפיר יתכן לסחורה ועוד נראה דאם חשש איסור חלב משום דם נעכר ונעשה חלב לא יהי' טפל חמור מן עיקר דקיימ"ל לדעת רוב פוסקים דם שבשלו אינו עובר עליו ומכ"ש חלב שנתהפך מדם לחלב דבבישלו מותר ד"ת וא"כ מה מייתי ראי' מן חריצי חלב הא גבינות מבושלי' מחלב ומן תמצית עושי' גבינות כמ"ש המחברי' ונודע לכל א"כ אין כאן חשש איסור משום דם ועדיין לא נפשט והוא רק פלפולא בעלמא לחדד תלמידים וקב"ה חדאי. ולדינא נראה דלכ"ע מותר לנכרי דקשיא ליה איך ס"ד בגמ' לאסור חלב משום אמ"ה וא"כ אף לב"נ אסור א"כ מראש צורים נרא' אברהם אבינו ז"ל דנתן לג' אנשים שנדמה לו כערביים חמאה וחלב הא יהבי' ליה איסור' ושם לא שייך תרי עברא דנהר' דמאין היה להם הם באו כחום היום ומאין היה להם חמאה וחלב זולת מבית אברהם ואיך ספקי להו אסורא וא"צ לכל ראי' בגמ' לכן נראה דמתחילה כאשר קאמר הגמ' ריבוי לאסור חלב גמלים ופריך הגמ' ל"ל קרא הטמאים לאסור צירן ורוטבן וכו' הרי לולי הך דרשא אף דחלב מגמל מ"מ לא הי' אסרינן ליה רק אסרינן דהוא כרוטב דבר אסור וא"כ אף דס"ד לאסור חלב משום אמ"ה היינו משום דכתיב הטמאים לאסור רוטבן ואף זהו רוטב אמ"ה אבל אלו לא נאסר רוטבן אף חלב לא ס"ד למיסר דלא גרע מגמל ולפ"ז הך קרא הטמאין לאחר מתן תורה לישראל נאמר ולא לב"נ ואין איסור בב"נ ברוטבן וא"כ אף חלב אמ"ה מותר דלית ליה איסור' דרוטבן וא"ש ולק"מ ודוק הטיב:

ח והמנהג כסברא ראשונה והוא דעת הרא"ש דמתיר דס"ל דוקא לענין בשר בחלב לא מיקרי מי חלב אבל בעלמא חלב מיקרי והרי הוא בכלל היתרא והש"ך כתב בס"ק י"ב דא"צ לכל זה דמותר דחזינן מקרא דשרא לן חלב א"כ הא דכתב קרא לא תאכל נפש עם בשר אזהרה לאמ"ה דוקא בשר מן החי שהוא גופו של חי וכו' ודבריו נגד גמ' בחולין דף ס"ט דמסתפקא לן בהמ' שיצא אבר לחוץ דאסור משום אמ"ה מה לחוש לחלבו וקאמר הגמ' כל חלב אמ"ה ושריא רחמנא ודחי הגמ' התם יש היתר לאיסורו בשחיטה ולפי דברי הש"ך הא השתא דשרי חלב אמרינן דוקא בשר בעצמו אסור אמ"ה ולא הנסתעף ממנו א"כ גם המסתעף מאבר זה יהי' מותר ומה מספקא ליה וקיימ"ל לחומרא כדלעיל סי' י"ד ס"ה וע"כ צ"ל דליתא דבאמת אף המסתעף אסור רק רחמנא שרי' והיינו חדושי' ופשוט:

סימן פב

א שהוא דורס ואוכל הרב הש"ך בס"ק ג' האריך דדעת המחבר כדעת רוב מחברים המפרשים דרוסה הנאמר פה הוא ענין דרוסה הנאמר לעיל סי' נ"ו ולכך קיצר בו בפירושו כי סמך על מש"ל ע"ש וכ"כ הפר"ח. ולע"ד לא עיינו כל הצורך דהא כתב מחבר אע"פ שיש לו כל ג' סימנים בגופו אין לאכלו לפי שאנו חוששין שמא דורס וכו' והיינו שיטת רש"י דפי' תלתא הדרי בכולהו בי"ט עופות טמאו' הדרי ג' סימני טהרה בכולן דלשיטת רמב"י דפי' י"ט עופו' לית לכל אחד רק סימן טהרה אחד רק הדרי הסימנים בזה זה סימן ובזה זה סי' א"כ אינו במציאות כלל שיהי' לעוף טמא שלשה סימנים טהרה בגופו ע"כ טהור הוא וברור דאינו דורס וצ"ל דדעת מחבר כרש"י דשלשה סימנים בגופא הדרי בכולהו וא"כ יש לחוש דדורס והוא מכ"ד מינים הטמאים וא"כ ע"כ צ"ל דגם זהו בכלל ספק אולי סי' החדש דלא יש בעשרים מינים הוא אינו דורס דאלו סי' בגופו דווקא הוא סי' החדש א"כ ביש לו ג' סימנים בגופו תו ליכא לספוקי כלל דכ' מינים אין לו סי' החדש ועורב ופרס ועזני' אין להם שלשה סימני טהרה כלל וע"כ צ"ל דהספק אולי אינו דורס סי' החדש וזהו דליתא בכל י"ט ולכך אף דנרא' בו ג' סימני טהרה אינו מועיל דלמא מן כ' מינים הוא דיש: להם ג' סימני טהרה וקשה מה נתחבטו תוס' ופוסקים איזהו הוא סי' החדש הא ע"כ אינו דורס הוא סי' החדש דג' סימני טהרה שווי' בכל ך' מינים ואין בהם סי' חדש ובתוך ך"ד מינים נץ והוא דורס כמבואר לעיל סי' נ"ז ובגמרא דרוסת הנץ וע"כ דג' סימני דנץ דיש לו ג' סימני טהרה הם סימנים בגופו וגם שארי מינים ע"כ יש להם הנך סימנים דאל"כ אין כאן סי' חדש ומוכח דאינו סי' חדש ומה צורך עוד לחקירה הא אינו דורס סי' חדש ומה נסתפקו המחברים וע"כ צ"ל די"ל נץ אינו דורס ודרוסה זו אינו דרוסה כמש"ל סי' נ"ז וזה ברור והר"ן לשיטתו אזיל דס"ל כרמב"י אבל המחבר והטור דגרירי בתר דעת רש"י ותוספ' ע"כ דאין דורס אין פירושו דרסה הנזכר לעיל בסי' נ"ז וברור ודו"ק:

ב כף רגלו רחבה וכו' בשיטה זו חברתי קונטרוס א' כשלמדתי סוגי' דנשר בעיון רב בלימוד ודיבוק חבירים וברורתי כל שיטת פוסקים והעולה לדינא אף כי אנו מחמירין אותן שקורין אווז בר בלשון אשכנז ווילדי געגז ווילדי ענטין כיון שכף רגלים רחבה אין לספק בהו להתיר בלי פקפוק כלל ומה שנגררי' אחר או"ה להחמיר אפשר או"ה ראה מין שאין כף רגלים רחבה אבל במין שכף רגלים רחב וכו' אין לפקפק בהו כלל והרב בעל מ"י נתן בשם אבותיו טעם לאסור שאוכלים שקצים ורמשים והוא שטות דבעינן

נתפטם באיסור וגם שיאכל אסורי הנאה כמש"ל באריכות ואין לחוש לחומרא מה שאין להם שרש ועיקר בגמ' כלל:

ג ואם יצא ממקום שיש לו מסור' והפ"ח החמיר דבמקומו לא שכיח עופות טמאים ובאותו מקום שכיח והוא פי' בגמ' דחולין דף ס"ג דאמרי' שקאנ"ו ובטנ' מקו' שנהגו שלא לאכול אין אוכלין ופריך הגמ' אטו במנהג' תלי' מילתא ומשני הא באתר' דלא שכיח פרס ועזני' והא באתר' דשכיח ופי' הפר"ח דשני מקומות לא הי' שכיח פ"ו רק במקום א' חששו להחמיר דלא לחלוף במקום דשכיחי פ"ו ובאינך מקום לא חששו וזהו דוחק בלשון הגמרא והתוס' הקשו על רש"י דפי' דפ"ו שכיחי וחיישינן דלמא פ"ו הוא דא"כ בכל דוכתא ליתסרי וצ"ל בכוונת דבריהם דמה קושיא הא באמת במקום דשכיחי אסורי וצ"ל דהקושי' איך קתני מנהגא א"כ הכא לבא ממ"א ודעתו לחזור מותר כתורת הנהוג וזהו אסור דהא יש ספק איסור וזהו כוונתם בכל דוכתא ר"ל הבאים ממ"א ותי' התוס' דבאמת לא חוששין רק חששו לחומרא דלא לחלפי ותלא במנהגא וזהו דלא כפר"ח וא"כ הכל רק מנהגא ולכך ודאי ביש דעתו לחזור דמותר דמה בכך דשכיח מ"מ לאו מתורת איסור רק מתורת מנהג כמ"ש התוס' ופשיטא דמי שדעתו לחזור דאין מחויב במנהגם. אבל במי שאין דעתו לחזור ודאי נראה דאסור דהא מנהג נכון הוא וראוי לקיימו אמנם מסתימת לשון הש"ע משמע אפילו אין דעתו לחזור מותר וצ"ל ודאי בזמן הגמ' שהיו בקיאים בסימני עופות א"כ ל"ל דלכך נהגו הואיל אין בהם מסור' דל"ל מסור' נבדקו בסימני' וע"כ צ"ל החשש הי' משום חשש אחלופי (ובזה מיושב קושי' הת"ה דהקשה מאי פריך הגמ' אטו במנהגא תלי' דלמא לכך לא אכלו דלא היה להם מסורת דלפמ"ש ניחא בזמן הגמ' הי' יכולים לבדוק בסימנים) ושפיר אסור אבל לדידן דעם כל הסמני' אסור בלי מסורת א"כ מהכ"ת נימא דלכך לא אכלו בשביל חשש אחלופי מה דקיימ"ל פ"ו לא שכיחי בישוב ולא נימא דהמניעה היה מבלי היה להם מסורת וא"כ מהכ"ת להחמיר על הבא ממקום דיש לו מסורת וא"ש:

ד ויש מי שמתיר יש להבין א"כ כל הסעיף דלפני זה מיותר דהא אינו במציאות דאם יש מקום שיש להם מסורת הא כל בני העיר מותרים ומכ"ש מי שהלך לשם וצ"ל מתחל' איירי שקבוע להם מנהג מבלי לאכול ובזו לכ"ע א"י לסמוך על שאר מקומות שיש להם מסורת לבטל מנהגן הקבוע דדלמ' באמת היה הטעם הואיל דשכיחי פ"ו אבל אח"ז מיירי בעיר חדשה שאין להם מנהג רק אין להם מסורת בזו ס"ל דיש לסמוך על שארי בני עיר אך לפ"ז צ"ל היש מי שאוסר ס"ל דלמא הך צייד שמסר להם היתרא אלו היה במקום הזה נא הי' נתן מסורת דהיה בודק תחלה ואולי מצא דפ"ו שכיח וא"כ שפיר

קשה איך כתב דמי שבא לשם מותר לאכול הא אפי' בלי מנהג כלל ועיר חדשה אסור לאכול ומכ"ש במקום שיש מנהג לבלי לאכול וריעותא לפניך: ובאמת ברא"ש משמע דדא ודא אחת היא ובתורת דלא זו אף זו נשנית דהוא מותר אף גם בני עיר מותרים ע"ש ובטור אבל בש"ע לא משמע כן וצ"ע ונראה ביש לעוף ג' סימנים ואין צריך למסורת רק דלמא דריס בהא סמכינן אמסורת דדוכתי אחרינא דלרוב פוסקים בלא"ה כשר בג' סימנים וא"צ מסורת כלל ובזו ודאי סמכינן להקל ופשוט:

סימן פג

א כל שיש לו קשקשת וכו' בגמ' הקשה לכתוב רחמנא קשקשת ולא בעי סנפיר דכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ומשני יגדיל תורה וכו' והנה לדעת הרמב"ם דפסק מהתורה מותר רק גזירות חז"ל לאסור בספק של תורה ואפילו לא אתחזיק היתרא דהא לפי מ"ש ולפי מ"ש התוס' גבי כוי דפריך הגמ' איצטריך קרא למעוטי ספיקא ופי' התוס' דקמי שמי' גלי' היינו כמ"ש ועיין לקמן סי' ק"י בכללי ס"ס דס"ל דכוי מותר מתורה דלא אסרה התורה ספק א"כ בבא לפנינו דג ואין בו סנפיר בבירור אבל אין אנו יודעים אם היה לו קשקשת ונשרו או לא היה לו מותר מספק דאולי היה לו ונשרו א"כ מה פריך הגמ' ל"ל סנפיר הא איצטריך בכה"ג א"כ היינו מתירין מספק אבל עכשיו כשאין רואין בו סנפיר בודאי ודאי טמא ולא היה לו קשקשת מעולם ואסור ואפי' להחולקים ארמב"ם מ"מ מודים לענ"ד דלית ביה מלקות והאוכל דג שאין לו קשקשת ואין ידוע אם נשרו במים ברור לענ"ד דלא מלקין דהא ספר הוא אבל השתא דכתב התורה סנפיר וחזינן דלית ליה ודאי דג טמא הוא ואם אוכלו חייב מלקות וטובא איצטריך דבעי ב' סימנים וא"כ בדלית ליה סנפיר מילקי לקי וי"ל בגמרא פריך ממשמע שנאמר אכול יודע אני שלא תאכל וממשמע שנאמר לא תאכל יודע אני אכול ומשני לעבור בלאו ועשה וא"כ הקושי' לא לכתוב בעשה רק קשקשת וכו' אבל בלאו לכתוב ומני' שמעינן הכל:

ב ואם נמצא שם דג וכו' עיין ש"ך ס"ק ז' מ"ש בזה והנה מקור הדבר בגמ' דע"ז דף מ"ח בטרית שאינו טרופה דמותר דהיינו כל שהראש והשדרה ניכר ופליגי בהן ר"א ס"ל בעינן תרווייהו ראש ושדרה ור"כ ס"ל או ראש או שדרה ופריך הגמ' ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת ופירש"י אלמא אין סי' לדגים בדבר אחר ומשני כי תנא ההיא באראה ופלמודא דדמי' ראשיהן לטמאים וכתב הרא"ש וקשה על שדרה לא תי' אמאי לא תנא שדר' וכו' הלכך נ"ל דאשדרה לא פריך דלא חשיב אלא סימני ברא אבל גוואי לא חשיב מיהו ק' במה שנסתפקו הגאונים בדג הנקרא ברבוטא ור"ת דקדק דסימני עוברין דאוריית' ומתוך

כך התירו ואמאי לא בדקו בשדרה הלכך צ"ל פירש"י דאתרווייהו קפריך ואתרווייהו משני אלא שהתלמוד קיצר ואיכא נמי דג טהור דדמי' לטמא בשדרה וכ"כ איכא למימר דאיכא דגים טמאים דדמין בראש ושדרה לטהורים אעפ"י שאין ידועים לנו ומ"מ היכי דניכר ראש ושדרה לא חיישינן שמא יש בהן ממין דגים טמאים לפי דהנהו לא שכיח בינהו וכו' הלכך אין לסמוך אראש ושדרה להתיר דג עליהם עכ"ל והדבר נראה כסותר עצמה מיני' ובי' וכתב הב"י ודאי בנמצא דג בראש ושדרה ואין עליו קשקשים מותר דאמרינן נשרו אבל בבא דג בלתי מלוח אין חוששין שמא נשרו במים ולכך כיון שאין בו קשקשים אסור וכתב הש"ך שכ"כ ג"כ המהרש"ל ולכן פי' הש"ך דברי הגהת רמ"א במה דכתב אבל אם הי' ראש שלם על אופן הלזה: והנה הש"ך השמיט מה דבאמת הב"י גופי' כתב דהוא דוחק דאם נאמר דנשרו קודם מליחה נימא ג"כ דנשרו בעלותו ממים והכל כשר אבל באמת א"צ לזה דוודאי לנשרו מעצמן לא חיישינן דטבע רוב דגים להיות קשקשים קבועים בהם לבל ישרו בקל רק בדג מלוח חיישינן דבידים השיר הא"י אותם כסדר דגים שקודם מליחה מסירים קשקשים ולכך ליכא ריעותא וכ"כ הפלפלא חריפתא ונכון הוא בסברה אבל יותר מסתבר כי ודאי רוב דגים טמאים אין להם ראש ושדרה ומעוטא דיש להן וא"כ אזלינן בתר רובא אבל בנראה שאין להם קשקשת ורוב דגים שאין קשקשיהם נושרים א"כ מה חזית דאזלת בתר הך רובא דראש ושדרה ברוב טהורים אזיל בתר הך רובא דרוב קשקשים אינם נושרים וא"כ ודאי לא הי' קשקשת והרי זה אסור (ובהך מיושב מה שהקשתי מקודם לזה בס"ק א' דלפמ"ש בדג שאין בו קשקשים לוקה ולא אמרינן דלמא נשרו דכיון דרוב אינו נושרים אזלינן בתר רובא ואין כאן ספק ואפי' בד"נ אזלינן בתר רובא ומכ"ש במלקות ולק"מ). וכן יש לפרש דברי רמ"א בהג"ה: והנה הש"ך הביא בשם הגאון מהרל"ח דצריך להיות בתוך החביות חתיכות שיש בהם קשקשים ולכך בזה שאין בו קשקשים רק ראש ושדרה ניכר אמרינן יגיד עליו ריעו דגם בו היה קשקשים ונשרו אבל אם אין כאן חתיכה שיש בו קשקשים אינו מועיל ראש ושדרה לבד והסכים הש"ך עמו וגם דעת פר"ח נוטה לכך אלא במקום שכתב מהרל"ח שיש חתיכה בקשקשים כתב הפר"ח דטרית בעצמו דג טהור ומדזה טהור אף כל חתיכות טהורים והיא היא סברת מהרל"ח והלבישו בגדים אחרים. ובאמת לא משמע כן בהרא"ש ובפרט בטור שכתוב עכו"ם שהביא חביות מלא חתיכות דגים מלוחים כל דג שמכירין ראשו ושדרה מותר והשאר אסורים עכ"ל ולא הזכיר כלל שצריך שיהיה בחביות חתיכות שיש בו קשקשים וזולתו אין מועיל ראש ושדרה. וגם לא הזכיר כלל שדג כשר כמו טרית לדעת פר"ח בו אך מ"מ לכאורה מוכח מהרא"ש כוותי' דאי הפי'

כנ"ל א"כ עדיין קשה הרא"ש דתי' דלכך לא סמך ר"ת בדג ברבוט"א אראש ושדרה הואיל ואין בו קשקשים ולשמא נשרו לא חיישינן להקל דעדיין קשה איך סמך על סימני עוברים דהוכיח ר"ת הואיל ופריך הגמ' ולסמוך אסימן ש"מ סימני עוברי דגים דאורייתא דלמא נמי רוב דגים טהורים סימני עוברים מסכימים וכו' ומיעוט טמאים דיש להם ג"כ ראש כד וחד ולכך בבא עוברים כאלה סמכינן ארוב דהוא טהור ואמרינן מסתמא היה לדג קשקשים ולכך סמכינן על עוברים והוצרך הגמרא לשנוי' בשנמחו אבל בבא דג לפנינו ואין בו קשקשים לשמא נשרו לא חיישינן דרוב אינו מנשרים וא"כ הרי ריעות' בצדה ואין סומכים על סימני עוברים לילך בתר רוב דאיתרע ליה רוב ולא היה לר"ח להתיר ברבוט"א (ועיין מ"ש לקמן בסי' זה בגמ' דחולין דאל"כ ח' טרפות לבדוק בביצים ע"ש):
אבל לפי' מהרלב"ח ניחא דלא אמרינן לסמוך ארוב כיון דיש מיעוט ואין נ"מ אם יש דג לפנינו או לא רק הואיל והוחזוק שיש בו דג טהור דחזינן דחתיכות אחרות יש להם קשקשי' וא"כ בעוברי דגים דמותרים להדיא אף הדגים יש להתיר וצדקו דברי ר"ת דאם הדג לפנינו או לא אינו מעלה ומוריד אך עם כל זה פירושו דוחק כמ"ש דלא נזכר כלל במחבר הך עיקר היתרא דבאחרים קשקשים. ובאמת בלא"ה יש לדקדק לר"ת כמ"ש הרא"ש דלא ס"ל תי' התוס' דלכך מנה במשנה סימן שדרה דסי' גוואי לא חשיב ולכך לא היתר ברבוט"א א"כ איך פסק דסימני עוברים דאורייתא ומכח זה התיר דג ברבוט"א וקש' קושי' הגמ' איך קתני ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת ולא מנה ג"כ סי' דאם שלחופת ראש אחד כד ואחד חד דהדג מותר ואי דהוי סימנים גוואי מהבכך מ"מ לחשוב וא"ל דביקש המשנה ליתן סימן לדג הבא ואין קרביו בתוכו דא"כ גם מהך דראש ושדרה לא פריך הגמ' דלמא המשנ' ביקש ליתן סימן בדג שראשו קטוע. ולכן אפשר לומר דודאי גם בסימנים עוברים י"ל כן דוקא בדלית דג לפנינו וליכא ריעותא דאין בו קשקשים אבל ביש דג לפנינו ואין בו קשקשים לא סמכינן אסימן עוברים כמש"ל בראש ושדרה והא דמתיר ר"ת ברבוט"א משום דתרתי הוי ליה ראש ושדרה ועוברים וא"כ כולי האי לא אמרינן שיזדמן דג טמא שיש לו ראש ושדרה כטהור וגם עוברים כטהור כולי האי לא אתרמי כלל והוי מיעוטא דמיעוטא ולא חיישינן לכך כיון דהם סימנים דאורייתא לא חיישינן כולי האי לאוסרן ועיין קונטריס עגונות דרבי' מחברים ס"ל שני סימנים אמצעים משוי ליה סי' מובהק והוא הטעם דלא יתרמי בקל תרי סימנים בהדדי והוא הנ"ל וצ"ע:
והנה הרב המחבר השמיט כל זה וכתב הש"ך דדעתו כדעת רמב"ם דבעינן הכרה בטב"ע אבל דעת הש"ך גם דעת הרמב"ם כדעת רא"ש וכמו שפי' דברי רא"ש. וגוף דברי רמב"ם דלא הזכיר כלל סי' ראש ושדרה של דג ניכר אע"פ שהוא מרומץ מותר. ותמה הב"י למה

לא הזכיר כלל וכתב ול"ל כמ"ש להרא"ש דא"כ ה"ל להזכיר טיב ראש מה סימן יש בזו ולומר שצריך להיות ראשו כד ולא לסתום כלל ראש ושדרה ניכר הכרה זו מה טיבו כיון שלא זכר מעולם ההבדל שיש בראש' לטהור לטמא ולכך הש"ך שכתב דגם ברמב"ם יש לפרש כמו ברא"ש אין דבריו נראים כמ"ש הב"י וכבר הביא הב"י דרמב"ם בפי' המשנה כתב להדיא שיכיר בטב"ע בהיות ראש ושדרה ניכר יוכל להבחין בטב"ע אם הוא מדג טהור ע"ש וא"כ כיון שדבריו במשנה תורה מודים ג"כ לזה מהכ"ת נימא דחזר בו וילמוד סתום מן מפורש וכן דעת הראב"ד כמ"ש הר"ן וכן כתב רשב"א דגדולי מורים לא זכרו כלל הך סי' ואלו בדברי הרא"ש עכ"פ היה להזכירו בדג מלוח שמותר בראש ושדרה וגם דברי הרי"ף לכאורה הכי מתפרש דאל"כ ה"ל להעתיק קושי' הגמרא ופירוקיה למידן מיניה דינא הנ"ל: איברא הר"ן הקשה א"כ מה פריך הגמ' מהא דתנן סימנים דגים קשקשת וסנפיר מה קושיא הא אין אלו סימני' כלל רק להיכירא לטביעת עין ועיין ת"ה דף ס"ג מ"ש שם בשם ראב"ד ודבריהם דחוקים ביותר: והרב בעל פ"ח כתב דבעל תורת חיים תי' לי' על נכון ודבריו דחוקים אין בהם ממש כאשר יראה הרואה בתבונת לבו וא"צ להאריך בו ומה שנ"ל הוא דודאי אם אמרינן דלא כתוס' דסמני גוואי לא חשיב רק נראה כתי' הרא"ש דליכא טמאים דיש להם ראש ושדרה רק הואיל ולא שכיחי לא אסרו בטרית ולפ"ז למ"ד ראש ושדרה בעינן מה ס"ל אי ס"לדליכא כלל דג טמא דיש לו ראש ושדרה א"כ קשיא ליה קושי' הגמרא ולחשוב בסימנים ואי ס"ל דלא שכיח ולפ"ז ר"נ דחולק ע"כ דס"ל לא שכיח וכי יחלקו אמוראי במציאות הנראה אם שכיח או לא שכיח כלי ציידי דגים ודייגים יבחינו זאת ומילתא דשכיח איך יפול בו מחלוקת אמוראים בדבר שעומד להתברר וכ"כ לפי' הרמב"ם דראש ושדרה בעינן להכיר בטב"ע וצ"ל דס"ל לר"ה דבראש לחוד ובשדרה לחוד א"א להכיר בטב"ע וא"כ ר"נ יסבור דבחד יוכל להכיר בטב"ע ודבר זה כמעט מהנמנע דיחלקו אמוראי אם יש הכרה בחד בטב"ע אולא מה יחלקו עין ראתה ותעד אם יש טב"ע בחד או לא וכל רואה יכיר ויכריע אבל צ"ל דאמוראי נחלקו בפירוש הברייתא דקתני כל שראש ושדרה ניכר ר"ה ס"ל אין הטעם משום סי' דאף דבאמת דלא שכיח אסרהו חז"ל ואיסור תור' לא התירו חז"ל בזה דאולי אזדמין דג מהמיעוט שיש לו ראש ושדרה והוא טמא באמת וכמ"ש הב"י אולי אתרמי כהאי ולכך פי' דבאמת מכיר בטב"ע ולזה צריך שיהי' ראש ושדרה וא"כ בעינן תרוייהו ראש ושדרה דלטב"ע כ"ע מודים צריך תרוייהו אבל ר"נ ס"ל דאין הטעם בברייתא משום טב"ע רק משום סי' דהואיל דלא שכיח לא חיישינן עוד וע"כ או ראש או שדרה סי' חד סגי דלדידי' לא חששו לדבר בלתי שכיח והגמ' דפריך מסימני דגים לר"נ פריך דס"ל

משום סי' ולא לר"ה דלדידי' משום טב"ע ולק"מ ומשני הגמ' הכל אליבא ר"נ אבל לר"ה לק"מ דס"ל הטעם משום טב"ע וא"כ כיון דקי"ל הלכ' כר"ה דראש ושדר' בעינן הטעם משום טב"ע ולכך השמיטו הראשונים הך סימן דראש ושדרה כיכר וגם הרמב"ם נתן טעם משום טב"ע ולק"מ וברור ודו"ק: ובהכי ניחא מה דטען הר"ן בגמ' דף ל"ט דקאמר אביי האי צחנותא דבנהרא שריא ופריך מ"ט אלימא משום דרדיפי והאי דג טמא דלית לי' שדרה לא קאי וכו' והקשה הר"ן הא שדרה לחוד לא הוי סי' ותי' דלר"ן פריך דס"ל או ראש או שדרה וטען הפר"ח איך יאמר סתם גמרא נגד הלכתא דקיימ"ל ראש ושדרה בעינן באמת טפי ה"ל להקשות דליכא למ"ד דס"ל כך דהא אמרינן להדי' דלא נחלקו ר"ח ור"נ רק בצירן אבל לאכול גופן של טרית ודג בעינן ראשו ושדרה וא"כ איך יתיר אביי צחנתא בשדרה לחוד (ואמת לפי דעת התו' דמשדר' לא ק' ממשנה דסימנא גוואי לא קחשיב וקשה א"כ מה צורך לאביי לשנויי על הך קושיא בדגים וכו' בארא' ופלומודא וכו' הא בגוף הדג מוד' ר"נ דצריך ראש ושדרה וסימני גוואי לא קחשיב וראש לבד לא מהני להתיר הדג וצ"ל דאביי לא ס"ל הך דעולא וס"ל אף בגופן פליגי ולפ"ז האי צחנותא אביי הוא דמתיר ולדידי' שפיר מצי למימר כמ"ש הר"ן דגמ' קאי אליבא דר"נ ולפ"ז גם דברי הפר"ח יש לדחות י"ל הא דפסק ר"פ הלכתא כר"ה משום כיון דר"נ מודה לגופן לכ"ע צריך ראש ושדרה ס"ל לר"פ לדוחק לחלק בין צירן לגופן ולא פלוג ובפרט אם אתה מתיר צירן סופן להתיר גופן והרי זה ספק איסור תורה אבל לפי אביי דס"ל באמת בגופן נחלקו ושדרה לחוד הי' סי' לר"נ ס"ל לאביי דהלכתא כוותי' אך עם כל זה להרא"ש דלא ס"ל תי' התוס' דסימני גוואי לא קחשיב א"כ אין הכרח לומר דאביי פליג אעולא וגם הוא ס"ל דלא נחלקו בגופן הקושי' במקומו) אבל לפי הנ"ל ניחא דוודאי כ"ע מודים דלא שכיחי במדינות ההם טמאים דיש להם שדרה כמו טהורים וכמ"ש הרא"ש דיליף מפרס ועזני' רק מ"מ אין לומר בברייתא דיהי' זה לסי' טהרה בשדרה וראש הא הברייתא סתמא קתני בכל מדינות וארצות ואיי הים מקום אשר דבר המלך מלכו של עולם ודתו מגיע ושמא שכיחי וכי תחלוק בין מדינה למדינה בזו תתיר טרית ובזה תאסור טרית ולכך ס"ל לאסור בכל מקום אבל בעובדא דאביי דקאמר בפירוש האי צחנתא דבבנהרא הרי דפרט המקום ונהר ששם הדג טהור ושם לא שכיחי הדג שיש בו שדרה וטמא וא"כ שפיר שדרה סימן ולא קשה ממ"א דבאותו מקום דלא שכיח פרט המקום תו ליכא למגזר וא"ש ודו"ק: מיהו מתוס' משמע דטרית יש בו ודאי דג טהור רק ספיקא אם נתערב בהו דג טמא דהתוס' בד"ה מחלוקת בצירן כתבו וא"ת הא ציר נמי אסור מהתור' הטמאים לאסור צירן וכו' וי"ל דודאי ציר אסור מהתורה מיהו צירן בטל ברוב וגופן לא בטיל

דבריה לא בטילה עכ"ל וקשה אולי הכל דגים טמאים דהא ראש ושדרה אין ניכר ומה ביטול ברוב יש כאן ומי' לאו רובא נינהו ודאי כדאמרינן בבכורות דף ק"ב וגם מה שייך דגופן יבטלו כיון דלא ברירי לן דיש כאן דג טהור בהחלט וע"כ צ"ל דס"ל לתוס' דטרית ודאי דג טהור וכמ"ש הפר"ח ראי' מנדרים רק חשש אולי גם דג טמא בתוכן וצ"ל הא דכתבו התוס' דברי' לא בטילה לאו דוקא ברי' דהא בטרית טרופה אסרינן ואין ראש ושדרה ניכר הלא נפק לי' מתורת ברי' דכיון דנתרסק בראשו ושדרה ועיין לקמן סי' ק' רק צ"ל אף דראש ושדרו נמוח מ"מ שארי חתיכות לא נמחה וה"ל חתיכה הראוי להתכבד ולא בטיל וכן אמרינן בחולין על משנה חתיכות דג טמא וכו' ע"ש. מיהו יש לדקדק דהא בעובדא דצחנתא דאתא לסיכרי דג"כ שם ס"ל למ"ד לחלק בין צירן לגופן ושם ליכא למימר דהי' דג טהור ודאי ביניהם דהא תוס' בד"ה וחזי בי' קולפי דמיירי דהכל הי' מין אחד ולכך התיר בנמצא קשקשת ומאן דאוסר חושש דלמא מעיקרא הי' ע"ש וקשה קושי' התוס' מ"ש ציר מגופן הא הוי איסור תורה וצ"ל דצ"ל לתוס' ג"כ כשאר פוסקים וכמ"ש תוס' גופי' בחולין דדייקי לי' מהך דמשני שאני ציר דהוא זיעה בעלמא דציר דגים מדרבנן רק ס"ל לחלק כדעת הפוסקים בין שדג כחוש אז מדרבנן אבל אם דג שמן מהתורה אסור ולכך לקמן בעובדא דצחנתא דהוי מעשה שקרה כן יש לומר דידוע להם דדגים כחושים שם וא"כ ציר דרבנן אבל על ברייתא טרית טרופה שסתמא קתני יהי' דג כחוש או שמן והק' תוס' שפיר איך פסקינן סתמא להתיר בצירי דלמא הדג שמן וא"כ צירו אסור מתורה וא"ש ודו"ק:

ג אני מלחתים והוצאתם מדג טהור בזה סעיף לא הוזכר כלל מסימנים שיש בקרבים רק משמע דסגי באחד אני מלחתים אבל ברמב"ם לא משמע כן רק ז"ל בפ"ג מהלכות מ"א דין פ' ביצי דגים סימניהם כסימני בצים העוף אם הי' שני ראשיהם כדין או חדין טמאים אחד כד ואחד חד שואל ישראל המוכר אם אמר לו אני מלחתים והוצאתם מדג טהור אוכל על פיו וכו' עכ"ל והן דברי הש"ע בסעיף שלאחר זה מזה נראה בעליל דס"ל להרמב"ם דלא מהני אני מלחתים רק בצירף סימני טהרה שהם על צד דרבנן אבל בקרבים או נמוחו דליכא סימני' דלדעת המחבר ליכא בקרבי' סימני' כלל לא מהני אני מלחתים גרידא ולא על זה סמכינן דאל"כ ה"ל לרמב"ם להודיענו דין זה בקרבים דמהני אני מלחתים או בנמחו דהוי רבותא טפי ולמה תני לו בביצים ומזכיר הסימני' וגם קשה א"כ לאיזה צורך אמרו חז"ל ראש אחד כד וראש אחד חד בדגים ואמרינן סימני' דרבנן משמע דהם תקנו הסימנים מה מועילים ומה מורידן בממ"נ אם אומר אני מלחתים בלא"ה מותר ואם לאו אסור ועיין חדושי מהר"ם לובלין בסוף פ"ב דע"ז דכתב ג"כ דע"כ

הא דנותנים חכמים סימני' הללו לצורך נאמרו ע"ש ודוחק לומר דנ"מ אם נתבשל ביצה זה ביותר מכדי א"פ דס"ל לרמב"ם טעם כעיקר לאו דאורייתא א"כ אם יש ביצה סימני' הל"ל אחד כד ואחד חד מכשירין התבשיל דכיון דאסורו מדרבנן הן אמרו והן אמרו וזה דוחק: והש"ך בס"ק כ"ד כתב דכן מוכח מגמרא דאני מלחתים לחד בלי סימנים ג"כ מהני והיינו דגמרא משני בשנימוחו וע"ז קשאל אם אין שם מומחה מאי ומשני בשא"ל אני מלחתי' שמע מיניה אף בלי סימנים מהני אני מלחתים. ובאמת אין זה ראיה דהא הרמב"ם נמשך אחרי דברי הרי"ף דס"ל דסוגיא דגמרא דע"ז וגמרא דחולין מחולקין דבע"ז ס"ל סימנים דאורייתא ולכך הוצרך לשנוי בשנמוחו וסוגיא דחולין לא ס"ל דאורייתא ואין צריך בשנמיחו ולדינא ס"ל כסוגי' דחולין ולפ"ז הך סוגי' דע"ז הא דקרבי דגים וכן בציים דאמר אבוה דשמואל באומר איך של עוף פלוני ע"כ בדליכא סימנין דהא על סימנין סמכינן ואי ליכא סימנין מ"מ מהני של עוף פלוני וה"ה אני מלחתיו דחד דינא הוא לאומר של עוף פלוני ודין מלחתיו אבל לפי' הגמ' דחולין מוכח דמהני דס"ל סי' לאו דאורייתא הך מלתא דאבוה דשמואל לאו איירי בטרופות רק בשלמות ולא מהני סי' רק באומר א"כ ה"ה בדגים דלפום הך סוגי' לא מוקמינן כלל בנימוחו כמ"ש להדיא בדעת הרי"ף רק סימנין ל"ד ושפיר מהני אם אין מומחה שיאמר מלחתיו בצירוף סימנין דהא לא נימחו ולכך לא הזכיר הרמב"ם רק צירוף סימנין ואני מלחתיו ולא סגי בחד: ובהכי ה) י"ל קושי' הלח"מ דטען כי הנרא' מדברי המ"מ ס"ל לרמב"ם בדגים לא מהני של דג פלוני עד שיאמר אני מלחתיו כמ"ש המ"מ טעם לדבר דמנלן לרמב"ם דין זה והגמ' דקאמר דוקא אני מלחתים קאי על תי' בנימוחו ובזה יש להחמיר אבל בשלימים ויש כאן סימנין ואמירת דג פלוני מנלן להחמיר כולי האי ולפימ"ש י"ל דהא הך סוגי' ס"ל סימנין דאורייתא וא"כ אבוה דשמואל דאמר באמר של עוף פלוני דמהני ע"כ לבד מהני בלי צירוף סימנין דאי איכא סימנין א"צ לאמירתו וא"כ למה משני כאן על כשנימחו וליכ' מומחה דצ"ל אני מלחתיו ולא סגי באומר של דג פלוני כמו דמהני בעוף ועכצ"ל דס"ל לגמ' דסברא להחמיר בדג מבעוף כמ"ש המ"מ הואיל הם באין ממרחק ע"ש. וא"כ מסוגי' זו נשמע לסוגיא דחולין דאבוה דשמואל דקאמר למלתא בצירוף סימנין בדג לא מהני אמירתו רק אני מלחתיו דבהך סברא לא יחלוק הסוגיא. אבל על המחבר הקו' מנלן להקל כ"כ דסגי באני מלחתיו: ואפשר דס"ל דבאמת יפה תי' התו' דלכך לא משני הגמ' בע"ז סימנין ל"ד דמ"מ יועיל אמירת משל דג פלוני ומסתברין דבריהן ביותר בדיוק לישנא דברייתא דחולין קתני ביצים נקחים מכל אדם ומוקמינן באומר של עוף פלוני הרי דסתם נקחין וסמוך דמיירי באמר וכו' ואלו בדגים קתני בברייתא הפוכו אין נקחין

מכל אדם ומיירי בדלא אמר של דג פלוני בזו סתים להיתרא דמסתמא אומר ושם סתים לאיסורא דמסתמא אינו אומר (ובזו מיושב יותר מה שעמדו דלמא לא קתני דמהני באומר אני מלחתיו דבזה אין הברייתא סותר ושפיר י"ל מסתמא לא אומר אבל של דג פלוני הא סתמא אומר כהך ברייתא דחולין ודוק) והוא תו' מרווח רק ר"ת דלא ס"ל הך תי' דלשיטתו אזיל ישראל חשוד לא מירתת כלל כמ"ש בע"ז דף ל"א ולקמן סי' קי"ח ע"ש וא"כ ס"ל דהא דתנן אין נקחין אלא מן מומחה לאפוקי ישראל שאינו מוחזק ולא שייך באומר של עוף פלוני דמירתת דהא חשוד דלא מירתת ומכ"ש מי שאינו ודאי חשוד פשיטא דלא מירתת דיאמר מי יחפש אחרי וכמ"ש ר"ת וס"ל באמת לא מהני ובחולין הי' הגירסא בא"י וזה מירתת כמ"ש ר"ת דסגי בחותם א' ע"ש. ודינו מוכרח אבל לפי דלא קי"ל כר"ת קו' על הרי"ף מי הכריחו לעשות מחלוקת בין הסוגי' ולא תי' כהנ"ל ועכצ"ל דס"ל באומר של עוף פלוני א"צ סימנין כלל ואפי' בטריפות נאמן לולי חשש טריפה כדמשמע לשון לפיכך ועי' לקמן סי' פ"ה מ"ש שם וא"כ ל"ל דקו' הגמ' דיועיל של דג פלוני הא זה לא מדכיר רק ולבדוק בסימנין ומה ענין זה לאמירתו הא זה א"צ סימנין בשלמא אי צריך תרווייהו שפיר פריך אבל אם אין צריך לא שייך כלל הך קו' ופשוט וא"כ ס"ל למחבר ודאי אני מלחתים יותר עדיף מאמירת דג פלוני וכדחזינן דזה לבד מהני דעדיף מאמירת דג פלוני ודוחק: ועכ"פ מיושב דברי רמ"א במקצת שהגיה או עכו"ם ותמהו אחרונים מהכ"ת להאמין אולי ישקר ובפרט באיסור של תורה ואני הוספתי אם ישראל מפקיד אצלו חתיכת דג וא"י אומר שלך הוא אינו נאמן דלמא החליפו וצריך לכ"ע חותם ואלו באמר מעבר לים הוצאתים מדג פלוני ומלחתיו יהי' נאמן דבר זה רחוק מהשכל ולכן נראה דס"ל לרמ"א מ"ש המחבר אני מלחתיו מועיל למה יועיל כיון דאינו מירתת כלל אלא ודאי דפירושו דאומר של דג פלוני ואני מלחתיו וסבירא ליה כמו שכתב המ"מ דבדגים לא סמכינן על אמירת של פלוני עד דיאמר אני מלחתיו ואם כן כיון דס"ל בבצים קאמר א"י של עוף פלוני נאמן אף גם באומר מלחתיו והיינו של דג פלוני ג"כ וזהו ברור בכוונתו אף כי דברים סתומים: ובאמת אני תמה מה כל החרד' שהחרידו התו' למה לא משני בע"ז סימני לאו דאורייתא דהא שם אמרינן דאין נקח מבני אדם סתם שאינו בחזקת בדיק וא"כ מהתורה נאמן רק חז"ל החמירו ושפיר פריך וניחזי בסימנין ול"ק סימנין לאו דאורייתא דהא מהתורה נאמן רק מדרבנן אסרוהו והימני' רבנן בדרבנן הן אמרו והן אמרו משא"כ בביצה דאיירי בא"י ומתורה אינו נאמן א"כ פשיטא דלא סמכינן אסימנין דרבנן ועי' בר"ן שמתחלה החל בזה ולבסוף השיאו

לדבר אחר ובאמת על הרי"ף לק"מ די"ל דס"ל כרמב"ם דגם גבי ביצה לא איירי בא"י רק בסתם ישראל שאינו מומחה אבל על התוס' יש לתמוה:

ד אא"כ הוחזק בכשרות ודעת העט"ז דאפ' שני ראשים כדים או חדים מ"מ אם הוא מוחזק בכשרות והעיד מדג טהור נאמן הש"ך ופר"ח השיגו עליו דשקורי משקר ודאי. ואני תמה הא מבואר בתו' ור"ן להדיא עובדא דירושלמי דהוי מראין לו ביצת דג ואמר טמא וא"ל כמו שאתה אומר על טהור טמא כן תוכל לומר על טמא טהור והעלו דלא טועה הי' רק סימנין ל"ד הרי דאמר על טהור טמא היינו לאו טועה הי' רק הי' להן סי' טומאה והיינו שני ראשים כדים או חדים וכ"כ הר"ן להדיא דהי' שני ראשים כדים ומ"מ א"ל דטימא הטהור ש"מ דאדם כשר האומר כן נאמר כמבואר בירושלמי ולדעת הש"ך ופר"ח הלא יפה הורה דהדין שהוא טמא ולית הימנות' בזה שאמר מדג טהור הם ואולי אמרו כן להחמיר כשיטת ר"ת דס"ל דסימנין תורה והך בירושלמי בטועה הי' ובאמת לא הי' לו סי' טומאה ולכך א"ל דסופך לטעות בהיפוך אבל באמת ביש לו סימני טומאה כיון דסימני טהרה תורה מהכ"ת להתיר (אלא שהם כתבו כזה לקמן בסי' ביצים ג"כ וזהו לכ"ע ל"ד) אבל באמת גם ז"א אין לך סימנין מבוארין ביותר בתורה מסימני בהמה מעלת גרה ומפריס פרסה ואמרינן פרה שילדה גמל הרי יש במציאות מין טהור שיולד מין שיש לו סימני טומאה ומ"מ הוא וגם ולדה טהור עי"ל סי' ע"ט וא"כ גם בעופת ודגים יתכן כן שמולידין בצים בסימני טומאה ואם אדם כשר מעיד שהן נולדין ממין טהור הכל טהור ופשוט: והנה האמת אגיד כי אני בעניי מצאתי און לדברי רבינו תם דס"ל בדגים סימנים דאורייתא ולא קשיא כלל קושית התוס' מירושלמי דמשמע שם גם בדגים איכא טמאין דדמי' בסימני לטהורין וגם מהא דתלא סימני דגים בבצים כמ"ש התוס' בעכו"ם דהא דפרכינן בגמ' וליחוש דלמא מעוף טמא הוא והקשו ז"ל ניזול בתר רובא דטהורין יתירים ותי' הר"ן סמוך מיעוט דנבלות וטרפות למעוטי דטמאין ואתרע לי' רובא עכ"ל וקשה הא דקי"ל עוף שבא לפנינו אינו נאכל אלא במסורת מרבו צייד שבקי בהן ניזול בתר רובא דפרוש מרובא פרוש ופרוש מרוב טהורין ואפי' בדיקה א"צ כדקי"ל בכל ח"י טרפות שא"צ בדיקה דסמכין ארובא וכמו כן א' מיני טרפות שנסתפקו בהו חז"ל בסימנין לימא ודאי דטהורין ומרובא פרוש וסימנין טהורין הן וכאן ל"ש תי' הר"ן דהא כשרה לפניך מדלית חשש טריפות וצ"ל כמו דקי"ל בבדיקת הריאה דצריך לבדוק ואם נסתפק לו במומי הריאה מטרפינן ולא אזלינן בתר רובא דהוי מיעוטי דשכיח וחיישינן ליה וצריך בדיקה ומספק מטרפינן וה"ה בעופות אף דרובא טהורין מ"מ טמאין מעוטא דשכיח לכך צריך בדיק' או מסורת היינו בדיקם וספיקא להחמיר ולכך לא הקשה התוס'

ור"ן רק אביצה דזהו דמי' לחלב בהמה דמותר לאוכלו ולא חיישינן דלמא יש טרפות בריאה והוא מיעוטא דשכיח כיון דליתא וא"א לבודקו אפי' במעוטא דשכיח אזלינן בתר רובא וה"ה ביצה לגבי מין טמא דמ"ש ושפיר הק' תוס' והר"ן: אך לפ"ז קשה מאי מייתי הגמ' ראי' דסימנים לאו דאורייתא מח' ספיקות לבדקי בסימנין דמה ראי' יש ודאי יש מין טמא דג"כ להן ביצים ראש אחד כד וא' חד רק מעוטי הם ולכך סמכינן ד"ת על סימנין דרוב הן ורוב עופות שראש אחד כד ואחד חד טהור הוא וא"כ אזלינן בתר רובא ואמרינן כל דפריש מרובה פריש משא"כ בח' טריפות כיון דאפשר למבדקא ה"ל כטריפות ריאה ומעוטי דשכיח חוששין וכיון דספק בסימנים אסרינן אבל בביצה לא שייך כן וקושיא גדולה היא לכאורה וצ"ל דכך המשך סוגי' הגמ' דודאי אם זה אמת דיש מיעוט דיש להן סימני טהרה ומ"מ טמאין א"כ אין לילך בביצה אחר הרוב כמ"ש הר"ן דסמוך מיעוט דנבלה וטריפה ואתרע רובא רק שלא תאמר אינו בנמצא כלל אפי' מיעוטי וא"כ פשיטא דמותר והוכיח הגמ' מח' ספיקות לבדוק וכו' וע"כ דמעוטי דשכיח הוא וה"ל כבדיקת הריאה ולפ"ז בביצים אסורים דסמוך מיעוטא דנבלות וטריפות כמ"ש הר"ן ולפ"ז הכל מתוקן דיפה אמרו ברוך שבחר במשנתם ולשונם דכמו סימני ביצה רוב לא תמצא אלא בטהורין ומיעוט בטמאים כך בדגים רוב לא תמצא אלא בטהורים ומיעוט בטמאים וכמו שמבואר בירושלמי דתשכח בדגים טמאין ביצים בסימני טהרה ומקרה אחד לזה כמו לזה אך מ"מ בדיניהם הבדל בביצים של עוף אסורים ול"ל ניזול בתר רובא דסמוך מיעוטא דנבילות וטריפות משא"כ בדגים מותרין דאזלינן בתר רובא ולא שייך סמוך מיעוטא דנבלות וטריפות וא"ש דלא משני הגמ' בע"ז סימנין לאו דאורייתא דבדגים דאורייתא ודו"ק כי לענ"ד כדאים הן הדברים לאומרן:

ה מדג טהור וכו'. והנה אם צ"ל של דג ועוף פלוני וטהור ואנו מכירין הדג והעוף או א"צ להכיר בזה צריכין להבין דברי הטור דכתב קרבי דגים אין נקחין אלא מן מומחה אבל מי שאינו ומומחה אין לוקחין הימנו בד"א בשנמחו אבל אם הן שלמים וניכר בהן סי' טהרה נקחין מכל אדם וכו' וכתב רבינו תם שהוא סי' מובהק להתיר עליו כל הדג ובירושלמי משמע שאין סי' מובהק וכן מסקנת א"א הרא"ש ז"ל והא דאין נקחין בשנמחו היינו בסתם אבל באומר משל דג פלוני ואנו מכירין שהוא טהור או שאומר אני מלחתים וכו' נקחין מכל אדם והרשב"א כתב אפי' הן שלימין וסי' טהרה ניכר אין לוקחין אא"כ אומר של דג פלוני וטהור הוא וכו' וא"א כתב כסברה ראשונה עכ"ל ותמהו דהא הרא"ש לא ס"ל כרבינו תם ופשיטא דאף בשלימין צ"ל של עוף פלוני כיון דסימנין לאו דאורייתא וגם בתחלת דבריו עשה הטור הבדל בין שלימים לנימוחין כנראה מדבריו ולהרא"ש דלא

ס"ל כר"ת אין הבדל דאף בשלימים צ"ל של עוף פלוני אף נהפך הוא דאיך פסק הטור בנימוחין מהני של עוף פלוני הא הרא"ש כתב דלכך לא משני סימנין לאו דאורייתא דיקשה יהני באומר של דג פלוני ומשני בשנמחו ש"מ בשנמחו לא מהני של עוף פלוני דאל"כ עדיין לא תי' כלום ואיך פסק להדיא דמהני של עוף פלוני לכן ברור הדבר דקשי' לי' לטור ורא"ש אם אמרינן כתי' ר"י דלא מהני בנימחו אמירת של דג פלוני א"כ הך לפיכך אין לוקחין ביצה טרופה איך מוקם הא באמירה לחוד לא מהימן וסימנין ליכא דהא טרופה ומה צורך לחשש טריפה ועי' ברשב"א ור"ן דר"י באמת לא ס"ל הך לפיכך וע' מש"ל בסי' פ"ה וזה דחוק לרא"ש ולכן נראה דודאי הא דנאמן של עוף פלוני משום דמירתת א"כ באמר דרך משל של עוף קורבל הוא והוא טהור אף דאנן לא ידעינן אם טהור הוא או לא מ"מ נאמן דמירתת אולי יקחו העוף קורבל ויבוקש ולא ימצא בו סימני טהרה ויהיה שקרן אך מטעם אחר אולי אף הוא טעה דבסימנים צריך חקירה שלא יזדמן לו טמא ויחשוב באמת שהוא טהור ולכך צריך לדעת לוקח שהוא טהור אך זהו חשש רחוקה א"כ ביש סימנים לפנינו והרי הסימנים שהוא טהור רק חשש אולי הזדמן לו עוף טמא שביציו ג"כ כולי האי לא אמרינן שיזדמן עוף טמא שסימנים אלו כמעט דומיא לשל עוף טהור וגם בסימנין ביצה יש לו כמעט אינו במציאות וחז"ל אמרו עורבא דדמיא ליונה וניכר בסימני הטמאים וא"כ כך הדין בשלימי' שיש בסמנין די אם אומר משל עוף פלוני ואני ידעתיו שהוא טהור ואין אנו צריכין להכירו אבל בנימוח דלית בהן היתרא רק הוא אומר של עוף פלוני צריכין אנו לידע שהוא טהור וא"כ הכל א"ש דהרא"ש כתב מוכרים יודעין מאיזה דג הם העוברים ודייק הרא"ש המוכרים ולא כל העולם דמוכרין הן ההולכין לאיי הים לקנות ויודעין שהוא מדג טהור אבל הלוקח מאין ידע הטיב הדג שהוא בארץ רחוקה או יבחין שהוא טהור וא"כ שם פריך הגמ' וניבדוק בסימנין דמסתמא המוכר יודע ויכול לומר מדג פלוני וטהור הוא ואי דאין הלוקח ידע מה בכך הא איכא סימנין ומשני בנימחו וא"כ צריך הלוקח לידע שהוא טהור וזהו אין הלוקחין יודעין ולכך לא מהני אמירה של דג פלוני וטהור רק מומחה או אני מלחתים. ולפ"ז גם הך לפיכך אין לוקחין ביצה טרופה וכו' מיושב דלולי חשש טריפה אלו אומר מוכר של עוף פלוני טהור ואנו מכירין שהוא טהור הי' מותר ליקח וא"צ כלל לסימנין אבל הואיל יש חשש טריפה אסור ליקח וא"ש: ולכך הם מתפרשים דברי הטור כשהן שלימים נקחין מכל אדם דמסתמא יודע המוכר ואומר שהוא מדג פלוני וטהור ואין צריך לדעת שהוא טהור ולרבינו תם אין צריך אמירה כלל ומתיר הדג בסימנים וזה אין דעת הרא"ש רק בעי אמירה והני מילי בשלימים אבל בנימוחים אין מועיל עד שיאמר של דג

פלוני ואנו מכירים שהוא טהור הואיל וליכא סימנין וכמ"ש: מ"ש אח"כ דרשב"א הורה אפי' בשלמים דצ"ל של דג פלוני וטהור פי' דאנן ידעינן בי' דטהור דהא לא מחלק כלל בין שלמים לנימוחין ואדרבה בת"ה הקשה על הרי"ף דס"ל סימני דגים לאו דאורייתא לאיזה צורך העתק במס' עכו"ם סימני דגים ואלו ס"ל לחלק הא טובא קמ"ל דבצירוף סימנין הללו א"צ להכיר שהדג טהור אלא ודאי ס"ל בכל גווני צריכה להכיר וע"ז כתב דהרא"ש לא ס"ל כן רק לחלק כמ"ש והדברי' בטור ברורין וכן נראה לדינא לחלק בשלמי' באמירת דג פלוני טהור סגי וכמ"ש האחרונים אבל בנימוח צריכין לדעת שדג ההוא הוא טהור וא"ש הכל וכן משמע בט"ז אלא שעירב הדברים ע"ש:

ו שנמצא דרך בית רעי כו' מדלא קתני בין שנמצא בבית רחם דדרך בית הבליעה ודרך בית רעי הן צדדים להתיר וה"ל לאשמועינן רבותא דאפי' דרך בית הרחם מזה נראה דס"ל דרך בית רחם באמת אסור וכן נוטין דברי רש"י דאמרינן טעמא דחזינא דבלע הא לא ואסור כי חזינא דבלע נמי דלמא הך אתאכל והך השריץ ומשני דנמצא דרך בית רעי ואלו השריץ בבית הרחם איבעי לי' לאשתכחי הרי דאם באמת נמצא דרך בית רחם אפי' חזינן דבלע מ"מ אסור ור"א דתי' דאזלינן בתר רובא ורוב משריצין במינן לא חידש רק כמבואר בגמ' וכמו שבלע לפנינו דמי הרי כל ענין של רוב הוא דלא צריך לבלוע לפנינו אבל במה דס"ל לאמוראי דאפי' בלעו לפנינו אסור בזה לא התיר ר' אשי מכח רוב דאיכא ריעותא מאין בא לבית הרחם וכ"כ ר' אשי אמר מתניתין לאו בדחזינן דבלע וכו' ולא פירש רב אשי אמר מתניתין לאו דוקא דנמצא דרך בית רעי אלא בכ"מ שנמצא מותר אלא ש"מ דבהך לא פליג ר' אשי והש"ך דעתו להתיר אפי' בבית רחם ואולי י"ל דשם הסוגי' למ"ד דג טמא משריץ כמבואר בגמ' דג טמא משריץ וא"כ אית לי' בית רחם להיות בו הולד לפי דקי"ל זה וזה מטילין ביצים רק נגמרין תוך הגוף א"כ אין כאן בית רחם כלל והן נגמרין בגוף הדגים כשיוצאין מביצים כמו בטהורין שיוצאין לחוץ לשם נגמרין ונגדלין ובטמא מבפני' אבל אין להן בית רחם כלל והן גדילין בכל הגוף וצ"ע:

ז דג טמא וכו' והטור נתן טעם דלכך לא חשיב כמעוכל הואיל הוא שלם והיינו כחד תי' של תוס' ורא"ש דהקשו במה דאמרו טהור שבלע דג טמא אסור דהא באהלות אמרינן כלב שאכל בשר מת כמה ישהה ויהי' כמעוכל ג"י ובעופות ודגים כדי שתפול לאור אלמא חשיבי כמעוכל ויש לחלק בין איסור לטומאה ור"מ דלא חשיב מעוכל ע"כ דלכך אמריני דטומאה דהוי מעוכל דשם מיירי בלעסן וכאן שלם אבל בא"ח בחטה שנמצאת בתרנגול בפסח נתן טעם דלכך אינו כמעוכל כאידך תי' דטומאה ואיסור לא שוין ע' תוס' בכורות ומנחות פ' ר' ישמעאל ותי' הש"ך דכונת הטור לאפוקי אם בלען שלימה ועכשיו

חסרה ודאי הוי מעוכל דהא חזינן דנתעכלה ונחסרה ולזה הסכים הש"ך ולדידי קשיא טובא דמלבד דהיא סברא חדשה מה דלא מצינו במחברי' אף גם דברי אגודה בפ"ק דבכורות הביאו המ"א א"ח סי' מ"ד בס"ק כ"ב כ' דאף לדברי הר"מ מפיזנטי (דמחלק בין לעסן ובין שלימה) אין להתיר בחטה בפסח דמסתמ' בלע שלימה ולא הוי עיכול עכ"ל ופי' עכשו הוא בלתי שלימה וכמ"ש המ"א הרי מבואר דאפי' לדעת המחלק בין שלימה לליעוס מ"מ בבלעה שלימה ועכשיו חסר שלא מחמת לעיסה רק נחסר לכ"ע לא הוי מעוכל וזה ברור דלא כש"ך: אמנם הרב ב"י תירץ דס"ל לטור בזה לא יפול מחלוקת כשלעסן ואינו שלימה דהוי כמעוכל ולא נחלק בפי' משנה דאהלות כי מהר"מ ס"ל דמשנה איירי בליעוס ואידך תירץ מוקי ליה בשלם ומ"מ לגבי טומאה חשבינן כמעוכל כי איסורא מטומאה לא ילפינן אבל אם לעסה לכ"ע אף לאיסורא הוי כמעוכל והביאו ג"כ הש"ך וגם זה קשה מאין הוציא הטור דין הזה להקל באיסור אם לעסן כיון דאיסור מטומאה לא ילפינן ולא מצינו סברה זו בתוס' ורא"ש כלל ואני הבאתי קצת ראיה דלענין איסור לא חשיב כמעוכל אף שלעסן דבגמ' דשבועות גבי שבועה שלא אוכל נבילות פריך הגמ' הא ליתא בלאו והן דא"א לשבועה שיאכל נבילות ומשני משכחת ליה בנבילה מוסרחת דמותר משום נבילה ומ"מ קרוי אכילה אף דמוסרח כמו שבועה שאוכל ואכל עפר ע"ש. וקשה מה דוחק' בזה לומר על דבר המוסרח דקרוי אכילה נימא דמשכחת ליה דבלע כזית נבילה והקיאו לענין איסור הוי לי' כמעוכל אבל מ"מ הרי הוא בשר גמור ונותן טעם ופשיטא דקרוי אכילה ומה נ"מ אי הוי כמעוכל או לא הא טעם גמור יש ביה ופשיטא דיוצא ידי שבועתו שנשבע לאכול ולענין טומאה אף שאינו לועס דק דק רק מניח פחות מכזית הוי מעוכל דהא מטמא ואין טומאה פחות מכזית אלא ש"מ אף לענין איסורא קרוי נבילה ועדיין איסור נבלה רביע עליה וצ"ל במוסרחת: אלא לא זו אף דמהכ"ת להתי' לועס א"כ כשירה שינקה מטריפה דעת הטור לעיל בסי' פ"א דאסורה בצלול בדעת ר"ת ואמאי הא הוי מעוכל וכי יש ליעוס יותר מחלב שהוא משקין צלולין והא דאסור בקרוש הטעם דהוי פירשא דנשתנה מכפי שהי' אבל בצלול דאסור הקו' במקומו ואמת לדעת הרי"ף וסייעתו דס"ל חף בצלול מותר שפיר י"ל כן אבל בדעת הטור קשה ואין לומר משקין דטבען כך אינו מעוכל אבל אוכל הלועס לעיסה מבשל ליה דזה דוחק ואפי' לועס וחתיכה כזית גבי טומאה הוי עיכול ומשקין צלולים לא יהי' עיכול הטבע מכחישו דיותר קל העיכול במשקין מן אוכלין ור"מ פוזינט"א דמחלק י"ל דס"ל כרי"ף דכל חלב מותר אבל לדעת הטור ור"ת קשה ואין לומר דמיירי שלא שהה שיעור עיכול דהא סתמא קתני כשרה שינקה מטרפה אסור הוכן בפרק גיד הנשה קיבה

שבשלה בחלבה אסורה יהי' הכל מיירי קודם זמן עיכול דלאח"כ מותרת ואמת לפמ"ש בריש פרק י"א מאהלות משנה ו' משמע שיעור עיכול בבהמה שלשה מע"ל וזהו לא שכיח ששהה החלב בקיבה ולא יקרוש וכדומה אבל לפי מה שכתב הרמב"ם בהלכות טומאת המת פ"ב דבהמה סגי במע"ל זהו ודאי קרוב במציאות ושכיחי וקושיא הנ"ל במקומו. ולכן באמת בלא"ה קשה על הטור דלפי מה שכתב התוס' בבכורות מבואר דאף טמא שיצא דרך בית רעי לחוץ טהור לכ"ע דהוי כמעוכל ע"ש והטור סתם פה דטמא ולא חילק אם נמצא בתוכו או יצא לחוץ וצ"ל שלם שאני כמ"ש מדברי הרא"ש באהלות פרק הנ"ל דכתב וז"ל ומתוך הסברא היה נראה בין לענין איסור ובין לענין טומאה דכל דבר שנמצא שלם כברייתו כגון חיטין שבגללי בקר וכו' לא חשבינן עיכול עכ"ל וחיטין שבגללי בקר כבר יצאו דרך בית רעי ומ"מ הואיל והן שלימים כברייתו אסורים. ולפ"ז כל הנ"ל מיושב דהא דכתב הטור הואיל והוא שלם לא ס"ל בלעס הוי כמעוכל דזה אינו כמו שכתב בהלכות פסח רק נקט שלם דלא חילק בין עודנו במעי או כבר יצא לחוץ דרך בית רעי ולכך נתן הטעם הואיל והוא שלם אבל באמת אם אינו שלם ויצא דרך בית רעי הוי מעוכל אבל בתוך מעיים אין לחלק כלל: ובאמת בלא"ה נראה הא דחרדו כל חרדה להקשות מהך דג טמא אהא דאהלות הוי כמעוכל היינו דס"ל כר"ש באהלות דשיעור עיכול בדגים כדי שיתנו על האור וכו' וזו ודאי הי' בדגים שבלעו דהא בגמ' חששו שהשריץ במעי הדגה ומזה בא לכל התי' ואף שר"ת תי' דאתיא כבן בתירה דבעי מע"ל לא חששו לכך כיון דלית הלכתא כוותי' אבל לפי מה דפסק הרמב"ם בהל' טומאת המת פ"ב דגם בעופות ודגים מע"ל א"כ אזדא כל הקו' וכמ"ש ר"ת וא"צ לשום חילוק ולכך סתם המחבר ולכך בחטה שנמצא בפסח בתרנגולת ליכא למימר דהוי עיכול דמי יימר ששהה במעי מע"ל ותמהני מאחרונים בהל' פסח שלא הרגישו בזו ודו"ק:

סימן פד

א אבל אסור לשאוב בכלי וכו' דע כי הרב ב"י כתב וז"ל והיכי שעירה משקין שבו השרצים בכלי לכלי אחר נראה דכלי שני דין כלי ראשון ישלו וכשפירשו על דופני שבפנים כיון שלא פירשו שם אלא עם משקה היינו רבותי' ואף שמדברי הרא"ש גבי בורות נראה שאם שאב מים בכלי ופי' לדופני הכלי אסורין אפשר דהתם שאני דמעיקרא היה בבור ועכשיו בכלי אבל הכא דמעיקרא כלי ועכשיו כלי שייך שפיר למימר היינו רביתי' עכ"ל ונמשכו הש"ך והפר"ח אחריו ולכך פירשו הא דכתב רמ"א דאסור לשאוב בכלי פירושו מבור אבל מכלי לכלי מותר והפר"ח תמה על רמ"א שסתם דבריו ע"ש:

ואני לא הבנתי הקושיא דלא ידענו הבדל בין בור לכלי ובין כלי לכלי רק זה יש הבדל בין עירה מכלי לכלי ובין שואב מתוך כלי קטן לגדול דודאי בדופני כלי בפני' מקום שיש המשקין מיקרי היינו רביתי' אף שלפעמים רוחש התולע למעלם מן משקין מ"מ כך רביתא וטבע מלמעלה למטה וזהו רביתא אבל אם פי' לדופני הכלי מבחוץ במקום שאין משקין כלל בזו לא שייך היינו רביתא ואסור ולכך כשמער' מכלי לכלי א"כ הרחש דבתוך הכלי ירחיש על הדופן למעלה ממשקין זהו רביתא ולרחוש לחוץ לדופן השני כולי האי לא חיישינן אבל השואב א"כ דופן החיצון בא לתוך המשקין ונדבק ונרחשו עליו הרוחשין וכשמוציא כלי לחוץ הרי הרחש על הדופן הכלי מבחוץ בלי משקין ולכך חיישינן שירחיש מבחוץ לפנים אבל לא מבפני' לחוץ כי אין דרכו להתרחק מן משקין וא"ש וזהו ברור ולכך סתם הרמ"א דאסור לשאוב אפי' מכלי לכלי דלערות מותר אבל לשאוב אסור וזהו ברור ונכון לענ"ד וכן משמע קצת בט"ז ע"ש ס"ק ה' ע"ש:

ב ואינם נובעים יש אוסרין ויש מתירין הפלוגתא מבואר בגמ' הואיל וכתיב במים במים חד תנא ס"ל אין זה כלל ופרט רק ריבוי ומיעוט ולכך ריבה חריצים ונעיצים אף שאינה נובעים לאיסורא וחד תנא ס"ל כתנא דבי רב כל מקום שאתה מוציא שני כללות הסמוכי' הטל פרט ביניהם ודונם ככלל ופרט ואף בזה מה פרט מים נובעים אף כל מים נובעים אבל שאינם נובעים מותרים ובזה נחלקו הפוסקים אי הלכה כתנא דבי רב או כתני דבי רבי ישמעאל והרמב"ם פסק כתנא דבי רבי ישמעאל לחומרא לאסור אפי' אינם נובעים. והקשה הפר"ח דהא בבכורות בפרק יש בכור אמרינן במשנה דאין פודין לא בקרקעות ועבדים ולא בשטרות ורבי פליג דהכל פודין חוץ משטרות ומוקמינן פלוגתא רבי ס"ל כתנא דבי ר"י דשני כללים סמוכים דנם בריבוי ומיעוט רבי הכל ומה מיעט שטרות ותנא דמשנה ס"ל כתנא דבי רב הטל פרט ביניהם ומוציא קרקעות ועבדים ושטרות ע"ש. ולפ"ז הרמב"ם וכל פוסקים דפסקו דאין פודין בקרקעות ועבדים ש"מ דס"ל דדנם בכלל ובפרט ולא בריבוי ומיעוט א"כ אף לענין חריצין ונעיצין לבעי ג"כ נובעים דהא מהך במים מים ילפינן הנ"ל לגבי בכור וקושי' ראוי' היא אליו ומשי"ל בזה או דרמב"ם לא מכרע לי' מילתא הלכתא כמאן אי בכה"ג דרשינן כלל ופרט או ריבוי ומיעוט ולכך פסק בכ"מ לחומרא גבי פדיון הבן פסק לחומרא דאין פודין בקרקעות דאולי דרשינן בכלל ופרט ולענין להתיר שרץ מים אזלינן לחומרא אולי דרשינן ריבוי ומיעוט אף חריצין שאינם נובעים אסורים ואזלינן בכל צד לחומרא: ובחדושי אמרתי דכבר נראה מתוס' פ"ק דשבועות דף ד' ע"ב ד"ה יצאו שטרות הא דמשמע הכא דשייך בשטרות מכר מדאיצטרך למעט שטרות מפורש במ"א ע"כ הרי דס"ל לתוס' אי מהתורה לא שייך בשטרות מכר

איך יתכן בי' פדיון דסתמא דמילתא דנתן לכהן שטר שיש לו על אחר בדמי פדיון ואי אין נקנה ד"ת פשיטא דאין בו פדיון (ועיין חדושי לח"מ סימן ס' דכתבתי אופנים דיש שטרות דיתכן בי' מכירה ד"ת אבל מ"מ פשטן של דברים משמעות סתם שטרות ואי לית בהו מכירה ד"ת לא איצטריך קרא למעט וכמ"ש התוס') והנה התוס' בב"ב דף נ"ו ע"ב ד"ה קתני וכו' כתבו וא"ת אמאי לא קני מדאורייתא גם שעבוד קרקע הכתוב בו דהא קרקע נקנית בכסף שטר וחזק' וכו' וי"ל כמו שאינו יכול להקדישו כדמוכח בפ' כ"ש כיון שאינו ברשותו כך א"י להקנותן ד"ת וכו' ע"ש ולפ"ז תינח למ"ד אין אדם מוכר ומקדיש דבר שאינו ברשותו אבל לר"ת וסייעתו דס"ל אדם מקדיש ומוכר דבר שלא בא לעולם ומכ"ש שאינו ברשותו פשיטא דיכול למכור שטרות ד"ת ואמרינן ביבמות דף צ"ג ע"א דרבי כר"מ דאדם מוכר דשלב"ל א"כ לרבי יתכן מכירת שטרות ד"ת כקושי' התוס' ושפיר איצטריך קרא למעט שטרות וכן לתנא דמשנ' איצטריך לומר דדרש כלל ופרט ולא אמרינן דס"ל מכירת שטרות לאו דאוריי' ולא איצטרך קרא למעט שטרות דהא סתם משנה ר"מ היא דר"מ ס"ל אדם מקנה דשלב"ל ולכך אמרינן דפליגי בכלל ופרט וריבוי ומיעוט אבל לדידן דקיימ"ל אין אדם מוכר דשלב"ל ומכירת שטרות לאו דאוריית' ולא איצטרך קרא למעט שטרות ואתא למעט קרקעות ועבדים דאתקש לקרקעות ולכך אף דפסקינן למדרש ריבוי ומיעוט מ"מ אין פודין בקרקעו' ולק"מ ודו"ק: ואמת דלפי מ"ש התוס' בב"מ דף ד' ע"ב ודף ק' ע"ב ר"מ דריש ריבוי ומיעוט וא"כ א"א לומר דמשנה אין פודין בקרקעות ר"מ כמבואר בגמ' דתנא דמתני' דריש כלל ופרט עי' באסיפת זקנים ב"מ דף ק' ואראה דדעת התוס' דר' מאיר כלל ופרטי ולא ריבוי ומיעוט דריש וי"ל הרמב"ם וסייעתו כוותי' ס"ל ולק"מ:

ג ויש אוס' אפי' מת תוך הפרי ודעת הש"ך להתיר וכן נוטה דעת פר"ח וכן נראה דברור אפי' אוסרים אינם אוסרי' רק מדרבנן דאיך שייך שורץ על ארץ לאחר מיתה ובחי' לא שריץ כלל וברור דאסור מדרבנן דאתא למחלף בפירש חי וא"כ במלתא דרבנן שומעין להקל: ודע דבגמ' בעי נמי פרשה באויר מהו ופי' רש"י פרשה מן פרי תלוש לאויר וקודם שהגיע לארץ קלטה בפיו ובלעה וכו' ויש להבין מה צורך לזה קשה מציאות ולא פירש כפשוטה דמקצת מן התולע פירש דרך נקב מקצת עדיין בתוך הפרי והוא חי אי דיינין בי' וכפירש ע"ג קרקע ואסור או לא כוין שלא פירש ע"ג קרקע אפי' במקצת רק באויר ונ"ל דס"ל לרש"י בזו ודאי בעינן כולו ולא סגי במקצתו דכך דרך התולעי' והיינו רבותא ואין זה פירש רק במקצ' בקרקע מספקא לן אבל לא באויר ולכך הוצרך רש"י לפרש דפירש כולו וטרם שנפל קולטו בפיו ואכלו ובזה נכונים דברי רשב"א דמתיר בנקב דאין

דרך תולע לחזור ותמה פר"ח אולי הוציא מקצתו לאויר וחזר (והיינו לשיטת האומרים דספיקא דש"ס אין נכנס בגדר ס"ס דאל"כ ס"ס היא דלמא לא יצא כלל ואת"ל יצא במקצת דלמא באויר לא קרוי' שורץ על ארץ דהא סלקא בתיקו) דלמשמט באויר ודאי צריך שיצא כולו ולק"מ וכ"כ הפ"ח אלא שלא הביא ראי' לדבריו ולפמ"ש הדבר מוכרח מרש"י ודו"ק:

ד תולעים הנמצאים בקמח וכו' הפ"ח דעתו להתיר אם הקמח מונח בתוך הכלי דהיינו רבית' כמו במשקין ודבריו בלתי מובנים ושפיר קאמר בהג"ה ש"ד דאין לדמות דבשלמא בשרצים שאין להם קשקשת וסנפיר דאוסרים רק התורה התירה מכל אשר במים לאוכלן ואמרינן דדווקא אשר במים אבל פירשו מן מים אסורים לזה אמרינן הואיל היינו רביתא לפרוש לדופני הכלי ולחזור קרי בי' אשר במים דהא הם בתוך מים ואי דפירשו אין זה נקרא פרוש מהמים וחל עלייהו היתרא דכל אשר במים משא"כ תולעים בפירות תלושים אטו כתיב היתרא רק מקרא על הארץ להוציא זיזן כו' דאינו בכלל שורץ על הארץ דהא לא שרצו אבל שפירשו הריהם שורצים ומה בכך דחוזרים וכך ריבית' מ"מ שורצים הם והרי הם בכלל שורץ על ארץ ומי יתירן ואדרבא כך ריבית' לשרוץ ולחזור והרי הם בכלל שורץ על ארץ משא"כ ברחוש המים אמת שהם שורצים אבל התורה התירו מכל במים תאכלו אפי' אין להם סימני דגי' טהורים וכיון שסדרן כך הם נכללים בכלל כל אשר במים והתירה התורה אבל כאן אין לנו היתר להתיר שרץ יהי' רבית' או לא רבית' סוף כל סוף שורץ הוא וזהו ברור ולכן ח"ו להקל אבל אם אינו מכירים התולעים כבר כתבתי לקמן בסי' ק' דיש לומר דלא מיקרי ברי' ובטילי' ע"ש וא"כ פשיטא דמותר למכרן לעכו"ם דכי חזי לי' ישראל יפרוש ליקח כמ"ש הש"ך ובדלא חזי בטילה ברוב ועיין מ"ש לקמן עיין לעיל סי' נ"ז דדעת הת"ה במקום דיש רבות' דמתירין מותר למוכרה לעכו"ם וכאן הא הנך רבותא דס"ל דבטלה באלף ודאי דמותר וא"כ פשיט' דיש להקל ולמוכר' לעכו"ם ועי' ש"ך ס"ק ח' מ"ש בזה: ומ"ש הט"ז דלדעת המכשיר בנקב בפרי דלא חיישינן דפירשו אף כאן מתיר ליתא דהא כתב הרא"ש להדיא דמוכח מגמ' היכא דיש לחוש דפירשו אמרינן דלמא פירשו רק לגבי חור הטעם דאין דרך תולע היוצא מן הנקב וחור שיחזור לתוך החור ולתוך הפרי וכיון דפריש פריש ולכך לא חוששין אבל הכא בקמח הלא טבע הרחש לרחוש הנה והנה ולכך אסור ופשוט:

ה ולא קרינן ביה שורץ על ארץ הרב בש"ך ס"ק י"ט דעתו להחמיר בתולע כי רוב פוסקים מחמירין ונכון עמו אך מ"ש כי לא נזכר ברש"י להתיר לא הבנתי לכאורה דבריו דהא רש"י כ' להדיא אסורים דמהלכת בתוך הקישות והיא מחובר בקרקע הוי כמהלכת ע"ג

קרקע הרי דנתן טעם הואיל מהלכת אבל בכה"ג דהוי במקום צר וא"א לרחוש כלל וקבוע בדוכתי אין כאן שורץ על ארץ ועיין נה"כ שהרגיש בו אבל עם כל זה לענ"ד אין הכרח מרש"י להתי' דודאי בגוף הדין פשיטא דס"ל לרש"י דכ"כ דלא ירחוש אינו אסור ולכך פירש"י דמהלך בתוך הקישות אבל לדינא מה בכך שהקליפה צר וא"א לזוז הלא תולע זה נוצר מן עיפושים כמ"ש רמב"ם ועיין בהשגתו על שרשי הרמב"ם במנין מצות שרש ט' וא"כ מתחלה מתהוה בתכלית הקטנות עד ממש אין עין שולט בו ואח"כ מתרבה ומתגדל בטבע כל יצורי' ומתהוים וזהו פשוט. וא"כ מתחלת הויתו הי' לתולע מקום שיכול לרחוש במקצת ולזוז כל שהוא ואח"כ כשנתגדל מילא כל מקום הפרי ומקום צר לא יתכן שכאשר הוא עכשיו כן היה מתחלת ברייתו כי אין זה טבע המתהוים כנודע ולפ"ז פשיטא דיש לאסור אולי אז ריחש במקצת וכבר נאסר ושוב אין חוזר להיתרו ולכן בגוף הפי' ובפרט דהך פירשה במקצת אח"כ איבעי' דלא איפשטי' הוצרך רש"י לפרש דהלכה בתוך קישות אבל לפי דקיימ"ל פירשה מקצתה אסור א"כ פשיטא דיש לחוש טרם דמילאה כל כמות הפרי ריחשה במקצת אפי' דיש כל שהוא ואסור וזהו ברור ונכון לכן לדינא יש להחמיר ולאסור ודו"ק ולא קשיא לי' לרש"י למה משני הגמ' על הנך תרי ברייתות דקתני חדא לרבות וקתני חדא למעט הא באיבה והא שלא באיבה לוקי הכל באיבה רק חדא דיש מקום לרחוש וחדא דאין מקום לרחוש כדקתני זיזי' שבעדשים שהם צרים וא"א לרחוש ולכך מותרי' די"ל דהא דלא ריחשה מותרת הוא דבעינן שורץ וזהו אינו שורץ אבל מן על הארץ לא איתמעט דהא באיבה הוא והוא על ארץ ובברייתא אתמעט מן על הארץ ולכך מוקי לה בתלוש ואינו על הארץ ושפיר איתמעט מן על הארץ ודחי ליה גמרא דגם באיבה לא מיקרי מחובר רק שבעקרי גפנים ושפיר אתמעט מן על הארץ:

ו פרי שהתליע וכו' דעת אחרונים אפי' אין דרכו להתליע כמ"ש הש"ך ופר"ח ודין זה מוזכר בטור והוא לשיטתו אזיל לעיל בסי' פ"א בגבינות מבהמה שנמצא טריפה דס"ל כרשב"א דכל שאי אתה יכול לומר ברגע זו קרה הטרפות אסרינן למפרע עד עולם וא"כ אף בזו דברגע לא קרה התהות התולעת וא"כ אסרינן למפרע אבל לפי מ"ש הרמ"א לעיל דאף בהוגלד פי מכה אין אוסרי' למפרע עד אחר ג"י שהוא ודאי דאמרינן העמיד את בהמה בחזקת' ועכשיו אתרע אף כאן נימא העמד הפרי על חזקתה דאין דרכה להתליע ועכשיו דהתליע ובפרט כאן דאם עכשיו התליע הרי הוא מותר א"כ למה לא נימא העמד על חזקתו חזקת היתר ואולי י"ל דודאי לאסור הפרי מכח תולעת פשיטא דלדעת רמ"א הנ"ל מותר רק אנו דנין פה על התולע אם הוא מותר והתולע לית לי' חזקת כשרות

מעולם עד שנימא עכשיו נתהוה ומחזקינן למפרע דלית לי' חזקת כשרות כלל רק גם זה תלוי' במחלוקת דאם אמרינן במחובר תיכף נאסור ולא בעי כלל שיפרוש פשיטא דאין לו חזקת כשרות אבל לשיטת רש"י וסייעתו דאף לרש"י צריך לרחוש וא"כ בעת בריאתו הא לא הוי רוחש והיה מותר וא"כ היה לו חזקה מבוררת רגע א' בשעה שנתהוה להיתר ואמרינן אוקי על חזקתו מיהו זהו צ"ע דאפשר דאנן אמרי' תיכף רוחש (ולכך כתבתי לקמן סי' ק' דמקרי אסור מתחילת ברייתו דתיכף רוחשי' ועי' ס"ק ה' קודם) אבל לאסור הפרי דא"ל חזקת כשרות ודאי דיש להתיר ואמרינן אוקי אחזקת' השתא דאתרע אם לא ששכיח להתליע במחובר דתלינן בדבר המצוי:

ז מ"מ צריך לבודקן וכו' ופי' הש"ך דבדיקת פנים א"צ אבל בדיקת חוץ צריך דאם פי' לחוץ הרי התולע אסור ולכך צריך בדיקה ומזה תמה אני על דברי הט"ז שכתב ס"ק י"ב דקמח ורוזיינ"י יבישים א"צ בדיקה אחר מילוואי"ן כיון דאין איסור אלא לאחר שפי' הוי ס"ס דהא זה בדיקת חוץ דהמלוואי"ן רוחשים ע"ג וצרי' בדיקה להסירן וזה א"א לכך אוסרים הכל ובפרט בימים חמים המילאווין שכיח' והרי זה יותר מיעוטא דשכיח מן בדיקת הריאה דצריך בדיקה וגם אחר סירכות צריך בדיקה אף דהוי ס"ס אולי אין סרכה ואם יש אולי כשרה היא ולמה לא נצריך כאן בדיקה ובפרט במילוואי"ן לא שייך כלל שמא פירשו דהא כל ענינם לרחוש ולנוד ולנוע ותמיד הרי הם נדונים כפרוש ועומד ולכך בזמנים החמים צריך בדיקה ביותר אבל בימים הקרים אינו שכיחים וא"צ בדיקה: והנה אף הוא באשה שעשתה פלאדין מרזיי"ני ואח"כ נמצא בבי' מוכר וביד שאר הלוקחים שקנו מילווין והתיר הט"ז שי"ל אח"כ נולדו והוי ס"ס ספק לא היה מתחילה ואת"ל היה שמא נמוח עכ"ל. ובאמת הוא הדבר שכתבתי אם בזמנים החמין שהרחש הזה מצוי בהם א"כ ודאי יש להחמיר דאמרינן ודאי היה והא צריך בדיקה ועכשיו דמצינו במ"א מהכ"ת נימא דאח"כ נתהוה משא"כ בימים שאינו חמי' כ"כ עד שמצוי למאוד נראה נכון כדעת הט"ז ומה שהשיג עליו הפר"ח דזה הבאי שבקט זמן יתהוה המילוואי"ן שיחתו לא ידעתי וכי יאמר שמעולם הוא הרחש הזה וכפירות הללו ע"כ יודה שנולד בזמן וא"כ רגע א' קודם הזמן לא היה ואח"כ היה וא"כ אולי זהו הרגע שנולד הרחש ונתהוה ומקדם לא היה ולדברי פר"ח צ"ל שמעולם היה והוא מן הנמנע אלא שלדעתי א"צ ס"ס דלמה לא אמרינן אוקי פירות על חזקתן ועכשיו הוא שנטרפ' וכי עדיף מטריפו' בהמה והיינו הך שרץ שנמצ' במבוי דהעלו התוס' לחולין אמרינן עכשיו נמצא ולא היה למפרע ואפי' להחולקים היינו ששם נמצא השרץ אבל כאן בפירות הללו לא נמצאו רק אנו חוששין מהכ"ת נחזיק למפרע לחולין הכל מותר ואינו מחזיקים הכל למפרע ואפי' להחולקים

י"ל בין טומאה לאיסור עכ"פ לא גרע מטרפות בהמה ומהכ"ת להחמיר גם בספק השני שנתן הט"ז דלמא נמחה וכתב הפר"ח באפי' לא שייך ואי נקלה הא עדיין כמותו קיים וגם זה לא דיבר נכונה בהרב הנ"ל דמילווא"ן הקטנים בשולט בהם חום אש הם כלי' מאליהם וכאפס וכאין הן מבלי ממש לכן אף בזה כיון דאינו ניכר וא"כ מהתורה בטל רק מדרבנן ברי' לא בטיל ה"ל ספיקא דרבנן לקולא וכאן לא אתחזיק איסור' דרוזיינן גופי' יש להם חזקת היתר והוי כמו נשפך באיסורא דרבנן דתלינן לקולא אף דאתחזק איסורא משום דתבשיל אתחזיק היתרא וה"ה זה ובפרט רוב מחברים ס"ל באתחזיק איסורא ג"כ אמרינן ספק רבנן לקולא ולכן הנכון לדינא כמ"ש:

ח כי יש מתירין אותם בכל ענין הוא מ"ש בשם ראבי"ה דלא נאסר פריש אלא בדבר גדולי קרקע כמו פירות וכדומה אבל בשר דגים גבינה אין בו כלל משום שרץ אפי' פירש והרב הפר"ח האריך להשיג. ובאמת בגוף הדבר אמת אתו שרבים מן מחברים חולקים ולא חילקו כלל בין פירות לבשר אבל הפריז על מדה לדבר גדולות נגד הג"א ואו"ה כאלו טעו בדברי הראבי"ה דכל מגמת הראבי"ה לחלק בזו אם פירשו מתוך הבשר לגב הבשר דבפרי אסור דשם אורחי' דתולעת להיות דבק בגרעין משא"כ בבשר וגבינה אורח' לפרוש מתוכו על גביו ומלבד ח"ו לומר על גדולי חקרי לבב ובפרט או"ה שמפיו אנו חיים ממש בהוראת א"ו שיהי' כותב ופוסק דברים בלתי ברירי ליה ומעיין ומדייק ובדברי ראבי"ה אף גם הא לפי דעת פר"ח אין חילוק בין בשר לפרי רק אם פי' מגבו לתוכו וכן להיפוך דהיינו רביתי' וזולתו לא א"כ בהך אם פירשה לאויר אין לצייר חילוק בין פרי לבשר ואולם המרדכי כתב להדיא בפ' א"ט בשם ראבי"ה דהך איבעי' פירשה באויר בפירות אתמר ולא בבשר ודגים יאמר נא הרב פר"ח מה הבדל יש לענין פירש לאויר בין פירות לבשר ודגים והדבר ברור דס"ל בדבר שאין גדולי מקרקע אפי' פירש מותר מדינא והרב פר"ח לא דיבר נכונה. ואני מצאתי שהי' לראב"ה ראי' כי הוא מפרש כפירש"י קוקאיני היינו תולעי' שבבהמה כדמשמע לשון הגמ' דרך בית הרעי איבעי' וזה לשון השייך בבהמה ואלו בדגים היה הלשון במעי' אי בעי לאשכחי וא"כ קשי' לי' קושי' התוס' איך ס"ד למשרי הא מפורש בברייתא לרבו' דרנים שבבהמה ולכך תי' דבגמ' תנא אבלע לי' ואנה איכול פירש"י אבלע בתוך הדגי' תנו אותם שלא אראה ואקוץ בם וקשה איך יתכן שיתן בתוך הדגים התולעים הא אם יקחם ויתנם למקום אחר או לאותו מקום אין לך פירש גדול מזה שלוקח תולע ביד מן פרי או דג ונתנו למקום מיוחד ול"ל הניח אותם רק שאין הלשון אבלע לי סובל זה וצ"ל כמ"ש רש"י תנה אותם וכו' ואי קשה הא ה"ל פירש הא לא קשי' דבדגים לא נ"מ אי פירש כיון דאין גדולו מקרקע ובר"ן באמת

לא פי' כן על אבלע לי' ע"ש. ולפ"ז קושי' התוס' מיושב דלא קשה מהך ברייתא די"ל דמיירי בדפירשו ואי קשה א"כ מה קמ"ל טובא קמ"ל דלא כראבי"ה דאף בדבר שאין גדולי מארץ שייך איסור פירש אבל לבתר דקאמר הגמ' אבלע לי' וכו' דמוכח דהאמת כדברי ראבי"ה דלא שייך בדגים פירש א"כ שפיר פריך מהך ברייתא דל"ל כפי' דהא אין גדולו מקרקע ומשני הגמ' דלכך אסור דה"ל אבר מהחי וא"ש ודברי ראבי"ה כמעט מוכרחים: ולכן ודאי בעל נפש יחמיר כי הרבה רבוותא המחמירין אבל אין למחות ביד המקילים כי יש להם על מי שיסמכו הראבי"ה וסייעתו ויש"ש וכדאי הם לסמוך עליהם אפילו שלא בשעת הדחק:

סימן פו

א ואפי' אם יאמר המוכר וכו' ע' ש"ך ס"ק א' דאפי' ישראל מוחזק בכשרות מ"מ אינו נאמן דשקר מבורר הוא וכ"כ הפר"ח ועמש"ל בסי' פ"ג שכתבתי בס"ק דנראה נכון כדעת לבוש במוחזק בכשרות צריך חקירה אבל אם עומד בחקירה נאמן ע"ש:

ב לפיכך שואל לציד ישראל וכו' זהו דעת הרמב"ם דס"ל דוקא ישראל חשוד מירתת אבל א"י לא מירתת ולכך לא סמכינן לקנות הימנו רק ע"י טב"ע והרמ"א הגיה או אינו ישראל דנמשך אחרי הפוסקים החולקין וס"ל דאף בא"י סמכינן וע' ש"ך והנה גירסת הרמב"ם היה כגירסת הרי"ף והרא"ש לוקחין בצים מ"מ ולא כגי' דידן מן א"י ומפרש לי' הרמב"ם דקאי על ישראל חשוד דאין מוחזק בכשרות אבל א"י דלא מירתת לא סמכינן רק אט"ע והק' לח"מ א"כ מה פריך הגמ' וכה"ג מי זבינן מיני' דתנן אין לוקחין מא"י בצים טרופת מה ענין א"י לישראל חשוד מזה זבינין ומזה לא זבינן ע"ש והארכתי בזה בחידושי לישבו באופנים שונים. ומהשנראה קרוב לפשוט הוא דאבוה דשמואל מוקי לברייתא באומר של עוף פלוני ויצדק זה לפי מסקנא דאין לסמוך אסימנין רק בכה"ג באומר של עוף פלוני אבל להס"ד דסמכינן אסימנין גרידא א"כ יש להבין מה דוחקא לאבוה דשמואל לומר דברייתא איירי בטרופות וצריך לומר של עוף פלוני ולא מוקי בפשיטות שהן שלימות ולכך לוקחין דסמכינן אסימנין וצריך לומר דלשון לוקחין בצים כל מקום משמע בכל אופן אפי' טרופה ולכך הוצרך לומר באומר של עוף פלוני רק אם באת לדייק לישנא בכל מקום אף אתה תאמר בע"כ דגם אינו ישראל בכלל דלישנא בכל מקום אף א"י במשמע וזהו קו' הגמ' לאבוה דשמואל מה דוחקא בטרופת ובאמר של עוף פלוני לוקמי בשלימ' וא"צ לאמירה ואי דלשון בכ"מ דחיקי לי' הא בטרופות לא מזבינן מא"י כדתנן וכו' א"כ ע"כ מוכרח לומר בכ"מ לאו דוקא ואין א"י בכלל א"כ אף

אתה אומר אין טרופת בכלל כיון דלאו דוקא בכ"מ אמר בשנימה וא"צ לשל עוף פלוני ומשני הגמ' באמת סימנין לאו דאורייתא וא"כ לאו מלתא בכ"מ דחיקי לי' רק שורת הדין אפי' בשלימים לא מהני סימנין בלי אמירה: ועוד י"ל דהר"ן נתן טעם בעכו"ם דלכך קרבי דגים אינן נקחין מן שאינו מוחזק בכשרות לא דחששו שהוא בשאט נפש ובזדון לבב ימכור טמא בחזקת טהור רק דחששו לקלות דעתו יקנה מעכו"ם ויסמוך על דבריו וימכור לישראל והמכשלה תחת ידו ע"ש וא"כ ה"ה ביצים דלא סמכינן עלי' ג"כ הטעם דיקנה מאינו ישראל אך זהו מהצורך אי סימנין דאורייתא אבל אי סימנין לאו דאורייתא אין צריך לזה י"ל הוא לקלות דעתו יסמוך אסימנין ולא יתן על לבו דאיכא עורבא דדמיא ליונה ויחזיקן בחזקת היתר וימכור לישראל ובאמת סימנין לאו דאורייתא ונ"מ בין שני חששות אם יש לו ביצים טרופות א"כ אי סימנין דאורייתא ל"ל דהי' אצלו שלימות ונשתברו דא"כ הי' רואה בסימנין קודם שבירה ולהכשיל במזיד לא נחשד וצ"ל החשש דקנהו א"י בהיותן טרופ' אך לפ"ז הא דאין לוקחין טרופה מא"י ולמה לא אזלינן בתר רובא צ"ל כמ"ש גבי טריפות במקולין דשורת הדין ליקח מא"י ומבלי לחוש לטרופות דרוב כשרות הם רק א"כ בהזדמן טרפה אסור למוכרו לא"י שמא ימכרו לישראל עשו חז"ל מבלי לקנות מא"י כדי שיהי' ישראל רשאי למוכרו וזהו דייק הברייתא אין מוכרין כו' אא"כ טרופות בקערה לפיכך אין לוקחין וכו' וק' איך הותר למכור לא"י דלמא ימכרנו לישראל בלתי מוחזק בכשרות והוא ימכרנו לישראל וצ"ל דלא נחשדו ישראלי' אפי' בלתי מוחזקין בכשרות לקנות ביצים טרופת מא"י הואיל אסרוהו חז"ל או דבאמת אף מישראל כה"ג אסור לקנות וא"כ דברי הגמ' א"ש דבס"ד סימנין דאוריי' וק' למה לא יקחו מישר' בלתי חשוד וצ"ל כהר"ן דחשש דיקנה מא"י ופריך הגמ' וכה"ג מי מזבינן וכו' וא"כ ק' בממ"נ או דלא ימכרו לא"י שמא ימכרנו לישראל חשוד או בנמצא ביד ישראל חשוד מותר דהא איך קונה מא"י דלולי זאת אסור למכור לא"י וצ"ל דבאמת אין לקנות טרופה מישראל חשוד דהא מוקי לי' ברייתא דלוקחין בטרופות ומשני הגמ' דלעולם לא חיישינן דיקח מא"י רק סימנים לאו דאורייתא והוא לקלותו יסמוך אסימנין כנ"ל וא"ש ודוק כי נכון: ודע לפי גי' הרי"ף לוקחין ביצים בכ"מ ומוקמינן לי' בישראל חשוד אף בחולין דף קי"ו ע"ב דפריך הגמ' על הא דס"ד לומר דאוסר קיבה של גדי מניקה ביד עכו"ם שמא ינק מן טריפה ופריך הגמ' ומי חיישינן והתנן לוקחין ביצים מעכו"ם ואין חושש לא משום נבלה ולא משום טריפה צריך לגרוס לוקחין בצים מכ"מ ואין חוששין וכו' והיינו ג"כ בישראל חשוד לשיטת הרמב"ם ול"ק איך מדמה ישראל חשוד לעכו"ם די"ל בשלמא לענין חשש ביצת עוף טמא בזו יש הבדל דישראל מירתת ולכך באומר של

עוף פלוני נאמן משא"כ עכו"ם לא מרתת אבל בענין חשש משום נבלה טרפה הטעם דאזלינן בתר רובא א"כ בזה שוה ישראל חשוד לעכו"ם ושפיר מדמה הגמ' אהדדי ולק"מ והש"ך חשב להביא מהך ראיה לסתור דברי רמב"ם ובאמת אין ראיה מכרעת: והנה לכל השיטות יש לדקדק קצת מה פריך הגמ' על גדי מהך בצים דודאי טרפה מעוטי רק יש כאן ב' חששות אולי ינקה מן טמאה או מן כשרה והיא טריפה וסמוך תרי מעוטי ואתרע רובא משא"כ בבצים הא אוקמינן באומר של עוף פלוני טהור א"כ תו ליכא חשש טמא רק חשש טרפה וזהו מיעוטא ולא חיישינן לי' וצ"ל דק' לגמ' למה נקט ר"ה בלישנא שמא ינק מו טרפה ולא קאמר שמא ינק מן טמאה דשכיח יותר כמבואר שם בגמ' וצ"ל דר"ה אמר למילתי' אפי' במקום שאין טמא שכיח בעדר מ"מ אסור מחשש טרפה ופריך הגמ' שפיר הא לטרפה לחוד לא חיישינן כדתנן לוקחין בצים וא"ש ודו"ק:

ג עד שיראה בסימנים משמע דבסימני' לחוד מהני ואין צריך שיאמר מעוף פלוני אף באו"ה וכפי מה שכתב ת"ח כלל ס"ו משמע דבעי אמירה ג"כ אבל מן דברי הרמ"א משמע דבסימנים לחוד וכן נראה נכון דבלא"ה העלו התוס' דאצלינו לא שכיח טמאים רק אנו מחמירין א"כ ודאי בחשש רחוק בזה סמכינן אסימנים אף דלאו דאוריי' ועוד כל חשש דלמא אף דלא שכיח דלמא מ"מ הזדמן עוף טמא וכולי האי נימא שהזדמן עוף טמא ובכה"ג דביציו דומים לשל טהור זהו מן מיעוטא דמיעוטא כולי האי לא חיישינן:

ד ביצת נבלה וטרפה וכו' כתב הש"ך בס"ק ק' ביצת טרפה אסורה מהתורה מפני שאחר כך נגמרה באיסור ואפי' לא נטרפה אלא סמוך לשחיטה אסור מהתורה דלא פלוג ביה. ודבריו מגומגמים דאיך שייך בשל תורה לא פלוג ואדרבה מבואר ברשב"א בחידושיו לחולין ות"ה דכל שנטרפה סמוך ליציאתה ומאתמול נגמרה מהתורה מותר רק מדרבנן אסור גזרה משום מעורה בגידין ולכך עלה ברוח הב"י דיהיה בו ספקא לקולא כמו בספק נבלה והעלה הב"י משום לא פלוג עשאו כשל תורה ודנין בו ספיקא להחמיר. וזה ברור ופשוט: ועשיתי סמך לזה מהך פ"ק דביצה דתנן א' ביצה שנולדה בשבת וי"ט אסורה וספיקא אסורה ומוקמינן לי' בגמ' בס"ד דקאי אספק טרפה ויש להבין מה קמ"ל פשיטא דכל ספק תורה אסור ומה ארי' ספק ביצה דנקט וגם זה ענין מה זה להך דנולד בשבת וי"ט אלא דלדומי' נקט כמו ביצה הנולדת ביו"ט ושבת דמאתמול נגמרה קודם חל איסור שבת ויו"ט כדקיי"ל דביצה דמתיילדה היום מאתמול נגמרה כן ביצת טרפה אף שנגמרה קודם חל איסור טרפה דנולד הטריפות אח"כ וזהו כונת רק איסור דרבנן מ"מ ספיקו אסורה וטובא קמ"ל כדעת הב"י ודמי' קצת להך דנולד ביו"ט דנגמרה קודם חל איסור וכן בטרפה. ובזה יש ליישב ג"כ במ"ש הש"ך לקמן בסי' ק"ב על רשב"א דכ'

יראה דספק טריפה לא הוי דשיל"מ דהא גמ' ערוכה היא דספק טריפה פריך הגמ' ליבטל ברובא ועמש"ל באריכות דלפ"ז ניחא דגמ' ס"ל ע"כ ספק טריפה בכה"ג דאל"כ מה קמ"ל וכמ"ש ובס"ד טרם דחדית לן רב אשי ס"ל בדרבנן לא אמרינן דשיל"מ לא בטל ושפיר פריך ודו"ק:

ה ואפי' נתערב באלף וכו' יפה תמה הש"ך בס"ק י' דמחבר אגב ריהט' נמשך אחרי הטור והוא ס"ל דביצה הוי דבר שבמנין ולא בטל אבל לפי דקי"ל דלא הוי דבר שבמנין פשיטא דבטל חד בתרי כדין יבש ביבש ופשוט אלא שכ' שי"ל דלכך ס"ל דביצה לא בטיל משום דס"ל דהוי ברי' ודבר זה אינו דא"כ מה פריך הגמ' בביצה א"א ספק טריפה למה נתערב באלף אסורה ואמת יש דעת מחברי' דס"ל ביצה קרוי ברי' רק הם ס"ל כדעת ר"ש ורשב"א דבריה בטל באלף ושפיר ק' למה נתערב באלף אסור הא ברי' בטלה משא"כ הטור דפסק לקמן סי' ק' דאפי' באלף לא בטל ברי' ל"ל דביצה הוו ברי' ופשוט:

ו אם היא בקליפתה אינה אוסרת זהו כי אע"פ שבגמ' לא נזכר חילוק זה בירושלמי תרומה פ"י נזכר החילוק והש"ך כתב בס"ק י"ד דמירושלמי אין ראיה דירושלמי קאי על ביצת אפרוח והטעם באינה קלופות א"צ ס' הוא דקליפות מצטרפין משא"כ בקלופות והפר"ח הביא גי' בירושל' דנאמר בהדיא וכן היא גירסת הר"ן ביצת טמאות ששלקן עם טהורות מותר הדא דתימא בשלקו בקליפתן אבל בלי קליפות שיעור אחר יש ובאמת לפי גירסא זו אין מקום לדברי הש"ך אבל באמת בתוס' חולין דף ס"ד ע"ב ד"ה געולי גירסא אחרת רב הונא אמר קליפי איסור מעלות את ההיתר הדא תימא ששלקן בקליפתן וכו' אבל קלופת באינו קלופות אינו קלופות בקלופות צריך שיעור אחר וע"ז סובבים דברי ש"ך דמיירי בביצת אפרוח ובאמת נכון היא דאי כגירסת הר"ן איך קאמר אבל אינם קלופות וכו' צריך שיעור אחר משמע עכ"פ בכולו אינו קלופות צריך עכ"פ שיעור רק בקלופות יש שיעור אחר להחמיר דיהיב יותר טעמא אבל עכ"פ צריך לעולם שיעור והא אמרינן מותר לגמרי וא"צ שיעור כלל וכדאמרינן בגמ' אבל לגי' התוס' ניחא דקאמר מעלות איסור וא"כ צריך שיעור וקאמר בקלופה צריך יותר שיעור ומעתה לא קשה הא באמת א"צ שיעור דלדעת התוס' אייריי בביצת אפרוח וכמו שכ' הש"ך והוא דעת תוספת וברור: איברא מ"ש הש"ך דלכך צריך שיעור אחר דכאן קליפות מצטרפות זהו לא נראה לתוס' דמה קמ"ל אם קלופות פשיטא דאינו קליפה מצטרף דהא ליתנהו ומה קאמר קלופות באינו קלופות צריך שיעור אחר אינו קלופות הא הקליפה מצטרף ובקלופה מה יצטרף ודברי הש"ך קשין להולמן אם לא בדוחק ולכך פי' התוס' דלא אייריי מצירוף רק אלעיל קאי דשיעור במ"ז והיינו בביצת אפרוח וע"ז קאמר לחלק דוקא באינו

קלופות אבל בקלופות צריך יותר ממ"ז וכו' וזה פשוט. ואי קשה א"כ דאף דאינו קלופות מ"מ אסור רק יש חילוק בשעורים מה הקשו התוס' בדף צ"ח ד"ה בכביצה מירושלמי דלשני בקלופות הא בס"ד לא איירי בביצת אפרוח ומותר לגמרי ובזה לא מצינו חילוק בירושלמי כבר נשמר תוס' מזה וכתבו כיון דחזינן דעכ"פ יש חילוק בין קלופות לאינו קלופות לגבי אפרוח ה"ה דיש מקום לחלק אף לענין בצים טמאין בין קלופות לאינו קלופות וזה שכתבו בירושלמי משמע דיש חילוק בין קלופות לאינו קלופות ושמא לענין זה נמי יש חילוק עכ"ל הרי כמ"ש דהתוס' ס"ל דירושלמי אייריי בביצת אפרוח רק קו' התוס' מנלן להקשות ועכ"פ נלמד דביצת אפרוח צריך עכ"פ שיעור וביצת עוף טמא אינו אוסר כלל: והנה מדברי הש"ע משמע דאם הביצה האסורה אינו קלופה דאינו אוסרת אף שהביצה של היתר קלופה ולא כן משמע בירושלמי שממנו מקור הדין לחלק בין קלופה לאינו דמבואר להדיא אם הטהורים קלופות דצריך שיעור אחר וצ"ל דס"ל שני קלופות א' דטמאה ואחד דטהורה מעכבים הפליטה אבל לא קלופה אחת. ואולי דס"ל דהא בגמ' פריך סתם ביצה בס' והא אמרי אינשי וכו' והקשו התוס' הא י"ל בקליפות ותירץ דסדרן הי' לבשל בלי קליפה וקשה עדיין לוקמי הא דאמרינן ביצה בס' לא שנתבשלה עם שארי בצים רק עם תבשיל ובהכי ניחא דלא פליג ר"נ אהך דקי"ל ביצה בס"א וא"כ אין כאן רק קלופה אחת וצריך לומר דהגמ' פליג בזה וס"ל אפי' קלופה אחת מעכב הפליטה אך זה יש לדחות דבאמת המ"ל כן רק דעדיין קשה מהך דאמרי אינשי על הברייתא דקתני להדיא בצים ששלקן עם בצים אחרים דאסור ולכך מתרץ ביש בו אפרוח דגם הך ברייתא מיושב:

ז וצריך ס"א כתב הש"ך בס"ק לפי הטעם שיש בביצת גדולות או קטנים אם נתבשלו עם תבשיל א"צ רק ס' וכמ"ש המחבר אבל לפי דעת הרמב"ם דהוי ברי' ולכך הוסיפו א' אפי' בתבשיל נמי וכ' הש"ך דמתוס' תולין דף צ"ח ד"ה איבעי דהקשו מ"ש ביצה משאר איסורים ולא תי' דגם כאן צריך ס' רק דבמינו גדולים וקטנים ש"מ דלא ס"ל הך סברה ודבריו לא הבנתי דז"ל התוס' בהא דמספקא לי' בהא דאמר ריב"ל ביצה בס' אסורה או בס' היתר או בנ"ט היתר והקשה תוס' דלקמן אמר ריב"ל כל איסורין שבתורה בס' משמע ס' היתר כמו גיד בס' ואין גיד מהמנין וי"ל דהתם משמי' דבר קפרא אמר לה אבל הכא מדקאמר בס' אסור משמע שפיר בס' של היתר נמי אסור וכו' עכ"ל ונראה דהבין הש"ך דקושי' מתוספת למה בשאר איסורין בס' וכאן בס"א. ובזה תמך יסוד ראיי' שלו ואין זה נכון דא"כ מה צורך תוס' להביא ראי' מן גיד אדרבה אם אמרינן בנ"ט היתר הקושי' יותר חזקה וגם תי' התוס' אבל הכא וכו' אינו ענין כלל לקושי'. לכן ברור דקושי' התוס' מאי

מספקא לי' כיון דאמר סתם כל איסורין שבתורה בס' ולא הוציא ביצה מן הכלל ש"מ דאף ביצה בכלל וכ"ת אף דנימא בס' היתר עדין צ"ל דיוצא מכלל דכאן בעינן ס' היתר ובשאר איסורים סגי בנ"ט לזה הביא התוס' ראי' מגיד דגם שם פי' בס' היתר וא"כ י"ל בביצה ג"כ שיהי' כל איסורין בדקדוק מבלי יוצא מהכלל ותי' התוס' דההיא בר קפרא אמרו ולא קשה מ"מ למה לנו לעשות מחלוקת בין ריב"ל ובר קפרא נימא דגם ריב"ל ס"ל דסגי בס' היתר וע"ז כתבו מדקאמר בס' משמע בס' של היתר והיינו כיון דבאנו להשוות ריב"ל עם בר קפרא א"כ כמו דלב"ק פי' ששים ששים היתר דכן הדין בגיד וכו' א"כ אף במילתא ריב"ל פי' ששים ששים היתר ושפיר מספקא וא"ש ודו"ק. ולפ"ז נק"מ דסוף כל סוף סתמא קאמר כל איסורים בתורה ואלו בביצים צריך ס"א וקו' התוס' על נכון. ואדרבה יש קצת ראיי' דלא ס"ל לתוס' כדעת רמב"ם דלרמב"ם הא דאמר ר' נחמן ביצה בס' ע"כ פליג אמאי דקיימ"ל ביצה בס"א דל"ל דר"נ מיירי בנתערבה בנימוח' דבטלה חשיבות דא"כ לא פריך הגמ' והא מיא בעלמא וע' חדושי רשב"א וצ"ל דפליג וכ"כ תו' בדף צ"ז ע"ב ד"ה ביצה דלכך קאמר ר"נ ביצה ולא שאר איסורין משום דאיכא ביצה טמא וכו' וזהו דוחק דהא ר"נ לא איירי בטמא רק ביש בו אפרוח ולא תי' בפשוט דביצה צריכין להוציא מדעת מ"ד וכפי דקי"ל באמת דצריך ס"א מלבד הביצה וטובא קמ"ל ועכצ"ל דתוס' ס"ל הטעם משום במינו קטנים וכו' וא"כ אף ר"נ ס"ל כן רק ר"נ איירי בבישל עם תבשיל וסגי בס' וא"כ ליכא מקום טעות דבשאר תבשיל ליכא למ"ד דבעי ס"א. ובזה יש לכוין אפשר דכ' התוס' דאיכא ביצה טמא וכו' הא ר"נ לא איירי רק ביש בו אפרוח דבאמת לר"נ א"צ לאפרוח כמש"ל דהא ר"נ איירי בתבשיל והוי לי' היתר קלוף ולכ"ע אסור וכמש"ל רק גמ' משני לתרוצי הברייתא אבל ר"נ באמת איירי אף בטמא ושפיר איצטריך ודו"ק: והנה כל הפוסקים פירשו דברי רמב"ם דנתן טעם דביצה קרוי ברי' היינו ביש בו אפרוח אבל בביצת טמא לא וא"צ ס"א. והש"ך ס"ל דרמב"ם ס"ל דביצה בעצמו קרוי ברי' וכבר כתבתי לעיל דלא יתכן בדברי הרמב"ם דס"ל ברי' אפי' באלף לא בטיל וקשי' לי' הך סוגיא דביצה ופשוט: והנה קשיא לי בדברי הרמב"ם דא"כ הך דס"ל ביצה בס"א הא ברייתא מפורשת ביצה שיש בו אפרוח שנתבשל עם שאר בצים בנ"ט והיינו ס' ולא ס"א כמו נ"ט בכל דוכתי בס' בשלמא לאידך טעמא דיש במינו גדולים וקטנים ל"ק דהיינו ס' והיינו נ"ט דבאמת אם אתה משוה אותן אין כאן רק ס' ובנתבשל בתבשיל באמת סגי בס' בנ"ט אבל להרמב"ם הא אפי' בנתבשל לא סגי בס' א"כ איך קתני בנ"ט וכי יפלגו אמוראי אברייתא מפורשת: לכן הי' דעתי נוטה לומר דבלא"ה עמדו הישי"ש והפר"ח למה בביצה שהוא ברי' הוסיפו חז"ל בפליטתו משעור ס' ולמה לא נימא כן

בשאר ברי' גיד הנשה וכדומה ועמ"ש לישב בדוחק למאוד. ולכן נ' דגם הרמב"ם ס"ל טעם הפוסקים דלכך הוסיפו א' דיש במינו קטנים עם גדולים רק הרמב"ם ס"ל מדקתני סתם ביצה בס"א משמע אפי' עם תבשיל דהא סתמא קתני ולא חילק והא בתבשיל לא שייך הך טעמא דקטנים עם גדולים לכך נתן הרמב"ם הטעם דהוסיפו במנין היותו ברי' והיינו דאי משום ברי' לחוד לא תקנו להוסיף ולכך בכל ברי' לא מצינו חומרא כזו רק כאן בביצים עם בצים בלא"ה שורת הדין להיות ס"א משום קטנים וגדולים ועילה מצאו היותו ברי' לאסור אפי' בתבשיל דלא שייך הך טעמא ולחשיבות הברי' עשהו לא פלוג בין עם בצים בין עם תבשיל בעלמא ותמיד יהי' ס"א וא"ש וא"כ גם ברייתא אתיא על נכון ביצה בבצים הטעם משום גדולים וקטנים וזהו עיקר הטעם וא"ש בנ"ט דהיא היא שיעור נ"ט כמ"ש לדעת אינך הפוסקים: ובאמת מש"ל דמירושלמי משמע דאם איסור אינו קלוף והיתר קלוף דאוסר ואם נימא דגם גמרא ס"ל כן רק כמ"ש התוס' דאורחא הוא למבשל בלי קלוף עדיין קשה הא נתבשל במים וא"כ המים בולעין דמים הוי כקלופי' וחנ"נ לדעת ר"י וחוזרין ונבלעין בביצים של היתר אף שאינו קלופים דמים הן כקלופין וא"כ לא פריך הגמ' מידי ונ"ל דפליטת ביצה כ"כ קלוש ואינו עובר דרך שני קליפות ולכך אף דהמים נ"נ מ"מ כאשר יכנסו לתוך ביצה היתר בלתי קלוף אין בליעת ביצה אסורה הולך עם המים דאינו עובר שני קליפות ואין הנאסר יכול לאסור ודוחק דלא סגי דכ"ש מן ביצה הולך עמו עם המים ולא שייך תו אין הנאסר יכול לאסור גם בלא"ה יש להבין הא דקאמרי אינשי כמיא דבעי בעלמא מנא ידעו אינשי זה הרוח נבואה בקרבם דהא אם נתבשלה הביצה עם אינו מינו והיינו תבשיל הא באמת יהיב טעמא דאין מינו קלופה וכשהיתר קלוף מקבל טעם ואם בשאר בצים וכולם אין קליפות הא ה"ל מין במינו אין כאן טעם כלל ולא יורגש מעולם דהא הוא מין במינו וא"כ מאין יודעין דנותן טעם או אינו נותן לכן יותר טוב לומר דבזה ודאי תלמודא דידן חולק אירושלמי וס"ל אם ביצת איסור בקליפתה אינו אוסרת אפי' ההיתר קלוף וכל כונת התוס' ליישב דלא פליג הגמ' לגמרי וס"ל להתיר אפי' באיסור קלוף לזה תי' דרגילין הי' לבשל בצים בקליפתן אבל בזה אם האיסור אינו קלוף יהי' ההיתר קלוף מ"מ אינו אוסר ודברי הש"ע מכוונים: ובזה יש ליישב מה שהקשה התוס' על רש"י דפירש בחולין דף ס"ד ע"ב גיעולי בצים מותרים דטמאה נתבשלה עם טהורה לא אוסר דמיא בעלמא נינהו והקשו שם התוס' כמו שכתב הרשב"א דא"כ הא דפרכינן על ר"נ מהא דאמרי אינשי וכו' ולא פרכינן מברייתא דהכא ולפמ"ש ניחא דברייתא י"ל ה"מ בשניהן אינו קלופות אבל מילתא דר"נ איירי בהיתר קלוף כמ"ש דמיירי בתבשיל ולכך פריך מהא דאמרי אינשי וכו' דע"כ איירי בתבשיל

דאל"כ מנא ידעו כמ"ש אם לא שנאמר כמ"ש דאף דשניהם אינו קלופים מ"מ ה"ל כקלוף דרוטב נ"נ כמ"ש ודו"ק: מיהו על הך קושי' הרשב"א י"ל תי' אחר והוא ידוע מ"ש דנחלקו אם יש בגידין בנותן טעם ולא אמרינן ליקום אמילתא ע"י קפילא דטעם קלוש' אית להו ובזו נחלקו אי טעם ממש הוא או לא ולפ"ז י"ל ודאי יהבי טעמא רק משום קלוש והך ברייתא ס"ל כתנא אין בגידין בנ"ט דטעם קלוש לא טעמי' מיקרי וא"כ אף געולי ביצי' לאו טעמא מיקרי ושרי אבל ר"נ דאמר גיד בס' ע"כ ס"ל יש בגידין בנ"ט דדוחק לומר דקאי על שומן שהוא רק מצות פרישה ועיין ר"ת דס"ל דאם אין גיד אוסר אין שומנו אוסר וא"כ ס"ל יש בגידין בנ"ט והיינו דטעם קלוש טעמא נקרא א"כ אף בביצים כן ולכך בעינן ס' ולק"מ ולכך פריך מהא דאמרי אינשי שהוא יתד שלא תמוט דאין בו טעם כלל רק מיא בעלמא וא"ש: וקליפי האיסור ה"ה הרוטב מצטרף לס"א ביצים ופשוט:

ח וי"א וכו' זהו דברי בעה"ת וקשה עלי שידחה דברי הגמ' בגמרא פריך מהך דאמרי אינשי וטרח ליישבו ובעה"ת ידחה אותו בקש ולומר דאין משגיחין במה דאמרי אינשי וכבר תמה הישו"ש ע"ש. ומה שנ"ל דס"ל לבעל התרומות הטעם דבעינן ס"א כמ"ש הרמב"ם דמשום דהואיל דלא בטיל גוף הביצה עשהו בפליטתו היכר להוסיף א' ואפשר דס"ל דלא אמרו כן בשאר ברי' דלא שכיח שיבשל איסור עם היתר אבל בביצים שכיח כי דרכן לבשל בלי קליפות כמ"ש התוס' וא"כ מי יודע אם לא בתוך א' אפרוח או דם וכפתחו הרי הריעותא ולכך גזרו בו חז"ל להוסיף במנין א' וס"ל לבה"ת לא משום ברי' דהא בגמ' סתם נאמר ביצים משמע אפי' ביצת טריפה וטמאה ולא שיש בו אפרוח לבד רק ס"ל לבה"ת דביצה לא בטל מתורת חשיבות דבר שבמנין דפסק כתנא דליטרא קציעות ואם כן מ"ש אם אין בטל מחמת ברי' או אינו בטל מחמת חשיבות דבר שבמנין סוף כל סוף חשוב הוא והוסיפו א' בפליטתו לאות שביצים עצמו אינו בטל והא דלא עשהו כן בשארי דבר שבמנין הטעם כמ"ש הטעם בברי' ומ"ש חשיבות דבריה או חשיבות דבר שבמנין: והנה ס"ל ודאי הא דאמרי אינשי מיא בעלמא אין הכוונה שאינם פולטים כלל דהא חוש הראות והרגש יעיד שנותן טעם רק מעט מזער וגוזמא בעלמא כמים רק ודאי דא"צ לס' לבטל פליטתו וסגי בעשרים או שלשים וזהו קושי' הגמ' ר"נ מחמיר ובעי ס' בלי ביצה כשאר איסורים הא אמרי אינשי דלא יהיב טעמא וא"כ מהכ"ת דנצרך כ"כ וזהו ברור בקו' הגמ' רק לכאורה אין זה קושיא דבאמת שורת הדין לבטל פליטת ביצה א"צ ס' רק הגע עצמך ס"א ודאי אינו צריך דכל איסורים בס' וצ"ל דהחמירו להוסיף על שיעור וא"כ לו יהי' דסגי באמת בשלשים וארבעים הא החמירו להוסיף על שיעור ומ"ש דהחמירו להוסיף א' או יותר סוף כל סוף המה ראו להחמיר ולהוסיף בו משארי איסורים להיכר

דגוף ביצה לא בטיל וא"כ אין קושיא ולכך ס"ל קושי' הגמ' קאי הכל לס"ד דביצה בס' ולא הוסיפו בשיעורו ושפיר הקשה הגמ' למה בס' בשלשים או ארבעים סגי דלא יהבי טעמא עד שהוא למשל בפי הבריות דהוא רק מיא בעלמא והוצרך הגמ' לכנוס בשנוי' דחיקא אבל למסקנא קיימ"ל ביצה בס"א דהוסיפו להיכר יותר משעור שאר איסורים א"כ לק"מ כמ"ש דמה בכך דאין נ"ט חז"ל החמירו להוסיף בשעורים משאר איסורים וא"צ לכל הנ"ל וא"ש ולק"מ ודו"ק:

ט אם יטעון וכו' הפר"ח מחולק פה וכן לעיל סימן נ"ז עם מהרש"ל אם בעינן דוקא לידה כדעת מהרש"ל או טעינה לחוד סגי והפר"ח נסתייע מדברי הר"ן דכתב דאין טריפה מתעבר ואין להביא ראי' לפר"ח דאל"כ הא דאמר אמימר הני ביעי שיחלי קמא אסורה וא"כ ה"ל זו"ז גורם ומותר והדר בי' הגמ' דקיימ"ל טריפה אינה יולדת וקשה עדיין נימא כך דשחלי קמא אף דשחט תרנגולת ומצא בה בצים אסורים דעם התרנגולת נטרפה אבל שחלא בתרא זו"ז גורם ומותר אם שחט תרנגולת ומצא בה בצים דאין כאן טריפות וביצה נבילה לא מקרי כיון דשחיטה היה כהוגן ומטהר מידי נבלה ויש לדחוק דמ"מ כמו דאסרו חז"ל ביצת נבלה משום מראית עין כן אסרו ביצת שחיטה טריפה מפני מראית עין: איברא בזה יש לדקדק בהך פלוגתא דר"א ור"י ולד טריפה וכו' דנאיד הגמ' מאוקימתא דזה וזה גורם ומחלוקת שנטרפה ואח"כ נתעברה דטריפה אינו מולד נימא דשחט טרפה ונמצא בה בן ט' חי דקיימ"ל ד' סימנים אכשיר רחמנא והרי יש לו שחיטה גמורה ומותר ולר"א איסור דזוז"ג אסור ולר"י מותר דזוז"ג מותר וא"צ למהדר ולומר דפליגי בעובר ירך אמו ודוחק לומר דאפשר כי אמר מהרש"ל בלא כלו לו חדשיו אבל בכלו חדשיו ודאי דהוי כילוד והרי זה לידה גמורה דלא משמע כן מדברי הישו"ש דכתב דלמא אם הי' מולידה היה מתה בו ואפשר לומר אף דקיימ"ל ד' סימנין אכשיר ביה רחמנא לקדשי' אפשר דמפסלי מידי דהוי יוצא דופן דפסול בקדשים דכתיב כי תלד וגם בזה ליכא לידה דנמצא במעי אמו ואמו לא הועיל שחיטה כלל ור"א אמר יקריב ודו"ק: עכ"פ לדינא יש להחמיר כמהרש"ל ועמש"ל בהל' טרפות ביותר ביאור:

י כיצד יעשה יטרפנה בקערה וכו' וכתב הפר"ח דאם חלבון וחלמון אינו מעורבים דא"כ יש לסמוך אסימן בצירוף של עוף פלוני אסור למכור לעכו"ם טריפה דהא שרי ליקח הימנו ולא אסרו רק בטרופות וכ"כ הרשב"א דאם חלבון וחלמון בפ"ע היינו ביצה שלימות דמותר ליקח ומה נ"מ בקלופה וא"כ אף הוא אסור למכור טרפה לעכו"ם עד שיטרפנה. והנה יש לדקדק א"כ מה לפיכך אין לוקחין הא כשמטורף בלא"ה אין לוקחין מחשש טמא כבר כתבו כי האר"י ז"ל באמת ס"ל הך לפיכך לאו דוקא ובלא"ה אין

לוקחין משום דלמא טמא הוא וע' בב"י מ"ש בשם רי"ו דר"י לא גריס לפיכך ולכך ס"ל דלכך מותר למכור דבלא"ה לא יזבון ישראל מחשש עוף טמא ולכך בזה"ז דאין חשש טמא דלא שכיח לעולם אסור למכור ובאמת בש"ע מבואר לאיסור והרשב"א תי' דמ"מ העכו"ם מירתת דלמא יקיף זה הביצה עם ביצת עוף פלוני ולא ידמו להדדי וכבר כתב עליו הר"ן שזהו דוחק אלא שאני איני מבין כלל הך סימנים ראש אחד כד וראש אחד חד וכדומה דאמרו עליו סימנים דרבנן דמשמע דרבנן דחקרו תקנו ויסדו אלו הסימנים מה נ"מ אי לא אמר הנכרי מעוף פלוני הלא סימנים הללו אינו מועילים לדינא ואי באמר של עוף פלוני אפי' ליכא סימנים והביצה מטורפת מ"מ נאמן לשיטות רשב"א דמירתת ומה טיבו של סימנים כלל ששנו אותו חז"ל בדבריהם והם אינן מעלין ולא מורידין וצ"ל במי שאינו מוחזק בכשרות מד"ת נאמן רק דחכמים תקנו דלא יהיה נאמן ואינם נקחים אלא ממומחה וא"כ בסימנים הנ"ל יש ליקח הימנו דהימנוהו רבנן בדרבנן אבל בש"ע לא משמע כן דאפי' באינו מוחזק בכשרות בעינן תרתי והר"ן תי' דקמשמע לן אפי' במקום שאין עוף טמא מצוי מ"מ אסור לקנות מחשש טריפה הואיל וטרופות בקערה: ואני איני מבין כיון דאמרינן באמירת של עוף פלוני אינו משקר ואינו אומר בדדמי דמירתת א"כ למה לא ימכור ישראל לעכו"ם אפי' ביצת טרפה שלם רק לא יאמר לו של עוף פלוני טהור וא"כ למשקר לא חיישינן דמירתת וא"כ הא לא יקנה ישראל הימנו דצריך לומר של עוף פלוני טהור וזה לא יאמר דמנא ידע' המוכר לא הגיד לו ובדדמי לא אמר דמירתת וצ"ל דחיישינן דישראל יכירנו בטב"ע דהוא מעוף טהור וא"כ יאכלנו ולפ"ז בלא"ה א"ש לפיכך דאפי' מכיר בטב"ע דהוא מעוף טהור וא"צ לכל דחוקים ודו"ק:

סימן פז

א כתוב בתורה ג"פ וכו' הכה"ג מביא קושי' בשם הרא"ם שהקשה למה לי לא תבשל תיפוק ליה מלא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך וכו' ואין לומר דאי הוי כתיב לא תבשל לא הוי אסרינן בישול כלל רק ה"א מה בישול אכילה וא"כ לא הוי תועבה כלל דזה דוחק דמהכ"ת נוציא בישול ממשמעותיה על אכילה ותי' ללקות באו דעל לאו ל"ת כל תועבה אינו לוקה דה"ל לאו שבכללות ע"ש ועדיין לשיטת הרמב"ם דס"ל על הנאה אינו לוקה חד לא תבשל דקאי על איסור הנאה קש' ל"ל מלא תאכל כל תועבה נפקא ואיסור הנאה בכלל דבל"ה לא לקי ודאי לחזקי' דס"ל לא תאכל איסור אכילה לבד משמע לא קשה דמנלן הוי ידעינן איסור הנאה דחד לבישול וחד לאיסור אכילה ללקות על אכילה דלא נפקא מלא תאכל כ"ת ואיסור הנאה מנלן ואיצטריך קרא מיוחד רק הקושי' לר"א

דאמר כל מקום שנאמר לא תאכל איסור הנאה נמי במשמע קש' דאייתר לא תבשל הג' דהנאה מל"ת כ"ת ואי דהוי לאו בכלל ל"ת הא בלא"ה לית ביה מלקות והרמב"ם פסק כר"א: ובאמת מ"ש בגמ' דחולין דף ק"ח דלכך בעינן בב"ח נ"ט דדרך בישול אסר' התורה ולפי' רש"י דגלי' הקרא דבעינן טעמא מדלא אסרה התורה אלא דרך בישול ולא כבוש שאסר הכתוב הבשר להתבשל בחלב וכו' ש"מ דלכך הקפיד התורה אבישול כדי שיתן טעם אבל הבישול בלי נתינת טעם אין כאן בישול ולפ"ז אם בישל כזית בשר בע' ביצים חלב בנ"ט בדרך בישול אין כאן לאו ל"ת דלא אסרה התור' רק דרך בישול וא"כ יהיה הבשר מותר משום ל"ת כ"ת דלא נעשה תועבה ובאמת הבשר אסור דהא נתבשל בחלב הרבה ולכך איצטריך קרא ל"ת אף דלא נעשה תועבה: ולפ"ז קשה לר"א דאמר בשר בחלב אסור דכתיב ל"ת כל תועבה כל שתעבתי לך אסור הך מלתא דרב דאמר כזית בשר שנפל לתוך יורה חלב בשר אסור והחלב מותר בממ"נ אם לא נעשה תועבה בבשר קטן הכמות ברב חלב דאינו כדרך המבשלים א"כ אף הבשר יהי' מותר דאינו נעשה תועבה ואי דנעשה תועבה מ"מ הואיל שנתבשל בו בשר א"כ אף החלב יהיה אסור דהא בסיבתה נעשה תועבה וצ"ל דנראה מתוך דברי הגמ' מה דפריך חלב אמאי מותר חלב נבלה דהך חלב הנבלע בתוך חתיכות בשר הוא נפרד מן החלב שביורה ואינו מסייע לבטל הטעם וא"כ הך חלב הוא בכלל בישול בב"ח שהוא כדרך המתבשלים ונותן טעם כי אין לה חיבור עם חלב שבתוך יורה כי רב היא והרי כאן בשר בחלב גמור ושייך בהו ל"ת כ"ת וא"כ אף הנ"ל נסתר דאם יבשל כזית בשר תוך ע' זתים חלב אותו כזית חלב הנבלע בתוך כזית בשר הוא ענין נפרד ויש בו משו' לא תאכל כ"ת והבשר והחלב הבלועה נעשה בהם תועבה ואסורין מד"ת וא"כ הקושיא הנ"ל במקומו ולכן אפשר לומר דנ"מ במבשל לחולה בב"ח וא"כ תועבה ליכא ואדרבה תבא עליו ברכה ואין אומרים יעשה זה בשביל קטני ישראל וכו' וא"כ אצטריך קרא דאף בכה"ג אסור וצ"ע כי בלא"ה קשיא ליה הא דילפי' לאסור י"נ לעכו"ם מישתו יין נסיכם ותקרובת עכו"ם מין ויאכלו זבחי מתים ותיפוק ליה דהוי בכלל לא תאכל כל תועבה ואין לך תועבה יותר מזה והוי בגופו של דבר כמו בב"ח ע"ש בגמרא דחולין ודעכו"ם וצ"ע דמזה נראה דהך לא תאכלו כל תועבה אף דר"א אמרה לא קי"ל להלכה וסתמא דגמרא חולק וצ"ע:

ב אחר לבישול והנה אם צלי ג"כ מהתורה אסור נחלקו הפר"ח ואחרונים נמשכו אחר דעת הר"ן דס"ל דאין צלי בכלל וראייתו מהא דאמרינן בריש סנהדרין דאין לקרות בחלב בצירי דדרך בישול אסרה תורה ופי' רש"י ותוס' ובחלב אין בישל רק דרך טיגון: איברא אני אומר להיפוך הא דתנא דברייתא מייתי ליה לראיה דיש אם למקרא מדלא אמרינן

בחלב בצירי וקאמר הגמרא דהך תנא דס"ל יש אם למסורת ס"ל דרך בישול אסרה תורה ולפ"ז הך תנא דברייתא דמביא ראיה לאם למקרא מהך ש"מ דלאס"ל להך דחיה דרך בישול אסרה התורה וס"ל אפילו דרך טיגון בכלל בישול ובהא נחלקו הנך תנאי וא"כ אנן דקיי"ל אם למקרא אמרינן כפשטא דברייתא דאף דרך טיגון בכלל בישול ולא אמרינן חלב דאם למקרא וכמעט נהפך הוא דיש ראיה משם דטיגון וה"ה צלי בכלל בישול איברא יש קצת ראייה מהא דאמרינן בפרק כ"ה ר"ל אמר מנין לבב"ח שאסור דכתיב לא תאכלו ממנו לא ובשל מבושל יש לך בישול אחרת כיוצא בזה שהוא אסור ואיזו זו בב"ח. והנה שם בשל ומבושל איירי בישול דווקא ולא צלי דצלי כך מצותו בפסח וקאמר דכמו זו אסורה כן ביוצא בזה בב"ח הרי דגם שם בישול ולא צלי לאסור דצלי אינו כיוצא בו דכאן אדרבה צלי שרי ומצוה ואין לנו לאסור רק בישל במים שהוא כיוצא בו בפסח לאסור וא"כ אף דלא קיימ"ל כר"ל בהא וילפי' בב"ח לאסור ממקום אחר מ"מ מסתברא דבהך דינא אי בב"ח שייך בצלי לא יחלקו ר"ל ואינך אמוראי ומר"ל נשמע לדידן גם עשיתי קצת סמוכין מהא דמקשים העולם בהא דילפינן בגמרא דפסחים ונזיר טעם כעיקר מגעולי עכו"ם דצוה התור' להגעיל כלי מדין דלמא בשביל כך צוה התורה אולי בישל בהם העכו"ם בשר והם חלב או איפכא ובב"ח לכ"ע טעם כעיקר דבר תורה כמבואר בגמ' דחולין ולפי דעת זו לק"מ דהא התורה צוה אשר לא תבא במים תעבירו באש ללבן מה שתשמישו ע"י אור וקשה אי טכ"ע ל"ד רק משום בב"ח הא הני כלי צלי נינהו ולא שייך בהו בב"ח וע"כ משום שארי איסורין: אך עם כל זה נראה עיקר כפר"ח להחמיר מהא דאמרינן כבדא עלוי בשרא אסור כחלא עלוי בישרא שרי דם דאורייתא חלב שחוטה דרבנן וקשה מאי איריא חלב שחוטה דרבנן הא אפי' דאורייתא מ"מ הא מיירי בצלי וצלי דרבנן משא"כ דם דאורייתא וע"כ דגם צלי דאורייתא וכן בשמעת' דכחל דאמרי' מעבר הוא דלא עבר עליו בלאו הא אסור ולפירש"י כל שמעתא איירי בצלי ולא בקדרה וקשה מאי אריא כחל כל מילי נמי אינו עובר מהתורה ודוחק לומר כיון דהחלב כנוס בתוך הכחל ה"ל כנתבשל בקדרה ולכך לולי חלב שחוטה דרבנן הי' עובר מהתורה דזה דחוק: וגם רש"י פי' בשמעת' דטפת חלב דחידוש הוא בב"ח הואיל זהו לחודא שריא ולא פי' להו דאי תרי להו כולי יומא משום דס"ל כבוש אינו רק בחומץ כמש"ל ולא פי' הך חידוש בצלי דעכ"פ בולע בנ"ט ומ"מ התירה התורה והיש לך חידוש יותר מזה בשלמא לתו' י"ל כבוש יותר חידוש דמבליע בכולו אבל לפירש"י קשה הל"ל חידוש זה א"ו דאף צלי אסור והכל בכלל בישול וגם ר"ת בשמעתין דכחל הקשה על רש"י דמ"ש צלי ומ"ש דנתבשל לבדו בקדרה וקשה הא שני ושני' דבצלי אפי' בחלב

גמור ליכא איסור' של תורה ובבישול איכ' בחלב גמור איסור של תורה א"ו דגם צלי אסור ד"ת:

ג כל בב"ח כן דעת הרמב"ם והרבה מחברים ומהרש"ל בפכ"ה סי' ק' תמה מנלן הא דכל מה דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון וכ"כ חמץ בפסח אין הבדל בין דרבנן לדאורייתא ע"ש ונראה דיליף מהך דעכו"ם אלו אסורי' כו' דפר"י וליתני חתיכות נבלה והקשה התוס' הא תני לי' התם ותי' דא"כ בב"ח ל"ל וק' דלמא איירי המקשן בב"ח של חיה ועוף דהוי רק מדרבנן וקמ"ל דחתיכה הראוי' להתכבד אפי' באיסור דרבנן לא בטל ועיין לקמן סימן ק' ע"ש וע"כ צ"ל דל"ל ב"ח דרבנן דהא קתני איסורי הנאה ובב"ח דרבנן מותר בהנאה ודוק וע' לקמן ותמצא עוד ראי' לכך:

ד בהנאה כתב הרמב"ם דבב"ח האסור בהנאה הוא מנקברי' ואפילו אפרו אסור ונכון הוא במשנה דתמורה אלא שיש לי ספק למ"ד אי אפשר לסוחטו אסור ומכ"ש למ"ד אי אפשר מותר דלכ"ע כמ"ש הר"ן אי ברור לן דנסחט טעם החלב מן בשר הי' הבשר מותר רק א"א לסוחטו ע"ש ואלו בא אליהו ויעיד דהי' נסחט הי' מותר וא"כ בנשרף לעפר ודאי דפרח מנייהו טעם חלב ונסחט בבירור א"כ איך יהיה אסור השתא בחתיכה קיימת בכה"ג מותר מכ"ש בנשרף דק לעפר ועוד אני תמה א"כ הא דאמרינן נותן טעם לפגם מותר משום דנבלה דלא חזי לגר אינו קרוי נבלה ובאמת למ"ד דחזי לכלב הוי נבלה נט"ל אסור ולפ"ז כל הני איסורי דהם מנקברי' ודאי דאפילו לא חזי לגר אסורי' דהא אפילו אפרן אסור ומכ"ש אם הם בכמותם קיים וא"כ בב"ח וכן חמץ בפסח לדעת הרבה מחברים דהוא מנקברים יהי' נט"ל אסור ומה הרעישו המחברים בחמץ אי נט"ל אסור או מותר (ולפמש"ל ברמב"ם דס"ל נט"ל מטעם אחר מותר ולא משום דלא חזי לגר לא קשי' כולי האי) וצ"ע כעת אם לא שנאמר דהך נקברים דאפרן אסור הוא רק חומרא דרבנן למפרש מאיסורא אבל מהתורה באמת מותר אם נפסד כ"כ וא"כ נותן טעם לפגם בנתינת טעם אזלינן בתר דין תורה וצ"ע במחברים וע"ל סי' ק"ג ודוק: והנה סוף תמורה פריך הגמרא שער נזיר יקבר הא תנן האורג מלא הסיט מפ"ח ושער נזיר ידלק ומשני כאן בנזיר טהור כאן בנזיר טמא א"ל שנית נזיר פ"ח אפ"ח קשי' ומהד' בתר שנוי ולבסוף קאמר כאן שער נזיר טמא פי' רש"י פ"ח משני הגמ' אח"כ ר' יהודא היא ופריך הגמ' וליבטל שק ברובא ומשני הגמ' בציפורתא הא מני ר' יהודה היא דאמר אם רצה לקבור הנשרפין רשאי ע"כ והנה דברי הגמ' קשה להולמן דמשני כאן שער נזיר טמא וכאן שער נזיר טהור ועיקר הקושיא דהוא מפ"ח לא משני מידי ואם כוונת על תי' דלקמן כמ"ש רש"י הא מני ר"י היא מלבד דאין זה סוגי' הגמ' אף גם אם באנו לתירץ

זה אינו צריך לחלק בין נזיר טמא לטהור רק דתי' ר' יהודה היא מתיר לקבור וכו' ואין צריך עוד ישוב גם הך קושי' וליבטל ברובא אין ענין לכאן ובלא זה ה"ל להקשות כמ"ש התו' בהדיא ונראה דכיון דכל הטעם דאין רשאי לשרוף הנקברין משום דאתה מתיר אפרן ואם אמנם גוף הדבר היה ראוי להיות בטל ברובא רק הואיל בציפורתא הוא דבר חשוב אינו בטל הא אם נשרף הבגד הרי בטל חשיבות הציפורתא וקיימ"ל כל דברים החשובים שנתבטלו חשיבתן בטלים דלפ"ז אף בגד זה שנתבטל חשיבות הציפורתא בשריפתו בטילים והרי הוא כשאר אפר איסור באפר מותר שנתערב דבטילים וא"כ א"ש פ"ח וכו' ישרף ואי דאפרן אסור ז"א דלולי הציפורתא הי' בטל ברוב ועכשיו דנשרף אזלי חשיבות הציפורתא והרי האפר איסור בטל ברוב היתר והאפר מותר בכלל ומה יש לחוש בשביל אפרן כיון דהוא מותר אך זהו אם אינו בטל מחמת חשיבות הציפורתא אבל אם בלא"ה אינו בטל לא שייך כל הנ"ל וידוע דנזיר הוא בכלל דבר שיש לו מתירין דנשאלין על נזירתו וא"כ מה בכך דבטל חשיבות הציפורתא מ"מ אינו בטל מחמת דבר שיש לו מתירין וא"ש על נזיר לא מצי לשנויי דלכך ישרוף דכיון דנשרף הציפורתא בטלה החשיבות ובטלה ברובא אפילו האפר מותר לשרוף הנקברים דעדיין קשה הא אינו בטל מחמת דשיל"מ ועדיין אפרן אסור לכך משני כאן נזיר טמא וכאן נזיר טהור אבל פ"ח לא קשיא וזה מאמר הגמ' פ"ח ליבטל ברובא וצ"ל בצפורתא וא"כ בנשרף בטלה החשיבות ואז האפר בטלה ברובא ומותר לשרוף ואין כאן חשש אפר וא"ש. רק עדיין יש להתעורר הא דלר"י מין במינו לא בטל רק הנ"מ בלח בלח אבל ביבש בטל וא"כ כיון דאתה בא לדון על ביטל האפר הוי לח בלח (ע' מג"א בהלכות י"ט כתב להדיא דאפר באפר הוי לח בלח) ולא בטל לר"י וא"כ לר"י מאי איכא למימר ובזה משני הגמ' לר"י בלא"ה לא קשי' דר"י מתיר בכ"מ לשרוף את הנקברים ואין כאן התחלת הקושיא כלל ודו"ק: ולכך הרמב"ם בהל' פ"מ בסופו חילק בנזיר בין טמא לטהור ובפ"ח בין שק לשער והשמיט הך דציפורת' ותמהו למה ולהנ"ל ניחא דקשי' לי' לרמב"ם קושי' הרב המשנה למלך מה פריך ולבטל ברובא הא אמרינן נבילה בשחוטה בטל ברוב במגע אבל משא לא בטל וכאן הוי כמשא וי"ל דקו' הגמרא למה יקבר ואי משום אפרו יבטל ברוב וגבי אפר לא שייך משא וא"כ א"ש השמיטה צפורת' דבניר בלא"ה ל"ק ולבטל ברוב דהוי דבר שיל"מ ובפ"ח הא פסק שק מפ"ח ידליק א"כ על מה יחול הקו' על קודם דליקת השק יבטל ברובא ובזה איכא טענת משנה למלך ולק"מ וא"צ לתי' צפורתא עכ"פ צריכין לומר דפריך לבטל ברוב היינו האפר ועל כל זה מוקמינן בצפורתא ש"מ דליתא לסברת

הנ"ל וצ"ל אף דבטל החשיבות הואיל מצותו כך לבער ה"ל כמבטל אסור וא"כ ה"ה בהך דלעיל בב"ח וצ"ע ודו"ק:

ה מותר' בבישול עיין ב"ח דדעתו דמדרבנן אסור ונ"מ לחנ"נ וחה"ל ואני אמרתי דנ"מ לענין אם נפל כזית בשר שחוטה וכזית בשר טמאה לנ"ט זתים חלב א"כ הרי זה מותר דחלב אינו מקבל מן בשר שחוטה רק חלק ס' דכזית בשר טמאה ג"כ מקבל וכן להיפוך דאסורים מבטלים זה את זה בנ"ט דעכ"פ אין כאן בחלב טעם איסור רק בפחות מס' מן בשר טמאה ובפחות מס' מבשר טהור' משא"כ השתא דמדרבנן אסור הרי כאן שני זתים בשר האוסרים בחלב וליכא כאן ס' וזה נח לומר דגזרו רבנן משום לא פלוג דלפעמים יפלו שני זתים בשר טהורה וג"כ יכשירו וא"ש. רק מ"מ צ"ע דלא מצינו ראי' לזה מש"ס ואין לנו לחדש גזירת חכמים ע' מש"ל ס"ס צ"ח ע"ש:

ו ובשר חיה ועוף הוא דעת הרמב"ם ויש להבין הא בגמ' אמרינן דלכך ס"ל ר"ע כך דס"ל איסור חל על איסור וא"כ לא צריך גדי למעט חלב ומתה ואייתר למעט חיה ועוף. ואולם הרמב"ם פסק דאין איסור חל על איסור ואינו בשר בחלב נוהג בחלב ומתה א"כ מנלן למעט חיה ועוף וצ"ל דס"ל לרמב"ם כדעת התוספות בחולין דף ק"א ד"ה ר"ע וכו' דכל סוגי' הי' דשמואל אתיא כר"ע אבל באמת ר"ע ס"ל אין איסור חל על איסור וצ"ל אליביהו דמסתבר יותר למעט בגדי חי' ועוף משנאמר לרבות חלב ומתה כיון דאין איסור חל ע"א ולמעט חלב ומתה באכילה א"צ קרא דבלא"ה אין איסור חל ע"א והא דלא נימא דאתיא למעט בבישול כמו דאמרינן גדי להוציא הטמאה אף דבלא"ה אין איסור חל ע"א וצ"ל למעט בבישל וצ"ל יותר מסתבר למעט בגדי חיה ועוף דאינו בכלל גדי דכל מקום שנאמר גדי אינו רק פרה ורחל משנמעט חלב ומתה בבישל דאיתנהו בכלל גדי ואיסור חע"א ליכא בבישול אבל טמאה שפיר ממעטינן דג"כ ליכא בכלל גדי כמו חיה ועוף או נאמר דלא תקשה למ"ד שם חולין הואיל דלא לקי אאכילה אף אבישל לא לקי הך ר"ע איך מוקי לי' ודוחק דאיהו ס"ל דלא כרבא שם וא"כ אמרינן איפוך ע"ש. ולכן נראה דאיצטריך גדי למעט חלב טמאה ואי לאו גדי למעט טמאה לא הוי דרשינן אמו לאפוקי חלב טמאה דמהיכי רמיזא ובחלב ליכא איסור חע"א דהא פסק הרמב"ם בפ"ג מהלכות מ"א דחלב טמאה לית בי' מלקות דהוי כחצי שיעור וא"כ איסור בב"ח חל כמו על חצי שיעור כמ"ש התוס' בשבועות גבי שבועה שלא אוכל נבלות ע"ש וא"ש:

ז ומניחים בו בשר עוף וכו' האחרונים תמהו דמצינו מראית עין גופי' באיסור דרבנן וא"צ לאריכות הא כל גופו של דין זה מן דם שכנס בכלי ושם הדין אפי' ובבשל ודם שבישלו דרבנן ועיין חולין דף קי"א תוס' ד"ה דם דאורייתא רק כבר כתב הפ"ת דאין

לדמות גזירת רבנן זה לזה. ואני מוסיף דעד כאן אסרוהו חז"ל בדם דגים שהוא דם לגמרי רק התורה התירה וכן הרשב"ם בחלב אשה שהוא חלב גמור כמו חלב בהמה רק הוא מותר בזה יש לחוש משום מראית עין אבל בחלב שקדים אטו חלב הוא מין פרי הוא ומשקה הוא רק הואיל מראהו כעין חלב קראהו בלשון מושאל חלב אבל בשביל זה לא יקרא באמת חלב עד שנדון בו מפני מראית עין ויין שהוא בתכלית אדום וכי אסור ליתן לתוך תבשיל דבל יטעהו בהם שצבעו כמראה דם ואמרו הטבעיי' הרבה ירקות אשר ידמו לשרצים ואף אתה צא ואוסרן לאכילה דלא יטעו בשרצים ונשתקע הדבר ולכן אין לזה שרש וענף ודי לאסור בבשר בהמה ולא לאסור בבשר עוף ומשה ותורתו אמת:

ח דכ"ש דאסור לבשל לכתחילה בחלב טמאה וכו' האחרונים כתבו דבבישל ליכא מראית עין רק באכילה וא"צ לזה רק די"ל דמילתא דלא שכיח' לא גזרו רבנן וא"כ דבר האסור באכיל' מי פתי יסיר לבשלו ולשפכו לאשפה והוא בלתי דשכיח ולא גזרו ביה מראית עין משא"כ דבר המותר באכילה חששו למראית עין אלא הא קשי' במקומו של ר"י היה אוכלין בשר עוף בחלב איך לא חששו למראית עין ואין לומר דבאמת בהא פליגי ולת"ק לכך אסרהו מפני מראית עין דודאי אין טעמו משום כך דהא איכא אופני' דלי' ביה משום מראית עין כמ"ש הש"ך בס"ק ד' ומ"מ אסור א"כ מהכ"ת לחדש עוד פלוגתא בין ת"ק לר"י הגלילי ואין לומר דעוף בבשר לא מחלף דהא חזינ' לענין העלאה בשולחן גזרו ולכן היה נראה דם דגים לכנוס בכלי אין שכיח ואיכא הרואה דם כנוס לא יתלה בדם דגים רק דם בהמה ועוף ולכך חששו וכן חלב אשה לא שכיח שיכנוס כ"כ חלב אשה לבשל בו וא"כ שפיר יתלהו בחלב בהמה משא"כ במקומו של ר"י הגליגי שכיח היה לבשל עוף בחלב ומהכ"ת יתלהו בבשר בהמה ומה מראית מין איכא בזה וזה נכון: וא"כ בחלב שקדים דכיון דשכיח לבשל בחלב שקדים ומוטעם למאוד לא חששו למראית עין כלל דמהכ"ת נתלה באיסור ולא בהיתר ולק"מ בשום אופן:

ט ביצים וכו' עיין ש"ך ס"ק יו"ד דהביא רשב"ם ואחריו סה"ת ואגודה ואו"ה דעתו דכל זמן שאין ביצים גמורות בקליפה חיצונה קשה יש לאוסרן בחלב דלא נקראו גמורות אם לא בכה"ג וכבר כתב הרמ"א בת"ח כלל ע' לנהוג לכתחילה כדבריהם. איברא להבין דבריהם דבברייתא נאמר השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורת מותר לאכלן בחלב ר' יעקב אומר אם היה מעורת בגידין אסורות ונחזה אנן דאם הת"ק ס"ל ביצים גמורות היינו בקליפה קשה א"כ ר' יעקב דס"ל אם מעורת בגידין אסורות ע"כ דמיקל מת"ק א"כ איך אמרו שם ביצה דף ז' ללישנא קמא הא דתנן שלל של בצי' אינו מטמ' בית הבליע' ר"י היא ודחינן דלמא באיסור גזרי' אבל בטומא' אפושי טומאה לא מפשינן ולא גזרי'

ולדבריהם א"כ הברייתי' דלא כמאן דכ"ש דלת"ק לא אתי' דמחמי' טפי ומכ"ש ללישנא ב' דאמרי' הא האוכל מאשכול מטמ' ב"ה ר"י היא ודחינן דלמא מאשכול גופי' וק' הא לת"ק פשיט' אתי' ולמה קא' ר"י הי' וגם אמרו מאשכול גופי' הא דתלי' באשכול אינו מטמא ודלא כר"י א"כ הברייתי' דלא כמאן והרב הש"ך עמד בזה ולכן כתב דאף הם לא אמרו אלא אליבא דר"י דס"ל להלכ' אבל לא אליבא דת"ק וצ"ל פי' לפירושו דודאי אם אינו מעורת בגידין שרי לר"י רק אנן אינן בקיאין וכל זמן דלא נגמר בקליפה קשה יש לחוש אולי היה מעורה ובשעת פתיח' נקרע ודבר זה דחוק ובפרט ללישנא בתרא אפי' שלל לר"י מותר אף שמעורה בגידין הואיל ואינו מעור' בחוזק כמ"ש רש"י ובמילתא דרבנן אזלי בתר לישנא דמקיל וא"צ להאריך בדוחק הזה. ולכן מה שנרא' ליישב דעת רבותינו הללו הוא דבלא"ה צ"ל בתוס' שהקשו בחולין ובשאר דוכתי בהא דתנו ביצה נבילה ב"ש מתיר כל שכיוצא בה נמכרת וב"ה אוסרין ולמה מתירין בב"ח ותי' משום דבב"ח דרבנן או דהך לחודא שרי וקשה לפ"ז לס"ד דר' יוסף דאף בטומאה גזרינן כמו באיסור ולא אמרינן אפושי טומא' א"כ איך קאמר דלא כר' יעקב אף לת"ק נמי לא אתיא דהא בשל תורה ומקום דלא שייך האי לחודא שרי לכ"ע אפי' נגמר בקליפ' גזרו ולמה בטומאה לא גזרו וע"כ צ"ל דודאי אף ר' יוסף ס"ל דלא שייך בטומאה גזר' דלא מפשינן טומא' ולכך לא קשי' ליה לת"ק מהך דביצת נבלה דשם גזר' אטו לא נגמר' ולא שייך בטומאה רק לר"י דס"ל מעורת וס"ל אי ס"ד דגזר אפי' אינו מעור' לגזור כמו בביצת נבל' דגזרינן אפילו אינו מעורת גזר' דלמא לא נגמרו וע"כ צ"ל בב"ח לא גזרינן א"כ אף במעורת לא גזרינן ע"כ צ"ל באמת טעמ' דר"י לאו מתורת גזיר' רק דדינא הוא לר"י דהוי כבשר וא"כ שפיר י"ל אף לענין טומאה כן ואביי דחי לי' דמ"מ ס"ל לר"י גזרה רק בב"ח היקל מבלי לגזור כולי האי רק במעורת וגמ' מסיק למילתיה בתרוצו דגבי טומאה לא שייך גזר' כדר' הש"ס אבל גם ר' יוסף ידע לי' וכן ללישנ' שני' דדיי' ר' יוסף מן אשכול ביצים דר"י הוא היינו כמ"ש דלר"י דינ' הוא אבל לרבנן רק גזר' בביצת נביל' וזה לא שייך בטומא' וא"ש: ולפ"ז אף להרשב"ם וסה"ת י"ל כך והוכיחו דהך גמורות היינו קליפ' קש' דהם סברו בקושית התוס' מהך ביצה נביל' דאפילו נגמר בקליפה קשה אסרו ב"ה כתי' התוס' דגזרו אטו ביצת טריפה וכ"כ המרדכי להדיא בשם סה"ת וא"כ קשיא להו דלב"ה לב"ש דלא גזר אטו ביצת טריפה ומ"מ ס"ל אם אינו קליפ' קשה אסור משום נביל' ה"ה גבי בב"ח דלחלק בין נבל' לבב"ח לא ס"ל ולכך פי' באמת בצים גמורת היינו קליפ' קשה דגם גבי נבילה לב"ש מותר ולפ"ז ס"ל לר' יוסף ודאי לרבנן א"ש הך דשלל גבי טומא' לא שייך גזרה אלא לר' יעקב דס"ל מעורת ס"ל אי טעמא דגזר' לגזור אכלו כמו בנבלה לב"ש

וע"כ דלא גזר כלל רק מדינא ושפיר אתיא דלא כוותי' הך דטומא' וע"ז דחי אביי כנ"ל דגזר במקצת ולא בכולו כהנ"ל. וכן בלישנא שני' דס"ל לר"י הואיל ות"ק סתם קאמר דוקא בצים גמורות מותרים ש"מ דזולת זה הכל רק מגזרה אסור דאי ס"ל מעורת חשיב מדינ' כבש' עו' לא ה"ל לכלול בחד דינא ובבא א' דנ"מ טובי דאם הוא ממדינא כבשר עוף א"כ אינו עולה עם גבינה על שולחן ואם הוא רק גזירה הוי גזירה לגזרה וכולי האי לא אסרינן וע' בריש כל הבשר דקא' ר' יוסף גופי' הך סברה ע"ש וע"כ דכולי בחדא כללא כייל והכל משום גזרה וא"כ בטומאה דלא מפשינן טומאה אינו מטמא ב"ה וע"כ ר"י הוא דס"ל מדינא אסורי' מעורת ודחי גמ' דבאמת רבנן ואשכול ג"כ רק גזירה ולא שייך בטומאה א"ש דברי הגמ' ולק"מ ודעתם כמעט מוכרח לשיטתם מדברי ב"ש כהנ"ל ושמעתא מרווח: ובתוספת ביצה דס"ל הך תי' דסה"ת דגזרינן נבלה אטו טרפ' ומ"מ ס"ל להתיר אפי' אינו בקליפה צ"ל דס"ל דלא קשה מב"ש דודאי בקושטא יש לחלק בין בב"ח דהוא דרבנן רק עיקר הקושי' לר' יוסף דמה פשיטא לי' ביעא בכותחא דהא תנאי נפישי ס"ל בשר עוף דאורייתא וע"ז תי' דמ"מ בגמורת בקליפה קשה אפי' באיסור תורה מותר בנבלה החמירו גזרה דטריפה. ובזה מיושב ג"כ מה שטען התוספת בחולין על הך תי' דהא חזינן דלא גזרינן שיחלא בתרא וספנא מארעא אטו שיחלא קמא ע"ש דלפי זה ניחא דאמימר בלישנא קמא דלא גזרינן ס"ל הך תי' לחלק בין איסור תורה לעיקר ור' יוסף דאמר ביעא בכותחא לא ס"ל הך מילתא דאמימר רק כלישנא בתרא דהכי קיימ"ל וס"ל לחלק בין נבילה דגזרינן אטו טרפ' וא"ש. רק לפ"ז נסתר פי' מהרש"א בביצה בד"ה בצים וכו' דאפי' ר' יעקב ס"ל בשר עוף דאורייתא א"כ עדיין קושיא הנ"נ במקומו מ"ש מביצת נבילה לב"ש דאף דלא גזר מ"מ בעינן כמו שנמכר בשוק ודוק:

י אע"פ שמעורה בגידין הש"ך הקשה בס"ק ט' דגבי אבר מן החי ס"ל אפי' נגמר חלבון וחלמון כ"ז שמעורה בגידין אסורה משום אמ"ה ותי' דאמ"ה דלולי דהתירה התורה להדיא אפי' ביצה הנולדת היה אסור' משום אמ"ה וא"כ אין לנו אלא בשאינו מעורה והסכים עמו הפר"ח ולפ"ז במתה התרנגולת והביצה מעורה אסור דאיסור אבר מן החי להיכן אזל כיון שלא נשחטה לא הותר' ואפשר לענין טומאה מיתה מטהר אבל לענין אכילה כיון שהיה בכלל אמ"ה איך תהי' מותר במיתת העוף ולפ"ז לכאורה אין מקום לקושי' התו' הנ"ל דלמ' בנבלה החמירו יותר מבב"ח דבשלמא בנבלה במעורה בגידים אסורה מדינה החמירו באינו מעורה אטו מעורה משא"כ בב"ח אף במעורה מותר דמ"מ לאו בשר מיקרי וכמ"ש הש"ך וא"כ איך יחמירו באינו מעורה כולי האי וצ"ל דקושי' התו' לר' יעקב דס"ל במעורה בגידין אף בב"ח אסור וע' מש"ל דס"ל לר' יוסף דמדינא

ס"ל לר"י דאוסר וא"כ שפי' קשה דה"ל להחמיר ג"כ אינו מעורה אטו מעורה. ובזה נפתח לנו שער בינה שתוספות ביצה דף וי"ו ע"ב ד"ה ביצה וכו' דהקשה הא דאמרינן בעירובין לא לשרי איניש ביעי בכותחא במקום רבו פשיטא והאיכא ר' יעקב דאוסר וי"ל דביצים גמורת לכ"ע מותר בחלב וטעמא דב"ה בנבלה דגזרינן אטו טרפה וכו' ע"ש וכבר עמדו בזה מהרש"ל ומהרש"א מה ענין דר"י לקושיא דשם מיירי בגמורת ואין התי' מעין הקושי'. ולפמ"ש ניחא והוא דקושי' התוס' הוא כמ"ש בחולין אי ס"ד ולכך הקילו בב"ח יותר מנבלה היותו דרבנן א"כ מאי רבותא דלא לשרי במקום רבו פשיטא דהאיכא מ"ד דס"ל בב"ח בעוף דאורייתא וכמ"ש רק דלא נימא תי' אחר דבשלמ' בנבלה דדין במעורת לאסור כמש"ל אף בבלתי מעורת גזרו משא"כ בב"ח ולזה כתבו והאיכא ר' יעקב דאוסר במעורת וא"כ עדיין יש לומר בלתי מעורת אטו מעורת ואי דלית הלכתא כר' יעקב מ"מ תו ליכא מילתא פשיטא דיורה במקום רבו ותי' התוס' דלכ"ע גמורת מותרת ולא גזרינן אטו מעורה דבלתי מעורת במעורת לא מחלף וגבי נבלה טעם אחר גזרינן אטו טרפה וכו' ודברי התוס' מזוקקים וברורי': מיהו הך דהחלטו הש"ך והפר"ח דלולי דהתיר לנו התורה ביצים להדיא הוי אסרינן לביצים מחמת אמ"ה אמת כך נמצא בש"ד סי' פ' בשם ר"ת אבל לא הבנתי כי לא נזכר בגמ' רק בחלב שהוא מיץ ורוטב הגוף והוא בכלל הטמאים לאסור צירן ורוטבן כמבואר בבכורו' אבל ביצה הוא בגדר ולד שנולד מעוף מה ענין אמ"ה ואמרינן בבכורות ליכא מידי דאתא מחי ושרי רחמנא והאי חלב אתא מחי ושרי אפי' חלב בהמה טמאה נמי ואם ביצה ג"כ בגדר אמ"ה מה קאמר ליכא מידי ביצה יוכיח ודוחק לומר ביצה נמי בחד גדר עם חלב ואיצטריך קרא רובצת על ביצים להתיר וליכא מידי דקאמר הגמ' ל"ד אף ביצים בכללו לכך איצטריך קרא בת היענה תיפוק לי' היוצא מטמא טמא אלא דה"א הואיל ביצה טהור מותר כדמשני הגמ' גבי חלב דזה דוחק דקאמר הגמ' ליכא מידי דאיכא ביצים והעיקר כי יש חילוק בין ביצה לחלב כדאמרינן חולין ס"ט על ולד הנולד כל מכח לא אמרינן פירש"י דליתסר הואיל בא מכח איסור ואלו על חלב שאל דלתסר הואיל בא מכח איסור ש"מ דיש חילוק בן חלב דהיא רוטב ובין ולד והיינו ביצה ג"כ וצ"ע:

יא אבל אם אין לה אלא חלמון וכו' וכתב הש"ך אפי' אינו מעורת מ"מ אסור וברשב"א בת"ה לא משמע קצת כן דהקשה במה דמתרץ הגמ' באשכול של ביצים אשכול גופה ולא מתרץ תלי' באשכול רק מיירי דלא נגמר אלא רק בחלמון ותי' ה"ה דהמ"ל כך ולפי הנ"ל לק"מ א"כ מאי ארי' דתלי באשכול ומעורת בגוף תרנגולת אפי' אינו מעורת מ"מ אסור דהוי כבשר ויש להם לטמא בבית בליעה וע"כ צ"ל דס"ל לרשב"א דהך באמת מותר אך

מ"מ יש לדחות דהואיל והן קטנות חששו אטו מעורת ואסרו ולכך לא קתני להיתרא רק ביצים גמורת אבל בטומאה לא גזרו ובעינן מעורת ובאשכול דוקא כמ"ש הש"ך מ"מ הואיל רק איסורא דרבנן מכמה צדדים וגם בשר עוף בחלב דרבנן אין להחמיר:

יב המעושן וכו' הפר"ח דעתו לומר הואיל בירושלמי מס' שבת איפשטי' כמו דהוי מעושן בישול לגבי שבת ה"ה לבב"ח ויש לדחות דבב"ח דרך בישול אסרה התורה וזהו אין דרך בישול לחממם בעשן ולכך קבעי לו' הירושלמי בתרתי לענין שבת ובב"ח דחדא מחברתה לא נלמד כלל וצ"ע:

יג י"א דאסור לחתות וכו' אע"ג דבשר נכרי הוי נבלה מ"מ בבישול לכ"ע אסור כמ"ש הרמב"ם להדיא דלגבי בישול לא הוי איסורא כלל אמנם אם לאסור באכילה והנאה מחמת בב"ח אם בישל בשר נבלה בחלב בזו נראה דעת רשב"א בת"ה להדי דחל דהוי איסור מוסיף הואיל דאיתוסף איסור הנאה וצ"ל דלאו דוקא איסור מוסיף רק איסור חמור דאל"ה לא מקשה הגמרא לשמואל מהך דתרומה טמאה דשם ליכא מוסיף וכ"כ מדברי תוס' חולין דף ק"א ד"ה איסור וכו' ע"ש. אבל הרמב"ם פסק דאינו לוקה על אכילתו והיינו דס"ל דהנאה לא הוי איסור מוסיף ולהיות כי דבריו בפי' המשנה קצת סתומים ונבוכים בהבנתו אמרתי להעתיקו ולבארו וזה לשונו במס' כריתות במשנה יש אוכל אכילה אחת וכו' הקשה למה חל איסור קדשים על איסור חלב דהוי איסור מוסיף בהנאה ואלו בב"ח אינו חל על חלב נבילה ומשמעות תי' משמע לכאורה הואיל מחד פסוק נפקא בב"ח איסור אכילה והנאה וזה אינו דהא יש כאן לאו מיוחד לא תבשל ולכן המעיין שם יראה כי הלשון מגומגם היותו מועתק מלשון ללשון ותמצית הענין כך דודאי לא יתכן בב"ח לומר שמותר באכילה ואסור בהנאה וחד בחברתה מישך שייך בכל אופן וא"כ המבשל נבלה בחלב אין איסור בשר בחלב חל ולא יתכן לומר דיחול הואיל ואית בו איסור הנאה כי ע"ז אנו דנין דלא כוונה התורה רק לבשר המותר באכילה אבל לבשר דבל"ה אסור באכילה כיון דאין איסור חל על איסור ולא חל עליו לאו דאכילה גם לאו דהנאה לא חל ולא מיירי התורה כלל מכה"ג כמו דלא מיירי התורה מבשר טמאה וא"כ מה תאמר מגו דאתוסף איסור הנאה ע"ז אנו דנין אם אסור בהנאה ואם אומרין דאינו בגדרי בשר בחלב אינו אסור בהנאה ואיך נעשה מערכה מן דרוש משא"כ התם בחלב וכי ס"ד המקדיש בהמה דלא יהי' הקדש או דלא יחול הקדש על חלב שיהי' מותר בהנאה דבר זה מהנמנע פשיטא דכל בהמה בכלל מעילה ולפ"ז כיון דבהחלט אתה אוסר החלב בהנאה משום הקדש אף אנו נאמר דבאכילה אסור מהקדש אף דבלא"ה אסור משום חלב דה"ל איסור מוסיף בשביל הנאה דלית ביה פקפוק וכן היה הדבר בב"ח אלו יהי'

מוחלט דאסור בהנאה רק היה דנין על אכילה רק שם אף זה בכלל הנדון. ודבר זה ברור בכוונת הרמב"ם להמעיין שם וא"כ מ"ש הרב בעל משנה למלך לחלק דבקדשים איכא מלקות על הנאה אבל בב"ח ליכא מלקות ומכח זה הכריע דהרמב"ם אף בב"ח לית ליה מלקות בהנאה לא כן הוא אבל דהחילוק מבואר בדברי רמב"ם בפי' המשנה כמ"ש. ולכן נראה כמ"ש הפ"ח דבב"ח מודה הרמב"ם דלקה אהנאה הואיל ואית ביה לא תבשל בפ"ע ומהכ"ת להרבות במחלוקת כיון דאינך רבותא ס"ל בכל דוכתא בהנאה מלקות ותמהני על הרב בעל משנה למלך דחשב לתרץ הקושי' משום איסור מוסיף דאין בו מלקות מה יאמר באיסור כולל דמגו דחל אחלב חל נמי אבשר נבלה ובפרט בשאר איסורים ל"א טעם כעיקר ובב"ח אמרינן ולפי הנ"ל ניחא דע"ז אנו דנין דאם אמרינן דע"ז לא כוונה התורה רק לבשר אשר בלא"ה מותר אבל מה שבלא"ה אסור לא כוונה התורה אף החלב מותר ואין כאן כולל כלל ולא דמי לכולל דעלמא ודו"ק: וקשה לי דהא בשבועות אמרינן בשבועה שלא אוכל נבילה ומפרש חצי שיעור או בסתם לכ"ע דהוי כמפרש איסור שבועה חל ואף דחצי שיעור אסור מתורה מ"מ איסור שבועה חל עליו כמ"ש התוס' ור"ן וכ"כ הרמב"ם להדיא בפ"ה מהל' שבועות וא"כ כיון דקיימ"ל כלוי וכ"פ הרמב"ם באוכל חצי זית בשר וחצי זית חלב לוקה ומצטרפין וא"כ מה איסור חל על איסור שייך אם אין אוכל רק חצי זית מבשר נבילה וחצי זית חלב הא בחצי שיעור לא אמרינן אין איסור חל על איסור וכאן בב"ח לקי ואתי איסור מלקות וחל ודוחק לומר כמו לר"ע דבאמת אם אוכל חצי זית בעלמא מבשר וחצי זית מחלב אף בבשר נבלה חייב רק דמיירי דלא אכל כלל רק כזית בשר מבב"ח ובזה אין חייב משום בב"ח דהא כ"כ דלא אכל שיעור לא מתחייב ובשיעור הא איכא בשר נבלה דזה דוחק ה"ל לרמב"ם לבאר ועכ"פ מיושב קו' מהרש"א דהקשה טמאה ל"ל מיעוט הא אין איסור חל על איסור ותירץ למעט בישול וזהו לא יתכן למ"ד הואיל ואכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי ולפמ"ש ניחא דאתי למעט חצי זית טמאה וחצי זית חלב: וגם על תוס' בשבועות בשמעתא הנ"ל דתירץ על הך קושיא דאיך יחול חצי שיעור הא חצי שיעור אסור מהתורה ותי' חד תי' דכוונה במפרש שלא כדרך הנאתן וזהו מותר מהתורה וחל שבועה עליו דלפ"ז כיון דקיימ"ל בב"ח אסור אפי' שלא כדרך הנאתן ה"ל סתמא כמפרש שלא כדרך הנאתן א"כ הרי כאן איסור בשר בחלב חל על נבלה וחלב דכאן שלא כדרך הנאתן מותר וכאן אסור ובאמת על הך מ"ד דפוטר י"ל דס"ל כהך מ"ד דמפיק איסור אכילה בב"ח מן לא תאכל כל תועבה או לא תאכלנה נא וא"כ כיון דאכילה אית ביה אף בב"ח אין איסור אלא כדרך הנאתן אבל בגמרא קשיא דדייק הואיל ושמואל מרבה

חלב ומתה דס"ל אין איסור חל על איסור די"ל שמואל ס"ל כדקיימ"ל דלוקה אפילו שלא כדרך הנאתן: וצ"ל דס"ל לתוס' כיון דעיקר לאו לדרך הנאתן וכך סדרן של האכילה לא חשיב חל על איסור משום שלא כדרך הנאתן דעיקרו להנאתו והרי קדמו איסור נבילה והתם בשבועה שאני דפירש שלא כדרך הנאתן הרי אחשביה ופירש שבועתו בכה"ג וא"כ פשיטא דהוי איסור חל על איסור אבל בסתם אף דהוי אסור שלא כדרך הנאתן מ"מ להך מלתא לא קאי וצ"ע: והנה הש"ך בס"ק י"ח כתב דה"ה שאר כלים שמבשלים בהם עכו"ם ג"כ אסור לחתות דיש בהן בלוע בב"ח ואם כן מתבשל הבליעה בב"ח וסיים ואינו אלא רק חומרא בעלמא וכ"כ הפר"ח והמ"י ולא ביאר הש"ך למה הוא רק חומרא בעלמא אי הטעם דכיון דקיי"ל בשבת לדעת הרבה מחברים אין בישול אחר בישול ולא בשבת נאמרה עד דנימא ביה שבת שאני מלאכת מחשבת אסרה התורה כ"א נלמוד ממקום אחר מצה מבושלת וכו' וא"כ כללא היא בכל דינים דאין בישול אחר בישול ומהכ"ת נימא בב"ח דכתיב לא תבשל והקפיד התורה על בישול דוקא דיש בישול אחר בישול ולכך לא הוי רק חומרא בעלמא ודבר זה הי' נראה בסברא אלא דקשי' מהא דאמרינן בגמ' לכך אינו עולה על השולחן אחד שיאכל בשר וגבינה כאחד שמא יעלה באלפס רותח והוי איסור תורה כמבואר בגמ' וזה ודאי דלא יעלה על השולחן בעת האוכל דבר שהוא חי וצריך בשולא וע"כ דכבר נתבשל רק יעלהו רותח וישים בו גבינה וש"מ דאף בכה"ג קרוי איסור דאורייתא ובישול דאי דרבנן עדיין הוי גזירה לגזירה וצ"ע: ולכן יותר נראה דבב"ח בלוע שהוא רק טעמא בעלמא בזה לא שייך בישול והתו' העלו במדין הגעילו יורות גדולות בני יומן ובפעם ראשון לא הי' במים ששים נגד הבלוע ומזה עשו טענה נגד ר"ת ע"ש. וקשה כלים שנשתמש בהו הא"י בשר בחלב דבכל הכלים צוה התורה להגעיל איך הגעילו הא בשלו בשר בחלב ועיין תוס' פסחים דכל הכלים הגעילו אפילו בלוע יין לנזיר ע"ש. ועיין לקמן צ"ב דעת הרמב"ם חלב שנפלה על בשר וא"י איזה חתיכה נוער הקדירה שיתפשט בכל חתיכות הא בלוע חלב חוזר להתבשל ע"י בשאר חתיכות ואיך יגרום בישול ואי דבטל בס' מ"מ החלב מתבשל בלחלח' בשר והוא אינו בטל והרי גורם בישול חדש מחתיכה לחתיכה ומזה נראה דבלוע שנתבשל כבר אין בו משום בישול וכולי האי לא אמרינן. ולכן כתב הש"ך דהוי רק חומרא בעלמא ודו"ק:

יד דאסורים בהנאה והיינו בכלי ראשון דאית ביה בישול תורה וכמ"ש הש"ך והא דלא קאמר הטעם דעובר לאו ל"ת ואי ע"י א"י מה בכך הא אמירה לא"י שבות מספקא ליה אי הוא בכל איסורים וצ"ל דמיירי דאינו ודאי דאין במים ס' לבטל טעם איסור ומ"מ אסורה

בהנאה דספקא תורה להחמיר אבל לענין אמירה לא"י שבות ספיקא להקל ולכך הוצרך לומר דאסור בהנאה:

טו אין לשמש בו ועיין ת"ח כלל ע"ז דפעם א' ביקשו להשתמש בו והצריך מהרי"ל הגעלה ויש להבין כיון דאתה חושש דיש בו תערובת בשר וחלב ואין ס' לבטלו דאל"כ אף הכלי מותר א"כ איך יעבור על בישול בב"ח ואתה חושש לבלוע בכלי ואינו חושש לאסור לאו בישול בב"ח. והנה הרב הצ"צ הקשה הא מעורב בו אפר והוא נותן טעם לפגם ויפה דיבר כי הדבר ברור בלאג"י שעושין מאפר בו אפר הרבה עד שכל חיך יטעום דהוא פגום לגמרי והחולק ע"ז כחולק על מציאות המורגש: אמנם מבואר ברמב"ם פי"ד הלכה י"א מהלכות מ"א דאם עירב דבר מר ראש ולענה לתוך מאכל איסור או שהסריח והבאיש ובטל מאכילת אדם הרי זה פטור דה"ל שלא כדרך הנאתן אבל אם עירב דבר מר בקדרה בשר וחלב הרי זה אסור דחייב אפי' שלא כדרך הנאתן ע"ש: ובזה אמרתי בחידושי דרמב"ם נתן טעם דלכך אם האיסור מבאיש ובטל מאכילת אדם פטור דהוי שלא כדרך הנאתן ואלו בגמ' דע"ז קאמר הטעם דנבלה דחזי לגר קרוי נבילה ושאינו חזי לגר לא קרוי נבילה משום דקשי' ליה לרמב"ם קו' התוס' ר"י דס"ל נט"ל מותר והיינו דבעינן חזו לגר ואלו גבי טומאה נבלה פסק ר' יוחנן טומאה חמורה עד לכלב וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מה' ט"א ותירץ התוס' לחלק בין איסור לטומאה לא ברירי ליה דהא הכל מחד קרא נדרש אם נבלה מוסב על לגר אשר בשעריך או לא ולכן ס"ל לרמב"ם דכל סוגיא דגמרא דע"ז הוא אליבא אוקמתא בפסחים פרק ב' דאין לוקין אלא כדרך אכילתן וא"כ צריך הטעם משום דלא חזי לגר. וביותר מ"ש המהרש"ל והר"י אבן לב בפירוש התוס' בשמעתתא שבועה שלא אוכל נבילות דלר"ש דס"ל כל שהוא למלקות אפילו שלא כדרך הנאתן נמי מחויב ועי' משל"מ ברישׁ הל' מדע שהאריך בזה ולפ"ז שה בגמ' פריך מ"ט דר"ש דס"ל נט"ל מותר ל"ל משום דהוי שלא כדרך הנאתן דלר"ש מחייב וצ"ל דס"ל לר"ש נבילה דלא חזי לגר לא הוי נבילה וא"ש אבל לר' יוחנן דס"ל לא אמרינן נבילה חזי לגר לעומת זה אזיל לשיטתו דסבירא ליה אין לוקין אלא כדרך הנאתן ומאכל שהבאיש הוא שלא כדרך הנאתן ובהכי ניחא הא דמקשי' דפריך שם מ"ט דר"מ דנט"ל אסור ומשני דיליף מגעולי מדין ואידך לא אסרה תורה וכו' מ"ט דר"ש משני נבילה דלא חזי לגר ואידך ההוא למעט סרוחה מעיקרא ומקשה בממ"נ אם הוא סברת חוץ לאסור נט"ל א"כ ל"ל דר"מ יליף ממדין הא אין לו ראייה להתיר דנבלה בגר מוקי ליה לסרוחה מעיקרא ואם סברת חוץ להתיר מה פריך מ"ט דר"ש הא אין לו מקום לאסור דגעולי מדין אוקי בכלי בת יומא ולפי הנ"ל ניחא דלר"ש דכל איסורים חייבים שלא כדרך הנאתן

מסתברא לאסור נט"ל לולי דיליף מן נבילה דחזי לגר ולעומת זה לר"מ דס"ל דאין לוקין שלא כדרך הנאתן מסתבר להתיר נותן טעם לפגם כמו שהוא באמת לרבי יוחנן ולכך צריך לומר דיליף מגעולי נכרים וא"ש. יהיה איך שיהיה עכ"פ הדבר מבואר ברמב"ם בב"ח אפי' נתן לתוך קדרה של בב"ח דבר הפוגם ביותר מ"מ אסור דחייב עליה שלא כדרך הנאתן אך בין תבין אשר לפניך ה"מ כשכבר נאסרה בב"ח אבל בשר שנפל לתוך חלב ודבר מר ג"כ עד שפוגם אינו נעשה איסור בב"ח כלל עד שנאמר שיאסור שלא כדרך הנאתן כי התורה לא אסרה התערובות רק כשנותנים זה בזה טעם לשבח אבל לא בפגם וכאותו שאמרו דרך בישול אסרה וצריך זה מזה לקבל טעם של שבח וז"ב ונכון לפניך בדין זה ולא תטעה: ועתה מזוקקים דברי מהרי"ל דעל הכירה אשר זב מקדרות בשר בחלב ונתבשלים שם במקומן דליכא אפר ונאסרו ואח"כ כשבאים לתוך המים עם אפר לעשות מהם לרחיצה מה בכך דאפר פוגמן בב"ח דכבר נאסר אינו מועיל פגומה כלל כמבואר להדיא ברמב"ם ולכך הצריך הגעלה. אך זהו לענין בשר בחלב שכבר נתבשל בהיות ע"ג כירה טרם שנתערב עמם אפר אבל מה שאנו באנו לדון ולומר איסור חדש יש כאן דעכשיו הם נתבשלים במי רחיצה וחוזרים ומתבשל' בב"ח זה אינו דעכשיו מתבשל עמם אפר דבר הפוגם ואין כאן בישול בב"ח שאסרה התורה דבעי דרך בישול בטעם לשבח ולא בזה שטעם בשר בחלב עכשיו לפגם כי אפר פוגמן וא"ש ולכך לא חש לאיסור בישול רק לאיסור בלוע מן בב"ח מקדם דתו לא מהני ליה פגם ודוק כי ברור הוא ומה עמקו מחשבתם וכמה מילי מעליותא נלמד מענינו והאמת ליעקב. וכתב הש"ך הא דשרי לחוף הראש בו משום דאינו נהנה מגוף איסור ולא הבנתי כיון דבכל איסורים חנ"נ וא"כ המים נעשה נבילה מחתיכה דאיסורא ואיך יהנה מהם לרחוץ ראשו דאסורים בהנאה ולא דמי לשימוש בכלי בלוע איסור בצונן דגופו של כלי נא נעשה וצ"ל דכולי האי לא אחמור ורוב פוסקים ס"ל חנ"נ בשאר איסורין דרבנן וא"כ הוי ספיקא דרבנן אם היה תערובת בב"ח ובפרט לפמ"ש שלא היה כדרך הנאתן ובפגם וכל חנ"נ ילפינן מבב"ח ובעינן דווקא בשבח כמ"ש הר"ן דבעינן דומיא בב"ח בכל אופניו:

טז נסיובי דחלבא וכו' ולדעת הראשון שהוא דעת התוס' כותח שעושין רק מנסיובי דחלבא רק מדרבנן אסור וכ"כ התוס' להדיא ונראה דגם בה"ג ס"ל כן ומיושב תמיהת התוס' עליו דמחלק לכך ביצים גמורות מותר בחלב דבשר עוף דרבנן דא"כ מה פשיטא דביעי בכותחא הא איכא למ"ד דבב"ח בעוף דאורייתא ולק"מ דכותח ודאי דרבנן וא"כ חזר הדבר דאין לאסור ודו"ק:

יז שיהיה ס' בחלב כבר תמה הש"ך בס"ק למ"ד נמה הא החלב נעשה איסור והוי מעמיד בדבר האיסור ואפילו באלף לא בטיל ומנלן לדחוק ולומר הואיל והוי רק מחמת מליחה וכבישה דלא הוי כגופו של איסור כמ"ש הש"ך ובאמת בתוספת ע"ז שם דף ל"ה ד"ה חדא וכו' הביא דהואיל ומולחין להקיבה בעור אוסר ר"י בן חיים הגבינות דבב"ח איכא דמלוח כרותח וצ"ל למה בחר בב"ח דהוא רק דרבנן ונפל ברברבתא דלדעת הרמב"ם וסייעתו ליכא בשל גוי בב"ח דאין איסור חל על איסור לגבי אכילה ולא בחר בפשוט דבולע טעם עור נבלה וצ"ל דא"כ אין איסור מחמת עצמו וכל חייל דמתירין הוא הטור דכתב כאן וכבר הקשו אהטור דכאן משמע דסותם כר"ת דמעמיד בס' ואלו בהלכות פסח בגבינות שהעמיד בחלא דשכרא פסק דמעמיד לא בטל כלל והמהרש"ל הניחו בצ"ע והד"מ תי' דוחק הש"ך דבמליחה לא אמרינן גופו של איסור ובאמת הי' נראה דוודאי ר"ת דס"ל מעמיד בס' ודאי דמודה דהמעמידין גבינות של נכרים הוא יותר מס' מעור קיבה כמ"ש הרמב"ם שחלב מן כל עדר מעמידים בעור וכך צ"ל בקטן כמות דאל"כ מה זה שנחלקו חיך אוכל יטעום ע"י קפילה רק ס"ל ג"כ כראב"ד וסייעתו דבשל א"י החמירו ולא מטעם מעמיד וס"ל דאין הבדל בין מעמיד לאינו מעמיד ולכך ישראל המעמיד בכה"ג סגי בס' ומודה ר"ת בשל א"י דאין מועיל ס' דלא הלכו אחר נ"ט. ובזה יובנו דברי תוס' שם ד"ה חדא דהקשו לר"ת דמחלק בין קרוש לצלול א"כ אף קודם חזרה ליכא למיתלי טעמא דאיסורא בהעמדת ע"י קיבה דהא נעשה בקרוש וזה לשיטתו אף קודם חזרה כפירשא ותי' התוס' דלא ימלט דלא נשאר בו מן הצלול דאין הנכרים בוררים כ"כ ועדיין קשה לכאורה חדא הא הך צלול אינו מעמיד ועוד לבטל הך צלול ברוב דהא דבר מועט הוא ועיין לקמן סי' צ"ט ס"ו בחלב שנתערב במים ע"ש ומכ"ש כשנצרף עמו הרוב של גבינות ג"כ דוודאי יש בו ס' לבטל הך מעוטא דצלול ודוחק לומר דהכל לשמואל דס"ל מין במינו לא בעל דמה קושי' הגמ' דשמואל יאמר הטעם קאי לכל תנאים וא"כ מאן דלא ס"ל מין במינו לא בטיל וכי יחלוק אגזרת חכמים להתיר גבינות נכרים וזהו נח לי לומר טעם כללי לכל תנאים משיאמר פרטי לחד מ"ד ומכ"ש דוודאי הך דצלול אסור הוא רק מדרבנן ובגמ' דחולין דצ"ט ע"ב ד"ה שאני כתבו התוס' דמה דאינו אסור רק מדרבנן לא ס"ל לר' יהודא דמין במינו לא בטל ושמואל כר"י ס"ל (ואמת בחדוד התלמידים אמרתי כי הגמ' הוכיח דע"כ שמואל אמר למילתא אליבא דנפשי' ור' יהודה מרא דמתניתין דמין במינו ל"ב והוא דקשי' קו' הרמב"ם הלא עור נבלה דבר מועט הוא ואיך יאסור כל חלב מעדר גדול וצ"ל דכזית עור הנכבש בחלב בולע כזית חלב ונעשה כבלה וחוזר ופולטו ומין במינו לא בטל ואוסר כל החלב וכך אמרו בגמ' בשמעתא דטיפת חלב חלב אמאי

מותר נבלה היא ועיין במרדכי סוף כל הבשר דכתב ג"כ סברא זו ע"ש וא"כ ע"כ שמואל אמר למילתא לסברא דילי'. אך באמת קשה לומר כל הנ"ל דא"כ מה צריך ר"ת לומר דליתא לדידן מילתא דשמואל דקיימ"ל הלכה כריב"ל הא בלא"ה אנן קיימ"ל דמין במינו בטל וגם לזה צ"ל חנ"נ ושמואל ר"ל איפשר לסחטו מותר אפי' בב"ח ואין חנ"נ ודוחק לומר אליבא דר"י מרא דמתניתין זו אמרה דאיהו ס"ל שם חולין להדיא חנ"נ) אבל לפי הנ"ל ניחא דלא הלכו בשל עכו"ם אחר נ"ט כלל ולא מתורת מעמיד אתון רק הואיל דשל עכו"ם הוא וא"כ אף דצלול הוא דבר מועט דמיעוטא ואינו מעמיד כלל מה בכך איסורא דשל עכו"ם הוא ולא הלכו בו אחר נתינת טעם כלל ואסרהו ואין נ"מ במעמיד ושפיר הקשה הגמרא ולפי דעת ר"ת חדא בחברתה מישך שייך דהואיל דס"ל מעמיד בס' רק בשל עכו"ם לא בטל יתכן סברתה לומר ולחלק בין קרוש לצלול ותרווייהו הואיל של עכו"ם לא בטילים אבל אי אמרינן כרמב"ם וסייעתו דאין הבדל בין א"י לישראל רק מעמד לא בטל כלל לפ"ז לא יתכן חילוק ר"ת דקשה קושי' התוס' הא קודם חזרה נמי הא אין מעמידין רק בקרוש ואי דיש בו תערובות צלול הא זה אין מעמיד ואפי' מעמד מ"מ עיקר מעמיד הוא מקרוש והצלול בטל ולא שייך תירץ תוס' כלל וז"ב. וא"כ דברי הטור ברורים דודאי החמיר כדעת הרמב"ם וסייעתו דמעמיד לא בטל כלל וכך פסק בא"ח בהלכות פסח וגם כאן החמיר כדעת ר"ת בצלול דאסור רק תרתי חומרות להחמיר בצלול ולאסור ביותר מס' לא אמרי' והוי כסיל בחושך הולך דאם אמרינן כר"ת לחלק בצלול וקרוש מוכח כהנ"ל דמעמיד בס' רק בא"י החמירו ואם אמרינן כרמב"ם דלא בטל לא יתכן דין דר"ת וא"ש ודו"ק. אך לבי אנסני לומר דלא ס"ל לטור כלל כרמב"ם וסייעתו דמעמיד אפי' באלף לא בטל מדלא הזכירו עם הספר בפירוש ובא"ח שכתב בגבינות שהוקם בחלא דשיכרא דאוסר ראב"ן להשהותו בפסח כיון דאוקים חשיב בעיני' שם לא היה ס' נגד החלא דביותר מס' ודאי מהתורה בטל וא"כ לשיטת הטור מותר להשהות אותו כמו שבאמת תמה המ"א בסי' תמ"ב ע"ש אלא דלא הי' ס' והא דהוצרך לטעמא דמוקים חשיב בעיניה משום דה"ל נ"ט בר נ"ט תבואת החמוצה במי שכר ושכר בגבינות קודם פסח וה"ל נ"ט בר נ"ט דהיתר כדעת הטור בסי' תמ"ז ולכך כתב כיון דמוקים חשיב בעיני' כמבואר בגמ' דלא הוי בנ"ט רק כמו בעין וכמו הך שייפא דרב בדבר בעין לא שייך נ"ט בנ"ט ואל תפקפק לומר דשייך בשכר נ"ט בר נ"ט דאלו שכר יש בו ממש תבואה כי כך מפורש בהגהת הרא"ש בפרק שני דעכו"ם גבי קדירה שנתן בו שכר דהוא נ"ט בר נ"ט דשכר גופי' רק נ"ט מיקרי והדברים ברורים ומ"מ גם הנ"ל אמת ויציב:

יח ואם היה הקיבה קרושה אינה אוסרת כלום וכו' עיין ש"ך דנגרר אחרי דברי רמ"א בד"מ דלא הוי נ"ט בר נ"ט דהוי כפרש. ואני איני מבין דבריהם ומנלן זה לומר דפוגם מה דאמרו דהוי כפירשא היינו הרצון כמעוכל ואין אנו דנין בו דין חלב רק מימא בעלמא הוא אבל שיפגום הטעם שמקבל זהו לא שמענו ומנלן דנרוע יותר ממים דאלו היה מים היה אוסר והיא מותר ובפרט לדעת האומרים דאם היה מתחלה צלול אף דעכשיו קרוש מ"מ דין צלול יש לו ומי יתן ואדע אם היה צלול מתחלה אף רגע אף הוא בתכלית הקרישה אינו פוגם הטעם בשר שמקבל ואם היה קרוש מתחלתו פוגם הטעם יאמר נא איש נבוב וילבב ההבדל ואם כי יש הבדל כי על זה תורת חלב ולא על זה מה ענין זה אם הוא פוגם הבשר או לא. ובאמת בהמרדכי הביא תשובת רשב"א דס"ל כן הוא ס"ל כדעת המורים שהביא רש"י דה"ל נ"ט בנ"ט והיינו דס"ל כחד לישנא ברש"י בשמעתא דנ"ט בר נ"ט דאפי' אם בישל בשר בקערה מותר לאכול בה כותח ודייק ליה מהך עובדא דרב ועיין חדושי רשב"א דהביא האומרים כן ומיישב דלא תקשי להו מהך קדרה שבישל בו בשר וכו' אבל לפי דקיי"ל דכה"ג לא מיקרי נ"ט בר נ"ט לא ידעתי טעם למה נשתנה זה ואדרבה כפי מ"ש בטור בא"ח בשיכרא ס"ל בדבר המעמיד לא שרינן כלל נ"ט בר נ"ט. ולכן נראה דבלא"ה כבר כתבתי דיש להבין בתוס' דכתבו בשם ר"י בן חיים לאסור הואיל הוי בב"ח ושביק איסור תורה של נבלה ומש"ל קשה לומר דתוס' לא זכרו כלל דעת רמב"ם דמעמיד באלף לא בטל רק ס"ל בס' ובשל א"י החמירו כמש"ל דהביאו סתם דעת ר"י בן חיים אפילו דאיכא ששים ובאלף לא בטל ואי ס"ל בשל א"י החמירו עדיין יש לאסור משום בלוע דנבלה וא"כ קשה לומר דדעתו כרמב"ם מה דלא מצינו זכר לו בתוס'. לכן נראה דהך מעמידין בקיבה חלב לגבינות וכי מניחין אותו בו כ"ד שעות עד שיהי' כבישה מעל"ע הלא בקט זמן בעונה א' תיכף הגבינות וחלב נקפה ומעולם א"צ מע"ל ולא שמענו בפוסקים דהצריכו העמדה שיהי' עור והקיבה כבוש בחלב מע"ל אלא כיון דאוקי' ועשה פעולתו תיכף אוסר אפי' בלי מע"ל דפעולתו ניכרת בהעמדה ותיכף אוסר כאלו היה בחמין ובלא"ה צריך לומר כן לשיטות הפוסקים דסוברים דזולת חומץ וציר ליכא כבישה בצונן כלל וא"כ למה יאסור העמדה (וצ"ל כמ"ש) וא"כ א"ש בשלמא חלב צלול החלב נאסר ונ"נ וא"כ היא המעמיד לאוסר כנ"ל משא"כ בקרוש החלב אינו נאסר דהוי רק פירשא וטעם בשר הבלוע בו אינו מעמיד וא"כ אינו אוסר לחלב גבינות בצונן דלא חשיב בעיני' כיון דלא מוקי בעינו וא"ש. וזהו הוא ג"כ טעם של ר"י ב"ח דנתן טעם לאיסור בב"ח דאז החלב נאסר והוי לי' מעמיד משא"כ משום טעם נבלה אין החלב קרוי איסור בעין וטעם אינו מעמיד וא"ש והוי רק צונן לכן נראה לדינא ברור דאם

העמיד ולא נכבש מע"ל אז מותר כפסק הטור ורמ"א אבל אם כבוש מע"ל ה"ל נ"ט בר נ"ט לאיסורא ובלא"ה הרבה מחברים דאסרהו כמ"ש הב"י ודו"ק:

יט ונקרש יש לו דין צלול ובתוס' הנ"ל משמע כן דהקשו לשמואל אף קודם חזרה צ"ל דמעמידים בעו' דקיבה קרוש ולכ"ע פירשא הוא וקש' למה הקשו כן לשמואל ולא בפשוט אמילתא דר' יהושע במשנה דנתן מעם קודם חזרה דמעמידין בקיבה הא מעמידין בקרוש ולעולם נדון כפירש' ולכן נראה דמה בכך דמעמידין בקרוש הא בשעת שחיט' יש לחוש דהיה צלול ואי דספיקא הוי קודם חזרה ס"ל דמתורה אסור וא"כ ספיקא של תורה לחומרא אבל בגמ' דהקשה שמואל אדשמואל מהך מילתא דמעמידין בעור להך דס"ל קיבת נכרי נבלה וברור דזה דאמר שמואל מפני שמעמידין בעור אמר על המשנה ובמשנה איירי לאחר חזר' דקודם חזרה נאמ' טעם אחר וא"כ צ"ל דהמקשה ס"ל דגם הך דקיבת נכרי לאחר חזרה נשנית ולכך פריך אהדדי והגמ' משני חד קודם וחד לאחר חזר' וצ"ל דס"ד אף לאחר חזרה יש איסור וק' איך ס"ד דיש איסו' לאחר חזרה הא מבואר בקיבת עולה ששורפה חיה וצ"ל מדרבנן אסור וכמו שאמרו שם באמת לא נהני' ולא מועלי' ולחלק בין קדשים ולומר דבקדשים החמירו לא ס"ל ולפ"ז דהוא רבנן שפיר פריך התוס' כי אסו' מדרבנן בצלול והם מעמידים בקרוש ואף דהוא ספיקא אולי בעת השחיטה היה צלול הא הוי ספיקא דרבנן לקולא ודברי התוס' נכונים וברורים: ואין להקשות כיון דהך מילתא דקיבת נכרי נבלה אף בס"ד ס"ל דהוי רק מדרבנן א"כ מהקשיא לי' הא התוס' כתבו שם בחולין דלכך נקט בעור נבילה ולא משום בב"ח דזה הוא דרבנן ומחשש איסור דרבנן לא אסרהו מספק קושיא זו בלא"ה צריך ישוב דברור בס"ד ס"ל לשמואל רק איסור דרבנן וצ"ל דודאי רוב עכו"ם מעמידין רק בקיבה או בעור הקיבה ולכך במסקנא דקיבה מותרת א"כ פשיטא דהוי ספק אי העמיד בעור או בקיבה ואלו הוי רק חשש דרבנן הוי ספיקא להקל משא"כ להס"ד דהקיבה ג"כ אסור' אף דהוא מדרבנן מ"מ ליכא כאן ספק דהא רובא דמעמידין בכך ומה תאמר אולי בעור פשיטא דאסור ואתה מוסיף איסור ולק"מ ודו"ק. ועיין תשובת מהרי"ט לי"ד סי' ג' ושגה בהבנת התוס' בדברים רבים והאריכות ללא צורך:

כ אבל המעמיד וכו' זהו דעת ר"י בן מגאש ולא ס"ל החילק הראב"ד דבשל עכו"ם החמירו וכתב המ"א דלכך לא פסק הרמב"ם כהנך טעמ' דנזכר בגמ' דא"א בלי צחצחי חלב או שמחלק פניה בשמן חזיר דלדידהו יקש' לבטל ותמה הישו"ש וכי להנך אמוראי הי' קושי' זהו בהעלם דבר ונראה דהך מ"ד דתלה הטעם משום צחצחי חלב ס"ל מין במין במשהו ולק"מ והך בשמן חזיר נראה דודאי אינו אוסר רק כדי קליפה או נטילה

כדאמרינן בקרבן פסח סכו בשמן של תרומה דסיכ' משהו עבדי לי' וא"כ לא שייך בישול כי הקליפה אסורה ומי ימסור לכל א' לקלוף הגבינה ולכך אסרהו חכמים לגמרי אך הא ברור דגבינה צונן רק הם מרתחין שמן חזיר להחליק פני וא"כ ה"ל חם לתוך צונן דאינו בולע כלל ואי אדמיקר לי' בלע קליפא בעי כבר כתב המ"א שהוא רק חומרו' א"כ לא אסרהו חכמים בשביל כך לגבינות כמ"ש התוס' גבי בב"ח וצ"ל הך מ"ד ס"ל כרב דעילאי גבר וא"כ מדינא אסור ושפיר חששו חז"ל אבל לפי דקיימ"ל דתתאי גבר א"כ ליתא לחוש לזה ודברי הרמב"ם נכונים ולק"מ:

כא הוי זה וזה גורם ומותר הש"ך וכן הט"ז העלו דמיירי דאין באיסור לבד להעמיד אבל אם יש באיסור לבד להעמיד לא הוי זוז"ג כלל ונכון הוא וכ"כ התוס' להדיא בע"ז דף ס"ח ולר"ש וכו' דאין זוז"ג מותר כשכל אחד יוכל לפעול פעולתו וכן הרמב"ם פסק בפט"ז מהל' מ"א דעיסה מתוקנת שנפל לתוכו שאור תרומה והיה בה כדי להחמיץ אסור ש"מ דלא אמרינן בכה"ג זוז"ג: ואולם התוס' בפסחים דף כ"ז בהא דתנן בין שנפל איסור תחלה או סוף לעולם אינו אוסר עד שיש בו כדי להחמיץ דייק רשב"א מילת בו דהוא לבדו יכול להחמיץ מותר ופי' המהרש"א דס"ל דהוי זוז"ג ופליג על התוס' מס' עכו"ם: ולי נראה דלא מן שם זוז"ג דעת רשב"א להתירו רק מטעם דה"ל נטל"פ כיון דיש בהיתר כדי להחמיץ וכן אמרו שם בעכו"ם לר"ש דלכך מתיר וא"ש ואין כאן מחלוקת ודו"ק:

סימן פח

א שלא יבאו לאוכלם יחד וכן הוא לשון הרמב"ם ואע"ג דבגמ' נאמר שמא יעלה באלפס רותח כלי ראשון י"ל דרמב"ם ס"ל דכל זהו לרב יוסף דדייק בב"ח דאורייתא דאל"כ הא הוי גזירה לגזירה דאינו אסור מתורה רק דרך בישול ולכך הוצרך לומר דיעלה באלפס וכו' אבל לפי דקיימ"ל כאביי דבשר עוף מדרבנן ומ"מ גזרינן גזירה לגזירה א"כ אצ"ל דחששו לאלפס רק פשוט דיאכלנו יחד ואי דהוי דרבנן מה בכך אף לאיסור דרבנן חששו וגזרו הרחקה טפי וא"ש: והנה הש"ך הביא בשם הר"ן פג"ה דישראל מותר לאכול עם הנכרי בשולחן א' והנכרי אוכל בשר נבלה דלא הרחיקו חכמים רק בב"ח דהאי לחודא שרי והאי שרי. והקשה הש"ך מהך דחלה דאורייתא אין נאכל עם הזר על השולחן ותי' דלחם שאני דבעי הרחקה טפי דעל הלחה יחיה האדם. ויש לדקדק עליו מהא דפריך הגמרא בפסחים דף י"א על ר"י דגזר מבלי לבדוק אחר חמץ במועד דחיישינן דלמא אכיל מיניה דהא ר"י לא חייש בשמן שבצד הנר וקשה מה קו' בלחם חיישינן טפי דאתא למיכל ועבדי הרחקה טובא ויש לחלק דבשלמא בשעת אכילה אין הבדל רק בעת אכילה

יש לחוש דיגרור אחר הלחם כי עיקר סעודה נקראת לחם והבדיקה אינו בעת אכילה ובאמת לא הבנתי מי שם אחוה וריעות בין יהודי לעכו"ם הלא לבבות רחוקות ואין פירוד לבבות כפירוד הדתות ואפי' שימת חן אסרהו וא"כ הוי ליה כאכסניא וכבני אדם שאינם מכירין זה את זה והיש יותר איבה מבין שני בעלי דתות נראים כאוהבים בשעת הנאתן וכו' לכן דברי הר"ן לא הבנתי ולכן בתרומה יין בא"י וכדומה להחמיר ומבני רייניס שאוכלים עם בני מדינת אוסטרייך במשתה ומסיבה א' הכרס שאסור להם איסור כרת אין להביא ראייה דהא אפילו לכלים לא חששו וצ"ל כמ"ש כי נראה עיקר כרבינו יואל רק לחומרא חששו כר"א ולא קבלו כל כך:

ב אפילו הם מקפידים וכו' דעת מהרש"ל בסתם בני אדם שאינם אחים ומקפידין מותר וע"ש אחרונים ונראה להך פי' לא אסרהו אלא בתפיסה היינו הוצאה אחת יש מקום לדברי מהרש"ל דלפי דהקשה בתפיסה א' ס"ד ומשני כעין תפיסה אחת והם מכירין וקשה למה שינה הלשון תפיסה וכמ"ש הפר"ח. ועוד הא תו ל"ל הא בכך התחיל הברייתא זה בא מצפון וכו' מבואר הא מכירין אסורים וא"כ מה הוסיף בסיפא לומר דאסרהו כעין תפיסה אחת: ולכן נראה דודאי אעפ"י שמכירין אם מקפידים זע"ז האיך הוא כעין הוצאה אחת הלא החוש מכחישו דמקפידין זע"ז מה כעין הוצאה יש כאן בהכירות אם מקפידין וא"כ כך פי' ברייתא ולא אסרהו אפילו במכירין רק כעין תפיסה אחת שאין מקפידין ומכירין א"כ ה"ל הוצאה אחת אבל במקפידין ה"ל ב' הוצאות ומותר וזה לענ"ד ברור. ובזה יש לכוון דברי הטור שכתב להך י"מ דמפרש' תפיסה אחת היינו הוצאה לא מהני היכר אם יש להם הוצאה אחת הכוונה אם אין מקפידין זא"ז דכיון דמכירין וגם אינו מקפידין ה"ל הוצאה אחת דמה בכך דכל אחד מוציא הא אינו מקפידין והטור לישנא קצרה נקט וזהו ברור בכוונתו ודו"ק ובעל כה"ג חשב לומר דהך י"מ אינו הך י"מ הנזכר בהרא"ש רק דעת אחרת אשר לא נזכר בתוס' וברא"ש עיין ברמזים שכתב ג"כ מכוון הלשון כבטור דשם אינו רק קיצור דברי רא"ש:

סימן פט

א אפי' של חיה ועוף כתב הרא"ש דכן נהגו אבל מדינא נרא' דלא ס"ל לתוס' ורא"ש כך דהם הקשו דלמא לא מוקי לי' לגמרא לאגרא דאמר מר עוף וגבינ' נאכל באפקורן דאכל תחיל' בשר עוף ואח"כ גבינ' ותירץ דא"כ משמע הא בשר בהמ' צריך קנוח הא אפילו המתנת ו' שעות צריך ע"ש ולא תירצו בקצור דאיך נאכל באפיקורן הא צריך ו'

שעות ואיך שייך באפיקורן אלא ודאי דבעוף ס"ל לתוס' דא"צ ולכך הביאו כל ראיי' מדיוקא דבהמה:

ב אם יש בשר בין שיני' בטור משמע לרמב"ם דנתן טעם להמתנתו' שעות משום בשר בין שינים משמע אח"כ חשיב לי' כמעוכל והקש' הפר"ח הא בגמ' שאל בשר בין שינים מהו והשיב לי' בשר בין שניהם וכו' ע"ש ונראה דמזה ראיי' וסמך לו' שעות דהא שיעור בין סעוד' לסעוד' ו' שעות והטעם והוא דבתוך כך אין תואב לאכול אבל כשיעברו ו' שעות תואב לאכול כמבואר בא"ח שיעור עיכול וזהו שאלת הגמ' בין שיני' מהו עד כמה הזמן להמתין שיהי' כמעוכל והשיב לי' מקרא דכתיב הבשר עודנו בין שניהם וכו' ובתהלים נאמר לא זרו עוד מתאותם עוד אכלם בפיהם ש"מ דעדיין לא נתעכלה וכ"כ במדרש טרם נתעכל' האכיל' והוא כמבואר בא"ח שאין תאב לאכול הרי דהך שיעור דבש' בין שיני' הוא שיעור טרם עיכול האכיל' דאל"כ איך קאמר הקר' סתם שהבשר בין שניהם דמשמע זמן מאוחר הא הי' תיכף קודם עיכול וע"כ צ"ל דזה וזה אחת היא דכל זמן העיכול קרוי בשר ואח"כ לא וא"ש וברור:

ג אחר אכילת בשר שעה א' הפר"ח דעתו ליתן טעם למנהג הזה מזוהר דקאמר מבלי לאכול שעתא חדא וזה אינו דלשון שעתא כוונתו עת חדא ואינו נגדר בשעות העולם רק עת ומצהרי' עד ערב קרוי ג"כ שעתא חדא אבל נראה דזהו אם להמתין שעה חדא או שש שעות נחלקו בענין עיכול כי עיין בא"ח סי' קפ"ד במ"א ס"ק ט' דתחלת עיכול הוא לערך שעה וחומש והוף עיכול ששה שעות והמקילים חשבו דהוי כשיעור תחלת עיכול לענין בהמ"ז דתו א"צ לברך בהמ"ז א"כ אף לענין זה כבר נתעכל והלך לו ולכך מותר לאכול וכמעט מסתברין טעמי' והמחמירי' הולכים בתר סוף עיכול והוא ששה שעות כמ"ש המ"א שם ולכך צריך המתנה ששה שעות וזה ברור: וכאן למדנו דבעינן ששה שעות גמורים ולא כדעת הפר"ח לומר בימי' קצרי' ואוכל בחצות דיכול לאכול לעת ערב גבינה דהא הוי בין סעודה לסעודה דלפמ"ש בעינן שיעור עיכול. וגם מה הגיד לו דבחורף באכל בחצות דזמן סעודה תיכף בערב ודאי דאוכלין כאשר עברו כמה שעות בלילה וכי העיכול או הטעם הבשר עבר בחורף וימי' קצרים ביותר מימים ארוכים ואין בזה ממש ובאמת אדרבה יש פתחון פה להחמיר דהא שעה ד' זמן סעודה לכל ומכל מקום אין אוכלים רק לעת ערב כדאמרינן בריש ברכות זמן ק"ש משעה שהעני נכנס לאכול וכו' ובשבת וכי שרי הימיינהו לא מטריחינן ליה וה"מ דהיה אוכלים לעת ערב א"כ המוני עם ממתיני' בי' סעודה לסעודה ח' שעות ואיך יתכן דתלמוד חכם יהיה מקדימי' הסעודה לבלי להמתין רק ו' שעות ומהסברה שהם ממעטי' ואינם אוכלים רק שתי שעות בלילה

כי צריכים להתפלל ערבית ושהי' אח"כ שעה א' והרי זה מכוון לכפי שיעור רוב הבריות וח"ו שת"ח יהי' יותר ממהרים לאכול מן המוני עם אולי אפשר לפי דעת הרמב"ם בח"מ ס"ס ו' משמע דת"ח שעה שביעית אוכלים רק מתחילים סוף ששה וא"כ אם אוכלים שביעית ולערב בגמר ששה הרי כאן רק ה' שעות אבל זה דוחק ובפרט לפמ"ש המחבר שם בח"מ דאוכלין בששה ולכן אין להקל כלל ואדרבה לפמ"ש יש מקום להחמיר עד שעה שמנה:

ד אבל אין נזהרין בזה והט"ז קרא תגר ואני לא הבנתי טעם האוסרים דכל ענין שאין לאכול בשר וגבינה ביחד משום היכרא דלא יאכלו בשר וחלב כאחד ומה בכך דמתכוין לברך כדי לאכול גבינה אח"כ סוף כל סוף איכא היכרא ואדרבה אם דעתו באמ' רק שמברך כדי לאכול גבינה הרי היכרא ביותר ואיך יאכל כאחד ואף הוא א"י לאכול אם לא בהפסק בהמ"ז לכן לא ידעתי מה חומרא יש בזו:

ה וצריך וכו' ע' ש"ך ס"ק יו"ד דהביא דעת ראב"ד דפוסל משקין והרש"ל מכשיר ולשון דברי התוס' בד"ה עוף דכתבו לשיטת ר"ת דא"צ להמתין מסעודה לסעודה היינו בלי קנוח ונטילה וכו' וקש' בשלמא הא לא קשי' דהא בסעודה שני' הוצרך ליטול ידיו בלא"ה לאכילה דזהו באמת דלא נטל ידיו ולכך לא אכל עד סעודה אחרת ובאמת אז נטל ידיו אבל קשה הא בסעודה ראשונה בעת ברכת המזון היה הוצרך ליטול מים אחרונים וא"כ כבר היה לו נטיל' ודוחק לומר דסעוד' דאיירי היינו פת בכסנין וכדומה דא"צ נטיל' דאין זו קרו סעודה ואי קבע עלי' צריך לברך ואף מים אחרונים צריך וע"כ צ"ל דרגילים הי' ליטול במים משקין וכדומ' להעביר מלח סדומית וזהו אינו מועיל למים אמצעים בין בשר לגבינה להעביר שמנוני' ודברי הראב"ד מוכרח ואפשר דמזה יליף הראב"ד ודוק: ונראה הא דמחלקינן בין יום ללילה היינו בגבינה תחלה אבל בבשר תחלה לאותן שאינם ממתינים ו' שעות אף ביום צריך רחיצה. ובזה יובנו דברי ר"ת דכתב אכל בשר תחלה אסור לאכול אחריו גבינה אם לא בהדחה וקנוח אבל אכל גבינה תחל' א"צ לא נטילה ולא קנוח ותמה המהרש"א הא נטילה אמרינן לר"ת צריך אפי' גבינה תחלה ולפמ"ש ניחא דר"ת אמר לקושטא ולמסקנא דביום א"צ נטיל' ה"מ אם אכל גבינה תחלה אבל בשר תחלה לעולם צריך נטילה דלא ימלט דנדבק איזה דברים בידים. וכן נראה במרדכי דכתב וז"ל אחר הקושי' דמה פריך לר' יצחק הא אכל תחלה גבינה ואח"כ בשר וצ"ל דלענין נטילה אין חילוק בין בשר או גבינה תחלה ולהכי פריך ליה ולגבי קנוח הפה הוא דיש חילוק אי נמי הכא מיירי ביממא עכ"ל ופירושו של הך הוא הדבר שכתבתי

לעולם בין בשר וגבינ' תחלה לא לבד בקנוח אף בנטיל' יש הבדל והוא ביממא דשם אין צריך ובבשר תחלה צריך והן הן דברי ר"ת בתו' ומיושב קושי' מהרש"א:

ו ומיהו שמש וכו' הש"ך והאחרונים תמהו דזה לא נאמר רק בנטילת ידים לסעודה ולא לענין מים אמצעים ונראה דהב"י ח"ו לא היה טועה בזה רק ס"ל דלא מצינו בשום דוכתי דתקנו בנוגע בבשר בעלמא שלא יגע בגבינה עד שיטול ידיו ואי ס"ד זה א"כ מה זה שאמרו באכל בשר שצריך נטילה לגבינה הלא אפי' נוגע בעלמא צריך נטילה אלא ודאי דלא תקנו רק באוכל דידיו מלוכלכת ביותר וגם באכילה יותר חששו בהרחקה יתירה וא"כ אין צריך לפנים השמש שהוא רק נוגע בעלמא דמותר רק דלא תימא דגזרו דלמא יאכל וע"ז מביא ראי' דהא חזינן בנטילת ידים דלא גזרו כן ש"מ דלא גזרו וא"כ אף בזה אין לגזו' והדרן לכללן דמהכ"ת נאסור בנגיע' מה דלא מצינו כלל זה נ"ל כוונת רבינו ב"י:

סימן צ

א הכחל כו' הנה הרב הפר"ח הביא דעת ר"א דמשוה צלי לבישול בקדירה בלי בשר דבשניהם בעי תחל' קריע' קצת וכך הי' מילתא דר' נחמן דאמר זוויקי לי כחלא היינו בקריע' קצת אבל עם בשר בעי תחל' קריע' גמור' היינו ש"ו וטיחה בכותל ובדעבד סגי בקריע' כל דהו והקשה הפר"ח הא דפריך לר"נ והאנן קורעו תנן ולפי' ר"ת משמע קריע' גמורה ואלו במילתא דר"א דאמר קרע לי פריך מה קמ"ל והדברים הפוכים דס"ל דמשנ' רק קריע' קצת דאל"כ טובא קמ"ל וזה אינו קושי' דגמ' חשב דגם ר"א נתכוון לקריעה גמורה והתרצן הוא דהשיב לקריעה כל דהו נתכוין אמנם הא קושי' ולזה אפשר נתכוין הפר"ח אלא שקיצר בלשונו דלמה המתין הגמ' בקושי' והא קורעו תנן דמשמע קריעת ש"ו אמלת' דרב נחמן דאמר זויקי לי' היינו בקריעה קצת ולא פריך תיכף אמלת' דר"א דאמר קרע לי קצת ולא פריך ממשנה דהא קורעו תנן משמע קריע' גמורה ואי דידע דמשנה איירי בהדי בשר אף לר"נ לא פריך מידי וראיתי כי שארי מהר"ם שיף עמד בזה וכתב באמת קושיא הגמ' מוסב על שניהם וזה דוחק בלישנא וקושיא זו לא על ר"ת לבד רק גם על הרמב"ם וש"ע דבהא כר"ת ס"ל דצלי בעי קריעה קצת אם לא שנאמר דר"נ חול' אר"א ור"נ ס"ל בלי קריעה: ויותר נראה כי ודאי ידע הגמ' לחלק בין בישול בהדי בשר לבישול בפ"ע רק קושיא הגמ' קורעו תנן משמע דיצא לגמרי ואף בקריעה קצת אינו יוצא לגמרי מ"מ י"ל חלב הכנוס בגומות כמ"ש התו' בפ' ג"ה יוצא לגמרי ע"י קריעה קצת והנבלע בבשר כחל לא חששו חז"ל אם נתבשל בלי בשר אמנם ר"נ דאמר זווקי לי ופי' בערוך כמ"ש התוס' כמו נוד נפוח ש"מ דס"ל דהחלב בגומת אינו

יוצא בקריע' כל דהו דאל"כ נפוח זה מאין בא וא"כ שפיר פריך והאנן קורעו תנן או י"ל דעיקר הקושי' דס"ל דודאי קרעו דקתני במשנה איירי בצלי דאי בבישל בהדי בשר איך קתני לא קרעו אינו עובר עליו ומותר כלישנא קמא דרב למה וזהו ס"ל דיהי' הפשט לא קרעו בש"ו אבל קרעו קצת זהו דחוקי לי' וס"ל כפשטא לא קרעו כלל וא"כ הוכיח דלא איירי בבישל בהדי בשר דהא אסור לגמרי וע"כ בלי בשר ומ"מ קתני קרעו משמע לגמרי ומשני הגמרא לקדירה ולא קרעו היינו לא קרעו לגמרי רק קריעה קצת וא"כ לא מצי להקשות לר"א די"ל באמת אף בהדי בשר בדעבד מותר והקלו בחלח שחוטה ולא קשה הא ר"נ אמר כחל בששים וכו' דגברא אגברא קרמית ר"א ס"ל באמת מותר אבל לר"נ פריך שפיר דר"נ גופי' אמר לעיל כחל בששים וכו' ושפיר קשה בזו וא"ש ודו"ק:

ב ואם קרעו ש"ו וכו' מותר לבשלו עם בשר ואם בישלו לבדו בלא בשר אם צריך לדעת הרמב"ם שהוא דעת מחבר קריעת ש"ו או לא נסתפק המ"מ בכוונתו ולא הכריע ולכאורה קשה הא לשיטתו הדבר מוכרע דס"ל צלי בעי קריעה קצת וצ"ל זוויקו לה כחל היינו כפי' ר"ת בקריעה קצת ופריך הגמרא והאנן קורעו תנן וצ"ל דס"ל קורעו היינו לגמרי קריע' ש"ו ומשני הגמ' האי לקדרה וצ"ל הך לקדרה פי' בלי בשר דל"ל בבשר דהא ת"כ כלישנא קמא דרב דפירש במשנה אינו עובר עליו ומותר ובהדי בשר ס"ל לרמב"ם בדיעבד אוסר כל שלא קרעו ש"ו וע"כ צ"ל בלי בשר ומ"מ ס"ל קורעו היינו קריעת ש"ו והדבר מוכרח נכאורה והא דס"ל דצלי בעי קריעה קצת ולא ס"ל כפירש"י זווקי בלי קריעה ומלתא דרב אינו עובר עליו ומותר היינו לקדרה בלי בשר דלשיטתו יש הבדל בין צלי לקדרה בלי בשר משא"כ לר"ת חד דינא אית ליה דלא יסתור דברי ר"א לדברי ר"נ דאמר קרע לי כל דהו ולקדרה לעולם בעי תחלה קריעה ש"ו והא דפריך הגמ' מברייתא שבשלה דעבד אין וכו' ולא משני דמיירי בישול ולא צלי רק הוא בלי בשר דבעי קריע' ש"ו לכתחלה די"ל כעין סברא רשב"א דהאי תנא אהיתר' קמהדר לאשמועינן רבותא טפי דבצלי אפי' בלי קריע' ש"ו מותר לכתחלה ול"ל כמ"ש רשב"א לדעתו דבאמת במילתא דר"נ מפרש כפירש"י זוויקא בלי קריעה כלל וא"כ שפיר פריך קורעו תנן דעכ"פ קריעה מקצת בעינן רק הא דמצריך הרמב"ם לצלי קריע' קצת משום דס"ל ר"נ פליג אר"א. דאמר קרע לי דמשמע דבעי קריעה כל דהו דחדא למה פסק להחמיר כר"א במילתא דרבנן וגם מנלן לעשות מחלוקת דלמא ר"א לקדרה איירי בלי בשר ור"נ לצלי ומהכ"ת לחדש מחלוקת ודוחק לומר דמסברא ס"ל מנלן לחלוק או ס"ל כפירש"י כי זהו דוחק: ואפשר לומר הא דס"ל לגמ' בקושי' והא קורעו תנן ומשמע קריעת ש"ו ולא מפרש ליה בקריע' קצת דס"ל בצלי אם לא נקרע כחל כלל ואין בו נקב לזוב חלב והוא כנוס בתוך הכחל אין האש

מפליט כלל החלב מתוך כחל חוצה לגב האש דהא כנוס בתוכו ואינו רק להבליע בתוך בשר הכחל אבל אינו מפליט חוצה. וא"כ קשי' לי' קושי' התוס' למה קתני לא קורעו אינו עובר עליו ומותר ולא קתני יקרענו אחר בישול ול"ל כתי' התוס' דכבר נתמעט ולא חששו דאם הוא כנד סתום לא יפליט כלל וע"כ צ"ל לא קרעו וקרעו פי' קריעת ש"ו אבל קריעה יש בו וא"כ ודאי הדם זב חוצה וא"ש תי' התוס' דלא הצריכו אח"כ קריעה וקושי' הגמ' שפיר ומשני הגמ' לקדרה בלי בשר וקרעה קריעה כל דהו ולא קרעו כלל מ"מ אינו קורעו לאחר בישולו דע"י בישולו ודאי כבר נפלט החלב הכנוס לתוך הקדרה ונתפשט במים וקדרה למעו' דנשאר וכמ"ש התוס' ולכך השתא במסקנא איירי בקריעה כל דהו במשנה וא"צ קריע' אחר בישול כתי' התוס' וא"ש הך קושי' דבשלה כן י"ל אבל מ"מ האמת יורה דרכו דראי' הנ"ל מכרעת ולקדרה לבדו גם כן מתחלה צריך שתי וערב:

ג עם הכחל וכו' הקשה הרמ"א בת"ח כלל ל' למה בחתיכה שנתבשל' בדמה דבעינן ג"כ ס' נגד כל חתיכה למה אין חתיכה מצרף ותי' דבחלב דרבנן הקלו ועיין נה"כ ואפשר לומר דבב"ח הקלו הואיל האי לחודא שרי וכו' אבל יותר נראה דס"ל להרא"ש והטור דדם שפירש ממקום למקום אסור וא"כ חתיכה זו תיכף כשפרש בו ממקום למקום נאסר ואח"כ שיצא אין חתיכה זו מצטרפת שכבר נאסר' וכמ"ש הרא"ה בב"ה דאיך יצרף החתיכ' אם היא נאסרת משא"כ בכחל כל זמן שהחלב בלוע בתוכו אינו נאסרה רק כשיצא וחזר ונבלע וא"כ הרי טרם שבלעה אותו חתיכה נתפשט החלב בכל הקדירה ולמה לא תצרף בחשבון הלא נגד החלב הנפלט לחוץ היא כמו שארי חתיכות ולא דמי לדם דנאסר תיכף קודם שיצא לחוץ כלל וזה לפע"ד ברור בסברה:

ד והכחל אסור אף דיש ס' נתנו התוס' הטעם דבכחל יש גומות חלב ואוסרים ויש להבין הא אם בישלו בלי בשר מותר ש"מ דחלב הבלועה בבשר אינן נאסר מן הבשר עד שיצא וא"כ מה בכך דאיכא גומות הלא הם בלועי' שלא יצא עדיין דאם יצאו נתבטלו בס' דהא יש ס' ובלוע חלב קודם שפירש הא אינו אסור כמ"ש התוס' וצ"ל דכמו חלב הבלוע אינו אוסר הא בצאתו לחוץ אוסר כן חלב הבלועה אינו נאסר מן בשר הכחל שבלוע בו אבל אם מקבלת טעם מן בשר שחוץ לכחל אף שהוא עדיין בלוע בכחל מ"מ נאסר וא"כ כיון דליכא ששים זולת הבשר הרי טעם בשר הולך לחלב הכנוס ואוסר אותו וק"ל:

ה אין משערין כו' כתב המ"מ דס"ל כך פי' בגמ' בדידי' משערין היינו כמו שהוא לפנינו או במה דנפק היינו כמו שהיה בעת נפילה ואם כי נתמעט הוא משום דנפיק מיני' והקשה הב"י איך יתכן לשון גמרא אי במה דנפק מנא ידעינן הא ידעינן שיעורו כמה הי' בעת נפילה גם הקשה קושי' הגמ' אלא מעתה נפל לקדר' אחרת לא יאסור לא יתכן לפי'

זה מיהו קושי' זו יש לדחות די"ל דס"ל כחד פי' התוס' דמוסב על לעיל אמנם ראשונה קשה והפר"ח האריך ולא ביאר כל צורכו ונראה דכוונת הרמב"ם לא בהא דצריך ששים נגד הכחל מיירי דזה פשיטא דמשערין נגד כל הכחל שהי' בעת שנפל ומה בכך שעכשיו נתמעט אדרבא חזינן דנפלט החלב ונתפשט רק בהא דאמרינן בכחל עצמו מצטרף לס' זהו כפי הכחל שהוא עכשיו לאחר צימוק אבל לא כמו שהי' בעת שנפל ואם היה מתחלה ב' זתים ועכשיו זית א' דאנן מה שהי' מתחלה ב' זתים היינו שהי' זיתא' חלב בעין עומד בתוכו וזית א' בשר ונבלע בו חלב כמו בכל דברים שאמרו שנבלע בו האיסור וזהו הנפלט ולכך היא רק זית א' ואיך יצטרף החלב לבטל חלב ואין לנו אלא כפי הנשאר שהוא בשר ובשר מצטרף לבטל החלב וזהו מ"ש המ"מ דפי' בגמ' דשאל על הא דכחל עצמו נכנס לצירוף אם משערין בדידיה היינו כמו שהוא לפנינו אן אף במה דנפק וכמו שהי' בעת נפילה וע"ז קאמר הגמ' שפיר כמו שהוא לפנינו ובדידיה דאי ס"ד אף במה דנפק הא ודאי לא יתכן לשער כל כמות שהי' בעת שנפל ולצרף דלא סגי שהי' בו חלב כנוס וכי יצטרף חלב לבטל וע"כ צ"ל דנגרע איזה דבר בשביל החלב ולא נצטרף כל הכמות לבטל וא"כ מנא ידעינן כמה נשער שהי' בו חלב כנוס וכמה הי' עצם הבשר רק שבלוע בו חלב וע"כ כמו שבא לפנינו שכבר נצטמק החלב ונתבשל לחוץ ונשאר בשר והוא מצטרף ופריך הגמ' ועדיין קשה איך נצטרף כל כמות כמו שהוא עכשיו דלמא עדיין יש בו גומת חלב ואיך יצרף וע"כ דמחזיקין בבישול כולו נפק ואין שיור רק הבשר הזאת א"כ אף בלוע נפק דמ"ש ונפל לקדר' אחרת אל יאסור וא"ש ודברי המ"מ ברורים וברור דכך הכוונה לאסור ולא להתיר והוא דמסתבר דמהכ"ת יצטרף חלב לבטל חלב:

ו וי"א דאם נפל כו' ודאי לדעת הרמב"ם דלכך כחל מצטרף הואיל והוא דרבנן א"כ ה"ה בפעם שני' וכן לעולם דסוף כל סוף איסור דרבנן הוא וכן משמע בראי"ה בבדק הבית. אלא יש להבין אפי' לשאר שיטות המחברים מ"מ אם אמרי' כרבינו אפרים בשאר איסורי' לא אמרי' חנ"נ א"כ כחל זה שהיה מתחלה בפחות מס' מאין נעשה נבלה חלב הבלועה בה אינו אוסר וכמו כן חלב הנפלט וחוזר ובולע הבשר לא נאסר מידי דהוי דבישל לבדו בקדרה אפי' נפלט ונבלע אינו נאסר וצ"ל דחלב הנפלט נאסר מן טעם בשר וכ"כ בשר מן טעם חלב והם הנבלעים בתוך בשר הכחל וגם בזה יש לדקדק הא כיון דכבר נאסרו בב"ח תו ה"ל כשאר איסורים ולא שייך גבי' חנ"נ כמ"ש מהרש"ל בכמה דוכתי וא"כ לכאורה יש לתמוה על רשב"א דפוסק כר"א לא ה"ל לומר דין זה ואולי כל זמן שלא נתבשל חלב זה עם שאר בשר אין שם חלב עליו ולא שווינהו חז"ל לחלב ולכך אף שהבשר מקבל טעם מחלב אינו נאסר דאין שם חלב עליו אבל אם נתבשל בשאר

בשר שם חלב עליו דאוסר שאר בשר וא"כ דכבר שם חלב עליו אף לבשר שבכחל אוסר החלב וא"כ שפיר הוי חתיכה נבלה דמקבל טעם מן חלב והוי בב"ח ואין נ"מ דחלב נאסר מן הבשר מ"מ הבשר שבכחל מקבל טעם מן חלב וה"ל בשר וחלב ודוק כי צ"ע: ונראה כי יש נ"מ ג"כ לענין כחל עצמו נתערב בשאר חתיכות דבריה ודאי לא הוי כמ"ש הש"ך דלא נאסר מתחלת בריית' רק אי חתיכה הר"ל ודאי אם היה ס' והכחל עצמו אסור וכתבו התוס' והרא"ש דבתוכו מגומות חלב דלא נפלט וא"כ הוו כאיסור שאינו מחמת עצמו ובטל דאותו חלב שבגומות אינו ר"ל אבל אם נפל בקדרה פחות מס' לדעת רשב"א דנ"נ הוי בב"ח איסור מחמת עצמו והוי חר"ל ולא בטל כלל:

סימן צא

א ודוקא וכו' האחרונים הש"ך והפר"ח האריכו בזה למאוד ושניהם לדבר א' נתכוונו בכלי חרס יש להחמיר אפי' שדרכו בהדחה כמ"ש הש"ך בס"ק ג' וז"ל א"נ והוא דעיקר דס"ל כלי חרס שאני וגם הרשב"א מודה בכ"ח ע"ש. ולענ"ד נראה דמזה יליף הרמ"א דינו מבלי לחלק כי לפ מ"שהפר"ח בעצמו דלכך הבדל בין כ"ח לכלי שטף דשם אפשר בהגעלה מותר לשמש בו צונן ולא חיישינן דאתא לשהויי ולבא לידי מכשול בחמין רהא מגעיל ליה אבל כ"ח דלית ליה תקנתא אסור אפילו בצונן דמשהי ליה עי"כ ויש לחוש דישתמש בחמין וזהו טעם מספיק בכלי בלוע איסור אבל בסי' זה דמיירי להניח בשר בכלי חלב או איפכא וכלי של אסור דנקט לאו דוקא רק לגבי בשר קרוי איסור בזה לכ"ע מותר דכי משהי כלים של בשר או חלב וא"כ למה נאסור לתת לתוכו צונן וא"כ ודאי מותר צונן מ"ש מכלי שטף דהא כאן משהי לי' ומשהי לי' ולמה נאסר צונן ובכלי איסור אסרהו שלא ישהה וזהו נא שייך בכלי בשר או חלב והכל דינו ככלי שטף ומותר וזהו מה שנ' דהי' טעמו של רמ"א ולכך השמיט הך דינו לחלק בין כ"ח לשאר כלים:

ב ובמקום שהבשר כו'. עיין ש"ך שהקשה מתוס' פנ"ה בשמעתא דירך דכתבו דירך שנמלח בגיד דאח"כ כשנתבשל צריך ס' אפילו נגד קליפה הנאסרת במליח' והאריך וכן הט"ז האריך מכמה ראיי' והרב המ"א א"ח ס"ס תס"ד תי' דוקא בחם לתוך צונן דבעי רק מכח חומרא בעלמא קליפה הוא דאין אוסר תערובות אבל לא בדוכתי דמדינא בעי קליפה וכן הדברי' באו"ה כלל נ"ט סו' ד"ב וז"ל והיכי רק א' מהם חם וצריך קליפה אם נתבשל כך בלתי קליפ' וכו בכ"מ שהצריכו חז"ל קליפ' ובשלו בלי קליפה אפי' אין בה ס' כתב ר"ת דלא נאסר והא דקיימ"ל אפשר לסוחטו אסור היינו חתיכה שנאסרת בנ"ט אבל קליפה שהוצרכו חז"ל אינו אלא חומרא בעלמא לא החמירו כ"כ ע"כ והש"ך חילק

בין קליפה שנתערב ואינו ניכר ובין אם היא ניכרת אז אוסר בס' ולזה הסכי' הפר"ח ואני לא הבנתי דבריהם בטעם הדבר למה אם האיסור גופי' נתערב אינו אוסר ואם הוא עומד רק טעמא בעלמא ולא ממשו יאסור למה וקמי' שמי' גליא ומה נ"מ אם ניכר או לא ואי דעתם דהוי מדרבנן והם לא החמירו רק כשאיסור ניכר משא"כ באינו ניכר אם אתינא לכך הרי בלא"ה תי' המג"א ואו"ה שכתבו מרווח אך לא הבנתי הא ר"ת דדייק כן מדקתני חלב מותר ור"ת ס"ל חם לתוך צונן דבעי קליפה מדינא הוא דעירוי מבשל כדי קליפה ועיין תוס' זבחים פ' ט' ובשבת פ' הכירה מה שהאריכו התוס' בזה ועיין מש"ל סימן ק"ה וכו משמע שם בתוס' פרק כיצד צולין דכתבו התוס' נגע בחרסו של תנור יקלוף דאדמוקר לי' לצלה ולכך קולף וש"מ מדינא ולא מאומרא כי האיך החמירו להביא קדשים לפסול וגם הש"ע פסק דאין חלוק בין עלאי ותתאי במליחה ופי' הש"ך היינו כחוש וא"כ מה נ"מ הא בעי לעולם קליפה וקשה הא יש נ"מ דאי עילאי נמלח א"כ קליפה רק חומרא ואין אוסר תערובתו משא"כ אי תתאי בעי קליפה מדינא וא"כ אוסר תערובת וע"כ צ"ל דליתא להך תי' ובאמת מתחלה עלה ברוחי לומר דהך תלי' אי אמרינן בדבר הנאסר ע"י קליפה חנ"נ דאם אמרינן חנ"נ מהכ"ת לא יאסור ואם נבלה דקה מן הדקה יפול לתוך הקדרה וכי לא יאסור וא"כ תוס' בפג"ה וכל הפוסקים קאי הכל להך שיטה כנראה שם להדי' דאמרינן אף בזה חנ"נ זלכך לא ס"ל הך דינא אבל אנן קיימ"ל כרא"ם כמ"ש הש"ך גופי' לעיל סי' כ"ב א"כ שפיר אמרינן דבלוע בתוכו לא אוסר. אלא דקשיא ליה הך מילתא דהנאסר ע"י קליפה דאינו אוסר תערובתו כתבו התוס' שם פסחים בשם ר"ת ודוחק דהני רבוותא בתוס' דסברי בחצי חתיכה חנ"נ וחלקו בזו ולא זכר למו בתוס' דר"ת ס"ל כרא"ם וגם שם בפסחים גופי' במקום שהביא התוס' הך דינא דר"ת כתבו התוס' בד"ה יטול וכו' תימא כל הדבר הנאסר בצלי דאינו אוסר רק כדי קליפה למה הרוטב שבו יחזור ויאסור עד כדי נטילה ודחקו כי אין בו רוטב רק מעט ע"ש. וקשה קליפה גופי' אינו אוסרת תערובות ואיך יאסור רוטבה ולא היה לו להש"ך להרחיק ראיי' שלו במקומו צ"ע: ולכן נראה דידוע מ"ש גבי נ"ט בר נ"ט דבב"ח שרי ובשאר איסורים אסור דנ"ע בר נ"ט הוא טעם קלוש ובב"ח דהיתרא אינו אוסר רק בתערובת טעם גמור משא"כ שאר איסורי' עכ"פ איסורא איכא יהיה טעם קלוש וכ"כ הרשב"א גבי העגלה לחלק בדיני כלים דהיתרא או איסורא בלעו מהך טעמא: ולפ"ז א"ש דבלא"ה צ"ל טעמא דמילתא למה הנאסר כדי קליפה אינו אוסר תערובתו כי ליכא ס' ומין באינו מינו טעמו ניכר ומורגש ולמה שרי וצ"ל דקים להו לחז"ל דבר שאין בו לכתחלה כח להתפשט יותר מכדי קליפה אין בו טעם גמור רק טעם קלוש ולכך אין אוסר תערובתו כי אין בטעם

זה ממש (וכך צ"ל בלא"ה ברב ושמואל דנחלקו אי תתאי גבר או עילאי במאי נחלקו הא חיך אוכל יטעום קפילא ונראה דברי מי יקום אלא דס"ל טעמא המורגש טעם קלוש הוא למאוד) וכן הדבר י"ל בהך דנאסר כדי קליפה דטעם קלוש הוא למאוד יותר מנ"ט בר נ"ט ולכך אינו אוסר תערובתו וא"כ ה"מ בב"ח דטעם קלוש ולא אסרה תורה אבל באיסורים גמורים אוסרי' כל טעם כמ"ש בנ"ט בר נ"ט ובהגעלה ולכך אף קליפה אוסר וא"ש. ובזה מסולקים כל ורוב קושי' האחרונים ולא מצינו הך דינא דר"ת רק בב"ח וזה נכון בסברא ולק"מ ואפשר דאו"ה ג"כ שכתב דהוא רק חומרא כיון לבב"ח וס"ל כר"ן דצלי מותר מתורה ומכ"ש הך קליפה ע"י עירוי: אך המהרש"א הקשה שם בתוס' בהא דאמרינן ס"ד בחרס צוננת ואי ס"ד תתאי גבר אמאי יטול מקומו יקלוף מקומו וטרחו התוס' בגי' זו דלמה יקלוף הא תתאי צונן והקשה המהרש"א הא קליפה מהרוטב נאסר אף דנטף על חרס וסולת צונן וחוזר ואוסר כדי קליפה ותי' דדבר לח לא שייך ביה קליפה ואינה אוסרת תערובות כמ"ש ר"ת ע"ש. ומזה ראייה דס"ל אף באיסור סברת ר"ת דהא קליפה מרוטב איסור גמור צלי מחמת ד"א ומשמעות דבריו דס"ל כהש"ך הואיל דדייק שהוא דבר לח. ומ"מ באמת דבריו. אינם מובנים לי דודאי עד כאן ס"ל לר"ת דקליפה אינו אוסרת היינו אם הקליפה נאסרת מחמת בלועה אבל אם הקליפה בעצמה אסורה וכי ס"ד שלא יהיה אוסר והקולף מחתיכת נבלה דקה שבדקים וזורקהו לקדרה לא יאסור בנ"ט וכאן כיון שנצלה כדי קליפה הרי הוא אסור כמי נבלה דהוי צלי מדבר אחר ואסורה כמו נבלה ולית ביה בליעה ולמה לא יאסור בנ"ט. וגם אם אדני התוס' הטבעו על פיר"ת איך סתמו התוס' למחוק הגירסא ולא כתבו לפי' ריב"א ניחא כקושית המהרש"א. לכן היה נראה לומר. דהתוס' והרא"ש ס"ל בחולין דבכלי מקדש אפי' בשלמי' אוקמא אדין תורה דמין במינו ברוב בטל וא"כ אף דקליפת הרוטב נאסר ודאי דכל הרוטב הוא הרוב וה"ל מין במינו ברובו בטל ובפ"ח גופיה נלמוד מכ"ש מהכלים שנצלה בו הפסח דבטל ברוב. ולכן נראה למאן דלא ס"ל הכי דבמקדש אוקמא אדאורייתא שפיר יש לקיים הגירסא ישינה דגמ' למה יקמוץ את מקומו ביקלוף סגי דכיון דקליפה הוא דבר מועט א"כ אינו מתפשט רק כדי קליפה ולמה יטול בפסח ויקמוץ בסולת דדבר מועט אין מתפשט ביותר כמבואר שאני סיכה וכו' רק דקשה הא כל הרוטב נאסר דכיון דליכא ס' נגד הקליפה לא מבעי' למ"ד חנ"נ בפל איסורים ואפילו למ"ד דלא אמרינן מ"מ ס"ל רוב פוסקים אפשר לסוחטו אסור כמבואר לקמן סימן ק"ו וא"כ טיפת הרוטב נאסר והוא מתפשט בכדי נטילה וקמיצה ואסור לאוכלו דהרוטב אסור ומובלע בו אך קושית הגמ' לשמואל דס"ל בחולין בשמעתא דטיפת חלב דאפשר לסוחטו מותר ושפיר קשה אמאי יטול ובזה

צדקו דברי הרמב"ם דהמתיק בפ"ח מהל' ק"פ המשנה ולא ביאר דמיירי בחרס וסולת רותחת כדצריכין למימר אליבא דשמואל דקיימ"ל כוותיה ומרגיש בו הלח"מ ולפמ"ש א"ש דאפשר לסוחטו אסור ואוסר. ומזה נראה דעת הרמב"ם כמ"ש ודלא כש"ך ועיין לקמן סימן ק"ה מ"ש שם:

ג ושהה כדי מליחה לקדרה וכו' לשון ושהה משמע ששהה לא חשיב רותח ואינו אוסר והוא שיטת הר"ן והאחרונים בכלל תמהו ואיך סתם המחבר כהר"ן דקודם שיעור מליחה לא הוי רותח מה דפסק לעיל בסימן ס"ט דאם נמלח בכלי שא"מ ושהה רק כדי שיתן על האור וכו' נאסר הבשר לגמרי כדין כבוש ומקודם אוסר כדי קליפה כרותח דצלי ויש רוצה לומר אוסר תיכף דציר הוי תיכף רותח ולא הבנתי מה הועיל אף כאן בשר נמלח עם גבינה ציר היוצא מבשר הוא רותח והוא יאסור גבינה וכן להיפוך וכל טעם היוצא מחתיכה לחתיכה ע"י מליח נקרא ציר. ויותר מסתבר לומר כמ"ש הש"ך דלגבי דם הוי יותר רותח משאר טעם דטבע דם להיות מרותח ע"י מלח ולכך מלח מוציא דם ומתערב בו והוי תיכף רותח וע"ז מורים דברי הש"ך בס"ק י"א ע"ש: אלא דלא ידעתי חדא דא"כ דאמרינן קודם ששהה שיעור מליחה מקרא נאכל מחמת מלחו ומ"מ לגבי דם הוי רותח מבליע א"כ מנלן לר"ת להוכיח דמליח לקדרה הוי אינו נאכל מחמת מלחו דהא מליחת קדשים הוי כמליחה לקדרה ובגמ' דמנחות אמרינן דא"א למלוח לדם קדשים דא"כ ה"ל דם שמלחו והוי כצלי ע"ש וקשה מה ראיה דם שאני דם נתבשל אף דנאכל מחמת מלחו דהא קודם שיהיה מליחה הוי נאכל מ"מ ומ"מ לגבי דם הוי רותח. ואמת כי בלא"ה צ"ע לפי דעת הר"ן בשם הר"ן אלברצלני דקודם שהי' שיעור מליחה לא מיקרי רוקח. א"כ עדיין קושית ר"ת במקומו איך יהיה מליחת דם קדשים כמבושל וכצלי הא לא שהה שיעור מליחה דתיכף מולחו ומעלהו וע"ג כבש מזבח היה מולחו. כמבואר בגמ' ורמב"ם וכ"כ הר"ן גופיה בפרק ג"ה דלא היה בקדשים שוהה במליחה רק תיכף היה מעלהו לאחר מליחה וצ"ע ומה שנ"ל דהוכחת הגמ' אם אמרינן דם קדשים צריך מליחה א"כ אף קרבנות יום הכיפורים צריכים הדם מליחה וא"כ פרו של אהרן דהיה זורק ממנו בק"ק ואח"כ שחט שעיר וזורק ממנו בק"ק ואח"כ זורק מדם פר על הפרוכת לחוץ ואח"כ מדם שעיר על הפרוכת מחוץ היה מערב דם פר ודם שעיר וזרקו על מזבח הזהב א"כ אם בזריקה א' של הפר היה ממולח בדם זריקה אחרונה של פר על מזבח הזהב כבר עבר שיעור מיל וכבר היה כרותת דצלי ואין שם דם עליו וזהו שהה שיעור מליחה אך מ"מ הנ"ל קשה ומרא דהאי שמעתא הוא ר"י אלברצלני והוא כמ"ש בתה"א דף ע"ב כתב להדיא דפחות מכן אין דם והציר הנפלטים מלוחים כ"כ שיהיה כחמין לכבוש מה

שבתוכן וזהו דלא כמו שכתב הש"ך דדם שאני. ודוחק לחלק דמבליע דם תיכף דחל כח המלח אבל לבטל דם אין כח המלח דמנלן הא לר"ת ולעשות ממנו הוכחה: ועוד הר"ן הקשה מדגים ועופות דאמרינן דפלטי דגים ונייחי בלעי דם עופות אפילו קודם שהי' ש"מ וקשה מה קושי' הא להבליע דם תיכף רותח ואיך כללן הר"ן כחדא דמנלן לענין שאר דברים הוי מליחה לקדרה כרותח לכן היה יותר נראה בכוונת המחבר כי באמת ס"ל דעות חלוקים הם במחברים כמ"ש האחרונים ולענין דם דדם דאורייתא דאפילו דם שמלחו מ"מ גוף האיסור דאורייתא כמו שכתבו התוס' בשמעתא דכבדא ע"ס ובפרט המחבר סתם לעיל סי' פ"ז ס"ו כהרמב"ם דלוקה על דם שבשלו החמיר המחבר דתיכף הוי כרותח דצלי כדעת הרבוותא דסברי כן משא"כ גבי בשר וחלב שהוא במליחה רק איסור דרבנן הקיל לסמוך על הך רבוותא דסברי דמקדם לא הוי כרותח דצלי דמנלן לענין שארי דברים הוי מליחה לקדרה כרותח: בזו נראה לענ"ד כדעת המחבר אבל לענ"ד אין זה הכוונה בר"ן כי מלבד דקשיא ליה הך דלעיל אף גם דהר"ן תו על הך קושי' דדגים ועופות וז"ל וי"ל כיון דבשהי' דקדרה מיקרי רותח בעוד שמלחו עליו לגבי דגים דרפו קרמייהו מיקרי רותח מקמי הכי עכ"ל ודבר זה לא הבנתי למה וכי בשביל דרפו קרמייהו וממהרין לפלוט בשביל זה יהיה רתיכות המלח יותר מן חימום דעופות מה ענין זה לזה ומה זה הלשון דכיון וכו'. וגם למה קאמר בגמ' דבשביל דרפו קרמייהו ממהרים לפלוט והעיקר חסר וה הל"ל דבשביל דרפו קרמייהו הם כרותח יותר מעופת. ולכן נראה דודאי ס"ל תיכף הוי כרותח רק ה"מ בדבר שאין המלח פועל פעולה אחרת אבל כשהמלת פועל פעולתו להוציא דם אין פועל לחמם ואינו עושה שני פעולות כאחד ולכך מצריך הר"י אלברצלני דשהה שיער מליחה דהוא מיירי בבשר ונמלח להוציא דמו וע"כ כ"ז שיעור מליחה המלח עוסק להוציא דם אבל בשהה שיעור מליחה שכבר כלה להוציא דמו אזי פועל לחמם החתיכה שיהי' רותח ולכך בדם קדשים כיון דשם אין למלח רק הפעולה לחמם תיכף הוי כרותח דצלי וכן תי' הר"ן גבי דגים וזהו מאמרו כיון דהוי כרותח בעוד המלח עליו לאחר ששה' ש"מ והיינו דכבר פסק פעולתו להוציא דם תיכף נפסק וממהרים להוציא דם אף גם ממהר לחמם הדגים ולהיותן רותחי' כצלי וא"ש. ומיושב כל הקושי' וע' בת"ה דף ע"ב כמש"ל דמיירי הר"י אלברצלני בחתיכה הנמלח להוציא דמו והרשב"א טען עליו קושי' הר"ן. והר"ן תי' כהנ"ל. וזהו לענ"ד ברור וא"כ בבשר וגבינה דתו ליכא גבי' פעולת מלח להוציא דם תיכף מחמם ואוסר וצ"ע על מחבר וברור דיש להחמיר אף דהוא איסור דרבנן מ"מ נראה דדברי הנ"ל נכונים:

ד ולצורך וכו' והאחרונים העלו דאם בשר כבר פלט דמו שוב אף בהפסד אין להתיר דהא כתב הרא"ש היכי דלא פסק כח המלח שוב לא שייך דבשהה כדי מליחה דפסק הרתיחה וכותח יוכיח וכיון דכבר נפלט דמו במה יפסוק כח המלח ואי דפולט ציר מבשר זהו לא ס"ל לאחרונים דעיקר פליטה בדם וציר דבר מועט הוא: והנה אני מוסיף אפי' אם נמלח להוציא דמו ויש כאן ציר דפלט בעודנו שיעור מליחה הרי זה אוסר אפי' שהה זמן רב דגבי ציר הנפלט לא שייך נפסק כח המלח. וכן מוכרחים לומר בהבנת דברי הרא"ש דכתב בקושיא למה חתיכה מלאה ציר שוב בזמן מליחה למה כאשר הפסיק מלפלוט דמו וא"כ לא שייך איידי דטריד לפלוט לא בלע לא יאסור ציר הבשר ול"ל דלאחר ששהה שיעור מליחה פסק הרתיחה דכותח יוכיח וקשה מה קוש' הא הוא גופי' מתרץ דבכותח לא פסק כח ובזה פסק כח וע"כ צ"ל דגם בציר לא שייך פסק כח דציר ומלח שבו עומד ברתיחתו תמיד וא"כ יש להחמיר כי הדברים מוכרחים מהרא"ש: ונראה כי גם רש"י ס"ל דמליחה לקדרה הוי רותח כהוכחת ר"ת מדם קדשים ומהני אטמהת' ויתר ראי' רק ס"ל ה"מ תוך שיעור מליחה ולא אח"כ כמו שאמרו בשמו בעובדא דרש"י לעיל ס"ט ס"ק דלאחר ששהה שיעור מליחה לא מקרי רותח וקשי' מן כותח דמשמע אלו אינו נאכל אף ששהה הוי כרותח ולחלק דכאן פסק כח המלח וכאן לא פסק לא ס"ל לרש"י וא"כ קשה לי' לרש"י מהך דכותח ולכך פירש"י הא דדייקי הגמ' כותח הוי נאכל מחמת מלחו הא אינו נאכל הוי אוסר היינו דהי' מליח לאורחא ובזה לעולם אסור כמ"ש רש"י אפי' שהה הוי מליחה אבל בלא שהה מודה רש"י דאף מליחה לקדרה אוסר ומיושב בזה כל קושי' התוס' עליו ודוק ואין כאן חילוק:

ה וי"א דאין אנו בקיאים וכו' דין זה כתב האו"ה גבי כלי שאינו מנוקב דבלא"ה יש טעמים לאסור כמ"ש האו"ה כלל יו"ד וכן בבשר נבלה דאמלח עם שחוטה דיש כאן איסור תורה ולכך היות אין אנו בקיאים יש לאסור אבל בב"ח שהוא איסור דרבנן מעולם לא אמרו או"ה דאיך נחמור באין אנו בקיאים באיסורא דרבנן ומ"ש מנשפך ואע"פ שיש לחלק דהוי ספק חסרון ידיע' מ"מ הבו דלא להוסיף כי לא החמיר רק באיסור תורה ולכן אם יש עוד צד להקל יש להקל בזה דהוא מלתא דרבנן ומכ"ש בעוף דהוא תרתי דרבנן:

ו והלכך בשר וגבינה וכתב הש"ך דלא אמרינן איידי דטריד לפלוט וכו' וככ"פ רק בדם ודלא כאו"ה כלל י"ב די"א וכוונתו כי האו"ה כתב דלכך לא אמרינן הואיל לחלחת הגבינה איסור תורה ובאיסור תורה מחמרינן וכ"כ בריש כלל י"ב משמע הא איסור דרבנן כגון עוף בחלב יש להקל ודעת הש"ך דכללא הוא דלא אמרינן איידי טריד לפלוט בטעם רק בדם ובאמת נראה מחלוקת רש"י ורשב"א היא בפרק כ"ה דף קי"ב ע"ב דלרב מרי

אמלחה בשר שחוטה בהדי בשר טריפה אתא לקמי' דרבא א"ל הטמאין לאסור צירן ורוטבן ופירש"י ר"מ נסתפק אי אמרינן אף בהאי איידי דטריד או לא רק בדם. והקשה רשב"א א"כ מה פשיט צי' מן הך ברייתא דהא לא נסתפק באיסור דציר רק אי בלעי ולכך פי' רשב"א דהספק היה באיסור ציר גופי' אי אוסר: ובאמת רש"י לא רצה לפרש כפי' רשב"א דכי לא ידע כמה משניו' דציר אוסר אפי' גבי דג מכ"ש בטרפה ולכך פירש"י דמספקא לי' אם אמרינן איידי וכו' אלו איסור תורה פשיטא דמידי ספיקא לא נפקא רק ס"ל כל ציר הוא זיעה ואינו אסור רק מדרבנן כמו ציר דגים ולכך נסתפק אי ספיקא להקל ולכך השיב לו הטמאין לאסור צירן דמקרא נפק וא"כ הוי איסור דאורייתא וא"ש פירש"י בהך אי מדשמואל ה"א ה"מ דמא אבל ציר לא מתסר דלכאורה סתר רש"י דבריו דמתחלה פי' דלא היה ספק כלל אי ציר אסור רק בלע דאיידי דטריד וכו'. ולפי הנ"ל ניחא דאולי ציר לא אסר רק מדבנן ובדרבנן הספק הנ"ל קאי ודברי רש"י ברורים וא"צ לדחוק ולומר דס"ל לרש"י דמספקא אם טעם בשר וציר הזב חד הוא דקשה להבדיל היינו טעם היינו ציר וגם וכי לא ידע דציר אסור מכמה משניות ובמשניות הי' בקיאים. וכן הקשה שארי מהר"ם שיף ז"ל וגם ציר דם ג"כ רק ציר ומ"מ אמרינן איידי דטריד אבל פי' הנ"ל ניחא כפתור ופרח. ולפ"ז באיסור דרבנן יש לצדד בצירוף שארי סניפים להתיר ואין לקדק בדברי האו"ה מה איסור דאורייתא יש בזה הא מליחה וכבישה בב"ח לאו דאורייתא רק דרך בישל אסרה תורה די"ל כוונתו בשר חי הפולט דמי הבלוע ע"י מליחה נחלחת גבינה אמת אז אינו אסור ד"ת עכ"פ לחלחת חלב בקרבו וא"כ סופו שיהי' הבשר מבושל ולא סגי בלא"ה א"כ יתבשל הבשר עם טעם חלב יהיה איסור דאורייתא ואע"פ דדבר הנאסר בקליפה כשנתבשל אינו אוסר תערובתו חדא מי יימא דמתפשט יותר מקליפה ובקליפה ההוא איכא איסור תורה וגם או"ה לשיטתו דס"ל מליחה בס' כנודע ודו"ק:

ז ואפילו במקום וכו' מ"מ הציר חשוב א"נ מ"מ צ"ע דלפ"ז מה הקשה התוס' לרש"י דס"ל דאינו נאכל היינו לאורח' דא"כ הך עובדא דאימלח בגיד נשיא וכדומה מה יאמר בו וקשה מה קושיא אף דבשר קרוי נאכל מחמת מלחו דלא איהו לאורח' מ"מ ממש כולו מלח ואינו נאכל וה"ל כאלו אמלח לאורח' א"ו דאין הציר יותר חם מגוף הבשר וכי אמרו הפוסקים היינו דבשר אינו נאכל מ"מ רק דלא שהה במליחתו בזו אמרינן הציר מקבל תיכף חום אף דבשר אינו מקבל חום תיכף אבל במקום דאין המלח כ"כ למשוי' לי' בשר אינו נאכל אף ציר מותר ודין זה צ"ע ובאמת עיקר הטעם באו"ה הוא דלא בקיאין בין נאכל ואינו נאכל ולכן צ"ע:

סימן צב

א ואותו חתיכה אסורה וכו' ויש להבין כיון דמיירי שקדם וסלקו דא"א למפלט הבליעה וא"כ אותו חתיכ' נמי יהי' מותר דמה דנפל עליה טיפת חלב ע"כ לא קבלה הבשר טעם חלב דהא הקפילא טועם ואומר דליכא טעם חלב ול"ל דבלעה ופלט' ומ"מ נעשית נבלה דהא אייריי בקדם וסלקו דליכא חשש פליט' כלל וצ"ל דרמב"ם דייק ליה מהך מילתא דרב דאמר כזית בשר שנפל לתוך יורה בשר אסור ומוקמינן ליה בשקדם וסילקו וקש"ל איך פסק ואמר אסור ה"ל בנ"ט דאם יטעום עכו"ם ולית ביה טעם מותר וע"כ צ"ל דהא דביורה רותחת הבלוע אינו נפלט היינו לגמרי טעם גמור אבל ודאי קצת טעם נפלט עד דנשאר בתוכו טעם קלוש ואינו מורגש טעם קפילא וגם הנפלט אינו טעם גמור רק טעם קלוש כי לרב רתיחתו א"א להפליט טעם גמור ולכך החלב מותר לגמרי דאינו נפלט וטעם קלוש אינו אוסר תערובתו ואנן טעם גמור דבעינן לאסור תערובתו אבל לא טעם קלוש אבל הבשר כיון דתחלה בולעו טעם גמור אף דחזר ונפלט הטעם ולעשה הטעם קלוש הא כבר נאסר או י"ל ויותר נכון יש לספק אולי פלטה טעם קלוש וכיון דחנ"נ אף טעם קלוש אסור דהוי אסורה ועל טעימה א"א לסמוך ולכך אותו חתיכה אסורה אולי נשאר טעם קלוש וא"א לטעום אבל היורה מותר כיון דקדם וסלקו ואי דפלטה טעם קלוש מה בכך מין במינו תו לא מיקרי כיון דטעמו קלוש מן טעם החלב שביורה וא"כ משונה בפעם ה"ל מין בא"מ ובטיל אבל הרמב"ם לדידן בשקדם וסילקו דלא בעי ס' אין לומר פלטה טעם קלוש. דהכל מדרבנן מין במינו וספקא להקל ודו"ק:

ב אבל אם לא הספיק כו' הא דסגי בס' הא כזית מן חלב נבלה וא"כ לבעי ס"א זיתים הא לא קשיא דאסורין מבטלין זה את זה וא"כ לגבי טעם בשר מצטרף החלב הנאסר ג"כ דסוף כל סוף מתחלק טעמו לס' חלקים ואין כאן טעם ועל חלב הנאסר' מצטרף כזי' בשר כמ"ש דעכ"פ מתחלק טעמו לס' חלקים וא"ש ולק"מ ופר"ח לא עמד בזה ונתקשה בו ומה שיש לדקדק דנימא דמפליט וחור ומפליט עד כל קדרה נאסר עיין לקמן סי' צ"ד אי"ה: ויש לדקדק לשיטות רמב"ם הא דתנן קדרה שבישל בה בשר ובישל בה חלב בנו"ט ומפרש בגמ' ע"י קפילא מה מהני דלמא בלעה ונעשה נבלה וחזר ופלט וצריך ס' ועיין לקמן אי אמרינן דבלוע נ"נ ולהך דס"ל אמרינן יקשה וצ"ל דכבר חלקו הפוסקים דאין איסור בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלי רוטב אבל בלוע בכלי יוצא והטעם דיותר נאחז הבלוע באוכל וקשה לפרוד מן בלוע בכלי דאין לו במה להאחז בו ולפ"ז הא דאמרינן הבשר הבולע חלב נ"נ ואין ריבוי חלב שבקדרה מצטרף עמו לבטל הבשר הוא דהוי בתוך חתיכה דבר נפרד וכ"כ הר"ן ואין מה שבחוץ מקושר עמו כלל וה"מ בבלוע בתוך

אוכל אבל בלוע בכלי ודאי דאין נדבק בכלי והוא עדיין מחובר עם האוכל סביב לו ואח"כ אף דקדר' בולע מן אוכל אין כאן הפסק והבדל וכל מה שבתוך קדרה עמו בחיבור אחת ואין כאן הפסק כלל ולא שייך נותן טעם כלל ולק"מ וצ"ע: ומהך דהמעמיד בעור כשרה דה"ל בב"ח דקתני בנותן טעם ופירש לרמב"ם טעימת קפילא לא קשה ג"כ כיון דנכבש בו מע"ל ה"ל כמבושל ובלעה וחוזר ופולט ומה יועיל טעימה ועיין במרדכי סוף כל הבשר שחושש לכך וצריך לומר דס"ל לרמב"ם בב"ח דבר הנאסר ע"י כבישה שהוא דרבנן לא אמרי' חנ"נ כדעת הרבה מחברים: ויש לדקדק התוס' בפ' ג"ה דף צ"ט ע"ב ד"ה אלא במאי כו' דטרחו לישב קושי' רש"י בגמ' גריסין שנפלה לתוך עדשים וכו' דפריך אלא במאי לאו בס' והקשה רש"י דלמא טעים לי' וליכא נ"ט ועיין תוס' שדחקו עצמן בישוב קושי' זו ומה קושי' הא גריסין בלעי עדשים ונעשו נבלה וכשפלט א"א למטעי' למ"ד במאה צריך עכ"פ מאה ומה קשי' לי' לתוס' ומה זהו הדחק שדחקו עצמן כנראה שם לרש"י. י"ל דס"ל כר"א דלא אמרי' חנ"נ בכל אסורי' רק בב"ח אבל לתוס' קשה ודוחק לומר דאף הם אמרו כן לשיטות ר"א ואלו הדבר כן צדקו דברי הטור דהרא"ש פסק כר"א דגם הרא"ש דחק עצמו בישוב קושי' רש"י כמבואר שם ואלו ס"ל בכל אסורי' חנ"נ אין מקום לקושי' רש"י. אך מ"מ דוחק. ויותר נראה דס"ל לתוס' עדיין קשה מנ"ל להקשות דלמא הך תנא ס"ל כתנא קמא דלקמן היינו חכמים דר' יהודא דאפשר לסוחטו מותר ואף חתיכה נעשה נבלה ל"א ובפרט לפי ירושלמי הך מתניתין גריסין שנפלו לעדשים ר"מ היא דס"ל נותן טעם לפגם אסור וחכמים דר' יהודא הוא על הרוב ר"מ. ולכך הוצרכו התוס' לדחוק בתירץ:

ג עד שתוכל לפלוט יש לדקדק הא מ"מ אין כאן איסור בב"ח דאורייתא כי מבואר שם בגמ' באיזה בישול אמרו בבישול שאחרים אוכלים אותו והיינו כמאכל ב"ד וזהו שתיכף סילק אין כאן מאכל ב"ד ולא הוי רק איסורא דרבנן ולא אמרי' נ"נ וקשי' להנך רבוות' דס"ל לא אמרינן מה דוחק' הגמ' לשנוי במילתא דרב דפרכינן חלב נבלה הוא דקדם וסילקו בתכלית מהירות למאוד ולא משנינן דלא נשתהה כ"כ כבישול ב"ד וא"כ לא נאסר החלב הבלוע ד"ת ואינו נ"נ והרב הגדול החסיד מוהר"ר יונה ל"ס מפראג מנוחת כבוד דעתו. כמו דכתב הרא"ש בשבת דהך דבשרא דתורא אינו מתבשל רק אצל אש דמ"מ לחלחת שבו מתבשל תיכף רק הברייתא לענין מלקות נשני' ולית בי' בלחלחת שיעורא וצריך הבשר כדי בישל ב"ד אבל לענין ח"ש אסור מהתורה ויפה דיבר שפתים יושק רק מ"מ תמהני שלא הזכיר הרמב"ם הדין כזה בחבורו לענין מלקות עכ"פ שבתי וראיתי בתוספתא דחולין פכ"ה דקתני כשם שחייב על אכילתו כמה יאכל ויהי' חייב כדי שיהי'

נאכל משום בישול מדשאל על כמה יאכל ולא שאל כמה יבשל ויהי' חייב דהעיקר הענין תלוי אלא בבישל תיכף מחייב רק באכיל' אם אכלו טרם שנתבשל כמאכל ב"ד ואכלו חי הרי הוא שלא כדרך הנאתן וס"ל להך תנא דנפקא לי איסור אכילת בב"ח מן לא תאכלנה נא וכו' או לא תאכלנה גבי פסולי מוקדשין כדעת רבי בגמ' דף קט"ו וא"כ דנפק מן לאו דאכילה אינו חייב אלא דרך הנאתן ולכך פטור באכלו בלתי מבושל אבל לפי דקיימ"ל דנפקא לן מן לא תבשל והואיל ואפקא בלשון בישול חייב שלא כדרך הנאתן נמי נפל הך דינא בבירא ולכך השמיט הרמב"ם וצ"ע כי קשה לומר מחלוקת בענין שלא כדרך הנאתן מה דלא מצינו להדיא בגמ':

ד טועמין החתיכה וכו' הטעם דטפת חלב אוסרת חתיכה זו ולא כל החתיכות רבו מחלוקת והפר"ח העלה בכוונת מחבר כרשב"א דס"ל חלב הוי קצת איסור שמן לענין זה דמפעפע בזו חתיכה אבל לא כ"כ איסור שמן שיהי' מפעפע בכל הקדרה ע"ש. ואמת שברשב"א משמע כן להדיא כמ"ש הפר"ח אף שלא הבנתי וכי יהי' חלב שומן מחלבו ושומנו דגיד דהוא חלב לפנינו. מ"מ אמרינן דהוא כחוש ואינו מפעפע באותו חתיכה יהי' חלב שומן ממנו עד שמפעפע בכל החתיכה ואף דנימא כן מ"מ בדברי מחבר קשה דהא הוא פסק לקמן סי' ק"ה דאפילו חלב שמן לגמרי דמפעפע בבירור מ"מ צריך נ"מ ג"כ ואין מועיל ס' לבטלו דמי יימר דהי' מפעפע אולי לא הלכה רק בכדי נטילה וע"ש ואלו בכאן בחלב שאינו כ"כ שמן נימא דוודאי מפעפע בכל החתיכה ואם יש בו ס' א"צ נ"מ כלל וזהו קושי' להבעל הפר"ח. ולכן צ"ל דוודאי תרתי כיון דיש בו הבל הקדרה כמ"ש הר"ן וגם החלב קצת שמן תרתי בצירף אמרינן להבליע בכל החתיכה ולכך דווקא בקדרה כמו שדייק המחבר נפל לתוך קדרה אבל לצלי לא אע"ג דלפר"ח הוי שמן וזה ברור ודלא כפר"ח דחושב ה"ה לצלי: וגם בדברי התוספות צריכים לפרש כך דהתוספות בחולין דף ק' בדברי המתחיל חתיכה פירשו הא דאמרינן כיון שנ"ט בחתיכה וכו' דשניהם חתיכות היתר וחתיכות נבלה הם חוץ לרוטב ואין בהיתר לבטלו קשה במה יאסור כיון ששניהם חוץ לרוטב ואי דנבילה שמן ומפעפע אף הרוטב יאסור דמפעפע לרוטב דהא התוס' שם מספקא ליה אי חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה או לא וא"כ איך החליטו פה דאינו מפעפע וכמו כן בדף צ"ח ע"ב ד"ה רבא וכו' פירשו דטעם כעיקר דהתירה התורה בזרוע בשלה דלפעמים הזרוע ומקצת מהאיל חוץ לרוטב עד ששמנונית הזרוע באיל ואינו רוב נגד הזרוע ע"ש וצ"ל דס"ל דהאיל נחתך לחלקים דאל"כ הא לדעת ר"י אם רק מקצת' ברוטב מצטרף כל איל לבטל וע"כ דמיירי חתיכה א' מאיל כולו בחוץ לרוטב ויש להבין מאין יבלע זה האיל מן זרוע דעד דבעינן רוב' לשמנו' דא"כ יהא

התוספת מספקא וע"כ צ"ל משום הבל קדרה אוסר ואולם בדף צ"ו ע"ב ד"ה אם יש וכו' העלו התוספת לר"י צ"ל דירך בתוך רוטב ובאמת אם יש בה בנ"ט לאו דוקא דגם הרוטב מצטרף לבטל הגיד. וקשה מי דחקו נימא דמונח כל הירך חוץ לרוטב כמו דאמרינן לרש"י דמקצתו חוץ לרוטב נימא לר"י כולו חוץ לרוטב ולא מצטרף הרוטב וצ"ל לר"י קשה במה יאסור הגיד כל הירך כיון שהוא חוץ לרוטב וע"כ צ"ל דהוא בתוך הרוטב וזהו סתירה דהבל הקדירה אוסר דלעיל וצ"ע לכאורה כי נראה דברי התוס' סותרין זא"ז. ולכן ליישב צ"ל דכי מועיל הבל הקדירה בדבר שיש בו שמנונית קצת דבלא"ה יש בו קצת פעפע ונוסף ע"ז הבל אז מוליך הטעם בכל החתיכה אבל בדבר כחוש אין מועיל הבל ולכך בחתיכה של נבלה דיש בו קצת שמנונית. וכ"כ בזרוע דאיל יש בו קצת שמנונית כמ"ש התוס' ומועיל הבל אבל גיד כחוש בטבעו ולא מועיל הבל לחוד ולכך דייק התוס' לקמן בשמעת' דטפת חלב לשון פעפע דבעינן קצת שמנונית נמי ודוק ומ"מ צ"ע דמי דחק לתוס' בזה:

ה נאסרה אותה וכו' והנה הראב"ד בהשגת השיג על הכל דלא אמרינן נ"נ אלא למ"ד מין במינו לא בטל ולכך טעם בשר לא נתבטל אבל למ"ד מין במינו בטל כדקיימ"ל לא נאסר כך וזהו אפשר דהשמיט הרי"ף הך דחנ"נ דס"ל דליתא לדידן: והקשה הרב הלח"מ הא בגמ' אמרינן ואפשר לסוחטו תנאי וכו' ודחינן דלמא דכ"ע אסור ובמין במינו קמפלגי ולדעת הראב"ד הא למ"ד מין במין בטיל פשיטא דלא חנ"נ והניחו בקושיא: ואני מוסיף בקושיא לדבריו מה טרח הגמ' למצוא תנאי דפליגי בחנ"נ הא הדבר מבואר דפליגי תנאי בכל הש"ס אי מין במינו בטל ואי דבקשה הגמ' למצוא דאף למ"ד מין במינו לא בטל מ"מ ס"ל אין חנ"נ מה ביקש הגמ' בזה. ולכן נראה כי אדרבה כי חיילה דראב"ד מזה דבלא"ה יש נתמוה עליו והא בגמ' אמרינן ר' יוחנן ס"ל אפשר לסוחטו אסור ור"י ס"ל כרבנן דמין במינו בטל וצ"ל דהך לא תליא דאף דאין חנ"נ מ"מ יתכן דאפשר לסוחטו אסור דאפשר דאין האיסור נפלט הימנו או הואיל כבר חל עליו איסור שוב אין חוזר להתירו כמ"ש הרשב"א וכדלקמן ס' ק"ו ובהך פליגי ר"י אבל חנ"נ ר"י ס"ל דמותר ולפ"ז קשה הא דקאמר הגמ' אפשר לסוחטו תנאי וכו' דלמה נקט בלישנא אפשר' לסוחטו ולא חנ"נ תנאי דיתכן דאף חכמים ס"ל אפשר לסוחטו אסור רק דאין נ"נ ולכך בעינן לאסור הקדירה שיהי' טיפת החלב כ"כ שתתן טעם בקדרה וכו'. אבל מודים דמ"מ החתיכה אסורה. וגם דחוק דלפי אוקימת' דפליגי בחנ"נ א"כ עד שתתן טעם קאי על טפה חלב ולפי הס"ד דפליגי במין במינו בטל ולכ"ע חנ"נ חידש עד שתתן על חתיכת הנאסרה כמ"ש רש"י וזהו דחיקי לי' להראב"ד שיהי' הגמ' מחולק בפי' לישנ'

דברייתא ולכן ס"ל לראב"ד דודאי אם מין במינו בטל שפיר י"ל דאף דאפשר לסוחטו אסור והחתיכה אסורה מ"מ לא בעי ס' נגד כל חתיכה כיון דאין מורגש טעם אסור כמ"ש הראב"ד אבל למ"ד מין במינו לא בטל זהו יתד שלא תמוט אם אפשר לסוחטו אסור דאוסרת הכל דהא אין נ"מ בטעם המורגש ושפיר כתב הראב"ד דהך חנ"נ שייך למ"ד מין במינו לא בטל הטעם הואיל ולא הקפידה התורה על הטעם כלל. וא"כ א"ש דזהו ידע הגמ' דחנ"נ תנאי הוא דלמ"ד מין במינו בטל ל"א כן רק אי בהך דאפשר לסחטו תנאי וזה אין ראי' דס"ל מין במינו בטל מ"מ י"ל אפשר לסוחטו אסור ור"י יוכיח ולכך מייתי גמ' תנאי דתרווייהו ס"ל מין במינו לא בטל ומ"מ ס"ל לחכמים עד שתתן הטפה טעם וכו'. ואי ס"ד אפשר לסוחטו אסור ודאי נ"נ דהא מין במינו לא בטל וע"כ צ"ל דלא ס"ל כלל אפשר לסוחטו אסור וש"מ דאף בזו תנאי ודחה הגמ' די"ל דכ"ע אפשר לסוחטו אסור ומ"מ בעינן עד שתתן הטפה משום דלא ס"ל חנ"נ ואי קשה הא בהא תלי' ז"א די"ל דס"ל מין במינו בטל וא"כ לא תליא זה בזה כדעת הראב"ד וא"ש דלכאורה קשיא אם פליגי במין במינו בטל מה ענין פלוגתא הכא לפלגי בעלמא ולפמ"ש א"ש דפליגי בהא אם נ"נ רק פלוגתא מסתעף מזה אם מין במינו בטל וחדא בחברתא מישך שייך וא"ש ודוק ודבר הגמ' לראב"ד ברורים ומיושבים כל הקושיות:

ו אם יש ס' וכו' עיין ש"ך ס"ק ד' מ"ש בדעת רש"י דס"ל אם מקצתו בתוך רוטב ומקצתו חוץ לרוטב דנאסרה אותו חתיכה לבדו ואינו אוסרת שאר חתיכ' כלל אם לא דניער וכסה אמנם דעת הט"ז דמ"מ אוסרת שאר חתיכה ואין שארי חתיכות מסייע דהיא נאסרת תחילה ונ"נ ע"ש. והנה באמת לפי הנראה מתוך דברי רש"י בשמעת' דטפת חלב מבלע בלע מפלט לא פליט שהחלב בגגה של חתיכה זה משמע דחתיכה זו זולת גגה בתוך הרוטב רק אין עוברת למעלה מהחתיכה וכמ"ש כי כך דעת רש"י ועיין מהר"ם שיף שכתב ג"כ כי זה מורה דמירי דמקצת חתיכה ולא כולה בתוך רוטב ואעפ"כ פריך הגמ' מבלע בלע מפלט לא פלט ש"מ דאין אוסר שאר חתיכות אף גם לפי דעת הב"י דלא שת לבו לדיוק הזה רק פירש דדינו של רש"י נלמוד מהך דחולין דף ק' דפירש"י כיון שנתן טעם בחתיכה שהיה בצדה תמיד דפירש דאחד הי' כולו והשני היה מקצתה חוץ לרוטב עי"ש וכן במהרש"ל. והקשה לפירוש הט"ז מה פריך הגמ' מאי אריא נ"ט אפילו לא נ"ט נמי מה קושיא נבלה גופי' אינו יוכל לאסור דהוא חוץ לרוטב לגמרי ואינו נוגע כלל בשאר חתיכות משא"כ חתיכה זו דנ"נ היא בתוך הרוטב ואוסרת כל כמ"ש הט"ז ואי דנקט נ"נ ולא נקט סתם בלא"ה קשה לר"א וכן לר"ת למה נעשה נבלה הא הטעם אוסר וע"כ לישנ' בעלמא דנקט. וע"כ צ"ל כדברי הש"ך דאינו אוסר כלל וא"כ

קושית הגמ' שפיר אי מיירי בניער א"כ אף זו יאסור וכן הקושיא לרש"י ואדרבה מזה יש קצת ראיי' לרש"י דלר"י קשה מה קשי' נימא דניער כ"כ עד שעלה רתיחת הרוטב עד חצי החתיכה שנעשה נבלה והיא אוסרת כל הקדירה כדעת ר"י אבל הך חתיכת נבלה למעלה ולא הגיע רתיחת של הרוטב לשם ומה צורך לקדם וסילקו אבל לפירש"י לק"מ דס"ל דצ"ל הרוטב מכסה כל החתיכה וא"כ אם עולה למעלה מחתיכה וחתיכת נבלה מולח עליה הא הרוטב פוגע בה וגופו של נבלה ודאי אוסרת אם רק מקצתה ברוטב).
מיהו עם כל זה אני חוכך לומר כדעת הש"ך דאין אוסרת כלל מה שבקדרה הואיל היא חצי חוץ לרוטב ולמה קבלה טעם איסור דמי מעכב בעד חתיכה זו שמונח חצי' ברוטב לבלי יפליט כלל לתוך הקדרה כיון שהגיע איסור למקום חתיכה המונח ברוטב למה לא יפליט חוצה וכמה כרכרי' כרכרו הפוסקים למצוא טעם למה אין בלוע יוצא מחתיכ' בלי רוטב וכאן שיש רוטב לא יהי' הרוטב מוליך הבליעה ובאמ' במרדכי פכ"ה משמע לדע' רש"י דאין הבליע' הולך כלל למקום הרוטב רק אותו לבדו נ"נ מקום שחוץ לרוטב ולכך כתב דזהו דלא כהרא"ם דס"ל לא אמרינן בחצי חתיכה נבלה אבל זהו נגד דעת הפוסקים כמ"ש רמ"א בד"מ והתוס' בשמעת' הנ"ל ובשמעת' דירך דמשמע דכל חתיכה מצטרף לבטל וש"מ דהבליע בכולו ולכן נראה דס"ל לרש"י ודאי להחמיר אמרינן ודאי אם מקצתו בתוך רוטב דרוטב מוליך איסור בכולו תיכף רק חומרא הוא דאנן מחמירין הואיל ואין האיסור נפל במקום שחתיכה ברוטב שלא יסייע הרוטב לבטל אבל מ"מ די דאין מצרף אבל לומר נ"נ ושיהיה צריך ס' נגד כל חתיכה כולי האי לא מחמירין דהא שורת הדין תיכף יתפשט האיסור בכולו ואם יש ס' נתבטל וא"כ אם על חתיכה נפל במקום שהוא חוץ לרוטב אין אומרים להקל יצטרף לבטלו אבל ודאי דעכ"פ צריך בקדירה ס' נגד שנפל ואם לאו מחמירין דבכל הקדרה נ"ט ובגמ' דפריך מאי אריא נ"ט וכו' ליכא למימר דהחתיכה בצדה ומקבל טעם מנבלה ונ"ט בכל הקדרה דא"כ פשיטא והוא קבלה מגוף נבלה כמ"ש ודוק: ובלא"ה צ"ל לפי' הט"ז מה פריך הגמ' דף ק"ח ע"ב נראה דברי ר' יהודה בשלא ניער וכסה ופריך הגמ' הא מבלע מפלט לא פלט וכו' וקשה מה קושי' דלמא הך חתיכה מונח חצי חוץ וחצי בתוך הרוטב ובאותו חצי' דחוץ לרוטב קבלה טעם ונאסרה ואח"כ אוסרת כל הקדרה כמ"ש הט"ז דינו וצ"ע ליישבו בדוחק:

ז ולא נודע לאיזה חתיכה נפל וכו' עיין מ"ש הש"ך לתרץ הואיל ולא נודע כולם נכנס לבית הספק והדבר דחוק בב"ח ד"נ דבר תורה איך נקיל בספק איסור תורה ואם אמרו בשאר איסורים דהוא דרבנן אבל בשל תורה לא אמרו ואם ניעור בהתחלה חששו בגמ' להחמיר אולי לא ניער יפה ובלא ניער מתחלה כלל נתיר לנער בסוף ובעל פ"ח פירש

דלא נודע היינו אם נפל לחתיכה שחוץ לרוטב או בתוך רוטב או חתיכה גדול שיש בו ס' או קטן דלית ביה ס' וכיון דמספקא לן אי חנ"נ מספק לא מחמירין ואוקמינן בחזקת היתר ונראה לי ראייה לדבריו במה דמושני דקדם וסילקו דמפלט לא פלט ופי' רשב"ם קודם שתנוח קצת לא פלט כלל וקשיא א"כ מה ארי' כזית חלב שנפל לתוך יורה גדולה אפי' קטנה נמי דהא חלב לא בלעה כלל משמני' הבשר להך אוקימת' וכבר עמד בזה מהר"ם שי"ף והניחו בקושי' ונראה ליישב דוודאי גם המ"מ דעתו כי הרמב"ם סובר כרשב"ם וכתב דצריך אומד גדול לכוון דלא ינוח קצת וא"כ וודאי גם ספק זה הי' אז לרב ג"כ ולכך ביורה קטנה אסור דלמא נח קצת מרתיחה כי מי אדון לשער זה בצמצום וא"כ פלט שמנונית ואוסר אבל ביורה גדולה הא איכא ס' רק לומר דחלב הנבלע וחזר ונפלט נעשה נבלה כיון דיש ספק אולי לא נח ולא פלט לא נעשה נבלה מספקא לא אמרינן נ"נ ואינו אוסר כל היורה וא"ש ודוק: אמנם אף כי שמועתו מכוונת בזה לענ"ד א"צ דתיכף דרא' חלב נופל נכנסו כל חתיכות לבית הספק ולא ידע איזה א"כ תיכף נתערב חתיכה בחתיכה ולא נודע איזה וה"ל מין במינו וחד בתרי בטל דבר תורה וחזר איסר להיות היתר וא"כ פשיטא דיכול לנער אח"כ ומידי בחתיכות קטנות דליתהו חה"ל ואפילו גדולות דהוא רק חששא דרבנן ולא החמירו ואפילו נימא דהא הבלוע הוי חלב וא"כ ה"ל מין בשא"מ ואינו בטל חד בתרי מ"מ זהו רק לדעת הטור מדרבנן שאם יבשלם יתן טעם ובפרט כאן לא שייך זה דהא מנער הקדרה וליכא טעם ובאיכא טעם באמת אסור וא"כ הא ה"ל מין במינו ותיכף ברגע נפילה טרם שיתן טעם לחבירו חד בתרי בטל וחזר איסור להיות היתר ולא שייך חנ"נ דכולו היתר ומחמת הבלוע הרי נוער הקדרה וא"ש ולק"מ וברור דתיכף חד בתרי בטל ואפילו נבלה גופא בטל ומחמת הטעם נוער ודוק: ולא קשי' ליה איך שייך ביטול דכיון דיכול להתברר ע"י טעימת עכו"ם דמיירי הרבה חתיכות קטנות וכי יטעום הכל וסברה זו צ"ל בכמה דוכתי בפירות הבאים ממחקים דכתבו דבטילי דאף מצינו למקים ועיין בא"ח ס' תמ"ז צ"ל ג"כ סברה זו ע"ש:

ח ואז חתיכה עצמה חוזרות וכו' האחרוני' הקשו דלקמן סי' ק"ו פסק דמ"מהחתיכה אסורה ואולי אייר לקמן במין בשא"מ דהוא איסור תורה חשש כדעת המחמירין אבל כאן מיירי בחלב בבשר דה"ל מין במינו כמ"ש רשב"א בשמעת' דירך שנתבשל וא"כ ד"ת ברוב בטל וליכא כאן רק איסור דרבנן ופסק כמקילין: גם ודאי לפי דס"ל אפשר לסוחטו אסור או מותר היינו אם איסור נפלט לגמרי או נשאר קצת ועיין תוס' שמעת' אלא מעתה נפל לקדרה אחרת וכו' דכתבו דמוחלט הוא דנפק כולו ואין לאסור מחמת בלוע וא"כ כיון דנחלקו הפוסקים אי אפשר לסוחטו אסור או מותר בהא דאם נפל לקדרה לאסור

הקדרה בהא מקלינן כמ"ש ודאי ספק ואינו אוסר ולזה נתכוין הש"ע באומרו ואז חתיכה עצמה מותר ר"ל שלא לאסור הקדר' אבל לגוף החתיכה ודאי באיסור קיימ' הואיל עלי' שם אסור וזהו כוונתו ס' ק"ו ע"ש ודוק.

ט וי"א דאמרינן בכל איסורים וכו' והפר"ח הכריע כן מראיית הר"ן מיושלמי דגרס בערלה גריסן שנפלו לתוך עדשים כמה ירבה רבי אומר כנגד כולם ור"י אמר כנגד נופלים והיינו משום דחנ"נ ס"ל לר' כנגד כולם ש"מ דס"ל חנ"נ בכל איסורי' וקושי' זו גם לראב"ד בהשגת דס"ל לא אמרינן חנ"נ רק למ"ד מין במינו לא בטל הך דס"ל תיובתא דהא רבי ס"ל דבטל ומ"מ חנ"נ אבל נראה דלק"מ דאדרבא חילי' דר"א מהא דהא רבי ס"ל בחולין מין במינו לא בטיל אי חנ"נ הא הוי מין במינו ותינח למ"ד דדבר הנאסר מחמת דבר על שם אותו מין נקרא ולכך עדשים שנאסרו מגריסן ע"ש גרין נקרא והוי מין בשא"מ אבל לר"ת רשב"ם דס"ל דהוי מינו קשי' ודוחק לומר דתרומות גריסן דרבנן והתוס' פיר' לעיל שאני ציר דגים דזיעה בעלמא והוי דרבנן ובדרבנן ס"ל לר"י מב"מ בטל דכמה סוגי' בש"ס וחדא שילהי ביצה דמשמע דאף בדרבנן מין במינו לא בטל. ולכן נראה דס"ל דחד בחברת' לא תלי' כדעת הרשב"א דאף דאין חנ"נ מ"מ אפשר לסוחטו אסור וא"כ הנך עדשים נאסרו מתחלה מגריסין ושוב אין חוזרין להיתרן ואף דמרבה עליהן עדשי' לבטל טעם גריסן מ"מ גופן של עדשים אסורים ולכך מצריך רבי שירבה עליהם כדי לבטלן חד בתרי כי גופן של עדשים אסורים דהם בלועים גריסן וצריך לבטלן בחד בתרי ולא שייך מין במינו לא בטיל דכיון דאין חנ"נ אף ר"ת מוד' דהוי אינו מינו ובטיל ור"י ס"ל אפשר לסוחטו מותר ולא נאסרו עדשים וסגי לבטל טעם גריסין ולפ"ז דהא דמצריך ריבוי לעדשי' לא לטעמם כי טעמם של תרומה הם גריסין אבל אין נעשה נבילה רק מחמת אפשר לסוחטו אסור ה"ל מין בשא"מ ודברי רבי נכוני'. וכתב הש"ך הא דבשאר אסורים חנ"נ הוא רק מדרבנן דגזרו חז"ל אטו בב"ח וכ"כ הר"ן והאגור וכו' ובאמת לאו ד"ה היא כמ"ש מהרי"ק להדיא דרבים סוברים דהיא דאורייתא ויש נ"מ טובא לדינא אי דאורייתא או דרבנן בכמה דברים: והנה בתוס' חולין דף ק"ח ע"ב ד"ה אמאי כתבו התוס' להדיא וז"ל והלא בעלמא חנ"נ מדרבנן וצריך ה' נגד כולו דמהתור' לא צריך ס' אלא כנגד האיסור הנבלע בו וכו' עכ"ל אבל הדבר קשה דא"כ מה הקשו דף ק' ד"ה כשקדם וכו' לר"ת דאמרינן בכל אסורים חנ"נ איך הגעילו כלי מדין יורות הגדולים וכן בדף ק"ח הנ"ל ד"ה שנפל וכו' כתבו במדין דלא אסרה התור' רק בת יומא לא הגעילו רק כלים קטנים בתוך גדולים דהוי ס' וכו' והדבר תמוה דהא ד"ת אין חתיכה נ"נ כלל ותוס' סותרים את דבריה' בחד שמעת' ודוחק לומר דס"ל לתוס' אלו הי' היתר מפורש בתורה בהגעלת מדין דאל"כ

איך הגעילו יורת גדולי' לא הי' רבנן אוסרים דמה דמפורש בתורה להתיר לא אסרהו חז"ל ודבר זה בתכלית הדוחק: ואפשר לומר דודאי י"ל דאוריית' וילפינן מבנין אב מבשר בחלב רק זהו תליא בפלוגתא דאביי ורבא דלאביי דס"ל שם דטעמו ולא ממשו יש למילף מבב"ח דל"ל חדוש הוא דא"כ אפילו לא נ"ט נמי וא"כ דלאו חידוש הוא וילפי' מיני' טעם כעיקר אף זהו בכלל הלימוד כמו דהתם טכ"ע משווי' לי' נבלה אף בכל איסורים טעם כעיקר ומשווי' לי' נבלה אבל לרבא דס"ל מבב"ח ליכא למילף דחדוש הוא רק יליף לי' טעם כעיקר ממקום אחר כמ"ש התוס' א"כ מנלן דחנ"נ דמבב"ח ליכא למילף והוי דרבנן וא"כ הא דכתבו התוס' דרבנן קושטא דמלתא דקיימ"ל כרבא אבל מה דהקשה התוס' לר"ת מכלי מדין הוא לאביי דס"ל ג"כ חנ"נ דהוא דמשני בגמ' בשקדם וסילקו ולדידי' ילפינן מבב"ח ושפיר קשה וכן הא דכתבו התוס' בד"ה שנפל הכל לישבו מלתא דאביי קאתא ואף דכתבו התוס' דאביי חזר בו מ"מ קשה לאביי קודם חזרה מגעולי מדין ואם כי הדבר נכון בעצמו מ"מ קשה לי שיהי' כוונת התוס' סובבים על זה וה"ל להזכיר ונ' דודאי לדעת ר"פ כה כמו שפסק הטור בסי' צ"ח דאם נפל כזית איסו' ביותר מכא"פ דאף דאסור מהתורה מ"מ אם אכל מתערובות כזית אינו לוקה דאינו כגופו של איסור הא בב"ח אם נפל כזית בשר לתוך נ"ט זתים חלב ואכל כזית חלב לוקה דאכל מגופו של איסור וא"כ איך אפשר למילף חנ"נ מבב"ח התם דהוי אוכל גופו של איסור תמיד פשיטא דהוי חנ"נ אבל כאן הא חזינן דלא דמי לבב"ח דהא ביותר מכא"פ אינו לוקה ועיין מרדכי דכתב להדיא סברא זו וש"מ דלא הוי גופו של איסור ולא מדמינן לבב"ח כלל ולא ילפינן מיני' ואיך נילף בחנ"נ ממנו דיהי' כגופו של איסור הא חזינן בענין זה דנדון אותו כגופו של איסור לא דמי אהדדי אבל לר"ת דס"ל טכ"ע אפי' האוכל כזית מנ"ט זתים של תערובות לוקה וא"כ דמי' לגמרי כמו בב"ח דהוי גופו של איסור ושפיר ילפינן מיני' בכל אופן דהוי חנ"נ וא"כ הא דהקשו התוס' בפרק ג"ה היינו לר"ת דס"ל כמ"ש דדמי לגמרי לבב"ח וכן בדבור המתחיל שנפל וכו' הוא מלתא דר"ת דהוא אמר למילתא וא"ש דהוי דאורייתא אבל התוס' בעצמו ס"ל להלכה כר"ח כהן וכמו שכתבו המחברים והטור ורא"ש וא"כ לא הוי דאוריית' וא"ש: ויותר הי' נראה דלפי ס"ד דגדי אסר תורה ולא חלב וא"כ קשה לר"ת איך יתכן דאין חלב אסור הא בשר נעשה אסור והא החלב בלעה משמנוני' וטעם כעיקר דאורייתא לחייב עליה מלקות לשיטות ר"ת א"כ איך יהיה במציאות דאין החלב אסור ובמה מיעט התורה החלב מגדי סוף כל סוף אסורה ולוקי' עליו משום לאו דבב"ח וצ"ל זה דהורה לנו התורה דשאר איסורים זולת בב"ח אין חתיכה נ"נ וא"כ נ"מ רבתי אם החלב אסור מחמת עצמו א"כ נ"נ בנפל שני

זתים חלב שנתבשלו עם זית בשר לקדרה צריך ס' נגד כל ב' זתים אבל אם גדי אסור ולא חלב רק חלב אסור שקיבל טעם בשר א"צ ס' רק נגד זית הבלוע ולפ"ז בס"ד מוכח דבשאר איסורים אין חנ"נ והא דדרש רב גופיה לעיל בחתיכת נבלה חנ"נ צ"ל מדרבנן והן הן דברי התוס' הכל לס"ד אבל למסקנ' דקיימ"ל גדי וחלב אסורה תורה ואין בזה מיעוט שפיר י"ל דכל איסורים ד"ת דילפינן מבנין אב וא"ש ולמסקנא לא קא': אך קשה לי במה דפריך הגמ' וסבר רב גדי אסרה תורה ולא חלב והא"ר חצי זית בשר וחצי זית חלב לוקה על אכילתו ואמאי כו' וקשה לר"ת כי חלב בלוע איסור בשר וטעם כעיקר לר"ת אף ללקות ופשיטא דלוקה ול"ל כיון דבלעה רק מחצי זית בשר אף ר"ת מודה דאין כאן מלקות כי דמעולם לא היה האיסור כשיעור דהא לקמן מוקמינן מלתא דרב דאמר לוקה על אכילתו בבא מיורה גדולה דמתחלה נתבשל כזית בשר וכזית חלב שלם וא"כ הרי טעם כעיקר ופשיטא דלקה לר"ת. וצ"ל דבס"ד דהתורה מיעטה החלב אף טעם כעיקר מיעטה שלא יהיה טעם בשר אוסרה דאל"כ אינו במציאות שיהיה גדי אסור ולא חלב. ושפיר פריך וא"כ ליתא להנ"ל ואולי דהיא היא כוונת התוס' דכיון דמיעטו התורה דאין החלב נאסר מטעם הבשר ש"מ דרצון התורה שלא יאסור הבשר בטעמו כלל דזה ודאי נגד השכל דאם נפל החלב במים דיאסור ואם יפול להחלב דלא יאסור ומגרע גרע וא"כ נפל הך דחנ"נ באיסורים ד"ת בבירא כי מאיזה מקום נלמוד מבשר שנתבשל בחלב הא שם אין בשר אוסר כלל תערובתו ואין טעם כעיקר ד"ת בזה. וצ"ל דרבנן: אך באמת ק' להלום אותו בדברי תוס' כי מאי ראיי להך משאר איסורין דאמרי' חנ"נ דבשלמא שאר איסורי' נגד האיסור שבלע צריך ס' ד"ת כמ"ש התוס' להדיא החמירו לנ"נ כיון דטכ"ע דאורייתא משא"כ בב"ח לס"ד דאין טכ"ע דאורייתא ואין טעמו אוסר כלל מהכ"ת החמירו חכמים לעשות נבלה ואם כי ממקומו מוכרע דרב אמר להדיא בב"ח כ"כ חדא דלא דמי דשם בשר נ"נ דהוא איסור גופי' וכאן חלב והוא אסור רק מחמת בלוע. ועוד ה"ל להתוספת להביאו ממקומו דחזינן דנ"נ מדרבנן ולא ממקומות אחרות דלא דמיא כלל ולכן צ"ל דהתוס' כן לשיטתו דס"ל דלא הוי מלקות בטכ"ע וא"כ לא קשה מגדי ולא חלב וא"כ ליתא להנ"ל ועכ"פ נרא' דלר"ח כהן בשאר איסורים דרבנן ולר"ת דאורייתא וכן הנכון:

י אבל לא בב"ח הרב הש"ך השיג דמשמע דמחמירין בב"ח מתורת חומרא ואינו כי מדינא אסור דאל"כ ל"ק קו' הגמ' חלב אמאי מותר חלב נבלה הוא וקושי' זו מבואר ברשב"א והר"ן: ולי קשה אף הראב"ד והמרדכי בעלי סברה זו ס"ל דבב"ח אין הבדל בין לח ליבש מנלן לחדש בשאר איסורים הבדל ואם כי לתרץ קושי' התוס' מן נפל קיתון

של מים בסוף במס' עכו"ם מ"מ היא גופי' קשיא מה ראו חז"ל לחלק השוי' ומ"ש זה מזה. ובאמת קשה עלי שיפסקו להדיא נגד דעת התוס' ור"ת ורשב"ם דכולו ס"ל בהך דבחתיכ' צריך ב' ששים דאפי' רוטב דהוא לח בלח לא בטיל. וכן טען התוס' על רש"י מהך כיון שנתן טעם בחתיכ' דהא רוטב נ"נ ואוסר כולם. וכן הקשה התוס' מהא גדי אסרה תורה ולא חלב דמ"מ נ"נ מכח איסור. וכן הא דהקשו מכלי מדין ג"כ לסברה הנ"ל לק"מ די"ל כמו לר"א הגעילו שני פעמים כן לר"ת ג' פעמים דבפ"א נאסר המי' וחזר והגעיל שנית ופלטו המים ואז לא נ"נ דהוי לח בלח וא"כ אף הכלי לא בלע רק לפי חשבון והוא הגעל' שלישית מועיל ואין כאן קושיא דבלח בלח לא שייך חנ"נ לכן היה נרא' דהא כל טעם של מרדכי כמ"ש הב"י דוק' חתיכ' שקבלה טעם איסור ניכר החתיכ' אבל לח בלח דבר הנבלל לא אמרי' זהו למ"ד מין במינו בטל אבל למ"ד מין במינו לא בטל והיינו דגילה התור' דם הפר ודם שעיר ואף שדם פר מרובה מ"מ שם דם שעיר עליו הרי אדרבה לח בלח לא בטל דמ"מ שם ראשון עליו מה שביבש ביבש לא אמרינן וא"כ אדרבה שם הנתערב במקומו ומהכ"ת להקל בלח בלח כיון דגזירת הכתוב להדיא בלח בלח דלא יתבטל. ויהי' שם ראשון עליו ויקרא שמו דם שעיר אף שדם פר מרובה ולכך הראב"ד ומרדכי אמרו דבריהם לדידן דקיימ"ל מין במינו לח בלח בטל דנעקר שם הראשון ושפיר כתבו אם נתערב רוטב של איסור בהיתר לא שייך חנ"נ דאין שמו עליו דנבלל ונעקר שמו אבל כל סוגיא בגמ' הוא למ"ד מין במינו לא בטיל ובזו אזלו כל התוס'. וכן הך דיין נסך כבר כתבו זבחים פרק התערובות וכן פר' הקומץ דביין נסך אוסר במינו במשהו דפסקו בזה כר' יהודא דס"ל מין במינו לא בטל ושפיר הקשה דיהי' נ"נ אף לח בלח דהא בחשיבותא קיימי דבר תורה ולא נשאר קושי' רק דהקשו מגעולי מדין אך בלא"ה צ"ע מה קושיא לר"ת מיורה גדול' הא דרך משל היורה הי' בלוע כזית איסור ומי הגעלה היה חמשים זתים וא"כ נעשו כולם נבלה וחזר הקדירה ובלעה ממי הגעל' זית שכולה נבלה ומה יועיל הגעלה ב' יחזור ויעש' נבלה עכ"ל הקו' ויש לדון דהך זית מים שבלע' אמת הוא אסו' ונבלה חלוטה אבל מה אתה דן בו אם הוי מין במינו עם מי הגעל' שנית הא מין במינו ברוב בטל ואם אתה תחשבו לאין מינו הואיל דבלעה האיסור ונאסרה אינו מינו הוא ונקראת על שם איסור קשה הא לא בלעה רק חלק חמשים מזית חלב רק כל זית נעשה נבלה אבל מ"מ אין בו טעם חלב רק חלק מחמשים וא"כ כשחזר ונתן לתוכו פעם שלישית מי הגעל' אם יטעום קפילא הך מי הגעלה שנית ודאי לא ימצא בו טעם איסור דהא לא הי' בו רק חלק חמשים מזית ובטל בחמשים זתים גמורים השלישים ובאינו מינו הולכים הכל אחר טעם אם רב או מעט וכאן אין טעם

נרגש וצ"ל דכל קושית התוס' לרב דאמר התם נ"נ וס"ל מין במינו במשהו וא"כ הך מי ראשוני' הבלועים שנעש' נבלה אינן בטילים כלל במי הגעל' ואתי שפיר דקושית התוס' הכל למ"ד מין במינו לא בטל אין לחלק כלל בין לח ליבש ושפיר הקשו: ואמת כי לבי נוקפי שיהי' כל קושית התוס' הכל לשיטתו של ר"ת ורשב"ם אבל לפי שהעלו התוס' לקמן דמים הנאסרים מן איסור אין קרוי' לגבי מים אחרים איסור רק שם איסור עלי' וא"כ אף לרב הוי מים נקראים מין באינו מינו ובטילים כנ"ל וא"כ אפשר לומר דכי ס"ל לתוס' רוטב הנאסר מנבנ' הוי לגבי רוטב מין באינו מינו היינו לרבא דס"ל בתר שמא אזיל ועל זה שם איסור ומחחמתו נאס' משא"כ לאביי דבתר טעמ' אזיל ודאי טעמיה שוים וא"כ מב"מ הוא וא"כ אף לשיטת התוס' יקשה לאביי היכי הגעילו במדין ולכך לא ביאר התוס' דלשיטתו לק"מ דעדיין נצבה וגם קמה לאביי או י"ל דקושית התוס' לכל מילי הוי הגעל' כמ"ש התוס' בפסחים אפי' לכלי יין לנזיר וא"כ בכלים שהי' משתמשי' מי עכו"ם שאסור בהנא' איך הגעילו לרב דס"ל מין במינו ל"ב. בשלמא לר"א הגעילו ג' פעמים ואף דבפעם ראשון לא בטל מ"מ הבלוע מפעם ראשון לא היה נבלה והגעילו פעם שנית ואי דחזרו ונאסרו מ"מ לא נאסרו רק מכח חלק חמשים בכזית וה"ל משהו וא"כ כשחזרו והגעילו פ"ג לא הוי מצי לאסור דתו ה"ל מין בשא"מ כמ"ש הרא"ש אבל לר"ת לעולם בלעו איסור כזית שלם איסור ולעולם לא יתבטל ובזה אפשר להבין דברי תוס' דהקדימו בקושיא ואמרו לא אסרה התורה אלא קדיר' בת יומא דלכאורה הוא מיותר דבממ"נ למ"ד כל כלים הגעילו דס"ל נט"ל אסור פשיטא דהקושי' במקומו איך הגעילו יורת גדולות וכי לא היה להם תקנה ולא שייך התי' דהניחו עד למחרת אבל לפמ"ש ניחא דאף נטל"פ אסור מ"מ אין טעמו שוה למינו וה"ל כמין בשא"מ וכ"נ מדברי תוס' בע"ז דף ס"ו ד"ה מכלל וא"כ לק"מ דמ"מ מין במינו לא קרי' ולכן כתבו התוס' דהא בשבח הגעילו בב"י ושפיר קשה ודוק. ועיין משמרת הבית דף קכ"ג שכתב דברים אלו יש לחוש למי עכו"ם מפי קדוש הרמב"ן ז"ל: והנה מדברי תוס' חולין דף ק"י ד"ה האי לקדרה דכתבו התוס' ולמה דפרישית דמתניתין איירי במי בקדרה בהדי בשר א"כ רישא דברייתא דקתני נמי הכחל קורעו כו' הוי נמי אפי' בהדי בשר ולא דומי' דלב קורעו וכו' דלא איירי בהדי בשר דאי בהדי בשר הבשר נעשה נבלה וחוזר ואוסר הדם וכו' עכ"ל. וקשה מאי אריא בהדי בשר לפי' ר"ת אף לפירש"י דהא בגמרא מוקמינן לקדירה ולפי ר"ת היינו בלי בשר רק במים מ"מ לאהוי דומיא דמ"מ המים נעשים נבלה ואוסרים הלב ומה אריא בהדי בשר וע' במהרש"א דמפרש להדיא דהך קוש' הוא דוקא אם איירי בהדי בשר רק אח"כ כתבו התוס' דלב שיע לא קאי והקושיא אפי' בישלו בלי בשר ועכ"פ הך

קושיא דוקא עם בשר והדבר זה אין לו לכאורה מובן א"כ צ"ל דס"ל לח בלח לא נעשה נבלה וא"כ דם במים לח בלח ולא נעשה נבלה אבל בהדי בשר נעשה נבלה דהוי לח ביבש ושפיר הקשו. ומזה מבואר דס"ל החילוק בין לח ליבש ולכאורה סותרים דבריהם בדף המוקדם כמש"ל אך לפמ"ש ניחא ולא קשה מנלן לתוס' לחילוק זה בין לח ללח כיון דמהך קושיא דנפל קיתון של מים וכו' לא משמע ונראה דקש' להו קושי' הר"ן מהא דב' כוסות א' תרומה ואחד חולין שמזגו ועירבן דאמרן סלק ולמה לא יהי' המים שנמזגו בכוס תרומה נ"נ דל"ל דנפל רק משהו דהא הוא רק חלק שליש וכ"כ התוס' להדיא במנחות דף ך"ב מ"ב דהי' רק מזוג ב' חלקים מים ע"ש בתוס' שהאריכו וכן בזבחים פרק התערובות ולפי הנ"ל ניחא דכאן אין מין במינו לא בטיל כמו שהעלו התוס' שם א"כ שפיר אמרינן לח בלח אין חנ"נ ודוק: והנה דעת הפר"ח ס"ק י"ז באיסור דרבנן לא אמרינן חנ"נ והביא ראי' מרמב"ם דגבי בשר עוף בחלב לא אמרינן כ"כ ע"ש. והתוס' גבי כחל משמע דס"ל נ"נ וכן במה דהקשו מיין שנפל לבור דנימא חנ"נ אף דהוי דרבנן וכן גבי דגים ועופות שמלחו דדייקו ה"ל נ"נ וכן בי דוגי נ"נ אף דם שמלחו ובשלו דרבנן וי"ל כמ"ש בכרתי תי' דס"ל בכל אסורים נ"נ משום מלתא דבב"ח אף באיסור דרבנן אמרינן כולה חדא גזירה אבל הרמב"ם ס"ל כר"א דוקא בב"ח אמרינן דוקא דאורייתא דומי' דבב"ח ולא דרבנן ודיק: והנה הט"ז ס"ק י"ו האריך מתוך דברי הטור דכתב לדעת ר"ת דשאר אסורים ג"כ נעשה נבלה דאפשר לסוחטו אסור דוקא בנתינת טעם שלא היה בו היתר ס' לבטל האיסור ונבלע בו אבל אם נאסר במשהו אפי' נאסר מחמת איסור שאוסר במשהו לא נעשה נבלה וכתב הט"ז מקורו חולין דף ק' אמרינן כיון שנתן טעם בחתיכה נ"נ ואוסרת כל החתיכות שהן מינו והקשה מאי אריא נותן טעם אפי' משהו נמי ותי' ר"ת דנהי דאוסרת במשהו מ"מ אין נ"נ ומכח זה האריך להתיר חמץ בפסח הנאסרו במשהו דאין חוזרת ואוסרת שאר חתיכות במשהו. והרב הש"ך בנה"כ האריך להשיג והסכים עמו המ"א וכו' ועיקר הטעם דאמרינן מהשנאסר במשהו אין אוסר היונו לענין מין בעינו כיון דהיא רק משהו הוי כאינו מינו ואין אוסר אבל חמץ בפסח דאוסר אפי' בשא"מ שוב אין הבדל בין משהו לנתינת טעם דמ"ש והביאו ראי' מהר"ן דמשמע כדברי הש"ך והאמת אתו בר"ן אבל בזה ראיי' כי כוונת התוס' לא הי' ככוונת הש"ך דהא ר"ן על קושי' זו מאי אריא נ"ט לחתיכה אפי' שקבלו משהו יאסור אחרת מין במינו וכו' כתב ונדחקו המחברים בישובו. ולי נראה דהוי בכח אחר מעורב וכו' ואלו היה תי' ר"ת ור"א כמחשבת הש"ך מה זה דחידש הר"ן עד שכתב שקדמונים נדחקו בזה והוא נראה לו לתרץ כהנ"ל ולפי דברי הש"ך הן הן דברי ראשונים ז"ל ואין כאן חדוש אלא ברור

שלא עלה כזאת על לב הראשונים: איברא מה היה לו להביא מהר"ן בהרא"ש משמע יותר בידים מוכיחות כדבריו לכאורה וז"ל לשיטות ר"א כיון דלא נתן טעם בחתיכ' הרי הוא כמאן דליתא ולא חשיב מין במינו אבל כשקבלו הטעם מיקרי מין במינו וכו' וכן כתב אח"כ דוקא בנ"ט בשל איסור אז מיקרי מין במינו לאסור שאר החתיכות אבל אם נאסר במשהו כיון שאין צריך לבטל אלא איסור הראשון לא חשיב מין במינו בכל שהו' כו' עכ"ל וזהו מורה כדעת הש"ך: איברא זה ודאי לדעת ר"א דאין חתיכ' שניה בעצמו אוסרת דלא נעשה נבלה רק הבלוע בקרבו וזו שפיר יש לומר אם הבלוע מעט הוי כאינו מינו ובטל וזה שדייק הרא"ש כיון שאין צריך לבטל אלא איסור ראשון לא חשיב מב"מ בכל שהו הרי לר"ת דצריך לבטל האיסור השני דנ"נ חשיב מב"מ וכן מסתבר דר"ת דס"ל חתיכה נעשה נבלה מב"מ לא ד"ת למה לא תעשה נבלה הא בעצמות' אוסרת ומנ"מ או מה שבלועה אינו מינו כמחשבת הש"ך הא מ"מ גוף החתיכה שני' בעצמו אוסרת היא מין ומין ואי תימא דאין הנאסר יכול לאסור הא לא שייך כלל דהא באמת הולך עמו יהיה איזה טעם שיהיה כיון שעכ"פ הולך עמו כמ"ש הפוסקים בדוכתי טובא בדגים שמלחו עם בשר וכהנה טובא. לכון ברור דאין בזה טעם לר"ת ולומר דהוי אינו מינו והש"ך הרכיב דברי ר"ת לדברי רבינו אפרים וליתא כי במילתא דר"א דס"ל דגוף החתיכה אין אוסרת רק הבלוע בזו י"ל כסברת הש"ך דהבלוע הוי אינו מינו אבל לר"ת דגוף החתיכה שני' אוסרת אין מקום לכל הנ"ל. ולכאורה היה פתחון פה לומר אליבא דר"ת יש טעם אחר דהך דנעשה נבלה בשאר איסורים נלמוד מבב"ח וא"כ אין לנו אלא כפי הנאמר בב"ח דמה בב"ת הנאמר בתורה הוא דוקא בנ"ט ודרך בישול אסרה תורה אף כל שהוא בנ"ט נ"נ אבל אם אינו בנ"ט אף דאסור מחמת מינו בעלמא לא דמיא לבב"ח לא אמרי' גביה נ"נ ועיין בר"ן שכתב הרבה סברות כעין זה: אך עדיין קשה דתוספות לר"ת מהא דנפל קיתון של מים לבסוף וכו' ותי' דמתחלה נפל דבר מועט ולא נעשה נבלה והקשו דמ"מ אפשר לסוחטו אסור ואם כן אותו יין אסור ואיך יועיל קיתון של מים וכו'. וקשה בממ"נ אי ס"ל לתוספות דלא תלי' זה בזה דאף דאין נ"נ מ"מ אפשר לסוחטו אסור לדעת רשב"א א"כ אף לרבינו אפרים יקשה מה יועיל קיתון של מים לבסוף הא אפשר לסוחטו אסור עכ"פ ואי דס"ל לתוס' דתלי' זה בזה וא"כ כיון דלא אמרינן בשאר אסורים חנ"נ כ"כ ל"א אפשר לסוחטו אסור א"כ גם לר"ת לק"מ דהא ס"ל באיסור הנאסר במשהו לא אמרינן חנ"נ ואף אפשר לסוחטו לא אמרי' ולכן צ"ל דהא דלר"ת לא אמרי' חנ"נ במשהו אין הטעם דלא חל עלייהו שם איסור דלא גמרינן מבב"ח רק כמ"ש דלענין לאסור האחרים הוי כמאן דליתא ואין הנאסר וכו' וזהו לאסור אחרים אבל לגבי נפשי' שוה

אם נאסר ע"י נ"ט או משהו דמ"מ הא נאסר ד"ת וא"כ כמו בקבלה נ"ט אפשר לסוחטו אסור ה"ה בקבלה משהו דלגבי אותו חתיכה אין הבדל כלל ואם אין יוצא משם והלאה פשיטא דאסור: ולכאורה הייתי מביא ראיה דאף לר"א הך טעמא דהוי אינו מינו לאו דוקא אלא כמאן דליתא דמי דהא התוס' מפרשי הא דאמרינן מאי אירי' נ"ט אפי' אין נ"ט נמי ומשני דאמרינן סליק את מינו כמי שאינו וכו' ופי' התוס' כגון של נבלה הי' ב' זתים ונצטמק על זית אחר וא"כ ה"א לא נשער אלא בס' ברוט' לכך אמר כיון שנתן טעם בחתיכה קבלה שני זתים ע"כ. ועדיין קשה ל"ל שנתנו טעם בחתיכה דרך משל דחתיכה ס' ונותנ' בו טעם זית אפי' נותנו בו רק חצי זית כיון דמב"מ ל"ב יאסור אותו חצי זית הרוטב עד שיהי' ס' כנגדו ואי דהוי אינו מינו מה בכך הא גם החתיכה בעצמו אינו מינו כנגד הרוטב ועדיין קשה ל"ל כי נתנה טעם וכו' אלא ש"מ דנאבד לגמרי ולולי דנתנו טעם כמאן דליתא דמי' ולכאורה דבר מוכרח. מיהו יש לדחות דקרוי אינו מינו החתיכות אחרות בלתי רוטב היה מבטלין את הבלוע דהוי מין בשא"מ אך זה דוחק דהא חוזר וניער עם כזית נבילה המונח שם דהוה זית וחצי ולמה יהיה אינו מינו וצ"ע. אבל צא ולמד מה שכתב הרשב"א במשמרת הבית דף צ"ז וז"ל אם לא נתן איסור טעם בחתיכה אע"פ שלמ"ד מין במינו לא בטל נאסרה החתיכה מ"מ אם נכנסה החתיכה ברוטב אין צריך ס' אפי' לבטל אותו בלע דכיון דהוי משהו כמאן דליתא דמי הרי כתב להדיא דאין צריך ס' נגד הבלע אמאי הא בלעה איסור ומה בכך דהוי אינו מינו וכי בשביל כך לא יהא צריך ביטל והרשב"א לא הזכיר כלל ששאר החתיכות נכנסו עמו לרוטב עד שנימא מבטלין אותו רק חתיכה לבד נכנסה ומהכ"ת יהי' מותר וע"כ צ"ל כמו שכתב בעצמו דמשהו כמאן דליתא דמי' וכן כתב הרשב"א בחידושיו וז"ל לדעת ר"א בלא נותן טעם אין בו כח לצאת מי החתיכה ולהתבשל ומה שאינו אלא משהו לבד ואין בו שיעור כלל איך יצאו ויתפשטו וכו' עכ"ל. וכן משמע בתורת הבית באריכות וכן כתב הריטב"א בחידושיו לחולין וז"ל נראה יותר נכון דס"ל לרב דאין שום דבר אוסר במשהו אלא כשהוא בעין אבל כשהוא מעורב בין איסור והיתר אינו אסור. וכן כתב באו"ה הארוך כלל כ"ד דין ג' דבר שנאסר במשהו מאיסור שנאסר במשהו אין חתיכה נ"נ הרי דסתם ולא חילק בין חמץ לשאר איסורים. וא"כ יפה דיבר הט"ז וכ"כ הלח"מ דנ"מ לחמץ בפסח וברור דלא כיון לדרך רחוק שדיבר בו הש"ך בנה"כ בערב פסח אחר חצות ולשיטות הרמב"ם. וא"כ תמהני על המ"א שכתב על הט"ז שהפריז על מדה להתיר מה שגם הרב לח"מ שהי' מרבני קשישאי ותלמיד מהר"ל מפראש וכתב להתיר וכ"כ באו"ה להדיא כלל כ"ד דין ג' וז"ל ודבר שנאסר משהו מאיסור שנאסר במשהו אין חתיכה נעשה נבלה הרי דסתם

ולא חילק בין חמץ לשאר איסורים וע"ש והעולם דנהגו באיסור נראה דמשום אומרא דחמץ חששו לדעת הרא"ש כמ"ש דיש לפקפק לדעת הר"ן ולדעת הרמב"ן ורא"ה בב"ה דנ"ט לאו דוקא אפי' משהו אוסר ולזה יש איסור כי נפק מפומי' דגאוני דור אבל לסניף להתיר ברור דמותר. וקצת יש ראיה לדברי הר"ן והש"ך מהא דאמרינן ש"מ טעמו ולא ממשו וכו' דאי חידוש הוא אפי' ליכא נ"ט נמי וקאמר רבא דרך בישול וכו' ש"מ דאם הוא חידוש אין לומר בו נ"ט נמי אפי' משהו נמי וא"כ קשה הא דאמרינן לחד תנא גיעולי עכו"ם חידוש הוא כמבואר בגמ' דפסחים א"כ אפי' בלי נתינת טעם נמי וא"כ כלים של עכו"ם שנתבשל בו יאסרו אפי' ליכא נ"ט נמי דהא בלא"ה חידוש הוא דאפי' דבר הפוגם אסור וה"ה אפי' נ"ט נמי וצ"ל דא"כ געולי עכו"ם היכי משכחת ליה הא הטעם נבלע במים וחוזר ובולע ואי דמגעיל בכלי גדול שיש במים ס' נגד הבלוע עכו"ם אוסר אפי' ליכא נ"ט נמי וא"כ איך אפשר להגעיל רק קשה הא הדבר הנבלע ביותר מכדי נ"ט אינו אוסר שוב פליטתו וא"כ י"ל דהגעיל שני פעמים ומה בכך שראשון נבלע בו מ"מ מהני אח"כ בהגעלה שגם אין המים נבלעים אוסר פליטתו ומהני דמים ראשונים לא נאסרו רק במשהו וע"כ צ"ל כדעת הש"ך דכל מה שהוא אסור משהו הן מינו והן א"מ אף דבר הנאסר במשהו אוסר פליטתו א"כ שפיר י"ל אי ס"ד דגעולי עכו"ם במשהו הגעלה איך משכחת ליה דלעולם אוסרים המים עד אין תכלית דהא אין הבדל בין מינו לאינו מינו וצ"ע כי י"ל זה באנפי שונים ודו"ק:

יא טפת חלב וכו' מקורו הוא סמ"ק וכתבו ז"ל מספקא לן בפ' דם חטאת אי מפעפע בכל הכלי או לא וכו' והעתיק הש"ך ס"ק י"ח ובט"ז ס"ק י"ח ולכאורה משמע מלשונם דבגמ' מספקא וזהו אינו דבגמ' אסקינן בחטאת בישל במקצת כלי טעון מריקה ושטיפה בכל הכלי ובתרומה מכ"ש חולין אינו צריך מריקה בכל הכלי וכך כתב הרמב"ם ואין כאן ספק בגמ' רק צריך לומר פי' מספקא לן דאנן מסופקים בפי' הגמ' דהא דאין צריך מריקה ושטיפה בתרומה הוא משום דאינו מפעפע בכל הכלי רק נגד מקום בישול וחטאת גזרת הכתוב להחמיר או דלכך בתרומה א"צ מריקה בכל הכלי דכבלעו כך פלטו עיין לקמן סי' קכ"א וזה ברור בכוונת הסמ"ק וזהו דלא כמשמע מדברי קצת מפורשים דהספק אי מפעפע בכל הכלי בכלל או רק קצתו דזהו אינו בספק בגמ' שם ואין ענין להך דפרק חטאת וכן משמע בט"ז ונכון הוא ומהר"ם במרדכי מפשט פשיטא ליה מהך דתרומה אין צריך מריקה דאין מתפשט בכל כלי רק עומד במקומו רק צריך לומר דכל עובי הכלי מתפשט ולכך צריך ששים נגד עובי הכלי מקום נפילת טפה אבל הסמ"ק נראה דמסתפק והיינו כמ"ש די"ל הטעם משום דבולעו כך פולטו ומעתם צריך לומר

הא דכתב דאם נפלה כנגד התבשיל מותר בממ"נ אם מפעפע בכל הכלי הרי נתבטל ואם לאו לא יאסור הפי' דאם מפעפע חוץ למקומו הרי מסתמא מפעפע בתבשיל דגם התבשיל מפעפע לתוכו ומסייע לטפה לילך לתוך התבשיל (וכן כתב הט"ז ואם אינו מפעפע שעומד במקומו לא יאסור פי' דנגד הטיפה ודאי ששים וא"כ אם אינו מפעפע הרי כאן חתיכה נעשה נבלה דנאסר נ"ט טיפין. ומעתה א"צ למה שכתב הט"ז דאם אינו מפעפע שוב לא יאסור ולא יזוז ומכח טעם זה רצה להתיר הקדרה ודבר זה אינו דכ"ח אינו יוצא מידי דופיו לעולם ואפי' הגעלה גמורה לא מהני מכ"ש בישול דנימא דאין זז מקדרה לעולם מכ"ש שאין הברית כרותה הואיל ועכשיו לא נפלטה לא תפלוט לעולם וא"כ אתה מכשיר כ"ח בהגעלה דנימא ג"כ בממ"נ אם נפלטה שוב אין כאן איסור ואם לאו לא תפלוט לעולם אלא דזה אינו פולטת וזהו ברור. אבל כל זה אינו שוה לי דלשון מספקא לן דמשמע דבגמ' מספקא. ולכן נראה דס"ל ודאי אין למילף מתרומה דהוא היתרא בלע רק מחטאת דאיסורא בלע רק הא דמספקא הוא כך דאיבעי' דלא איפשטי' בגמ' וכן כתב הרמב"ם בישול בלי בלוע תלי' באויר התנור אם צריך מריקה ואם כן אי אמרי' דצריך מכ"ש בישול במקצת כלי לא יהי' גרע מאויר התנור וא"כ אין כאן ראי' דמפעפע בכלי רק לו יהי' אויר אבל אי אמרינן דוקא בלוע בעינן וא"כ הבלוע בכל כלי ש"מ דמפעפע בכלו כלי וא"ש דמספקא לן דהא בישול בלי בלוע ספיקא בש"ס ולא אפשט ומזו נראה דעת הרמב"ם דס"ל הך ספק בישול בלי בלוע רק בכ"ח ותמה הלח"מ מנלן ולפמ"ש ניחא דקשיא לי' לרמב"ם תפשוט דאין צריך מריקה באויר דאם לא כן למה לי קרא דבישל במקצת כלי דצריך מריקה בכל כלי תיפוק ליה לא יהי' גרע מאויר תנור אלא ש"מ זהו דוקא בכ"ח ולא בכלי נחושת ואיצטריך קרא על כ"נ ודו"ק והסמ"ק ס"ל דבאמת להך שיטת היא היא דלכך בעינן בכל הכלי משום בישול בלא בלוע ודו"ק. כי זהו מכוון בלשון מספקא לן ודו"ק:

יב אבל חדשה ע' ש"ך דכתב ואין לומר דלמא מלחלחת הקדרה נעשה ישן בממ"נ אם מפעפע למעלה גם הטפה נפל למטה וזהו דהספק אם מפעפע בכולו לבטל או מפעפע במקצתו וא"כ בממ"נ אי אמרי' דמפעפע ש"מ דמפעפע בכל הכלי אם כן אף רוטב מפעפע וכו'. אבל לפי דהעלתי הספק אי מפעפע בכלי או אינו מפעפע כלל ואם מפעפע אדרבה יש איסור א"כ נהפוך הוא אמרי' הרוטב מפעפע למענה ומ"מ אינו מפעפע ולכך רוטב מפעפע רק במקצת ולכן העיקר דהוי ס"ס אולי לא פעפע הקדירה כלל ואת"ל פעפע דלמא יש ס' וכדומה ספיקות יותר ולכן יש להתיר: אך באמת אני מסופק דלפי מ"ש בטפת חלב שנפל על החתיכה דאינו אוסר רק אותה חתיכה ולא יותר משום דאין

חלב קרוי רוטב וע' לעיל דהעליתי מחמת הבל הקדרה מתפשט א"כ כיון שאין כאן הבל קדירה מאין יתפשט הא אפי' בחתיכה אינו מתפשט ומ"ש חם שנפל על הצלי דאינו אוסר רק כדי נטילה ולמה יאסור זה כולו ומנלן לחלק בין כלי לחתיכה. ובגמ' דזבחים אין ראי' דשם איירי בבישל מקצת כלי וא"כ יש בו רוטב ומתפשט בחתיכה כדעת ר"י אפי' מקצתו חוץ לרוטב בכל החתיכות ולרש"י עכ"פ באותו חתיכה ואף בקדרה מתפשט משא"כ בטפת חלב דלולי הבל הקדרה מתפשט בפתיכה ולמה מתפשט בקדרה ואלו בבישל ברוטב דבחתיכה ודאי מתפשט בכל חתיכה אף דלא הגיע הרוטב רק למקצת החתיכה מ"מ בקדרה מספקא אי בישל במקצת מתפשט בבל הקדרה ש"מ דיותר נח להתפשט בחתיכ' מן קדרה ואלו בטפת חלב בלי הבל דאין אוסר חתיכה למה יאסור כל קדרה ויהי' ספק בהתפשטות. ולכן סמ"ק והנך רבותא אפשר ס"ל כטעמא דתוס' הטעם דטפת חלב משום שומן וה"ה בקדירה אבל לפי דעת הר"ן משום הבל הקדי' וכמש"ל אף דעת הש"ע נוטה לכך צ"ע מהכ"ת לומר דמפעפע בקדירה מה דאין מפעפע בחתיכה וצ"ע:

יג ואם לא נפסק וכו' צ"ל ברמ"א דאי י"ל אס נפסק הקלוח לא אוסר כדי קליפה הא אמרינן חם לתוך צונן מ"מ בעי קליפה וצ"ל דדבר גוש שאני ואף דרמ"א אינו מחלק בין גוש לאינו גוש מ"מ בזה לענין עירוי מודה דיש לחלק והא דאמרינן נטף מרוטבו על החרס אף דנפסק הקלוח ל"ק דלשמואל הא מוקי ליה בחרס רותח ולשמואל הוי תתאה רותח ולרב הא עלא' גבר ומודה רמ"א דא"ל שלא נפסק הקלוח ולא אמרה רמ"א רק למ"ד דתתאי גבר אבל למ"ד עלאי לעולם קרוי עילאי אפי' נפסק קלוח אך המהרש"א דעתו שם אפי' לשמואל אפי' תתאי צונן מ"מ בעי קליפה רק דא"צ ס' נדעת ר"ת קשה הא נפסק הקלוח ולכן צריך עיון ועי' לקמן סי' ק"ה שם יתבאר הענין בענין פסוק הקלוח ביותר וצ"ע:

יד על הכיסוי וכו' ומהר"ל חולק דאולי בשעת נפילה לא הי' זיעה ואח"כ נעשה זיעה ומלבד דהוא ס"ס שמא לא נתפעפע כלל או שמא עלה הרתיחה תיכף וכו' אף גם לפירש"י דפירש בחתיכה חצי ברוטב וחצי חוץ לרוטב אינו אוסר רק החתיכה וא"כ בכיסה מתחלה איך כל קדרה מצטרף דלמא מתחלה לא העלה הרתיחה רק חצ' חתיכה וא"כ נ"נ אותו חתיכה וכשחזר כשעלה רתיחה בכל קדרה אוסר אותו החתיכה כל קדרה אלא ש"מ דאמרינן תיכף עלה רתיחה בכל ודו"ק:

סימן צג

קדרה וכו' כתב הטור בשם ב"ע וז"ל אם בישל חלב בקדרה של בשר ב"י ויש בו ס' איכא מ"ד מבשל בה עכשיו חלב כיון שהרי בטל ומותר טעם ראשון בטל וקדרה נמי מותר ואיכא מ"ד דה"ל כ"ח ואינו יוצא מידיד ופיו לעולם וכו' וכתב הוא שיכול לבשל בה מאיזה מין שירצה ואני תמה איך מותר לבשל בה וכי עדיף מהגעלה דלא מהני לכ"ח דפולט תמיד מעט מעט עכ"ל ותמה הב"י למה לא הוסיף להקשות איך יבשל בו בשר כיון דבישול אחרון הי' חלב ואין כאן בנתים דבר המפליטן ותי' בשם מהר"י חביב דס"ל בעודו רותח אין החלב נבלע בקדרה כלל רק מפליט ולא מבליע ודברים אלן מלבד שהשיגו כל אחרונים אף גם קשה א"כ אפי' בדלית ס' ותבשילה חלב נאסר מ"מ יהי' מותר לבשל בו אח"כ כל מין שירצה ואי דחלב נ"נ ובולע הקדירה איסור הא לא בלע כלל: ולכן נראה דלא על דעת וסברת ב"ע השיג הטור כלל דמיירי בכלי שמה שמשמשי' בתוכו הוא ס' נגד הבלוע וכמ"ש הב"י בקדירה רחבה ודופן הקדירה דק מהדקה וא"כ לעולם מותר לשמש בו דהא כל בלוע יתבטל ואי דאין מבטלין איסור לכתחילה י"ל חדא דזה אינו מכוין לבטל איסור ועוד דכיון דזולת זה א"א להשתמש בקדרה ה"ל דעבד ומותר וזה ברור בכוונתו ואין כאן קושי' עלי' (ועיין מש"ל דאפשר כל בלוע בקדרה הוי דרבנן וס"ל לב"ע באיסור דרבנן מבטלין איסור כדעת הרבה מחברים ואין כאן קושי' רק הטור טען על הך דעה דאוסר לבטל בשר ש"מ דלא ס"ל הך סברה ומתיר בחלב דטעם בשר כבר נפלט וע"ז שפיר קטען הא בכ"ח לא מהני הגעלה וזה ברור בכוונת הטור: אמנם נראה כי הנך רבותא ישלהן יתד בש"ס דס"ל כדעת הרמב"ם בפי' המשנה ובספרו בהל' מעשה קרבנות דאפי' כ"ח בקדשים זולת חטאת מהני מריקה ושטיפה זולת חטאת שהחמירה תורה כמו בשאר דברים וכבר עמד הרב ב"ז א"כ איך אמרינן התורה העידה על כ"ח שאינו יוצא מידי דופיו לעולם הא בשאר קדשים זולת חטאת מהני מריקה ושטיפה. אבל האמת דודאי אין יוצא מידי דופיו לעולם אבל מ"מ הטעם נקלש ונעשה קלוש כי רובו מ"מ נפלט ע"י המריקה או הגעלה וא"כ בקדשים דהיתרא בלע כמ"ש הרשב"א וכמו שאכתוב לקמן וכמ"ש התוס' דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא דלא קפידין אטעם קלוש לכך מותר בהגעלה אבל אי איסורא בלע אף טעם קלוש אסור וכ"כ הב"י והב"ח מסברה אלא שלא עמד בזה בראי' מרמב"ם ולכך בחטאת החמירה התורה כאלו איסורא בלע ואפי' טעם דק וקלוש אסרה התורה ואין מועיל מריקה ושטיפה. ומעתה שפיר דייק הגמ' לענין קדרה שבלוע מאסור דאין מהני הגעלה דאין יוצא מידי דופיו ונשארבו טעם דק דאי יוצא לגמרי מ"ט אסרה התורה בחטאת הלא אין כאן שיור

והוי כהחזרת כבשנו' ופנים חדשו' בא לכאן ע"ש בתוס' א"ו דנשאר בו מעט והוי איסור' בלע לכך אסרה התורה ומיני' לכל איסורין אבל בהיתר הדין כמו קדשים דהוי היתרא בלע ומהני הגעלה וא"ש ודו"ק: אמת כי יש להקשות לשיטות הרמב"ם הנ"ל שם הא דפריך הגמ' השתא דאתותב רבה ב"ע דקדרה שטח באלי' מהני לי' היסק למה אמר רב קדרות בפסח ישברו וקשה מה קושי' הא בשר לגבי חלב אפי' הגעלה מהני כמו מריקה בשאר קדשים ומהני לי' היסק מכ"ש משא"כ חמץ וקדרות בפסח דאיסור' הוא ולא מהני לי' הגעלה י"ל אף ליבון לא מהני וכ"כ הא דהקשה הגמ' בזבחים דף צ"ו דלמה קדרות במקדש ישברו להדרו לכבשונו' הא שבירה לא הי' רק בחטאת ושם לא מהני הגעלה אבל בב"ח מהני הגעלה מכ"ש ליבון וצ"ל דלרב הקושי' והוא ס"ל נ"ט בר נ"ט אסור וש"מ אפי' טעם קלוש אסור דודאי לא יחלוק רב ושמואל במציאות כמ"ש רשב"א ועמש"ל סי' צ"א וא"כ דאוסר אפי' טעם קלוש ומ"מ מהני ליבון ש"מ דיוצא לגמרי ואין להקשות לרב למה ק"ק זולת חטאת מהני מריקה הא לדידי' אפי' טעם קלוש אסור י"ל דמודה רב מן תורה מותר דלאו טעם כעיקר ולא דמי למשרת דילפינן מיני' טעם כעיקר רק מדרבנן אסור ול"ק אתורה ומקדש ודוק ועי' תוס' זבחים דף צ"ו משמע די"ל מדרבנן: והרב הט"ז הקשה מנלן למילף מקדשים דלמא. אדרבה מדאיצטריך התורה שבירה בחטאת ש"מ בעלמא מותר וכתב שכן דייק מהר"ם דמפעפע בכל הכלי ולא עיין היטיב דבמפעפע בכל הכלי אמרינן להדיא בגמ' דזבחים אותה פרט לתרומה דא"צ מריקה ושטיפה בכל הכלי וש"מ דאין ללמוד מיניה מפעפע אבל בעלמא מהכ"ת שלא למילף ובפרט דשבירת כ"ח בחטאת דכתבה תורה דווקא בחטאת מצרך צריכי דטעון דוקא שבירה ולא ישתמש בו דבר צונן וגם טרחי' במקום קדוש ומה שכתבתי הוא אמת נכון בעז"ה ודו"ק היטב: וכתב הטור בשם הרשב"א אם בישל בשר או חלב ואח"כ בישל ירקות הוי הגעל' משא"כ אם בישל איסור לא הוי בישול ירקות הגעל' וראי' שלו מהא דאמרינן בסוף מסכת עכו"ם השפוד ואסכלא מלבנן באור וכה"ג הא גבי קדשי' תנן השפוד והאסכלא מגעילין ברותחין ומשני הגמ' שאני התם דכל יום נעשה גיעול לחבירו ובישל בו שלמים דאידנא או חטא' ואח"כ שלמים הוי הגעל' ויליף מניה הרשב"א למה יהי' זה מה דמבשל האידנא להגעלה הא אינו אלא בישול בעלמא אלא הואיל והיתרא בלע אף כי מבשל אח"כ היתר קלי' לי' טעמי' ומותר אבל אם איסור' בלע אף דקלוש ליה טעמי' מ"מ טעם איסור יש בו ולא מהני עד דמגעיל לי' שפיר וזהו דינו וראי' שלו וכתב הב"י דהתוס' והרא"ש הקשה האיך כל יום נעשה גיעול לחבירו הא ממעט באכילתו והוי ליה נ"ט בר נ"ט ותירצו דמב"מ מן התורה ברוב בטל ובכלי מקדש אוקמי אדאורייתא: ולפ"ז אין הוכחת הרשב"א כלום

והש"ך בנה"כ השיג על הב"י וכתב שאין דברי הרא"ש והתוס' וסייעת' סתירה לדברי הרשב"א דהם לא באו אלא ליישב דהאיך מותר לבשל בפעם השני שלמים דהא ממעט באכילתו וע"ז כתבו דאוקמי אדאורייתא ובטל ברוב כיון דבפעם שני עדיין אין כאן איסור ועדיין לא בעשה נותר וכן בחטאת שנתבשל אח"כ שלמים בשביל כהן מבשל נתבטלו ברוב אבל ודאי אי הגעלה לא מהני תקשה האיך מבשל בפעם הג' קדשים כיון דכבר נעשה נותר דודאי כשנאסר הכלי לא שייך למימר בואוקמא אדאורייתא וברובא בטל ולא שייך למימר כל יום נעשה גיעול כיון שכבר נאסר אך מוכרת לומר ברשב"א דאם היתרא בלע מהני ליה הגעלה זה וע"ש שהאריך. וכן כתב תשובת הגאון מהור"ר גרשון ספר עבודת הגרשוני ע"ש. והנה מה שהאריך הגוף הדבר אם כבר נעשה נותר אין לסמוך על ביטול ברוב אלא דיש להבין הא הרשב"א גופי' מדמה הך דמהני הגעלה או לא לנ"ט בר נ"ט דהיתרא ואיסור' דבהיתר' נ"ט בר נ"ט כשר דלא אכפת לן בטעם קלוש ודאיסורא אסור דטעם קלוש נמי אוסר כמ"ש הב"י. ולפ"ז התוס' החליטו דגבי חטאת הוי נ"ט בר נ"ט דאיסורא דחטאת אסור לזרים וכדומה א"כ אף לענין זה לענין הגעלה מיקרי דאיסורא ועדיין קשה כל שבישל בה חטאת האיך בישל בה שלמים והרשב"א לא ס"ל הך סברה דחטאת מיקרי דאסורא דאין רצונו להאכילו לזרים כמ"ש הנה"כ אבל התוס' והרא"ש דהחליטו דקרוי איסורא עדיין קושי' רשב"א במקומו ולכך צריך לומר דודאי ע"י בישול נפלט הרבה מהכלי והחוש אוכל יבחין כאשר יטעום הקפילא טעם הבלוע יהיה טעם קלוש וכי טעם בישול השני יבלע בו ואף שנבלע מקדם בשר חטאת מ"מ הרוב הבלוע הוא מבשר שלמים דהאידנ' מעט מבשר דאתמול וא"כ הבלוע בתוך הכלי ברוב בטל דמ"ש דבטל בתוך התבשיל ומ"ש דבלע בתוך הכלי וא"כ אף בחטאת ואח"כ שלמי' יתכן בטל ברוב ולא כשכבר נפלט דחל עלי' תורת הגעלה רק קודם שנפלט בשר הבלוע החטאת ברוב והרי הוא כבשר שלמים וזהו כוונת תוס' ושפיר כ' הב"י דהך סברה דביטול ברוב סובב על הכל: באמת לדעתי גם הרשב"א סובר כן דודאי ס"ל חטאות קרוי איסורא ונראה מדבריו כמה דוכתי בתורת ובמשמרת הבית רק ס"ל דבכלי מקדש לא גזרו אטו חולין דבמקדש מבדל בדילי מכלי חולין כי מה יכנוס כלי חולין לשם גם הי' מוכרחים לתקן כן שלא להרבות כלים לקדשים לכך אוקמי אדאורייתא והני מילי ק"ק אבל קדשים קלי' אשר אוכלין בכל מקום בירושלים כל איש ישראל מבשל בקדרות שלו כרצונו א"כ איך שייך כלי מקדש אוקמא אדאורייתא מקדש מאי בעי הכא בזו ודאי יש חשש אטו חולין ולא ילאה איש מביתו להכין כלי לבישל מה שהוא מקרה פעם אחד בשנה וס"ל לרשב"א דלא שייך בהו אוקמא אדאורייתא. ולכך יפה הקשה האיך יהנה

בישול תמורת הגעלה וע"ז משני היתרא בלע וזהו שלמים אבל בחטאת מודה הרשב"א דאיסורא בלע רק בזה הוי כלי מקדש ואוקמא אדאורייתא ודו"ק: ולפ"ז דעת התוס' הרא"ש דאף בשלמים כתבו כלי מקדש אוקמא אדאורייתא א"כ ליתא לדברי הרשב"א ודברי הב"י למקומו: והנה יש לדקדק הרשב"א התחיל בזה הענין לטעון בגמ' דפריך הא דתני בקדשים מגעילין ברותחין דלא מהני' ליה הגעלה דתנן מלבנן באור ומשני הגמ' כל יום נעשה גיעול לחבירו עדיין קשה מה בכך דנעשה גיעול הא העגלה לא מהני וע"ז תירץ האריך נחות לתרץ דהיתרא בלע ואיסורא בלע דבהיתרא בלע אהני הגעלה. ולכאורה עדיין לא תי' כלום דא"כ למה ליה להגמ' להביא הך דכל ימים נעשה גיעול לחבירו הי' לי' לשנוי' בקצרה דלכך הגעילין ברותחין ולא מלבנין דהיתרא בלע וסגי ברותחין ואין צורך לכל האריכות וצ"ל דסבירא ליה להרשב"א כי אמרינן דהיתרא בלע סגי בבישול והגעלה היינו היכי דמגעילין בעודה היתר אבל במגעילה בשכבר נעשה איסור לא מהני וצריך ליבון כמו איסור ולכן המשנה דקתני מגעילן ברותחין היינו למריקה ושטיפה וזה נעשה בזמן שכבר נעשה נותר ולא מהני הגעלה ולכך משני הגמ' כל יום נעשה גיעול כו' הבישול שלמים נעשה בזמן שעדיין הכל היתר ולא נעשה נותר אז כיון שנקלש הטעם דהגעלה כל דהו מותר ושפיר וזה הכל אם אמרי' דמריקה ושטיפה היה בזמן שנעשה נותר אבל הרמב"ם פסק בפ"ה מהלכות מעשה קרבנות דין י"ד דמריק' ושטיפה היה נעשה תיכף לאחר אכילה א"כ הקושי' הנ"ל במקומו. וע"כ צ"ל תי' הב"י כלי מקדש בטל ברוב ולכך כשמכווין להגעילו ברותחין לא שייך בטל ברוב והוי ליה אין מבטלין איסור לכתחלה אבל כשמבשל בו שנית הנא כוונתו לאכילה ולבישול ואינו בגדר אין מבטלין איסור מה שנזדמן אגב אורח' בעלמא ודוק: והנה התוספת זבחים דף צ"ו ד"ה ש"מ לאחר שהענה על הך קושיא דנותן טעם בר נ"ט וכו' כלי מקדש ברובא בטל כתבו וזה לשונם ותימא אי נתבשלו נמי מותר אמאי אמרו רבנן מזמן אכיל' ראשון טעון מריקה וגבי שלמים דאתמול ושלמים דאידנא דשניהם היתר דאין סברה לומר גזרת הכתוב היא בדבר דהיתר גמור הוא אפי' בחולין אפי' מדרבנן עכ"ל. ויש להבין ענין קושייתם ובמה הוא תמיהתם דלכאורה הוא כך דרבנן ור"ט פליגי דר"ט ס"ל אם בישל בו תחלת הרגל יבשל בו כל הרגל וכל יום נעשה גיעול לחבירו וחכמים פליגי וצ"ל דס"ל לתוס' בשלמא אי נתבשלו אסור שפיר פליגי רבנן ולא הי' יכול לעשות כלים גיעול לחבירו דהוי לי' נותן טעם בר נ"ט ואסור אבל אי נ"ט בר נ"ט מותר א"כ ודאי הי' עושים כן ומבשלים יום יום בכלי אחד א"כ מ"ט פליגי רבנן: ולפי פי' זה מוכח לכאורה דתוס' ס"ל כרשב"א דאי כהב"י אין כאן קו' דבממ"נ הקושי' הוא אפי' למ"ד נ"ט בר נ"ט אסור היו יכולים לבשל

דכלי מקדש אוקמי אדאורייתא דברוב בטל ואי דלא ס"ל הך סברא אוקמי אדאורייתא א"כ אף למ"ד נ"ט בר נ"ט מותר לא פריך התוס' מידי האיך יעשה כל יום גיעול לחבירו הא אין כאן הגעלה דהוא רק בישול בעלמא והב"י כתב דמועיל הואיל וכלי מקדש אוקמי אדאורייתא אבל כיון דהך מאן דאמר לא ס"ל אוקמי אדאורייתא אין זה הגעלה כלל ולא מק' מידי ועל כרחך צריך לומר דתוספות כרשב"א ס"ל אף דלא אמרינן אוקמי אדאורייתא מכל מקום הואיל והיתרא בלע הוי הגעלה אם כן שפיר הקשה ודוק כן י"ל לכאורה: אך בתר עיון י"ל כיון דבאמת התוס' הניחו זו בקושי' ח"ו וכי פורק אין להם אלא באמת אמרינן דהאמת כדעת הב"י בכלי מקדש אוקמא אדאורייתא ות"ק לא ס"ל הך ולק"מ וע"ל סי' צ"ח מ"ש שם על קוש' הב"י על רשב"א: ויש לסייע מהא דכתבו התוס' וא"ל גזרת הכתוב הוא כו' אנה נמצא זה הגזרה בתורה אי מה דצוה למרוק היינו כשלא בישל בנתים בתבשיל אחר דהוי כעין מריקה אבל אי בישל בנתים באמת לא צריכ' וגם מה הקשו א"כ איך יהי' בחולין מותר אפי' מדרבנן מה ענין זה לזה וקדשים הצריכו התורה מריקה להפלי' אפי' טעם כל שהוא לאחר שנעשה נותר אבל בשביל זה לא לאסור נ"ט בר נ"ט מהכ"ת לעשות מזה תמי': לכן יותר נראה דהתוס' נסתפקו במילתא דרבנן דאמרי במשנה מריקה עד זמן אכילה דיש לומר הפי' תיכף כשנגמר אכילת קדשים אף דעוד היום זמן גדול מ"מ הוצרכו התורה תיכף מריקה טרם שיבא להתבשל בו שנית כדי שלא יקבל טעם ראשון ונמעט באכילתו כדעת הרמב"ם באמת וא"כ י"ל בכוונת התוס' כך בשלמא אי דנת בשלו אסור יש לומר כמ"ש דמריקה דהצרכו התורה היינו תיכף כדי שלא יבשל אחר כך שלמים וימעט באכילתו ולא סמכינן בזה ארוב אבל למאן דאמר נתבשלו מותר א"כ אינו ממעט באכילתו ולמה הצריכו התורה מריקה תיכף ועל כרחך צ"ל באמת לא מרק לאחר שנעשה נותר וא"כ בין כך היה מבשל בו פעמים טובא ולמה לא ס"ל לחכמים בכל יום נעשה גיעול ול"ל גזירת הכתוב מבלי לסמוך אנותן טעם בר נ"ט ולכך היה נעשה תיכף דא"כ התורה החמירה בקדשים לאסור נ"ט בר נ"ט אף בחולין הי' לנו לאסור נ"ט בר נ"ט ודוק: והנה יש להבין האיך תירצו התוס' והרא"ש דסמכינן מב"מ ברובא בטל הא במתני' תני' מריקה ושטיפה צונן שפוד ואסכלא מגעילן בחמין הך מתני' ר' היא וס"ל התם זבחים דף צ"ז מריקה ושטיפה בצונן ואולם רבי ס"ל שמעת' דטפת חלב מין במינו לא בטל וא"כ האיך יתכן התי' דלכך מגעילן ברתחין דכל יום נעשה גיעול לחבירו דהיא גופא קשיא למה ותי' התו' כלי מקדש אוקמי אדאורייתא לא שייך דהא רבי ס"ל מב"מ לא בטל וצ"ל הואיל דהוא נ"ט בר נ"ט והוא טעם קלוש כמ"ש לא הוי בגדר מין במינו לא בטל דבעינן טעם גמור כמו דם פר ודם שעיר

כמ"ש בכמה דוכתי ודוחק: אך יש להקשות הא דפרכינן בפסחים לרב דאמר קדרות בפסח ישברו לשינהו עד אחר פסח ולעביד בהו שלא במינו ומשני דלמא אתי למיעבד במינו ולפי הנ"ל הא אי אתה מוציא מינו וטעם הנפלט הוי נ"ט בר נ"ט הוא טעם קלוש ובטל אף במינו ודוחק לומר דלרב פריך ורב ס"ל נ"ט בר נ"ט אסור וזה דוחק דודאי רב מודה דהוי טעם קלוש ולא יחלוק במציאות רק ס"ל אף טעם קלוש אסור וא"כ קשיא. לכן יותר נראה דרבא לטעמי' דס"ל בתר שמא אזלינן וכמו דהיו מהדרי' לבשל בקדרה של חטאת דאתמול שלמים דהאידנא דממעטין אותו כן היה מכוונים לבשל בשר שור ואח"כ בשר גדי ואח"כ בשר איל וא"כ בשמא הוי מין בשא"מ ואף ר' ס"ל בטל ומ"מ לענין נ"ט בר נ"ט כיון דהוי חד טעמא לא שייך טכ"ע דאורייתא ובטל ברובו א"ש לכ"ע ודוק: כללא של דבר להפוסקים דפסקו נ"ט בר נ"ט מותר אם כן יש לומר כרשב"א דגבי שלמים לא שייך כלי מקדש וכולי דאין כאן כלי מקדש והא דנעשה הגעלה הוא דנ"ט בר נ"ט מותר ואם כן שפיר מוכח דינו אבל להנך רבותא דפסקו נ"ט בר נ"ט אסור בבישול וצ"ל גם בשלמים כלי מקדש וכולי אם כך אין ראייה לדינו ודוק: הנה הט"ז הביא כאן דעת הב"ח להתיר בכבוש בכ"ח ישן מהא דאמרינן בב"מ בקנקנים ישינים אינו מוציא לו בלע והט"ז דעתו לומר דלכך אינו מוציא בלע דמה שבולע לעומת זה פולט מן הבלוע מקודם ועכ"פ לא יחסר המדה ודבר זה דוחק הגמ' דקאמר הואיל וטען טען דלדבריו אין זה למאמר כיון דטען טען רק מה שבולע לעומת זה מפליט אבל מלבד דיש לחלק בין שמן לשאר משקין כמ"ש התוס' שם להדיא גבי מזופפין ע"ש וא"כ ה"ה באידך שנוי' כיון דטען טען ג"כ י"ל בשמן לבד אף גם יש לחלק גוף הדבר אינו בולע כיון דכבר בלוע ועומד הוא ולכך א"י לנכות לו במדה אבל טעם עכ"פ בלוע וזהו שדברו המחברים בכ"מ טעמו ולא ממשו וכאן אין אנו דנין על הכמות רק על הטעם וזהו בלע וכן נכון וברור והנה מה שיש בסי' זה בטפה שנפלה על הכסוי אינו קרוי עירו הואיל ונפסק הקלוח מקומו לקמן בסי' ק"ה ע"ש אי"ה:

סימן צד

א בכל מה שנתחב ממנו בקדרה נראה אפי' לתוך התבשיל לא תחב כ"כ רק בקדרה כי התבשיל אינו מגיע עד שולי הקדרה מ"מ צריך לשער כנגד כל מה שהיה בקדרה דהא קיימ"ל כר"י דאם חתיכה מקצת' ברוטב ומקצת' חוץ לרוטב מוציא ומוליך הרוטב בכלו וא"כ מ"ש חתיכה ומ"ש כלי שהוא מקצתה ברוטב מוליך הטעם ומפליט מכולו אדרבה הפליטה בכלי נח יותר מן חתיכה כמבואר לקמן בסימן ק"ה ובחתיכה דעת

הרבה מחברים דא"א לסחוט האיסור ותמיד בתוכו ולכלי מהני הגעל' ומהכ"ת לחלק ולהקל. ולכן כל מה שיש בקדרה אוסר אבל הבולט חוץ לקדרה לא דאפי' לר"י דאמר דרוטב מוליך בכל היינו דהבל קדרה מסייעו והוא חם לגמרי אבל במה שחוץ לקדרה אין הבל קדרה וחום מסייעו ולכך דייק לישנא כל מה שנתחב בקדרה ולא בתוך התבשיל:

ב וי"א דאם הוא כף של מתכות יש לדקדק לפי דעת המחלקים ואומרים במתכות חם מקצתו חם כולו מאי נסתפקו הפוסקים בכלי חרס והטפה נופלת על קדרה אם מפעפע בכולו מהך דבישל במקצת כלי צריך מריקה ושטיפה בכל הכלי דשם מיירי בכלי נחשת חם מקצתו חם כולו וכלי מקדש היה כלי נחושת אבל בכ"ח מנלן זה וצריך לומר דס"ל כרמב"ם דזולת חטאת בכל הקדשים אף כ"ח בעי מריקה ושטיפה והא דתנן בישל במקצת כלי אף על כ"ח קאי וא"ש אבל זה דוחק וצ"ל דסתם כתיב בקרא אפילו בכלי שטף דלא שייך בי' חם מקצתו חם כלו ודוק:

ג של מתכות האחרונים הסכימו דדעת המחבר להלכה כדעת ראשון דאף במתכת לא משערינן אלא כנגד תחיבה דחם מקצתו חם כולו אמרינן אבל לא הבלו': ואני נבוך בזה למאוד כי בגמ' אמרינן בישל במקצת כלי צריך מריקה ושטיפה בכל הכלי דוקא קדשים אבל תרומה לא דכתיב אותו פרט לתרומה ויש כאן כמה סברות למה בתרומ' לא או דנימא הואיל והיתרא בלע והטעם רק קלוש ולא אסרינן כמ"ש לעיל בסי' צ"ג. ובזה יתכן שפיר הדין בהך סימנא דאיירי בב"ח דאמרינן אם בישל במקצת כלי היינו במקצת הכף התחוב לא בישל בכולו כלי דהיינו הכף שחוץ לתחיב' ואין צריך לשער כנגדו דבב"ח היתירא הוא טעם קלוש לא אוסר. אבל לפ"ז לא יתכן לקמן סי' צ"ח הביא המחבר ג"כ דיעות אלו ודעתו נוטה לראשונ' נפל איסור על כף דלא אמרינן חם מקצתו חם כולו קשה הא שם איסורא בלע ובאיסור אמרי' צריכה מריקה ושטיפה בכל הכלי. ועוד דלעיל סי' צ"ב דטפת חלב שנפל על הקדרה מספיקא אסרינן עד דאיכא ס' פעמים ס' כהנ"ל דמפעפע וכאן אמרינן דאינו מפעפע והוא רק טעם קלוש ולמה יאסור בס' צ"ב ודוחק לומר דטפת חלב שנפלה טרם שמפעפע נעשה מקום טפה נבל' ושם נתפשט וא"כ ה"ל איסורא ואף טעם קלוש אוסר וזה דוחק דגם כאן בכף נימא כך ואי נימא לכך בתרומה א"צ מריקה בכל הכלי דכבולעו כך פלטו ועיין לקמן סימן קכ"ב אף כאן קשה הא בלוע בכל הכלי כשבישל בו במקצת וכשחזר ובישל בו במקצת פולט כל הכלי וא"כ למה אין צריך ה' כנד כל הכלי וקושיא זו ג"כ על הסמ"ג דפסק דאין אוסר רק מה שבתוך הכלי וגבי טפת חלב פסק דמפעפע בכל הכלי אפי' בכ"ח כ"ש בכלי מתכות וצ"ע ליישבו כי לא ידעתי מצות בנפשי אם לא שנימא דמבליע הוא בכל הכלי דטבע התבשיל לפעפע

אפילו בכ"ח אבל להוציא בלע מן הבלוע בכלי אינו מוציא רק כנגד התבשיל ולא מה שלמעלה ממנו וא"כ צ"ל דליתא להך דכבכ"פ והא דבתרומה אין צריך מריקה ושטיפה בכל הכלי ולא יקשה כיון דבלוע הולך בכל הכני מה בכך דלית ביה פליטה אולי יבשל במקום אחר מה דלא בישל בו מקדם ויצא הבלוע דהא הבליעה הלך בכל הכלי וצ"ל דבאמת אם רוצה לבשל במקום אחר אף תרומה צריך מריקה רק אם רוצה לבשל במקו' שהיה לו מקדם מריק' ושטיפה בחטאת גזרת הכתוב להגעיל כל הכלי דוקא אף דאין מבשל בו באותו מקום אבל תרומה כיון דאין מבשל בו רק במקום שהי' לו מריקה מותר דכבר הי' לו מריק' ואינו מפליט הבלוע כיון שאין מבשל בו במקום וא"כ א"ש. וזהו לדעת המחבר לקמן סימן קכ"א סעיף וי"ו ודלעניין הכשר צריך שיכשיר כולו ולא אמרינן לענין פליט' חם מקצתו חם כולו וא"כ כל מקום ומקו' ספק בלוע וצריך הכשר בכולו ודלא כרמ"א דכתב אם לא נשתמש רק מקצתו כבולעו כך פולטו דז"א דהא הבליעה בכולו ופליטה אינו רק במקום מריקה וצ"ע על הרמ"א: ומי יתן ואזכה לירד על סוף דעת הרמ"א דפסק דבישל במקצת כלי דמועיל הגעל' במקצת דככ"פ א"כ למה התיר כאן שלא לשער כנגד כל הכף דהא מבליע בכל הכף ומפליט בכל הכף ול"ל דבאמת העיקר כמו שפירש הש"ך כבולעו כך פולטו הרצון דבאמת אינו מבליע ואינו מפליט דזה אינו הא באמת יש לו בליעה לעיל צ"ב גבי טיפת חלב וצ"ע: וגם אף על או"ה הארוך קו' זו כיון דבכלל נ"ח מדין הגעלה העתיק כלשון הטור כבולעו כך פולטו ובכלל ל"ז פסק בתוכב כף מתכות אין אוסר רק כפי הנתחב דאינו פולט יותר וגבי הגעלה כתב כבולעו כך פולטו משמ' דפולט יותר ובכלל ל"א פסק כסמ"ק טפת חלב על הקדירה דיש לומר דמפעפע בכולו והסתירה מבוארת וצריך עיון: ומה שיש לישב מדוחק בנשדייק בלשון או"ה הארוך דכתב דאין צריך לשער נגד כל הכף אע"ג דחם מקצת חם כולו מכל מקום מאחר שחממו ע"י חמין ולא ע"י אור עצמו אינו מולי' ומביא פליטתו בכולו עכ"ל ועיין ש"ך סימן קכ"ג ס"ק טו"ב במ"ש. נראה דכוונת או"ה הארוך דבל"ה הכלי חם בהאור א"כ בנפל רוטב במקצת מפעפע בכולו וכן מפליט בכולו דהא הכלי חם בלא"ה משא"כ אם הכלי צונן רק נתחב במים חמים מקצתו ונתחמם כולו דמתכו' חם מקצתו חם כולו תרתי לא אמרינן דיחמי' כל הכלי ויוליך פליטתו בכל הכלי לא אמרינן וזהו כוונת או"ה דמאחר שהוחמו ע"י חמים הללו שנתחב בו כמקדם היה צונן ולא ע"י אור עצמו היינו שהיה חם מקדם מחמת אור וזולתו וכדומה כי זולת לא שכיח שיהי' כלי ראשון. וניטל מהקדרה כלי ראשון וא"כ א"ש לעיל בטיפת חלב שנפל על הקדירה איירי דהקדרה חם מהאש ואז מפעפע בכולו אבל כאן דכף בעצם צונן רק מחמת חימום של התחיבה

יהי' חם מקצתו חם כולי חום כזה לא מוליך הבליעה להפליטה בכל הכלי וגם לקמן בסי' קכ"א איירי שכל הקדירה היה חם מהאש ולכך כשמגעיל צריך לחמם הכלי קודם הגעלה במקצת וזהו כללא כבולעו כך פולטו הכל על מתכונת א' בלי הבדל כלל כבולעו צריך להיות הכלי כולו חם כך פולטו לענין הגעלה ועיין תוס' זבחים דף צ"ו ע"ב ד"ה בישל מקצת כלי דמחלקינן להדיא כן כשכולו כלי צונן או כולו חם: וכן כתב התי"ט לחלק בין הכלי צונן לכלי כולו חם מיהו מדברי הש"ע לקמן סי' קכ"ב לא משמע דמחלק בכך ונרא' דס"ל כאן דחם מקצתו חם כולו היינו חום ודוק וצ"ע:

ד אם תחב הכף ב' פעמים לברר הענין בתחיב' ב"פ מה איסור מוסיף יש כאן מן תחיב' אחד דהא בחתיכות בשר שנפל בחל' והי' מונח שם זמן מה בלי נודעת וכמה פעמים בלע החל' ונ"נ והדר פלט כדאמרינן בגמ' בשר שנפל לתוך יורה גדול חלב אמאי מותר חלב נבלה הוא ואף כאן כמוהו רוב הקדרה נ"נ ובפרט שלא נודע אמרינן חוזר וניעור וע"כ צ"ל דאין חוששין לפליטה רק לפליטה מה שבולע כדרך הרותחין פעם א' אבל שבול' ויפליט זא"ז תמי' ל"א כהך סברת הרמב"ן והר"ן בסו' כל הבשר וא"כ הוא הדין בחתיב' הכף פ"א אף הרי כאן פליט מכזית בשר שבלוע בו מקודם וכזית חלב שנבלע בו בתחיב' זו הרי כאן שני זתים מ"מ לא קשה בתחיבה אחת נמי נצטרך ב' פעמים ס' דכזית בשר וכזית חלב מבטלין זה את זה כדלקמן סוף סימן צ"ח נ"ט זתים שנפל לתוכו כזית בשר וכזית חלב מבטלין זה את זה אבל בשני תחיבות הרי בכל סוף תחיבה נפלה כזית חלב הנבלע בכף ונ"נ והרי כאן שני זתים חלב אסורים מצטרפים זא"ז ונכך צריכים ב' פעמים ס': אך ז"א דכבר החליט הראב"ן כפי מ"ש לעיל ריש סימן פ"ז דלכך קדרה שבישל בה בשר ובישל אח"כ חלב דמותר ע"י קפילא ולא אמרינן קדרה בלע חלב ונעשה נבלה והדר פלט הוי מין במינו והאיך יטעום קפילא דמהשבתוך הקדר' עם הבלוע בקדרה מתחברי' כא' ולא נעשה הבלוע נבל' דבצירוף מה שבתוך הקדרה יש ס' וכמו כן צריכים למימר בתוס' ולא קשה לר"ת האיך הגעילו יורות גדולות דהיורה בלע ממי הגעלה ונעשה נבלה ולא אמרינן כן אף ביורת קטנות וע"כ מוכח דיורת קטנות כיון דיש ששים לא נעשה הבלוע נבלה דמצטרף עם מה שבתוך היורה ופשוט. וא"כ אף מה שבתוך הכף אין נ"נ דכל מה שבקדרה מצטרף עם הבלוע בכף ובטל ולא נ"נ א"כ ב' תחיבות נמי שרי: ואפשר דהנך רבותא דחוששין כך דהבליעה נ"נ לא ס"ל כל מה שבקדרה מצטרף וקדרה בשר שבישל בה חלב דסמכינן אקפילא היינו אם יש בו ששים וא"כ אף דנ"נ בטל בששי' והא דמצריכינן קפילא הוא דעת רש"י דאף בששי' בעינן קפילא וא"ש א"כ לדידן דלא קיימ"ל כרש"י וצ"ל כל מה שבקדרה מצטרף א"כ הקושי'

במקומו למה צריכין בשני תחיבות ב' פעמים: מיהו מדברי ת"ה משמע דיש הבדל בין כף לקדירה דבקדרה כל מה שבתוכו מצטרף עם מה שבלוע בעצם הקדרה אבל בכף יש לחוש ברגע שמוציאה מהקדרה מתקבץ בתוך הכף בלוע מהאיסור ואז מה שבקדרה אין מצטרף עמו ונ"ן ולכך בתחיב' ראשונה לא נ"ן רק ברגע הוצא' וא"כ לא נפלט אותו אז רק אח"כ בפעם שניי' נפלט טעם חלב הנבלע בכף בעת הוצאה ראשונה כן משמע מתוך דברי ת"ה וצ"ע ב' פעמים ס' למה ואם אחד נגד חלב וא' נגד בשר הנפלט וכך מורים דברי ת"ה ודברי מהרי"ל דבר זה צ"ע גדול כמ"ש דחתיכות בשר שנפל לחלב יצטרך ב' פעמים ס' אחד כנגד טעם בשר הנפל' ואחד כנגד כזית חלב ובלע נ"ן דבחלב כולי עלמא מודה אין מה שבהקדירה מצטרף עם הבלוע כמ"ש חלב אמאי מותר חלב נבלה הא וע"כ צ"ל כמ"ש דבב"ח מבטלין זא"ז וא"כ אף בכף כן ויגעתי ולא הונח לי וכמה תירוצים שיש בזו הבל ורעות רוח: והנה המהרי"ל בתשו' סימן קס"א נראה דהרגיש בזה כתב להדיא בשם הסמ"ג דאסרוהו משום גזרה וצריך להבין מה זו הגזרה אם הגזר' אולי יתחב אותו בקדר' אחרת וזה דוחק מאוד ולא מצינו גזרה כזו בש"ס וא"כ מאי אריא דלא נודע אפי' נודע יאסור הא אנן לא מטעם חוזר וניעור אסרינן ולכך י"ל דודאי אם תחב ג' פעמי' אסור כמ"ש בעת הוצאת הכף בפעם ראשון נבלע דנ"ן ותחיבה שניי' נפלט ובעת הוצאת כף פעם שני חזר ונבלע כזית חלב ונ"ן ובפעם שלישי נ"ן ונפלט כזית חלב ויש כאן שני זתים חלב אסור לכך צריך שני פעמי' ששי' וגזרו שני תחיבות אטו שלשה וצריכא על כל תחיבה ס' ותו ליכא למיחש זו היותר נראה בכל הפירושים: איברא הא קשיא אי חיישינן לדעת הת"ה דבשעת הוצאת הכף נבלע בו חלב ונעשה נבלה ואין כל מה שבקדרה מצטרף א"כ בכל הגעלות נימא כן כשמגעילין כף נימא בעת הוצאות הכף מהגעלה נבלע מהגעל' לתוך הכף וא"כ לדידן דלא קיימ"ל כר"א נ"ן וא"כ הכף בלוע מאיסור אין כאן הגעלה. אך קושיא זו הרגיש בו מהרי"ל בתשוב' סי' קס"א וכתב וז"ל מ"ש מהגעלה וכו' לפי דעת הר"י בד"ה חלב אמאי מותר וכו' לק"מ ודבריו צריכין ביאור כי שם לא נחלקו הר"י והרשב"ם אם מים שנאסרה ע"י נבלה ונ"ן איזהו שם שיש למים הללו אי שם מים או שם נבלה שנאסרה בגללה ומה ענין זה לקושי' הנ"ל דמים הבלועי' נ"ן וצ"ע לכאור' וליישבו בדוחק צ"ל דוודאי טבע הגעלה להגעיל כל הבלוע בתוכו בלי שיור כלל אבל מה שנבלע בתוכו מחדש בסוף הגעלה אינו מפליטו רק מה בכך אמת דהכף בולע כזית מהגעלה ונ"ן הא מ"מ מה שבו בלוע מהאיסור נפלט ע"י הגעלה ואין כאן שיור איסור וא"כ הוא מותר ואי דאפשר לסוחטו אסור וא"כ אף דנפלט האיסור לגמרי מ"מ כבר נאסר ושוב אין חוזר להתירו י"ל ס"ל למהרי"ל הני מילי בבב"ח

דנ"נ מחמת החיבור אבל בשאר איסורי' דנ"נ מחמת בלוע כשנפלט האיסור חזר להתירו רק אנן אמרינן אפשר לסוחטו אסור דלמא לא יפלוט וא"כ לק"מ כמ"ש דסוף הגעלה האיסור נפרד ואין כאן נ"נ וס"ל למהרי"ל דזה הטעם דדעת התוס' בב"ח דרך משל חלב בלעה מבשר ונקראת חלב בשם חלב אבל מים בלועים מנבלה נקראת על שם נבלה הטעם הוא בו דבב"ח אף דנפרד הבשר מ"מ חלב נבלה הוא א"כ נקראת על שם חלב דהא בשר ליכא כאן ומ"מ אסור אבל מים הנאסרי' מנבלה אם אין נבלה כאן הלא המים מותרין א"כ אין כאן שם איסור רק נבלה וזהו דברי מהרי"ל דכתב לפי ת' התוס' דמים נקראים על שם איסור א"כ מוכח כשנפרד האיסור שוב לא אמרינן נעשה נבלה א"כ אף בהגעל' כן דנפרד האיסור ומי הגעל' הבלועים לא נעשה נבלה וא"ש: ובזה צדקו דברי התוס' דכתבו לפי' ר"י תבלין הניתן בקדרה אין אומרים דלטעמא עבידא וכו' דלכאורה הא בהא לא תלי' דתבלין טעמא אחרינא יש אין הנאסר יכול ליאסור וכו' ולפי מ"ש ניחא דהיא היא דהכל תלוי' בזה אם האיסור נפרד ומ"מ נ"נ או לא דאם נ"נ לא שייך אין הנאסר יכול לאסור כמ"ש הר"ן באמת גם לא שייך שלא יהא נקרא על שם בעצם דהא אף דאין כאן איסור מ"מ נבלה בעצמותו משא"כ אם אמרינן כשנפרד האיסור אין נ"נ שייך שפיר אין הנאסר יכול לאסור וכו' דכיון דנקרא בשם האיסו' אם אין כאן איסור אין נ"נ וא"כ א"ש דחדא בחברתא מישך שייכי ודוק. ומה שיש לדקדק בענין לא נודע עיין לקמן מ"ש בסימן צ"ט ע"ש. ומה שכתב הש"ך דלרבינו אפרים לא יתכן הך דשני תחיבות כבר השיגו הפר"ח והדין עמו:

ה אבל הכף אסור וכו' הקשה הב"י הטור העתיק דין זה בלי חולק ובסימן צ"ב העתק דברי הרשב"א להלכה דבישול ה"ל הגעלה וא"כ אף כאן יהיה החלב הגעלה ועיין בב"י ונה"כ שדחק ואני לא הבנתי קושי' שלהם כי תיכף כשנכנס החלב לתוך הכף הבלוע מבשר אותו הבש' הבלוע נ"נ מחלב הבא בקרבו ואף כי החלב ס' מבית ומבחוץ כי מצטרפין ולהם דביקות כמ"ש מ"מ הבשר הבלוע נ"נ וא"כ אף שהחלב מפליט הא מודה רשב"א דאינו מפליט לגמרי רק מניח טעם קלוש וא"כ באיסור אסור וכאן הא איכא איסורא דנ"נ ובב"ח ולכך אוסר וזהו ברור ונכון:

ו בת יומא אבל אם עברה מעל"ע אע"ג דהוא בלועה מבשר וחלב מותר כיון דהוא לפגם אך לפי מה שכתבתי בסי' פ"ז בדברי רמב"ם דבשר בחלב אפי' נט"ל אסור א"כ אפי' בעבר מע"ל ה"ל לאסור דמה בכך דהוי נטל"פ ואולי יש לומר בכה"ג דבקדירה ס' נגד הבלוע בכף רק דאנו אומרים דנבלע בו טעם ובבלוע דעת הרבה מחברים דאפי' בב"ח לא אמרינן חנ"נ משמע דס"ל אין דין בב"ח בבלוע חל דאם חל למה לא יהי' חנ"נ וא"כ

תו ליכא להחמיר ולאסור נטל"פ נמי כולי האי אין להחמיר אבל אם יש בקדירה בפחות משששים נראה דיש להחמיר כדעת הרמב"ם:

ז מותר לתת פירות וצונן וכו' משמע דלהחם חמין לא ובא"ח סי' ת"ק פסק רמ"א דאפי' חמין מותר י"ל או דאיך יחום א"כ אף הבלוע בתוכו נתבשל והוי בישול בב"ח ועיין מש"ל מזה ועוד הא נתן המ"א שם הטעם דלכך מותר לחמם דה"ל שלא כדרך הנאתן ובב"ח אפי' שלא כדרך הנאתן אסור ולכך לא שרי רק פירות וכל זה בכלי מתכות אבל בכלי חרס יש אומרים דאסור דלמא אתו להשתמש בי חמין רק כאן דכתב סתם מותר וכו' דמשמע אפילו בכלי חרס צריך לומר דמיירי להשתמש בו רק באקראי בעלמא אבל דרך קביעות אסור ולק"מ: והנה דעת מהרש"ל כמו שכתבו בשם א"ז להחמיר אם בשל בקדרה בב"ח לאחר מעל"ע אף דאינו אוסרת המאכל מ"מ כיון שהכלי אסור בהנאה צריך להוליך דמי הנאה לים המלח ומדברי התוס' בפ' כל שעה דף ל' ד"ה אמר רב דהקשו קדרות בפסח למה ישברו אי ס"ל לרב נטל"פ מותר ולמה דחקו גזירה אטו מינו ומה קושיא הא חמץ אסור בהנאה והא כתב הא"ז הנ"ל כפמ"ש הגהת הרא"ש דבאיסורי הנאה אין לחלק בין בת יומא לאינו בת יומא וצריך עכ"פ דמי פדיון וא"כ מי יתן תמיד פדיון בבישול ומתחילה ודאי אסור בכך והדבר מבואר דלא כא"ז גם לפמש"ל בשם רמב"ן דהיה מקום חשש בגעולי מדין אולי נשתמשו בו מים המנוסכים לע"ז הקושיא ביותר מה דוחקא דגמרא לא אסרה התורה אלא קדרה בת יומא הא יש לחוש דבישל בקדירה אסורי הנאה בב"ח ותקרובת ע"ז וכדומה שאסור בהנאה וא"כ אסור לשמש כמ"ש הא"ז אפילו אינו בת יומא ודוחק לומר דכי קאמר הא"ז היינו לדידן דאוסרין נטל"פ לכתחילה אבל אי נטל"פ מתחלה מותר א"כ תו ליכא איסור דזה דוחק דסוף כל סוף בדיעבד ליכא איסור ואיך יצריך בדיעבד פדיון וצ"ל דס"ל דמ"מ גופו של איסור אסור ואף דפוגם בטעם סוף כל סוף גופו אסור ואף הנאתו אסור וא"כ אף הנ"ל קשה: ולכן יפה כתב הרב דלא דכוותי' ואולי דא"כ אף כלי שתשמשו ע"י אור יסגי בהגעלה דמה בכך שנשאר טעם קלוש כיון דרוב טעם אזיל תו ליכא איסור הנאה ודו"ק:

ח או ירקות וכו' דין זה צל"ע כי הטור העתק דין זה בשם סה"ת והוא נראה כי אזיל לשיטתו כמ"ש דיש לתמוה איך נשער רק מה שבלע הבצל ואם הבצל שלשה זתים ובו בלי' בשר רק זית אחד א"צ רק ס' זתים לבטל למה הלא תיכף נבלע בבצל ההוא טעם חלב ונ"נ מן טעם בשר הנבלע בו וא"כ צריך ג"פ ס' זתים כקושית הגמ' חלב אמאי מותר חלב נבלה הוא אף כאן חלב הנבלע בתוכו נ"נ ואח"כ נפלט וצריך ג' זתים ול"ל דסה"ת ס"ל כמו שכתב הראב"ן במרדכי בפרק ג"ה בעובדא דמגענצא שנשבר קדירה של חלב

ונתז על קדרה של בשר ע"ש שכתב להדיא וכן התיר ר"ב שהיא סה"ת וס"ל הטעם כמ"ש בשער דורא דאין איסור בלו' אוסר היתר בלוע דהא בטפת חלב דמצריך נ"ט פעמים ס' וכן בכף בתחב שני פעמים הכף דמצריך ב' פעמים ס' ש"מ דבלוע הנאסר מן בלוע נ"נ וצ"ל דס"ל לטור כסברת הראב"ן מכח קושי' דקדירה שבישל בה בשר וכו' דכל מה שבקדירה מחובר עם הנבלע מתבשיל עד שלא יתכן נ"נ והני מילי שיהי' כזית הנבלע נאסר מן כזית הבלוע כבר אמרי' דאז הרוטב חוץ לקדרה מחובר בו לבל יהי' נ"נ כי מה חזית דמתחבר עם איסור הנבלע דלמא מתחבר עם הרוטב בקדירה אבל אם נאסרה מן גוף איסור ולא מן נבלע כמו הך חלב שנבלע בבשר זו ודאי יותר מתחבר עם בשר גופו מהתחבר עם קדירה ולכך נ"נ וצ"ע כי בת"ה מחלק בין אוכל לקדרה ודוק וצ"ע. ועכ"פ דינו של מהר"ם לובלין דמתיר אפי' הבצלים ביש ס' בקדרה ליתא דאף דאנו אומרים החלב הנכנס לתוך הבצל אינו נ"נ דכל הקדירה מצטרף מ"מ טעם הבשר נ"נ דבזה אינו מועיל טעם הצירוף וכיון דקיימ"ל הבלוע נ"נ הבשר אסור וא"כ איך יאכל הבצל בלועי' מבשר איסור ואין לומר דהקדירה ודאי מפליט ליה מן בצלים שזה אינו דהא דעת הרבה מחברים דא"א לסוחטו אסור דאין זה ברור דנפלט מאוכל. וכ"כ המחבר גופיה לקמן סי' ק"ו לפי שאיסור שבה אינו נפלט לגמרי וא"כ אין מקום להקל ודו"ק:

ט שבישלו בה מים עיין ש"ך שהאריך אף לשיטות ר"א וסייעתו מ"מ אם בישל בכלי איסור מתוך מע"ל שהוחמו מים אף דאין נ"נ מ"מ הא טעם האיסור במים והוא חוזר ונבלע בכלי ונאסר דנ"ט בר נ"ט דאיסורא לא אמרינן והפר"ח תמה עליו דמה בכך מ"מ אין למנות מאיסור רק מעת בליעה ראשונה. ודבריו בלתי מובנים דכיון דנפלט לחוץ לתוך המים הרי הוא מושבח ואלו היה המים עומדים לעולם היה בו טעם איסור ואסור לכולא עלמא כיון שאין בו ששים ועכשיו דחוזרים ונבלעים יהי' חוזרים לזמנם הראשון. דבר זה אין לו טעם ולא ידעתי מה ראה הפר"ח לחלוק בזה על הרב הש"ך. כי דבריו מוכרחים ופשוטים בסברא. אמנם יש לדקדק א"כ למה נתן הס"ת טעם הואיל וחנ"נ ולא קאמר הטעם כמ"ש הש"ך דה"ל נ"ט בר נ"ט לאיסורא י"ל דיש כאן הבדל גדול אם הקדירה בלועה שני זתים איסור והוחם בו מים ק' זתים דסתם קדירה אין מה שבתוכו ס' נגד הבלוע אם אמרי' נ"נ א"כ אם חזר ובישל בו אח"כ אחר חמימת המים הרי הקדירה חוזר ובולע ב' זתים איסור וצריך התבשיל ק"ך זתים לבטלו משא"כ אם אין אמרינן חנ"נ רק יש במים שני זתים איסור דהוי ליה נ"ט בר נ"ט דאיסור' א"כ אין צריך ס' רק כפי ערך מן ב' זתים לתוך ב' זתים דהקדירה אינו בולעת רק לפי ערך וא"כ כשמבשל בו שנית הרי יש כאן ס' נגד הבלוע מאיסור ואינו אוסר רק בבישל בו דבר מועט דמעוטא דאין בו

שיעור בישול אפילו לדבר מועט בזה ודבר זה אין צורך האריכות כי כך מבואר בתוס' דכתבו לר"א ניחא דהגעילו כלי מדין יורות הגדולים והיינו אף דנ"ט בר נ"ט איסורא אסור א"כ לר"א ג"כ קשה אלא ע"כ צריך לומר בפעם ראשון פלט היורה ואח"כ כשבלע לא בלע רק לפי ערך ושפיר נתבטל בפעם שני' מה שבלע שני' לפי ערך מהמים משא"כ לר"ת דמתחלה המים נעשה נבלה והדבר פשוט. ולכך הרא"ש דכתב סתם סוף מס' ע"ז דאם נתבשל בה צריך מעל"ע מבישול אחרון ולא ביאר דלזה א"צ ס' נגד האיסור רק נגד הבלוע לפי ערך שהוא דבר מועט ש"מ דס"ל חנ"נ ולכך צריך ס' נגד כל הבלע ופשוט ויפה טען המע"מ דרא"ש כתב כר"ת ולא כר"א ובחנם השיג עליו הש"ך וכן מה שכתב רמ"א ואח"כ בשלו בו בשר היינו תוך מעל"ע לבישול הראשון דלאח"כ ממה יאסור מבישול הראשון הא הוי נטל"פ ופליטה הוי נותן טעם בר נותן טעם ופשוט. ודע לדעת הטור שהסכים לרשב"א דהוי הגעלה צ"ל בכלי חרס:

י כנגד מקום הסכין כו' מכאן למדו אחרונים דדעת מחבר דלא אמרינן לענין בולע חם מקצתו חם כולו ודלא כר"פ כדעת ראשונה לעיל ולדעתי אתיא אפי' כדעת שני' דהא כתבו כולם טעם דוחקא דסכינא הוא דמבלע בכולו אבל זולת זה היינו אמרי' דמפעפע רק בכ"ק וא"כ מה שחוץ לחתך אף דחם מקצתו חם כולו הא שם לא היה דוחקא דסכינא ומאין יבלע ומכ"ש כשהוא למטה דתתאי גבר ופשוט:

יא אם נפל לתנור וכו' הרב הש"ך השיג על הב"י דס"ל דכוונת התוס' בדגים שעלו בקדירה של בשר דדגים לא בלעו רק כדי קליפה דכתבו דאיירי בין דגים צוננין והקערה חמה או להיפוך ויליף בי' אפילו בקדירה חם אינו צריך רק כדי קליפה והרב הש"ך כתב דפי' בתוס' הוא כך או לרב דס"ל עלאי גבר ואיירי קערה חם ודגים צוננין ולשמואל דס"ל תתאי גבר מיירי דגים חם וקערה צונן ויפה דיבר בפשט התוס' אבל מ"מ דברי הב"י יש להם ראי' דשם אמרינן והאי דרב לא בפירש אלא מכללא אתמר דרב יהיבי ליה שפא בצע' ואמר יהיב טעמא כולי האי וקאמר ולא היא שאני התם דנפיש מרירי: ויש להבין הא דקאמר ולא היא מה הכוונה אי דרב בשביל כך אמר יהיב טעמא הא באמת ס"ל לרב נ"ט בר נ"ט אסור כנודע שם וע"כ ולא היא קאמר בגמ' ליישב מלתא דשמואל דלא תקשה עליו מהך עובדא דרב וזה ברור וקשה בממ"נ הך בצעא איכה היתה אם קר והשייפא חם. א"כ אי אמרינן בעלו פליגי אבל נתבשלו כ"ע מודים א"כ רב דס"ל עלאי גבר הא ה"ל נתבשלו ולכ"ע נ"ט בר נ"ט אסור וא"כ מה ראי' יש וע"כ דהשייפא היה קר והקערה חם וקשה א"כ מה צורך ולא היא לשמואל וכו' הא הוי כנתבשלו ושמואל מודה וע"כ צריך לומר דאף בכה"ג אינו אסור רק כדי קליפה ואינו הבליעה הולכת יותר ולא

הוי כנתבשלה ויש לב"י פנים בהנכה ודוק ומ"מ נכון כרב הש"ך דאיירי דשניהם נגובי' ביותר ואין בהם לחות:

סימן צה

א שנתבשלו המחבר ורמ"א הביאו דעת האומרים אם עלו דווקא או אף נתבשלו ואני מצאתי און להסוברים דווקא עלו דבגמ' דשילהי ע"ז אמרינן כל יום נעשה גיעול לחבירו ופריך הגמ' חטאת ושלמים דזה נאכל ליום א' וזה לשני ימים מא"ל. ומשני חטאת דנשחט היום והדר מבשלו שלמים דנשחטו מאתמול דכלו זמנים בהדדי והדר מבשל שלמים דנשחט' היום דכלה הזמן וכו' ויש להבין מה ביקש הגמ' בזה בבישל שני גווני שלמים דאתמול ודהיום ולא קאמר תיכף לאחר בישל חטאת מבשל שלמים הנשחטים היום ולמה לי בישול שלמים דאתמול: אמנם לפי מה שהעלו התוספת למאן דאמר בישלו אסור צריך לומר התם בכלי מקדש אוקמי אדאורייתא לבטל מין במינו ברוב וזהו ודאי לסמוך ארוב יש קצת פקפוק עד שאמרו לדבר שיש לו מתירין דלכך לא בטיל דמה לך לסמוך ארוב המתין עד שיהיה מותר וא"כ בחטאת נגד שלמים דנשחטו בו ביום יש כאן שני אסורי' אחד איסור זרים לשלמים ושני איסור נותר דמחר בלוע דחטאת נותר וא"כ כשיבא מחר נאכול שלמים יש כאן בו בלוע ב' איסורי' איסור זרים ואיסור נותר ובשניהם יצטרך לסמוך אביטול ברוב וכל כמה דנוכל למעט שלא יאכל איסור בסמיכת הרוב עבדינן כמו בדשיל"מ הנ"ל ולכך מבשל תחלה שלמים דאתמול שצריך לאכול בו ביום וא"כ אין כאן בלוע איסור רק מאיסור זרים וע"ז סומך אביטול ברוב וכשנתבשל אח"כ שלמי' דנשחטו היום אין בהם בלוע רק מחמת נותר כי בלוע דאיסור זרים מחטאת כבר נתבטל בשלמים ראשונים והלך לו כי חזר איסור להיות היתר וגם הוא נ"ט בר נ"ט שלישי וכלא יחשב ואין כאן רק איסור נותר וסמוך על הרוב וא"כ מעולם אין אוכל חתיכת קדשים שיש בו בלוע ב' איסורי' משא"כ אלו היה תיכף מבשל שלמים דזמנם עד למחר היה בו בלוע שני איסורים כאחד ולסמוך אתרווייהו על ביטול ברוב כולו האי לא רצו להקל וזהו ברור. ומזה מוכח דנתבשלו אסור דאלו מותר אין כאן ביטול נותר כלל דה"ל בר נ"ט היתרא כמ"ש התוס' ודאי לדעת הרמב"ם דהמריקה היה תיכף קודם שנעשה נותר וא"כ הגמ' דפריך היתרא דאתיא לידי איסורא היינו אף שעכשיו מותר מ"מ לבסוף מיקרי איסורא א"כ לס"ד זו אף נ"ט בר נ"ט דהיתרא לא מיקרי כמו גבי חמץ בפסח לדעת הרבה מחברים וזהו מותר אבל למסקנא דהוי היתרא דכי מטו זמן איסורא ליתא בעיני' דאף זו נ"ט בר נ"ט דהיתרא הוא וא"ש אבל זולת דעת הרמב"ם וסייעתו

ברורים הדברים כמ"ש: והנה לדעת האומרים נצלו ג"כ מותר והא דאמרינן תנור שטחו באלי' דבעי היסק משום שמנונית ע"ג. יש לכאורה להקשות מה פריך הגמ' והשתא דאיתותב רבה וכו' למה קדרות בפסח וכן במקדש ישבר ומה קושיא דלמא לעולם אינו יוצא בכ"ח מידי דופיו אפי' בליבון וכאן בפסח ומקדש דהוי דאיסורא אסור אבל שם בתנור הבלוע בלא"ה אינו אוסר דהוי נ"ט בר נ"ט רק מה שהוא בעין ע"ג התנור וזהו ודאי דנשרף בשריפות התנור וליבונו וצ"ל דקושיא הוא לרב דס"ל נ"ט בר נ"ט אסור וא"כ ע"כ ליבון התנור מוציא הבליעה ג"כ ושפיר קשה למה ישברו. ובזה יש ליישב האבי עזרא שהביא הרא"ש בפ"ב דפסחים דבתנור וקדרה אין עושין כבשונו'. והקשה הרא"ש הא גמ' ערוכה היא דמהני רק דאין עושין כבשנו' בירושלי' ולפמ"ש ניחא דס"ל דכי צריכין אנו לדחוק בין היסקו מבפני' ומבחוץ הוא הכל לרב דס"ל נ"ט בר נ"ט אסור אבל לפי דקיימ"ל נ"ט בר נ"ט מותר אמרינן לעול' דאין מועיל שוב הכשר לכ"ח והיסק התנור הוא רק לשרוף הטח ע"ג וא"ש ודו"ק. ואדרבה יש קצת ראיה בגמ' הניח תיובתא הך מילתא דרבה דאסור התנור ואח"כ פריך ארב ומשני תי' א' לחלק בין מתכות לכ"ח. וקשה א"כ איך סלק רבה בתיובתא ולמ"ש ניחא דהא קיימ"ל נ"ט בר נ"ט מותר וא"כ האיסור הוא משום הטיחה שע"ג ובזה אין חילוק בין מתכות לכ"ח ודו"ק:

ב והמנהג לאסור לכתחלה וכו' ובשר עוף אני מסופק אם יש להחמיר בו כיון דהוא כולו דרבנן או לא והי' נראה דהואיל דתו' נסתפקו בהא או נתבשלו מת' ורוצה להביא ראי' מהך תנור דטחו באליה וכו' ולא תי' דשאני כותח דהוא רק דרבנן דהתו' ס"ל כותח דרבנן כמש"ל סי' צ"א דס"ל לתוספת בהא אין לחלק בין דאורייתא לדרבנן:

ג רק עלו וכו' וכתב הש"ך בסק"ו שאחד מהן או הכלי או הדגים חמין כמ"ש תוס' ורא"ש וכו' וסותר דברי עצמו דבסימן הקודם ס"ק ל"ג כתב דאין ראיה מתוס' ורא"ש אם תתאי חם דהתוספות כתבו למר כדאית ליה וכו' ועיין מש"ל:

ד יראה לי שאם נתן וכו' עיין ש"ך מ"ש הפר"ח ונכון הוא ובאמת לא נעלם מדברי הש"ך דעת הא"ח בא"א דמי לאג שהוא נותני' בו אפר לא מהני הגעל'. איברא מ"מ הקשה שפיר דכמו דלר"א צ"ל דהגעלו שני פעמים אף גם לר"ת י"ל דתחלה הגעילו במי אפר לפגום הבלוע ואח"כ הגעילו במים חמין דהבלוע כבר נעשה פגום ולא יאסור המים להיות נ"נ: אך ודאי אם אמרינן מ"ש התוס' בקושי' ואמרינן לא אסרה התורה אלא קדרה בת יומא ולא הקשה סתם בממ"נ אי אסרה התורה ש"מ דאסור יהי' איך שיהי' כוונתם די"ל מאי קושי' מהגעל' הא נותן טעם לפגם בעלמא שרי רק בגעולי מדין גזרת הכתוב לאסור וא"כ איך יהי' נבלה ולכך כתבו התוס' דז"א דאינו מפאת גזרת הכתוב דלמ"ד נותן טעם לפגם

מותר באמת לא הגעילו רק ב"י וא"כ שפיר הקשו וא"כ אין מקום לקושי' הש"ך דקשה לפי' הש"ך דהגעילו במי אפר וקשה למ"ד נטל"פ אסור איך הגעילו ול"ל דמ"ד דאסור ס"ל כמ"ד אפשר לסוחטו מותר דהא בגמ' דע"ז לרב מספקי' לי' אי נטל"פ אסור ורב ס"ל חנ"נ: איברא לא הבנתי כלל דדעת הש"ך קדרה בשר ובישלו בו מים עם אפר הבלוע נעשה פגום שבולע מי אפר ופוגם הבשר וא"כ אם בשלו אח"כ חלב אינו אוסר דה"ל נטל"פ וכן כלי בלוע מאיסור ולפ"ז למה אסר' התורה דבר הבא באש היינו שבולע ע"י אש צריך ליבון כי אם יוצא כל הבלוע ע"י הגעלה קשה ל"ל לבון יגעיל השפוד במי אפר וא"כ יפגום הבלוע בתוכו ואח"כ יכול לצלות בו כי אף דיצא הטפה הבלוע הא הוא פגום מעיקר' וע"כ דלא מיירי התורה בכך ודוק כי דברים אלו ברורים למבין:

סימן צו

א צנון וכו' הר"ב הפר"ח השיג דלא שמענו דמאן דסבר נצלו מותר דיהי' חורפא דצנון אלים מצלי כי הסה"ת דאוסר נצלו אבל מאן דמתיר לא שמענו ובאמת רש"י דס"ל נתבשלו מותר משמע דנצלו אסור דרש"י פי' בזבחי' דלכך אסר רבה ב"א תנור משום דאין מוציא בלעו ואי ס"ל לרש"י נצלה מותר ובתנור אסור משום טיחה ע"גא"כ מי דחקו לרש"י לומר דרבה ב"א פליג וס"ל דנ"ט בר נ"ט אסור דלמא מותר ומשום טיפה א"ו דס"ל לרש"י בנצלו אסור וטיחה שע"ג לא ס"ל לרש"י ואם כי היא לדחות זה דס"ל לרש"י על הטיחה מהכ"ת לא יועיל היסק מ"מ נכרים הדברים דרש"י ס"ל לחלק ולכן דין זה צל"ע ובמקום צידד עוד דבר א' יש להקל:

ב וי"א דה"ה לאין ב"י וכו' ואין להקשות לשיט' זו מאי קושי' מגעולי מדין דהוי נטל"פ דלמא אסרה תורה שלא יבא לשמש בו דבר חריף ומחליא לשבח אפי' אינו ב"י וכעין קושיא זו הקשה הרשב"א סי' תצ"ז בתשובה ע"ש. ולפי מ"ש הפוסקי' דלכך כלים של עכו"ם מחזקינן באינו ב"י משום דה"ל ס"ס ספק לא נשתמש היום ואת"ל נשתמש שמא נשתמש בדבר מותר לא קשה מידי דגם כאן ס"ס שמא נשתמש דבר מותר ואם ת"ל אסור שמא לא ישתמש דבר חריף ודוחק ויותר י"ל כמ"ש רשב"א דאזלינן בתר רוב תשמיש וכיון דרובא לאו בדבר חריף א"צ הגעלה אך קשי' ר"מ דחייש למעוטא א"כ הקושי' במקומו ומנלן לר"מ נטל"פ אסור משום געולי עכו"ם הא חיישינן למעוטא דלמא יבשל בו דבר חריף ודאי לפי התוס' בריש חולין דף י"ב דר"מ מדרבנן חייש למיעוטא לק"מ אבל לפי מה דנראה מרשב"א שם ס"ל כן לדין תורה י"ל דכמו דקדרה בת יומא פגמה פורתא כמו כן דבר חריף פגום פורתא ולר"מ לא שאני בין פגמה פורתא לטובי כמבואר

בגמ' וכמו דפוגמה פורתא אסורה אף פגמה טובי אסורה ורבנן באמת המ"ל כך רק היא היא דלא אסרה תורה קדרה בת יומא או דבר חריף ובזה אפשר ליישב קושי' התוספות שהקשו איך הגעילו כלים גדולים די"ל עיקר טעם הי' משום דבר חריף וזהו כוונת הגמ' בת יומה ל"ד ב"י אלא משום דבר דמשוי' לי' בת יומא א"כ לגבי מים לא שייך נ"נ דהא הוי נטל"פ ואינו דבר חריף ואפשר דלכך דייק התוספות בלשונם ואמרו לא אסרה התורה אלא בת יומא דכבר עמדנו בו פעמים ולפ"ז ניחא דלולי כן היינו אומרים משום דבר חריף ודייקי לי לתוספות הלשון בת יומא דווקא דסברי להו לדרבנן אזלינן בתר רובא ושפיר הקשו ודו"ק:

ג צריך לשער ס' נגד כל צנון העלה הש"ך והט"ז דהיינו בחתכו לחתיכות דקות אבל בחתך צנון והניחו שלם א"צ ס' רק נגד הנטילה והשיגו על לבוש ומהר"ם לובלין דס"ל דהוי איסור דבוק והם אומרים הואיל והוא בלוע לא שייך איסור דבוק וגם בחצי חתיכה לא נ"נ ולא הבנתי מה ראו להקל נגדם דמ"ש דל"א חצי חתיכה נ"נ הלא היא בחתכו לחתיכות דקות דכל נטיל' ונטיל' נ"נ ש"מ דאמרינן נ"נ בחצי חתיכה ומ"ש דלא שייך דבוק גבי איסור בלוע גם זה לא הבנתי דהא עיקר טעמו של דבוק דלפעמים יהי' אותו חתיכה לבד חוץ או תוך ויתן בו טעם וא"כ מ"ש בלוע או זולת הלא בזה יש לדחות כמו בזה ואולי כוונו תרתי חומרת ל"א ודוחה לחלוק בזה אלבוש ומהר"ם לובלין ויש להחמיר:

ד ודגים מלוחים וכו' נראה דאם דגים עלו בקערה של בשר דהוי נותן טעם בר נותן טעם מותר אח"כ לבשלן אפי' בדבר חריף לא אמרינן חורפא מחלי' אלא בטעם שני ולא בטעם ג' דהא כותח הוא מלוח גמור כדאמרינן אם בעיני בטלה דעתו נגד כל אדם עיין ברשב"א דאיכא למ"ד דאינו נאכל מחמת מלחו איך קאמר מותר לאכלו בכותח וכי יהי' זה עדיף משאר דברים המלוחים ואין לומר דכאן הוי דוחקא דסכינא דהא קאמר אפילו לבשלו בכותח וזהו ודאי דבישול מוציא יותר מדוחקא דסכינא וע"כ צריך דכיון דהוי כבר טעם ג' תו ל"א משוי' לי' לשבח ודו"ק:

ה תבלין וכו' בן יומו וכו' תמה הש"ך אפי' אינו בן יומו נמי חורפא משו' לי' לשבח כדלקמן סי' ק"ג ונראה דקשה לי' למחבר בגמ' דקא' דגים שעלה בקערה מותר לאכלן בכותח ע"כ בקדרה ב"י דבאינו ב"י לכ"ע מותר וצנון שחתך בסכין דמשמע ג"כ ב"י דומיא דקערה ואולו כוונת הגמ' אפילו באינו ב"י ה"ל לגמרא להודיענו דלא נימא דוקא דומיא דקערה ולכך ס"ל תרתי פעולת לא אמרי' בחורפא לשוי' שבח וגם לנ"ט בר נ"ט

לא אמרינן דכ"כ אין לו כח וא"ש ולק"מ מלקמן סי' ק"ג דשם אין צריך לנותן טעם בר נ"ט דהוי איסורא:

ו הרבה וכו' פי' דרך משל הסכין הוא זית ונטילת מקום מן ק' לימונ"ש הוא ס' זתי' א"כ לא נאסרו ע"כ רק ק' דאלו נתן ביותר היה נתבטל בהם וא"כ דלא נאסור ע"כ רק ק' וכאן יש ר"א לימנו"ש א"כ נתבטל יבש ביבש חד בתרי וא"ש וא"צ לדוחק הש"ך ולכך בזיתי' דאינו כ"כ הרבה באמת אסור ולק"מ ועי' מ"ש בא"ח סי' תמ"ט ומה שהקשה בשל"ה דלמא פלט וחזר ובלע ונ"נ דהא יש לסמוך אדעת האומרי' בלוע לא נ"נ וגם חורפ' אינו יותר מקדם וסילקו דיורה דמבלע ולא פלט והיינו כמ"ש התוס' דאינו עושה ב' פעולות אף בזה כן העיקר דסמכינן דבאיסור בלוע לא אמרי' נ"נ כדעת הת"ה לחלק בין אוכל לכלי ודו"ק:

סימן צז

א ואם אפו דינו כדין שנתבשל עם חלב והנה אם לועס הפת ולית ביה טעם חלב נראה ג"כ דאסור דאל"כ הא דאסרה רבה לפת לטעם טעמא דהא טעימא זו דהיתר' ונמסר לכל אדם ול"ל דבאמת טעם וטעם בי' טעימת דחלב א"כ מה תיובתא מברייתא הא שור שחוט לפניך דישבו טעם חלב ומה יועיל בו תיובתא ופירוק וע"כ צ"ל דהואיל משום גזירה אמרינן אף זו בכלל גזירה אפי' אין בו טעם חלב אולי לפעמים יתן טעם ומ"מ יאכלנו. ולפ"ז יש לפקפק על פסקי מהרי"ט חי"ד דפסד אם החלב בעיסה נתבטל בס' מותר דהא אפי' טעימה לא מהני ומ"ש טעימה דהיתרא אוס' ואולי ס"ל לחלק בתנור לפעמים נותן טעם ולפעמים אינו נותן טעם ואסרוהו משום ל"פ אבל אם אין נותן בו רק מעט חלב לומר אטו דיתן הרבה לא גזרינן ואף שסבר' קלושה הוא זה באיסור דרבנן כבר הורה זקן אבל על כל פנים אטעימה ליכא לסמוך: ושמעתי שזקני אבי אמי הגאון המפורס' מהורר ליב זונץ ז"ל הורה בפת שזבה תחתיו חלב שכולו אסור וצוה לחלקם לבתים לכל ב"ב ככר אחד וא"כ מ"ש מאלו אפה תחלה דבר מועט דמותר ה"ה ביש בכל בית דבר מועט דתו איכא היכרא וצ"ע ואם יש מקום עוד ציידד להקל כדאי לסמוך עליו:

ב ואם זב תחתיו וכו' הש"ך האריך דהך אם זב תחתיו ל"ד רק כיון דחזינן דזב מספקא אולי זב תחתיו ולא הוי רק חד ספיקא וסתר דברי עצמו לקמן סי' קכ"ב העלה לעיקר דאם בישל במקצת כלי מותר להשתמש בצד שני בלי הגעלה ש"מ דאינו מפעפע וגם יש להבין הא הך רק גזירה דרבנן ובחד ספיקא סגי דספיקא דרבנן לקולא ובדבריו משמע דאסרינן לפת ודוחק לומר דהוי אתחזיק איסור מה אתחזיק איסורא יש כאן. אמנם

בלא"ה הפריז על המדה דהא איכא נ"ט בר נ"ט דהיתרא הרוטב בתנור והתנור בפת והוי היתרא והג"ה ס"ל נצלו בדיעבד אסור אבל לפי דקיימ"ל בדיעבד מותר ליתא לדינו ולכך צריך להיות דווקא דנזוב תחתיו ולשון רמ"א מדוקדק ואין לשנות:

סימן צח

א חלב בבשר עי' ש"ך דחלב ובשר אינו שוים בטעמא וכ"כ הפר"ח דאף לענין מין במינו קרוי בשר ושוין בשמא מ"מ לענין ס' טעמא מחולקים. והנה בשמעתין ג"ה דף צ"ו משמע בגמ' ותוס' הפוך חלב ובשר בלתי שוים בשמא אבל טעמא בשר שומן וחלב שוים דהתוס' בפרק ג"ה דף צ"ו ד"ה שאני דהקשו בהא דאר"ה גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו מראש אזנו ומוקי דשאני חלב דמפעפע והקשו הא שומן הגיד נמי מפעפע ומוכח דע"כ ס"ל דאף בטעמא שוים דאל"כ מה קושי' וכי ודאי דמפעפע י"ל דמפעפע ולכך לדעת הש"ע לקמן ק"ה אף דיש ס' מ"מ נטילה בעי דאולי לא מפעפע בכולו ועי' חולין דף ק' דכתבו התוס' קצת ספק בפעפע החלב ע"ש ורק מספיקא אסרינן דלא גרע מנשפך וה"מ באיסור תורה לחומרא אבל בשומנו של גיד דהוא דרבנן ורק ישראל קדושים נהגו בו איסור א"כ לו יהי' דנשפך מ"מ מותר ואיסור קל ספיקא לקולא וע"כ צ"ל דס"ל חלב בבשר מין במינו הוא וא"כ אלו מספקא לן הא מין במינו אפילו באיסור תורה לקולא כדלקמן בנשפך וע"כ דוודאי מפעפע ושפיר פריך אך לכאורה יש סתירה דא"כ מה פריך הגמ' מרב הונא דאוסר גדי שצלאו בחלב אר"י דקאמר קולף ואוכל דילמא הך חלב דמפעפע אינו ודאי כמ"ש ור"י לטעמי' דס"ל דמין במינו בטל ה"ל ספיקא דרבנן דחלב בבשר מין במינו ושרי אבל רב הונא תלמיד דרב וכרב ס"ל כסוגי' דגמ' דשבת וכיון דמין במינו לא בטל וא"כ ה"ל ספיקא תורה ואסור בשלמא הא לא קשי' דילמא היה ס' ור"ה אוסר דס"ל מין במינו לא בטל דזה ידע גמ' סתם גדי שאינו כחוש אינו ס' נגד חלבו אבל הנ"ל קשה וצריך להיות דחלב ובשר בלתי שוים בשמא דזהו מיקרי חלב וזהו בשר אבל טעמם בבשר שוה כמ"ש הש"ך בשר שמן ואם כן דברי התוס' נכונים וקושי' הגמ' שפיר דל"ל ר"ה ס"ל לאיסור תורה דלענין מין במינו ל"ב אזנינן בתר שמא וא"כ ל"ל דלכך אוסר ר"ה דמין במינו ל"ב דהא קרוי אין מינו אבל לעיל ס"ל לתוס' דע"כ לענין טעמא הוי במינו וא"כ אי מספקא אי מפעפע הוי שרי דזה תלי' בטעמא וטעמא הוי מין במינו ודו"ק: ובהא יש ליישב דמתחל' פריך הגמ' על מילתא דשמואל מהך דר"ה דאסור לגדי שצלאו ולבתר דשני חלב מפעפע פריך דר"י התיר בכה"ג ודקארי לי' מה קארי להקשות אשמואל כיון דר"י כוותי' ואין לו כמעט המשך בגמ' ולפמ"ש ניחא דהגמ'

לא רצה להקשות מר"י דאולי חלב ובשר מין א' אף בשמא כדעת הראב"ד ורשב"א ור"ן באמת ולק"מ כמ"ש דר"י דס"ל מין במינו מותר היקל ור"ה ע"ל מין במינו ל"ב החמיר אבל השתא דמשני חלב מפעפע ושומן גיד כחוש כמ"ש תוס' ס"ל לגמ' כיון דעל כל פנים חלב הוא רק שאינו מפעפע כ"כ להתפשט בכל נ"ט לגמרי משהו מיהא איכא שמתפשט וזהו לא ימלט וע"כ קשי' לשמואל דס"ל מין במינו במשהו וע"כ צ"ל דחלב ושומן לענין שם קרוי' אינו מינו וא"כ קשי' ר"ה אר"י ודו"ק. מיהו לפי סברה זו קשה הא דהקשו התוס' הא שומן הגיד מפעפע ותי' דשומן הגיד דרבנן א"צ לכל זה ולדידן צ"ל באמת הא דאמרינן מפעפע לא מפעפע בנ"ט רק במשהו רק קושי' התוס' דדבר הנאסר בכדי נטילה חוזר ואוסר וכן כולם במקומו ול"ל תי' התוס' דאין הנאסר וכו' כיון דמשהו מן איסור הולך עמו וחלב מפעפע דמשהו הולך עמו ולכך אסור אבל גיד לשמואל ל"ק דשמואל לא ס"ל חתיכה נ"נ ולא שייך דקליפר יחזור ויאסור וא"כ ל"ק וצ"ע ועמש"ל סי' צ"ב וצריך לומר דבדף צ"ז ע"ב מסייע רבינא מהך מימרא לא שנו אלא נתבשל וכו' ואם כן קשי' לרבינא ורבינא וודאי ס"ל חנ"נ וע"כ צ"ל דליתא ודברי התוס' מוכרחים דלכ"ע אמרינן דשומן של גיד אינו מפעפע ודו"ק:

ב יטמענו וכו' עיין ש"ך שהאריך למה יהיה מל"ת נאמן באיסור תורה וכתב דאפשר דעת המקילי' משום דס"ל טעם כעיקר ל"ד וכן משמע מדברי ת"ה ואני לא הבנתי הא בגמ' קאמרי' קפילא ולפי המכשירין במל"ת לבד היינו משום דס"ל קפילא ל"ד וקשה הא בגמ' אמרינן תרומה טעי' לי' כהן אלא קדירה של חלב שבישל בה בשר מאן טעים לי' ומשני קפילא ולפי פירושם קפילא ל"ד דאם בגמ' דוקא אין לנו לחדש מה דלא היתר הגמ' וא"כ בב"ח לכ"ע טעם כעיקר דאורייתא כמבואר בחולין ובפסחים רק דלא ילפינן מיני' מכח חדושו וא"כ עדיין קשה איך נאמן במסל"ת ועוד קשה הא דקאמר הגמ' מריש ה"א מאן טעים לי' כיון דשמענא להא דר"י דאמר יטעום קפילא ה"נ וקשה להנך רבותא דס"ל טעם כעיקר ל"ד מתחילה מה קסבר לבסוף מה קסבר וכי לא ידע מתחלה דיש מציאות לטעום זה רק צריך להיות דס"ל דלא מהימן וקשה עדיין איך פשטו מר"י דהורה כן בכילכית באלפס דהוא דרבנן למ"ד טכ"ע ל"ד לקדירה שבישל בו בשר דהוי דאורייתא ודוחק לומר דלמ"ד כילכית דג טהור קשה מה שאלו לר"י על כילכית שבאלפס ודוחק לומר משום כנת' שאלו רק צ"ל כילכית היה נתבשל תחלה בחלב ונפל לאלפס בשר וא"כ אף ר"י ס"ל בב"ח טעימת קפילא וזה דוחק: והנה העיקר אגיד שדברי הרשב"א בחידושיו חולין בשמעת' דטעם כעיקר אחר שבירר דעת רש"י וסייעו כאומרים עכ"ע ל"ד כתב וז"ל נמצא פסקן של דברים לרש"י ז"ל אם נתחבה כף של איסור בתוך תבשיל

או כף חולבת בתוך יורה של בשר וכן להיפוך וכו' וקודם שהספיק לשער אם יש בו ס' נשפך וכו' הולכין להקל ומתירין מספק דהוי לי' ספיקא דרבנן עכ"ל. וקשה ליג"כ כנ"ל מה ענין בב"ח למחלוקת רש"י ור"ת הא בב"ח ודאי דאורייתא כמ"ש הרשב"א גופי' שם. ולכן היה נראה כיון דלכך ס"ל לרש"י טכ"ע ל"ד משום דגעולי עכו"ם חידוש הוא אפילו דנימא דלא אסרה התורה אלא קדירה בת יומא א"א דלא פגמה פורתא ולכך לא ילפינן מיני' א"כ כל קדירות הבלועים אפי' בת יומא הם פגומים ולא אוסרין כלל דהא זה חידושו של גיעולי עכו"ם ולא ילפינן מיני' וא"כ לשיט' רש"י אף בב"ח הכלי אף ב"י הא פגום קצת ואינו אוסר או י"ל דלכאורה דכלי בלוע איסור ילפינן מגעולי עכו"ם דמ"ש רק כי ילפינן בלע איסור דזה ממש גיעולי עכו"ם בלע איסור ומ"ש כלי ישראל בלע איסור אבל בבלע בשר דהיתר' בלע אינו בכלל גיעולי מדין דחידוש הוא ולא ילפינן כלל מן גיעולי א"י ועכ"ע ל"ד אבל באמת דהרשב"א כ' להדיא אף בתוחב כף איסור לתבשיל ג"כ לדעת רש"י מדרבנן וצ"ל דוקא געולי עכו"ם ולא כלי של ישראל אף דבלע איסור. וכן במשמרת הבית דף קכ"ג דתי' לרמב"ן על קושית התוס' האיך הגעילו במדין יורות גדולה דהא חנ"נ ותירץ דלמ"ד טעם כעיקר לאו תורה לק"מ. ולכאורה תמי' אף דלאו דאורייתא בגעולי מדין ודאי תורה רק דלא ילפינן מיני' ואנן בהך גופי' קא קשיא לן. וצ"ל דס"ל ודאי אף לרבינו אפרים צריך להיות דהגעילו שני פעמים רק הקושיא הוא למ"ד דאמרינן חנ"נ בכל איסורין לא יועיל הגעלה שני פעמים דמי הגעלה חוזרים ונעשים נ"נ. ולפ"ז לק"מ כי אסרה תורה בכלי בלוע איסור בשל א"י ולא אם אנן מבשלין חלב בקדירה. ולפ"ז כשהגעילו היורת פלט האיסור הבלוע משל א"י לתוך מי הגעלה ואי דמים נ"נ וחוזרים ונבלע ביורה הך בלוע שנייה הוא בליעה דידן טכ"ע ל"ד. ואם כן אתא שפיר דסמכינן אקפילא אפילו בב"ח דגם בזה טעם כעיקר בבלוע בכלי לאו דאורייתא ודו"ק: אמנם לדעת הסוברים טכ"ע דאורייתא צריך להיות דס"ל להלכה כר' יוחנן דס"ל כר"ע דמשרת להיתר מצטרף לאיסור וטכ"ע ילפינן מגעולי א"י דלא הוי חידוש כלל דנ"ל כרבנן דמשרת לטכ"ע כמ"ש הרמב"ם וגעולי א"י חידוש וא"כ אף לשיטה ההוא בתוחב כף איסור ליכא איסור תורה דהוה פגום אלא דס"ל כר"ע ואין חידוש בגעל א"י. אלא דקשי' לי' לשיטת האומרי' טכ"ע ל"ד הא דפרכינן בזבחים פרק דם חטאת ר"י דרש אותה פרט לתרומה דאין צריך מריקה ופריך הגמ' תרומה לא והתנן קדירה שבישל בה תרומה לא יבשל חולין ואם בישל בנ"ט וקשה הא בתרומה טכ"ע לאו דאורייתא וא"כ דבר תורה מותר לבשל בקדירה של תרומה רק מדרבנן אסור א"כ מאי פריך ליה מקרא אותה פרט לתרומה הא מהתורה א"צ כלום וי"ל דאף דטכ"ע ל"ד כלי הבלוע מאיסור

ודאי ד"ת להגעלה דמ"ש בלוע איסור מא"י או בכלים דידן והיינו חדושו לאסור בלוע בכלי ל"ד רק הכוונה כלים הבלועים ומעשה שהיה בא"י אבל לדינא הכל חד וא"כ שפיר קפריך דזהו הגעלתו ד"ת אלא לפי הנ"ל דאפי' בב"ח ושאר איסורין לא אמרינן וגעולי א"י דוקא א"כ קשה ודאי אם אמרינן כחד טעמא של רש"י דלכך טכ"ע לאו דאורייתא משום דהוה געולי נכרים ומשרת ב' כתובים א"כ ר' יהודא דשמעינן לי' בעלמא דס"ל ב' כתובים מלמדין הוי דאורייתא והקו' שם לר"י דדריש אותה פרט לתרומה אבל לפי הנראה ממש"ל עיקר הטעם דגעולי א"י חידוש הוא קו' הנ"ל במקומו וצ"ע ובגוף הקו' נ"ל פשוט כי ודאי אף שאנו מתירין ודאי אם אח"כ יטעמנו ישראל וימצא בו טעם איסור פשיטא דאסור דכותי שיקר בדבריו וכמ"ש כל פוסקים ואם לא הרגיש טעם הרי הוא כדאי להתיר דעל טעימת ישראל סמכינן על הכל אפילו אינו אומן ואם כן החרדה שאנו מצריכן קפילא כדי להתיר להטעימו ישראל דאולי אסור הוא קטעם ישראל מתחילה טעם דאיסורה וזהו כמו שכתוב ריב"ש רק מדרבנן אסור כיון דהוא רק טעימא בעלמא כנודע ואם כן הוי מילתא דרבנן שפיר יש לסמוך אעכו"ם ולק"מ ואין צריך לכל דבריהם באריכות אבל דין הנ"ל אם למ"ד טכ"ע ל"ד למאן דאמר בליעת כלי הוי דאורייתא ובפרט בב"ח צ"ע רבתי והוא מבוא גדול בדין או"ה ולק"מ:

ג ונשפך וכו' ואין לפקפק הא ה"ל אתחזיק איסורא דוודאי דאיסור נפל וא"כ דעת הרבה פוסקים דבאתחזיק איסורא אף בדרבנן ספק להחמיר ועיין לקמן בכלל ס"ס וצ"ל דכי אמרינן כן בדליכא חזקת היתר מנגדו אבל כאן הא הקדירה טרם שנפל הי' לו חזקת היתר אמרינן אוקמי הקדירה אחזקת היתר ולא מהני ליה חזקת איסור ואדרבה אפילו מין בשאינו מינו יש לפקפק דלמה נחמיר ולא נימא העמיד הקדירה על חזקת היתר וצריך להיות דאתרע הואיל וראינו דנפל אבל על כל פנים אתחזק איסורא לא שייך כאן דאיכא חזקה הנ"ל ואין זה סיוע למה שכתב הט"ז לעיל בסי' ס"ט בחתיכה שמסופק אם הוציא דמועל ידי מליחה דהוה ליה ספיקא דרבנן דשם אתחזק איסורא וגם חזקה דהחתיכה היא כמו שהיה מתחילה ומתחילה לא יצא דם ואף עכשיו כן והיה חזקה גוף אלים מחזקת היתר ועיין מה שכתבתי לעיל:

ד ולענין מין במינו אזלינן בתר שמא וכו' הרב הש"ך האריך לחלוק על הרמ"א בדברי טעם ואף מה שכתב ראיי' מאו"ה דכתב הואיל ואנו משערי' דגם מין במינו בלח בס' ליכא נ"מ איזהו קרוי מינו או אינו מינו ש"מ דליכא נ"מ לענין נשפך אין זה ראיה גמורה דגם מהרש"ל כתב כן אע"ע דס"ל בזה כהרב הרמ"א ולא נחות בהא אך ומ"מ מסתבר דבריו של הש"ך: ולכאורה משמע כרמ"א ג"כ מדברי הרא"ש והרשב"א דכתבו במין

בשא"מ ונשפך לדעת רש"י דטכ"ע לאו דאורייתא מותר וקשה הא אפשר למטעם הנשאר ע"י קפילא ובמקום דיש לברר הספק לא שייך ספיקא דרבנן כנודע ואפלו לדידן דלא סמכינן אקפילא היינו להחמיר אבל ח"ו להקל ולפי הרמ"א ניחא דמיירי דשוין בטעמי' וחולקים בשם ואם כן הוי מין בשא"מ ולמטעם א"א: איברא עם כל זה דוחק לומר דיהי' זה מדאורייתא אסור דהא בשא"מ גמור אם טועמו ואין בו טעם מותר והך אין בו טעם בבירור דאית לי' חד טעמא ואולי י"ל מדרבנן כעין תורה עד דלדעת האומרים טכ"ע דאורייתא אף הך עשהו כעין תורה דלא מהני בי' ספיקא לקולא וזהו דוחק ואולם מדברי התוס' והרא"ש דתי' על הא דכל יום נעשה גיעול וכו' ולא הוי נותן טעם בר נותן טעם דבכלי מקדש אוקמא התורה דמין במינו ברוב בטל וקשה וכי לעולם כשבישל בו בשר שור חזר לבשל בו בשר שור דוקא ולא טלה ואיל וכדומה מזבח' דבר זה מהנמנע ואם כן הא הוי בשמן באינו מיני'. ואמת כי או"ה חלק בין שלמים לחתיכות אבל כבר השיגו הד"מ (וכן משמע קצת בתשובת מהרי"ל סי' רי"ד) ואם כן קשה וגם הרא"ש מפרש הא דאר"ל הפיגל והנותר שבללן וכו' דס"ד דאיירי בא"מ כתב זבח ומנחה ולא פירש בפשוט שור ואיל א"ו דלענין נותן טעם לא אזלינן בתר שמא ולענין נשפך כתב שהרא"ש והרשב"א עיין מה שכתבתי בכרתי: אמנם אם שוים בשמא וחלוקים בטעמא אי מקרי במינו וסגי ד"ת ברוב או בעי ס' דהא יהיב טעמא יפה דיבר הש"ך דהא טכ"ע דאורייתא ומה לו בשם סוף כל סוף טעם האיסור נרגש: איברא יש לעיין בהך שמעת' דע"ז דף ס"ו דפריך הגמרא על רבא דס"ל בתר שמא מהא דג' שמות וג' מינין מצטרפין לאסור הקדירה הואיל הם מיני מתיקה וראוי' למתק וטעמן שוה כמ"ש רש"י ופריך הא אין שמם שוה וקשה ומה קשי' הא דאוסר בתבלין היינו דמורגש הטעם כמ"ש התוס' שם להדיא ד"ה תבלין וכיון דהם ממתיקים הקדירה ושוים בטעמם כמ"ש רש"י א"כ למה לא יאסור הא כאן טעם ערלה דלפירש"י הכל באיסור אחד רק בשמות נפרדי' ואפי' נאמר דהך טעמא דתבלין אינו טעם גמור רק טעם כל דהו ומדרבנן אסור מ"מ קשה מנלן להקשות דלמא רבנן אסרוהו כעין תורה בכל אופן ומה דוחקו להקים המשנה דלא כהלכתא והך דאמר חזקי' במיני מתיקה אין הפי' הואיל וראוי אעפ"י שאין ממתקי' הקדירה באמת רק באמת איירי דממתקים כמ"ש התוס' בשבת דף ע"ו ד"ה הואיל ע"ש. וכן קשה לתוס' שם דפי' הקושי' על ג' מינים משם אחד היינו איסור אחד רק הם מג' מינים ג"כ קשה מה בכך דהם משמות נפרדי' הא טעמם שוה ומכ"ש לפי מ"ש התוס' בשבת דף צ' בד"ה הואיל דאיירי דנותן טעם גמור ומיני מתיקה דנקט ולא קאמר סתם דטעמם כאחד משום דזולת זה הוי נטל"פ (ובזה ישבתי מ"ש הקשו על רש"י בד"ה אמר רבא דכתוב דלפי תירץ שלא

ליתא לדחזקי' הא משמע דחזקי' אמר למילת' להלכ' לק"מ דמודה רש"י דאמר להלכ' והיינו כמ"ש התוס' דזולת זה הוי נטל"פ וחזקי' אמר למילתי' אליבא דהלכתא דקיימ"ל נטל"פ מותר אבל לרבא דמוק' המשנה כר"מ ולר"מ נטל"פ אסור א"כ פשיטא דלית' לחזקי' דהא בלא"ה יהיב טעמא מיני מתיקה לא מעלה ולא מוריד) וא"כ דהוי טעם גמור מה פריך הגמ' לרבא ואין לומר דקושי' הגמרא לתוס' להך דמצטפין דפי' התוס' ביבש וא"כ בזהו כיון דבשמא המיני' מחולקי' אין לאסור ביבש דאין משגיחין בטעמא דהא מכח קושי' זו לא חזר התוס' רק מכח דיוקא דמצטרפת ובשבת דף פ"ט ד"ה אסורין פירוש כרש"י וכן נראה הא דכתבו התוס' בדף ע"ו דלישנא דהואיל לאו דווקא לפירש"י ור"ת אבל לפירש רשב"ם יתכן הואיל דאף דביבש אין ממתקין הואיל בלח ממתקין הקדירה איקרי לכל מילי חד מינא אפי' ביבש ועכ"פ הקוש' במקומו מה קושי' לרבא: מיהו אפשר לדעת הש"ך יש לחלק דרך משל תפוח ערלה החמוצים לאסור בצירוף שאר מינים החמוצים ההיתר כי ניכר בהן החימוץ הוא דצריך דווקא מין א' דאין שני מינים מצטרפין אף דטעמן שוה דטכ"ע ממשרת ושם רק מין א' יין אבל תפוח ערלה חמוץ בפרי התיר דאין חמוץ אף כי פרי איסור והית' אין שוים בשמן מה בכך עכ"פ מורגש טעם איסור וטכ"ע דאוריית' יהי' מינו או א"מ הא מורגש טעם א' ואסור ולא דמי לשם בתבלין דשם צריך צירוף לטעם ואז אין שני מינים מצטרף אבל כאן אם לאסור איסור ההוא הטעם מורגש יהי' מינו או אין מינו כצ"ל להש"ך אבל מ"מ דברי רמ"א יש לו פנים ולא ס"ל לחלק בכך. ואמת אמרתי כי זהו דעת הרמב"ם דפסק בהל' מ"א פט"ו הלכה ט"ו בתבלין שהוא מין אחד ושלשה שמות מצטרפין לתבל והקשה הכ"מ הא בגמרא פריך לרבא דס"ל בתר שמא אזלינן א"כ תלתא מיני נינהו ומשני הגמרא ר"מ היא דכל איסורין מצטרפין וכיון דלא קיימ"ל כר"מ וקיימ"ל כרבא ליתא להך דינא ועיין בלח"מ ופר"ח ופ"ט מה שהאריכו בזה בדוחק: ובאמת לק"מ די"ל הרמב"ם קשי' לי' כנ"ל כי ס"ל כהש"ך וא"כ קשי' לי מה פריך הגמרא לרבא מה נ"מ בשמא סוף סוף יהיב טעמא ולכך ס"ל לרמב"ם כי קושי' הגמרא באמת על מצטרפת דפי' כמו התוס' על תערובת יבש (ואף כי בפי' המשנה מפרש כפירש רש"י ור"ת בספרו חזר בו כדרכו כמה פעמים) וזהו ביבש ושפיר י"ל כיון דהוי תרי מינא והוא ביבש דאין נ"ט אין להם להצטרף כא' דבזה לכ"ע בתר שמא אזלינן וע"ז משני הגמרא כר"מ וזהו הכל במצטרפת אבל באוסרת בקדירה א"צ לר"מ דטעמא אוסר אף לרבא ולכך הרמב"ם בהל' הנ"ל השמיט הך דינא ביבש רק בלח כמ"ש מצטרפין לתבל והיינו בקדירה ובזו אין צריך לר"מ כלל וא"ש ודוק: ולכאורה חשבתי כי קרובים הדברים למרכז האמת אך ראיתי דרמב"ם בפי"ד מהל' מ"א

דין ו' כתב יראה שכל החייב בתרומה ומעשרות מצטרף לכזית בטבל מפני שהוא שם א' וכו' והדבר תמו' שחצי זית גפן וחצי זית חטה יהי' מצטרף הואיל והוא שם א' אף שהם מינים מחולקים וזהו אף לדידן דלא קיימ"ל כר"מ א"כ מה פריך הגמרא לרבא דאזיל בתר שמא מהך דתבלין שלשה שמות וכו' דהא לפי הרמב"ם כנ"ל הך שלשה שמות פי' ממש מיני' ולא איסורי' ומיירי הכל בחד איסורא א"כ מה קשי' אמת הם מינים מחולקים ומ"מ מצטרפים אפי' למלקות ומכ"ש לאסור קדירה מה צריך לאוקמי כר"מ אפי' אם נדחוק ונימא דמפרש שמות כתוס' ג"כ לא יתכן דעכ"פ כל הקושי' הוא מג' מינין משם א' דלפי' התוס' איסור אחד ולדעת הרמב"ם לק"מ והדבר צ"ע כאשר באמת הכ"מ לא תי' כלום ולכן נר' דבלא"ה יש להבין במ"ש הרמב"ם דבשני איסורי' אפי' מין א' אינו מצטרפי' כמ"ש בפ"ד מהמ"א בדין י"ו בביאור ואולי בפ' י"ו דין י"ג פסק שאור של תרומה וכלאים מצטרפין לאסור העיסה לזרים וצ"ל דלענין מלקות אפי' מין א' אינו מצטרפין שני אסורים אבל לאסור הקדירה כיון דהם חד מין המין מעורר חבירו עד שיורגש במאכל ואוסר כמו חצי שיעור דעכ"פ מרגיש איסור וזהו דווקא במין א' כי אז אחד מעורר חבירו וא"כ נראה לי דדברי הרמב"ם מ"ש יראה לי כמעט מוכרחים דהא בגמרא אמרינן לר"מ דס"ל איסורים מצטרפים אפי' שני מינים מצטרפים הא ר"מ לא חידש דבר רק שכלל כל אסורי' בלאו א' דל"ת כל תועבה וא"כ הם כולם כאיסור אחד אבל בשביל זה לא עדיף לר"מ שני אסורים מדרבנן איסור א' ולא יהי' ללאו ל"ת כל תועבה יותר כח מלאו לא תאכל טבל וא"כ לרבנן בלאו אחד האוכל טבל שני מינים חייב כמו לר"מ האוכל משני איסורי' הא לאו דכל תועבה לא אמורה יותר לרבנן באיסור אחד (ובאמת לא זכיתי להבין דעת תוס' ורש"י דס"ל לרבנן אפי' באיסור א' בענין דווקא מין אחד ולר"מ בכל איסורים אפי' הן שני מינים מצטרפין) ומס"ל לרמב"ם פי' במשנה אסורות ומצטרפות היינו אסורות באיסור אחד ומצטרפות בשני איסורין שבו יפול שם צירוף כי מצטרפים להדדי ולכך ר"ש דפליג יאמר שם אחד ולא שני שמות מצטרפים היינו שני מינים איירי בשני איסורין דזה פי' מצטרפין וצדקו דברי הירושלמי דקאמר דאף דאמר ר"ש אין מצטרפין מודה בתרומה שהכל שם א' פי' איסור א' כי ר"ש גופי' לא נחלק רק בשני איסורים וקושי' הגמרא סובב הכל על מצטרפין דהוא בשני איסורין ובזה בעינן דוקא מין אחד כמש"ל כדי שאחד יסייע חבירו ולכך פריך הגמרא בשלמא לאביי א"ש דהכל כמין אחד דהא הוא מיני מתיקה אבל לרבא דאזיל בתר שמא א"כ הם שני מינים איך יצטרפו בב' איסורין ומשני הגמרא ר"מ היא דכל איסורין מצטרפין ושבו שני איסורים להיות דינם כאיסור אחד דמצטרפים כל המינים כדעת הרמב"ם אך

ס"ל להרמב"ם אף דבאיסור אחד כל המינים מצטרפים למלקות מ"מ לקדירה אף דליכא נ"מ אם השמות מחולקים והוי ב' מינים לרבא מ"מ בטעם צריך להיות שוה עכ"פ כדי שיורגש טעם איסור דאל"כ טעם איסור מבטל בקדירה וכ"כ אם שוים בשם יש כאן שווי בשם אבל לא בשם ולא בטעם הקדירה מבטל להו ולכך הצריכה המשנה אף דאתיא כר"מ דמשוה ב' איסורין לאיסור אחד מ"מ שיהי' שוים או בשם או במין הטעם כדי שעכ"פ לא יבוטל הדבר בקדירה ולכד לא קתני ג' שמות וג' מינים מצטרפי' וזהו ברור ונכון. ומעתה ד"ק הא דכתב הרמב"ם שהם מין אחד בפי"ו הנ"ל דמיירי הכל באיסור א' וס"ל באיסור א' כל מינים מצטרפי' רק עכ"פ צריך להיות מין א' או בטעם או בשם דאל"כ מתבטל בקדירה ודברי הרמב"ם ברורים ונכונים ובחנם תמהו עליו כל מחברים כי יותר מסתב' סברתו מפי' רש"י ותוס': והא קשיא לרמב"ם דא"כ כאשר מבואר להדיא בדבריו אין התבלין פועלים ואוסרים בקדירה אף שהוא מאיסור אחד עד שיהי' עכ"פ ביניהם שוה או בטעם או בשם איך סתם בהל' שבת פח"י דכל התבלין מצטרפין כשיעור כדי לתבל ביצה קטנה ולא זכר כתי' הגמרא שם במיני מתיקה וכבר עמד בזה המ"מ וכתב דיש לו פי' אחר אבל לא פירש לנו מה הוא ואין אתנו יודע עד מה והדבר הנ"ל קשה. אמת דגם בתו' עכו"ם שמעתי הנ"ל ד"ה ורבא וכו' ג"כ קשיא לי' דטענו על רש"י דס"ל דרבא דמוקי ליה למשנ' כר"מ תו לא מוקי לי' כחזקי' במיני מתיקה דבלא"ה כל איסורים מצטרפים והקשו א"כ איך פריך הגמרא בשבת על כל תבלין מצטרפי' הא לחזקיה בעינן מיני מתיקה הא לית הלכתא כוותי' ולכך העלו הם דמכל מקום בעינן מיני מתיקה כדי שיהיה שוים בנ"ט: ועדיין לא הבנתי בממ"נ מה קסברי התוס' לרבא דאזיל בתר שמא לענין צירוף בהוצאת שבת דלשבת ג"כ אם מחולקים בשמא אינו מצטרפים א"כ עדיין לא משני הגמרא שם שבת במיני מתיקה כלום דעדיין קשה קושי' הגמרא הא בתר שמא אזלינן ולמימר ר"מ היא מלבד דא"כ חסר עיקר תי' בגמרא שם בשבת ויהיה משנה דלא כהלכתא אף גם אינו ענין למילתא דר"מ דאמר גזירת הכתוב שיצטרפו כל איסורים אבל מה ענין זה לצירוף תבלין דהיתרא בהוצאות שבת ואי ס"ל לתוס' דלענין הוצאות שבת אף לרבא לא תלי' בשם דמה נ"מ סוף כל סוף הביצה מתובלת א"כ אף לרש"י לא הקש' כלו' דכאן לענין צירוף איסורי' לית' לדחזקיה דהכל תלוי בשם אבל שם בשבת איתא לחזקי' אף לרבא ומה קו' וצ"ע לכאור': ומה שנ"ל בישובו דודאי יש כאן סברא אם אינו מיני מתיקה אם מ"מ הם פועלים בקדירה לתבל כמ"ש הרמב"ם בפי' המשנה לשבת שפעולתם אחת רק אינו מין אחד אבל מ"מ פועלים או דלולי דהם שוים במיני מתיקה אין פועלים כלל בקדירה לתבל כמ"ש התוס' זה מחזק וזה ממתק לא ראי זה כראי זה

ורש"י ס"ל כסברא הראשון ולכך ס"ל ודאי חזקי' ע"כ ס"ל דמוקי למשנה במיני מתיקה הא סתם נאמר ואיך יסתום המשנה אלא דהא משנה קתני שיש בהם כדי לתבל דאם אין בהם בלא"ה מותר ואי אתה מוציא שני מינים שיתבלו הקדירה אם לא במינו מתיקה. ולכך רבא דמוקי לי' כר"מ ס"ל אין אנו צריכים לזה דאין מתבל כלל דבלא"ה מתבל ואי דשני מינים הם ר"מ היא וא"כ אמרינן דא"צ מיני מתיקה דהם פועלים פעולתם עכ"פ וב' מינים מצטרפים. וא"כ א"ש דלרש"י דס"ל דרבא לא אתי' כחזקי' ע"כ ס"ל דמ"מ פועלין פעולה אפי' בלא מיני מתיקה דאל"כ איך יאסור הקדירה הא אין כאן לתבל אלא דס"ל לרבא אמרינן דבלא זה עושה פעולה וא"כ כשבת יתחייב דעכ"פ עושה פעולה ושפיר קשה מה צורך שם בשבת לחזקי' אבל התו' העלה דזה אינו דלולי מיני מתיקה אינו מתבלין כלל קדירה דהם הפכים בפעולתם וא"א מוציא לתבל קדירה או במין א' או במיני מתיקה וא"כ לכ"ע צריכין לדחזקי' וא"כ אף בשבת ע"כ צריכין לדחזקי' דלולי זה א"כ פעולה וא"ש ודוק כי כך נ"ל כוונת דבריהם בתו' ע"ש אבל לרמב"ם קשה איך סתם ולכן נראה ג"כ כמ"ש דבשלמא חזקי' ס"ל כאביי וקשי' לי' ג' מינים ושם א' מה יועיל לא אזלינן בתר שמא וצ"ל במיני מתיקה ודייק הגמרא בשבת איך סתם המשנה וע"כ צ"ל דלולי מיני מתיקה אינו מתבל כהנ"ל והדבר מוכרח בעצמו ושפיר קשיא לי' לגמרא בשבת איך יתחייב בשבת הא אינו מתבל כלל משא"כ לרבא אמרינן באמת אף בלי מיני מתיקה עכ"פ מתבל רק לענין ביטל איסור שלא יבטלו הקדירה בעינן באמת שם א' או טעם אחד וא"צ באמת לאוקמי במיני מתיקה ול"ק איך סתם המשנה דהא בתר שמא אזלינן וא"כ בשבת דלא שייך ביטול פשיטא דא"צ מיני מתיקה כלל דמה לי בשבת אם הם שם אחד או שני שמות הא הם מתבלים וכך צ"ל לרמב"ם דפסק שם א' אעפ"י שהם שני מינים ש"מ דעכ"פ מתבלין והדבר ברור ונכון לענ"ד: ועכ"פ תבנא לדינא כי מרש"י ותוס' מוכרח אם שני מינים בשמא אף כי נותנים טעם בקדירה אינו אסורים ואף שהם מאיסור א' וזה קשיא וצ"ל כיון דטכ"ע ילפינן ממשרת אין לנו רק כמו דחזינן שם ואין להוסיף רק כי היכי דמצינו שם וכמ"ש הר"ן לענין חנ"נ הואיל וילפינן מן בב"ח אין לשנות כמו דמצינו בב"ח וא"כ אף בזו כי היכי דמשרת הוא יין הנותן טעם בפת ולא שני מינים אף בטכ"ע דוקא אם מין אחד נותן טעם אבל אם שני מינים נ"ט אף שהם מאיסור אחד אין מצטרפים לאסור בנ"ט וא"כ לשיטות רמ"א י"ל ה"ה כי אסרה תורה במשרת כשהאוסר והנאסר אינו מין אחד ענבים ומאכל אבל כשהאוסר והנאסר מן אחד אף שמחולקים בטעם לא אסרה התורה ואין לנו לדמות רק כפי שמצינו בתורה ובפרט שיש סברא כיון שהוא שם אחד טרם בא לידי נ"ט תיכף ההיתר שהוא מינו מתרבה עליו

ומבטלו כי אין הדבר נעשה ברגע א' מתחילה האיסור מתפשט בהיתר כעין ספגו ששואב מים ואח"כ נ"ט בו וזהו לרוב בספרים דהבליע קודם לנ"ט ואינם באים כא' תמיד הבלע והנ"ט שיקבל ההיתר טעם האיסור כי אף שנבלע בו מ"מ אינו מהפך הטעם וא"כ תיכף מינו רבה עליו ומבטלו דביבש רוב מבטלו וחזר איסור להיתר וזהו סברה נכונה יותר מן אם נ"ט משני מינים כנ"ל ועכ"פ אין דומה למשרת זהו מה שנראה להליץ בעד רמ"א אבל להלכה נראה כש"ך. גם מ"ש הש"ך דדעתו דביבש ביבש אזלינן בתר שמא הוא דאזיל לשיטתו דס"ל הטעם דלכך יבש ביבש מין בשא"מ לא בטיל ברוב הואיל דאפשר להכירו ולא משום שיתבשל ויתן טעם דבריו בלתי מובנים דאדרבה כיון בלתי שוה הא אפשר להכירו ומה לי אם שוים בשמא או לא כיון דאפשר להכירו ולכן דבריו אין להם מקום באו"ה וברור דדעת האו"ה כרמ"א כאשר הוכחתי ואין בו מהזרות כדמוכח מדברי התוס' ורש"י. ולכן אף כי ודאי דיש להחמיר כש"ך ופר"ח מ"מ כיון דבלא"ה דעת רש"י ורמב"ם דטכ"ע ל"ד א"כ במקום שיש עוד צד להקל יש להקל בנשפך כדעת הרמ"א שכדאי לסמוך עליו: והנה הואיל והלכתא רבתא לדינא וא' משרשים גדולים לדעת מה נקרא מינו או אינו מינו ואחרונים חקרו בו אף אנן נחקור בזה כתב הא"ז בשר שור ואיל שני מינים בשמא והאו"ה כתב דוקא כשהן שלימים והד"מ נראה שאינו מסכים עמו. ובאמת הרמב"ם שכתב בפ"ד מהלכו' מ"א דין ו' כנ"ל דכתב האוכל מכל מה שחייב בתרומה ומעשר מצטרף לכזית טבל כמו האוכל נבילות השור והשה וצבי וכו' ואלו דס"ל דשור ושה מין א' הן אין זה דומה להנ"ל דביקש להביא ראיה דיצרפו שני מינים דמין אחד ואיסור אחד פשיטא דמצרף אלא ודאי דסבירא ליה דהוי שני מינים ואפילו הן איסור א': איברא לפי דעת התוס' ורש"י הנ"ל דאפילו באיסור אחד אין מצטרף רק מין א' ולרבא צ"ל שם אחד קשיא הא דמסקינן במעילה דף י"ו דאבר מהחי מפרה וגמל מצטרפין וכן נבילת פרה וגמל למ"ד דאיסור חל על איסור והא ידוע דהם משוני' בשם יותר משור ושה וזה ראיה לענ"ד לאו"ה דחתיכה הוי מין במינו דשם חתיכה עליו בשוה וכן משמע ברשב"א ור"ן שטרחו ליישב לרש"י דפסק מין במינו לא בטל וחלב בבשר הוי מין במינו מהאי כזית דתרבא דנפל לבשרא שנתבטל וכו'. וקשה מה קשיא דילמא אייריי חלב שור לבשר כבש ורבא בתר שמא אזיל וקיימ"ל כוותיה מיהו יש לדחות אפשר דחלב שאני דכמו דאמרינן דם פר ודם שעיר לכ"ע הוי מין במינו דמהא יליף ר"י וצ"ל דבדם ליכא הבדל וא"כ י"ל אף בחלב כן משא"כ בשר איכתו של זה לא כשל זה עד דבשרא דתורא צריך בישול רב וכו' אבל עכ"פ מהנ"ל קשה: ואמת כי דברי הראב"ד דהשיג על מ"ש הרמב"ם דכל מיני' טבל מצטרפין דבעינן טעם אחד צ"ע מה בכך דטעמן

אחד הא שמם לאו אחד וקיימ"ל כרבא והוא נסתייע מחזקיה דמוקי לי' במיני מתיקה ולא חש לדברי רבא וצ"ע לכאורה. ואולי ס"ל לראב"ד הואיל וקשי' לי' קושי' התוס' על רש"י דיהי' לרבא חזקי' שלא כהלכתו ואיך יחלוק רבא אחזקי' ותי' התוס' לא ס"ל לכך ס"ל ודאי אם אכל בעין חצי זית חטה וחצי זית שעורה טבל והם שוים בטעמם אף רבא מודה דהא טועם איסור ויש לו ראיי' מהך הנ"ל דאכל אבר מהחי מן פרה וגמל חייב ובריר דהם משונים בשם ולחלק בין שלם לחתיכה לא ס"ל רק אם בלול יבש בתערובות דיש כאן היתר לבטלו בזו אין שוים בשמם דהיתר מבטל האיסור ואין האיסור שני זתים מסייע לאיסור כיון שחלוקים בשמם אבל כשהוא בעין בלי תערובו' מודה רבא אם הם שוים בטעמם וקושי' הגמ' לרבא מהא דקתני אוסרת ומצטרפת וקשי' מה מצטרפ' ול"ל למלקו' הא שני איסורי' אין מצטרפין כמ"ש התוס' בפי' המשנה דלאביי לא יתכן מצטרפת למלקות וע"כ מצטרפת ביבש ושפי' פריך לרבא הא בתר שמא אזלינן וביבש בתערובת דאיכא טעמא ותערובות היתר ודאי דאית לן למיזל בתר שמא וההיתר מבטל האיסור ומשני הגמרא ר"מ היא ולפ"ז י"ל באמת בתערובות יבש אינו מצטרף רק מיירי מצטרפת למלקות כיון שהם טעם א' כחזקי' וכו' ול"ק למה יצטרפו שני איסורים למלקות ר"מ היא דס"ל כן וא"ש. זהו מה שנ"ל בכוונתו וא"כ אין כאן ראיי' לנגד הש"ך הנ"ל וגם אין ראיו' לאו"ה אבל לפי התוס' ורש"י דברי או"ה מוכרחים והפ"ח הכריע כאו"ה מבלי ראי' משים על לב כי הוא נגד דעת הרמב"ם: ומעתה אחר שבררנו דברי או"ה הא דכתב המרדכי ואו"ה דאיכא מ"ד דנבלה ושחיטה שני מינים הם לק"מ מכל הך סוגי' דחולין ממשנה מחתיכה של נבלה וממילתא דרב דמרדכי מיירי בשלימה וגמ' מיירי מחתוכה ואין כאן מקום קושיא כלל איברא הואיל וכתב איכא מ"ד ולא ידענו מי הו' וגם קשה לומר דשם איסור יעשה אותו שינוי שם ולא כן משמע בגמרא רק שם מיוחד ולכך נראה דנתכוון להך מ"ד דנבלה בטלה בשחיטה ועיין מש"ל בזה באריכות בביאור דברי הרמב"ם וכתב עוד דשאור ועיסה ב' מינים הם וכתב הפר"ח דטעו בדבר משנה דתנן שאור במינו שנפל לעיסת חטים וכו' והרחיב פיו לומר שיהי' לגאונים הללו מימיהם אנו שותים בהעל' המשנה ממש במקומו ולי החריש הי' לו חכמה וכבר עמד בזה הישׁ"ש ותי' ע"ש ובאמת אין צריכים לכל זה דוודאי עיסה קודם שהחמיצה שהיא צריכה לשאור וזו היא סיבתה להחמיצה פשיטא דהיא מינה היא תקבל משאור כח החימוץ וכן להיפוך ומהכ"ת לא יהי' נקראת מינה כיון ששניהם מין א' והשאור עומד לכך משא"כ עיסה שכבר נתחמצה ומפעל פעולתה א"כ אינו ראוי עוד לקבל שאור דהי' נטל"פ כמבואר בגמרא וא"כ פשיטא דהיא ושאור שני מינים הם בשמא ואפי' בטעמא כמ"ש הר"ן דאין

עומד לכך וזה ברור ונכון ולכך יבש ביבש אם נתערב שאור בעיסה שכבר נתחמצה הוי מין בשא"מ וה' יסלח להרב פ"ח שדיבר רברבין נגד גאונים הנ"ל מבלי עיון היטב: הנה בדין גיד עם בשר דעת הנה"כ ופר"ח דהוי מין בשא"מ ולא ידעתי מנלן ואולי הא דפירש רש"י במשנה ירך שנתבשל וכו' דשיעורים הלכה למשה מסיני וכך הלכה לשער בשר בלפת וא"כ אי הוי מין במינו הא ד"ת ברובא בטל ואיך יהי' הלכה בדברי סופרים. וכמו כן קשה למ"ד מין במינו לא בטל כאשר באמת פוסק רש"י כך להלכה זו מה טיבו. מיהו יש לדחות דהקבלה הי' אם נתבשל גיד בשאר מינים. ומזה למדו חכמנו ז"ל דה"ה למינו דגזרו אטו אינו מינו ואין להקשות הא רש"י ס"ל טכ"ע ל"ד וא"כ איך יהי' הלכה למשה מסיני באינו מינו וי"ל דהלמ"מ הי' בגיד של קדשים שנתבשל דבקדשים לכ"ע טכ"ע דאורייתא כמבואר בגמ' ולא קשה למ"ד אין בגידין בנ"ט הלכה זו מה טיבו וי"ל דהלכ' הי' בשאר דברים וממנו למדו גיד דרש"י ס"ל בשר בלפת הוא ס' והוא השעור בכל איסור' וכדעת ר"נ דאמר גיד בס' ש"מ דשוה לכל איסורי' ואף שהתוס' כתבו דר"י פליגי וס"ל דלא שוה לכל איסורים ובשאר איסורים לא מהני בשר בלפת הא כתבו תוס' דאין הלכה כר' יוחנן דגם ר"י מודה ד"ת בשר בלפת רק מדרבנן מחמירין בצל וקפלוט וע"ז חולק ר"נ. ובהכי ניחא מה דהחלטו התוס' דר' יוחנן פליג אר"נ דאמר גיד בס' וקשה לפי דקיימ"ל דשומן של גיד אוסר ובהא איירי ר"נ איך ראי' דר"י פליג די"ל בשר בלפת שיעורא בפחות מס' ובצל וקפלט שיעורא ס' וגיד שיעורא כבשר בלפת והוא פחות מס' הני מילי גיד אבל שומנו של גיד דודאי שוה טעמו לשאר בשר ובששים ובזה אמר ר"נ גיד בששים ויתיישב ג"כ בזה קושי' התוס' דהקשה מנלן להגמרא לדייק ממשנה ירך וכו' דיש בגידין בנ"ט דלמא איירי משומנו של גיד ולפמ"ש ניחא דא"כ איך אמרינן כבשר בלפת הא שיעורא כבצל וקפלט א"ו דלא איירי משומנו והוכחת הגמ' שפיר אבל לפמ"ש ניחא דלמ"ד אין בגידין בנ"ט הך שיעור המקובל בשר בלפת אמאן תרמי אי לשאר איסורים הא כבצל וקפלט ואי בגיד הא אין בגידין בנ"ט ודוק: עכ"פ אין כאן הוכחה דגיד בבשר הוי מין בשאינו מינו אדרבה מה דוחקא לתוס' לומר דר"נ פליג אר"י דלמא גיד שנתבשל עם בשר הוא כבשר בלפת שהוא פחות מס' דהואיל והיא מב"מ לא החמירו אבל לר"נ דאמר גיד בס' איירי בגיד שנתבשל עם שאר דברים דהוא מין בשא"מ ולכן החמירו וצריך ששים א"ו דעיקר הקבלה הי' על מין בשא"מ דהיינו גיד עם שאר דברים ומ"מ כבשר בלפת ודוק: איברא הא דהקשו הגמרא אדשמואל דאמר גיד נצלה קילף ואוכל מגדי שצלאו בחלבו ואסרו ר"ה אפי' מראש אזנו דהא לפי דעת הרשב"א וסייעתו חלב בבשר הוא מינו א"כ דלמא ודאי צלי אינו מפעפע בנ"ט בכולו אבל משהו

מפעפע ור"ה ס"ל מין במין במשהו והגיד הוי מין בשאינו מינו ובעינ' נ"ט וע"כ מוכח דגם גיד קרוי מינו אלא די"ל דהנך דסברי דחלב הוי מין בשר ס"ל ה"ה דשומנו של גיד רק הוא כחוש כמ"ש התו' ורשב"א ושומנו של גיד הוי בבשר מינו כמו חלב. ושפיר הקשה הגמ' דמשהו איכא אצל שומנו ועמש"ל סק"א גם אין להביא ראיה מתוס' דצ"ז ד"ה אבל בשר וכו' דהקשו למה לא פריך על ירך וכו' בנ"ט מאן טעם לי' ותי' דהא קתני בבשר בלפת ולא תי' דהא הוי מין במינו וכה"ג צ"ל במשנה גיד שנתבשל בין גידין ומכירו לנ"ט די"ל קושטא דמלתא אמרו דהא קתני לי' שיעורא: איברא מרש"י דף פ"ט ע"ב דפי' על ירך שנתבשל בגיד בנ"ט שיערו חכמי' בששים וכל נ"ט בששים ורש"י ס"ל במין בשא"מ לא סמכינן אששים וצריך קפילא ג"כ ואיך סתם רש"י בששים אלא דהוי מין במינו. וכן כתב הגאון מהר"ם שיף ברש"י ע"ש וכן נוטים הדברים להפוסקים דס"ל סמכינן אקפילא באינו מינו להקל ולהחמיר למה קתני כיצד משערין אותו כבשר בלפת וכו' נטעם קפילא יהי' איך שיהי' ואף דיש לומר דמיירי בדליכא קפילא מכל מקום קשה דעיקר הדין חסר במשנה מיהו משמע דהוי מין במינו ודוק: והנה למ"ד דבשאר איסורים ג"כ נ"ן וחלב שנתן טעם במים והמים נ"ן אם המים מתערב בשאר מים מה טיבו הרשב"ם ור"ת ס"ל דדינו כמים במים מין במינו וד"י ס"ל הואיל ונאסר מחלב דינו כחלב ונקרא לגבי מים מין בשא"מ. ולי נראה ראיי לדברי הר"י דאיכא במנחות חד דעה למ"ד מין במינו ל"ב נבל' שנתערב בשחוט' הואיל וא"א לשחוט' נ"ן הוי מין באינו מינו אבל שחוטה שנתערב בנבלה הואיל ואפשר לנבל' שתעשה שחוטה שנפגם והסריח הוי מין במינו. וקשה לפ"ז הא דקאמר רב בחולין וחתיכת נבלה שנתערב במאה חתיכות שחוט' כיון שנתן טעם לחתיכה החתיכ' נ"ן ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינן וכה"ג מאי ארי' נ"ט אפי' אין נ"ט נמי ופירש"י דחתיכה ראשונ' יאסור אותן. וקשה מה קושיא דלמא רב ס"ל כהך מ"ד דאי אפשר לשחוט' שתעשה נבלה והוי לי' מין באינו מינו וא"כ אף כאן הא אפשר לשחוט' שתעש' נבל' ולא נקרא מין במינו ולכך קאמר כיון שנותן טעם בחתיכ' נעשה נבל' א"כ היא בשאר חתיכות הוי שפיר מין במינו דיבלעו מנבלה והרי הם נ"ן כמו חתיכה זו שנ"ן מכח בליע' והוי שפיר מין במינו ולא בטילה ואין מקו' לקושי' הגמרא אבל לפירש ר"י א"ש דאם אין החתיכה ראשונ' מין במינו עם החתיכות השחוטות אף החתיכ' שקבל' טעם ממנו ונ"ן היא נקראת בשם כמו החתיכ' הראשונה והוי ג"כ מין באינו מינו כמו החתיכה הראשונה וא"כ א"ש ושפיר פריך הגמ' ודברי הר"י מוכרחים: ונראה הא דשרינן בנשפך אפי' נאבד מן התבשיל וישנו בעולם רק אינו לפנינו אנו תלינן להקל ולומר דהי' ששים ובזה יובנו דברי רשב"א בחידושיו

דכתב אם נתערב חתיכות ולא נודע אם הי' ששים אם הוא מין במינו תולין להקל והקשה הפר"ח אפילו בחתיכות ה"ל תולין להקל שנאבדה החתיכות ולק"מ דשם כל זמן שישנו בעולם שאנו צריכין לדון עלי' אינו בכלל היתר כמבואר לקמן בסי' ק"י משא"כ כאן מ"מ מותר דאנו תולין דהי' ס':

ה ואם נתערב במינו ואינו מינו כו' הש"ך החזיק בסברת מהרש"ל לחלוק על דין זה והט"ז מגן בעדו מדוחק אבל באמת אין מקום לחלוק על הרשב"א כי דבריו ברורים כי אם נפל חתיכת נבילה ושני חתיכות שחוט' לתוך התבשיל מוהל היוצא מנבל' הוא האוסר התבשיל ולעומת זה יוציא מוהל לתוך התבשיל משני חתיכות הכשרות ונמצא מוהל האיסור בטל ברוב מוהל ההיתר ואין כאן בתבשיל שום טעם איסור שלא יבוטל ברוב. וראי' על זה יש מדברי תוס' ורא"ש דהקשו איך במקדש בשלו בקדרה של חטאת שלמים הא ה"ל נ"ט בר נ"ט דאיסורא ותי' דבכל מקדש העמידו על ד"ת דמין במינו ברובא בטל. וקשה מ"מ איך יאכל זר רוטב של שלמים הא אית ביה נ"ט דחטאת וס' אין בקדירה כנודע ורוטב אינו מינו וע"כ צ"ל דאמרינן סלק הרוטב ושלמים מבטל וזהו פשוט: וכן בשמעתא דזרוע בשלה משמע בגמ' הא דמשערין בס' ובק' הוא רק אסמכתא דמהתורה ברוב בטל וקשה הא מתבשל ברוטב וכי אין הנזיר יכול לאכול רוטב וא"כ אף הרוטב נאסר ועיין רשב"א דכתב להדיא דאף רוטב עולה לחשבון בשר ועצמות ע"ש. ואמת התוס' בעכו"ם דף ס"ד ד"ה אר"י לא פי' כתוס' בחולין במלתא דרבא דאמר לא נצרכה אלא לטעם כו' דלפעמים הזרוע וחתיכה מאיל חוץ לרוטב ואינו רוב דס"ל חוץ לרוטב ממה יבלע. ועיין מש"ל רק פי' לפעמים הזרוע בתוך רוטב ומקצת מהירך ואין ברוטב ס' לבטלו היינו דמיירי בתוך רוטב ל"ל דליכא רוב דוודאי רוטב מסייע לרוב רק כתבו דברוטב בעינן ס' דה"ל אינו מינו וקשה נימא סלק את הרוטב דאין מינו והואיל דאיכא רוב יבטלנו דל"ל דגם באיל ליכא רוב דזה לא נזכר בתוס' ועיקר דגם באיל ליכא רוב חסר וכתבו רק דברוטב ליכא ס' וע"כ צ"ל כדעת הש"ך ולא אמרינן סלק א"מ ולכך הוא העיקר שאין ברוטב ס'. אך עכ"ז מ"מ שאר הראיי' מורים כדברי רשב"א וכן עיקר ודו"ק:

ו כאלו מכירו וכו' אם המאכל מתקלקל בכך יש לצדד להקל דהא פסקינן לקמן בכני בלוע איסור דבטל בתרי אף דנוכל להסיר האיסור בהגעלה מ"מ בטל חד בתרי והטעם כמש"ל הואיל וצריך הוצאות ומכ"ש במקום שמאכל מתקלקל כמבואר לקמן בסי' ק"ב דדין אחד להם בכל אופן ואדרבה יותר יש להקל במקום דמאכל מתקלקל מן דבר הוצאת והגה' מרדכי אפשר לא ס"ל ג"כ הך דינא דלקמן בכלי כי יש רבוותא דחולקין אבל לפי דלקמן מכ"ש הנ"ל:

ז אבל אם נפל לקדרה ראשונה כו' דין זה צל"ע. כי התה"ד טרח לישב על מה שאין משגיחין בתחיבת הכף לדעת אם נתחב פעם או פעמים ונתן טעם דאין בלוע בקדרה נ"נ וגם כל מה שבקדרה מצטרף לבטל האיסור וכל התי' וכן מש"ל בסי' צ"ד בבצלים וכו' לא שייך כאן בגוף איסור ודכיון דבלע נ"נ דאף נפלט מה שבחתיכה הדר בלע ונ"נ ואף לא הוי רק חד פליטה ובליעה כדלעיל סי' צ"ד מ"מ הרי נפל שני' וא"כ הרי כאן שני זתים פליטה מן נפילה ראשונה ושני' ופשיטא דצריך ב' פעמים ס' ואו"ה נותן טעם דלא יהי' הבליעה חמור מגוף איסור לא הבנתי דזה הנאמר לענין מין במינו וכדומה אבל בענין הכמות אם כזית איסור נתן טעם בב' זתים היתר ונ"נ פשיטא דצריך ק"ך זתים לבטלו אף דגוף איסור א"צ רק ס' ואף כאן מ"ש דנתן טעם בפ"א בב' זתים זא"ז סוף כל סוף שני זתים נעשה נבלה והגע עלמך אם נתן טעם בזית אחד היתר ואח"כ בזית שני היתר ושניהם נפלה לקדרה וכי לא בעינן ק"ך זתים בלוע ממה שהוא בעין והגמ' מתמה חלב אמאי מותר וכו' והתוס' לא כתבו שם רק דנידון כאינו מינו ובטל בס' אבל שלא יהי' צריך יותר זהו לאשנו והדברים צ"ע ומ"ש מהרי"ל בתשובה דבכף של איסור בתחיבת ב' פעמים לא הי' נר' לאסור היינו משום הגעלה כמש"ל באריכות אבל בדבר זה לא שייך הגעלה ולכן תלוי העיקר כדלק' אי אמרינן חוזר וניעור ע"ש:

ח כ"ח וכו' הט"ז דעתו בכ"ח אפי' גוף החרס נעשה נבלה דאל"כ מה טעם יש לחלק בין דבר שיש לו תקנה בהגעלה לאין לו תקנה ע"ש. ולדבריו ג"כ קשה מה בכך שיוצא בהגעלה הא קי"ל אפשר לסוחטו אסור אם לא כמש"ל במהרי"ל דבשאר איסורין אמרינן אפשר לסוחטו מותר וגם בב"ח אפשר לסוחטו דימתין מעל"ע ויהיה האיסור הנבלע בתוכו פגום ומותר וממילא יותר מהגעל' דבעי מעשה ודוחק לומר דעכ"פ אם יבשל בו דבר חריף יהיה אסור אבל האמת המעיין במרדכי נראה דטעמו כמ"ש הרא"ם דלא אמרינן חתיכה נ"נ בחצי חתיכה והטעם משום דאינו דבר מסוים וניכר ולא חל עליו נבלה וא"כ ה"ה בבלוע בכלי בשלמא אם אינו נפלט מכלי הרי הוא עומד לפניך בכלי והוי כמו חתיכה משא"כ בדבר שנפרד בהגעלה א"כ אין כאן חשיבות ודבר הניכר לומר עליו כי הוא זה דכשיפרוד מן הכלי יהיה בלוע בלתי ממש והוי כמו חצי חתיכת דאין נ"נ וזהו נכון ברור בסברה. וכן מבואר במרדכי דכתב על הך דכלי נ"נ דאין אמרינן נ"נ בחצי חתיכה וא"כ ההבדל בין כ"ח לשאר כלים תליא בדעת הרא"ם אם אמרינן נעשה נבלה בחצי חתיכה:

ט אפי' באלף וכו' וכתב הש"ך ס"ק כ"ט בשם או"ה דאינו בטל רק מדרבנן. ואני לא ידעתי מנא ליה דהא התוס' כתב להדיא דצריך ליתן טעם וא"כ מנלן דהוא טעם כ"כ

קלוש עד שאפי' בעלמא באיסור טעם קלוש אוסר יהי' בתבלין מ"מ מותר ד"ת וכן רש"י בחולין ד"ה אמרו רבנן כל איסור' בס' היינו היכי דלא יהיב טעמא אבל ביהיב טעמ' לעולם אסור כדאמרינן לקמן יש בהם בנ"ט וכו' ואלו לקמן איירי בתבלין לטע' גמור נתכוון וכ"כ הריטב"א בלשון רש"י ומוכח דהך דלקמן מדינא אסור. ובגמ' דחולין מוכח ההיפוך בדף צ"ד ע"ב דאמרי' של שעורים משערין כאלו הם בצל וקפלוט. ופריך לשער בפלפל' ותבלין דאפי' באלף לא בטל ואלו אין זה טעם גמור רק מדרבנן החמיר' אבל ד"ת אף תבלין בטל בס' מה קושי' הא ר' יוחנן ד"ת קאמר וכי ר"י לדין דרבנן קאמר: וגם כיון דדין ברור דצריך טעם גמור כמ"ש הט"ז להדיא ותבלין נ"ט ביותר וא"כ עדיין קשה למה לא יהיה ד"ת. ואמת כי לשון המשנה משמע דהוא טעם כל דהוא דקתני המחמץ המתבל במין בשאינו מינו להקל ולהחמיר והיינו דבעינא נ"ט קשה מה להחמיר הא שורת הדין כך דאסור בנ"ט ומה חומרא יש כאן אלא דאיירי טעם כל דהו וחומרא שהחמירו במתבל לאסור אפי' טעם כל דהו ומזה יליף האו"ה דינו. היה נראה דודאי הוא טעם קלוש רק באיסור אפי' טעם קלוש אוסר כמו נ"ט בנ"ט וא"כ שפיר פריך הגמ' ולשערי' בתבלין דגבי איסור אינו טעם קלוש אוסר אבל במקום דהיתרא בלע דלא נאסור טעם קלוש אין בתבלין כח לאסור יותר מס' דהוא רק טעם קלוש ותרומה היתרא בלע כמ"ש הרשב"א במשמרת הבית ולכך לא בעי מריקה שטיפה בכל הכלי וא"כ זולת דאמרו להחמיר היה מותר ולכך נאמר שאמרו להחמיר מדרבנן אבל באיסור נראה שהוא מהתורה וצ"ע ודו"ק:
וכן יש קצת ראי' מדברי הרמב"ם בפי' המשנה דכתב בצלים בכלל תבלין וא"כ איך קתני בפ"י מהלכות תרומה בצל שנתנו לתוך עדשים מחותך בנ"ט דמשמע בס' הא לטעמא עביד א"ו אף דלטעמא עביד. מ"מ בעינן נ"ט גמור היכא דהיתרא בלע כמו תרומה ואולי י"ל תבלין כמו בצלים ושומי' דהוא לתבל הקדרה אבל בעצמותו אינו תבלין והן ד"ת בס' כדאמרינן בצל וקפלוט שיערו בס' ש"מ דאין נ"ט יותר מס' ד"ת רק מדרבנן החמירו ובהכי ניחא מה שהקשו איך בצל בכלל תבלין הא אמרינן בצל וקפלוט רק בס' דזהו ד"ת וזהו דרבנן אבל תבלין גמור כגון פלפלין וכדומה ודאי ד"ת באלף דיהיב טעמא גמור ומודה או"ה בהך דהוי דברי תורה וא"ש ודו"ק:

• מלח ותבלין הנה דעת או"ה כלל כ"ה דאם נפל תבלין למינו אינו אומרים לשער כאלו נפל לאינו מינו רק מותר בס' כמו שארי אסורים וראי' מדאמרינן ציר במאתי' ואלו נפל לא"מ הא מלח לטעמא עבידי ואינו בטל אפי' באלף. ויש להבין מנלן זה דהא לכ"ע צריך להיות מורגש הטעם ודלמא קים לי' לחכמים שציר אינו טעמו מורגש ביותר ממאתים וצריך לומר דס"ל א"כ מה פריך הגמ' האר"י מין במינו לא בטל דלמא הא דאמר ר"י

במאתי' היינו במין בשאינו מינו א"ו דזה ידע הגמ' דא שיעורו יותר וע"כ במינו איירי והא ל"ל דלמא ידע הגמ' דבא"מ שיעורו פחות דוודאי לא החמירו במינו יותר מאינו מינו דכל החשש דלמא אתי' לידי טעם בא"מ וא"ש. אלא דהרב בעל מ"י בת"ח כלל פ"ה טען שני טענות דא"כ איך אמרו בציר במאתים הוא מין במינו ולא יהיב טעמ' וגזרי' ולומר אטו אינו מינו הא ס"ל לא גזרינן והסתירה מיני' וביה: ועוד הקשה איך כתב בא"מ נותן טעם יותר מר' והא או"ה כתב שער כ"ג דין ו' דבקדרה אוסר ציר רק עד ס' ע"ש ונר' דלק"מ דקושי' ראשונה וכי לא הרגיש במה שכתב האו"ה בשער כ"ג דין ו' להדיא דציר דג טמא עם דג טהור בטל בס' וקשה הא ר"י ס"ל במאתים ור"י ס"ל בי"ו וס' מה בעי הכא. וגם כתב דציר אפי' נבלה שנתערב בקדרה בס' דאף ר"י לא אמר רק במינו ולכאורה קשה הא ר"י מודה בציר דהוה זיעה דבטל וא"כ כל חומרא הוא משום אינו מינו ואיך יקיל באינו מינו אבל הדבר מבואר במרדכי פרק ג"ה דהואיל דהוא מינו במינו ובעלמא ס"ל לר"י דלא בטל כלל רק הואיל דציר מדרבנן הקילו בו וכולי האי לא הקילו רק עכ"פ הצריך מאתים להיכרא דמין במינו ולק"מ ולכך לדידן דלא קיימ"ל כר"י ומינו ג"כ הוא כשאר איסורים וסגי בס' כמו אינו מינו וא"ש דהא דציר בר' לא משום אינו מינו רק להיכרא דמין במינו לא בטל והא דפסק דסגי בס' היינו לדידן דלא קיימ"ל כר"י דמין במינו לא בטל אבל לר"י באמת צריך יותר ולא משום גזירה דא"מ רק להכיר דמין במינו לא בטל ובקושי' שנייי' גם בזה לא הרגיש דיש כאן ג' ענינים דאו"ה ס"ל תבלין דלא בטילים הם דרבנן כנ"ל וכי גזרו רבנן הכל במינו כמ"ש הרמב"ם בפי' המשנה דכל מה דגזרו הכל במינו רק ס"ל כל מה דדרך ליתן לתוך התבשיל היינו מינו כמ"ש התוס' גבי דבר שיש לו מתירין ע"ש. וא"כ בתבלין הנותנים בקדרה שדרך ליתן לתוכו לטעמא עבידי ולא בטילים אפי' באלף ותבלין שאין דרך ליתן בתוכו אין בכלל לטעמי' ודינו בס' וא"כ שפיר קדייק בתבלין מותר ולא גזרינן אטו קדרה שדרך ליתן בתוכו תבלין דאפילו באלף לא בטל וא"ש. וזהו כל דברי או"ה בכמה דוכתי דמתיר תבלין בקדרה בס' במידי דלאו אורחא ליתן בתוכו והיינו דס"ל דבעי מין במינו הוא במידי דאורחא קרוי עין במינו והדברים ברורים כמ"ש ואין בזה פקפוק כלל: ומעתה מ"ש הת"ח לתרץ הא דאמרינן המתבטל והמדמע ומחמץ מינו במינו היינו כמ"ש ראוי ליתן לתוך הקדרה הדין דין אמת דכן כתב האו"ה כמש"ל. אך קשה לומר כן במשנה והדוחק מבואר. ויותר נר' דס"ל כמ"ש לעיל בציר דהחמירו כן י"ל בתרומה החמירו לאסור במין במינו והכי דייק לישנא דמשנה דערלה דקתני כל המחמץ ומתבל ומדמע בתרומה בערלה וכלאי כרם ולא קתני סתם כל המחמץ באיסורים ולמה בחר בשלשה אלו אלא דאלו דהחמירו חכמים בשעורי'

החמירו לאסור אפי' במינו אטו אינו מינו אבל בשאר אסורים לא החמירו חכמים אבל עכ"פ לדינא האמת כמ"ש הרמ"א: אלא לפ"ז דכל הטעם דר"י ס"ל משום מין במינו עבדי היכר א"כ הרמב"ם דפסק בסוף פט"ו מהל' מ"א דדג טמא שכבשו בציר עם דג טהור שיעורו במאתים עכ"ל הרי דפסק לדידן דלא קיימ"ל כר"י וא"כ צריך לומר דגזרו אטו מינו והדבר מוכח דלא כאו"ה: אמנם העולה מזה דמ"ש הפר"ח להאריך דמתבל אף באינו מינו לא משמע כן בדברי או"ה רק דס"ל כמ"ש כל שדרכו לתת לתוכו הוי מין במינו ומה שאין דרכו לא הוי מין במינו ובזה סרו כל קושית הפר"ח דלמא יגרע מחמץ מדמע דאוסר אפי' אינו מינו דשם כיון שדרכו להעמיד בו ה"ל כמין במינו ומה שאין דרכו להעמיד באמת לא מהני והדברים פשוטים וברורים ודו"ק:

יא קדירה שיש בו נ"ט זתים וכו' זהו דנפל בתשעה וחמשים זתים כזית חלב וכזית דם כיון דלא שוי בטעמא כלל פשיטא דמותר דהא אם יטעום הקפילא התבשיל לא יורגש לא טעם חלב ולא טעם דם וא"כ מאין הרגלים לאסור. ומ"ש באו"ה כלל כ"ד על הגליון בשם תשובת הגאונים כי הראב"ן אוסר אפשר ס"ל כרש"י דפחות מס' לא מהני טעימה ואפילו ברור לנו דליכא נותן טעם מ"מ בעינן ס' וכיון דס"ל דאין איסורים מבטלים זא"ז א"כ אין חלב מסייע לבטל דם וכן איפכא ואין כאן ס'. ולזה הטעם אפשר שכ' הרא"ש והטעם דקיימ"ל איסורין מבטלין זא"ז דאפי' לדעת רש"י ליכא פקפוק אבל ודאי לדידן דסמכינן אטעימה אפי' להקל פשיטא דמותר דהא לית כאן טעם וזה פשוט ואם נפל חלב בהמה וחלב חיה לתוך התבשיל אם שוים בשם ובטעמן פשיט' דמצטרפין לאסור קדירה ומשנה שלמה היא ופסקה הרמב"ם שאור של תרומה ושל כלאי כרם ואין בזה להחמיץ ואין בזה להחמיץ נצטרפו וכן שנינו שם בערלה קדשי קדשים ופיגול שנתבשלו ואין בהם ליתן טעם בכל שניהם מצטרפים לאסור לזרים ע"ש מיהו אם שוים בטעמם ואין שוים בשמם כי לחלב בהמה ולחלב חיה שם מיוחד וכל כיוצא בזה לפי דקיימ"ל כרבא בתר שמא אזלינן תליא בדעת רש"י והתוס' דפי' הקושיא בעל ג' מינין משם א' אפי' איסור אחד ושוים בטעמן כדחזקי' במיני מתיקה ומ"מ הוצרך רבא לומר ר"מ היא ש"מ דלדידן לא מצטרפים אפי' לתבל שהוא נותן טעם ועיין מש"ל דדוחק לחלק בין איסור דרבנן לדאורייתא דמנלן לגמ' להקשות. אמנם לפי מש"ל ברמב"ם ולראב"ד אסורים והדבר בספק ושני מינים באיסור א' כמו פת ויין של טבל אף לדעת הרמב"ם מצטרפים מ"מ לענין לאסור התבשיל מודה הרמב"ם כמש"ל כיון דטעמם בלתי שוה דאינם מצטרפים: אמנם בענין דאיסורים מבטלין זא"ז שכתב הטור יש להבין מה ביקש הטור בזה דהא מ"מ איסורא איכא ודוחק לומר כמש"ל דכתב כן לדעת רש"י דלא סמכינן

אקפילא כהנ"ל בראב"ן. ומה שנראה דקמ"ל דאסורים מבטלין כמו חד בב' בהיתר וא"כ נ"מ טובא אם נתערב חתיכה דאסור בהנאה עם שני חתיכות איסור המותרים בהנאה דנהפך האיסור המועט כאיסור הרוב והכל מותרים בהנאה אך זה אינו דאף הסובר דאיסורין אינן מבטלין זא"ז מודה בדין זה דלגבי איסור הנאה הנך ב' כהיתר יחשבו והוי כאיסור שנתערב בב' חתיכות היתר. אלא נראה אם ככר של כלאי כרם נתערב בפסח בשני ככרות חמץ כיון דאמרינן בחד בתרי חזר האיסור להיות היתר דהמועט בטל לגבי רוב ונהפך לרוב וא"כ אף באיסור דמבטלין זה את זה המיעוט נהפך לרוב ופרח מיני' איסור כלאי כרם ונעשה איסור חמץ וא"כ אם אח"כ נאבד אחד מינייהו דל"ל דאחר פסח יתבטל ברוב ועבר הפסח הרי חתיכות הללי מותרים דבר תורה דאיסור ערלה כבר פרח ונתבטל ויש כאן רק איסור חמץ וכאשר עבר פסח הרי כאן ההיתר במקומו וזה ברור והדבר גדול השמיענו רבינו בזה: איברא דדעת הרמב"ם בפי"ח מהל' פסולי מוקדשין הפיגול והנותר שבללן ואכלן חייב דאין אסורי' מבטלין זא"ז. (וצ"ל פיגול ונותר דנקט לדוגמא בעלמא דהא פסק באותו פ' דפגול ונותר מצטרפין ואיך יתכן שיבטלו זה את זה אלא לדוגמא נקט) וע' שם בכ"מ דפסק כר"א. ועיין תשובת שער אפרים דתמה למה שם הטור דעת הרמב"ם בזכרון אותו אחר הדלת ע"ש וזקני הגאון המפורסם אבי אמי מהורר ליב צונ"ץ ז"ל. ת' בימי חורפו כאשר נאמר שם בתשובה דהרמב"ם לשיטתו דפסק בהלכות חמץ ומצה כהלל דמצות אינן מבטלות זה את זה וא"כ אף איסורים אינן מבטלים זא"ז כמאמר ר"א כשם שהמצות אינן מבטלות זא"ז כך איסורים אינן מבטלות זא"ז ולכך לדידן דלא קיימ"ל כהלל אף הך דינא דאיסורים אינם מבטלים זא"ז ליתא והרב בעל שער אפרים קלסו דכעלה מרגליות טובה ואני בעניי לא זכיתי להבין ראיה מקומו דאין הלכה כהלל אדרבה הרא"ש כתב בפי' בפרק ע"פ דמספקא לן אי הלכה כהלל או לא ע"ש ולכך עבדינן כריכה ג"כ וכן אמרו השתא דלא אתמר וכו' וא"כ אם כדבריו דתליא זה בזה איך פסק להקל דאיסורים מבטלים זא"ז אולי הלכה כהלל ואינם מבטלים זא"ז ובאמת כבר הארכתי בזה בהלכות פסח דלא תליא זה בזה דר"ל דסבר איסורין מבטלין זא"ז ס"ל דלא דמי למצות כלל דמצות אינן מבטלים אסורים מבטלים ובזו הסברא נחלקו ר"א ור"ל ונראה דס"ל להטור הא דכ' הרמב"ם דאין אסורים מבטלים זא"ז לא מטעם שפסק כר"א נגד ר"ל רק ס"ל דהא מה בכך הא אכל איסורא ובגמ' גופי' קאמר הטעם דלכך אינו לוקה משום דה"ל התראת ספק ור"ל לשיטתו דס"ל התראת ספק לא שמיה התראה ואנן קיימ"ל דהוי התראה ופשיטא דחייב מלקות ולכך כתב דאין אסורים מבטלין זא"ז דעכ"פ איכא מלקות ולכך ירושלמי חלה פ"ק ס"ל לר' יוחנן דבלל

אסורים חייב דר"י התראת ספק שמי' התראה וא"כ בהך דלעיל כמש"ל אף הרמב"ם מודה ודו"ק: ועוד י"ל דהא דפסק הרמב"ם דלא כר"ל דאין איסורים מבטלים זא"ז משום דשם זבחים דף ע"ה קאמר הגמ' מין במין ברוב ופריך הגמ' ונימא רואין כאלו נתערב באינו מינו מי לא תנן נתערב בדם רואין אותו כאלו מים (ופירש התוס' לדין תורה פריך דהא סוגי' דפגול ונותר הכל לדין תורה ומשני הגמ' תנאי היא דתניא דלי וכו' שהוא מלא מי רגלים רואין אותו כאלו הן מים כו' עד שירבו המים על מי חטאת מאן שמעת לי' דאית ליה רואין ר' יהודא וקתני דסגי ברובא ואלו אידך תניא יין לבן רואין אותו כאלו הוא אדום ש"מ תנאי היא והרמב"ם בהלכות מקואות פ"י. פסק רואין אותו כאלו הוא מי חטאת ע"ש ובמשנה למלך מזה מוכח דאמרינן רואין וא"כ אפי' מין במינו רואין כאלו אין מינו כקושי' הגמ' ומוקי ליה תנאי וא"כ שפיר פסק הפגול והנותר וטמא שבללן דחייב דהא בקדשים אמרינן רואין וה"ל מין באינו מינו ולא שייך בי' ביטול ברוב ולכך כתב דאין איסורין מבטלין זא"ז דאמרין רואין כקושי' הגמ'. והנה התוס' שם כתבו דלא אמרינן רואין רק בקדשים וטומאה אבל לא באיסורין ובקדשים גופי' היכי דאתמר אתמר היכי דלא איתמר לא אתמר וא"כ אין הטור חולק על הרמב"ם דפסק דאיסורין מבטלין זא"ז דטעמו של הרמב"ם דאמרינן רואין כאילו אינו מינו וזהו רק בקדשים אבל לא באיסורין דלא אמרינן רואין והטור פסק כן באיסורין ולא אמרינן רואין ושפיר פסק דמין במינו באיסורין ברוב בטל וא"ש: ובזה יובנו דברי רשב"א דהוכיח. הואיל כל יום נעשה גיעול לחברו ש"מ הואיל והיתר בלע מהני גיעול כה"ג והב"י כתב דהטעם בכלי מקדש אוקמי אדאורייתא מין במינו בטל וכ"כ התוס' והרא"ש גבי נותן טעם בר נותן טעם ועי' לעיל סי' צ"ג בנה"כ ומ"ש שם ולפי הנ"ל ניחא דהתוס' כתבו דאמרינן רואין בקדשים לאו בכל דוכתי רק היכי דאתמר אתמר היכי דלא אתמר לא אתמר וא"כ בהגעלה דכבר נעשה נותר כמש"ל הגעלה היה לאחר נותר ל"ל בטל ברוב דרואין כאלו אינו מינו דהא אתמר גבי פיגול ונותר בגמ' אבל בהך דנותן טעם בר נ"ט שהוא איסור זרים בזה לא אתמר ולא אמרינן רואין ושפיר י"ל ברוב בטל כתי' התוס' ודו"ק: ובהכי ישבתי בגמ' בפ' ג"ה. בזרוע בשלה על הברייתא דקתני זהו היתר הבא הכלל איסור אמר רבא לא נצרכה אלא לטכ"ע דבקדשים אסור והכא שרי עכ"ל. והקשה התוס' הא ליכא טעם דאיכא ס' או מאה וגם מין במינו ברוב בטל ועיקר קושי' מאי ארי' בקדשים אפילו בחולין אסור. ונראה דודאי מ"ד בס' דמשערין כל האיל נגד הזרוע והוא ס'. והנה למ"ד אין בגידין בנותן טעם לא היה מסיר הגיד מאיל דהא אין אוסר וע"כ צ"ל דבצירוף הגיד הוא רק ס' דאל"כ מנלן לשער בס' הא הגיד היה באיל ואף הוא מצטרף לבטלו ונפיש לי' מס' וע"כ צריך לומר

דכך היה השיעור בצירוף הגיד ס' וא"כ נימא לאידך גיסא למ"ד יש בגידין בנותן טעם ודאי דהיה מסיר הגיד מן האיל דהא אוסר ואיך יבטל איסורא וא"כ בצרי ליה שיעורא דס' דהא דס' הוא בצירוף הגיד וא"כ הך ברייתא זהו היתר וכו' הוא כמ"ד דיש בגידין בנותן טעם וא"כ היה מסירים הגיד ובצרי ס' והוא היתר מכלל איסור רק מה בכך דבצרי ס' רוב איכא ודאי ובמין במינו ברוב בטל ומה נ"מ בס' וצ"ל רואין כאלו אינו מינו רק הא לא אמרי' כן רק בקדשים ולא בשאר איסורין וזהו מאמר רבא לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור דאמרינן רואין וה"ל אין מינו והוא טעם כעיקר ואסור משא"כ בחולין דלא אמרינן רואין ודו"ק:

סימן צט

א עצמות האיסור כו' הרי"ו בשם גאון הביא דה"מ מין במינו דד"ת ברובא בטל אבל בשא"מ לא והרב בעל הפר"ח. החזיק על ידו כיון דלית להו פליטא מגופו דמיא לקדירה דאמרינן אטו היתרא בלע ולא איסורא ולמה יצטרף לבטל ולמה לא יצטרף גוף החרס. ולכן אין זה אלא במין במינו דהוא רק שיעור דרבנן והרב בכ"ה כתב שאין נראה כן דעת הרשב"א והרא"ש והנכון אתו דמלבד הואיל וסתמו ולא חילק אף גם הא הקשו במה דאמרינן בגמ' למ"ד בס' עצמות בהדי עצמות משערינן משמע דאין עצמות מצטרפים לבטל איסור. ולפי דעת הרי"ו מהקושיא דהא זהו רק אסמכתא שלמדו חז"ל לאינו מינו כי במינו ברוב בטל ולא אמרו בס' רק משום לתא דאינו מינו ובאינו מינו הא באמת אין עצמות מצטרפים לבטל האיסור ואדרב' לפי דבריו של פר"ח הנ"ל אפי' עצמות היתר בא"מ אין ראוי לצרף דהוי כקדירה. ולכן נראה כי בלא"ה תמהו איך אמרינן בגמ' למ"ד בס' בר בהדי עצמות משערינן הא עצמות מצטרפין לבטל איסור ועיין בהרא"ש דדחק דבגמ' רק אסמכתא בעלמא נקט וכבר תמה בזה הרא"ה בב"ה ולכן מה שנראה בקושיות הפר"ח הנ"ל כי הרא"ש וכולם ענו ואמרו די"ל דיש בהו בעצמות לחלחת רק מ"מ לא עדיפי לחלחת מגיד דקיימ"ל אין בגידין בנותן טעם. ולכן באמת טעם קלוש יש בהן דגם החוש יעיד אם תבשל עצמות במים ישתנו המים בטעמן ואיכתן רק כמו שצריכין אנו לומר בהא דנחלקו חז"ל אם יש בגידין בנותן טעם או לא ודאי דלא יחלקו במציאות חיך אוכל יטעם כמ"ש הרשב"א רק טעם קלוש אית ובהו נחלקו אי הוי טעם גמור וא"כ אף עצמות פליט' יש לה ורק הוא טעם קלוש כמו גיד ולא טעם כעיקר הזה אסרה התורה אבל עכ"פ כיון שיש טעם יהיה קלוש בתכלית הקלשות עכ"פ מסייע לבטל טעם איסור מידי דהוי מי' ולא דמי' לקדירה דלית לי' פליטה כלל. ואם כן מיושב קושית הפר"ח

על נכון אך לפ"ז למ"ד יש בגידין בנותן טעם דס"ל אפי' טעם קלוש אסרה התורה אף בעצמות י"ל כן להחמיר בקושית'. יש להבין דמהדר הגמ' למצוא סמך מן זרוע בשלה לשיעור האיסורי' אף דרש"י כ' בהדיא דהל"מ דשער בבשר כלפת וזהו בס' כנודע וכמו דאמרינן בגמ' וצ"ל דס"ל להנך אמוראי הקבלה היה בגיד כמ"ש רש"י ובנראה מגמ' ושאני גיד דטעמו קלוש לכ"ע וא"כ שפיר הוצרכו לספק בשיעור נותן אבל למ"ד אין בגידין נותן טעם ולא יחלקו אהל"מ דבזה קשה המחלוקת וכמ"ש הרמב"ם וע"כ דהי' אשאר איסורים וא"כ עוד ספק. ולפ"ז הך סוגיא דזרוע בשלה ע"כ הכל למ"ד יש בגידין בנותן טעם וא"כ שפיר ס"ל למ"ד בס' דעצמות יש להם פליטה קלושה וקושית התוס' דלא עדיף מגיד לק"מ דבאמת אסור ולכך עצמות איסור אוסר ועצמות היתר מבטלין. ואידך סבר כדעת הפוסקים דלית להו פליטה כלל ולא דמיא לגיד ולכך אינם בכלל איסור וגם אינו בכלל צירוף דהוי כמו קדירה כמ"ש הפר"ח דלית להן פליטה כלל. אך עדיין קשה תינח עצמות די"ל דאית להו פליטה מגופי' קליפת ביצה מא"ל הא ודאי ל"ל פליטה ודמיא לקדירה כקו' פר"ח וצריך לומר רק במינו דהקלו כמ"ש הפר"ח. וקשה בירושלמי שאל אם עצמות היתר מצטרפים לבטל ופשיט דקליפי היתר מעלי' האסורים קשה איך נלמוד חד מחברתה גבי עצמות אפילו אינו מינו וקליפי צ"ל ביבש ומין במינו ואיך ילפינן חד מחברתה אך באמת כי בירושלמי פ' ג' מיני' שאל בהך אי במאה או בס' וקאמר למ"ד במאה אתה מוציא עצמות איסור ולהך דיעה צ"ל דלית להו פליטה כלל כמש"ל וא"כ שפיר שאל אח"כ אף עצמות היתר לא יסייעו דהוי כקדירה ומשני לית את יכול דמדרבנן עשהו כמינו להיות קליפי היתר מסייעי' לבטל ואף כאן מין במינו הוא רק החומרא בעלמא לסייע לבטל והוא רק אסמכתא דהוא רק במינו. ודברי ירושלמי נכונים אבל למ"ד בס' ס"ל עצמות אית להם פליטה קלושה ולכך אוסרים ושל היתר מסייע וא"ש. אך זהו למ"ד יש בגידין בנ"ט אבל למ"ד אין בגידין בנ"ט דהכי קיימ"ל א"כ פליטה זו לאסור לא עדיף מגיד ומותר ומסייע לבטל ולק"מ ודברי הגמרא נכון וגם הדין דין אמת: והא דאמרי' בירושלמי תרומה פ' בצל בביצה והירק והמים וקליפי' הם מצטרפים אף דקליפי לית לי' פליטה ולא עדיף מקערה והוא מין בא"מ לק"מ דג"כ איירי דיש כאן בצים עוד דד"ת ברובו בטל ואף דירק ומים אינו מינו סלק וכו' וזהו ראי' לרשב"א בסימן הקודם דאף על א"מ אמרי' סלק או ביצה בלא"ה אין נותן טעם כ"כ עד שחשבוהו לשער במ"ז ובחמשין כמבואר בגמרא וירושלמי רק החמירו ס' משום דלא לחלוק בין שאר איסורים וא"כ עכ"פ קליפות מצטרפים שלא יהיה כל קליפות עולים יותר משיעור זה

כמ"ש הש"ך להדיא בסי' פ"ו ס"ק ט"ו ע"ש וא"ש והדין דין אמת ודוק בין במינו ובין אינו מינו ולק"מ ומיושב כל קושיות פר"ח והרא"ש:

ב ובמקום הפסד וכו' הקשה הב"ח הא הוי איסור דבוק ותי' הש"ך דעצם ה"ל ככלי מתכות דמועיל בו הגעלה ולא נ"נ ולפי מש"ל דיש פליטה יש לפקפק דהך פליטה מה בכך דהוא קלוש מ"מ נעשית נבלה אך בלא"ה קשה הא כל טעם לאסור איסור דבק דלמא בעירוי ישאר הוא למטה באופן שלא יהיה ס'. ולפ"ז קשה הא י"ל אי הרוטב אסור ונ"נ והעצם בולע איסורא וא"כ י"ל בכולו משערין כמו קדירה הבלועה איסור ושפיר הקשה הב"ח דמהך טעמא אסרינן דבק ולכן באמת צ"ל דמיירי דאין העצם דבק רק מונח בקדירה:

ג וה"מ מין בשאינו מינו וכו' זהו דעת רשב"א וטעם של הדבר דע"כ דמיירי דידעינן כמה היה האיסור בעת שנפל וכנגד כולו משערין דאל"כ אף במינו אין לשער דאטו דהיתרא בלע ואיסורא לא בלע וא"כ למה שלא במינו לא וצ"ל כמו אם היה הקדירה בלוע מקדם ממים למה לא יכנוס הבליעה ההוא לתוך החשבון דהא בולע ופולט ג"כ וצ"ל דלא ברירא לן דמה שבלוע בקדיקה אם נפלט או שמקבל חלק מן איסור וא"כ אף בזה דלמא תיכף קודם שנתן איסור טעם להיתר כבר בלע הקדירה מהיתר וזהו אינו נכנס לחשבון כמו שאלו היה בלוע מקדם דמ"ש ואח"כ נותן האיסור בהיתר טעם וליכא כאן ס' ולכך צריך בהיתר גופי' ס' והוא מה שנראה טעמו של הרשב"א להחמיר: והנה התוס' פירש בהא דאמרינן בקדירה עצמו דאין הפי' נגד חרסית הקדירה רק אם בלעה מקדם שני זתים ואח"כ איסור זית דאמרי' במ"מנ אם תפליט גם ב' זתים הבלועים מקדם תפלוט ויצטרפו לבטל ואם לא תפליט גם איסור ולא יפלוט ונ"ל דס"ל לתוספת דלא אמרינן בבלוע חתיכה נעשה נבלה דאם לא כן הני תרי זתים כבר נעשה נבלה ודוחק לומר דמיירי דהיה בולעים בשר דאכתי היתר' הוא דזה לא נזכר בתוס'. ולפ"ז י"ל דלישנא בתרא דאמר במה דבלע' קדירה לא פליג אהך דינא רק ס"ל דפי' של קדירה הוא בענין אחר אבל לדינא מודה להך דין ומזה יליף האו"ה סוף כלל כ"ד דאם תחב שני כפים בלועים דבלוע השני מצטרף לבטל הבלוע ראשון והיינו כנ"ל דממ"נ אם פולט גם זה יפלוט ואם לאו גם זה לא יפלוט והיא היא דברי התוס' כהווייתן וכצורתן דמ"ש בממ"נ בקדירה או בשני כפות כשהם ממין אחד ולכן כתב אם הקדירה מחרס והכף ממתכות לא שייך הך ממ"נ דאחד נח לפלוט יותר מחבירו הא אלו הקדירה והכף מתכות ג"כ שייך הן ממ"נ רק אח"כ חוכך להחמיר בקדירה אולי הכף נוגע תיכף בקדירה והקדירה בולע הימנו ונעשה נבלה הבלוע ואח"כ פולט וא"כ איך יצטרף בלוע בקדירה שכבר נ"נ

והוא חומרא בעלמא ועכ"פ דינו מיוסד על דברי תוס' כראי מוצק ומכ"ש במין במינו דאף דנימא דלישנא בתרא חולק במילתא דרבנן עבדינן לקולא כמ"ש הרא"ש וכ"כ הב"י להדיא ואם כן דין ברור מדעת התוס'. ולא ידעתי מה היה להרב בעל לח"מ והרב פ"ח ס"ס ס"ח שתמהו ביתר על או"ה כאלו בדה דין מלבו והלא הן דברי תוספת וגברא רבא אמר מילתא אין מדיחין אותו ואמת כי שאר מחברים לא פי' כפי' התוספת אבל בשביל הא לא אירי' לדחות דבריהם אמה שיש בו מהסברה ובפרט כי יותר מסתבר לומר דס"ד לשער בחרסי קדירה ופשוט:

ד איסור וכו' ודעת הראב"ד דהוי דאורייתא ויש להבין כיון דזה דזרוע איל נותן טעם באיל הוי בשל איסור דאורייתא וחדוש הוא דשויה התורה בזרוע בשלה א"כ איך התירו לבשל בקדירה של חטאת שלמים דמ"ש זרוע עם איל ומ"ש חטאת ושלמים ונ"ט בר נ"ט ליכא דהא שם איסור דחטאת לגבי זרים כמו זרוע איל לגבי איל ולמה יהי' נקראת איסור וחטאת לשלמים יהי' בכלל היתר ומ"ש התוס' והרא"ש דכלי מקדש אוקמי אדאורייתא לא שייך דהא אסור לבטל ד"ת וצ"ל דבלוע בכלי לא חשוב ביטול איסור עד שאמרו שלא חל עליו שם חנ"נ וגם שם איסור גמור לא מיקרי עליו ואינו בכלל ביטול איסור משא"כ שם זרוע באיל הוי שפיר בכלל ביטול איסור הוא:

ה אם בשוגג מותר הפר"ח האריך להחמיר באינו מינו דהא קיימ"ל בתורה קנסינ' שוגג אטו מזיד למ"ד הא דאין מבטלין איסור הוא רק דרבנן אין דברים מובנים כלל דקנסי' אם יתירו בשוגג יעשה הדבר מזיד ויעבור איסור התורה כמו מבשל בשבת ונוטע בשביעית אבל כאן מה בכך שאיסור דבר תורה מ"מ איך נגזר אם יבטל בשוגג יבטל במזיד מה בכך עדיין אין כאן איסור תורה דמתורה מותר לבטל ומה בכך דאיסור גופו של תורה ואמת כי לשון הגמ' דוחקי' דקאמר והא הכי בנתפצעו אגוזים דמתורה חד בתרי בטל וקני' ר"י דמשמע במקום דמתורה לא בטיל רק בס' שפיר קניס ר"י אבל באמת הגמ' כך קפריך דאפי' נימא דאסור לבטל איסור מתורה וא"כ יש לומר דלמא אתו לבטל ולזה קאמר בגמרא תינח אם לא נתבטל עדין אבל זה דכבר נתבטל מהתורה עומד דחד בתרי בטל א"כ תו לא שייך דיבטל ד"ת דהא כבר בטל הוא:

ו מותר וכו' הט"ז בס"ק ח' הקשה דברי טור אהדדי דכאן פסק נח קנסו שוגג אטו מזיד ובסי' ק"י פסק כר"י דקנסו ותי' לחלק דכל הקנס דלמא יהי' מזיד ויאמר דהוא הי' שוגג וא"כ במקום דיש לו מיגו דשתק לא שייך זה אבל בק"י מיירי דנודע לריבים המעשה וא"כ א"א לכבוש הענין ולית ליה מיגו ולכך קנסינן ודבריו בלתי ברורים דבנפל לים דקנסו שוגג אטו מזיד סתמא קתני אפילו לבין עצמו ולא נודע כלל לאחרים מ"מ קנסו אף

דהי' יכול להסתיר כל הענין באמת בא"ו יפה תי' דכל החשש של סמ"ג דמצריך לחקור הוא מטעם דלמא לא ידע שאיסור בתוכו והרבה לקדירה כי אח"כ מיזהיר זהיר וגם הי' אומרו למורה הוראה כך קרה לי וא"כ שוגג בזו לכ"ע לא קנסו כמו שכתוב הרא"ש לקמן בק"י אם הפיל לים קודם שנודע התערובות דמותר לכולא עלמא ועיין או"ה כלל כ"ד: ולענ"ד נראה גם כן כמ"ש ב"י דשם אין האיסור בטל רק מותר מכח ס"ס אבל איסורא איכא עד שאדם אחד אסור לאכלו וא"כ במזיד הא עושה ס"ס בידי' לא אמרינן ולכן גזרו שוגג אטו מזיד אבל כאן שנתבטל האוסר וחזר האיסור להיתר לא אמרינן אטו מזיד דאף במזיד הא אין כאן איסור. ולכן כתב ב"י דיש לחלק בין הך דהכא להך דנפל ובאמת לולי דמסתפונא היתי אומר שאין כוונת התו' לדינא לגזור נפל בשוגג אטו מזיד רק התו' פירשו כן בזבחים למילתא דרב דאמר נפלה לים ופירשו נפלה אבל הפילה לא היינו לרב דס"ל בגמ' דחולין דף ט"ו דרב כר"מ ס"ל ולר"מ אמרינן דמדאוריתא לא קנסינן אבל מדרבנן קנסינן שוגג אטו מזיד אבל לדידן דקיימ"ל כר"י נהפך הוא אבל בטלה דעתי נגד דעת הטור והרא"ש ועכ"פ יש לחלק כמ"ש: וכתב הט"ז דמתוס' בכורות דף כ"ג משמע דאומר מותר כ"ע ס"ל דלא קנסו ולא כן הוא דהתוס' הקשו שם בגמ' סבר אבטלנהו ברובא מה יועיל הא בין שוגג בין מזיד לא יועילו מיהו איכא למ"ד התם בשוגג יעלה ושמא הא חשוב שוגג כסבור שמותר לבטל עכ"ל והבין הט"ז דהך ושמא הוא תי' בפ"ע וסבור דמותר לבטל לכ"ע מותר וזה אינו דהך מיתב אהך תי' דאיכא למ"ד דשוגג מותר ואי דזה לא קרוי שוגג דהא מתכוין לבטל לזה כתבו דגם זה דהואיל דחושב דמותר לעשותו אפשר קרוי שוגג וזהו ברור בכוונת התוס' וכ"כ המ"א א"ח ריש סי' קי"ח דאפי' שעשה בהוראות חכם שטעה מיקרי שוגג ע"ש:

ז ואסור למוכרו ג"כ וכו' דעת הש"ך במותרי הנאה אם אין מוכרו לישראל ביוקר ממה שמכרו לעכו"ם מותר והפר"ח דעתו דאף בכה"ג מותר דקיימ"ל בנתן לא"י לסרס בהמתו דמותר למכור לא"י אף דמכרו ע"י סירוס ביוקר רק שמוכרח למוכרו ודבריו בלתי ברורים דבשלמא שם אלו לא סרסו היה יכול להחזיק לעצמו ועכשיו דסרסו מוכרח למוכרו פשיטא דהוא קנס אבל כאן שנתערב איסור בהיתר ג"כ היה מוכרח למכור לא"י דלישראל אסור ועכשיו שבטלו אם אתה מתירו למכור לישראל ביוקר הא אין קנס כלל ואינו מפסיד כלל ואדרבה נהנה עי"כ ומרוויח ומה קנס יש בזה ולכן הנכון כדברי הש"ך:

ח או אפילו לח בלח וכו' כ"כ הד"מ ליישב הטור דכתב סתם דא"צ המורה לחקור אימת נתוסף המים אפי' דהוראה הוא בב"ח דלכ"ע נ"נ ולכך הי' דלח בלח לא אמרינן נ"נ והש"ך והפר"ח הקשו דבב"ח ודאי אמרינן נ"נ וראיי' מהך דחלב נבלה וכבר הארכתי

בזה לעיל סי' צ"ב בישוב הדברים: איברא דלא הבנתי עם כל זה תי' הרמ"א דטפת חלב שנפל לקדרה ובו בשר ורוטב אם לא הי' ס' בין הכל בשר אסור וא"כ אם אח"כ הוסיפו מים אמת דרוטב לא נ"נ דהוי לח בלח מ"מ הבשר נ"נ ואם המורה לא ידע ומשער כמו שהוא עכשיו אף הבשר מותר. גם דברי רשב"א דמחלק בין אפשר לסוחטו בין לח בלח נראה היינו בצונן כמו דיי"נ שנפל לבור וכדומה אבל איסור שנתבשל עם דבר לח הרי קיבל דבר הלח הבלוע בחמין ושוב לא יפלוט ומה יועיל אם נתערב אח"כ הלא הטעם שבתוך לח בלח הוא שוב לא יפלוט. ועיין לקמן סי' ק"ו מ"ש ליישב ועל כל פנים אין זה תי' להטור רק באמת הטור מודה בב"ח רק השיג על סה"ת דפסק כן בשאר איסורים נמי:

ט וי"א וכו' הש"ך בס"ק ט"ו השיג על או"ה במה שכתב אפי' במקום דנ"נ אם לא נודע בנתים ונתרבה היתר מ"מ מותר דא"כ מה פריך הגמ' חלב נבלה הוא דלמא מיירי דלא נודע בנתים ומה שהקשה מהמדומ' ומחומץ למ"ד חנ"נ בכל איסורי' י"ל דלא נודע בנתים וכהנה יתר קושי' והנה לא ענה או"ה מלבו כי אם דבריו צריכין לומר בתו' בכורות דכ"ב ד"ה יתיב כו' דכ' אם אין ס' דהייתר לגבי איסור' וי"נ לתוכו אם יוסי' היתר עד עולם אסור ושאר איסור' מותר שירבה כ"כ שיהי' ס' נגד ההיתר ושמא אפי' בנפסק לא אמרינן ראשון ראשון בטל כמו חתיכה של בשר שבלוע טעם נבלה אפי' למ"ד חנ"נ בשאר איסורים כמו בב"ח דלא אמרינן חתיכ' נעשה נבילה אלא שלא יועיל לו פליטה דאי אפשר לסחוט אבל רבייה מועיל עכ"ל הרי דכתבו להדיא דמועיל רבייה ולכאורה דבר תמוה הוא דבגמ' אמרינן חלב אמאי מותר וכו' דאין מועיל רביה בכמה דוכתי ומה דוחקא לר"ת מבלי לומר כפי' ר"א דהוא מכח קושי' התו' דמשני סלק את מינו וכו' הא לר"א עדיין אין צריך ס' רק נגד נבלה ולפירוש הנ"ל גם לר"י קשה הא מועיל רבייה אח"כ ואיך צריך שיעור נגד כל החתיכה ולכך ס"ל. לאו"ה הארוך דזה הכל בלא נודע בנתים אבל בנודע חנ"נ לגמרי וא"ש ונראה דכי מחלקינן בין נודע ללא נודע היינו בשאר איסורים דהוא מדרבנן והן אמרו לחלק בין נודע ללא נודע דקודם שנודע לא האיסור אבל בב"ח חל או אפי' שאר איסורים למ"ד דחנ"נ דאורייתא ודאי דאין לחלק בין נודע ללא נודע דכל סוגי' דתו' שם בחולין למ"ד דנ"נ בשאר איסורים דאורייתא כמש"ל סי' צ"ב באריכות וא"ש: ומ"ש האו"ה הארוך בביטול האיסור לחלק בין נודע ללא נודע הקשה הש"ך איך אמרינן במזיד אסור האיך שייך בלא נודע מזיד ויש לדחות דפשיטא דמלתא דגמ' דריבויי שוגג מותר ומזיד אסור הכל מיירי לאחר שנודע רק או"ה פוסק להלכה כר"י אפי' בשוגג אסור ועל זה נחית האו"ה לחלק והנ"מ לאחר שנודע אבל קודם שנודע

לכ"ע מותר ואו"ה פוסק כך וא"כ אזלי כל קושי' הש"ך דבגמ' פ' כמ"ש הש"ך רק לדינא ס"ל האו"ה כמ"ש וא"ש:

י איסור של דבריהם וכו' מרבה עליו ומבטלו והקשו האחרונים דבא"ח סי' תרע"ו בשמן של נר חנוכה שנתערב בשמן אחר ואין בו ס' שאין להוסיף עליו ולבטל אע"פ שהוא דרבנן ודוחק לחלק דשאני חנוכה דהוקצה למצות דהא הטור שם הביא הדין בשם מהר"מ רוטן בורג וכתב לא דמי לעצים שנשרו מן הדקל דמרבה עליהן ומבטלין שאני התם דמקלי קלי לי' איסור' ולא קאמר ההפרש דהוקצה למנצתה ע"כ והארכתי בזה בחידושי על הלכות יו"ט ומה שי"ל בקצרה הוא כך. דביבש ביבש כל חתיכה וחתיכה אינו ודאי איסור רק ספק איסור ולכך עיין לקמן סי' ק"ט מ"ש בשם הגהות הרא"ש בחד בחד באיסור דרבנן מותר לשני בני אדם דכל חד וחד הוי ספיקא וספק דרבנן להקל וא"כ דהוי רק ספק דעת הטור דמותר לבטלה דאף דנאמר דאיסור של דבריהם אין לבטלו הנ"מ ודאי איסור אבל ס' איסור ודאי יש להקל לבטל ולכך עצים שנשרו מן הדקל מרבה עליהן ומבטלן דהוא רק ספקא אבל לח בלח דמתערב בלי ס' וא"כ הרי הוא מעורב מאיסור ודאי והוא בלול ודאי איסור ולא ספק איסור דכל טפה וטפה יש בו איסור ס"ל לטור להחמיר אף בדרבנן אסור לבטלו כיון דהוא ודאי איסור ולכן בשמן של נר חנוכה שהוא לח בלח אסור לבטלו וא"צ לטעמא של מהר"מ דמקל קלי וגם הקושיא שיש על הב"י מס' קט"ו דמתיר לבשל חמאה של נכרים ואין בו איסור ביטול צחצוחי חלב דאין מכוין לבטלו והקשה הע"ז הא הוי ליה איסורא דרבנן ואין לו עיקר מה"ת בלא"ה מותר לבטל ולפמ"ש ניחא דבלח בלח אף בדרבנן אין לבטל: ועוד בדרך אחר דבגמ' פריך על הא דעצים שנשרו מן הדקל וכו' כה"ג לרב אשי דאמר דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן ספיקא אסור האיך יועיל ריבוי עצים והפי' צ"ל דגמ' ס"ל דהא תליא בזה אם בדרבנן ספיקא אסור א"כ עשהו כשל תורה א"כ גם הביטול איסור אסור כשל תורה וקשה מאי אריא לרב אשי הא הקושי' לכ"ע הא הקשו בתוס' ישינים הא דפריך הגמ' למ"ד משום משקין שזבו משום פירות הנושרים בביצה למה ספיקא אסורה הא הוי ליה ספיקא דרבנן והקשה דגם לר"נ דאמר הטעם משום מוקצה ג"כ יקשה הא הוי ספיקא דרבנן ותרצו דמוקצה הוי כשל תורה ספיקא אסור כדתנן ספק מוכן אסור ולפי זה קשה על הך עצים שנשרו מן הדקל דהם מוקצה קשה ג"כ אם ספיקא אסור אף ביטל איסור יהיה אסור כדמקשין לרב אשי: וליישב צ"ל דיש לדייק בת"י דס"ל איסור מוקצה חמור כשל תורה ואלו התוס' כתבו דתרומה חמור ממוקצה דתרומה אית' ליה עיקר של תורה ולא מוקצה הרי דמוקצה קיל ביותר וצ"ע לכאורה. ומה שיש לתרץ הוא כך לר"י דאית ליה

מוקצה ומצאו לו סמך מהתורה והכינו את אשר יביאו דודאי מוקצה חמיר כשל תורה אבל לר"נ ס"ל דקיימ"ל כר"ש דהיקל במוקצה וביו"ט קיימ"ל כר"י דלא אתי לזלזולי ביה וא"כ לדידן ודאי מוקצה קיל דהא בשבת מתירין ולא אסרינן רק ביו"ט והאיך יתכן לומר דהוי כשל תורה ולכך התוס' כתבו מלתייהו לדברי ר"י כנראה מסוגיא שם ושפיר כתבו דהוי חמור כשל תורה וקתני בברייתא א' נולדה בשבת ואחד נולד ביו"ט והיינו ר"י והוי כשל תורה אבל בעצים שנשרו מן הדקל קאי לדידן אליבא דר"נ ובשבת לית ליה מוקצה וא"כ צ"ל דבספיקא אסור כשל תורה ולק"מ זולת לרב אשי דס"ל דשיל"מ ג"כ ספיקא אסור כשל תורה ואסור לבטל האיסור: נמצא כלל' של דברים במוקצה דאין בו מחלוקת ר"י ור"ש ולכ"ע ספיקא אסור ובדבר שיש לו מתירין דג"כ לכ"ע ספיקא אסור א"כ עשהו כשל תורה ואסור לבטלו ולכך בכל מילתא דרבנן פסק כחן בי"ד דמרבה עליהן ומבטלין אבל בהל' חנוכה דנתקצה למצותו ואף ר"ש מודה בו דאסור דהוי מוקצה גמורה וא"כ ספיקא אסור ואין לבטלם לכתחילה כקושית הגמ' ולכך פסק דאין לבטל רק ע"ז הקשה מהר"מ מרונטבורג מן עצים שנשרו מן הדקל דהוה לי' דשיל"מ וג"כ ספיקא אסור וא"כ איך שרי לבטלו ולזה תירץ מיקלי קלי ליה איסורא ודו"ק:

יא איסור דרבנן. כבר כתבתי ישוב מה שקשה בזה מן נר חנוכה ועוד כתבתי בחדושי להרמב"ם על הל' יו"ט ולשכנו תדרשנו ותמצאנו באריכות: ועכ"פ מדברי מהר"מ מרוטנבורג שהביא הטור דכתב שמן חנוכה דנתערב דאין להוסיף ולא דמי לעצים דמקלי קני וקשה הא מהר"מ ס"ל חנ"נ בכל איסורים וא"כ השמן שנתערב נעשה כולו איסור ואם בא להוסיף צריך להוסיף ששים כנגד כולה וא"כ הוי מבטל איסור לכתחילה וזה אפילו בעצים אסור כמלש המ"א בסי' תק"ד ע"ש וכאן דנ"ן הוי כולו איסור וצ"ל דס"ל ג"כ בלח בלח לא נעשה נבלה ודו"ק:

יב חוזר וניעור. הפר"ח האריך בשרש הלזה ועמד על החקירה לברר ואני אביא בדבריו בקצרה לברר הדין על בורי' בסייעתא דשמיא. והנה ראשון תחילה נאמר הרמב"ם פסק בהלכות תרומה סאה תרומה שנפל לתוך ק' של חולין ולא הספיק לגבותו עד שנפלה אחר ידיעה אינו אסור ואם לאו אוסר. ומזה שפסק הפר"ח דדעת הרמב"ם בכל איסורים דלאחר שנודע לא אמרינן חוזר וניעור ולא מקודם והשיג על ב"י דכתב דאין ללמוד מתרומה דהרמב"ם לא אמר רק בתרומה אבל בשאר איסורים לא תלי' בידועה כלל והפר"ח השיג דהא בסי' קי"א למדין הרבה דינים מתרומה ומ"ש תרומה ומ"ש שאר אסורים לענין ידיעה גם האריך למה פסק הרמב"ם כר"ש דידיעה מחלקת ולא כרבנן דהרמה מחלקת. ואני תמה דאיך אפשר דס"ל לרמב"ם בכל איסורים דקודם ידיעה

אמרינן חוזר וניעור הא הרמב"ם בהל' מ"א פי"ו. כ' להדיא יין נסך שנפל לבור ואינו מינו אם הוא מצרצור קטן אם שופך כל יום מ"מ אינו חוזר וניעיר ולא מחלק כלל בין קודם או אחר ידיעה. אלא נראה דעת הרמב"ם כי דוקא בתרומה אמרינן חו"נ הואיל וצריך הרמה וכ"כ דלא הרים שם אסור עלי' לכך אמרינן חוזר וניעור משא"כ בשאר איסורין דא"צ להרים לא אמרינן חו"נ ור"ש לטעמיה דס"ל כל העומד להרים כמורם דמיא ולכך ידיעה בעי לר"ש דכי אמרי' דעומד להרים היינו כשיודע הימנו אז עומד להרים אבל כשאין לו ידיעה אינו עומד להרים דהא לא ידע כלל וכולי האי לא אמרינן דיהיה כמורם דמי' ולכך בעי ר"ש ידיעה וחכמים פליגי עליה דר"ש דס"ל לא אמרינן כל העומד להרים כמורם דמי' כמ"ש הרא"ש ולכך צריך הרמה וא"כ אנן דקי"ל כר"ש בהא כמ"ש הרמב"ם בפ"א מהל' טומאת אוכלין דפרה מטמאת טומאת אוכלין דכל העומד לפדות כפדוי דמי כמבואר בגמ' א"כ אף בזו הלכה כר"ש ולכך פסק דידיעתם מועיל שלא יהיה חוזר וניעור דאז אמרינן כמורם דמי והיינו בתרומה אבל באיסורין דא"צ הרמה תמיד אינו חוזר וניעור דכיון דא"צ הרמה מה צורך לידיעה והדברים ברמב"ם ברורים ונכונים: והנה גם הראב"ד ס"ל כן דאין אמרינן בשאר איסורים חוזר וניעור רק בתרומה דצריך הרמה ולכך דבתרומה ס"ל לרבנן אינו מועיל ג"כ הטעם הואיל ובעי הרמה וטען עליו הפר"ח כי היכי ביבש ביבש אם נתרבה כ"כ עד רוב מאיסור לכ"ע אמרינן חוזר וניעור כמבואר במשנה וקשה מ"ש רוב גבי יבש ומ"ש נ"ט גבי אינו מינו (וטענה זו אין טענה לרמב"ם דס"ל טכ"ע ל"ד וא"כ רוב דאורייתא ונ"ט דרבנן רק לראב"ד דס"ל דאורייתא קשה): איברא ודאי אלו היה הך עד רובא ד"ת היה יפה טען אבל ברור דד"ת אפי' רובא נמי דכיון דכבר נתבטל חזר איסור להיות היתר רק מדרבנן החמירו לאסור כשיהי' הרוב איסור וא"כ אין לדמות ולהקשות מגזירת חכמים אהדדי בהא גזרו דאיכא רוב איסור ובנ"ט לא גזרו והראיי' דהוא רק גזירת חכמים חדא א"כ מאי אריא רבו התרומה אפי' מחצה על מחצה נמי איסור דאורייתא כמבואר לקמן סי' ק"ט וק"י חתיכה חלב וחתיכה שומן האוכל ממנו חייב אשם תלוי ואמרינן בפ' הערל באיסור תורה אע"פ שלא רבו מחצה על מחצה כרוב דה"ל ספק דאורייתא להחמיר אף גם שני' דאי הוי דאורייתא א"כ אין חילוק בין איסור לטומאה א"כ דפריך בבכורות דק"ב לר"ד מהך דנבלה בשחוטה ויתר קושי' אי איתא דחו"נ ליטמא במשא קשה מה פריך מר"ד דס"ל חו"נ לפרוך ממשנה דבאיכא רוב אמרינן חו"נ א"כ עכ"פ טומאה איתא דלא נתבטל לגמרי דהא חתיכה נבלה דנתבטל בב' שחוטה ואח"כ חזר נפלה ב' חתיכות נבלה חו"נ ש"מ טומאה כמאן דאיתא דמי ולמה תבטל ברוב מיהו תטמא ומה ענין הך קושיא לר"ד אלא ודאי דכיון דהוא מדרבנן אין

לדמות גזירת להדדי וי"ל באיסור גזרו בטומאה לא גזרו והוצרך להקשות מר"ד דאמר כן בטומאה ומה שטען הפר"ח בטעמו של ראב"ד מה נ"מ בתרומה דצריך להרי' הלא אינו מדמעת כלל והאריך כי אין טעם בזה דמדמע לפי חשבון דתמיד בטולו בצידו דהא סאה דעלתה יש בו תמיד ק' חלקים חולין וחלק ק"א תרומה והם מבטלין אותו וגם זה לא קשה לשיטת התו' דאסרוהו חכמים לזרים ש"מ דקבעו שלא יהי' חולין מבטלין אותו דאל"כ למה תאסור לזרים. וכן הדבר מבואר בירושלמי שם על הך משנה סאה תרומה שנפל לק' של חולין כל שהן מבטלין אותו ופריך מתניתין פליג על ר"י דאמר לפי חשבון ומשני לא אמר ר"י אינה מדמעת כל עיקר ברם אמר והוא שרבו חולין על חשבון התרומה כדי שתתבטל ברוב הרי דעכ"פ צריך לבטל רוב התרומה ואותו ק' חלקים אינם מצטרפים: איברא ברש"י דפי' דמותר הסאה לזרים ואינו חייב רק לשלם דדמים לכהן ומ"מ דעת רש"י כרמב"ם וראב"ד דאין אומרים חוזר וניעור כמ"ש התוס' להדיא דדעת רש"י דאין אומרים חוזר וניעור קשה מהך דתרומה ולשיטתו לא שייך התי' הואיל ומחוסר הרמה וצ"ל דס"ל לרש"י דגמ' דידן פליג אירושלמי דמפרש טעמא דר"ש דידיעתה מקדשתה וכל העומד להרים וכו' דכך ס"ד בגמ' דשבת דף קמ"ב דר"י דס"ל דמעלי' מדומע בשבת דס"ל כר"ש דהוי כמורם והוי כמתקן ודחי הגמ' דלעולם דלא הוי כמורם רק ס"ל דכבר נתבטל ונעשה חולין ואינו חוזר וניער אף דלא הוי כמורם וכן דברי הגמ' בע"ז נוטים: באמת על הרמב"ם יש לכאורה לתמוה דכיון דהוא פסק כר"ש ודוקא בהודע ש"מ דס"ל הטעם משום דכמורם דמי' ח"כ למה לא פסק כר"י דמעלין המדומע בשבת דהא כמורם דמיא ופי' המשנה פסק להדיא דלא כר"י וכן משמע מספרו דהשמיט הך דר"י וצ"ל דס"ל אף דבס"ד תליא מלתא דר"י בר"ש אבל למסקנא דקאמרי' ר"י ס"ל דיכול ליתן עין בצד זה ולאכול בצד אחר לא אתיא מילתא דר"י כר"ש דאף דלענין חוזר וניעור ה"ל כמורם אבל לענין אכילה הא אסור לאכול עד שיורם ולכך אסור להעלותו בשבת דמתקן: ומה שטען על הרמב"ם דס"ל כל שהוא בנ"ט בין באינו מינו ובין במינו דבעי' ס' לא אמרינן דכבר בטל דחוזר וניעור אבל בשעורים למעלה מס' אז לא אמרינן חוזר וניעור וקשה דא"כ הא דקתני סאה של תרומה שנפלה למאה הגביה וחזר ונפלה אחרת הרי זה מותר עד שתרבה וכו' אע"ג דאיכא נ"ט ודבריו בלתי מובנים דפשיט' בהגביה אמרינן דאיסורא ליתא והלא כך הם דברי הרא"ש דפסק דאמרינן חוזר וניעור ולכך ר"ש ידיעה מתירתו דכל העומד להרים כמורם ובפי' אמרינן בירושלמי לרבנן הרמה מתירתו ולהפר"ח מה נ"מ בהרמה הא חוזר וניעור א"ו כיון דהורם תו לא אמרינן חוזר וניעור ובפרט דכבר כתבתי דהכל דרבנן. ובכך מיושב קושי' התוס' בפ' הערל דהקשו לר"א

דס"ל הואיל ויכול ליתן תרומה לכהן הוי דשיל"מ א"כ ק' למה תרומה עולה בק"א ע"ש וי"ל דוודאי זהו מבואר בגמ' דבכורות אם אמרינן איסורא כמאן דאיתא דמי' אמרינן חוזר וניעור אבל אי לאו כמאן דאיתא ל"א חוזר וניעור והנה הא דאמרינן דשיל"מ לא בטל עד שאתה תאכלנה באיסור אוכלו בהתר היינו אי איסורא כמאן דאיתא דמי' שפיר י"ל מה לך לסמוך אביטול וכו' אבל אי איסורא כדליתא ופרח איסור לגמרי א"כ לא שייך עד שתאכלנה וכו' וזהו נכון בסברא ולפ"ז בתרומה דקיימ"ל צריך להרים בזה אינו חוזר וניעור כלל אפי' בפחות מס' דקבעהו חז"ל לתלות לומר לית כאן איסור וא"כ כיון דאין חוזר וניעור דפרחה איסור אף דשיל"מ לא שייך ולכך לא ס"ל רק בלחם פנים שנימוח דשם לא תקנו חז"ל הרמה ודרך כן י"ל לר"א. והוא נכון והא דפריך הגמ' בנדרים דלהוי תרומה דישל"מ דיכול למשאל באמת מצי לשנוי כן אבל קושטא דמילתא משני אפילו במקום דלא שייך הרמה מ"מ לא שייך דבר שיש לו מתירין הואיל לאו מצוה וכו' ודוק כי זה ברור: וברור דכי ה"ל לרמב"ן במין במינו בס' חוזר וניעור היינו בלח בלח אבל ביבש הא אמרינן חד בתרי בטל ולא אמרינן אטו אינו מינו וא"כ מהכ"ת לומר בזה דעד ס' חוזר וניעור מה שיאטא דס' הכי ואטו אינו מינו לא גזרינן ביבש וא"כ הא דתי' הרמב"ן בערלה מעלה את ערלה דהוי יותר מס' משום סתמ' קתני אפי' לח בלח יין ביין בד בר זה גזרי' אטו אינו מינו וצ"ל להיפוך בתרומה דקתני סתם דבעינן לרבנן הרמה אפי' ביבש מטעם דמחוס' הרמה ולא מטעם דהוי בפחות מס': איברא בדברי הרא"ש פג"ה יש לספק דהביא ראי' מן הך דתרומה דבעינן הרמה או ראוי' להרמה לר"ש דכמורם דמי מה דעתו אי דעתו לעולם אמרינן חוזר וניעור או רק בס'. והפר"ח נסתפק בזה ולא ידעתי מה ספיקו הא בע"ז סתם הרא"ש ביין שנפל לבור עד ס' חוזר וניעור ולא יותר והדבר מבואר דס"ל להלכה כר"ת ורמב"ן וצ"ל דס"ל הך סאה דתרומה איירי בלח ולא ביבש ובהכי ניחא דלבסוף העלה דהא דבעינן רבנן הרמה משום דזולתם חוזר וניעור אבל לא שהרמה מעכב דהוא רק גזל שבט ומקדם הביא ראיי' דיש הבדל בין ידיעה לאינו ידיעה דמר"ש נשמע לרבנן דעד כאן ס"ל לרבנן דלא תלי בידיעה בתרומה דבעי הרמה אבל במקום דלא צריך הרמה לא והדברים לכאורה סותרים דהא לדעתו הרמה בתרומה רק גזל שבט. אבל לפי הנ"ל ניחא דמ"ש הרא"ש במקום דלא צריך הרמה היינו במקום דלא שייך חוזר וניעור כגון בערלה דשערו במאתים אף רבנן מודים דמ"מ בעינן ידיעה דלר"ש דס"ל כל העומד להרים כמורם ומ"מ בעי ידיעה דהרא"ש לא ס"ל כמ"ש לעיל ברמב"ם דלא אמרינן כמורם דמי רק לאחר ידיעה רק ס"ל סתם וא"כ למה מצריך ר"ש ידיעה אלא כדי שיבוטל איסור וא"כ בערלה מעלה ערלה מ"מ לר"ש צריך ידיעה

וא"כ אף לרבנן צריך ידיעה דבערלה לא יחלוקו רבנן אר"ש להקל וש"מ דאין הדבר חוזר להיתרו רק לאחר ידיעה וזהו הנרצה בראי"ש דבחד בתרי דלא שייך בי' חוזר וניעור כי לא נוסף האיסור חזר איסור להיתר לאחר ידיעה, וזהו כוונת הרא"ש לנכון ואינו סותר דבריו כלל. ומעתה כיון דרא"ש ורמב"ן והר"ן ורשב"א בחדא שיטה ח"ו להקל לחלוק אדבריהם בשום אופן והפר"ח בדה מלבו להקל בלח עד רובו ולא ידעתי למה לא עד חצי דהוא שוה בשוה ג"כ איסור תורה וספק אשם תלוי ואם כי המשנה דחקהו דקתני עד רובו ובשביל זה אין לנו לומר נגד הדעת של תורה אבל ברור כמ"ש דהגבהה שני' דאז לכ"ע אינו חוזר וניעור. ולכן כל מ"ש בזה באריכות אך למותר והדין דין אמת כמ"ש הרמ"א דבכל דוכתי אמרינן חוזר וניעור ואפי' נודע דהא דמהני ידיעה היינו בדבר שיש ס' אבל בדבר שאין ס' לא מהני ידיעה והא דכ' הרא"ש בהלכות י"נ סתם דעד ס' ראשון ראשון בטל צ"ל בנודע וסתמ' כפי' וצ"ע לקמן בהלכות יין נסך סי' קל"ד עכ"פ אין פקפוק כלל בדברי הרמ"א ומיני' אל תזוז: איברא א"כ קשה קושי' הר"ן א"כ איך אמרינן לעיל בחתיכת בשר שנפל בחלב דלא מהני קפילא רק ס' מה יהני ס' הא יש לחוש דפליט והדר פליט דהא הר"ן תי' דאינו חוזר וניעור אבל לדידן דקיימ"ל חוזר וניעור הקושיא במקומו ונ"ל דאינו פולט ובולע רק פ"א מיהו גם אי אמרינן אינו חוזר וניעור הא ברובא ודאי אמרינן חוזר וניעור וא"כ דלמא פליט והדר פלט עד דליכא רובא כלל וצ"ל כמש"ל כיון דהך רובא רבנן בכה"ג לא גזרו רבנן. דאם לא כן כל חתיכה קטנה או גדולה הנופלת ליורה גדולה ולא יסלק אותה יאסור כל היורה וצ"ע. ולפי מ"ש דלח בלח לא אמרינן נעשה נבילה אפי' בב"ח בלא"ה אפשר לק"מ ודו"ק:

סימן ק

א בריה הפר"ח האריך בזה דמוסכם ממש מכל הפוסקים וכן מבואר בגמ' דגיטן פרק נזיקין דכל הני דלא בטילה ברי' ודבר חשוב אינו אלא דרבנן. איברא דמהרי"ל בתשובה דייק מתוס' דב"מ דהקשו בקפץ א' לתוך המנוי' וכו' דלבטלן ברובא ויהי' חייב במעשר ודבר שבמנין לא הוי דאינו אלא מדרבנן וברי' נמי לא הוי כדפרישית והיינו דלא נאסר מתחלת ברייתו וכו' מכח דברי' הוי דאורייתא וכ"כ דייק מתוס' דמעילה דהקשו דהאומר פרוטה בכיס הקדש דמעל והקשו ליבטל ברובא ול"ל דהוי דשיל"מ דהא אינו אלא דרבנן ותי' לחד תי' דהוי דבר חשוב וזה כמעט מוכרח דס"ל דבר חשוב מהתורה לא בטיל. וביותר יש לתמוה דהרמב"ם פסק להך משנה והכ"מ כ' דהוי דבר שיש לו מתירין והקושיא במקומו דזה ודאי דרבנן והדברים צ"ע: ומה שנ"ל כי באסיפת זקנים לב"מ

הביא בשם תוס' גופי' כי י"ל אף דרק מדרבנן לא בטיל מ"מ כיון דרבנן עשהו יש בידם לבטל ד"ת ועיין יבמות די"ל אפי' בקום ועשה אם מצאו דבר הדומה לד"ת יש בידם לעקור רק התוס' והרא"ש בס' הנ"ל חששו אולי לא אמרו החכמים רק להחמיר ולא להקל. ונראה דאם חכמים קבעוהו לודאי יתד שלא תמוט עד שאפילו לבטל ד"ת יהו כך א"כ פשיטא דאף באיסור דרבנן אמרינן לא בטיל דהא קבעו דבריהם לודאי עד שביטלו ד"ת ואיך לא יהי' באיסור דרבנן אבל אם חזינן דלא החמירו באיסור דרבנן ושם אמרו דבטיל ש"מ דלא קבעו לודאי רק חששו להחמיר ולכך באיסור דרבנן לא החמירו והרי זה דומה לספיקא דאסור בשל תורה ומותר בדרבנן וא"כ דהוא רק חומרא איך נקל לבטל עי"כ איסר ומצוה של תורה. וזה ברור בסברא וא"כ נחזה אנן בבריה לא מצינו חילוק בין של תורה לדבריהם ואבר מן החי שאינו בו רק מצות פי' ג"כ ברי' מקרי וכמו כן גיד הנשה אפי' בגיד שאינו אסור מתורה כמבואר סי' ס"ה הוי ברי' כמבואר אבל בדבר שבמנין בזה מצינו בגמ' דיבמות להדיא פרק הערל אני שונה עגול בעגולי' עולה משום תרומה דרבנן הרי הך דבר שבמנין הוא רק באיסור תורה ולא בשל דרבנן וא"כ א"ש דברי התוס' דהקשה זה דיבטל ברוב ואי דהוי דבר שבמנין הא אינו רק מדרבנן וצ"ל דחז"ל קבעו לד"ת דהא אפי' במילתא דרבנן בטיל ש"מ דלא עשהו כוודאי וזהו שכתבו וברי' לא הוי דזהו אף באיסור דרבנן לא בטיל וא"כ שפיר י"ל. דחכמים עקרו ד"ת וע"ז כתבו דהא לא הוי ברי' הואיל ואינו אסור מתחילת ברייתו והא דלא כתבו דהוי חה"ל דזה אפי' מדרבנן לא בטיל כמ"ש גבי גבינות של גוים דס"ל לתוס' בב"מ הך דקפץ הוי כבש בעורן דלא הוי חה"ל וגם ב"ח דחשיבי לא כתבו דא"כ יקשה הך משנה לר"פ בזבחים פרק תערובות דלא ס"ל הך דב"ח דחשיבי: ומעתה גם הך דמעילה ניחא דעל דבר שיש לו מתירין שפיר כתבו דהוי דרבנן דל"ל כהנ"ל דחכמים עקרהו דס"ל לתוס' שם בריש ביצה הני תי' דמשני דהוי דבר שבמנין לא ס"ל דדבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל וכדפריך בעצים שנשרו מדקל מרב' עליהן ומבטלן ולר"א דאמר אפילו בדרבנן דשיל"מ לא בטיל ולפי' רשב"א שם אין הקושי' מהך דביטול איסור רק הקושי' מה יועיל ביטול הלא דשיל"מ לא בטיל ומדפריך לר"א ש"מ דאינך ס"ל דשיל"מ בדרבנן בטול וכן מורה פשטן של גמ' ואם כן יקשה להו להנך מ"ד הך משנה דמעילה דהא דכיון דבדרבנן בטיל אף לעקור ד"ת אינו מועיל ולזה כתבו התוס' דהוו דבר חשוב כמטבע א"כ אף בדרבנן לא בטיל ושפיר י"ל דעקרהו חכמים אך זהו כתבו התוס' ליישב המשנה לכל אמוראי אבל קושטא דמילתא כיון דקיי"ל כר"א דאף בדרבנן דשיל"מ לא בטיל א"כ שפיר י"ל אף בדשיל"מ חכמים קבעוהו לודאי ועקרו ד"ת וא"כ שפיר כתב הכ"מ ברמב"ם דהוי

דשיל"מ אפי' במטבע שאינו חשוב ולית לי' צורתא דמ"מ חשיב כהנ"ל מחמת דשיל"מ לדידן וא"ש: והנה הרב בעל משנה למלך טען בהא דאמרו במס' שקלים הכהנים דורשים מקרא לעצמן לפטור משקלים דכתיב כל מנחת כהן כליל תהיה ואיך יהי' עומר משלהם נאכלת והקשה המ"ל הא שקליהם בטל ברוב שקלי ישראל ומותר להביא עומר ולהיות נאכל דכבר נתבטל וצ"ל פי' לקושיתו אף דמשנה שם ר"י כמבואר בירושלמי דקאמר וכי מתיבין לר"י מחטאת שמתו בעלים וכו' ור"י ס"ל מין במינו לא בטיל די"ל דהא העלו התוס' יבש ביבש אף לר' יהודא בטל וזו הוי יבש ביבש. ואפשר לומר אדרבה מכאן ראיי' דיש להבין מה קושי' מגזירת הכתוב התורה אמרה שמנחת עומר אף שיש לכהנים חלק בו יאכל אלא שכך הוכחות הכהנים ע"כ אין מחויבים בשקלים כי כל העובר פי' פקודי' כמ"ש בירושלמי דאי חייבים דכל עובר פי' בימא א"כ איך תקנו חז"ל דמטבע לא יתבטל ויתנו מכשול דא"כ לא יתבטיל שקלים ויהי' עומר נאכל שלא כדת והא דתורה צותה היינו דד"ת בטילים שקלים ואין כאן חשש אבל הם איך תקנו שלא יתבטל ולא חששו שעי"כ יהי' איסור ומבוכה בקרבנות וע"כ צ"ל דקים להו דבלא"ה אין חיוב שקלים על דעבר בימא ובזה מיושב לפי מ"ש רמב"ן בתורה דעד מנין השני בשנה שניי' היה כהנים בכלל נותנים שקלים וקשה איך הי' לחם פנים שבת בשבתו מן ניסן עד אייר נאכל לשיטת החולקים האיש לכהנים חלק בו ולפ"ז לק"מ דקודם שתקנו חכמים דמטבע לא יתבטל אין כאן מקום קושי' דנתבטל ודו"ק וא"ש והלשון במשנה דוקדק: וזהו אם תקנת חכמים היה מוחלט לבל יתבטל בשום צד אבל אם תקנה הי' רק להחמיר ולא להקל אין כאן טענה מהך לחם פנים דלעורר עי"כ מבוכה בקדשים לא תקנו ובזה י"ל עו' תי' אחר על מ"ש מהרי"ל דמוכח מתוס' מקפץ וכו' דבריה מתורה לא בטיל דלק"מ דהא בס"ד לא ס"ל לתוס' דתקנו' חכמים לבטל ד"ת רק ס"ל רק להחמיר תקנו וא"כ קשה מהך דשקלים וצ"ל כקו' המ"ל דמתורה לא בטיל ושפיר י"ל דבריה מן התורה לא בטל אבל למסקנא כתי' האס"ז אין כאן הוכחה ממשנה דשקלים כמ"ש וברי' ד"ת בטל. ואין שיור רק הקושי' במה דאמרו בכמה דוכתי' בש"ס לא אמרה תורה שלח לתקלה דהא תיכף לא ניכר ובטל בחד בתרי בכל עופות וחוזר איסור להיות היתר ואפי' למ"ד אין מבטלין איסור מהתורה אסור כאן הא לא נתכוין לבטל ובאמת קושי' זו דדבר שבמנין לכ"ע מדרבנן כמ"ש התוס' יקשה מהך דשלח לתקלה לר"פ דלא ס"ל ב"ח חשיבי. וצריך לומר. דס"ל דכבר נתבאר לקמן בשמעת' דקבוע בסי' ק"י דאם א' יודע ומכיר האיסור אף דאנן לא ידעינן לא שייך שם ביטול וא"כ יש לחוש א' יעמוד בהר גבוה ויראה הצפור משתלח וכל זמן שרואהו לא חל עליו שם ביטול ואת יבוא ולא ידע

שזה רואה מראש ההר ויצוד העוף ויאכלנו והוי תקלה דהא אוכל דבר שלא נתבטל כיון דידע הוא העומד בראש ההר ודוחק: ובאמת לפי מ"ש הר"ש במס' ערלה דלכך צפור מצורע לא בטל דהתורה הקשו לטמאה וצריך לומר לדבריו טמאה גופא לבטל וליכא למימר דהוי ברי' הא הר"ש ס"ל בריה באלף בטול וכאן נאמר בכ"ש וצ"ל דטמאה לא שייך ביטול דיש להכיר על ידי סימני טומאה ואם כן הוא הדין צפור נמי גזירת הכתוב דלא לבטל ואם כן שפיר אם איפוך זאת וזה לא תאכלו קאי על משולחת הרי זה אתקש לטמאה דלא יבטל והרי שלח לתקלה: איברא בחולין דף קט"ו אמרו נמי בשילוח הקן דלא אסור משום ל"ת כל תועבה דלא אמרה תורה שלח לתקלה הקושיא הנ"ל במקומו ואולי י"ל דתקלה יהיה כך שהוא יצוד זה העוף ואח"כ יתערב טריפה בהך עוף ואחר עמו ויאכלנ' דחד בתרי בטל ובאמת אין זה מותר וחוזר וניעור דאסורים אין מבטלין זא"ז אך זהו דחוק כיון דאין איסור ניכר אמרינן מרובא קפריש. ויותר נראה דאף דאיסור נתבטל בהיתר מ"מ שם איסור לא זז ועדיין טמון והראיי' דשיל"מ דאמרי' עד שתאכלנה באיסור וכו' ש"מ דעוד איסור טמון דאל"כ מה שייך תאכלנה באיסור וא"כ הוי לתקלה דעכ"פ יאכל איסור גם יש להביא ראי' מהא דאמרינן יבמות דף ק"ד צריכי לקראי בדם ושרצי' להזהיר גדולים על קטנים משום דבשרצים בכעדשה כן פירש"י ותוס' פי' דלוקה עלי' משום ברי' משא"כ בדם. וקשה לר"ש דס"ל כל שהוא למלקות מא"ל דגם דם בכל שהוא וא"כ לר"ש יהיה דם ושרצים שני כתובים ויהיה לר"ש גדולים אין מוזהרים על קטנים ולא מצינו בשום דוכתי וליישב צ"ל דתוס' פי' בכעדשה היינו נמלה שהוא ברי' ואוסר כל התערובות משא"כ דם אף דכ"ש למלקות היינו בעינא אבל לא בתערובות כמ"ש להדיא בשבועות וע"ש וא"כ א"ש דצריכי א"כ מוכח דבריה מהתורה ל"ב מיהו יש לדחות דר"ש לשיטתו דס"ל בקדושין דבר שיש היתר לאיסור קיל א"כ דם קיל משרצים דיש היתר לאיסור דיכול לבשלו ודם שבישלו מותר:

ב ברי' איברי' באלף בטל או לא יש מחלוקת ולהיות כי לצורך נפש הוא כי בעו"ה במדינות הללו בימי החמי' ממש אין פרי ומחיה ומזון לחם וכדומה שאין בו רחש וא"א כמעט לבודקן אמנם הוא מעט הכמות עד אשר אם נחית לביטול במיעוט יבטלו אמרתי מאין לנו עזרה אשר נענה ביום פקודה אנוסה לבית המלך מלכי רבנן ולחקור הדין ודעת קדושים נמצא הסוברים דבטלים באלף. והנה הטור הביא דעת התוס' ורשב"א דבריה בטלה באלף ומפרשי כן לשון המשנה דג טמא שכבשו עם דג טהור גרב מחזיק סאתים וכו' למספר קרוב לאלף ולא קאי על ציר של הדג רק על עצמותו אף דהוא ברי' מ"מ נתבטל כ"כ. והירושלמי מסייעי' רק הרא"ש טען איך קאמר הגמ' סוף ג"ה דבמשנה

קאמר על ברי' דגיד חה"ל דלא בטילין וקאמר הגמ' צריכי דלתני הא ולא הא ענינו שלזה לא כשל זה זה בטל באלף וזה אינו בטל כלל. והר"ש גופי' בפי' משנה עמד בזה. ואני בלא"ה לא הבנתי דברי הגמ' מהכ"ת ללמד חד מחברתה מה ענין ברי' לזה חה"ל או להיפוך הלא אין הנושאים שוי' כלל ודקארי ליה מאי קארי לכן היה נראה לומר שכל צריכת' בגמ' להך מ"ד דס"ל כל שדרכו למנות וכו' שגם הוא צריך ליישב המשנה ואליבי' אף גיד וברי' ג"כ ס"ל דרכו לפעמים למנות לחשיבות הברי' וקאמר הגמ' דמ"מ לא הוי נלמוד זה מזה אפי' לענין שיהיה בכלל כל שדרכו למנות אבל למ"ד את שדרכו למנות דאיסור ברי' ואיסור חה"ל הם גזירת חכמים בפ"ע איך ס"ד לגמור חד מחבירו וא"כ לק"מ דעד כאן ס"ל דבטלה באלף למ"ד דדבר שבמנין בטיל אבל למ"ד דלא בטל פשיטא דלא בטל דקתני בפרק התערובות אפילו בריבוא ימותו ומוקי ר"פ כתנא דדבר שבמנין לא בטל וא"כ א"ש. ויותר נראה דהא דקאמר הגמ' צריכ' הוא דגוף הדין אי ברי' לא בטיל שמעינן מהך דג טמא וכו' והך דחה"ל לא בטיל הוא משנה שילהי ע"ז דבב"ח לא בטיל דהוי חה"ל כמ"ש התוס' גם בע"ז. וא"כ שפיר צ"ל צריכי דקשה לתני גיד וכיון דחזינא דבריה מחמת חשיבות לא בטיל אף דשרי בהנאה ה"ה בחה"ל וכ"כ כיון דחזינא בחד דבר שאינו מתבטל דלא אסרו רוטבן ה"ה לאידך דמ"ש ושפיר קאמר הגמ' בס"ד דתרתי ל"ל וקאמר צריכי דמ"מ לא הוי ילפינן חד מחברתה וא"כ לק"מ דהא תני ליה בדוכתי' דבריה בטיל באלף וחה"ל אוסר במשהו גבי בב"ח ולחלק ולומר באיסורי אכילה באלף דבר זה לא יתכן או דלא גזרו כלל או דהשוו אותו לאיסור הנאה וא"כ אדרבה מכאן ראי' לדינו של הר"ש דלולי זה קשה כהנ"ל דקארי ליה ללמד ברי' מחה"ל מה דלא מצינו זכר בכל הש"ס. ואולי אף לשיטות המחברים ס"ל דבריה נשנית במ"א והיינו צפורי מצורע דפי' הר"ש דיש לו דין עוף טמא ע"כ משום ברי'. ויש ראיה לדבריהם מהא דקשה לתוס' שם בחולין דאיך קתני בב"ח הא כבר תנא בחולין חתיכת נבילה וביקשו להוכיח דמשנה דע"ז פליג וס"ל דנבלה בטלה הואיל ואינו אסור בהנאה וזהו כדעת הרי"ף ולא כדעת כל הפוסקים וצ"ל בדוחק דלכך קתני לי' להודיענו אגב אורחא דבב"ח אסור בהנאה ולכך במקשן דלא אסיק עדיין דאיסורי הנאה קחשיב שפיר פריך ולתני נבלה או ל"ל בב"ח כמ"ש התוס' אך זה דוחק ולשיטות רשב"א מרווח דטובא קמ"ל דאע"ג דקתני די"ל דומיא דבריה דבאלף בטיל ולכך קתני בב"ח אוסר בכ"ש והדברים ישרים גם לפי דעת התוס' דף צ"ט ע"ב בד"ה והלכתא דגיד הנשה להלכה אסור בהנאה א"כ קשה למה לא קחשיב במשנה דאיסורי הנאה גיד הנשה דאינו בטל בסוף ע"ז ודוחק דסתמא דמשנה דהלכתא כוותה יהיה שלא אליבא דהלכה דיסבור גיד הנשה מותר בהנאה ולפי הרשב"א ניחא

דא"א למתני אוסר בכל שהוא דג"ה אסור משום ברי' וברי' אינו בטל רק באלף ועוד יש ראיי' כמעט ברורה מהא דאמרינן תולין נ"ט לאו כל שעורים שוה דהרי דג טמא שיעורו קרוב למאתים וקשה למה לא נקט רישא דמשנה דשיעורו יותר ויותר קרוב לאלף בציר כל שהוא ואיך דילג רישא והוא שיעור יותר. ובאמת נראה דזה הטעם דפסק הרמב"ם בהלכות מ"א סוף פרק ט"ו כר' יהוד' ולא כת"ק או כר' יוסי דהלכה גבי נגד ר' יהוד' ובפי' המשנה פסק בפי' כת"ק וצ"ל דלכך חזר בו בחיבורו דקשיא ליה הך למה נקט מלתא דר' יהודא ושביק לת"ק אלא ש"מ דכך הלכה והגמ' נקט מילתא דאליבא דהלכתא נשנית אך באו"ה כלל כ' דין ו' פסק דלא כר"י וכן במרדכי כר"י וכ"כ בשם הא"ז הקושיא במקומו. ובגליון או"ה שם נדפס דלא כרשב"א ור"ש מקוצי כיון להנ"ל אפשר דלדבריהם אין ראיי' מה דלא הביאו מן ת"ק א"כ הדרן לכלל אר"י ור' יוסי הלכה כר' יוסי. וזולת זה דברי הגליון סתומים דהא בציר לא נחלק כלל וכ"כ הראב"ד הובא בחדושי רשב"א גבי ביצה בס' דביצה הוי בריה גמורה ומ"מ בטילה באלף גם בהגהת הרא"ש ע"ז הביא בשם הא"ז ובה"ג דכל דבריהם דברי קבלה דסוברים כן ויש קצת ראיי' דבריה בטילה באלף דאל"כ מה פריך הגמ' בפ"ק דביצה על ספק ביצה דלבטל נימא הא מני רבי שמעון הוא כמו דאמרינן האי תנא ליטרא דקציעות נימא ר"ש היא דס"ל בפ"ג דמכות דף י"ז דלא בענין ברית נשמה וא"כ הוי ביצה בריה כיון דלא בעינן ברית נשמה ולא גרע מחטה ולכך אין בטילה וע"כ צ"ל דבריה באלף בטיל ובברייתא שנוי אפילו באלף לא בטיל ודו"ק. ואפשר דזהו טעמו של בעל התרומה דפסק הך דליטרא קציעות להלכה דקשי' ליה הך למה לא מוקמינן כרבי שמעון ואיהו ס"ל אפילו באלף לא בטיל ולכך ס"ל דגמ' לא ביקש אוקמי הברייתא דלא כהלכתא והך דר"ש דלא כהלכתא משא"כ דליטרא קציעות להלכתא קאי ודו"ק: והנה הב"י כתב דמדברי הרי"ף והרמב"ם שלא חלקו משמע דלא כרשב"א לא הבנתי הא הרי"ף השמיט כל המשנה דגיד שנתערב בגידין וכו' וכתבו הרא"ש והר"ן דס"ל דהך דע"ז עיקר דתרתי בעינן דבר שבמנין ואיסורי הנאה והוא ס"ל דגיד מותר בהנאה כאשר העתיק שולח אדם ירך לנכרי וכו' ואמת שהרא"ש בלשונו אמר דס"ל חה"ל בנבלה מותר ולא זכר מברי' אבל היא היא דחדא מנייהו נקט דס"ל לרא"ש חד דינא אית ליה אבל ברור מדהשמיט כל המשנה דאף בברי' לא ס"ל ואולי כוונת הב"י כך דעכ"פ ס"ל דלא כרשב"א דאל"כ מנלן דברי' בדבר שאינו הנאה בטיל דלמא בריה חשוב בסתם משנה דדג טמא וכו' ואי דלא קחשיב לי' בע"ז דלמא כי אית ליה הני תרתי היינו בדבר שאוסר במשהו אבל בדבר שיש שיעור לתערובתו לא קחשיב אלא דלא ס"ל כרשב"א אבל רחוק ליישב בדברי הב"י אף שדברים נכונים ועכ"פ הרי"ף

גם מן המתירים וכן רש"י כתב כרי"ף ומתיר חמץ בפסח התערובות מכ"ש בגיד דהאי תנא לית לי' שום איסור האוסר תערובתו זולת איסור הנאה וא"כ בצירוף הרי"ף ורש"י ור"ש ורשב"א וראב"ד וא"ז ובה"ג יש כאן ממש רוב דמקילי ביותר מאלף והדבר מדרבנן ולהקל שומעי' ולפי הנ"ל יש כאן תקנה דלרב קטנות יש בקל כמה אלפים נגדו וא"כ כדאי הם הרי"ף ורש"י ור"ש מקנון ורשב"א להגין עלינו מיום חרון ומיום פקודה שלא נגאל נפשינו באכילת דברים אסורי ח"ו והא דפי' הר"ש ורשב"א משום בריה במשנה דדג טמא ולא משום חה"ל בסתם משנה דהכא דחתיכת דג שלם דא"כ איך יבוטל באלף האאמרינן בשילהי ע"ז בב"ח אוסר בכל שהו משום דהוי חה"ל וצ"ל אפשר אף דכאן במשנה סתם חתיכות דג ראוי להתכבד בדג הנכבש אינו חה"ל ולכך אינו אסור רק מכח בריה:

ג ואבר מן החי ואע"פ שצריך כזית מ"מ סגי בבשר גידין ועצמות ומ"ש הפ"ת דלמא אתי' הקרא להיכי דאכל קצת ממנו והוא כזית דחייב זו הקשה התוס' שם חולין דצ"ה ע"ב דבור המתחיל ור' יהודא וכו' ועיין מ"ש בזה ואין צריך לתי' הפ"ח והנה אם הוא אבר שלם ואין בו כזית בכלל ברי' מיקרי מ"מ רק התורה מיעטה מלאו ומלקות דלית בי' שיעור והוי כחצי שיעור אבל מ"מ בשביל זה לא ימלט להיות נקרא ברי' ופשוט ודלא כפרי תואר:

ד לאפוקי עוף טהור שנתנבל יש לתמוה למה השמיט דהנה הרמב"ם בפ"ד מהמ"א פוסק דעוף טהור האוכלו בחייו אפי' בכל שהו ובמיתתו בכזית בשר גידין ועצמות ש"מ דס"ל דהוי ברי' כמו אבר מן החי דצריך ג"כ כזית ומ"מ קרוי ברי' וא"כ אף זהו כיוצא בו ול"ל דס"ל לרמב"ם כרשב"א דבעי תחילת ברייתו האיסור הא הוא ס"ל אף בחייו אסור משום נבלה וא"כ הרי האיסור נבלה בתחילת ברייתו מיהו אפשר הואיל ודברי הרמב"ם צ"ע שם בגמ' והוא נגד פירש"י ותוס' בהך מילתא דרבנן פסק המחבר דלא כוותי' ולא שם זכר לו כלל: ועכ"פ הא דסתם הש"ע דביצה שיש בו אפרוח הוי בריה אף דהוי דרבנן כמ"ש הרמב"ם בפ"ג מה"ל מ"א ויש בו ל"ע כי הרשב"א בתשובה סימן מ"ו חוכך בו דלא הוי ברית נשמה אך בזה יש לדחות כיון דגבי ביצת שרץ חייב משום שרץ שורץ על ארץ ואי לית בי' חיותא מאין יקרא שרץ ארץ ואי דבעוף טהור אינו חייב ד"ת משום דאין בו שחיטה ולא אסרה התורה אבל מ"מ מנלן הא דקבעהו חז"ל לבריה והרמב"ם כתב דלכך בעי ס"א זתים בביצה שיש בו אפרוח להיכר דהוי ברי' אפשר לטעמי' מוכיח כן מגמ' זה למה דזו' בס"א אבל לפי דלא קי"ל דלכך בעי ס"א רק מטעם דיש גדולים וקטנים אם כן מנלן לדין זה לחדש ברי' דלא מצינו בש"ס

ועוד נראה דכיון דהוא דרבנן מהכ"ת יהי' חמור לענין ביטול מן נבלת עוף ומה בכך דלא היה לה שעת הכושר סוף כל סוף מהכ"ת יאסרהו חכמים יותר משל נבלת תורה והרמב"ם לשיטתו דס"ל כמש"ל דגם נבילה הוי בריה אבל נפי דלא קיימ"ל כרמב"ם דלא הוי בריה מהכ"ת נימא דביצה יהיה בריה ויהי' חמור מנבלה מנלן דין זה ולהחמיר בשל סופרים וכן צ"ע ובמקום צורך יש להקל: והנה הרמ"א בת"ח כלל א' דהביא הני ב' דיעות אי ברי' נשמה בעינן או לא קשה מה נ"מ לדינא בזה הא כ"ע מודים דחטה אינו ברי' כמבואר במשנה וא"כ מה תו נ"מ לדינא ולכך צ"ל דנ"מ להני פוסקים החולקים ארמב"ם וס"ל ביצת עוף טמא לוקין עליו אם כן אלו אין צריך ברית נשמה היה ברי' נחשב דהתורה אסרה בת היענה יהי' גדול או קטן דמהך טעמא ס"ל מלקות דכתיב בת היענה כמ"ש המ"מ ואם כן הוי ברי' אבל לפי הדיעה דצריך ברית נשמה אינו בריה נ"מ טובי ודוק הרי דס"ל דביצה לא קרי ברית נשמה ואפשר דס"ל לרמב"ם דלא הוי ברית נשמה רק ס"ל הא חז"ל אסרו משום גזרה דנבלה א"כ חד דינא אית לי' עם נבלה כמו נבלה בריה אף זה ברי' דחז"ל השוו דבריהם וא"כ זהו דרמב"ם לטעמי' דס"ל דעוף טהור ג"כ בריה כנבלה אבל לפי דקיימ"ל דאין עוף טהור ברי' כלל ואין בו מציאות ברי' למה יחמירו חכמים באפרוחים שיהי' ברי' יותר מן עוף גופי': ועכ"פ ביצה שיש בו דם יש להקל ואין מקום להחשיבו בריה כלל דהא אין איסורו רק מחמת דם ביצים ומה ברי' הכי וזה פשוט ולא ידעתי מה מקום ספק יש בזה והא דאמרי' ביצת אפרוח הוי ברי' ולא בטיל קשה במציאות דאם יש בא' אפרוח ובאינך לא הך אסור ואינך שרי ואם כולם כך בלא"ה כולם אסורים ולא יצוייר בהתערובות שלא יהי' ניכר האיסור בשום אופן אם לא בהיפוך וכאלו אומר אפרוח בביצה שנטל אפרוח מביצה ונתערב באפרוחים שחוטים ואינו ניכר וקמ"ל דהוי ברי' דאסור' מתחילת בריית'א והלשון קצת מגומגם: דהנה לדעת הרשב"א בתשובה דביצת אפרוח לא קרוי ברית נשמה א"כ ה"ה כינה בשבת דנחלקו בו בעלי תוס' אם הוא השחור או לבן דקיימ"ל דמותר להורגו דלית ביה נטילת נשמה אף לענין ברי' לא ברית נשמה מקרי אבל להרמב"ם דאפרוח כנ"ל קרוי ברית נשמה אף דודאי לענין שבת לא מחייב עליו הממעכו ביד א"כ אף בכינה הנ"ל יש להחמיר דאינו בטל. ולא ידעתי אם יש להחמיר בדברים כאלה בספק דרבנן וכבר אמר' כל ספק ברי' להקל ועיין תשובות חות יאיר בפרעוש שקפץ לתבשיל: והנה הרא"ש חולק על זה וס"ל דלא תניא במה דהוא אסור מתחלת ברי' רק תליא במה שהוא אם יחלק ושמו עליו או לא וכתב עוף נבלה אם יחלק עדיין שם נבלה עליו והנה בזה יצא לנו דין גדול שהתולעים קטנים המתהווים בעפושי פירות שקורין מילוואן דהא כל זמן שלא פירשו

מותרים ואינם קרוי שרץ על הארץ אפי' יעמודו ימים רבים א"כ אין כאן איסו' לתחלת ברייתא כי ברייתא של המילוואן כשירחש זהו מקרה וא"כ כשנוצרה מותרת דלא אסרה תורה רק כשירחש אסרה התורה ואין זה מתחלת ברייתו ואפי' בביצת אפרוח דעת הש"ך דלא אסיר מתחלת ברייתו דמקדם הוי עפרא (אף דז"א דאדרבה אימת מתחיל תחלת ברייתו אח"כ כשנעשה מעפר ריקום ואז מתחיל תיכף איסור) מכ"ש במילוון דמותרים כל זמן שלא נוצרו ונבראו ולא מצינו בקדמון שתושב לתולעים כאלה ברי' זולת הרא"ש בתשובה והוא אזיל לשיטתו דס"ל לא בעינן איסור מתחילת ברייתו ויפה עושה שאוסרן כברי' אבל לדידן דקיימ"ל כרשב"א אין כאן מקום איסור וח"ו להקל עם כל זה בשום צד ואל תטוש תורת אמך רק עכ"פ יש התנצלות כי בעו"ה א"א למקים ביה ומי האיש אשר יאמר חף אני מפשע הזה בארצות האלה וכתבתי זאת כתריס לפני הפורענות אבל ח"ו לסמוך על זה להקל כל דהו מכפי האמור בש"ע ופוסקים: והנה לדעת רש"י דס"ל בריש פרקין דגיד הנשה דגיד נוצר תיכף ואינו נאסר רק אח"כ כשבא על הכף א"כ יש לפקפק א"כ איך כתב רש"י דבריה לא הוי רק מה שנאסר מעת יצירה וגיד הנשה לא נאסר מתחלת ברייתו וצ"ל דכיון דאינו נוהג בשליל עיקר ברייתו נחשב מעת הלידה ודו"ק ואין להקשות א"כ למה השיבו רבנן לר"ש באוכל מטבל דחטה לי' בי' ברי' נשמה תיפק ליה דלא אסור מתחלת ברייתו דאינו חייב בטבל עד שיראה פני הבית ול"ל לדבריו של ר"ש קאמרי כמ"ש התוס' דא"כ אף ברית נשמה נמי י"ל כן כמ"ש התוס' פ' אלו הלוקין. וצ"ל דקושטא דמילת' השיבו דאפי' בכלאי כרם דאסור מתחלת ברייתא מ"מ מותר דלית ביה ברי' נשמה ובאמת דברי תו' בחולין קשי' להולמן דהקשו לר"ש תרומה לא יתבטל בק"א ול"ל דאינו אסור רק אחר שנתמרח דא"כ ערלה וכלאי הכרם מנ"ל וקשה בלא"ה איך אפשר דמצריך ר"ש משעה שנברא למה ס"ל טבל לברי' הא קודם ראיית בית מותר וצ"ע: אבל עכ"פ קצת משמע מדבריהם דכתבו דמשעת מירוח חל איסור תרומה ואינו חל רק לאחר הפרשה וקודם לזה איסור טבל ש"מ דס"ל איסור טבל ותרומה המתירתו כחד יחשב וה"ה אמ"ה ואח"כ בשחיטה נעשה נבלה והיינו כהגהת ש"ד וצ"ע. ובאמת קושיתם לר"ש מן ערלה וכו' י"ל דהא דחז"ל אמרו ברי' לא בטל היינו לחשיבת ולהיכר דלא בעי שיעור ועי' מרדכי אבל לר"ש דס"ל כלשהוא למלקות א"כ לא שייך כל זה וס"ל לר"ש דלא קבעו חז"ל דבריה לא תבטל ודו"ק: שוב ראיתי כי לק"מ דודאי לענין שא"צ שיעור למלקות לא נ"מ במה שאסור מתחלת ברייתו או לא דעכ"פ עכשיו הוא ברי' וחל הלאו עליו ולכך לעיל כשהקשו נבלת טהור לא יצטרך שיע' לא תי' כמ"ש רש"י דאינו אסור מתחלת ברייתו דס"ל לענין מלקות ושיעו' לא נ"מ בזה אבל כאן לענין דלא בטיל

דהוא מדרבנן וחז"ל קבעוהו משום חשיבות בזו שפיר י"ל כיון דלא אסור מתחלתו הוי כבאו לו ממקום אחר כמ"ש הר"ן ובטיל וא"כ ל"ק לר"ש די"ל דאף דס"ל לר"ש דלקי מ"מ לענין דלהוי ברי' דלא לבטל ל"א כן ודו"ק: כתב הגהת ש"ד דנתנבלה בשחיטה הוי ברי' דלא הי' לה שעת היתר וביקש הב"ח לומר דאף במותה חל אבר מן החי וזה אינו רק די"ל כמ"ש רמב"ם בפ"ד מהמ"א דאף בחיים האוכל עוף טהור חייב משום נבלה וכמש"ל אלא דהגה' ש"ד לא כתב כן ש"מ דס"ל דמה בכך דלא היה איסור נבלה בחיים סוף כל סוף לא היה לזה העוף עת היתר אך לדבריו צ"ל דהא פריך בפ' התערובות לבטל ברוב' לא אחטאות המתות ושור הנסקל פריך דהא לא הי' שעת הכושר ודוחק לומר דפרי' מן רובע ונרבע דלא שייך כנ"ל דלקדשים מותר דכבר הוכיחו התוס' דעיקר קושיא מן קדשים וחטאת המיתות. ולכן יותר נראה דס"ד להגהת ש"ד כר"ש ורשב"א דבטיל באלף וא"כ שפיר פריך דבגמ' אמרו אפי' א' ברבוא ושפיר פריך דל"ל מחמת ברי' וא"ש:

ה ואם יש ס' נגד שמנו מ"ש הש"ך דהוי איסור דבוק לא ידעתי כיון דכל טעם איסור דבוק דלפעמים יהי' בתוך תבשיל מה דאין בו ס' ובאיסור דרבנן איך נחוש הא הוי ספיקא דרבנן ולקולא ובפרט בשומן הגיד דדעת הרבה דלא החמירו כלל בו:

ו ואם נמוח וכו' עיין מ"ש הפ"ת בשם מ"כ ויש ראיי'. דהא כל ראייה שלהם דלא כר"מ מדר"נ אמר גיד בס' ור"נ ע"כ כהלכתא אמר דאין בגידין בנותן טעם וע"כ צ"ל דקאי על שומן הגיד וזהו עיקר ראיי' שלהם כי מהנך אטמתא דפלפלו אי מליח כרותח דצלי או כמבושל ליכא דמודה ר"מ דאם אין יש רוב נגד שומן הגיד דאוסר דרובו ככולו רק כל ראי' מר"נ ומה קשה הא י"ל דמיירי בנמוח הגיד ע"ז אמר בס' ול"ק כלל מבשר בלפת דשם בטעמ' אבל ר"נ מיירי בגופו של גיד וא"ק א"כ מה שמשמע לן דאין גיד מהמנין ז"א דהוי אמינא לא יאסור בנמוח יותר מלמ"ד יש בגידין נותן טעם דהוא כבשר בלפת דבציר מס' כמ"ש התוס' א"כ ה"א אף בנימוח לדידן אין להחמיר כ"כ קמ"ל דלא דנמוח השוו חז"ל לשאר איסורים ולק"מ ומדלא תי' כן ש"מ דאף בנימוח אין לאסור והדבר ברור ולכן פשיטא דיש להקל ומ"ש הט"ז דיש להקל בנשפך זו א"צ לפנים דהא הוא רק איסורא דרבנן:

ז ג' תולעים מ"ש הט"ז הא במילי דאורייתא תרי זימנין הוי חזקה בלא"ה לק"מ דהא ליכא כאן איסור של תורה כלל דהא נתבטל רק מדרבנן וא"כ פשיטא דבעינן ג' פעמים ומה בכך דגוף איסור תורה דם נדה דאורייתא רק וסת דרבנן ובעינן ג' פעמים וה"ה בזה:

סימן קא

א חתיכה הראוי וכול' דעת ת"ה דאם עכשיו שנתבטל אינו דבר חשוב רק קודם שנתבטל הי' דבר חשוב ג"כ לא בטיל ותמה הט"ז בא"ח סי' תרע"ג מנלן הא דלמא אזלינן כאשר יהי' אחר שיהי' נתבטל בין להקל ובין להחמיר. ונראה דיש לת"ה ראי' מהא דהקשו התו' בזבחים בכל הזבחים שנתערבו וכו' ופריך הגמ' ולבטיל ברובא וכו' והקשה הא ה"ל חה"ל ותי' מחטאת המתות בצפרים קטנים פריך וקשה מה קושיא הא אם יתבטל בחטאת לא יהי חה"ל כמ"ש התוס' שם דכל הכהנים היה אוכלים קדשי' וא"כ קושי' הגמ' על חטאת שנתערב וליבטל ברובא דלא שייך ביה חה"ל ואין לומר דס"ל דמ"מ יש בבהמה חלק הראוי להקריב למזבח והוא העולה על שולחן ממ"ה הקב"ה והוי חה"ל דמנלן לתוס' סברא להקשות זו דהא זה חה"ל הוא תקנת חכמים ובחלק מזבח לא תקנו והא דתנן אברים באיברי' וכו' כבר כתבו התוס' שם דהוי דבר שבמנין כתירץ הגמ' על הך קושי' ולבטיל ברובא ולא מטעם חה"ל: ואין לומר דקושי' התוס' אי הטעם משום דבקדשי' לא שייך כלל חה"ל מה פריך הגמ' הא תנינא בע"ז אלו אוסרים וכו' דלמא התם ה"א דלכך לא בטלים משום חה"ל וזה לא שייך גבי קדשים ואיצטריך למיתני דמכל מקום ל"ב משום בעלי חיים כתי' הגמ' וע"כ צ"ל דשייך בה בחלק מזבח חה"ל ושפיר פריך התוס' ותי' מעופות קטנות פריך אבל קושי' הגמ' דתניא במס' ע"ז על בהמות שור הנסקל וכו' דתני ליה הכי דעדיין קשה מנלן לתוס' דצפורי מצורע האמור בע"ז היינו צפור דרור חה"ל דלמא צפורים קטנים נמי איירי והם אינם חה"ל או לתני שם להדיא צפורי מצורע אפילו קטנים וארווח לן כל משנה פה דמוכח דב"ח לא בטלים א"ו דס"ל לתו' כת"ה וא"כ קשיא לתו' הא דפריך הגמ' הא תני' ליה בתמורה כל אסורים לגבי מזבח וכו' מה קושיא הא שם אלו לא נתבטלו קודם שנתערבו הי' חה"ל דהי' חולין א"כ עדיין שם חה"ל עלייהו ולא בטילים אבל הכא בשור הנסקל וכו' דמעולם לא הי' שם חה"ל דמקדם הי' איסורי הנאה ואי דיתבטל ג"כ לא יהי' חה"ל דהוי קדשים ואיצטריך לאשמועינן ב"ח לא בטילים וע"כ צ"ל דחלק מזבח קרוי חה"ל ודברי התוס' שפיר ודברי הת"ח מוכרחים: ויש לזה ראי' מגמ' דפסחים דף פ"ט בחמשה שנמצא פסול בא' מפסחים דאמרינן דא"א לכל חבורה להתנות דיהי' פסח או שלמים משום חזה ושוק דא"א לכהן לאוכל דהא איכא פסח והוא שלא למנויו ולזר א"א לאוכלו דאיכא חזה ושוק דאסור לזרים וקשה הא כאן ה' זבחים וארבעה חזה ושוק שייך לכהן ומותר בו ואחד שהוא חמישי היותו פסח אסור לכהן וכיון שלא נודע איזהו ה"ל חד בתרי בטל ואין כאן מבטלין איסור דלא נתכוון לבטל רק לעשות פסחו כהוגן וצ"ל דהוי חזה ושוק חה"ל

ולא בטיל וקשה הא שלמים חזה ושוק לכהנים ולא הוי חה"ל כמ"ש התוס' והרא"ש דכתיב איש כאחיו וע"כ צ"ל הואיל פסח הוי ראוי להתכבד לבני חבורה שלהם א"כ אי לא נתבטל הוי חה"ל לא בטל ועיין תוס' ריש כיצד צולין דהי' יכול הפסח להצלות בחתוך ממנו אברים וא"כ ודאי הוי חד בתרי והקושי' והכרח מבוארת ובזה מיושב קושי' המ"א בתוס' ד"ה האי כהן דכתבו דיכול ליקח כהן קטן דהקשה הא אסור למספי לי' בידים דלפמ"ש הא חד בתרי בטיל ואין כאן רק איסור דרבנן וס"ל כרשב"א דאיסור דרבנן יכול לספות לי' וא"ש ודו"ק מיהו לפמ"ש המרדכי סוף חולין בשם רבינו משולם יבמה שרקקה דם דלכך לא בטיל הואיל ומעולם לא ניכר האיסור והיתר בפ"ע א"כ ל"ק דכאן לעולם לא ניכר איזהו איסור ואיזהו היתר ולא שייך ביטול אבל דינו של רבינו משולם צ"ע כדלעיל הלכות שחיטה ולקמן סי' ק"ב: הנה דעת הפ"ת אם נתערב דבר שאסור בהנאה בדבר שאסור באכילה לא קבעו חכמים לחה"ל שלא יתבטל ויהיה אסור בהנאה. והנה במה דקתני במשנה בע"ז אלו אוסרין בכל שהוא וקחשיב בשר בחלב ויש להבין איך שייך ביטול במה דאפשר להתברר דהא יכול הקפילא לטעום החתיכה אם יש בו טעם חלב אסור ואם לאו מותר ואיך שייך ביטול במקום דנוכל לברר ועמ"ש פר"ח גבי כלי שנתערב ע"ש ואין לומר דאיירי בשר שנבלע בו חלב בנ"ט ונתבשל אח"כ אותו חתיכה עד שנפלט הימנו לגמרי טעם חלב ומ"מ אפשר לסוחטו אסור ואם נתערב באלף כולן אסורות ואין לומר הניחא למ"ד אפשר לסוחטו אסור למ"ד אפשר לסוחטו מותר מא"ל הא ל"ק דהא אוקי התם תולין דפליגי באפש' לסוחטו תנאי וא"כ י"ל הך משנה אתיא כהך תנא דאפשר לסוחטו אסור ומ"ד דמתיר ס"ל כאידך תנאי אבל קשה דא"כ הא דפריך בגמ' וליתני נבלה וכתבו התוס' בחולין אי דתניא לי' התם א"כ בב"ח ל"ל דכל דינו הוא דקמשמע לן דחה"ל לא בטיל וקשה הא בלא"ה טובא קמ"ל דאפשר לסוחטו אסור דפליגי בהו תנאי ואמוראי וע"כ צ"ל דמ"ש ליתא רק דמיירי דנתערב בב"ח של בהמה בב"ח של חיה ועוף דהוי ג"כ טעם בשר בחלב וא"א לטעום אותו ומ"מ אינו בטיל לאסור בהנאה וזהו שלא כדברי הפ"ת וגם יש לרמב"ם ראיי' ברורה דבב"ח בחיה ועוף מותר בהנאה. אלא דקשיא לי' לפי משמעות הרמב"ם בפי' משניות וכן בהלכות מ"א כל דבר חשוב אינו אלא במינו א"כ לרבא דבתר שמא אזיל בשר בהמה וחיה תרין מינין הן לרמב"ם אף בחה"ל דוקא מינו כמש"ל וא"כ ל"ל כך ועיין לקמן סי' ק"י דדעת האחרונים דלאו דווקא הוא ברמב"ם אבל לא נראה כן: לכן נראה דבלא"ה קשה מה פריך הגמ' ולתני חתיכה נבילה והיינו כמ"ש התוס' דל"ל דתנא התם דא"כ בב"ח ל"ל דלמא קמ"ל דלא תימא דלא דמיא בב"ח לנבלה דנבלה ראוי להתכבד לפני אורחים

א"י משא"כ בב"ח אסור בהנאה ואי דבס"ד ס"ל הא לברור לן דבב"ח אסור בהנאה ז"א דכבר תנא לי' בקידושין המקדש בב"ח א"מ וכן בתמורה דהוא מנקברים וגם הקושיא דבאמת ל"ל בב"ח קשי' ותי' התוס' וכמש"ל דקמ"ל בב"ח אסור בהנאה דחוק כמ"ש דהא כבר שמעינן לי' במס' אחריני (ולולי דעת תוס' ורא"ש היינו אומרין דאין זו קושי' הא כבר תנא ליה בחולין דע"ז נשנית קודם חולין ואיך שבקו' רבי בע"ז ונטר עד חולין אבל הגמ' דמשני הא תנא ליה היינו בערלה דנשנית מקדם רק התוס' לא ס"ל כן ובטלה דעתי' ולכן נראה דכך קושיא הגמ' ולתני נבלה ואי דתנא לי' התם בחולין ל"ל בב"ח ואי כמ"ש להורות דאפשר לסוחטו אסור וכן דאף דאינו ראוי לא"י מ"מ חה"ל הוי לתני שם בחולין תמור' חתיכה נבלה חתיכה בב"ח דבס"ד אין הבדל בין איסור אכילה להנאה לענין ביטול והוי שמעינן מיניה תרתי וע"ז משני הגמ' תנא תרתי אית לי' וכו' וא"כ אי אפשר למתני בב"ח דה"א באיסור אכילה לבד לא שייך חה"ל וא"ש ומיושב כל הקושי' דבבשר בחלב טובי קמ"ל כמ"ש: אמנם לפי מש"ל ברמב"ם דס"ל חה"נ לענין טומאה לא בטיל ש"מ עשהו ליתד שלא תמוט שלא יתבטל ולא חלקו בשום דבר א"כ ה"ה לענין איסורי הנאה ולכן יש להחמיר:

ב ואפילו אינו איסור רק דרבנן יש בזה מקום עיון באיסור דרבנן דאין אסור רק באכילה אי בטיל או לא כי בגמ' דיבמות אמרו דבר שבמנין במילת' דרבנן בטיל ולכך אמר ר"ל הואיל ותרומה דרבנן עיגול בעיגולים עולה והקשה התוס' והר"ש חבילי תלתן בכלאי כרם לר"מ דס"ל שדרכו למנות לא בטילה הא כלאי כרם דרבנן ותירצו דגבי תרומה איכא תרתי דרבנן בזמן הזה וגם פירות שאינו דגן תירוש ויצהר ולכך בטילים אבל חדא איסור דרבנן לא בטיל ועוד תירצו הואיל וס"ל כל שדרכו למנות לא בטיל א"כ נאי' חד דרגא באת שדרכו למנות דחשיב טפי אפילו דרבנן לא בטיל וא"כ לדידן דלא קיימ"ל כל שדרכו למנות רק את שדרכו למנות ובטיל בדרבנן וא"כ הרי כאן ספק על איזה משני תירוצים בתו' נסמך ובאמת יש קצת ראי'. מגמ' סוף ע"ז בשמעתא דאלו אוסרין בכל שהו דפריך ולחשוב ככרות של בעל הבית לענין חמץ בפסח ויש להבין למה נקט חמץ בפסח ולא סתם לענין כלאי כרם כדקתני התם במס' ערלה ותי' כבר תנא ליה עדיין לא אסיק אדעתי' אבל לפי הנ"ל יש ליישב דהתוס' העלו ביבמות מאן דס"ל תרומה בזמן הזה דרבנן דבטלה קדושת חרץ אף כלאי כרם דרבנן דבטנה קדושה וא"כ לא קשה ולתני' ככרות של בעה"ב לענין כלאי כרם די"ל האי תנא ס"ל כהרבה תנאי' דס"ל תרומה בזמן הזה דרבנן ואף כלאי כרם דרבנן ובאיסור דרבנן בטל דבר חשוב ולכך פריך מחמץ בפסח דהוא ודאי דאורייתא ודו"ק: ועכ"פ הרי לפניך מחלוקת בתוס' אי בחד איסורא

דרבנן דבר חשוב כמו את שדרכו למנות (ודוחק לומר דחתיכה הראוי להתכבר חשוב יותר ואף בדרבנן לא בטיל) בטיל או לא והנה הרב הב"י יליף מדברי הרמב"ם דכתב דחולין שנשחטה בעזרה יש בו דין חה"ל אף דרמב"ם כתב חולין שנשחטה בעזרה אסור מדבריהם ואחרונים השיגו דדרך לומר על דבר שאינו מפורש בתורה מדבריהם אף שהוא באמת אסור דבר תורה: והנה לכאורה יש ראיי' ברורה דהרמב"ם ס"ל חולין בעזרה לאו דאורייתא דהא אמרינן בפסחים כל מקום שנאמר לא תאכל אף איסור הנאה במשמע והראי' מדאיצטריך קרא בנבלה להתיר נתינה לגר ומכירה לא"י ואמרינן שם לר"י דס"ל דברים ככתבן גר בנתינה לא"י במכירה מנין יליף לי' ומשני דכתיב לכלב תשליכון אותו אותו אתה משליך ואי אתה משליך כל איסורי' שבתורה ופריך הגמ' למ"ד דלא בעינן דברים ככתבן אותו ל"ל ומשני אותו אתה משליך ואי אתה משלי' חולין שנשחטו בעזרה ואידך משני דס"ל חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא ע"כ והרמב"ם פרק ח' הלכה ט"ו מהלכות מ"א פסק דלא תאכל אף איסור הנאה משמע ובהלכות עבודה זרה פרק י' פסק כר"י לא"י דוקא במכירה וכו' וא"כ יש להבין מהיכן יליף הרמב"ם דינו דלא תאכל איסור הנאה משמע וע"כ יליף מן אותו ואם כן ליכא לימוד על חולין שנשחטו בעזרה לאוסרן ואם כן מבואר דס"ל דלאו דאורייתא: אבל באמת בתר עיון נראה דאין כאן ראיי' דהרמב"ם אי יליף מהך דלכלב תשליכון אותו הי' לו להביאו פרק הזה דקאמר איסור הנאה במשמע רק הביא ראיי' מחלב ונבלה והך דלכלב תשליכון אותו לא זכר כלל. ולכן נראה ליישב בתכלית הקיצור (כי במקום אחר הארכתי בפלפול ליישב דברי הרמב"ם ואין כאן מקומו) הוא דשם בע"ז אמרינן דר"י דרש לא תחנם לא תתן להם מ"ח אבל אנן לא קי"ל בהא כר"י מל"ח אלא דרשינן על מילתא אחריתא רק הרמב"ם כ' להדיא דילפינן איסור מ"ח הואיל והקפידה התורה בנבלה דנכרי דווקא במכירה ונראה אי ילפינן מלא תחנם והלאו קאי על כל אומות כמ"ש התוס' ע"א דף כ' בד"ה דאמר וכו' א"כ ס"ד גר תושב בכלל לאו זה דמי מוציאו מכלל הלאו כמו דאסור להתחתן עמו וכן דייק לשון הרמב"ם אסור ליתן להם מתנת חנם אבל נותן לגר תושב ש"מ דס"ד אף גר תושב בכלל איסור ואם כן א"ש דלכאורה אף דאיצטרך מכירה בנכרי להורות דווקא מכירה מ"מ נתינה בגר מיותר דהא אינו מחויב ליתן ול"ל דקמ"ל דנתינה בי' מותר ולא הוי כלל איסור מתנת חנם גופי' מנין דילפי' מדכתיב מכור לנכרי דייקא מכירה נמצא הא כתיב בהדיא לנכרי ולא לגר תושב דאי אף לגר תושב אסור למה לי דכ' נכרי לאשמועינן רבותא יותר לגר תמכרנה וע"כ צ"ל דמותר וא"כ נתינה בגר מיותר וע"כ צ"ל להורות כאן נתינה מותר הא בכל איסורים שבתורה אסור ודינו דר"א מוכרח אבל אי

אמרינן לא תחנם לאסור מתנת חנם והך דמכור לנכרי כבר כתבו התוס' לקבוע איסור עשה נוסף על הלאו וא"כ נתינה בגר אינו מיותר דאי לא כ' ה"א דאסור מלאו דל"ת ולא קשה למה כ' לנכרי תמכרנה נכתוב לגר תמכרנה דבזה חמור נכרי מהגר דבנכרי איכא איסור עשה ג"כ ולא בגר אבל מ"מ איסור איכא לכך איצטריך התורה לכתוב נתינה בגר וא"כ א"ש דכל הסוגיא בגמ' דפסחים הוא לר"י דיליף מלא תחנם לאסור מתנת חנם וא"כ לא קשה נתינה בגר ל"ל כנ"ל וליכא כאן ראיי' לכל איסורים שבתורה ושפיר צריכין למילף מן הך לכלב תשליכון אבל אותו הרמב"ם העתיק הך לא תחנם לא תתן חני' בקרקע והשמיט הך דלא תתן מתנת חנם דס"ל לא תחנם איצטריך להנ"ל רק אחר שהעתיק כל הנ"ל הביאו ואסור ליתן להם מתנת חנם אבל נותן לגר תושב שנאמר לגר אשר בשעריך וכו' או מכור לנכרי נכרי במכירה דווקא ולא בנתינה הרי דיליף הך מתנת חנם מזה דהקפידה התורה לנכרי דווקא במכירה ואם כן קשה נתינה בגר ל"ל ובפרט כפי שנראה מדבריו אין החיוב ליתן לגר בנתינה רק הרשות ואם כן קשה ל"ל וע"כ צ"ל למעט שאר איסורים דאסורים בהנאה והן הן דבריו בהל' מ"א דסמך דבריו דאיסור הנאה במשמע מהך דנבילה ודו"ק. והוכחה שהיה לרמב"ם לזה הוא הגירסא ישינה בגמ' דחולין דף קי"ד ע"ב אמרינן ר' אבוהו אמר לא תאכל אף איסור הנאה במשמע עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט בנבילה לגר בנתינה ולנכרי במכירה והתוס' מחקי לגירסא זו בטענה דאם אמרינן דברים ככתבן ליתא לראי' של ר"א אבל הרמב"ם קיים הגירסא דס"ל דלמסקנא לא ילפינן מן לא תחנם מתנת חנם וא"כ אף דלגר בנתינה ולנכרי במכירה מ"מ ילפינן דינו דאל"כ נתינה בגר ל"ל כהנ"ל וא"ש: וא"כ כיון דנראה דידים מוכיחות בדבריו לא יליף דינו של ר"א מהך דלכלב תשליכון אותו ולא זכרו כלל וע"כ אתיא הקרא לאסור חולין שנשחטו בעזרה ש"מ דס"ל דאורייתא ודוק. וא"כ אין כאן ראי' בהכרח מעין שני תירוצי התוס' הנ"ל והדבר שקול. איברא מ"ש הר"ש במסכת ערלה הא דתנן חולין שנשחטו בעזרה אוסר בכל שהוא להודיענו דחה"ל לא בטיל וקשה הא כבר שנינן מבשר בחלב וגוף איסור של חולין בעזרה הא כבר תנא בקידושין דאינו מקודשת וע"כ צ"ל דה"א הואיל חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא לבטל קמ"ל דלא וכן משמע שם בהר"ש וא"כ נוטין הדברים לתי' התוספתא דלא בטיל אלא דהר"ש תי' שלישי דכלאי כרם שאסור בהנאה אף בדרבנן לא בטיל ותרומה שהוא מותר בהנאה בדרבנן בטיל וא"כ כל מה שפלפלנו באיסורי הנאה כבר הכריע הר"ש אבל באיסורי אכילה לבד בזה יש ספק: ואמת כי האו"ה הארוך פסק גם בגבינות איסו' דהוא רק איסור אכילה ומדרבנן ומ"מ פסק דלא בטל ולא ידעתי הראיי' שלו לו יהי' כדברי הב"י

דרמב"ם ס"ל חולין בעזרה לאו דאורייתא הא הם אסורים בהנאה אבל מותרין בהנאה לא שמענו ואם כי הרמב"ם ס"ל בביצה שיש בו אפרוח דהוי ברי' ולא בטל אף דס"ל דהוא רק דרבנן אין ראי' דבריה חמיר בכמה דוכתי: שוב ראיתי כי הרמב"ם בפרק ט"ו מהל' תרומה פסק חביות סתומה של תרומה אפילו באלף של חולין לא תעלה דהוי דבר חשוב ועיין כסף משנה דס"ל להרמב"ם תרומה בזמן הזה דרבנן הרי אפי' באיסור דרבנן דבר חשוב לא בטיל ודוחק לחלק בין תרומה לשאר איסורים דבתרומה י"ל דהחמירו לענין ביטול דהא בגמ' ריש ביצה מדמה הך ליטרא דקציעות הוא תרומה דרבנן לאיסור יו"ט דרבנן דלא בטילה וכמו כן הא דתנן דדברים חשובים לא בטילים נתפצעו האגוזים נפרדו הרמונים יעלה באחד ומאה דברי ר"י וקשה הא ר"י ס"ל מין במינו לא בטיל ואי דהוי יבש שיבש הא דעת רש"י פרק הערל דאף ביבש ביבש ס"ל דלא בטל וצ"ל בתרומה דרבנן ובדרבנן ס"ל לר"י דמין במינו בטל כדאמרי' בחולין דף ק"א והני מחמת חשיבותן לא בטל ש"מ דאף בדרבנן אסורי אכילה גרידא לא בטילה דבר חשוב: אך בלא"ה דעת הרי"ף ורש"י להלכה דכל הני דלית בהו איסורי הנאה אפי' ברי' וחה"ל אפי' באיסור דאורייתא בטיל ויש להרי"ף ראיי' לתרץ קושי' התוס' דהקשו ממאי דאמרינן בזבחים כל הזבחים שנתערב בהם טריפה ירעו עד שיסתאבו הקשו הא אין פודין קדשים להאכיל לכלבים ולהרי"ף לק"מ דבחולין אף דבר חשוב בטלים כיון דלאו איסורי הנאה נינהו רק בקדשים החמירו כמו איסור הנאה וא"כ אם יהי' נפדה חוזרי' לחולין ובטל חשיבתו ואין כאן פדיון להאכיל לכלבים ודו"ק ולכן נראה בגבינה של נכרים בלא"ה פקפקו על האיסור לצורך הפסד יש להקל במילתא דרבנן:

ג אבל אם וכו' מכח זה השיג בת"ח על או"ה דכתב בגבינות שנתערב בחלב טריפה וכו' והפר"ח והמ"י תי' דמיירי או"ה דהיה בגבינה הרבה מחלב טריפה דהי' ראוי להתכבד וכן האריך בנה"כ ואני לא הבנתי דמה יאמרו במ"ש להדיא גבינות שהועמד מהקיבה הנאסר מבשר דאסור משום דבב"ח הוי איסור מגופו דמה בכך הא הך גבינה לא בלע רק מן טעם איסור דמ"ש בב"ח או איסור אחר. ואפשר לומר דס"ל דטעם בשר הנבלע בהקיבה והוא נבלע שנית בחלב וא"כ הוי איסור מחמת עצמו ואין דנגד טעם בשר הוי ס' או"ה ס"ל דלא כר"י מגא"ש דאף בב"ח מעמיד לא בטל אבל לפי דקיימ"ל כשיטות ר"י בבשר בחלב לא אמרינן דבר המעמד וכו' לא מועיל תי' זה: מיהו מ"ש דגבינה של נכרים הוי איסור מחמת עצמו הואיל גזרו חכמים זהו מוכרח לפי דקיימ"ל מלח הבלוע מדם לא אמרינן לטעמא עביד. וא"כ קשה קושי' רשב"א למה ציר דגים בר' או ביותר הלא שמנונית הדג אנו חריף ואי דהמלח חריף מה בכך וביותר קשה לר"א וסייעתו דס"ל לא

אמרינן כלל בשאר איסורים חנ"נ וצ"ל דכיון שפליטת הדגים ע"י מלח אינו אוסר מד"ת וחכמים אסרהו לא אסרו הפליטה רק אסרו דרך כלל הציר ואף דגזירת חכמים היה על ציר לאסור הוי כאיסור מחמת עצמו ומיהו לפי מש"ל ובאיסור דרבנו דאינו איסור בהנאה יש לצדד להקל א"כ גם בזו לצורך יש להקל ומ"ש הט"ז דמגיעם דמעמיד אותו בעור נבילה הוי איסור מחמת עצמו דהוי בב"ח דבריו תמוהים דלענין בב"ח העמדה בס' כמבואר בש"ע לעיל ובלי ספק דיש בחלב ס' נגד הבשר והעור וכמש"ל בסי' פ"ז באריכות ולכן דבריו תמוהים:

ד דהרי הקליפ' וכו' הש"ך תמה דהרב רמ"א חשב לדין זה יוצא מתוס' חולין ושם לא נמצא דבר רק דלא אמרינן נ"נ בחצי חתיכה. אבל שלא יהי' חתיכה ר"ל לא נמצא בתוס' ומביא הש"ך ראיי' מפוסקים וביחוד הראבי"ה דס"ל דשייך חה"ל בקליפה ומ"מ ס"ל דלא אמרינן בחצי חתיכה נ"נ וכו' עיין שם. ואני לא הבנתי כיון דגוף התתיכה אינו נעשה נבילה איך יתכן לומר ענין חה"ל הא אין שם איסור עליו וצ"ל דס"ל אף דאין נעשה נבילה מ"מ אפשר לסחטו אסור כדלקמן סימן ק"ו ואם כן חתיכה זו לעולם אסור דהא אי אפשר להיות נסחט ולכך קרינן ביה חה"ל. אבל התוס' בחולין בכמה דוכתי ובשמעתא חתיכה נ"נ וכו' סברו דתליא זה בזה א"א חתיכה נעשה נבילה אף אפשר לסוחטו אסור לא אמרינן א"כ כיון דקליפה לא נעשה נבילה אפשר לסוחטו מותר ואין כאן שום איסור עליו ולמחר תשוב להיתרא והאיך נימא דהוי חה"ל זו חדא ועוד כיון דקיימ"ל כר"ת דקליפה אינו אוסר תערובתו בלח ואין צריך אפי' ס' אע"ג דטכ"ע דאורייתא והאיך נימא דיבש ביבש לא יתבטלו הקליפה אפי' באלף מטעם חה"ל דהוא הכל גזירה דרבנן דלנ"ט דאורייתא לא חוששין ולמילתא דרבנן ניחוש דבר זה אין לו שייכות והראבי"ה ויתר הפוסקים דס"ל דהוי חה"ל היינו משום דס"ל כריב"א דלח בלח אוסר בנ"ט ובעי ס' וא"כ ה"ה ביבש דלא בטל אבל אנן דקיימ"ל כר"ת דאין צריך וא"כ הדבר במכ"ש ביבש ויפה פסק הרמב"ן וק"ל:

ה מלבד תרנגולת בנוצתה וכו' הש"ך השיג על הרמ"א דמשמע מדבריו דדבר שבמנין הוי עד שהמ"י הליץ וסבר דגם רמ"א לא נתכוון לזה. ואני לא הבנתי דבריהם דהא כבש בעורו וצמרו פשיטא דהוי כמו תרנגולת בנוצתה כמ"ש הפר"ח וכ"כ הסמ"ק להדיא וא"כ קושית הגמרא בפרק כל הזבחים ונבטלי ברובא דקאמר הניחא למ"ד כל שדרכו למנות וכו' ור"פ משני האי תנא ליטרא דקציעות וכו' דס"ל כל שדרכו למנות ל"ב. וקשה הא הוי כבש בעורו וכן צפורי חטאת בנוצתן ובטילים וכן בזימן שנים ומצא שלשה כ' כתבו התוס' והא דלא בטילי משום דהוי דשיל"מ א"נ ב"ח לא בטילי. וקשה לר"פ לעיל

ריש ביצה דמשני על נתערב באלף האי תנא דליטרא קציעות דהוי דבר שבמנין דהוי דשיל"מ והן בזבחים תי' דמשנה כהאי תנא דליטרא קציעות דהוי דבר שבמנין ש"מ דלא ס"ל תי' דלא ס"ל כרב אשי דב"ח ל"ב הך משנה איך יתורץ קושי' התוס' לבטלן חד בתרי וצ"ל דמוקמי למשנה דתנא דליטרא דקציעו' היא וקשה הא הוי בנוצתן וברור דלא בטיל ומעשה דר"ת דהתיר בתערובו' תרנגולים ואמר דלא הוי דבר שבמנין הואיל הם בנוצתן ברור דמתכוון לחה"ל דקרוי בגמ' בשילהי ע"ז דבר שבמנין וכן בפוסקים אבל לא לאת שדרכו למנות דהא אפי' בהמות לא היו בכלל את שדרכו ומכ"ש עופות דודאי היה ג"כ בזמן ר"ת כמו בזמן גמרא דהיה מוכרים עופות בסלים כמו שפירש' דמוכרים עדר בהמות ומכ"ש עופות כמ"ש רשב"א בתשובה אבל לדידן בזמנינו דאין עופות נמכרים ביחד פשיטא דאין הנוצה והעור מכבש מבטל מדבר שבמנין ונכון ופשוט ועיין סמ"ק ותמצא להדיא כדברי:

1 שלא במינו הד"מ השיג על או"ה דכתב דווקא במינו וראיי' מן ברי' ולא ידעתי בשלמא ברי' דאינו במציאות רק באינו מינו דבמינו כמעט לא יצוייר וע"כ אסרו חכמים באינו מינו אבל חה"ל מנלן לומר כן ואי דגמרא עביד צריכתא כבר כתבנו לטיל דאין כאן ראיי' כי עיקר הדין במשנה דע"ז נשנית וכ"כ הרמב"ם בששה מינים השנוים הכל במינו והאחרונים לקמן סימן ק"י כתבו דמינו לאו דוקא ולא שמו עין במ"ש הרמב"ם בפי' המשנה בערלה פ"ב משנה ז' וז"ל וכל הדברים באלו דינים בזה הענין שכל דבר אסור שלא נתנו בו חכמים שיעורא לא נאמר בו אוסר בכל שהוא כמו יי"נ ומה שמנו מן הדברים במינו כל שהוא שלא במינו בנ"ט וכו' עכ"ל. הרי הדברים מבוארים שכל מה שמנו חכמים הכל במינו ונתכוין לאותן שמנו חכמים במס' ע"ז ושם לא נזכר ברי': וכן מורים דברי הרמב"ם בפ"א מהל' אבות הטומאה דפסק נבילה בטלה בשחוטה לענין טומאת מגע שא"א לשחוטה שתעשה נבילה ותמה הראב"ד דהא זה לר"י נאמר דס"ל מין במינו ל"ב אבל לדידן דמין במינו בטל מה נ"מ וכבר כתב הר"י קורקוס דדוחק לומר דסוגי' הללו בגמרא הכל לר"י נאמר וגם קשה שם בגמרא הא יבש ביבש אף ר"י מודה דבטל וא"כ עדיין מה נ"מ אי בטיל בשחוטה הא מין במינו בטל. לכן י"ל דחז"ל קבעו דדבר חשוב לא בטיל לא לבד לענין איסור אכילה אף לכל הדברים אפילו לענין טומאה והרמב"ם ס"ל סתם חתיכה איירי חה"ל וא"כ תו לא בטיל רק ס"ל ה"מ מין במינו משא"כ בא"מ בטיל ולכך ס"ל דלכך נבילה בטלה בשחוטה דה"ל אינו מינו ובאינו מינו לא מועיל דבר חשוב ולק"מ. וזהו רק בטומאה אבל לא לענין איסור: אלא דעדיין קשה א"כ דג טמא ודג טהור וכן בהמה טמאה בהמה טהורה שני מינים הם ואיך כתב הרמב"ם

חתיכות בהמה חיה ועוף ודג טמא שנתערב עם טהורים דה"ל חה"ל ולא בטיל ול"ל כאו"ה דחתוכים ה"ל מין במינו דהא כבר הוכחתי לעיל מדברי הרמב"ם דין ו' דאף בחתוכים ה"ל מבשא"מ וצ"ע. וצ"ל דמודה הרמב"ם לאו"ה דחתיכות הוי הכל מין א' דנקראים הכל חתיכה דג רק ה"מ כשהם בגדר חתיכה ר"ל אם הם נקראים בשם חתיכה ושם משותף הוא לכל המינים אבל אם הם קטנים ביותר דק מדקים שאין שם חתיכה עליהן א"כ שם מינים עליהם וזהו טמא וזהו טהור וא"ש ודברי או"ה דמחלק בין שלמים מוכרחים וצ"ע:

ז ראש כבש וכו' הפ"ת חוכך להחמיר דאם אמרו בגמרא גבי גרב של דגים לסמוך אזה היינו דלא אתחזיק דהיה שם איסור אבל כאן דאתחזיק דיש איסור איך נסמך אהאי סימן. ויש פנים להיפוך שם אולי אלו היה הדג טמא כל חתיכות ביחד היה מתאים עם זה החתיכה כמו הטהור רק זה החתיכה לא הושם בגרב אבל כאן שכל התערובות לפנינו ורואים שהך מתאים ואינך לא לכך סמכינן אלא עם כל זה הא קי"ל סימנים לאו דאורייתא ודידי' זה סי' מובהק לסמוך בשל תורה קשה לצייר בשכל. לכן צ"ל דאיכא רובא דכשרים ומהתורה חד בתרי בטל דלא בטל רק הואיל דהוי חתיכה הראוי' להתכבד זהו דרבנן וסמכינן אסימן פשוט ג"כ אף דאינו מובהק ביותר ונכון:

סימן קב

א ואם נתערבה וכו' בא"ח סי' תקי"ג סעיף א' ב' כתב הש"ע על ביצה שנולדה בי"ט אם נתערבה באלף כולן אסורות ואם ספק אם נולדו בי"ט או בחול אסורה וכ' המג"א סעיף ה' דהש"ע הפוך הסדר כמ"ש הטור כי שם כתב ספק אם נולדו וכו' ואם נתערבו באלף דגם על הך קאי הך דינו אבל המחבר החליף להורות דגבי ספק אם נתערב מותר דהוי ס"ס וצריך עיון דבי"ד סי' ק"ב פסק הש"ע לאסור אפילו נתערב הספק ואפשר שם איירי באיסור תורה ובי"ט אחר שבת ובא"ח באיסור דרבנן ובי"ט דעלמא ע"כ ויש להבין דהא בגמרא דביצה אמרינן על הך ברייתא ביצה שנולדה בי"ט אסורה וכו' וספיקא אסורה אם נתערב אפילו באלף כולן אסורות ופה"ג למ"ד דביצה שנולדה בי"ט אסור מחמת גזירה ה"ל ספיקא דרבנן ולקולא ומשני הגמ' דספקא אתי' לספק טרפה ופה"ג א"כ ל"ש בי' דבר שיל"מ לבטיל ברובא ומשני האי תנא ליטרא קציעות הוא וס"ל כל שדרכו למנות ואליבי' דרבנן לא בטיל רב אשי אמר דבר שיל"מ אפי' בספיקא דרבנן לא בטל ע"כ. ויש להתעורר על המחבר בממ"נ אי ס"ל איסור תורה ס"ס אסור משום דהוי ספק בגופו וספק בתערובות א"כ לס"ד דאיירי בביצה שנולדה בי"ט וכתנא דליטרא קציעות האיך

קתני וספיקא אסורה אם נתערבה באלף אסורין הא בדרבנן לא אמרינן ס"ס ואי אמרינן כפירש ר"ת דאם נתערבה אודאי קאי ולא אספק א"כ אף באיסור תורה מנלן להחמיר בספק בגופו וספק בתערובות דכל חילי' דר"י האוס' הוא מהך ראיי' דאם נתערבה באלף וכו' ואם אמרינן דאודאי קאי כדעת ר"ת שוב אין כאן ראיי' וקשה בממ"נ: ואפשר לומר בשלמא אי ספיקא אסורה איירי בספק טריפה ל"ל אם נתערב באלף וכו' קאי על ודאי טריפה דודאי טריפה מאן דכר שמי' בברייתא קתני נולדו בי"ט אסורה ספיקא היינו ספק טריפה אסורה ואם נתערב באלף וכו' והאיך מפורש זה על ודאי טריפה מה שאין זכר לו בברייתא וע"כ אדלעיל קאי וספק טריפה אסורו אם נתערב באלף וכו' וקשה הא הוי ס"ס וצ"ל דהוי ספק א' בגופו וס"א בתערובת כמ"ש הר"י אבל להך תירוצא דספק היינו ספק נולדה בי"ט שפיר י"ל דהך אם נתערב באלף קאי על רישא דברייתא ביצה שנולדה בי"ט דהוי ודאי וזה אם נתערב באלף אסורא אבל בספק אינו אסורה דה"ל ספק ספיקא דבדרבנן לא אסרינן אפי' בספק אחד בגופו וס"א בתערובות וא"ש: וביותר נראה לומר דודאי לר"ת דאפי' ס' א' בגופו וא' בתערובות הוי ס"ס אף בשל תורה אמרינן כן כסוגי' דגמ' גבי ביצת טריפה ולר"י דאוסר ס"ל אם נתערבה אספיקא קאי אף בדרבנן אסרינן ס"ס כסוגיא דגמ' לשיטתו רק הש"ע נסתפק אם הדין כר"ת או כר"י ולכך באיסור תורה החמיר כר"י ואוסר ס"ס וכה"ג וכך הם דבריו כאן אבל באיסור דרבנן הקיל לסמוך אר"ת דמקיל אפי' בשל תורה וכך הם דבריו בא"ח אבל הסוגיא דגמ' מתפרשות או אם נתערבה אודאי קאי בין ביצה שנולדה ביו"ט או ביצת טריפה או אספק קאי ג"כ בין בביצה שנולדה ביו"ט בין ביצת טריפה ודו"ק: ובפלפול התלמידים בדרך חדוד אמרתי לתרץ דברי הש"ע דס"ל ודאי כשיטות ר"י דנתערבה קאי אספיקא ולא אודאי רק דקשיא לי' כיון דלס"ד לא ידע מהך דבר שיל"מ אפי' בדרבנן לא בטיל אם כן אדמקש' מהך ספיקא אסור ליקשי מהך דקתני אס נתערבה באלף אסור' למה הלא ספיקא דרבנן לקולא ועיין במ"מ שכתב להדיא דזה בזה תליא. ועוד מה קשי' לי' למה נולדה ביו"ט אסור הא ס"ל ספק מוכן אסור ומ"ש התירוץ דמוקצה הוי כעין של תורה הוא דחוק ועוד ספק פירות נושרים הוי ג"כ ספק מוכן והוא הדין בביצה דכולא חדא גזירה נינהו ומה דלא הקשה לר"נ ג"כ אין הטעם דמוקצה הוי כשל תורה רק לדברי ר"נ בלא"ה נסתלק הקושי' ממתניתין דלפלגי בתרנגולת ולכן ס"ל לומר דודאי ידע הך סברא דיל"מ אפילו בדרבנן אמרינן ספק להחמיר רק תרתי לא אמרינן אם הך ספק נתערב באחרים ומהדין שיבטל רק דאינו בטל מחמת דשיל"מ ב' פעמים לא אמרינן הך עד שתאכל באיסור וכו' על תחילת ספיקו ואח"כ על תערובתו נאמר עוד שני' עד שתאכלו באיסור וכו' זהו לא

אמרי' וא"כ א"ש דמספק מוכן ל"ק לי' דידע דהוי דבר שיש לו מתירין וכן מנתערב וכו' ל"ק לי' דיש לומר ג"כ דהוי דשיל"מ אבל קשי' דקתני ספיקא אסורה למה הא ספיקא דרבנן לקולא וליכא למימר משום דשיל"מ דאם כן למה נתערבה באלף אסורים דתרתי לא אמרינן משא"כ אי ביצה אסורה משום הכנה דרבה אם כן ספיקא אמירה מדינא ולא מטעם דבר שיש לו מתירין וא"ש דאפילו באלף בטיל משום דבר שיל"מ דחדא פעם אמרינן ומשני דאתאן לספק טריפה וכו' ופריך הניחא וכו' ואסיק ר"פ דהאי תנא דליטרא קציעות וכו' דס"ל דביצה הוי דבר שבמנין ולא בטיל ועל זה קאמר רב אשי השתא דאתית להכי א"כ י"ל לעולם ספק יו"ט ספק חול והוי דבר שיש לו מתירין ואפי' בדרבנן ספיקא אסורה וא"ק אם כן לבטל באלף דתרתי לא אמרינן זה אינו דהא דלא בטיל הוא לא מתורת דבר שיש לו מתירין רק מכח דהוי דבר שבמנין ושפיר מועיל דבר שיש לו מתירין לאסור ספיקו וא"ש ואפשר דזהו הטעם של ספר התרומות דפוסק להלכה כתנא דליטרא קציעות דלפמ"ש ר' אשי בתרא קאי כוותי' דהטעם דהתיר בא"ח לא מחמת ס"ס דהא פסק בי"ד סי' ק"י ספק בגופו וספק בתערובות לא אמרינן רק דלא אסרינן מכח דבר שיש לו מתירין וא"ש: ומעתה דברי הש"ע נכונים בי"ד בספק דבר שיש לו מתירין דאוריית' כגון חדש וכדומה וכמ"ש המ"א פסק דספקו ונתערב באלף אסור דעל ספיקו לאסור אין צריך לטעם דשיל"מ דספיקא דאורייתא לחומרא א"כ מהני סברת דשיל"מ לאסור תערובתו אפילו באלף. משא"כ בביצה דהוא אסור מדרבנן ולדידן דקיימ"ל דביצה לא הוי דבר שבמנין אם אתה אוסר ספיקו מטעם דשיל"מ אי אפשר לאסור תערובותו מהך טעמא דתרתי ל"א וא"ש: והב"ח והפר"ח העתיקו קושי' המרדכי דאיך אמרו בגמ' דמנחות למ"ד חדש מדרבנן דאכלו בי"ז דניסן דהוי ספיקא דרבנן הא הוי דשיל"מ ותירץ הרי"ט דחדש חוזר לאיסורו בשנה הבאה ולא הוי בכלל דבר שיש לו מתירין והפר"ח השיג דמבואר בירושלמי ובכמה דוכתי' דחדש הוי דבר שיל"מ וגם דאותו התבואה הניתרת בעומר הזה תו לא תחזור מעולם לאיסור הזה ולא דמי לחמץ בפסח דאם יבא פסח שנית יהי' חוזר אותו דבר לאיסורו ויפה דיבר עד שקשה להבין איך הי' הדבר נעלם מרי"ט ומרדכי וביצה שנולדה ביו"ט לא יהי' דבר שיל"מ דביו"ט הבאה כשיהי' ביצה אחרת נולד יהיה ג"כ איסור ההיא. ולכן נראה דס"ל למהרי"ט כדעת הירושלמי הביאו התוס' בר"ה וכן הר"ש דמשעה שנכנסו ישראל לא"י כל התבואה אפילו הי' בעלי' מימים קדמוניות חל איסור חדש עליו וא"כ למ"ד חדש בזמן הזה דרבנן ובטלה מצות חדש כשיבנה בהמ"ק וישוב איסור חדש לחול יהי' כל התבואה אסורה ולא יועיל מה שעברה עליו יום הנף בגלות כמו שהי' בזמן ביאה לא"י כיון דחדש קי"ל

דרבנן ולפ"ז הא כל טעם דכל היום אסור מהרה יבנה בהמ"ק הרי חוזר לאיסורו ולא הוי ודאי דבר שלי"מ ועיין או"ה דאיכא למ"ד דתיקו הוי דבר שיש לו מתירין אולי יבא אליהו רק כתבו דמאכל מתקלקל ומכ"ש דיש לומר כן להקל וזהו הי' כוונתו באמת. אבל באמת תי' זה דוחק ואם כן אין לנו שיור רק תירוץ המרדכי דאנן בקיאין בקביעת הרגלים. אלא דקשה אם כן ביצה הנולדת ביו"ט שני יהי' מותר דאנן בקביעות דירח' בקיאים מותר כמו חדש למ"ד דרבנן דמ"ש ודאי למ"ד חדש מדרבנן צ"ל הא דמסקינן שם במנחות דאין לאכול בשיבסר משום דהוי דבר שיל"מ ש"מ דלמסקנא לא אמרינן הך סברא דבקיאים אבל למאן דקיימ"ל חדש דאורייתא א"כ אין כאן ראיי' וקשה וצ"ל או דכיון דקיימ"ל הכנה דאורייתא כל הנולד ביו"ט אפילו לאו יו"ט אחר שבת בכלל דאורייתא ודלא כמהרש"א דס"ל הא דקאמרינן בשלמא משום הכנה וכו' דמירי דווקא ביו"ט אחר שבת רק הכל בכלל קבעהו חז"ל לאיסור דאורייתא ובאיסור דאורייתא אלא אמרי' כן כמ"ש הגמ' להדי' למ"ד חדש תור' ויותר י"ל דברים האסורים מחמת יו"ט כיון דקבעהו חז"ל ליו"ט שני דאם אתה מתיר האסור מביו"ט יעשו ליו"ט חול ואתי לזלזול במועדות כעין של תורה אמרו דאל"כ אף עתה עושהו חול אבל חדש בי"ז בניסן אין הדבר תלוי ביו"ט כלל רק פשוט בקביעי דירחא בזו אמרינן אנן בקיאים כי על זה לא גזרו חז"ל ודו"ק היטב:

ב בשאינו מינו בטל בס' הרמב"ם כתב יראה לי וכו' ותמהו הראב"ד הא משנה שלימה הוא בנדרים דמין בשאינו מינו בנ"ט ונדרים ה"ל דבר שיש לו מתירין ונראה כי ודאי החילוק שיש בין מין במינו ובשא"מ כי במינו לא נתבטל ענין האיסור כי טעמו כמקדם ולכך בא"מ שנתבטל טעם איסור ועבר טעמו ואין זכר למו ולכך אף בדשיל"מ בטל כי כבר נתבטל ענינו וזהו בלח אבל ביבש ביבש כל א' עומד בפ"ע מה לי מינו מה לי אינו מינו הלא לא נתבטל וכ"א עומד בפ"ע ואדרבה באינו מינו יותר יש להכיר האיסור א"כ פשיטא דיש מקום לומר ולהחמיר ולכך בנדרים דשם מיירי להדיא במשנה בלח בנ"ט וא"כ שפיר י"ל כהנ"ל לחלק אבל ביבש ביבש אין משם ראייה לכך הביא מטבל דמיירי כסתמ' דמלתא אפי' ביבש ביבש:

ג אם לבנו בה המאכל הפר"ח האריך דהא הך לחזותא הוי איבעי' דלא אפשטי' ובדרבנן אסקינן שם להקל כדאמרינן בדם תבוסה. ולא הבנתי קושיא שלו בדשיל"מ אסרו כל מילתא דרבנן כעין תורה וספיקו להחמיר עד שגמרא פריך בהא דמרבה עצים כו' ולר"א דאמר בדרבנן דבר שיש לו מתירין ולפירוש הרא"ש הקושיא דלא ה"ל לבטל איסור בדבר שיל"מ כמו בשל תורה ואין צריך לפנים: איברא הפ"ת כתב דלא מהני לחזותא

רק באיסורי הנאה יפה כתב אבל אין כל דבריהם ענין לכאן דוודאי חזותא לית ביה ממשא אבל מ"מ משהו איכא ובדבר שיש לו מתירין משהו אוסר הרי נתערב עכ"פ משהו רק דמיירי באינו מינו וע"ז אמרינן כמש"ל דלכך בטל דאין ניכר כלל ונתבטל טעמו אבל חזותא הא ניכר ושב א"מ למינו ועוד הא מלתא דלטעמי' הוי במינו הטעם ג"כ דניכר וא"כ חזותא ג"כ הוי כמו לטעמי' דרגיל הוא בזה ליתן לתוך התבשיל והוי כמו לטעמיי' ולק"מ:

ד אלא כשהמתיר וכו' הובא בשו"ת צמח צדק הקושי' דבממ"נ יתבטל אם הוא אסור יתבטל ואם יהיה מותר אגלי מילתא למפרע דמותר וסברא זו מבואר באו"ה כלל כ"ה דין ח"י דכתב כתב בא"ז איסור שנאסר מחמת תיקו דאורייתא מתבטל בס' אע"פ שאפשר שניתרת כשיבא אליהו י"ל לא נקראו דבר שיש לו מתירין לפי שאז אגלי מילתא שלא נאסרה מעולם ולא דמי' לביצה וטבל הנאסר ויש לו מתירין עכ"ל ועוד במ"ש הרשב"א שלא נקרא דשיל"מ אלא אם המתיר בוודאי וכו' עכ"ל הרי שהזכיר הך סברה. ומ"ש הצ"צ דמ"מ לכתחילה יש להמתין מבלי לסמוך אביטול דבריו בלתי ברורי' אם יתוודע אח"כ שאסור בוודאי מותר לאכול כי בטל בשיעורו שעכשיו מסופק יהי' בכלל עד שאתה תאכלנו באיסור וכו' אין לדבר זה הבנה כלל: ובדרך חדוד אמרתי לפי מ"ש דביצה בקליפתה לא חזי לכלב ולפ"ז ביצת טריפה בשבת אסור לטלטלו דלא חזי לאדם ולכלב ג"כ לא חזי ולפ"ז אם נתערב ביצת טריפה בשבת באחרות אף דמחמת איסור טריפה בטל ברוב מ"מ מחמת איסור מוקצה לא בטיל בשבת דיכול להמתין עד למחר. אך זהו אינו דהא חוזר לאיסורו לשבת הבאה דיהי' מוקצה שנית ולא הוי דבר שיש לו מתירין אך לפ"ז ספק איסור דהוי ג"כ מוקצה כמ"ש המהרש"א גבי עגל שכלו ח' ימים בשבת ולא אמרינן אגלי מילתא למפרע א"כ ביצת ספק טריפה שנתערב בשבת אשר בשבוע ההוא כלו כ"א יום דתרנגולת א"כ י"ל דאינה בטלה מחמת מוקצה ואי דחוזר איסורו לשבת הבאה זה אינו ודאי אולי יתברר דכשרה היא וא"כ עכשיו מ"מ מוקצה כמ"ש בשם מהרש"א וכאמרם גבי בכור שנפל לבור אע"ג דנתגלה דהיה בעל מום מ"מ הוי מוקצה אבל לשבת הבא יהיה מותר וחזי לאדם וליכא מוקצה כלל וא"כ ה"א דאסור ולזה קאמר רשב"א דלא דאינו ברור שיהיה המתיר בא וא"כ אינו בכלל דבר שיש לו מתירין וא"כ הוי כאיסור החוזר לשבת הבא ומתבטל ודברים אלו ברורים ואף שאינו בלשון רשב"א מ"מ אמרו לנ"מ באופן הזה וכתב דבריו בפשוט: ועוד י"ל דאולי אמרה לדעת רבינו שמחה דס"ל לר"ת דספק א' בגופו וספק אחד בתערובות מותר מכח ס"ס מ"מ בדבר שיש לו מתירין לא אמרינן כן עיין לקמן סי' ק"י. וא"כ חלב מספק בהמה

טריפה שעשו ממנו גבינות והספק הוא ספק דרוסה או נפולה דאית ליה בדיקה לאחר שחיטה ואותו גבינה חה"ל נתערב בגבינות א"כ מותרים דהוי לדעת ר"ת ס"ס כנודע ולא נימא דהוי דשיל"מ שהרי אם ישחוט יבורר שאפשר שהיא מותרת וא"כ הרי בזה דשיל"מ אין מועיל ס"ס ה"א דלא נסמוך על היתר ביטול ולא קשיא דהא אם יהיה אסור יהיה ג"כ בטל ברוב וא"כ ממ"נ יאכל דזה אינו דאם יבורר דהוא טריפה לא יהי' נאכל וכל היתרא דהוא ס"ס ואם יבורר דהיא טריפה אין כאן רק ספק דתערובות וה"א דיהי' נדון כאלו דבר שיש לו מתירין ולזה קמ"ל דלא אמרינן כן כיון דאין המתיר בא ודאי אבל בלשון רשב"א דחוק: אמנם באמת בתר ישוב נראה דלק"מ דהא כתב הר"ן דלכך דבר שיש לו מתירין במינו לא בטל דהיתר בהיתר במינו לא שייך ביטול דבמה יחול הביטול כיון דהוא מינו רק איסור בהיתר שם איסור גורם דהוי כאלו א"מ דזהו נקרא בשם היתר ולכך דשיל"מ הוי כהיתר וא"כ חזר הדבר מין במינו לא בטל ולפ"ז דתלי' בשם א"כ צ"ל לס"ד דאם יתברר אפשר היתר קרוי ג"כ דשיל"מ דגם דשיל"מ בספק ג"כ שם היתר עליו דהא לא הוחלט איסור ויש תקוה להתירו וגם סנוף דספק מותר וא"כ שם היתר עליו וא"כ דנקרא לשם היתר חזר הדבר למין במינו דלא בטיל ואי דלזה שם איסור ולזה שם היתר הא אף לזה יקרא שם היתר ומה בכך דקמי' שמי' גליא דהוא איסור ברור מ"מ שם אשר יקראו בו הבריות יקראו לו שם היתר דעדיין מחכי' שיהי' מותר ולא בטל לפי סברה זו וא"כ ל"ק בממ"נ דאם יתברר שהוא אסור נתבטל למפרע דזה אינו דאנן אמרינן אף שיתברר אח"כ שהוא אסור בוודאי מ"מ לא נתבטל למפרע דאז היה לו שם היתר ובמינו לא בטיל משא"כ אח"כ שעליו שם איסור וא"ש ולכך קמ"ל רשב"א דזה אינו כיון דאין היתר ברור לו הוי נקראת בשם איסור ובטל וא"ש וברור. ובחנם נתחבטו כל חכמי לב בזה הדברים כפשוטן: והנה הרב הש"ך הקשה דמה קמ"ל הרשב"א דפשיטא דאם לא כן מה פריך הגמ' בביצה בשלמא ספק יו"ט ספק חול הוי דשיל"מ ולכך אם נתערב אפי' באלף בצים אסורות אא"א ספק טריפה מפני מה אם נתערב באלף כולן אסורות. וקשה מה קושיא הא הוי ג"כ דשיל"מ. והנה רש"י פי' ספק טריפה ספק נולדה מתרנגולת טריפה וי"ל דנתכוין דאין הפי' דספק הוא אם התרנגולת טריפה דזהו אין הספק בביצה רק בתרנגולת ומה ענין לביצה ורש"י כתב דאיידי דאירי ביצה נולדה ביו"ט קתני דספק טריפה אסור ואם הספק בתרנגולת אין כאן ענין לביצה דכל הספק בתרנגולת וממילא הביצה אסורה ואיך יתכן דתרנגולת אסורה וביצה מותרת. וע"כ צ"ל דספק בביצה לבד דיש שני תרנגולת א' טריפה וא' כשרה ונמצא ביצה מבינים ולא ידעינן אם נולדה מכשירה או מטריפה וזהו הלשון וספקה דכל הספק בביצה ושייך

דומי' דרישא דמיירי מביצה וא"כ ל"ק קו' הש"ך דזהו א"א להתברר לעולם: גם י"ל אף דודאי רשב"א דאמר דין זה דאין המתיר בא ודאי הוא אליבא דר"י דס"ל ספק בגופו וספק בתערובות לא מיקרי ס"ס דאל"כ הא הוי ס"ס וא"כ לר"י אספיקא קאי מ"מ לפירש"י דאספיקא קאי אין הכוונה רק אספק רק הפי' דרך כלל אביצה דספקה של ביצה אסורה וגם אם נתערבה הביצה הך ספק או וודאי באלף אסורות אבל שיהי' הפי' דוקא ספק אבל ודאי מותר' לא יסבול הפי' הברייתא ובזה ל"ק דלמא משום דשיל"מ ספק ודאי מא"ל. ובהכי ישבתי למאן דס"ל אפי' חוזר איסורו הוי דשיל"מ כדעת הרמב"ם בחמץ בפסח וא"כ מה פריך הגמ' על ספיקו אסורה בספק טריפה למה נתערבה באלף אסורות דהא כל ברייתא איירי ביו"ט וא"כ י"ל וספק טריפה אסורה על יו"ט קאי דאם ביו"ט ספק טריפה אסורה לא מיבעי באכילה דפשיטא אלא אף בטלטל דלא חזי כמ"ש מהרש"א ולכך אסורה ביו"ט בטלטל כדקתני בהך ברייתא דאסורה בטלטול וע"ז קאמר דאפי' נתערבה באלף דהוי דשיל"מ ולק"מ מה טיבו ולישנא דברייתא מרווח ול"ק מה טיבו של טריפה לכאן וגם מה קמ"ל דספק טריפה אסור פשיטא ספיקא של תורה להחמיר וע"כ צ"ל דהגמ' סברי דוודאי ביצת טריפה חזי לכלבים רק ספק לא במ"ש מהרש"א וא"כ צריכי למימר ואם נתערבה רק אספק קאי ולא אודאי זהו לא ס"ל לגמ' וא"כ קושי' הש"ך מיושב: גם י"ל ודאי לס"ד בגמ' דבדרבנן ספיקא להתיר אפי' דשיל"מ ושמע מיני' דלא קבעו חז"ל לדשיל"מ כאיסור של תורה א"כ פשיטא דלא שייך דינו של רשב"א דכיון דהך דדשיל"מ לא בטל רק מדרבנן ומהתורה ברובא בטל א"כ כשנסתפק לנו אם יהי' דשיל"מ מהכ"ת להחמיר כל ספיקא במילתא דרבנן לקולא רק כל ספק דרשב"א הוא לדידי בתר דחדית לן ר"א דדשיל"מ אפילו בדרבנן ספיקו להחמיר והיינו דקבעוהו חז"ל כעין של תורה וא"כ שפיר אפשר דאם יש ספק דיהי' לו מתירין דג"כ לא יתבטל כיון דחז"ל קבעו בו מסמרת כשל תורה ולכך קמ"ל דלא ושפי' קאמר יראה ואין ראיי' מגמ' דהוא בס"ד דאף בדרבנן ספק להקל ודו"ק: בחידושי אמרתי לפמ"ש התוס' פרק כירה דלר' יוחנן דס"ל ביצה אסור משום משקין שזבו הביצה מותר' בטלטול עיין רא"ש סוף מס' ביצה ולדבריו צ"ל הא דקתני בברייתא דידן דביצה שנולדה בשבת וביו"ט אסור' בטלטול י"ל כי אמרה התורה לדידן דל"ל מוקצה אבל לר"י דאית ליה מוקצה כיון דלא חזיא לאכילה חל עלי' שם מוקצה ואסור' בטלטול והך ברייתא ר"י היא ולפ"ז דר"י היא ל"ק קו' הש"ך דספק טריפה הוי דשל"מ דר"י ס"ל טריפה יולדת עיין חולין וכן במס' עכו"ם דטריפה יולדת ומכ"ש דטרפה חי' כמ"ש התוס' וא"כ מה דבר שיל"מ יש בו אף אם ימתין שתלד תוך יב"ח עדיין באיסורי' קיימי ולא יבא המתיר לעולם ושפיר פריך

הגמ' נתערבה באלף אמאי אסורות אבל לדידן דקיימ"ל דטריפה אינה יולדת ושפיר נסתפק הרשב"א עד שהוצרך להכריע משכלו הרמה ודו"ק:

ה כלי שנאסר וכו' ומהרש"ל נתן טעם דלא הוי דשיל"מ הואיל ואינו בא ממילא וכן הוא באסיפת זקני ב"מ דף נ"ד בשם הר"ן והש"ך בס"ק ח' תמה דהא נדרים וכדומה אינו תלוי בזמן ומ"מ מיקרי דבר שישלו מתירין ולק"מ דבשלמא התם בנדרים אמרינן להדיא בנדרים דף נ"ט דלכך מיקרי דבר שיל"מ הואיל ומצוה לאתשולי עליה וא"כ כל הטעם דבשאין תלוי בזמן רק במעשה לא הוי דשיל"מ דאולי לא יעשה המעשה ואין כאן מתיר וא"כ במקום דאיכא מצוה חזקה על ישראל שהם זריזים במצות ה' ולא יתרשלו וכן מעשר שני מצוה בעלי' או בפדי' כמבואר ברמב"ם ומברך עלי' ע"ש. וכן הקדש וטבל לא סגי דמפריש ופודה דאיירי בקדשי ב"ה כמ"ש הר"ן אבל בדבר שאין מצוה מהכ"ת לומר בדבר שיש בו קום ועשה להיות בגדר דשיל"מ ואין כאן השגה על מהרש"ל: אמנם הרשב"א נתן טעם דצריך להוציא הוצאה והוציא כן מסוגי' דפרק הזהב דף נ"ג מעשר שני בטל ברובא באיזה מעשר איירי במעשר שאין בו ש"פ ושנכנס לירושלים ויצא אמרינן על שנכנס לירושלים ויצא דלא מיקרי דבר שיל"מ ונעייל' וכו' ואלו לעי' גבי מעשר שאין בו ש"פ לא פריך הגמ' כן ש"מ דלעיל דאי' בי' הוצאות לא מיקרי דשיל"מ אבל כאן דקתני שנכנס לירושלים ויוצא משמע אפי' פסיעה אחת וכן הדברים באסיפות זקנים בשם התוס' והרבה מחברים ולפמ"ש לעיל תי' במהרש"ל יש ליישב דמעשר שאין בו ש"פ י"ל דאין מצוה להעלותו או לפדותו וא"כ כיון דתלוי בזמן לא דנין בו דשיל"מ וע' מהרש"א דכ' הא דלא תי' כפירש"י דלעיל איירי שנטמא ג"כ דזה לא משמע בברייתא אבל יש להבין מה קוש' דלמא אסיק אדעתי' מתי' הגמ' דכפלו מחיצות רק קשיא לי' קושי' שניי' דלקלוט ל"ד וא"כ באין בו ש"פ ל"ק דהא לא מצי פרק לי' כלל אבל בהך דנכנס לירושלים שפיר פריך דל"ל דנפל מחיצות הא מחיצה לקלוט דרבנן וצ"ע על רשב"א. ויש ליישב דא"כ דהך שאין בו ש"פ דע"כ מיירי בנפל מחיצות דאל"כ הא יש לו תקנה בהעלה א"כ יקשה קושי' הגמ' וניתי איסור ותי' הגמ' דלמא אתי' לאתויי פרוטה ויחלל ש"פ ומחצה בפרוטה אי איירי בזה"ז דליכא מקדש רשות לחלל שוה מנה בפרוטה כמ"ש הרמב"ם והש"ע ודו"ק: אמנם מהרי"ל בתשובה סי' קל"ד חולק דהגעלה דבר מועט והוא דייק מדברי תוס' לחלק בין הוצאה מרובה למועט והיינו דז"ל התוס' ד"ה להדר ולעייל לעיל גבי שאין בו ש"פ לא פריך הכי דאיירי ברחוק מירושלים הרבה ומקרי אין לו מתירין אבל הכא דקתני משנכנס לירושלים ויוצא משמע אפי' פסיעה אחת עכ"ל הרי דיש הבדל בין הוצאה מרובה להוצאה מועטת ופסיעה אחת מיקרי שיש לו מתירין: איברא דיש

לדייק במהרי"ל דאיהו גופי' מפרש דלכך אפי' פסיעה אחת יחשב טורח והוצאה הואיל גוף המעשר אינו ש"פ א"כ לאיזה צורך כתבו התוס' מתחילה רחוק מירושלים הרבה הא קאי נמי על בבא פחות מש"פ ובזו הוצאה מועטת נמי מעכב. ונראה דלעיל אמרינן ונחלל על מעות ראשונות ומשני דלא פריק ופריך ונייתי מעשר דאי' לי' וכו' וצ"ל הא לא אמרינן דלא היה כלל מ"ש ולא פריק ולא עומד לפרוק וצ"ל דזהו רחוק במציאות שלא יהיה לו מעול' מ"ש רק פחות ש"פ ולפ"ז כיון דמיירי דלא פריק כבר א"כ עדיין ודאי מעשר בידו וקשה נעייל הך דלא פריך עם אותו שאינו ש"פ יחד לירושלים וא"כ לא מהני טירח מועט והוצאה מועט כי רב הוא גוף המעשר ולכך כתבו התוס' דמיירי רחוק מירושלים אם כן אף בכל מ"ש לא אמרינן. אך לפי זה הא דמסיים התוס' דמשמע אפילו פסיעה אחת לכאורה עדיין קשי' למהרי"ל דהא מיירי במעשר שש"פ ואם כן מה צורך טורח מוע' וצ"ל דהתוס' ביקש לשנוי לבסוף דמוקי מ"ש שאין בו שוה פרוטה ונכנס לירושלים ויוצא וע"ז ג"כ פריך להדר לעייל ועל זה קשה הנ"ל הא איכא טורח והוא דבר מועט וליכא למימר דנצרף דבר אחר די"ל דכבר פריק ולדחזקיא ל"ל דהא נכנס לירושלים וא"כ עדיין ק' ולכך הוצרך לומר דסתמא משמע אפי' פסיעה דליכא טורח כלל בשום אופן ודברי התוס' ברורים כמהרי"ל ובהכי ניחא דלא יהי' דברי תוס' זו סותרים לתוס' דנדרים דף ק"ח דכתבו להדיא דמ"ש נקרא דבר שיש לו מתירין דיכול להעלותו או לפדותו והדברים סותרים דהא סתמא דמילתא רחוק מן ירושלים עד איכא הוצאות ולפי דברי מהרי"ל הדברים נכונים וכן כתב הרא"ש ע"י עלי': איברא י"ל לשיטת רשב"א דרך אחר מבלי צורך לחלק בין הוצאה מרובה למועט והוא דהא דפריק לי' ע"כ הוא עצמו דאי על ידי הערמה ע"י אחר א"כ מה פריך הגמ' ולימא מחולל על מעות ראשונות הא הוא לא פריק רק אחר ואותו הלך לו ומי יאמר וע"כ צ"ל דסתמא דמילתא הוא פרק לי' ואי דמוסיף חומש כך מצותו ולא סגי בלא"ה וכי יפסידנו לגמרי אין לו אלא העלאה או חומש להוסיף ולפרוק ולכך עומד לכתחילה א"כ ודאי במעשר שני בדרך פשוט אין טורח והוצאות העלתו ודאי יותר מחומש וזהו בלא"ה מוכרה ליתן וזהו בכלל מצוק ואם כן למימר דיש הוצאת בהעלאתו דהא יצא הפסידו בשכרו משא"פ במעשר שאין בו ש"פ דאינו מחיוב ליתן חוכש א"כ הוצא' כל דהוא בכלל הונאה יחשב ושפיר לא הוי דבר שיל"מ ולכך לא פריך הגמ' ויעלה אותו דאיכא הוצאו' אבל שנכנס לירושלים דאיירי אף ביש בו ש"פ שפיר פריך ולהדר ולעייל דהוצאה אין יותר מחומש וא"ש ודו"ק: ואפשר דגם מהתוס' לא נעלם זה רק למסקנא דמוקי תרתי אין בו ש"פ ונכנס לירושלים ויצא ופריך הגמ' ולהדר ולעייל בזה שפיר קשה דאית לי' הוצאה וחומש ליכא ולכך

הוכרח לומר דאפי' פסיע' א' דליכא הוצאות ודוק. ויהי' איך שיהי' אף למהרי"ל חשבינן הכל לפי איסו' ונא לפי שנתבשל בתוכו כמש"ל וא"כ הבלוע בכלי אין לחשוב לפי טוב הכלי רק לפי הבלוע בתוכו אין ש"פ וידוע דכל הוצאת שיעלה יותר משוי וא"כ בחנם טען מהרי"ל דמה בכך דהגעלה דבר מועט לערך הבלוע רב יחשב ואולי ס"ל למהרי"ל דגוף כלי נעשה נבלה וא"כ צריך הוצאות נגד כל הכלי אבל לפי דלא ס"ל לרשב"א כן קשה לחלק ולחלוק אקדמונים: ושוב ולעיין ברמב"ם דכתב בספ"ו מהל' מעשר ב' מעשר שני שנתערב בפירות חולין יאכל הכל בטהרה במקום או יפדה את המעשר לפיכך אם נתערב בירושלים אוסרי' בכל שהוא במיני' הואיל והוא בירושלים והרי הוא כדבר שיש לו מתירין ויאכל הכל בטהרה ודייק מיני' הפר"ח טעמא בירושלים אבל חוץ לירושלי' אין לו דין דבר שיש לו מתירין דטריחא לי' לפדות או לעלות ואולי בסוף מ"ש כתב באיזה מעשר שאמרו דבטל ברוב שנכנס לירושלים ויצא ונפלו מחיצות ומזה משמע דמ"ש אף דצריך להעלותו הוי דשיל"מ ולכך נכנס הפר"ח לחלק בין טורח מרובה למועט ולא עיין כל הצורך דוודאי במדינ' שאיסור מ"ש לכל אם נתערב פשיטא דהוי דבר שיש לו מתירין דהרי אותו איסור לזרי' יהי' מותר בפדיונו או בהעלותו לירושלים אבל בנתערב בירושלים לאכול בטהרה כדין מ"ש לזו לא נאסר מעולם רק מה שנאסור לאכול שלא בטהרה ועל זה אין היתר מעולה אף דיעלהו ואין כאן דשיל"מ כלל רק מכח קדושת ירושלים החמירו חכמים ועשהו כדשיל"מ וצריך לאכול בטהרה וזהו מבואר בירושלמי עשהו ירושלי' כדבר שיל"מ הרצון באמת אין לו דין שיל"מ רק לקדושת ירושלים לאכול בו בטהרה החמירו חכמים ועשהו כדבר שיש לו מתירין ועיין רמב"ם במס' בכורים פ' ב' משנה ב' בסופו שכתב וזהו בתקנת חכמים שהם נתנו תערובות אלו שני דברים בירושלמי לבד כדבר שיל"מ כיון שיכול לאוכלו שם בקדושה וזהו אמרו עשו ירושלים כדבר שיל"מ כמה דתימא דבר שיש לו מתירין אוסר בכ"ש דכוותי' ירושלים אוסרת כ"ש והדחק מבואר במ"ש דאין בו דין דבר שיל"מ באמת רק עשהו לירושלים כדבר שיש לו מתירין ועל זה האופן אמר הרמב"ם דאינו רק בירושלים לבד אבל דבר שיש לו מתירין באמת שייך בכל מקום. והדבר מבואר. ומעתה אין לנו ראיי' מבוררת לאין נוטה דעת הרמב"ם והדבר שקול ולכן באמת לכתחילה יש להחמיר בהגעלה כי הוצאה טורח מועט הוא. אמנם לדעת ר' שמחה דלא אמרי' ס"ס בדשיל"מ קשה א"כ למה קיילי' סתם כלי אינו ב"י מכח ס"ס קשה הא כלי הוי דבר שיש לו מתירין ובדבר שיש לו מתירין לא מועיל ס"ס ועכצ"ל דכלי לא הוי דבר שיש לו מתירין ומ"ש הפר"ח. דאפשר להכיר האיסור על ידי התבשיל לא ידעתי דזולת הגעלה איך אפשר להכיר האיסור וכי ודאי יוצא הבלוע

לתוך התבשיל והגע עצמך אם בשלו בקדירה איסור והיתר וטעמו קפילא ואין בו טעם איסור וכי מותר על סמך הזה לחזור ולבשל בו שני' הלא אמרינן בפ"א פלטה ובפ"א לא פלטה וא"כ תו ליכא היכרא ואם אמרינן להגעיל אף אתה מרבה בהוצאות ויש לדחוק ולומר בשלמא דלענין דשיל"מ שפיר י"ל הואיל דרבנן לא הטריחו חז"ל בהוצאה אבל הפ"ח טען שהוא ד"ת כיון דאפשר להכיר האיסור א"כ צריך כל הוצאות לאסירו לברר אך זהו דוחק ובפרט בכוונתם כי לא דברו בהגעלה רק פשוט שיטעום קפילא וזהו אינו וגם לא שייך דאם יבשל יתן טעם כמ"ש הב"ח: ומה שכתב הש"ך כיון דלמחר מותר ד"ת והוי דבר שיש לו מתירין דבר תורה אף דאסור מדרבנן כמו זה כתבו על חמץ בפסח הוי דבר שיש מתירין אע"ג דלאחר פסח מדרבנן אסור: איברא דבלא"ה כיון דאם שם לתוכו דבר חריף הרי אוסר א"כ לא מיקרי דבר שיש לו מתירין דבעינן שיהי' מותר לגמרי ומ"מ לדינא הנכון עם הש"ך דמהכ"ת להקל תוך מעת לעת אבל אח"כ דהוי נט"ל בזו ודאי יש לסמוך ארשב"א ואי דניחוש דיבשל בו דבר חריף כולי האי לא חיישינן ואפשר דדבר חריף ג"כ לאו דין תורה היא:

1 אבל טעמו בטיל הרב הש"ך הרבה להשיב על זה דאף דכן כתב מהרי"ח בהגהת הרא"ש בע"ז מ"מ סותר סוגיא דש"ס דנדרים ואני לא ידעתי כי באמת שדברי הר"ן דהקשה למה הקונם מן היין ונתבשל בנותן טעם הא הוי דבר שיש לו מתירין סותר לדבריו אבל בגמ' לא מצינו סתירה כלל ואדרבה לדבריו אין צריך לחלק בין מינו לאין מינו ובזה דברי הרמב"ם מיושבים דכתב יראה לי לחלק בין מינו לאינו מינו והשיגו הראב"ד למה לא הוציאו ממשנה דנדרים ולפי. מהרי"ח ניחא דשם רק טעם ואינו דשיל"מ ומהך דפ' הזהב דאמרו משא"כ במעשר דבטל ברוב באיזה מעשר אמרו שנטמא וכו' דהוצרך לומר אנפי דלא שכיחי כלל ולא קאמר בפשוט בנימוח דבתרומה בק"א כמ"ש התוס' חולין דף צ"ז ע"ש ד"ה אין בהם כו' ובמעשר בטלה ברוב דיש לומר אולי מהרי"ח כרש"י ס"ל שם חולין דאף תרומה באינו מינו בנותן טעם ולא בעינן ק"א ועוד בלא"ה לפי' רש"י דס"ל דאף באינו מינו בעינן ק"א בתרומה א"כ לוקמי משא"כ במעשר בא"מ וצריך לומר דניחא ליה לומר רבותא דבמעשר ברובא בטיל כמ"ש בברייתא ואלו בא"מ צריך ס' אפילו ביבש ולפ"ז גם נימח' ל"ל דמ"מ בעינן ס' בלח בלח אפילו במינו: אמנם מהך דיבמות קשי' דמוקי' לי' שם בדף פ"א בחתיכה חטאת דנתערבה בנימוח' וסיפא בחטאת טהורה דלא תעלה קאמר ר' אשי הטעם דהוי דבר שיש לו מתירין והא נימוח האיסור ואינו בעין אף דקאמרינן שם הא דר"א בדותא לא מן השם הזה אמרו כלל ואם כן מוכח דאף בנימוח אמרינן כן וצ"ל בדוחק או בנימוח לאו דווקא רק שנחלק לחתיכות דקות וקטנות באופן

שאין עליהם תורת חה"ל אבל מ"מ איתנייהו בעין ואין בגדר נימוח שדיבר בו מהרי"ח הנ"ל. או אפשר כי קאמר מהרי"ח היינו שהאיסור הי' מקדם שלם ובתוך התבשיל נימוח א"כ פנים חדשות נתהוה כאן ולכך בטל אם מקדם נתמחה האיסור ושב למים וא"כ עדיין שם איסור עליו כמקדם ואח"כ נפל לתבשיל הרי לא נשתנה האיסור ואין כאן פנים חדשות בזה נראה ליישב דברי מהרי"ח אבל לדינא יפה כתב הש"ך דלא משמע כן בפוסקים. והנה ש"ך רוצה לעשות חילוק דאם נשאר גוף איסור בקדרה רק נמחה בזו רוב פוסקים אוסרין ובזו הני ראיות דלעיל שייכי אבל אם סילק גוף איסור רק טעמו בעלמא בזה יש מקום להתיר ובאמת כזה מבואר בהגהת הרא"ש בחולין גבי אמרו רבנן בס' בשם ר"ת דהיכי דממשו של איסור לית' בעין רק טעמו בעלמא בטל שפיר אע"פ דיש לו מתירין מיהו זהו ג"כ בשם מהרי"ח ובמרדכי פרק כל שעה נאמר שר"ת כן שמע מר"ת דבר שאין בעין רק טעמו בעלמא דאינו בכלל דבר שיש לו מתירין. ובזה יש מקום להקל כי אין ראיי' מפוסקים לנגדו זולת זה דאם כן מה צורך רשב"א בכלי בלוע להתירו סואיל ויש לו הוצאה תיפוק ליה דהוא רק טעמו וכן כתב הש"ך אבל באמת באסיפת זקנים לב"מ הביא הך דין דכלי שנאסר בבליעת איסור וכו' בשם ר"ת וא"כ יקשה ר"ת אהדדי וצ"ל דכי אנו דנין על הבליעה הבליעה בלא"ה לא תחזו' להתירו מעולם ומה שיאטי' של דבר שיש לו מתירין בה וא"כ כל הדבר על גוף הכלי שנתערב בשאר כלי והרי אנו דנין על גוף איסור: אמנם להבין דברי הטור. בי"ד כתב על ביצה שנולדה ביו"ט שנתנו בתבשיל לר"ת דס"ל במינו דוקא אבל באינו מינו טעמו בטל בס' א"כ מתבטל בס' ואלו בא"ח סי' תקי"ג כתב על הך עובדא ולפי שפיר"ת דהא דבר שיש לו מתירין לא בטל דווקא כשהוא בעין אבל טעמו בטל בס' א"כ ניתר בס' והדברים סותרים והש"ך ביקש לומר דגם שם נתכוין לדברים האמורים בי"ד והדברים תמוהים כי דברים של זה לא כשל זה ומה שנ"ל להשוות הדברים. או דבלא"ה למה לא כתב לסלק גוף ביצה המעורבות בתבשיל אלא ודאי דס"ל כי ביצה הניתן בתבשיל והיא נתמעך גם נתנה טעם בתבשיל ויש כאן בתבשיל שני אסורים מהביצה א' שגוף ביצה נתמעך מעורב בתבשיל ואוכל גוף איסור ושני' שביצה נותן טעם בתבשיל ומהפך ההיתר לאיסור אף שיסלק גוף הביצה וא"כ הטור בא להתיר התבשיל מכל צד ולא צריך לסלק את הביצה משם ולזה בא הטור בשני טעמים אם באנו לאסור מחמת תערובות גוף הביצה טען הטור דהוי שלא במינו ואי דהוי כמו לחזותא וטעמו דהא כמו מינו הא אנו דנין על גוף הביצה שנתמעך ולא על הטעם ובפרט שהיה יכול להוציא ביצה שנתמעך בתבשיל ויהיה מ"מ טעמו בתוכו לפעול פעולתו וא"כ גוף הביצה קרוי אינו מינו ונתבטל ואם אנו באים

לדון ולאסור מחמת טעם הביצה וזה קרוי מין במינו כיון דלטעם כמו מים ומלח ועל זה בא הטור בטענה דטעם בעלמא לא גזרו דבר שיל"מ ואם כן התבשיל מותר מכל צד ודברי הטור נכונים ושניהם כאחד עולים בכוונה אחת: הנה עוד יש להבין אם נתן ביצה שיש לו מתירין לתוך התבשיל הרי הביצה בלע מן התבשיל הטעם ונ"נ כי ר"ת ס"ל בכל דוכתי אמרינן נ"נ ומה שנבלע בביצה אין ס' נגד ביצה כדאמרינן חלב אמאי מותר חלב נבילה וא"כ אף א"מ אסור וא"כ כשחוזר ופולט הא הוי מין במינו ולא בטיל ול"ל הואיל ונאסר מכח ביצה הוי כמו ביצה ונקראת מין בשא"מ דזהו לדעת ר"י אבל ר"ת חולק כמ"ש התוס' להדיא בשמעת' דטיפת חלב בשם רשב"ם ובר"ן ג"כ בשם ר"ת אחיו והר"ן הסכים על ידם. וצ"ל דמיירי שלא נתערב דבר גוש וכמות מביצה רק דבר נמוח וטעמא בעלמא אשר לא יתכן עליו דבלע וחזר ופלט כי זה לא נאמר רק בדבר גוש וכמות או כיון דבלע בתוך ביצה אינה מקבלת ובולעת ממשות של ביצה שהוא בכלל דבר שיל"מ רק בלע טעם ביצה וטעם אינו דבר שיש לו מתירין ולא נ"נ וא"ש. וא"כ זהו י"ל כוונתו דוקא שהוא בעין דאז לא מהני א"מ כמ"ש אבל טעמו בטל דאז שפיר יש לחלק בין מינו לאין מינו ולכך בטור י"ד לא הזכיר זה דבי"ד כבר העלה להלכה דלא אמרינן בשאר איסורים חנ"נ ולכך נתן רק טעם דהוי א"מ אבל בא"ח עדיין לא אסיק דל"א דנ"נ ולכך כתב דהוי טעם בעלמא תבנא לדינא דבמקום דמסולק האיסור לגמרי רק טעם בעלמא יש להקל ולסמוך אר"ת כפי עדות ר"ח כהן ובפרט היותו מילתא דרבנן. ויש לר"ת ראי' דביבמות מוקי רב אשי להך דחתיכה חטאת במאה חולין דלכך ל"ת דהוי דשיל"מ וק' א"כ משנה דערלה ספ"ב ק"ק וק"ק שנתבשלו עם בשר תאוה הותר לטהורים אפילו זרים דק"ק אין בהם נ"ט כמ"ש הר"ש וקשה הא הוי דשיל"מ לכהנים והיינו ממש הך דר"א וצ"ל דשם מסלק הבשר ואין שיור רק טעמא בעלמא לא הוה דבר שיל"מ והדבר מוכיח:

ז וכן אם אין איסורו מחמת עצמו כו' הש"ך האריך להשיג ובנה"כ הודה דפשוט בנדון שכתב רמ"א פשיטא דלא הוי דבר שיש לו מתירין דהא נקראת על שם דם כמ"ש ר"י ואם כן הרי מין בשאינו מינו. אלא אפילו לדעת ר"ת ור"ן דנקראת חתיכה מינו נראה מ"מ בנדון זה אין כאן חשש דחנ"נ לא שייך כאן דהא כ"כ דלא נתבשל אותו חתיכה הרי יכול לאכלו חי דבממ"נ מה דלא נתפרש ונתקשה בתוך הבשר הוי דם שלא פורש ואם כן לא שייך חנ"נ ולאחר בישול דאז בבישול נ"נ אז תו לא מיקרי דבר שיש לו מתירין דהא תו לית לי' תקנתא כלל וא"כ אנו צריכין לומר דהבלוע בתוכו יאסור וכבר העלה רמ"א דטעם כזה אינו אוסר בדבר שיש לו מתירין ובפרט כי על האיסור שבלע לית לי' תקנתא רק לפלוטו מהיתר וא"כ יפה כתב רמ"א אמנם מתוך דבריו אפשר ללמוד דאם

בישל ביצה שנולדה ביו"ט בביצה ואח"כ נפל הביצה בתוך התבשיל אינו אוסר ובזה קשה לדידן דקמ"ל חנ"נ א"כ הרי הביצה ההיא נאסרה ואוסרת הביצה אחריה והוא דבר שיש לו מתירין בעצמותו. וזהו אמת ולא נזכר בדברי רמ"א להיתר באמת:

ח שלא היה ניכר כו' דין זה צ"ע כי אמת כתבו כן המרדכי וסמ"ק והוא בש"ע א"ח סימן ש"כ רק לפי מ"ש המרדכי סוף חולין בשם ר"מ על הא דיבמה שרקקה טפת דם דא"א בלי צחצחי רוק דהא דלא בטיל ברובא משום דכיון דאין ניכר לא שייך ביטול עיין לעיל הלכות שחיטה סי' י"ד א"כ משמע לכאורה היפכו רק זה יש לדחות דשם גם אין דבר המבטלו ניכר כי הרוק והדם בא בפה אחד וכן בזב שראה קרי דא"א בלי צחצחי זיבה בא הקרי וזיבה כאחד משא"כ כאן היין עומד מע"ש ובשבת זב לתוכו יין מענבים נתבטל תיכף דהיתר ניכר ולא האיסור. אך מהך דאומר סלע בתוך כיס זה הקדש מעל דהקשו תוס' דלבטל ברובא וכתבו דאפילו דהוי דבר שיש לו מתירין הא אינו אלא מדרבנן והכ"מ כתב באמת דהוי דשיל"מ וקשה הא אין האיסור ניכר מעולם ובאמירת פיו דהוי הקדש תיכף נתבטל בכיס וההיתר הי' מקדם ניכר ועומד כל הכיס בחזקת היתר ומ"מ הוי דשיל"מ: אך באמת עם כל זה הך דגיגת עלאה תירוש וזב לתוכו בשבת יין מענבים יש להתיר מטעם כמו דקיימ"ל ביי"נ שנפל לבור אמרינן ראשון ראשון בטל עד שיהי' ס' דאז חוזר וניעור ואם כן אף יין הזב מענבים ראשון ראשון בטל וחוזר וניעור לא שייך בגיגת הנ"ל דהגיגת יותר מס' מיין הזב בשבת וא"כ ראשון ראשון בטל ואין לך צירצור קטן יותר מזה ועיין לקמן סי' קל"ד ודעת הר"ן בכל איסורי' אמרינן כן וכן כתבו התוס' ע"ש אבל דין זה דלא מקרי דבר שיש לו מתירין צריך עיון ודמיון של מרדכי לעצים הנושר' מן הדקל צריך עיון דשם נשרף וכלי' הנאתו ולכן צ"ע נראה דבר זה במחלוקת שנוי':

ט וחוזר ונאסר כו' והרמ"א בת"ח הכריע כדיעה זו ומהרש"ל כתב עליו מה רב גובריי' להכריע כנגד הרמב"ם. ואני חושב כי אף הרמב"ם מודה לסברה זו דקשיא לי' לר' יוחנן דס"ל חמץ בנ"ט וכי ל"ל לר"י דשיל"מ לא בטל והלא חמץ דשיל"מ ובפרט ר"י קאמר להדיא לאחר פסח מותר כר"ש וסתם קאמר בנ"ט אפילו ביום שביעי של פסח דאינו מתקלקל אם ימתין עד הערב שמש ודברים תמוהין לומר דר' יוחנן ורבא יחלוקו בזה אי הוי דשיל"מ במה דחוזר איסורו או לא. ולכן י"ל כמ"ש הרמב"ם דאף דבעלמא דשיל"מ דווקא במינו משום חומר דחמץ החמירו על אינו מינו ג"כ א"כ ה"ה זה אף דבעלמא אין זה בגדר דשיל"מ אם איסורו חוזר בחמץ משום חומרא דכרת החמירו כמו שהחמירו בא"מ ובפרט לפי דברי הר"ן דלכך דשיל"מ לא בטיל דשם היתר עליו והיתר מין במינו לא בטיל וס"ל להנך רבותא כיון דחזר איסורא איקבע שם איסור וה"ל איסור והיתר הוי

שני מינים ולפ"ז בחמץ דאסור אף אם אין מינו אף זהו בכלל דחוזר איסורו וא"כ א"ש דר"י דלא ס"ל דהחמירו בחמץ משאר איסורי' ס"ל דלא הוי דשיל"מ דחוזר איסורו ולכך ס"ל בס' אבל רבא ס"ל דהחמירו ואפי' באינו מינו אף מינו חשיב דשיל"מ ולא בטל וא"ש ברמב"ם ובגמ'. ולכן אמרינן לשמואל ג"כ דס"ל במינו במשהו משום דס"ל כר"י דאם כן משמע הא יבש ביבש דלא שייך דר' יהודא מותר וקשה הא איכא דשיל"מ ואיך יחלוק שמואל אהך דינא דשיל"מ אבל לפמ"ש ניחא דכיון דשמואל לא גזור אינו מינו אטו מינו אף זהו אינו ולענ"ד זהו ראיי' שאין עליו הכרע ממש:

י אבל אם נשאר וכו' הלשון מגומגם דהמבשל בשבת במזיד אסור לו לעולם ולאחרים במ"ש מותר ודאי אם נתערב לאחרים בשבת לכ"ע אסור דהא יש לו מתירין במ"ש אבל אם אסור אף לזה שמבטל במזיד דהא לדידיה לית ליה היתר בא"ח ריש סי' י"ח כתב דהר"ש כתב בכורים שנתערבו אף דלכהן יש תקנה בירושלים מ"מ נזרים ליכא תקנה ולכך לזרים לא הוי דבר שיש לו מתירין אלא דחוכך מדברי הרמב"ם בפי' המשנה וחיבורו בפ"ד מהל' בכורים דס"ל לאסור אף לזרים הואיל דהוי דכהן דשיל"מ. ובאמת כבר כתבתי לעיל דזה אינו דזהו דוקא בירושלים דעשהו ירושלים כדבר שיל"מ וחומר הוא שהחמירו בירושלים וכמש"ל באריכות וכן כתב הרמב"ם להדיא בפ"ד בכורים אם נתערב חולין בירושלים אוסרין בכל שהוא וכו' ע"ש והדברים מבוארים דבירושלים החמירו וזולתו לא וא"כ הדבר מבואר בר"ש דלאותו איש לא הוי דשיל"מ ואין בזה ספק:

סימן קג

א מיהו דברים וכו' כ"כ האו"ה ונכון בסברה דמה נ"מ דטעם פוגם הוא בפ"ע אינו בטל ואינו אוסר מחמת טעם וא"כ בחמץ בפסח בנפל משהו חמץ בעין לתוך תבשיל אף דפוגם יאסור כמו הנהו דהא חמץ ג"כ אוסר בכל שהוא והמחבר בא"ח סימן תמ"ז דמתיר נותן טעם לפגם. י"ל דאזיל לשיטתו דדעתו כמ"ד יבש ביבש בפסח מותר א"כ דנותן טעם לפגם הוי כיבש ביבש דכל ענין דלח בלח הוא דנותן טעם וזהו נותן טעם לפגם אבל למ"ד דאף יבש ביבש בפסח מדינא אסור ודאי לדעת זו אם נפלה משהו חמץ בעין לתבשיל אף דפוגם מ"מ אסור: והנה דעת הפר"ח להשיג על המ"מ דס"ל אפילו ברי' פגומים בעצמן אם נסרחה מאכילת אדם פטור והשיג הפר"ח דמ"מ אסור מידי דהוי פגום מעיקרא והנה נחזה אנן בגמרא דשבועות דף כ"ד דאמרינן שבועה שלא אוכל נבילות וטריפות ואכל חייב ופריך הגמרא הא אין איסור חל על איסור ומשני ר' יוחנן בכולל דברים מותרים ור"ל במפרש חצי שיעור ופריך הגמרא בשלמא לר"ל משכחת לי' בלאו

והן אלא לר"י היכי משכחת לי' הן ומשני בנבילה מוסרחת כך הי' גי' התו' שם ד"ה אלא כו' וקאמרינן אף אנן נ"ת קונם אשתי נהני' לי אם אכלתי היום ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים הרי אשתו אסורה ופירש התו' דהכי דייק דיש שקצים ורמשים דהם לא חזי לאכילה טפי מנבלה מוסרחת ומ"מ חייל שבועה ש"מ דאף כה"ג בכלל אכיל' וקשה א"כ דבכלל שקצים ורמשים דקתני במשנה אף מוסרחים בכלל איך קאמרינן שבועה שלא אוכל שקצים ורמשים ואכל חייב הא לא משכחת בלאו והן ול"ל בנבל' מוסרחת תינח נבילות שקצים ורמשים דפוגמים בעצמן מא"ל דאם נשבע שאוכל לא חייל ול"ל במוסרח מה נ"מ הא מוסרח מעיקר' ומ"מ אסרה התור' וע"כ צ"ל וזה ברור כדעת המ"מ דאף זה במוסרח ונפגם הוי פגום ומיהו לדעת חד תי' בתוס' דאף בנשבע לבטל מצוה אם לא מזכיר בפי' שם האיסור חל בכולל א"כ י"ל דודאי איכא שקצים דאינן פגומים בעצמן ושרי בסריחתן א"כ באמר סתם שבועה שאוכל שקצים חל על כל אפי' דהם פגומים בעצמן וא"כ לדעת הפ"ח אף בנסרחו אסור מ"מ חל דאף דהוא לעבור על המצוה מ"מ חל בכולל דהא לא הזכיר בפירוש שם איסור רק אמר סתם שקצים ורמשים והרי יכול להתפרש באינך המשובחים ואינם פגומים בעצמן מיגו דחל על זה חל על זה דהא לא הזכיר שם איסור וא"ש. ובזה יובנו דברי תו' ד"ה דמוקי דהקשו מאי פריך ר"י מ"ט לא אמר כר"ל בחצי שיעור דאיך אפשר בהן דנשבע על חצי שיעור לאכול הא אסור מהתורה. והקשו המפרשים הא איכא בהן שאוכל מוסרחת ואעפ"י שכתבו התוס' דלא אמרינן כן רק בכולל היינו בשבועה דלא אוכל מהכ"ת נימא דישבע על היתרא אם לא דחזינן דנשבע על שחוט' משא"כ בנשבע לאכול יותר מסתבר דנשבע לאכול היתרא משנימא דנשבע לאכול איסורא אבל לפי הנ"ל ניחא דקשיא בשקצים ורמשים שפוגמים בעצמו מה הן איכא דהא אף מוסרחת אסור כדעת הפר"ח ואי בכולל הא כוונת הגמ' להקשות דר"י יאמר כר"ל להרויח דאצ"ל בכולל או נבלה מוסרחת ואם כהנ"ל עדיין צ"ל כולל ונבלה מוסרחת על שבועה שאוכל והיינו דבריו ואיך יאמר כר"ל מה דלא מרווח מידי והדברים ברורים: ואמת כפי נוסחת הרי"ף ופי' הר"ן שמסכים לזה הרמב"ם אין הוכחה לכל הנ"ל אבל מ"מ מדברי התוס' נלמד הנ"ל על בורי':

ב אפילו פוגם קצת ואם אינו לשבח ולא לפגם דעת הש"ך לאסור ועיין פר"ח וצ"ע כי ראי' הש"ך מירושלמי דקאמר על משנה דזיתים תרומה עם זיתים חולין או מי תרומה בזיתי חולין דלא לשבח ולא לפגם אוסר ויש לדחות דמיירי דליכא רוב בהיתר ובזה ודאי אוסר אבל בדאיכא רוב אפשר דמותר וצ"ע ועיין מ"ש בא"ח גבי ד' מיני מדינה דכתב

הטור אינו נ"ט רק לקיוהא והיינו ממש כמ"ש הפר"ח דמרגישים הטעם רק אינו נ"ט בתבשיל והרז"ה כתב שהוא טעם חדש וטעם שלישי:

ג ואם אין שם ממשו וכו' עיין ש"ך ס"ק ה' העתיק דברי רשב"א בת"ה ובזה היה אפשר ליישב מ"ש הרא"ש למ"ד סוף לילה פוגם א"כ מריקה בקדשים ל"ל הא נטל"פ דס"ל בקדשים בישל במקצת כלי צריך מריקה בכל כלי והיינו בקדשים מחמירין דאולי נתפשט הבליעה בכל הכלי משא"כ באינך בתרומה לא מחמירין רק א"צ בכל כלי דאינו מתפשט רק במקצת וא"כ ה"ה לענין פליטה וא"כ לק"מ בשאר איסורים שפיר נטל"פ מותר ולא קשה קושי' רשב"א דלמא הבלוע איסור בכלי הוא רוב דבממ"נ המשתמש בכלי הוא רוב נגד הכלי ואי דיהי' כל הכלי בלוע מאיסור והוא לא ישתמש רק במקצת וא"כ איסור רוב הא לא קשיא דאינו מפליט רק כנגד אותו מקום שיבשל כמו בבליעה דא"צ הגעלה בכל כלי וכן בפליט' וא"כ תמיד אוכל היתר רובא ולכך נטל"פ מותר משא"כ בקדשים דהחמירה התורה בבישל במקצת כלי שצריך מריקה ושטיפה בכל הכלי שחוששין להחמיר דאולי נתפשט בכולו אף דל"ש בקדשים החמירו התורה וא"כ ה"ה דיש לחוש בפליטה וא"כ קושי' רשב"א במקומו אולי יהיה כלי ניתר ולא ישתמש בו רק דבר מועט ויהי' איסור רוב ולא יועיל נטל"פ ודוק כי הוא לענ"ד תי' מספיק ואמת: והנה נראה דעת התו' אינם מסכימים בזה דאף טעם בעלמא חשיב רוב דהא כתבו דלכך אמרי' בזרוע בשלה טעם כעיקר דלפעמים מן איל וזרוע חוץ לרוטב עד שאינו רוב נגדו והי' שורת הדין לאסרו רק התורה התירה ולפי' רשב"א הא טעם בעלמא לא חשיב רוב ובאמת הרשב"א מוכרח לומר כך דאזיל לטעמיה דהקשה איך לא אסרה התורה קדר' שאינה בת יומא הא איכא רובו וצריך פי' אף דכל המתבשל בכלי התבשיל רובא רק ס' ליכא וצ"ל דס"ל אולי ישתמש במקצת והכלי יפלוט לגמרי ואע"ג דלענין הגעלה לא ס"ל דהוא מפליט בכל הכלי מ"מ לחומרא לאסור התבשיל חושש לו וקשה א"כ מנלן למילף טכ"ע מגעולי א"י הא צריך הגעלה דלמא ישמש בו דבר מועט א"ו צ"ל דאפילו איסור מרובה לתוך היתר מועט כיון דלא יהיב רק טעמו שרי וכו' וכמ"ש בהיתר שנפל לקדירה של איסור אינו ב"י והטעם שודאי ידענו שאין פליטתו בכולו. וא"כ הקושי' על התוס' ממקומו ורשב"א ס"ל אפשר בגמרא פירושים אחרים אבל לפי התוספת והרא"ש דין זה ליתא ואמרינן דפולט רוב ואוסר ד"ת רוב ומכלי מדין ל"ק לתוס' דבממ"נ דאינו פולט רק מה שכנגד המתבשל ואיכא תמיד רוב וכ"כ התוס' והרא"ש דלכך מבשל בקדרה חטאת ואח"כ שלמים דכלי מקדש אוקמי אדאורייתא דברוב בטל וש"מ דתמיד המתבשל איכא רוב ולכן ג"כ לכל הכלי יפלוט והוא רובא ואוסר אפילו טכ"ע לאו דאורייתא ואפשר

לדינא מ"מ הדין אמת אך לא מטעמי' רק כיון שהוא פוגם תבשיל לא הוי טעם כלל וממשו ג"כ ליכא במה שאסרו אבל כשאינו פוגם הוי טעם כמו ממשו ואוסר ברוב בא"מ אך דינו של הרשב"א נראה שחולק אתוספת':

ד פוגם ולבסוף השביח ע' ש"ך בשם או"ה דאכלו בפגם מותר והפר"ח השיג ומייתי חובי' לנפשי' מירושלמי דקאמר גריסין רותחין וצוננת מהו וקאמ' מעתה רותחין יהי' אסורי' שדרכן לצננן ומדקאמר ירושלמי שדרכן לצננן ולא קאמ' סתם דיהי' אסורים הואיל וסופן להשביח א"ו מה שאין דרכו בכך ודאי מותר כמ"ש הש"ך דהשתא מותר אבל מה שדרכו בכך כי מי יאכל רותחין ויניחנו להצטנן בזו ודאי אסור ולכך דייק ירושלמי שדרכן לצננן וא"כ הוי כאלו מושבח מתחילה לכך אבל בלא"ה לא ויפה פסק האו"ה וכן נכון:

ה וי"א דבשר וכו' הש"ך האריך מתוספות ומחברים דס"ל בשר בעין אינו פוגם בשמן ונכון אתו כי כן כתבו התוספת בחולין דף ח' וגם ע"ז דף ל"ח ע"ש אף גם דמהכ"ת לחדש ולומר דבעין פוגם והרמב"ם לשיטתו דס"ל סתם כלים של א"י ב"י וא"כ קשיא ליה מהך דשמן דאמרו נטל"פ הוא וצ"ל דבעין פוגם אבל לדידן דקיימ"ל סתם כלים אינו ב"י א"כ דברי הגמ' כפשטא מהכ"ת לומר ולהקל דפוגם בלי ראי': איברא די"ל מנלן לתוספת לחלק בין דבש לשמן ובין אם בעין פוגם או בלוע דמה דהקשו למ"ד נטל"פ אסור דא"כ למה אסרו שמן והתירו דבש הא לפי מה שהעלו התוספות בדף ל"ו ד"ה בשלמא דאף רבותינו האוסרים ס"ל נטל"פ מותר רק טעמם משום חתנות וסעד משום נטל"פ א"כ בדבש דלא שייך חתנות העמידו הדין על תלו דנותן טעם לפגם מותר וא"כ מנלן לומר כן: ואמת כי בע"ז כתבו התוספות משמע דהקושיא למה דייק הגמרא דנותן טעם לפגם מותר מן משחא שליקא ולא מן דבש וא"כ ל"ק אבל בתוספות בחולין כתבו הקו' משמן לדבש דמ"ש הקו' במקומו וכ"כ תמה מהרש"א דהתוספות בקושייתם הקשו מ"ש שמן ומ"ש דבש הא תי' לקמן דדבש בעצמו פוגם בבשר בלי כלי ודחק דתוס' בד"ה בשלמא לא אסיק אדעתי' והוא דחוק דדבריהם אלו לחלק כתבו התוס' בחולין ג"כ: ובחידושי אמרתי כי זה ראיה לדברי ההרי"ל לחלק בין דבש בעין למי דבש דדבש בעין אינו פוגם ומי דבש פוגם ומשנה דנקט דבש איירי בכל גוונא דבש בעין ומי דבש כנראה מדברי תוספת וא"כ הקושיא על דבש או מי דבש משמן והתוספות ביקש ליישב הכל דעל דבש ליכא לתרוצי דפוג' בעין דהא אינו פוגם בעין ולכך תירץ דלא שייך בהו חתנות ועל מי דבש לא יוכלו ליישב חתנות דמי דבש משכרים יותר משמן ולכ"ע שייך חתנות יותר משמן ולכך תי' דזהו פוגם בעין וכל הפרושים נכונים ישר הוא: אבל בדרך פשוט י"ל דבאמת מה שכתבו התוספת לחלק בין בלוע בכלי לפגום בעין לדינא לא קאי דא"כ

איך יליף ר"מ דנטל"פ אסור מגעולי מדין דאפילו אינו ב"י אסור הא יש לחלק בין פוגם בעצם לפגם הכלי אלא דבאמת אין חילוק ולכך הקשו שמן מן דבש דאיו לחלק לדינא ולכך תירץ דבאמת נטל"פ מותר רק טעמם משום חתנות רק עילה מצאו משום נטל"פ ואפס דעדיין קשה איך יוכל לתרץ דבריהם משום נטל"פ הא חזינן למראית מין דהתירו דבש וא"כ הדברים סותרים ואי משום חתנות לית' משום חתנות אבל הם שנתנו סעד משום נטל"פ איך יתכן דבריהם במה שהתירו דבש וע"ז באו לחלק דדבש פוגם בעין וזהו בכלל וא"כ יש מקום ופ"פ לחלוק ואיך הדברים דומי' אף דלדינא איך הבדל כלל. ובהכי ניחא מה דהקשו התוספת לרב דאמר קולף הא סתם סכין אינו בן יומו ואי דרב ס"ל נטל"פ אסור הא בגמרא דע"ז מספקא ליה וקשה מה קושיא שם הספק בגוף הדבר אי פוגם אבל כאן שבלע בשבח ודאי ס"ל רב דאסור וע"כ צ"ל לדינא זה וזה שוים רק לאמתלא כמו להנ"ל וכן בפסחים בקדירות בפסח דאיכא חומרא בזה ס"ל לתוס' לחלק וא"ש. אך יש להביא ראי' הא דמספקא לן בגמרא גבי עכברא בשיכרא אי רב סובר נותן טעם לפגם אסור או מותר נפשוט משמן של נכרי' דנתן רב טעם דדניאל גזר משום חתנו' כמבואר דלא גזר רק בעיר וזליפתו של הכלים האיך שרי' לרב השתא דפוגם בעין אוסר מכ"ש פגום בתבשיל וע"כ דס"ל נט"ל מותר ולכך אף דניאל לא גזר רק משום חתנות וא"כ זה קמספקא ליה ורב גופי' אכל שמן של נכרים כמבואר בירושלמי דהי' שמואל אומר אכתוב עליך זקן ממרא וקשה למ"ד נטל"פ אסור השמן אסור ואיך יאכל רב מה דלא ס"ל ועכצ"ל דס"ל לגמ' דרב ס"ל דשמן אין משבי' בבשר וס"ל לרב כיון דאין בשר משביח בשמן וא"כ תרתי בעין נטל"פ ואח"כ בלוע בכלי ואינו ב"י כולי האי לא אמרינן והוי כסרוחה מעיקרא דאף לר"מ מותר ושפיר מספקא לגמ' לרב וא"ש. ולפ"ז לפי דקיימ"ל הלכה כרב באיסורי ולרב מוכח מגמ' דס"ל דפוגם אפילו בעין ויש מקום לדברי רמ"א ולק"מ:

1 אבל אם עבר לילה מותר כ"כ הב"י הואיל הרבה מחברים סוברים דלינת לילה פוגמת וכן דעת הסמ"ק דאין להחמיר במים שהוחמו מאיסור גופיה ובצירוף שני סברת דהיתר' יש להתיר וכ' הש"ך וכן הפר"ח דווקא אם עברה לילה בין בישול איסור לחימום מים אבל אם נתחמם המים תוך זמן זה אע"ג שאח"כ עבר לילה אסור ודלא כת"ח ובאמת צריך ביאור דבריהם דמ"ש סוף כל סוף איכא כאן שני צדדים להיתר או כדעת הסמ"ק או כדעת רש"י ורמב"ם דלינת לילה פוגמת. וצ"ל דס"ל לכאורה מה שני ספיקות יש על התבשיל שאנו דנין בו אם חשבינן מעת בישול האיסור והוי נותן טעם לפגם ואולי לינת לילה פוגמת והוי ג"כ נטל"פ זהו הכל חד ספק אם האיסור בתבשיל זה נטל"פ

או נותן טעם לשבח והוא בגדר שם אונס חד הוא. רק דיש הבדל לספק אם לינת לילה פוגמת אף המים שהוחמו מותרים אבל לספק שני דאין לחשב רק מעת בישול האיסור המים עכ"פ אסורין ונעשה נבלה וכיון דיש הבדל לדינא בין הספיקות לא הוי שם אונס חד כמו שכתבו המחברים וא"כ אם חממו המים תיכף ואח"כ עבר הלילה א"כ המים ודאי אסורים ובאים רק תרי ספיקות על התבשיל זה והוי שם אונס חדאי הוי נותן טעם לפגם או לא זה נראה ברור בכוונת דבריהם. ואני עשיתי סמוכים. דיש להחמיר בהחמת חמין מהא דאמרינן בכלי מדין לא אסרה אלא קדרה בת יומא דרחוק במציאות שיהי' פל מלחמות מדין ביום א' ובו ביום שבו למחנה ובו ביום נצטוו על הגעלה כי אם היה כ"כ קרוב מדין ממחנה ישראל מה זו שמסרו י"ב אלפים ומה זה שנאמרו ויצבאו על מדין הלא לפי זה מוכרח להיות קרוב ונר' למחנה עד שיהי' הכל ביום א' ודבר זה רחוק בשכל אבל זהו דצריך הגעלה היא חידוש שחידש אלעזר בשם משה כמ"ש דא"א דלא פגמה פורתא וא"כ טרם שנתן זה הוראה הי' ישראלים מבשלים בכלי מדין וא"כ ישראל הי' מבשלים ומחממין חמים בתוך הכלי של מדין וא"כ חזר לשבח והיה עדיין בת יומא וכן עשו בתמידות ולכך צוה על הגעלה וזהו ברור ונכון ואף לר"א מ"מ הוי נותן טעם בר נותן טעם דאיסורא וכמ"ש הש"ך לעיל והצריכה התורה הגעלה. ולפ"ז לאו"ה דס"ל בלא נודע לא אמרינן חתיכה נעשה נבלה בשאר איסורים לק"מ לר"ת איך הגעילו יורות גדולות דהא המים לא נעשה נבלה דהוי קודם נודע דעדיין לא ידעו הדין וא"כ אין צריך רק לפי חשבון וא"כ זה אפילו ביורות גדולות לא הי' הבלוע איסור הרבה ודו"ק: והנה הסמ"ק מיקל ונתן טעם דלא יהי' חמור מאיסור ויש למנות מזמן שבישל בו איסור וצ"ע פשיטא דחמור דהא נעשה נבלה ואם כן אלו הי' המים שהוחמו עומדים ימים ימימה הי' אסורים ולמה כשיהי' נבלעים שנית בכלי יהי' נחשבים מיום בליעת הראשון וצ"ל דס"ל הואיל וחתיכה בשאר איסורים דרבנן לא החמירו כ"כ לאסרו יותר מאיסור ראשון וזמנו של איסור ראשון אך אין דעת הב"י כן דהא לדעתו בב"ח דאורייתא ולא אסיק דמה שכבר נאסר בב"ח דמיא לשאר איסורים א"כ איך צירוף דעת הסמ"ק כח היתרא והכניסו בכלל הספק וגם מנלן לסמ"ק סברה זו ולכן יותר נראה כי טעמם של המתירין משום דס"ל בלח בלח לא אמרינן חנ"נ כהנ"ל סי' צ"ב וכמ"ש באריכות שם וא"כ הרי כאן ס"ס בכל אנפי אף באופן שכתב רמ"א דאולי אין לח בלח נ"נ והמים אינם אוסרים רק לפי חשבון כשיו פגום דלינת לילה פוגמת ודו"ק: והנה זה דלינת לילה פוגם כתבו התוס' ועיקר הרא"ש שלהי עכו"ם רעת רש"י ור"ת דלינת לילה פוגמת ונסתפק ר"תאו דנ"נ רק דע אי בעינן תחילת הלילה או סוף הלילה או כל הלילה בלי בישל וכ' להביא ראיה דאם

כן למה צריך בכלי מקדש שבירה או מריקה ושטיפה הא כהאיר היום שאז חל נותר נ"ט לפגם א"ו כל הלילה צריך להיות בלי בישול ובמקדש הי' כהנים מבשלים בלילה ודחה הרא"ש דיש לומר דגזירת הכתוב הוא ע"ש שהאריך וכן הר"ן כ' התי' דמ"מ הבלוע בכלי אינו פוגם וצותה התורה להגעיל כדי שלא ישאר טעם נותר בכלי ע"ש והרא"ם בפ' צו דחק דהואיל דנותר קדמה לפגימה רגע א' חל מריקה ושטיפה ע"ש. ולדידי קשיא הא דפריך בגמ' דע"ז בהא דתנן שפוד ואסכלא מגעילן ברותחין גבי קדשים ואלו גבי געולי נכרים תנן מלבנן באור דמה קושיא הא שם נותן טעם לפגם ומדין אין צריך הגעלה כלל רק גזירת הכתוב ופשיטא דדי בהגעלה ומיהו זה אפשר לדחות דמנלן לגמ' זה דגזירת הכתוב הי' ומ"מ סגי בליבון דלמא היה הגזירה להוריקו לגמרי דהא כתיב ומרק אימא מריק' גמור שלא ישאר בו כלום אך הא קשיא לכל התי' איך אמרינן בזבחים לר' מורק ושוטף קאי על צוננים דהגעלה א"צ קרא מידי דהוי שאר איסורים והא בשאר איסורי' בכה"ג מותר דהוי נותן טעם לפגם רק כאן גזרת הכתוב ופשיטא דצריך קרא וכמו כן לתי' הר"ן והרא"ם צריך קרא דאין נ"מ במה דאין הפליטה לשבח רק הואיל בלוע נותר צריך הגעלה זהו לא שמענו משאר איסורים וגם דמנא ידעינן הואיל ונותר קדמה רגע דחייב בהגעלה דהא סוף כל סוף אינו אוסר התבשיל: מיהו אף בלי קושי' הנ"ל קשה בגמ' דזבחים דאיבעי לן תלה באויר תנור דהוה בישול בלא בלוע מהו ועלתה בספק ק' איך ס"ד בישול בלי בלוע אסור מנ"ל לר' זה דהא לר' קרא איירי בצונן והגעלה יליף משאר איסורין ובשאר איסורים לא מצינו ובזה לא יחלוק רבי ורבנן (והא לא קשיא להרא"ש מה פריך מנטל"פ הא בישול בלי בלוע אסור ומכ"ש בישל ובלוע נטל"פ די"ל קושי' הרא"ש ותפשוט דלא קפדינן דוקא על בלוע דהא נטל"פ וליכא בלוע). ואפשר זהו טעמו של רמב"ם דהעתיק הך ספק בישול בלי בלוע לענין שבירה בכ"ח: ותמה הלח"מ למה לא העתיקו לענין מריקה ושטיפה בכלי נחושת דל"ל דק' לרמב"ם לרבי מנ"ל ולכך ס"ל רק בשבירה בכ"ח ואין ענין לשאר איסורים. וא"ש אבל לפי משמעות הגמ' ורש"י קאי על מריקה ושטיפה קשה: ובאמת לבי אומר לי דהך לאסור בישול בלי בלוע הוא רק איסור דרבנן דלמא אתי לידי בלוע ולכך העתיק הרמב"ם ספק הלזה אם בישל בלי בלוע צריך שביר' ותמה הכ"מ דה"ל לפסוק דצריך שביר' דספק דאורייתא להחמיר דלפמ"ש ניחא דהוי ספיקא דרבנן דלא הכריע להקל דאיכא ס' דרבנן דהם להחמיר ונסתפק הרמב"ם בזה מה דינו אם להקל או להחמיר. (ודוחק לומר דס"ל לרמב"ם הך ספיקא נולד אחר חורבן בה"מ דחקר הגמ' לדעת אי בישל בלא בלוע אוסר ונ"מ לכמה דינים אבל אין הספק בזמן הבית דהא מה כאן מקום ספק דהא יש לברר דשברי כלי חרס

נבלעים במקומם עפ"י נס וא"כ אי קרה כזאת בכ"ח בישול בלא בלוע נשברה ונראה אי נבלעו במקומן או לאו דאי באמת א"צ שבירה לא יהיה נבלעים דלא עביד רחמנא ניסא לשקרא ואי נבלע ודאי דחייב שבירה וכל הספק הוא לאחר החורבן בעו"ה דא"א להתברר. ולכן הרמב"ם העתיק סתם דהוא ספיקא היינו בזה"ז אבל לא רצה להעתיק כקו' הכ"מ דטעון שבירה כספיקא דאורייתא דזה משמע אף בזמן הבית ואזלא היה ספיקא וא"ש). ובזה יתיישב מה דקשה לכאורה הא דתנן במס' תענית אמר להם חוני המעגל צאו והביאו תנורי פסחים שלא יתמעכו בגשמים ופירש"י של חרס היה והדבר תמוה מי יעשה תנורים של חרס הא קיימ"ל אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים כ"ח טעון שבירה וא"כ לא יספיקו כל חרסים שבעולם לריבוי התנורים לשוברן תמידין כסדרן ואי דלא הוי רק בישול בלי בלוע דא"א ליגע בחרסו של תנור הא הוי איבעי' דלא אפשט' אי צלאו באויר תנור טעון שבירה ובירושלמי משמע דעובדא הי' בעשרה באדר א"כ ודאי הי' תנורים משנה העברה דמה להם למהר קודם פסח כ"כ בעשייתן הא אמרו תנור של מקדש היה של מתכת שלא יצטרך שבירה ואיך יעשו כן בריבוי תנורי פסחים (ואפשר דמזה יליף הרמב"ם דאין טעון שבירה רק בחטאת והוא נגד כל הפוסקים) ולפי הנ"ל ניחא דהא דבישל בלי בלוע הוא רק גזירה דרבנן אטו בלוע ובפסח ליכא למיחש לבלוע דאם נגע בחרסו של תנור אסור וא"ש. הדרן למ"ש דהקושי' בראש"ש נצבה וגם קמה איך אפשר לרבי למילף משאר איסורים הא שם נטל"פ מותר וכאן אסור: עוד קשה דאמרינן שם זבחים דף צ"ו במריקה ושטיפה דכתב בקדשים וכתיב אותה ודרש ר"י אותה פרט לתרומה ופריך הגמ' ותרומה לא והתנן קדרה שבישל בה תרומה ובישל בה חולין בנותן טעם וקשה מאי קושיא הא בקדשים הוי נטל"פ ומ"מ בעינן מריק' משא"כ בתרומה באמת מותר למ"ד נטל"פ מותר כמבואר בגמ' דע"ז וקושיא זו לכל התי': ומה שנראה ליישב בדוחק כי הנך ס"ל כדעת הסוברים דבמקום דאסור במשהו נטל"פ אסור דמשהו מיהו איכא וא"כ למ"ד דמין במינו לא בטיל המבשל מינו אוסר בנטל"פ. דמשהו אוסר וא"כ א"צ לומר גזירת הכתוב רק עיקר מריקה ושטיפה בשביל דיבשל בהם מינו בשר קדשים שנית וא"כ לרבי דס"ל בחולין דף ק"ט דמין במינו לא בטיל לא ס"ל גזירת הכתוב רק מדינא ושפיר יליף מגעולי מדין דמדינא צריך הגעלה וכן לר' יהודה דס"ל מין במינו לא בטיל לא אמרינן דהי' גזירת הכתוב וא"כ כי הצריכה התורה הגעלה משום מינו ופריך הגמ' א"כ אותה למעוטי תרומה במה איירי אי בא"מ הא הוי נטל"פ וא"צ קרא למעט דגם בקדשים אין איסור ואי במינו הא באמת אוסר ול"ל דלא חשו בתרומה לנ"ט דהא חזינן בא"מ בנ"ט מכ"ש במינו למ"ד מין במינו לא בטיל. ומזה מיושב הקושי'

שהקשינו לעיל דהא טכ"ע לאו דאורייתא לשיטת רש"י ורמב"ם וא"כ פשיטא דמהתורה מותר לבשל בקדרה של תרומה חולין דלפמ"ש הקושיא על מין במינו לר"י וזהו ודאי לר"י דאורייתא כמ"ש רשב"א להדיא ופשוט: כן יש לתרץ אף כי דחוק דרא"ש גופי' לא ס"ל הך סברה דמשהו מיהו הוי וגם כבר בררתי במ"א מתוך דברי התוס' דאף דמאן דס"ל משהו הוי מ"מ אין מינו מיקרי ומ"מ הדבר צ"ע: אבל למ"ד תחלת הלילה פוגם לק"מ לכאורה כל קושי' דלכך הצריכה התורה מריקה לאותן המבשלין קדשים בלילה אבל עדיין צריך ישוב דתוספות כתבו והרא"ש דמהך ראיה מקדשים כנ"ל מוכח דכל הלילה גורם הפגם דמנלן דלמא רק תחלת הלילה וגם כן מיושב קושי' הנ"ל ונראה דאמרינן בזבחים כמשנה אחד ק"ק ואחד קדשים קלים טעונה מריקה ושטיפה משמע אפי' שלמים מדלא קתני חוץ משלמים ובפרט דסתם קדשים קלים היינו שלמים ושלמי' נאכלים לשני ימים ולילה וא"כ תחלת ליל השני נפסל בזמן וה"ל נותר וא"א לבשל בו עוד שום דבר דהא בלוע מנותר דכבר נפסל בזמן ואז הוא נטל"פ דתחלת פוגם ובלילה א"א לבשל וא"כ ג"כ קשה מריקה למה והקושיא מבואר: אמנם אי אמרינן כל הלילה בעינן לק"מ בשביל כך טעונה מריקה אם בישל בו טרם פנות היום שלמים שכלה זמנם קודם הלילה וחשכה הלילה וביקש לבשל בו שלמים שעדיין זמנה בלילה דאסור עד שיעשה מריקה לבטל טעם נותר משלמים דאתמול ונותן טעם לפגם ליכא דעדיין לא פנה לילה ולק"מ: ואני הוספתי ראי' נוסף על הנ"ל דא"א לומר סוף הלילה פוגם וגזרת הכתוב למריקה או מטעם הנ"ל שכתב הר"ן ורא"ם ע"ש דאמרינן בגמ' דע"ז דלכך מגעילו ולא בעי ליבון דכל יום נעשה גיעול לחבירו ומפרש הגמ' אחר חטאת מבשל שלמים וכן תמיד עד דפריך גיעול לא לבעי וכן באמת ר"ט ס"ל בזבחים קדרה שבישל תחלת הרגל יבשל כל הרגל שכל א' נעשה גיעול לחבירו וקשה תינח כל ימי שבת יום ראשון לשבת דא"א לחג בלי שבת מה א"ל הא שלמים שנשחטו בע"ש זמנם עד מ"ש אז נפסלו וא"כ דהא טעם הבלוע בקדירה יהי' ביום ראשון בבוקר נותר כי אין דבר שיבשלו בו אח"כ בשבת או מוצאי שבת לבטל פליטתו ואיך אמרו נעשה גיעול הא א"א להגעיל בו שום דבר בשבת לא נשחט דבר אפילו שעיר רגלים דכיון דנתבשל שלמים מע"ש במוצאי שבת נעשה נותר וא"כ איך אפשר לבשל בלילה שעירי רגלים קודם מריק' והדבר צ"ע לכאורה. אמנם אם אמרינן דאין גזרת הכתוב להצריך מריקה בנטל"פ (רק חיישינן דלמא יבשל במקצת כלי כמש"ל או בשביל המתבשלים תוך מעת לעת או באותו לילה למ"ד כל לילה בעינן לפגם ומשום לא פלוג הצריכו דרך כלל מריקה דמי יבחין אם הוא פגום או מושבח כמ"ש התוס') א"כ זהו הוא בכל ימי השבוע אבל ביום ראשון בבוקר ודאי

כל כלי מקדש נותן טעם לפגם כי כל יום השבת ולילה של אחריו לא בשל בו כלום כי מלבד שאין להם קדשים לבשל כהנ"ל אף גם שא"א לבשל דהא הבלוע משלמים דע"ש נעשה במוצ"ש תיכף נותר ואיך אפשר לבשל בו שום דבר טרם מריקה ואם כן ל"ק מיום ראשון דשם באמת אין צריך מריקה כלל ומותר מחמת נטל"פ ולכך אין צריך כי נותן טעם לפגם וכאן לא שייך לא פלוג דא אתה מוציא לשבח כלל והדבר מוכרח לענ"ד: ואני מצאתי און להאומרים דלינת לילה לבד פוגמת דבגמ'. דזבחים דף צ"ה ע"ב דדייק הגמ' אי ס"ד בעינן בלוע למה תנור של מקד' של מתכו' הי' נעבוד של חרס דליכא בלוע ומשני משום שירי מנחות דאפייתן בתנור ואיכא בישול ובלוע בשמן ויש לדייק דקארי לי' מה קארי לי' הלא מנחת מאפה תנור חלות בלולה בשמן ואפילו חביתי כה"ג איכא למ"ד בוללן בשמן קודם אפי' ולמה משני שירי מנחה דכהנים אוכלי' אותו (אמת להרמב"ם דדוקא בחטאת בעי כ"ח שבירה וא"כ קשה קושי' הב"ז הא מנחת חוטא וקנאות לא היה שמן ועל זה משני הגמ' שירים והא דאסור ליתן על שירי מנחות חוטא שמן מדרבנן כמבואר במשנה אינו לוקה והך תנור של מתכות הי' במקדש מזמן מקדם מימי משה ונביאים ועדיין לא נגזרה זו ולק"מ): אמנם דלינת לילה פוגמת שפיר פריך דל"ל מנחת מאפה דהא המנחות נאפות ביום וא"כ א"א לאפי' בלילה דאפסל בלינה וא"כ מה צריך שבירה הא הוי נטל"פ וצ"ל דמבשל בהו בלילה דהא מנחות אין אופין בלילה ושפיר פריך ומשני הגמ' שירי מנחות אופין הכהנים לאחר שנקרב הקומץ בתנור אית בי' שמן וזהו אופין בלילה כי קצר עליהן היום וא"כ בהאיר השחר צריך שבירה דעדיין אינו נותן טעם לפגם ולק"מ. ולכן יש להך רבוותא יתד לתלות בו ולא ידעתי מהדוחק יש לשיטה זו ודו"ק: והא דלא תי' התוס' והרא"ש ור"ן דחששה התורה אולי יבשלו הכהנים דבר חריף דרשאים לאכול בשר קודש מבושל בחומץ ותבלין ודבר חריף וחורפא משוי לי' וכו' דשפוד ואסכלא מה א"ל דבצלי לא שייך דבר חריף בקדשים ובפרט בתצור של מקדש ויותר נראה דס"ל דבר חריף חומרא בעלמא ולאו ד"ת ודו"ק: ובזה דלילה פוגמת יש ליישב קו' הבה"ז הנ"ל בפשו' דיש להקשות לפי מ"ש הפוסקים עיין א"ח סי' תנ"א ברחת דמשמע כלי שנשתמש בו חמץ בולע כדי קליפה אפילו אין בו שומן ע"ש שהאריך א"כ למה לי' דאופין בו שירי מנחות בשמן בלא"ה התנור נאסר כדי קליפה וכ"ת בקליפה לא בעי שבירה דהא בעירוי צריך שבירה ואינו רק כ"ק וצ"ל דרש"י או דס"ל כדעת ר"ת לס"ד דעירוי מבשל כולו וס"ל בכדי קליפה א"צ שבירה או לא ס"ל הך דינא דרחת וא"כ הרמב"ם דס"ל דינא דרחת וגם דעירוי אינו מבשל רק כ"ק ס"ל דבאמת הא דמשני הגמ' שירי מנחות לא ס"ל כלל משום שמן רק סתם מבליע בכלי והא דמשני הגמ' שירי מנחות

ולא מנחות עצמן משום דמנחות נאפות ביום והרי לינת לילה פוגמת ולכך משני שירי מנחות דהן בלילה ואין כאן לינת לילה פוגמת אם כן לעולם בלי שמן אוסרת ולא קשה מידי לרמב"ם ודוק. כי זהו בהעלם גמור מהבה"ז ומקום הניח לי ודו"ק:

סימן קד

א עכברא דדברא וכו' הש"ך תמה דמנלן לש"ע לומר עכברא דדברא ודאי משביח בשכר וחומץ דבגמ' לא אמרינן רק הואיל ועולה על שולחן מלכים לא מאיס אבל מה ענין לנטל"ש ואפשר לומר דקשי' לי' לרבינו הב"י לאיזה צורך הביא הגמ' הך פלפולא אי עכברא דדברא מאיס או עולה על שולחן מלכים הלא לדינא אין נ"מ בזה כלל דעכברא בפ"ע אסור ולענין פליטה ג"כ לא נ"מ דהא אפילו דמתא אי נפל במקום שמשביח אסור וכן בדברא חיך אוכל טעם אי משביח או פוגם ולכך צ"ל דלכך מספקא לן אי משביח או פוגם אם הוא בעצמותו פוגם י"ל אף טעם פליטתו פוגם וזהו ספיקא בגמ' אי הוא משביח או לא די"ל דכעצמותו כן פליטתו וא"כ עכברא דדברא דהוא בעצמותו מושבח אף טעמו ליכא ספק דהוא מושבח למאוד ואין בזה ספק ולכך הביאו הגמ' ודבריו נכונים:

ב ואם נתחתך וכו' עיין אחרונים מה שהאריכו וביחו' והעיקר הש"ך ונה"כ כי וודאי ברי' לא הוי כמ"ש האו"ה להדיא דכי חמור שרץ בכעדשה מכזית בנבילה דלא הוי ברי' אמנם הטעם נראה כמ"ש ג"כ הש"ך ונה"כ דהנך חתיכות דקות עומדת בפ"ע וא"א להסירו לרוב עובי השכר וא"כ הוי יבש ביבש. ולפי שהעלתי לקמן בסי' ק"ט בדברי הת"ה ומהרש"ל דיבש ביבש מין בא"מ בכזית בכא"פ והטעם דהא אם אכלן כולן יבא לידי חיוב מלקות דזית נתער' בששה זתים אבל אם נתערב ביותר א"א לבא לידי חיוב מלקות דאם אכל ק' זתים הרי עדיין אין כאן ברור זית איסור ואי אכל יותר כבר עבר שיעור בכא"פ ואין כאן צירוף למלקות וא"כ שרץ באוכל כזית לוקה שיעור מלקות בכעדשה אפי' נתערב באלף זתים אם יאכלן כלן יבא לידי מלקות דלא סגי שתוך שיעור אכילת ק' זתים יאכל עדשה שרץ בפ"א והוי חיוב מלקות ומה לי בנבילה זית תוך ו' זתים שמגיע תוך אכ"פ לידי חיוב מלקות ומה לי בשרץ במאה שעכ"פ באכ"פ אוכל שיעור חיוב מלקות וא"כ ודאי דאין בטיל ביבש באינו מינו וא"ש. ודברים אלו ברורים לשיטה הנ"ל ומה שיש לדקדק לשיטתו עיין לקמן סי' ק"ט אבל כאן הדין דין אמת לשיטתו מבלי פקפוק: ובגוף הדבר אי ברי' הוי או לא דע כי הרמב"ם והרשב"א מחולקים בדין איברי שרצים המובדלים המטמאים שהן ח' שרצים האמורים בתורה כי דעת הרמב"ם בפ"ב מהמ"א דין ח' דאחר מיתתן האוכל אבר מהן מ"מ שיעורו כעדשה כמו האוכל משרץ ואין חילוק בין בכמותם

לאברים אע"פ שלענין טומאה יש הבדל ע"ש במ"מ וכן משמע תוס' ע"ז גבי רגלי דבורים ולפ"ז ברור דאבר מהם לא יקרא בריה דהא צריך שיעור כמו שרץ ואין בו לומר לא תאכל בין גדול לקטן. אבל הרשב"א בת"ה דף ק"ד ע"ב כתב להדיא ח' שרצים המטמאים שטומאתן בכעדשה אכילתן נמי למלקות בכעדשה. וכן הדין לאברים שלהם שמטמאין בכל שהן אף איסור אכילתן כן וכו' הרי דס"ל דלוקה על אכילתו בכל שהוא ואם כן הרי זה בכלל לא תאכלו ממנו בין גדול בין קטן כיון דאין שיעור לאכילתו ואלו יחלק אין שמו אבר שלם עליו והרי זו בריה גמורה כמו אבר מהחי ואדרבה שם עכ"פ בעינן כזית רק סגי בכ"ש בשר וכאן א"צ שיעור כלל: אך עם כל זה כ' רשב"א להדיא דלא מיקרי בריה לענין שלא יבטל ואפשר דגם אבר מן החי לא מצינו לרשב"א שמנה אותו בכלל בריה שאינו מתבטלין לא בת"ה ולא בחידושיו וגם אפשר לא מיקרי אסור מתחלת ברייתו דהא בחייהן בעינן שיעור כמבואר בגמ' ושם בת"ה (אף דיש לפקפק דאיסור זה מבלי לאכול שרץ היה בחיים ג"כ רק למלקות לא היה עליו דלית ליה שיעורא עכ"פ איסורא היה תיכף ולא דמי לנבילת עוף טמא דאסורא דנבילה לא חל כלל מחיים והרי זה דבר חדש) וא"כ דמטעם הזה לא חשבוהו רשב"א לברי' עכ"פ להרא"ש דס"ל דא"צ להיות מתחלת ברייתו ודאי דהוי ברי' וא"כ בהך עכבר דנמוח ודאי אבר א' קטן בתכלית הקטנות שלם יש בו דין ברי' ולא בטל באלף ואמת כי לשון רש"י דכתב אכילתו כטומאתו בכעדשה אינו מורה ע"ז רק יש לדחוק דהוא הי' דה"ה לענין אברים שאין להם שיעור ורש"י נקט גוף הדין דאכילה וטומאה חד דין אית ליה ודו"ק:

ג הכל אסור דכל פעם שעירה נאסר כדי קליפה וכתב הפר"ח זהו למ"ד חנ"נ אבל למ"ד אין נ"נ א"כ עכשיו דיש ס' נגד הכל מותר ובאמת קשה לפי דבריו הא דין זה ג"כ באו"ה והוא סובר בלא נודע ל"א חנ"נ וכאן הא לא נודע וע"כ צ"ל דכאן לא הוי לח בלח דאינו נבלל יפה דתיכף נקרש וא"כ הא כתב או"ה והוא דעת התוס' בכורות שכתבתי לעיל דאף דמותר מ"מ אפשר לסוחטו אסור וא"כ ה"ה למאן דלא ס"ל חנ"נ מ"מ אפשר לסוחטו אסור וא"ש. וכן מוכח לומר דהא דין זה הוא בתשובת הרא"ש והרא"ש ס"ל דלא אמרינן חנ"נ בבל איסורים וא"כ קשה אהדדי א"ו כמ"ש ואין להקשות לפי דקיימ"ל דדבר הנאסר ע"י קליפה א"צ ס' נגדו לבטל וא"כ מה בכך שנאסר כדי קליפה מ"מ הא בטל וא"צ ס' ודוחק לומר שירבה כ"כ הקליפה מידי יום ביומו עד שיהיה הרוב וזהו מודה ר"ת ור"י החולקים אריב"א דזה דוחק ולכן נראה כפי מש"ל בדבר איסור מודי' ולא אסרו רק בב"ח כמש"ל:

ד דמותר מכח ס"ס כו' בת"ח כלל כ"ב ד"ג כתב דאם ידוע שהיה שומן רך בעת נפילת העכבר אסרינן מספק אולי נכבש בתוכו יום שלם קודם שנקרש אפילו קרוש לפנינו וכן אם ידעינן שהיה רך מע"ל רק לא ידעינן אם שהה העכבר בו כל מע"ל מ"מ הכל אסור דספיקא דאורייתא היא כמו שהחמירו הרא"ש ומרדכי אם ספק היה שם כשעירה שומן הרותח ודלא כאו"ה שהתיר בשניהם עכ"ל ע"ש והביאו הש"ך. ואני תמה דלמה לא נימא העמד השומן על חזקתו בחזקת היתר ועכשיו דנפלה שעה אחת קודם שנקרש ומהכ"ת להחזיק ריעותא והא דמחזקינן טומאה מזמן לזמן כבר כתבו התוס' ריש נדה דזהו לקדשים אבל לחולין הכל מותר דאמרינן עכשיו אתרע וכתבו להדיא בקופה שהשתמשו בו ואח"כ נמצא בו שרץ אין מחזקינן ריעותא לטהרות שהשתמשו בו מקדם דלחולין לכ"ע מותר ולא נחלקו חזקיה ור"י רק לקדשים ע"ש ריש מס' נדה וא"כ מהכ"ת להחזיק ריעותא למפרע אפי' בזמן. ואמת כי לדעת הרשב"א גבי בהמה שנמצא טריפה אם הוגלד פי המכה דהיה ודאי ג' ימים קודם מחזקינן לאיסור למפרע דכל שאי אתה יכול לומר ברגע זו נעשית ואתה צ"ל שנעשה מקדם כבר אתרע חזקה ומחזקינן למפרע וא"כ אף בזה דהא עכשיו נקרש וא"א לומר עכשיו נפל בתוך השומן ואתה צ"ל למפרע א"כ זהו בכלל ספק אולי היה כבוש מע"ל אבל לפי הרמ"א דהכריע לעיל סי' ע"א דאף בהוגלד המכה מ"מ גבינות שנעשה מקדם ג"י מותרים דהעמיד על חזקתה ואמרינן עכשיו אתרע ונטרפה וא"כ למה לא נימא כן גם בזו חפשתי ולא ידעתי הבדל דבר בשום אופן. ומ"ש הרמ"א ראי' מהא דחששו להחמיר בספק אם היה העכבר בעת שעירו עליו מלבד די"ל הם סברו כרשב"א כמ"ש וכמו שנראה דהטור בסי' פ"א מסכי' לדעת רשב"א אף גם י"ל דשם רגלים לדבר דאם אח"כ נקרש מהיכן בא העכבר לתוך השומן אבל בזה דאין רגלים לדבר מהכ"ת לאסור יותר מן גבינות גבי בהמה ובפרט כי זה פוגם או משביח בשומן ג"כ ספיקא כמ"ש הש"ך וא"כ מהכ"ת לאסור: הנה האו"ה בא מטענה דכל הטמאות כשעת מציאתן ואמרינן נדה דף ד' דבין להקל ובין להחמיר אמרינן במחט שהעלתה חלודה וכו' אך זה מספיק אם לא ידעי' דהיה רך מע"ל שפיר אמרי' דכמו דעכשיו קרוש לפנינו כן היה מקדם אבל בידעינן דהיה רך מע"ל רק לא ידעינן דהיה עכבר מתחילה בתוכו אדרבה מחזקינן מזמן לזמן ואמרי' כאן נמצא כאן היה אבל כבר כתבתי דזהו הכל לקדשים ועיין נדה דף ד' ד"ה טבל וכו' ותמיה על או"ה דהוא גופיה פוסק בגבינות כהנ"ל וכתב דלא דמי למקוה דל"ל חסר ואתא וא"כ ה"ה זה וצ"ע:

סימן קה

א איסור שנשרה וכו' הט"ז תמה על או"ה שכתב כלי הנאסר בכבישה אין להשרות בתוכו היתר מעל"ע דהא אימת הוי כבוש סוף מעל"ע וכבר אי פגום וכ"כ הש"ך לעיל סי' ס"ט והפר"ח כתב דגמר כבישתו הוא בסוף מע"ל אבל פגום לא הוי עד אחר שכלה המע"ל וכבר קדמוהו המג"א בא"ח סי' תמ"ז ע"ש. אבל כל זה אינו מספיק דא"כ צריך להיות דזה יוצא האיסור. וזה נכנס ההיתר לתוך כלי בלי שהי' רגע אחת דאם ימתין עדיין הפגימה והכבישה באים כאחד וזהו אי אפשר לצמצם שלא יתמהמה אפילו רגע א'. ולכן עדיין לא עלתה תרופה לקו' זו. ומה שהיה נ"ל כי רחוק להשיג בחוש דבר צונן שהיה נכבש כ"ד שעות שכל כ"ד שעות עד רגע אחרונה לא יעשה פעולה כלל להבליע או להפליט כל דהוא וברגע אחרונה מכ"ד שעות יעשה פעולתו להבליע ולהפליט דבר זה אין השכל מחייבתו רק מוציא לאט לאט ומבליע לאט לאט רק אין טעם מורגש עד תשלום הכ"ד שעות אז נגמר הפעולה שהפליטה ובליעה טעם גמור וא"כ תו ליכא נטל"פ דכבר נפלט רוב הטעם מקודם וגם נבלע הטעם מקודם וניעור לבלוע לבל יהיה פגום כיון שנבלע בו מחדש וא"ש ולק"מ. ואחר כתבי זאת מצאתי כן בתשוב' חות יאיר דף ק' שכתב ג"כ סברה זו וע"ש ובהשמטות והדבר שכלי קרוב למציאות הטבע: איברא דלא ידעתי מנין למד זה האו"ה דכי יאמר זה מעצמו בלי ראיה מקדמונים ז"ל. ואמת כי יש להבין בתוס' חולין דף ח' ע"ב ד"ה השוחט וכן בע"ז וכן בר"ש דדייקו הכל מן שמן של עכו"ם שהתירו ר"י הנשיא דס"ל נטל"פ מותר ש"מ דסתם כלים של עכו"ם אינו ב"י ע"ש. וקשה מנלן הא שמן שהתיר ר"י הנשיא לא היה שלוק דלקמן דף ל"ח ע"ב פליגי ר"ש ור"ס אי משחא שליקא אסור ש"מ שמן שהאיר ר"י הנשיא הי' סתם שמן בלי שלוק וא"כ מהיכי בלע וע"כ צ"ל דהיה נכבש לתוכו מע"ל וקשה קושי' הנ"ל לו יהי' דכלים של עכו"ם ב"י מ"מ טרם שנשלם הכבישה כבר עבר זמן הפגימה כקושי' הט"ז ובזו ודאי לא יספיק תי' הפר"ח דמנלן להוכיח דכלים של עכו"ם אינו ב"י דכולי האי לא חיישינן דנעשה הכל ברגע אחת וזהו כמעט אינו במציאות ומכ"ש דלא שכיח. איבדא מתו' והרא"ש אין כ"כ ראיה כי נראה כי הביאו דעת רש"י ור"ת דלילת נילה פוגם רק הם להחמיר אמרו מע"ל וכמו שכתבו התוס' והמחמיר תע"ב. וכן נראה מדברי הרא"ש שכתב וכל הדחוקים אם נשמע לדברי רבותינו אבל אם נאמר מע"ל א"צ לכל דחוקים והיינו להקל לא סמך אבל להחמיר ודאי ס"ל דאין לחלק אדברי רש"י ור"ת ולשיטתם א"כ אם הוציא האיסור מכלי אמצע הלילה וב' שעות אח"כ שרו היתר ונשרה עד ליל שני קודם אור היום א"כ הרי נשרה מע"ל והוי כמבושל ופגם לא הוי דהא לא עברה

כל הלילה בשלימות וזהו ודאי דכל הלילה בעי כמש"ל בסי' ק"ג באריכות וששה שעות מלילה זו וששה שעות מלילה שני' אין מצטרפין למשוי לי' לפגם וא"כ ודאי דאסור כיון דאין דעתם להקל נגד רש"י ור"ת ובפרט התוס' סתמו כר"ת רק כתבו המחמיר תע"ב: איברא לא ראיתי באו"ה שהביא הט"ז הכרח כ"כ דמ"ש בכלל ב' דין ח' דכלי שנאסר בכבישה דמותר לכתחילה לשרות בו פ"א דהא אין שורין בו הבשר השנו מעת לעת אין ראי' לומר אילו שרו דבדיעבד הי' אסור. רק י"ל לכתחילה קאמר דנותן טעם לפגם אסור לכתחילה וזה אפי' לכתחילה מותר הואיל ואין דרך להשרתו כ"כ זמן ולא החמיר אפילו מתחילה. ומ"ש כלל למ"ד דהיתר ששרוי בכלי איסור בת יומא דאסור ואין שרייי' פחות מעת לעת וא"כ קשי' ב"י איך משכחת לי' י"ל כך דכל כוונתו לומר דכלי אוסר הנשרה בו מע"ל ואמרי' אף בכלי כבוש אף דצד חיצון אינו מוקף במים כהנ"ל בהלכות מליחה וגם לשיטת רי"ו דבכלי נחושת בעינן אור מהלך תחתיו קמ"ל דכבישה מועיל וישנו עכ"פ במציאות אם שרו חלב בכלי מע"ל ולאחר שכבר שרה בו החלב י"ב שעות הניחו ג"כ הבשר לתוך המים ונלקח סוף י"ב שעות החלב אבל הבשר נשאר כ"ד שעות ומי השרייי' אינו נאסר עד שהם יאסרו הבשר דאיירי אחר ששרו חלב מעת לעת הוסיף עוד מים ודוק. וכהנה טובא וא"כ מחמת כבישת הבשר עם החלב לא נאסר דהא לא נכבשו יחד מעת לעת אבל מחמת כלי נאסר דנכבש בו מעת לעת והכל אינו נותן טעם לפגם דהא מעת הסרת החלב מתוך הכלי לא היה רק י"ב שעות והי' נכבש בו מע"ל וא"ש והאו"ה לא בא לכאן ללמדנו ענין נטל"פ ונ"ט לשבת דזהו ידוע רק כל כוונתו ללמדנו דכבישה מועיל בכלי כמו באוכלים ודו"ק: ומה שכ' האו"ה לומר כלי מתכות אין נאסרים בכבישה. ותמה הט"ז מהכ"ת לחלק נראה. דס"ל כרי"ו דפוסק כירושלמי דאין כלי נחושת בולע אא"כ האור מהלך תחתיו ואם כן מבואר דע"י כבישה אינו אוסר ועיין מה שכתבתי לקמן בזה:

ב וספק כבוש אסור וכו' דהוא ד"ת מדאמרינן חידוש הוא דאי תרו לי' וכו' ומזה למדו דין כבוש מע"ל ש"מ דהוא דאורייתא והכה"ג הביא בשם ד"א אשר אינו בידי לעיין בו כי הוא חוכך דמנלן דהוא דאורייתא ולא הבנתי דמה יאמר בראי' הנ"ל ואולי יאמר בכבוש בחומץ וציר שהוא רק בכדי שיתן על אור וזהו אפשר דלאו דאוריית' איברא הרמב"ם כתב הך דינא דכבוש כמבושל סתם ולא זכר כלל בספרו סוף פט"ו מהלכות מ"א דג טמא שכבשו עם דג טהור וכו' דצריך להיות מאתים בזה הורה לנו דין כבוש מזה נראה דס"ל כבוש כמבושל כפירש"י בחומץ וציר דאלו ס"ל אף' במים ומע"ל היה לו לכתוב וכן בפ"ז דשביעית מפרש בפי' על הך משנה דורד חדש שכבשו בשמן ישן דטעם ורד נקלט ביותר

בשמן ודוקא ורד ישן אבל לא חדש ש"מ דבעלמא לא אמרינן גבי שמן כבוש רק ורד שאני. וכן תני' חרובין ביין אוסרין דנותן טעם בו משמע שאר דברים כבושים ביין אינם אוסרין וכן בהלכות תרומת פט"ו הלכה ט' פסק בפירוש שכל ירקות תרומה הנכבשים עם ירקי חולין מותרים חוץ עם שומים ובצלים וחסית שהם חריפים כמו שכתב הכ"מ ש"מ דבעלמא לא אמרינן כבוש כמבושל ואולם הוא פ' כ"ב מהלכות שבת הלכה י' כת' הכובש בשבת אסור שהוא כמבשל ומשמע שם מהתורה ולכן יש מקום לומר דס"ל לרמב"ם לחלק בין כבישה לכבישה בין ציר למים על הנך פוסקים דס"ל לכל אופן כבוש מהתורה הך משנה דתרומת קשי' דקתני כל הנכבשים זא"ז חוץ מחסית מותרי' למה הא בולעים מתרומה כיון דכבוש כמבושל ומ"ש דבר חריף משאינו דבר חריף. שוב ראיתי דתיו"ט במשנה הקשה כן לשמואל דאמר מליח כרותח וכו' וכתב ג"כ דרמב"ם העתק כל נכבשים ובאמת לק"מ כאשר כתבתי דס"ל כרש"י ולחלק בין כבוש אבל להחולקים על רש"י. קשה ודוחק לומר דס"ל כירושלמי דתני' כבוש הרי הוא כשלוק וס"ל דשלוק גרע כחו מבישול אף דלפי' גמרא דידן שלוקה יותר מן מבושל כמ"ש התיו"ט ג"כ להדי' וצ"ל דס"ל הואיל תרומה דרבנן ותרומת ירק גם כן דרבנן הקלו החכמים ולא אסרוהו רק דבר חריף כבצל וחסית וכו': אך מ"מ על המרדכי קשי' דטען על רש"י דס"ל דלא אמרינן כבוש רק בציר וחומץ מהא דורד שביעית שכבשו בשמן וכו' דאם כן יקשה לרבין אר"י בפרק כ"ה דף קי"א ע"ב דכבוש אינו כמבושל הך משנה כמ"ש התיו"ט באמת וצריך לומר כמו שכתב הרמב"ם דורד קולט תיכף משמן ועיין תוס' שם ד"ה מליח וכו' דמחלקו ג"כ לר"י בדגים דרפו קרמייהו וה"ה בורד וא"כ אף לרש"י לק"מ דבמקום דרפו לכ"ע אמרינן בכל דוכתי כבוש אפי' במים ושמן ודוחק ליישב וצ"ע. כללו של דבר כבוש בחומץ וציר יש לצדד להקל בספקו כיון דמשנה שלימה כל הנכבשים וכו' מותרים:

ג כבוש פי' דנכבש בתוכו ולא ידעינן אם נכבש יום שלם אסור הרב הט"ז בס"ק ג' תמה דמ"ש ממקוה שהוחזקה להיות מימיו מתמעטים וכו' ועל זה השיבו הנה"כ ופר"ח דכאן ריעותא לפניך דהאיסור בתוכו משא"כ שם ליכא ריעותא ויפה השיבו על טענתו אבל מה יאמרו ממש"ל בסימן הקודם דמוקמינן כל הטריפות אפילו נגלד המכה וריעותא דטריפות לפניך מ"מ בחזקת כשרות ואמרינן השתא דאיתרעו והאו"ה במצמו פוסק בגבינות כן וכתב ראי' ממקוה שנמדד ונמצא חסר דריעות' לפנינו ומ"מ אילו לא הוי סברה חסר ואתי חסר ואתי לא הוי מטמאין למפרע ואם כן כאן דלא שייך חסר ואתי למה נחזיק למפרנו ואו"ה. הכל לשיטתו דכל טמאות כשעת מציאתן כהנ"ל אף לחולין אבל לפי שכתבתי לעיל דזהו הכל לקדשים אבל בחולין בחזקת כשרות ואמרינן השתא

דאתר' בכה"ג יש להכשיר ואיזה ספק כבוש שאמרו ספק אסור כגון שיש כאן ב' כלים א' היה בו מים כ"ד שעות ואחד לא ומוספקין נחנו באיזה כלי היה וכה"ג אנפי טובא דל"ל עכשיו דנפל אבל בספק כי האי אוקמינן אחזקת כשרות ואמרינן עכשיו נפל ועכ"פ דין זו מחלוקת הפוסקים וברור דתלי' בהך דלעיל סי' פ"א וצ"ע:

ד או בתוך החומץ וכו' הרב בש"ך ס"ק ב' האריך להשיג דבחומץ בעינן מעת לעת והוכיח דין זה מדברי הרא"ש גבי עכברא בחלא דכתב דבעינן כבוש מעת לעת והנה תמהני איך החליט הדין להקל לו יהיה דדעת הרא"ש כך מ"מ הא רש"י לא ס"ל כלל הך כבישה בצונן וא"כ אף כבישה דמעת לעת לא ס"ל דכל זמנו של מעת לעת ילפינן מהך דאי תרו לי' כולי יומא וזהו לרש"י ראיי' דע"כ אין הפי' מכבוש וא"כ ודאי כבוש בציר שיעור כמ"ש הרא"ש כדי שיתן על האור וירתיח ואם כן ה"ה לכבוש בחומץ דבכל דוכתי השווה רש"י ציר לחומץ גבי כבוש ורש"י דפירש בג"ה כבוש בחומץ ותבלין וכמו דכבוש בתבלין הוי תיכף דהוא ענין ציר כמו כן בחומץ דאין לחלק ברש"י ואלו בפסחים דף ל"ט פירש"י לא כבושין בחומץ וכן בדף ע"ו כיבוש בחומץ הרי הוא כמבושל ואם נכבשו הרי אסורין הרי אסורין הרי דלא גבל זמן כלל וסתמא היינו בכדי שירתיח תיכף אסור בחומץ ואע"פ שהמרדכי בפג"ה כתב דרש"י לא מדמה בפ"ב דע"ז חומץ לציר היינו לענין שתאסור במאתים כי אין טעמו כ"כ קשה וזה מוכח משמעת' דחומץ שנפל לגרסין אבנ לענין שיהי' בו כבישה ס"ל לרש"י דשווים והדבר מבואר. וכן מבואר ברמב"ם דס"ל חסא דבר חריף ומשוי כבישה כמש"ל בפי' המשנה ומכ"ש חומץ דכל איש יכיר דיש יותר חריפות בחומץ מן שומים ובצלים דנכללים בשם חסא כמ"ש הרמב"ם והלח"מ כתב על הרמב"ם דסתם עכברא דנפל לשכרא או לחלא דאוסר ולא כתב דצריך דישהה בו זמן משום דס"ל שכר וחומץ מתוך חריפתם מבליע טפי עכ"ל הרי דאפילו בשכר ס"ל לרמב"ם דהוי חריף ומכל שכן בחומץ דהוי חריף אין צריך מע"ל לכבישו והרי רש"י והרמב"ם מהמחמירים: ונראה דהוא גמ' בפסחים דף ע"ד ע"ב אומצא דאסמי' דפי' התוס' בד"ה אסמיק כו' בשם ריב"א וכן כתב הרא"ש בפרק ג"ה דמיירי בבשר חי שנתנו לתוך החומץ שיהיה הדם נצמא בתוכו אי שוהה בתוכו עד דאסמיק נעקר הדם ממנו ונפלט לתוכו והוא וחיילי' אסור דהחומץ חוזר ומבליע בתוך הבשר ורבינא סבר דאפילו לא אסמיק חילי' אסור דא"א שלא יהי' שוריקי דדמא עכ"ל ואם אין כח בחומץ להבליע זולת כבישת מעת לעת מאין יהי' הבשר חוזר ונאסר דאף דיש לומר דכח ביד החומץ להוציא דם בטבע חומץ מאין יהי' כחו להבליע בחתיכה עד שאמרו אי חלא אסור איהו נמי אסור ואפילו בלי אסמיק לולי דהוא דבר מיעוט היה גם חתיכה אסורה כמ"ש התוס' ואם אין חמץ חריף

איך יבליע בחתיכה ודוחק לחלק בין דם לשארי דברים כי מנלן לחלק ולהקל וגם הך דכ' הרא"ש בציר שיתן על האש וכ"כ ג"כ בדם ומ"מ ילפינן מיני' לשאר איסורים: מזה נראה דאפילו חומץ יין גרוע ג"כ משוי כבוש רלא כמ"ח בא"ח סי' תמ"ז דרוצה לחלק בזה בין חומץ יין גרוע ובין יין משובח דהא בגמ' אמרינן דאפי' בחומץ גרוע מחליטין דאתא לקיוהי דפירא וסתם אמרינן חלא אי אסמיק דהחתיכה ג"כ אסור ש"מ דבכ"מ דאיתא לקיוהי מבליע והדבר מבואר: ומעתה אף דנימא כדעת הש"ך דהרא"ש דכתב על הך עכברא דנפל לחלא דבעינן כבישה מע"ל חולק. מ"מ להחמיר שומעין לאינך פוסקים אף גם י"ל ברא"ש חילק בין חלא דשכרא לחלא ואמת כי יש קצת ראיי' דחלא חריף דהא רבינא ביקש לשעורו בק"א ואמר לא גרע מתרומה וקשה אם אתה רוצה להחמיר להורות בו כדין תרומה שיבליע כדין תרומה בק"א דיו להיות כתרומה והא קיימ"ל כל הנכבשים זה עם זה מותרים ואף פה יהיה נכבש מותר כמו שאין תרומה אוסר וע"כ צריך לומר דהא שומים ובצלים אף בתרומה אוסר וחלא כ"כ חריף ודאי כשומים ובצלים וא"ש והדבר מוכרח: ולכן יותר נראה ברא"ש דס"ל כרש"י דפי' הא דבעי בחלא מהו משום דלמא חוזק החלא מונע ליתן טעם לפגם וס"ל לרא"ש תרתי לא עבדי החורפא של החומץ לעכב הפגם ולהפיגו ולמהר הכבישה עד שלא יצטרך מע"ל כולי האי לא אמרינן ולכך פירש הרא"ש דהי' מעת לעת כך נ"ל בדברי הרא"ש אך יהי' דברי הרא"ש איך שיהיה עכ"פ ראיה ברורה הנ"ל מכרעת דחומץ הוי כציר לענין כבוש וא"כ י"ל דהמחבר להחמיר נקט אבל לעיל בלא"ה איכא ספיקא אולי אינו משביח כלל א"כ כולי האי לא רצה להחמיר בחומץ דהוי תרי ספיקא אי משביח ואי הוי כבוש כולי האי לא מחמירין אבל כאן פשטא להחמיר שומעין:

ה חום כלי ראשון כו' עיין ש"ך שהאריך בס"ק ה' בדיני עירוי וראשון תחלה נאמר דעת הש"ך דדעת ר"ת והכי קיימ"ל לחומרא דעירוי מבשל כ"ק ואפי' נפסק קלוח עכ"פ מבליע כדמוכח פרק כ"צ והא דכתב רמ"א לעיל סי' ס"ח. בדנפסק הקלוח מותר לערות על התרנגולת היינו דאינו מפליט ומבליע כאחד ולא הבנתי דבריו כי הלא רמ"א לעיל בסי' צ"ב ס"ז בהג"ה כ' להלכה והוא מתשובת מהר"ם דאם הלך קלוח מקדירה ונפסק הקלוח דלא הוי עירוי ואפילו קליפה לא צריך וזה דלא כש"ך. וברור הש"ך נתכוון להא דאמרינן שם בשר חם לתוך חלב צונן דבעי קליפה וכן דפריך מנטף מרוטבו וכו' והא כולה נפסק קלוח אבל עדיין לא הועיל דאם אמרינן דהך שמעת' דקתני קולף היינו לא מתורת עירוי ומ"מ בעי קליפה דאינו מבשל רק מבליע א"כ מנלן תו לומר לשיטות ר"ת דעירוי מבשל ומ"מ אינו מבשל יתר מכ"ק הלא לא מצינו זכר לזה ועל ראיי' דהך

חם לתוך צונן קשה לחלק לומר דמבשל ומ"מ רק כדי קליפה וכל הדוחק הוא מהא דקיימא לן תתאי גבר וקליפה מיהו בעי וכמ"ש התוס' בכמה דוכתי ואם אמרינן דשם אינו עירוי דנפסק קלוח א"כ מנלן הא וכמ"ש באמת התוס' בזבחים כאשר נחתו לחלק בין נפסק הקלוח ומוקי להך דפסחים בנפסק הקלוח שפטו הך דעירוי מבשל לגמרי ע"ש. וגם לדעת ר"ת וסייעתו אין חילוק בין בלוע למבשל דמה דמבשל בולע ודאינו מבשל אינו מבליע כנראה להדיא מדברי תוס' דזבחים וכן ברשב"א דף צ"ב דמביא ראיה מהך דירושלמי דמה דבישל מבליע והוא דס"ל כ"ש בולע הוצרך לכנוס בדחוקים ע"ש ולשיטות הש"ך אף לר"ת בנפסק הקלוח צ"ל דמבליע וזה לא יתכן לר"ת דלדידי' ליכא חילוק בין בלוע לבישל ועל ראיי' הש"ך מהך חם לתוך צונן כבר כתבתי לעיל בסימן צ"ב דיש לומר דאיירי דבר גוש ומהך דנטף מרוטבו באמת לשמואל קשי' ולרב באמת אין נ"מ בין נפסק קלוח לאינו נפסק וכך צ"ל אף לשיטות הש"ך דהא בגמ' אמרינן לרב בנטף מרוטבו וכו' דמחמם לחרס והחרס מטוה לרוטב והוי צלי מחמת ד"א מבואר דאף מבשל ולא דמבליע לבד וצ"ל אף לשיטתו הבדל בין רב לשמואל: איברא דקשי' לי מנלן למהר"ם הך חילוקא ולהקל בין נפסק הקלוח לאינו נפסק וכמש"ל דכל חרדה של תוס' היה כדי לומר לר"ת דעירוי מבשל בכולו וא"ש הך דחלה והגעלה אבל לפי דקיימא לי דעירוי לא מבשל יותר מכדי קליפה והיינו כמ"ש התוס' מהך דשמואל א"כ מנלן להקל תו בין נפסק ללא נפסק ולכן היה עולה ברוחי דזה קשיא לי' למהר"ם לרב דאמר עלאי גבר ומבשל כונו א"כ איך משכחת לי' כלי שני הנזכר בכל דוכתי דאם היה כלי צונן ונתן לתוכה רותחין מכלי ראשון חם כן עלאי גבר והוי לי' כ"ר כמו לשמואל דנתן צוננין לכני רותח מכלי ראשון דתתאי גבר. ודוחק לומר דאם הך רותחין שנתן לכלי צונן וגברו המים ודין חמין עליהם כדין עלאי חזר ועירה לתוך כלי צונן כולי האי לא אמרינן עלאי גבר ונדון ככלי שני דזה דוחק וגם קשה המשנה דנקט לתוך הקערה מותר לתת לתוכו תבלין הא בקערה מערין מן כלי ראשון ולרב דס"ל עלאי גבר הא מבשל לגמרי כדאמרינן גבי נטף מרוטבו שמחמם כ"כ להבליע על שהכלי חוזר ומבשל אותו ואם כן הרי כאן כלי ראשון לגמרי ולכך ס"ל למהר"ם כי ס"ל לרב עלאי גבר היינו בלי נפסק הקלוח והא דמותר לערות לתוך הקערה היינו בנפסק הקלוח א"כ מצינו אף לרב כ"ש: אלא הך קושיא מנותן לתוך הקערה וכו' עדיין קשה לתוס' זבחים דס"ל רב ושמואל פליגי בנפסק הקלוח ומ"מ סובר רב עלאי גבר ואם כן הקושיא במקומו לרב איך נותן לתוך הקערה ותמחוי והיה נראה דס"ל לתוס' דיש לומר דאף דס"ל לרב עלאי גבר מ"מ בתבלין שאני דס"ל לר' יהודא דאפי' בכלי ראשון אינו מתבשלים אם כן אף לרבנן מ"מ

אינו מתבשל בכלי שני אף דעלאי גבר וא"ש. אך דמהר"ם לא ס"ל הך סברא לחלק ולכך הוצרך לחלק בין נפסק הקלוח וא"כ לק"מ דאף לרב יש הבדל הקושיא מנטף מרוטבו וכו' במקומו איך אמרינן לרב ניחא הא בנפסק הקלוח רב מודה. לכן נראה לחלק כי יש הבדל בין נפסק הקילוח היינו בדבר המתבשל בקערה וכלי דמפסיק בינו לבין האש ודופני הכלי מחזקי' החום ולכך כשמערה ונפסק הקילוח פסק חום הכלי מהאש ואין לו כח לבשל אבל צלי שאצל האש היא בעצמו קולט כח וחום אש וא"כ בכל מקום שינתק חומו בקרבו מחום אש והוי כמטלטל כלי ראשון ממקום למקום וא"כ שם בפסח דהוא צלי הוי כלא נפסק הקילוח כי תמיד על הרוטב שנצלה באש כח אש. ואם יפרד מעם הבשר הוי כשני קדירות ראשונות המופרדים זה מזה וכח אש בו וזהו ברור ונכון. וא"כ גם חם שנפל לתוך צונן יש לפרש כך חום צלי אלא דא"כ ה"ל לפרש ולא היה לו להרב לסתום דבר חם שנפל לתוך צונן דמיירי בחם צלי וצ"ע. ואפשר דזהו כוונת רמ"א צ"ל אדמיקר בלע קליפה בעי הוח חומרא בעלמא איירי בשנפסק קילוח: מיהו התוס' והרא"ש דהקשו בשבת דף ב' בנותן אדם חמין לתוך צונן ולא צונן לתוך חמין ופירש"י משום דתתאי גבר והקשה התוס' והרשב"א ורא"ש א"כ קשיא לרב דס"ל עילאה גבר וכן לשמואל הא קליפה בעי ונכנסו בדוחק וקשה מאי קושיא דלמא איירי בנפסק הקלוח אלא ש"מ דאף בנפסק הקילוח ס"ל דפליגי וכן משמע מכמה דוכתי והתוס' והר"ן דכתבו כן היינו דס"ל לר"ת בלא נפסק הקילוח מבשל לגמרי כנראה מלשונם אבל לפי דקיימא לן דמבשל רק כ"ק אין ראי' לנפסק הקילוח ולא מצינו לו לר"מ ממש חבר. וכן צ"ל בר"ן דאיהו מחלק בין נפסק הקילוח לאין נפסק ומ"מ הקשה בהך דחמין לתוך צונן קו' תוס' ולא תי' דמיירי דנפסק וברור. ודע הא דלעיל ס"ל להרבה פוסקים דבישל במקצת כלי צריך הגעלה בכל כלי בעירוי לא אמרינן כן דמהכ"ת יתפשט לאורך משך הכלי ולא בעובי הכלי עד דלא נאסר רק כ"ק א"ו בעירוי אינו מתפשט כלל ודו"ק: והנה ס"ס ס"ח הביא הש"ך דעת מהרי"ו שנמשכו אחריו הרב ב"י והרמ"א דהכלי נחושת אין בולע אלא באור מהלך תחתיו. ותמה הש"ך דהא קתני במשנה אחד שבישל בו ואחד לתוכו רותח טעון מריקה ושטיפה וע"כ בכלי נחושת דאי בכלי חרס צריך שבירה. אך משום הא לא אריא די"ל לעולם בכ"ח איירי וכשיטות הרמב"ם בפי' המשנה ובחיבורו דהד דכ"ח דבעי שביר' היינו בחטאת בעי אבל בשאר קדשים אפילו בק"ק טעון רק מריקה ושטיפה והך מתני' הכל בכ"ח ובשאר קדשים דדין כ"ח במריקה ושטיפה ואמת כי דברי הרמב"ם תמוהים כנודע וכמש"ל בכמה דוכתי. והרב הבה"ז כתב שיש לרמב"ם ראי' מירושלמי שהביא הסמ"ג בהלכות הגעלה ולא ראיתי משם ראייה כנראה שם. אבל מהך ירושלמי

פרק הכיר' יש ראיה דקאמר דלעולם אין עירוי מבשל רק כ"מ בולע ופריך זה תניא אף בכלי נחושת כן ואית לך לומר כו' וקשה מה לו להביא ראי' מברייתא דקתני אף בכלי נחושת כן וכן המתרץ הראשון דתי' בכ"ח איך נעלם ממנו המשנה דקתני להדיא דצריך מריקה ושטיפה וע"כ בכ"נ דכ"ח צריך שביר' ומה צריך להקשות מברייתא וע"כ ל"ל דממשנה אין ראי' דמ"מ י"ל דאיירי בכ"ח וסגי במריק' ושטיפה בשאר קדשים ולכך בעי מברייתא. אמנם מהך ברייתא יפה קטען הש"ך בירושלמי דאף בכלי נחושת צריך מריק' ושטיפה בעירוי גרידא: אך לא על רי"ו לבד קושיא שלו כי אם על הרשב"א ג"כ אשר הש"ך גופי' הביאו כי שם בתה"א דף צ"ב ע"ב כתב ומפירושו של הרמב"ן ז"ל אנו למדין דאפילו כלי נחושת שערו לתוכו בין מכלי ראשון בין מכלי שני בלוע הוא וצריך הגעלה שלא אמרו שם בירושלמי שאינו בולע אלא כשהאור מהלך תחתיו שלא להצריכו מריקה ושטיפה במערה לתוכו חטאת רותח אבל בולע הוא צריך הגעלה עכ"ל. וגם בזה קושי' הש"ך דהא להדיא קתני או שעירה לתוכו רותח צריך מריקה ושטיפה ומפורש בברייתא בכלי נחושת וגם לרמב"ן צ"ל דהמשנה דלא כרמב"ם דס"ל דמהני בכ"ח מריקה דמפרש בירושלמי על המשנה אחד וכו' דאיירי בכלי חרס ובולע וקשה למה צריך שבירה הא לרמב"ן בלוע בלי בישול א"צ מריק' וא"כ אף בכ"ח לא יצטרך שבירה וצ"ל דמ"מ בכ"ח לא מהני הגעלה ולכך צריך שבירה וזהו דלא כרמב"ם דלרמב"ם מהני הגעלה) וכמו כן יש להבין בפסחים דף ע"ו בתוס' ד"ה בשלמא דהקשו דיהי' השפוד אוסר הפסח ותי' דאין שפוד של עץ קולט חום כ"כ כמו חרס וסולת. וקשה הא אפי' בכלי נחושת מבואר במשנה דעירוי לתוכו רותח צריך מריקה ש"מ דמקבל חום שמבשל ולדברי ר"ת בישול ובלוע חד הוא וא"כ איך לא יבשל עץ ודוחק לומר דזהו לשיטת רשב"ם דס"ל עירוי מבליע אבל לא מבשל א"כ יש לחלק אף דיש כח בעירו להבליע בכלי אבל שיהיה הכלי מקבל חום שיצלה האוכל לא דאינו מבשל כלל רק מבליע. ובזה יש ליישב קושי המהרש"א דהקשה למה הקשו התוס' לרב ולא לשמואל דלפמ"ש ניחא דבס"ד בלא"ה פריך הגמ' לשמואל ממשנה ומה יתן ומה יוסיף אם יוסיפו התוס' להקשות ולתי' הגמ' דמוקי ליה בחרס רותח לק"מ די"ל נ:מו עירוי רק מבליע ולא מחמם וא"צ לחלק בין כ"ח לשברי כלים ולק"מ אבל לרב דמוקי בס"ד בחרס צונן ומ"מ אמרינן דחרס מקבל חום וצולה הפסח א"כ שפיר הקשו לרב מי ניחא הא השפוד אוסר דלחלק בין כ"ח לעץ לא ס"ל לתוס' בקושי' כלל ותי' לחלק וא"ש. אלא דזה דחוק דר"י הוא דמתרץ כן ור"י ס"ל בפרק הכירה דף מ"ב כר"ת דמבשל ואין לחלק בין בלונע לבישול כלל ולכך לא שם מהרש"א לבו לתי' שכתבתי וא"כ הדרא קושיא הנ"ל למקומו: לכן נראה דר"ת

מפרש בגמ' דקאמר על עירוי לתוכו רותח בלוע בלא בישול היינו שכבר נתבשל בקדירה ראשונה ועירה לתוך כלי שניי' ולא שייך בו בישול רק בלוע וא"כ לפ"ז קמ"ל הקרא ומשנה דלא תימא דווקא אם נתבשל בכלי זה הוא דצריך שבירה ומריקה אבל אם כבר נתבשל ואח"כ בא לכלי דלא נתבשל תו בתוכו דהא כבר מבושל ועומד ואין צריך מריקה קמ"ל דמ"מ צריך הואיל הכלי בולע ולפ"ז י"ל דמיירי כל המשנה מכלי העומד על החור באופן שהוא בולע דהיינו כ"נ שעומד על האור וכך הפי' אחד שבישל בתוכו ע"ג האור או שעיר' לתוכו רותח ע"ג האור אע"ג דכבר נתבשל מקדם ולא נתבשל כלל בכלי זה ולא שייך אשר תבושל בו מ"מ הואיל ובולע צריך מריקה וכו'. וא"ש הך דירושלמי דצריך דוקא אור מהלך תחתיו דזולת זה אינו בולע ומשנה איירי באור מהלך תחתיו וקמ"ל אף דנתבשל מקדם ולא ק"מ. וצ"ל הא דהוכיח תוס' בשבת דעירוי מבשל משום דקתני עירה לתוכו רותח דהא לפמ"ש אין כאן ראי' דבמשנה איירי באור מהלך תחתיו איירי דברי תוס' לתי' שני שכתב תוס' כאן אבל לתי' ראשון באמת אין מזה הוכחה רק ממקום אחר כמ"ש שם ראי' רבות ע"ש ובזה כל הקו' מיושבים: עוד היה נראה דס"ל לרי"ו ורשב"א דמה דמספקא לי' בגמ' דידן פשיטא ליה לתלמודא דבני מערב' כאשר שכיח בבבלי איבעי דלא איפשיט ובירושלמי איפשט אזלינן בתר ירושלמי וס"ל דודאי בנותן לתוך כ"נ רותח אף דאין הכלי בולע דקשה לבלוע הואיל אין האור מהלך תחתיו מ"מ הבשר והמרק שבתוך כלי הם מתבשלים מיני' ובי' ומצומקים ומתבשלים וכמ"ש הרא"ש בפרק כירה ע"ש. וא"כ ה"ל בישול בלא בלוע וזהו הוא ג"כ איבעי' בש"ס דילן אי כה"ג צריך מריקה. ובהכי א"ש דביקש הגמ' לפשוט דבישול בלי בלוע צריך מריקה מדתנן שעירה לתוכו רותח ופירש"י דס"ל דכמו בלוע בלי בישול צריך מריקה הוא הדין איפכא נמי וזהו דוחק דמי ישקלן בפלס אחד דיטעון מריק' מה דלא בלע כלל ומה טיבו של מריקה זו אם לא בלע כלל להא דטען מריקה אם לא בלע בלא בישול דשם שפיר שייך לשון מריקה להוציא הבלוע: אבל לפי הנ"ל ניחא דבס"ד ס"ל כירושלמי דאין כלי נחושת בולע אלא אם אור מהלך תחתיו וא"כ הא דקתני עירה לתוכו רותח היינו משום שהבשר ומרק מתבשלים כמ"ש ושפיר פשטנה דבישל בלי בלוע צריך מריקה ודחי הגמ' דלמא כאידך מ"ד דס"ל כלי נחושת בולע ואיירי דאין אור מהלך תחתיו ואם כן הך מ"ד בירושלמי ס"ל בישל בלי בלוע צריך מריקו' וא"כ שפיר י"ל אין כ"נ בולע רק הבשר ומרק מתבשלים ומצמקים והוי בישל בלי בלוע: ובזה היה אפשר ליישב ג"כ קושי' הלח"מ על הרמב"ם דהעתיק המשנה נטף מרוטבו וכו' ולא פי' בחרס וסולת רותחת דהא קיימ"ל כשמואל וכבר כתבתי לעיל מזה ע"ש. ונראה דוודאי ס"ל לרמב"ם אם אמרינן קליפה מיהו בעי

ל"ק כיון דרוטב נאסר כדי קליפה הוא בלע בפסח כדי נטילה וכן בסולת כדי קמיצה רק אם אמרינן בישול בלי בלוע צריך מריקה קשה למה לא קתני במשנה ואיך השמיט המשנה דזבחים הך דינא רבתא וצ"ל דבאמת קתני לי' או שעירה לתוכו רותח דאין עירוי אוסר כלל אפי' כדי קליפה וע"כ משום בישול בלי בלוע אבל למ"ד דאין צריך י"ל דעירוי מבשל כדי קליפה ולכך צריך עירוי משום בלוע. וא"כ א"ש הא דפריך הגמ' לשמואל אדמיקר לי' בלע קליפה מיהו בעי לא מסבר' טבעית דאולי תיכף מקרר לי' עד אפילו אין מבליע כדי קליפה (ועיין במ"א דהוא רק חומרא בעלמא וקשה מנלן להקשות דלמא אינו חומרא) רק קושי' הוא ממשנה דעירוי לתוכו רותח וכו' ול"ל משום בישול בלי בלוע דא"כ תפשוט וכו' וע"כ צ"ל דהוי בלוע אבל לעיל פריך הגמ' להיפוך דאי ס"ד דמוכח ממשנה דמ"מ חם כדי קליפה א"כ ע"כ בישול בלי בלוע אין צריך מריקה דאל"כ למה לא קתני לי' במשנה כמש"ל ואם קשה תפשוט דלא בעי מריקה ודחי הגמ' בחרס רותח אבל הרמב"ם דמספקא לי' אי בישל בלי בלוע צריך מריקה כמבואר בספרו ולכך פסק דחם לתוך צונן קולף וא"כ אף כאן להחמיר אפי' בחרס צונן וסולת צונן צריך נטיל' כמש"ל ודו"ק. ועכ"פ בררנו דאין מקום לקושי' הש"ך על רי"ו מכמה טעמים וקושי' על רשב"א ותוס' ודו"ק:

ו אם שניהם חמי' מכלי ראשון וכו' עי' ש"ך ס"ק ח' דהביא דעת מהרש"ל דבר גוש ואפי' אורז ודוחן אם הם בכלי שני מ"מ דין כלי ראשון יש להם הואיל ליכא מחיצות המקררת והש"ך לא הכריע ואני לא הבנתי א"כ מנלן לתוס' בזבחים ובשבת להוכיח מהא דתני עירה לתוכו רותח דבכל עירוי מבשל כדי קליפה דלמא הכלי מקרר לדבר חם שנפל לתוכו עד שתיכף נצטנן ואין כח לבשל אפי' כ"ק והא דאמרינן בעירה לתוכו רותח דצריך מריקה שם מיירי דעירה בשר קדשים לכלי והוא דבר גוש ושומר חומו תמיד ואין הכלי צונן מקררו כלל והוא תמיד כלי ראשון ובזה ודאי דמבשל בכלי לפחות כדי קליפה אבל במערה דבר צלול המאבד חומו ע"י קירור הכלי דלמא תיכף מאבד חומו ואינו מבשל כלל ולכך שמואל דת"כ דס"ל קולף היינו בבשר שנפל לחלב והוא דבר גוש ואינו מאבד חומו כלל ונשאר תמיד כלי ראשון ואדרבה בזה יש ליישב דיוקא דמשנה דקתני שלא יתן לתוך כלי ראשון תבלין דמשמע דמותר לערות ובסיפא קתני אבל נותן לתוך הקערה משמע בעירוי אסור וכבר כתבו התוס' דדיוקים סותרים ולפי הנ"ל א"ש דלא פסיקא לי' דאיך יאמר דלא יערה עליהן דמשמע אפילו דבר צלול וזהו מותר דאינו מבשל וכן ל"מ לומר אבל מערה דבאורז ודותן ודכוותי' דבר גוש אסור לערות דזהו מבשל ולכך סתם התנא וע"כ צ"ל התוס' דלא תירץ כך דלא ס"ל לתוס' הך חילוק כלל ולכן צ"ע. ועיקר

ראיי' מהרש"ל ממה שכתבו הפוסקים דאם עירה רותחין ובתוכו זבוב לקערה דזבוב אוסר ואינו בכלל כ"ש ומזה למד דינו ורמ"א דחה מטעם עירוי אוסר והש"ך בס"ק ח' נראה דלא ס"ל דלמה נקט זבוב כל עירוי אוסר ולפי מה שכתבתי ניחא דנפסק קלוח ולולי זבוב לא היה עירוי אבל זבוב כיון דהוא דבר גוש אף בנפסק קלוח אוסר וא"כ אזלא ראיי' שלו:

ז איסור שהניחו וכו' עיין ש"ך ס"ק י' שהביא דעת מהרש"ל דדעתו הואיל הכלי לית לי' פליטה מגופו א"כ לא שייך תתאי ועלאי ולעולם אוסר ונאסר כולו וכן דעת הרא"ה והש"ך השיגו וטען מסוגיא דפסחים דף ע"ו בסוגי' דנטף מרוטב על החרס דשם משמע דאף בכלי שייך עלאי ותתאי ע"ש. וח"ו לומר דהי' סוג' דגמ' במקומו בהעלם דבר אבל יש ליישב דס"ל דוודאי לענין בליעה ופליטה בזו י"ל בכלי הואיל כיון דלית לי' פליט' מגופו לא שייך ביה תתאי גבר דקל לפלוט ולבלוע וזהו לענין בליעה אבל שיהי' גוף כלי מקבל חום מן הדבר שנפל לתוכו עד שיהי' חומו ככלי א' ויחזור ויצלה להדבר הנופל ברוטבו בזו אין חילוק בין כלי לאוכל דמה ענין זה שיקבל בעצמתו חום להך דל"ל פליטה בעצמי' הלא אנו דנין על גוף ועצם הדבר אם מקבל חום ומשמר חומו כ"כ אולא וא"כ מה הבדל יש בכלי לאוכל וא"כ שם בפסחים קו' הגמ' מנטף מרוטבו על התנור דיהי' התנור מקבל חום ויהי' כ"כ שיחום ויצלה הדבר בזו אין הבדל בין כלי לאוכל ושפיר קדייק כרב דס"ל עלאי גבר ולק"מ: אמנם שאר הראיי' שהביא הש"ך המה ראי' ברורים דמ"מ בכלי חרס יש מקום להחמיר ולא מטעם מהרש"ל דל"ל מגופו פליט' רק כמ"ש התוס' בזבחים דף צ"ה ע"ב ד"ה עירה הביאו בשם הירושלמי דביקש לומר דעירוי אינו מבשל כלל וה"ל ככלי שני וביקש להביא ראי' מהך משנה א' שעירה לתוכו ודחה אותו דתנן עירה לתוכו רותח וכו' בכלי חרס דכ"ח בולע טפי אפי' בכ"ש וא"כ כיון דסברה זו נזכר בירושלמי ותו' וגם דעת מהרש"ל נוטה להחמיר א"כ מנין לדחות ולהקל ומהא דפריך הגמ' מנטף מרוטבו על החרס וכו' אין כאן ראי' להיפוך די"ל דאף דממהר לבלוע אבל שיקבל חום ויחזור ויצלה הטיפה פשיטא דשוה לשאר דברים ושפיר פריך הגמ' אבל לענין מהירת הבליעה שפיר י"ל כמ"ש. ואמת דדעת הרמב"ן כמ"ש הרשב"א בשמו בת"ה דף צ"ב לא משמע כן דדייק מן האי פינכא דמלח' בי' דתברי' אף דמליח אינו מבשל וקשה האשם בכ"ח וממהר לבלוע אפי' בלי בישול וא"כ מה ראי' יש לשאר כלים אלא ש"מ דלא ס"ל כן ואפשר דהקושי' למה תברוהו יניח אותו למלוח בו שני' דאף דממהר לבלוע לפלוט לא שמענו וא"כ הרי מותר למלוח בו דאינו חם כלל אבל זה דוחק בכוונתו ופשוט דאיהו לא ס"ל לחלק רק לשיטתו דס"ל בליע ובישול תרי מילי

נינהו ואם כן הא דמשני בירושלמי כ"ח בולע אין הכוונה דיש הבדל בין כלי חרס לשאר דברים רק בולע שאני ואי דאין צריך מריק' ושטיפה רק הגעלה כמ"ש הרמב"ן שם הא בכ"ח ליתא במציאות מריק' ושטיפה דס"ל כרש"י ותוס' דכ"ח אין בו הגעלה כלל ולכך פריך שם מכ"נ דאית בי' מריקה ש"מ דמבשל אבל לפי' תוס' שפיר משמע דבכ"ח יש להחמיר וא"כ דמהרש"ל והרא"ה בלא"ה מחמירין בכלי י"ל בכ"ח:

ח אסור לערות וכו' היינו בעליון צונן ותחתון חם דהבל אוסר אבל שניהם צוננים או שניהם חמין אף שתחתון יותר חם מ"מ מותר דדין זה לקוח ממשנה דפ"ה דמכשירין כדתנן משנה ב' המערה מצונן לצונן ומחם לצונן טהור מצונן לחם טמא וקיימ"ל כת"ק דדוקא צונן לתוך חם אסור וכ"כ הרמב"ם בהלכ' טומאת אוכלין ונתן הטעם הבל וזיעה עולה למעלה ומערבו אבל זולת זה מותר דאין באוסרין ניצוק וכמ"ש מהרי"ל בתשובה סי' ע"ב והט"ז נתן טעם משום ניצוק וא"כ אפי' בצוננין או שניהם חמין אסורי' ואינו רק בצונן לתוך חם:

ט שהחלב של בהמה כחושה וכו' ולזה נתכוין הרא"ש בפ' כל שעה והטור בא"ח סי' תס"ז שכתבו שחלב שנפל בחררה דאינו אוסר כל החררה כוונתו בחלב כחוש וצ"ע על דברי סה"ת הביא המרדכי ס"פ ג"ה בשמו דכתב דלכך פירש"י על האי כזית דתרבא דנפל בדיקולא שהוא קלחת דאלו הוא בלי רוטב. אפי' אותו חתיכה שנפל עליה לא היה נאסר רק כדי קליפה וצ"ע דהא חלב מפעפע ועכ"פ אותו חתיכה כולו אסור ואין כעת סה"ת לעיין בו וצ"ע:

י והיתר שנצלה עמו שמינה וכו' עיין ש"ך ס"ק י"ט בקושי' דברי הטור דהא פסק דאין הנאסר יכול לאסור. ותי' הש"ך לחלק בין גופו של איסור דהא נפטם מהיתר אבל לגבי הבלוע בזה לא אמרינן מפטם והרמ"א מחלק בד"מ בין חלב כחוש דבהא אמרינן מפטם ולא בשאר מילי. ותמה הט"ז עליו בס"ק י' דהא ילפינן הך דינא דפיטום מריחא מילתא דאמרינן היתר מפטם לאיסור ושם אינו מיירי בחלב רק בבשר ואמת כדבריו ומ"ש לדחות דברי הש"ך כבר יישבו הש"ך בנה"כ אבל על דברי הש"ך יש לדקדק ממ"ש התוס' דהא שומנו של גיד מפעפע ותי' דשומנו של גיד כחוש ועוד תי' דאין שומן אוסר יותר מגיד. וכיון דגיד אינו אוסר אף שומנו אינו אסור והיינו כדעת הריב"ם וכו' וכ"כ הרא"ש שם וקשה מה בכך לו יהי' השומן היתר גמור ולא נהגו בו איסור כלל מ"מ הא יש כאן שומן ומפטם לגיד שיתפשט בכל הירך. והא להך תי' לא אמרינן שומן הגיד כחוש וכן כתב הרא"ש בפרק כל שעה דחטה הנמצא בתרנגולת בפסח דאוסר כל תרנגולת מחמת גלגול שפיד מוליך הטעם בכולו אבל אם לא נתגלגל אינו אוסר רק כדי נטילה ולא מחלק

בין אם התרנגולת שמינה או דזה ש"מ דלא ס"ל דמפטם אפילו לגופו של איסור וכן דייק המ"א בא"ח סי' תמ"ז ולכן צ"ל תי' באמת לחלק בין דבר שבטבע להיות פעמים שמן או כחוש כגון בשר בזהו אמרינן מפטם כהך דריח הנ"ל אבל גיד שבעצמתו כחוש ולא יתכן בו שמנונית וכן חמץ בפסח שבטבעו כחוש בזה לא אמרינן אזיל היתר וכו' וכל זה בגופו של איסור אבל באיסור הבלוע שומן לא אמרינן כן וכתי' הש"ך ולכך כתב הטור שני חתיכות בשר שנבלע איסור והיתר שנצלו יחד דאם איסור כחוש אף שהיתר שמן מ"מ אינו אוסר יותר מכדי קליפה דהואיל דאיסור בלוע אין השומן מפטם להוליך וכו' והיינו כתי' הש"ך אף דבשר יש בו לפעמים שומן ושני התירוצים מוכרחים והך דינא נלמוד דאם כן דבר הנחסר בקליפה יאסור עוד וכן לעולם. ולפי המחברים דאין הנאסר יכול לאסור וכו'. ועדיין קשה בשר שיש בו שומן הנאסר בקלופה יאסור זא"ז וא"כ עדיין קשה ירך שיש בו גיד כיון דיש שומן דגיד להך מ"ד דמיקרי שמן בשר הנאסר כדי קליפה מגיד יאסור מכאן והלאה וכן תרנגולת מחטה. וע"כ צ"ל כתי' הש"ך ג"כ ושניהם מוכרחים וזה ברור ובלא"ה דעת רשב"א כמ"ש הפר"ח להדיא דלא אמרינן כלל אזיל היתר מפטם לאיסור ולכן יש להקל ושני תי' כמ"ש אמת. דהא דכתב המ"מ בהל' פסח והעתיקו הש"ע סי' תמ"ז ס"א ככר חמץ שנגע בככר מצה ואין שם דבר המפעפע אינו אוסר רק כדי קליפה משמע ביש שומן מפעפע לאסור בכולו אף דחמץ בעצמתו כחוש מ"מ היתר מפטם לי' וכן דייק המ"א שם אפשר דמ"מ חולק והש"ע דהעתיקו אזל לשיטתו דכאן השמיט הך דינא דאין הנאסר וכו' וחשש לחומרא. אבל באמת בטל דעתו נגד דעת התוס' והרא"ש וטור והרשב"א שכתבתי ובפרט די"ל במ"ש המ"מ ואין שם דבר המפעפע אין כוונתו על שומן רק הפי' שהם בקדרה דאף דאין רוטב מ"מ אז הבל בקדרה ומפעפע הטעם בכולו דס"ל אפשר כר"ן ומילתא דפסיק' נקט ולכך לדינא העיקר כמ"ש:

יא או בשר בחלב הש"ך בס"ק טו"ב האריך אי הפי' בשר שבלוע מחלב ואותו בשר נצלה עם דבר אחר או הפי' בשר שצלאו עם חלב והוא הסכים להחמיר והנה במ"ש בקושי' מגמ' בלא ניעור וכיסוי הא לא פליט וקשה הא בלע מחלב ונעשה איסור בפ"ע ושפיר פלט על זה תירץ הב"פ דרצון דאינו מפליט בחתיכה ההיתר רק כדי קליפה או נטילה אבל כל חתיכה מהכ"ת יאסור. וכתב הש"ך דנכון הוא. ואני לא הבנתי דהא אותה חתיכה שנפלה על טפת חלב לרש"י מונחת בתוך הרוטב אבל לא כולה וא"כ חתיכה שתחתיה כולה בתוך הרוטב ולפרש"י היא כולה חוץ לרוטב אבל חתיכה שתחתיה חצי ברוטב ולר"י הוי ככולה בתוך הרוטב א"כ כיון דהוי אותו חתיכה ראשונה כאיסור מחמת

עצמו ומבליע בחתיכה שני' הרי יש כאן רוטב דמוליך הבליעה בתוך ובכל החתיכה ועד כאן אמרינן נטילה היינו בצלי אבל חתיכה זו המונחת ברוטב פשיטא אם מקבל בלוע וטעם דמוליך הוי כנפלה תוך הרוטב וכמו כן להר"ן דס"ל בטפת חלב הטעם משום הבל הקדירה אף זו בהבל קדירה מתפשט בכל החתיכה ולכך כתב הר"ן להדיא וכ"כ המ"א דכל החתיכה אסורה ולא נעלם מהם דברי הב"ח דצלי אינו אוסר רק כדי נטילה דכאן ליכא צלי וברור: ואין כאן תי' רק כמ"ש הר"ן ורשב"א ומ"מ דבתר דאסיק חתיכה נעשה נבילה באמת אף בלי ניעור וכיסוי כלל הכל אסור לר"י וזהו דוחק כי לישנא דגמ' משמע דהך דקאמר אלמא קסבר אפשר לסוחטו אסור קאי אהך אוקימתא דלא ניעור בתחלה אלא לבסוף אבל לא דחזר לאוקימתא קמייתא דאיירי בלי ניעור כלל ול"ל לגמ' להביא הך אוקימתא כלל דלא ניעור בתחלה רק לבסוף וכי לא ידעינן דאם אינו נ"נ דלא שייך לאסור הכל מפני שהוא מינו וכי חלב מין בשר הל"ל תיכף הא לא בלע ולא פלט אלמא קסבר אפשר לסוחטו אסור ומיושב הכל ולמה לגמ' הך אוקימת' דאיירי בלא ניעור מתחילה רק לבסוף והדבר דחוק למאוד וגם לפי דברי הלכה דאמרינן דר"י אוסר אפילו בניעור מתחלה וכו' ורבנן שרי אפילו לא ניער בתחלה רק בסוף א"כ נ"ל דר"י בכל גונא שרי אי ר"י מיירי ג"כ כמ"ש הר"ן בלא ניעור כלל והכל שוה לאיסור א"כ חכמים דפליגי בכל גוונא ואמרו אינו אסור עד שתתן טעם ברוטב וכו' דבריהם הללו יש לו שני פירושים ותואמים בהבנתו דבהך גוונא דלא ניעור כלל א"כ מה בכך בכל הקדירה ס' מ"מ אותו חתיכה נשארת באיסור דהא לרבנן ה"ל איסור בלוע ואינו יוצא מאותו חתיכה כלל ולא מועילים שארי חתיכות להתירו ואינו נסחט הימנו האיסור כלל וא"כ צ"ל עד שתתן טעם וכו' היינו לאסור אחרת אבל אותה חתיכה אסורה ואילו בניעור וכסה לבסוף לחכמים אף אותו חתיכה מותרת דהא נסחט ומותרת וא"כ איך יתכן לומר בדברי חכמים שני פירושים אבל לפי החולקים ניחא דלא מיירי כלל דלא ניער כלל דזה אינו בסוג פלוגתא שלהם ולכ"ע אינו אוסר הקדירה רק מיירי בכיסה מתחלה או לבסוף ולכך לחכמים בכל גווני אף החתיכה מותרת וא"ש. ולכן יפה כתב המ"מ דבכל גווני אפי' בב"ח לא מיקרי איסור מחמת עצמו עיקר כי דחוק לי' הלשון: וגם לפי הש"ך וסייעתו דמיקרי מחמת עצמו לא הבנתי באמת מה הבדל יש בין חנ"נ דבב"ח לשארי איסורים דבעלמא לענין חתיכה הראוי להתכבד שפיר יש הבדל דשם לוקה על אכילת בשר והרי כאן גופו של איסור משא"כ היתר בלוע מאיסור אינו לוקה וא"כ אין כאן היתר גופו של איסור אבל לענין זה שיהיה אוסר חתיכה אחרת בממ"נ אם אמרינן דאותו חתיכה נ"נ אפילו אם בא אליהו ואמר דנסחט האיסור לגמרי מ"מ אסור יא"כ פשיטא דאותו חתיכה אוסרת

ולא שייך אין הנאסר יכול לאסור דמה בכך דאין האיסור הולך הא גוף חתיכה הולך כמ"ש הר"ן להדיא א"כ בכל אסורים כן כמ"ש הר"ן ואי אמרינן דאלו ברור לנו דנסחט הוא חוזר להתירו וא"כ כיון דאיסור יכול להתפשט מה בכך דהיתר מתפשט הרי נסחט א"כ אף בב"ח נימא כן ולומר הבדל דבב"ח אף דברור דנסחט החלב מ"מ הבשר אסור משא"כ בשארי איסורים אלו ברור דנסחט האיסור חוזר להתירו וא"כ א"ש. אך זהו דוחק דלא מצינו בשום פוסק (זולת בתשובת מהרי"ל שכתבתי לעיל בשמו סי' צ"ד) לחלק בין בב"ח לשאר איסורים לשיטת האומרי' בכל איסורים נעשה נבלה וא"כ אין מדברי הטור וש"ע ראי' אם הם סוברים דבשר בחלב אוסרים היינו דלא מוכח להו לומר הך סברה אין הנאסר יכול לאסור ול"ק קו' התוס' א"כ הקליפה יאסור עוד כ"ק דס"ל כר"א דלא אמרינן בשאר איסורים חתיכה נעשה נבילה ובב"ח לא שייך קליפה כמ"ש הר"ן וגם קליפה שלו הוי שאר איסורים ולא חתיכה נעשה נבילה לר"א וא"כ א"ש אבל לפי דקיימא לן חתיכה נעשה נבילה בכל איסורים וקשי' מן מלח וקליפה יחזור ויאסור כדי קליפה וע"כ צ"ל דאין הנאסר וכו' א"כ אף בב"ח י"ל כן דמהכ"ת לחלק. ואפשר דמ"מ יש להחמיר דאנן קיי"ל כר"ת להחמיר אבל לא להקל דאולי אין הלכה כר"ת רק כר"א א"כ אזלא הך דאין הנאסר יכול לאסור וי"ל דכיון דנעשה נבילה אוסר כדעת הר"ן (ואף דמשמע לעיל סי' כ"ב כרא"ם דלא אמרינן בחצי חתיכה נעשה נבילה ואם כן אין כאן ראיי' דקליפה יחזור ויאסור כדי קליפה מ"מ מהך דמלח קשי' כמ"ש המפורשים) אלא דזה דחוק דבלא"ה הך דמבלע וכו' קשיא להו כהנ"ל וכמ"ש: והנה לכאורה הייתי אומר דדברי הנ"ל מוכרחים בתוס' בפסחים דף ע"ה נחתך וכו' דהוכיחו דמקולס דווקא דהא אמרינן גבי חמשה שנתערב וכו' דנייתי כהן בהדי דאוכל חזה ושוק ואיך יעשה כן הא חזה ושוק דאסורים לזרים א"א לצלותו עם הפסח וצריך לחותכו ולא הוי מקולס אלא דבדיעבד אין צריך מקולס ע"ש. והדבר צריך תלמוד הא פסח צלי אש ובצלי הא מבואר בגמ' דחולין דאינו אוסר רק כדי קליפה או נטילה וא"כ מה קו' ליקחו גדי כחוש שאין מפעפע ויצלו וחזה ושוק עם כדי נטילה יתנו לכהן הנמנה עמם והנשאר מותר לזרים בלי פקפוק. ולכן הייתי אומר לכאורה דס"ל כרבינו אפרים וא"כ י"ל דבר הנאסר בכדי נטילה יכול לאסור עד כדי נטילה וכן תמיד אלו אמרינן נעשה נבילה רק דלא אמרינן נ"נ רק בב"ח כהנ"ל ובזה לא שייך כן כמש"ל והנה רשב"א בת"ה כ' דלכך רק בב"ח נ"נ האוכל חצי זית חלב וחצי זית בשר לוקה משא"כ בשאר איסורים דאין היתר מצטרף לאיסור רק בקדשים וכ"כ המרדכי וא"כ משמע בקדשים דקיימ"ל היתר מצטרף לאיסור אף ר"א מודה דחתיכה נעשה נבלה. ובזהו הקושיא שפיר דיחזור הנטילה הנאסרת ונעשה נבלה

לאסור כדי נפילה וכן תמיד עד שנאסר כל חתיכה וא"כ זהו דעת ריב"א דה"ל לאסור כל הפסח לזרים דנטילה הנאסר מחזה ושוק וחוזר ואוסר דה"ל היתר מצטרף לאיסור וכן תמיד כך עלתה בדעתו לכאורה. אך מהך דתנן בזבחים דף צ"ז רקיק שנגע ברקיק יטול מקומו ואמרינן שם בגמ' עד שיבלע בבשרה וע"ש ברש"י דכתב בהיתר מצטרף לאיסור ואמרינן דאינו אוסר רק מקום שבלע קשי' דהא כל חתיכה והרקיק יאסור כנ"ל ודוחק לומר הך אתי' כמ"ד לא אמרינן חתיכה נעשה נבלה וה"ה בקדשים וקו' ריב"ח מה פריך הגמ' לקמן למה ליה לי' תקנה לייתי כהן וכו' מה קושי' דלמא ס"ל כהלכתה דחתיכה נ"נ דזה דוחק וצריך לומר אף לרבינו אפרים אין עיקר הטעם בב"ח משום היתר מצטרף לאיסור רק הואיל האי לחודא שרי' כמ"ש התוס' וזהו לא שייך בקדשים וא"ש וא"כ התמוה על ריב"א במקומו עומד וצ"ע: איברא מדברי כולם שכתבו דלכך אין קליפה חוזר לאסור כ"ק דאין נעשה נבלה או אין הבלוע יוצא לא הבנתי משנה דנגע בחרסו של תנור יקלוף מקומו דהא איירי בתנור חם כמ"ש תוס' שם בד"ה תנן כו' וא"כ צולה בחומו קליפת הפסח כמבואר שם בגמ' ואם כן הרי איסור גמור ונבלה גמור ולמה לא יאסור שני' כ"ק דהא הוא נבלה גמורה ותוס' שם תירץ דלכך סגי בקליפה ולא נטילה דהיא רוטב מעט אבל קושי' הנ"ל לא מיושב דקליפה יחזור ויאסור כדי קליפה ויהי' בעי פעמיים כ"ק ודוחק לומר הא דקתני יקלוף היינו מלבד קליפת הנגיעה דזהו דוחק וצ"ט:

סימן קו

א וכן עיקר דאף דלא אמרינן נ"נ אפשר לסוחטו אסור ויש להקשות הא דאמרינן חולין דף ק"ח ע"ב ואפשר לסוחטו תנאי היא ומייתי פלוגתא דר"י וחכמים בטיפת חלב שנפלה על חתיכה דאוסר כל הקדירה דברי ר"י וחכ"א עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה וחתיכות וכו' ודחי הגמ' דלמא במין במינו לא בטיל פליגי. וקשה הוה לי' להקשות בקצרה דלמא כ"ע ס"ל אפשר לסוחטו אסור רק פליגי אי חנ"נ דהא לדעת הרשב"א לא תלי' ואפי' במקום דלא אמרינן נעשה נבלה מ"מ אפשר לסוחטו אסור א"כ מכה"ת נימא דפליגי בי' רק פליגי בנ"נ ור"י ס"ל נ"נ ולכך אוסרת כל הקדירה דמין במינו לא בטיל וחכמים ס"ל אין נ"נ וא"כ בס' נגד הבלוע סגי והא דקאמרי עד שתתן טעם על הקדירה קאי אבל חתיכה ראשונה מודים דטריפה דאפשר לסוחטו אסור וכה"נ צ"ל בקושי' הש"ס דלמא במין במינו קמפלגי. ואין צריך להקשות בדוחק דילמא במין במינו פליגי דמה ענין פלוגתא זו לכאן ה"ל לפלוג סתמא אי במינו בטל או לא משא"כ קושי' זו. וליכא למימר דאיך קתני דברי חכמים בניעור וכסה דהא לפי הנ"ל מודים חכמים דאותו

חתיכה אסורה רק שארי חתיכה מותרים ואלו בניעור וכסה אף אותו חתיכה מותרת דכל הקדירה מצטרף ובטל בס' דקושי' זו קשה ג"כ לס"ד במב"מ אי בטיל קמפלגי נמי קשה איך נראי' דלרבנן דמתירי' משום מב"מ בטיל א"כ אותו חתיכה אסורה דהא לכ"ע אפשר לסוחטו אסור ובניעור וכסה הכל שרי וא"כ המקשן דלא חש לזה ה"ל להקשות קושי' הנ"ל. ומה שנראה בישובו היא דהא כתב ר"א בב"ח שורת הדין דיהי' חנ"נ משום דהאי לחודא שרי והאי לחודא שרי רק התחברות במינו גורם איסור א"כ לא שייך דהוא בלוע מאיסור דבאפי' נפשי' כל א' שרי וזה מסתבר למאוד וא"כ צ"ל מ"ט דמ"ד דאף בב"ח אין חנ"נ וצ"ל מטעם דהא אפשר לסוחטו מותר ואיך יחול שם נבילה על חתיכה מה שעומד כל שעה להיות מותר. ולפ"ז בשלמא הש"ע איירי בשאר איסורים ובזה ודאי דלא תלי' זה בזה כמ"ש ר"א שפיר י"ל אין חנ"נ ומ"מ אפשר לסוחטו אסור אבל בב"ח אי אפשר לומר אין חנ"נ דהא מסתבר דברי ר"א ואם לא שנאמר א"א לסוחטו מותר ותלי' זה בזה דל"ל אפשר לסוחטו אסור ואין חנ"נ גבי בב"ח כנ"ל:

ב לומר בכל איסורים חנ"נ וכו' כתב הש"ך דהיינו במקום דליכא הפסד מרובה דבמקום הפסד לא אמרינן בלח בלח חנ"נ. ולכאורה קשה כיון דהרמ"א לא הגיה כלום על דברי הש"ע דבדבר הנבלל לא שייך אפשר לסוחטו אסור ולא הגיה כלום לחלק בין מקום הפסד לאינו הפסד ולעולם לא אמרי' בלח בלח אפשר לסוחטו אסור א"כ איך יתכן נ"נ הא גמ' פריך מה קסבר אי אפשר לסוחטו מותר חתיכה אמאי נ"נ אלא קסבר אפשר לסוחטו אסור הרי דא"א לומר אפשר לסוחטו מותר וחנ"נ וא"כ איך ס"ד בלח ולח נ"נ והא קיימא לן אפשר לסחטו מותר. ויש ליישב קושי' זו דודאי הא דלח בלח לא שייך אפשר לסוחטו היינו משום דכל הטעם אפשר לסוחטו אסור כמ"ש הש"ך שאיסור הבלוע אינו נפלט לגמרי וזהו בלח בלח לא שייך דהא נבלל בטוב רק ה"מ יין צונן ביין צונן דהבלוע מחמת תערובת וכשיוסף יין היתר יתערב ביותר ויתבטל. משא"כ יין נסך חם שנתערב ביין כשר חם הרי בולע טעם של יין נסך חם ומבליע כמו מחתיכה יבש וא"כ שיש כדין בשר בלוע מנסך אף דירבה עליו יין כשר מ"מ הבלוע לא יצא ואפשר לסוחטו אסור. אבל הואיל הוא לח בלח לא אמרינן גבי' חנ"נ מטעם כיון דאינו ניכר ועומד בפ"ע כמ"ש המרדכי בפ' כ"ה ע"ש וא"ש: אך עם כל זה דברי רמ"א פה קשים להולמן דקאמר לדידן דס"ל חנ"נ לא נ"מ בהא בין לח ליבש. וקשה באיזה לח ויבש מיירי אי בצונן דבי' שייך אפשר לסוחטו מותר הא גם חנ"נ לא אמרינן כמ"ש ואי בחמין דחנ"נ הא גם אפשר לסוחטו אסור דמה נ"מ לענין אפשר לסוחטו אי ניכר ועומד בפ"ע או לא והדברים תלוי' זה בזה כמ"ש דאם אפשר לסוחטו מותר גם חתיכה לא נ"נ וצ"ע לכאורה. והאחרונים

לא פי' בו דבר: ונראה לומר דס"ל לרמ"א כהר"ן דהעלה דחנ"נ בשאר איסורים מדרבנן משום לתא דבב"ח ע"ש וא"כ אף דלא אמרי' אפשר לסוחטו אסור מ"מ נ"נ משום לתא דבב"ח ושם אפשר לסוחטו אסור ונ"נ. ואי קשה אף אפשר לסוחטו יאסור משום לתא דבב"ח י"ל דכיון דחנ"נ א"כ בלא"ה אין נ"מ באפשר לסוחטו ואין צריך לגזור דאי אתה מוצא נ"מ כמ"ש הרמ"א וא"ש דאפשר לסוחטו מותר ומ"מ נ"נ וזהו בשאר איסורים אבל בב"ח דליכא גזירה רק דין תורה פשיטא דתלי' זה בזה והגמ' קשאיל לב"ח גופי' ושפיר קשאיל אי אפשר לסוחטו מותר אמאי חנ"נ ודו"ק:

ג אלא לענין זה וכו' לפי דעת ר"ת דדבר שנאסר במשהו אין אומרים בו חנ"נ ולכך מעט יין נסך דאוסר במשהו או שאר דברים האוסרי' במשהו שנתערבו במעט ונתרבו אח"כ דמותר דאין אומרים בו חנ"נ אבל מ"מ אי אמרינן אפשר לסוחטו אסור בלח אותו חתיכה אסורה דמה בכך שנאסרה במשהו עכ"פ אותו בלוע אינו נפלט לגמרי וכן משמע בתוס' ודו"ק:

סימן קז

א ואם לא עשה כו' בטור נזכרו מחלוקת מחברים עד האחרונים האריכו בזה לרוב אריכות ופלפול עין המעיין ילאה להשיג המסקנה בטור לכן חשבתי לברר הענין בקצרה ולכלול כל דעתם בזה ומה שיש להוסיף או לגרוע לענ"ד וזהו בסמ"ג וטור ות"ח כלל נ"א כתב בשם סמ"ג אם נתבשלו דגים רבים ונמצא דג טמא בקערה אע"פ שיש ששים בקערה יש מחלוקת בין ריב"א ורבינו ברוך אם יש לחוש שמא דג טמא נשאר עם המיעוט דגים שבמחבת ואסור אח"כ אחרים וכן בביצים וכו' ודעת רבינו ברוך דאין לאסור מ"מ כתב דיש להחמיר בביצים דאין רגילות לבשל הרבה ביחד וכו'. ולענין הילכתא נראה דלכתחילה יש להחמיר כדעת ריב"א. אמנם בדיעבד יש להקל כדברי רבינו שמשון דכתב טעם להתיר דתלינן איסורא ברובא איתא וכו' ובזו פלפלו האחרונים: ונראה ודאי אם דג או ביצה בתוך המחבת ואינו מערה אותו לתוך קערה רק לוקח בכף הדגים וביצים מן אילפס זה אחר זה ונותנים לקערה בזה כל החששא אולי הטמא הוא מונח בשולי האילפס וא"כ בלקחו הדגים מן האילפס ורוטב היה בסופו ואין שיור רק דג טמא הנ"ל עם נ"ט דגים טהורים ותו לא א"כ ליכא ס' כי רוטב מולך הטעם מדג לדג ואין כאן עוד דגים שיסייעו לבטלו ונטרפו באופן זה ודאי יש להחמיר כי אף הר"ש דמיקל בזה מודה דכל טעמו להתיר דאיסור ברובא איתא וכאן אדרבא אם אמרינן דהאיסור היה בשפת האילפס דהיינו רובא דהא רוב דגים היה שם והוא לקחן בכף א' לא' והוציאן לחוץ

והעיקר לחומרא אמרינן ודאי כל דפרי' מרובה קפריש והא דלקח בכף הדגים והוציאן לחוץ מרוב לקחן שהם כשרים עד שהאיסור נשאר לבסוף כדלקמן סי' ק"י ונכבשינהו דניידי והאחרונים אסורים כי האיסור לבסוף (ודברי הפר"ח בזה מגומגמים) ואם נתערבו אלו נ"ט דגים אח"כ עם דגים שבקדירה אם יש בין הכל קי"ט דגים טהורים מותרים הכל דאלו נ"ט ברובא בטילים שהוא ס' דגים טהורים אבל פחות הכל אסורים אפי' לדעת המחבר דלא ס"ל בשאר איסורים נעשה נבילה מ"מ הנ"ט דגים שנאסרו בפליטה דג טמא אסורים לעולם דא"א לסוחטו אסור וצריכים ביטול ברוב. אבל כשיש כאן קי"ט דגים מותרים הכל ולא אמרינן אלו נ"ט דגים אסרו אחרים בפליטתן כיון שאין כאן רוטב אין איסור בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלי רוטב. אבל אם עירה מאילפס לקערה הדגים ורוטב עמם כסדר העירו בזה נהפך אלו ידעינן שהדג טמא היה בשולי האילפס לית כאן חשש איסור דהא מערה מלמטה שולי האילפס למעלה לפי האילפס א"כ אם יש רוטב בשולי האלפס להוליך בלוע מטמא לנ"ט טהורים מכ"ששיש רוטב למעלה ממנו לצד פי האילפס א"כ כל הדגים שלמענה מצטרפים בביטול ע"י הרוטב דמוליך בליעה בכולו וא"כ איסור רק חשש להיפך אולי בפי האילפס מונח הדג טמא וכשמערה מלמט' למעלה א"כ כל דגים שאח"כ בשורה הסמוכים לפי האילפס כבר נשפך הרוטב ונערה לקערה ואין לבסוף רוטב רק על דגי' המונח בפי האילפס ושם מונח דג טמא ומוליך הרוט' הבלוע לנ"ט דגים טהורי' ודגים שלמט' הימנו אינם יכולים להצטרף בביטול כי אין כאן רוטב והרי נאסרו אלו הנ"ט דגים ואם אלו נ"ט דגים נתערבו עם דגים שבקערה צריך ג"כ קי"ט דגים כדי שיהיה נ"ט בטילים ברוב כנ"ל. רק יש כאן חששא אחרינא דהא מערה דגים עם רוטב וא"כ הרוטב מוליך טעם איסור בלוע שבתוך נ"ט דגים הנאסרים כנ"ל לכל הדגים שבקערה הרוטב בא מאילפס כלי ראשון ונערה על מה שבקערה כלי שני וה"ל עירוי ועירוי פסקינן דמבשל ומבליע כדי קליפה וא"כ כל קליפת דגים נאסרו. ולזאת דעת הש"ך ופר"ח דבאמת כל הדגים שבקערה אסורים כ"ק רק הפלפול על גוף הדג אבל קליפה בעי (והיינו למ"ד חתיכה נעשה נבילה בשאר איסורים וא"כ כל נ"ט דגים הנאסרים אוסרים זולתן אבל לדעת המחבר דלא אמרינן בי' נעשה נבילה א"כ א"צ רק נגד פליטת גוף דג טמא ובזה ברור קליפת דגים רבים שבתוך הקערה בהצטרפות יהיה ס' נגד הדג. ועיין א"ח סימן תמ"ז גבי זתים וכו') אלח דא"כ דגם דעת רבינו ברוך מודה דאסורים הקליפות א"כ מה זה דטרח להתירא בדגים הנאסרים דאינו אוסרים אחרים בנגיעתן כי אין בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלי רוטב דל דגים מהכא בלאו הכי הא באמת הרוטב אוסר הקליפות ויותר מקליפה בלא"ה אין אוסרים דלא הוי רק

עירוי אבל יתכן למהרש"ל דס"ל דבר גוש נידון ככ"ר וא"כ אף המה דבר גוש ואוסרים כל הדגים בכ"ר. אך לא יתכן לדעת רמ"א דלא ס"ל דבר גוש. גם קשה אם דעת רבינו ברוך דקליפת כל הדגים אסור איך סתם כל כך ומשתק שתק ולא ביאר ואיך לא דייק לחומרא: ולכן נראה כי הרוטב המעורה מאילפס לקערה אינו עובר בכל דגים הקערה ובפ"ע רק תחילה בא על שור' העליונה המונחת בראש הקערה ואח"כ שב ויורד על דגים שלמטה הימנו. ואם כן לא נאסרו דהוי נפסק הקלוח רק שורה העליונה נאסר ונתערב ואלו הואיל ולא נאסרו רק מכח עירוי אין אוסרים תערובתן כדקיימא לן דבר הנאסר כ"ק מחמת עירוי ונתערב אין אוסר תערובתו הן בלח הן ביבש. ולכך לא חש בכך רבינו ברוך רק בדגים הנאסרים שפיר יש לחוש דבדבר גוש לא שייך נפסק קלוח כמש"ל באריכות והדגים מתגלגלים בתוך הקערה אילך ואילך ובפרט לפי דעת הש"ך דקליפה העומד בפ"ע ואינו מתערב כמו קערה שנמלחו בו אוסרים התערובות והיינו דגים הנ"ל עיין ש"ך סי' ס"ט: ולבי אומר לי במערה מאילפס לקערה דגים ורוטב בפ"ע לגבי רוטב הוי נפסק הקלוח דדגים מפסיקין בין קלוח הראשון ולא קרוי עירוי משא"כ הדגים בעצמן בהם לא שייך זה ולכך לא טרח רבינו ברוך להתיר מכח אין אסור בלוע יוצא בלי רוטב וא"ש: ובזה הדין דסבירא ליה לרבינו ברוך בשביל דגים עצמן צריך קי"ט דגים כמש"ל על זה חלק מהר"ש וס"ל דלא מחזקינן ריעותא ואמרינן איסורא ברובא איתא. והרב פ"ח הקשה דברי גמרא אהדדי הא דאמרינן בפרק התערובות טבעת של ע"ז שנתערב במאה ופירשו מ' למקום אחד וס' למקום אחד מ' אינו אוסרת וס' אוסרת דאמרי איסורא ברובא איתא ואח"כ אמרי' שם חביות של תרומה שנתערב בק"ן חביות ונפתחו המאה שבטלה חשיבתן אותן חמשים הנותרים אסורים ולא אמרינן אסורא ברובא איתא. ותרווייי הלכתא נינהו וקשי' אהדדי. ותי' הפר"ח לחלק אם נשארו במקום קביעתם הוא דאמרינן כן אבל אם פירשו אמרינן מרובא קפריש ומכח זה השיג על מהר"ש הנ"ל דהא כאן פי' מאילפס ולא אמרינן ברובא איתא: ובאמת אין מקום לדבריו דודאי דכל הני מימרו' תרווייהו איירי שהם במקו' קביעות ולא פירשו דאף דקתני פירשו איירי בפרשו לפנינו ולא קרי פירש רק קבוע כאילו לא פרשו כלל וכ"כ התוס' והרשב"א בתורת הבית ועיין לקמן בטור סי' ק"י מ"ש בזה: ובאמת אין כאן סתירה כלל כי הא דאמרינן ס' אוסרת משום דאיסורא ברובא איתא היינו להחמיר דלא תימא דהוי ס"ס ספק היה האיסור בתוך ששים או לא ואת"ל היה דלמא זה שנתערב אח"כ בתערובות השני אין טבעת האיסור ולכך קאמרינן איסורא ברובא איתא וא"כ ספק הראשון אינו בגדר הספק. וכן בתרומה שנתערב בק"ן חביות לא מקלינן לומר איסורא ברובא איתא כי להקל לא אמרינן אבל

לחומרא אמרינן ולק"מ. וא"ק עדיין לכאורה ראי' מהר"ש מהך דאמרינן איסורא ברובא איתא דחיי' מעיקרא דלחומרא אמרינן אבל לא להקל והוא אמר להקל זה אינו דנראה דנמשך אחר דברי רש"י דכתב מ' אינו אוסרת אם נתערבו באחרים אבל הם הארבעים אסורים ולא אמרינן איסורא ברובא איתא משום דע"ז אינו בטל ברוב: הרי דס"ל לרש"י דשורת הדין להקל ולהתיר הארבעים ולומר איסורא ברובא איתא רק שאין ע"ז בטלה ברוב: והא דלא תלינן ברוב גבי חביות ולהתיר החמשים שלא נפתחו צ"ל דלאו דווקא ע"ז דאינו בטלה ברוב ה"ה לכל האיסורים דאינן בטילים לא אמרינן איסורא ברובא אית' והתם חביות דבר חשוב שאינו בטל כמו ע"ז: וא"כ ס"ל למהר"ש בנדון דידן וכי אנו דנין על בישל הדג הטמא שהוא אפילו באלף לא בטיל הא זה ניכר רק אנו דנין על פליטתו אם היה בדבר מועט ולא נתבטל אי ברוב ונתבטל א"כ זהו דבר דיש לו ביטול ולא דמי' לע"ז ושפיר אמרי' איסורא ברובא איתא: אך זהו הכל מיותר ולשון מושאל דיבר הר"ש איסורא ברובא איתא רק ה"ל למימר כלל גדול בתורה כל דפריש מרובא קפריש וזה שמערה הדגים מאילפס לקערה כל הדגים המעורים וה אחר זה שייך לומר על הכל דפריש מרובא קפריש והם טהורים עד שנשאר הטמא לבסוף כדלקמן סי' ק"י וכמש"ל ופשיטא דמותר. וא"ל הא פי' לפנינו ובידים א"כ תו לא שייך מרובא קפריש וה"ל קבוע זה אינו דקיימ"ל לקמן סי' ק"י כשיטת רשב"א דאם פי' קודם שנתהוה הספק אפילו פירש ביד ובפנינו מכל מקום מיקרי פרוש מרובא קפריש וא"כ כאן הא לא נודע מן דג טמא עד אחר כך ואם כן אמרי' כל דפריש וכו': וברור דלא היה זה בהעלם מרבינו ברור רק ברוך דס"ל כשיטות ר"י רבו דס"ל אפילו קודם שנתהווה הספק מ"מ בפרוש לפנינו ה"ל קבוע. ועיין לקמן סי' ק"י א"כ לפי דקיימ"ל כרשב"א לחלק בין קודם ובין לאחר שנודע הספק ודאי יש להקל. והנה הרמ"א דעתו ג"כ להקל משום דה"ל כמו נשפך דתלינן להקל והשיבו האחרונים דלא אמרי' כן רק במין במינו דד"ת ברובא בטל אבל במין שאינו מינו דטכ"ע דאורייתא לא אמרינן כן ובזו דגים טמאים בדגי' טהורים הוי מין בשאינו מינו והאריך בזה הש"ך דבבישול ודאי אסור מן התורה ולא דמי לציר: ומה שנראה לקיים דברי רמ"א דזה חתיכות איסור שנפלה לקדירה וא"כ ודאי פלטה ואח"כ נפלה לקדרה אחרת יש כאן ספק אי אמרינן ודאי שכבר פלטה בפ"א תו ליכא כאן פליטה שני' כי שוב לא תפלוט או מידי ספיקא לא נפקא דלמא תפלוט השתא וספק הלזה עקרו בתו' בפרק גיד הנשה גבי כחל דפריך הש"ס אלא נפל לקדירה אחרת לא יאסור דכ' התו' שני תרוצים או דספיקא הוי וספיקא דרבנן לקולא או דודאי קי"ל לחז"ל דודאי לא תפלוט עוד וא"כ אף כאן הא מתחילה היה הדג טמא בתוך הדגים רבים ובאילפס

מלא רוטב וא"כ ודאי פלטה כל האפשרי ואח"כ כשנתמעט הדגים והרוטב ואנו באנו לדון שני' שתחזור ותפלוט לאסור הא לחד תירוצא אין לחוש לפליטה שני' כדאשכח בהעגלה דאמרינן ודאי פליטה ולא תוסיף לפלוט עוד (ולחלק בין כלים לאוכלי' דוחק) או עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא וכבר כתבנו לעיל ס"ס צ"ט דאין אומרים על חד חתיכה שתפלוט ותחזור ותפלוט א"כ ה"ה הכא. וא"כ בנדון דידן יש להתירו מכח ס"ס ספק הי' הדג טמא לבד עד שחוז' ואוס' או לא רק הי' באמצ' תבשיל ואת"ל דלא הוי באמצ' דלמ' לא חזר ופלט ויש כאן מקו' היתי' רק זהו אם לא אמרינן חנ"נ אבל לדידן דאמרינן חנ"נ א"כ אזדא זה הספק דאף דאמת דפלטה כל פליטה חזרה ובולעה מן מה שבאילפס ונ"נ ואח"כ כשיהיה עם נ"ט דגים תפלוט ותאסר. וא"כ דכל חשש דתבלע הדג טמא מן מה שבאילפס וכל מה שבאילפס הכל מן דג טהור והרי זה עם דג טהור מין במינו דהא הבלוע ג"כ טעם דגים ואף דקיימ"ל בשר שבלוע מים נדון המים כבשר זהו לענין מין במינו לא בטיל דלא תלי' בנ"ט כלל. אבל בזה ההבדל בין מין לאינו מינו הוא דטעם כעיקר דאורייתא וביש בו בלוע רק ממינו הרי אין טעם כעיקר ונדון הכל כמין במינו ולדברי הכל ד"ת מותר רק מדרבנן ובנשפך אזלינן להקל דהא כל החששא שאנו חוששין להחמיר הוא דבלע הדג טמא מאילפס ונ"נ וזהו פליט ונבלע בדגים טהורים ובפרט כי נעשה נבלה בשאר איסורין ג"כ דרבנן ודוק: והא דלא מכשרינן מטעם העמד דגים על חזקתן וכשרים היו ואמרינן דלא היה הדג טמא במקום אוסר. וכמו בגבינות לעיל סי' פ"א דאמרינן אח"כ נטרפה להכשיר למפרע ואף בזה נימא כן י"ל הואיל והטבע של דגים וביצים להתהפך באילפס ע"י ניעור וכדומה הוי דבר שכיח ואלי' מחזקה. וראי' לזה מהא דאמרינן גבי זרוע בשילה בחולין זהו היתר הבא מכלל איסור. פי' התוספ' דלפעמים קצת זרוע וקצת איל חוץ לרוטב ובמס' ע"ז פירשו התוס' להיפוך דזרוע וקצת מועט מאיל תוך רוטב עד שאין בו ששים והתורה התירה. וקשה איך מחזקינן ריעותא לוקמינן האיל בחזקת כשרות דלא היה כך דודאי אין רואה בסיר בשר דאי רואה פשיטא אסור. דמהכ"ת להתיר תערובות איסור וע"כ דאין רואה ומ"מ חיישינן ש"מ דלא אמרינן אוקי אחזקתה הואיל ודרך להיות מתהפך שכיח ולכך חיישינן ליה וה"ה כאן:

ב בנעשה נבילה בכף ואע"ג דכף כלי שני מ"מ היה בקדירה והוא כלי ראשון עדיין חום הכלי ראשון עליו. ולא הבנתי לכאורה אם הוציא חתיכה גדולה ויש לה דפנות מכלי ראשון מ"מ קיימ"ל דלא כמהרש"ל דדבר גוש אינו רק עירוי. ומ"ש חתיכה גדולה ומ"ש כף דחום כ"ר עליו וצ"ע לכאורה: ומה שנראה ליישב היא דודאי חם לתוך צונן תתאי גבר משום דהצונן מקרר לחם ולכך אם עירה מכלי ראשון לכ"ש דופני הכ"ש הקרים

מקררים לחום כלי ראשון ולכך אפילו בדבר גוש שיש בו חום מכ"ר בהגיע לכ"ש כ"ש מקררו והוא גם כן רק כ"ש אבל כף הנ"ל שהוציאו מכ"ר ועדיין בידו ולא הכניסו כלל לכ"ש עדיין חום כ"ר עליו כי לא נתקרר בשום דבר ולכך יש לו חום כ"ר וא"ש ואם כן ה"ה דבר גוש שהוציאו מתבשיל וטרם שהושם בכ"ש נפל עליו דבר איסור בולע בחום כלי ראשון דהא לא נצטננן עדיין בכלי שני: ובזה יובנו ביותר מה שכתבנו לעיל סימן ק"ה בישוב דברי הגמרא בפרק התערובת דקתני אחד שבישל בו ואחד שעירה לתוכו רותח טעון מריקה ושטיפה ואיבעי לן תלאו באויר התנור וכו' ופשיט לן ממתניתין דקתני אחד שבישל בו ואחד שעירה לתוכו רותח וכבר הקשינו דקארי לי' מאי קארי' לי' כיון דעירוי אינו מבשל איך יתכן בישול בלא בלוע במתני' וכתבנו עליו ישוב ובזה יומתק ביותר דס"ל בס"ד דעירוי ככ"ש לגמרי ואין מבליע כלל רק חתיכת שמערה לתוך הכלי טרם הגיע החתיכה לדופני הכלי עדיין חום כלי ראשון עליו ומתבשל בתוך החתיכה הלחלוחית והשומן והרוטב בחתיכה עצמה והרי הוא באויר הכלי ואיפשט האיבעי ודחי הש"ס דהוי בלוע בלי בישול דעירוי מבליע וא"ש ודו"ק:

סימן קח

א אין צולין וכו' זהו דעת רש"י ורי"ף דאף דקימ"ל כלוי דריחא לאו מילתא מ"מ לכתחלה אסור והתוס' הקשו אם כן מה פריך הגמרא ללוי מברייתא דקתני אין צולין ב' פסחים כאחד הא אין צולין תנן ולוי מודה לכתחילה דאסור. והרשב"א בת"ה ביקש לחלק בין חולין לקדשי' דבקדשי' אין להחמיר לכתחילה והדוחק מבואר. ובאמת להרי"ף לק"מ דהרי"ף פסק דלהכי לא קיימ"ל כרב משום דודאי הך ריחא בטל ולא הוי רק משהי רק רב לטעמי' דס"ל מין במינו לא בטל ואנן לא קיימ"ל כן ולפ"ז י"ל וודאי לוי דאמר ריחא לאו מילתא אם אינו מילתא אף לכתחילה מותר רק אנן בהא ס"ל כרב דהוי מילתא רק דבטיל א"כ לכתחילה ודאי אפילו משהו חסור וא"ש דקושי' הש"ס קאי ללוי ולדידי' כיון דלאו מילתא אפי' לכתחילה שרי אבל אנן קיימא לן בהא כרב דלענין משהו מילת' ולכתחילה אסור: אמנם לאינך פוסקים דלא ס"ל בהא כהרי"ף דהוי משהו הקושי' במ"ע. ונראה דודאי הגמרא דפריך ללוי מהברייתא דקתני מפני תערובת ידע נמי הך סברא דיש חשש חילוף גופי' רק ס"ל לדוחק דיהי' כוונת הברייתי' על חילוף גופן דהל"ל מפני חילוף ולא תערובת לכך ס"ל ע"כ הכוונה מפני תערובת טעמים רק הא גופיא קשיא למה קתני תערובות דמשמע טעמי' ולא חילוף גופי' אך הא אינו קשי' כיון דלתרווייהו אסורים ניח' לי' למינקט אפי' בלי חילוף אסור ולא נ"מ בהו אך זהו אם מפני תערובת

טעמי' בדעבד אסור אם כן יש לומר דניחא לי' לנקוט הך טעמא אבל אי מפני טעמים אין אסור כלל בדעבד ומפני גופי' מעכב בדעבד פשיטא דקשה דהל"ל מפני תערובת גופי' ולא מפני טעמי' דזה רק לכתחילה וזה אפילו בדעבד ושפיר פריך הגמרא ודוק:

ב בשר וכו' ודעת הש"ך וט"ז בשניהם כחושי' לכתחילה מותר והשיג על הרמ"א דכתב דיש להחמיר לכתחילה ולא ידעתי כיון דכתב הרמ"א בהג"ה בחמץ בפסח יש לחוש הואיל ונאסר במשהו ש"מ דס"ל כהרי"ף דלכך לא אוסר משום דבטיל. ולכך בדבר האוסר במשהו לא שייך ביטול ואסור אפילו בפת חמץ דלית בי' פוטום כלל וא"כ דבכחוש דמכל מקום משהו איסור יש כמו חמץ פשיטא דלכתחילה אסור וכי נבטל איסור משהו לכתחילה ועיין ס"ק א' מה שכתבתי בזה: והנה יש לדקדק בתו' דהקשו פסחים דף ע"ה ע"ב אהא דפריך לרב טעמא מפני תערובת גופי' הא מפני תערוב' טעמי' שרי והקשו התוס' דלמא איירי בשניהם כחושי' וליכא תערובת טעמי' ותוס' גופי' כתבו בע"ז דף ס"ה ע"ב ד"ה רבא בסוף הדיבור אם אפו מצות בז' ימי פסח ונמצא חמץ באחת מהן כולם אסורת וכו' ואע"ג דתנורים שלנו ריחא לאו מילתא מ"מ נהי דטעם ליכא מ"מ משהו בעלמא איכא. ואפוי' במעשה התנור דלאו פיטום עכ"ל הרי לענין מה דלא צריך טעם אין צריך פיטום או שומן כלל ושפיר פריך הגמ' ל"ל תערובת גופי' דהא אין צריך טעם ולק"מ וצ"ל דס"ל לתוס' דברייתא איירי בגדי וטלה כדקתני וא"כ שפיר קשה דלכך אמרינן מפני תערובת גופים ולא טעמי' דאיירי בכחושים ואי דמין במינו לא בטיל הא אזלינן בתר שמא וגדי וטלה שני מינו הן כמ"ש האגור ומרדכי עיין לעיל סי' צ"ח. ואין לדקדק לפי דפסק תוס' כרב דריחא מילת' אף דבעי טעם גמור מ"מ ריחא מילת' טעם גמור הוא א"כ מה דייק הגמרא אי ס"ד מפני תערובת טעמי' מה אפילו גדי וטלה הא יש לומר לא מבעי שני גדי' או שני טלאים פשיטא דיש תערובת טעמא דלו דאין ריחא מילתא מ"מ משהו מיהו איכא דשני גדי' הם מין במינו ואוסרים במשהו אלא אפי' גדי וטלה דהוי ב' מינים וצריכין טעם גמור מ"מ אסור דריחא וטעם גמור הוא וי"ל לאביי דייק דמילתא דרב ולוי אתי' לכ"ע ולא יחלק אביי ארב ואביי ס"ל בתר שמא אזלינן וא"כ הוי גדי וטלה חד מין ולא שייך אפי' ודו"ק: אלא דיש לדקדק בתו' הנ"ל דטרחו ליישב אביי דאוסר בת תיהו דלא יחלק אלוי דסבר ריח' לאו מילתא ולא תי' בפשוט דהא התו' כתבו דמ"מ משהו איכא אף דלא שייך ריח' מילתא וא"כ פשיטא דבת תיה' אסור וכי יתירו לו ליהנות מן האיסור משהו אבל התם בעובד' דלוי דנתבטל בס' סבר לוי דלאו מילתא ולוי סבר מין במינו בטל ואי קשה א"כ מה פריך הגמ' מכמון התם נתערב הריח בפת משא"כ בת תיהו דזה אף לתירץ התוס' קשה ועמש"ל בזה ואין לומר דתוספת אזלו

לשיטתו דס"ל דלוי אפי' לכתחילה מתיר לצלותו א"כ אי הטעם דריחא בטל וכי מתירין לכתחילה לבטל איסור אפי' כל דהו דהא התוס' כתבו כן באמת גבי חמץ ותקשי' לנפשי' למה יבטל לכתחילה: מיהו יש לומר הא דכתבו התוס' בחמץ משהו איכא היינו לרב דס"ל ריחא מילתא ואם כן הוה מילתא רק נתבטל בס' וגם לית בהו מעשה פיטום בזו כתבו התוס' משהו מיהו איכא אבל ללוי דס"ל ריחא לאו מילתא אם כן לא שייך גבי' כלל משהו מיהו איכא דהא לאו מילתא כלל ואינו בגדר איסור לומר דמשהו יש וא"ש זה ברור ובגוף קו' התוס' הנ"ל מה פריך מן שני פסחים דלמא איירי בשני כחושים לפי דברי רמב"ם בהלכות קרבן פסח פרק עשירי הלכה י"א לק"מ דלא היה מסיר מפסח גיד הנשה ושומנו של גיד ע"ש בראב"ד ובמ"מ ושומנו של גיד אינו כחוש ועיין תוס' חולין דף צ"ז ד"ה שאני דשומן הגיד מפעפע וא"כ א"א למצוא שני פסחים כחושים והתוס' ס"ל כראב"ד דחולק אבל לרמב"ם ניחא ודו"ק: וראי' הרמב"ם מהך קו' התוס' והא דאמרינן פרק ג"ה על הגידין והנותר ישרפו בי"ו נותר היינו שומנו של גיד ש"מ דשמנו של גיד הי' מסיר בפסח וזהו לכאורה דלא כמ"ש ולק"מ דודאי אי בגידין בנותן טעם פשיטא דהיה צריך להסיר גיד הנשה דנותן טעם ואוסר הפסח וכי נשרי בפסח איסורין תורה ועיין כ"מ דאפילו קרומין איסורי תורה הי' צריך להסיר וא"כ כיון דכבר פותח הירך ומחטט ליטול הגיד ואגב נוטל שומנו אבל לפי דקי"ל אין בגידין בנ"ט ומניח הגיד דאינו אוסר בשביל שומנו של גיד דנהגו בו איסור לא נהגו בפסח לחטט ואולי יבוא לידי שבירת עצם כמו שכתוב הכ"מ ואם כן סוגיא הגמרא בגיד הנשה אתיא ליישב המשנה אליבא דר"י כמ"ש תוספת ואיהו ס"ל יש בגידין בנ"ט ודברי רמב"ם לדידן דקיימ"ל אין בגידין בנ"ט ודו"ק:

ג י"ב עשרונים עיין כרתי שכתבתי פי' שיהי' ראוי להיות נדבק בכל כותלי התנור מעלה ומטה וצדדין בצק לאפו' ולכך לא חשיבי ולא נתנו שיעור לגובה התנור כי לפי גבהתו ונמיכתו יתמעט ויתרבה הרוח דזה נכלל בי"ב עשרונים ע"ש: והנה נתנו שיעור מצות ולא חמץ כדי שלא יוכל לעשות לחם צר וקטו מהכיל מקום בתנור רק עב למאוד ואם כן אין מחזיק הרבה מקום בתנור ומ"מ בקל יכלם הי"ב עשרונים ולכך אמרו מצה ואין אופין העובי יותר מטפח. וזה ראי' נגד מ"א בהלכות פסח דכת' דהך ראי' דאין אופין עובי לחם מצות יותר מטפח לא קאי במסקנ' ואדחו לי' בגמרא דמזה מוכח דכך הי' בקבלה ביד הגאונים ואל תסור:

ד מותר לצלות וכו' והא דפריך הגמ' לרב טעמא משו' תערובת גופים וכו' לוקמי דאיירי בתנור גדול וליכא תערובת טעמי' קמ"ל דמ"מ מפני תערובות גופים אסור ודחוק לומר

בתנור גדול דמחזיק י"ב שיעור חלה יכול ליתן גדי' אחד בזוית זה והשני בזוית אחר ולא שייך חילוף בפסחים וע"כ איירי בתנור קטן וצריך לצלותם תכופי' ויש לחוש לחילוף זה לא שמענו והרמב"ם העתיק סתם אין צולין וכו' ולא חילק בין תנור קטן לתנור גדול וצ"ל דלא הי' שכיח לצלות הפסח בתנור גדול כ"כ דהא לדעת ר"ש בעי מריקה ושטיפה ולרבנן עכ"פ הגעלה מחשש נותר ומי יגעול תנור גדול כ"כ ודוחק וצ"ע:

ה בלבד שלא יהי' נוגעים זה בזה וכ"כ התוס' בע"ז דבתנור גדול מותר לאפות ובלבד שלא יהי' נוגעי' זה בזה ויש להבין כוונת' בזה שלא יהי' נוגעי' אם הכוונ' אם נוגעי' אזי אסור במקום נגיעה כדי נטילה כדלעיל סי' ק"ה איסור חם שנגע בהיתר חם דאוסר כדי נטילה בלי דבר מפעפע דמה קמ"ל בזה פשיטא וע"כ צ"ל דכונ' אם נגעו זה בזה אלים כחם ששואבים ריח איסור ואוסר אפילו בתנור גדול וכדומה וכ"כ מרדכי בפ' כל שעה דא"י שהשליך לחם חמץ לתוך התנור מצות דאם נגע אסור דה"ל פת חמה וחביות פתוחה דאסור ע"ש וזה פת חמה וחביות פתוח' לא מחמת נגיע' רק ששואבת וקולט הריח ביותר ואסור מחמת ריחא וס"ל ה"ה איסור והיתר הנוגעים זה בזה קולטים ושואבים הריח ביותר ובזה לכ"ע ריחא מילתא אפילו תנור גדול ובזה יובנו דברי התוס' ריש כיצד צולין ד"ה נחתך מה דכבר עמדנו בזה כמה פעמים דהוכיחו דאם אין הפסח שלם דנחתך ממנו אבר לא מפסיל דאמרי' ה' חבורת שנתערב פסחיה' דא"א להתנות אי חייב בפסח הרי היא פסח וא"ל שלמים משום דבשלמי' חזה ושוק לכהן ופריך וניתי כל חד מבני חבורא כהן בהדי' וק' איך אפשר לעשותו דהא חזה ושוק אסור לזרים וא"א לצלותו וצריך לחתכו ותו לא הוי מקולס אלא ש"מ דמותר לחתוך אבר וכו' ע"ש. וקשה מאי קושיא הא צלי אינו אוסר רק כדי נטילה אם אין שם פעפוע ובני חבורה בוחרים גדי כחוש וא"כ מחתכים חזה ושוק עם כדי נטילה ונותנים לכהן חזה ושוק עם נטילה והם אוכלים הנשאר ולק"מ קו' התוס' ולפי הנ"ל ניחא כיון דחזה ושוק נוגעים להדיא בשאר פסח א"כ ריחא מילתא ואוסר הפסח מחמת ריח דחזה ושוק ואעפ"י דלית בהו פיטום כמ"ש גבי פת דלית בי' פיטום ומ"מ אסור הואיל ונוגעים ובפרט אי ס"ל כהרמב"ם דהי' שומן גיד ולגבי ריחא ההיתר מפטם לאיסור וא"ש ודו"ק: אלא דקשי' לי' הא דאמרינן בפרק גיד הנשה וכו' דקאמר שמואל לא שנו אלא במבשל אבל נצלה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד וקשה הא הגיד מחובר בירך ויש בו בנ"ט ואין כחוש לגמרי דהא איכא שומן גיד וע"ש בתוס' וא"כ יאסור לירך מחמת ריחא וסתם צלי משמע בתנור קטן ולא תנור גדול דאל"כ מה פריך הש"ס מאין צולין טעמא וכו' דלמא מיירי על גבי גחלים ולית ריחא כלל וע"כ צ"ל סתם צלי היינו בתנור קטן ואיך מסתם סתם שמואל להתיר

הא בתנור קטן אסור משום ריחא ואפי' נדחוק בתוס' דע"ז דזהו הכל למאן דפסק כרב ריחא מילתא אבל ללוי ס"ל ריחא לאו מילתא אפילו נגיעה אין אוסר דהא לאו מלתא מלבד דהמרדכי נתן טעם דהוי כפת חמה וכו' וזהו לכ"ע אסור וכן הש"ע כתב כן והוא פסק כלוי אלא אף גם דא"כ מה פריך הגמ' שם על שמואל מגדי שצלאו בחלבו ואסרו ר"ה מאי קשי' הא ר"ה תלמידו דרב ופוסק ברב ריחא מילתא ולכך אסרו מריח' מילתא ואין לומר בתנור גדול אירי ובזה אפילו נוגעים לי' בי' ריחא דא"כ אזדא הוכחת תוס' לעיל ריש כיצד צולין הנ"ל דדלמא בתנור גדול הי' צולין ועוד התוס' הקשו מה קמ"ל שמואל הא קודם בישול נמלחה וא"כ דממשנה מוכח דמליחה אינו אוסר ה"ה נצלה קשה הא יש לומר דשמואל קמ"ל בנצלה מותר דלא תימא דאוסר מפני ריחא וזה לא שמענו ממליחה דבמלח לא שייך ריח וצ"ע:

ו אם האיסור דבר חריף וכו' דין זה למדו האו"ה מהך דכמון של תרומה דאמרינן אף שטעם כמון בפת מותר ומייתי רבא ראי' דריחא לאו מילתא ודחי אביי שאני התם דמיקלי קלי איסורא ומזה יליף האו"ה דלולי דמיקלי קלי לאיסורא הי' אוסר הואיל ריחו חזק וחריף והפר"ח השיגו דכל זה לאביי אבל אנן דקיימ"ל כרבא נא אמרינן הך מיקלי קלי ע"ש. והפר"ח קיצר בהשגתו וכך הוי ל"ל חדא מנין לנו לחדש חילוק בין דבר חריף והא דהוצרך אביי לשנוי' מיקלי קלי משום דאביי ס"ל בכל דבר ריחא מילתא אבל לדידן דקיימ"ל לאו מילתא אין צריך למיקלי קלי ובלא"ה מותר אף כי כמוך קשה כמו דבר חריף ועוד נהפך דלשיטת או"ה א"כ אפילו אי ריחא לאו מילתא בדבר חריף כמו כמון וכדומה מילתא א"כ מה קאמר רבא מנא אמינא פת שאפו עם כמון וקשה לימא איהו לנפשי' הא בזה לכ"ע ריחא מילתא וצריך לומר מיקלי קלי וא"כ אף לאביי נימא כן ומה פריך לאביי ואפשר לומר דמהרש"א הקשה לתוס' דס"ל רבא ס"ל כרב ריחא מילתא רק בת תיהו מותר דמזיק א"כ מאי מייתי רבא ראיה מפת עם כמון נימא איהו לנפשי' דהא ס"ל ריחא מילתא וע"כ צ"ל מיקלי קלי א"כ גם לאביי לק"מ. וגם עוד מ"ש התוס' לאביי דמצי סבר כלוי דמותר הואיל דאין טעם מריח רק נכנס לתוך היתר משא"כ בת תיהו דנהנה מריח יין נסך להדיא. דאם כן מה פריך רבא לאביי מן פת עם כמון שמריח כמון מתערב עם פת ומודה אביי דשרי. וליישב הני תרי קושי' י"ל בקושי' ראשונה דזהו דריחא מילתא לא אתפרש לן איסורא ד"ת דהוי טכ"ע דילפינן ממשרת או רק דרבנן דודאי לא דמי בעצם למשרת כלל רק חז"ל אסרוהו דנראה כאוכל ונראה נ"מ לתירוץ התוס' דלכך בת תיהו מותר דמזיק לי' ואי מן התורה אסורה וכי בשביל דמזיק לי' יעבור ד"ת הא עכ"פ טועם ריח י"נ משא"כ אי אמרינן דרבנן במקום דמזיק לי' לא אמרו כלום

והנה הש"ך הביא בס"ק א' בשם או"ה כלל ל"ח דחלה שלנו הואיל הוא דרבנן מותר לאפות אותה עם הפת עכ"ל ואם כן בכמון שהיא תרומה דרבנן דמן התורה אינו אלא דגן תירוש ויצהר וא"כ לא פריך רבא מידי דבת תיהו דאורייתא איסור י"נ אבל כמון תרומה דרבנן לא גזרו בריחא כמ"ש האו"ה רק זהו תלי' אם הך ריחא עיקר שרש איסור רק מדרבנן י"ל באיסור דרבנן תרתי דרבנן לא אמרינן אבל אם הוא ד"ת י"ל מ"ש דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא וא"כ אתי שפיר דרבא ואביי נחלקו בבת תיהו וגם אביי ידע דמזיק לי' רק אביי ס"ל דריחא מילתא דבר תורה ולא שרינן בחזקו מזיק לי' אבל רבא ס"ל דרבנן כנ"ל וקאמר רבא ראיה מפת עם כמון של תרומה בשלמא לדידי לק"מ דכמון הוא תרומה דרבנן וריחא מילתא נמי דרבנן ותרתי לא אמרינן משא"כ לאביי דאוסר בת תיהו ש"מ דס"ל ריחא אסור ד"ת וא"כ אין מועיל תרומה דרבנן ושפיר קשי' ליה מפת וכמון וא"ש ודו"ק: ובקושי' לאביי דודאי הא דקאמר ר' מרי כתנאי י"ל כתירוץ מהרש"א דביקש ליישב אף אי אביי ס"ל כלוי רק על הך דכמון קשי' דקאמר רבא מנא אמינא לה דמה ראיה דלמא אביי ס"ל כרב והבדל בין ריח בעין או ע"י תערובת ג"כ י"ל הא דיש חילוק אם מגיע לו הריח או שהריח מתערב בדבר אחר הוא כשמתערב בדבר אחר אין הריח כ"כ מורגש ולא דמי לטעם כעיקר דאסרה התורה וה"מ במה שאינו דבר חריף אבל בדבר חריף הטעם מורגש למאוד לגודל חריפתו וא"כ אף דמעורב הרי זה כאלו אינו מעורב ואם כן שפיר מייתי רבא סייעתא נגד אביי דכמון הוי דבר חריף והרי זה כאלו אינו מעורב דאסור לאביי בבת תיהו וא"ש ומשני אביי דמיקלי קלי לאיסורא וכו'. ולפ"ז יש לנו לחוש בדבר חריף להחמיר דהוי כאלו הטעם עומד בפ"ע אפילו בתנור י"ב עשרונים וכדומה אוסר מדאביי נשמע לרב' ובת תיהו שאני דמזיק לי' והא דהתיר רבא כמון בלי טעם מיקלי קלי הוא מילתא דרבנן וא"ש. אך כל זהו לשיטות או"ה דס"ל כתוס' דהלכתא כרב דס"ל דריחא מילתא וגם רבא ס"ל כן ואם כן יתכן כל מש"ל. אבל הש"ע דפסק כרי"ף דהלכתא כלוי ריחא לאו מילתא וגם רבא ס"ל כן וא"כ אין צריך לכל מ"ש ולק"מ מכמון וא"כ מנ"ל לחדש הך דינא דהחמיר בדבר חריף. אלא דיש להבין במה שהוכיח הרשב"א דף ק"ה ע"ב דרבא פליג אר"ל וס"ל פת חמה וחביות פתוחה מ"מ מותר דהא כמון עם פת ה"ל כפת חמה וחביות פתוח ומ"מ מותר לרבא דלא ס"ל קליא לאיסורא ע"ש. ויש להבין בש"ע דפסק כרבא ומ"מ פוסק לקמן דפת חמה וחביות פתוחה אסור וצריך לומר דודאי הא דקתני במשנה פת שאפהו עם כמון של תרומה שאין כאן טעם כמון רק ריח. ויש להבין אי ריחא מילתא מה בכך שיש רק ריח הא זה ג"כ אסור ואי מיקלי קלי העיקר חסר דזה לא נזכר במשנה כלל מיהו לרבא ניחא דהוא ס"ל

דריחא לאו מילתא רק בכמון ס"ד להחמיר דהוי כפת חמה וכו' אבל הואיל מיקלי קלי אזלא הך מעליותא והרי הוא כשאר ריחא דלאו מילתא. ועוד י"ל דכך הפי' דאף דאמרינן מיקלי קלי לאיסורא עדיין הספק מי יימר דלמא קודם ששלט האש לגמרי בכמון ואכלתו קיבל הפת טעם ממנו רק זהו יש להסתפק אלו קיבל טעם אבל אם לא קיבל רק ריח וריח דרבנן כמש"ל ואזלינן לקולא ועוד דאין דרך ליתן ריח עד שכבר שולט בו האש לגמרי וזהו מאמר המשנה שלא קבלה טעם כי אז הי' מקום ספק דלמא טרם דמיקלי קלי הגיע אבל אין כאן אלא ריח ואזדא ספיקא כמ"ש וא"ש רבא ס"ל במתני' פירש הראשון שכתבתי ושפיר קדייק מה שאין בו אלא ריח הא ריח נמי אסור וע"כ צ"ל דריח מותר ולפת חמה לא דמי דיש כאן גריעותא דמיקלי קלי ולכך מותיב תיובתא לאביי ואביי דחה ליה כפי' השני שכתבתי דלכך קאמר שיש בו רק ריח דאז נוכל לומר מיקלי קלי וכו' משא"כ בטעם כנ"ל אבל לעולם ריח אוסר וא"ש עכ"פ שמענו מזה כרשב"א דריח כמון ה"ה חריף דס"ל לאו"ה דדמי' לכמון הוי כפת חמה וחביות פתוחה וקיימ"ל לכ"ע אסור אפילו למאן דאמר ריחא לאו מילתא וה"ה לתנור גדול דמ"ש וצדק דינו בכל אופן כל זה טרחתי ליישב דברי או"ה אבל מ"מ אין לו שרש גמור בש"ס ולכן במקום הפסד קצת יש להקל כמ"ש הפר"ח ומהרש"ל:

ז וי"א שאין לחלק המ"א בא"ח סי' תמ"ז כתב דיש להחמיר הואיל התוס' והרי"ף מסכימין לאחד והלכתא כוותי' ואמת דכן משמע לכאורה ברי"ף דכתב כמה טעמים הילכתא כלוי וכתב ועוד כד נדייק למימרא דרב משכחת לי' דשייך בהא מימרא דאמר בהדיא בפרקין וכו' מין במינו לא בטיל וקיימ"ל כל איסורין בתורה בס' ואפילו נתערב גופו של איסור בדבר היתר וכ"ש מריחא בעלמא דלא אסרי' לי' וכו' עכ"ל ומזה דייק א"כ דלית הילכתא כרב דאמר מין במינו במשהו רק קיימ"ל בששים א"כ חמץ בפסח דבמשהו אם כן ריחא מילתא אבל יש להבין בהרי"ף א"כ איך הוכיח דרבא דמתיר בבת תיהו כלוי וקיימ"ל כרבא וקשה אי במקום דאוסר במשהו קי"ל ריחא מילתא א"כ הא בת תיהו אין בו תערובת כלל וכי מותר לשתות משהו יין נסך ואיך יהי' שרי ואזוקי מזיק ליה לא ס"ל לרי"ף דא"כ אף לרב מתוקמא כמ"ש התוס' באמת. והעיקר קושי' איך קאמרינן כתנאי הרודה פת חמה ונתנה על חביות של תרומה ר"מ אוסר ר"י מתיר ללוי ודאי תנאי לרב מי נימא תנאי וקשה הא רב לא אמר אלא במקום דאיסורו במשהו ופת ותרומה אין אוסר במשהו ואף רב ס"ל כר"י. ודוחק לומר הא דמשני הגמ' לדידי כפת חמה וחביות פתיחה דמי היינו דמשהי מיהו איכא מין במינו דלא בטיל דזו דוחק. ובזה אי הלכתא כר"ל בפת חמה כבר פלפל הרי"ף מקדם ולכך נראה דהא דכתב הרי"ף

במה שנאסר במשהו אמרינן ריחא מילתא לאו דוקא משהו אלא כל שאין בכלל ס' דמה שהוא בכלל ס' היינו נ"ט דקפדי' על טעם וריחא לאו טעמא הוא דאינו מורגש טעם ואיסור שנפל בהיתר ונטעם ואין בו טעם איסור וכי בשביל שמריח טעם איסור יהי' אסור נשתקע הדבר ואם בטל בס' מכ"ש דלא חיישינן לריחא רק מה דאינו בנותן טעם ואינו בכלל ס' ואוסרת יותר מס' יהי' רב או מעט עכ"פ אינו ס' משהו קרינן לי' דאין בנ"ט וא"כ דאין כאן בנ"ט ולא קפדינן אטעם בזה י"ל ריחא נמי דהא לא קפדי' אנ"ט כלל. והנה דעת הרי"ף כדעת רש"י חולין דף צ"ט דתרומה אפי' מין בא"מ בק' וכיון דנפקא לן מכלל ס' שהוא בנותן טעם דין הוא שיהי' ריחא מילתא כמו למ"ד מב"מ לא בטלו דברי הגמ' לרב מי לימא תנאי דהא תרומה דמי' למין במינו לרב דעכ"פ נותן טעם ליכא וא"ש. אך קשה תינח לרב מה קאמר ללוי וודאי איהו ס"ל ריחא לאו מילתא וגבי פת חמה ס"ל לר"מ דאסור מה קושי' דלמא לוי מודה במקום דשיעורו יותר מס' אף ריחא איכא ולכך בתרומה איכא ריחא אבל לוי דמיירי בבשר נבילה ושחוטה דס"ל ללוי כדקיימ"ל בין במינו בין שלא במינו בין שלא במינו ס' ואם כן דקפדינן אנותן טעם תו לא שייך ריחא כמש"ל: ויש ליישב דוודאי הא דס"ל להרי"ף בדבר שאוסר בלי נ"ט חיישינן לריחא היינו למ"ד ריחא מילתא דאי' ביה מששא רק במקום דמקפדי' אנ"ט דילפינן ממשרת טעם כעיקר א"כ ריחא לאו מילתא דלא דמי למשרת וכמ"ש הרי"ף להדי' אילו נתבשל בעינן ס' מהכ"ת יאסור ריח אבל למ"ד ריחא לאו מילתא היא ולית בי' ממשא כלל בזו אפי' משהו ליכא אפי' במין במינו וחמץ בפסח דהא לאו מילתא היא כלל וכלל. ועיין תשובת מהרי"ל ותמצא כן להדי' וא"כ א"ש דאמר ללוי ודאי תנאי היא דל"ל דבתרומה הואיל וצריך ק' מודה לוי כהנ"ל דהא אמר להדי' ריחא לאו מילתא וכיון דלאו מילתא אינו בגדר שיאסר כלל והכי מוכח דהא רבא דאמר בת תיהו שרי ע"כ ס"ל דלאו מילתא היא ואפי' משהו ליכא דאל"כ מי יתיר לכתחלה משהו. ולשיטת ר' אלפס רבא כלוי ואי לתרץ דלוי מודה בתרומה דהוי משהו א"כ רבא דמתיר בבת תיהו והכי קיימ"ל דלא כמאן לא כרב ולא כלוי וע"כ דלוי לא ס"ל ריחא מילתא וא"כ משהו נמי ליכא דלאו מילתא והא דכתב הרי"ף טעם פת שאפ' עם צלי דאסור משום דה"ל דשיל"מ אפי' באלף לא בטל אם נדקדק היטב בדברי הרי"ף כוונתו דאמרינן בדשיל"מ דלא בטל מטעם עד שתאכלנו באיסור וכו' כן י"ל על ריחא משהו עד שתאכלנו וכו' ועוד הא כבר כתב דהוי לכתחילה ולכתחילה מודה לוי רק דלא תיקשי לפ"ד הרי"ף בדבר שבטל בששים אף רב מודה אף בדיעבד מותר א"כ נשמע ללוי על לכתחילה ולזה קאמר דבזה אין רב מודה לכתחילה דה"ל דשיל"מ ובאלף לא בטיל עיין ברי"ף ותמצא כי נכון

הדברים: וכן התוס' בע"ז דכתבו בחמץ אפילו בתנור גדול יש לאסור דמשהו מיהא איכא היינו דהם פסקו כרב דריחא מילתא רק בתנור גדול מתפשט הריח ואינו מגיע להיתר רק מעט מזעיר לפיכך כתבו דבחמץ בפסח משהו מיהו איכא אבל לפי דקיי"ל דריחא לאו מילתא לא שייך משהו איכא וכן כתב מהרי"ל דאיך להחמיר: ודברי הרי"ף סובבים והולכים כך דכל טעמם של הפוסקים כרב דקיי"ל פת חמה וחביות פתוחה אסור דזה הכל למ"ד מין במינו לא בטיל אבל לדידן ליתא וכיון דבהא ליתא א"כ כל דברי רב לאו להילכתא אתמר דהא גבי גוף הדין דנחלק בו עם לוי בבשר כשר עם בשר נבילה לית הילכתא כוותיה אם כן תו אמרינן הלכתא כלוי דאמר ריחא לאו מנלתא דלא מצינו פלוגתא חדשה בגמ' והלכה כלוי וללוי לא שייך משהו דהא לאו מילתא היא: ודע מ"ש רמ"א וי"א שאין לחלק הוא המרדכי בפרק כל שעה שמתיר חמץ הנמצא אצל מצות האפות ותמה הש"ך והניח בצ"ע דממרדכי לא נשמע רק בחמץ בין מצה אבל בדבר שמן ובמשהו לא שמעינן מינה והרכיב שני קושי' דילמא יש חילוק בין מעשה פיטום לאינו ובקושי' זו י"ל דראבי"ה הביא ראי' מן לחמי תודה שהיה אופי' בפ"א בתנור א' לחמי חמץ ומצה. ש"מ דריחא לאו מילתא ומבואר ברמב"ם הלכות מעשה קרבנות הלכה ט' דכל שלשים חלות של מצות בתודה הי' בשמן ואפילו מנחת מאפה. וז"ל בהלכה כ"א החלות לותת השמן שלהן בשמינית של שמן ואח"כ לש ואופה אותן וכו' ומכ"ש שאר מינים וא"כ הרי יש כאן שמן מעשה פיטום ונותן טעם בחמץ וחמץ במצה דאזיל היתר וכו' ומוכח דאפילו בשמן מותר. ואע"פ דאמרינן בפרק כל שעה דאין קרויה מצה עשירה דרביעית היא ומתחלק לכמה חלות התם כל חלה בפ"ע אבל לענין ריחא הא כל החלות שבתנור מצטרפים ואצלם ביחד רביעית שמן. ומה שטען הש"ך כל זה לא מצינו במרדכי במה שאוסר במשהו צריך פי' לפירושו דאף דהמרדכי איירי בחמץ כשנאפה עם מצה וחמץ במשהו מ"מ שם הכל אליבא דר"ת ור"ת ראש המתירין ור"ת ס"ל חמץ בששים. אלא עם כל זה לק"מ דראבי"ה מייתי ראיה מלחמי תודה וא"כ יקשה לר"י דס"ל מין במינו במשהו וכי נחלקו בסדר אפי' לחמי תודה וע"כ דמותר: ובאמת ראי' ראבי"ה יש לדחות דלמא ה"ה בתנור גדול וצ"ל דבאמת כל ראי' שלו להוציא מלב האומרים באיסור משהו אינו מועיל תנור גדול ומוכח כרמ"א ולק"מ ודו"ק: ובחידושי אמרתי ראי' להחמיר לפי דעת התוס' בפסחים גבי חלה טמאה דאיירי בנתבשלה ע"ג גחלים דאי בתנור הא הפת נאפה יפה בזמן שהתנור מלא פת: וקשה א"כ שתי לחם למה אינו דוחה יו"ט יאפו שתים ושלש פת לצורך יו"ט ויאפו שתי לחם עמו ופת נאפת יפה יפה ומותר משום יו"ט ושתי לחם נאפת בזמנו ואין ב' לחם אוסרת שאר הפת דכיון דאין תנור מקדש דאל"כ

יפסול בלינה א"כ אין עליהם קדושת הגוף ואינה אוסרת כדתנן קדשי' מקדשים בכ"ש אלא צ"ל דהא שתי לחם דתנור אין מקדש להו יש להם פדיון כמ"ש התוס' פסחים דף מ"ו ע"ב ד"ה הואיל וא"כ אוסר במשהו דה"ל דבר שיש לו מתירין בשאלה ובפדיון וא"כ אוסר הנאפה טעם מחמת ריחא דמשהו מיהו איכא ושתי לחם קדשה קדושת דמים ולא חזי לאוכלה ביו"ט ואסור לאפותם ודוק ובחידושי הארכתי:

ח לבשל אי הטעם דבישול אין לו ריח אם כן צלי קדר או מה שמטמינים בשבת אית ליה ריח הרי זה אוסר בצלי אבל אי הטעם דהפסק מחיצת הקדירה מעכב שילך הריח מזה לזה ולילך למעלה מזה המחיצה ולכנס לשני לא חיישינן אף הטמנת חמין מותר ונסתפקו בו הב"ח והאחרונים ואם נדייק לשון רש"י מ"ש כעין ב' קדרות היינו תל גדול של גחלים ל"ל למימר גדול הנ"ל סתם תל גחלים מפסיק ומ"ש זה ממחיצת וכותל הקדירה וע"כ צ"ל דס"ל לרש"י דבאמת אין כותל קדרה מפסיק דהריח עולה למעלה מהקדירה מאויר ומתפשט לתוך קדרה שני רק בפסח אמרינן שתל גדול הולך מקצה תחתון של תנור על הקצה למעלה וא"כ אין יכול הריח להתפשט עד הגיע לאויר העולם חוץ לתנור ושוב נתבלבל מאויר העולם ואין אוסר ולכן יש להחמיר בצלי קדר:

ט פת חמה וחביות יין נסך פתוחה אמת שכ"כ התוס' והרא"ש והטור והם אזלי לשיטתן דס"ל דהלכה כרב דריחא מילתא ומבואר בהדיא בגמ' לרב דבשר שחוטה ובשר נבילה דמי' לפת חמה וכו' אבל הרי"ף פסק להדיא דלא כר"ל דגם זה מותר דהא פסק הלכה כלוי. וכן הרמב"ם פרק ט"ו מהלכות תרומה השמיט הך דר"ל בפת חמה וכו'. וע"ש בכ"מ דלא פסק דר"ל. וא"כ קשה על המחבר דפסק כר"ל וצ"ל הגירסא בגמ' אמר רב לדידי כפת וכו' דמי דמשמע הא ללוי לא דמי וריח בפת חמה וכו' חזק ביותר. ויש להבין מנין לו זה ומה ראה על ככה. וי"ל דהרי"ף העלה דרבא דמתיר בבת תיהו דוקא ללוי אתיא ולכך פסק כלוי וס"ל למחבר ע"כ אביי דאוסר בת תיהו כלוי נמי אתיא דאי ס"ל דוקא כרב א"כ במה נחלקו לימא הלכה כלוי ואביי יאמר דהלכה כרב וע"כ צ"ל דאביי אמר לדינא אף ללוי דבת תיהו מודה לוי דאסור. ובע"ז אמרינן דאביי ס"ל בת תיהו דמיא לפת חמה וכו' וקשה הא לוי מתיר פת חמה וכו' וא"כ איך אפשר דאביי מצי נמי סבר כלוי וע"כ צ"ל דגרסינן לדידי כפת חמה דמי אבל ללוי לא דמי לפת חמה ופת חמה וכו' מודה לוי דאסור וא"ש. דבזה לא יחלקו רבא ואביי במילת' דלוי בדבר זה אך מ"מ קשה א"כ דאנן פסקינן דבת תיהו מותר ופת וכו' אסור א"כ צ"ל דגרע מן פת חמה מה ראי' מביא הרי"ף דהלכה כלוי הואיל ורבא מכשיר בבת תיהו דלא כרב הא רב אוסר בפת חמה וכו' ובגמ' אמרינן להדיא דרב ס"ל הך בשר נבילה לדידי כפת חמה וכו' דמי וכל

ראי' הרי"ף ליתא וצ"ע. ולכך י"ל הש"ע ס"ל לדינא כרי"ף והרמב"ם דס"ל דליתא לדברי ר"ל בפת חמה וכו' דריחה לאו מילתא ומ"מ חוכך להחמיר כיון דהתוס' והרא"ש והטור אוסרים ולכך ס"ל הא דשרינן התם בתרומה דלית ביה איסור הנאה ולכך אף שפת חמה שואב מ"מ אכילה לא מיקרי דהא ליתא למששא. אבל בדבר דאית ביה איסור הנאה כיון דפת חמה שואב להדיא הרי נהנה עכ"פ מן איסור ואף הרי"ף והרמב"ם מודים בו לאסור ולכך הש"ע העתיק דינו ליין נסך דאסור בהנאה ולכך אסרו:

י פת שעורים אסור והטור השמיטו ונראה דס"ל ודאי פת חמה וחביות פתוחה יותר אוסר הריח מפת שעורים דהא בזה נחלקו ובפת חמה וחביות פתוחה לא נחלקו כלל לדעת רש"ל ורמ"א והטור לא גרים לדידי כפת חמה דמי רק סתם כפת חמה דמי וא"כ לוי פליג אר"ל ואף בזה מתיר דלא כר"ל כנודע וא"כ מכ"ש דמתיר בשעורים במ"ש דריח פת חמה אלים. וא"כ פלוגתא רחוקה לא אמרינן דלוי מתיר בפת חמה ושל שעורים ורב פליג ואוסר בפת חמה מהכ"ת נימא דגם בשל שעורים פליג כיון דלוי מכשיר אף הוא נימא דמכשיר. ואף אם נימא דפליג לא אתברר לן דהלכתא כוותי' דרב ולכך פסק הטור דבשל שעורים מותר וא"ש: ודע כי הא דפליגי ר"מ ור"י ור' יוסי בתרתי פליגי אם ריחא אוסר וגם אם הפת שואב לחלוחית בעין מן היין דבתרומה פליגי ברודה פת ט"ג חביות ר"מ ור"י ור' יוסי. ואף במכשירין פ"ג פליגי ג"כ. ופירשו המפרשים דלא הוכשר וע"י יין יוכשר ר"מ אומר הוכשר ור"י אומר לא הוכשר ור' יוסי מחלק בין חיטין לשעורין. ולכאורה קשה א"כ הנך סוגיא בפסחים וע"ז דתליא הגמ' מילתא דריחא בפלוגתא ולפי משנה דמכשירין ע"כ גוף לחלוחית של יין קולט הפת דאין ריח מכשיר אם תקלוט ריח כזאת וכזאת. והרב התיו"ט במכשירין כתב על הברטנורא דנתן טעם דקולט היין והא דלא כתב כן במס' תרומות משום דרבותא קמ"ל אפי' בלי קליטות טעם משום ריח בעלמא אסרו עכ"ל. ודבריו בלתי ברורים דמצ"ל לש"ס לדייק ממנו לענין ריחא דילמא כ"ע כלוי סברי וטעמ' אחרינה אית בהו דקולטת ממשות של איסור. ולכן ברור דבתרתי פליגי גבי איסורא בתרומה לא שייך דשואב לחלוחית כי מעט היא ובטל במיעוטו ועיין בראש"ש לטהרות הנדפס מחדש אצל ש"ס דפוס אמשטרדם שדחק שצריך להיות בזמן רחוק דאל"כ הוא מינכר ע"ש ומכ"ש בזה או דבטל במיעוטו או אפשר למטעמי' (היינו כדעת התוס' תרומה בס') ולכך ע"כ הטעם משום ריח ופליגא אי ריחא מילתא וכו' אבל במכשירין משום ריח יהי' ריח בס' חזק מ"מ בשביל כך לא יוכשר הפת רק פליגי אי שואב לחלוחית של יין ואף דמעט היא בטעם מ"מ מכשיר דדבר מועט מכשיר ופליגי

אי מכשיר או לא ושל זה לא כשל זה וא"ש ודוק. ובזה ג"כ אפשר ליישב דברי הטור ואין רצוני להאריך כי דעת לנבון נקל:

יא מותר לשאוב וכו' ואע"ג דמתחלה אסור דריחא מילתא צ"ל דבת תיהו שאני דאזוקי מזיק לי' וקשה על הרי"ף דפסק כלוי דס"ל דריחא לאו מילתא מדקי"ל בת תיהו שרי וקשה עדיין הא שם לכתחלה יאסור וצ"ל שאני דאזוקי מזיק א"כ זה התי' של תוס' וי"ל אפי' כרב אתיא ומנין לו דינו וצ"ל בשלמא א"א דריחא מילתא וא"כ הוי נעמשות של איסור ובשביל אזוקי מזיק לא שרינן וכי בזה נתיר אסורים אבל אי ריחא לאו מילתא ואין כאן איסור רק לכתחלה הוא דאסור מדרבנן דגזרו דלא ליתי לאתהני מגופו של איסור וזהו בת תיהו כיון דאזוקו מזיק לא שכיח דעושה כן ובמילת' דנא שכיח לא גזרו וא"ש:

יב אסור להריח וכו' ע' ש"ך ס"ק כ"ז דהביא המרדכי פ' כל שעה דכתב דבר איסור שאין עיקרו להריח מותר להריח כדאמרינן סוכה הדס ואתרוג עכ"ל ותמה הש"ך התם טעמא משום דלא הוקצה אלא למצותו. ונראה דהמרדכי אזיל להך מ"ד דאין חנאי מועיל לדברים כאלה ע' בש"ע רע"ד וא"כ מה בכך דלא הוקצו להריח לו יהי' דמתנה בפי' הא אין תנאי מועיל וא"כ מה בכך וע"כ נ"ל דאתרוג של מצוה אף דאסור באכילה כיון דלאו לריחא קאי מותר להריח בו רק ס"ד מתחלה כהפריש למצוה הקצוהו לריח ואסור מחמת הקצאתו ולכך כיון דלא הוקצה לריח הרי אתרוג כשאר איסורים ומותר בריח ודו"ק:

סימן קט

א דבר הנבלל וכו' אי קמח מיקרי לח בלח או יבש ביבש נחלקו התוס' ובפרק הערל כתבו תרי שנוי' דסתרי להדדי לחד תי' הוי לח בלח ולחד תירוץ הוי יבש ביבש ולהיות כי צריך אני להתלמד בו אעתיק הדבר בקיצור דאמרינן בפרק משילין על המשנה האשה ששאלה מחברתה מים ומלח כרגלי שתיהן ופריך הגמ' ולבטל מים ומלח לגבי עיסה א"ל הרי שנתערב לו קב חיטין בעשרה קבין חיטין של חבירו יאכל הלה וחדי אחיכו עלה מ"ש חיטין בשעורין דלא דבטיל חיטן בחיטן נמי נהו דלר' יהודא לא בטיל וכו' עכ"ל הקשו התוס' בפרק הערל דף פ"ב ד"ה ר"י דהא יבש ביבש אף במינו בטל לר"י ותי' התוס' דמיירי קמח בקמח דאם לא כן הא ניכרת חיטן בשעורים ואיך קאמרנן דבטל. ועוד תי' קמח בקמח הואיל והוא צונן הוי יבש ביבש ובטל רק התם בביצה איירי ברותחין וכו' והטעם הוי לח בלח עכ"ל ומזה בא מחלוקת הנ"ל: ובאמת אני אומר לענ"ד מסתבר תי' השני של תוס' דארו' לן בזה קישי' מהרש"ל וקו' מהרש"א דהקשה המהרש"א הא התו' בעצמן מחלק בין ממון דלא בטל דשם בעליו עליו ובין איסור דבטיל א"כ מה קאמר

הגמרא חיטין בשעורין דלא דהוי מין בא"מ ובטיל מנלן ה"מ באיסור אבל ממון דשם בעליו עליו אפי' באינו מינו לא בטיל ע"ש שדחק ליישבו. ומהרש"ל הקשה בפשוט במה דקאמר מ"ש חיטין בשעורין דלא דמין בא"מ הוא ובטיל דא"כ עדיין שפיר פריך ממים ומלח דליבטל גבי עיסה דהא הוי מין בשא"מ אמנם לתירוץ השני הנ"ל לק"מ דהא הוכיחו התוספת דלא איירי בקמח דא"כ אף חיטין בשעורין מין במינו מיקרי רק חיטין ושעורין ממש ורותחין דבלעי זה מזה וא"כ השעורין נכרי' וישנו בחזרה כמ"ש התוספת רק כל הענין על הטעם שקבלו החיטין משעורין וא"כ בזה שפיר קאמר הגמר' דבטיל ולא שייך קושי' מהרש"א שם בעליו עליו דהא אין אנו דנין על גוף השעורין אלא על טעמן וטעמא בעלמא ולא שייך שם בעליו עליו כלל וכלל ולולי דריבה התורה במשרת ה"א דטעם לאו כעיק' א"כ מהכ"ת לומר לענין ממון שם בעליו עליו אבל חיטין בחיטין דגוף חיטין נתערבו דהא לא מינכרי וגם קיבלו טעם ג"כ בזו שייך שפיר שם בעליו עליו דהא איכא של חבירו בעין וא"ש וגם קו' מהרש"ל מיושב דאף דאף דחיטן בשעורין בטילים היינו דלא שייך שם בעלים על טעם גרידא וגוף החיטין אתיא בחזרה כמ"ש אבל במים ומלח שמעורב בעיסה וא"א בהסרה וחזרה פשיטא דשם בעליו עליו ואם כן מסתבר תירוץ השני: והנה הרגיש הר"ם מלובלין בתוספת דכתבו דאיירי ברותחין ופי' הוא כנ"ל דלא איירי בקמח ובאמת הסיר החיטן וקשה ליה למה חיטין בשעורין בטל הלא יש כאן טעם ומין בא"מ הטעם אוסר וכתב בזה הלשון דמין באינו מין הטעם בטל לר"י וכו' עכ"ל ושותא דמרן לא ידענא דמין בא"מ לא יאסור הטעם לר"י מנלן זה דלא יסבור ר"י טכ"ע דאורייתא ואולי ס"ל כר"ן דלא אמרינן טכ"ע רק היכי דנימוח גופו של איסור בהיתר דהיינו חלב בגריסין אבל אם משך האיסור ורק טעמו נשאר זהו טעמו ולא ממשו ואינו אסור ד"ת או יש לומר בתחומין הקילו כמ"ש התוספת בכמה דוכתי או י"ל דס"ל לר"י דאף מדרבנן מותר ויש ראיה לזה ממתני' דתרומ' פרק עשירי ר"י כל המתבשלין זה עם זה מותרין חוץ מן בשר וע"כ באינו מינו איירי דמין במינו הא לר"י לא בטיל וש"מ באינו מינו ס"ל כר"ן דטעמו לא אוסר אפי' מדרבנן רק בבשר שטעמו חזק: ולפ"ז לתירוץ הראשון בתוספת דתירצו דאיירי קמח בקמח וקרוי לח בלח הקושי' בבמ"ע קב חיטין ביו"ד קבין שעורין מ"ט בטיל הא מין בא"מ לח בלח בעיס' וכאן הא איכא תערובת של איסור ואוסר לכ"ע ולומר עשרה קבין לאו דדוקא רק יותר זה דחוק דיבאר הגמרא מנין מה דלא קאי הקצרה לשונו לומר תיכף מנין רב ס' או ע' ולכן צ"ל דוודאי לענין מין במינו דלא בטל איירי דווקא לח בלח והטעם כתבו התוספת דבענין דבר המתערב בכל ההיתר ואינו עומד בפ"ע בזה אף קמח מתערב יפה ואין עומד בפ"ע

ומה לי אם הקמח חם או צונן אבל לענין טכ"ע במין בא"מ דלח בלח טכ"ע היינו לח בלח חמין וכדומה שמתערב בהיתר לגמרי אבל קמח בקמח כיון שהוא צונן אין נותן טעם בהיתר ואין מתערב כ"כ שיעשה היתר איסור דהא כל קורט קמח עומד בפ"ע ולא דמי ליין ושמן כמ"ש הרמב"ם ולכן לא שייך ביה טכ"ע. ולכך בביצה לענין דיהא מין במינו דלא יתבטל לר"י אף קמח בקמח קרוי לח בלח ואינו בטל אבל באין מינו שאיסור התערובות מתורת טעם כעיקר לענין זה לא קרוי לח בלח לאסור בצונן. וא"כ דברי התו' יפה מתפרשים דאיירי בקמח בקמח ולענין מין במינו הוי קמח בקמח לח בלח ולא בטיל לר"י אבל חיטן בשעורין בטיל דהוי מין בשא"מ ומחמת טכ"ע לא אוסר דלענין נותן טעם קרוי קמח בקמח יבש דהא צונן הוא ולית ביה משום נ"ט: וא"כ נראה לדינא מין במינו שנתערב קמח בקמח יש להקל במקום הפסד כיון דדעת הרבה פוסקים דקרוי יבש ביבש ואפילו לדעת התוספת דקרוי לח בלח לפי מה שכתבתי הוא רק לענין מילתא דר"י דמין במינו לא בטיל אבל לא לענין טכ"ע ומין במינו לו יהי' דה"ל לח בלח הא זה ג"כ ד"ת ברובא בטל רק מחמת גזירה אסרו בזה יש להקל דאם הוא מין בא"מ ג"כ אפשר דאין נ"ט ולכך אין כאן חשש לחומרא וכדאי הרמב"ם לסמוך עליו ובפרט הך דקמח בקמח מיקרי לח בלח כמש"ל דר"י ס"ל מין במינו לא בטל היינו לח בלח כנ"ל והך גופי' אין לו יסוד מוחלט דכל ההכרח הוא דר"י ס"ל תרומה בא' ומאה במינו וכן באגוזי פרך ס"ל לר"י דלא בטיל והקשה תוס' הא בלא"ה מין במינו לא בטיל וגלל כן הוכרח התוספת לחלק בין לח בלח ליבש ביבש ומלבד שעוד תירצו התוספות הא דידי' והא דרבי' בלא"ה יש ליישב בקל דהא פרכינן בחולין דף צ"ב ע"ב בהא דאמר ר"י דג טמא צירו במאתים ופריך והא אמר ר"י מין במינו לא בטל ומשני שאני ציר דזיעה בעלמא היא ופי' התוס' ד"ה שאני פירש ולא אסור אלא מדרבנן וכ"כ הרשב"א בחידושיו ציר מדרבנן הוא דאוסר ובשל דבריהם לא אמר ר"י מין במינו לא בטיל. ובהך שמעתא דליטרא קציעות זבחים פ' התערובות משמע דר"י ס"ל תרומ' דרבנן ובפרט בפירות לכ"ע דרבנן וא"כ מחמת מין במינו הא בדרבנן בטל וכן כלאי כרם למאן דס"ל תרומ' דרבנן דבטלה קדושת ארץ אף כלאי כרם דרבנן כמ"ש התוס' בזבחים ריש פ' כל הזבחים ויבמות דף פ"א ע"ש א"כ הך דרמוני בדן מתוקמה הכל בתרומה וכלאי כרם והוא מדרבנן ומין במינו בטל ולכך הוצרכו לומר דמחמת חשיבתם לא בטיל ולק"מ וצ"ע על התוס' דלא הזכירו מזה דבר. אמת דיש להבין בהך סוגי' דביצה הנ"נ דאמרינן חיטין בחיטין נמי נהי דלר"י לא בטל הא שם איסור תחומין דקיימ"ל דהוי רק דרבנן כמ"ש התוס' ואם כן בדרבנן הא מין במינו בטל לר"י וצ"ע לכאורה. ומה שיש ליישב בזה הוא בקצרה דתרתי קולות לא

אמרינן דהא יש כאן מב"מ דלא בטיל ואי דהוי דרבנן הא לענין דשיל"מ דנין בו כמו ד"ת כדאמרינן רפ"ק דביצה דספיק' דדבר שיש לו מתירין אסור כשל תורה רק צריכין למימר תחומין שאני דהקילו בו ביותר. והנה עוד יש לעורר דהא מב"מ לא בטל הא הוי לי' דבר שיש לו מתירין ובדשיל"מ גם כן אפילו באלף לא בטל וצ"ל גם בזה הואיל והוא תחומין הקילו בו ביותר משאר דשיל"מ דיתבטל וא"כ הרי כאן ב' קולות בתחומין וכולי האי לא אמרינן ודוק ולכן הנכון למעשה כמ"ש:

ב חד בתרי בטל ואם נתערב תרי בתלתא האריך הש"ך והפר"ח דגם כן בטל ומכ"ש לח בלח. ואולם מהרש"ל באו"ש גבי בצים דלעיל סימן ק"ז מבואר דאם יש כ' בצים שנאסרו צריך מ"א לבטלן ולא פחות מזה מורה דבעי' תמיד כפל כמשמעות הרמב"ם בהלכ' מ"א וכמ"ש הר"ב מהרלב"ח ואין צריך להאריך בהעתקתו כי כבר העתיקו האחרונים. והנה ודאי לד"ת פשיטא דכל שהוא יותר מהשני קרוי רובא ובטיל דמכל ענינו של ר"י דיליף מב"מ לא בטל ולרבנן עולין הוא דכתי' דם פר ודם שעיר ודם פר מרובה משל שעיר ולא בטל ואין דם פר כפל כשל שעיר והנסיון יוכיח רק מרובה במדה יותר ומ"מ ראוי הי' שיהא דם שעיר בטל. והבאתי ראיי' מירושלמי פ"ק דחלה ר"י כרך מצה ומרור ואכל ופריך הא הלל כרך מצה ומרור ואוכלן וביקש לתרץ כאן בזמן שב"ה קיים וכאן בזמן שאין בהמ"ק קיים וחזר ותי' אף אלו הי' ר"י בזמן הבית הי' לוקח רק מצה ומרור ולא פסח דשניהם מבטלי' אחד עכ"ל ירושלמי ואילו בש"ס דילן בפסחי' קאמר הגמרא בזמן הזה לא ליכול אינש מצה מרור כהדדי דמצה דאורייתא ומרור דרבנן ומבטלין זא"ז והרי זה לכאורה סותר דברי ירושלמי דאמר אין חד מבטל חד ור"י דעבד כן למעשה אבל נראה דלק"מ דוודאי אין חד מבטל חד רק אם כן הלועס כזית מצה וכזית מרור צריך שיכוון ויצמצם באכלו קצת מכזית מצה שלא יאכל יותר מרור וילעסנו דאם כן ה"ל מרור רובא ובטל מצה וכן להיפך לכן צריך לצמצם שיהו מכוונים הלעיסה ממצה וממרור לא פחות ולא יותר וזה קשה לדקדק עליו ולכך אמרו חז"ל דלא ליכול אינש בהדדי דלא סגי' דירבה אחד על חבירו ויבטלנו וזהו בסתם בני אדם אבל ר"י שהי' רב גוברי' וה' אתו הי' מדקדק באכילתו שלא ילעוס ויאכל יתר אפילו כל שהוא יותר מצה ממרור והיה תמיד מכווין זה עם זה כדי שלא יקרה ביטול ויקיים מצות כריכה כתורה וזה ברור: ומבואר להדיא דחד בחד לא בטיל הא כל שהוא יותר בטל וא"צ כפל ודברי ירושלמי זה גריר אחריו הרמב"ם ז"ל בסדר הפסח דהי' בזמן הבית הי' כורך מצה ומרור וכ' עליו הראב"ד לא דייק ופירשו המפרשים דהל"ל פסח מצה ומרור (וע' שו"ת שער אפרים ומ"ש בזה שם זקיני הגאון רבן של ישראל מהור"ר ליב זינץ זצ"ל אבי אמי החסידה המפורסמת

מ' שינדל ז"ל) ולפי הנ"ל ניחא דפסק כר' יוחנן דחולק על הלל דתלתא לא לאכול דתבטל תרי לחד רק חד בחד והלכה כר' יוחנן ולכך פסק כוותי' והארכתי בזה במקום אחר: וראה זה מצאתי לרבן של ישראל מהרש"א דכ' בתו' פ' אלו עוברין דפריך הגמרא למ"ד כזית א"פ דאורייתא הא בשני קדרות א' של חולין ונפלו לתוך שני קופות א' של תרומה אמרינן שאני אומר חולין לתוך חולין ותרומה לתוך תרומה נפל ואי ס"ד בכא"פ דאורייתא איך אמרינן שאני אומר. והקשו התוס' הא ע"כ איירי שרבו דבס"ד דאיירי בתרומה דאורייתא אסקינן בפרק הערל והוא שרבו וא"כ מין במינו ברובא בטל. והקשה מהרש"א ל"ל ראיה מהערל ממקומו נלמד דהא צ"ל כדאמרינן להדיא בנזיר ולטעמך בכא"פ לאו דאורייתא הא איכא היתר מצטרף לאיסור ומשני הגמרא דנפיש ההיתר דלא אמרינן היתר מצטרף וכו' עכ"פ ש"מ דהיתר נפיש מאיסור. ותי' מהרש"א ודאי מחזקינן דנפיש אבל מ"מ אין היתר כפל כאיסור ולא שייך בו ביטול משא"כ בהערל דבעי' רבו משום ביטול ש"מ דהוא כפל עכ"ל. וזה מבואר דס"ל הא דחד בתרי בטל היינו כפל עכ"ל. וזהו דוחק גדול ופלא בעיני כי אפי' הפוסקים המצריכים כפל היינו מדרבנן אבל ד"ת ברובא בעלמא סגי כמש"ל מדם פר ודם שעיר ובדברי תוספת דהכל בד"ת דבדרבנן ודאי אמרינן שאני אומר וכו' וא"כ יסבור רבינו הגדול דדין זה דבר תורה קשה מאוד. ודוחק לומר דכוונת מהרש"א דיש מקום לטעות לומר דבעי לביטול כפל וא"כ לא רצו התוס' להקשו' מהך דנפישי אולי נדחה אותם דבעי' כפל ולכך אלימא להקשות מהך דערל דלית כאן מקום לטעות. אבל באמת לדינא מודה רש"א דלא בעי כפל. וגוף קושי' המהרש"א נראה כך דהתו' העלו שם בפסחים ובנזיר דהא דהיתר מצטרף לאיסור היינו בנבלע היתר לתוך האיסור ולא בסתם בלי בלוע ע"ש. וא"כ יש להבין מה קאמר הגמ' על שתי קושי' ולטעמיך היתר מצטרף לאיסור וכו' וקשה מה קושי' דלמא איירי דאין היתר שנפל מובלע עם האיסור ולא שייך היתר מצטרף וכו' וצ"ל דסתמא בהך קדירות שנפל לקופ' יבשל או יאפה והרי מובלע זה בזה וזה ברור ופשוט: וא"כ שפיר קאמר דנפישי דלו דודאי מה שנפל מקדירה עם הך קופה שנפל לתוכו שוים במדה בזה קב ובזה קב דאל"כ חד מבטל את חבירו כשאתה נותן מין לתוכו לבשל ולעשות עיס' בעלמ' הרי המים ההמה שהמה היתר מצטרפין להיתר שישנו פה והרי הם נפישי מן איסור שנפל ומה בכך אם הם מינים נפרדים מים וקמח לענין היתר שלא יצטרף לאיסור אין נ"מ היתר מצטרף לאיסור כל התירים ביה משמע ושפיר קאמר דנפישי. אבל לענין דחד ברובא בטל צריך להיות הרוב הכל מינו דמין במינו בטל ברוב אבל אין המים מצטרפים לבטלו דהמים הם אינו מינו ובאין מינו לא אמרינן חד בתרי בטל ואין המים מסייעין

כלל לבטל ונשאר רק קמח בקמח ואינם רק שוה בשוה ולא קשה קושי' התוס' ולכך הביא התוס' ראיה מן יבמו' והוא שרבו דע"כ הפי' מינו רבו לבטל ושפיר הקשו א"כ ליכא כאן איסור תורה דברוב בטיל וא"ש. ומיושב קושי' מהרש"א. וא"כ דלית כאן ראי' ולכ"ע הדבר מדרבנן כאשר בררתי לעיל בדברי רבנן להקל שומעין דברובא כל דהו בטל כדעת הנך פוסקים ואין להחמיר כלל. וכן מורין בבי' מדרשא:

ג ויש מי שאוסר לאדם אחד וכו' ואין להקשות הא דאמר ר"א אם קרב ראש של אחד מהן יקרבו כל הראשים וכו' וקשה הא יש כאן תערובת בעל מום ודאי ואיך הותר להקריב למזבח כל הראשים ונמצא קרב במזבח אכילת איסור ודאי דמ"ש בן אדם אוכל כולם מ"ש למזבח הוקרבו כולם ועיין סי' ק"י שהארכתי בזה בישובו ע"ש:

ד צריך ס' וכתב התה"ד בטור י"ד נ"ט שאם יבשלם יתן טעם משמע דאין צריך ס' אלא מדרבנן ובתוס' פרק אלו עוברין משמע דצריך ס' מהתורה עכ"ל. והשיג הש"ך דליתא דהתם איירי בקמח בקמח בלח בלח אבל ביבש מהתורה חד ברובא בטיל עכ"ל והסכים כמו הפר"ח ולהיות כי המה קצרו במקום שהי' להם להאריך והוא מקצוע גדול בדין או"ה חשבתי להאריך כי נראין הדברים לא כדברי זה ולא כדברי זה יבש ביבש מבא"מ אין צריך ס' אבל גם ברוב לא בטיל אבל צריך כזית בכדי אכילת פרס אם יש כ"כ בטל ד"ת ואם לאו אינו בטל וכ"כ מהרש"ל והוא הנכון וקרב בצורה של הגמרא ותה"ד דנקט ס' לאו דוקא נמצא שרש הדברים הש"ך וסייעתו ס"ל בעינן כזית בכא"פ וגם דיהיב טעמא דאל"כ הוי יבש ביבש ובטל ודעת תה"ד ומהרש"ל אפי' לא יהיב טעמא ולא הוי אלא יבש ביבש מ"מ כזית בכא"פ אוסר ועתה נעיין בצורת השמועה זו והפוסקים כאן הוא דעת של תורה מכריע (והנה לפי דעת הרמב"ם דביצה מחזק' ג' זתים ודעת רשב"א ע' הלכות י"כ מיקרי בית הפרס ג' בצים א"כ כזית בית הפרה א' ששים ולא בטיל אבל יותר בטל ובזה יובנו דברי הגמ' סוף ביצה דקאמר הרי שנתערב קב חיטין בעשרה קבין שעורין וכו' ויש להבין למה בחר הגמ' במנין זה ולא בשאר מנינים והלא דבר הוא ולפי הנ"ל בחיטין ושעורין איך נימא הואיל ומין באינו מינו הוא בטל אמת דהוה יבש ביבש כמש"ל בתוס' מ"מ בעינן יותר מכזית כא"פ ואם לאו לא בטיל ולכך קאמרא' בעשרה שהוא יותר מא"פ חלק אחד דבתשעה הוי בכא"פ ודוק) דשם פרק אלו עוברין ס"ל לאביי היתר מצטרף לאיסור ד"ת ורבא חולק רק ס"ל בכא"פ דאורייתא ופריך הגמרא שני קדירות א' חולין וא' תרומה ולפניהם שתי קופות אחד חולין וא' תרומה ונפלו אלו לתוך אלו כשר שאני אומר חולין נפל וכו' ואי ס"ד כזית בכא"פ דאורייתא איך אמרינן שאני אומר ומשני תרומה דרבנן והק' תוס' הא הוי מב"מ וברובא בטיל ובקופה איכא

רוב ותירץ התוס' דבעי למימר בכל ענין אפילו אינו מינו כגון קמח חיטין בקמח שעורי' דלא בטיל ברוב עכ"ל. ומזה למד הת"ה דיבש ביבש מין בא"מ לא בטיל ברוב אבל מ"מ לא מוכח עדיין דצריך ס' ושלא בכונה כתב ס' כי ס' מאן דכר שמיה רק בכא"פ ששיעורו נודע כנ"ל והש"ך לשיטתו פי' דהא דתירצו התוס' דאיירי באינו מינו קמח חיטין בקמח שעורים התוס' ס"ל קמח בקמח קרוי לא בלח וא"כ לא הוי יבש ביבש. נמצא ודאי למ"ד קמח בקמח מיקרי יבש ביבש אף הש"ך ע"כ מודה דכא"פ אפילו יבש ביבש קמח בקמח אסור אלא אף להפוסקים דחולקים דהוי לח בלח יש להבין איך ס"ד דכא"פ לא שייך אלא לח בלח הא כל ההבדל בין לח ליבש הוא דלח נ"ט וא"כ ד' מיני מדינה דלית בהו טעם כמ"ש הטור א"ח סימן תמ"ב לא שייך בהא בכא"פ דהא הוי יבש ביבש וקשה בגמרא אמרינן להדיא הנח לכותח וכו' דלית בהו כא"פ משמע הא אית בהיא חייבים עליו בפסח והרי הם יבש ביבש דאין נותנין טעמא כלל ומ"מ אוסרים בכא"פ. ואמת דגם ברש"י דפסחים דף מ"ה יש לדקדק דכתב דרבנן דפליגי בכותח לי' להו טכ"ע דאורייתא ומ"מ אמרינן ביה בכא"פ והרי הם כביבש ביבש דמה יוסיף הטעם הא טכ"ע לאו כלום הוא מיהו זה לאו קושי' דתרתי בעינן טעמו וממשו כדאמרי' בע"ז ולכך טעמא לחו' אינו אוס' ממשו לחו' ג"כ אינו אוסר דהוי יבש ביבש טעמו וממשו דהוי תרתי כא"פ וטעם אסור דאורייתא אבל מטור ראיה כנ"ל דל"ל דהוי תרתי דהא אינו אלא קיוהא בעלמא ומ"מ אמרינן בכא"פ דאורייתא ש"מ אף ביבש כן דלא כש"ך. ויש לדחוק דפירושו של קיוהא כמ"ש הרז"ה טעם שלישי טעם חדש ע"ש עכ"פ טעמו לא מיקרי ומ"מ לא הוי יבש ביבש ואוסר בכא"פ אך זה דוחק. ואין להביא ראיה להיפך לר' חיים כהן דס"ל טעם כעיקר תורה דוקא כשיש בכא"פ. וקשה ל"ל טעם כעיקר דל טעם מהכא הא לא יהיה רק יבש ביבש ואם הוא בכא"פ אוסר וכי יגרע ע"י נ"ט וא"כ מנ"מ אי טעם כעיקר דאורייתא או לא. הא לא קשיא דבשביל טכ"ע א"צ לאכול רק כזית מתערובות משא"כ בשביל כא"פ אינו לוקה עד שיאכל כל ו' זתים וגם אם נתערב ביותר מששה זתים הוי חצי שיעור ולא בטיל ואסור משא"כ ביבש ביבש אם הוא יותר מתבטל. ואין להקשות מ"ש טעם כעיקר דאסור חצי שיעור ואפילו ע"י תערובות דאם נתערב יותר מזי' בששה זתים מ"מ אסור כמ"ש הטור בסי' צ"ח ע"ש. ואלו ביבש בכא"פ אם נתערב ביותר מכא"פ מותר הואיל הוא בתערובו' וחצי שיעור ע"י תערובו' לא אמרינן. וכ"ת באמת לר"ח כהן דס"ל בטכ"ע דאסור חצי שיעור אפי' ע"י תערובות ה"ה ביבש ביבש לענין כא"פ דא"כ יבש ביבש שנתערב יאסור אפי' בכ"ש זית איסור במאה היתר דמ"ש הא משהו חצי שיעור הוא בשלמא בלח בלח לענין טכ"ע אמרינן כיון דבטל טעם שוב אין שיעור איסור דהא

בטל שורש האיסור שהוא הטעם וזה לא שייך ביבש לכאורה וא"כ אפי' משהו יאסור: ובחידושי אמרתי כי הא דחצי שיעור ע"י תערובו' דס"ל לרמב"ם אינו אוסר (ועיין תו' בפרק אלו עוברין ד"ה לענין חמץ נמי ובמהרש"א שם) הטעם היא משום דכל הטעם דחצי שיעור אסור דחזי לצרופי וזה שייך בעין אבל לא כשנתערב ונתבטל דאין שייך לצרופי הלא כבר נתבטל ולא שייך תו לצרופי. אך א"א חוזר וניעור שפיר שייך בהו חזי לצרופי אם נתערב כגון אם יפול תוך תערובות עוד איסור וא"כ חוזר וניעור וה"ל שיעורא. ודעת הרבה מחברים כדלעיל סי' צ"ח דבלח בלח אמרינן חוזר וניעור אבל לא ביבש וא"כ י"ל ר"ח כהן ס"ל כן ולכך טעם כעיקר שהוא אוסר חצי שיעור אפילו בתערובת דהא חזי לאיצטרופי בתוספות האיסור וחוזר וניעור משא"כ ביבש דאין חוזר וניעור ולא שייך חזי לאיצטרופי ולכך אינו אוסר חצי שיעור ע"י תערובו' וק"ל. זהו מה שאמרתי בחידושי. אבל העיקר כי לא החמירה התורה ביבש יותר מנ"ט אם יתבטל יהיה מותר דלא יהיה נרגש טעמו יבטל איסור אף ביבש אף דטעמו עומד בפ"ע מ"מ אלו לא נתבטל היה טעמו מאובד ובלתי נרגש אף ביבש לא מחמירין בחצי שיעור ולכך באמת דעת מהרא"י ביבש ביבש בא"מ בס' דחצי שיעור אסור ד"ת רק נא החמירו יותר מששים דאיך נ"ט בבישול כלל ולכך בחר בלשונו ששים ובאמת העיקר דחדשה התורה בטעם כעיקר לענין א"צ שיאכל כל הזתים. והנה התה"ד כתב ראי' מן תוס' פ' אלו עוברין ומן ג"ה ולכאורה בג"ה אין זכר לו אלא דסובב והולך לבטל דינא הש"ך ופר"ח דהם פירשו בתו' דב' איירי באינו מינו ולח בלח וע"ז סובב כל קושיתו דא"כ מאי ארי' קושי' הגמרא מכזית כא"פ הא בנא"ה טעם כעיקר דאורייתא ולא מצינו בזה חולק בתוספת וקושי' זו הקשו התוספת בפרק ג"ה ושם תירצו דאיירי מין במינו אבל בפסחים דתי' באינו מינו א"כ הקושיא במקומו. ועכצ"ל דלא כש"ך דאיירי יבש ביבש והוכחת מהרא"י כראי מוצק דלא איירי בלח בלח: והנה בלא"ה יש לת"ה ראיה מגמרא זבחים פרק התערובות דאמר ר"ל פיגול נותר וטמא שבללן זה עם זה ואכלן פטור דא"א שלא ירבה אחד על חבירו ויבטלו. ופריך הגמרא ונ"ט ברוב לאו דאורייתא והתנן העושה עיסה מחיטין ואורז אם יש בה טעם דגן יוצא י"ח בפסח וכו' וזהו תיובתא להרב הש"ך וסייעתו דמה פריך הא ר"ל איירי שפרכן זה בזה ביבש עד שהם נבללים היטב וא"כ מותר דהוי יבש ביבש. אבל עיסה שהוא לח בלח אוסר ותליא בנ"ט וטכ"ע א"ו דאף יבש ביבש בא"מ אוסר ושפיר פריך דהוי נ"ט ברוב. ואמת גם לדעת הרב בעל ת"ה צריך ישוב מה פריך לר"ל מעיסה וכו' דלמא שם הטעם משום דטעם כעיקר וזהו דאורייתא לכ"ע בלי חולק אבל כאן הוא יבש ביבש והאיסור משום בכא"פ וזו דילמא לא ס"ל לר"ל כמו דלא הוי ס"ל

לאביי ואולי י"ל דהת"ה אזיל בשיטות ר"ח כהן דטכ"ע היינו בנתערב בכא"פ דאם יאכל הכל יתחייב אף על זית דנ"ט חייב. וא"כ שפיר פריך הגמרא כיון דחזי' אם יש בו טעם וכו' דטכ"ע דאורייתא ש"מ הך דינא דכזית בכא"פ דאורייתא דהא בהא תלי' כמ"ש וא"כ קשה לר"ל דהא הוי כזית בכא"פ וא"ט ודברי ת"ה מוכרחים: ולפ"ז לכאורה גם קו' הנ"ל מתורץ שהקשינו לדעת הש"ך איך אפשר שהתוס' יפרשו הך דשני קופות בלח בלח א"כ יקשה דל כזית בא"פ הא טכ"ע. די"ל דתוס' שבפסחים ס"ל כר"א כהן וא"כ לס"ד דלא אמרינן כא"פ גם טעם כעיקר לא אמרי' דחדא בחברתה שייך (ואביי דלא ס"ל כא"פ ומ"מ קאמר בחולין טעמו ולא ממשו דאורייתא אסור בתר דקבלה מרבא. ועוד דלפי דבריו דלמידן טכ"ע מבשר בחלב אפילו בפחות מכזית כא"פ אוסר כמו בשר בחלב רק רבא דחה דבריו ולק"מ) אך בתר עיון אין כאן שרש דכיון דר"ח ס"ל ע"י תערובו' מ"מ אסור חצי שיעור וא"כ אם נתערב זית בשבעה זיתים ג"כ אסור מן התורה רק מלקות ליכא. וא"כ אף דליכא בכא"פ דאורייתא מ"מ כיון דאם נתערב חד בחד ודאי ד"ת האוכלו לוקה אף דכא"פ ל"ד (ועיין תוספת נזיר כתבו להדיא) ולפ"ז אם נתערב ביותר מחד בחד הוי חצי שיעור ואוסר ג"כ תערובתו ועדיין י"ל טעם כעיקר לאיסור ולא למלקות וא"כ אף דלא אמרינן כא"פ דאורייתא מכל מקום שייך טעם כעיקר לענין חצי שיעור ועדיין קשה תינוק לי' דהוי טעם כעיקר. מ"מ אין מזה סתירה להך דזבחים דאמרינן דתליא זה בזה דחדא מי יימר דלענין לצאת ידי מצה יצא אם הוא רק איסור ולא מלקות דיוצא. ועוד הקושיא לר"ל דס"ל חצי שיעור מותר מן התורה א"כ פשיטא אם נתערב זית ביותר דלי' ביה איסורא ד"ת ואיך יוצא ידי מצה ועכצ"ל דבכא"פ דאורייתא והוי איסור מלקות בשיעור גמור: ויותר נראה לפי דעת הת"ה דסוגי' דשם אזלא כך ומיושב ג"כ קו' התו' דלמה פריך מהך דעושה חיטין וכו' ולא מן כל טעם כעיקר דעלמא והוא דוודאי מן טעם כעיקר לא רצה להקשות ולהוכיח בכא"פ מה ענין זה לזה רק כך הוכיח העושה עיסה א"כ נותן קמח חיטין וקמח אורז ובללן זב"ז ונותן מים ועושה עיסה ואח"כ אופה וא"כ מתחילה תיכף בשעת בלולה בטלו קמח חיטין בקמח אורז כי ברובו בטל ונ"ט חיטן באורז ליכא עדיין דהא צונן הוא וא"כ כשנתבטל מה יועיל אח"כ כשאופה העיסה ונ"ט זה בזה הא כבר נתבטל וקמח אורז מיקרי. וכי בטעם יחזור ויעור להתיר וע"כ צ"ל דיבש ביבש מין בשא"מ לא נתבטל וא"כ קודם אפיה לא נתבטל קמח חיטן ולכך אם לאחר אפייה יש בו טעם חיטין מותר דטעם חיטין בעינן וא"כ קשי' לר"ל דמוכח יבש ביבש לא בטיל ברוב כדעת תה"ד ולכך לא פריך מטכ"ע דעלמא. והנה לכאורה יש ראי' להש"ך מן תוספת חולין פג"ה דהקשו בממ"נ אי איירי בא"מ יאסור משום טכ"ע ואי במינו

הא ברובא בטיל. וקשה דילמא איירי כא"מ ומכל מקום ל"ל לא רצה הגמרא להקשות דיש לומר דאיירי יבש ביבש ונפרך היטב עד שא"א להיות ניכר כמ"ש בסימן זה ולא שייך טעם כעיקר וצ"ל דא"כ דאיירי ביבש ביבש שיתערב ואינו ניכר א"כ מה פריך הגמרא משתי קדירות הא יבש ביבש ברובא בטיל וע"כ צ"ל דס"ל להגמרא דליתנהו במציאות יבש ביבש ושפיר הקשו מטכ"ע וא"כ דברי הש"ך מוכרחים לכאורה: אמנם נראה הת"ה דייק לי' דינו מדברי תוס' הללו דהתוס' תירצו דאיירי במין במינו ומ"מ פריך אם בכא"פ באינו מינו אף במינו ה"ל לגזור גזירה אטו אינו מינו והקשה מהרש"א א"כ אף דכא"פ לאו דאורייתא מ"מ ה"ל לאסור במינו גזירה אטו אינו מינו דאסור משום טעם כעיקר וע"ש שדחק לחלק אבל י"ל בפשוט בשלמא בס"ד אי איירי בא"מ קשה איך יתכן תערובו' הא מנכר וצ"ל קמח בקמח ותו' ס"ל קמח בקמח מיקרי לח בלח ושפיר הקשו הא טעם כעיקר דאורייתא אבל לבתר דתי' התוספת דמיירי במין במינו בזה שפיר יש לומר דמיירי חיטין בחיטין וכדומה דהא לאו מנכר דהוי מין במינו וא"כ לא שייך כלל טעם כעיקר ולק"מ קושי' מהרש"א דביבש ביבש לא שייך טעם כעיקר אף באינו מינו ועיין לקמן סי' קי"א מ"ש בדברי רשב"א מוכח ג"כ כת"ה ע"ש: והנה הרמב"ם בפ"ט מהלכות מ"א כתב חלב אליה שנפל לתוך גריסין ונמוח הכל טועמי' את הגריסין אם לא נמצא בהן טעם חלב מותרים ואם נמצא בהן טעם חלב והיה ממשו הרי אלו אסורים מן התורה. טעמו ולא ממשו אפורים מד"ס כיצד הוא ממשו כגון שהיה מהחלב כזית בכל ג' ביצים מתערב אם אכל ג' ביצים הואיל ויש בהן כזית מהחלב לוקה שהרי טעם האיסור ממש קיים וכו' עכ"ל. מזה משמע דבעינן תרתי בכא"פ וטעם כעיקר אבל יבש ביבש דאי' ביה א"פ לחוד לא אסור ד"ת ואף אם נדחוק ונאמר יבש ביבש עדיף דשם הטעם עומד בפ"ע אבל לח בלח אם אין מרגיש טעם הרי לא היה וכן י"ל בהראב"ד דס"ל העושה חיטן מן האורז וכו' היינו דיש בו כזית א"פ ואוכל כל ששה זתי'. וקשה כיון דכא"פ דאורייתא והוא אוכל כל ששה זתים למה צריך טעם דגן. ולפי הנ"ל ניחא בשלמא ביבש האיסור עומד בפ"ע ושומר טעמו בפ"ע משא"כ בלח שמאבד טעמו ובטל אלא אף די"ל כן בהראב"ד מ"מ קשה לומר כן בהרמב"ם דעכ"פ ה"ל להעתיק הך דינא דיבש ביבש כא"פ דאורייתא ולוקין עליו. ולכן נראה יותר דס"ל בזה כרש"י דהך סוגיא דאלו עוברין דאמרינן כזי' בכא"פ דאורייתא הכל כמ"ד טעם כעיקר ל"ד ולא ילפי' ממשרת רק זה הלמ"מ בכא"פ ואמרינן היינו בצירוף הטעם כדמוכח מהני ד' מיני מדינה כותח דאי' בהו טעם לכך פסק הרמב"ם דבעינן תרתי דהא טעם כעיקר ל"ד רק תרתי טכ"ע ובכח"פ והוא מימרא דר' יוחנן דפסק כך טעמו וממשו כזית בכא"פ דבעינן תרתי א"פ וטעם וא"כ

אנן דפסקינן טכ"ע דאורייתא דילפינן ממשר' א"כ ליתא להנ"ל מיהו בירושלמי הנ"ל דר"י לא ס"ל כהלל לכרוך פסח מצה ומרור דאתו תרי ומבטלין חד וקשה הא הוי יבש ביבש בא"מ ולא בטלה. ואפשר שהוא רק חומרא דרבנן או דכל הטעם דיבש ביבש אינו בטל בכא"פ משום דאוכל בתוך א"פ אבל באכילת מצה יפסיד מצוה לאוכלן כא' בלי הפסק רק בב"א עיין בא"ח סי' תע"ח ע"ש וא"כ אפילו אם נתערב אפילו בפחות מכא"פ כגון חד בתרי עכ"פ מעכב מלאכול מצה בב"א וזה אינו נכון ולכך אסרוהו ואפשר הא שמחויב לאוכלן בב"א למדו מהך דהלל ור"י וצ"ע תבנא לדינא יבש ביבש כזית בכא"פ אסור מן התורה לדעת פוסקים וגם יש לדחוק ולומר חד בתרי ל"ד רק לאפוקי דאין צריך ס' ואע"ג דגבי טכ"ע פסק הטור כר"ח כהן דחצי שיעור ע"י תערובו' אוסר מ"מ ביבש ביבש לא פסק וכבר כתבתי לעיל מה שכתבתי בחידושי לחלק:

ה צריך ס' כתב הרמ"א בת"ח כלל ל"ט סי' ב' בשם הגהות א"ז הא דבעינן בדבר יבש חד בתרי היינו באיסור תורה אבל בדרבנן אפי' לא נתערב אלא חד בחד מותרים לשני ב"א או א"י וישראל לאוכלן ע"כ וכתב הרב בת"ח והרא"ש פ"ק דביצ' חולק ע"ז עכ"ל. ותמהו כל המפרשים דלא מצינו בהרא"ש פרק הנ"ל שום סתירה וזכר כלל. ונראה דאמרינן בפ"ק דביצה עצים שנשרו בי"ט לתוך התנור מרבה עליהם עצים ומבטלן וכו' ופריך הא קמבטל איסור לכתחלה ומשני ה"מ בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין ולרב אשי דאמר כל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטל מא"ל ה"מ היכי דאיתא לאיסורא בעינא אבל הכא מיקלי קלי לאיסורא עכ"ל. ודעת רשב"א דהך שנויא בדרבנן מבטלין איסור קאי מדלא קאמר אלא בהך תי' דמקלי קלי ולא אתי רק לתרוצי הך קושיא דדשיל"מ דמי לשל תורה אבל גוף תי' קאי בדרבנן מבטלין. אבל הרא"ש כתב דוקא בעצים דמקלי קלי לאיסורא מבטלין איסור דרבנן אבל בעלמא אפילו איסור דרבנן אין מבטלין. ויש להבין מנ"ל להרא"ש זה הסברא מה דלא משמע כן בגמרא וצ"ל דקשי' ליה קושי' תוס' שם ד"ה וכו' דהקשה מהך דליטרא קציעות עיגול בעיגולים יוסיף עליו ויבטלם ותי' התו' לחלק בין מה שעיקרו מן התורה או לא וזהו דחיקו ליה להרא"ש ולכך מפרש דאין מבטל רק היכי דמיקלי וכו' וכ"כ מהרש"א דהרא"ש מיישב קושי' תוס' והנה לפ"ד הגהת א"ז לא קשה מידי בשלמא איסור דרבנן שנתערב חד בחד א"כ לשני בני אדם מותר א"כ אין כאן שום איסור דמה בכך דאסור לאדם א' הא לב' שרי ואין כאן שום איסור גמור עד שנאמר עליו אין מבטלין איסור אבל גבי תרומה לא שייך דינו של א"ז דהא אסור התרומה עד שיעלה בא' ומאה וא"כ שם איסור עליו ואין מבטלין איסור ולא קשה מידי

ואין צריך הרא"ש לומר דלא קאי בכל איסורי דרבנן ועל כרחך צריך לומר דלא סבירא ליה להרא"ש סברת הא"ז ודבריו מוכרחים למאוד ודו"ק:

סימן קי

א שהוא וכו' ועיין ש"ך ואחרונים דימכור הכל לא"י חוץ מדמי איסור שבו וכתב הרשב"א הביאו הטור דאין צריך לומר לא"י הריני מוכר לך חוץ מדמי י"נ שבו אלא רשאי למוכרו סתם עכ"ל ונראה דצ"ל דא"י אינו יודע מהשער דמוזיל גבי' דאי יודע אם כן הא הא"י מחזיק לו טובה וזו הנאה גמורה והרי נהנה מאיסורי הנאה ומ"ש דנותן לא"י במתנה או דמוזיל גבי' אמת דמשום חשש דלא תחנם לא תתן להם מתנת חנם אין לחוש דאין כוונתו לכך אף דרשב"א נתן טעם דאסור לשחרר עבדו משום מתנת חנם אף על פי שמתכוין שיהיה לו יו"ד להתפלל מכל מקום שאר מחברים לא פירשו כרשב"א לכן נראה ברור דצריך לומר דא"י אינו יודע מהשער כלל ומאמין לישראל כל מה שהוא אומר אם רב אם מעט אם כן אף דמבליע דמי האיסור מכל מקום אין הקונה מרגיש בזה ואין כאן החזקה טובה ודוק: והנה במ"ש הש"ך דהרבה חולקים אהראב"ד וסוברים דלא מהני השלכת דמים לים המלח רק בע"ז שתופסת דמיה ולענ"ד גם דעת הראב"ד כך דהרמב"ם שם הלכות מ"א פרק ט"ז הלכה וי"ו כתב ב"ח חשובי' ולא בטלים כגון שור הנסקל וכו' ופטר חמור שנתערב באלף חמורים כולם אסורים וכתב הראב"ד פטר חמור קיימ"ל כר"א ורשב"ג דיוליך הנאה לים המלח. ויש לדייק למה העמיד הראב"ד דבריו אפטר חמור ולא על כל ב"ח המוזכרים בפתיחת דברי רמב"ם ב"ח וכו' כגון שור הנסקל וכו' אלא דסבירא ליה להראב"ד כל היכי דדמיו נתפסים באיסור שייך בי' יוליך הנאה לים המלח דאיסור קביר בי' אבל כל היכי דדמיו מותרים לא מהני הליכתו לים. ואולם הרמב"ם פסק בהלכות בכורות דאם מכר פטר חמור דמיו אסורין בהנאה וע"ש בראב"ד דתמה וכי פטר חמור תופס דמיו. וע"ש בכ"מ דכתב דצ"ל דהשגת הראב"ד אינו על הרמב"ם רק על הגמרא דגמ' ערוכה היא אם שיהי' הדין אמת שדמי פטר חמור אסור ואיסור פ"ח עליו והוא גמרא ערוכה ולכך ס"ל להראב"ד דמועיל הליכתו לים והעמיד השגתו על פ"ח אבל באינך מודה כיון דאין כאן תפיסת דמים ודוק:

ב וחביות סתומות גדולה ואפילו ביין נסך דאוסר במשהו וכ"כ הרמ"א לקמן בסימן קל"ד ס"ב בהגהה וזהו שלא כדברי הרשב"א בת"ה דף ק"ז דכתב הא דיש הבדל בין לח ליבש ה"מ בדבר שהם בנ"ט אבל בערלה ותרומה כי היכי דבלח אוסר יותר מס' אף ביבש אוסר יותר דמ"ש לח ומ"ש יבש הא לא תליא בנ"ט כלל ולכך בערלה וכדומה דלח אינו אסור

במשהו אף ביבש בטילים אם לא בדבר חשוב שאינו מתבטל אבל חמץ בפסח וכדומה דאוסר בלח במשהו אף ביבש אוסר במשהו וא"צ דבר חשוב וא"כ ביי"נ אין צריך חביות החשובים דהא בלח אוסר במשהו וכ"כ בחמץ בלח במשהו אף ביבש לא אמרינן חד בתרי בטל. והקשה הפ"ח בא"ח נראה מדברי רמ"א דסתם כדיעה ראשונה בש"ע סי' תמ"ז דחמץ ביבש ביבש לא אמרינן חד בתרי בטל ואלו כאן ביי"נ סותם דלא כהרשב"א דצריך דוקא חביות סתומה דבר חשוב ואם לאו בטילים: ונראה כי שורש הדברים הללו נובע מגמר' דע"ז דף ע"ד אלו אסורין ואוסרין בכל שהוא ייך נסך וע"ז ועורות לבובין וכו' ופריך הגמרא תנא מה קחשיב אי דבר שבמנין לתני חתיכות נבילה ואי איסורי הנאה לתני חמץ בפסח ומשני תנא תרתי אית ליה איסורי הנאה ודבר שבמנין. וכתב הרא"ש לא דהך פליג אדין חר"ל דלא בטלה אלא דלא חשיב האי תנא מידי דלית ביה תרתי ולבסוף הוכיח הרא"ש דחמץ בפסח ביבש אילו אוסר במשהו דאמרינן תנא תרתי אי' ליה איסירי הנאה ודבר שבמנין ואע"פ שחמץ אוסר בהנאה כיון שאין דבר שבמנין בטל ברוב וכו' עכ"ל. ויש להבין דבריו דהא כבר פי' אע"ג דאמרינן דבעי' תרתי דבר שבמנין ואיסורי הנאה דבר שבמנין לבד אוסר רק תנא לא קחשיב רק מידי דאית ביה תרתי וא"כ אף להיפוך נימא חמץ אוסר דאית ביה אסורי הנאה רק התנא לא קחשיב רק מילתא דאית ביה תרתי אבל לדינא חמץ דאית ביה אסורי הנאה אוסר וצ"ל בשלמא דבר שבמנין יש לומר כנ"ל דלכך לא קחשיב כי אם בצירוף אסורי הנאה ולא קשה הא גופא קשה דלמה לא קתני תנא רק מידי דאית ביה תרתי ולמה לא קתני אפי' מילתא דלי' ביה תרתי מלבד דיש לומר דליכא למיטעי דסמוך אמשנה דחולין חתיכת נבילה לא בטלה דהוי חה"ל אף היא גופא קמ"ל דלא תימא הא דדבר חשוב לא ביטל היינו איסור אכילה אבל איסור הנאה בטל כס"ד קצת מחברים קמ"ל במתני' תרתי דבר חשוב ואיסורי הנאה דלא בטילה אפי' איסור הנאה שבו אבל בזה ל"ל דלא חשיב רק תרתי אבל באמת איסורי הנאה לבד אינו בטל דהא גופא קשיא למה לא קחשיב איסורי הנא' לחודא דזה לא מצינו בשום משנה וגם ממנו נלמוד דאסורי הנאה דלא בטלי אף לענין איסור הנאה לא בטלי וע"כ צ"ל לית ליה. ולרשב"א דס"ל חמץ אוסר אפי' בלי דבר חשוב קושיא הנ"ל במקומו למה לא תנא לי' וצ"ל בפשוט כי תנא מה דבלח בטל קמ"ל הואיל דבר חשוב נא בטל כמ"ש אבל במה דבלח לא בטיל במשהו פשיטא דגם ביבש לא בטיל דמ"ש לח מן יבש וכמ"ש הרשב"א לכך לא קתני חמץ כיון דגם בלח אוסר במשהו וכל אלו דקתני הם אינו אוסר בלח ואוסרים ביבש משא"כ חמץ אך קשה הא יין נסך בלח במשהו וא"כ אף ביבש בחביות פתוחות לא בטל והא תנא לי' (ועיין בת"ה לרשב"א בענין שכתב במקום דבלח

במשהו אף ביבש במשהו וכתב נ"מ לחמץ ולא כ' נ"מ ליין נסך) ולכן נראה דביי"נ לא שייך מ"ש לח מ"ש יבש דיש טעם לחלק בין לח ליבש דהתוס' כתבו כמה פעמים הא דאמרו דוקא מיד במינו לא בטיל משום דסמכו אר"י דס"ל מין במינו לא בטל ולפ"ז הא לר"י צריך להיות דוקא בלח ועיין מ"ש התוס' דאף דרבנן דס"ל עולין ל"ל ג"כ לח בלח וא"כ כל מקום שקבעו במינו לא בטל סמכו אר"י או ארבנן בעולין וא"כ צריך דוקא לח ולא שייך טענת רשב"א רק רשב"א אמור למילתיה אחמץ דאין הטעם משום דר"י דהא אפי' אין מינו אוסר והטעם משום חומרא דחמץ ושפיר הקשה מ"ש לח ביבש וא"כ גבי יין נסך צריך סתומות אבל בחמץ א"צ דבר חשוב וא"ש ולק"מ ואין כאן סתירה מן חמץ ליין נסך ודוק:

ג ככרות של בעה"ב והוא בתרומה וערל' ובחמץ תלי' במחלוקת הרא"ש ורשב"א דלרשב"א כיון בלח במשהו אף ביבש במשהו ואם כן ככרות של ב"ב וה"ה נחתום וא"כ קשה ליה הא דפריך בע"ז דף ע"ד וליתני ככרות של ב"ב לענין חמץ בפסח הא לפסח אין צריך ככרות של ב"ב ואפילו פרוסה לא בטל והא תנא לא חשיב רק מידי דאית ביה תרתי דכך משני על קושי' ולתני חמץ בפסח וצ"ע לכאורה והנה גם לרמב"ם ור"ן דס"ל דחמץ קרוי דבר שיש לו מתירין יקשה מאי פריך הגמרא ולתני ככרות של בעה"ב משום חמץ הא חמץ בלא"ה אסור במשהו אפי' ככרות של נחתום כי לא תליא בחשיבות כלל רק מחמת דשיל"מ. ואולי י"ל כי הם מפרשים המשנ' על פטר חמור כפירש"י והרע"ב דאיירי דחי ואסור בהנא' עד שיפדה ולא מוקי ליה לאחר מיתה משום חה"ל דאפשר ס"ל דחמור אפי' נתבטל אינו ראוי להתכבד לאורחים או דקשה תו למה לי ולכך פי' מחיים וא"כ דמיירי מחיים ע"כ ר' יהודא היא דס"ל פ"ח מחיים אסור בהנאה ומכ"ש לר' יוחנן דס"ל בבכורות דף יו"ד ע"ב דאף במותם פ"ח אינו מותר בהנא' לר"ש וע"כ ר"י היא וכיון דמתני' אתיא כר"י ור"י ס"ל חמץ אחר פסח אסור בהנאה ד"ת ולא קרי דשיל"מ כמ"ש הר"ן להדיא ע"ש. ופריך שפיר ולתני ככרות וכו' לענין חמץ ודוק. (ובאמת הא גופי' קשיא למה נתנו טעם בפטר חמור משום ב"ח ולא הטעם משו' דשיל"מ דיש לו תקנ' ופדיון ומצו' פדיה קודם. וכ"כ הוי ברי' דאוסר מתחלת ברייתו ואולי הואיל ויכול לפדותו לא מיקרי אסור מתחילת ברייתו אבל הא ודאי קשיא מה ענין פ"ח לדבר שבמנין הא ה"ל דשיל"מ וע"כ לאחר מיתה איירי וצ"ע ודוק): ומה שנ"ל ליישב הך קושיא שכתבנו הא חמץ דבלח בלח במשהו ביבש א"צ לדבר חשוב דיש לדקדק בגמ' דמשני מאן שמעת ליה וכו' ר"ע הא תני ליה התם ר"ע מוסיף אף ככרות של ב"ב. ויש להבין מה ביקש הגמ' בזה מאן שמעת לי' ר"ע הא תנא לי' וכו' ה"ל לתרץ בקצרה הא תנא לי' התם וכו' ומה לי

ר"ע או אחר לכך נראה דלשיטת הרשב"א הקושי' ולתני קאי על ע"פ מחצות עד הלילה דבטל בס' כמבואר בא"ח סי' תמ"ז וא"כ דבלח בס' ביבש חד בתרי בטל זולת דבר חשוב ופריך שפיר לתני לענין חמץ היינו ע"פ אחר חצות דמחמת חשיבות ככרות לא בטל אף דבלח סגי בס': והנה הרא"ש בפ"ב דפסחים הביא דעת מחברי' דס"ל מן חצות עד הלילה ד"ת מותר בהנא' דאף זה בכלל תשביתו והיינו השבתה ע"ש. וברז"ה ובמלחמו' אמנם ר"ע דס"ל בפ"ק דפסחים אך ביום הראשון בעי"ט דכתיב תשביתו ואין ביעור אלא שריפה והבער' אב מלאכה ואסור בי"ט וכו' ש"מ דס"ל תשביתו היינו שריפה וכן כתב הרא"ש ריש פ"ק דפסחים להדי' לר"ע תשביתו היינו שריפה וא"כ פשיט' דאסור מתור' בהנאה. וזהו דברי הגמ' הנ"ל דודאי המקשן דפריך וניתני ככרו' לא הי' נעלם ממנו דכבר תנא לי' התם וכי לא ידע סיפא דמתניתין דרישא דמתני' ידע דמשנינן לי' כבר הא תנא לי' התם וסיפא לא ידע אלא כיון דתנא תרתי קחשיב אסורי הנא' ודבר חשוב יש לומר ה"מ איסורי הנאה דאורייתא אבל דרבנן לא קחשיב (דלענין ביטול דבר חשוב יש הבדל בין דאוריית' לרבנן כדאמרינן ביבמות שאני שונה עיגול בעיגולין עולה היינו דרבנן) לכך פריך ולתני ככרות של ב"ב לענין חמץ בפסח והיינו ע"פ אחר חצות דאז בעינן דבר חשוב כיון דבעינן ס' ולא שמעינן אפי' איסורי הנאה דרבנן ומשני הגמ' מאן תנא דככרו' וכו' ר"ע ואליביהו הא תני לי' התם וליכא למימר דה"ל למיתני לאשמועינן אפי' באיסורי הנאה דרבנן דהא לר"ע ע"פ אחר חצות מדאוריית' אסור וא"כ הא תנא לי' התם וא"ש ודוק:

ד וי"א דכל דבר שבמנין ובעל התרומ' פסק כל שדרכו למנות כתנא דליטרא קציעות ואני הבאתי ראיה דהלכה את שדרכו וכו' דהתוס' פ"ב דחולין הקשו הא דאמרינן בנזיר האב מדיר את בנו בנזיר וקאמר ר"ל כדי לחנכו במצות ופריך הגמ' א"כ הקרבנו' הם חולין ומייתי חולין בעזרה ומשני חולין שנשחטו בעזר' לאו דאורייתא ופריך הגמ' הא אוכל נבל' דמליקה ומשני קסבר אין שחיטה לעוף מן התור' והקשה התו' א"כ רבי דס"ל נמי כדי לחנכו במצות ע"כ ס"ל אין שחיט' לעוף מהתור' ורבי סבר להדי' כאשר צויתיך וכו' דיש שחיטה לעוף מהתורה ותירץ התוס' דחוק והקושי' לכאור' עצומה ונראה דלכאור' מה פריך הגמרא דאכיל מליקה ונבילה מה קו' בבית המקדש ודאי לא היה זה עוף לבד אצל הכהנים אלפים הי' בכל יום מקיני זבים וזבות יולדות וכדומה וא"כ כשמולק הכהן זה עוף הי' מערב אותו עם שארי עופות וחד בתרי בטל וחזר איסור להיות היתר ואין כאן איסור כלל. וליישב זאת צ"ל אמת דאסורי דרבנן לא חששו דהן אמרו והן אמרו כדי לחנכן וכו' אבל להתיר תרי איסורי דרבנן בשביל לחנכו לא אמרינן וכאן יש תרי איסורי'

ראשון מבטלין איסור תחלה ושנית הא אף דנתערב מ"מ לא בטל רק מתורה בטל רק הא בפ' התערובות פריך הגמ' ולבטל ברובא אף מדרבנן וע' תוס' דחה"ל לא הוי וביחוד בציפרים קטנים ולא מצא הגמ' תי' או תנא דלטרא קציעות דסבר כל שדרכו למנו' ור"א תירץ ב"ח חשיבי ולא בטילי וא"כ אף פה בנזיר דאמרינן דמדרבנן לא בטל קושי' הגמ' דאף דרבנן נתבטל ותי' דב"ח חשיבי לא שייך כאן דאנן. אמרינן אחרי מליקה יערבו ויבטלו ובטלה חשיבות דב"ח ואין לנו רק אי נימא כתנא דליטרא קציעות כל שדרכו לא בטל וציפרים הוי כל שדרכו וא"כ אתי שפיר הקושי' בגמ' לר"ל דסבירא ליה כל שדרכו למנות וא"כ הוי לי' תרי דרבנן וא"א לומר דמערבו ברוב כשרי' וצ"ל אין שחיטה לעוף וכו' אבל לרבי לק"מ דדבי ס"ל דבר שבמנין בטל וא"כ יתכן דמבטלו בין הציפרים הכשרים ולק"מ ונשמע מזה דרבי דהלכ' כמותו סבר את שדרכו למנות:

ה ואזלינן בספיקא להקל וכו' דע דהרשב"א בת"ה דף קט"ו הקשה על ר"י דס"ל ס"ס ספק א' בגופו וספק א' בתערובות לא אמרינן מהא דתנן במס' ערלה הצובע מלא סיט מקליפה ערלה וארגו בבגד ר"מ אומר ידליק הבגד וכו' ואלו נתערב באחרים לא קתני ש"מ אם נתערב באחרים לכ"ע מותר משום ס"ס וי"ל דההיא בשנחתך מלא סיט מן הבגד ואינו יודע אם מלא סיט איסור נחתך או לא דה"ל תרי ספיקא בענין שתי תערוב' עכ"ל. ולהבין דבריו צריך לדעת דהך מלא סיט אוקמינן ליה בגמ' בצפורת' שהוא דבר חשוב ולא בטל ומפרש הרשב"א במשנה דאירי שארג בבגד ציפורתא ומסופק אם מאותו צמר הנצבע מערל' ארגו או מצמר אחר וא"כ כשחז' ונתערב הבגד. בבגד אחר הרי כאן ס"ס ספק לא היה הך ציפורתא מצמר הנאס' בערלה וא"כ ממילא בטיל ואת"ל שהיה ואוסר הבגד דלמא לאו הך בגד הוא והוי ס"ס והקש' בזה הרשב"א לר"י הא הוי ס"א בגופו וס"א בתערוב' וע"ז תי' רשב"א דודאי ארג מן צמר האיסור ציפורתא אבל יש בבגד יותר צפרים מן צמר של היתר ואין מכיר רק ציפור אחד חתך והשליכו וא"כ כשזה הבגד נתערב באחר יש כאן ס"ס ספק אין כאן איסור כלל דהשליך הציפורתא האסורה ואת"ל לא השליך ועדיין בתוך הבגד דלמא אין זה הבגד כלל ע"כ דבריו. ויש להבין בקושיא שלו דס"ל דהספק הראשון אולי לא נטוה בצמר ההיא הך ציפורתא דהוא דבר חשוב א"כ הוי ספיקא דרבנן ולקולא ולא שייך למימר כמ"ש בשם או"ה דאם ספק קרוי חה"ל דאסור דשם הספק מחמת חסרון ידיעה אבל כאן אין ספק בציפורתא דהוי דבר חשוב וצ"ל דגם זה מיקרי ספיקא דרבנן כיון דדבר חשוב לפנינו ה"ל כאתחזק איסורא ודוק. כי דין גדול נשמע מזה דרך משל אם נתערב חביות י"נ בין הרבה חביות הכשירות ואחד

מהם חביות גדול וסתום רק לא נודע אם חביות ההיא של יי"נ היא או של כשר אסור דאמרי' אולי י"נ וחביות סתומים לא בטל כמו בציפורתא דמחזקינן בשל ערלה:

ו שאינה ראויה להתכבד הקשה ב"ח הא כבש בעורו ותרנגולת בנוצתה אינה קרויה חה"ל. ותי' הש"ך ופר"ח דהוא לשון מושאל שלא יהיה דבר שבמנין. והדבר דחוק בלשון רמ"א. ולי נראה דאף דלא אזלינן בתר ידיעה בזה יש להחמיר ואזלינן בתר ידיעה דהנך טריפו' שנתערבו ע"כ איירי כמ"ש בפרק התערובות בטריפ' אי אתה מוצא תערוב' רק בדרוס' או נפולה דלאחר שחיטה יש בדיקה לבדוק אם כשר או טרפה וא"כ היה יכול להתברר הטריפות וכל דבר דיכול להתברר לא שייך ביטול ואימת חל הביטול כשכבר הוציאו בני מעיים ולא נודע מאיזה הם הבני מעים שבהם הטריפות א"כ אז חל הביטול ואז הוי חה"ל דכבר הופשט וא"ש גם י"ל דאם הם גדולי' א"כ הלב והכבד אינ' בטילים דהא הם חה"ל ואעפ"י דגוף תרנגולת אין חה"ל דנוצתה פוסלתו מ"מ אין נ"מ בזה לאיברים פנימים יוכל להניח התרנגול' בנוצה ולהוציא מתוכה האיברים פנימים כאשר נעשה מעשה בכל יום וא"כ לא בטילי ואין כבש ותרנגול מערב ולכך הצריך ב"ח קטנים שגם איברים פנימים לרוב קטנותם אינם חה"ל ונזרק:

ז שכל קבוע וכו' הוכיחו מהך משנה דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב דאל"כ בנמצא למה אזלינן בתר רוב נחזי אם קרוב למקום מוכרת טריפ' או לאינך אלא ש"מ דהולכין אחר רוב. ויש לדקדק בלקח מן הקבוע דאסור אם הוא עומד ובשרו בידו סמוך לחנות מוכרת בשר שחוטה אם לא מתירין דהא קורבא דאורייתא ורובא דאוריית' רק רובא עדיף מקורבא ובקבוע דלית בי' רובא וא"כ הדרן לקורבא דקורב' דאוריית' ומן הקרוב לקח וממשנה אין כאן ראיה דקתני ספיקו נהחמיר דמיירי דליכא קורבא ונמצא במקום הקרוב לשלשתן. אמנם מגמר' דנזיר פ"ב יש קצת ראי' דקתני התם האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה אסור בכל נשים שבעולם ואמרינן הטעם דה"ל קבוע דהדרא לקביעות ע"ש וקשה אותו עיר שהשליח שוכן בה יאסרו הנשים ואידך יהיה שרי דהא הם קרובים לשליח משארי נשים שבעיירות אחרו' ואזלינן בתר קורבא דקורב' דאורייתא ועכצ"ל הואיל דחדית לן רחמנא דקבוע דוחה רוב ורוב עדיף מקורבא אף לקורבא דוחה ולא אזלינן בתר קורבא כלל ומידי ספיקא לא נפקא ודוק:

ח אי נמצא ביד נכרי יש להבין לפי מה שכתבו רוב מחברים הטעם במקום שאין מכריזין אסור לקנות מהנכרי ולא אמרינן ניזל בתר רובא דודאי כשרים היו וא"כ אם יזדמן טריפות לישראל לא יהיה יכול למכרו לנכרי דילמא יזבן אותו לישראל לכך תקנה היא מבלי לקנות מנכרי ולעומת זה מותר ישראל למכור לו ע"ש. וקשה הך דנמצא ביד א"י

בט' חניות וכו' היכי מיירי אי במקום שאין מכריזין היאך קתני הנך אחר הרוב ומותר הא במקום שאין מכריזין לא אזלינן בתר רובא ומכ"ש מקום שמכריזין והוכרזו דלא אזלינן בתר רובא מטעם שכתבו המפרשים ואיך קתני מותר וא"ל שלא הוכרזו אטו ברשיעי עסקינן דהא באמת א' מוכרת בשר נבלה ויש כאן טריפות במקולין ואיך יתכן שלא הוכרזו ואם הוכרזו הא אסור ליקח מא"י וכן כפמ"ש הר"ן דלכך במקום שאין מכריזין אסור ליקח מא"י ולא אזלינן בתר רובא דחיישינן דא"י יקח מבשר טריפה דאוזלי מוזיל גבי' מבשר כשירה וקשה א"כ דט' חניות ונמצא ביד א"י אמאי מכשירין ניחוש דקני מחנות מוכרת בשר טריפה דמיזיל גבי' כמ"ש הר"ן ואמת כי דעת הרא"ה בבדק הבית (עיין פר"ח ס"ק י"ג) דאם לקח ואין יודע הוא מאיזה חנות לקח רק בשעת לקיחתו לא ידע שהוחזק טריפו' כלל שום חניות ולאחר לקיחתו נתברר באחת מחנו' טריפה הרי זה קבוע ואסור אעפ"י שלקח קודם שנודע הספ' ולכאור' אין לדבריו ראיה מנ"ל לחלק בסברו' דקות מבלי ראי' ולהשיב על הרשב"א אבל לפי הנ"ל ניחא דקשה ליה כל הנ"ל ופתר ליה דנמצא ביד א"י דהא"י קנהו קודם שהי' יודע שיש כלל טריפות במקילין וא"כ מותר ליקח הימנו דאזלינן בתר רוב ומסתמא מבשר כשר לקחו ול"ל א"כ יהיה אסור לישראל למכור לנכרי כנ"ל או כמוזיל גבי' כמ"ש הר"ן דהא בשעת המכירה לא ידע דיש כאן טריפות כלל ולכך מותר וא"ש. (ובזה מיושב גם מה שהעמדתי בכרתי אות י"א וכי שרי חניו' מוכר' טריפה למכור טריפה לישראל בלי אומר לו בפי' עריפה וכו' דלפ"ז בשלשת המכירה לא ידע ושגג ונעלם) ומ"מ קתני ברישא לקח וכו' ספיקא אסור הרי דינו של הרא"ה מוכרח דבכה"ג כוי' פי' אף דלא נודע אז הספק. ולשיטת הרשב"א צ"ל בישוב דהאי דחנות המוכרת טריפה דאיירי הכל בא"י דהיינו ט' א"י מוכרים כשר והחנו' העשירי ג"כ א"י והם אינם מכריזין כלל ומ"מ בשר הנמצא ביד א"י מותר דאמרינן מרובא קא זבין והכא לא שייך הך חששא דלפ"ז ישראל יהיה רשאי למכור אז דמוזיל גבי' כנ"ל ולא ק"מ:

ט ונתערב באחרות וכו' בטלה ברוב וכו' כל האחרונים תמהו דה"ל ספק בגופי' וספק בתערובות ולא הוי' ס"ס לדעת רשב"א ומחבר כמ"ש הרמ"א ובאמת יש לדחוק דמיירי באופן שאין ניכר רק במיעוט חנות נמצא דרך משל ריאה טריפה אבל לא נודע הבהמה א"כ ד"ת חד בתרי בטל רק מדרבנן אינו בטיל וה"ל רק קבוע דרבנן ובזה לא שייך ספק בגופי' וכו' כיון דספק ראשון לאו ד"ת הוא ודוחק בסתימת לשון הש"ע והש"ך תי' דקבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושי' ועיי' פר"ח שהשיג עליו מסברא דמ"ש קבוע ומ"ש שאר טריפות ויפה דיבר לכאורה דאין לנו לבדות דין זה מלבינו בל ראי' אמנם נלע"ד הך

דינא ננמוד מגמרא דאמרינן שם בעובדא דההוא טבחא ללישנא בתרא דאמרי' בשביל שוטה זו דלצעורי נתכוון נאסור כל מקולין ודייקינן טעמא לצעורי הא בלא"ה אסור כל מקולין הא"ר מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד נכרי מותר וכו' וכתב הרשב"א דאיירי אותן שלקחו מהמקולין שכבר נודע הטריפות במקולין והקשה הרשב"א א"כ ה"ל קבוע ופשיטא דאסור ומה פריך ממקולין וטבחי ישראל דמותר התם ליכא קביעות משא"כ בהך עובדא ותירץ רשב"א דמי יודע דהאי טבחא מכר לשארי מקולין דילמא רק לאותן מקולין שאמר מכר ע"ש וקשה הא הטבחים ה"ל קבוע כמ"ש התוס' ומהרש"א ע"ש והוא פשוט ולכך המקולין שלקחו מהם מיקרי גם כן קבוע דהא לקחו ממקום קביעות ובתוך אותן הטבחים חד הוא דמוכר טריפות הטבח הרשע הזה וא"כ המקולין הלוקחים מהטבחים יש להם ספק אם לקחו מהטבח טריפות או לא והיינו מתני' טבחים שמוכרים בשר כשר ואחד מהן טריפות ולקחו ואינם יודעים מאיזה לקחו אם מזה הטבח או לא ספיקו אסור דה"ל קבוע ואין לך דין ברור יותר מזה דמפורש במשנה דהמקולין לקחו ואינם יודעים אם ממוכר טריפות לקחו או לא וא"כ פשיטא דה"ל קבוע וצ"ל וכי המקולין שלקחו אף דנימא דלקחו מזה הטבח וכי ממנו לבד ומאותו הבהמה דאתחזק בטריפה לבד לקחו הלא מיותר הבהמות ומשאר טבחים שמוכרים בשר כשר ואינם בגדר ספק קבוע ג"כ לקחו וא"כ הרי יש כאן אף ספק בתערובות וה"ל ס"ס ספק אם זו החתיכה מאותו טבח או משארי טבחים ואת"ל מאותו טבח דלמא מן הכשירה לקחו ואמרינן דכשר. והיינו דין הנאמר בש"ע דלקח ונתערב באחר דה"ל ס"ס וזה ס"ס עדיף מס"ס הנ"ל דשם א"א להתהפך ולומר ספק כשר ספק טריפה ואת"ל מטריפה לקח דלמא לא מזה הטבח נלקח דמ"ש סוף כל סוף הוא טריפה משא"כ להש"ע שפיר מתהפך דילמא זהו מן החתיכה בשר שלא נלקח ואם תמצ' לומר זהו הנלקח במקולין דלמא מן המקולין המוכרין כשירות נלקח (ועיין לקמן קונטרס הספיקות) וא"כ דין הלזה מוכרח ולא עינו מלבן הפוסקים לומר חידוש הוא רק מדברי הגמרא ודוק היטב כי חריף הוא:

י ולא נודע התערובות עמש"ל בשם הרא"ה והנה קשה הא דפריך הגמרא על רב דאמר בשר שנתעלם אסור מהא דתנן ט' חניות וכו' ובנמצא הלך אחר הרוב והוצרך לדחוק ביד א"י למה לא משני בפשוט בנמצא ביד ישראל וישראל לקחו קודם שנודע הטריפות במקולין וה"ל פריש וזהו בנמצא שנמצא בידו קודם לידת הספק והולכין אחר הרוב כמ"ש כאן בש"ע ובשר שנתעלם מהעין ליכא דישראל משמרו ואי אמרינן כס"ד ברשב"א דהנך תרי לישנא דרבי אי אמר סתם בשביל שוטה זה או לצעורי קמכוין פליגי בהך דינא אם פירש קודם לידת הספק אי דינו כפי' או כלקח מקבוע ניחא דלפ"ז לא מצי הגמ'

לאוקמי מתני בכך דא"כ תקשי הניחא להך לישנא ללישנא אחרינא מא"ל וא"ש. ובזה יש להבין דברי הרמב"ם מה שהארכנו בו בסימן ס"ג איך כתב בנמצא ביד א"י אסור משום עילום עין וקשה מדברי גמ' נמצא ביד א"י שאני והמ"מ כתב דכן מבואר בירושלמי מ"מ קשה כמש"ל איך הניח דברי תלמוד בבלי ותפס דברי ירושלמי ולא כך היא המדה ועיין מה שכתבתי לעיל סי' ס"ג ולפ"ז ניחא דרמב"ם ס"ל ודאי דברי ירושלמי נכונים הם בסברא דא"י לא משגיח ולא משמר כלל רק המשנה דחיקי' ליה לגמרא דקתני בהדיא נמצא הולכין אחר הרוב ולית ליה פתר רק בנמצא ביד א"י ול"ל בנמצא ביד ישראל וקודם לידת הספק דא"כ תיקשה להך לישנא כנ"ל. אבל לפי דקיי"ל כהך לישנא קמא דקודם הספק מותר א"כ י"ל ביד ישראל וקודם שנולד הספק והדרן לסברת הירושלמי דנמצא ביד א"י אסור וכן פסק הרמב"ם. אמנם מדברי רשב"א בחידושיו ות"ה דף ק"ב לא משמע הכי דס"ל דתרי לישני פליגי בהך דינא אי קודם שנולד הספק קרוי פריש או לא וע"ש וא"כ קושיא הנ"ל במ"ע ולפי מ"ש לעיל סי' ס"ג דלכך קתני בנמצא הלך אחר הרוב ולא קתני מותר דהא הרוב לפנינו ט' מוכרים שחוטה אלא דקיימ"ל רובא דעלמא אם אין דלתות מדינה נעול מצטרפין ועמש"ל ולפ"ז בשלמא בנמצא בשוק או ביד א"י שפיר יש לספק דלמא בא מרובא דעלמא ע"י מוברים ושבים משא"כ אם נמצא ביד ישראל שלקח מחנות רק הואיל ולקח קודם שנולד הספק מיקרי נמצא בזה אין לספק ברובא דעלמא דהא ישראל לקחו בבירור מחנות אלו וא"כ לא יתכן הלשון הלך אחר הרוב ודוק: והנה יש להבין על הרי"ף ז"ל דהשמיט הך עובדא הנאמר בהך טבחא הן לישנא קמא והן לישנא בתר' מבלי זכר לו וכי לחנם הביאו הגמרא אין לך דבר מבלי חידוש ולמה לא זכרו כלל. ובאמת אם הדברים כמ"ש די"ל דהנך תרי לישנא פליגי בהך דינא בפי' קודם הספק. אמרתי בחידושי ליישב דהא הקשה הרשב"א בפי' לאחר הספק שלא בפנינו אם הוא במקום שאין האיסור ניכר אסור גזירה שמא יקח מן קבוע א"כ אף בפי' קודם שנולד הספק נגזור דילמא יקח מן הקבוע לאחר ידיעת הספק כיון דאין האיסור ניכר. וקושי' ברורה היא כמ"ש המחברים רק כמו שאמרו במקום שהאיסור ניכר לא שייך שמא יקח מן הקבוע דכי יאכל איסור' אבל אם אין האיסור ניכר חיישינן דיקח מקבוע דיסבור האיסור נתבטל א"כ י"ל ה"מ במקום דד"ת באמת בטל רק מדרבנן דלא בטיל יש לחוש דיקל ראש אבל שמה דד"ת לא בטל וא"כ חזר ההיתר להיות איסור גמור לא גזרינן שיקח מקבוע דהרי לא נתבטל האיסור ד"ת והאיסור מונח וקיים. וראי' ברורה להך סברה לפי חד תי' בתוס' דזבחים ועיין לעיל סימן ק"ט דאפילו יבש ביבש ס"ל לר"י מין במינו לא בטל וקשה הא דפריך בפ' התערובות כל הזבחים שנתערבו

וכו' אמאי ליבטל ברובא וטרח הגמרא לאוקמא אליבא דתנא דליטרא קציעות וכדומ' וקשה למה כל הטורח לימא ר"י היא דס"ל מין במינו לא בטל ועכצ"ל דא"כ יקשה הא דפריך אח"כ ונכבישנהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש ומשני גזירה שמא יקח מן הקבוע וא"כ ל"ל ר"י היא דס"ל ד"ת לא בטיל א"כ הוה לי' כניכר האיסור ולא שייך שמא יקח מן הקבוע כמ"ש וא"כ ס"ל להרי"ף הא דרבי התיר במקולין הואיל ולקחו קודם שנולד הספק ולא חשש שמא יקח מקבוע הוא דרבי לטעמיה דס"ל בשיט' דטיפת חלב כר"י דמב"מ לא בטל וא"כ לא שייך שמא יקח מקבוע כנ"ל אבל לפי דקיימ"ל דלא כרבי ומין במינו בטל וא"כ אף דלקחו קודם הספק מ"מ אסור גזירה שמא יקח מקבוע ולכך השמיט הרי"ף הך עובדא דחיישינן דיקח מקבוע ודו"ק: ובזה י"ל באופן אחר על הרמב"ם דפסק כירושלמי בנמצא ביד א"י דאסור והוא נגד ש"ס שלנו די"ל דקשיא ליה להרמב"ם מש"ל להר"ן איך נמצא ביד א"י מותר דמרובא קפריש הא ודאי לקח מבשר נבילה דקמוזיל גבי' כמ"ש הר"ן גבי' מקום שאין מכריזין וצ"ל דהמשנ' דט' חניו' איירי שנמצא טריפו' במקולין אחד ולא נודע בשל מי היה הטריפות וא"כ שפיר אזלינן בתר הרוב דל"ש דאזולי מוזיל גבי' דהא המוכר לא ידע שנטרפה בחנות וא"ש. אך קשה א"כ בנמצא מ"ט מותר ניחוש שמא יקח מן הקבוע דהוי האיסור אינו ניכר רק לפי הנ"ל דמין במינו לא בטיל וא"כ ד"ת אסו' וקרי' בי' מנכר איסורא וא"כ א"ש רב לטעמי' דס"ל כר"י מין במינו לא בטיל ושפיר מוקמי בנמצא ביד א"י ואזולי מוזיל גבי לא שייך דלא נודע באיזה החנות הטריפה ואי קשה ניחוש שמא יקח מן הקבוע הא ל"ק דהא רב כר"י ס"ל מב"מ לא בטיל מהתורה ולא שייך שמא יקח כנ"ל משא"כ לדידן דקי"ל בטל א"כ ליכא למימר דאין ניכר דא"כ נגזור שמא יקח מן הקבוע וע"כ דניכר וקשה נגזור דמוזיל גבי' ועכצ"ל דלא מיירי בנמצא ביד א"י ולכך פסק הרמב"ם כהירושלמי ודו"ק:

יא אלא לאחר שפיר' ואם מכרו כל הבהמות אחת לאחת עד שנמכר הכל ואח"כ נתוודע הטריפה עלה בלב בעל דרכי נועם האחרונים שלקחו הבשר אסור כי הראשונים שלקחו הכל מרובא לקחו ופירשו וא"כ נשאר הטריפה עד לבסוף וא"כ בחלק האחרונים הטריפה ואסור. ויש ראיה מהא דטען הרשב"א היכי דגזרינן בפי' שמא יקח מן הקבוע אף בפי' קודם לידת הספק נמי נגזור שמא יקח מן הקבוע ותי' הרא"ש בתשובה בין קודם שנודע הטריפות לאחר שנודע הטריפות ניכר ולא גזרינן עכ"ל ואחר זה נמשך הש"ך ופסק דקודם שנודע לא גזרינן על אחר שנודע וקשה עדיין נגזור אף בלקח קודם שנודע שמא יקח מקבוע ולא מן אחר שנודע רק מן אותן שלקחו באחרונה טרם שנתוודע דמחזקינן בהו טריפה ונגזר על כולם שמא יקח מאלו והן הכל קודם התערובת ולא שייך

תי' הרא"ש ועכצ"ל דגם שלקחו באחרונ' מותר דהא כתב הרשב"א אם יכבשינהו דניידי שנים האחרונים אסורים אבל אם נעקרו כולם הכל מותר וא"כ אלו שקנה קודם שנודע הספק ולא השאירו כולם הוי כנעקרו כולם ומותר לגמרי דבשעת ידיעת הטריפות כבר נתפזר כל הטריפות ממקולין ופשוט:

יב אבל ליקח מכאן כו' דעת הב"ח לחלק בענין קבוע אם נשחטים לפנינו יו"ד בהמות ונמצא ריאה אחת טריפה ולא נודע מאיזה בהמה לא מיקרי קבוע ובטל ד"ת אבל אם כאן יו"ד חניות מיוחדים ובכל חנות הי' בהמה אחת ונתברר שא' מבהמות טריפה ולא נודע מאיזה חנות ה"ל קבוע וכמחצה על מחצה והפר"ח השיג דד"ת אין קרוי קבוע אלא אם האיסור ניכר וא"כ לדברי הב"ח צ"ל מדרבנן קרוי קבוע רק קשה אי' איפא מקום בש"ס ופוסקים קדמונים שעשאו קבוע ואסרוהו מדרבנן והנה בגוף הדין דכל שאין האיסור ניכר במקומו אין קרוי קבוע צריך חקירה כי הפר"ח בס"ק י"ג הביא דעת הר"ש בס' כריתות דכל שאין האיסור ניכר במקומו לא קרוי קבוע וכו' דאל"כ יאסרו כל השדות בזריעה מפני תערובת נחל איתן ולית בהו ביטול דה"ל קבוע אלא הואיל ולא נודע האיסור לא קרוי קבוע (ובאמת ראי' זו לא אלים כולי האי וכי ברור לן שיש בתערובת נחל איתן עד שנקרא שם קבוע עליו ואי דלא סגי בלא"ה דהיה במשך זמן ישראל על אדמתן מסתמא הביאו עגלה ערופה מ"מ דלמא הואיל ואסור בזריעה בנו על נחל איתן בתים ומגדלים וכדומה כיון דלא אתברר דיש כאן שדה האסור בזריעה פשיטא דלא קרוי קבוע) וכן הביא הפר"ח ראיה מתוס' דנזיר דכתב להדיא כל שאין האיסור ניכר לא קרוי קבוע ולכך האומר לשליחו צא וקדש לי אשה סתם ומת השלי' דקיימ"ל אסור בכל הנשים שבעולם קנסא בעלמא היא דניזיל בתר רובא ורוב נשים בלתי מקודשת ואי דזהו דקבלה קידושי' ה"ל קבוע לאו קבוע הוא כיון שאין האיסור ניכר: אך לפ"ז לפי מ"ש הפוסקים ועיין חידושי רשב"א בגיטין דס"ל לרמב"ן דמדינא אסור ולא מקנסא ש"מ דס"ל דהוי קבוע גמור אף שאין ניכר א"כ הדבר במחלוקת שנוי ואמרינן בגמרא דיבמות דף ט"ז ע"ב נכרי שקידש בזמן הזה חוששין לקדושיו דילמא מי' שבטים הוא ופריך הגמ' והא כל דפריש מרובא קפריש ומשני בדוכתא דקביעי ופירש רש"י דה"ל קבוע וכמחצה על מחצה דמי והא התם אין ניכר הקביעות דאטו ידעינן מי המה מ"מ ה"ל קבוע. ואמת התוס' פי' דבדוכתייהו הם הרוב אך לא מטעם זה רק דלמא אזלי אינהו לגבייהו ע"ש וממילא נשמע דכה"ג הוי קבוע וכן בסנהדרין דף פ' ע"ב דהקש' תוס' הנסקלין בנשרפין וכו' ניזל בתר רובא ותירץ התוס' דה"ל קבוע והק' וניכבשינהו דניידי ותירץ שמא יקח מקבוע עכ"ל מזה מבואר דאף דאין האיסור ניכר מ"מ קרוי קבוע ואמת לולי דברי תוס'

בנזיר הייתי אומר בכל דוכתי דחד בתרי בטיל ולא שייך קבוע דהא נתבטל תיכף ושב האיסור להתיר ואי אתה מוצא רק באיסור ניכר דלא שייך בי' ביטול וכן כתבו בתוס' חולין וזבחים אבל אדם באדם לא שייך (ביטול ולכך הק' תו' בסנהדרין ניזל בתר רובא ולא הק' לבטל ברובא) וא"כ אף דאין ניכר שייך קבוע כיון דלא נתבטל וכל הטעם דבעינן איסור ניכר דאל"כ הא ה"ל ביטול משא"כ באדם דלא ה"ל ביטול וא"ש. אלא הך דנזיר קשי' לי' דמיירי ג"כ באדם ויש ליישב בדוחק והתוס' פ"ב דב"ב בשמעתין דניפל דהק' אר' חנינא דאמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב מאי קמ"ל מתני' היא ט' חניות וכו' בנמצא הלך אחר הרוב אע"ג דנמצא סמוך לחנות מוכרת טריפה וקשה מאי קו' הא יש לומר דמתני' איירי דנודע דחנות א' מוכרת נבילות אבל לא נודע מי הוא ואם כן איך שייך קרוב הא לא נודע חנות טריפה כלל (ועמ"ש לעיל דבזה יתיישב קו' הר"ן ע"ש) ואי דק' גזירה שמא יקח מקבוע כיון דאין האיסור ניכר הא זה שמא יקח וכו' מימרא דגמרא היא ורבא הוא דחידש לן הך תירץ בפרק התערובת שמא יקח מקבוע וא"כ לא יוכל ר"ח לסמוך ע"ז דיהי' דינו מוכח ממתני' אולי נוקמי מתני' כנ"ל ולא נימא תירץ דרבא וע"כ צ"ל דס"ל לתוספת דאם אין האיסור ניכר לא אמרינן קבוע וא"כ איך מתוקמא לקח וכו' דקבוע כמחצה על מחצה ש"מ דאיסור ניכר ושפיר יש לומר ניזול בתר קורבא ודוק: מיהו רמ"א לקמן סימן קי"ד ס"י כ' אם ידוע שמקצת א"י ודאי נותנים בו ומקצתן אינו נותנין הולכין בו אחר הרוב אבל אסור ליקח לביתו דה"ל קבוע ע"ש ש"מ דאפילו באין האיסור ניכר ה"ל קבוע מיהו י"ל דע"כ ישראל ראה שא"י נותן בו יין דאל"כ מנ"ל שא"י נתן בוודאי יין הא אינו רואה וצ"ל שראה ישראל המעשה ואמר והלך לו וא"כ אף דלדידן. לא מינכר האיסור מכל מקום כיון דיש ישראל היודע רק אינו לפנינו מ"מ לענין קבוע מנכ' האיסור קרינן ליה דעכ"פ ישראל יודע ודוק וא"כ רוב מחברים ס"ל בבהמה ודאי בעינן איסור ניכר:

יג שאין וכו' וכתב הטור במטבחי' דיש חתיכות ראוי' להתכבד ויש אינן ראוי' להתכבד הכל אסור שאין הכל בקיאין בין חה"ל ובין אינו ר"ל וכ"כ הרשב"א וכתב הטור דמדינא אסור דהא ה"ל קבוע וטרחו האחרונים לפרש דבריו דמאי קבוע יש כאן כיון דאין האיסור ניכר והב"ח כתב דס"ל לטור אף שאין האיסור ניכר ה"ל קבוע וכבר כתבנו בזה אמנם הרב הט"ז העתיק חתיכה שנחתכה לשנים א' ראוי להתכבד והא' אר"ל וא"כ אם אנו דנין כרשב"א דחה"ל אסור ושאר מותר א"כ יהיה חתיכה חצי מותר וחצי אסור וא"כ שורת הדין לאסור הכל ולא לומר חצי חתיכה כשרה וחצי טרפה ולזה נתכוון הטור במטבחיי' יש חתיכות אין ר"ל הלא נחתכה מן החתיכה ר"ל וכמו דזהו אסורה אף זהו

אסורה והפר"ח השיג דאין ממש בדברים הללו דמה בכך אם חצי מותר וחצי אסור כך הדין זהו נתבטל וזהו לא נתבטל ע"ש. והנה נראה לכאורה ראיה לדינו של הט"ז מהא דפרכינן בריש פרק התערובות ליבטל ברובא והקשה התוספ' מי גרע שור הגדול כו' דהא ה"ל חהר"ל וק' מאי קושיא דילמא קושית הגמרא למה ימותו דהא בזבחים קיימא לן אם נאבד ונשרף הבשר ואין שיור רק חלב ואימורים קצת יזרוק הדם וא"כ אף דאירע שנתערב באיסורי מזבח וא"א לאכול הבשר דלא נתבטל מ"מ החלב ואימורים בטל דחלב אינו קרוי חהר"ל והדרא דכנתא וקורקבן וכרכשתא הכל אין ר"ל ובטלה וראוין ליקרב וא"כ דיקרבו אף הדם יזרוק והבשר ישרף וא"כ קו' הגמרא למה ימותו שפיר ודוחק לומר דס"ל לתוס' דוקא אם לאחר שחיטה וקודם זריקה קרה הפסד לבשר יזרוק הדם אבל קודם שחיטה יחסר מה שיחסר אפילו בשר בעלמא לא ישחט לכתחילה דמנ"ל לתו' זו ולהקשות כן אלא דס"ל לתוס' לסברא קיימת דלא יתכן בחתיכה א' וגוף א' חצי יתבטל וחצי לא יתבטל וא"כ כיון דגוף הבהמה היתה חהר"ל לא בטל אף החלב וקרביים לא יתבטלו ודוק. כן המלצתי בעד הט"ז אבל לדינא הנכון כדעת פר"ח: והנה הרב בית הלל העתיק עובדא דנמצא צלע אחד אשר חצי נלקח הימנו קודם שנודע הטריפות וחצי לאחר שנודע ופ' בעל ח"מ והגאון מוהר"ר העשיל ז"ל להתיר שניהם והגאון מהרש"ק בעל בה"ז והוא הרב ב"ה פסקו לאסור שניהם והפר"ח מתיר מה שנלקח קודם ואוסר מה שנלקח לאחר שנודע הטריפות. והנה באמת לכאורה מסתברין דברי הגאונים מוה' העשיל ובעל ח"מ דאם אנו מכשירין חצי צלע מה שלקחו קודם לידת הספק מטעם דכל דפריש מרובא קפריש א"כ אנו מחזיקין להך צלע דמרובא קפריש ובאה מבהמה כשרה כי כך הקבלה מרובא קפריש והוי כאילו אלו' מעיד זהו מן הכשרה וא"כ איך נימא אח"כ לאסור חצי השני מה שכבר נתברר עפ"י חזקת התורה דצלע מן בהמה כשרה. אך עמיתי הגאון החסיד מוהר"ר אברהם פאסילבורג ז"ל טען הא בהך דינא להכשיר מה שלקחו קודם לידת הספ' טענו התו' דילמא אתי ליקח הקבוע ותירץ הרא"ש בין מה שנלקח קודם ובין מה שנלקח אח"כ לא טפי וזהו הכל במה שניקח קודם לידת הספק אבל אם באנו להכשיר לאכול חצי צלע שהוא לאחר לידת הספק בזה שפיר יש לחוש דיקח מקבוע ותירץ הרא"ש לא שייך דהא הוא באמת לאחר שנולד הספק וכי כל העולם יבחין שחצי הצלע השני הוא פריש מקודם וכו' ובזה ודאי גזרינן ודפח"ח: ואני יגעתי ומצאתי דליתא למ"ש בממ"נ דבספר אסיפת זקנים לב"מ כתב אהך דקפץ אחד מהמנוים לתוכו פטור מהמעשר והקשו התוס' ונכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש ונזכר בס' הנ"ל תי' בשם הרא"ש דהא דכל דפריש מרובא פריש לאו ודאי הוא ומידי

ספיקא לא נפקא דאולי לא קפריש רק התורה התירה זה הספק מבלי לאסור וא"כ דספק הוא לא שייך במעשר דנימא מרוב' קפירש וחייבת במעשר דמעשר ודאי אמר רחמנ' ולא מעשר ספק עכ"ל. ולפי זה דהך כל דפריש מרובא קפריש אין עושה ודאי רק ספק לק"מ מש"ל דצלע הנלקח קודם שנולד הספק מותרת דמרובה קפריש. ולא שזה ודאי מן הכשרות רק ספק אמנם התורה לא אסרה ספק זה הנ"ל משא"כ מה שנשאר עד לאחר הספק הרי היא ג"כ בספ' כמקדם ובאותו הספ' לא התירה התורה כלל ואם כן אין כאן קושיא כלל. ולכן הנכון כדברי הפר"ח דחצי צלע הראשונה מותרת וחצי השני' אסורה:

יד בעלי חיים וכו' להיות כי שיטה זו ונכבשינהו דניידי וכו' האריכו בו תו' בזבחים ובסנה' וכבר כתבנו לעיל סי' נ"ז בטור שהעתיק בעובד' ר"ת דהתיר בהמה דרוסה מטעם כל דפריש כו' והטור בסי' זה פסק כרא"ש כל מקום שהאיסור ניכר אסור ולא אמרינן כל דפריש וכו' דגזרה שיקח מן קבוע ואלו למעלה בסי' נ"ז בעובדא דר"ת בספק דרוסה שנתערב דדעת הסמ"ג להתיר מכח ס"ס וכתב הטור דיש היתר אפילו לודאי דרוסה דנכבשינהו דניידי וכו' ותמהו על הטור דסותר דבריו והב"י כתב דהטור כתב כן בשיטת הסמ"ק בדרך ממ"נ אם אתה רוצה להקל כר"ת דהוי ס"ס צא והקל כר"ת דמחלק בין חולין לקדשים וס"ל כל דפריש וכו' עד כאן לשונו וכבר כתבתי לעיל סי' נ"ז בפלתי דגם זה יפלא מי קשר אלו דינים להדדי עד שנימא אם דין זה של ר"ת אמת וצדק גם הב"י אמת וצדק היפלא דבר אם הסמ"ג בענין ב' ספיקות ס"ל כר"ת ובענין נכבשינהו וכו' לא פס' כר"ת ועמש"ל בפלתי ונראה עוד דכבר כתבתי לעיל דיש לתמוה על ר"ת דמתיר בפי' ולא גזרינן שמא יקח וכו' משום דמחל' בין חולין לקדשים דהא קשי' ליה מתוס' זבחים דף ע"א ד"ה אפי' הקשה על ר"ת מהך דטבעת של ע"ז שפירשו מ' למקום אחד וס' למ"א ונפל אחד מן מ' לאחרים פליגי רב ושמואל ובא' מס' לכ"ע אסור ואמאי נימא מרובא פריש ותירץ התוס' דיש לחלק בב"ח כיון דאפשר ע"י תקנתא דנכבשינהי דניידי וכו' ע"ש וקשה א"כ ט' חניות דג"כ א"א בתקנתא למה מותר וצ"ל דשם האיסור ניכר ולא חיישינן דיקח מקבוע ולפי זה דמוכרחים אנו לומר אף הך סברה ומנ"ל לחלק בין חולין לקדשים כיון דמהך בנמצא הלך אחר הרוב לק"מ וצ"ע: ובחידושי אמרתי לחדד התלמידים וקב"ה חדי בפלפולא ונראה דמהך ברייתא דסנהדרין דף ע"ו דקתני בהמה הנוגחת ולדה אסורה נתערב ולדה באחרים ואחרים באחרים כולם כונסין אותם לכיפה וכו' וי"ל למה נקט זאת על ולד הנוגחת דוקא ולא על הנוגחת בעצמה אם נתערב באחרים וכו' ומה טיבו שבחר בולדה. ולכן נראה דס"ל לר"ת לחלק בין חולין לקדשים שמא יבואו י' כהנים בב"א ויקחו מן קבוע ויש להבין בחולין נמי דילמא יבואו בב"א וישחטו ויאכלו

ויחזור לקביעותא וצ"ל כיון דד"ת כבר נתבטל חד בתרי רק חז"ל אסרו בשביל חשיבותן א"כ אף שיבואו יו"ד וכו' מ"מ תו ליכא חשש איסור תורה דכבר נתבטל ולא גזרו זולת בחומרא דקדשים. ולפ"ז כפי מ"ש מהרי"ל לעיל סי' ק' מתוס' ריש ב"מ גבי קפץ וכו' משמע דברי' לא בטל ד"ת ועמש"ל דעכ"פ צ"ל דעשאוה כשל תורה מבלי להתבטל ע"ש וזה ולד הנוגחת האסור מתחלת ברייתו וא"כ ה"ל בריה ואין נתבטלת וא"כ שוה הדין לשל קדשים ולא אמרינן נכבשינהו וכו' ולכך הברייתא דקתני נתערבה באחרות וכו' וקשה לכבשינהו דניידי ולכך קתני ולד הנוגחת דהוי בריה ולא שייך ביה כבישה גזירה שמא יקח וכו' וא"ש. ודברי ר"ת מוכרחים. אך עדיין י"ל דלכך נקט ולד הנוגחת משום דקשה כמ"ש התוס' בנתערב באחרות ואחרות באחרות הא ה"ל ס"ס בתערובות אבל ולד הנוגחת הוי בריה ובריה מן התורה לא בטל א"כ ספ' ראשון אסור ד"ת והשני בתערובות לא אמרינן. ולכך קתני ולד הנוגחת וא"כ דברי הטור בממ"נ על הסמ"ג דפוסק בדרוסה ס"ס כאלה אף שספ' הראשון ד"ת מ"מ מיקרי ס"ס וא"כ קשה למה נקט ולד נוגחת ולא נוגחת בעצמה דמה בכך שספ' הראשון מדאוריית' ועכצ"ל טעמא אחרינא דזולת נוגחת הוי מועיל דכבשינהו וכו' ולפ"ז גם בעובדא דסמ"ק תקנה זו במקומו לכבוש וכו' ודוק. עכ"פ יש כאן מקום מאין הוציא ר"ת דינו לחלק בין חולין לקדשים. אמנם הא דלעיל קשי' ליה לר"ת דמחלק בין חולין לקדשים אם כן הא דקתני בע"ז אלו אוסרין בכל שהוא ע"כ איירי דא"א למכבשינהו דהם מתים וכדומה וכמ"ש התוספת אבל גבי כל הזבחים אף דאפשר למכבשינהו מ"מ אסור שמא יקח מקבוע א"כ הא דפריך בגמרא שם גבי כל הזבחים דהדיוט נמי הא תנא ליה אלו אסורין ואוסרין בכ"ש ומשני הגמרא אי מהתם ה"א דוקא להדיוט אבל לגבוה אימא לא נפסיד נכולהו וכו' וקשה מה צורך לצריכותא הא טובא קמ"ל דלא מועיל כבישה לגבי' גבוה משא"כ בהדיוט דמועיל וא"כ דינו של זה לא כשל זה ופשיטא דאיצטריך למיתני וקמ"ל טובא וצ"ל דבלא"ה קשה מה פריך הגמרא ונכבשינהו הא כל כמה דלא כבשינהו ופירשו הכל אסור למזבח וא"כ נדחה מן המזבח ויש דיחוי אצל קדשים ומה מועיל דנכבשינהו. ודוחק לומר הואיל ובידו לכבוש לא קרוי דיחוי דעכ"פ מעיקרא לא חזי ובהדס אעפ"י שבידו ללקוט ענבים כל שהוא מ"ש קרוי דיחוי ע"ש בסוכה. ועוד קשה מה פריך תוס' בחולין ובזבחים אמאי ירעו הא כיון דפריש ממילא מותר הא יש דיחוי אצל קדשים דכי בידו שירעה הבהמה ותפרוש וצ"ל דקושי' הגמרא למ"ד אין ב"ח נדחין וא"כ תיקשי ונכבשינהו וכו' אבל למ"ד ב"ח נדחי' לא מקשי הגמרא מידי וא"כ י"ל דקושי' הגמרא מהך דע"ז וצריכותא דקעביד למ"ד ב"ח נדחין וא"כ לא שייך ונכבשינהו וכו' ושפיר פריך. ועוד י"ל דודאי הא דפריך הגמ' תנינא

היינו על המתות או שור הנסקל אבל באינך פסולי המזבח ואינם איסורי הנאה לא פריך דזה לא משמע מהך דע"ז דשם איסורי הנאה קחשיב דלא בטילי אבל טריפה ושארי פסולי מזבח לא משמע כלל מהתם וע"כ קושי' הגמרא דליתני אנו רק אינך קמייתא ה"ל להשמיט וע"ז קעביד הגמרא צריכותא ואם כן ל"ל דקמ"ל דלא אמרינן נכבשינהו דהא הך דטריפה ויוצא דופן ה"ל למתני לכבשינהו וכו' וצ"ל בקדשים החמירו ואם כן כ"ש רישא ודו"ק:

טו אבל אם פי' ממילא שרי זהו דעת הרשב"א. והקשה מהא דאמרינן מ' למ"א אינם אוסרין וס' אוסרין ולא אמרינן מרובא קפריש דהא פירשו ממילא ותי' הרשב"א בת"ה דאיירי דפירשו בפנינו ולדעת התוס' דפירשו בפנינו הוי קבוע דאורייתא וא"כ אם פירשו בפנינו הוי קבוע גמור וקבוע חידוש הוא והוי מחצה על מחצה וא"כ איך אמרינן לחלק בין מ' לס' דאיסורא ברובא איתא הא קבוע כמחצה על מחצה ושניהם נלקחים מקבוע ומה לנו ברב או מעט דגזירת הכתוב דיהיה כמחצה על מחצה וזהו הטעם דהקשו התוס' מהך דטבעת וכי לא הרגישו די"ל פריש בפנינו וכמ"ש בפסחים אלא דס"ל דהוי קבוע דאורייתא והרשב"א ס"ל דלא הוי קבוע דאורייתא והפר"ח דעתו בס"ק י"ט דרשב"א ס"ל דהוי קבוע דאורייתא וליתא כמ"ש:

טז אבל אם נתפזרו כולם וכו' זהו דעת רבינו שכנא לתרץ הטור והש"ך בס"ק ל"ז ביקש להביא ראיה מדברי רשב"א ושם לא נזכר רק בפירשו כולם ממילא אלא שהיו בפנינו בזה כתב רשב"א הואיל ולא נשאר קביעות הוי כשלא בפנינו אבל לענין שמא יקח מקבוע נא מצינו ברשב"א הבדל אי נעקרו כולם או נשארו קצת ונתחדש מפי רבינו שכנא ז"ל ודמוהו למ"ש בא"ח הלכות שבת דאם בחצר א' רוב א"י וישראל א' ופירש א' ונפל עליו הגל מפקחין אם פירש כולן ובשעת פרישתן פי' אחד ונפל עליו הגל אין מפקחין והש"ך בס"ק ל"ז כתב דאין הנדון דומה לראי' וכן נראה לכאורה דלא דמי' כלל אבל יש לומר באמת ר"ש כתב כן ליישב דברי הטור והרא"ש דפסקו לעיל סי' ס"ו גבי אוא"ב דמהני כבישה וס"ל לחלק כי גזרינן שמא יקח מקבוע היינו דבלא"ה לא בריר לן דבהך שפיר ליכא איסורא וכבר כתבתי לעיל בשם הרא"ש כל דפריש וכו' מידי ספיקא לא נפקא רק התורה התירה ובזה ראו חז"ל לגזור שמא יקח מקבוע דבלא"ה בחזקת ספק אבל אי בריא לן דודאי שרי' ולא גזרינן שמא יקח מקבוע ולכך בנעקרו כולם דליכא כאן מקום קביעות כלל וא"כ אין כאן ספק דאוריי' לא גזרינן שמא יקח מקבוע וכן שם בשבת בפי' מקצתן הדבר ספק כמ"ש הרא"ש רק התורה התירה ובפקוח נפש אזלי' להקל משא"כ בנעקרו כיון דודאי מרובא פריש ודאי עכו"ם הוא ואין כאן ספק כלל ואין מחללין שבת

ולמד מהר"ש דינו של תערובות מה' שבת וא"ש ודו"ק: אלא שיש קצת תימה על רמ"א דהעתק דברי ר' שכנא מה שתי' בטור דלא יהיה סתירה בין מ"ש בסי' ק"י ובסי' י"ו ובטור שפיר יש לומר דינו של רבינו שכנא מוכרח דהא מהך דטבעת מוכח דגזרינן שמא יקח מקבוע ואלו בסנהדרין קאמר ר"ל שור שנגח שנתערב בשוורים שנגמרו דינם וכו' ואלו בשוורים מעלי' לא קתני משום דאי' תקנתא דנכבשינהו וכו' ע"ש תוס' ומהרש"א ורש"ל ש"מ יש תקנה בכבישה ולא גזרינן שמא יקח ולכך ס"ל לטור לחלק בנעקרו כולם לא גזרי' שמא יקח וכו' והתם בשור שנתערב בשוורים מעלי' איכא תקנתא דעקירו כולן וא"ש וזהו תי' של ר"ש ואי קשה אף בזבחים נכבשינהו ויעקרו כולן ולא שייך שיקח מקבוע דיש לחלק בין קדשים לחולין ואי קשה א"כ מנלן כלל הך דינא לחלק בין נעקרו כולן למקצתן הא בשור הנסקל בסנהדרין איירו בחולין ובהו לא גזרינן שמא יקח מקבוע דא"א לומר כן דהא טבעת חולין אסור בפי' וע"כ שמא יקח מקבוע וקשי' הך דשור הנסקל וצריך לחלק בין נעקרו כולן למקצתן והך דזבחים יש לחלק בין קדשים לחולין ודברי הטור ניחא. אבל רמ"א דלא הגיה כלום על דינו של מחבר לחלק בין פי' ממילא למתכוין אם כן קו' הנ"ל במקומו עומדת אם ס"ל לחלק בין חולין לקדשים א"כ מנלן כלל דבחולין נעקרו מקצתן לא מהני והא דלא מהני בקדשים האיש לחלק ומטבעת ע"ז לא קשה לי' דבלא"ה קשה הא הוי פי' ממילא דמותר וצריך לומר כרשב"א בת"ה דשם הוי פי' בפנינו ואי לא ס"ל לחלק קושי' הט"ד במקומו יהי' נעקרו כולם בקדשים דהא אין לחלק וצ"ע ודאי דא"א כמש"ל דהא דפריך הגמרא ולכבשינהו ולא אמרינן יש דיחוי אצל קדשים משום דבידו לכבוש ולניידן ואין כאן דיחוי כלל אם כן זה יש בידו לניידן אבל לעשות שיעקרו כולם כמ"ש רבינו שכנא אין בידו ברור פעמים יזדמן ופעמים לא יזדמן וא"כ א"א לעשות בזה אופן דב"ח נדחים ודוק ולא קשה קו' הט"ז : והיה נראה לומר דיש ראיה לדינא של ר"ש מגמרא דפריך ונכבשיינהו וכו' ומשני שמא יבואו עשרה כהנים פי' רש"י והדרי לקביעותן וקשה מאן מכריח לו שיקח כל תערובת שור איסור שנתערב באלף ויקח ממנו רק תשעה מאות ויכבשינהו דניידי וכל דפריש מרובא פריש ואין בו שור איסור דתו ליכא למיחש דיקחו עשרה ויחזרו לקביעותן דאף דיחזור ספק אם איסור בתוכו דהא אין כל תערובות ביחד וצריך לומר דודאי זה הדין היה ידוע להן דשמא יקח מקבוע אסור רק ה"מ בנעקרו מקצתן אבל בנעקרו כולן מותר א"כ הא דפריך ונכבשינהו וכו' ידע שמא יקח מקבוע רק הקו' ונכבשינהו שיעקרו כולם ועל זה משני הגמרא לעקרו כולם דלמא יבואו עשרה וכו' דהדרא לקביעותן דהא איירו בנעקרו כולן ופריך הגמרא אטו וכו' ומשני הגמרא שבאמת אף בנעקרו כולם בקדשים חיישינן שמא

יקח מקבוע דבקדשים החמירו וא"ש ודינו של רבינו שכנא מוכרח בגמ' ודוק ומיושב קושי' הט"ז :

יז שנים אחרונים אסור נראה הטעם משום דהוי מבטל איסור אם יהיה כל התערובות מותר וזהו ע"י מעשה שלו הרי מבטל איסור אבל כשמניח שני' לאסור אין כאן מבטל איסור דעכ"פ שנים אסורים. ובזה יש להבין דברי תוס' בזבחים הנ"ל דהקשו לר"ת דמחלק בין קדשים לחולין א"כ נתערב בחטאת המתות או בשור הנסקל אמאי ימותו מ"מ כולן ירעו עד שיסתאבו ויהיה נפרדים ויכבשינהו וכו' דתו קרוי חולין ומהני כבישה ויוכשרו דכל דפריש מרובא פריש וכו' וקשה לקשי' לנפשי' בגמרא דעביד צריכותא דאי תנא בזבחים ולא בע"ז ה"א ה"מ קדשים אבל בהדיוט לא וכו' וקשה איך אפשר לטעות למה ימותו ירעו עד שיסתאבו ויפדו והוי הדיוט ובטלים ומותרים דברובא בטלים. וי"ל דלכאורה יש לתרץ קושי' התוס' דאימת יכבשינהו אי קודם פדי' הא ה"ל עדיין קדשים דעדיין לא נפדו ולא שרינן כבישה לר"ת ואי לאחר פדי' שכבר יצא לחולין קשה הא אף דיכבשינהו מ"מ ב' צריכים להיות אסור משום מבטל איסור וכמ"ש וא"כ הוא שפודה קודם כבישה ואינו יודע מי יהיה באחרונה ע"כ צריך לפדות הכל ועכ"פ יש בתוכן שנים דנשארים באיסורין א"כ איך מצי לפדות הא אין פודין קדשים להאכילן לכלבים ובזה פודה שנים דודאי ימותו וזהו אסור ואסור לפדותן ואין מקום לקושי' התוס' אך זהו אם הטעם דמחלקין בין חולין לקדשים משום קדושת קדשים וא"כ אף דהומם כל כמה דלא נפדה קדושת קדשים עלייהו אבל בר"ת מבואר בתוס' דהא דמחלק בין קדשים משום דבקדשים חיישינן שמא יבאו עשרה כהנים ע"ש א"כ כשכבר הומם ורק מחוסר פדי' לא שייך האי טעמא וא"כ שפיר מצי לכבוש דלא שייך שמא יבאו וכו' דהא הוא בעל מום וא"כ שפיר הוקשו דיכבוש ויפדה ושנים אחרונים לא יפדה ואין כאן אין פודין וכו' ושפיר הקשו. אבל בצריכותא בגמ' מחלק להדיא בין הקדש להדיוט משום חומרא דקדשים וא"כ יש לומר הא דאמרינן דהדיוט לא אין הפירש שיתבטל להדיא רק הכוונה דנכבשינהו דניידי. וכן צ"ל דאיך סלקא דעתך בהדיוט בטל הא מתני' היא חתיכת נבילה וכו' אינו בטל דה"ל חהר"ל וא"כ איך סלקא דעתך דיתבטל ע"י כבישה א"כ ל"ק למה ימותו ירעה ואח"כ יתבטל דממ"נ קודם פדיה לא יתבטל כלל ואי לאחר פדיון הא אין פודין וכו' וא"ש ודו"ק:

יח האחרונים וכו' זהו הכל ליישב דלא יהיה סתירה בטור אבל הש"ע דלא עשה חילוק זה א"כ קשיא דכאן אוסר בפי' במתכוין ובסי' ט"ז באותו ואת בנו שנתערב פסק דנכבשינהו דניידי ובזה תירץ המהרש"ל ופר"ח דהואיל וא"ב הוא דבר שיש לו מתירין לא שייך

שמא יקח מקבוע דהא מחר הכל מותר ומה"ת יעשה כן בשביל יום א' מה דמחר שרי' לגמרי ויש לעיין במ"ש בא"ח סי' תקנ"ז בביצים שמביא נכרי למכור בי"ט אעפ"י שרוב בצים מעי"ט מ"מ אסור דאין הולכין בדשיל"מ אחר הרוב כ"כ הר"ן וקשה מ"מ נכרי המביאין למכור בשוק מביתו ובביתו רוב בצים דאתיילדא מעי"ט לימא כל דפריש מרובא קפריש ואי דה"ל קבוע הא אינו ניכר וצ"ל גזרינן שמא יקח מקבוע וקשה הא בדבר שיש לו מתירין לא חוששין דיקח מקבוע וא"כ זה סותר לסברתו ויש לדחוק דגבי ביצה בלא"ה איכא חזקה השתא דילדה ולכך לא מקילין לסמוך אפריש וכו' כיון דחזקה סותרת. ויש ראיה לסברא זו של מהרש"ל מהא דאמרינן בביצה זימן שנים ומצא שלשה אסורים וקאמר הגמרא בממ"נ אי אחרינא נינהו אסורים ואי לאו הא איכא חד וכו' וי"ל למה נקט הגמרא כלל הך חששא דאחרינא נינהו דזה תליא בפלוגתא דר' ורבנן הניח ט' ומצא עשר ר"א מנה מונח מנה מוטל הכל ורבנן אומרים חולין והא יש כאן איסור ברור דנתערב בו חד דאינו מוכן (ועיין ר"ן ויש"ש דכתב במשנה רק הך טעמא דמעורב) וצ"ל אי ליכא רק הך דמעורב בו חד האיסור קשה איך קתני אסורה לכבשינהו דניידי וכל דפריש מרובא קפריש ולכך קאמר הגמ' עוד טעם דכולא אחרינא נינהו. רק קשה איך אפשר למכבשינהו וכו' הא יש גזירה שמא יקח מקבוע וע"כ צ"ל גבי דשיל"מ לא גזרינן כך והדבר מוכרח:

יט הביצה מותרת וכו' הש"ך העתיק בשם הת"ח דביצה הוי פירש ולא גזרינן שמא יקח מקבוע דמביצה לגבי תרנגולת לא גזרינן עכ"ל והוא ללא צורך דהת"ח כתב זאת לשיטת הפוסקים דאפילו פריש ממילא גזרינן שמא יקח מקבוע אבל לפי פסק המחבר והרמ"א לא הגיה בפי' ממילא לא חיישינן שיקח מקבוע בלא"ה בביצה לית חשש דהא הוי פירש ממילא:

כ ונאכל וכו' דעת ת"ה דאם אכלה בשוגג לא שייך למיגזר שוגג אטו מזיד דכי יאכל איסורא. והש"ך והט"ז השיגו דנגזור דיאכל אותו לא"י וכלב וזהו אין קושיא כ"כ דהפי' שוגג אטו מזיד דיעשה הדבר במזיד ויאמר שוגג אני יפיל לים במזיד ואמר שוגג אני וא"כ כאן באכילה איך נימא דיאכל בכוונה ויאמר שוגג וכי נחשוד דיאכל איסור במזיד ואם יאכל לעכו"ם במזיד ויאמר שוגג אני זהו באמת שרי דה"ל נאכל אבל באוכל הוא בשוגג ליכא חשש דיהיה מזיד ויאמר שוגג אני וא"ש. אלא הא דקתני המבשל בשבת פלוגתא דר"מ ור"י אי גזרינן שוגג אטו מזיד לא הבנתי לדברי הת"ה הא לא אתי לבשל בשבת במזיד וכמו דלא חיישינן דיאכל איסור איך אפשר לחשש דיעשה אב מלאכה בשבת לבשל בידים. וכל סוגיא דשמעתין בגיטין סובב על זה. וצ"ל דודאי אי שורת הדין

לחשש ולקנוס שוגג אטו מזיד בכל גוונא חוששין אף דיעשה עבירה בידים הן קלה הן חמורה. ואזלא סוגי' הגמרא על נכון אבל אנן פסקינן גבי בישל איסור דלא גזרינן שוגג אטו מזיד רק הב"י כתב בנפל לים חוששין ביותר וגזרינן שוגג אטו מזיד וע"ז דעת הת"ה כיון דשורת הדין דלא לגזר כלל רק אנן מחמירין די דנחמיר היכי דאיכא חשש דמ"מ ישמר חוקת התורה אבל בזה אם יעבור במזיד יאכל איסור כולי האי לא עבדינן דנגזור שוגג אטו מזיד ומ"מ יש לחוש לדברי האחרונים לאסור כי האי בחומרא בעלמא ולק"מ בשום צד:

כא אחד מהם וכו' נראה דאם בישל בכלי ונאכל והכלים עדיין קיימים אסור דהא אנו באים לדון מה טיבן של כלים אם בעי הגעלה בכלי שטף וחרס שבירה דבישל בו האיסור א"כ הרי אנו דנין עליה וחזר הדבר לידי ספק והכל בכלל הספק וזהו פשוט. ואי קשה הא דפריך בפרק התערובות על רב דאמר טבעת של ע"ז שנתערב בק' טבעתים ונפל א' לים הותרו כולם ופריך הגמ' כל הזבחים שנתערבו בחטאת המתות ושור הנסקל כולן ימותו אמאי ימותו כולן וכו' וקשה מאי קשי' אף על אותו בהמה שמתה צריכין אנו לדון מה טיבו של העור והאפר אי אסורה בהנאה וכיון שאנו צריכי' לדון הכל בכלל הספק הא לא קשי' דהא נתערבה אסורה הנאה בקדשים וגם קדשים שמתה הוי כשור הנסקל וכולן אסורי בהנאה ככל קדשים שמתו ואין אתה צריכ' לדון עליו כלל:

כב הותרו כולן וכו' יש כאן מקום שצריך תלמוד ולכן הוצרכתי להאריך במקצת וכבר כתבנו בפ' התערובת אמר רב טבעת של ע"ז שנתערב בק' טבעתים ונפל א' מהם לים הותרו כולן ופריך הגמ' כל הזבחים שנתערבו כו' כולן ימותו אמאי ימותו כולן כיון דמת א' מהן הותרו כולן משני הגמ' הוא דאמר כר"א דאמר אם קרב הראש של א' מהן יקרבו כל הראשי' והמתני' כחכמים דאסרי אפי' לא נשאר אלא א' יצא לבית השרפה והק' המפרשי' וכן הראב"ד על הרמב"ם דפ' כרב וכן הש"ע דנפל א' מהן לים הותרו כולן ופסק סתם משנה כל הזבחים וכו' כולן ימותו וקו' גדולה לרמב"ם והש"ע איך פסקו להדיא נגד סתם משנה וכן חכמי' לקמן דפסקו דלא כר"א דשמותי היא וצ"ע והנה הארכתי בחידושי ואלקוט בקיצור ואכתוב כי הכ"מ כ' בשם הר"י קורקוס דוקא נפל אבל הפילה בידי' אסור וכאן נאמר ימותו היינו בידים לכך כולן ימותו ואין לתלות בהאי שמת ולפ"ז אין מקום לקושית הגמר': והגאון מהרו"ש קודנוויר הקשה קושיא זו ונראה דהנה בסנהדרין פרק הנחנקין על המשנה רוצח וכו' מוקי ר"ל המתניתין בשור שלא נגמר דינו שנתערב בשוורי' אחרים שנגמר דינם כולם פטורים שאין גומרי' דינו של שור אלא בפני שור ורבא מוקי בשור רוצח שנתערב בשוורים דעלמא סוקלין כולם. מ"ש ולפ"ז לר"ל

אפי' נתערב בשוורים הח"מ מ"מ פטור דהוי גומרין דינו שלא בב"ד וא"כ מכ"ש שור א' העומד לסקילה שנתערב בשוורים אחרי' מעליא דאין ממתין אותו וא"כ צ"ל הא דקתני שור הנסקל ימותו היינו מניחין עד שימות דבב"ד א"א דהא אין גומרין וכו'. אבל לרבא דאמר שור רוצח שנתערב בשוורי' מעליא הורגין אותו מכ"ש בקדשי' שנתערב סוקלין אותו ופשוט. והנה מימרא דרב טבעת של ע"ז וכו' ומימרא דר"ל בזבחים חביות של תרומה שנתערבה ונפל אחד לים הותרו כולן וא"כ כמו הקושי' לרב בטבעת כן הקושי' לר"ל על חביות ופשוט ואם כן ליכא לשנויי כתי' רי"ק דימותו בידי' דהקושי' לר"ל ג"כ ואליבי' א"א לומ' כן דהא ר"ל ס"ל דלא כרב' רק דימותו היינו ממתיני' שימותו כמבואר בהנ"ל וא"כ אף דלרב ניחא ק' לר"ל דגם הוא אמר דינו דרב אבל לרב' ע"כ במשנה הפי' ימותו בב"ד ולכך כתב הרמב"ם דפסק בהל' נ"מ שור שנגמר דינו שנתערב בשוורים מעליא סוקלין אותו ואם כן דמשמ' בידי' לק"מ כתי' הרי"ק ואין כאן קושי': אמנם נראה דמהרש"ק גרר בתר רש"י בסנהדרין דלכך סוקלין כולן דאסורי הנאה נינהו ומה נ"מ יסקלו לקיים ובערת הרע מקרבך ולפ"ז אם כקושי' הגמרא לרב ודאי דאין להמיתן בידים דהא יש תועלת בזה דאם לא ימותו בידי' וימות אחד מעצמו יותרו כולן ואין לך תועלת גדול מזה ואם כן קושית הגמרא שפיר למה ימותו בידי' ובזה ימותו כולן לא ימותו רק יניחן למות מעצמן ואז יותרו כולן וא"ש: והנה לכאורה קשה על הא דמשני הגמ' על הך קושי' דרב דאמר כר"א דשמותי היא לימא מתני' ר' יהודא היא דס"ל התם בשמעתי' דטבעת דאפילו ס"ס אסור וא"ה הך דינא דרב בנפל ליתא דכל הטעם כמ"ש התוס' משום ס"ס שמא האיסור נפל ואת"ל ההיתר דלמא לא זו האיסור ולפי זה לר"י דאוסר הס"ס גם זה אסור א"כ לוקמי מתני' ר"י היא ועוד דלפי דעת הבה"ז דימותו ממילא וז"א בידו וקודם שמת א' מהן כולן אסורי' לימא מתני' כתנא דס"ל ב"ח נידחין וא"כ קודם שמת א' היו כולן אסורים דנדחה ואין חוזר ונראה וצ"ל דרבא דאמר הכא הך תירץ ר"א היא ורבא מוקי למשנה פרק אלו הנחנקין חסורי מחסרא והכי קתני שור שנגמר דינו בשוורים אחרים מעליא סוקלין אותו רבי יהודא אומר כונסין לכיפה וא"כ גם קושי' זו דמקשה הגמרא על משנה דזבחים קשה ג"כ על משנה דסנהדרין למה יסקלו כולן כיון דנסקל אחד מהן הא הותרו כולן ול"ל דיש דיחוי אצל קדשים דהא בחולין איירי שם ומה דיחוי שם ול"ל ר"י היא דמחמיר ס"ס הא קתני רבי יהודא אומר כונסין לכיפה ומדסיפא ר' יהודא רישא לאו ר"י היא ולכך תירץ רבא תי' ר"א ורבנן פליגי ומיושב כל קושי' בחדא מחתא. ולכך נראה ר"ת דס"ל דשם רגלים לדבר בהנך שורים ע"ש ולדידי' לא קשה על הך דסנהדרין מן נפל אחד לים וא"כ הקושיא במקומה ולכך פי' ר"ת דאף לר"י ס"ס

מותר רק ברימוני בדן החמירו ולא קשה מידי וא"ש: באופן אחר י"ל דהתו' דייק איברי תמימים בבעלי מומין וכו' ודייקי התוס' למה לא בטילי ואי דאין עולין בטילין הא אינו עולין וגם כמו לר"י דאמר מין במינו לא בטל דוקא לח בלח ה"ה לרבנן. והנה על דברי התוס' יש לפקפק וי"ל דרמב"ם לא ס"ל דמ"ש התוס' הא בעלי מומין לא הוי עולין אין כאן ראי' דתוספ' ס"ל עולין הכל צריך להיות עולין המבטל והמתבטל כמו דם פר ושעי' ששניהם עולין אבל הרמב"ם מכרש המתבטל אם הוא עולים מחמת חשיבות לא בטיל דכבר כתבו התוס' שחהר"ל אף דהוא עכשיו איסורי הנאה מ"מ אם יתבטל יהי' חר"ל אף עכשיו לא בטיל וכן הדבר בעולין אם יתבטל יהי' הכל בחזקת תמימין וירצו למזבח אף עכשיו קודם שנתבטל הם נדונים ע"ש סופו וקרוי עולין ולא בטילי כמו חר"ל. וגם דחי' שנית אין דחי' דלגבי מין במינו יש הבדל בין לח ויבש דאין קרוי מב"מ כ"א בנבלל היטב וזה לא שייך בעולין ואי דקשה א"כ מאי פריך הגמ' על המשנה כל הזבחים ולבטל ברובא הא אלו יתבטל יהיו עולין ועולין אינו בטילים י"ל כוונת המקשן למה ימותו ירעו עד שיסתאבו ואז יתבטלו כולם והכל מותר דהא ליכא עולין ושפיר פריך הגמ' אך על רב דפריך מהא דנפל אחד אמאי ימותו קשה די"ל כי התירו רבנן בטבעת וכדומה חביות דהכל נתבטל ד"ת רק מדרבנן אסור אמרינן בי' להקל תולין דאיסור נפל אבל אי מהתורה לא נתבטל וא"כ א"א לומר תולין דבשל תור' לא אמרינן תולין וא"כ מה פריך מכל הזבחים דהא ד"ת לא בטילי דעולין אינו בטילים ול"ל כהנ"ל למה ימותו ירעו עד שיסתאבו ואז אינם בגדר עולין ואח"כ כשימות אחד נתלה לו כמאמר רב הא לא מילתא דירעה עד שיסתאב על ספק אולי לא ימותו וכחול ירבה ימים. וכן נראה מתוך דברי תוס' דוק שם. וא"כ לכאור' אין מקו' לקושי' הגמ'. אמנם הגמר' פריך לרב דס"ל מב"מ לא בטיל א"כ ליתא להך דינא דעולין כלל וא"כ הוי משנה רק מדרבנן דמב"מ לא הוי דהוא יבש ביבש. וכיון דלא בטילי רק מדרבנן מחשיבות דב"ח שפיר פריך נימא שאני אומר ולכך הקים רבא קו' שלו על מילתא דרב ולא גם על מילתא דר"ל דאמר ג"כ דינו של רב בטבעתי' ובחביות בתרומ' ולפי הנ"ל דר"ל לא ס"ל מב"מ לא בטל וא"כ י"ל עולין לא בטילי ולק"מ כהנ"ל ודוק. וצדקו דברי הרמב"ם דפסק עולין אינו בטלין ולק"מ: ועוד י"ל בדרך פשוט והוא דלפי דהעלו התו' ומחברים בנפל א' מהן לים דהותרו כולן מ"מ אין לאוכלן בב"א דתו ליכא רק חד ספיקא ולכאור' קשה מאי פריך הגמרא על רב ממתניתין דקתני ימותו הא בהך קושי' דנכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא קפריש תירץ הגמרא שמא יבואו י' כהנים ויקחוהו בב"א ופריך הגמרא במגיסי דאסורי וכו' ופירש"י כיון דכבר נתבטלו איך יחזרו לאיסורי' ולפ"ז בזה דמת אחד מהן דנתלו האיסור בו בזה

שפיר יש לומר דיקריבו כהנים בב"א כמבואר בגמ' ואטו מגיסי דאסורי לא שייך דמה בכך דמותר מ"מ לאכול בב"א אסור והא פה יהי' נקרב על המזבח בב"א ופשיטא דאסור ואין מקום לקושי' הגמרא: וצ"ל הא בלא"ה הקשו תוס' על ר"א דס"ל אם קרב ראש אחד דיקריבו כל ראשים (ומזה למד רב דינו כמבואר בגמ') ואמרינן בגמ' דיליף לה מקרא מום בם לא ירצו הא ע"י תערובות ירצו. והקשו התוס' הא ד"ת בכל אסורין חד בתרי בטל ול"ל קרא מום בם. ותי' התוס' דקמ"ל אפילו תערובו' חד בחד ירצו ואנן מחמירין בחולין להצריך חד בתרי וזה דחוק לדעת רוב הפוסקי' דחד בחד לא מיקרי תערובת כלל. אבל י"ל דתערובת בעלמא חד בתרי לאדם א' בב"א אסור כמו דאמרו נבלה בשחוטה במגע לא מטמא דאין נוגע וחוזר ונוגע אבל במשא מטמא דנושאין כא' ומ"ה לאדם א' ובפעם א' הוה כמו משא דהוה בפעם א' וא"כ כתבה התורה מום בם הא ע"י תערובות ירצו להקריבן על המזבח בפ"א ומזבח קרוי אדם א' מ"מ גילה לנו התורה דירצו וא"ש. ולפ"ז מיושב קושי' הנ"ל ושפיר פריך הגמ' לרב ול"ל דשמ' יבואו יו"ד כהני כהנ"ל דהא לגבי מזבח אפי' בכה"ג ירצו וקוש' הגמר' לרב דס"ל כר"א דיליף מן מום בם וכו' ומשני הגמ' רב הוא דאמר כר"א אבל המשנה כרבנן: אך אי אמרינן עולי' אינן בטילים וכמש"ל א"כ ל"ק קושי' התוס' ל"ל מום בם הא בלא"ה חד בתרי בטל דעולי' אינו בטילים וקמ"ל דמ"מ אם קרב א' מהם ירצו ולק"מ וא"כ א"ש רב ס"ל כר"י מב"מ לא בטל וא"כ אין מדם פר ושעיר ראי' דעולי' אינו בטילים רק דם פר לא מבטל לדם שעיר היותו מב"מ אבל עולין מבטלין וא"כ קשה קושי' התוס' ל"ל מום בם וצ"ל כהנ"ל דקמ"ל דירצו אפילו למזבח דהוי כאדם א' בפעם א' ושפיר פריך מן ימותו דקתני במתני' דאף דיבואו י' כהנים וכו' לית לן ביה אבל אנן קיי"ל דלא כרב וכן ר"ל מב"מ לא בטל וגבי דם פר וכו' משום דאין עולין מבטלין וא"כ איצטרך מום בם כהנ"ל לגבי חד בתרי בטל ולא להתיר אפילו בפעם א' וא"כ תו לא קשי' ליה מן משנה די"ל שמא יבואו י' כהנים ולכך פסק רמב"ם כמשנה דס"ל עולין אין מבטלין ודוק:

כג שתים שתים במשנה אמרינן איברי בעלי מומין באיברי תמימין אם קרבו ראש א' מהן יקרב כל הראשים וח"א אפילו אם קרבו כולם חוץ מא' יוציא לבית שריפה ואמרינן בגמר' לא התיר ר"א אלא שנים שנים ופריך בגמ' ח"א אפי' לא קרבו כולם חוץ מא' וכו' ומשני הגמ' מאי א' זוג א' עכ"ל ופי' רש"י פשיטא דצריך להקריב או לאכול הנשאר שנים דאיכא בחד היתירא ודאי אבל א' אסור פריך הגמרא שפיר מאי קאמר רבנן אפי' א' הא בא' ר"א נמי אוסר ומשני זוג א' דר"א מתיר והרמב"ם מפרש לא התיר ר"א אלא שנים דצריך להיות נקרב וכן נפל לים שנים דמינכר בהו נפילתן וטענו עליו א"כ מאי פריך

הגמ' דח"א אפילו לא נשתייר רק א' וכו' דמשמע לר"א מותר פשיט' דמותר דר"א לא מצריך רק דנפילה יהי' שנים לניכר נפילתן אבל בהנשאר אין נ"מ אפי' א' ותי' הרא"ם דקו' הגמ' א' האמור בדברי ר"א וא' האמו' בדברי רבנן חד מובן יש לו וא"כ אם אתה מפרש הא דקאמ' ר"א אם קרב ראש א' פי' דאחד זוג א' א"כ אף א' הנאמר בדרבנן אפי' לא נשתייר אלא א' ג"כ פירושו זוג א' וקשה למה הא אפילו אין שיור רק א' ממש תצא לשריפה לחכמים ויפה פירש הרא"ה בקושי' הגמ' אבל בתירץ הגמ' דמשני זוג א' לא מתרצי דהיא גופא קשי' מה צורך שיור זוג אפי' א' נמי מכ"ש זוג. ונראה ליישב דיש כאן ב' סברות לפמש"ש דלכך בנפל תלינן משום ס"ס כר"ל שמא איסו' נפל ואת"ל היתר דלמא לא זו האיסור וא"כ בנפלה כולן או נקרבו כולן ואין שיור רק א' בזו ליכא ס"ס דאין כאן ספק השני ואת"ל לא נפל האיסו' דלמא זו לאו האיסור דהא אין כאן רק א' וא"כ י"ל דאסו' או י"ל כנראה מסתימת הפוסקים דבנפל כולם חוץ מא' אין צריך לס"ס רק בלא"ה מתירין דאמרינן אסורה ודאי ברובא איתא ומהן הן הנופלין היה האיסו' וזו ס"ל להמקשן וא"כ יפה הקשה הא דתנן ברבנן אפילו לא נשתייר אלא א' פי' א' ממש דליכ' למימ' זוג א' דהיא גופא קשי' דלמה נקט זוג ולא א' ממש דהא גם זה תצא לשריפה ול"ל לא מיבעי א' ממש אף ר"א מודה דאסור דלמה הא תלינן בנפיל' דאיסורא ברובא איתא וא"כ ע"כ א' ממש ופריך מיניה לר"א דגם אחד אצל ר"א פי' א' ממש ומשני הגמר' לא כי דלא אמרינן הך סברא ברובא איתי' רק אמרינן ס"ס ולכך אם אין בנפילה שיור רק א' ממש אף ר"א מודה כיון דליכ' ס"ס דתצא לשרפה וא"כ לא מצי החכמים לומר דאפילו לא נשאר רק אחד ממש מה אפי' הא בזה אף ר"א מודה ולכך קאמרו אפילו זוג א' דזה לר"א כשר דיש ס"ס מ"מ לרבנן ישרוף דלא אמרינן ס"ס וא"ש ודברי הגמר' והרמב"ם מבוררים. או יש ליישב בקצרה דקשי' לפי דפוסקים דאדם א' אין לאוכלו משום דאצלו לא הוי ס"ס איך יקרבו כולם לר"א על מזבח הא מזבח הוי כאד' א' צ"ל או יקרבו כולם לר"א לאו דוקא דכולן רק מניחין א' דלא יקרבו וא"כ ליכא חשש דאין כאן אכילת כולן או יש לומר כמ"ש לעיל גזירת הכתוב מום בם דע"י תערובת ירצו היינו למזבח כא' והן הן דברי הגמר' דס"ד דבאמת להקריב כולן ג"כ מותר מגזירת הכתוב מום בם וא"כ שפיר פריך רבנן דאמרי אפילו לא נשתייר אלא א' ל"ל זוג א' הא גופא קשי' הא אפילו בשיור א' ממש נמי בעי שרפה ול"ל דבא' ממש אף ר"א מודה דישרוף דז"א דבס"ד ס"ל גזיר' הכתוב להתיר וא"כ דא' האמו' ברבנן ממש ה"ה א' האמו' בר"א ממש ושפי' פריך ומשני מאי א' זוג א' דלא מרבינן מגזרת הכתוב כלל וא"כ אף לר"א א' מכל תערובת

אסור להקריב כנ"ל וא"כ מוכרחים רבנן לומר דזוג א' דא' ממש אף ר"א מודה שנשרוף וא"כ אף רישא כן וא"ש ולק"מ:

כד שתים עיין מש"ל והנה בגמ' אמרינן על מילתא דרב מתיר בנפל לים דאמר כר"א אם קרב ראש של א' מהן יקרבו כולן ופסקו הפוסקים כר"א אף דשמותי הוא וחכמים פליגי עליו כיון דרב דאמר כר"א ולכך מצריכין נמי שנים כר"א ועל הרמב"ם לכאורה תמי' דפסק כרב בנפל הותרו כולם ופסק כמשנה ימותו כנ"ל ופסק כחכמים דלא כר"א דאפילו אם נשאר רק א' יצא לבית שריפה והדבר סותר את חבירו והלח"מ לא מצא פתרון כראוי. ונראה לפי הנ"ל דודאי לא דמו הך דרב להך דחכמים דשם מן התורה אינה בטל דה"ל עולין כהנ"ל ובשל תורה לא אמרינן שאני אומר אבל במקום דבטל מהתור' רק מדרבנן בזה מודים חכמים דבטל והיינו במילתא דרב וגם כרמב"ם פוסק כרב ופוסק כחכמים דס"ל עולין אין אין בטלי' והוי דאורייתא ולא אמרינן שאני אומר משא"כ מילתא דרב דרבנן מחמת ע"ז או דבר חשוב אמרינן שאני אומר והגמ' הקשה לרב דס"ל מב"מ לא בטלי כר' יהודא ויליף לי' מן דם פר לדם שעיר וא"כ ליכא למימר עולין אין מבטלין ובטילין דבר תורה כמו שארי אסורין ושפיר קאמר הגמ' דרב ס"ל כר"א ולא כחכמים דאלבייהו ליכא הבדל משא"כ לדידן דלא קיימ"ל כר"י ודו"ק):

כה להתיר ס"ס הקשה הש"ך דלקמן סימן ק"מ בטבעת של ע"ז וכו' מתיר הרמב"ם אפילו בב' ספיקות וכאן מצריך ג' ספיקות. ותי' הש"ך בשם מהר"מ גאון אשכנזי דקשי' בגמ' דרב ס"ל גבי טבעת של ע"ז ס"ס לחודא מותר ואמרינן דס"ל כר"ש והא ר"ש מצריך דוקא שלש ספיקות לדעת הרמב"ם ופירושו בגמ'. ולכך ס"ל לרמב"ם לחלק בין דבר שאין בו שייכות לאכילה רק הנאה כמו טבעת וכדומה התירו בשני ספיקות אבל דבר שיש בו אכילה כמו רמוני בדן בעינן ג' ס' לכך בסימן זה דאיירי באכילה בעינן ג' ספיקות משא"כ לקמן סימן ק"מ דלא שייך בי' אכילה סגי בב' תערובות עכ"ל. והרבה דברים יש לפקפק בתירץ זה דהא בהלכות יו"ט ביצה שנתערב ביו"ט דהוי דשיל"מ שנתערב באלף אסורה ואם ספקא נתערב מותר' ע"ש מ"מ דהוא גורס ואם נתערב באלף אסורה אוודאי ולא אספק ע"ש והא לא הוי רק ב' ספיקות ואפי' ספק ראשון מגופו ומ"מ מתיר הש"ע ולמה אוסר פהוהוא מידי דאכילה. ועוד מנ"ל לשמואל לומר בטבעת ס"ס לא מהני מר' יהודא דאוסר ברימוני בדן בספק דלמא התם הוי אסורי אכילה ואפילו לר"ש בעינן עכ"פ ג' ספיקות בזה מחמיר ר"י דאין ס"ס מועיל אבל באסורי הנאה כמו טבעת דאפילו ג' ספיקות לא בעינן לר"ש מהכ"ת נעשה פלוגתא רחוקה ונימא דלר"י ס"ס אפילו אלף לא מהני כלל וא"כ מנ"ל לשמואל לאסור כל ס"ס אפילו בטבעת. ועוד קשה הא דמשני וא"א

ר' אליעזר היא ופירשו בו שני פרושים וקשה לרמב"ם מכל הני דל"ל כפירוש ראשון דלכך נקט שלשה ולא שנים כדי שישארו שנים כי בנשארו בעי שנים דהא רמב"ם לא ס"ל כן ופירש שנים שנים אנפילה דמנכר אבל בתערובת יכול להיות נשאר אחד. ואי כפי' השני דר"א דפת היא דלא סגי בב' תערובת הא התם דבר אכילה ואם נאמר דשם בפת יש רק שבח עצים והנאה בעלמא לא מיקרי כמ"ש התוס' או י"ל דקאי על ארג הבגר וכו' הא לשיטת הרמב"ם דיש חילוק בין תרי ספיקות לשלשה ספיקות ליכא לשמואל ראי' כלל מר"א דס"ס עד עולם אסור דלא מצינו לר"א רק בתרי ספיקות ועדיין י"ל בשלשה ספיקות ר"א מודה ומחמיר משום חומרא דע"ז בתרי ספיקות אפי' במילתא דהנאה לבד אסור כמו בשאר איסורי אכילה. ובאמת כי בחדושי בדרך פלפול אמרתי ליישב בזה הא דאמר כר"א לשיטת הרמב"ם והוא דקתני מריבוא לשלש ומשלש לשנים ודייק הגמ' למה קתני לשלש ולא ג"כ לשנים רק י"ל בנפל משלש לשנים דהותרו אלו שנים עם הא' שנפל לתוכן ומותר לאוכלן ברשות ב"ד א"כ ס"ד דגם שלשה ראשונים יהיה מותרים דהא זהו שפירש לתוך שנים ונאכל הוי כנפל לתוך הים ויותר טוב מאלו נאכל בשוגג דהותרו כולן מכ"ש זה דנאכל ברשות וגבי ימותו במשנה דמדמה בגמ' לנפל לים וכתב רי"ק אף דממיתין אותו בידים כתב מהרש"ק הואיל ונעשה במצות ב"ד הוי ליה כנפל ממילא וא"כ אף זהו כמוהו דהא הותר לאכול והוי כנאכל בשוגג וא"כ אף אלו מותרים וקמ"ל בברייתא דמ"מ אסורים ולא הותר רק אחרונים וטובא קמ"ל דלא מיקרי ולא דמי לנאכל וכו' דהא אנו מתירין לאוכלו דתולין היתר הוא ואיך נימא תו איסור פריש וטובא קמ"ל וזהו השתא דנאמר דנפל אחד לג' וא"כ בתערובת ד' טבעתים ור"א ס"ל שנים שנים פי' דצריך נפילה להיות שנים לפירש רמב"ם ואם כן אלו קתני נפל לשנים וסך הכל שלשה ה"א דבאמת בנאכל הוי כנפל לים וכולם הותרו אבל בזה א"א דהא צריכא שנים ליפול וא"כ אין בתערובת השני שיור רק אחד יאיך יוכשר דהא ליכא ס"ס כמש"ל דאיך נימא ספק נפל איסור או לא ואת"ל האיסור לא נפל דלמא זו לאו איסור דהא ליכא רק חד וא"כ ה"א בנפל לג' באמת הותרו הכל לכך קתני לשלשה ומ"מ לא הותרו כולם וא"ש תירץ הגמ' לשיטת הרמב"ם: אך עם כל זה קושי' התוס' במקומה עומדת ולכך נראה דהתוס' שם דף ע"ב ד"ה נתערבו כתבו דעת ר"ת דהא דס"ל לר"י דס"ס לא מהני היינו דוקא בדבר חשוב כמו רמוני בדן. אבל בשאר דברים שאינו מתבטלין אף לר"י מהני ספק ספיקא ולכך נקט ר"י רימוני בדן. והקשו הא בברייתא קתני לר' יהודא רימוני בדן למה נשנו וכו' ה"ל לשנויי לכך נשנו דלא מהני ביה ס"ס ע"ש. והנה הרמב"ם קשיא ליה למה נקט רימוני בדן ואי דוקא רימוני בדן יקשה התוס' לימא דלכך נשנו ולכך ס"ל

לרמב"ם ודאי לר' יהודא דלא מהני ספק ספיקא כלל בכל התורה ודאי אין הבדל לרימוני בדן ושארי דברים ולכך לא מצי ר' יהודא לומר דרמוני בדן לכך נשנית לענין ספק ספיקא דלר"י אין הבדל אבל ר"ש דס"ל לשיטתו דבעי ג' ספיקות דוקא בזו דוקא בדבר חשוב החמירו ולא בשארי דברים שאינו מתבטלים ולכך נאמר הברייתא רימוני בדן לא בשביל ר"י רק בשביל ר"ש ולכך טבעת של ע"ז דאינו בטל הוא מחמת חומרא דע"ז כנראה מדברי רמב"ם ופי' המשניות ס"ל לרב תרי ספיקות כר"ש דודאי יש חילוק בין דבר חשוב לאין דבר חשוב דאל"כ רמוני בדן למה נשנו בברייתא אבל שמואל ס"ל כר"י ולדידי' בכל דברים ספק ספיקא אסור דאל"כ ה"ל לר"י לומר דלכך נשנו כקושי' התוס': ובזה יש ליישב קו' התוס' שהקשו לפירש"י דאמר כר"א באפה הפת הא גם חביריו חכמים ס"ל כן דלכאורה יש להקשות דלמא כי ס"ל לר"א דס"ס לא מהני היינו בדבר חשוב כמו דס"ד דר"ת לר"י אבל בטבעת דליכא כ"כ דבר חשוב מודה ר"א וסייעתו דמהני ס"ס ושמואל דקאמר בטבעת אין לו סייעת' אך לפי דאמרינן גבי ששה דברים מקדשין ור"ע מוסיף אף ככרות של ב"ב ואלו אף ר"א ס"ל עכ"פ היה לו לומר ר"א ור"ע מוסיף דר"א מוקדם ורבו של ר"י וע"כ צריך לומר דלא ס"ל לר"א ואם כן א"ש דמדרבנן דר"א ליכא ראי' דה"א מאן חכמים ר"ע וא"כ הפת דבר חשיב ושפיר קשה כנ"ל מנ"ל לשמואל בטבעת ולכך קאמר כר"א דלא ס"ל ככרות של ב"ב חשובים הן רק מחמת חומרא דע"ז וא"ש ודו"ק: דגם הך דביצה מיושבת דביצה אינה בטילה לא מחמת חשיבות רק מחמת דשיל"מ ולכך לא מודה בי' הרמב"ם דמהני בי' ס"ס גרידא. ובזה יש ליישב מה שהקשתי ריש סימן להרמב"ם דס"ל חמץ ה"ל דבר שיש לו מתירין מאי פריך הגמ' ליתני ככרות של בעה"ב לענין חמץ בפסח הא אף ככרות של נחתום דלא חשיבו ומ"מ לא בטילים דמ"מ פריך דליחשוב ככרות של ב"ב קרוי דבר חשוב ונ"מ לענין תערובת אי בעינן שלשה וק"ל: אמנם בין לתי' שלי בין לתי' הש"ך דקעביד שם הגמ' בזבחים ע"ד צריכא אמילתא דרב דאמר בטבעת מילתא דר"ל דאמר בחבית של תרומה קשה הא התוס' כ' דלכך הותרו בנפל אחד מהן לים דהוי ס"ס ולכך אסרו התו' לאכול כולם ולפ"ז אלו מילתא דרב לחוד דהוא בטבעת וסגי' לשיטת הש"ך בב' ספיקות אף בנפל מותר דהוי גם כן ב' ספיקות אבל בחביות של תרומה שהיא אכילה ולא מהני ס"ס ה"א בנפל ג"כ לא מהני קמ"ל ר"ל דמ"מ בנפל הקילו אף בס"ס גרידא וכ"כ קשה למ"ש ג"כ דה"א בטבעת דאינו דבר חשוב ומהני בי' ספק אף בנפל מהני אבל חביות דאיירי בחביות סתומות והוא דבר חשוב ה"א דלא מתירין בנפל דהא לא סגי' בס"ס. מיהו זה יש לדחות הואיל וקאמר ר"ל חביות סתם לר"ל עדיין לא ידעינן דאיירי בחביות סתומות דהוא דבר חשוב והא דאינו בטל

משום דהוי כל שדרכו למנות שנינו (ומכל מקום אינו בגדר חשוב שיהי' צריך ג' ספיקות וכן משמע בתוס' דוקא ששה דברים חשיבי ובהו אינו מועיל ס"ס) ואם כן שפיר עביד צריכותא אבל על תי' הש"ך קשה ודו"ק:

כו אסור לאדם א' הש"ך והפר"ח תמה בתערובת שלישי למה לא יאכל לאדם א' ונראה דלפי הנ"ל ניחא דס"ל להרמ"א הרמב"ם דמצריך ג' ספיקות הוא משום חשיבות התערובת כנ"ל ואי אתה אומר שיאכל א' בב"א א"כ ליתא כלל רק ב' ספיקות דלמא הך דפריש לרובא היתרא וכן הך דפריש לג' היתרא אבל הך ספק דלמא הך דאכל משתי' היתרא הוא ליכא דהא אוכל כולם כא' ולכך צריך שלא יאכל כא' ויהי' ג' ספיקות. ובחידושי אמרתי למה בעי ג' ספיקות מריבוא לשלש וכו' וי"ל דאם כן ספק הראשון נפילה מריבוא או ספק דילמא לא נפל טבעת דאיסורא וספק השני דילמא האי דאכל דילמא לאו היינו שנפל מריבוא והכוונה דילמא לאו דאיסורא היא ולפ"ז הרי גם בגדר שם אונס חד ספק הראשון אם נפל מרובא טבעת האיסור וספק השני ג"כ אם זה טבעת האיסור היינו ספק הראשון אם זה טבעת איסור או היתר הוא הוא כל ספק אם הוא טבעת האיסור וי"ל אמת שכל ספיקות הוא הכל אם הוא טבעת איסור אבל אין הספיקות דומים כי הספק בנפילת להשלישי אם זה הטבעת הוא הוא דנפל אם כן אסור לאכלו כא' דאם כן אזלא לי' ספק השני אבל בנפל לשתים הרי יכול לאכלו כא' ומ"מ נשארו שני ספיקות וכיון דלא דמי אין קרוי שם אונס חד:

כז דדבר שיש לו מתירין וכו' הקשה הש"ך א"כ בנפל א' מהן לים דהטעם כמ"ש התום' מתורת ס"ס דלמא איסורא נפל ואת"ל היתר דלמא הך לאו איסורא היא הא בשיל"מ לא מהני נפל דהא לא מהני ס"ס ולעיל כתב המחבר דשיל"מ דנפל לים א' מתערובות דמותר הכל והרמ"א לא הגיה. יבאמת נראה ברור דנעיל בנפל מ"ש התוס' מתורת ס"ס לאו עיקר טעמא הוא רק התוס' נתנו סמך וטעם. ובפרט להרמב"ם דמצריך ג' ספיקות בתערובות והא בנפל לית' רק תרי ספיקות מכ"ש דדוחק לומר לר' יהודא דס"ל לא מהני ס"ס א"כ יחלוק אדון של רב בנפל אחד לים ולחד לישנא ברש"י כמש"ל הוא דאמר כר"א דר"א ס"ל בפת דלא מהני ס"ס וה"ה בשאר איסורים ע"ש בתוס' וקשה איך אפשר לא מהני ס"ס א"כ יחלוק אדין של רב בנפל אחד לים ולחד לישנא ברש"י כמש"ל הוא דאמר כר"א דר"א ס"ל בפת דלא מהני ס"ס וה"ה בשאר איסורים ע"ש בתוס' וקשה איך אפשר הא ר"א סבר אם קרב ראש של א' יקרבו כולם והיינו דין נפל דרב והא ר"א ל"ל ס"ס אלא ברור דעיקר היתרא דילפינן מקרא מום בם וכו' וזהו טעמא של תוס' רק לסניף בעלמא ולכך פריך הגמ' מנ"ל לר"א ותירץ דיליף לי' מן מום בם ומה קו' ומה צריך לקרא הא ס"ס

כלל הוא בכל התורה א"ו דס"ל לגמרא דלאו ס"ס גמור הוא ולכך הוצרך למילף מקרא וס"ס סניף בעלמא וא"כ אף דלא מועיל ס"ס נפל מותר דיש לן קרא מום בם. ובאמת לפי סברא זו דבשיל"מ מהני נפל וסברת מהרש"ק דמפרש הא דפריך הגמ' אמאי ימותו כולם הא הוי נפל ונתקשה מהרש"ק הא הומת בידים ותי' מהרש"ק הואיל הומת בצווי ורשות ב"ד היינו נפל ממילא יש ליישב קושי' התוס' יבמות דף פ"ב ד"ה משום וכו' דהקשו לרב אשי דס"ל תרומה הוי דשיל"מ דיכול ליתנם לכהן א"כ תרומה עולה בא' ומאה. ולא תירץ כלום. ולפי הנ"ל ניחא דהא צריך להרים סאה אחת וליתנם לכהן מפני גזל שבט והכהן אוכלה ברשות ב"ד אם כן היינו בנאכל בשוגג ומה בכך דתרומה דשיל"מ הא בזה דניטל סאה ונאכל הותרו כולם ולית לן חשש כלל ולק"מ: אך לא הבנתי מה דפריך בשילהי ע"ז וליתני ככרות של בעה"ב לענין חמץ בפסח דאוסרים הכל כל תערובת וכן פסק רשב"א ביבש ביבש לא בעי כלל. וקשה הא צריך לשרוף דאפילו תערובת משהו צריך שריפה ומכ"ש בנתערב ככר בין ככרות דצריכין שריפה או זורה לרוח וכיון דשורף או זורה א' הא הותרו כולם כמו ימותו כפרק הזבחים דמחויב להמית הכל ואי מת א' הותרו כולם. וכן בחמץ ולא קרוי נפל בידים כיון דחיוב עליו במצות חכמים לבערו וה"ל כימותו בתערובת דזבחים. ולכן צל"ע עכ"פ דין הנ"ל נכון בנפל אין ענין לס"ס דעלמא אף דעלמא לא קרוי ס"ס מ"מ בנפל מותר ודו"ק:

כח אין להתיר שרש דין הלזה היא במרדכי כי ר"ש שאל לר"ת הא דאמרינן ספיקה בביצה שנולדה ביו"ט אסורה ונתערבו באלף אסורה הא ה"ל ס"ס ותירץ ר"ת ס"ס בדשיל"מ לא מהני עכ"ל ותמה הפר"ח הא ר"ת ס"ל ספק אחד בגופא וספק אחד בתערובת מהני ונתערבה באלף אודאי קאי אבל בספיקא באמת מותר' מכח ס"ס והניחו בצ"ע ונראה ליישב דהרמב"ם בהלכות יו"ט השמיט הך וספיקו אסורה רק כתב סתם ביצה שנולדה ביו"ט אסורה נתערב באלף אסורה ונתן המ"מ טעם דלכך השמיטו הרמב"ם דנלמד מכ"ש דנתערבו באלף דאסורה. ויש להבין א"כ למה כתבה ברייתא וספיקא אסורה ולא נלמוד מהך דנתערבה אך לפי' ר"י דנתערבה אספיקא קאי א"כ טובא קמ"ל וספיקא אסורה. ואם נתערב באלף הך ספיקא נתערב באלף דאסורא ולא מהני ס"ס אבל אם נתערבה באלף לא קאי על ספיקא רק על ודאי וא"כ שפיר קשה ל"ל ספיקא אסורא הא נלמוד במכ"ש מן נתערב וכו' כמ"ש המ"מ רק ה"מ אם טעם נתערב באלף הוא מחמת דשיל"מ עד שתאכל באיסור תאכלנה בהיתר וגם ספיקא אסורה נמי הטעם עד שתאכל באיסור וכו' המתן עד למחר ותצא מידי ספק א"כ קשה תרתי ל"ל דהא חד טעם אית להו אבל אם הטעם דתערובת לא בטל משום דביצה דבר חשוב ודרכו למנות בשביל זה לא

יחויב שהיה ספיקו אסורה כי מה יועיל חשיבות לאסור הספק ולהוציא מחזקת כשרות בהמה חשיבי ולא בטילי. ומ"מ ס"ל לרב אין חוששין לספק דרוסה וזה פשוט. וא"כ א"ש ר"ת אמר למילתי' למ"ד שם וספיקה אסורה מיירי ביצה טריפה ונתערבה באלף משום דהוי חשוב דרכו למנות ושפיר י"ל נתערב באלף אודאי קאי ולא קשה ספיקא אסורה ל"ל הא נלמוד מכ"ש וכו' דז"א דהא לא בטיל הוא מחמת חשיבות ומה ענין זה לספיקא ולכך ס"ל לר"ת אוודאי קאי אבל ר"ש שאל לר"ת להך מ"ד דביצה שנולדה ביו"ט ונתערבה באלף אסורה מפני דשיל"מ וא"כ קשה ספיקא אסור ל"ל נלמוד במכ"ש כמ"ש המ"מ וע"כ צ"ל דהך נתערבה באלף על ספיקא אסורה קאי כנ"ל ושפיר טען ר"ש הא הוי ספק ספיקא ותי' ר"ת בדבר שיש לו מתירין לא שרינן בס"ס דעד שתאכלנו וכו' ולק"מ: אמנם כ"ז לשיטת ר"ת דס"ל ספק א' בגופו וספק א' בתערובת הוה ס"ס א"כ יפה הקשה ר"ש וצ"ל דלא מהני ס"ס בדבר שיל"מ אבל לפי דעת הר"י דספק א' בגופו וספק בתערובת לא הוה ס"ס בלא"ה לק"מ וא"צ להך דס"ס בדבר שיש לו מתירין לא אמרינן והנה התירת הבית דף קט"ו דדייק בהא דתנן האורג מלא סיט מבגד שצבעו סיט ג"כ קשה למה לא קתני נתערבה באחרות וצ"ל ג"כ כהנ"ל דה"ל ס"ס וקשה הא במוקדשין הוי דשיל"מ כמ"ש התוס' פ"ב דפסחים והרמב"ם בפי' משנה דעומד לפדיון וא"כ הוה ליה דשיל"מ ואיך יועיל ס"ס ואפי' נאמר במוקדשין בכל שהוא מחומרא דקדשים מ"מ הא דשיל"מ נמי הוא ולא יועיל ס"ס. ויש ליישב בדוחק אבל לדינא לפי דקיימ"ל לאסור ספק בגופו וספק בתערובות אין להחמיר ס"ס בדשיל"מ:

כט משום דספק א' וכו' הקשה הש"ך כיון דמחבר ס"ל כרמב"ם דבעינן שלשה תערובת דהיינו ג' ספיקות ובזה בטריפה שנתערב הוא רק ב' תערובת דהיינו ב' ספיקות. ולפמש"ל לק"מ דוקא בדבר חשוב שאין מתבטל כלל בעינן ג' ספיקות אבל ספק טריפה הוא מדבר מתבטל ואין חשוב וסגי בב' ספיקות ולכך נתן טעם דהוי ספק א' בגופו:

ל אין להתירו ודעת ר"ת להתיר ס"ס כי האי ועיין פר"ח דף מ"ו דכתב דעת בעל התרומה מסכים לחד תי' של רשב"א אפילו ספק תערובת חד בחד ומיקרי ג"כ ס"ס לדעת ר"ת. רש לדקדק הא דאמרינן כריתות דף טו"ב בתוס' ד"ה מדסיפא כו' דכתבו ואשמועינן דאפילו בס"ס ספק שומן ספק חלב ואת"ל חלב ואת"ל חלב דלמא לא כשיעור מייתי אשם תלוי. ויש להבין למה באמת מייתי אשם תלוי הא ה"ל ס"ס ומועיל בכל התורה ואי דהך חלב או שומן הוי רק חד בחד מה בכך הא מועיל לשיטת ר"ת. וכן קשה הא דאמרינן גיטין ונזיר האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה ולא נודע אסור בכל הנשים דלמא קידש קרובתה וקשה הא איכא ע"ס דילמא לא קידש שליח כלל שום אשה ואת"ל קידש

דילמא לאו קרובת אשה שרוצה להנשא היא. בשלמא לר"י לא דמיין הספיקות משא"כ לר"ת קשה וצ"ע: אמנם אי נימא דר"ת ס"ל ג"כ דבעינן ס"ס מתהפך יש ליישב דשם בנזיר ל"ל איפכ' ספק לא קידש קרובת זה ואת"ל קידש דילמא לא קידש כלל זה א"א דהא אמרת אפילו קרובתה קידש. וכן בהך ספק אכל ג"כ י"ל בזה אופן היה כאן חתיכה שומן ואין בה זית וחתיכה א' חלב ויש בו כזית ועוד חתיכה בלתי כזית ואכל א' מג' והשאר לאבדו וא"כ כאן ספק אי אכל חלב או שומן וגם אם אכל חלב אי מאותו שיש בו כזית או אין בו כזית והוה ס"ס אבל אינו מתהפך לומר ספק לא אכל ואת"ל אכל זית דילמא שומן זה א"א דהא שומן לא היה בו כזית. וזה ס"ס שכוון עליו תוס' דמחייב אשם תלוי כיון דאינו מתהפך ומה שהקשה הב"ש בא"ע וכן מפורסם הקו' בשם הגאון מהור"ר הילמ"ן ז"ל דמו"ש מפראג מהא דאלמנת עיסה דאיירי דהי' ספק בן ט' לראשון בן ז' לאחרון דהי' חלל דמתיר ר"י משום דהוי ס"ס דילמא לא הי' כל התערובות פסולה ואת"ל דהי' דילמא מן ראשון הא ס"ס ס' בגופו וס' בתערובת צ"ל שאני דהתם אלמנה יש לה חזק' כשרות ובתה באמת פסול ואע"ג דתו' כתבו כתובות י"ד ד"ה אלמנה עיסה וכו' דלכך הבת פסול לא מדינא רק מעלה עשו ביוחסין זהו כתבו לשיטת ר"ת דמכשיר כל הני ס"ס. אבל לשיטת ר"י דחולק באמת הבת מדינא פסול דל"ל ס"ס כלל והא דס"ל לר"י בביצת ספק טריפה שנתערבה באלף דלא מהני ס"ס הנ"ל דהוי ספק אחד בגופו וספק אחד וכו' אף דיש לביצה חזקת היתר דאינו טריפה. י"ל דמירי כפי' רש"י שם דיש כאן שני תרנגולת אחת כשרה ואחת טריפה ודאי והטילו ביצה ולא ידענו ממי יצא הביצה א"כ לא שייך כאן חזקת היתר דהא לא נודע ממי נולדה אם מטריפה או מכשרה. ולפי אותו סברה שכתב רמ"א הואיל וספק ראשון מהתורה וכו' י"ל ה"מ לדעת רשב"א ור"ן דכל ספק איסור מהתורה אסור אם כן שפיר י"ל דאין לצרפו לכלל ספיקות דתערובות אבל אי אינו אסור רק מדרבנן א"כ מה בכך שספק ראשון אסור מהתורה זהו גופו לאסור הוא דרבנן. והנה הרשב"א והר"ן תירץ לדעתו דספק מהתורה אסור למה ספק ממזר ושתוקי מותר מהתורה דביוחסין הקילה התורה לפ"ז י"ל אף ספק חלל בכלל דלא עדיף מספק ממזר וא"כ דמהתורה ספיקו מותר שפיר מצטרף ספק זה לספק דתערובת וס"ל ספק ספיקא ולא דמי כלל לשאר ספיקא דספקן אסור מהתורה וק"ל:

לא ספק ספיקא והנה הפר"ח הביא דעת רבינו דס"ל באיסור דרבנן מודה ר"י לר"ת והקשה הפר"ח הא ר"י ס"ל גבי ביצה דקתני ספקו אסורה ונתערבה באלף אספק קאי ולא אודאי ומכח זה חולק על ר"ת דס"ל ספק בגופו וכו' אמרינן א"כ במסקנא דמוקמינן בנולדה ביו"ט גרידא ואינו רק איסור דרבנן. ומ"מ קתני נתערבה וכו' ש"מ דאפילו

באיסור דרבנן לא אמרינן ספק בגופו וכו'. ולא ידעתי מה חרי הגדול הזה בשלמא אי איירי בספק טריפה ס"ל לר"י דלא יתכן לומר אם נתערבה באלף אודאי טריפה ודאי טריפה מאן דכר שמי' הלא אין זכר בברייתא כלל מודאי טריפה עד שיתכן עליו הלשון ואם נתערבה וכו' וע"כ עלה דקתני וספקה דהיינו ספק טריפה אסורה עלה קאי ואם נתערבה וצדקו דברי ר"י אבל אי איירי בביצה שנולדה ביו"ט שפיר י"ל ואם נתערבה אודאי נולדה ביו"ט קאי דהא הברייתא מתחיל בביצה שנולדה ביו"ט וכו' ושפיר קאי עלה דאם הך ביצה דהתחיל בה הברייתא והיינו שנולדה ביו"ט שנתערב באלף ולק"מ דעל ודאי קאי אבל בספק ה"ל ס"ס ומותר ולק"מ:

סימן קיא

א אפילו אם היתר שבקדירה אין רבה כ' הש"ך בשם נמוקי יוסף דכתב וז"ל ואפשר דלענין אסורי משהו החמורים לא אמרינן שאני אומר אפי' באסורי דרבנן בפחות מריבוי אבל בריבוי אמרינן שאני אומר אפי' בשל תורה והפר"ח השיג כיון דאיסור משהו אינו אלא מדרבנן בדין הוא שנתלה להקל כמו שאר איסורים דרבנן כי אף שהחמירו משהו בזה לא החמירו. ודבריו נכונים דרך כלל אבל אם באנו לדייק מה אסורי משהו יש באיסורי דרבנן כמעט לא תמצא רק בחמץ נוקשה שהוא דרבנן ומ"מ דעת הרבה מחברים לאסור במשהו וכן טבל דרבנן עיסה שלא נטלה ממנו חלה בזמן הזה ובאלו באמת יש לפקפק כי הא דאמרינן תולין בלי רבייה משום דסמכינן אספיקא דרבנן לקולא והנה טבל וחמץ עיקר אסורו ה"ל דשיל"מ כנודע ובגמ' דביצה אף דאיסור דרבנן מ"מ אמרינן ספיקא להחמיר וא"כ אף באלו דספיקא להחמיר אפשר דלא אמרינן תולין בלי רבייה וצ"ע ודו"ק:

ב וכן הדין וכו' דעת הש"ך דוקא בב' חתיכות אחת של איסור וא' של היתר וניכרת ועומדי' בפ"ע זה איסור וזה היתר ונפל א' והב' נאבד עד שאינו ידוע אם האיסור או ההיתר נפל אבל אם נתערבו החתיכות קודם נפילה פשטה איסורה בכולה חד בחד אתחזק איסורא ואיזה מהן שנפל ה"ל כנפל איסור ודחק הש"ך עצמו בכוונת הפרישה והרב הפר"ח השיג דמ"ש אף בניכר אתחזק אסורא קרינן בי' ובאתחזק אסורא הא אסקינן לעיל דספיקא דרבנן לקולא. ואני תמה הלא משנה שלימה היא מס' תרומות פרק ז' משנה ה' שני קופות אחת של תרומה ואחת של חולין וכו' ואינו ידוע איזה של תרומה ואיזהו של חולין אכל מא' מהן פטור וכו' נפלה א' מהן לתוך חולין אינו מדמעת והשני' נוהג בה תרומה וחייבת בחלה ור' יוסי פוטר נפלה שני' למקום אחר אינו מדמעת

נפלה שתיהן למקום א' מדמעת וכו' ע"כ וקשה הא הני סאין אינו ידוע איזה תרומה ואיזהו חולין וא"כ ה"ל נתערבו ואתחזק אסורא כמו שכתב הש"ך ונא אמרינן גבייהו שאני אומר ואם כן למה בנפל תוך חולין אינו מדמעת הא לא אמרינן שאני אומר לתוך חולין נפלה וצ"ע: אך יש להבין א"כ הוא דאף בשנתערבה בנפל בא' מהן תלינן להקל שאני אומר וכו' ובאיסור דרבנן לא בעינן רבה דבדאורייתא בעינן רבי' וא"כ קשה הא דתנן טבעת של ע"ז שנפלה לריבוא ומריבוא לשלש אסור אמאי הא הנך ריבוי יש בהו אחד של איסור ודמי' לב' קופות של איסור וא' של היתר ומעורבי' זה בזה וכשנפל א' מהן למקום אחר לשלש וכדומה הלא אמרינן היתר לתוך היתר נפל ואם יש בהיתר רוב כדתנן לשלש אף בדאורייתא אמרינן כן ול"ל הואיל וטבעת דבר חשוב דהא אף בדבר חשוב העלה הש"ך והפר"ח דאמרינן שאני אומר וצ"ע לכאורה. אם לא דנימא הואיל דהם אינם מתבטלין לעולם אפי' בריבוי אף שאני אומר לא אמרינן בי' ואם כן הן הן הדברים הנאמרים בנימוקי יוסף הנ"ל דבאיסורי משהו לא אמרינן שאני אומר:

ג גם בזו תולין וכו' הרב הש"ך וכן הפר"ח עמדו דאין הדמיון מהנך בבות הנזכרים שוה דלבבבא דרישא דיש כאן ב' נפילות של היתר ושל איסור אפי' האיסור רבה על ההיתר מועיל. ולי נראה דלא ס' להטור ולהמחבר כן ואף דהרשב"א אמרה היינו גירסה שהי' לו מתוספתא גרם לו דקתני ב' מדוכות א' של חולין וא' שלתרומה ונתן מא' מהן ואינו ידוע מאיזה מהן נתן הריני אומר משל חולין נתן מדקתני סתם ונתן ולא ביאר תוך הקדירה ש"מ דאין קפידא יתנו לאיזה מקום שירצה אפי' כלי קטן שבקטנים וא"כ האיסור רבה ומ"מ אמרינן שאני אומר ומזה יליף הרשב"א דינו אבל מגירסת שלפנינו דקתני ב' מדוכות ונתן א' מהן לתוך קדירה ואינו ידוע כו' וא"כ אורחא דמלתא דהקדירה רבה על נתינת התבלין ממדוכה ושפיר י"ל עכ"פ בשרבה האיסור להחמיר דאין כאן ראי' להקל. ואפשר עוד לומר דהרשב"א ס"ל כהגהות אשר"י דהביא הש"ך לעיל סי' ק"מ איסור שנתערב בהיתר אפילו חד בחד מותר לשני בני אדם וא"כ אף בזה היקל אבל לדידן דלא קיימ"ל כהגהת הרא"ש יש להחמיר. ואין לדייק להגהת הרא"ש דבדרבנן חד בחד בטל ואין צריך רוב וא"כ מה צורך גבי קופות לומר שאני אומר לו יהי' ודאי דנפל איסור לתוך היתר כיון דהוא מחצה ה"ל חד בחד ומותר די"ל דאמת בכל אסורי' חד בחד מותר אבל בתרומה אפילו רבה נמי לא בטל תרומה ומכ"ש חד בחד לכך איצטריך לומר שאני אומר ודו"ק:

ד של האיסור רבה וכו' זהו דעת הרשב"א דס"ל כחד שנוי' בגמ' דיבמות אבל הרא"ה השיג דס"ל אפילו האיסור רבה ולכאורה יש להרא"ה ראי' מוכרעת מהא דאמרינן בפ"ק

דפסחים ב' קופות אחד של חמץ ואחר של מצה ולפניהם ב' בתים א' בדוק וא' אינו בדוק ואתא עכבר ושקל ונכנס לתוך הבתים ואמרינן היינו ב' קופות וחמץ לתוך אינו בדוק נכנס ומצה לתוך בדוק נכנס וקשה הא לא דמיא דהא אמרינן היתר לתוך היתר נפל היינו דאין האיסור עודף על ההיתר אם כן אף דאיסור לתוך היתר נפל ה"ל מחצה על מחצה ומקילין משא"כ כאן בחמץ אם החמץ בא לתוך בית בדוק הרי כולו איסור ואין כאן היתר נגדו ולמה מתירין אותו וע"ש בגמ' דפסחים דכתבו התוס' ג"כ אי אירי בלא ביטל והוי דאורייתא לא יתכן לר' יוחנן דבעי רביה וא"כ אף זה כמוהו וצ"ע לכאורה. ואולי י"ל הא דבעינן דלא יהי' האיסור רבה על היתר דאז אזל חזקת היתר מההיתר דהא איסור רבה עליו ויש לו חזקת איסור וא"כ זה לא שייך בבתים דבית בדוק ודאי אית ליה חזקת היתר ועוד י"ל דלכך מצריכינן שלא יהיה איסור רבה על ההיתר דכשהם שוים מחצה על מחצה ואוכל מקדירה שנפל שם הקופה יש כאן ב' ספיקות ספק לא נפל כלל מהאיסור ואת"ל נפל דילמא הך דאוכל הוא ההיתר (וע"ש תוס' פסחים דאירי הכל ביבש ביבש ע"ש ועיין מ"ש לעיל סי' ק"ט באריכות) משא"כ אם נפל רוב איסור ל"ל דילמא האי דאכל הוא היתר הא איסור הרוב וכל דפריש מרובא קפריש ואוכל ודאי האיסור ולכך אסורה דעל ספק זה שאני אומר לא סמכו ובלא נפל אסור דודאי אוכל ממה שנפל כיון דהוא רוב ומרובא קפריש ולכך החמירו משא"כ גבי בתים דלא שייך כן וא"צ רוב ודו"ק:

ה הי' ההיתר רבה על האיסור וכו' דין זה צ"ע. וביחוד על הרשב"א דאמרינן בגמ' שתי קופות א' של חולין וכו' אנו אומרין חולין לתוך חולין נפל ופריך הגמ' ולמ"ד כזית בכא"פ דאורייתא היאך אמרינן שאני אומר ומשני בתרומה דרבנן והקשו התוס' בחולין הא אירי במינו ומב"מ מהתורה ברוב בטל ור' יוחנן מוקי לה ביבמות הך ברייתא בשרבה האיסור על ההיתר ול"ל באינו מינו בלי בכא"פ הא טעם כעיקר דאורייתא וע"כ במב"מ ומשני התוס' דכך פריך הגמ' אי ס"ד דכזית בכא"פ דאורייתא באינו מינו אף במינו ה"ל לרבנן לגזור ולאסור אטו א"מ וכו' עכ"ל: ולפ"ז אנן דקיימ"ל עכ"פ דאורייתא וע"כ לתרץ קושיא התוס' צ"ל כמ"ש התוס' דאי כזית בכא"פ דאורייתא אף במינו יש לגזור וע"ז משני הגמ' תרומה דרבנן הא דאורייתא גזרינן ואם כן איך פי' הש"ע באיסור דאורייתא בדאיכא רוב אמרינן שאני אומר הא באינו מינו כזית בכא"פ דאורייתא אף במינו הוי ליה לגזור וצ"ע. ואפשר לדחוק ולומר דהש"ע בחר בתירוץ אחר על קושי' התוס' דה"מ למימר ולטעמיך וכו' אך מה נאמר בדברי הרשב"א דהוא גופי' הביא קושי' תוס' הנ"ל תי' הנ"ל ואיך ספק דאמרינן באורייתא בדאיכא רובא שאני אומר וצ"ע. ורב המופלא עמיתי

מהו' שלום ר"ב ז"ל תירץ דכי צריכין אנו לתירץ של תוס' הנ"ל היינו אם אמרינן טכ"ע דאורייתא וא"כ קשי' דליכא למימר בא"מ הא טכ"ע דאורייתא וצ"ל דאיירי במינו וק' הא ברוב בטל וצ"ל דרוב לא מהני דגזירה אטו א"מ וכו' אבל א"א טע"כ לאו דאורייתא וא"כ י"ל דאיירי בא"מ וא"כ שפיר ק' דכזית בכא"פ דאורייתא הוא איך יבטלו הרוב וא"צ התי' דתו': והנה הך פלוגת' דרבוותא אי טכ"ע דאורייתא או לא כתב הרשב"א הואיל והוא בשל תורה דינו להחמיר משמע היכא דליכא של תורה לא אזלינן להחמיר א"כ לפ"ז דיש כאן ס' א"כ אי טע"כ דאורייתא ע"כ מוכח מקום התוס' הנ"ל דיש לגזור לענין כזית בכא"פ מינו אטו אינו מינו אבל אי טכ"ע לאו דאורייתא אין כאן קושי' ואי אנו אחראין לתירוץ התוס' דיש לגזור וכו' ולפ"ז הך סברא דיש לגזור הוא רק גזירה דרבנן ובדרבנן אזלינן אחר המקיל ואמרינן טע"כ לאו דאורייתא ולא גזרינן כלל וזהו כוונת המחבר ולק"מ מ"כ דברי פי החכם חן. ולי נראה דיש להבין למה במין בא"מ אינו בטל ברוב ומב"מ בטל ברוב ולא גזרינן במינו אטו א"מ וע"כ צ"ל דבזה ליכא למיטעי דהכל יודעים דמב"מ ראוי' להיום בטל ברוב דהא איכא רובו היתר וחד מינו אבל בא"מ לא שייך ביטול ברוב כיון דאינו מסוג א' וזה פשוט ומוכרח. אך לפ"ז קשה איך ס"ד לאסור בכדי א"פ במינו גזירה משום א"מ בשלמא באינו מינו אין כאן ביטול ברוב ושפיר אסרינן כזית בכא"פ אבל מין במינו דאיכא רוב לא אמרינן כזית בכא"פ וברוב גופי' לא שייך למימר אטו אינו מינו כמ"ש דלענין רוב אין לדמות זה לזה או לטעות ולכאורה אין מקום לתירוץ התו' רק ה"מ באיסורי' דעלמא דבאמת מב"מ ברובא בטל ומותר לאוכלו ובא"מ אסור וא"כ איך נגזר כזית בכא"פ מינו אטו אינו מינו זה רובא אסור וזה מותר אבל לתי' התו' בתרומה דאף מב"מ לא בטל ברוב וצריך מאה ומ"מ בכזית בכא"פ מקילן ואמרי' שאני אומר יש לחוש אף באינו מינו נטעה ונקיל וא"ל דשאני מינו דמותר ברובו ומינכר ההבדל דהא גם במינו ברובו אסור ובעינן מאה רק מחמת שאני אומר מקילן יש לחוש דגם בא"מ נקיל וא"ש דכל תי' התו' הכל לענין תרומה אתמר אבל באיסורים דעלמא לא שייך תירוץ התוס' דליכא למיגזר וזה הוא הדין של הש"ע ולק"מ ודו"ק היטיב:

ו אני אומר למקום האיסור הראשון וכו' והקשה למה לי למקום האיסור הראשון הא הך קדירה נאסור וא"כ פשיטא דתלינן נפילת האיסור בהך קדירה. ותירץ הב"ח אפי' באיסור דאורייתא דלא אמרינן שאני אומר בהך אמרינן מכח הך סברא תלינן במקום שנפל הראשון וכו' והאחרונים השיגו ע"ז דגם זה הוא רק סברא בעלמא וח"ו עלי' בספק דאורייתא והם תירצו דמשום סיפא נקט והש"ך תירץ דה"א כאן גרע הואיל והי' לו חזקת היתר רק השתא הוא דנפל וזהו דוחק ולי נראה דהמחבר לשיטתו דס"ל דלא אמרינן חנ"נ

בשאר איסורים ואם כן י"ל דמירי דהאיסור נפל בקדירה שהחזיקו רק נ"ט זתים וא"כ הרי הקדירה אסורה ואח"כ רבה עלי' עוד ב' זתים היתר וחזרה הקדירה להיתירא (ואיירי בלח בלח דלא שייך אפשר לסוחטו אסור) ואח"כ נפל חתיכה אחר ולא נודע אי ההיתר אי האיסור ואם באנו לדון הואיל והקדירה בחזקת איסור גם החתיכה זו נחזיק בחזקת איסור דבלא"ה הקדירה אסורה ז"א דהא הקדירה מותרת דרבה עלי' ההיתר וחוזרת להיתירא אבל אם באנו לדון הואיל ואתחזק בנפילת האיסור אף זה הקדירה אתחזק דנפל האיסור שם ואסור הקדרה ומה בכך שאח"כ חזרו להיתרא וע"ז נתכוון המחבר:

ז מצטרפת עיין כרתי שהקשו דה"ל חנ"נ וע"ש מה שתירצו האחרונים בדוחק ועי' לעיל ריש סי' צ"ב ולדידי קשי' דל מהכא חנ"נ הא קיימ"ל אפשר לסוחטו אסור ואם כן עכ"פ אותה הקדירה אסור ומה יסייע הקדירה הב' לבטל ולכן י"ל דודאי אלו היה איסור דרבנן לא היה צורך לכל זה דאמרינן שאני אומר רק הכל באיסור דאורייתא ולכך בעינן ס' והא חנ"נ אפשר לסוחטו הכל מדרבנן וא"כ חזר הדבר לומר שאני אומר וא"צ צירוף ולק"מ:

ח ויש מתירין האחרונים עמדו בזה מ"ש משני שבילין א' טמא ואחד טהור והלכו שניהם א' בזה ואחד בזה דקיי"ל אי באי' לשאול בזה אחר זה שניהם טהורים ותלינן כל אחד בטהור הלך וא"כ ה"נ בב' ב"א אם באו לשאול בזא"ז נטהר אותם ולומר לכל א' דשל היתר נפל והדבר והעיקר הקושי' הוא לקמן בהלכות נדה גבי שני נשים שמצאו כתם על חלוק א' ג"כ הקו'. ועיקר התירוץ כמ"ש דבשני שבילין אם בא אחד לשאול לחכם הלכתי בדרך א' ולא ידעתי באיזה אין צורך בשאלתו להזכיר שגם חבירו הלך בא' משני דרכים אלו וא"כ החכם דנשאל רק עליו מתיר וכן לשני אבל הכא אם בא לשאול לחכם חתיכה של איסור שנפל לקדירה ודאי החכם אוסר אם לא שמזכיר גם של חבירו שיש כאן ב' קדירות ואינו ידוע לאיזה ולפ"ז דצריך להזכיר גם של חבירו הרי כנשאל עליו ועל חבירו ואסור ודו"ק: